

REESE LIBRARY

UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Mar. 27 1893

50729 Vol. 212

PA

6105

V24

v. 52 Vol. 212

**Southern Branch
of the
University of California
Los Angeles**

Form L 1

PA

6105

V24

v. 52

This book is DUE on the last date stamped below

Form L-9-15m-8,'26

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation .

THE LANCET

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS

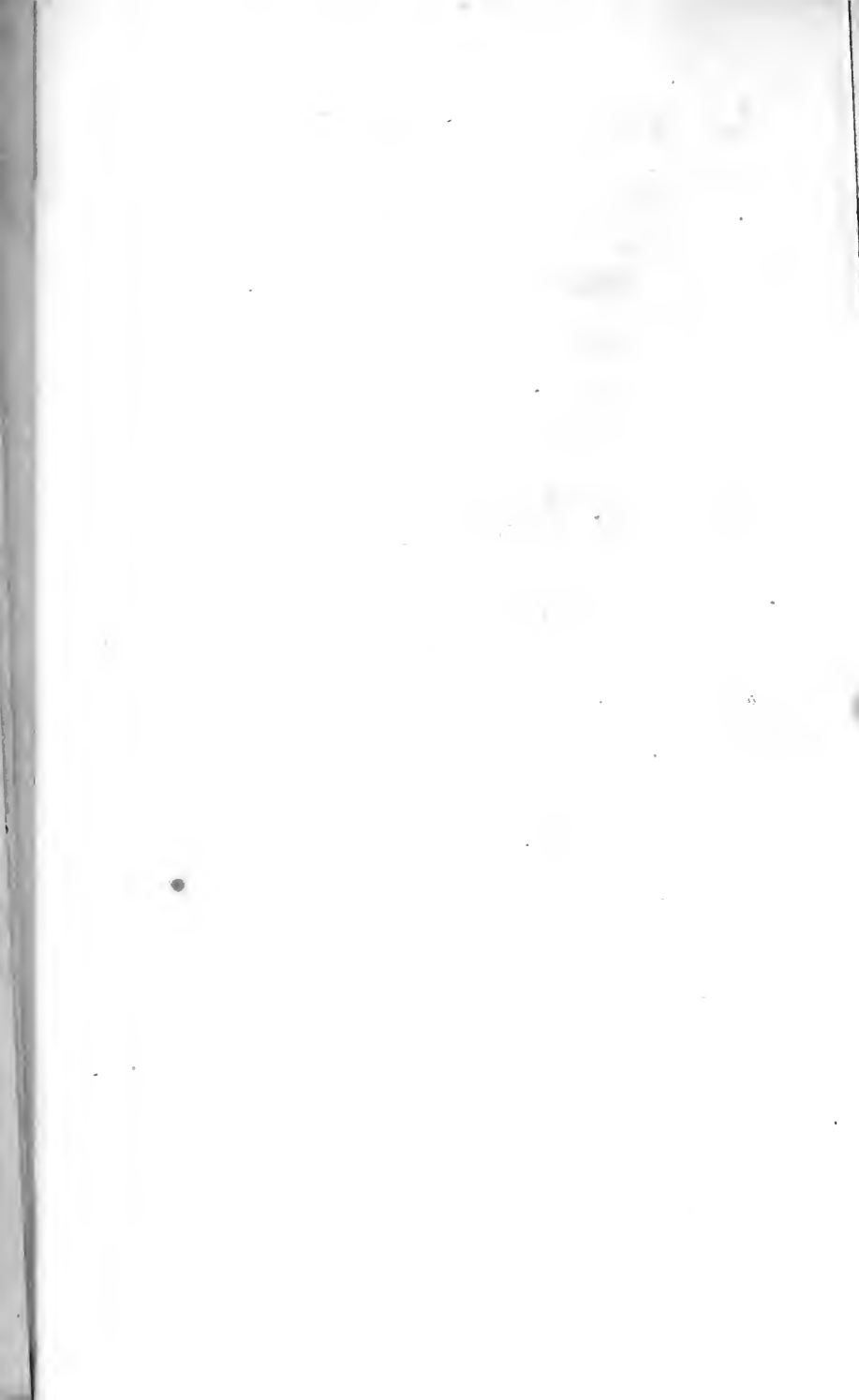
+

L. ANNÆI FLORI

· E P I T O M E ·

R E R U M   R O M A N A R U M .

VOL. II.

L. ANNÆI FLORI
E P I T O M E
R E R U M R O M A N A R U M
EX EDITIONE J. FR. FISCHERI
CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE
IN USUM DELPHINI
VARIIS LECTIONIBUS
NOTIS VARIORUM
RECELSU CODICUM ET EDITIONUM
ET
INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

75373

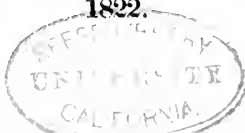
VOLUMEN SECUNDUM.

T

LONDINI:

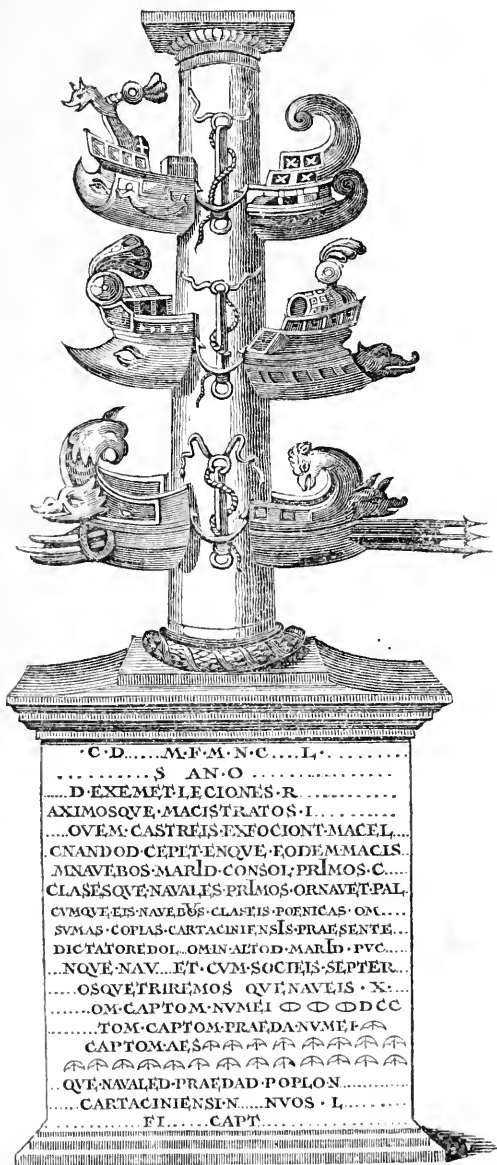
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

ADDITIONAL INFORMATION
HOWARD VENTUROS

50729

totius antiquitatis peritissimo. Sed tamen nondum scio ullius probati Scriptoris testimonio demonstratum esse, vulgo omnibus triumphantibus prælatâ fuisse funalia. Suet. quidem Cæs. xxxvii. scribit, Cæsarem triumphantem adscendisse Capitolium 'ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus.' Sed suspicor in triumpho Cæsaris ideo lumina adhibita fuisse, quod fortassis axis currus, quo vehebatur, diffractus, adscensum in Capitolium moratus, vel quod pompa propter multitudinem rerum, quæ transvehebantur, in serum diei et post occasum solis producta fuerat, antequam Capitolium adscendere posset Cæsar, ita ut necessario accendendæ fuerint faces præincendi causa. Nam hoc est 'ad lumina,' ut rursus Suetonius Calig. xlv. 'Ad lumina reversus,' de quo Græv. ad Suet. Domit. xvi. Duillius autem sibi ob eam causam hunc honorem videtur usurpasse, quod moris erat peracto epulo triumphali eos, qui triumphaverant, facibus præeuntibus domum deducere: vid. Dion. Lib. xliii. p. 224. Lipsii conjecturam in Cicerone rejiciunt Dansq. ad Sil. Ital. vi. 668. p. 284. et Gron. iii. Obs. 6. Vir non obscurus, de quo hic Freinsh. est Barthius xxxiv. Adv. 9.

§. 11 *Præ tanta victoria leve hujus*] Leviter trajecta vox *hujus*, quam ita restituimus: *Præ tanta hujus victoria leve prælii damnum fuit*. Præ victoria hujus Duillii, leve damnum fuit prælii, altero Consule intercepto. Hoc omnino verum est. Puto etiam distinctione mutata scribendum: *Præ tanta hujus victoria leve prælii damnum fuit, alter consulum interceptus Cornelius Asina*. Salm. Pall. tres repetito pronomine, *præ tanta hujus victoria leve hujus prælii damnum fuit*. Grut. Et sic Ryck. Duisb. Fran. Voss. 2. 3. edd. vett. præter Ald. Perizonius

adscripserat, fortassis delenda esse verba *hujus prælii*: nam Cornelius jam ante prælium interceptus fuerat. Non male absessent, si liceret per libros scriptos.

Fuit. Alter] Malim ita distingui: *fuit alter*, ut intelligatur: ipse Cos. fuit damnum; elegantiore sensu. Vide infr. 4, 2, 81. Freinsh. Quia τὸ 'fuit' post sequitur denuo, N. Heins. conjicit forte Florum scripsisse: *Præ tanta victoria leve hujus prælii damnum, alter consulum interceptus Cornelius Asina*. Mss. Reg. et unus Gudii *præ tanta hujus victoria leve prælii*, ut volebat Salmasius: sed nihil muto. Græv. Add. Græv. ad 1. 12. 2. Mox Is. Vossius distinctione ante 'fuit' posita legebat, *oppressus, fuit perfidiæ Punica documentum*. Begerus recepit conjecturam Heinsii, quod mihi non visum fuit faciendum contra omnes tam scriptos, quam editos libros; etsi eam non improbo.

Cornelius Asina] Naz. liber: *Asina Cornelius*: uterque Pal. cum vetustis Jord. libris, *Sagina Cornelius*, habet. Sed verum hujus Consulis cognomen *Asina*. Sal. *Asina Cornelius*] Sic bene Pal. tres, non ut editi, *Corn. As.*; amant enim scriptores cognomen præponere; nihil frequentius Tacito, nihil Velleio, nihil aliis. Grut. Unde autem cognomentum istud Cornelie genti hæserit, vide apud Macrob. Saturn. 1. 6. Fr. Hic quoque Salm. et Grut. non idem scribunt de libris Pall. *Asina Cornelius* e Naz. probarat etiam ad marginem exemplaris sui N. Heins. Et sic Ryck. Toll. Voss. et om. cd. præter Ald. in qua, ut et in Regg. est *Cornelius Asina*. Fran. a *sententia Cornelius*. Cognomina sæpe præponi nominibus gentiliciis jam olim ostendit Manutius ad Cic. ii. Ep. Fam. 8. Liv. iv. 14. 'Alala Servilius': vi. 18. 'Cincinnatus Quintius': xxx. 1. 'Pætus Elius': xxxiv. 5. 'Coriolanus Marcius.' C. Nep. Att. xviii. 'Marcellus Clau-

dus,' et 'Scipio Cornelius.' Perizon. Animadv. Hist. c. iii. p. 133. putat, Scriptores vetustiores Liv. Cic. et C. Nep. tum fere cognomina præponere nominibus gentis, quum omittunt prænomen. Huic observationi obstant loca quædam veterum, ut Sall. Jug. xxvii. 'L. Bestia Calpurnius.' C. Nep. Hann. iv. 'L. Paullus Æmilius:' et Script. de Bel. Afr. 'C. Crispus Sallustius' ap. Manut. ad Cic. vi. Ep. Fam. 8. Sed tamen in Sallustio et Nepote variat scriptura, et cognomina a quibusdam exemplaribus absunt. In Scriptore de Bell. Afric. fortassis edd. vett. habent *C. Crispus Sallustius*. Sed in omnibus, quas vidi, est *C. Sallustius Crispus*, c. viii. et xxxiv. Nomina gentilicia itidem prænominibus interdum præponi adnotavit Gronov. ad Liv. iii. 1. xxix. 21. et xxx. 1. Et ad L. Sen. Epist. xl. De cognomine nomini gentilicio præposito idem ad M. Sen. Suasor. vi. in fin.

Qui, &c. fuit] Gruterus mallet abjici voces istas, tanquam a glossa: optimum judicium. *Fr.*

Simulato colloquio] Qua ratione plures etiam decepti. Ariarathes Cappadox, ap. Justin. 38, 1, 9. Artavasdes Armenus, ap. Plutarch. Anton. 67. Tyranni Athenienses, ap. eund. Justin. 5, 10, 9. Kanutus, quem inter sanctos postea retulerunt, ap. Krantzium, Sueciæ lib. 5. cap. 17. quod propemodum etiam Manlio usvenisset, ap. Liv. 38, 25. et Cæsari, ap. ipsum de Bell. Gall. 1. 46. et Hadingo Danorum regi, ap. Saxonem Sialandum, Hist. Dan. lib. 1. p. 16. m. Adle inf. 3, 11, 9. et Liv. 32, 32, 10. Cornelium quod attinet, Polybius, 1, 21. aliter rem narrat, quamvis alii cum Nostro consentiant, ut Appian. in Libycis. Val. M. 6, 6, 2. &c. *Id.* Add. Polyæn. vi. 16. 5.

Perfidie] Quæ in proverbium abiit; quod recenset Erasmus, 1, 8, 28. et Gilbertus Cognatus in append. ada-

gio 35. Simile ei est 'Græca fides,' de quo Erasmus, 1, 8, 27. *Fr.*

§. 12 *Dictatore*] Temere hic a Floro adscribitur dictaturæ A. Atilii Calatini, quod consulatui ipsius tribuendum erat A. U. C. 494. Dictator enim ipse Calatinus effectus est, in locum M. Claudii Gliciae, (sive potius Ilyciæ, ut hodie apud Sueton. Tib. 2, 8. legitur) qui scriba fuerat, coactusque abdicaverat, A. U. C. 505. atque in ipsius dictatura nihil memorabile gestum invenio, etsi primus dictator fuerit, qui extra Italiam imperium habuerit. *Stad.* Possit aliquis suspicari scribendum *ducatore*: de qua voce vide Stewech. in Veget. 1, 13. et in Frontin. 2, 1, 4. (quo tamen loco *dictatores* retineam); item Bulingerum de Imp. Romano, titulo de proximis. *Fr.* Non possum probare hanc rationem defendendi errorem Flori. Non potest ostendi vocem 'Ducator' a paullo vetustioribus scriptoribus usurpatam. Nam Tertullianum et eo posteriores nihil moror. vid. quæ adnotavi ad Opuse. de Latinit. Veter. Jctorum. Stewechium, qui eam vocem in Frontinum contra omnes libros intruserat, merito reprehendunt Tennulius et Keuchen.

Agrigento] De locis his omnibus ceterisque Siciliæ, vide descriptionem Siciliæ, quam Phil. Cluver. edidit. *Fr.* Agrigentum captum est a L. Postumio, Q. Mamilio Coss. quatuor annis ante primum consulatum Calatini. Polyb. 1. 17. seqq.

Drepanis] Ita v. e. et scripti, præter Reg. Q, in quo est, *Drepane*, pro *Drepano*, quod aliæ Edd. habent. Græci τὸ Δρέπανον, et τὰ Δρέπανα dicunt. Et sic interdum Latini. Servius in Virg. iii. Æn. 707. 'Cato pluraliter hæc 'Drepana' dicit.' Et Mss. Livii xxviii. 41. 'ab Drepanis.' Calatinum in primo Consulatu cum Sulpicio Collega Hippanam, Mytistratum, Camarinam et Ennam, in se-

cundo Panormum cepisse auctor est Polyb. 1. 24. et 38. Dictaturam illius non memorat, credo, quod nihil in ea memorabile gessit, ut Zonaras viii. 15. et Dio Lib. xxxvi. p. 16. scribunt. Aurelius Victor de Calatino c. xxxix. 'Enna, Drepano, Lilybæo hostilia præsidia dejecit, Panormum cepit.' Sed verosimile est propter continuos trium Atiliorum Consulatus, et victorias, res ab iis gestas confundi. Vid. Pighium ad A. U. 496. Cognomen hujus Atilii in Zonara l. d. et cap. 14. perperam editur Κολλατῖνος, et cap. 11. Δατῖνος, pro Καλατῖνος.

Panormo, Eryce] In Nazariano *Eryco*: In Pal. 2. *Eryca*, et fortasse verum est. Ἐρύκη, urbs Siciliæ. Latine *Eryca*. Nos *Eryco* tamen retinemus. 'Erycus' pro, Eryx. *Sal.* Ryck. liber æque ut Nazar. *Erico*. Græv. *Eryco* hic, et ad ii. 12. 5. non placebat Nic. Heinsio, et recte, ni fallor. Begerus tamen putavit sibi licere ita edere. *Panhor mericeli Lybeo* Voss. 2. Ἐρύκη, quam hic memorat Salmasius, est quidem urbs Siciliæ; sed non ea, de qua hic agit Florus, cui Ἐρυξ nomen est. Vid. Holsten. ad Steph. in Ἐρύκη et Ἐρυξ.

Detraxit] Liv. xxviii. 41. 'Ab Drepanis atque Eryce detraxisse Amilcarem, quam Italia expulisse Pænos atque Annibalem, malis?' et xxx. 20. 'Hæc accusans, querensque, ex diutina possessione Italiæ est detractus.'

§. 13 *Circa Camerinensium*] Naz. Pall. Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voss. 2. et v. e. *circa Merinensium saltum*. Voss. 3. *circa Metincensium*. Vid. Salm. ad i. 13. 17.

Calpurnii Flammæ] De hoc Plin. 22, 6. Liv. 22, 60. 10. et ejus Epit. 17. L. Ampelius: 'Trecenti sub Calpurnio Flamma contra Pænos: qui in Siciliensi saltu mortuo exercitu,' &c. legerim, *moritur*. M. Cato, ap. Agell. 3, 7. 'Q. Cæditium' vocat; cl. Qua-

drigarius 'Laberium.' Cante igitur Frontin. Strateg. 4, 5, 10. 'Is, cujus varie tradidere nomen.' Dissentiunt etiam in militum numero. Ceterum ante hunc, salvis etiam militibus suis, exercitum Rom. Decius liberavit, Liv. 7, 34. &c. Plin. 22, 5. *Fr.*

Infestum et inessum ab hostibus tumultum] In mentem aliquando venerat, *infestum* hoc loco ex variante lectione natum. Hujus mentis mihi auctor Jord. qui ita hunc locum ex Floro retulit: *Qui lecta trecentorum manu inessum hostibus tumultum occupavit*. Nunc agnosco nihil ex Flori verbis esse tollendum. Non tantum inessus ab hostibus ille tumultus, sed etiam infestus et iniquus fuit Romano. Epit. Liv. Auctor lib. xvii. eandem hanc rem narrans: 'Attilius Calatinus consul, cum in locum iniquum a Pænis circumsessum temere duxisset exercitum, M. Calpurnii tribuni militum virtute et opera evasit.' Notandum porro, non inessum ab hostibus dicere illum tumultum, sed circumsessum, in medio quippe hostium situs, ad quem, eruptione per medios hostes facta, capiendum contendit Calpurnius, ut Pænos in se converteret, et spatium daret cetero exercitui evadendi. Quod non solum ex illo Epitomes loco noscimus, sed etiam ex altero Livii, lib. xxii. ex oratione Manlii Torquati, ubi hæc verba: 'Sicut nobis adolescentibus priore Punico bello Calpurnius Flamma trecentis voluntariis, cum ad tumultum eos capiendum, situm inter medios hostes, duceret, dixit, Moriamur, milites, et morte nostra eripiamus ex obsidione circumventas legiones.' Non igitur inessus ab hostibus ille tumultus, ut heic vult Florus, sed circumsessus, nec deturbandi hostes ex eo loco fuere, quem non occupaverunt, sed his perruptis vacuus fuit capiendus. Ideo *infestum* et iniquum dixit illum tumultum, quia eum hostes circumsedebant. *Sal.* *Infestum* a var.

lectione esse putat. Vir doctus in Obs. Misc. Vol. III. p. 134.

§. 14 *Ac sic*] Videntur esse a glossa hæ duæ voces. *Fr.*

Superfuit] [Agell. 3, 7. ex Catone; 'Eum inter mortuos defatigatum vulneribus atque spirantem, quod sanguen defluerat, cognovere; eum sustulere, isque convuluit, sæpeque post illam operam Reip. fortem atque strenuam perhibuit.' Ubi tamen, pro *post illam*, rescribendum putem, *post illa*, hoc est, postea; nisi quis ita malit; *sæpeque post illam operam*, §c. ut sit sensus: Exhibuisse sæpe Reip. utilem operam, post illam, nempe de qua sermo erat. *Id.* *Superfuit et supervixit*] Alterutrum redundare merito censet N. Heins. et forte *superfuit* eradendum. Dein idem Vir illustriis non longe post scribendum censet *serpente latius bello Sardiniam eique annexam Corsicam invasit*: quia τδ in non extet in codice omnium optimo Naz. Græv. Lipsii anditor in Edit. Plantin. cancellaverat *super-vixit*. In Gellio jam ante H. Stephanus ediderat *post illa*. Hoc adeo non impune ignoravit optimus ac doctissimus Freinshemius, ut Vir celeberr. Jac. Gronov. sibi temperare non potuerit, quo minus ad Gell. I. d. curam ejus vanam vocaret, et non sine indignatione exclamaret; 'Hoc scilicet ignorabant illi procures literarum, qui Anno 1632. avium agitant.' Sed possem profecto, si opus esset, non paucos enumerare, qui suas emendationes vel ab aliis præceptas, vel dudum in vetustis exemplaribus lectas fuisse nesciverunt, et tamen merito inter principes literatorum sææ ætatis habiti sunt, et semper habebuntur. *Hoc illo illustrior noster Reg. Q. Hoc illustrior videtur quod Ryck.* Forte *nr*; unde deinde *rr*, pro *videtur*, oriri potuit.

Licet nihil scripsit sanguine] Hal-lucinatio Flori, qui Leonidæ imprudens attribuit quod erat Othryadis.

Nihil enim sanguine scripsit Leonides, cujus saltem restet memoria in veterum scriptis. Sed ab omnibus id de Othryade proditum, Poëtis et πεζογράφοις. Anthologiæ tertio: Ἀρ-σενι δ' Ὀθρυάδαο φόνῳ κεκαλυμμένον ὕπλον Καρύσσει, θυρέα Ζεῦ Λακεδαιμονίων. Idem in aliis epigrammatis legimus. *Licet nihil inscripserit sanguine*, scriptura est Jord. Codd. Vulgo *scripserit* in Floro legitur, ut Florus scripsit. *Salm.* *Licet nihil scripserit sanguine*] Camers et Stadius putant Leonidæ tribui, quod Othryadis proprium erat. *Grut.* De Othryade Pausaniam vide 157, 10. Aliter ap. Sen. Consol. ad Marciam I, 1, 4. 'Cordus libros suos sanguine scripsit.' Me quod attinet, nunquam adduci possum, ut credam ab Auctore potius esse quatuor illa verba, quam ab insulto glossatore. Demus enim potuisse errare in historia Florum, demus etiam voluisse, ut supra I, 10, 8. ubi Aruntem Tarquinium videtur adulterum facere, ut melius quadret istud: 'quasi adulterum ad inferos usque sequeretur;' ut largiri nunquam potero, adeo insultans sententiam fuisse subjecturum: egregium enim acumen illud et dignum propter quod mutetur in historia aliquid, *licet nihil scripserit sanguine!* quasi hoc novum esset aut insolens, supervivere expeditioni hominem, qui sanguine nihil scripserit. *Freinsk.* Probat sententiam Salmasii, Camertis, et Stadii Grævius in Præfatione, atque insuper addit, importune hic incitari Leonidam, et stulte cum illo conferri Calpurnium Flammam. Sed hoc quoque sibi defendendum suscepit magnus ille Flori Patronus Begerus, et ita quidem, ut non solum Florum ab omni culpa eximat, sed eam omnem in reprehensores illius conferat. 'Emoriar,' inquit, 'si locum intellexit Grævius.' Adde, quod consequens est, et ante Grævium, Camers, Stadius, Salm. et Freinshe-

nius. 'Florus Calpurnium Flammam hic non tantum Leonidæ comparat; sed et Othryadi: illi, quod occupato colle hostem sustinuerit; nam hoc et Leonidas fecerat: huic, quod expeditioni supervixit, non minus ac Othryades. Ut autem non similitudo tantum eum Leonida et Othryade pateret, addit, Calpurnium Flammam Leonida multo illustriorem fuisse, quod supervixerit, scilicet ut Othryades: ab Othryade autem eo distare, quod nihil scripserit sanguine.' Non est operæ pretium his refellendis diu immorari, quæ adeo inepta sunt, ut vel recitasse ea, sit refutasse. Numquam suis argutiis effecerit hic homo, ut quisquam, cui sanum est synciput, credat verba Flori, 'quod superfuit, ac supervixit,' de Othryade accipiendam esse, de quo in superioribus nulla erat facta mentio. Si quis nunc vel Latino vel alio quocumque sermone scribens ita loquatur, ut Florum loquutum vult Begerus, non dubium est, quin eum pro stipite et mortalium omnium insulssimo, qui nec quid dicat, nec quid dicendum sit, ipse sciat, habituri sint non docti modo, sed etiam omnes, qui vel communi sensu præditi sunt. Equidem nondum sciebam Begerum tam Lyncem fuisse, ut solus ea, quæ omnium aliorum oculos effugerant, et nusquam erant, tamquam in clarissima luce posita videre potuerit. Sed si in Nummis et Marmoribus suis ita omnia vidit, ut in Floro Othryaden, vereor, ne multa in iis viderit, quæ neque ibi, neque usquam alibi sunt. Nec recte instituit comparisonem inter Calpurnium et Othryaden. Nam Calpurnius vulneribus curatis post illa sæpe Reipubl. utilem operam præstitit: Othryades autem supervixit ille quidem pugna, sed mox post erectum, et sanguine suo inscriptum tropæum, vel e vulneribus, vel sua manu obiit: vid. Herod. i. 82. Stob. Serm. vii. et Suid. in 'Othry-

ადნს. Quod autem scribit Begerus, 'se emoriturum, si Grævius locum Flori intellexerit,' de eo nihil habeo, quod dicam; nisi nec rem literariam, nec famam Begeri multum detrimenti capturam fuisse, si ante emortuus fuisset, quam ei in mentem venerat, hæc et alia huiusmodi ad Florum scribere. Florum non posse absolvi erroris, si hæc ita scripsit, vidit etiam Vir nunquam sine laude memorandus, et Begero multo oculatior, J. Fr. Gronovius, qui in Diatribe ad Statium c. XLII. hanc emendationem proposuit, *hoc illustrior noster, quod expeditioni tantæ superfuit, licet non nihil scripserit sanguine*. Nempe ostendit scribere sæpe poni pro, pingere, ut apud Stat. iii. Silv. i. 95. 'Scripto viventes lumine ceras,' et Theb. xi. 514. 'Arvae sanguineo scribit rutilantia gyro:' aliosque, quorum loca ibi laudantur. Itaque existimat, si legatur, *licet non nihil scripserit sanguine*, his verbis idem indicari, quod Cato dicit ap. Gell. iii. 7. 'Calpurnium vulneribus defatigatum atque spirantem, quod sanguinem defluerat, cognitum.' 'Scribere' dici pro, pingere, etiam Barthius observavit ad Statium. Sed tamen mihi non satis liquet, an ex eo, quod Statius, Plinius, alique dicunt, 'arva sanguine scribere,' et 'imagines scribere,' recte confici possit, eum, qui multis vulneribus acceptis sanguine perfusus est, itidem posse dici 'aliquid sanguine scribere.' Judicabunt acutiores. Ego prope eo inclino, ut cum Freinshemio putem, hæc verba a quocumque alio, quam a Floro esse: nam incredibile mihi videtur eum potuisse ignorare celeberrimam historiam Leonidæ, quæ, non minus quam Othryadæ, inter præcipua argumenta Declamatorum erat, ut Lucianus auctor est in Rhetor. Præcept. ac nescivisse Leonidam neque tropæum posuisse, neque id sanguine suo inscripsisse. Quod autem Cal-

purnium cum Leonida comparat, id non magnopere reprehenderim. Nam et hoc ante fecerat Cato ap. Gell. l. d. Clar. Withofius Encænior. Criticor. lib. i. cap. i. culpam omnem a Floro in Interpretes illius transfert, qui non senserint nomen *Othryadæ* excidisse ob similitudinem præcedentium literarum in nomine 'Leonidæ,' et Florum scripsisse dicit, *Thermopylarum et Leonidæ, ac Othryadæ famum adæquavit....licet nihil scripserit sanguine. Licet scripserit sanguine* Pal. 1. et in marg. *sumpserit eadem manu.*

§. 15 *L. Cornelio Scipione*] Effossa Romæ ad portam Capenam est inscriptio, A. Ch. 1616. huc pertinens: Hunc oino ploirume. cet. Vid. infra. Quæ explicantur in vita Peiresk. quam scripsit Gassendus. *Freinsh.*

Serpente latius bello, in Sardiniam] In abest omnibus libris. Jordanes etiam legit: *Sardiniam eique annexam Corsicam transit.* Quidam libri: *Cossaram.* Sed *Corsicum* verum est. Sequitur: *ubi et sic Caralæ urbis excidio incolæ terruit.* Infrunni correctores *Caralam* hic, et urbem quam nescio sibi somniarunt. Sed illos homines missos faciamus, quorum nobis οὐ λόγος οὐτ' ἀριθμός. Optimæ et vetustissimæ Divi Nazarii membranæ, hac etiam in parte corruptæ leviter sunt, sed ita, ut non arduum sit ex illis conjicere veram lectionem. Habent autem: *Olbiæ hic Baleriæ urbis.* Unde verissimam conjecturam eruo: *Olbiæ hic, ibi Aleriæ urbis excidio incolæ terruit.* Hic, in Sardinia nimirum, Olbiam urbem expugnavit. Ibi, nempe in Corsica, Aleriam excidit. Ait, Romanos, serpente latius bello, ex suburbana tum provincia in Sardiniam, eique adnexam Corsicam, transisse, et in hac insula Olbiam, in illa Aleriam cepisse. Olbia Sardiniae urbs. Stephanus varias urbes hoc nomine recensens, ἐκτη, inquit, Σαρδούς. At Aleria Corsicæ. In Corsica a Ptolemæo recensetur Ἀλερία κολωνία. Apparet, colonos in eam

urbem a Romanis deductos, postquam a Lucio Cornelio expugnata fuit. Notat Epit. Liv. Auctor, 'L. Cornelium Consulem contra Sardos et Corsos et Hannonem Pœnorum ducem feliciter pugnasse.' Quod de hac victoria, et urbium in Sardinia Corsicaque superscriptarum excidio intelligendum. Vide quanti sit momenti bonos et fideles libros inspexisse. Absque illo Nazariano forte æternum hic locus in mendo jacnisset. Nam ceteri omnes libri, hac parte profligatissimi, nihil fere opis dabant ad extricandam veritatem. In priore Palatino legitur: *Ubi et hic Halen et urbis.* Posterior ita scriptum præfert: *Ubi et hic Baleriæ urbis.* Vetus editio, *ubi et hic. Halenæ.* Correctores porro ex his fecerunt: *Ubi et sic Caralæ urbis.* Proclivius erat facere: *Ubi et sic Valeriæ urbis.* Nam Valeria urbs in Sardinia. Ptolemæo Οὐαλερία πόλις in ea insula ponitur. Sed omnino vera lectio, quam supra reposuimus. Flori codices etiam corrupti fuisse videntur ætate Jordanis, in ejus libris ita descriptum offendi: *Olbiæ ibi Aleriæ urbis.* Verius puto, cum sanam in his lectionem reperisset, nec intellexisset, ita mutasse. *Salu.* Alii in *Sardiniam*, sed lectionem nostram om. Pall. v. e. et assensus Gruteri firmant. Nomina vero regionum, ut urbium, sape construi Auctoribus, notat Bernegg. ad Justin. 11. 5, 9. *Freinsh.* In neque scripti ulli habent, neque editi, præter Ald. et Heinsio quoque delendum videbatur. *Annexamque ei* Pal. 1. Voss. 2. 3. *ultatamque ei* Ryck. *Cossuram* Pall. Magl. Berol. Duisb. Voss. 1. (sed supra script. vel *Corsicam*) 2. et v. e.

Corsicam transit] Corsicæ Aleriæque devictæ extat monumentum, quod vetustate proxime accedit ad Duillianum, inscriptio ad portam Capenam effossa: HUNC OINO PLOIRVME. COSENTIONT. R. DVONOR. OPTVMO FVISE. VIRO LYCIOM. SCIPIONE FILIOS BARBATI CONSOL. CENSOR. AIDI-

LIS. HIC FVET A HEC CEPIT CORSICA. ALERIAQVE VRBE. DEDET. TEMPESTATIBVS. AIDE MERETO. Hoc est: Hunc unum plurimi consentiunt Romæ Bonorum optimum fuisse virum, Lucium Scipionem. Filius Barbatī, Consul, Ædilis hic fuit. Hic cepit Corsicam, Aleriamque urbem. Dedit tempestatibus ædem merito. Pluribus hunc lapidem veterrimum illustrarunt Jac. Sirmond. et Hieron. Aleander. Græv.

§. 16 *Ubi et sic*] Verissimam opinor esse lectionem Lipsii, quam ad Sen. Consol. ad Helvianum, nota 84. proferret: *Ibi Olbiæ et hic Valeria* (vel *Aleria*) a qua nec Salmasius ad Solin. p. 29. A. longius abit, nisi quod mavult: *Olbiæ hic: ibi Aleria*: sed eodem sensu exponit. Fr. *Olbiæ hic, ibi Aleria Urbis excidio*] Sic reposui ex emendatione certissima Salmasii, qui secutus vestigia veterrimorum codicum verissime hunc locum suæ restituit integritati. Sunt hujus lectionis indicia quoque in Ryck. *Ubi et hic Valeria urbis excidio*. Nimirum ex ignoto *Olbiæ*, cum forte intercidisset, fecerunt *ubi*. Correctores id dein interpolaverunt, et perverterunt. Vestustissima inscriptio temporum istorum indubiam reddit hanc emendationem, quam ipsis Flori verbis subjeci. Sed tamen mallet: *ibi Olbiæ, et hic Aleria urbis excidio*: quia veteres libri et editiones: *ubi et sic Carulæ urbis*. *Olbia* enim est Sardinia oppidum, *Aleria* vero Corsicæ: quamvis non ignorem 'ibi' non semper respondere remotiori, ut nec 'hic' viciniore, ut sciscunt Grammatici. Græv. Libri Vineti, *ubi et sic Balaria*, et *Balearia*. Tollius e lib. Flor. nihil adnotarat ad Edit. Græv. 1680. ita ut in eo videatur fuisse *Olbiæ hic, ibi Aleria*: e Berol. *ubi et hæc*, e Magl. *ubi et hic*, et adscripserat, *Aleria* fuerat in liis Mss. Duisb. *Ubi et hic halerie*. Voss. 1. *ubi et hic Haleria*. Voss. 2. *Olbiæ hic Balaria*. Voss. 3. *hic Valeria*. V. E. *ubi et hic halene*. Fran. *ubi et hic Calare*. Regg.

ubi et hic Carulæ. Is. Vossii liber scriptus *Olbia hic baleria*. Emendationem Salmasii probat etiam Holsten. ad Stephan. in 'Ολβία. Perizonius malebat, *ibi Olbiæ, hic Aleria*, quemadmodum fere et Grævius. Hoc verum esse arbitror. Quum ex *Olbiæ* factum fuisset *Ubi et*, deinde *ibi* abjectum fuit, tamquam perperam scriptum pro *ubi*. Hic autem ponendum esse ante *Aleria*, liquet e libris scriptis, in quorum aliis plane ita legitur, in aliis autem pro eo est *sic*, et *hæc*. Reliqui tamen, quod ediderat Grævius ex sententia Salmasii. *Aleria* porro, non *Valeria* scribendum, recte ex Inscriptione vetusta ostendit Græv.

Mari Pænos expugnavit] Diu est, cum suspectum habui hoc verbum, *expugnavit*. Quid enim est, *Mari Pænos expugnare*? Nec Latina est, nec proba loquutio. Nazarianus non plana via veritatem ostendit, sed digitum ad eam prorsus intendit, scribendo, *repugnavit*. Quod ego statim arripui ac scripsi, *repurgavit*. Elegans porro nec protritum loquendi genus, *Pænos mari et terra repurgare*, cum tamen potius dicendum videretur, *mare ac terram Pænis repurgavit*. Sic lib. iv. etsi in re dissimili ac diversa, 'aurum venis repurgare' dixit. Hæc scripseram, cum et veteres Jord. Codd. consulendos duxi, in quibus plane reperi: *adeoque omni terra et mari Pynos purgavit*. Quæ scriptura vehementer sententiam meam stabilivit. Sed *purgavit* in Jord. falsum est. Nam *repurgavit* omnino scribendum, id est, tamquam purgamenta rejecit. Sal. Naz. *repugnavit*. Jordanes *purgavit*, sed lectio vulgata optima est. Grut. Adi etiam Indicem nostrum, si lubet. Fr. Huic loco non tam salutare manus admovit Vir maximus, quam ei, qui modo præcesserat. *Expugnavit* non est reformandum in *repurgavit*, repugnantibus antiquis libris. Ryck. adeoque omnes terra marique expugnavit. Expugnari non tantum urbes

dicuntur, sed et homines, cum debellantur, et vi ejiciuntur ex locis, quæ tenuerunt. Justin. III. 4. de Partheniis: 'Diu per varios casus jactati tandem in Italiam deferuntur, et occupata arce Tarentinorum, expugnantis veteribus incolis, sedes ibi constituunt:' occupata arce incolæ expugnantur, hoc est, de possessione urbis et arcis deturbantur. Id. XII. 8. 'Inde Adrestas, Gesteas, Præsidas, Gangaridas, cæsis eorum exercitiis, expugnant.' Idem alibi: 'Post multos deinde annos expugnati.' Sic etiam hoc loco omnes Pœni terra marique sunt domiti et expulsi, terra quidem cum Sicilia, Sardinia, Corsica ejiciuntur, mari vero cum victis classibus, et amissis portubus insularum, quos tenerant, non auderent illa maria navigare. N. Heinsius tamen e Jornandis vestigiis scribendum putat: adeoque omnes terras maria Pæno repurgavit. Sic 'repurgare iter' Liv. XLIV. 4. Curt. VI. 6. 'Ac primo repurgari jubet quicquid ingredi possunt.' Id. lib. IV. cap. 1. 'Hortum repurgare.' In illo terras maria, et subintelligitur. Sic Liv. XLI. 3. 'Terra mari trepidatur.' Auctor Octaviæ vs. 484. 'Nunquæ terras maria subjecit tuo.' Ap. ipsum Florum 'Compeditibus eatenis religavit.' lib. III. c. 19. et lib. IV. c. 2. ut emendabam, 'Vellet tamen auctos honores, opes.' Hæc δ πάυ. Græv. Salmasius conjecturam suam repetit ad Tertul. de Pall. p. 172. eamque non obscure probat Gronov. ad Herod. II. 11. Sed adsentior Grævio rectum esse quod in om. sc. et ed. est, *expugnavit*. Pro *terra marique*, quod erat in Reg. Q et ed. Amst. ex aliis sc. et om. ed. vet. restitui *terra, mari*, quemadmodum etiam Gruterus, Freinsh. et Græv. ediderant. Liv. XLIV. 22. 'Qua terra, mari, subvehantur commeatus.'

§. 17. *M. Atilio*] Ultra ea quæ supradicti scribunt, lege Agell. 6, 3. et

4. Auctor. de Vir. Ill. cap. 40. August. Civ. 1. 15. Val. M. 1. 1, 14. et 9. 2, 1. ext. Frontin. 2. 3, 10. Lege Sil. 6. 301. et Horat. Carm. 3, 5. Cie. Off. 1. 13. et in Paradox. Plura congestissimus Civitatis 1. 15. et 24. Cam. Hunc Regulum sæpius eximie prædicat Seneca. Fr. Add. Columell. 1. 4. Naz. Duisb. Ed. V. et B. *Atilio*, quod admisi: nam ita hoc nomen in lapidibus et nummis scribitur. Et sic supr. I. 20.

Navigabat bellum] Sic et Cie. Vid. Freinsh. in Ind. Plin. Paneg. XII. ap. Rupertum: 'Quum Danubius ripas gelu jungit, duratusque glacie ingentia tergo bella transportat.' Stat. VII. Theb. 808. 'Bellum fluitans,' pro navali. Burm. ad Petron. cxxiii.

Qui ipso Punico maris nomine] Restituenda lectio vetus: *Punici maris nomine*. Nam male in veteri editione *Punico* legebatur. Meliores libri constanter *Punici* retinent. Jordanes: *qui in ipso Punici maris nomine*. Sal. Non esse temere N. Heinsius observavit, quod ap. Jorn. legitur: *qui in ipso Punici maris nomine deficerent*. Naso: 'Nomine in Hectoreo pallida semper eram.' Sic alibi idem alique poetæ. Græv. *Deficere* absolute pro, animum despondere, abjicere. Cæsar II. B. C. 31. 'Neque tanti timoris sum, ut ipse deficiam.' Auctor Bell. Afr. c. XI. 'Ne illi propter suorum paucitatem et hostium multitudinem metu deficerent.' Similiter Petron. c. LXXVI. et Suet. Vitel. xv. Alibi sæpe 'animo deficere.' Ita Cæs. VII. B. G. 30. I. B. C. 19. II. 43. et III. ult.

Tribuno Mannio] Nomen hujus Tribuni ita varie conceptum in scriptis libris, ut arduum sit aliquid certi ex illa varietate statuere, libris præsertim Livii deperditis, unde hæc sumpta. Nazarianus: *Nautrio*. Pal. duo: *Naurio*. Jord. libri: *Natio*. Forte *Nautio*. Nautiorum familia nobilissima. Sed otii penuria prohibet plu-

ribus hæc discutere, quod alias, si Deusnaverit, facere statui. *Sul.* Libri Vin. *Nannio* et *Naurio*. Reg. F. Toll. Fran. et Duisb. *Naurio*. V. E. *Maurio*. Voss. *Nautrio*. Ryck. plane ut volebat Salmasius, *Nautio*. In his nihil certi est; sed ut supr. i. 20. libri quidam habent *Macilio* et *Matilio* pro *M. Atilio*; ita et hic *Mannio*, quod est in Reg. Q, et vulg. potuit scribi pro *M. Annio*.

Navigandi fecit audaciam] Hoc loquendi genus non est quod nonnemo admiretur, et suspectum habeat. Sic *facere dolorem* Cic. Epist. ad Octavian. 'Nulla enim remedia quæ vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quam quæ sunt salutaria.' Idem ad Att. ix. 8. 'Sed angeo commemorando dolorem, et facio etiam tibi.' Sic 'mirationem facere.' ii. de Divinat. *Græv.* Liv. xxi. 56. 'Aliis timor hostium audaciam ingrediendi flumen fecit.' Id. xxix. 34. (quem locum adnotarat N. Heinsius.) 'Quum timoris simulatio audaciam hosti faceret.' *Districta* hic habent plerique sc. et om. ed. pro quo scribendum est *districta*, ut in Voss. 1. et 2. auctoribus Viris doctiss. qui semper 'destringere' et 'destrictus' dicendum volunt, quum de gladiis ac telis sermo est. Ad eos, quos laudavit Drakenb. ad Sil. xvii. 164. add. Lambin. ad Cic. iii. in Catil. i. et ad Horat. i. Carm. 35. vs. 39. Græv. ad Cic. ii. Off. 7. et iii. 31. In Pandect. contra sæpe scribitur *destringere*, pro *distringere*, i. e. distrahere: v. Brissson. de V. S.

§. 18. *Ventis remisque*] Pal. 3. ac 2. *mox de ventis remisque*, 1. *mox dein de ventis*: superscriptumque *denique*. Sed fingendum potius erat *mox deinde ventis*. Grut. Ita Jordanes. Salm. quædam adscripserat, quæ non satis legi poterant; sed videbatur voluisse *mox dein ventis*. Ryck. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et om. ed. *de ventis*. 'Ventis remisque' proverbium, pro omni

conatu et festinatione. Idem est 'remis velisque.' Vid. Erasm. in proverb. *Remis velisque*, et Modium Novantiq. Lection. Epist. xli. Cic. xii. Ep. Fam. 25. 'Atque inde ventis, remis, in patriam omni festinatione properavi.' Possent ibi suspecta esse hæc, *omni festinatione*, tamquam interpretationis causa adscripta. Sed nihil tentandum arbitror contra libros vet.

§. 19 *Clypea*] Ryck. *Clupeia*. Livio, aliisque 'Clupea.' Vid. Cellar. iv. Geog. Ant. 4.

Quasi arx et specula] Quæ et tuebatur loca vicina, et prospectum in mare præbebat, utpote in colle posita. 'Specula' pro loco edito, e quo prospectari possunt omnia circumjecta, obvium est apud Florum et alios: v. Freinsb. in Ind. Cic. iv. Ep. Fam. 3. Virg. viii. Ecl. 59. iv. Æ. 586. et Catul. Carm. lxxviii. vs. 32. *Procurrere* sic quoque Virg. v. Æ. 204. 'Infelix saxis in procurentibus hæsit.' Mela iii. 2. 'A Garamnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus.' Et Min. Fel. c. iv. 'In altum procurrentibus petrarum obicibus:' ubi vid. Gronov. 'Trini laterum procurrus.' Av. Festus de tribus promontoriis Siciliæ ap. N. Heins. ad Ov. xiii. Met. 724. quo loco idem *excurrere* dicit Ovidius: 'Intrant Sicaniam: tribus hæc excurrit in æquora linguis.'

§. 20 *Nec cum hominibus, sed cum monstris quoque*] Reg. Q et Jord. *Nec cum hominibus modo, sed*: quod adripuit Aldus, ac deinde secuti sunt Camers et Stad. Est a correctoribus, qui ignorabant in his sæpe desiderari 'modo,' 'solum,' 'tantum,' ut dudum docuerunt Ant. Augustin. ii. Emen-dat. i. Cujac. ix. Obs. 17. et xiv. 11. et Scalig. ad Varr. iii. de R. R. 9. Add. Gronov. ad Liv. xxviii. 11. Idem ostendit Stewech. de Partic. Ling. Lat. e Cic. pro Sext. c. xv. pro Planc. c. ii. et iv. in Verr. 61. Duo-

bus posterioribus locis variant libri. Sed in ultimo malim cum Grut. illos sequi, a quibus abest *modo*, quam cum Turncho, Lambino, et Græv. eos, qui id agnoscunt.

Miræ magnitudinis serpens] De qua Agell. 6. 3. Val. M. 1. 8, 19. ext. Plin. 8. 14. cxx. pedum longitudinis fuisse, pellemque ejus et maxillas usque ad bellum Numantinum, hoc est, 115. annis, Romæ in templo durasse testatur, eamque balistis tormentisque, ut oppidum aliquod, expugnatam. *Stal.* Vide Liv. Epit. 18. Obsequent. cap. 29. Adonis Chronic. sub anno 4446. Fr.

Bagradam] Ita libri Vineti, Toll. Duisb. Regg. et v. e. Ryck. *Bargadam*, Fran. *Bragradam*. Voss. *Bragadam*, quod etiam in Naz. et Pall. videtur fuisse: nam Salmasius ad Edit. Gruteri, in qua est *Bragadam*, nihil ex iis adnotaverat. Bochart. Chanaan. 1. 24. scribit, nomen hujus fluvii, quod aliis est 'Bagrada,' in Pompon. Mela, Silio, et Floro esse 'Bragada.' In Melæ plerisque Mss. se invenisse *Bragada*, in quibusdam etiam *Bagrada* adnotavit ad Melam. 1. 7. Perizonius: et *Bragada* ibi fere habent Edd. veteres. Sili libri vulgati itidem *Bragada*, pro quo N. Heins. ad Sil. vi. 141. e scriptis reposuit *Bagrada*. Vid. Cellar. Geog. Ant. iv. 4.

§. 21 *Quum terrorem nominis sui*] Vetus quidam liber: *terrorem in omnes sui circumtulisset*. Quæ minime mihi arridet lectio, nec mutata velim, aut rejectam, quæ edita est, cum et melior sit, et plures habeat fautores libros vetustissimos. *Sal.*

Aut cecidisset, aut haberet in vinculis] Jord. legit: *aut cepisset*. Cui consentiunt omnes Flori calamo scripti libri. Quam, qui volet, etiam lectionem asserat. Mihi ut non respuenda videtur, ita nec vulgata mutanda. Nam credibile est, non alios habuisse in vinculis Regulum, quam quos ceperat. Nisi dicimus, multos, quos

ceperat, dimisisse, et ita locum haberet illa Jordanis et librorum veterum γράφη. Sane consensum hunc librorum parvi pendere non possum, nec dubito quin verior sit lectio, *cepisset*. Sic enim hæc proeecedunt: *cum magnam vim juventutis, ducesque ipsos, aut cepisset, aut haberet in vinculis*. Prius ad prius refertur, secundum secundo convenit. Ita enim accipiendum, ac si scripsisset: Cum magnam vim juventutis cepisset, ducesque ipsos haberet in vinculis. Multos ex juventute captivos abduxerat, ducesque habebat in vinculis. Solos duces in vinculis habitos significat. *Sal. Hist. de Bell. Afr. cap. 26.* 'Principes civitatum aut interfici, aut in catenis teneri.' Fr. Ryck. non recedit ab aliarum membranarum scriptura, quæ constanter omnes, *ducesque ipsos aut cepisset*, quod belle tuetur Salm. 'Magna vis juventutis,' sunt multi milites. 'Juvenes' sæpe milites dici olim Viri docti monuerunt. Græv. In vulgata scriptura non pejor, ac fortassis melior est sententia. Et potuit primo prave scribi *cedisset*, ac mox *cepisset*. Quæ Is. Vossii sententia videtur fuisse: nam scripserat *cepisset* pro *cedisset*. Sed quum in omnibus aliis scriptis, excepto Voss. 3. et Edd. V. B. S. et J. invenerim *cepisset*, id relinquendum putavi; quod et ante Begerus fecerat.

Jam ipsam belli caput Carthaginem urgebat obsidio] Ryck. et *jam ipsam caput belli Carthaginem urgebat obsidione*. Leg. etiam ipsam caput belli Carthaginem urgebat obsidione. *Obsidio* non repudiem, quod 'obsidium' aliis in locis apud Nostrum etiam occurrat. Græv. In Ryck. est etiam *jam ipsam*, in Voss. 3. et *ipsam*, in aliis scriptis, in Jord. et v. e. *jam ipsam*, in reliquis olim impressis etiam *ipsam*. Et sic ediderunt Aust. de quo non magnopere contenderim: nam prima syllaba ex etiam potuit absorberi ab

ultima vocis præcedentis. *Caput belli* transpositis vocibus habent etiam Regg. Flor. Fran. et Magl. et ex editis B. S. et J. *Obsidione* etiam e Pall. scripserat Salmasius. In ceteris scriptis et ed. vet. est *obsidio*, qua voce non recentiores modo Scriptores, verum etiam Ennius, Cælius, Varro, et Sallust. usi sunt. Vid. Merul. ad Enn. p. 614. *Obsidione urgere* autem hic non tam est, munitionibus circumdatis urbem claudere, quam occupatis locis vicinis, et præsiidiis dispositis, commeatu privare, et ita includere, ut non facile quidquam eo importari, vel quisquam ingredi egredive possit. Nam Regulus non cum exercitu ad urbem obsidendam accesserat, sed Tuneta occupaverat, unde Carthago conspici, et terra marique infestari poterat, ut Polyb. 1. 30. Sic C. Nep. Alcib. iv. 'Deceliam in Attica munierunt, præsidioque perpetuo ibi posito in obsidione Athenas tenuerunt.' Et 'obsidio' pro custodia ap. Justin. ii. 12. xv. 1. et xxxix. 1. quemadmodum et *obsidere* in Suet. Calig. xlviii. 'Quod et patrem suum Germanicum ducem, et se infantem tunc obsedissent,' i. e. quasi in custodia habuissent. Naz. et alter Pal. *urguebat*. Hanc antiquam rationem scribendi esse dudum ostenderunt viri docti. Vid. cl. Oudendorp. ad Lucan. 1. 147. add. Muret. ad Cic. iii. Philip. 13. In Pandect. Flor. l. 2. §. 8. Si quis cautionib. in judic. 'nulla necessitate urgente.' l. 15. de Recept. 'Profectio urguens.' l. 12. §. 14. Mand. 'nec argueret debitorem suum.' Et plerisque aliis locis in illo libro.

§. 22 *Circumacta*] Mutata, conversa, Freinsh. in Ind. Liv. xxxvii. 16. 'Circumagente se vento.' Respicit fortassis ad effigiem Fortunæ, quam rotæ insistentem pingebant Romani. Vid. Broekh. ad hoc Tibulli 1. 6. 34. 'Versatur celeri Fors levis orbe rotæ.' Plin. viii. H. N. 9. 'Circum-

actus rotarum.' Liv. xlii. 42. 'Circumagetur hic orbis.' Paulum Ryck. Toll. Voss. Duisb. et edd. vett. excepta prima.

Insignia] Non sunt quæ supr. 1. 10. 'monstra virtutum,' ut Freinsh. in Ind. Sed documenta, et argumenta, ut 'insignia morbi' apud Horat. ii. S. 3. 254. Nam 'insignia' proprie sunt signa et indicia, quibus aliquid noscitur, et ab aliis discernitur.

Cujus fere magnitudo] Vide supra, 1, 13, 8. inf. 3, 18, 13. Fr.

§. 23 *Xanthippum*] Orosius, 4, 9. Xanthippum hunc, regem Laced. cum auxiliis accitum scribit: quod verum esse, præterquam quod Auctores non adsentiunt, ideo etiam non puto, quod non ita solebant Spartani. Ap. Justin. 4, 4, 6. 'Syracusani auxilium a Lacedæmoniis petiverunt. Mittitur ab his Gylippus, solus quidem.' Sic Archidamus Tarentinis missus; sic aliis ali. Qua vero ratione Regulum Xanthippus vicerit, memorat Frontin. 2, 2. 11. ubi vide. Item Diod. 22, 12. *Id.* Appianus in princ. Punicor. Carthaginienses a Lacedæmoniis ducem petivisse, et ab his Xanthippum missum tradit. Nec multo aliter in Epit. Liv. xviii. Contra Polybium 1. 32. nihil aliud, quam unum e mercenariis in Græcia conductis, Lacedæmoniumque et Laconica disciplina imbutum fuisse, ac rei militaris medicrem usum habuisse auctor est. Et Aur. Vict. c. xl. mercenarium militem vocat. Scio, quid adnotaverint Stewech. ad Veget. iii. pr. et Jac. Gron. ad Polyb. l. d. nec lubet querere, utrum verba Polybii de medicri usu, an summa peritia rei militaris sint accipienda. Sed ex tota narratione Polybii, cui ego in his magis credo, quam recentioribus, liquet, Xanthippum neque imperii causa a Carthaginiensibus arcessitum fuisse, neque imperium ullum, quum Carthaginem venit, habuisse. Cic. iii. de Off. 26. et Val. M. 1. 1. 14. scribunt,

Regulum ex insidiis captum fuisse. Polybius nullam insidiarum mentionem facit.

Tum fæda clades] Ita Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voss. et v. e. idque etiam Vin. in suis, et Grut. in Pall. videntur invenisse. Nam uterque edidit *clades*. Jord. quoque legit *clades*, sed locum ita incrustavit: *fædaque clades, Romanisque usu incognita. Nam rivus*. In aliis olim editis est, *vincimur cum fæda clade, Romanisque usu incognita. Rivus*: quos sequenti sunt Camers et Stad. *Tum fæda clade, R. u. incognita, rivus* maluerunt Freinsh. et Græv. Et ita Regg. Probo sententiam Tollii ad Auson. ix. Epist. vs. 38. ita distinguentis, *Tum (fæda clades, Romanisque usu incognita) rivus*. Est enim perpetuus mos Floro, ita per exclamationem orationi quædam interponere, ut ostendit Toll. Et sic quoque voluisse Perizonium, ex eo intellexi, quod adscripserat locum Flori e iii, 19. 7. Retinui tamen distinctionem, quam inveni in Ryck. Duisb. et v. e.

Par tantæ calamitatis] Ita Jord. et Naz. libri. Uterque autem Pal. *calamitati*. Nec aliter legendum, quamvis aliter visum sit Grut. nostro. Ridiculum enim censeo, componi Regulum cum calamitate quasi gladiatorum. Par fuit illi calamitati, quem non infregit illa calamitas. *Sal. Calamitatis*] Ita v. e. quod cur non probem? cum accedat Ms. Vin. et Pal. I. ac 2. nec non Jordanes. Vulgatur passim, *calamitati*: quod quidem et in Pal. 3. at alterum componit Regulum calamitati, tanquam athletam, aut gladiatorem. *Grut. Calamitatis* etiam Ryck. Toll. Voss. 2. 3. et Duisb. ceteri s. et edd. *calamitati*. Sed Heinsius, Ryck. et Periz. malebant cum Salmasio *calamitati*, nempe ferendæ: quod et usitatus est. Nam non facile 'par' hac significatione cum genitivo invenias. Gruteri interpretationem probat Freinshemius in Ind.

sed ea longe quæsita est. Paullo post Fran. et edd. vett. præter primam, *carcere fractus est*.

§. 24 *Diversa*] I. e. contraria, Freinsh. in Ind. Ita sæpe etiam ap. alios. Vid. G. Canter. i. Novat. var. Lect. 10. et Gron. ad Sen. ii. de Ira 23.

Ne pax fieret, ne commutatione captivorum reciperetur] Melius quod est in Naz. et Jordaneis: *Ne pax fieret, nec commutatione captivorum reciperetur*. Lege etiam: *commutatio*. *Sal. Ne pax fieret*] Liv. 22. 23. 5. *Fr.* Aut legendum cum Salmasio *commutatio*, aut *in commutationem*, ipse nimirum Regulus, *reciperetur*. Sic ille ap. Sil. lib. vi. vs. 475. Hæc est N. Heinsii de hoc loco sententia. *Græv. Nec*, quod pro *ne* repositum vult Salm., neque in scripto ullo nisi in Fran. neque in edito ante Vin. et Stad. invenio. Sed receperunt etiam Grævius, Beger. et Amst. Nec male convenit huic loco, et postrema litera propter eandem sequentem facile potuit omitti. *Commutatio* e scriptis Florent. et Voss. I. habent, et edd. antiquæ post primam omnes, etiam Camertis et Stadii, item Begeri et Amst. Reliqui scripti, E. V. Vineti, Grut. Freinsh. et Grævii *commutatione*. Hoc retinendum censebat Periz. et potest ferri. Nam Carthaginienses Regulum Romam miserant ea conditione, ut, si sibi captivi quidam nobiles adolescentes, et boni duces redditi fuissent, Regulo manere Romæ liceret. At hic Reipublicæ non utile esse putavit, ut pro his omnibus ipse unus, et iam senio confectus commutatione facta reciperetur. Ita Cic. iii. Off. 26. 27. et Val. M. i. l. 14. Alii a Carthaginiensibus omnium captivorum commutationem petitam tradunt. Sed vel sic satis recte exponi potest scriptura vulgata.

§. 25 *Voluntario ad hostes suos reditu*] Stupenda sane constantia, et prope sine exemplo, tradere se libidini

eorum quos læseris, cum possis domi securus et honoratus agere! Sed nimirum sensit Regulus, quod Socratem dixisse Epictetus sine Enchiridii significat; 'Occidere me possunt, lædere non possunt.' Quam vocem cum factis imitatus est Thræsea ap. Niphilin. 'Nero me occidere potest, perdere non potest.' In hac doctrina totus est Seneca de Constantia Sapientis, et de Tranquillitate Animi. Fr.

Crucis supplicio] Vide Appian. de Bell. Punic. in Orat. P. Lentul. Item Livii Epit. 18. Simile quiddam huic historiæ legas in Elmacino, p. 148. Id. 'Crucem' dicit Florus cum Sen. de Provident. c. III. et Epist. xcvi. et Silio II. 344. J. Fr. Gronov. existimat, ab his 'crucem' vocari arcam illam clavis ferreis acutis præfixam, in quam Regulum impositum, atque ita enecatam tradunt plerique. Nam 'crux' etiam pro omni gravi supplicio et cruciati dicitur. Lege illum ad Sen. de Provid. III. Schult. ad Sen. Controv. II. et ad Calp. Flacc. Decl. v. et Drakenb. ad Sil. VI. 539. De genere supplicii, quo a Carthaginiensibus adfectus fuerit Regulus, non idem prodiderunt veteres: sed diris cruciatibus sublatum omnes consentiunt. Hanc omnium consensu receptam opinionem primus oppugnare adgressus est Jacobus Palmerius Grentemesnilius in Exercitat. ad Appiani Punica princ., idque rationibus, ut mihi quidem videtur, non contemnendis, quas, quum liber in omnium manibus sit, huc non transcribendas duxi.

De fortuna triumphavit] Sen. v. de Benef. 3. 'Nemo trecentos Fabios victos dicit, sed occisos. Et Regulus captus est a Pœnis, non victus; et quisquis alius sævientis fortunæ vi ac pondere oppressus non submittit animum.'

§. 27 *Metello Consule*] Sic etiam Eutrop. II. 13. et ex eo Oros. IV. 9. At

Polyb. I. 40, confert in annum sequentem, quo Metellus in Sicilia bellum gerebat pro Consule.

Spirantibus altius] Superbis et elatioribus ab re bene gesta. *Altus* sæpe dicitur de superbis. Senec. Epist. cxv. 'Omnes, quos altius incedere vides.' Et Controv. II. 'Altius quiddam superbinsque vultu ipso præferentem.' Flor. I. 26. et IV. 9. *Spirare* et *spiritus* itidem de ferocia et superbia. C. Nep. Dion. v. 'Regios spiritus repressit:' vid. ibi Gebhard. et N. Heins. ad Ov. M. v. 348. Sed utrumque etiam in bonam partem sumitur. Gronov. ad Sen. de Tranq. Anim. c. I. Schult. ad Sen. Controv. II. et Broekh. ad Propert. II. 12. 53.

Ut nec amplius eam insulam concitarent] Lege primum: *ut ne amplius*. Sic enim legunt optimi libri. Pro *concitarent* divinarat doctiss. Lips. *cogitarent*, optima sane cogitatione. Sic enim etiam supra legerim: *Affectabat autem ut Romanus, ita Pœnus, Siciliam, et eodem tempore paribus uterque votis ac viribus imperium orbis cogitabat*. Conjecturæ Lipsii plane suffragatur optimus ille Divi Naz. liber, qui plane *cocitarent* exhibet: c pro g: ut in eodem, *cessit* pro *gessit*, *recirare* pro *regirare*, et similia eodem modo scripta, ut multis locis observavimus. Nec aliter olim lectum fuisse in Flori libris ex Jord. colligi potest, apud quem scribitur: *adgredi cogitarent*. Quis non videt illud *adgredi*, additum ab ipso Jord. qui non capiebat usitatum veteribus hoc loquendi genus? Sal. *Ut nec amplius eam insulam concitarent*] Ita edidit diligentiss. Vinetus: nec aliter v. c. aut manuscript. Lipsii, qui rectum censebat diet. cap. 19. *cogitarent*, admodum verisimiliter: proletariæ edd. *ut ne amplius ea insula concitaretur*. Pall. stant a vulgata, nisi quod Naz. habeat, *ut ne amplius eam insulam concitarent*, superscriptumque rō. tan-

quam voluisset legi *vocitarent*. Grut. Lipsii lectionem etiam Salmasius probat et stabilit lectione Naz. et Jordanis. Fr. Hunc locum, qui corruptus etiam est in Ryck. optime constituerunt ex Jorn. et libris melioribus Lips. et Salmasius, reponentes: *ut ne amplius eam insulam cogitarent*: quos non sequi hoc in loco, cum id sensus desideret et ratio, piaculum sit. Græv. Salm. in exemplari suo scripserat in Naz. quoque esse *conci- tarent*, sed supra con scriptum co. Reg. Q *ut nec amplius ea in insula concitaretur*. Et sic Edd. B. P. J. et A. nisi quod pro *nec* habent *ne*. Vulgata est in aliis om. sc. et edd. V. et S. sed in Flor. et edit. Sab. *ne*. Eadem varietas est 1. 15. 3. et 111. 17. 2. Non video maximam causam cur pro *nec* ponendum sit *ne*, quod in uno tantum Florent. erat. Nam ‘*nec*’ Florus etiam alibi ponit pro, *ne* quidem. Vid. ad 11. 8. 12. De scriptura vocis *conci- tarent* in Naz. rursus dissentiunt Salmasius et Grut. Sed non dubitavi cum Græv. et qui post eum Florum ediderunt, recipere *cogitarent*: quod etiam legebatur in Edit. Zevcotii. Flor. 111. 10. 16. ‘Quasi hic Romanis orbis non sufficeret, alium cogitavit.’ Scriptor Bell. Alexand. c. xxxii. ‘Quin hostes eo prælio audito nihil jam de bello essent cogitaturi.’ Cic. 11. in Catil. 9. ‘Desinant furere, ac proscriptiones et Dictaturas cogitare.’

§. 28 *Centum circiter elephantorum*] Præter citatos de hac re lege Frontin. 1, 7, 1. Plin. 7. 43. De numero varie scribunt. Plin. 8. 6. dicit fuisse 142. Oros. 4. 8. (et Adonis Chronic. sub anno 446.) 104. Hoc autem factum est anno 502. ab U. C. Plin. 8. 6. Cam. Epit. Liv. 19. item Sen. de Brev. Vit. cap. 14. et Zonar. tomo secundo, 120. captos scribunt: Eutrop. 130. Dionys. 138. Egregiam multitudinem fuisse, quamvis non indicato numero, significat Sidon. Carm.

2, 374. Freinsh.

Sic quoque magna præda, si gregem illum, non bello] Scribendum ex veteri ed. et libris chirographis: *sic quoque magna præda, ac si gregem illum*, &c. Id firmat Jordanes, qui, mōre suo, subtile et breve loquendi genus adtextis suis pannis ampliis, scribit: *sic quoque magnus prædas agit, ut si gregem illum*, &c. Sal. V. e. præponit, *ac si gregem*: quod idem in Pal. 2. ac 3. item a manu secunda in 1. sed ea scriptura recepta, perit omnis vis, omnis gratia sententiæ. Grut. Ryck. *sic quoque magna præda, ac si gregem illum*: quod ex Naz. probat Salm. sed hic non possum ei suffragari: τὸῦ ac nullus hic locus est. Sensus enim est: Satis magna præda fuisset, si hos centum elephantis in venatione, ubi complures sæpe capiuntur, non in prælio cepisset. Græv. Idem censebat Perizonius. Recte Viri docti ejiciunt *ac*, sententia ipsa postulante: quod et a Magl. Voss. 3. et ab Edd. B. et P. aberat. Et sic Florus aliique utuntur hac quasi formula ‘*sic quoque*,’ pro, vel sic, etiam sic. Vid. Ind. et Flor. 1. 17. 1. iv. 6. 5. iv. 12. 56. Suet. Cæs. lxx. Ang. xxxiv. et lxxviii. et Tib. lxxv. Scheffero pro *ac* si videtur legi posse *etsi*. Non audio illum. ‘Præda’ et ‘prædari’ non solum belli, sed etiam venationis vocabula sunt. Burm. ad Phædr. 11. F. 1.

§. 29 *Publio Claudio*] Jord. et omnes libri: *Appio Claudio*. Ita in suis legerat Vinetus. Alii tamen scriptoribus dicitur ‘*Publius*.’ Sal. Sic omnes omnium membranæ, sic edd. veter. quippe recentiores *P. Claudio*. Grut. *Appio* est in om. sc. excepto Voss. 3. et e. v. In Ald. *Claudius Pulcher Consul*. In reliquis *Publio*. Etiam in aliis Scriptoribus hinc *Claudio* ‘*Appius*,’ non ‘*Publius*’ prænomen tribui adnotat Pigh. ad A. U. 504. et librariorum errori adsignat, quibus celebre prænomen ‘*Appii*’ in

gente Claudia notius erat, quam 'Publii.'

Ibi statim classe demersa, ubi] Liv. 19, 2. Plin. 2, 21, 5. De auspiciis contemptis vide etiam Tac. H. 1, 89, 4. Inter cetera, quæ de vindicta Deorum observarunt veteres, annotarunt etiam, locum sceleris et pœnæ eundem sæpe fuisse, ut certius appareat, non casu tales evenisse clades, sed in ultionem delictorum. Exempla sunt compluria, quæ tamen omnia intelligas ex uno isto ap. Joseph. 13, 19. ubi sanguis Aristobuli fortuito effunditur loco eodem, qui fraterno cruore rubebat. Etiam nobile est Achabi et Nabothi. Plura vide ap. Lactant. 2, 8. Leunclav. Annal. Turc. p. 74. Val. M. 1, 1, 19. Dion. lib. 51. pag. 513. Pausan. p. 102. pr. Fr. De facto Claudii Suet. Tib. 11. Cic. 11. de N. D. 3. et Val. M. 1. 4. 3. Simile quiddam ex Liv. refert Serv. in Æn. vi. 198. quod mihi suspectum est, tamquam ex hac historia fictum, vel male descriptum.

§. 30 *Apud Ægimurum*] Vide Diodor. 22, 12. Liv. Ep. 118. Polyb. 1, 37, 39. Fr. Observat hic Stadias neminem præter Florum prodidisse A. U. 508. quo Cos. fuit Fabius Buteo, a Romanis classem in Africam missam, marique cum Pœnis pugnatum fuisse. Hoc verum videtur. Et Romanos tum ne classem quidem habuisse cognosci potest ex Polyb. 1. 55. et 59. Nam quod Pighius ad illum annum putat, verba Flori de classe privatorum, de qua ad A. 506. scribit, accipienda esse, id non magnam veri speciem habet: nec probabile est, Consulem Pop. Rom. classi privatorum præfuisse, et Polybium, qui omnes pugnas navales, et naufragia classium Romanarum adcurate recenset, hanc victoriam et naufragium classis eorum præteritum fuisse. Vix dubito, quin hoc quoque inter errores historicos Flori referendum sit.

§. 31 *Opulenta præda classis*] Ut Virg. dixit, Æn. 1, 451. templum Junonis, 'Donis opulentum et numine Divæ.' Vin. Liv. xxxv. 1. 'Opulentum prædæ exercitum:' ubi plura Gronov.

Omnium imperia gentium, insularum littora implevit] Imperia hic locum non habet si attendas: nam præda implevit omnia imperia gentium, est, ditavit omnium gentium imperia. Sed hoc stulte diceretur: præterea præcedens copula in verbis 'Africam et Syrtes' hic aliam postulat copulam, si Latine velimus loqui. Videtur igitur Florum scripsisse, *Africam, et Syrtes, et omnium ripas gentium, et insularum littora implevit*: ut in iv, 11. *ripam* quoque pro littore posuit, in ejusdem fere sententiæ loco: 'Mille aliarum gentium spolia in ripam assidue mota ventis maria removebant.' Græv. Tollius pro *imperia* conjecerat *promontoria*, vel *promontoriorum*; credo, quia paullo post dicit Florus 'omnibus promontoriis,' vel denique *in circa*. In scriptis nihil est subsidii; sed *imperia* omnino corruptum videtur. In margine Ed. Plant. adscripta erat conjectura sub nomine Lipsii: *omnia imperitia regentium insularum littora*. Non tam conjectura, quam audacia reprehensione digna est, quod id in contextum intulit. Lucretius 11. 560. in descriptione naufragii, 'Per terrarum omneis oras fluitantia aplustra' memorat. Si hic indulgere vellem conjecturis, quales sæpe proferri video, unde prima syllaba in *imperia* oriri potuerit, et quid ex eo, quod illa sublata superest, fieri possit, fortassis viderer alicui reperisse non, quod pueri se in faba clamitant, et facerem exemplo virorum bene de re literaria meritorum, in quorum commentariis in Justinum vix ulla pagina est, in qua non hujus generis aliquid legatur. Sed abstinco; nec credo ita curari posse hunc locum. Eruditiss. Marklandus in Epist. Crit. ad Fr.

Hare p. 38. desperatum hunc locum egregia conjectura emendat: *Africum et Syrtis, et omnium in eo mari jacentium insularum l. i.* Mihi quoque in mentem venerat mari; sed quum cetera non æque expedire possem, tacere malui.

§. 32 *Interceptam tempestate victoriam*] Sic Vinetus, sic v. e. et recte: vult enim eo tolerabilius damnum, quod a vi majore provenisset, non ab hostibus. Ante cusi, *intercepta temp. victoria*, quod solum hæret in Naz. *Grut. Interceptam t. victorium* est in om. sc. 'Triumphum' dicit pro spoliis victoria partis, et in triumpho ferendis. Vid. Freinsh. in Ind. et i. 18. 25. *Perisse* Flor. Berol. Ryck. Duisb. Fran. et v. e. Shefferns merito dissentit a Freinsh. qui ad n. 33. probat *intercepta victoria*.

Insulisque frustrarentur] Leve est, sed tamen monitu dignum, scribi debere, *frustarentur*, non *frustrarentur*. Aliud est 'frustrari,' aliud 'frustari.' Hoc a 'frustum,' illud a 'frustra.' 'Frustrarentur' autem est, frustatim discerperentur et lacerarentur. *Frustratim* perperam in Nonio legitur, pro *frustatim*; eodem errore, quem hoc loco castigamus. *Salm. Frustrarentur*] Ita v. e. ita Pal. 2. ac 3. nam 1. *frustarentur*: quod non nemini placebit; imo plerisque, imo omnibus, nisi quibus nullus acutorum gustus: haecenus vulgati non habuerunt illud *frustrarentur*, sive malis *frustarentur*, in quibusdam vero erat ejus loco *allisa*. *Grut.* Illud *frustarentur* etiam Salmasius et Lindembrog. in Marcellin. malunt. *Fr.* Bene Salm. hunc locum sanavit, rescribens *frustarentur*. Sine sensu legitur in omnibus editis et scriptis *frustrarentur*. Triumphus ille speciosus apparatus perit quidem mari tempestate, sed tamen cum magna populi Romani dignitate, quia præda hæc frustatim ad omnia promontoria et insulas appelleretur, et passim in littora eji-

ceretur, ut incolis esset argumento, quantam prædæ vim Romani ex Africa deportarint. Non aliter scripsit Florus. Quid est *frustrantur prædæ promontoriis et insulis et fluitant*? At 'frustari' præda in promontoriis dicitur, cum præda frustatim in promontoria a mari evomitur. 'Frustari' est vox *μωρῆσις*, quales apud omnes scriptores antiquos reperiuntur. Sed N. Heinsius repudiat et rejicit hanc vocem, et Florum scripsisse censet: *insulisque eructarentur et fluitarent*. Sic lib. iv. cap. 11. 'Mille aliarum gentium spolia in ripam assidue mota ventis maria revomebant.' De h. l. copiosius in Adversariis acturum se promittit. Reposui etiam ex Ms. Gnd. et vet. Ed. *et sic triumphavit*. Græv. Lindebrog. ad hæc verba Am. Marcell. xxxi. 2. 'Tunica... non ante deponitur aut mutatur, quam diuturna carie in pannulos defluerit defrustata,' adnotat ex ejusd. Ammiani xx. 2. 'Defrustrandæ Mesopotamiæ opitulari,' e Gloss. Vett. 'Concisis, frustatus,' et e Sidonio ix. Ep. 9. 'Maxima ex magnis capita defrustrans.' Et sic se jam olim hunc locum Flori restituisse dicit, quum ante Gallicanam Ed. legeretur *frustrarentur*. Potuit ei eodem tempore in mentem venire hic emendandum esse *frustarentur*, quo *Grut.* et Salmasio: nam Ammianus illius eod. anno 1609. prodiit, quo horum Florus. Sed Gallicanam Ed. Flori, in qua legatur *frustarentur*, non vidi. Libri scripti et v. e. habent *omnibus promontoriis insulisque frustrarentur et fluitarent*. Sed a Voss. 2. absunt verba *et fluitarent*, a Regg. tantum *et*. Jord. Junt. et Ald. o. p. *insulisque fluitarent*. Beroald. Sab. et Parv. *omnibus insulisque fluitarent*. Camers porro ita corrupt *amibus insulisque fluitarent*. Et Stadias o. p. *insulisque allisæ fluitarent*. Is. Vossius adnotaverat: 'Vide, num melius *fluarentur*, i. e. flustris jactarentur:

nam tempestates desinunt in flustra.' Sed 'frustrari' multo etiam insolentius est, quam 'frustari,' et fortassis nusquam legitur. Sed et sicubi legatur, non videtur id significare, quod vult Vossius: nam 'flustra' dici, 'quum in mari fluctus non moventur, quam Græci *μαλακίαν* vocant,' scribit Festus. *Frustrarentur* autem, quum hic nullum sensum habeat, nihil melius est, quam, quod pro eo Docti reposuerunt, *frustarentur*, idque etiam Daumio placet de Caus. amissar. Ling. Lat. Radicum cap. xx. et Demstero ad Rosin. v. 32. *Eructarentur* multis confirmat N. Heins. Lib. iii. Adversarior. Cap. 11. quæ non ita pridem cura cl. P. Burmanni Jun. lucem viderunt. Pro *promontoriis* Fran. *promuntoriis*, Duisb. et V. E. *promuntoriis*. Et sic omnino scribendam esse hanc vocem volunt Turneb. xiii. Adv. 18. Is. Voss. ad Pomp. Melam i. 13. Idemque et Jac. Gronov. ita semper in Mela ediderunt, et J. Fr. Gronov. in Liv. xxi. 35. quem etiam vid. ad Liv. xxviii. 5. Eadem scriptura est in Salmasii Ms. Suet. Aug. xvii. In Notis Tironis Fol. xi. col. 1. et xvii. 7. *Promuntorium*. Dausqueius in Orthographi. 'Promuntorium per n quum præcipit Turnebus ludos se facit.' Non fecit se ludos Gronoviis, Is. Vossio, et Cellario, nulla re Dausqueio inferioribus.

Populus Romanus triumphavit] *Vetas excusum*, ut scimus indicio magni Viri, nam illam editionem non vidimus, voculas adjicit: *et sic triumphavit*. Scripserim: *at sic triumphavit*: ita in Jord. legitur, qui Florum verbatim descripsit. Nec aliter optimus Nazarianus habet. *Sal. P. R. et sic triumphavit*] Eleganter; sciasque esse a primogenia editione, quam firmavit majestas cod. Naz. Hactenus defuit libris vulgatis *et sic*: cui tamen non levis inest vis ac gratia. *Grut.* Porro quæ mea de toto hoc

loco sit sententia, non verebor subjungere: nam ita scribendus videtur: *Magna cludes, sed non sine aliqua principis populi dignitate, intercepta tempestate victoria, et triumphum perisse naufragio, et tamen cum Punica præda omnibus promontoriis insulisque frustarentur et fluitarent, Populum Romanum et sic triumphasse.* Fr.

§. 33 *Lutatio*] Ita recte Toll. Duisb. Regg. Voss. Jord. et v. e. Et sic duo nummi ap. Beger. ad h. l. et Inscriptiones vetustæ. Vid. Sigon. ad Liv. xxi. 18. et xxx. 19. Pigh. ad A. U. 511. et Drakenb. ad Sil. vi. 687. *Luctatio* perperam Ryck. et alii impressi.

§. 34 *Propugnaculis*] De propugnaculis navium Stewech. ad Veget. v. 14. et Scheffer. de Milit. Nav. ii. 5.

Quod ipsum exitio fuit] Adde Liv. 22, 14, 15. Polyb. 1, 60. Ceterum classem expeditam, levem, promptam, utiliore esse, quam quæ armis, commeatu, exercitu, propugnaculisve nimis onusta est, notat Stewechius ad Veget. 5, 7. Sic inf. 2, 8, 25. Antiochi apparatus præpeditus magnitudine sua: et 4, 11. 5. Antonianis navibus 'ipsa moles exitio fuit.' Adde Bernegger. ad Suet. Aug. 17, 7. Fr.

§. 35 *Quodam genere castrensis*] *Pancis et circumcisis sarcinis, quemadmodum solent esse milites in castris.* Ryck. Scn. ad Helv. c. xii. 'Militantes quotam partem rerum suarum secum habent? cum omnem apparatus castrensis disciplina submoveat.'

Ad similitudinem pugnae equestris] *Homerus naves vocat equos marinos, ἄλδς ἵππους,* Odyss. Δ. vs. 708. In pugna ad Actium 'erant Cæsariani equitibus similes, modo inruentibus, modo se recipientibus,' &c. Dio lib. 50. in fin. Hoc autem est 'ad similitudinem equestris pugnae,' ut Noster loquitur, nempe 'sumptis tergis et

redditis,' quod est in Sallust. Fragment. quibus adde Arrian. pag. 62. d. Eustath. ap. Rader. in Curt. pag. 112. f. Nautam *aurigam* vocat Auctor veteris versus ap. Charisium: 'Typhlin aurigam celeris fecere carinæ.' Sic Varro Marciopore: 'Hic in ambivio navem conscendimus palustrem, quam nautici equisones per viam conducere loco.' Ov. Tr. I, 3, 117. 'Aurigam video vela dedisse rati.' Fr. Vid. supr. ad n. 8. Poëtæ multa a re equestri et vehicularia transferunt ad navalem. Sic navem vocant 'equum lignenm,' 'currum,' 'vehiculum,' 'planstrum;' et 'frænare navem,' et 'habenas immittere navi' dicunt. Adi Muret. I. Var. Lect. 11. Stat. et Voss. ad Catull. Carm. LXV. vs. 9. Sciopp. Verisim. II. 12. Gatak. Adv. Misc. II. 17. et Gron. ad Sen. Med. v. 2. Sed apud Historicos non temere talia reperias. Et hic sufficebat, pugnam navium Romanarum similem fuisse equestri, quod etiam Dio de classe Augusti dicit, sed omittens declamatoria et turgida illa, quæ hic adpingit Florus.

§. 37 *Excidendis hostium manibus*] Malebat N. Heins. *excidendis hostium manibus*. Græv. Recte Heins. Et sic Ryck. Toll. Duisb. Voss. Fran. Jord. et om. ed. etiam Camertis, Stadii, et Vineti. Grut. unde acceperit *excidendis*, quod etiam Freinshemio placuit, non scio; nisi fortassis c. Pall. nam Salmasius e solo Naz. adnotarat *excidendis*. Regg. *exscidendis*. Et sic Edd. Grævii et Amst. Sed verum est *excidendis*. Virg. II. Æn. 637. 'Abnegat excisa vitam producere Troja.' Et XII. 762. 'Excisurum urbem minitans.' Vellei. I. 12. 'Statuit Senatus Carthaginem excidere.' Justin. XX. 'Exciso Ilio.' In Virgil. quidem II. Æn. 637. Germanus et Cerda maluerunt *exscissa*. Sed Pierius nullam varietatem scripturæ adnotavit e libris suis. *Excidendis* hic bene revo-carat Begerus. 'Exscindere ur-

bem' recte quidem dicitur. Sed non est recedendum a libris sine causa.

Carthago] Vide supra, I, 1, 9. Fr.

CAP. 3 Quæ hoc capite continen-tur, scribunt Epit. Liv. 20. Entrop. 3, 1. Oros. 4, 11, et 12. August. Civ. 3, 9. Cam.

Bellum Ligusticum] Optimæ Naza-rii membranæ habent: *Bellum Ligu-rium*. Sic sane et 'Ligurius' lapis a Liguribus dictus, apud quos invenie-batur, Theophrasto teste. *Λιγύριον* Græci vocant, quod aliis *Λυγκόριον*, quasi sit Lynceis urina. Josepho et aliis vetustissimis auctoribus vocatur *Λιγύριον*, a Liguribus populis. Potest et legi: *Bellum Ligurum*. Nam et 'Liguros' infra dixit pro Liguribus. Sal. Naz. *Bellum Ligurium*. Ms. Gudii *Bellum Liguricum*. Græv. *Liguri-cum* etiam Reg. F. *Ligoricum* Voss. I. de bello *Ligurico* Pall. 'Ager Ligu-sticus' apud Plinium et alios: 'Ligustinus' in Liv. XXXI. 10. et XXXII. 31. 'Liguscus' in scriptis exempla-ribus Varronis I. de R. R. 18. et III. 9. et 'Ligustus' II. 5. Vid. Victor. et Scal. ad Varr. I. de R. R. 18. Et sic omnibus his locis erat in scripto, quem contulerat Politianus, ejus variantes lectiones ab Eruditissimo Brenemanno ex Italia ante aliquot annos adlatas, ante, quam in Germa-niam mitterentur, ubi tandem post longas moras publicatæ sunt, vidi. De titulis capitum vid. supr. ad I. 8. et 19.

§. 1 *Porta Jani*] T. Manlium Tor-quatum, C. Atilium Coss. nominat Cassiodorus; Torquatum et Bulbum, tabulæ Græcæ. Qui posterior in Orosio perperam Bubulcus, ut in Entropio Balbus, appellatur. Ambo enim adducunt hos Coss. veluti etiam Plutarchus Numma cap. 35. et libro de fortuna pop. Romani cap. 16. scribunt enim, his Coss. templum Jani Romæ clausum fuisse; id quod post Numæ tempora non contigerat. Adstipulantur Livius I, 19, 3. Vel-

leius 2, 38, 4. et D. Augustin. Civ. 3, 9. annotantes etiam, quam brevis illa a bello quies et pausa malorum fuerit. Hæc ex Annal. Vinandi Pighii sub Anno Urb. 518. Vide infra 4, 12, 64. Emendandus hac in re Varro de L. Lat. lib. 4. p. 40. f. 'Tertia est Janualis dicta, ab Jano, et ideo ibi positum Jani signum, et jus institutum a Numa Pompilio, ut scribit in annalibus L. Piso, ut sit clausa (vet. cod. *aperta*) semper nisi cum bellum sit. Nusquam traditum est memoria,' &c. Turnebus rejicit lectionem vet. cod. quam ego genuinam puto, et sic legendum et distinguendum: *ut sit aperta semper, nisi cum bellum est nusquam. Traditum est mem.* Fr. *Clausula porta Jani fuit*] Ita Naz. quem nunc sequutus sum post Freinsh. et Græv. Ryck. Duisb. Fran. et v. e. *clausula Jani porta fuit.* Utramque concinnius, quam quod in Voss. et al. edd. est, *fuit porta Jani,* et in Toll. ac Regg. *porta fuit Jani.* Jam quod in Regg. ante 'porta' erat, puto e vario situ vocis 'Jani' in Mss. ortum esse.

2 *Ligures*] Non cum his solum, verum etiam cum Sardis, Corsis, Istris, et Illyriis bellatum est inter primum et secundum bellum Punicum. Liv. xxi. 16. Vid. Pigh. in Annal.

Sic de sub Alpibus] Legendum unica voce: *desub Alpibus, id est, desub ipsis Italiae faucibus gentes.* Non alium memini antiquiorem hoc Floro auctorem, in quo 'desub' reperiatur compositum pro simplici, sub. Frequens hujus præpositionis sic compositæ mentio occurrit in fragmentis Agrimensorum veterum: 'Desub monte,' 'Desub lapide,' et similia. Sic 'desuper' dixerunt pro, super. Sal. In Auctoribus Rei Agrar. p. 224. 'Habet de sub se campum extensum,' et p. 226. 'De sub rivo.' Fulgentius Mythol. iii. 6. 'Lucernam de sub modio ejecit:' vid. ibi Muncker. et Salm. ad Capitol. Macrin. c. xi.

Ne rubiginem] Liv. 39, 1, 1. de Liguribus: 'Is hostis velut natus ad continendam inter magnorum intervalla bellorum Romanis militarem disciplinam erat: nec alia provincia militem magis ad virtutem acuebat,' &c. Add. Justin. 7, 2, 6. Fr. Tibull. i. 11. 50. 'Militis in tenebris occupat arma situs:' et alii ibi ap. Brækh.

§. 3 *Denique ita quotidiani hostes*] Scripsimus reponendum esse, in notis, *denique utrique quotidiani hostes:* idque recte scripsimus: sed cum tres hic gentes enumeret Alpium incolas, Ligures, Insubres Gallos, et Illyrios, et tria seorsum bella tribus capitibus ex illis constituat, Ligusticum nempe, Gallicum, et Illyricum, miror quare dicat, *utrique hostes:* scio, nos olim, Ligures et Insubres Gallos conjunxisse, et per utrosque, Ligures sive Insubres Gallos, et Illyrios, intellexisse: nunc aliter censemus: *utrique* igitur sunt Ligures et Insubres, qui quotidiani hostes erant Romanorum, et quasi ἐπὶ θυρῶν adstant Romanis. Illyrii, ut paulo remotiores, non ita assidui et quotidiani. Stephanus noster, et alii nonnulli, Gallos Insubres, modo Κελτικὸν ἔθνος appellat, modo Ἰταλικόν. Idem de Liguribus. Hoc nobis olim imposnerat. Sal. *Denique utrique*] Ita Pall. tres, et e. v. quam scripturam Salm. etiam probat. Fr. *Denique quotidiani* Reg. F. *denique utrique quotidiani* alii om. se. E. V. et Junnt. At Beroald. et Parv. *denique itaque quotidiani.* *Denique ita quotidiani* videtur esse a Sabellico, quem sequuti sunt Aldus, Cam. Stad. Vin. Grut. et nuper Amst. Credo eo offensos esse, quod putabant non recte dici *utrique*, quum paullo ante tres populi memorati fuissent. Sed hanc difficultatem tollit interpretatio Salmasii, quam probabat Perizonius. Et hoc verius puto, quam quod alii Viri docti existimaverunt Florum *utrique* de tribus dicere, quorum sententiam etiam adoptarat

Tollius. Loca Flori II. 11. 5. et IV. 12. 9. nihil eos juvant : nam in priore 'utrique' dicitur de duobus : posterior autem haud dubie corruptus est.

Tirocinia militum] Liv. IX. 43. mutata forma orationis, 'Malo tirocinio imbuendum Samnitem.'

Nec aliter utraque gente, quam quasi cote quadam] Optimi libri, omisso voce *quam*, habent tantum : *quasi cote quadam*. Unde legerim : *nec aliter utraque gente quam si cote quadam*. Atque ita in Palatinis. Sal. Ryck. prorsus ut Salm. ex Naz. conjecit : *nec aliter utraque gente, quam si cote quadam* : sed *quam* alii libri non agnoscunt. Græv. Non intelligo quæ sit sententia in eo, quod vult Salm. quod etiam in Toll. Duisb. Regg. Fran. et v. e. est, *nec aliter u. g. quam si cote quadam*. 'Non aliter quam si' satis usitatum est ; sed hic habere locum non potest. Nam semper adjunctum habet verbum aliquod subsequente alio verbo in subjunctivo : ut ap. Ov. I. Tr. 3. 73. 'Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam.' Similiter 'non secus quam si.' Vid. Stewech. de Partic. Ling. Lat. Nec animadverto, quid vitii sit in vulgato, *non aliter quam quasi cote quadam*. 'Non aliter quam cote quadam' Latina oratio est : eam autem non vitiat adjecta particula 'quasi,' quæ durioris et audacioris metaphoriæ molliendæ causa addi solet, et idem significat, ac quod aliter effertur 'ut ita dicam.' Vid. Manut. ad Cic. III. Ep. Fam. 2. Naz. non habet, quod scribit Græv. sed *nec aliter u. g. quasi cote quadam*. Et sic etiam alii Edd. vett. quod et ipsum ferri potest. Vid. inf. ad c. 13. n. 13. hujus lib. *Quasi* desideratur in Voss. 1. *jam si* Voss. 2. et correctum *sicut : quam quasi* Voss. 3. et Vineti, Grnt. et aliorum post eos edd. quos sequutus sum. Causam omittendo τῇ quam potuerunt præbere non multum dissimilia compendia notarum, quibus scribuntur *quam*

et *quasi*, quæ etiam in Ryck. Duisb. et V. E. exstant. Quæ in nota Grævii post verba 'cote quadam' leguntur, ex Amst. ed. sunt, pro quibus in aliis legebatur, 'sed vulgata non est movenda.'

Quasi cote quadam] Scilicet, ne per otium torpesceret manus aut animus. Fr. Hic quoque Begerus arrogantia ac temeritatis accusat Grævium, qui in Præf. ausus fuerit notare hoc genus loquendi Flori, 'acuere ferrum virtutis,' tamquam intolerabile. Dixerat Græv. 'Hoc non sani esse hominis non sauns juret Orestes.' Begerus contra : 'Sed sani esse, juret sanus.' Oportet ergo alterutrum illorum dubiæ sanitatis fuisse, quum ita scribebant. Sed audiamus Begerum : 'Ferrum,' inquit, 'hoc loco non pro rudi metallo, sed pro gladio sumi, ut communiter, idemque proinde significare ac, *aciem virtutis*, quis non videt? Virtutem *fortitudinem* significare, nemo opinor, negabit. Quidni igitur, instrumentum fortitudinis fortitudini jungere liceat, ut allegoria sibi constaret, cotique ferrum responderet?' Hæc quam sana sint, existimabunt alii. Ego nondum video in iis ullam vim ad evertendum judicium Grævii inesse. Primum dicit ferrum esse aciem, nec animadverto minime adcuratum esse 'acuere aciem : neque enim acies ipsa acuitur ; sed ferrum ut aciem accipiat, et acutum fiat. Deinde, quam frigidum et hoc est, 'instrumentum fortitudinis licere jungi fortitudini,' et ob id recte dici 'ferrum virtutis?' Hoc enim perinde est, ac si quis lapides, stipites, sudes, sagittas, hastas, et alia instrumenta pugnarum et fortitudinis fortitudini ac virtuti jungat, et 'lapides,' 'stipites,' 'sudes virtutis' ac 'fortitudinis' dicat : quæ neque usquam leguntur, neque, ut opinor, dici potuerunt. Vidit quidem Begerus insolentiam hujus phrascos ; sed nihil hac re motus

eam objecturis ita occurrit. 'Sed insolitum hoc est. Insolitum; sed tamen Floro Scriptori Romano usurpatum: qui proinde, quod eo tempore viveret, quo Latina lingua adhuc vivebat, nescio an a nobis, qui Romanorum in his discipuli sumus, sine arrogantiae et temeritatis nota possit culpari.' Ac denique, ut etiam facetus videatur, hanc disputationem dicto Germanorum claudens interrogat, 'an ovum sapientius velit esse gallina?' In his, ut sine circuitu dicam, ne mica quidem salis est. Nam quid absurdius esse potest, quam existimare omnes, qui florente aliqua lingua scribunt, semper accurate et cum judicio loqui? Multi ante Florum, quum adhuc purior et simplicior erat sermo Latinus, nec tam corruptum iudicium scribentium, Latino sermone scripserunt, et tamen a Cicerone, Quintiliano, aliisque reprehensi sunt, quod alia vix Latine, alia pueriliter, inepte, ac turgide scripserant. Nunc quidem non habemus eam notitiam sermonis Latini, ut omnia, quæ usus illius tulerit, sciamus, aut de iis tamquam e tripodibus respondere possimus. Sed qui sibi diligenti lectione optimorum Scriptorum aliquem usum illius compararunt, et mediocri facultate iudicii praditi sunt, non difficulter intelligunt, illa, quæ ipsa natura rerum copulari non patitur, quæque a communi consuetudine loquendi abhorrent, non magis Latino sermone recte potuisse dici, quam eadem nunc a quoquam, sermone patrio sibi que vernaculo scribente, sine reprehensione dici scribere possunt. In Floro autem esse quædam huiusmodi, et orationem ejus, contra quam stilo historico convenit, sæpe plus quam poetico tumore turgere, dudum iudicant Scaliger, Voss. Salm. et quidquid ubique fuit Doctorum. Quæ omnia si quis tamquam cum iudicio scripta defendere, aut sermonem Flo-

ri pro norma bene loquendi proponere velit, is quidem genuinus est pullus Flori, id est, ex eorum genere, quos infelicibus ovis natos dicit Juvenalis. Ego malim discipulus esse Livii, cui eandem rem scribenti insana illa metaphora Flori uti non placuit. Vid. verba illius ad n. 2.

§. 4 *Ligures*] Hos trans Alpes ad Rhodanum usque occupasse olim Galliam Narbonensem, itidem ut a Varo, qui Galliæ et Italiæ terminus erat, ad Arnun Italiani constat: quare impedit admodum noster et obscure de bello Ligustino tradidit, dum scribit, bellatum cum Liguribus, qui in Italia inter Varum et Macram flumen habitant, quo loco Ingauni et Intemelii ab aliis censentur; utpote qui maritima a Nicæa ad vada Sabatia habitant; quando paullo post, dum enumerat Ligustinos bello subactos, eos quoque cum istis confundit, qui trans Alpes ultra Varum partim mediterranea, partim maritima, in Gallia Narbonensi habebant; 'Deceates' enim ad Vari ostia, 'Oxybii' istis orientales, ad oram Gallici maris habitabant, estque ibidem portus 'Oxybii,' a vicina ejusdem nominis gente dictus Straboni, lib. 4. 'Enburiates' autem Plinius citra Alpes in Liguria numerat: nam quod 'Salyes,' sive 'Salvios,' hic etiam aliquot exemplaria recensent, mendum esse credibile est: Salvios, enim bello Allobrogico, et primos trans Alpes arma Romanorum expertos, et tunc primum in ditionem a C. Sextio Calvino redactos, Florus, 3, 2, 3. Strabo, lib. 4. p. 140. testantur. Epitoma Livii, 61. addit, victa Salviorum gente C. Sextium coloniam 'Aguas Sextias' condidisse; triumphasse autem constat de Salviis, anno 631. *Stad.*

Invis Alpium jugis] Ryck. *Ligures in viis Alpium jugis adherentes*: leg. *Ligures in viis Alpium jugis adherentes*, quod et excerpta veteris alius libri confirmant. Invis juga Alpium, in

quibus degebant Ligures, dicuntur, quia habitabant in dumetis, et montibus sylvis inviolis obsitis, sive quas nulli transierant exercitus et transire difficulter poterant. Hinc statim dicit majorem fuisse laborem illos invenire, quam vincere, et illos tantos fuisse locis, quæ incognitas latebras appellat: sic n. Mss. pro vulgato *Ingauni tandem Fulvius latebras*. Sed N. Heinsius censet, si quid mutandum sit, rescribi rectius, *Ligures primis Alpium jugis adhaerentes*. A Varo enim flumine Alpium statuere initium Florum, ut alios scriptores, finem ad Arsam flumen: quare et inf. cap. v. 'Liburni sub extremis Alpium radicibus agunt inter Arsam Titiumque flumen.' Vides Liguribus prima Alpium juga assignari, Liburnis extrema. Sic et Plin. lib. iii. cap. 19. de Alpihus. Alii scriptores a mari infero ad superum eos extendunt, ut Mela. *Grav. Primis* malebat etiam Burm. ad Ov. xv. M. 548. Freinsheimius in Ind. *ima juga Alpium* interpretatur, non ita excelsa, si comparantur cum aliis. Quæro auctoritatem aliorum, qui sic dixerint *ima juga montium*. Perizonio placebat scriptura libri Ryck. quam Tollius pessimam esse adscripserat, eo quod Florus paullo ante dixerat, Ligures habitare 'de sub Alpihus.' Sed hoc leve est, et levius etiam, quod adferebat e Floro iv. 12. 6. Liber Ryck. hic non est contemnendus. Nam et Livius sæpe memorat saltus *invios* ac *devios*, in quibus latitarent Ligures: xl. 27. 'Qui hos ipsos Ligures aliquoties pecorum modo fugientes per saltus invios consecutati ceciderunt.' Ibid. 'Quem, scrutantes antea devios saltus, abditum ac latentem vix inveniebamus:' et cap. 53. 'Q. Fulvius Cos. profectus in Ligures per invios montes vallesque saltus cum exercitu transgressus.'

Adhaerentes] Propert. ii. 23. 17. 'Illic adspicias scopulis hæreere soro-

res.' Vid. ibi Passerat. et supr. ad i. 13. 15. adnotata.

Invenire] Infra, 3, 8, 6. de Balearibus: 'Dilapsi in proximos tumulos, quaerendi erant ut vincerentur.' Adde, 3, 10, 14, et 15. et Tac. Agr. 34, 3. *Fr.*

Tutum locis] *Tuti locis* est vetus et vera lectio. Ita etiam distinguimus: *Tuti locis et fuga, durum atque velox genus, ex occasione latrocinia magis quam bella faciebat*. In Jord. legas: *tuti siquidem locis*. Illud siquidem est ipsius Jordanis. *Sal. Tuti*] Sic Pall. tres, editioque vetus, non *tutum*, ut postea editi. *Grut. Vellei. de Rhætis et Vindeliciis*: 'Gentes locis tutissimas,' &c. *Fr. Tuti* etiam Regg. Toll. et Duisb. Recte: vid. Gron. ad Liv. xxiii. 26.

Durum atque velox genus] *Durus* pro eo, qui duro generi vitæ adnectus, qui malorum ac laborum patiens est. Virg. iii. *Æn.* 94. 'Dardanidæ duri:' v. *Æn.* 730. 'Gens dura atque aspera cultu:' ix. *Æn.* 468. 'Æneadæ duri,' i. e. ut ibi Donatus, durantes in labore. Sic de Scythiis Justin. ii. 1. quibus etiam ix. 2. virtutem animi, et 'duritiam corporis' tribuit. De Liguribus quoque Virg. ii. G. 168. 'Adsuetumque malo Ligurem.' Tac. ii. H. 13. 'Nec capi poterant, pernix genus, et gnavi locorum.' Et Liv. xxvii. 48. 'Durum in armis genus.' 'Genus' pro gente, ut ap. Liv. et Tac. Vid. Ind. *Græv. ad Lucian. Macrob. p. 467. et Gron. ii. Obs. 3.*

Magis latrocinia quam bella] Hæc sæpe opponuntur. Vid. Ind. et Wass. ad Sall. Jug. cit. Add. Liv. xxxviii. 32. et Vellei. ii. 31. Liv. ii. 48. 'Ex eo tempore neque pax, neque bellum cum Veientibus fuit; res proxime formam latrocinii venerat. Legionibus Romanis cedebant in urbem: ubi abductas senserant legiones, agros incursabant; bellum quiete, quietem bello invicem eludentes:' et de Liguribus xl. 27. 'Ab Liguribus latro-

nibus verius, quam hostibus justis.' In Naz. Ryck. Toll. Duisb. Fran. et v. c. *latrocinia magis quam bella*. Et ea positura verborum fere semper Livius. Recte quoque Begerus e Cod. Berol. *faciebant*. Et sic Florent. et Jord.

§. 5 *Diu multumque*] Strabo lib. 4. p. 140. 'Romani bello per xxc. annos tracto, vix obtinuerunt, ut xii. stadiorum amplitudine publica via pateret,' &c. Fr.

Multumque eluderet Salyi] Reperio *eluderet*, in omnibus veteribus. Idem, *saltus non Salyi*. Facilis mutatio τοῦ 'Salyus' in 'saltus.' Mihi constat numero singulorum hanc periodum concepisce Florum. Itaque scripserim: *Itaque cum diu multumque eluderet Salyus, Deciates, Oxybius, Euburiates, Ingaunus, tandem Fulvius latebras eorum, &c.* In optimo libro, *Euburiatas* pro *Euburiates* legitur: et *Incognitas* pro *Ingaunus*. A pro u perpetuum in illis membranis, ut in aliis quas vidimus: scripserat Florus, *Ingaunitas* vel *Ingonitas*, hoc est Ἰγγαυνίτης: ut *Euburiatas*, Εὐβουριάτης: aliis dicuntur 'Ingauni,' non 'Ingaunitæ.' *Deciates* est Δεκιάτης. Alias *Deciatæ* scribendum fuisset. Ita de ceteris. Stephanus noster: Δεκίητον, πόλις Ἰταλίας, τὸ ἐθνικὸν Δεκίηται, ὡς Ἀρτεμίδωρος ἐν α' γεωγραφουμένων. Galliam vocarunt veteres, et Græci præcipue, totum illum Ligurum tractum, ut et ipsi Ligures, Insubres Galli dicti. Italiam tamen etiam appellarunt Cisalpinam illam Galliam Romanorum. Qui Σάλυες Græcis, hi sunt 'Salyi' vel 'Salmi' Latinis. Jordani in vetustis membranis, *Salurii*; ut 'Saus,' 'Savus,' 'Draus,' 'Drauns,' sic 'Saluus,' 'Saluvus,' et 'Saluvins.' Jordanes corruptissimus est in vulgatis editionibus hoc loco, quem liceat emendare ex iis, quæ heic diximus. Stephanus in voce Σάλυες, Σάλυες, inquit, ἔθνος δυτικόν, πολεμήσαν Ῥωμαίους, ὡς Χάραξ ἐν δεκάτῳ χρονικῷ. Potuit

ita scribere Stephanus. Nam illæ nationes, ut et tota Italia plane δυτική est. Sed omnino corrigendum Δρυστικόν. Nos de istis alibi pluribus. Scripti Jord. Codd. nulla littera minus hunc locum sic præferunt: *cum diu multumque eluderent Salurii, Decilates, Oxunii, Buriates, Ingauni*. Numero multitudinis horum nomina populorum extulit, quos Florus singulariter expressit. Ingaunorum Ligrum non rara mentio ap. Liv. occurrit; qui et Apanorum Ligrum et Intemeliorum insuper meminit, qui heic non nominantur. *Sal.* Repræsentare libuit lectionem Vineti: variantes lectiones Mss. videantur in castigationibus ejus: v. e. servat: *eluderet saltus detræte: buriates sexule: incognitas tandem, &c.* quæ examinare non est istius temporis, non magis quam Pall. differentias, quorum præcipuus habet: *eluderet saltus, deciatæ sexubile buriatas incognitas tandem*. Grut. His ex lectionibus (*eluderet, et saltus*, unde facilis in *Salyus* mutatio) constare sibi Salmasius ait numero singulorum hanc periodum concepisce Florum: itaque scribere se; *eluderet Salyus, Deciates, &c.* De *Salyis* vide inf. 3, 2, 4. Fr. Ryck. *Eluderet saltus, Oxubiles, Buriates, Soxulæ incognitas tandem Fulvius*. Pleraque sic etiam in aliis Mss. reperiuntur. Sed vulgata saniora sunt. In hoc vero erravit Florus, quod *Salyos, Deciatas, Oxybios* adscripserit Liguriæ Cisalpinæ, cum coluerint Galliam Transalpinam. Græv. Libri scripti fere omnes discrepant. Salm. ita scripserat: *eluderet saltus deciatas oxubile buriatas incognitas tandem*.

Fulvius] Æque impeditum hoc est de Fulvio, atque præcedentia: nec enim satis liquet, quisnam Fulviorum, de quo loquitur, fuerit; varii enim Fulvii cum Liguribus bella gesserunt. Propior est conjectura (est enim divinandum, quia rerum cum Ligustinis gestarum historia apud nostrum

Florum impeditissima est, et ab aliis scriptoribus diversa) Q. Fulvium Flaccum fuisse de quo loquitur, qui anno 574. Cos. de Liguribus triumphaverit, etiamsi magis gratiæ, quam rerum gestarum magnitudini datum fuisse Livius, 40, 59, 1. testetur: tamen ipsum per devios saltus, per invios montes, impeditas valles, cum exercitu transgressum: acie hostem vicisse, castris exsuisse, ex collibus in campestem agrum deduxisse, præsidiaque montibus imposuisse, Livius, lib. 40. 53. testatur. Apuanos etiam Ligures, qui ad Macran flumen habitabant, in deditionem acceptos ad 7000. hominum in naves imposita præter oram Etrusci maris Neapolim transmisit: indeque agrum ipsis inter populares in Samnio dedit. Victos etiam fuisse a Fulvio Nobiliore Ligures Alpinos et Veliates in Capitolinis triumphis extat. Veliates autem inter Cisalpinos Ligures numerat Plin. 3, 5, et 15. *Stad.* In Fast. Triumphal. 'Eleates' vocantur. Vid. Pigh. ad A. U. 695. De bellis cum Liguribus Sigon. 1. de Ant. Jur. Ital. 23. et Noris ad Cenotaph. Pis. Dissert. 1.

Ignibus sepsit] Jord. *igni sepsit*. Sal. Vide infra, 3, 10, 6. *Fr.*

Bæbii] Cn. et M. Bæbii Pamphilos (aut Pamphilos) fratres cum Liguribus rem gessisse in Consulatu, quorum iste collegam Corn. Cethegum anno 573. ille anno superiore Æmiliam Paullum habuerit, ex priscorum monumentis colligo; et M. de Liguribus triumphasse. Apuanos autem Ligures Cornelius et M. Bæbii victos et in deditionem acceptos, e montibus in campestres agros cogunt; traductique sunt ex Liguria in Samnium (co consilio ne latebras et invios saltus repeterent ad rebellionem) 40000. liberorum capitum cum feminis puerisque publico sumptu, in agrum Taurasinorum, quem de Samnitibus Romani ceperant, vocatique

sunt a ducibus isti Ligures Bæbii et Corneliani, qui in hoc Samnitium tractu a Plinio recensentur; quare de hoc Bæbio loqui Florum verisimile est. Cn. namque Bæbium ad comitia Romam reversum, cum L. Æmilius interea cum Liguribus Ingannis prospere dimicaverit, testatur Liv. 40, 17, 8. et 40, 38. et Æmilius de iisdem triumphasse Capitolinæ tabulæ produnt, anno 572. *Stad.*

In plana deduxit] Add. inf. 3, 5, 28. *Fr.* Varro Lib. iv. de L. Lat. c. 8. Ed. Gothofr. 'Hi post Cælii obitum, quod nimis munita loca tenerent, neque sine suspicione essent, deducti dicuntur in planum.'

Posthumius] Collegam intelligit Calpurnii Pisonis, qui vitricus fuit Fulvio Flacco: quique Pisoni in magistratu mortuo successit, anno 583. etsi tres fuerunt Coss. L. A. Sp. Posthumii qui bellum Ligustinum sortiti fuerint; tamen Livius, 40, 41, 3. de isto diserte refert, quæ ad Flori relationem conveniunt, cum ita inquit: 'Ab A. Posthumio Montanorum Ligurum vineæ cæsæ sunt, frumenta denusta; donec cladibus omnibus belli coacti ad deditionem venerunt, armaque tradiderunt.' *Stad.* *Posthumius* recte erat in Ryck. Duisb. Fran. et v. e. vid. ad 1. 11.

Ut vix reliquerit ferrum] Inter cetera continendis gentibus inventa, hoc etiam fuit: ut ferro privarentur, nisi quantum agrorum cultus posceret. Ita Philistiim cura effectum est, 'ut non inveniretur ensis et lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule et Jonatha, excepto Saule et Jonatha,' 1. Samuel. 13, 22. Etiam inter condiciones pacis cum Porsena hanc fuisse ex Plin. 34, 14. supra, 1, 10, 2. notatum est. Vide etiam inf. 2, 18, 6. *Fr.*

CAP. 4 De hoc bello scribunt Epit. Liv. 20. Eutrop. 3, 2. Oros. 4, 13. Auctor de Vir. Ill. c. 45. Euseb. Lib. Temp. Plura Plut. Marcello, cap. 7.

&c. Sane in hoc bello P. R. sociorum Latiniq̃ue nominis 300000. armatorum habuisse dicitur. Epit. Liv. 20. Plin. 3. 20. dicit, equitum 80000. peditum 700000. sine externis ullis auxiliis, atque etiam sine Transpadanis. Cam. Lege Polyb. 2. 24. Freinsh.

§. 1 *Sed experimento deprehensum est, quippe sicut primus eis impetus*] Hæc invicem non cohærent. Et turbant hoc loco verba ista, *Sed experimento deprehensum est*. Quæ nec cum præcedentibus, nec cum sequentibus, conveniente sensu necti possunt. Gallis, inquit, Insubribus et his Alpium accolis, animi ferarum, corpora plus quam humana erant, hoc est, ultra staturam hominum enormia. Addit statim: *Sed experimento deprehensum est, quippe sicut primus impetus eis major quam virorum est, ita sequens minor quam feminarum*. Hoc nempe experimento deprehensum est, eos primum impetum habere majorem virili, secundum minorem muliebri. Sic sane intelligendum. Sed ipsa constructio satis sana non est. Hæc re motus Vir eruditus, quatuor illa verba turbantia tollebat: *Sed experimento deprehensum est*. Quod si feceris, verba tum cohærebunt, sententia ipsa discrepabit. Gallis, inquit, corpora plus quam humana, animi vero ferarum. Causam deinde subiunget: *Quippe primus impetus eis major quam virorum, sequens minor quam feminarum*. Hoc nihil jam ad bestias, cum ejusmodi feris non solum primi impetus ferocissimi sint, sed etiam sequentes, sed etiam ultimi. Immo multæ ex his in ferrum sponte sua ruunt, nec ante ferociam animorum deponunt aut impetus ardorem, quam expiraverint. Non propterea igitur hoc illis accidit, ut post primos impetus elanguescant, quod animos ferarum habeant. Nam pleræque feræ tales non sunt. Ceterum placebat etiam eidem Viro docto, verba hæc quatuor

retinenti, scribere: *Id experimento deprehensum est*. Sed res eodem recideret. Hic nempe sensus esset: Gallis animos ferarum esse. Idque experientia comprobatum. Quippe primum impetum eis esse majorem virili, sequentem minorem femineo. Inde semper concluderetur, tales feris animos esse. Quod non de omnibus verum est, immo falsum in plurimis. Putem ego potius una syllaba addita, quæ exolevit ob similitudinem præcedentis, scribendum: *Sed id experimento deprehensum est: quippe sicut primus impetus eis major quam virorum est, ita sequens minor quam feminarum*. Sequens periodus non reddit causam ejus rei, quæ in præcedente continetur, sed eam potius corrigit ab experientiæ documento. Gallis dixerat animos ferarum esse ac corpora majora humanis. Mox se corrigens, experimento deprehensum esse dicit, ex bellis plurimis, quæ cum eis Romani gessere, primos quidem impetus habere belluarum, et majores quam virorum, sequentes vero minores quam feminarum. Hic igitur non habuere ferarum, quæ ad extremum spiritum eundem servant ferociæ et inhumanitatis tenorem, haud minus concitatae secundo impetu quam primo. Salm. *Sed experimento deprehensum est*] Si ulla velificaretur aura libri Ms. pronuntiarem quadrigam istam verborum spuriam; quod appareret magis, si *sed* mutaretur in *scilicet*: possunt tamen aliquid habere sensus, si vox prior transformetur in *id*, &c. Grut. Mihi sequentia potius supposititia videntur; ipsissima enim verba sunt Livii 10, 28, 4. quæ studioso cuidam, ut fieri solet, promptum fuit in marginem adlineare: quomodocunque enim, retentis istis, mutemus aut interpretemur reliqua, nullus sequetur sensus commodus. Itaque quibus ista sententia probatur, ita scribent: *Sed experimento deprehensum est, Alpina corpora*

humentis cælo educata, habere quiddam simile nivibus suis, quia, &c. nisi cui forte placeat Camertis emendatio, quod, pro, quippe rescribentis. Fr. Est locus turbidus et valde contaminatus. Sententia non cohæret, quocunque te vertas, ut pluribus ostendit ingeniorum princeps Salmasius. Nolo in aliorum emendationibus et interpretationibus longus esse. Mihi videntur posse ad integritatem pristinam hæc verba revocari, si duas voculas in sedem suam, qua exciderunt librariorum culpa, reponas, et sic interpungas: *Sed, experimento deprehensum est, sicut primus impetus eis major quam virorum est, ita sequens minor quam fœminarum: quippe Alpina corpora humenti cælo educata habent quiddam simile nivibus suis.* Vides nunc omnia liquida esse. Galli, inquit, habent animos et impetum ferarum. Sed, quod experimenta docuerunt, sicut primus impetus est plus quam virorum, sic mox, si perduretur in prælio, remittitur et tantopere languescit, ut videantur esse fœminæ. Nam Alpina corpora facile solvantur et difflunt. Rationem nimirum naturalem subiungit, cur tam celeriter impetus ille plusquam humanus languescat. Retinui cum Freinsh. ex Naz. *simile nivibus suis*, quod et Gudianus confirmat repudiata vulgatarum editionum lectione: *simile cum nivibus*, quod ipsa lingua Latina repudiat. Nam Solini locus, quo Salm. utitur, vitiosus est, ut facile legenti constabit, et licet sanus esset et inviolatus, auctoritas tamen Solini non est tanta, ut possit impurum loquendi genus civitate donare. Non magis Latine dicitur 'simile est hoc cum illo,' quam tritum vulgo 'sic comparatum est cum illo,' quod merito doctissimus Vorstius exposuit. Ceterum N. Heinsio sic potius hic locus videtur constituendus esse: *Sed experimento deprehensum (quippe sicut primus impetus eis major quam virorum est, ita*

sequens minor quam fœminarum) Alpina corpora humenti cælo educata habere quiddam simile nivibus suis. Græv. Tractavit etiam hunc locum Is. Vossius ad Catull. pag. 175. et præfatus Florum, si non adfectet, saltem uti obsoletis et inusitatis vocibus, hæc ita reformari jubet: *Sed experimento deprehensum est, quod impes sicut primus eis major quam virorum est.* Addit, se non dubitare, quin etiam inf. iv. 2. 66. ubi vulgo legitur, 'Nisi quod amplior, eoque acrior Cæsarianorum impetus, fuit,' reducendum sit vocabulum *impes*, eo quod optimus liber ibi habeat *impos*. Nescio quem optimum librum dicat. Ego nullum librum scriptum laudari vidi, qui ibi habeat *impos*. Sed etsi ibi in omnibus non modo *impos*, verum etiam *impes* scriptum esset, tamen inde non confici posset, hic quoque ita legendum esse. Nam quæ ratio esse potest, cur in hunc locum magis intrudi debeat illa vox, quam in alia loca Flori, ubi itidem atque hic, in omnibus libris legitur *impetus*? *Impes* pro, impetus, est in nonnullis Mss. Flori iv. 12. 54. Sed ex eo non sequitur et hic ad eandem formam emendandam esse vocem *impetus*. In Grævii animadversione, ubi Heinsii sententiam de hoc loco exponit, credo est ante 'quippe' per negligentiam typographorum omissum esse: nam Heinsius id in exemplari suo, in quo hanc distinctionem posnerat, non deleverat. Perizonius plane eodem modo in libro suo distinxerat; et pro *habent* e Freinsh. adscripserat *habere*. Grævii conjectura, in qua verba *experimento deprehensum est* accipienda sunt, quasi per parenthesin posita, non adspernanda est; nec tamen ullius Ms. auctoritate firmatur. Camertis, Grut. Salm. et Freinsh. emendationes partim violentæ sunt, partim contortum et perplexum aliquid in oratione et sententia relinquunt. Mihi locus sine ope meliorum codicum non posse

restitui videtur. In Jord. eadem, quæ hic, scriptura est, a qua in hoc solo abeunt Auctor Hist. Misc. III. 3. Urspergensis in Chronico, et (qui auctorem horum verborum falso laudant Eutropium) Bergomensis ad A. M. 4967. et Naclerus Generat. LIX. quod pro *quippe* habent *quod*. Sed hoc nusquam ante Plant. Editionem Stadii, quam deinde aliæ quædam sequuntur sunt, inveni; nec valde hic placet, etsi Florus I. 23. 2. eo etiam ita usus est. In his, quæ sequuntur, Auctor Hist. Misc. habet *Alpina enim corpora*, et pro *humenti, humecto*; Urspergensis, *causa autem hæc est, quod Alpina corpora*. Hæc bene conveniunt sententiæ hujus loci: nam causa, cur secundi impetus Gallorum, quamquam iis corpora plus quam humana, animi ferarum erant, tamen minores, quam fœminarum essent, vere hæc erat, quod vasta illa corpora post effusum primum impetum statim in sudorem ibant, quem lassitudo et impatientia laboris sequi solet; quod de Gallis alii quoque testantur: vid. ad Liv. xxxiv. 47. Non male igitur Auctor Hist. Misc. sive de suo, sive quod ita scriptum invenerat, post '*Alpina*' addidit *enim*. Nam oratio vel hanc, vel aliam conjunctionem causalem postulat, ut hæc periodus præcedenti apte nectatur, nec plane abrupta sit: quam Grævio quoque causam fuisse puto τοῦ '*quippe*' loco movendi, et ante '*Alpina*' transferendi. Aliter post omnes Editores Flori tractavit hunc locum cl. Withofius in Specimine Guntheriano pag. 76. Ex illius sententia hic omnia sana sunt, si pauca quædam, quæ exciderunt, et negligentia describentium omissa sunt, suppleantur. Ea autem affirmat esse duo verba *vinci potuisse*, et his in sedem suam restitutis legi jubet, *sed experimento deprehensum est, VINCI POTUISSE....Quippe sicut primus impetus....* Confirmat deinde conjecturam ex

ipso Floro II. 6. 54. II. 17. 17. et ex multis aliis scriptoribus, e quibus ostendit loquutionem hanc '*vinci posse*,' '*vinci potuisse*,' velut ex formula adhiberi. Hoc mihi satis acute et ingeniose excogitatum videtur; sed, quod pace eruditissimi mihi que amicissimi Viri dictum volo, nondum video cur conjectura Grævii, qua una modo voce, quam tamen libri scripti habent, in alium locum translata omnia plana fiunt, postponenda sit huic, quæ nec auctoritate ulla Mssorum adjuvatur, nec mentem Flori, quam recte perspexit Grævius, apertius explicat.

Primus impetus eis major, quam virorum est] Hoc habet ex Liv. lib. x. qui non de Gallis Insubribus id dictum memorat, sed de Senonibus. De his enim ibi loquitur: '*Prima eorum prælia plusquam virorum, postrema minus quam fœminarum esse*.' Item ibid. '*Gallos primo impetu feroces esse, quos sustineri satis sit*.' In eamd. sententiam lib. v. de Gallis in universum pronuntiat, '*Naturam eis animos et corpore magna magis dedisse, quam firma*.' *Sal.*

§. 2 *Alpina corpora*] Docent Philosophi locatum consequi locorum conditiones. Hinc ait Porphyrius, locum esse generationis principium, quemadmodum et patrem. Lege Cic. lib. de Fato, cap. 4. Plin. 8. 58. Serv. Æn. 6. 724. Propert. 2. 3. Virg. G. 1. 57. *Cam*. Multa hoc genus congressit Cresollius, Vacat. Autumn. lib. 1. cap. 3. ubi vide. *Fr.* Add. inf. II. 11, 4. et III. 2. 2.

Quiddam simile cum nivibus suis] Melius, ut opinor, in Naz. legitur ac vetustiss. Jordaneis: *quiddam simile nivibus suis*. *Sal.* *Simile nivibus*] Sic recte Pal. 1. non, *simile cum nivibus*, ut antea eusi. *Grut.* Salm. tamen in Solin. p. 87. e. tueri videtur illud alterum. Certe ita habent Mss. *Fr.* *Cum* est in libris Vineti, Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voss. 2. et v. e. Voss. 1.

quiddam nivibus s. Regg. et Voss. 3. *q. simile nivibus s.* Freinsh. in Ind. e princ. Institution. de publ. judic. adnotat, 'neque omnino quidquam simile habent cum ceteris judiciis.' Est satis inusitatum genus loquendi, etsi non valde dissimilia sunt hæc Sallustii Ju. xiv. 'Uti, quem tu parem cum liberis tuis regnique participem fecisti, is potissimum stirpis tuæ exstinctor sit:' et Cic. i. Phil. 14. 'Illa erat vita, illa secunda fortuna, libertate parem esse cum ceteris, principem dignitate.' Sed hæc non placent Viris doctis. In Sallustio quidem nihil variant libri; sed Gruterus tamen ejciendum censet *cum*; et Muretus et Græv. ad Cic. adnotunt, in Ms. Vat. non esse *cum*, nec Latine dici *parem esse cum ceteris aliqua re*. In Cic. malim sequi scripturam Cod. Vat. Et præpositionem hic omittunt etiam Hist. Misc. Urspergensis et Bergomensis. Sed pro eo, quod Jord. habet, *cum mox caluere pugna*, in illo est, *cum calore primæ pugna*; in hoc, *cum mox calore pugna*; in Hist. Misc. *cum mox calore exarsissent pugna*. Sed tamen quæri potest, cur omnino non liceat dicere 'sum hac re par cum aliis,' quum recte dicatur 'hæc res mihi par est cum aliis,' ut ap. Cic. in Bruto lxx.

Ut caluere pugna, statim in sudorem eunt] Sic Liv. lib. xxxiv. 'Mollia et fluida Gallorum corpora esse' dicit, eoque æstus ac laboris intolerantissima. Id. lib. x. 'Gallorum corpora, intolerantissima laboris atque æstus, fluere.' Quod Florus heic interpretatur, 'in sudorem ire,' hoc est, sudore diffuere. Nam fluida et mollia corpora levi labore atque æstu facile in sudorem eunt. 'In sudorem ire,' ut apud Melam, *in maciem ire*, hoc est, macescere: 'Priusquam in maciem eant.' Apuleius de Deo Socratis: 'Ibit in senectutem,' id est, senescet. Sic ibi legendum nos alio loco doce-

mus. *Sal. In sudorem eunt*] Qualia corpora 'fluxa' appellantur Tac. H. 2, 32, 4. Liv. 10. 28, 4. 'Gallorum corpora intolerantissima laboris atque æstus, fluere.' *Fr.* Melæ locus est III. 7, 45. e quo exscripsit Solinus. Vid. Salm. ad Solin. p. 706. 'In tabem ire,' Sen. ad Marcian. c. xi. 'Virtus itura in obscurum,' Id. de Provid. iv. 'Donicum in semen videris ire' asparagum, Cato de R. R. clxii. 'Ire in lacrymas,' Virg. Æ. iv. 413. Pro *quæ mox* Perizonius scripserat conjecturam Freinshemii *quia mox*.

Laxantur] Diffiunt ac dissolvuntur, ut sole nives: nam 'laxare' est, aperire, adstricta, vel densata solvere. Virg. i. G. 418. 'Ubi Jupiter uvidus austris Densat, erant quæ rara modo, et, quæ densa, relaxat.' Vid. Burm. ad Petron. cxxii. In Fragm. Petronii: 'Quum tepidus laxo manavit corpore sudor.'

§. 3 *Hi sæpe et alias*] Perizonius adscripserat, *tentarunt aliquid*, vel talia. Videtur Florus hoc voluisse, Gallos sæpe quidem etiam aliis temporibus magno terrori fuisse Romanis; sed tum præcipue, quum id, quod dicit, juraverant. Nam et Boii et Insu-bres se conjunxerant, et magnam vim militum e Transalpinis arcessiverant; quorum tantus terror fuit, ut Romani 800. M. hominum adversus eos armaverint, Polyb. ii. 21. et seqq. et Plin. iii. 20. Sed verba nimia brevitate ita obscura sunt, ut hanc, vel aliam bonam sententiam ex iis elicere vix queas. In Jord. est: *Hi sæpe et alias, et Britomaro Duce*; quasi Galli non tum modo, sed et sæpe alias idem jurassent. Auctor Hist. Misc. Bergomensis et Nauclerus hæc omiserunt, quia non intelligebant scilicet. Cl. Withofius l. d. p. 78. emendat, *Hi sæpe et alia, sed....nempe, sæpe alia ejusmodi vota fecerant, sed tunc tale*. In Jord. litteram s, quæ erat prima vocis sequentis *sed*, fini præcedentis 'alia'

adhæsisse, et inde in eo *et pro sed* factum fuisse putat. Hoc satis probabile videtur.

Britomaro Duce] *Britamaro* quidam antiqui codd. Hoc ego nomen ap. Polyb. legere non memini, sed alios istorum Gallorum Reges ‘Concolitanum,’ et ‘Aneroestum,’ a L. Æmilio victos. *Vin.* *Birto marco*, et in marg. *Britamaro* Dnisb.

Non prius soluturos e baltea] Usitatum veteribus, ubi quid efficiendum suscepissent, obstringere se tali voto, quo tanquam assiduo monitore urgerentur ad maturandam rem, quam proposuerant. Germani veteres ‘crinem barbamque submittebant,’ ut ex Tac. H. 4, 61, 1. et G. 31, 1. liquet: contrarium Argivorum votum, comam non alere, ap. Herod. 1. 82. Similia sunt, ‘indusium non mutare,’ &c. Tale quidpiam est in Act. Apost. 23, 12. &c. Clandian. de Bel. Get. vs. 81. ‘Patrii nomen juraverat Istri, Non nisi calcatis loriceam ponere Ros- tris.’ *Fr.* Add. ibi Barth.

Factum est] Simile quiddam accidit Amilcarī Pæno, Syracusas obsidenti, ap. Diod. 20, 29. et Cic. de Divin. 1, 24. et Val. M. 1, 7, 8. *Fr.*

In Capitolio discinxit] Lege historiæ veritatem ap. Polyb. 2. 34. Multa namque poetica hic homo interserit et miscet. *Vin.* Stat tamen a Nostro Zonaras, tomo 2. p. 68. ‘Æmilius, Boiis superatis triumphans, captivorum principes armatos in Capitolium perduxit: insolentiam eorum irrideus, quod se thoraces non prius exuturos jurassent, quam in Capitolium venissent.’ *Id.* Sic *discingere* ap. Martial. ix. 104. ‘Peltatam Scythico discinxit Amazona nodo;’ quod Anson. Idyll. xix. ‘Threiciam spoliavit Amazona balteo.’

§. 4 *Arioristo*] Recepi nomen in quod plurima exemplaria consentiunt: nam alias *Ariobisto* scriptum est, indicante Grutero: v. e. habet *Arioiusto*, quod

et in Pal. Naz. *Ariorito*. Pal. 2. *Arno- vito*. Vineti Mss. *Ariovicum*. Jord. *Ariobistum*: hactenus impressi, *Astri- onico*. ‘Aneroestum’ quidem Polyb. 2, 22. habet. Utrumque certe Cel- ticum est nomen; immo unum idem- que, si Cluverio credimus, Germ. Antiq. lib. 1. cap. 6. in fin. *Fr.* *Ar- covisto* Reg. Q. *Ariorito* Voss. 1. 2. et Reg. F.

Marti suo] Docet Cæsar de Bell. Gall. 6. 17. Gallos quinque potissi- mum Deos coluisse, ‘Mercurium, Apollinem, Jovem, Martem,’ atque ‘Minervam.’ Causam lege ibidem. *Cam.*

Intercepit] Non passus est ad Mar- tem pervenire, quod ei voverant Gal- li, sed avertit, et sibi vindicavit: id enim est ‘intercipere.’ Vid. Gron. iii. Obs. 9. et Periz. ad Sanct. Min. iii. 3. 78.

Torquibus] ‘Gallos cum auro’ (quod in torquibus habebant) ‘pugnare so- litos, Torquatus indicio est.’ Plin. 33, 1. Idque tangit Varro, citatus a Nonio in *Torques*. Ita prælio, quo Marcellus, qui A. U. 554. Cos. fuit, Gallos cecidit, inter alia etiam ‘au- reos torques multos’ captos Valerius Antias scribit, ap. Liv. 33. 22, 9. et ap. ennd. 36. 40, 9. Cornelius Cos. in triumpho de Boiis, ‘aureos torques transtulit mille quadringentos sep- tuaginta.’ Nam, auctore Polyb. 2, 17. ‘opes singulorum erant in pecore, vel auro.’ Ut nemini mirum videri debeat, ‘aureum trophæum’ ex tor- quibus eorum statui potuisse. *Fr.* Add. Scheffer. de Torquib. c. xii.

Trophæum] Cujus quidem imaginem ac memoriam expressam pulcre vide- mus in argenteis nummis, ab uno la- tere repræsentantibus in corona lau- rea caput Jovis Triumphatoris, laurea item obvinctum, et ab altero Victo- riam alatam cum palmæ ramo in si- nistra, quæ coronam extendit supra trophæum, arboris trunco suspensum,

quod galea pinnata, clipeo rotundo, gladio et sago Gallico vestitum et adornatum est, cui adscriptus est titulus: C. FLAMINI. C. F. ROMA. Nummi picturam habes in Fast. Goltzianis. Pighius in Annal. ad A. U. 530. Simile trophæum, devictis itidem Gallis, crexisse postea Marium, ex Plutarchi Cæsare, cap. 9. Rycquius commentario de Capitolio Romano notat. *Fr.*

[*Flaminius*] Temerarius ille, quem ad Trasimenum cecidit Annibal. Et qui, sicut *ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἀρνήσας*, idque sæpe immerito, triumphum consecutus est industria tribunorum, cum imperitia sua victoriam pene prodidisset. Anctor Polyb. 2. 31. *Id.*

§. 5 [*Viridomaro*] De hoc nomine Celtico, vide Claver. Germ. Antiq. lib. 1. cap. 6. Ubi tamen iterum Nostrium perstringit, sed nullo jure. *Id.* In Fastis Triumph. et Propert. iv. 10. 41. 'Viridomarus' dicitur: vid. hic Vinet. et Sigon. ad Liv. Epit. xx.

[*Romana arma Vulcano promiserant*] Romanis id usitatum ex Liv. 8, 30, 9. 38, 23, 11. 41, 12, 4. 45, 33, 1. itemque Nostro, 4. 12, 9. patet. De Barbaris tale votum mihi nunquam lectum, sævius ap. Tac. 13. 57, 3. ubi 'victores diversam aciem Marti ac Mercurio sacravere, quo voto, equi, viri, cuncta viva occidioni dantur.' Scripsi locum, uti volebant Danesius et Lipsius; alias enim non dubito scribendum *cuncta victa*: nam et vestes, et arma, quin aurum etiam argentumque perdebatur. Vide Hist. Misc. 5, 1. *Fr.* Huc pertinent, quæ leguntur in P. Fabri Semestr. II. 3. in fin. et ap. Voss. ad Cæsar. vi. B. G. 17. De Romanis præterea Liv. I. 37. xxxii. 46. et xxx. 6. Appian. in Punic. p. 26. et Serv. in Virg. Æn. viii. 562. ubi Poëta ex Evandri persona: 'Scutorumque incendi victor acervos.' Nec Vulcano solum, verum

etiam aliis Diis arma hostium volebant Romani. Luæ Matri, Liv. viii. 1. Jovi Victori, Id. x. 29. Marti, et Minervæ, Appian. ibid. p. 83. Marti, Minervæ, Luæ Matri, et ceteris Diis, quibus spolia hostium dicare jus fasque est, Liv. xlv. 33. e quo, et ex Appiano intelligi potest, qui ritus in ea re adhibiti fuerint. Ap. Gallos non idem mos erat. De his enim Cæsar I. d. 'Huic [Marti] quum prælio dimicare constituerunt, ea, quæ bello ceperunt, plerumque devovent: quæ superaverint, animalia capta immolant; reliquas res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exstructos tumulos locis consecratis conspici licet.' Et ad hunc morem Gallorum spolia in unum locum conferendi referendum puto, quod scribit Liv. v. 39. Galli 'cæsorum spolia legere, armorumque cumulos, ut mos eis est, coercere.' E quo loco aliisque, in quibus 'acervi armorum' memorantur, forsitan melius apud Cæsarem legatur *cumulos*, quam *tumulos*. Et *cumulos* est in Edit. Paris. 1528. quod et in aliis vetustis Edd. fuisse adparet e verbis, quæ animadversioni Rhellæcani ad eum locum præscripta sunt, et e Bruti libello Var. Lect. Græcus Interpres quoque πολλοὺς σωποὺς vertit, quod est *cumulos*. *Tumuli*, qui remanserant e coniectis olim cumulis earum rerum, quod viris doctis placet, quam recte dicantur 'exstructi,' non scio.

[*Tertia post Romulum*] Ita Virg. Æn. 6. 869. 'Tertiaque arma patri suspendet capta Quirino.' Nam prima Romulus, secunda Cossus suspendebant; de quibus exacte Livius, I. 10. 4, 20. et Epit. 20. Vide etiam supr. I. 1, 10. Apparet hinc Obsequentem, cap. 30. falsum in hac historia, aut corruptum esse; legitur enim apud eum, 'capto Viridomaro rege,' cum scribendum fuisset, *cæso*. *Fr.*

ursus Lycosthenem emendat Freinshemius, non Obsequentem. 'Tertia post Romulum,' sic dicit, ut Justin. XVIII. 4. et Hirtius de Bell. Alex. LXVI. 'Secundus a Rege.' Reg. Q tertius, alii omnes *tertia*, ut Virgil. l. d. Ceterum errasse Virgilium, qui Marcellum spolia opima Quirino suspendisse scribat, multis disputat Perizon. in Animadv. Hist. c. VII. *Suspendere* propria vox est de spoliis, donariisque, quæ Diis consecrata in templis aliisque locis fgebantur. Vid. Heins. ad Val. Fl. VII. 29. Sen. Ep. cxv. 'Colitur non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argentoque suspenso.'

CAP. 5 De hoc bello, et aliis cum Illyriis gestis, extat liber Appiani, qui 'Illyrius' inscribitur. Lege Liv. Epit. 20. Eutrop. 3. 1. Oros. 4. 13. *Cam.* Vide etiam Polyb. 2, 8, &c. et Zonar. tom. 2. p. 67. Quod autem hoc bellum, post illud Gallicum Ariovisti describat Auctor, cum tamen prius gestum sit; facit, ne rerum Gallicarum seriem interrumpat, sicut perpetuo solet. Vide inf. 2. 19, 5. *Fr.*

§. 1 *Illyrii*] Ryck. Regg. Toll. Fran. Duisb. Jord. et v. e. *Illyrici*; ut in vulgatis ap. Liv. x. 2. Mela quoque II. 3, 115. 'Deinde sunt, quos proprie Illyricos vocant. Tum Pyraei, et Liburni, et Istria.' Sed Plin. III. H. N. 22. 'Proprieque dicti Illyrii, et Taulantii, et Pyraei.' Recte: nam incolas Illyrici Latini 'Illyres' et 'Illyrios' vocant: vid. Salm. inf. ad II. 13. et Cellar. Geog. Ant. II. 8. Et ita videtur fuisse in Naz. et Pall. nam Salm. ad Edit. Gruteri Commel., in qua est *Illyrii*, nihil adnotarat. Pro *radicibus* in Flor. est *jugis*, ut cap. 3. 'Imis Alpium jugis.'

Titium] Antiqui libri *Ticinum* appellabant, ut Galliae fluvium, apud quem cæsi primum ab Annibale Romani. Ptolemæi Græca *Τίρον* vocant,

id est, 'Titum.' Plinius in extr. libro tertio: 'Arsiæ, gens Liburnorum, jungitur usque ad flumen Titium.' *Vin.*

Adriani] Ita vetustiss. exemplaria, quomodo id mare etiam M. Cicero legitur alicubi appellasse. *Vin.* Locus Ciceronis est Epist. ad Att. 10. 7. *Fr.* *Adriatici* Reg. Q et Flor. sed in hoc emendatum *Adriani*. Et ita cum libris Vineti ceteri s. et edd. V. B. S. et P. Vid. Salm. ad I. 18, 3. et Malasp. ad Cic. l. d. qui sic quoque ap. Cic. in Pison. XXXVIII. et Horat. 1. Carm. 16. esse observat. In monumento Ancyrano ex Edit. Gronov. in fin. 'Provincias omnes, quæ trans Adrianum mare vergunt.' Add. inf. IV. 2. 31.

§. 2 *Teutana*] Scriptura hæc est Pall. om. veterisque ed. itemque Bongarsii Mss. et Jord. *Fr.* Nec non aliorum scriptorum, præter Reg. Q, in quo est *Tantana*, Fran. qui *Teucana*, et Voss. 3. qui *Theutona* habent. In Polyb. II. 5. et seqq. et Justin. Prol. XXVIII. est 'Teuta:' in Plin. XXXIV. 6. 'Teuca,' nbi Hermolaus scribit etiam in antiquis exemplaribus Flori ita legi, quod et Bongarsius adnotat ad Justin.

Muliere] Videtur abundare vox ista, præsertim cum statim repetatur, 'idque mulier imperabat.' Nisi forte ideo expressit Auctor, ut innerneret 'in tantum non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerasse,' quod de populis femineo dominatui subiectis Tacitus, G. 45, 11. ait. Quamvis et olim et hodie potentissimi fortissimique populi muliebrem in imperiis successionem admittant. *Fr.*

§. 3 *Legatos*] Quam sanctum consensu gentium jus legationis sit, quæque violatores ejus pænæ consequantur, vide ap. Anctores, quos supra, ad I, 18, 5. citavimus, et Sall. Jug. 35. 6. Porro legatorum istorum nomina variant ap. Scriptores. 'Caïum et

Lucium Coruncanios' Polyb. 2. 8. vocat: 'Publium Junium et Titum Coruncanium' Plin. 34. 6. Appianus, Illyrico, unius 'Coruncanii' meminit. Porro et de numero interfectorum controversia est; Plinio duos illos, quorum nomen adnotavimus, occisos adserente; aliis autem absolute legatos interfectos dicentibus, numero non addito, quos inter Livius, Epit. 20. Oros. 4, 13. Eutrop. 3, 1. Polybius minorem natu Coruncanium occisum ait, quod liberius locutus esset. Appianus, Coruncanio cæso, ceteros sibi manus intulisse, idque vivo etiamnum Agrone Teutanzæ marito factum. *Id.*

Jure agentes] Jure gentium querentes de injuriis illatis, Freinsh. in Ind. Add. Jac. Gron. ad Liv. xxi. 10.

Nec gladio quidem] Pal. 1. ac 2. *ne glad. quid.* (quam lectionem Salmasius præfert) 3. cum vulgatissenti. *Grut.* 'Nec quidem' apud quamplurimos Scriptores legitur. Flor. ii. 17. 3. Cic. pro Arch. v. et iii. Off. 29. Justin. vii. 5. et xxxviii. 4. In Fragm. Catonis ex Orat. in Thermum de virtutib. suis. Terent. Eum. iv. 4. 14. Cæs. i. B. G. 32. Val. M. iii. 2. ext. 6. Liv. xxvii. 18. xxviii. 27. xxix. 12. et xxxi. 31. Colum. ii. 18. et ap. Curt. et Suet. sæpe: sed Gronov. ad Suet. Tib. xv. ad Liv. ii. dd. et Justin. xxxviii. 4. omnibus locis Suet. Liv. Flor. et Justin. legendum censet *ne quidem*. Nec dubito, quin idem senserit de omnium aliorum Scriptorum locis, in quibus est *nec quidem*, vel *neque quidem*, pro *ne quidem*. Valde confirmat sententiam illius, quod in plerisque libris variat scriptura. Ita in Suetonii scripto Salm. ubique *ne quidem* legi, pro *nec quidem*, testatur Græv. ad l. d. Suet. Similiter variant libri Curtii fere omnibus locis, quæ vid. in Ind. Freinsh. v. *Ne*, et in Cic. iii. Off. 29. In Cæsaris plerisque Edd. vett. itidem esse *ne quidem* adnotavit Brutus in Libello Var. Lect. Et sic

Delph. et Var. Clas. .

ibi est in Edd. Paris. An. 1525. et 1574. In Val. M. quoque Edit. Argent. An. 1524. et Basil. An. 1533. habent *ne quidem*, et sic in Terentio liber scriptus Bibliothecæ Trajectensis. Similiter pro *nec quidem*, quod in recentioribus Edd. Celsi in præfat. Lib. i. aliquoties legitur, veteres habent *ne quidem*. Itaque cum in h. l. Flori etiam Ryck. Reg. F, Flor. Magl. Fran. et Jord. habeant *ne quidem*, non dubitavi id reponere, pro *nec quidem*. Add. ad iii. 19. 12. et iv. 2. 4.

Sed ut victimas, securi percutiunt] Ignominioso mortis genere. Tangit id Liv. 7. 15, 10. 'cccvii. milites Romanos captos Tarquinienses immolarunt: qua fœditate supplicii aliquanto ignominia populi Rom. insignitior fuit.' Plura Casaub. ad Suet. Ang. 15, 2. 'Hostiarum more mac-tatos: quo tamen non pertinet illud ex Liv. 25, 16, 15. citatum. Victimæ porro securi percuti solitas, multis exemplis demonstrat Brissonius, formularum libro primo, et post eum Taubmannus, ad Virg. Æn. 2, 224. Fœditatem autem hujus supplicii in causa fuisse, ut in militem, qui Papi-nianum mori jussum, non gladio, sed securi percusserat, animadverti jussit Caracallus, ap. Spartian. cap. 4. et Xiphilin. consentiunt Brisson. in Lexico, Gethofred. ad l. 8. §. 1. de pœn. Casaub. d. loc. et Lipsius ad Tac. 15, 67, 7. *Fr.* Ignominiosus supplicii genus fuisse securi percutere, quam gladio ferire, etiam P. Faber ostendit i. Semestr. 4. Sed quia eo tempore, de quo hic agit Florus, adhuc usitatum erat in Republ. Rom. nocentes securi percutere, idque pro atroci supplicio non habebatur, Vir eruditiss. Jo. Schult. ad Quintil. Decl. i. 10. existimat Florum loqui ex more sui sæculi. Nam pœna gladii demum sub Principibus Romanis in usum venit, eaque levior, nec tam ignominiosa fuit habita, quam supplicium securis. Perizonius quo-

Flor.

que hic adnotaverat, Florum ex sui temporis more scribere.

Idque, quo indignius foret, mulier imperabat] Xiphilinus in Nerone, de clade Roman. in Britannia: 'Quæ clades a muliere illata est pop. Rom. ut majore ignominia afficeretur: feminarum enim jussa pati, ignominiosum est. vide Tac. 12. 40, 7. Ne quis autem miretur asperitatem imperii, audiat eund. Tac. 3, 33, 8. notantem, mulierum jussa, 'perviciacia magis et impotentia' esse. Fr. Ryck. Fran. et Voss. *quod indignius*. Et sic liber Sigonii in Liv. xxxi. 31. Sed eum non sine ratione sprevit Gronovius, ediditque: *Syracusanis oppressis ab externis tyrannis, quo indignius esset, quum tulissemus opem*.

§. 4 *Cn. Fulvio Centimalo*] Et collega ejus Posthumio Albino, secundum citatos Auctores. Fr. 'Centumalus' cognomen Fulviæ gentis est in Liv. xxiv. 43. et xxxv. 10. in Fast. Capit. Nummis, et Entrop. iii. 1. de quo hic Vinetus, et Sigon. ad Livium. 'Centumalus' etiam Claudiorum cognomen est ap. Cic. iii. Off. 16. et Val. M. viii. 2. 1. quod et Doctis quibusdam videtur reponendum in Pompon. l. 2. §. 36. D. de Orig. Jur. ubi memoratur 'Claudius Centimianus.'

§. 5 *Manibus*] Gentiles credebant dolere manes interfectorum, nisi vindicta levarentur. (Vide, si lubet, quæ dicemus inf. 4, 6, 2.) Ideoque hac quoque in causa principes Illyrios eadem ignominiosa morte confecerunt. Liv. 3, 58, 12. 'Manes Virginie, mortuæ quam vivæ felicioris, (apparet sic legendum, non *feliciores*), per tot domos ad petendas pœnas vagati, nullo relicto fonte, tandem quieverunt.' Fr. 'Litare manibus' est, eos placare, pœna et ultione iis satisfacere, ut iii. 18. fin. Vid. Gron. ad Sen. Trag. Agam. vs. 577. Aliquanto insolentius est, quod ibi adnotat e Scriptorum de Bell. Hispan. c. xxiv.

'Ita pridie duorum centurionum interitio hac adversariorum pœna est litata.' Pro principum Ryck. *principum*. Quod non infrequens esse in libris scriptis ostendunt Bongars. ad Justin. i. 10. et Gron. ad Liv. xxix. 3. Vid. inf. iii. 21. 13.

CAP. 6 Bellum secundum Punicum scribunt fere omnes, tam Latini, quam Græci. Livius tota decade tertia. Plutarchus in vitis Fabii, Scipionis, Marcelli, Hannibalis, Flamini. Appianus in Libyco. (Probus in Hannibale.) Auctor de Vir. Ill. cap. 42, 43, 45, 48, 49, 50. Polybius et Eutropius in tertio. Orosius in quarto. Augustinus sæpe, maxime tamen 3, 19. Civit. Silius Italicus per totum. Quæ sparsim scribuntur ab aliis, suis locis adducentur. Cam.

§. 1 *Post primum Punicum bellum, vix quadriennii requies*] Vult quattuor tantum annorum spatium intercessisse inter Punicum bellum primum et secundum. Hoc falsissimum. Unde hunc errorem hauserit Noster, nescio, in historia tam clara certa que. Fortean ex his Livii verbis: 'His anxius enris, ita se Africo bello, quod fuit sub recentem Romanorum pacem, per quinque annos, ita deinde novem annis in Hispania augendo Punico imperio, gessit, ut appareret, majus eum, quam quod gereret, agitare in animo bellum.' De Amilcare hæc dicuntur, Annibalis patre, (non de Annibale,) qui, sub recentem pacem cum Romanis factam, per quinque annos bellum Africæ gessit, deinde Hispanicum per alios annos novem. Hi sunt anni quattuordecim. Mortuo Amilcare Asdrubal, Amilcaris gener, octo annos imperium obtinuit, quod puer esset Annibal. Annos jam habemus viginti tres a fine Punici primi belli, quo pax facta est, usque ad initium imperii Annibalis. Quin et cum hoc Asdrubale, dum in imperio fuit, fœdus renovarunt Romani. At ubi dux declaratus est Annibal, quasi si

mandatum sibi esset bellum cum Romanis, statim ad id se comparavit, ac Saguntum in causam belli arripuit. Fortasse Noster quinque illos annos Africi belli somniabundus accepit pro intervallo, quod fuit inter primum ac secundum Punicum bellum. Quid enim hæc aliud sibi volunt? 'Post primum Punicum bellum vix quadriennii requies, ecce alterum bellum.' Certe post Africum bellum, quod sub recentem pacem Romanorum ab illo susceptum est, et quinque annos gestum est, Hispaniense bellum adgressus est. Sed non cum Romanis istud, verum in ea Hispaniæ parte gestum, quæ sub ditione Romanorum non erat. *Sal.* Recte satis putat, quatuor fere annos quievisse Romanum, a tempore scilicet quo Jani porta secundum clausa est, Manlio Torquato et Atilio Bulbo Coss. anno 519. etsi interea cum Sardis et Corsis sit bellatum; alioqui, si supputemus a primo usque ad secundum Punicum bellum, erunt anni intermedii viginti tres. *Stad.* Sive potius 'duodeviginti,' ut Cato computat, *Orig.* 4. hoc est, viginti duo. Nonius in *Duodevicesimo*. Nam antiqui hoc sensu usurpabant; postea duodeviginti dicebantur viginti detractis duobus, hoc est, octodecim: quomodo sæpe Livius, Tacitus, alii. Hinc corrigendum puto Frontinum de limitibus in prin. et scribendum: *Quare Decumanus non a decem potius, quam a duobus, vocatur; cum omnis ager eo fine in duas dividatur partes? sed ut Dupondium et Duodeviginti, quod dicebant antiqui, nunc dicitur Dupondium et Deviginti; sic et Duodecumanus factus est Decumanus.* Fr. Vinetus quoque existimat, hoc ita posse accipi, ut Florus significet, Romanos toto illo tempore, quod inter bellum Punicum primum et secundum fuit, vix quatuor annis a bellis quievisse. Sed ne sic quidem recte loquitur: nam certum est, Janum inter illa duo bella

tantum paucis mensibus clausum fuisse. Rupertus putat Florum initium belli secundi Punici ab eo tempore repetere, quo Romani Penis Sardiniam extorserunt, et tributum auxerunt, quod quarto fere anno post finitum bellum primum factum colligit e Polyb. 1. 88. Has enim novorum odiorum atque adeo secundi belli causas fuisse: ideoque Florum scribere ab hoc tempore surrexisse bellum, quo nova surrexerat belli causa. Mihi hac ratione non melius videtur defendi Florum. Nam si 'bellum' dicit pro causis odiorum et bellorum, minime adcurate loquitur. Sed hæc non esse exponenda ea sententia, quam in his esse putat Rupertus, verba ipsa satis ostendunt. Dicit Florus post quadriennii requiem statim ortum fuisse alterum bellum. Si hoc accipiendum esset de causis odiorum et alterius belli, ut vult Rupertus, ineptissime diceret hoc bellum durasse annos 18. Nam odia illa, quæ diu occulta ac tecta fuerant, tandem eruperunt in bellum, quod Annibale Duce Carthaginienses per 18. annos gesserunt adversus Rom. De hoc igitur accipienda sunt verba hæc 'alterum bellum;' non de causis odiorum, quæ diu ante bellum exorta fuerant. Camers conatus est subvenire Floro, emendando *vix 21. annorum requies*. Sed hunc numerum nulli libri habent. Et Rupertus recte animadvertit huic conjecturæ ob stare particulas 'vix,' et 'ecce.' Nam illa indicat breviter temperis, quod interfuit inter hæc bella; hæc est quasi admirantis illam breviter. Non invenio, quomodo defendi possit Florus.

Alterum bellum] Quod initum est anno 535. Solin. cap. 2. Idem fere sentit Orosius, 4, 14. *Cum. Bellum* ultimo loco positum expungendum est, quia modo præcessit, si Nie. Heinsio ad stipulamur. *Grav.* Similis observatio Freinshemii ad II. 2. 2.

Decem et octo annos habet] Inf. 3,

5, 2. et Orosius, 4, 20. dicit 17. Eutropius in fine tertii ait, hoc bellum finem accepisse, post annum 18. quam cœperat. Appianus dicit 16. fere. *Cam.* Spatium tot annos habere quam Latine dicatur, viderint, qui probant hanc scripturam. Mihi certum est peccasse librarios, aut rudes et imperitos correctores; Florum vero scripsisse: *decem et octo annos patet*, id est, complectitur: ut superius in præfat. lib. 1. ‘Sequens a Bruto Colatinoque Consulibus in Appium Claudium, Quinctum Fulvium consules, ducentos quinquaginta annos patet.’ Sic et apud Pomp. Melam *habet* corrupte legitur pro *patet*. Translata est hæc vox a spatio locorum, ubi propria ejus sedes, ad spatium temporis; ut ap. Sen. ‘Ætas bene disponenti multum patet.’ *Græv.* Etiam si concedatur non dici Latine *spatium habet tot annos*; tamen non plane necessaria est emendatio. Nam *habet* referri potest ad vocem ‘bellum.’ Ita recte Begerus. ‘Decem et octo’ dicendum est auctore Prisciano, non ‘octodecim.’ In Ryck. pro eo est X. et VIII. in Edd. B. P. et J. XVIII. Hoc quoque confirmat sententiam eorum, qui putant librarios fere numeros notis scriptos integris vocibus, prout ipsis videbatur, scripsisse. Vid. Voss. iv. de Analog. 9. et ix. de Vit. Serm. 15. Cellar. Cur. Posteriorib. in *Octodecim. Adeo gladii atrocitate* Regg. Fran. Voss. 1. 2.

Similior victo sit populus, qui vicit] Livii simia hoc etiam ab illo mutuatus est imitatus est. Sic enim ille, initio lib. xxi. de hoc ipso bello Punico: ‘Et adeo varia belli fortuna, ancepsque Mars fuit, ut propius periculo fuerint qui vicere.’ *Sal.* *Similior victo sit populus, qui vicit]* Idem dicit Livius 21, 1, 3. Silius 1, 77. &c. ‘Propiusque fuere periculo, Quis superare datum.’ Augustin. 3, 19. Civitatis. *Cam.* Pal. 2. Berol. Duisb. et v. e. *similior victo sit victor populus, qui*

vicit. Gruterus alterum horum pro glossa habet. Mihi *victor* insititium videtur. Augustinus, qui interdum ipsa verba Flori describit, iur. de C. D. 19. ‘Ita ut, his quoque fatentibus, qui non tam narrare bella Romana, quam Romanum imperium laudare instituerunt, similior victo fuerit ille, qui vicit.’ His verbis manifeste Florum tangit.

§. 2 *Pudebat nobilem populum]* Si ita loquatur Florus, ut loquentem eum fecere correctores, vix Latino cælo natum putem. An, quæso, hoc est Latine loqui, *Pudebat nobilem populum ablatum mare?* Dicerem ego, ‘pudesciebat,’ in pudorem dabat, nobilem populum ablatum mare.’ Ant, ‘pudebat nobilem populum ablati maris, captarum insularum,’ &c. Veram lectionem dabimus ex scriptura Naz. quæ habet: *uberat* Legimus et distinguimus: *Urebat nobilem populum ablatum mare, captæ insulæ, dare tributa, quæ jubere consueverat.* Omnia jam recta sunt, quæ prius claudicabant. Si hoc non verum est quod posuimus, quid verum sit, nescio. *Urebat nobilem populum, ablatum mare, captæ insulæ, dare tributa.* Et heic Livium imitatur, sed ad populum Carthaginiensem transtulit, quod ille de Annibalis patre Amilcare dixit: ‘Angebant ingentis spiritus virum Sicilia Sardiniaque amissæ. Nam Sicilia nimis celeri desperatione rerum concessa, et Sardinia inter motum Africæ fraude Romanorum, stipendio etiam superimposito, intercepta.’ Hic habes omnia quæ expressit Florus, ablatum mare, insulas captas, tributum impositum. Scripti autem libri Flori et Jord. hoc loco legunt, *raptæ insulæ*, non ut est in vulgatis, *captæ*. De Sicilia et Sardinia intelligit, quarum alteram concessam dicit ab ipsis Carthaginiensibus, alteram interceptam fraude Romanorum. Utraque certe erepta Carthaginiensibus. *Sal.* *Urebat]* Sic Vin. edidit, ex

Mss. haud dubie, sic Jord. scripsit, et ex Naz. rescripsit Salm. elegantius utique quam illud alterum *pudebat*, quocunque modo exponatur. Frisingens. 2, 36. videtur legisse *urgebat*: potius tamen ille hinc corrigendus est. Fr. Gruterus scribit in Naz. *urebat* a manu emendatrice esse. *Pudebat* est in Ryck. Toll. Duisb. Pall. Fran. Voss. et o. e. E Regg. nihil adnotatum erat ad Edit. Grævii, quæ habet *urebat*. Sed ea, quæ hic adnotant Salm. et Freinsh. non relinquunt locum dubitandi, quin præferendum sit *urebat*, quod et Pighius in Annal. ad A. U. 535. se in vetusto Cod. Flori invenisse testatur, et habet Frec. ac Viri doctiss. Heinsius et Perizonius suis exemplaribus adscripserant. Nec infirma est conjectura Freinshemii ex Ottone Frising. Est enim solenne librariis, ut confundant *urgere*, et *urere*. De quo Heins. ad Ov. ix. M. 623. et Benth. ad Horat. i. Ep. 13. 6. 'Urere' porro dici omnia, quæ molesta et acerba sunt, notius est, quam ut multis ostendi debeat, et disci potest e Jureto ad Symmach. v. Epist. 64. Florus exprimere voluit ea, quæ scribit Liv. in princ. Lib. xxi. Livius autem Polybium, qui iii. 13. ita: Καρχηδόνιοι γὰρ βαρέως μὲν ἔφερον καὶ τὴν ὑπὲρ Σικελίας ἤτταν συνεπέτεινε δ' αὐτῶν τὴν ὀργὴν τὰ κατὰ Σαρδόνια, et seqq. e quibus itidem adparet hic non esse locum verbo *pudebat*. Begerus tamen retinuit *pudebat*, et e conjectura Stadii locum ita edidit: *pudebat nobilem populum ablato mari, raptis insulis, dare tributum*. Illud ferri potest; hoc nequaquam: non enim sunt intrudendæ conjecturæ contra scripturam omnium librorum, quæ commodam interpretationem recipere potest. Offendit eum scilicet, quod non videbat quomodo hæc conjungi possint, *urebat populum raptæ insulæ*, et quærit, quæ in his constructio, quum dicendum esset *urebant*. Hoc non quæ-

sivisset, si legisset, quæ ad Sanctii Minervam iii. 8. 2. tradidit Perizonius. Possunt fortassis recte explicari nummi et marmora antiqua sine cognitione sermonis Latini, ejusque cansarum, et earum rerum, quæ ad Grammaticam pertinent, etsi tamen est, cur de eo dubitem; sed scriptores Latini non possunt.

Ablatum mare] Hoc ad leges pacis, a Romanis primo bello Punico datas, referendum est: quas ita fere Polyb. I. 62. refert: 'Pœni Sicilia et omnibus insulis, quæ inter Italiam et Africam sunt, excedunt; m. c. talenta in annos xx. pendunt.' Liv. itidem, lib. 21. 'Pœni, navali ad Ægates clade accepta, Sicilia et Sardinia cessere, et se vectigales ac stipendiarios fieri passi sunt.' Stad. In v. e. non est *ublato mare*, ut scribit Grut. sed *ablatum mare*: ut in o. s. et e.

Capta insulæ] Ryck. Reg. et alter Gud. *raptæ insulæ*, hoc est, celeriter occupatæ. Inferius ii, 17. 'Rapta impetu Hispania,' et iii. 5. 'Primus impetus belli Bithyniam rapuit.' Mox idem Ryck. *Hinc in ultionem puer Annibal*. Et sic etiam Naz. unde N. Heins. conjicit: *Quin ultionem puer Hannibal*: lib. iii. cap. 20. ex Mss. 'Quin jam vindicari volebant.' Græv. *Capta* primum in Gruteri Edit. Commeliniana Flori inveni, e Pall. ut ex nota illius ad verba præcedentia apparet, cum quibus consentiunt Voss. *Raptæ* est etiam in Toll. Regg. Duisb. Fran. et o. e. Et sic quoque Jord. et Freculphus. Nec video cur non sit recipiendum, quum et Salmasius id in Mss. esse adnotarit, et Camers et Vinet. ita ediderint. *Raptas* autem potius accipio vi ereptas, quam celeriter occupatas; ut inf. iii. 5. 13. 'Quia amiserat, quasi raptam belli jure repetebat:' et in Justin. xxxviii. 5. 'Raptam tamen sibi esse victoriam.' Pighii liber *raptas insulas*. Hoc quidem defendi potest per ellipsin infinitivi, esse vel fuisse. Sed reti-

neo aliorum librorum scripturam.

Dare tributa, quæ jubere consueverat] Eo pertinet illud Diviconis responsum, ap. Cæs. de B. Gall. 1. 14. 'Ita Helvetios a majoribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consueverint.' Fr. 'Jubere tributa,' nempe, dari; eadem ellipsi qua 'Jubere provinciam,' vel 'imperium' dicitur, de qua Burm. ad Petron. c. LXXI.

Hinc ultionem puer Annibal] Istud *Hinc* hic tantundem facit, quantum aurum in sacris: quod liquido jurem extusum esse cerebro correctorum. Vetus liber Nazarii unica voce legit: *inultionem*. Nos duas facimus, et scribimus: *In ultionem puer Hannibal ad aram patri juraverat*. 'In ultionem jurare' non satis Latine dici putarunt egregii sufflatores. 'Ultionem' quidem 'jurare' scio Latinum esse, nec minus ideo Latinum est, 'in ultionem jurare,' ut 'in verba jurare,' et hujusmodi. Ita igitur hoc loco scribendum: nec quod sibi persuaserunt insani correctores, hoc statim, ut bene saum, recipiendum est. *Sal.* Salmasius a correctoribus ait esse vocem *Hinc*, corruptam ex veterum scriptura *inultionem*, quæ dividenda fuerat ita, *in ultionem*. Fr. In Naz. et Pal. 2. ap. Grut. est *hinc in ultionem*: et ita Ryck. Berol. Duisb. Voss. 3. liber Pighii, et o. e. Vulgatum, quam in hac varietate retinendam censui, quum Begerus conjecturam Heinsii, Amstelodamenses Salmasii recepissent, habent Pal. 1. Flor. Magl. Regg. Fran. Voss. 1. 2. Jord. et Frec. Et ita ediderant Vinetus, Stad. et Grut. ac deinde alii. 'In ultionem jurare' tamen non minus recte dicitur, quam ap. Justin. XIII. 2. 'Confestimque in tutorum obsequia jurant:' et rursus ap. eumd. XXII. 2.

Ad aram patri juraverat] Jord. Cod. *Ad aram patris*. Falsum est. Patri enim juravit, non ad aram patris. Vi-

vebat enim adhuc pater, et annorum erat ferme novem ipse Annibal. *Sal.* Narrat hoc juramentum Silius, 1, 77, &c. *Cam.* De hujus gestis brevem synopsis, et verum judicium, lege ap. Juv. 10. ubi tamen vs. 150. pro *Rursus*, scribendum aio *Prorsus*. Fr. De ritu jurandi tactis aris Briss. VIII. Form. p. 712. Interpp. Virg. XII. Æ. 201. Justin. XXII. 2. et XXIV. 2. et C. Nep. Annib. II.

Nec remorabatur] Melius nostri libri, et in his optimus Naz. *Nec morabatur*. Puer Annibal novennis adhuc patri blandiens, altaribus admotus, tactis sacris juraverat, se, cum primum posset, hostem fere populo Romano. *Nec morabatur*. Nec in mora erat Annibal. Obscura tamen hæc brevitatis, qualis ferme compendiorum esse solet. Puer Annibal, novem annos natus, juraverat ultionem patriæ suæ et bellum in Romanos. *Nec morabatur*, inquit. Atqui ab illo jurejurando Annibalis, ad illum diem, quo imperium accepit, et dux declaratus est, anni ferme cucurrerant septemdecim. Dicere sane debuit Florus, ex quo die imperium et ducatum exercitus obtinuit Annibal, nullam moram interposuisse, quin bellum Saguntinis inferret, et per hujus causam Romanis. Sic enim recte Livius, quem et heic adumbrare voluit Annæus noster, sed vitio brevitatis male expressit: 'Cæterum ex quo die dux est declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumque Romanum mandatum esset, nihil prolatandum ratus, ne se quoque, ut patrem Amilcarem, deinde Asdrubalem, cunctantem casus aliquis opprimeret, Saguntinis inferre bellum statuit, quibus oppugnandis haud dubie Romana arma movebantur.' Non dubium est quin hæc inspexerit Florus, cum ita hoc loco scripsit: *In ultionem puer Annibal juraverat: nec morabatur*. Igitur in causam belli Saguntus delecta est. Sic historiæ luci ple-

rumque caliginem offundunt ista compendia, quibus nimia brevitās captatur. *Sal.*

§. 3 *In causa belli Saguntus deleta est*] Verum est, *delecta*, non *deleta*: et, *in causam*, non *in causā*. Delegit Saguntum Annibal, cujus eversio causam belli præberet inter se et Romanos. Nihil verius hac lectione. Libro tertio de Tribunis: 'Scaurum et Philippum reos delegit.' Sequitur: *vetus Hispaniæ civitas*. Ap. Jord. legitur: *velut Hispaniæ civitas*. Tale quid procul dubio in Flori libris legerat. Vetustissimus omnium, quos nunc extare censeamus, Naz. ita habet: *Saguntus delecta est us Hispaniæ civitas*. *S* pro *t* in illo optimo libro crebro exaratum notavimus. Igitur ex eo legendum: *Saguntus delecta est, ut Hispaniæ civitas et opulenta*. *Ut in velut* mutavit Jord. more suo, ut planius esset. Quantum illa habeant momenti, *ut Hispaniæ civitas*, non ignorabunt, qui aliquid in libris aliquando legerunt, quique hanc historiam tenent. Quia tamen id obscurum est ex narratione Flori, dilucidius explanandum. Ultimo fœdere cautum fuerat, ut Iberus disterneret ditionem Romanorum et Carthaginiensium. Saguntus ultra Iberum quidem, fœdere tamen cum Romanis juncta, et ideo excepta, ne quid in eam liceret Carthaginiensium armis, utque libera maneret inter utriusque populi imperia. Annibal, cui propositum erat bellum movere Romanis, ne fœdifragus palam videretur, non Saguntinis arma aperte nec statim intulit, sed in Olcadum fines, quæ gens ultra Iberum annem, in ea parte quam Romani non exceperant, exercitum induxit, ut non recta petisse Saguntinos, sed rerum serie ducte, finitimis perdomitis, continentia jungendo, ad oppidum ejusdem regionis ultra Iberum sitæ oppugnandum quasi tractus videri posset. Ut Hispaniæ ergo urbem Saguntum in

belli causam delegit, id est, ejus Hispaniæ, quæ ultra finem esset imperii Romani, hoc est, ultra Iberum annem. Quod non tacere debuit Florus, rem sane tanti momenti, ut sine ea vix intelligi queat, quare dixerit *Saguntum Annibali delectam in causam belli, ut Hispaniæ urbem*. Non admodum autem veterem fuisse urbem Saguntum, ex Liv. colligere est, qui scribit lib. XXI. oriundos quidem a Zacyntho insula ejus incolas, mistis ab Ardea Rutulis, brevique in eas opes crevisse, quantæ tum fuerunt, cum eos expugnare adortus est Annibal. *Sal. In causa belli*] Quid si ejiceretur illud *in*? Stadius habet *in causam*, sed alterum restat in tribus Pall. quorum primus habet *delecta est*. Sed tamen cum statim sequatur: 'quam Annibal causas novorum motuum quærens,' &c. neque soleat Auctor eandem rem iterare; suspicer locum ita legendum abjectis intermediis: *nec morabatur*. Igitur *Saguntus delecta est, vetus Hispaniæ civitas, &c.* Porro illud *vetus* non est mutandum, sed potius Jornandis *velut* reformandum in *vetus*: frequentissime enim illa vox alterius vices subit, negligentia librariorum. *Grut.* Illud *velut* etiam propter sequentia, 'fideique erga Romanos,' &c. locum tueri non potest. *Fr. In causam belli Saguntus delecta est*] Hæc est lectio Naz. et Ryck. quam merito probat *ὁ πᾶν*, et Anna politissima. Nam si *deleta* legamus, quod in vulgatis omnibus, præterquam novissima Parisiens editione, circumfertur, bis idem dixit Florus. Sequitur enim statim, 'quam in libertatem communi fœdere exceptam Annibal, causas novorum motuum quærens, et suis et ipsorum manibus evertit.' Quærebat causam belli Hannibal. Hanc urbem delegit ut causam inveniret. *Græv. Causa belli*, quod *Grut.* placebat, est in Voss. 3. *In causam* habent Flor. Reg. Q, Pigh. Jord. et Frec. In

Ryck. per compendium scriptum est *cā*, nec in Naz. erat *causam*, quod scribit Grævius: *delecta* cum Naz. et Ryck. etiam Magl. et Voss. 1. 2. quod in Frec. est *electa*. Jac. Gron. ad Macrob. Somn. Scip. 1. 4. e Naz. retinendum censet *in causā*. Contra Buchnerus de Commut. Rat. Dic. 1. 22. præfert *in causam*, cui adsentior. Nam usitatissimum est, ut præpositioni *in* addatur accusativus ad finem causamque rei denotandam. Flor. iv. 7. 13. 'Speculator in id missus.' Sen. iv. de Benef. 1. 'Inveniuntur, qui honesta in mercedem colant, quibusque non placeat virtus gratnita.' Plura ap. Buchn. l. d. Muncker. ad Hygin. Fab. xl. et Scheff. ad Phædr. prol. Lib. v. Augustin. iii. de C. D. 20. aliis verbis, sed eadem sententia, qua Florus: 'Hinc enim Annibal fracto fœdere Romanorum causas quæsit, quibus eos irritaret ad bellum.' *Delecta* Buchnerus dicit communem lectionem librorum, et non sollicitandam esse. Sed existimavi præferendum esse *delecta*, ob causas, quæ ap. Salm. et Græv. leguntur, præsertim accedente auctoritate nonnullorum Mss. et Freculphi, qui quod *electa* habet, id certe indicio est, in illius exemplaribus non fuisse *delecta*. Et utramque lectionem *in causam* et *delecta* Heinsius et Perizon. libris suis adscripserant. Scheff. verba *causa belli* ex marginali glossa in textum transsumta dicit, et legit: *Igitur in Saguntinis delecta est. Vetus H. c. Delecta est*, ait, nimirum ultio in Saguntinis. Hic mihi Œdipo opus est.

Saguntus] Urbs Hispaniæ Tarracensis, a Zacynthis condita, distabat a mari Balearico septem stadiis, ut Polyb. 3. 17. et Liv. 21. 7, 2. numerant. *Stad.* Hodie putatur oppidum, quod *Moruedre* vocatur. *Fr.*

Vetus Hispaniæ civitas] Quippe 200 ante excidium Trojæ annis condita: auctor Plin. 16. 40. alii *vetus* illud in *velut* mutant: de qua re dictum prox-

ime præcedente nota. *Fr.* *Ut*, quod Salm. pro *velut* legendum putat, non placebat Heinsio.

§. 4 *In libertatem*] Naz. Ryck. Voss. Reg. F, Flor. et Edd. præter primam, *in libertate*. Unde occasio interpolandi nata, adjecto *positam*, ut in Pigh. in quo est *in libertate positam communi f. e.*

Communi fœdere] Res ita habet. Legibus pacis inter Romanos et Carthaginienses convenerat, ut utriusque populi socii ab utroque tuti essent: de Saguntinis nihil nominatim cautum fuerat. Deinde inter Romanos et Asdrubalem generum Amilcaris facta erat pactio, qua nominatim comprehendebantur Saguntini. Sed Pœni se hac pactione teneri negabant, quod ea sine auctoritate jussuque S. P. Q. Carthaginiensis facta fuisset. Saguntinos autem ideo legibus pacis non comprehendi dicebant, quod demum post pacem factam in societatem Romanorum venissent. Polyb. iii. 21. 27. et Liv. xxi. 18. Videri possunt, quæ de jure utriusque partis disputat Grotius ii. de Jur. Bell. et Pac. 16.

Et suis et ipsorum manibus evertit] Hæc non intelligebat Jord. cum rescriberet: *suis et suorum manibus*. Tam enim suis, quam Hannibalis manibus eversi sunt Saguntini, qui se suaque omnia in pyram conjecerunt, nec arbitrium victoris expectarunt. Hoc voluit Florus, nec intellexit Jordanes. *Sal.* Pigh. perperam *machinis* pro *manibus*.

§. 5 *Summa fœderum Romanis religio est*] Sextus Cæcil. Jctus ap. Agell. 20. 1. 'Populus Romanus e parva origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit: sed maxime atque præcipue fidem coluit, sanctamque habuit, tam privatim quam publice.' *Fr.*

Procurrunt] Hanc vocem e Ms. Gud. delendam censet Jac. Gronov. ad Liv. xxv. 37. Non inusitata sunt

Floro hujusmodi elliptica genera loquendi : vid. ad III. 6. 12. Sed hic nihil contra alios scriptos et Edd. tentandum reor. Florent. Reg. Q, Fran. et Magl. *concurrunt*. Hoc magis dicitur de repentino motu et consternatione. Nec tamen 'procurrere ad arma' valde frequens est.

More legitimo] Hunc morem lege ap. Fenestellam, titulo decimo, ubi plures citavimus. *Cam.* Add. supr. I. 13. I. 18. et II. 5.

§. 6 *Interim jam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro*] Aliquid deest, inquit N. Heinsius, Saguntini nempe, de quibus actum. Sic δ πᾶ-
vv. Græv.

Novem mensibus] 'Octavo mense quam cœptum oppugnari, captum Saguntum,' ait Liv. 21. 15, 2. Polyb. 3, 17. *Stad.*

Ferro et igne] Si absque damno chartæ possem, has duas voces, *et igne*, statim ignibus darem. Has igitur, quantum possum, abesse jubeamus, consentientibus omnibus libris. Nec enim ignem Hannibal illum admovit, quo cremata est Saguntus, sed ipsi suis manibus rogam extruxerunt, ut statim sequitur: 'et desuper seque suosque imposuerunt.' Illæ voces, *et igne*, ex seqq. repetitæ: 'se suosque, cum omnibus opibus suis, ferro et igni corrumpunt.' Hinc igitur sunt tollendæ. *Sal. Ferro, versa denique*] Sic v. e. sic tres Pall. absque *et igne*, quod in vulgatis post vocem 'ferro.' *Grut.* Pighii liber *fessi fame Saguntini versa denique i. r. f.*

Tum desuper se] Saguntinorum cladem præter citatos scribit Augustinus, 3. 20. Civ. Val. M. 6. 6, 1. ext. Signanter Silius, libro 1. *Cam.* Exempla similia complura congressimus inf. 2. 18, 15. *Fr.* Est brachylogia, pro, se suosque cum opibus suis super eum rogam injiciunt, et corrumpunt. *Igni corrumpere* Sall. Jug. LXXVI. 'Domum et semet igni cor-

rumpunt.' Liv. xxv. 11. 'Alia [opera] disjecerunt, alia igni corrupe-runt.'

§. 7 *Auctor Annibal*] Pigh. cum adsuto panno, *auctor per legatos Annibal.*

Dux legationis] Hi autem legati fuerunt Fabius Pamphilus et Valerius Publicola. Lege Liv. 21. 18. Eleganter hanc legationem canit Silius, in principio secundi. *Cam.* Hæc negligenter e Liv. descripsit Camers: adi locum.

Tergiversantibus Pœnis dux legationis; Quæ, inquit, mora est, Fabius] Sic quidem omnes libri: sed vereor ne ex interpretatione magistri in contextum irrepserit vox *Fabius*, qui hunc locum exponens discipulos docuit, ducem legationis fuisse Fabium, cujus nomen οἱ φοιτῶντες margini adscripserint, ex qua postea a descriptoribus in contextum fuit translata. Aut si a Flori manu est, loco, quem Florus ei assignaverat, excidit, et in alium fuit parum apte transscripta. Cur enim postponeretur intempestive his verbis, *Quæ, inquit, mora est*, et interrumperet continuum sermonem legati? Nisi vox *Fabius* sit delenda, ita saltem scripsisse Florum puto: *Tergiversantibus Pœnis dux legationis Fabius: Quæ, inquit, mora est? In hoc ego sinu bellum pacemque porto. Utrum eligitis?* Quin si Mss. annuerent, expungerem quoque voculam *inquit*, quæ cum *Fabius* videtur infarta ab ignaris brevitatibus Flori. Rotundior sane erit oratio et Scriptoris ingenio convenientior. Et sæpe hæc vocabula *inquit, ait*, et similia, inculcata esse multis scriptorum locis perquam importune plurimis posset exemplis ostendi, nisi doctorum curæ hac nos opera pridem levassent. *Græv.*

In hoc ego sinu bellum pacemque porto] Sic omnes nostri. Et sic Livius, unde hæc sumpta: 'Tum Romanus, sinu ex toga facto, Hic, inquit, vobis

bellum pacemque portamus.' Notandum in his Livii verbis, quod ait, 'sinu ex toga facto.' Antiquæ et illorum temporum togæ sinus non habebant, qui postea duplices facti. Qui igitur sinum tunc ex toga facere vellet, aut lacinia ejus in humerum rejicienda, aut brachio subjiicienda fuit, aut quoquo alio modo replicanda? Diserte profecto Quintilianus observat, antiquiorum Romanorum togas sinus non habuisse. Ideo Livius de toga illorum temporum dixit, 'sinu ex toga facto.' Quod non opus habuisset dicere de suæ ætatis togis, ut nec Florus quidquam tale innuit. Nam sinum illæ duplicem habuerunt, de quibus nos affatim in Notis ad Tertulliani librum de Pallio. Quod ait mox Livius, 'et, cum is, iterum effuso sinu, bellum dare dixisset,' per sinum effusum dimissam ac laxatam togæ laciniam intelligit, quam in sinum contraxerat. At Florus, temporum suorum togas respiciens, pro eo 'excussam in media curia togæ gremium' dixit. Id est, excusso sinu, qui togis tunc temporis adhærens et artificio factus, quomodo pera aut marsupium excutitur, cum evolvitur quod intus est repositum. Alicui tamen placere posset, ut per 'effusum sinum' accipiamus, quasi excussam illam sinus, quem ex toga formaverat, capacitatem, ut effunderet bellum, quod in eo Fabius se attulisse simulaverat. Ita sane accepit et interpretatus est hoc loco Florus his verbis: 'excusso in media curia togæ gremio, non sine horrore, quasi plane sinu bellum ferret, effudit.' Melius quod prius. *Salm.* 'Sinum' hic, et ap. Juv. ix. S. 33. pro gremio poni docet Rnben. ii. de Re Vest. 12. Et 'sinum' pro gremio dici e Petron. et Ovid. contra Voss. ostendit Borrich. in Cogitat. de Ling. Lat. Ita 'in sinu sedere' ap. Lactant. i. 20. quod Ciceroni ii. de Divin. 41. est 'in gremio sedere.' Et quod Ovid. ap.

Borrich. et Lactantius i. 11. dicunt Jovem imbrem aureum 'in sinum' Danaës effudisse, id Terent. Eun. iii. 5. 37. 'in gremium.'

Bellum pacemque porto] Ita restituo hunc locum, suadente et persuadente, non tam mea vet. ed., etsi et ea quoque, quam ipso Jordane, et Ms. Vincti, et Membranis Palatinis: pluribus eam confirmavi in Suspicionibus. *Grut.* Ejusdem autem sententiæ est epistola Q. Fabii, ap. Agell. 10, 27. similes quoque Q. Mucii tessera, ap. Pompon. in l. 2. §. 37. vers. *deinde*: de O. J. quem quidam 'Fabium' pro 'Mucio' appellant, et eundem duces hujus legationis Romanæ esse putant: sed nihil temere mutandum censet Andreas Alciatus Parergon 4. 17. *Vin.* Simile quid refert Heriburtus, Hist. Pol. 4. *Frcinsh.*

Succlamantibus bellum] Diversus hic ab a Livio suo. Non enim, ut bellum daret, succlamasse Carthaginenses dicit, sed utrum vellet: 'Sub hanc vocem haud minus ferociter, daret utrum vellet, succlamatam est. Et, cum is, iterum sinu effuso, bellum dare dixisset, accipere se omnes responderunt.' Nihil tamen in Floro mutandum, ut putavit Lipsius. Nam omnes scripti ejus codd. stant pro vulgata. *Salm.* Hic locus in nonnullis libris a correctoribus interpolatus est. Florent. et scriptus Lipsii ii. Elect. 19. *utrum eligitis? cumque succlamatam esset, bellum.* Fran. *pacemque porto ut placet sumite, cumque subclamatam esset utrum vellet dare bellum, bellum igitur i. a.* Pigh. *utrum eligitis? utrum placet? sumite. Cumque succlamatam esset, utrum vellet daret: bellum igitur i. a.* Et sic Edd. Be-roald. Sab. Parv. et Junt. Hinc intelligi potest, quam verum sit, quod scribit Pighius, tam correctum esse suum codicem, ut quævis exemplaria ex eo corrigi possint. Urspergensis jam ante aliquot sæcula hunc locum non aliter legit, quam nunc editur,

hoc uno excepto, quod cum Voss. 3. semel tantum ponit vocem 'Bellum.' Et sic etiam Auctor. Hist. Misc. Naz. elegitis.

Excusso in mediam curiam gremio] Jord. ac ceteri libri Flori meliores: *in media curia.* Salm. Pal. 1. *media curia.* Sed et alteri scripturæ suum robur est, servatque eam Pal. 2. ac 3. *Grut.* Florent. Pigh. Voss. 3. Edd. post primam, Hist. Misc. et Ursperg. itidem ut Naz. *in media curia.* Alii scripti, et v. e. ut Pall.

Et, &c. effudit] Dnas istas voces spurias pronuntio. *Freinsh.* Et omisit Begerus.

Quasi plane sinu bellum ferret, effudit] Melius vetus Vinandi Pighii liber: *quasi plane sinu ferret, bellum effudit.* Mallet tamen Pighius: *quasi pleno sinu ferret,* cui sine libris hic non subscribo. *Græv.* In Pighii libro non erat *plane*, sed *pleno*: de quo ille speciatim iudicium suum non interponit: sed *pleno* conjecerat etiam Is. Voss. Et sic Naclerus. V. E. *plano.* Ordinem verborum ex uno Pighii libro immutandum non existimavi. Reliqui autem eum, qui erat in Ryck. Toll. Duisb. Voss. Fran. Hist. Misc. Ursperg. et o. e. ante *Grævium*, quem sequenti sunt Amstelod. In Regg. *plane quasi bellum sinu ferret.* Non sperno *plane quasi*: nam sic ubique Florus. Tamen 'quasi plane' etiam Suet. dicit Cæs. LII.

§. 8 *Nam quasi has inferias]* Non leve momentum habere putabantur perennium imprecationes, adversus eos, qui salutem eorum, aut impugnarent iniuste, aut cum possent deberentque, opem ferre neglexerant. Ita et Saguntinis, cum a Pœnis quidem eversi, a Romanis autem destituti essent; hinc Italiæ vastatione, illinc Africæ captivitate, satisfactum est. Similia exempla Drusi ap. Tac. 6. 24, 5, et 6. Peraitæ Nigri ap. Joseph. de Bell. Jnd. 5. 1. Epimenidis Cretensis ap. Jamblichum lib. 1. cap.

32. p. 188. Sic Enmenes ab exercitu proditus infit, ap. Justin. 14. 4, 12. 'Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne ævum in hoc castrensi exilio agatis,' &c. Dum in Justino sumus, absolum forte non est, monere, in hac ipsa oratione legi: 'Ipsam denique Alexandrum, si fas fuisset enim mortali manu cadere, interempturi, quod maximum erat, seditionibus agitastis.' Nemo, opinor, negabit concinnius rescribi: *quod proximum erat, sedit. agitastis.* Sic ap. Liv. 33. 15, 1. 'Ad rebellandum neque vires neque ducem habebant: proximum bello quod erat, in latrocinium versi,' &c. Idem vitium commissum in concil. legum Nicolai de Passeribus, p. 339. p. edit. Colon. ubi lin. 1. habetur 'Non potuit dolo carere, aut culpa dolo maxima,' pro *proxima.* *Freinsh.*

§. 9 *Igitur ubi semel se in Hispania movit]* Ryck. *igitur ubi semel in Hispania movit illa gravis et luctuosa Punici belli vis atque tempestas.* Sic Florum scripsisse facile mihi assentientur, qui non ignorant sæpius apud veteres hoc verbum 'movere' poni, ut multa alia, omisso casu per ellipsin, qui ad id pertinebat: quod qui ignorarunt se intruserunt. Vide quæ notavi ad lib. 1. c. 13. *Græv.* Non major videtur esse causa, cur hic tollatur *se*, etsi etiam a Voss. 1. abest, quam cur paullo ante *et* post 'ducem' e Magl. deinde *belli* e Ryck. *Romanis* e libris Vineti, Pal. 1. Ryck. Regg. et Magl., ac denique in ante 'Italiam' e Fran. ejici debeant.

Tempestas] Eadem similitudo supra, 1. 17, 5. *Freinsh.* Pleraque quibus hic utitur Florus, etiam apud alios, in primis poëtas, a tempestatibus transferuntur ad bella, 'tempestas,' 'procella,' 'fulmen,' 'fulminare,' 'turbo,' 'tonare,' 'detonare,' 'desævire.' Vid. Virg. iv. Ge. 560. vii. Æn. 222. et x. 569. Justin. xxix.

3. Liv. xxix. 2. et Amm. Marcell. xviii. 10. Add. Barth. ad Claud. tert. Consul. Honorii vs. 63. et Freinsh. in Ind. Flori. Sed hunc quoque locum reprehenderat in Præfatione Grævius, tamquam immodico et inani tumore turgescens. At Begerus contra Florum 'eleganti omnino allegoria usum' dicit, 'ut ostenderet Annibalem, cum Romanis bellum destinaret, excisa Sagunto illius causas quæsisisse.' Et ut intelligamus quam lepide hæ lexis sint compostæ, ut tesserulæ omnes, quamque apte et ad amussim hic translata omnia propriis respondeant, ex intima philosophia sua, nam summum Philosophum fuisse etiam ex iis cognosci potest, quæ paullo post ad n. 14. scribit, docet, 'tempestatibus excuti fulmina,' et 'fulminum potissimam substantiam esse ignem,' ob eamque causam nihil mirum esse, 'si fulmina et tempestatibus et igni dicantur conflari.' Sed hæc omnia, et quæ plura de generatione fulminum addit, nihil faciunt ad orationem Flori vitio inanis tumoris, quo eam laborare judicat Grævius, purgandam. Generentur fulmina ita, ut vult Begerus: sed ex eo non ostenditur, eum, qui velit dicere, bellum, quo Romanis gravissima clades inlatæ sunt, ex incendio et excidio Sagunti ortum est, hanc sententiam ita recte efferre, 'belli tempestas destinatum Romanis fulmen Saguntino igne conflagavit.' Qui ita loquitur, plus quam tragice, et non humane loquitur; et qui ea probare potest, non intelligit, quomodo homines non inepti loquantur. In omnibus utriusque linguæ scriptoribus obviæ sunt metaphoræ a tempestatibus ad bella. Sed non modo nulli prosæ scriptori, verum ne cuiquam quidem poetæ in mentem venisse arbitror, ut in ea re tam insana allegoria uteretur. Defendat, quantum lubet, hoc, et alia ejusdem notæ in Floro Begerus. Alios, qui id operam

dant, ut simplicem et rectam viam dicendi teneant, quique cupiunt intelligere, quomodo vitia et virtutes orationis discernendæ sint, numquam pænitebit memores esse eorum, quæ Longinus c. iii. de Sublim. et alii veteres Magistri eloquentiæ de vitando vitio, in quod Florum hic delapsus vere judicat Grævius, præceperunt.

Medias perfregit Alpes] Transitus Annibalis per Alpes describit Silius lib. 3. Virg. Æn. 10. 13. Juv. Sat. 10. 147. Lege Augustin. Serv. Livium, Plut. in vita Annibalis. *Cam.* Sic post natum Servatorem anno 1477. 'Turci per abrupta et invia Alpium non sine admiratione eorum, qui postea illius itineris vestigia observarunt, in Germaniam irrupere;' Sabellicus Ennead. 10. lib. 7. Et per eandem Franciscus I. Gallorum Rex, 'inuisitatum iter curulibus tormentis aperuit.' Jovius in Leone x. quo etiam nuper usus Ludovicus ille Justus Galliæ Rex. Eleganter autem utitur Auctor voce 'perfregit;' nam aceto maceratas rupes et igni domitas demum ferramentis amolitus est: priore modo (aceto) quidam proditores Eleutheram Cretæ urbem Metello expugnabilem reddiderunt, ap. Dion. lib. 36. p. 9. *Freinsh.*

Fabulosæ] Livius tamen xxi. 32. 'nives prope cælo immixtas,' et alii 'juga Alpium cælo vicina' sæpe memorant ap. Rupertum: sed vid. ad ii. 2. 5.

§. 10 *Nisi protectum patrem*] Egregio huic facto verum istum Virgilius, Æn. 10. 800. composuisse videri possit: 'Dum genitor nati parma protectus abiret.' Porro fallitur forsitan memoria Plinius, 16. 4. qui 'apud Trebiam' hoc accidisse scribit: nam pro nostro Auctore est et Livius, 21. 39, 10. et seqq. capp. Polyb. 3. 64. &c. Silius, 17. 318. Variat tamen idem Polyb. 10. 3. ubi 'ad Padum' ait hæc esse gesta. L. Am-

pelius 'apud Listernum:' an est reponendum *Ticinum*? Freinsh. Errorem Plinii notavit etiam Lipsius ad Sen. III. de Benef. 33. Paulo ante e Ryck. Toll. Duisb. Fran. et v. e. *venisset rejeci post hostium*.

Prætextatus admodum filius a morte rapuisset] Quasi 'prætextatus' nomen sit ætatis, ita dicit, 'admodum prætextatum,' sicut aliquis dicitur, 'admodum puer,' 'admodum adolescens,' Hoc sensu 'admodum prætextatus' idem significaret quod, admodum puer. Prætextatior quippe is intelligitur, qui ab hoc habitu deponendo per ætatem longius distat. Ut 'puer admodum' is capiendus est, qui longius abest ab egressu pueritiæ. At Livius hunc Scipionem, qui patrem a morte servavit, tum primum pubertatis annos attigisse ostendit, quo tempore toga virilis sumebatur, deposita prætexta. Verba Livii: 'Auxitque pavorem, consulis vulnus; periculumque intercurso tum primum pubescentis filii propulsatum.' Si tum primum pubescebat, in exitu utique erat prætextatæ ætatis, ac proinde non tam prætextatus videri potuit, quam si ingressus tum esset ætatem, qua prætexta sumitur. Nec illud sine nota prætereundum est, quod huic Auctori in historia ita familiare est, ut sit perpetuum. Ubi duæ incidunt diversæ opiniones, alterius fere semper meminit tantum, eamque sequitur, quæ minus certa est. Ut hoc loco de servato consule duplex fama ferebatur. Una a filio ereptum neci ferebat; altera, a servo. Quæ decus in servum transtulit, eam magis vulgatam fuisse Livius testatur his verbis, quæ sic ex vetustissimo codice legenda sunt: 'Malim equidem de servo verum esse, quod et plures tradidere auctores, sed fama obtinuit servum.' *Salm.* Vid. Gronov. ad Liv. XXI. 46.

Prætextatus admodum] Hoc est, admodum puer. Livius 'juvenem' vo-

cat, et certe tum primum pubescebat, qui finis est prætextatæ ætatis. Nec admodum prætextatum fuisse oportet, qui tum militabat in contubernio patris. *Salm.* Recte animadvertit Salmasius *admodum* hic frigere. Est quidem apud Justin. 'Bimulus admodum,' hoc est, circiter, præter propter bimulus, et 'Menses admodum septem.' Sed hæc nihil huc faciunt. Vir sennius J. F. Gronovius conjiciebat *prætextatus modo*, id est, qui vix prætextam exuerat, et prima nunc tirocinii rudimenta deponebat in castris patris: quod perplacet. Prætextati enim non facile in castra ducebantur, multo minus in aciem. *Græv.* *Admodum* hic vix Latine poni nemo negabit. Habent tamen id omnia exemplaria, tam scripta, quam edita, etiam Jord. Freculphus, Hist. Misc. et Ursperg.; nisi quod soli Begero placuit illud ejicere. Hæc est nova, et nondum ab aliis tradita regula artis criticæ, ut, si quid corruptum vel obscurum in vetustis Scriptoribus occurrat, id sine ulla hæsitatione, exturbari liceat. Immo est infirmitas et impudens audacia, quam non poterunt non condemnare omnes, qui intelligunt, quanta per eam fenestra ad corrumpendos Scriptores veteres aperiatur. Sed videamus tamen, qua ratione ductus non probet conjecturam Gronovii et Grævii. Huic placebat ideo legendum *modo*, quod prætextati non facile in castra ducebantur, multo minus in aciem. Quid ad hæc Begerus? 'Cui tamen,' inquit, 'exemplum Lepidi contradicit, ejus, qui vel numismate teste prætextatus hostem occidit, civem servavit: adeo ut vocem *admodum* hic tuto omittere liceat.' Historia est in Val. Max. III. 1. et nummus apud Ursinum in gente Æmilia. Poterat etiam addere exemplum filii Tarquini Prisci, relatum a Macrobio I. Sat. 6. Sed hæc nihil eum juvant. Nam sub Tarquinio Prisco nondum defini-

tus erat annus ætatis militaris, cuius rei auctor fuit Servius Tullius. At eo tempore, de quo hic agitur, prætextati non modo militare non solebant, sed ne quidem minoribus 17. annis licebat dare nomina militiæ, et si dedissent, stipendia iis non procedebant. Hoc lege cautum fuisse indicat Livius xxv. 5. in A. U. 540. quam, quum deinde in desuetudinem abiisset, a Graccho relatum fuisse docet Plutarch. in Gracch. vid. Lips. 1. de Mil. Rom. 2. Dodwell. Prælect. Camden. v. 10. et Perizon. ad Ælian. vi. Var. Hist. 3. Non recte igitur Begerus ad infirmendam sententiam Grævii utitur argumento nummi veteris, et exemplo M. Lepidi. Nam quum is aliquanto posterior fuerit Scipione, est enim ex Ursini et aliorum sententia idem qui A. U. 566. et iterum 578. Cos. et Pont. Max. fuit, Grævius bene pronuntiavit de tempore, quo pugna ad Ticinum facta est, i. e. A. U. 535. prætextatos tum non facile in castra et aciem ductos fuisse. Sed hoc probabili ratione e nummo illo colligitur, post A. U. 540. quum propter inopiam juniorum lata fuisset lex, quam memorat Liv. l. d. 'ut, qui minores xvii. annis sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent, ac si xvii. annorum, aut majores, milites facti essent,' paulatim invaluisse morem non modo minores 17. annis, sed etiam prætextatos, in militiam legendi. Scipionem autem tum non prætextatum fuisse potuerat Begerus discere e Polyb. x. 3. qui eum tum circiter 'xvii. annos natum' fuisse auctor est, et e Servio in Virg. x. Æn. 800. scribente 'vix xvii. annorum fuisse.' Et idem numerus colligi potest e Livio. Is enim xxvi. 18. prodit Scipionem A. U. 542. annos ferme 24. natum fuisse; ad Ticinum autem pugnatum est A. U. 535. Add. Ryck. ad Tac. xii. Ann. 41. Et hoc est, quod Val. Max. v. 4. dicit, cum

'vixdum annos puerilitatis egressum fuisse.' Seneca quidem iii. de Benef. 33. de hac re agens Scipionem 'prætextatum' vocat, Sil. Ital. iv. 117. et 130. 'puerum,' et Liv. xxi. 46. 'primum pubescentem,' quod e Suet. Tib. vi. exponi posset 'adhuc prætextatum.' Sed hæc non magnum pondus habent ad definiendam illius ætatem. Nam Scriptores veteres nominibus ætatis, 'puer,' 'adolescent,' 'juvenis,' et similibus, sæpe indiscrete utuntur, et 'puerum' pro adolescente, 'adolescentem' pro puero, et contra, dicunt, quod ostenderunt Manutii, Paulus ad Cic. ii. Epist. Fam. 1. et Aldus ad Sall. Cat. xlix. Quin et eundem modo 'puerum,' modo 'adolescentem,' modo 'juvenem' vocant: ut Liv. xxiv. 4. et 5. Hieronymum, Hieronis nepotem, tunc ferme quindecim annorum; qui etiam ibid. c. 25. 'puer, ac vixdum pubescens' dicitur. Sic idem xxi. 3. Annibalem 'vixdum puberem' ab Asdrubale in Hispaniam accessitum scribit, quem tamen ex his, quæ ibid. c. 4. et quæ C. Nep. Ann. iii. scribit, tum fere 22. annorum fuisse observat ad Liv. Sigonius. Sed ut ad Florum redeamus; si is putavit Scipionem tum ea ætate fuisse, qua revera fuit, certum est, eum non recte potuisse dicere *admodum prætextatus*, nec quidquam melius video conjectura Gronovii. Sin autem vere adhuc prætextatum fuisse existimavit, ne sic quidem bene dixit *admodum prætextatus*, quod, si modo Latine dicitur, non alium denotare potest, quam qui longe adhuc abest a fine pueritiæ. Rectius, ut opinor, hoc dixisset *prætextatus adhuc tum*, vel, *prætextatus etiam tum*. Cic. pro Arch. cap. iii. et Suet. Calig. x. 'Prætextatus etiam tum.' Sen. de Brev. Vit. vi. 'Et pupillus adhuc et prætextatus.' Sueton. Calig. xxiv. 'Prætextatus adhuc.'

§. 11 *Hic erit Scipio, qui in exitium*

Africæ crescit] Livium imitatur, ne quis censeat ab alio Auctore hæc accepisse, aut, dum in his scribendis erat, alium consuluisse. Sic enim ille: eadem re memorata: 'Hic erit juvenis, penes quem perfecti hujusce belli laus est, Africanus ob egregiam victoriam de Annibale et de Pœnis appellatus.' Ita enim ibi scribendum ex auctoritate vetustissimi codicis. Nam vulgo est: *Hic erat juvenis*. Sal. Legendum ex Ryck. *Erat Scipio, qui in exitum Africæ crescit*. Non futurus erat Scipio qui in exitum Africæ tum crescebat. Sed ille modo prætextatus, qui patri vitam servabat, erat ille Scipio, qui tum adolecebat in perniciem Africæ. Ap. Liv. aliter se res habet, ubi *erit* legendum, is enim dicit puerum tum primum pubescentem, qui propulsaverat periculum, futurum esse juvenem, penes quem confecti belli laus sit futura. *Græv.* *Erit* est in Regg. Berol. Magl. Duisb. Voss. 1. Fran. Jord. et o. e. et sic in Flor. correctum fuerat ex *erat*, quod est in Voss. 2. et 3. Nec dubito, quin etiam ita in Vineti et Grut. libris fuerit: eo quod et hi ediderunt *erit*, quod probat etiam Gronov. ad Liv. XXI. 46. Tollins Fortuit. c. XXI. putat, si legatur *erit*, mox scribendum esse *crescet*. Et sic Ed. Parv. *Erat et crescet* mavult Schæferus.

§. 12 *Quum se ignibus*] Heins. vide in Dedicat. Clem. Alexandrini, ubi de Mosco. *Freinsh.* Exclamatio 'horribile dictu,' hic satis frigida videtur. Nam quid in eo horribile est, si quis membra oleo et igni contra frigus foveat, aut incolæ regionum frigidiorum ab iis, qui a meridie veniunt, vincantur? Sed Florus ita crebro illa utitur, ut ei quasi in deliciis finisse videatur.

§. 13 *Trasimenus lacus*] Veteres scribunt, 'Trasmenius,' aut 'Trasymenius:' ita ap. Quintil. legendum alibi docuimus, lib. 1. cap. v. 'Et Tarsu-

menium pro Trasmenio multi auctores, etiamsi in eo est transmutatio, vindicaverunt.' Vel *Tarsumenium* pro *Trasumeno*. Hunc lacum intelligit. Perperam vulgo legitur *Thrasomenum* pro *Thrasumeno*. Salm. Lege præter citatos supra Cic. de Divin. 1, 35. Val. Max. 1, 6, 6. Advertendum quidem, Flaminium ab Annibale superatum 9. Cal. Jul. Ovid. Fast. 6, 765. *Camers.* Begerus e Berolinensi libro probat *Trasimenius* quemadmodum etiam Duisb. Fran. et v. e. habent, sed edidit *Transimenius*. Videndum est, an hæc terminatio apud alios inveniat. Nam in editis exemplaribus Quintiliani nomen hoc exit in *us*, non in *ius*. Et e Poëtis quorum loca sunt ap. Cellar. II. Geog. Ant. 9. adparet *Trasimenus* dici, non *Trasimenius*. In Polyb. III. 82. *Θρασυμένη λίμνη*, in Strab. v. p. 226. *Τρασυμένα*. Sed hoc a Xylandro et Casaub. factum est e corrupto *γῆ πασσυμένα*. Plutarchus tamen videtur confirmare terminationem in *ius*: nam apud eum H. Steph. et Wechel. in princip. Vitæ Fabii ediderunt *Θρασυλίαν λίμνην*, quod videtur corruptum esse pro *Θρασυμελίαν*. Sed verum esse *Θρασυμένην*, quod ibi in aliis libris legitur, recte monent viri docti in London. Edit. Vitarum Plutarchi.

Palustribusque virgultis tectus eques] Hæc ars Punicæ frandis, qua palustribus virgultis tectus eques terga subito pugnantium invasit, non est adhibita ab Annibale in hoc prælio ad Thrasumenium lacum, sed in altero ad Trebiam flumen. In ea quippe pugna, quæ ad Thrasumenium pugmata est, nihil aliud fraudis commentus est Pœnus, nec aliud curavit, quam ut clausum lacu et montibus, copiisque suis circumfusum haberet hostem. Enimque sic circumclusum militi suo ad satietatem præbuit cædendum. Vide Liv. cujus historiam qui cognovit, vix huic ignoverit. At ad Trebiam Magonem fratrem cum

equitibus in insidiis locavit, inter vepres ac virgulta, qui in ardore media pugna subito exorti terga præliantium ceciderunt. 'Erat,' inquit, 'in medio rivus peraltis utrimque clausus ripis, et circa obsitus palustribus herbis, et, quibus inculta ferme vestiuntur, virgultis vepribusque.' Hæ palustres fortasse herbæ fecerunt, ut ad lacum Thrasumenium pugnam transferret noster. Idem Liv. paulo post: 'Et Mago Numidæque, simul latebras eorum improvida præterlata acies est, exorti a tergo ingentem tumultum ac terrorem fecere.' Nihil tale tentatum ad Thrasumenium memorat. *Salm.*

§. 14 *Nec de Diis possumus queri*] Sic inf. 3, 11, 1. 'Nec de fortuna possumus queri, caret solatio clades.' Tac. 2, 71, 2. 'Justus mihi dolor, etiam adversus Deos, esset.' *Freinsh.* Est frequens formula: vid. cl. Burm. ad Vell. II. 130.

Insidentia signis examina] Duplex prodigium cladem eam, quæ consule Flaminio accepta est, præcessisse ac prænuntiassse vult, examen apum signis insidens, et aquilas prodire nolentes. Duplici quoque prodigio prædictam eam cladem temerario duci prodit Livius, sed pro examine apum aliud habet, consulis nempe casum, supra cespitantis equi caput evoluti, cum in eum insilisset. At examen apum pro malo omine fuit Scipioni in eo prælio, quod commissum est inter Padum et Ticinum. Liv. lib. XXI. 'Nam et lupus intraverat castra, laniatisque obviis ipse intactus evaserat; et examen apum in arbore prætorio imminente consederat.' Sed hæc magni momenti non sunt, et habere potuit Auctorem Noster, qui sic prodiderit. Et examen istud apum signis ipsis insedissee hoc loco dicit. Quod aliud est. *Salm.* Add. inf. 4, 2, 45. *Freinsh.* Cicero I. de Divin. 35. eod. modo, quo Liv.

Et aquilæ prodire nolentes] Qui Ro-

mani ac militaris moris rudis esset, et hospes in lectione Auctorum, præcipue historicorum, quamlibet alias sagax et acutus, vix divinando assequi posset, quomodo hoc prodigium factum sit, ut aquilæ prodire noluerint, adeo impropriis, et alio rem ducentibus, verbis hoc expressit Florus. Conti, quibus aquilæ sustinebantur et alia militaria signa, in imo ferrati acuminatam habebant cuspidem: Græci in pilis οὐριαχδν et σαρπητῆρα appellant. Ea cuspidem in terram defigebantur eo loco castrorum, ubi signa reponi solebant. Cum castra movebantur, aut alias e castris educebantur in aciem signa, convelli ea necesse erat, ut refrigerentur. Inter evellendum ab humo, si sponte sequerentur, et facile extraherentur, bonum omen habebatur. Si tenacius hærerent, et vis major esset adhibenda, ut evelli possent, pro tristi omine res accipi solita. Flaminio pugnam ad Thrasymenum capessere paranti hoc prodigium objectum. Livius rem sic narrat: 'Territis omnibus, qui circa erant, velut fædo omine incipiendæ rei, insuper nuntiatur signum omni vi moliente signifero convelli nequire.' At consul, non turbatus nec territus hoc prodigio, signum jussit effodi, si convelli nequiret. Quæ convelluntur, solo nisu vehementius agitata et concussa extrahuntur, ut pali validius in terram impacti aut defixi. Arbores vero et virgulta, quæ radice viva humo tenentur, convelli non possunt, ideo effodi oportet. Quod mirum non est, si prodigii instar obtineat in conti cuspidem in terram defixa, quæ effodienda est ut evellatur. Sic prodire nolentes aquilæ Flori nostri explicandæ fuerunt, non ut fecit Gallicus interpres, qui etiam pictas in tela aquilas illas imaginatus est. *Salm.* Mali res ominis, quasi Diis expeditionem aspernantibus. Vide Suet. Claud. 13, 5. *Freinsh.* Multa de hac re habet

Gevartius r. Elect. 2. qui putat hæc fuisse auspicia ex acuminibus, quæ in re militari olim observata fuisse scribunt Cic. II. de N. D. 3. et II. de Divin. 36. et Arnob. Lib. II. p. 91. Nam si signa facile humo evellerentur, id pro fausto omine habitum fuisse; contra, si difficulter, pro infausto. Sed nondum ita sublatus est omnis scrupulus. Etenim auctor est Cicero, auspicia ex acuminibus jamdudum ante suam ætatem desiisse observari. At vero si signa velli non potuissent, id non modo ætate Ciceronis, verum etiam diu post eam, manifestum omen cladis habitum fuisse, apertum est ex iis, quæ ipse Gevartius e Dione et Val. M. adfert, et quæ Suet. scribit Claud. XIII. Unde et contra credi par est, si vellentem facile sequerentur, id iis temporibus, de quibus loquuntur hi scriptores, non minus boni ominis fuisse, quam olim: e quo porro consequitur, auspicia ex acuminibus tum adhuc fuisse observata, contra quam proditum est a Cic. Alii, qui in Thesaurio Fabri v. *Acumen* citantur, alia de his commenti sunt. Mihi non magis liquet, quæ fuerint 'auspicia ex acuminibus,' quam Sigonio II. de Ant. Jur. Prov. 6. et Theod. Cantero ad Arnob.

Ingens terræ tremor] Quippe 'qui multarum urbium Italiæ magnas partes prostravit, avertitque cursu rapido annes, mare fluminibus invexit, montes lapsu ingenti proruit:' Liv. 22, 5, 10. Eum tamen neminem pugnantium sensisse, testatur Idem citato loco, et Plin. 2, 84. Fr.

Nisi illum horrorem soli, equitum virorumque discursus] Terræ tremorem, qui contigit cum acies Romana et Punica ad Thrasymentum pugnaret, ex equitum virorumque discursu et motis vehementius armis factum sibi videri ostendit his verbis Annæus. Quam ineptissimam ausim dicere ani-

mo ejus incidisse suspicionem. Nullus enim tam horribilis motus ac discursus in superficie terræ fieri potest, qui ipsam a fundamentis concutiat ac tremefaciat. Præterea tremor ille terræ non in eo tantum loco factus ubi pugnatum est, sed multas etiam Italiæ urbes magna parte diruit, et cursum fluviorum pluribus locis retro abegit. Liv. lib. XXII. de hac pugna: 'Tantusque fuit ardor animorum, adeo intentus pugnx animus, ut eum terræ motum, qui multarum Italiæ urbium magnas partes prostravit, avertitque cursu rapido annes, mare fluminibus invexit, montes lapsu ingenti proruit, nemo pugnantium senserit.' An verisimile est, tantum terræ motum, et qui tanta terrarum spatia concussit, ex discursu militum ad Thrasymentum pugnantium, et armorum vibratione validiore, causam et ortum habuisse? Nonne multo credibilius, mentis emotæ fuisse tum Florum, cum hæc scripsit? Ne in verbis quidem satis sanus. 'Horror' medicis in febris recte vocatur, quo totum corpus fere concutitur, frigore sub cutem ac per omnes venas didito; unde horror ille gignitur, qui proprie in pilis corporis erigentibus se ac capillis horrentibus perspicitur. *Φρίκην* Græci appellant. Sed et 'horrent comæ' poetis, quas magnus pavor et subitus erigit, ne solum censeas febrile frigus, aut brumale, id facere. Quod *φρίσσειν* Græci appellant: unde et *φρίκη* pro frigore, et antiquum *φρίκος*, unde Latinum 'frigus.' Quin et 'horre seges' eleganter Poëtis dicitur, cum vento impulsa nutantibus tremit acuminibus. *Φρίττειν ἄχρον* Græci Poëtæ similiter dicunt. At *horrorem soli* pro tremore terræ, aut *horre terram* cum movetur, qui dixerit, neminem adhuc opinor inventum, qui idoneus haberi possit Latinitatis auctor. *Salm. Ryck. illum terrorem soli.* Græv.

Delph. et Var. Clas.

Flor.

Voss. 2. *errorem*. Hanc sententiam post Salmasium etiam Grævius in Præf. reprehenderat. Sed hic quoque, ut consuetudinem suam in tuendo patrocinio servet, pro Floro causam dicit Begerus; sed paullo minus diserte, quam solebat is, ad quem id, quod posui, scribit Vatinius. Nimirum dicit, si quis dicat 'ingentem fuisse terræ motum,' responderi posse, etiam 'ingentem fuisse equorum virorumque in prælio discursum, ideoque etsi ultra fidem forsitan, tamen non ultra modum esse hyperbolen Flori.' Hoc nihilo melius est, quam id quod dicit Florus. Non quæritur, quam magnus discursus pugnantium, aut quam gravis tremor terræ fuerit, sed an illo discursu equorum virorumque, et vehementiore motu armorum, tam gravis terræ motus, qualem hunc fuisse scribunt Livius, et Cicero 1. de Divin. 35. excitari potuerit; quod vel suspicari vere omnem stultitiam exsuperat, et a communi sensu alienum est. Poëtæ quidem tam Græci, quam Latini, descriptiones pugnarum ita exornant, ut dicant 'terram,' in qua pugnatur, 'gemere,' 'tremere,' et 'resonare pulsu pedum et motu armorum,' quemadmodum in his, quæ hic adfert Begerus, et apud multos alios, quorum loca congescit Cerda ad Virg. XII. Æn. 334. Sed nemo eorum tam stolidus fuit, ut dixerit gravem aliquem terræ motum, qui urbes ac montes prostraverit, quod de hoc proditum est, e discursu pugnantium fuisse ortum. Existimat porro Begerus 'horrorem soli' non minus recte posse dici de motu terræ, quam 'horror corporum febricitantium' dicitur. Sed hoc est, quod Salmasius negat ex ullo idoneo Auctore Linguae Latinae posse ostendi. Itaque non sufficit hoc Begeri, 'nec 'horror terræ' pro terræ tremore ineleganter dici videtur:' sed hoc idoneis aucto-

ritatibus demonstrandum fuerat. Nam alioqui eadem ratione omnia, quæ moventur et concutiuntur, eleganter possent dici 'horrere,' quod quam absurdum sit, nemo non intelligit. Sed tamen id peculiari ratione de terræ tremore posse dici putat: esse enim 'metaphoram a microcosmo in febribus translatam ad macrocosmum.' 'Horror,' inquit, 'Medicis, ut ipse Salmasius agnoscit, in febris recte dicitur, quo corpus concutitur. Quidni ergo dici possit et de terra? Nonne eodem sensu Catullus (Carm. LXV. vs. 205.) de æquoribus? Quo nunc et tellus atque horrida contremuerunt Æquora.' Hoc tam acutum atque ingeniosum est, ut nihil magis possit. Habent hic quod adhuc, ut opinor, ignoratum discant Philosophi, terræ motum esse quasi accessionem febris terræ, et terram, quum movetur, quasi febricitare. Sed quum febris fere incipiat ab horrore, cui deinde succedit calor, ut Celsus scribit III. de Medic. 3. atque adeo horror initium febris sit; velim equidem scire, quid in terræ motu finito illo horrore in locum ejus veniat: nam et hoc dicendum est, si comparisonem terræ motus cum febris constare et adcuratam esse putat. Plane credo Begeri microcosmum febricitasse, quum hæc scribebat; adeo omnia, quæ loquitur, nihil nisi febricitantis somnia sunt. Locus Catulli nihil ad rem facit. 'Horrescere mare' dicit Virgil. 3. Ge. 199. quum ventis impulsus fluctus attollit. Sic 'horrida æquora' Catullo sunt fluctibus agitata, quæ et 'sæva' dicuntur, et 'aspera' Virgil. VI. Æn. 351. Hæc autem non magis transferri possunt ad omnia alia, quæ agitantur et concutiuntur, quam 'horror.' Ceterum in Flori verbis hoc quoque animadvertendum est, eum non recte videri hunc motum terræ recensere inter omnia imminenti cladis. Nam si is

demum sequutus est commissam aciem, non potuit eo Flaminius detereri a committendo prælio, quemadmodum aliis prodigiis, quæ id præcesserant.

§. 15 *Quantum*] Cannensem cladem scribunt late Liv. 22, 45. &c. Polyb. 5, 114, &c. Val. M. 1, 1, 16. 3, 4, 4. 4, 5, 2. 7, 4, 2. ext. 7, 6, 1. Plin. 15, 18. Lactant. 2, 17. Plura Augustinus, ubi supra. Silius in toto nono. Frontin. 2, 2, 7. *Cam.*

Id est, pæne ultimum vulnus imperii] Quatuor has populi Romani bello Annibalis acceptas clades variis nominibus insignit. Quin et totum illud Punicum bellum gravem ac luctuosam tempestatem fuisse dicit. Hujus primi impetus turbinem inter Padum ac Ticinum valido fragore detonuisse scribit. Inde secundam belli Punici procellam ad Trebiam desæviisse. Mox Thrasymenum lacum tertium fuisse Annibalis fulmen. Non habuit quartum nomen, quia in eadem metaphora perstans cladem exaggerare posset, ideo cœptam omisit tralationem, et ad aliam transiit, quæ, cum rem augere deberet, plane diminuit. 'Quantum,' inquit 'imperii vulnus Cannæ.' Voluit tamen jacentem figuram extollere addendo, 'id est, pæne ultimum.' Atqui Cannensis hæc clades, si cum præcedentibus comparetur, nullam relinquit hyperbolen. Hic enim quadraginta hominum millia cæsa. Cui parem stragem ne tria quidem reliqua prælia, quæ præcesserunt, dedere. Quæ singula tamen turbinibus, procellis, ac fulminibus comparavit; hoc postremum, quod omnium fuit gravissimum, vulneris nomine satis habuit amplificare. Nec satis est quod 'pæne ultimum' dixit. Nam majora omnia verba sunt, quæ extollendis aliis ante consumpsit. Potuisset sane dicere, reliqua imperii vulnera non ad mortem fuisse, hoc ultimum, ad Cannas acceptum, pæne mortiferum. *Salm.*

Gud. quartum, et pæne ultimum vulnus imperii: non male. Græv.

Cannæ, ignobilis Apulie vicus] Vicus hic juxta Aufidum amnem. 'Cannam' etiam ibi amnem fuisse ex carmine Marci vatis, quod Livius recitat lib. xxv. colligitur, idemque ex verbis ipsius Livii discitur. In carmine sic habetur: 'Amnem Trojugena Cannam Romane fuge, ne te alienigenæ cogant in campo Diomedis conserere manum.' Subjicit post totum carmen recitatum Livius: 'Et Diomedis Argivi campos et Cannam flumen, qui militaverant in iis locis juxta atque ipsam cladem agnoscebant.' Ubi tamen Cannensem pugnam idem Auctor describit Cannæ fluminis nullus meminit. Forte ab illo anne nomen vico positum. Nec dubia res est. Cannas quasdam prope Carthaginem collocat Stephanus: Εἰς καὶ Κάνναι διὰ δύο ν πλῆστον Καρχηδόνος, τὸ ἐθνικὸν καὶ Κανναῖος. Nescio an has Cannas designare voluerit, et per errorem ex Apulia in Africam transtulerit. *Salm.*

Ignobilis vicus] Sic inf. 3, 19. 8. de Euno, 'Magnitudo cladium facit ut meminerimus.' *Freinsh.*

Et quadraginta millium cæde] Haud paulo elegantius, mea quidem sententia, quod in optimo habetur Naz. Cod. *et quadraginta millium cæde facta nobilitas.* Nobilis ille factus vicus quadraginta millium cæde. Sic loquitur et Liv. lib. xxv. 'Sed ad Capuam oppugnandam nobilem se consulatum tam opulentæ urbis excidio rati facturos.' Profecto, nisi vetus illam lectionem prodidisset, controversiam vulgatæ non movissem. Liv. 'Majoris partis sententia ad nobilitandas clade Romana Cannas profecti sunt. Quadraginta millium cæde.' Peditum tantum, eorumque Romani nominis. Nam equitum præterea duo millia cæsa, et septingenti. Sociorum vero æquata cædes. Liv. 'Quadraginta millia' peditum, duo

millia septingenti equites, et tanta prope civium sociorumque pars cæsi dicuntur.' Significat, ex sociis et civibus æquam partem cecidisse. Romani tum exercitus ex civibus ac sociis constabant. Auxilia ex sociis proprie dicebantur. Legiones Romanorum civium. Exercitus sociorum plerumque numero æquabat legiones Romanas. Liv. lib. xxv. 'Data pro quinque octo millia militum, pars dimidia cives, pars socii.' Utrum igitur verbis illis, quæ supra posuimus, quadraginta millia civium cæsa, et totidem sociorum, significat Livius, an ex quadraginta millibus, quæ feruntur occisa, æquam partem civium et sociorum interemptam innuit? Hoc verius. *Salm.* De numero Rom. interfectorum non omnes idem sentiunt. Lege Plutarch. in Annib. *Cam.* Sexaginta millia sunt ap. Jord. sed de incertis istis numeris monuimus in Eutropium. *Vin. N.* Heins. malebat: *cæde ei parta nobilitas.* Græv. Livius xxv. 6. ad Cannas plus quinquaginta millia hominum cecidisse scribit. *Emergere in claritatem nominis* dicit Sen. III. de Benef. 29. 'Nec' potuissim 'in hanc emergere nominis claritatem, quam civili ac militari industria merui.' Juv. III. Sat. 164. 'Haud facile emergunt.' Begerus rejicit sententiam Salmasii, qui putabat elegantius esse *facta nobilitas*, quam *parta*. 'Aliud est,' inquit, "'parta nobilitas,' aliud 'facta nobilitas.' 'Parta nobilitas' eum supponit, cui parta est, secus autem 'facta nobilitas.'" Hæc milii sunt folia Sibyllæ.

Tota denique] *Salm.* in Edit. Commel. monuit *denique* non legi in optimis libris scriptis, neque in Vet. Ed. nec in Jord. Desideratur non solum in Naz. et Pall. sed etiam in Ryck. Regg. Duisb. et Voss. 2. 3.

§. 16 *Simulatis transfugis*] Simile Strategema reperies ap. Leunclav. Annal. Turcic. 148. *Freinsh.*

Observato loci ingenio] 'Bonum duccem convenit nosse, magnam partem victoriæ, ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere.' Vegetius, 3, 13. Idque multis exemplis comprobatur Frontinus, toto cap. 2. lib. 2. Inde est quod Darius ait: 'Quod mearum fuit partium, &c. locum, in quo acies explicari posset, elegi.' ap. Curt. 4, 14, 12. et ap. Tac. H. 5. 17, 3. Civilis: 'Quæ provideri astu ducis oportuerit, providisse: campos madentes, et ipsis gnaros, paludes hostibus noxias.' *Idem.* Ad ea, quæ Freinsh. in Ind. adnotat de phrasi 'ingenium loci,' add. Interpp. Justin. ad II. 2. et Petron. cap. cxxvi.

Quod et sol ibi acerrimus] Imitatus hoc postea Marius, insignem ex Cimbris victoriam retulit inf. 3, 3, 27. et ap. Plut. in Vita, cap. 43. Hinc est Vegetii, 3, 14. præceptum, 'Ordinaturus aciem tria debet ante prospicere, solem, pulverem, ventum.' Venti adminiculo etiam Bactrianos vicit Artaxerxes, in excerpt. Pers. Ctesæ, cap. 31. et Saraceni Banem et Basiliscum, Constantinopolitanos duces, in Saraceniciis, quæ Sylburgius edidit, pag. 72. *Freinsh.* 'Sol acerrimus' est ardentissimus, quem etiam 'acutum' dicunt Latini, ὄξύς Græci. Vid. Græv. Hesiod. Lect. c. ix. Virg. 1. G. 92. 'Rapidique potentia solis Acrior.' Columell. XI. 2. 'Priusquam sol acrior exurat terram.'

Et Eurus ab Oriente semper quasi ad constitutum] Is Voltumnus Livio dicitur, qui ab incolis ejus regionis, ubi tum pugnatum est, ita vocari prodit. Ab amne Volturno qui veniebat ventus, quod ab Oriente his flaret, sic appellarunt indigenæ. Hoc quoque nomine notus scriptoribus Romanis fuit. De sole quod ait Noster, contrarium Romanis fuisse, id negat Livius qui utrique parti æquum fuisse tradit, ex obliquo ambobus accidentem. 'Sol,' inquit, 'seu de industria ita locatis, seu forte ita stan-

do peropportune, utrique parti obliquus erat, Romanis in meridiem, Pœnis in septentrionem versis.' Luce prima acies instructas utrimque idem affirmat. Ita igitur versis Romanis in meridiem, Pœnis in septentrionem, sol ab oriente accidens utrisque obliquus erat, et e transverso ingruerat. Atqui indidem quoque Eurus spirans, neutri parti poterat contrarius esse, utpote ab eadem parte, qua sol ipsis illatus ex æquo favebat aut nocebat his et illis. Livius tamen, qui solem ambobus æquum dicit, Romanis iniquum Volturnum fuisse ibidem refert: 'Ventus, quem Volturnum incolæ regionis vocant, adversus Romanos coortus multo pulvere in ipsa ora volvendo prospectum ademit.' At Romanis in meridiem spectantibus, ita enim locatos in acie pugnasce testatur, haud alius ex adverso ventus flare potnit, et in ora pulverem ferre, quam qui ab ipso meridie incideret, aut certe ab ea parte, quæ inter meridiem et orientem, quem Græci Euronotum nominant. Qui tamen ventus non recta pulverem in oculos Romanorum importasset, sed ex obliquo. Aut igitur de Volturmo falsa veterum Grammaticorum notatio, qui Eorum Græcorum esse affirmarunt, aut ipse Livius falsus in notanda locatione utriusque aciei. *Salm.*

Ut, Romanis adversus hæc omnia obversis] In Nazariano et Palatinis duobus constanter et plane habetur: *adversis*. Atque ita legendum. Indicet, Romanos soli et vento adversos fuisse, Pœnos aversos. De vento verum est, dum Volturnus non sit Eurus, et ab Oriente flans. De sole falsum esse ostendimus. 'Livius: 'Prope eum vicum,' Cannas intelligit, 'Annibal castra posnerat aversa a Volturmo vento, qui, campis torridis siccitate, nubes pulveris vehit. Id cum ipsis castris percommodum fuit, tum salutare præcipue futurum erat, cum aciem dirigerent, ipsi aver-

si, terga tantum afflante vento, in occæcatum pulvere effuso hostem pugnaturi.' Idem situs castrorum Annibalis, eademque locatio militum ab eo in acie instructorum. Ut illa aversa a Volturmo vento, ita ab anteriore castrorum parte prodennentes, sic ordinati sunt ac locati ad pugnam, ut ventus Volturnus his terga afflaret. Atqui frontem ejus aciei directam in Septentrionem idem Livius paulo post asserit, cum Pœnos pugnantes in Septentrionem versos ait. Necesse est itaque, sic Septentrioni adversis, et a vento Volturmo ita aversis, ut terga eorum afflaret, in ora vero Romanis ingrueret, ab ipsa Meridiei plaga ventum illum eis adspirasse. Inde pronuntiandum fidenter succurrit, Volturnum non eundem cum Euro fuisse ventum, sed ipsissimum Notum, aut ab latere proximo Noti flantem. Legebam porro hic aliquando: *Ut, Romanis adversis, ac Pœnis aversis, quasi secundum cælum tenens, vento, pulvere, sole pugnaret.* Nunc non sollicito scriptam fideliorum Codd. lectionem: *Romanis adversus hæc omnia adversis.* Id est, adversus solem, ventum, et pulverem. *Idem.* Recepti lectionem Ryck. Reg. et alterius Gud. a Naz. et Salm. quoque probatam: *adversus hæc omnia adversis.* Sed N. Heinsius jubet expungi *adversis*, durum enim esse concursum *adversus obversis*, aut *adversis*: posse autem putat abesse *adversus* elegantiae causa, ut ap. Colum. lib. viii. 3. 'Ornithonis tres continuæ extruuntur cellæ, perpetua frons orientem sit obversa.' Ita optimum et antiquissimum librum S. Germani habere, vulgo *soli obversa* circumferri: hæc Vir Nobilissimus. In præcedentibus verbis, 'Eurus ab oriente semper ad constitutum,' non pertinet 'semper' ad 'Eurum ab oriente,' sed ad 'quasi ad constitutum.' Eurus, inquit, ab Oriente flans illum tractum certo dici tempore semper quasi ex

compacto infestabat. 'Quasi ad constitutum' est quasi ita constituisset cum illo agro, sive pepigisset. 'Constituere' est, pacisci, convenire cum aliquo ut ad certum locum certo tempore veniat. Juv. 'Hic ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ.' 'Semper ad constitutum venire' est, quotidie certa et dicta hora esse præsto. Græv. De Euro et Vulturno multa disputat Salmasius ad Solinum, et plus semel adfirmat Latinis Vulturnum esse, qui Græcis est Eurus. Livium in notanda locatione utriusque aciei falsum, non credo. Nam et Polyb. III. 114. auctor est, Romanam aciem meridiem spectasse, Carthaginiensem septemtrionem. Sed in appellationibus ventorum multum perplexi est. Illud non intelligo, quod Colum. v. de R. R. 5. scribit, 'Eorum' ab incolis Bæticæ in Hispania 'Vulturnum' appellari: nisi incolæ Bæticæ ei sunt, qui eo in colonias missi vocem illam ex Italia in Hispaniam intulerint. De Sole quod dicit Florus, satis defendi potest. Nam etsi is primo utrique parti obliquus erat, et neutros magnopere offendebat, quum primum exoriebatur, quod etiam Polyb. I. d. scribit; tamen quo magis procedente die ad meridiem adscendebat, eo magis terga eorum, qui in septemtrionem versi erant, et vultus eorum, qui in meridiem, feriebant radii. In conjectura Heinsii constructionem laborare dicit Begeerus. Non percepit illius mentem. Nam Heinsius hoc vult, ideo omitti posse *adversus*, quod satis Latine dicatur 'obversus omnia,' ut ap. Colum. in Ms. 'frons orientem obversa,' quod etiam in suis libris invenerat Politianus. Scriptura librorum Flori quos hic laudat Salm. et Grævius, etiam est in Toll. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et om. ed. In Regg. et Jord. *obversis*, quod minus durum videtur, quam *adversus hæc omnia adversis*. Voss. 3. *Romanis hæc omnia adversis*. Verba

'quasi ad constitutum' non recte exponit Freinsh. in Ind., quasi ad scopum. Melius Grævius et Gronov. I. Obs. 1.

[*Quasi secundum cælum tenens*] Hæc scriptura est omnium nostrorum codd. longe optima, præ illa quam Vinet. prætulit: *Quasi secum cælum tenens*. Eam etiam adstruit vetus editio. Non protrita autem nec vulgaris notæ hæc loquutio. Quasi secundum cælum tenebat Annibal, qui secundo sole, juxta hunc Nostrum, ac secundo vento, pugnabat. Secundus porro ventus, qui a tergo spirat euntis navis; ut adversus, qui contrarius. Ita secundo anne navigat, qui sequitur amnis cursum, nec contra, quam rapit ille ac defluit. Sic secundo sole ventum flare Nigidius olim dixit, qui non contra solem flat, sed ab ea regione unde sol. Quod non intellexit Agellius, ut pluribus ad Solinum dixi. Salm. [*Quasi secundum cælum*] Ita v. e. nam Vineti, *quasi secum cælum*; etsi non neget alterum fuisse in Mss. suis: nec aliter quoque Jornaandes, nisi quod ille omisit particulam, *quasi*: quæ tamen requiritur maxime, comparetque item in Pall. tribus: dixit autem 'secundum cælum,' ut inf. 3. 20, 1. de servis: 'Quasi secundum genus hominum.' Grut. Sed hoc longe aliud est: vid. ibi Græv. De loco Nigidii ap. Gell. II. 22. Salmas. ad Solin. p. 890.

§. 17 *Donec Annibal diceret militi suo, Parce ferro*] Nihil tale Livius. Nec vero de Annibale verisimile est. Quinimo, ut res fuit, et ridiculum est. Tempestive sane Annibal militem suum parcere ferro jussisset, interneccione deleta jam exercitu Romano, post quadraginta millium cædem, ad satietatem non magis, quam ad lassitudinem usque, cæsorum, cum alterum consulem, qui superfuit, quin-quaginta fere milites fugientem sequuti sint! Ubi igitur aut quando in illa pugna locum habuit illud Anni-

balis ad militem suum, 'Parce ferro?' Strages ipsa satis illustre documentum dedit, an pepercerint ferro. *Salm.* Idem recitat Augustinus, ubi supra. *Cam.* Lucan. 7. 729. 'Parcendum ferro.' *Freinsh.*

Dubium uter majore animo] Cf. Frontin. 4. 5, 5, 6. et disputat. Cleomenis ap. Plutarch. *Id.*

Paulum puduit, Varro non desperavit] Disputat, ac dubitandum proponit, uter ducum majore animo fecerit, qui superesse militibus suis noluit, an qui fugit ex acie. Animi, hujus qui fugit, magnitudinem ex eo probare nititur, quod de Republica non desperavit. Certe gratiæ illi hoc nomine a civitate actæ, quod de republica non desperasset. Et magno animo hoc fecisse civitatem Livius interpretatur. 'Quo quidem,' inquit, 'in tempore ipso adeo magno animo civitas fuit, ut consuli ex tanta clade, cujus ipse magna causa fuisset, redeunti et obviam itum frequenter ab omnibus ordinibus sit, et gratiæ actæ, quod de Republica non desperasset. Cui, si Carthaginiensium ductor fuisset, nihil recusandum supplicii foret.' Magni certe animi hoc factum fuisse civitatis lubens assentior. At ipsum Varronem, eo ipso, quod fugerit, magni animi specimen dedisse, nunquam mihi persuadebit Florus. Nemo fugacium in bello non sic laudari poterit, teste Græco proverbio: 'Qui fugit, iterum pugnabit.' Immo, qui semel fugit, iterum fugiet atque iterum. Quasi Paulus, cum vitam suam servare satagit ex ea clade, qua tot civium suorum fortiter pugnantes cæsi sunt, hoc cogitarit, idque eo animo fecerit, quod de Republica desperandum non esset. *Salm.* Hic aliquid excidisse judicat N. Heinsius. Si tres, inquit, ultimæ litteræ τοῦ 'Puduit' repetantur habebis vit, unde vitæ facio. *Paulum puduit vitæ.* De Lentulo Sil. Ital. x. 265., qui vulneratus, cum se reciperet e prælio Can-

nensi, in Paullum incidit graviter saucium: 'Mens abiit, puduitque fugæ.' Sed et scribendum: *Varro de rep. non desperavit.* In *desperavit* habes omnes litteras a me insertas *de rep.* Sic de Varrone et alii scriptores. Instar omnium unus Livius bis pari modo lib. xxii. cap. ult. et lib. xxv. cap. 6. *Græv.* *Paulus*, tam proprium, quam commune, in Inscriptionibus et Nummis geminato *l* legi, hic e Pierio in Virg. iv. *Æn.* 649. adnotat Vinetus; quod etiam Sigonius observat ad Liv. x. 3. Et Victor. ad Cic. xii. Fam. 12. in Mediceo Cod. Epistolarum Cic. *l* in his duplicari scribit. Turnebus tamen xxx. *Adversar.* 28. scripturam, quæ non geminat *l*, defendit auctoritate Prisciani lib. iii. p. 614. Eadem est sententia Vellii Longi in fine Libri de Orthographia. Turnebus quidem dicit, Priscianum in Grammaticis locupletiore testem esse, quam ullus sculptor sit. Sed mihi potior est auctoritas Inscriptionum et Nummorum Grammaticis illis multo vetustiorum; quo tempore non quæri, nec ignorari poterat, quomodo hoc nomen scribendum esset. In fine notæ *Salm.* *Quasi Paulus* error festinantis fuit, pro *Quasi Varro.*

§. 18 *Pons de cadaveribus, jussu du-
cis, factus in torrente Vergelli]* Nihil de hoc quoque apud Livium. Et profecto ineptum est, documentum magnæ cladis ex ea re arcessere, quod vel minima strages potest implere. Quadraginta millia peditum cæsa sunt Cannensi acie. Fac octavam tantum partem, fac adhuc minorem cecidisse, non erit difficile ex cadaveribus pontem in torrente vel exiguo aliquo amne facere. Vel centum, aut ad summum ducenta cadavera id præstabunt. Pone, mille opus esse. At ex quadraginta millibus cadaverum non pontem feceris, sed acervum, sed cumulum panæ præ altitudine insuperabilem. 'Documenta,' inquit,

‘cladis, cruentus aliquandiu Aufidus; pons de cadaveribus, jussu duceis, factus in torrente Vergelli; modii duo anulorum Carthaginem missi.’ Nequaquam par documentum ad indicandam cladis magnitudinem pons de cadaveribus in aliquo torrente factus, cum duobus modiiis anulorum Carthaginem missis, et cum eo quod dicit, aliquandiu cruentum fluxisse Aufidum. *Salm.* Vide Val. M. 9. 2, 2. Hinc Idem ap. Lucian. in Dial. Mort. Dial. 12. inquit, ‘se uno die tot Roman. occidisse, ut ex cadaveribus eorum pontes fluviis fecerit.’ Cornelius etiam Lentulus, ap. Appian. Carthaginiensibus objicit; quod captivos Romanos in fossas fluviisque conjecissent, ut usum pontium præberent. *Stud.* Sic in Mundæ urbis obsidio, ‘congestis undique cadaveribus agger effectus est, quæ pilis jaculisque confixa inter se tenebantur, fœdum etiam inter barbaros;’ inf. 4. 2, 84. De Annibale, Liv. 23. 5, 9. ‘Pontibus ac molibus ex humanorum corporum strue faciendis.’ *Freinsh.*

In torrente Vergelli] Hujus torrentis in illa pugna describenda nulla in Livio mentio. Ab alio igitur hanc habet historiam de ponte facto in torrente Vergelli, ingestis et accumulatis cadaveribus. Extat porro ap. Val. M. lib. ix. cap. 2. *Salm.*

Torrente Vergelli] Libri omnes nostri heic habent, *torrente Vergelli*. Pro quo Jord. maluit, communiore et usitatior phrasi, *in torrente Vergello*. Nec causa erat, cur Pighio magis placeret lectio Jordanis, quam librorum Flori. *Torrentis Vergelli*, ut ‘urbs Romæ,’ ‘herba lapathi,’ et Græcis Ποῦνις, πόνος Ὀρχομένω. Nec probo etiam Viri docti sententiam pro *Vercello* reponentis *Cerballo* apud utrumque, quod amnis Apuliæ nomen Plinio. Ego Plinium potius, si res esset mei arbitrii, ex his duobus auctoribus corrigerem. Nec difficilis transpositio, ut pro *Vercello* degenerarit in

scribarum manu, *Cervellus*, aut *Cerballus* amnis. *Id.* Adde eund. in Solin. p. 373. b. 1. Sic ‘Fons Arethusæ’ hoc ipso cap. num. 34. *Freinsh.* Cerda in Virg. v. Æn. 504. putat, solis Poëtis concedendum ita loqui. Est quidem hoc frequentius Poëtis; nec tamen hoc genus loquendi refugerunt prosæ Scriptores. Vid. Interpret. Velleii ad rr. 130. Justinii ad xxxvi. 2. et 3. *Salm.* ad Capitol. Anton. Phil. c. xxvi. Sanct. Min. rr. 3. et ibi Perizon. n. 14. Is. Vossius ad Catull. p. 211. scribit, quum dicitur ‘flumen Rheni,’ ‘Nili,’ et similia, id non simpliciter intelligendum esse de ipsis fluminibus; sed de Numinibus, quorum tutelæ ea consecrata sunt. Mihi eadem ratio in his omnibus esse videtur, nec aliter dici ‘flumen Rheni,’ quam ‘Urbs Patavii,’ ap. Virg. i. Æn. 247. ‘Mons Synæ,’ Justin. xxxvi. 2. ‘Arbor abietis,’ Liv. xxiv. 3.

Modii duo anulorum] Abit heic diversus a suo Livio. Tantum acervum anulorum fuisse dicit, ut metientibus dimidium supra tres modios explesse quidam auctores fuerint. Addit tamen ibidem, famam tenuisse, quæ propior vero est, haud plus fuisse modio. Inter utrumque viam secat ea fama, quæ duos modios posuit. Quam hic Florus sequitur, nec hujus meminit Livius. *Salm.* Val. M. 7. 2, 13. extern. August. 3. 19. Civit. Plin. 33. 1. (et Oros. 4. 16.) asserunt, fuisse modios tres. Livius, 23. 12. 1. recenset varias scriptorum sententias. *Cam.* Ideoque ap. Lucian. in Dial. Mort. Dial. 12. idem jactat, ‘se uno die tot Romanos interfecisse, ut eorum anulos modiiis metitus sit.’ *Freinsh.*

Dignitasque equestris] Figurate, pro anulis quibus equites utebantur. Vide supra, 1. 5, 6. *Idem.* Nempe pro insignibus dignitatis, ut i. 13, 10. ‘Ut in sua dignitate morerentur.’

§. 19. *Dubium deinde non erat*] Lege: *non erit*. Ita in Jord. legimus,

ita in vett. Flori libris. Lib. III. 'Et quum ille non evaserit, certum erit, eam non esse perituram.' Supra: 'Hic erit, qui crescit in excidium Carthaginiis.' Postulat hic locus idem plane tempus. *Salm.*

Deinde] An denique? Erit legit *Salm.* ex Jord. et vett. Flori. *Freinsh.* Sic quoque Florent. Magl. Voss. 1. 2. Fran. et Duisb. Non video satis causæ, cur recedendum sit a vulgata, quam habent ceteri scripti, et o. e. *Salmasius* erit ex solo Naz. adnotarat.

Dixisse Adherbalem Bomilcaris ferunt] Quantum est librorum Flori, qui modo melioris sint notæ, habent *Adarbalem*. Nec aliter exhibuere scriptum sui Vineto. *Jordanes*, cum hæc e Floro transcriberet, *Maharbalem* rescripsit ex Livio, qui ita vocat. Non propterea tamen Floro reddendus fuit *Maharbal* pro *Adarbale*. De *Maharbale* noluisse intelligi *Florum*, quinimo *Adarbali* attribuisse, quod *Livius* *Maharbali* dictum dat, vel illud indicio est, quod hunc *Adarbalem Bomilcaris* filium facit. At ille *Maharbal* *Livii*, quem hæc de *Annibale* in os ipsius *Annibalis* dixisse refert, *Himilconis* erat filius. Hoc cum videret *Jordanes*, *Maharbalem*, quem in Floro reponerat, non posse dici *Bomilcaris* filium, lectionem etiam hac parte mutavit ac correxit: *Quod Pænum illum dixisse Maharbalem Bomilcari ferunt*. Quasi id *Maharbal* iste *Bomilcari* dixerit quod sequitur, non *Bomilcaris* filius fuerit. Fortasse etiam genus istud loquendi non intellexit, 'Adarbali Bomilcaris,' ubi subintelligitur filius. At sic *Livius* passim in nominibus Punicis usurpat. Ut, lib. XXVI. 'Asdrubal Amilcaris ad lapides atros castra habebat in Ausetanis:' et lib. eod. 'Asdrubal Gisconis usque ad Oceanum et Gades.' Ap. eund. Liv. lib. XXVIII. mentio fit *Aderbalis* hoc secundo bello Punico, qui prætor fuit Car-

thaginiensium, qui ad Gades cum Lælio classe certavit. Nec meminit *Livius*, cujus patris filius esset hic *Aderbal*, quod alias facere solitum non puto, nisi ubi eadem tempestate duo ejusdem nominis clari Viri extarent. Eos, ut discernat invicem, a patribus cognominare fere solet. Sic cum 'Asdrubalem Amilcaris' vocavit, apposito hoc signo distinguere voluit ab altero *Asdrubale*, qui filius fuit *Gisconis*, quem et propterea *Asdrubalem Gisconis* appellat. Sic idem, lib. XXI. cum 'Maharbalem Himilconis filium' nominavit, eo ipso indicavit, alium per ea tempora extitisse *Maharbalem*, qui forte hic est *Maharbal Bomilcaris*, quem 'Aderbalem' vocare Floro nostro libuit, nescio quem alium Auctorem sequuto. Sane, quæ heic de illo afferuntur, a *Maharbale* dicta ad *Annibalem* testatur *Livius*, lib. XXII. pæne iisdem verbis, cum a Cannensi pugna consilium ei daret, ut statim Romam pergeret: 'Immo ut, quid hac pugna sit actum, scias, die quinto, inquit, victor in Capitolio epulaberis.' Et, cum hoc consilium respuisset *Annibal*, 'non omnia nimirum eidem *Dii* dederunt: vincere scis, *Annibal*, victoria uti nescis.' Libri porro omnes *Adarbali* heic legunt. Quod est מַה־רְבַּעַל ut *Maharbal* אֲדִיר־בַּעַל *Salm.* *Adherbalem*] Ita Mss. meliores, et v. e. alii editi *Meherbalem*: sequuti iudicium *Camertis*, quod nescio an probari debeat: nam etsi ita vocet *Livius*, at non ideo sequitur Auctorem nostrum eosdem sequutum Scriptores: certe *Meherbal* ille dicitur filius *Himilconis*, non *Bomilcaris*, ut heic. *Grut.* *Plutarchus* in *Fabio Maximo* 'Barcam' appellat: qui illa dixerit. *Cato* in *Orig.* rem ita refert; 'Igitur Dictatorem Carthaginiensium magister equitum monuit: Mitte mecum Romam equitatum, die quinta in Capitolio tibi cæna

cocta erit.' Eadem fere Cælius ap. Agell. 10. 24. *Stad. Adarbalem Bomilcaris*] Ryck. *Maarbalem Bolmicaris* corrupte pro *Bomilcaris*: sic etiam nominari a Liv. Jorn. et aliis bene Viri doctissimi monnerunt, qui perperam tamen affirmant in omnibus Flori libris legi, *Adarbalem*, ut vides. Nam optimus Ryckianus plane *Maarbalem* præ se fert. Idem mox æque ac Naz. *Hannibal si quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria scisset*: vide Salm. Ceterum N. Heins. legendum existimat in præcedente loco, quod *Pœnum in illum dixisse Adherbalem Bomilcaris*: quia *τὸ illum* illustrius aliquod nomen requirat. Græv. *Adherbalem* est in Regg. Voss. 1. et yett. edd. præter Ald. in qua *Maharbalem*, quod etiam habet Florent. et geminato l *Maharballem* Voss. 3. *Adharbalem* Berol. et Duisb. et detracta aspirata *Adarbalem* Magl. Voss. 2. Fran. et sic supra alia manu *Macharbalem*. *Maarabalem* Ryck. Ex hujus Libri auctoritate Begerus edidit *Marbalem*; quum tamen ipse fateatur *Maharbalem* illum, de quo hoc scribit Livius, ab eo vocari Himilconis fil. Debuerat itaque potius retinere scripturam vulgatam, quæ cur non sit mutanda bene ostenderunt Gruterus et Salm. *Illum*, pro quo Heins. malebat *in illum*, est in omnibus libris. Nec videtur quidquam mutandum. *Illum*, i. e. prudentem et clarum illum, ut infinitis locis ap. alios Scriptores, et ipsum Florum: v. Indic. Non enim erat ille, sive *Adherbal*, sive *Maharbal*, unus e plebe; sed satis honoratus, et clarus inter Pœnos, utpote Præfectus equitum, Liv. xxii. 51. Begerus contra fidem omnium librorum edidit *illi*, quia scilicet historia requirit, ut dicit. Pessime. Nec melius Idem mox omisit *Annibal* tamquam supervacuum. De ellipsi vocis 'filius,' quæ est in his 'Adherbal Bomilcaris,' plura Gronov. ad Liv. xxviii. 12. et Sanct. Min. iv. 4.

in ellipsi v. *Filius*. Adnotat ibi Perizonius, Latinos vix ita loquutos fuisse in designanda 'Filia,' et nomini mulieris adponentes nomen Viri in genitivo intellexisse ejus 'Uxorem,' non 'Filiam:' ut 'Terentia Ciceronis,' et alia hujusmodi. Non desunt tamen exempla de Filia, ut Virg. i. Georg. 138. 'Lycaonis Arcton:' et vi. Æn. 36. 'Deiphobe Glauci,' quæ observavit Gronov. l. d. In Fran. post *Bomilcaris* est glossa *filium*. Pro *Bomilcaris* in Voss. 3. *Hamilcaris*.

Si (quod Pœnum illum dixisse Adherbalem Bomilcaris ferunt)] Duplex si in hac eadem periodo agnoscit vetus Nazarianus, qui ad hunc modum legit: *si, quod Pœnum illum dixisse Adarbalem Bomilcaris ferunt, Annibal si, quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria sciret*. Nec putandum, alterum si ex vitiosa librariorum irrepressisse manu. Sic antiqui Auctores plurimi loquuti, a recentioribus criticis semper male correcti. Ex Jurisconsultis nostris aliquot exempla, quæ ad manum sunt, proferam. L. xvi. d. Qui testamentum facere possunt, in Pandectis Florentinis ita scribitur: 'Nam etiam compotibus mentis personales actiones, etiam ignorantibus acquiruntur.' Ubi alterum 'etiam' abundat. Sic ap. Ulpian. de Peculio, particula an otiose repetitur, in his verbis: 'Quæsitum est, ait Ulpianus, an, licet quis paternæ hereditatis nihil attingat, aliquid tamen propter voluntatem patris aut faciat, aut habeat, an creditoribus paternis cogatur respondere.' Similiter et apud Pomponium, de Verborum Obligatione, eadem particula bis ponitur, quæ semel satis esset: 'An etiam si me non prohibeas, uxorem autem meam prohiberes, vel contra uxore mea stipulata, me prohibeas, an committatur stipulatio.' Sic ap. Ulpian. de Extraordinariis Cognitionibus, iteratur istud idem si, et, quod magis mirum est in

brevi periodo: 'Si imprecatus est, si, ut vulgari verbo impostorum utar, si exorcizavit.' Idem etiam observavi sæpe apud alios Auctores, quos aliquando cum scriptis codicibus contuli, qui frequentius hoc faciunt in longioris spiritus periodis, aut hyperbato aliquo implexioribus. Quid mirum autem, particulam *si* in hac periodo præter necessitatem iterari, cum et nomen Annibalis bis in ea positum sit, ubi semel ad sententiam sufficeret? *Dubium deinde non erit, quin ultimum illum diem habitura fuerit Roma, quintumque intra diem epulari Annibal in Capitolio potuerit, si, quod Pænum illum dixisse Adherbalem Bomilcaris ferunt, Annibal, si quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria scisset.* Non opus erat repetito illo *Annibal*, quod secundo loco positum est. *Salm.* Si post '*Annibal*' etiam repetitur in Berol. Duisb. et v. c. sed in iis paullo ante pro *si quod Pænum*, est *siquidem Pænum*. Tollius Fortnit. c. xxi. e Sarisberiensi ita laudat: *si (quod Pænum illum dixisse Adarbalem Bomilcaris ferunt) si Annibal quemadmodum vincere, sic et uti victoria scisset.* Nec male, si et aliorum librorum auctoritas accederet. Sed imponit lectori Tollius: nam ap. Sarisber. III. 10. hæc ita leguntur: *essetque procul dubio tunc Roma diem ultimum habitura, si Hannibal, quemadmodum vincere, sic et victoria uti sciret.* Non dubito, quin vera sit scriptura, quæ geminat *si*: est enim idem, ac si post interjectam parentheses dixisset, *si, inquam, quemadmodum...* Sunt et alibi exempla hujusmodi geminationum. Si interpositis quibusdam repetit Livius III. 19. 9. 'Si quis vobis humillimus homo de plebe vestra.... si quis ex his,' 'An' sic repetitur in I. 52. pr. D. de Pecul. quoque I. 38. §. 4. D. de Usur. et 'ut' sæpius. ap. Liv. xxxiv. 3. et 56. XLII. 28. et aliis locis ap. eund. quæ adnotat J. Fr. Gronov. ad Liv. xxviii. 9. Sic in

I. 5. D. Quod fals. tutor. et I. 7. §. 10. D. de SCto Macedon. 'Tamen' interposita parenthesi iterari observat Rævard. v. Var. 9. Add. Wopkens. Lection. Tullian. Lib. I. Cap. vi. Idem parelcon pronomini *se* Scaliger putat esse in Catull. Carm. xxxvii. 'Et hoc pessima se puella vidit Joco se et lepide vovere Divis.' Sed de eo aliter sentit Scriverius ad Macrobi. I. Sat. 7.

Uti victoria] Simile dictum Cæsaris de Pompeio ap. Suet. in Vita, 36. 3. Freinsh.

§. 20 *Tum quidem illum, ut dici vulgo solet]* Quid est, quod vulgo dici solitum ait? Nempe Annibalem a Roma, statim post pugnam Cannensem, adoriunda avertisse vel fatum urbis, vel ipsius malam mentem. Invertit quod ab ipso Annibale dictum Livius adfirmat, non quidem tunc, cum devicisset pugna Cannensi Romanos; sed aliquamdiu post, cum, Capua a Romanis obsessa, ut eam liberaret obsidione, contendit et ipse ad Romam obsidio premendam. Quo quidem tempore, cum, castris ad tertium lapidem positis, bis instructa acie decertare parasset, tempestate immani desubito exorta, semper diremptum est prælium. 'Quæ res,' inquit Livius, 'in religionem apud Pænos versa est, auditaque vox Annibalis fertur, potiundæ sibi urbis Romæ modo mentem non dari, modo fortunam.' Mentem tum sibi non datam fuisse significat, cum, post Cannensem pugnam, consilium danti Maharbali recta Romam adire et adoriri, non auscultavit, et in alia ipse mente fuit: fortunam vero tunc ejus rei sibi denegatam innuit, cum Romam expugnare aggresso non respondit eventus, tempestate quasi cœlitus missa semper eadem prælium cœptum dirimente. Quæ diversorum fuere temporum Florus hic junxit, et utrumque ad illud tempus, quod proxime fuit post Cannensem cladem,

transtulit. Atqui tunc sola mens defuit Annibali. Nam fortuna in ipsius erat manu. Fortunam tamen aliter interpretatus est, pro fato ejus urbis quæ imperare debebat, quod fatum Annibalem tum dementavit. *Salm. Ut dici vulgo solet*] Hoc est, quod vulgo jactatur de Hannibalis peccato. Hic sensus est lunus loci, qui immerito suspectus est doctis hominibus. *Græv.* Lipsium pro glossa habuisse adnotarat Auditor ejus.

Aut ipsius mens mala] Alio sensu heic dicitur 'mala mens,' alio ap. Comicum, cum dixit, 'Mala mens, malus animus.' Ibi enim 'Mala mens' pro, improba; heic ap. Florum 'mala mens' opponitur bonæ menti, quæ in illo esse dicitur, qui suæ mentis est compos. Ut ap. Propert. 'Mens bona, si qua Dea es, tua me in sacra-ria dono.' Qui mentem hanc bonam habet, utique et suæ mentis est. Qui ea caret, is demens vel dementatus. At qui malæ mentis est, is quidem mentis suæ potens, sed malæ et improbæ. Atqui defectus potius mentis, quam malus ejus affectus, prohibuit Annibalem a Roma potiunda. Mala mens adversus Romam illi non deerat, immo etiam supererat, sed mentem ad hoc versam non habuit, cum occasio in manu fuit. Mens, inquam, defuit illi tunc, cum fortuna adfuit: at fortuna defuit, cum mens adfuit. Hic sensus illius dicti, Annibalis, et Livii, fuit, quem alio detorsit et male etiam expressit Florus. *Salm.* Salmasius arguitur in verbis apertis et simplici sententia. *Mens mala* est, non sana, stulta, expers consilii. Catull. Carm. xv. 'Quod si te mala mens, furorque vecors, In tantam impulerit, scelestæ, culpam.' Et c. xli. 'Quænam te mala mens, misselle Ravide, Agit præcipitem in meos iambos?' Tibull. ii. 5. 104. 'Et se jurabit mente fuisse mala:?' ubi vid. Dous. in Præcidan. c. viii. 'Mentem lævam' dicit Virg. Ecl. i. 16.

Contra *bona mens.* Liv. xxx. 30. 'Quod si in secundis rebus bonam quoque mentem darent Dii.' Et ibid. 42. 'Raro simul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari.' Add. Interpr. Petron. c. lxi. 'Aversi Dii' sunt irati, non propitii, non faventes. Serv. et al. in Virg. *Æn.* i. 482. et ii. 170. et Heins. ad Ov. Ep. Didon. vs. 4. Sic 'Aversis auribus animisque' sæpe ap. Liv. vid. Gron. ad Liv. xxiv. 26. 'In diversum abstulerunt,' i. e. ut Freinsh. in Ind. aliud persuaserunt, alio impulerunt. 'Auferri' dicuntur, quibus mens et consilium eripitur, ut magis impetum quemdam et adfectum animi sequantur, quam quod ratio suadet, velut qui impetu amnis, aut alia aliqua vi majore, trahuntur, atque auferuntur. Virg. Ecl. viii. 41. 'Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error!' Ov. Ep. Hypsip. 131. 'O demens, Colchisque ablata venenis.' Quintil. viii. Inst. Orat. 3. 'Plerumque ipsa delectatione capiuntur, nonnumquam admiratione auferuntur.' Vid. Gron. ad Liv. xxxv. 11. et Heins. ad Ov. Ep. Sapph. vs. 140.

§. 21 *Quum victoria posset uti, frui maluit*] Nec acumen hujus Flori sententiæ capio. Acntius sane dictum, quam verius. Quo enim tendit hæc argutia? Dixerat de Annibale Maharbal, vincere quidem illum scire, sed victoria uti nescire. Nempe quod occasionem et fortunam majoris rei, Romæ nimirum, potiundæ, quam illi hæc victoria obtulerat, de manibus amitteret, nec ea uti vellet. At quid sibi vult iste, dum ait, Annibalem victoria cum posset uti, frui maluisse? Immo vel fructum hujus victoriæ amplissimum tulisset, si Romam cepisset, quod illi fortuna tum videbatur quasi in manu dare, si ea usus esset. Scio quidem aliarum rerum usum esse, aliarum, immo et in eadem re potiunda et usurpanda, usum a fructu plerumque distingui.

Ceterum nihil heic tale fingi aut accommodari potest. Aliquid esset, si Annibal, post hanc victoriam Cannensem, ab armis ac bello in totum cessasset, atque otio desidiæque, ut victoriæ bonis frueretur, sese dedisset. Tum sane dici posset, victoria illum frui maluisse, quam uti. Quod enim relicta Roma in Campaniam flexit, non eo id fecit animo ac proposito, ut deliciis Campanis frueretur, sed voto ac spe nobilissimæ urbis capiundæ Capuæ, quæ duarum tum toto orbe maximarum, Romæ et Carthagini, erat æmula. Sed robur ejus exercitus luxuria Capuana enervatum est. Quid tum? Hoc noluerat Annibal, et magno redemptum vellet, non accidisce. Certe cum a victoria Cannensi Romam capere posset, rem tantam statim animo concipere non potuit. Sic victoria uti nesciit. 'Mora ejus diei,' ut Livius tradit, 'satis creditur saluti fuisse urbi atque imperio.' *Salm.* Quæ hic Begerus pro Floro adfert, non intelligo. Dicit, debuisse quidem Annibalem victoria uti ad occupandam Romam: eo quippe facto tutissime postea omni Italia potiturum fuisse, et ea tamquam præda frui potuisse: 'quod,' inquit, 'cum inverso ordine fecerit, nescio an adeo male Florus scripserit, 'victoria eum frui, quam uti maluisse.' Si Annibal non potuit frui victoria, nisi Roma expugnata, non admodum bene sic defenditur Florus. Sed non puto hæc ita accipienda, aut verba Flori ad summam illam ἀκρίβειαν exigenda esse. Annibal non eo proposito sprexit consilium Adherbalis, quod cupiebat frui deliciis Campanis, iisque milites suos cuervari. Sed quum potuisset ac debuisset uti victoria ad occupandam Romam, contentus fuit Campania in ditionem redigenda, non solum ut ibi se et exercitum tot laboribus fessum aliquantum reficeret; verum etiam ut in potestate haberet regionem illam

ad oram maris sitam, quæ ei et ob copiam comæatum, et propter frequentiam commodorum portuum, multas magnasque utilitates præbere poterat; unde et jam ante illius occupandæ consilium agitaverat, ut scribit Polyb. III. 91. Itaque eum satis amplum victoriæ suæ fructum, et victoria Cannensi satis actum esse putavit, quod per eam potitus fuit Campania. Quod autem exercitus ejus ibi deinde luxuria et deliciis Campanis corruptus fuit, id ex accidenti, ut vulgo dicunt, et præter consilium illius factum est.

Ubi mox et ipse, et exercitus ardor, clanguit] De Annibale ipso hoc nemo prodidit, ardorem ejus clanguisse Capuanis hibernis. Exercitum ejus ea res plane perdidit. In Annibale autem duo præcipue notata ac reprehensa ducis magni peccata a peritis artium militarium. Quod ex Cannensi acie non recta Romam duxisset. Et quod in hiberna Capuam militem misisset. Ac posterius quidem hoc peccatum majus illis visum priore. Nam mora, et cunctatione, tum peccasse tantum videri potuit, quæ solam victoriæ dilationem attulerit. Hic secundus error inhabilem ad vincendum prorsus reddidit, viresque ademit. *Salm.* Vide Strab. lib. 5. p. 173. et quæ notamus supra, 1. 16, 4. Sic ap. Curt. 5. 1, 39. de Babylone: 'Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per xxxiv. dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubie debiliior futurus fuit, si hostem habuisset:' licet etiam Cimbros ex Italiæ fuisse delitiis domitos Dio refert in Excerpt. Vales. Adde Diod. Sic. 26, 8. et ap. Vales. p. 297. Liv. 7, 38, 4. Fr. Malebat N. Heinsius *ipsi et exercitui ardor clanguit*. Græv. Ryck. Regg. Fran. et Magl. *ubi mox et ipse exercitus*: ad quam scripturam propius accedit *ipsius exercitus*, quam *ipsi et exercitui*. Jord. *ubi mox et ipse, et ipsius exercitus ardor clanguit*, quod

non temere rejecerim; nam in vulgata utique supplendum est *ipsius*, et vox illa propter præcedens *ipse* præteriri potuit. Sed forsitan melius fuerit *et ipsius et exercitus*. Nam *ipse* non optime congruit cum sequentibus *exercitus ardor*. Tamen nihil multo, et satis tolerari potest, quod editur. Annibalem ipsum deliciis his emollitum fuisse, Polyb. Liv. aliique Historici quidem non produnt: sed tamen probabile est. Et Alexander de eo ap. Lucian. in Dial. Mort. Ἐκκλησθαί μοι δοκεῖ, οἷα ἐποίει ἐν Καπύῃ, ἑταίρους συνὼν, καὶ τοὺς τοῦ πολέμου καιροὺς καθήδυναθῶν. Regg. *ardor languit*. Begerus e Cod. Berol. edidit, *ubi mox et ipse et exercitus ardore languit*. Ut ille exsultasset, si scivisset etiam in Ryck. Magl. Duisb. Fran. Voss. 3. et v. e. esse *ardore languit*. Sed ut non solum unius libri auctoritate, verum etiam ratione niti videatur, addit, quod Florus hic dicit, Annibalem et exercitum ejus ardore languisse, id esse, quod mox dicitur, 'Campaniæ soles et tepentes fontibus Baiæ subegerunt.' Non potuit quidquam inscitius dici. Nam quid in Campania ardore languerent Afri, qui a meridie et sole, ut paullo ante Florus, et multo calidiore atque æstuosiore regione venerant? Nec minus absurdum est, quod 'soles Campaniæ' interpretatur ardores solis. Nemo ignorat *soles* interdum dici pro sole ardente, nimioque et intenso calore, ut quum Horat. Epod. II. 41. dicit, 'Perusta solibus Pernicis uxor Appuli.' Sed Campaniam non peruri ardoribus solis, verum naturali quadam ac perpetua apricitate aëris gaudere, eoque nomine commendari, discere potuerat ex ipso Floro I. 16. et aliis, quorum testimonia ibi adnotata sunt. Et sic 'Baianos soles' laudat Martial. VI. 43. et alii *soles* de modico ac temperato calore solis, qualis apricantibus aptus est, dicunt, quemadmodum Horat. I. Ep. 20. 24.

'Se solibus aptum' esse scribens. Nec rectius 'teporem fontium et balnearum' Baianarum 'ardorem' dici posse putat. Quis enim umquam audivit 'teporem' idem esse, quod 'ardorem,' aut thermis Baianis 'ardorem' tribui? quas non 'ardentes,' sed 'tepidas' et 'calidas' dicunt omnes. Nisi forte existimavit, veteres, quum thermis apud Baias utebantur, aqua fervente perfusos, aut in eam immersos fuisse; quomodo nonnulli olim in balneis occisi traduntur. Palam est in libris, qui habent *ardore languit*, literam *e* per errorem et imperitiam scribentium a capite posterioris vocis avulsam fini prioris adhæsisse. Omnino rectum est, *exercitus ardor elanguit*, ut inf. III. 3. 13. 'Soli cælicæ clementia robur elanguit.' Aur. Vict. c. XLII. 'Cumque urbem capere posset, in Campaniam devertit, cujus deliciis elanguit.' Cæs. II. B. G. 15. Nervios 'nihil pati vini, reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri; quod his rebus relanguescere animos, eorumque remitti virtutem existimarent:' quod Id. IV. B. G. 2. 'ea re ad laborem ferendum remollescere homines, atque effeminari,' dicit. Ov. II. Am. 9. 27. 'Animoque relanguit ardor.' Sed pecco fortassis, qui tempus et chartam his tam futilibus refellendis perdam.

Adeo, ut verum dictum sit] It. Flori libri. At in optimis Jord. scriptis: *Adeo, ut vere dictum sit*. Sequitur in antiquiss. Nazariano: *Capuam Annibali Cannam fuisse*. Supra notabamus, *Cannam* etiam de fluvio dici, ad quem pugna Cannensi victi sunt Romani. Liv. lib. xxv. 'Et Diomedes Argivi campos, et Cannam flumen, qui in illis locis militaverant, agnoscebant.' Præterea scimus, quam frequens sit enallage numerorum apud Auctores in urbium nominibus significandis. Hoc dictum porro, cui veritas fidem adstruxit: *Capuam Annibali Cannas*

fuisse, sumptum ex oratione Marcelli ad milites, quæ ap. Liv. est, lib. xxxiii. 'Reliquias illorum virorum, vix arma membraque sustinentes, pugnare. Capuam Annibali Cannas fuisse. Ibi virtutem bellicam, ibi militarem disciplinam, ibi præteriti temporis famam, ibi spem futuri extinctam.' Vide reliqua. *Sal.* Verba sunt Marcelli ap. Liv. 23, 45, 5. *Freinsh.* Vere etiam Reg. Q. Nec displicebat Heins. et Perizonio. Et ita Beger. edidit. Nihil muto. *Tereut.* Heaut. iv. 5. 47. 'Vernum illud, Chreme, Dicunt, jus summum sæpe summa est malitia.' Liv. xxxv. 19. 'Id me verum dicere, pater Hamilcar et Dii testes sunt.'

§. 22 *Campaniæ (quis crederet?) soles, et tepentes fontibus Baiæ, subegerunt]* Hæc Poëtica potius elegantia, quam historica fide dicuntur. Intra muros ac tecta Capuæ urbis hibernavit exercitus Annibalis. Ibi maximam hiemis partem in vino, epulis, balneis, scortis, transegerunt. Hæ res cum perdidierunt, non Campaniæ soles, aut tepentes fontibus Baiæ, quæ in Campania quidem, sed satis longe a Capua. Liv. lib. xxxiii. 'In hiberna Capuam concessit. Ibi partem majorem hiemis exercitum in tectis habuit.' Et paulo post: 'Somnus enim, et vinum, et epulæ, et scorta, balneaque, et otium consuetudine in dies blandius, ita ea enervaverunt corpora animosque, ut magis deinde præteritæ eos victoriæ, quam præsentis tutarentur vires.' Eadem ferme habentur in oratione Marcelli, cum militi suo, ad Nolam, degenerem prioribus factis et animis Pœnum militem inculcaret: 'Non omnes esse in acie, prædantes vagari in agro, sed, qui pugnant, marcere Campana luxuria, vino, scortis, omnibusque lustris per totam hiemem confectos.' Soles Campaniæ Floro et tepentes Baiæ pro lustris illis sunt, et scortis, et vinis, et balneis, somnoque, qui-

bus totam hiemem intra tecta Capuana traduxere milites Annibalis. Sic sola naturalia cœli solique bona corrumpendo Pœno militi reliquit, soles amœnos ac molles Campaniæ, tepidosque soli fontes. Quam bene, aliorum esto iudicium. *Salm.* Non intellexit interpret Gallicus, qui vertit *par les soleils*. Cum 'soles Campaniæ' significant apricitatem Campaniæ, cœlum illud molle ac delicatum Campaniæ. Ov. ii. F. 'Solibus et campis corpora nuda dabant.' *Græv.*

§. 23 *Ab inferis emergere]* Vid. *Freinsh.* in Ind. et *Herald.* ad Arnob. p. 112.

Arma non crant; detracta sunt templis] Exequitur heic quædam ultimæ necessitatis tela, ad quæ confugerunt Romani, Cannensis cladis vi subacti. Sed nonnulla ex his refert, quæ longe post Cannensem cladem usurpata sunt. Arma ut templis detraherentur, et servitia ad delectum emptæ publice armarentur, necessitas et inopia armorum ac liberorum capitum ex Cannensi coorta strage fecit. Reliqua, quæ post enumerantur, aliorum sunt temporum. Liv. lib. xxii. 'Et vetera hostium spolia detraherent templis porticibusque. Et aliam formam novi delectus inopia liberorum capitum ac necessitas dedit. Octo millia juvenum validorum ex servitiis, prius seiscitantes singulos, vel lentæ militare, emptæ publice armaverunt.' Quod non alii antea sumpti, quam qui militare se velle respondissent, inde 'volones' appellati: *ἐθελοντοὺς* Græci dicerent. Sic eos perpetuo deinde vocat idem Livius. Ita autem 'volones' a volo, ut 'colones' a colo Sallustio, pro clientibus, qui magnates colunt. Ut 'accendonēs' Tertulliano lanistæ, qui pugnae ardorem accendunt inter gladiatores. Diversi autem hi 'volones' a 'voluntariis' militibus, quorum etiam frequens ap. Liv. mentio. Ita vocati

qui emeritis stipendiis erant, quive per ætatem militare cogi non poterant, hi, si voluntate sua militiæ nomen dederant, 'voluntarii' dicebantur. Præter servorum delectum non debuit etiam omittere Florus ultimum desperatæ reipublicæ auxilium, ad quod tum descendere coacti sunt Romani, cum dictator ita pronuntiavit et edixit: 'Qui capitalem fraudem ausi, quique pecuniæ iudicati in vinculis essent, qui eorum apud se milites fierent, eos noxa pecuniæque se exsolvi jussurum.' Vide Liv. lib. xxiii. *Salm.* Sic Argivorum feminas Cleomenem rejecisse, τὰ ἀπὸ τῶν ἱερῶν καθελούσας ὕπλα, legimus ap. Plutarch. in Apophth. Lac. cap. 73. *Fr.* De more veterum armis hostium captis templa ornandi multa Rupert. ad h. l. et Perizon. Animadv. Hist. c. vii.

In sacramentum militiæ liberatu servitia] Non vero liberata ad delectum, sed publice emptæ, diuque in ea conditione retenta, donec, post fortem fidelemque in bello navatam operam, meruere libertatem. Qua de re videndus Liv. lib. xxiv. *Salm.* Liv. 22. 57, 11. Exemplum inf. n. 30. Nam meliori rerum statu ne libertinos quidem militare sinebant; sed, ubi necessitas ingruit, speciosa cedunt utilibus. Ita post Trasimenum quidem cladem libertinos sacramento adegerunt, ut Macrobius 1. 11. Saturn. auctor est; post Cannensem autem cladem etiam servis uti coacti sunt, nisi perire maluissent. Feccrant hoc idem antea Lacedæmonii: et post ipsos Agathocles ap. Justin. 3. 5, 6. et 22. 4, 5. Item Miltiades ante pugnam Marathoniam: et ejus exemplo Diæus, ap. Pausan. in Achaicis: sunt etiam hujus generis exempla ap. Diodor. item ap. Natal. Comitem in Histor. p. 557. Adde inf. 2. 6, 30. *Freinsh.* 'In sacramentum,' i. e. sacramento causa; ut sacramento adigi possent. Vid. Buchner. de Commut.

Rat. Dic. i. 22.

§. 24 *Egebat ærarium; opes suas libens senatus in medium protulit]* Non hoc eos facere adegit Cannensis calamitatis necessitas, nec statim post eam ad id venerunt, sed diu post, cum jam Capua recepta esset, ac Sicilia tota, captis Syracusis, in potestatem venisset, Marcello et Lævino consulibus. In eorum, inquam, consulatu, cum ornanda classis esset, ac de remigum supplemento in senatu ageretur, nec ad eam rem pecunia in ærario foret, unde homines pararentur, et stipendium his constitueretur, decreverunt consules, ut privati ex censu et ordinibus remiges darent, cum stipendio cibariisque dierum triginta. Cum ex eo edicto tanta indignatio plebis insequuta esset, ut ad seditionem haud dubiam tenderet animus, utpote oneri tanto injuncto ferendo impar, in ea difficultate hærentes patres explicuit Lævinus consul, qui senatui auctor fuit, ut ipsi exemplum plebi monstrarent, et aurum, argentum, æsque signatum omnes senatores in medium proferrent. Sic edictum, sic factum. Quo de negotio Livius consulendus, lib. xxvi. *Salm.* Optimo exemplo, eoque tam privatim quam publice utilissimo. Quod imitati sæpius, Romanorum qua licet æmuli, Veneti, ap. Egnatium, 4, 8, 8, 10. Bembus, Hist. Venet. lib. 7. et 10. Justinian. Hist. Ven. lib. 6. Zwing. Theatr. p. 1799. p. 2. *Freinsh.*

In bullis singulisque anulis] Emendatio est a tribus Pall. ut et a veterima edit. sequentes enim falso, quod in bullis, cingulis, atque anulis erat: unde conjecerat Lips. d. cap. xix. *singulis atque anulis*; ut fuerit loco corruptum copulæ transpositio: sed nostra lectio, ut est simplicior, ita et melior; quasi nihil sibi reliquerint Patres præter anulum signatorium. *Grut.* *Salm.* mallet nec præter quod in bullis, singulis, atque anulis erat, pro

nec præter quod singulis, in bullis atque anulis erat. Lips. tamen lib. 3. de Mil. Rom. in analect. ad Dial. tertium, eo, quo scripsimus, modo locum hunc citat. Pro *singulis*, conjiciebat *sigillis* Krapfius Vangio. *Freinsh.* Lipsius putat elegantiam esse in transpositione copulæ, quod merito rejicit J. Fr. Gron. ad Gell. l. 2. Barth. xxxiv. Adv. 9. laudat, *in bullis, cingulis, anulisque*, contra omnes s. et e. vett. in quibus est *singulisque anulis*. Et confirmat hanc scripturam Augustin. iii. de C. D. 19. apud quem paucis immutatis ita legitur: 'Ut præter singulos annulos aureos, singulasque bullas... nihil sibi auri... relinquerent.' Quod de bullis dicit Florus, Lipsius et Barthius non minus de bullis cingulorum, quam puerorum accipi posse existimant. Non venerat illis in mentem locus Livii xxvi. 36. hic a Ruperto annotatus: 'Aurum, argentum... in publicum conferamus: ita ut anulos sibi quisque, et conjugi, et liberis, et filio bullam... relinquant.' Salmasii conjectura ap. *Freinsh.* est e primis illius curis. *Præter quod*, pro, præterquam quod. Cæs. l. B. G. 5. 'Frumentum omne, præter quod secum portaturi erant, comburunt.' Justin. xiii. 5. 'Epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnati, restituebantur.' Vid. ibi Græv. *Reliquerunt*, an *reliquere* scribas, non multum interesse credo. Hoc habent Voss. l. 2. et o. e. v. illud ceteri s. Sic mox *petiverunt* plerique s. et v. e. *petivere* Voss. l. et al. edd. vett.

§. 25 *Eques secutus exemplum, imitatur equitem tribus*] Hoc quippe proficit dominantium exemplum, ut subjecti non gravate subsequantur. Ita cum ad stipendium militare conferenda esset pecunia, 'quum senatus summa fide ex censu contulisset, certamen conferendi est ortum,' ap. Liv. 4. 60, 9. Contra ubi superiores

publicas necessitates subditorum tantum opibus propellunt, suas inde eximunt, aut, quod iniquius est, fieri tamen alibi solet, augment: quo putemus animo, tolerari aut conferri sumptus istos? Tac. H. 2. 84, 5. de Muciano, vide. *Freinsh.* Augustin. l. d. 'Ut... nihil sibi auri Senatus ipse, quanto magis ceteri ordines tribusque relinquerent.' Livius post Senatum et Equites plebem memorat xxvi. 36. 'Hunc consensum Senatus Equester ordo est, sequuntur: Equestris ordinis plebes.' Sed Florus 'tribus' pro plebe, sive infimo ordine civium Rom. dicit, ut Statius, Martial. alique ejus ætatis Scriptores, quorum loca adnotarunt Turneb. vii. Adv. 11. et xxviii. 33. et Casaub. ad Suet. Aug. ci. An Vetustiores sic quoque loquantur, mihi nondum constat: sed tamen non omnino novum esse hujus vocabuli usum ea significatione, inde colligi potest, quod jam olim, ut observat Turnebus, 'tributa comitia' sunt dicta, ad quæ sola plebs vocabatur, exclusis Patriciis, et quod Horatius 'tribulem' dicit, pro homine de plebe. Auctor Hist. Misc. de hac re: 'Itaque equester ordo, ita plebs trepida, oblita studiorum, in commune consuluit.' Interdum autem nomine 'tribnum' apud eosdem posteriores Scriptores designatur infima et vilissima pars plebis, quæ congiaria, aliasque liberalitates publicas accipiebat, ad quas honestiores non accedebant. Casaub. l. d. Gron. ad Stat. c. xxxviii. et Græv. in Proleg. ad Tom. 1. Antiquit. Rom. p. 16. Paullo post Ryck. Reg. F, Flor. et Magl. *in publicum transferrentur.* Livius xxvi. 36. et xxviii. 26. 'in publicum conferre' dicit: idque usitatus est.

Tabulæ, vix scribarum manus] Referebatur enim in tabulas quantum quisque contulisset, ut meliori Reip. statu redderetur, quod etiam finito hoc bello tribus æquis portionibus factum est. *Stud.* Ex Liv. 21. 18, 14. Si-

milis in Cic. locutio Philip. 2. 7. 'Quis nomen non dedit? quamquam nec scribæ sufficere, nec tabulæ nomina illorum capere potuerunt.' *Freinsh.*

§. 26 *Quid autem in eligendis magistratibus?* Unde pendet *Quid autem?* Novi 'quid enim' eleganter interponi nonnunquam. Sed huic loco non potest convenire. Vide quam plana sint omnia, si deleas τὸ *Quid*, et scribas: *In eligendis autem magistratibus quæ centuriarum sapientia, cum juniores a senioribus consilium de creandis consulibus petivere!* Græv. *Quid autem* hic videtur habere vim connectendi et transeundi ad aliud, ut 'jam vero:' quasi dicat: *Quid autem commemorem, quæ...?* Donat. ad hoc Terent. Phorm. 1. 2, 97. 'Quid? senem quoad exspectatis vestrum?' 'Animadvertite,' inquit, "'Quid' secundum morem quotidianum tum dici, quum fit transitus a mentione alterius rei ad alteram.' In interrogatione autem 'Quid' sæpissime absolute ita ponitur, ut aliquid supplendum sit; quod interdum etiam integra oratione effertur, 'Jam quid ego commemorem,' vel 'dicam?' Add. inf. ad III. 12. 10.

In eligendis magistratibus] Tribus prærogativa, Veturia juniorum, Cos. T. Manlium Torquatum, anno 544. declarabat; qui vitio oculorum sese excusavit, et ut meminissent, bellum Punicum in Italia, hostiumque ducem Annibalem esse. Tanti Viri auctoritate nota juniorum centuria, petit, Veturiam seniorum a Cos. citari; quos postquam in Ovili, (erat is locus septus in comitiis, in quem transibant per pontem, qui suffragii sui tabellam in cistas demississent,) consulissent; M. Claudium Marcellum et M. Valerium Lævinum, ut bello clarissimos, neque petentes tamen, Coss. renuntiaverunt; auctoritatemque prærogativæ omnes centuriæ secutæ sunt. Ante etiam, anno 539. prærogativa juniorum Coss. rei gerendæ imperitos

designaverat, sed revocata Fabii Max. auctoritate, mutavit sententiam, creavitque Coss. M. Marcellum III. Q. Fab. Max. IV. *Stad.* ex Liv. 24, 9; et 26, 22. *Freinsh.* *Deligendis* primum invenio in Edd. *Freinsheimii*. Retinendum putavi *eligendis*, quod etiam libri scripti habent, et Beger. edidit.

Adversus hostem totiens victorem, tam callidum] Vide rationes Auctoris, tum etiam, quam convenienter, videbis. Post pugnam Cannensem dicit eam fuisse centuriarum in eligendis magistratibus prudentiam, ut juniores consilium a senioribus petierint, cui nam potissimum mandandus esset tum summus honos. Rationem addit: 'Quippe adversus hostem totiens victorem, tam callidum, non virtute tantum, sed suis etiam pugnare consiliis oportebat.' Eos igitur tum electos ac creatos consules oportuit, qui non solum bellicosi essent, et virtute militari pollerent, sed etiam qui astutia et consiliorum calliditate prævalerent, ut suismet ipsius artibus Annibalem premerent. Hoc sane voluit. Atque illis ipsis comitiis, quibus seniores a junioribus cõsuliti sunt, consules creatos esse constat Marcellum et Lævinum. Cujus electionis ipsam propemodum plebem paulo post pœnituit, non ob aliam causam, nisi quod nimium acres et feroces essent Viri creati, ut memorat Livius, lib. xxvi. 26. Ad Lævinum quidem quod attinet, ei statim decreta Sicilia provincia, nihilque calide calideque cum Annibale egit. Marcellus aliquot præliis, imperii, quod ei prorogatum est, tempore, cum Annibale commissis, partim male pugnavit, partim prospere quidem, non tamen ulla insidiarum fallacia aut fraude, quibus artibus summus erat Annibal. Quin et accusatus a Tribuno plebis eodem tempore Marcellus, quod his cæsus exercitus ejus foret, et quod æstiva Venusiæ sub

tectis egisset. Ad quam deprecandam ignominiam cum Romam venire coactus esset, ita se purgavit, ut summo consensu consul crearetur. Quo in consulatu adeo nulla astutiæ aut calliditatis laude claruit, ut etiam insidiis ab Annibale circumventus, in quas improvide præcipitaverat, et occisus sit. De Fabio quidem, quem primam imperii reviviscentis spem fuisse mox dicit, certum est, Annibalem aliquando dixisse, ab eo duce suis se artibus premi. Sed ille Fabius in imperio fuit, et hæc omnia prudentiæ et calliditatis exempla edidit, ante Cannensem pugnam. *Salm.* Brevis, opus erat, ut 'et Romani suum Annibalem haberent,' quod postea in Fab. Max. assecuti sunt, ipso Annibale confitente, ut Liv. scribit, 27. 16. 9. *Freinsh.*

Non virtute tantum, sed suis etiam pugnare consiliis oportebat] Non hoc tunc allegatum est, creandos esse consules, qui Annibalem suis artibus et consiliis petere ac premere possent; sed cum consulem declarasset Veturia Juniorum, quæ sorte prærogativa erat, Manlium Torquatium, cui ab oculis male erat, et is, valetudinem excusans, redire in suffragium eam centuriam juberet, cogitandum ipsis esse dixit, bellum Punicum in Italia, et hostium ducem Annibalem esse. Imprudentem enim et gubernatorem et imperatorem esse, postulantem sibi credi capita et fortunas omnium, cui alienis oculis omnia agenda sint. Auctoritate tanti Viri mota Veturia Juniorum, velle se colloqui cum senioribus dixit, et ab his consilium petere, quos consules facere deberent. Citata seniorum Veturia respondit, de tribus consulendum esse, duobus jam magistratu perfunctis, Q. Fabio et M. Marcello, et tertio M. Valerio Lævino, qui adversus Philip-pum Regem terra marique res egregie gesserat, si novum aliquem vellet adversus Annibalem creari con-

sulem. Tum Juniorum Veturia, ex consilio Veturia seniorum, Marcel-lum honorum veterem, et novum Lævinum, consules pronuntiavit. Auctoritatem prærogativæ ceteræ centuriæ sequutæ sunt. Ceterum adeo certum est, Lævinum et Marcellum hac seniorum consultatione ita consulatum adeptos, non ad hoc creatos fuisse, ut dolis cum Annibale certarent, et fraudes ejus paribus frandibus repellerent, ut post mortem Marcelli consulis, per dolum Annibalis interempti, ea prima cura patres populumque incesserit, eos potissimum consules deligendi, quorum virtus tanta esse posset a fraude Punica. Verba eorum ita refert Liv. 'Cum toto eo bello damnosa, præpropæra, ac fervida ingenia imperatorum fuisse, tum eo ipso anno consules nimia cupiditate conserendi cum hoste manum in nec opinatam fraudem lapsos esse.' De Marcello intelligit, et collega ejus Crispino. Hæc fuere enucleatius explicanda; ut constet, veritatem historiæ ab hujusmodi compendiorum scriptoribus non esse semper exigendam, concinnitatis magis studiosis, quam fidei, quæ requiritur in causis rerum exponendis, et ordine, quo quæque gesta sunt, memorando. *Salm.* Libri scripti et v. e. mutato ordine *consiliis pugnare* quod reducendum visum fuit cum Begero. De usu reciproci 'suus' in l. l. vid. Perizon. ad Sanct. Min. II. 12, 1.

§. 27 *Reviviscentis imperii spes fuit*] Præpostere res Fabii gestas, cunctationisque ejus artem, qua Annibalis fervorem indificatus est, et impetus ejus tardavit, in id tempus confert, quod sequutum est Cannensem cladem; cum nihil eorum ille gesserit, nisi ante Cannensem prælium, nec post id omnino. Quæ sequuntur, post Cannensem pugnam omnia acta sunt. Pæne ultimum vulnus fuisse imperii Cannas, supra dixerat. Quid fecerint Romani postea, ut inde emerge-

rent, narrare instituit, quibusque du-
cibus præcipue ad res perditas resti-
tuendas nisi sint. Arma detracta
templis, liberata servitia ad militiæ
delectum post illam pugnam narrat.
Ducem autem Fabium primam impe-
rii reviviscentis, et quasi ab inferis
redeuntis, spem fuisse, cunctando ac
ludificando. Marcellum etiam pri-
mum cominus congredi ausum. An-
sum etiam Sempronium Gracchum
per Lucaniam sequi et premere
terga cedentis. *Salm.* Claud. de Bell.
Get. vs. 138. 'Primus fulmineum
lento luctamine Pœnum Compressit
Fabius.' *Freinsh.* Etiam Cornelius
Nepos Annib. v. scribens Fabium se
Annibali ab Urbe Roma discedenti
objecisse, cumque locorum angustiis
clausisse, confundit ordinem rerum
gestarum: quod ibi observavit Lam-
binus.

Nolle pugnare] Eadem illi ratio quæ
Pompeio inf. 4. 2, 61. 'Simul ut hos-
tem interclusum undique inopia com-
meatum tereret, utque ardentissimi
ducis consenesceret impetus.' Adde
inf. 3. 3, 5. Istud *nolle pugn.* est ex
vet. nostra ed. aliæ servant *non pug-
nare*. De Fabii consilio vide etiam
Polyb. fragmentum ap. Suid. in ἡλί-
κω. *Freinsh.* Freinslemium sequuti
sunt Grævius et Amst. Nusquam
inveni *nolle* nisi in Ed. P. *non velle*
habent Ald. Camert. et Stad. Reli-
quæ omnes Edd. vet. etiam Vineti et
Grut. ad quam nullam varietatem e
Naz. et Pall. adnotarat *Salm.* *non
pugnare*. Et sic o. s. et Jord. In
Ryck. tamen perperam erat *non re-
pugnare*. Non recte revocavit Beger.

Cognomen novum] Fabio huic qua-
tuor fuere cognomina; 'Maximus,'
'Ovicula,' 'Verrucosus,' 'Cuncta-
tor.' Auctor de Vir. Ill. cap. 43.
Plut. in Vita cap. 1. *Cam.* Ryck.
*Hinc illi cognomen verum et reip. salu-
tare:* cognomen verum est, quod me-
rito ei propter salutarem cunctati-
onem fuit impositum, quod convenie-
bat ejus moribus, et rebus gestis.

Sed pro *Cunctator* N. Heinsius male-
bat *Cunctatori*, quia sic Latini scrip-
tores amant loqui, quod et ipse os-
tendi ad Justin. Mox idem Ryck.
per Falernos Garganosque saltus: Male:
Garganus enim mons est ad mare Ha-
driaticum in Apulia, longe a Cam-
pania. *Græv.* Tollius Fortuit. c. xxi.
jubet legi *cognomen prarum, at Reip.
salutare*. Nam initio datum fuisse in
contumeliam; sed quia Reip. salutare
deprehensum erat, postea vertisse in
gloriam. Non credo ei. 'Cunctari'
proprie non ponitur in vitio; sed
est, secum deliberare, exigere, cogi-
tare, ut apud Sueton. Cæs. xxxii.
lxxx. lxxx. et Domit. xvii. vid.
Gron. i. Obs. 18. Sic *cunctans* pro
eo, qui deliberat, et rem accurate
æstimat ac perpendit, et *cunctatio* pro
deliberatione. Suet. Cæs. lx. 'Nec
nisi tempore extremo cunctantior ad
dimicandum factus est: quo sæpius
vicisset, hoc minus experiendos casus
opinans.' Juv. vi. 221. 'Nulla un-
quam de morte hominis cunctatio
longa est.' Similiter *cunctator* pro
cauto, circumspecto, qui non nisi
deliberato consilio rem aliquam ad-
greditur, et qui, ut Augustus dicebat
ap. Suet. xxv. *βραδέως σπεύδει*. Livius
xxii. 12. Minucius Fabium 'pro cun-
ctatore segnem, et cauto timidum, ad-
fingens vicina virtutibus vitia com-
pellabat.' Add. Liv. xxx. 26. Tac. ii.
Hist. 25. Amm. Marcell. xvi. ap.
Rupert. et Salm. ad Spart. Adrian.
c. xiv. Eadem omnia tamen etiam de
his dicuntur, qui tardi segnesque
sunt, ac plus justo cunctantur: eo
quod nimia deliberatione occasio rei
gerendæ sæpe elabatur. *Cunctatori*
præferrem, si auctoritatem librorum
haberet: nam ita fere loquuntur an-
tiqui. Vid. Gron. ad Liv. i. 1. et 3.
et Græv. ad Justin. xxix. 1. quos hic
adscripterat N. Heinsius, ac simul
remiserat ad suas Adnotationes in
Tac. v. A. de quibus quum mihi antea
nihil compertum fuisset, deinde par-
tem earum ad i. et ii. Annal. in Obs.

Miscell. Vol. ix. publicatam vidi.

Imperii scutum] Sicut contra Marcellus, 'ensis,' quod ex Posidonio recenset Plut. in Vita Fabii, cap. 36. Alia de causa (ob crudelitatem nempe) 'gladium' appellatum fuisse Ochum, idem Auctor scribit de Iside, cap. 1. 3. *Freinsh.*

§. 28 *Per Falernos Gauranosque sal- tus*] Hoc falsum. Gaurus fuit mons non longe Puteolis, sed Falernus fuit pars Massici, quem tenuit Fabius, qui est ad Sinuessam. Liv. 'Per juga Massici montis Fabio ducente.' Error inde natus est, quod uterque mons præstantissimum vinum ferat, inde a Floro pro uno eodemque monte habetur, ut doctissimus Camillus Peregrinus observavit in Campania Felice. *Græv.*

Mora comminueretur] Tac. H. 2, 32, 4. 'Multa bella impetu valida, per tædia et moras evanuisse.' *Freinsh.* Add. Flor. iv. 2. 42. 43.

§. 29 *Ausus est. Cominus venit*] Ryckius adnotarat Gronovium delere est. *Cominus ire et venire* est, manum conserere, congregari, Flor. iii. 8. 6. 'Postquam cominus ventum est, expertique rostra et pila.' Et iii. 22. 7. 'Ipsi duces cominus invicem experti.' Propert. ii. 19. (Ed. Broekh. 15.) 21. 'Non tamen ut vastos ausim tentare leones, Aut celer agrestes cominus ire sues.' Et iii. 1. 26. 'Pluminaque Æmonio cominus isse viro.' Vid. Passerat. ad hæc loca Propertii. 'Cominus tendere' pro, propius accedere. Suet. Cæs. lxxiii.

Cominus venit, et pepulit e Campania sua] Mirum, non animadversum hujus vitium lectionis a tot ante correctoribus. Ut Marcellus Annibalem e Campania sua pepulerit? Atqui Capuam, Campaniæ caput, non eo anno amisit Annibal, nec opera Marcelli Campaniæ possessione cessit, sed obsidione tantum Nolæ urbis excussus est. Solum ex nostris vet. libris Nazarianus Codex sinceram retinuit lectionem,

qui habet: *Cominus venit, et pepulit in Campania sua.* Suam jam pæne totam fecerat Campaniam Annibal. Nam et Capuam sedem, et domum, et patriam alteram Annibalis fuisse, noster Annæus paulo post dicit. Quo magis mirum est, in ea provincia, in qua tantum poterat, pulsum a Marcello esse. Sic proverbii vicem 'in castris suis' aliquis 'cædi' dicitur. Nola autem Campaniæ urbs. Eamque Livius, ut et Neapolim, inter Campaniæ urbes recenset. Scripsisse olim Virgil. volunt Grammatici: 'vicina Vesuvo Nola jugo.' Mox iratum Nolanis id mutavisse, et rescripsisse *Ora pro Nola.* Vesuvus porro Campaniæ mons. Alii Piceno Nola vindicant. Si ex illis fuit Noster, scripserit: *repulit in Campaniam suam, et ab obsidione Nolæ urbis excussit.* Sic inf. lib. iii. cap. 4. 'Didius vagos, et libera populatione diffusos, intra suam repulit Thraciam.' Sed priorem cum lectionem, tum expositionem magis amplector. Et Nola omnino Campaniæ. Bis autem ad Nola cum Annibale congressus est Marcellus, semel tamen tantum ab Annibale Nola obsessa. Nam prima vice spes illi hujus urbis potiundæ affulserat prodicione plebis. Ad eam spem votumque propius urbem castra appulerat, a qua repulsus est eruptione Marcelli ex urbe. Anno sequente eandem urbem legitima obsidione ciuxit et corona circumdedit, acieque justa etiam cum eodem Marcello pugnavit, ac victus est, quod hibernis Capuanis militum ejus ardor et robur omne elanguisset. De hoc secundo prælio hic Florus accipiendus, cum ait, Marcellum cominus ausum congregari cum Annibale, et ab obsidione Nolæ urbis eum excussisse. Tertio quoque eam item rem tentasse Annibalem scribit Livius, lib. xxiv. cap. xvii. et cum eodem Marcello acie pugnasse, victumque esse: et exinde spem in posterum omisisse Nolæ po-

tiundæ. *Salrn.* Marcellus ad Nolam ter pugnavit cum Annibale: primum non multo post prælium Cannense. Liv. xxiii. 16. deinde anno sequenti Ibid. 44. et seqq. Postremo A. 539. Idem. xxiv. 17.

Pepulit e Campania sua] In *Campania sua*; ita præfert Nazarianus; nec scio tamen, quid velit alter Pal. a *Campania*: optimum factu censeo nihil mutare: verum posset illius optimi Cod. *ῥαφῆ* sic defendi, *pepulit in Campania sua*, eodem modo quo dicimus, 'in castris suis aliquem cedere.' Sic Marcellus in *Campania sua* cecidit Annibalem pepulitque, quem ab obsidio Nolæ urbis excussit: sed hac lectione legeretur melius, *perculit in Campania sua*. Nos eo tandem redimus, ut NIHIL MUTANDUM pronuntiemus. *Salrn.* *Pepulit in Campania sua*] Libuit arripere scripturam Pal. pr. Jordanis: codd. scripti, *perpulit in Camp. sua*. Grut. Salmasius nihil mutandum censet in vulgatis, ubi est *e Camp. sua*. Freinsh. *Pepulit in Campania sua*] Ryck. et Pal. *pepulit a Campania sua*: rectius editi: *pepulit e Campaniâ sua*. Paulo post leg. cum Freinsh. *libertate donata*. Aut forte scripsit Florus *libertate donatos fecerat de servitiis Romanos*. *Servitia* pro servis, ut 'matrimonium' pro uxore, et sexcenta talia passim. *De servitute*, vel *seruo*, *Romanus*, est ut 'De consule Rhetor.' Sed N. Heinsius conjicit Florum scripsisse: *fecerant se de servis virtute Romanos*. Non, addit, debuit dubitare Salmasius. Græv. Edd. Beroald. Sab. Parv. et Camert. et *pepulit, et Campania sua, et ab obsidione Nolæ urbis excussit*. Nazariani libri scripturam expresserunt Elzevirii in Edit. Lugd. 1657. Anna Fabri, et Grævius, quod Lipsio quoque placuisse adscripserat Anditor ejus, pro quo Amstelodamenses revocarunt *e Campania*. Salmasius infra ad n. 51. sententia mutata vult legi in *Campaniam suam*. Begerus recepit

a *Campania*. Forsitan ita scripserit Florus; sed ratio, qua Begerus inductus ita potissimum legendum putavit, nulla est. Vulgatam scripturam *e Campania*, eo rejicit, quod Annibal Nolam obsidens non jam amplius in Campania, verum in Picentinis fuerit. Si hæc ratio firma est, etiam valere debet contra scripturam illam, quam Begerus probat. Deinde, pro confesso ponit, Nolam in Picentinis fuisse, quam tamen plerique Veterum in Campania locant, Livius multis locis, Strabo lib. v. p. 249. Plin. iii. H. N. 5. Suet. Tib. xl. et, ut videtur, etiam ipse Florus iii. 20. 5. aliique. A *Campania* ideo retinendum dicit, quod quamvis eam adhuc præsidii suis obtineret, tamen ab ea pulsus per Lucaniam Romanis insequentibus cedere coactus fuerit. Sed primum, si quid firmi est in hac ratione, id etiam potest facere ad tuendam lectionem *e Campania* a Begero improbatam. Deinde, velim scire, unde hoc cognoverit, Annibalem a Marcello Nola depulsum coactum fuisse per Lucaniam fugere, de quo nec Livius, nec alii, quod quidem sciam, quidquam tradiderunt. Si existimavit Annibalem, ad Nolam a Marcello victum, deinde Graccho premente per Lucaniam fugisse, ut prodit Florus, omnino erravit. Nam hoc falsum esse ostendit Salmasius e Liv. xxiv. 14. e quo etiam intelligi potest, pugnam Gracchi cum Pœnis ante postremam cladem Annibalis ad Nolam factam fuisse. Marcellus quidem Annibalem cedentem per Lucaniam secutus est, et in Apuliam abire coëgit, ut Liv. xxvii. 2. sed demum A. U. 543. et aliquot annis post ultimam pugnam ad Nolam. Quamquam antem præfero scripturam Cod. Naz. tamen mihi propter consensum aliorum librorum retinendum visum fuit a *Campania*: idque eo referri potest, quod Livius xxiv. 17. scribit, Annibalem postremo prælio ad Nolam

victum relictæ Campania Tarentum profectum fuisse. Nam hoc quoque, ut pleraque alia, fortassis in majus extulit Florus, et Annibalem Campaniam pulsum dixit, qui cum magnam partem illius obtineret, nemine impediante in ea manere potuerat, sed spe Tarentinæ urbis potiundæ sponte illa excesserat. *Sua* deest in Berol. Duish. et v. c. Si Begero credimus, etiam in altero Pal. Non scio unde hoc habeat: nam Grut. et Salu. tacent.

Ab obsidione Nolæ urbis] Nam Annibal, sicut ap. Liv. 30, 20, 7. ipse queritur, cum 'cruentum ab Canensi victoria militem Romam ducere' debuisset, 'circa Casilinum, Cumas, Nolamque consenuit:' et interea Romanis ex tanta clade respirandi tempus concessit; suorum autem ardorem popinis et comessionibus et Campana luxuria deteri passus est: itaque cum Nolam obsideret, pulsus est a Marcello, et, quamvis obstinate propositum urgeret, infecta re discessit. Vide Liv. 23, 14. et deinceps. *Freinsh.* 'Excute' pro depellere, ejicere, expellere, rursus infr. n. 42. Cic. II. Phil. 22. 'Consules ex Italia excussos.' Virg. VII. *Æn.* 299. 'Patria excussos,' et IX. *Æn.* 68. 'Excutiat Teucros vallo.' Begerus hic quoque solita sibi audacia grassatus exclusit *ab*: quod ne quis putaret errore operarum typographicarum factum, etiam verbis, quæ adnotationi Freinshemii præscribebantur, particulam illam detraxit.

§. 30 *Ausus et Sempronio Graccho duce per Lucaniam sequi*] Nusquam id legi, Sempronium Gracchum per Lucaniam institisse fugienti Annibali, et cedentis terga pressisse, præsertim cum id dicat eum fecisse, cum servili manu. Volones Livii intelligit, hoc est, servos publice redemptos, qui voluntate sua sacramento dixerant, octo millium numero. His militibus Gracchus ad Beneventum prælio decerta-

vit cum Hannone, eumque devicit, ut narrat Liv. lib. XXIV. At, cum Annibale ipso eum pugnasse, non leges. Multo minus, ut vestigiis ejus fugientis institerit, aut terga cedentis presserit. De Marcello id memorat idem Liv. lib. XXVII. Is per Lucaniam cedentem Annibalem insequutus est, et aliquoties cum eo conflixit, interim vincentis fato, interim victi fortuna. Epitome illius libri, de Numistrone Lucanæ oppido, ad quam incerta victoria pugnatum est ab Annibale et Marcello: 'Inde Annibal noctu recessit, et subinde cedentem pressit, donec effugeret.' Sempronio igitur Graccho dat Noster, quod Marcellus fecit. Cui porro verisimile fiat, Sempronium cum servili ac parva manu coëgissee ad fugam Annibalem, ac cedentem subinde pressisse? *Salu.* Ryck. *Gracho*, Duish. Fran. V. Ed. Ald. et Sab. *Gracco*. Vid. ad II. 17. 9.

O pudor] Fuerint enim tum 'necessaria gloriosis præposita,' ut ap. Vellei. 2, 110. 3. et, 2, 113, 3. 'Utilia speciosis præferens.' *Freinsh.* Tullius ad Anson. Ep. IX. vs. 23. et Fortuit. c. VII. ejiciendum censet o. Sed habent illud o. s. et e.

Manu servili] Liv. 22, 57, 11. 'Aliam formam novi delectus inopia liberorum capitum, ac necessitas, dedit; octo millia juvenum validorum ex servitiis, prius seiscitantes singulos, vellentne militare, emptæ publice, armaverunt.' Quos tamen 'dominis ultro donantibus' collectos, Appianus in Annibaliano scribit. De hujusmodi delectibus vide ap. Pausan. p. 425. Polyb. ap. Vales. p. 181. et notata supr. 2, 6, 23. *Freinsh.*

Quamvis tunc (o pudor!) manu servili pugnaret] De his ipsis supra dixerat, in sacramentum militiæ liberata servitia. Si liberati priusquam militarent, ergo liberi tum fuere, cum pugnarent duce Sempronio Graccho. Verum quidem, etiam tum servos fuisse, cum eorum opera usus est

Gracchus in debellando Hannone. Ita falsum, quod supra scripsit Annæus, liberatos illos servos ad militiæ sacramentum. Addit statim: *Sed libertate donati fecerant de servitute Romanos.* Obscura omnimodo hæc verba. Genus ipsum loquendi non satis assequor: *Libertate donati fecerant de servitute Romanos.* Quis hæc intelligit? Servi illi nempe, donati libertate, Romanos fecerunt de servitute. Quid est, *Romanos de servitute facere?* Mitto elegantiam, solam quæro Latinitatem. Sed fac Latina esse, jam ego de historia inquisierim. Quid vult sibi? Si servi tum pugnarunt, quando, aut quomodo libertate donati sunt? Hoc debuit dicere. In re ita est. Gracchus, cum Pœnis et eorum duce Hannone pugnaturus, istis servorum copiis, qui, jam alterum annum servi militantes, libertatem taciti suspirabant, cum arbitrio ejus reliquisset senatus quid de illis faceret, priusquam cum Pœnis manum consereret, pronuntiavit, eum se extemplo liberum esse jussurum, qui caput hostis retulisset. Cum strenne pugnassent, virtutem eorum libertate remuneratus est. Sic ergo virtute de servis liberi facti. Hoc opinor dicere voluisse Florum, atque etiam dixisse, si verba ejus integra haberemus; quæ ad hanc faciem, ut ab Auctore concepta sunt, restituenda censeo: *Sed libertate donati. Fecerat de servis virtus Romanos.* Vel, quomodo fortasse mallet aliquis: *Fecerunt se de servis virtute Romanos.* Libertatem virtute meruerunt. Ita fecerunt se de servis Romanos ac liberos propria virtute. Perperam coaluerant istæ duæ voces in unam, ob soni affinitatem: *De servitute*, pro, *de servis virtute*. Priorem tamen malo lectionem, ut genio Flori convenientiorem: *Fecerat de servis virtus Romanos.* Cum vitio librariorum scriptum esset *servitus*, pro *de servis virtus*, correctores præsto fuerunt, ac *de servitute* fecerunt, ut solœcismum tol-

lerent. Nihil certius nostra correctione. *Salm.*

Nam hucusque tot mala compulerant: sed libertate donati, fecerant de servitute Romanos] Duodecim istas voces adulterinum quid et barbarum sapere, diximus in Suspicionibus; neque nunc aliter sapit palatum: sane horum omnium, nec volam nec vestigium extare in Pal. 2. jam testor. *Grut.* Si tamen retinere libeat, ita commodius sonent; *sed libertate donata fecerant de servitute Romanos.* Quomodo Justinus, 7, 2, 11. 'Captivum de Rege facturi.' et Noster mox: 'Mediamque de Italia Africam facerent.' *Freinsb.* Heinsius conjecturam suam repetit ad Vellei. II. 26. vel aliter legi posse censet, *fecerant de servis sua se virtute Romanos.* Tollius ad Anson. Ep. IX. vs. 23. et Fortuit. c. VII. *sed libertate donati fecerant se virtute Romanos.* Vulgata scriptura est in Naz. Pal. 3. Toll. Duisb. Fran. Voss. et omnibus Edd. tam vetustis, quam recentioribus; a quibus Ryck. in hoc uno abit, quod pro *fecerant* habet *fuerant*; Regg. *data*, pro *donati*. Jord. *sed libertate donatos de servitute Romanos fecerunt.* In tanta varietate scripturæ veteris, et conjecturarum, difficile est judicare, quid præferendum sit. E libro Ryck. conjectura nasci possit, *libertate donati fuerunt de servitute Romani*: nam ultima vox per compendium unius vel paucarum literarum scribi potuit. Sed magis puto *fuerant*, quod in illo legitur, esse a scriba errante, pro *fecerant*. Freinsheimii emendatio quam minimum quidem discedit ab aliis scriptis, et firmatur a Regiis, in quibus est *data*: eamque præter Grævium etiam Gerh. Vossius et Ryck. probarant. Nec ausim damnare cum *Salm. facere de servitute Romanos*, quasi non Latine dictum: quod nec Is. Vossio dammandum videbatur. Et tamen res ipsa videtur postulare, ut fiat mentio *virtutis*, qua libertatem sibi

pepererunt, qui ante pugnam adhuc servi fuerant. Itaque potius locum dandum censeo conjecturæ Salmasii ab Heinsio probatæ. Begerus hic adnotat: Si conjecturis agendum, quidni ad historiæ filum *fecit de servis Romanos*? Nec eo contentus, etiam insigni temeritate id, et *donata in τὸ κέρκειον* intulit. Amst. mutata distinctione ediderunt: *Sed libertate donati. Fecerant de servitute Romanos.* Ego, ut in loco corrupto, credidi relinquendum esse, quod ante edebatur.

§. 31 *O horribilem*] De Agathocle Justinus, 22, 4, 2. 'Mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret; et qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena; victusque victoribus insultaret.' Consule etiam notam Bernecceri ad Justin. Similis locus est Eutropii, 3. 12. Huic autem animo Romanorum prioris etiam belli Punici victoriam acceptam refert Polyb. 1. 59. *Frcinsh.*

Tam arctis afflictisque rebus] Tac. III. H. 69. 'Qui circumsideri ipsos, et, ni subveniretur, artas res nunciaret.' Sil. It. VII. 310. 'Quoniam res artæ.' Colum. 1. R. R. 5. 'Spes arctior.' 'Angustas res' dicit Horat. II. Carm. 10. 21. Duisb. Fran. et V. E. *artis*, ut fere optimi quique libri scripti. Vid. Rittersh. ad Phædr. IV. Fab. 5. et Drakenb. ad Sil. It. VII. 280.

Ausus est tamen in diversa respicere] Claud. de Laud. Stilicon. 3, 145. 'Post Cannas major (*Pop. Rom.*) Trebiamque fremebat, Et cum jam premerent flammæ, murumque feriret Hostis, in extremos aciem mittebat Iberos.' Adde Frontin. 3, 18. *Freinsh.* 'In diversa respicere' dicit, pro, de aliis, iisque longinquis provinciis, exercitibusque in eas mittendis, cogitare: ut III. 10. 16. 'Respexit Oceanum.' Liv. XXVI. 24. 'Philippum satis implicatum bello finitimo, ne Italiam, Pœnosque, et pacta

cum Annibale posset respicere.'

§. 32 *Hostes*] Cum statim sequatur *codem tempore, et hunc sustinuit*, [*sustinebat*,] maluerim cum Jordaneis: *cumque hostis, &c.* Grut. Scripturam hanc Jordanis sequutus est Beger.

Mediamque jam de Italia Africam faccerent] Jam non habetur in Nazariano, et potest vel haberi, vel abesse, sine magno, ut quidem puto, sententiæ detrimento. *Salm.* Ita Naz. nam alii *mediamque jam de Ital. &c.* eodem quidem sensu, sed asperiore vocum positu. *Freinsh.* N. Heinsio videtur aliquid deesse, et forte scripsisse Florum: *in jugulo reip. per Campaniam Apuliamque volitarent, mediamque de Italia Africam faccerent.* In Naz. abest *jam*. Græv. *Jam* est in Pall. et Voss. 3. in editis id nusquam inveni, nisi in Camertis, Stad. Grut. et recentioribus quibusdam Edd. Heinsii conjecturam recepit Beger.

Divisa per terrarum orbem] Ita v. e. et confirmavi eam loquutionem in Suspicionum libellis: vulgatur passim *diversa*, quod nec malum tamen: immo malum; cum alteri scripturæ adhæreant Pall. o. et Jord. *Grut.* Et alii scripti.

§. 33 *Sicilia mandata Marcello*] Scribuntur hæc a Liv. 25, 23, &c. Sil. lib. 14. in princip. *Cam.*

Nec diu restitit] Immo diu. Nec aliter dicat, qui historiam oppugnationis Syracusanæ ap. Liv. legerit. Quot labores, quot pericula circa mœnia Syracusana Marcellus exhausserit, non uno libro pertextuit. Sed nec in una urbe superata Sicilia est. Nam successoris suo Lævino consuli, quod in ea ageret, reliquit. Agrigentum adhuc tenebatur valido Carthaginiensium præsidio, quod ille expulit; et sic quod reliquum erat belli in Sicilia perfecit. *Salm.* Sicilia restitit ab A. U. 539. quo Marcellus in eam missus est, usque ad A. U. 543. quo M. Valerius Lævinus, Agrigento aliisque oppidis

captis, Pœnos tota insula expulit. Liv. xxvi. 40.

In una urbe superata est] Liv. xxvi. 43. 'In una nrbe universam ceperitis Hispaniam.' Justin. xii. 9. 'Si possint in uno capite orbis bella finire.' Et xxxii. 1. 'Velut in illo omne bellum confecissent.' Florns quoque eodem modo alibi. Vid. Ind.

Syracusæ] De nobilissima hac urbe scitu dignissima collegit e monumentis veterum doctiss. Cluver. Siciliæ Antiquæ 1, 12. Vide etiam Cic. in Verr. 4, 53. Freinsh.

*Quamvis Archimedis ingenio defende-
rentur*] Archimedis ingenium nihil contra proditionem valuit, qua captæ sunt Syracusæ. Eo sane usque processerat ingenio suo et machinis Archimedes, ut non solum navalem oppugnationis maritimæ apparatus Marcelli elserit, sed etiam terrestrem iisdem artibus impedierit, et ab oppugnatione enim in totum absistere coëgerit. Nec hic debuit tacere, proditione potissimum captas fuisse Syracusas. *Salm. Archimedis*] De quo Claudian. in Epigram. ibique Camers. Item Liv. 24. 34, 1. Plut. in Vita Marcelli, cap. 20. &c. Silius 11, 343. Freinsh.

Aliquando cesserunt] Ryck. tamen aliquando cesserunt: non male. Græv. Sic quoque Florent. et Fran. sed in hoc *in* alia manu adscriptum. Dubito an intrusum sit ab iis, qui putabant particulis 'quamvis,' 'etsi,' et similibus, semper subjiciendum esse 'tamen;' quod sæpissime post eas desideratur. Vid. Cic. i. Off. 22. Liv. xxvii. 39. Gron. ad Liv. xxii. 20. et xxv. 35. et quæ vir doctus adnotavit in Obs. Misc. Vol. vii. p. 141.

§. 34 *Longe illi triplex murus, totidemque arces*] Nusquam reperio, triplici fuisse muro cinctam Syracusarum urbem. Interpretatione itaque sublevandus vanus ac nugax Scrip-
tor. Amplissimam quidem civitatem fuisse Syracusas constat, ac lato am-

bitu diffusam, sed vastam ac spatiis dissipatam, et in plures divisam partes, quæ singulæ fere instar urbium fuere. Eæ partes muro etiam invicem disclusæ et interseptæ. Tres præcipuas videtur facere Noster, qui et totidem arces quasi singularum urbium agnoscit. Hoc modo et triplicem murum habuisse intellexerit. Cum enim unaquæque harum arcium ac partium urbis Syracusanæ proprio muro ab altera fuerit separata, trinus murus illi fuit superandus, qui totis Syracusis potiri in animum induxerit. Livius urbem et partem eam, quæ proprie 'Insula' vocabatur, distinctam fuisse docet. Νάσσοι incolæ vocabant. Atque ita legendum ap. Liv. ubi edd. ejus ubique *Nasson* cum duplici ss scribunt: Lib. xxiv. 'Epicydes ab insula, quam ipsi Nason vocant, citato profectus agmine.' Ea insula muro peculiari ab cetera urbe, quasi intersepimento, disjuncta. Idem Livius: 'Muri que ea pars, quæ ab cetera urbe nimis firmo munimento intersepiebat insulam.' Jam ceteræ urbis, quæ ab insula, sive Naso proprie dicta, separabatur, variæ quoque partes, et ipsæ urbium instar. Neapolim, et Tycham, inter has nominat Livius his verbis: 'Marcellus, ut Enryalum neque tradi neque capi vidit posse, inter Neapolim et Tycham, nomina partium urbis, et iustar nrbiū sunt, posuit castra.' Meminit Hexapyli, urbis partis non modicæ, a numero portarum sic dictæ. Ex Livio tamen colligo, nomen portæ potius fuisse. Sic enim scribit, lib. xxiv. cap. xxi. 'Hexapylo Theodotus ac Sosis post solis occasum, jam obscura luce, in-
vecti, transvecti per Tycham.' Item lib. xxv. cap. 24. 'Prope Hexapylon est portula. Ea magna vi refringi cæpta.' Et paulo post: 'Sub luce Hexapylo effracto, Marcellus omnibus copiis urbem ingressus.' Apparet igitur ex his, portam fuisse, a nu-

mero portarum, vel portularum, sic appellatam. At Achradina, portio urbis longe maxima ac munitissima, ad mare posita, cujus frequens in oppugnatione Syracusarum ap. eund. Liv. mentio. Sic quatuor urbis partes, quas instar urbinum idem fuisse dicit, Nasos, Achradina, Neapolis, et Tyche. Arces trinas fuisse hic Annæus vult. At Livius duas tantum commemorat. Unius arcis primum habet mentionem, quæ in insula erat. Horrea ibi fuere publica. 'In insula,' inquit, 'inter cetera Andronodorus præsidii firmat horrea publica. Locus saxo quadrato septus, atque arcis in modum emunitus, capitur a juventute, quæ præsidio ejus loci attributa erat.' Ea est arx, de qua ibidem paulo ante loquutus est: 'Itaque Andronodorus et insulam, et arcem, et alia quæ poterat, quæque opportuna erant, præsidii firmat.' Hæc arx insulæ fuit. Altera porro arx, in extrema parte urbis, a mari versa, et viæ imminens, quæ in agros ferebat et mediterranea loca, Euryalus vocabatur. 'Ad Euryalum signa referri jussit. Tumulus est in extrema parte urbis versus a mari, viæque imminens ferenti in agros mediterranea que insulæ, per commodus ad comæatus excipiendos.' Præter has duas arcès alterius non meminit Auctor ille, cum diligentissime exsequatur obsidionem Syracusarum. Noster vero triplicem murum, totidemque arcès, Syracusis tribuit, non solum obscure, sed etiam parum scienter loquutus. *Salm.* De partibus Syracusarum add. Cic. iv. Verr. 52. et 53.

Portus ille marmoreus, et fons celebratus Arethusæ] Non video quam magni momenti instar efficere poterit ad defensionem Syracusarum, portus, marmoreus potius, quam ex alio lapide factus, et fons Arethusæ Poëtis decantatus. Facile quidem patiar dici, nihil profuisse urbi quæ capta sit, triplicem murum, totidemque ar-

ces. Sed quid urbi prodesse tali in tempore quibat, magnifica portus substructio, et celebris fontis amœnitas? Portus majoris meminit ad Syracusas Livius. Ergo et minorem alterum habuerit. Is portus in Achradina. Ibidem et Arethusæ fons. Hic portum cum Arethusa jungit. Similiter et Livius, ubi memorat, Achradinam sub tribus præfectis fuisse, quorum unus Mærichus Hispanus, qui Achradinam tradidit Romanis. Cum Achradinæ partes inter tres præfectos divisæ essent, et suam quisque tuendam partem suscepit, Mæricho obtigisse regionem dicit Livius ab Arethusa fonte ad ostium magni portus: 'Ipsi regio evenit ab Arethusa fonte usque ad ostium magni portus. Id ut scirent Romani, fecit.' Hæc cum ap. Liv. legisset Noster, fortasse inde arripuit, ut diceret, nihil illi profuisse, quominus caperetur, portum marmoreum, et fontem Arethusam. Nempe eam partem obtinuit præfectus ille, qui Achradinam prodidit Marcello, et milites ejus recepti per eam portam, quæ prope Arethusam erat. Qua proditione non solum capta Achradina, sed etiam eadem opera et Nasos sive insula. Urbs ipsa ante in ditionem venerat Marcelli cum arce Euryalo. Magnum autem portum fortasse pro magnifico vel magnifice extructo accepit Florus. Nusquam enim prodidit Livius, ex marmore fuisse. Utut sit, ineptum est, quod Florus portum heic marmoreum, fontemque Arethusam, cum triplicis muri et trinæ arcis munimentis jungit, quasi et in illis satis præsidii esse debuerit, ne urbs caperetur; quod tamen parum valuerit: 'Longe illi triplex murus, totidemque arcès, portus ille marmoreus, et fons celebratus Arethusæ.' Sic supr. cum vellet dicere, parum valuisse artes nauticas Carthaginiensibus: 'Longe illis nauticæ artes, detergere remos, et ludi-

ficari fuga rostra.' Ceterum, ut 'adesse' alicui dicitur, qui eum defendit ac protegit, ita 'abesse,' et 'longe esse,' a quo non potest præsens auxilium sperari. Virg. in *Æn.* xii. 'Longe illi Dea mater erit.' Longinquum auxilium ei, cui præsens periculum, pro nullo putandum est. Ideo vicinos auxiliores præferebat Hesiodus longe habitantibus, si forte cognatis: *Τετροves ἄξωστού ἐκίον, ζώσαντο δὲ πηοί.* Vicinus, in qualicumque habitu deprehensus, etiam seminudus, etiam discinctus, ex proximo potest accurrere. Cognatus, qui longe incolat, præter moram itineris, id etiam temporis moratur, quod in vestiendo se, ac cingendo, sumere cogitur. Quia nudus ex longinquo per mediam urbem discinctus venire non possit. Ut serum igitur auxilium idem fere quod nullum, ita, qui longe alicui sunt vel absunt, in præsentis periculo constitutis parum idonei defensores. Inde illa loquutio, e medio vulgi sermone sumpta. 'Longe esse aliquid' vel 'aliquem,' qui parum prodest, vel non defendit. Cæsar de Bell. Gall. 'Longe illis abfuturum nomen populi Romani.' Ubi etiam emendari potest *longe illis futurum.* Etsi nec improbem *abfuturum.* Sic 'adsistere,' quod adesse ac præsentem esse significat, recens Latinitas pro, adjuvare posuit. Et ita nos quoque nunc Francoceltæ in idiomate nostro Romanensi usurpamus. *Salm.*

Nisi quod hætenus] Ita tres Pall. et c. v. *Grut.* Ita recte *Grut.* noster restituit ex veteri sua ed. cum reliquæ recentiores haberent: *Quid nisi hætenus profuere?* cum interrogatione. Veteribus editis nostri codices scripti suffragantur. Portum marmoreum, et fontem Arethusæ, hætenus Syracusis profuisse, ut victæ urbi parceretur, Flori somnium est. Pulchritudo urbis ac vetusta gloria, omnium ferme illa tempestate clarissi-

mæ ac pulcerrimæ, memoria præterea beneficiorum Hieronis, socii regis, potius effecerunt ut ne deleretur. *Salm.* Hanc sententiam Flori post *Salm.* etiam improbat Grævius in *Præf.* Begerus hic quoque *Florum* ab eorum reprehensione defendit; sed, ut mihi videtur, parum feliciter. Dicit Flori mentem hanc esse, 'Nec pulchritudinem nec celebritatem locorum valere adversus vim aut prodicionem; sed ad hoc forte, ut victori commiserationem moveant, ne perdantur: adeoque Romanos nec munitionum robore, nec venustatis respectu manus ab oppugnatione cohibuisse: sed utrisque postea motos fuisse, ut captæ Urbi parcerent.' Hoc nihil aliud est, quam verba Flori quæsitis ratiunculis in alienam sententiam detorquere. Apertum est, quæ sit mens Flori. Conjungit ille uno tenore muros, arces, portum marmoreum, et fontem Arethusæ, quasi ea omnia peræque potuissent prodesse adversus vim Romanorum: quod eum non debuisset facere, sed muros et arces, quæ sola valebant adversus vim hostium, a portu marmoreo, et fonte Arethusæ, quæ nihil faciebant ad defensionem Urbis, separare, recte disputant *Salmasius* et *Grævius.* Sed nec munimenta urbis ei profuerunt, quo minus a Romanis capta deleretur, ut putat *Begerus.* Pulchritudo fortassis ei ad hoc prodesse poterat: quamquam ne illa quidem præcipua causa fuit, cur ei parcendum existimaverint Romani. Rectius *Florum* defendere potuisset *Begerus*, si posita distinctione maxima ante vocem 'Portus,' arripuisset lectionem *Edd.* quas memorat *Gruterus*: *Portus ille marmoreus, et fons celebratus Arethusæ, quid, nisi hætenus, profuere?* Sed ea destituitur auctoritate librorum veterum, et excogitata videtur ab iis, qui intelligebant hæc non recte conjungi.

§. 35 *Sardiniam*] De hac insula

quoad ejus fieri potuit, accuratissime scribit modo laudatus Cluverius, in Sardinia sua antiqua: quo lectorem remissum volumus. *Freinsh.*

Gracchus] Tib. Sempronius Gracchus quicquam hoc Punico bello in Sardinia imperii fuisse, haud facile invenias, cum neque prætura functus sit, et prætores hoc fere tempore solum in eam provinciam (erat enim in provincia formam ante hoc bellum annis quatuordecim redacta, per M. Mathonem Cos.) mittebantur: nam hunc Gracchum in ædilitate magistrum equitum a M. Junio Pera dictatore dictum fuisse, Liv. 22, 57, 9. testatur; inde mox Cos. designatum anno 538. iterumque post biennium, et semper illi bellum cum Annibale in Italia, idque in Lucania, mandatum fuisse, quousque procos. ipse anno 541. hospitis Lucani sui fraude, insidiis circumventus a Magone Pœno interfectus est. Sed Consularis facta est, propter belli magnitudinem, Sardinia anno 576. hoc est annis 41. post hujus belli initium, eamque tunc sortitus est Sempronius Gracchus Cos. hujus, de quo diximus, nepos: deque iis procos. Gracchum triumphasse testantur triumpho Capitolini, tantumque captivorum Romam deportasse, ut in proverbium abierit, 'Sardi venales.' Quod si rem tanto intervallo gestam cum hoc Punico bello confundit, intolerabilis est ἀνατομή. Verum isto, quo cum Annibale bellatum est tempore, rem bene gestam adversus Pœnos et Sardos in Sardinia a T. Manlio prætore, qui Q. Mucio Scævola valetudinario successor datus est, Liv. 23, 40. testatur: ut qui captos a Manlio Asdrubalem, Magonem, Annonem Pœnorum: Harsicoram et Hiostum Sardorum duces cæsos esse scripserit. 'Insanorum' etiam 'montium' Liv. 30, 39, 3. meminit: Ptolem. *Μαυρόμενα ὄρη* lib. 2. Geogr. vocat. *Stad.* Rupertus 'Insanos montes' sic dic-

tos suspicatur ab immanitate: nam veteres 'insanum' pro magno dicebant. Sed e Claud. de Bell. Gild. in fin. intelligi potest, eos hoc nomen accepisse a nautis, quod ibi mare sævum ac scopulosum esset. Et infesta ac periculosa navigantibus fuisse ea loca etiam Liv. indicat xxx. 39.

Sardiniam Gracchus arripuit] In Sardinia tum quidquam egisse Gracchum, non reperio. Sardiniam a Graccho perdomitam post captas Syracusas, ordo rerum, prout hic narratur, postulat. Atqui nihil in Sardinia gestum eo anno, quo expugnatæ Syracusæ. Tribus aut quatuor annis ante domita fuit Sardinia per T. Manlium prætorem, qui triginta millia Sardorum uno prælio cecidit, duce Hiosto filio Hamsicoris. Qui etiam altera acie Sardos cum Pœnis devicit, quibus præerat imperator Asdrubal, Cornumque urbem totius gentis primam cepit. His perpetratis, ac debellata insula, Manlius Romanam navigavit, perdomitamque Sardiniam patribus nuntiavit. Vide Liv. lib. xxiii. Non potest de alia subactione Sardinia Florus intelligi, nec ipse potuit intelligere. Sed perperam Graccho tribuit, quod a Manlio gestum est. Sempronius Gracchus, tum Consul, Campanos cecidit: Epit. Liv. 'Sempronius Gracchus Consul Campanos cecidit. Præterea in Sardinia feliciter, T. Manlio prætore, adversus Pœnos Sardosque res gestas continet, a quo Asdrubal dux, et Mago, et Hanno, capti.' Multa igitur heic a Floro peccata. Primum, quod subactam Sardiniam a Graccho facit, quam Manlius subegit. Deinde, quod post captas Syracusas id actum memorat, quo tempore constat nondum obsessas fuisse. At tres annos integros in obsidione Syracusarum contrivit Marcellus. Postremo, quod in Caralim urbem sævitum ait, quæ Romanorum tunc fuit, et sedes erat belli Romano imperatori. Ducem

Sardorum Livius in editis *Harsicoram* vocat. Sed vetustiss. liber Bibliothecæ Puteanorum modo *Hamsicoram* appellat, modo *Hapsicoram*; Græcis Ἀψικῶρας. *Pellidos Sardos* ibidem commemorat, qui debent esse *pelliti*, a pellibus, quas gerebant pro veste. Sic *pelliti Scythæ*. Livius, *Hapsicoratum* forte profectus erat in *pellitos Sardos*. Ita scribendum. *Pellitos* fuisse Sardos aliquos vel 'mastruga' vestis indicio est, quam a Sardis acceptam Auctores scribunt, et pelliceam esse volunt. *Salm.* Ad ea, quæ de 'pellitis Sardis' scribit *Salm.* add. Gron. ad Liv. xxiii. 40. et Interpp. Cic. ad Oration. de Provinc. Consul. c. vii. Carales tum in potestate Romanorum fuisse ostendit Liv. l. d.

Nihil illi gentium feritas] Hunc etiam locum in mendo cubare N. Heinsius affirmat, quia Sardinia plures populos, unam tantum gentem complecti potuit. Liv. xli. 17. 'Omnes Sardorum populi, qui defecerant, in ditionem redacti.' Scribebat igitur *nihil illa gentis feritas*, ut in lib. iii. cap. 3. 'Donec invicta illa rabies et impetus.' *Græv.* Sic de Sardinia Plin. iii. H. N. 7. 'Celeberrimi in ea populorum Ilienses, Balari, Corsi.' Et Mela ii. 7. 'In ea antiquissimi populorum sunt Ilienses.' Idem de Britannia iii. 6. 'Fert populos, regesque populorum.' De discrimine 'gentis' et 'populi' Gron. ad Liv. v. 34. quem locum etiam Heinsius adscriperat. Nec tamen hic quidquam mutandum puto: vid. quæ adnotata sunt ad Liv. xxiii. 41. 1.

Nihil illi gentium feritas, insanorumque immanitas montium profuere] De Syracusis idem dixerat alio modo: 'Longe illi triplex murus, totidemque arces.' Hoc est: Nihil illi triplex murus profuit, totidemque arces. Frigida porro et absurda Flori hæc conceptio de Insanis montibus, qui nihil Sardiniae profuere quo minus subigeretur. Quasi Insani illi

montes tam ardui, atque ascensu difficiles fuerint, ut prohibere potuerint insulam adiri, vel domari. Ad mare illi montes, ac cognomine horrendi magis, quam re ipsa. Meminit eorum Liv. lib. xxx. Ea inde accepit Noster, quamvis ibi de alia re mentio fiat, quam de Sardinia a Manlio subacta. 'Ilvam insulam, et ab Ilva Corsicam, a Corsica in Sardiniam trajecit. Ibi superantem Insanos montes multo et sævior, et infestioribus locis, tempestas adorta disiecit classem.' Ex eo loco arripuit Insanos istos montes, quorum immanitatem heic nihil profuisse dicit Sardiniae, cum a Graccho perdomaretur. Quæ de re nihil ibi Livius, cum Sardiniam redactam in ditionem memorat. Et sane ineptum est. Nullum enim impedimentum aut moram objecisse armis Romanis montes illos historia ipsa perhibet, haud sane magis, quam fons Arethusæ. *Salm.* Historia quidem non tradit montes hos impedimentum adtulisse Romanis in subigenda Sardinia: sed tamen montes rectius referuntur inter ea, quæ valent ad defendendam regionem, quam fontes: nam montes sunt naturalia munimenta regionum. Itaque hoc speciosius defendit Begerus, quam quod de portu marmoreo, et fonte Arethusæ dixerat Florus.

Urbemque urbium] 'Caput urbium' supr. i. 16, 6. Eodem modo iv. 12, 13. 'Mysi barbari barbarorum.' Plura hujusmodi vid. ap. Spanh. Diss. viii. de Præstant. et Us. Numism.

Gens contumax, vilisque mortis] *Vetrius* legerim, *vilisque morti*; *vilem morti*, eleganter vocat facilem ad mortem excipiendam, et mortem nihili facientem. *Salm.* *Vilisque morti*] Sic quidem Pall. tres; non, ut editur, *mortis*. Grut. Sic 'Vilis sibi juvenus,' ap. Lucan. 4. 276. *Freinssh.* Cum Pall. consentient o. s. et v. e. *Viles morti* dicit eos, qui projiciunt vitam, et nihili faciunt mortem, ut

Lucan. iv. 506. de Opiterginis, 'Morti faciles animas.' Vid. Burmann. ad Quintil. Declam. 377. 'Vilitatem sui' sæpe etiam alii de hoc habitu animi dicunt. Freinsh. in Ind. Curt.

§. 36 *Cn. et P. Scipiones*] Historiam hanc scribunt Liv. lib. 23, 24, 25. Appian. Libyco. Plut. in Vita Scip. Val. M. 1. 6, 2. 3. 7, 1. Sil. 13, 381. et 15, 3. Serv. Æn. 6, 843. Entrop. Oros. 4. 17. Cam. Adde inf. 2. 17, 6. Freinsh.

Rursus amiserunt] *Amiserant*, Jord. *amiserunt* probamus. *Salm.* Pall. et Voss. *amiserunt*. Naz. in exemplari Salmasii, et ceteri s. et o. e. *amiserant*: sed *eripuerunt* Berol. Duisb. et v. e. Vinetus edidit *amiserunt*, e libris suis, ut puto. Idque sententiæ magis convenire videtur. Adnotat hic Beger. e Grut. in quibusdam Edd. esse *spem pæne totam*; sed in Berol. *spem totam*. Idem est in Duisb. Fran. Voss. 2. Ed. V. B. S. et P. ac deinde Camertis et Stadii. Facile adparet hoc ortum esse ex ultima litera vocis præcedentis, et sequente voce *pæne*: quod jam monnit Grut.

Sed Punicæ insidiæ] Lipsium omnia, quæ sunt inter *eripuerant*, et hæc verba, pro glossis habere adscripserat illius Auditor. Sane non admodum elegans est iteratio illa eorundem prope verborum, *sed insidiis Punicæ fraudis oppressi*, et *sed Punicæ insidiæ alterum...oppresserunt*, in primisque particulæ *sed*, cujus repetitio plane ingrata est. Et omnino mihi persuadeo hic aliquid vitii latere. Nam et Jord. ea, quæ Lipsio suspecta erant, omittit, ap. quem hic locus ita legitur: *pæne totam Romanis eripuerant provinciam. Sed insidentes Punicæ fraudis insidiæ alterum ferro*, et reliqua, ut in Floro. Nec tamen credo illa omnia tollenda esse, quæ ejiciebat Lipsius. Nam videtur genuina phrasis Flori esse, *magnis illi præliis quum Punicas opes cecidissent*. Sic II. 17. 6. de Scipionibus: 'Præliisque

ingentibus Annonem et Asdrubalem ceciderunt:' IV. 2. 75. 'Oceanus utramque classem naufragio cecidit.' Et alibi.

In turrin] Dubitat tamen Liv. 25. 36, 11. Freinsh.

§. 37 *Scipio*] Quæ hic scribuntur de Scipione superiori, habentur late a Liv. lib. 26. et seqq. Plut. in Vita Scip. Val. M. 3, 7, 4. 3, 9, 8. et sæpe alibi. Plura Gell. 4, 18, 6. 8, 12, 8. (Nam reliqua quæ ex hoc Auctore citat Camers, ad Æmilianum attinent) Plin. 7, 9, 7. 30, 16, 4. August. 3, 21. Civ. Silius, lib. 18. usque ad finem operis. Virg. Æn. 6. 842. Claudianus. *Cam.*

§. 38 *Bellatricem*] De bellica veterum Hispanorum gloria, pleni scriptorum libri, quos hic coacervare fastidio sit. Occurrent aliqua inf. cap. 17. et 18. huj. lib. *Idem*. Add. Liv. xxviii. 12. et Barth. xxv. Adv. 12.

Seminarium] Ita recte per appositionem: q. l. *seminarium*, quod vix probo. Sic Appuleius, in Apolog. Herenn. Rufinum vocat 'omnium malorum seminarium.' Freinsh. Liv. vi. 12. 'Quæ' loca 'nunc vix seminario exiguo militum relicto, servitia Romana ab solitudine vindicant:' vid. Ind.

Totam a Pyren. montibus] Nam hi sunt utrinque ejus termini. Justin. 44, 1, 3. 'Hispania, inter African et Galliam posita, Oceani freto, et Pyrenæis montibus, clauditur.' Fr. Scipio eam præcipue partem Hispaniæ subegit, quæ est ad mare mediterraneum a Pyrenæo ad Anam fluvium: Lusitaniam, Callæciam, Asturiam, Cantabriam, et alias quasdam partes Hispaniæ non attigit. Patet e Liv. Add. Sigon. 1. de Ant. Jur. Prov. 5.

Nescias citius, an facilius] Quod cito fit, etiam fieri facile puto. Scribendum igitur *facilius*, ex veteri ed. et optimo Nazariano, utroque Pal. et Jord. ipso denique. Sic lib. iii. cap.

6. 'Quid prius in hac mirere victoria, velocitatem, quod quadragesimo die parta est; an felicitatem, quod ne una quidem navis amissa est?' Sic inf. lege *felicitē* pro *facile*. Salm. *Felicius* Sequenda erat turba, Mss. Pall. confirmata insuper editionibus antiquitatis. Ceterum paullo post, retinui *quam facile*: snadente majestate codicis Naz. neque enim *felicitas* heic aliud quam *facilitas*: itaque, ut supra dixerat, 'citius,' ac postea tamen iterat 'velociter;' ita et *felicitatem* mox mutat *facilitate*. Interim non ideo concesserim, quod 'cito' fit, etiam 'facile' fieri: immo fere est, ut arbitrer potius, heic convenire, *an facilius*. Grut. Similis omnino locus inf. 3, 6, 15. Freinsh. Idem quod in Pall. etiam in Berol. Magl. Duisb. Voss. V. E. et Junt. erat. In ceteris s. et e. *facilius*. Paullo post plerique libri habebant *facile*, Berol. Duisb. et V. Ed. *felicitē*. Et ita quidem etiam Lipsius emendarat, et paullo ante *felicius*, quod Perizonio quoque et Toll. placebat, et edidit Beger. Mihi antea cum Grut. turba sequenda, et *an facilius*, et *quam facile* relinquendum videbatur; cum propter numerum librorum, tum quod etiam Freinsh. et Græv. ea retinuerant, etsi paullo ante ediderant *felicius*. Nunc Lipsii, Salm. Toll. et Perizon. sententiam præferendam putavi, accedente præsertim auctoritate duorum Mss. et v. e. Quemadmodum 'velociter' respondet præcedenti 'citius,' sic præcedenti *felicius* respondere debet *felicitē*. Qui hic non probant *felicitē*, nec ibi, quidquid dicat Grut. retinere possunt *felicius*; sed sequi debent scriptos illos et olim editos, qui habent *facilius* et *facile*: quorum scripturam non confirmant sequentia, 'quod tam facile victa est Hispana Carthago;' nam voce 'facile' ibi tam velocitas, quam felicitas comprehenditur. *Facilis* et *felix* autem, item *facilitas* et *felicitas* in Mss.

sæpe permutantur. Vid. cl. Burm. ad Vell. II. 53. Dion. Voss. ad Cæs. III. Civ. 73. et ad Liv. XXXI. 26. 7. adnotata. Sic inf. II. 8. 17. in vulgatis *mira facilitate*, pro *felicitate*.

§. 39 *Fatentur*] V. ad IV. 12. 62.

Eodem quippe die] Vide Liv. 26, 42. &c. Eutrop. 3, 15. Oros. 4, 18. Polyb. 10, 9. Sil. 15, 220. Auctor. de Vir. Illustr. cap. 39. Plut. Scipione (si modo is auctor) Plin. 26, 4. Appian. Hispan. et Nostrum, inf. 2, 17, 7. Freinsh.

Eodem quippe, quo obsessa est die, capta est, omenque Africanæ victoriæ fuit] Ter quaterque τὸ est iteratur, tam hic, quam in proximis: prorsus inconcinne. Forte: *quo obsessa est die capta omen Africanæ fuit, quod tum facile victa esset Hispana Carthago*. Deleto *victoriæ*, ut subintelligatur ex sequentibus, vincendæ Carthaginis. Ipsa scribendi ratio succinctum in Floro dicendi genus requirit, cum epitomen nobis dederit. Omen Africanæ non difficulter vincendæ Carthaginis fuit, quod tam facile victa est Hispana Carthago. Val. M. IV. 3. 'Scipio cum in Hispania Carthagine oppressa majoris Carthaginis capiendæ summisset auspicia.' Hæc. N. Heinsius. Græv. Heins. in ora libri sui pro *victoriæ* etiam adscripserat *victori*, mutata, ut videtur sententia, quum prius delendum censuisset *victoriæ*. Non credo locum indigere mutatione. *Hispana Carthago*, ut 'Hispani agri' ap. Liv. XXVIII. 35. et alia hujus generis ap. Heins. ad Ov. v. F. 580. mox Florus n. 42. 'Pænus Dux.' Ov. IV. Tr. 6. 5. 'Pæni leones.' Ryck. Fran. et ed. Sab. *Hispania Carthago*. Aldus, Camers, et Plantinus *Hispanica*: non recte.

§. 40 *Ad profligandam*] Vid. Ind. et ad II. 15. 'Sanctitatem' Freinsh. in Ind. interpretatur integritatem, et abstinentiam. 'Sanctitas' quidem interdum hæc significat, quum de his

dicitur, qui in imperiis magistratibusque sunt, et opponitur avaritiæ, rapacitati, et crudelitati, ut in C. Nep. Lys. iv. Verum hic non tam de illis virtutibus agitur, quam de continentia morum, et abstinencia a libidine Venerea. Nam et hæc ‘sanctitas’ dicitur. Cic. iii. Phil. 6. ‘Quis hoc adolescente castior? quis modestior? quod in juventute habemus illustrius exemplum veteris sanctitatis?’ Liv. xxxiv. 6. ‘Pudor sanctitasque fœminarum.’ Et ‘sanctus’ et ‘sancte’ eadem significatione ap. Phædr. iii. Fab. 10. et Curt. iii. 12. Sed hæc in universum etiam de vita moribusque, qui incorrupti, et sine reprehensione sunt, dicuntur. Sic Liv. xxvii. 8. ‘sanctitatem vitæ’ opponit negligenti, dissolutæ, et luxuriosæ vitæ.

Captivos pueros puellasque] Historiam hanc habet Livius, 26. 49. et 50. Eutrop. 3. 5. Plut. in Vita: Auctor de Vir. III. cap. 49. Notanter Sil. 15. 268. Val. M. 4. 3. 1. Cam. Quantæ autem ad conciliandos hostium animos efficacæ sit ista continentia et humanitas, patet exemplo Alexandri et Darii ap. Curt. 4. 10, 34. et Plut. Orat. de virtute Alex. cap. 14. Itemque Val. M. 5. 1. toto capite. Freinsh. Valerium Antiatem aliter de hac re adversus omnes alios Scriptores sensisse, prodit Gell. vi. 8.

Saltem oculis videretur] Legebatur prius, *saltem vel oculis*. Inepte: alterutrum enim tantum probum est, alterum ejiciendum: in Flori libris certe omnibus, *vel oculis videretur*, scriptum extat. *Saltem oculis*] Alii: *saltem vel oculis*, sed istud *vel* non habet Jordanes: quod et glossarion esse suspicor. *Saltem* namque hujus *vel* significationem habet tam h. l. quam inf. 3, 8, 2. ubi ‘vel’ nulla subjiciunt exemplaria. Vin. Sed exemplar Ms. ut et editi ante, *saltem vel oculis*, quod etiam totidem literis in Pall. tribus. Grut. Et in Ryck.

Toll. Duisb. Fran. Voss. et o. e. ante Vinetum. In Voss. idem esse *vel*; sed excerpta non satis clare indicabant, utrum in iis *delibasse vel oculis*, an *delibasse saltem vel oculis* esset. Begerns edidit, *delibasse vel oculis*. Mili quoque verosimilius videtur *saltem*, ut notius, pro interpretatione τοῦ vel adscriptum fuisse. Sed retinui *delibasse saltem oculis*, quod post Vin. Gruterns, Freinsh. Græv. et alii ediderunt: et ita Regg. Paulo ante Regg. Toll. Duisb. Fran. Voss. 3. et v. e. nec in conspectum quidem suum. Ryck. Voss. 1. 2. Jord. et al. e. v. ne in c. q. s. de quo vid. supr. ad cap. 5.

§. 41 *Inter diversa terrarum*] Tolloius malebat *per diversa*, ut iii. 19, 2. Et sic rursus Florus iii. 5, 27. et iii. 6, 1. Nihil mutandum puto. *Inter* sæpe est idem, quod, in, vel, per, et de loco, tempore, et re dicitur. Terent. Eun. iv. 2. ‘Cæpi egomet mecum inter vias cogitare.’ Suet. Aug. xlv. ‘Inter angustias vicorum pugnandos.’ Liv. i. 10. ‘Inter tot annos,’ ubi vid. Gronov. Suet. Cæs. iv. ‘Supplicio, quod illis sæpe minatus inter jocum fuerat.’ Et Galb. v. ‘Inter conventum matronarum.’ Ita ibi est in Edd. vett. pro quo Torrent. Græv. et Jac. Gronov. e libris suis prætulerunt *in conventu*. Sed hoc pro glossa habet Sciopp. v. Suspect. Lect. 19. Et causa est, cur suspectum esse possit. Certe in eod. Suet. Cæs. iv. minime sequendos arbitror libros scriptos Casanbono memoratos, qui habebant *per jocum*.

Visceribus inhaerentem] Hoc sæpe dicunt veteres de malis, quæ pertinaciter urgent, et vix ulla vi depelli possunt, tamquam intestina et inveterata quædam ulcera. Cic. iv. Tusc. 11. ‘Permanat in venas, et inhaeret in visceribus illud malum.’ Liv. xxxiii. 44. ‘Hæcere et aliud in visceribus Græciæ ingens malum.’ Id. xxxiv. 48. Tyrannum ‘hærentem

visceribus nobilissimæ civitatis.' Et xxxii. 21. 'Quod (bellum) per xvi. annos velut intra viscera Italiæ toleraverant.' Alia significatione Cic. i. Phil. 15. 'In medullis Pop. Rom. ac visceribus hærebant;' de summo amore.

Contra Romanos Italicis quoque viribus utebatur] Nimirum hoc etiam inter cetera habet commodi bellum in hostili solo. 'Quippe' (verbis Agathoclis ap. Justin. 22. 5, 4.) verum est, 'aliter domi, aliter foris, bella tractari: domi ea sola auxilia esse, quæ patriæ vires subministrant; foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, et odio diuturni imperii externa auxilia circumspicientibus,' &c. Suadet hoc idem Antiocho expertus Annibal, ap. Liv. 34, 59. Vide Aristidem, Orat. 13. p. 263. *Freinsh.*

§. 42 *Tarentus ad nos redierat*] In vet. Nazarii membranis scribitur: *Idem Tarentius*. Facilis emendatio: *Pridem Tarentinus ad nos redierat*. Sic fere semper loquitur Florus. 'Tarentinus' pro, Tarentini, 'Romanus' pro, Romani, 'Germanus' pro, Germani, et talia passim obvia sunt multa hunc Auctorem pervolventibus. *Sal. Ryck. Idem Tarentinus ad nos redierat*. Sic et Nazar. Probo Salmasii conjecturam: *Pridem Tarentinus ad nos redierat*. Mox pro vulgato, *ut inde totis viribus Romam converteretur*, non inepte idem, *ut ille totis viribus Romam converteretur*. Græv. Voss. *idem Tarentinus*. Regg. *Id est Tarentus*. Tollius Fortunior. c. xxi. legit *Jam Tarentus*. *Tarentinus*, quod probant Salmas. et Græv. est in Edd. Beroald. Sab. et Parv. Et ita e. Naz. descripsit Gruterus, et Salm. ipse in exemplari suo, non *Tarentius*. Begeerus e Ryck. et Berol. recepit, *ut ille*. Et sic habent etiam plerique alii scripti, et edd. vet.

Ad nos redierat] Qua arte Tarentum a Fabio recuperatum, docet Liv.

27, 17. August. 1, 6. Civ. Eleganter Sil. 15, 320. *Cam.* De hac re extat pulcer jocus Fabii ap. Plut. Apophth. cap. 5. 'Cum M. Livius, qui Tarentinam arcem præsidio tutabatur, sua opera eum Tarento potitum diceret: aliis ridentibus, vera, inquit Fabius; dicis: nisi enim tu urbem amisisses, nunquam ego recepissem.' *Freinsh.*

Jam Capua sedes et domus et patria altera Annibalis] Hallucinatur Florus, cum harum urbium recuperationem iter Hannibalis ad urbem præcessisse scribit. Nam cum Capua obsideretur a Consule Romano, non aliter urbi obsessæ ferri opem posse putabat, quam si Romam obsideret. Vide Liv. 26, 7. Appian. in Hannib. Græv. Sententia Flori est, quum jam in eo esset, ut caperetur Capua, Annibalem, ut Romanos ab ea abstraheret, et impediret amissionem Capuæ, Romam petivisse. Nam Capuam tum nondum captam fuisse, quum Hannibal Romam proficiscebatur, mox ipse ostendit. Nec tamen satis aperte, et accurate expressit hanc sententiam. Observat etiam Fabrettus in Apolog. advers. Jac. Gronovium p. 111. Florum præpostere narrare de Tarento. Nam hoc receptum est A. U. 544. biennio post Capuam captam. Liv. xxvii. 15.

Patria altera Annibalis] Silius, ii. 425. 'Altera jam patria, atque æquo sub honore vocatur, Altera Carthago Capua.' Cic. in Verr. 4. 8. 'Tua te altera patria, quemadmodum dicere solebas, Messana circumvenit.' Fr. Annibal Capuam Carthagini æquare solitus erat. Liv. xxv. 15.

§. 43 *Populum dignum orbis imperio*] Ob virtutem et constantiam. Pertinet huc, quod supr. 1. 13, 3. dixit: 'Ea certe fuit vis calamitatis, ut in experimentum illatam pntem divinitus, scire volentibus immortalibus Diis, an Romana virtus imperium orbis mereretur.' *Freinsh.*

Dignum omnium favore] Dele om-

nium, et lege: *dignum favore et admiratione hominum ac deorum*. Sal. *Dignum omnium favore*] Ita dudum editio accuratissima Vineti, quomodo postea legendum monuit, ex veteri suo cod. Lipsius d. cap. 19. nec aliter sane aut Pall. aut vett. edd. aliæ *et administratione*: ridicule. Ceterum sciat lector, illa quæ præcedunt, *dignum orbis imperio*, omissa in vet. ed. cui ansam dedit repetitio vocis *dignum*. Grut. V. E. *omni*, quod probabant Gerard. Vossius, et Heins. Beger. ex sententia Salmasii exclusit *omnium*, contra o. s. et e. Salmasii conjectura hac ratione niti videtur, quod satis erat 'hominum ac Deorum,' etiam non addito illo *omnium*, ut inf. III. 21, 12. et in Sall. Cat. xv. 'Diis hominibusque infestus.' Liv. x. 7. 'Cui Deorum hominumve indignum videri potest?' Et xxviii. 21. 'Nec alium Deorum hominumve, quam Martem se iudicem habituros esse.' Sed non minus sæpe in hac formula additur *omnis*. Liv. vii. 5. et ix. 26. 'Ut omnes Dii hominesque scirent.' Petron. c. lxxxviii. 'Quum omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri.' Et c. cxxxii. 'Quid dicis omnium hominum Deorumque pudor?' Sed tamen hoc loco præfero *omni*, quod etiam probabat Perizonius. Salmasius adnotarat in quibusdam Mss. non haberi *omnium*. Non usus est aliis, quam Palatinis; et in his tamen *omnium* fuisse testatur Gruterus.

Compulsus ad ultimos metus] Quid videbitur, si legamus *ad ultimas metas*? Ita sane elegantius multo censendum legi juxta scripturam Nazariani libri. 'Ad ultimas metas compelli,' paræmiæ vicem obtinet, et simile est illi, 'ad incitas redigi.' Cyrus Prodromus, lib. v. Amorum Rhodanthæ et Dosiclis, ἔσχατον πέταρον eleganter dicit pro eodem. Senecæ 'extrema tegula.' Notum illud Poëtæ: 'His ego nec metas rerum.' Salm. Naz. a

mann correctrice habet, *ultimas metas*, metaphora non inepta. Sed vulgatum propugnant ceteræ membranæ, item Jord. codd. Mss. Grut. Et alii o. s. et e. Amm. Marcell. ap. Rupert. 'Quibus visis compulsus ad ultimos metus.'

Appio Consule] Immo Proconsule. Liv. xxvi. 1. et 8. Iterum Deos Annibali tum restitisse dicit, quod hi jam ante quoque a Carthagine aversi ei eriperant mentem statim post pugnam ad Cannas Romam proficiscendi supr. n. 20.

§. 44 *Nec fateri pudebit*] Adjicit hoc ideo, quod probrosum videretur viris fortibus, Deorum potius favore, quam sua virtute victoriam consequi. Quo respicit Ajax Sophocleus, vs. 765. qui patri monenti: Τέκνον, δορὶ Βούλου κρατεῖν μὲν, ξὺν Θεῷ δ' ἄελ κρατεῖν: satis ferociter respondet: Πάτερ, Θεοῖς μὲν, κἂν ὁ μὴδὲν ᾶν, ὁμοῦ Κράτος κατακτήσται. ἐγὼ δὲ καὶ δίχα Κέλων πέποιθα τοῦτ' ἐπισπάσειν κλέος. Sic ille 'contemptor Superum Mezentius' ap. Poëtam 10, 773. 'Dextra mihi Deus, et telum quod missile libro, Nunc adsint:' quem locum imitatur, ut solet Statius in Capaneo, Theb. 9. 547. 'Ades o mihi dextera tantum, Tu præsens bellis, et inevitabile numen: Te voco, te solam, superum contemptor adoro.' Eadem mens erat Augusto, cum classibus tempestate perditis, exclamaret: 'Etiam invito Neptuno victoriam se adepturum.' Suet. in Vit. 16, 5. Freinsh.

§. 45 *Non a calo, sed ab urbis ipsius manibus*] Non dubitem ita concinnatam et deproperatam hanc esse lectionem manibus et ingenio correctorum, retentis quæ volebant, quæ nolebant rejectis. Vetus editio, ut nos docuit Vir doctiss. qui ea usus est, habet: *nec calo, sed ab urbis ipsius manibus in Capitolio ferri videtur*. Vide facinus correctorum. Ferri sustulerunt, in quo cardo erat sententiæ. Nec in non perverterunt, et alia, quæ

omitto, commiserunt. Totum hunc locum ita ex veteri ed. et libris scriptis emendamus: *Tanta enim ad singulos illius motus vis imbrium effusa est; tanta ventorum violentia coorta, ut divinitus hostem summoveri, nec cælo, sed ab urbis ipsius mœnibus et Capitolio, ferri videretur.* Hoc sensu: Tanta imbrium et ventorum vis coorta, ut divinitus hostem summoveri putares, nec illam vim imbrium cælo ferri, sed ab ipsis mœnibus urbis et Capitolio, diceres. Quod planius? An hæc pervertenda erant, ut intelligi possent? Isne autem erat Hannibal, quem mœnia urbis Romæ fugarent et summoverent? Quod illa lectio omnino innuit. Satis et nobis et illis hæc diximus. *Salm. Neque cælo]* Reduxi lectionem Pall. utcumque firmatam ab editione primaria. *Grut.* Respexit huc Claudianus de Bel. Get. vs. 508. cum caneret: 'Hanc urbem insano nullus qui Marte petivit, Lætatus violasse redit: nec numina sedem Destituunt, jactata procul dicuntur in hostem Fulmina, divinique volant pro mœnibus ignes, Seu cælum, seu Roma tonat.' *Freinsk.* Hunc locum pulchre *Salm.* restituit. Firmat eod. *Ryck.* hanc emendationem, nisi quod rotundius et elegantius: *ab urbe* (corrupte pro *urbis*) *ipsius manibus et Capitolii ferri videretur.* Nam Capitolina quoque arx fuit munita, quod nec tyrones ignorant. *Græv.* *Non a cælo* est in Ald. et recentioribus quibusdam Edit. quæ, ut et Voss. 2. 3. omittunt *ferri.* Regg. *nec a cælo, sed...ferri videretur:* reliqui s. et vett. edd. *nec cælo, sed...ferri videretur:* quo etiam tendunt Vossiani, in quibus est *ne cælo, sed:* et sic emendaverat Auditor Lipsii: quod haud dubie verum est, et recte defenditur a Reinesio in Epistolis ad Bosium Ep. LXXXII. adversus eos, qui pro *ferri* legebant *feriri.* N. Heinsius pro *hostem* in ora libri sui scripserat, fort. *hostis.* Et Tollius adnotaverat, vel legendum esse *summovere,*

vel, si id retineatur, *neque ea cælo...videretur.* Nempe Viris doctis dura visa est hæc oratio, *ut summoveri hostem videretur.* Et certe mollius esset *hostis summoveri, vel hostem summovere videretur,* scil. illa violentia, quæ est glossa in Voss. 1. adscripta verbis *Capitolio ferri.* Nec tamen alterum illud sine exemplo est. Varro v. de Ling. Lat. p. 62. 'Ubi ei videbatur horam esse tertiam.' Liv. xxxvi. 13. 'Quia videbatur et Limuæam eodem tempore oppugnari posse.' Paulus in l. 8. D. Quod cum eo, qui in al. pot. est. 'Nec videtur hoc dominum mandasse.' Ita liber Florent. ubi alii mutarunt, *Nec videri hoc d. m.* Sic 'traditur' sequente infinitivo cum accusativo, Sen. Controv. xxxiv. in fin. et Val. M. vi. 9, 6. Rom. et 'creditur,' Liv. xl. 29. et Tac. i. H. 50. Nec alia ratio est in eo, quod sæpe legitur ap. Liv. 'quem,' vel 'quos ei videretur, mitteret,' lib. xxiii. c. 34. xxxix. 20. et xxxi. 8. Nam quod doctiss. Wopkens. in Adversar. ad Dictyn Tom. ii. Obs. Misc. Nov. p. 33. negat hanc formam quidquam adfines habere cum forma Flori, non satis intelligo; nam ntique hoc adfines habet, quod in ea quartus casus est, quum primus adhiberi potuisset. Plura hujus generis habent Heins. ad Ov. Fast. iv. 507. Gronov. ad Arrian. i. 1. et Perizon. ad Sanct. Min. iii. 1. 2. Suetonius quoque in eadem periodo variat Oth. vii. 'Dicitur ea nocte per quietem pavefactus....repertusque....postridie quoque in augurando tempestate orta graviter prolapsum.' Torrentius corrigit *prolapsus.* Sed Suet. rursus cod. modo ib. xii. 'Fuisse enim traditur et modicæ staturæ, et male pedatus, scambusque....quin et faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuevit.' Et Scriptor Bel. Afr. c. xxviii. 'Petiisse dicitur major Titus a centurionibus, uti se priorem, quam fratrem, interficerent: idque ab eis fa-

cile impetrasse, atque ita esse interfectos.' Ceterum quod dicit Florus, imbres illos ventosque ab Urbis ipsius mœnibus et Capitolio ferri visos, id *πονηρώτερον* est; nam sic Claudian. ap. Freinsh. et Silius xii. 609. Livius xxvi. 11. in hac re exponenda simplici narratione defungitur. Sed et Justinus xxiv. 8. in historia templi Delphici a Gallis oppugnati tempestatem, et grandinem memorans, qua Galli a templo submoti sunt, ampullis illis abstinet.

§. 46 *Fugit*] Celerrimo, et fugæ simili itinere ab urbe discessit in Bruttios, ita ut ibi repentino adventu Romanos prope incautos oppresserit. Liv. xxvi. 12. Nam hoc interdum significant 'fugere,' et 'fuga.' Serv. ad Virg. Georg. i. 286. Æn. i. 406. et ix. 15. Cerd. in Georg. iii. 201. et Gron. ad Sen. Thyest. 629.

In ultimum Italiæ sinum] In Bruttios. Liv. l. d. 'Ultimum Italiæ angulum' vocat n. 51. hic 'sinum,' i. e. ultimam partem, et quasi extremam laciniam, ut Virgil. ejus locum hic adnotarunt alii, Georg. ii. 122. 'Aut quos Oceano propior gerit India lucos Extremi sinus orbis.' Vid. Gron. i. Obs. 4. Tac. Germ. c. 1. 'Cetera Oceanus ambit, latos sinus et insularum immensa spatia complectens;' 'sinus' videtur dicere pro promontoriis et pænisulis in extremum Oceanum Septemtrionalem procurrentibus.

Adoratam] Cum fateretur Vinetus, ita lectionem concipi in omnib. Mss., eam quoque ausus sum revocare; rationibus iis notus, quas posui in Suspicionum Libellis. Vulgo erat *adoratam*; quod et in Pal. 3. nam reliqui, ut et membranæ Jord. stabiliunt scripturam primam. *Grut.* Idem in Paneg. 587. p. *Freinsh.* Hoc est: Cum tantum ideo videatur venisse, ut urbem videret, et mox se cum exercitu, cum illam non posset capere, converteret et abiret, quasi adoras-

set. Nam hic erat mos adorantium. Plin. xxviii. 2. 'In adorando dextram ad osculum referimus, totum corpus circumagimus.' Suet. Vitel. 2. 'Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem adorari ut Deum instituit, cum reversus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumvertensque se, deinde procumbens.' Liv. v. 21. de Camillo preces fundente: 'Convertentem se inter hanc venerationem traditur memoriæ prolapsus cecidisse.' Sic 'adorare citharam' ap. Suet. Ner. 2t. 'adorare vulgum' ap. Tac. In hoc adorationis ritu vertitur acumen hujus argutiæ Flori. *Græc.* Ryck. *adortam*, pro *adoratam*, quod est in aliis o. s. et c. v. et recte tuctur rursus Gruterus ad Orat. Eumenii pro Restanr. Scholis c. xi. De ritu adorandi, quem hic exponit Grævius, plura Briss. i. Form. p. 36. et Interpp. Suetonii ad Vitel. ii. In Ryck. perperam omisum erat *non*. Apud alios quoque sæpe corruptam esse hanc particulam ostendunt Gron. ad Liv. iv. 2. et Græv. ad Suet. Vespas. v. Sic Fran. hoc loco *tamen non*. Vid. inf. iii. 21, 21.

§. 47 *Parva res dictu*] Formula de rebus, quæ vix merentur memorari. Vid. Turneb. xxii. Adv. ult.

Ager quem Annibal castris insederat] Refert hoc præter ceteros Frontin. 3. 18, 2. et Plut. in Vita Annibalis. *Cam.* Item Val. M. 3. 7, 10. et Zonaras. *Freinsh.* Zonaras ix. 6. scribit, agrum publicum fuisse. Frontinus privati ejusdem fuisse indicat. Hoc si verum est, confirmat sententiam Ant. Matthæi in libro de Auctionib. etiam in privatis auctionibus hastam positam fuisse existimantis. Non volo hic in eam rem inquirere. Sed locus C. Nepotis Attic. vi. non juvat Matthæum; nam ibi agitur de hasta censoria. *Obsidebantur Naz.* Reg. Q. Voss. l. 2. et edd. B. S. et P. deinde Naz. *insideat*, pro *insederat*,

ut in quibusdam libris Vineti, Ryck. Regg. et iisdem edd. atque insuper Ald. et Junt. Vid. ad iv. 7, 6.

§. 48 *Subjecitque argentarius*] Potest repeti e superioribus 'hastæ.' Nec tamen necessarium est addi. Nam et *subjici* absolute dicitur, quod usitatius 'hastæ,' vel 'præconi subjici.' Suet. Tit. viii. 'Delatores, mandatoresque... partim subjici in servos, ac venire imperavit.' Emeudant ibi Viri doctiss. *hastæ partim subjici*, eo quod 'subjicere' pro, vendere, nisi addatur 'præconi' aut 'hastæ,' Romanis ignotum sit. Et tamen sic rursus Suet. Calig. xxxviii. 'Auctione proposita reliquias omnium spectaculorum subjecit, et venditavit.' Sed alterum frequentius est. Vid. quæ collegit Briss. vi. Form. p. 510. 511. De tabernis argentariis Budæus ad l. 7. D. Depos. Sigon. ii. de Ant. Jur. Civ. Rom. 11. et Briss. ii. Antiquit. ex Jur. Civ. 12.

Etiam præsagia fati fuisse] In duobus Pal. et *præsagia satis fuisse*: editam retinemus. Salm. Interpretor, fata, quæ mansura erant utrumque (pop. Romanum et Annibalem), his velut ominibus esse significata. Fr. Id est: Ea fiducia privatorum, vel diffidentia, fuit velut præsagium felicitatis Romanæ, et infortunii Carthaginis. *Rupert.* Ex annotatione Salmasii liquet in Naz. fuisse *fatis*. Ita etiam Voss. et omnes edd., excepta prima, quas vidi, ante Freinsh. et Grævianam, quæ habent *satis*, ut ceteri s. et v. e. pro quo in Ryck. est *sat*'. Begerns corrumpit notam Salmasii: nam in verbis, quæ ei præscribuntur, edidit *satis*, ac deinde in iis, quæ Salm. e Pall. descripsit, *fatis*. Perizonius et Toll. malebant *fati*, ut n. 53. 'Non sine præsagio fati imminuentis.' Cic. ix. Phil. 4. 'Mecum ita loquutus est, ut ejus oratio omen fati videretur.' Potest tamen ita dici, 'Hæc fuerunt præsagia fati utriusque populi,' ut ap. Plant. prol.

Amphitr. vs. 44. 'Quis benefactis meus pater architectus omnibus,' et alia apud alios, in quibus secundus et tertius casus promiscue ponuntur. Vid. Dous. Plautin. Explanat. i. 1.

§. 49 *Asdrubal frater Annibalis*] Auctores historiæ sunt Livius, 27, 38. &c. Val. M. 3, 7, 4. 7, 4, 4. Frontinus, 2, 3, 8. Eleganter Sil. 15, 494. Idem scribunt citati superius. *Cam.* Ryck. *siquidem ab Hispania Hasdrubal Hannibalis frater*: quod non est contemnendum, si plures libri adstipulentur. Ceterum sequentia etiam verba *cum exercitu novo, novis viribus, nova belli mole veniebat*, multis ulceribus scaturere N. Heinsius existimat. Nec enim ait se videre quid intersit inter *novum exercitum, novas vires, novam belli molem*. Itaque, pergit, aut vitiosam esse orationem et inaniter loquacem fateamur necesse est, cum Florns tamen brevitati in aliis mire studeat, aut locum esse interpolatum. Cujus invidia reprehensionis ut liberemus scriptorem politum, non magna mutatione locum omnem sic refingi posse sum opinatus: *cum exercitu novo, novis liburnis, nova belluæ mole veniebat*, ut nova supplementa exercitus, nova classis, et elephanti novi designentur. Historiam primo videamus, quam Silius Italicus fuse persequitur præ aliis lib. xi. belli Punici. Post prælium Cannense Hannibal Magonem fratrem victoriæ nuncium misit Carthaginem, qui eadem opera a senatu nova auxilia flagitaret, hoc est, militem, classem, elephantos inter alia præcipue, quæ et impetravit, etsi obnitente Hannone, qui exaggerat hoc modo postulata Magonis ap. Sil. lib. xi. vs. 566. 'Tela, viros, aurum, classes, alimenta precatur Belligeramque feram: victus non plura dedissem.' Ubi *victis* malim, vel certe *victus non plura petisset*: vides viros, classem, et feram belligeram. Mox idem Hanno magis ad rem vs. 587. 'Scilicet e gremio matrum rapiamus

in hostem Nondum portandis habiles gravioribus armis, *Æratas jussi texamus mille carinas, Atque omnis Libyæ quæraturn bellua teris.* Ubi hæc tria denuo habes, supplementa militis, classem, elephantos. Sed et de elephantis requisitis Mago jam ante vs. 543. 'Deficit jam bellua castris Ausoniis terror.' Ubi perperam libri habent editi ac scripti *bellua tristis*. Certe Liv. XL. elephantos impetratos scribit. Sed de classe prius videamus, sive *novis liburnis*, quo vocabulo idem Flor. lib. III. cap. 9. usus est, ubi agit de expeditione Cypria Catonis, 'Cyprias opes liburnis per Tiberinum ostium inexit.' Plutarchus in Catonis Vita ait hanc ejus classem a triremibus ad hexeres crevisse. Idem testantur scriptores de Actiaca Cæsaris Augusti classe, quam e navibus liburnis constitisse Plutarchus testis est. Eutropius primo Punico bello a Romanis pugnatum liburnis asseverat, quæ Polybio sunt 'quinq̄ueremes.' Liburnicæ igitur sunt naves bellicæ majores, etsi idem vocabulum de navibus onerariis quandoque in usu fuisse non ignoro. De majoribus quoque illa Horatiana capienda: 'Ibis liburnis inter alta navium, Amice, propugnacula.' Vides 'alta propugnacula.' Solito minores liburnas biremes fuisse Lucanus satis innuit, cum ait: 'Ordine contentæ gemino crevisse liburnæ.' Plinius lib. VI. Ep. 16. *Liburnicæ quadriremis* meminit de avunculo suo. 'Jubet liburnicam aptari,' et mox, 'Deductam quadriremem ascendit,' ita enim malo, vel certe, *deducta quadriremi*, quam quod illic nunc circumfertur *deducit quadriremes*: videndus et Vegetius lib. VI. cap. 32. atque ibi Stewechius. Et hæc de liburnis. 'Bellnam' pro bellnis poni non magis mirum, quam 'Romanum' pro Romanis, 'militem' pro militibus, et mille talia: nec novum 'belluam' dici elephantum; ut alios omittam, Noster lib. I. cap. 18.

'Mori posse belluas ostenderat.' Ap. Curt. quoque 'belluæ' pro elephantis passim occurrunt. Porro quod *novam belluæ molem* dixit, hic quoque proprie locutus est, pro novis belluis. Ipse Florus lib. I. cap. 18. de elephanto: 'Omnia circa quasi hostilia gravi mole permiscuit:' ita enim illic jam recte restitutum pro *timore*: et firmat Ryckianus. *Turritas moles*, elephantos Sil. appellat lib. IX. 'Turritæ moles, et propugnacula dorso Bellua nigranti gestans.' Ita enim scripsi, non *Turritas moles*. Lib. III. Dixit idem: 'Feræ turrigeræ molem.' Eod. lib. vs. 464. 'At gregis illapsu fremebundo territus acres Expavit moles Rhodanns.' Ubi *utras moles* scribe. Et lib. IX. idem: 'Nec ferro sævire sat est: appellitur atra mole fera, et monstris componitur Itala pubes.' Et in Catalect. Pithæan. de elephanto: 'Horret mole nigra, dente micat niveo.' Claudian. de iisdem lib. III. in Laud. Stilic. 'Insedit nigra cervicē gementum, Et fixum Dea quassat ebur.' De mole eorundem Sid. Apollinaris descriptione triumphī: 'Græx niger albentes tegeter cum mole jugales.' Plin. lib. VIII. cap. 1. de iisdem: 'Visi sunt fessi ægritudine, quando et illas moles morbi infestant.' Curt. lib. IX. de his ipsis: 'Ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles.' 'Tantæ molis bellna' Livio; sic et Seneca aliique. Colum. III. de R. Rust. 8. 'India perhibetur molibus ferarum mirabilis. Pari tamen in hac terra vastitate bellnas progenerari quis neget? cum intra mœnia nostra natos animadvertamus elephantos.' Vide et Liv. XXVII. 19. ubi itidem 'moles' et 'bellnas' conjungit de elephantis, et Curtium VIII. 12. IX. 2. *Græx*. Etiam Florent. Magl. Fran. Voss. 1. et edd. vett. excepta 1. habent *siquidem ab Hispania Asdrubal*. Atque id quidem probo. In reliquis nihil mutandum censeo; nec

puto resecari, vel mutari debere omnia, quæ scriptores veteres sæpe per synonymiam ponunt. De liburnis quod dicunt Viri doctiss. id nihil ad rem pertinet. Nam Asdrubalem non mari, sed terrestri itinere per Pyrenæum, Galliamque, et Alpes in Italiam venisse, constat e Livio xxvii. 20. 36. et 39. Præterea, etsi 'bellua' et 'moles' de elephantis recte dicuntur; tamen 'nova belluæ moles,' pro novo agmine elephantorum, est genus loquendi plane insolens: 'nova belli moles' contra usitatissimum.

§. 50 *Si vir ille se cum fratre junxisset*] Sex. Ampelius: 'Qui sese cum Annibali junxisset, dubitari non potest, paria eis præstaturum non fuisse.' Quæ corrupta sunt; et leg. *qui, si se cum Annibale junxisset, dubitari non potest, paria eis P. R.* (i. e. *populum Romanum*) futurum non fuisse. Freinsh.

§. 51 *Nero in ultimos Italiæ angulos*] Optimus Nazarianus, *ultimo Italiæ angulo*: corrupte sane: nam, *ultimos Italiæ angulos*, rectum est; sic supra, 'Et pepulit in Campania sua,' pro, in Campaniam suam: ad quem locum annotationem nostram delere debes, et pro nulla putare; nam vera lectio illius loci, *pepulit in Campaniam suam, et ab obsidione urbis Nolæ excussit*, quod tunc non videramus: tantum enim abest, ut Hannibalem a Campania populerit Marcellus, ut vel ad ultimas metas redactus, Capuam tamen, quæ caput est Campaniæ, non omiserit. Nola urbs est Piceni, cujus obsidionem relinquere coactus est Hannibal, et in Campaniam suam refugere: vides ut perpetuo nobis cor non recte saliat. *Salm.* *In ultimo Italiæ angulo*] Ita omnino tres Pall. et vet. edd. male Vinetus, qui substituit in *ultimos Italiæ angulos*. Grut. *Infra* 3. 20, 13. est 'Bruttius angulus.' Freinsh. *In ultimos Italiæ angulos summovebat Annibalem*] Naz. et Ryck. *in ultimo Italiæ angulo summovebat Annibalem*, quam

scripturam recte se habere censeo. Nam 'summovere' hostem est arce-re. Superius i. 10. 'Postquam undique instantes solus submovere non poterat.' Submovebant itaque et arcebant ibi ab aliis Italiæ regionibus invadendis Hannibalem Romani in illo angulo Bruttio. Verum lectionem etiam a Salmasio constitutam possumus tueri. Nam et hujus sententia probari potest, cum ap. Liv. legamus 'In ultimam aciem submovent.' Sed consensus optimorum codicum me movet, et quod illud, quod recentiores edd. occupat, profectum sit ex conjectura magni Viri, non ex libris. Accedit et ratio hæc, quod Nero non submoverit Hannibalis exercitum in Bruttios, sed quod Hannibalem, cum se jam ante recepisset illuc, retineret et arceret a reliqua Italia, et impediret, ne cum Asdrubalis jungeret exercitu suas copias. Græv. *In ultimos I. angulos* habent Voss. 2. et 3. ceteri s. et o. e. ante Vinetum et Gruterum *in ultimo I. angulo*: quod cur non sit mutandum satis exposuit Grævius. Vult autem Florus, Annibalem tum in Brutiis a Nerone observatum fuisse: nam hi sunt 'ultimus,' vel 'extremus angulus Italiæ,' ut paulo ante n. 46. et iii. 20. 13. 'Circa Bruttium angulum clusi,' ubi vid. Freinsh. Liv. xxvi. 41. et xxviii. 42. 'Extremus angulus agri Bruttii.' Sed Liv. xxvii. 40. et seqq. et ult. ostendit, Annibalem, antequam Nero in provinciam veniret, in Brutiis fuisse, inde in Lucaniam se contulisse, ibique a Nerone victum ad Canusium in Apulia conedissee, ac denique post acceptum nuncium de clade fratris Bruttios repetiisse. Itaque tum quum Nero inscio Annibale egressus est castris, utrique stativa habebant in Apulia: quod etiam disertis verbis prodit Liv. xxviii. 9.

In diversissimam partem et in ipsas nascentis Italiæ fauces] Lege ex libris: *id est, in ipsas nascentis Italiæ fauces.*

Paulo ante dixerat, 'ultimos Italiæ angulos.' Nunc diversissimam partem opponit, id est, 'nascentis Italiæ fauces.' Nec dubium quin hæc sit vera scriptura: cujus nisi auctores essent fidei non culpandæ libri, nec eam proponerem, nedum tneri vellem. Sic infra memini correxisse: *Senatus, id est, Pompeius*. Ubi vulgo: *Senatus, et Pompeius*. Salm. *Id est, in ipsas*] Ita recte Stadius, et probant Pall. tres: q. l. *et in ipsas*: perperam. *Grut.* Florus rem aliquantum exaggerat, quum mox scribit, 'omni, quæ longissima Italia, solo interjacente.' Nam Livius quidem missus fuerat ad Asdrubalem ab Alpius descendentem retinendum: sed hic omnium opinione citius in Italiam venerat, et jam in Umbriam usque processerat, ubi ei ad Senam castra opposita habebat Livius. Tamen non multo aliter ap. Liv. xxviii. 9. vulgus in laudibus Neronis: 'Illum sex dierum spatio transcurrisse longitudinem Italiæ.'

§. 52 *Castra conjunxerint*] Vide præter modo citatos egregie restitutum a Stewechio Frontinum, 1, 2. exemplo ultimo. *Freinsh.*

Conjunxerint] Uterque Pal. *conjunxerant*. Sequitur: *inopinantemque hostem*. Optimæ membranæ: *inopinanterque*. Si verum licet dicere, *inopinantem* vix Latinum censeo. Jord. veteres libri: *inopinatumque*. Glossæ, 'Inopinanter: ἀπροσδοκῆτως.' Certe aut *inopinatum* scribendum, aut *inopinanter*. Salm. Salmasii sententiam firmat Gruterus auctoritate Palatinorum. *Freinsh.* *Inopinanterque* habent libri Vineti, Toll. Ryck. Fran. Duisb. et o. e. v. *Inopinantemque* Regg. et Voss. idque præferebat Tollius. 'Inopinans' quidem non ejciendum est civitate Romana cum Salmasio: nam est apud Cæs. vi. B. G. 30. Liv. xxvii. 48. Justin. i. 10. ii. 4. et alibi. Sed non est, cur recedatur a plerisque scriptis, et vett. cdd. Idem

Tollius mox pro *compresserint* substituebat *oppresserint*, quod etiam in exemplari suo scripserat N. Heinsius. Sed hoc nusquam scriptum, aut editum inveni. Et hæc interdum sine discrimine videntur poni. Phædr. iv. Fab. 1. 'Mus compressus occubuit neci.' Justin. v. 10. 'Ad quod bellum *comprimendum*.' Sall. Jug. lxxii. 'Iram oppresserat.' Suet. Calig. xii. 'Fauces manu sua oppressit.' In his non minus recte adhiberi potuisset *comprimere*; ut in illis *opprimere*.

Difficile dictu est] Ryck. ignorat τὸ est: paullo ante idem codex *inopinanter*, non *inopinantem* quod vetustiores cdd. tenent, tueretur. Græv.

§. 53 *Agnosco infelicitatem Carthaginis*] Liv. xxvii. fin. 'Agnoscere se fortunam Carthaginis fertur dixisse:' quod idem est, ac si dixisset, se intelligere, quid fata decrevisset de Carthagine: quemadmodum ap. Justin. xii. 15. 'Alexander indubitati mortem sentiens, agnoscere se fatum domus majorum suorum ait: nam plerosque Æacidarum intra xxx. annum defunctos:' in quo simul consolatio quædam videtur inesse.

§. 54 *Magni æstimabat*] I. e. plurimum momenti ad debellandos hostes in eo futurum putabat, si bellum in Africam transferretur. Paullo aliter utitur phrasi 'magni æstimare,' quam vulgo Latini. Nam alioqui æque magni æstimandum erat, sive in Italia, sive in Africa hostis debellari, et ad pacem petendam adigi potuisset.

§. 55 *In Africam vindicare*] Ita o. s. ed. v. et Junt. Alii olim impressi, Camers, Stadius, et plerique recentiores, *in Africa*, quod etiam Græv. et Amst. sequuti sunt. Justin. xxxvii. 3. 'Facinus in auctores vindicavit.'

§. 56 *Dii boni*] 'Dii magni,' 'Dii boni,' et simpliciter 'Dii,' ubique obviæ sunt exclamationes admirantium et obstentantium, Terent. And. ii.

2. 1. et Eun. II. 1, 19. Ach. Stat. ad Catull. Carm. LIII. et Heins. ad Ov. Ep. Leand. v. 102. De rebus, quas hic Florus tantum verbo tangit, copiosius agit Livius xxx. 5. 8. 11. et seqq.

[*Non a tertio lapide*] Comparat Annibalis factum, idque longe postponit huic Corneliano. Ille enim Romanam non propius, quam a tertio lapide, vidit (quamvis Plinius, 34, 6. 'intra muros' urbis 'hastam emisisse' dicat): hic autem 'ipsis' Carthaginis 'portis inhærebat,' ut de Regulo dixit Auctor, 2, 2, 21. qui locus me movet, ut præ illo quod sequitur, *portas obsidione quatiebat*, mihi placeat, *portas obsidio quatiebat*: quamvis nihil intersit quoad sensum. Freinsh.

§. 57 *Sic factum est*] Adde Frontin. 1, 3, 8. de Langaro, supplem. Curt. 1, 12, 14. de Agathocle, Justin. 22, 6. Vide Scipionis Orationem ap. Liv. 28, 43. *Idem*.

[*Incubantem Italiæ*] Ryck. *incombentem Italiæ*, pro *incumbentem*. Græv. *Incubantem* dicit, pro, tam pertinaciter inhærentem, ut vix ulla vi inde abstrahi et avelli posset: translatione sumpta ab avibus ova foventibus, Turneb. xxiv. Adv. 24. Livius xxx. 20. hoc dicit: 'Ex diutina possessione Italiæ est detractus.' Sæpe de his dicitur, qui per vim et injuriam res alienas tenent. Unde 'incubator' pro malæ fidei possessore, ac tyranno. Turneb. l. d. Serv. in Virg. 1. Æn. 89. Jac. Gothofr. ad l. 1. C. Th. de Fructib. et lit. exp. et Burm. ad Petron. c. LXXX. *Incumbentem* habent etiam Berol. apud Begerum, qui et sic edidit, Duisb. et v. e. Hæc etiam alibi sæpe permutantur. Vid. cl. Burm. ad Petron. c. LXXX. Similiter Tribonianum in l. 2. C. de Fructib. et lit. exp. pro eo, quod in d. l. 1. C. Th. est, 'Qui post conventionem rei incubavit alienæ,' posuisse *incumbit* adnotat J. Gothofr. l. d.

§. 58 *Major dies*] I. e. nullo unquam die res major gesta est. 'Dies' pro rebus, quæ aliquo die fiunt. Vid. Gron. ad Justin. ix. 3. Vell. II. 86. de pugna Actiaca: 'Quid ille dies terrarum orbi præstiterit.'

[*Ducum maximi*] Naz. Ryck. Reg. Q, Voss. et Jord. *ducum maximi duces*. Pall. Reg. F, Berol. Duisb. Fran. et v. e. *ducum clarissimi duces*. Flor. et Magl. *ducum clarissimi*. Utrum alterum horum e glossa sit, an Florus utrumque conjunxerit, non facile dictum est. Vir doctiss. in Animadv. ad Apul. Met. vol. iv. Obs. Misc. p. 139. utrumque pro glossa habet. Sed non temere rejecerim *duces*: quod retinendum etiam Idem, quem dixi, censet Vir doct. Liv. xxx. 30. ita: 'Non suæ modo ætatis maximi duces; sed omnis ante se memoriæ omnium gentium cuilibet regum imperatorumve pares.'

§. 59 *Steterunt diu*] Quæ hic scribuntur, lege ap. Liv. 30, 30. Plut. Scipione, Silium, lib. 17. Cam. Liv. l. d. 'Paullisper alter alterius conspectu admiratione mutua prope attoniti conticuere.' *Defigere* et *defigi* frequenter legas de his, qui admiratione, pavore, aliove quodam animi affectu stupentes nihil proloqui possunt. Liv. III. 47. 'Primo stupor omnes cum admiratione rei tam atrocis defixit: silentium inde aliquamdiu tenuit.' Idem. v. 39. 'Pavore defixi primum steterunt velut ignari quid accidisset.' VI. 40. 'Quum præ indignitate rerum stupor, silentiumque inde ceteros Patrum defixisset.' Et VII. 10. 'Defixerat pavor cum admiratione Gallos.' Add. Val. Flac. IV. 226. VI. 534. et Sen. I. de Clem. 9. De ira Val. Flac. VII. 82. 'Et mæsta stabat defixus in ira.' De mærore Liv. I. 29. 'Silentium triste, ac tacita mæstitia ita defixit omnium animos.' Val. Flac. VIII. 369. 'Visu mæret defixus acerbo.' Vid. Barth. ad Claudian. VI. Consul. Honorii vs.

257. Freinsh. in Ind. et Voss. vi. Inst. Orat. ii. 3.

Signa cecinere] Manut. ad Sall. Jug. xcix. putat, quum 'signa' dicuntur 'canere,' vocem 'signa' et nominandi et accusandi casu posse accipi. Illo modo, 'signa' esse tubas; quia tubæ militibus signa dant, et sic 'signa canunt,' idem esse, quod tubæ canunt. Nam tubæ, buccinæ, et alia hujus generis instrumenta etiam 'canere' et 'cantare' dicuntur. Hoc modo, 'Signa canunt' esse, Tubicines tubarum clangore spiritum excitant. Certum quidem est, in hoc genere loquendi 'signa' esse accusativum: idque patet e Sall. l. d. 'Tubicines simul omnes signa canere' jubet: hoc enim idem est, ac si dicatur: Jubet tubicines cantu dare signa. Idem casus est in Liv. iv. 31. 'Signum aliis dari receptui, aliis cani jubentibus.' Et in Cæs. iii. Civ. 82. 'Classicumque apud eum cani jubet.' Eodemque modo, quum dicitur 'canere bellicum,' vel 'receptui,' suppletendus est accusativus 'signum,' ut sit, canendo dare signum. An hæc ut accusandi, sic etiam nominandi casu accipi possint, mihi non plane liquet. Nam temere negare non velim. Vid. doctiss. Wopkens. in Obss. in Sall. Vol. vi. Tom. i. p. 311. Obss. Misc. cujus sententiam maxime juvat locus Statii xi. Theb. 409. 'Signa tacent.'

§. 60 *Nec melius instrui aciem*] Pugnam hanc, et aciei ultro citroque instructionem, præter Liv. Plutarch. Sil. lege ap. Frontin. 2, 3, 16. Latius Appian. in libro, qui Libycus inscribitur. Cam.

Hoc Scipio de Annibalis] Si licet a Viro magno dissentire, dicam equidem, nec ista, nec ultima hujus capituli verba, supposititia videri. Nam (hæc postrema præsertim) optime cohærent seqq. 'Post Carthaginem vinci neminem pudit.' Freinsh. Gru-terum designat, qui putabat post

'pugnari' tantum genuina esse 'Sed tamen A. c. p. v. A. fuit.'

§. 61 *Cessit, præmiumque victoriæ*] V. E. *cessit: præmium victoriæ*. Non abhorret a genio Flori, et Perizonius putabat non desiderari copulam *que*: 'Cessit' est, victus est, victus discessit. Flor. i. 14. 'Quo tempore quis cessisse hostem mirabitur.' ii. 2. 25. 'Quia Carthago non cesserat.' Et hoc cap. n. 33. 'Syracusæ aliquando cesserunt.' Nam non sequor Freinshemium, qui in Ind. 'cedere' in his exponit, obvenire. Et sic sæpe alii 'cedere' dicunt pro, vinci, victas manus dare, et inferiorem se fateri. Vid. supr. i. 14. 2.

CAP. 7 Ea quæ hoc capite continentur, scribunt Liv. libris 31, 32, 33, 34. Val. M. 4, 8, 5. et 5, 2, 6. Justin. lib. 29, et 30. Entrop. 4. 1. Oros. 4, 20. Plut. Flaminio, cap. 3. &c. Sil. 15, 286. Gestum autem est bellum hoc, anno 551. ab urbe condita, secundum Entropium. Orosius dicit anno 555. Cam.

§. 2 *Sed primi omnium Macedones*] Num ex *sed* sit faciendum sic, videamus: ita mihi videtur, adstipulante veteri scriptura, et postulante sententia: duabus enim ante lineis scribit, Africam statim Macedones sequutos esse. Recte igitur nunc, quasi repetens, ait, *sic primi omnium Macedones*, scilicet, cum quibus bellum, Africa devicta, aut pacata, Romani gesserint. Sequitur, *affectator quondam imperii populus: quondam retineo*, nec otiosum arbitror, imo maxime ἐπεγρεῖ hoc loco: respicit ad tempora Philippi et Alexandri Macedonis, post quos, reges nulla imperia inveniuntur affectasse, ut qui multum a viribus et virtute majorum excidissent. Salm. *Quondam*] Hoc firmant Pall. o. vetus tamen ed. Gruteri vocem istam omittit: in cujus favorem allegari possit, quod infra, 2, 12, 2. hos ipsos Macedonas 'fortissimum populum' vocat. Justino quin etiam teste 29,

3, 8. 'Philippus (hic) studio Alexandri æmulationis incensus (erat), promptusque in bella et industrius.' Pro priori tamen opinione faciunt sequentia. *Freinsh.* Probo sententiam Salmasii et *Freinsh.* *Plin.* iv. H. N. 10. 'Macedonia inclita quondam terrarum imperio.' *Liv.* xxxi. 1. de hoc bello: 'Magnitudine imperii, quo multam quondam Europæ, majorem partem Asiæ obtinuerant armis, prope nobilius' *Punico.* 'Imperium' dicit pro summo orbis terrarum imperio, Monarchiam vulgo vocant. *C. Nep. Eum.* iii. 'Semper habiti sunt fortissimi, qui summam imperii potirentur.' *Flor.* ii. 17. 3. 'Imperium experiri.' Et ii. 6. 20. de Roma, 'Urbs imperatura.' De imperio Macedonum *Liv.* xlv. 9.

Itaque quamvis] Explicationem hujus loci pete ex *Grutero*, *Discursuum* in *Tac.* septimo §. 4. *Freinsh.* *Justin.* xxix. 3. 'Terrebat eos et vetus Macedonum virtus, et devicti Orientis gloria, et Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum in bella, industriumque cognoverant.'

§. 3 *Nomine amplius, quam expectatione*] Hanc pridem vocem explodendam judicaveram, substituta meliore, quam extare in veteri editione, indicante magno Viro, cognoveram: nempe, *spectatione: expectatione*, ut vulgo legitur, quid heic sonat? 'spectatio' est, consideratio, et respectus, ut dicat, amplius illud bellum nomine fuisse, propter nomen et memoriam olim virtutis Macedonum, quam consideratione, et respectu ipsius gentis, quæ illo tempore non multum laudata erat. *Expectare*, pro *spectare*, scriptum, millies in veteribus libris animadverti. *Salrn.* *Spectatione*] Ita scripsi volentibus trib. *Pall.* atque editis vetuste: nam scqq. *expectatione*: alterum ipsum Latinum esse, ostendi alibi ad *Senecæ Animadversiones.* *Grut.* Ita ap. *Plin.* 37. 9. de

pæderote gemina; 'Est et suum genus expectatione sua dignum:' ubi *Mss. spectatione.* *Freinsh.* *Nomine amplius quam spectatione gentis fuit*] Egregie hunc locum restituit *Salmasius*, suffragante *Ryckiano* et *Regio.* Fama *Macedonici belli* major erat, quam rebus ipsis *Macedones* ostendebant ac experimentis. *Spectatio* est experimentum. *Cic. Act.* ii. in *Verr.* 'Ex omni pecunia, quam aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductiones fieri solebant, primum pro *spectatione* et *collybo*:' hos est, probatione nummorum, essentiae idonei et justis ponderis. Sic et 'spectatus' est, probatus: 'spectata virtus' multis documentis probata. *Terent. And.* 'Satis spectata erga te est amicitia mea.' *Græv.* *Spectatione* etiam *Toll.* *Duisb.* *Regg.* *Fran.* *Voss.* 1. 2. et o. e. Add. *rursus Salmasium* ad *Solin.* p. 399. ubi emendatur locus *Plinii*, de quo hic *Freinshemius.* *Expectare* et *spectare* sæpe permutari ostendunt *Interpp.* *Justini* ad xiiii. 1. et *Munckerus* ad *Hygin.* *Poët. Astron.* i. 6. Sic, ut ex *Brenemann* nostro intellexi, quod in libro *Florent.* l. 33. *D. de Contrah. emt.* legitur, 'Primum expectari oportet, quid acti sit,' et in aliis scriptis *expectari*, id in *Edd.* est *spectari*: et recte. *Munckerus* ad *Hygin.* l. d. etiam adnotat, esse, qui *expectare* pro *spectare* *Latio* vindicare velint, interque eos *Grut.* et *Freinshemium* ad *Flor.* ii. 7. quam recte autem, ipsis videndum esse. Non recte eos inspexit *Munckerus*: nam nihil dicunt, e quo intelligi possit hanc esse illorum sententiam. Ad ea, quæ *Grævius* scribit de *spectatione pecuniæ*, add. *Bud.* ad l. ult. *D. de Pigner. act.* et *Hotom.* ad *Cic.* iii. in *Verr.* 78.

§. 4 *Causa capitis*] *Ryck.* *Reg.* *F.* *Toll.* *Duisb.* *Fran.* *Voss.* 3. et v. e. *Causa belli capitis.* De re vid. *Liv.* xxiii. 33. *Florus* confuse narrat his,

toriam hujus belli: adcuratius Stadi-
us e Livio l. d. xxiv. 40. et xxix.
12.

Athenis] Hoc fuit secundum bellum
cum Philippo. Primum, quum de-
cem ferme annos gestum fuisset, pace
facta finitum fuerat A. U. 548. Liv.
xxix. 12. et xxxi. 1. Deinde fini-
to bello Punico secundo, de inte-
gro bellum adversus Philippum sus-
ceptum est A. U. 553. quod contra
leges pacis Carthaginensibus adver-
sus Scipionem milites et pecuniam in
Africam miserat, et Atheniensium,
aliorumque sociorum Romanorum
agros vastaverat. Liv. xxx. 26. et
xxxi. 1.

Ultra jus victoriæ, in templa] Con-
sule scriptores juris bellici, Grotium,
3, 12, 6, et 7. et Gentilem, 2, 24.
Freinsh. Add. orationem legatorum
Atheniensium in concilio Ætolorum
ap. Liv. xxxi. 30. Sed Florus non
recte ita narrat, quasi Romani hac
sævitia et crudelitate Philippi erga
Athenienses impulsu bellum ei intule-
rint. Nam Philippus demum post
bellum inchoatum, quum jam Consul
Rom. cum exercitu in Græciam ve-
nisset, hanc vastitatem agro Attico
intulit. Liv. xxxi. 25. et seq.

Tantis ferre supplicibus] Tam nobili
populo supplicanti. Sen. Troad. vs.
313. 'Supplices nostri patris Hostes-
que eosdem novimus:' et 732. 'Ja-
cet ante pedes non minor illo Sup-
plice supplex.' *Ryck.*

§. 5 *Quippe jam gentium reges*] *Clare* testantur hoc Rhodii ap. Liv.
37, 54, 11. 'Omne genus humanum
vestrum nomen (an *nomen*?) imperi-
umque, juxta ac Deos immortales,
jam pridem intuetur.' *Freinsh.* Cic.
ii. Off. 8. 'Regnum, populorum, na-
tionum portus erat et refugium Se-
natus.' Conjungit rursus in Orat.
pro Domo xxxiii. 'Speciem dignita-
temque P. R. quam Reges, quam
nationes, quam gentes ultimæ perti-
nescunt.' Et Sall. in Epist. Mithrid.

iv. Hist. 'Romanis cum nationibus,
populis, Regibus cunctis una et ea
vetus causa bellandi est.'

§. 6 *Lævino Consule*] Legend. vide-
tur, *Læv. prætor*, ex Liv. 31, 3, 2.
(et 24, 40.) Justin. 29, 4, 4. Item ex
Floro hoc ipso cap. 'Manifestam,' in-
quit, 'victoriam nata in prætoria
puppe laurus pollicebatur.' Hujus
historiæ meminit Claud. Bel. Get. vs.
386. *Cam.* Claudianns tamen eo lo-
co consulem vocat Lævinum. *Freinsh.*
Quæ Florus hic scribit, ea pertinent
ad primum bellum cum Philippo, quo
Romani cognito fœdere Philippi et
Annibalis A. U. 539. primum M. Va-
lerium Lævinum, tum Proprætorem,
cum classe Brundisium miserunt ad
tuendam oram maritimam, et obser-
vandos motus Philippi, Liv. xxiv.
10. Unde deinde ab Epirotis adver-
sus Philippum auxilio vocatus in Epi-
rum trajecit, et per aliquot annos
eamdem provinciam prorogato im-
perio habuit, Liv. ib. c. 40. et 44.
xxv. 3. et xxvi. 1. usque ad A. U.
543. quo Consul factus Siciliam ob-
tinnit, et deinceps sequentibus ali-
quot annis Proconsul in ea fuit,
Idem xxvi. 22. 29. et 40. Itaque
Lævinus neque 'Consul,' ut Florus
dicit, neque 'Prætor,' ut Camers,
rem adversus Philippum gessit: etsi
qui pro Prætor rem gerit, recte
'Prætor' dici potest, quemadmo-
dum etiam a Livio Lævinus voca-
tur.

Classe peragravit] Sic improprie
de navibus etiam alii. Et Cato na-
res *ambulare* dicit c. i. de R. R. 'Aut
mare, aut amnis, qua navesambu-
lent:' vid. Gell. x. 26. Popm. ad Ca-
ton. l. d. Barth. xvii. Adv. 9. xxiii.
2. et Heins. ad Petron. c. cxix.

§. 7 *Africæ*] Annibal tamen adhuc
in Italia erat, Africa nondum spoli-
ata, et debellata, quum Lævinus illa
gerebat. *Vinct.* Satis apparet, Flo-
rum existimasse, Lævinum finito bel-
lo Punico in Græciam adversus Phi-

lippum missum fuisse; quod omnino falsum est. Confundit et miscet res primo et secundo bello Macedonico gestas. 'Spolia præferbat' dicit, quia paullo ante classem triumphantem memoraverat. Nam 'præferre' est vox triumphorum, in quibus præda et spolia ab hostibus capta *ferri* et *præferri* dicuntur. Liv. xxxi. 49. 'Neque captivi ulli ante currum ducti, neque spolia prælata.' Idem xxxvii. 46. 'Prælata sunt in triumpho signa militaria cccxxx.' 'Manifesta' dici, quæ tam certa sunt, ut de iis dubitari non possit, ostendit cl. Burm. ad Petron. c. cxiv.

In prætoria puppe laurus] T. Livius paulo aliter refert, 32, 1, 7. Prætoriam puppem non intellige cum Camerte, præced. nota qua prætor vehitur, sed eam quam Græci *ναυαρχίδα*, hodie vocant 'Admiralem,' hoc est, qua dux vehitur, quisquis ille sit, et quemcunque magistratum gerat, ut 'prætorium' dicitur tabernaculum ducis, quod de regum etiam tabernaculis dicunt Curt. 5, 2, 7. et Justin. 2, 11, 15. Sic postea sub imperatoribus 'prætoriani milites,' et 'præfecti prætorio,' dicti: sed hoc satis liquet. De sinceritate scripturæ paullulum addubito, magisque propendeo, ut pronuntiem scribendum *prætoria* (scilicet navis) *puppe*: ut non modo navis, sed et locus ejus annotetur: et vero in puppi navis enatam laurum etiam Livius prodit. Laurum autem victoriæ gloriæque omen fuisse, quis ignorat? quale etiam Cæsari obtigit: 'Trallibus in templo Victoriæ sub Cæsaris statua palma enata,' ut referunt, Cæsar ipse de B. C. 3. 105. Dio, lib. 41. p. 205. et Obsequens, cap. 125. et quidem, ut hic addit (penes ipsum fides sit,) 'magnitudine matura.' Sic enim ibi legendum puto, non *mature*, ut editur; nam et sic Val. M. 1, 6, 12. 'justæ magnitudinis.' Adde Suet. Aug. 92, 3. Narrat etiam Plutarch.

in Sympos. 5, 3. in prætoria Antigoni navis puppi sponte enatum esse apium, quo victores Isthmiorum solebant coronari. *Freinsh.* Livius refert in A. U. 554. Sulpicio bellum adversus Philippum gerente. Camertem recte refellit Freinshemius. Sic rursus 'Prætoria navis' infr. iv. 8. 5. add. Perizon. de Prætor. p. 29. Nec inelegans est *prætoria*, quod placet Freinshemio. Sed Florus fortassis more poetarum 'puppem' pro navi ponit.

§. 8 *Rhodii nauticus populus*] Scribit Eusebius, Lib. Temporum, Rhodios sæpe maris imperium obtinuisse. Faciunt ad hoc, quæ scribit Gell. 7. 3. *Cam.* De Rhodiorum imperio maris vid. Selden. Mar. claus. i. 10. et Jac. Gothofred. in Dissert. de Imper. maris c. viii. Ceterum Pighius ad Val. M. iv. 8. adnotans 'solatia' pro subsidiis dici, id confirmat auctoritate Flori; cnjus verba, quia in vulgatis libris non habentur, hæc adjungit: *Aderant Rhodii, nauticus populus. Nam Rhodos opinatissima insula, et totius Asiæ insularum metropolis, cum pæne omnibus Cycladibus arma pertimescens Romano jam dudum se fœderatam populo illi conjunxerat, et navali bello solatia condonabat.* Adnotavit hoc etiam e libello Colomesii lingua Francica scripto, cui Titulus est, *Bibliothèque choisie*, Begerus, et omnia in contextum quasi genuina recepit. Colomesius quoque de hoc fragmento ita loquitur, ac si hæc a Floro scripta putet: et doctiss. Wass. ad Fragm. Hist. Veter. p. 248. item Thysius et Oisellius ad Gell. ii. 3. in explicanda voce 'opinatus,' ita ea laudant, ut qui et ipsi hæc pro genuinis habeant. Mihi contra videntur profecta ab homine ne quidem Linguæ Latinæ satis perito. Nihil dicam de voce 'opinatus,' de qua Salm. ad Trebell. Poll. Trig. Tyr. c. vi. et Savaro ad Sidon. i. Ep. 5. nisi falli Barthium xx. Adv. 17. scribentem, Alciatum observasse

eam ap. Ennium legi pro celebri, laudatoque. Nam Alcianus ita e conjectura emendabat verba Ennii ap. Gell. XI. 4. et lege metri, ut putabat, postulante pro *opulenti*, reponebat *opinati*. Vid. Column. ad Enn. Fragm. Hecub. p. 382. et Jac. Gron. ad Gell. I. d. Nec quæram, quæ sit sententia in his, *Romano se jun dudum fœderatam populo illi conjunxerat*. Hoc unum mihi ostendi velim, quis umquam vel mediocris auctoritatis Scriptor Latinus dixerit, 'solatia condonare bello,' pro, auxilium et subsidium ferre. Sed, ne diutius morer Lectorem, est hic cento libro Pighii adsutus e Jord. de Reg. Success. p. 84. Ed. Vulcan. Jordanes ibi agens de regno Attali Romanis testamento relicto ita scribit: 'Quod pæne non ante Rom. Pop. adiit, nisi et suo labore vicina loca cepisset, id est, Lydiam, Cariam, Hellespontum, utramque Phrygiam.' Hinc subdit verba quæ tamquam Flori e libro suo refert Pighius; ac deinde addit: 'Cum quibus Servilius Proconsul directus, quasi piratico bello, obtinuit tamen Pamphyliam, Lyciam, Pisidiamque devicit, fecitque provincias.' Expellantur igitur hiuc illa tam insulsa, et auctori suo relinquuntur. In Jordane porro pro *Asiæ* perperam legitur *Adriæ*, pro *Romano* autem rectius *Romana*.

Quibus a mari Consul, a terris omnia equis] Præmissa hujus loci distinctio, quam jam pridem non meliorem factam miror: omnino distinguendum, *aderant Rhodii, nauticus populus, quibus a mari, consul a terris omnia equis virisque quatiebat*: aliquid tamen subintelligendum: quibus a mari omnia infestantibus et quatientibus, Consul a terris equis et viris omnia quatiebat et infestabat: qui Florum leget, videbit illum sæpe ita loqui. *Salm. Qui navibus a mari*] Puto licere subvenire bonis Auctoribus, etiam sine libris; quapropter hanc lectionem ausus sum restituere: naves

enim viris equisque opponit, ut Consulem Rhodiis, terram mari: similis antithesis supra 2, 2, 4. Nec rarum est, duas voces in unam coalescere, extritis mediis literis. Et sunt eadem verba ap. Liv. 38, 32, 2. Adde eund. 29, 35, 6. *Freinsh. Qui navibus a mari*] Hæc lectio debetur ingenio Freinshemii, qui *navibus* sine librorum ope in contextum Flori intrusit, quod nimis temerarium est. Elegantius perplexum hunc locum sic constituit N. Heinsius: *aderant Rhodii nauticus populus: quibus a mari, consule a terris omnia equis virisque quatiebat, bis victus rex, bis fugatus*. Omnes Mss. et ed. ante Freinshemianam: *quibus a mari*. Græv. Receperunt conjecturam Freinshemii Anna Fabri, et Grævius in Edit. an. 1680. Ea etsi non absurda est, tamen neque scripti neque editi ullius libri auctoritate confirmatur. Itaque vulgatam lectionem et distinctionem Salmasii retinendam putavi. Anna quidem scribit, ellipsin, quam Salmasius statuit, durissimam, et fortassis sine exemplo esse. Sed Is. Vossius tamen et distinctionem Salmasii, et eandem ellipsin probabat: nam ita adnotaverat: '*quibus a mari, Consul a terris*. Sic distingue, et tum demum omnia plana: quibus a mari omnia quatientibus.' Nec durior est hæc ellipsis, quam in his Phædri III. Fab. 12. 'Ego . . . Nec tibi prodesse, nec mihi quidquam potes.' Et Liv. xxx. 30. 'Quem modo castris inter Anienem atque Urbem vestram positus, ac jam prope scandentem mœnia Romæ, hic cernis . . . ante mœnia prope obsessæ patriæ, quibus terrui vestram Urbem, ea pro mea deprecantem.' Ubi correctores post vocem 'Romæ' de suo addiderant *videras*; quod intelligi poterat ex sequente 'cernis.' Vid. ibi Gronov. Nec tantum eadem verba omittuntur, quæ ex sententia sequentium vel antecedentium suppleri possunt; sed

etiam plane diversa; ut in illo Livii xxxvi. 17. 'Condidit se intra rupes; ne ante fauces quidem saltus, ut quondam Lacedæmonios fama est, sed intra penitus retractis castris.' Ubi in priore parte supplendum est, positus: nam *retractis* ibi locum non habet. Similis est locus Suet. Ang. lvii. 'Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex voto pro salute ejus stipem jaciebant: item Kalendis Januariis strenam in Capitolio etiam absentis,' scil. conferebant, ut in Inscriptionibus ibi a Casaub. et Torrentio laudatis: nam 'strenam absentis jaciebant' dici non potest. Ejusdem generis ex sententia Servii sunt hæc Virgilio iii. Æn. 260. 'Cecidere animi, nec jam amplius armis, Sed votis precibusque jubent exposcere pacem.' Et xii. Æn. 435. 'Disce puer virtutem ex me verumque laborem, Fortunam ex aliis.' Amstelodami hic locus ita corruptus erat: *qui a mari navibus Consul, a terris o. e. v. q.*

§. 9 *Bis victus*] Ap. Polybium quoque xvii. 11. Legati Græcorum in Senatu dicunt, Philippum ante postremam pugnam cum Quintio bis, terra et mari, victum. Navale prælium memorat Id. xvi. 1. Terrestre illud designari arbitror, quum Flamininus Regem ad Aoum amnem angustis, quas insederat, expulit, de quo Liv. xxxii. 11. et 12. Quæ sequuntur apud Florum de magnitudine vulnerum, ea ad velitationes inter Romanos et Macedonas primo anno belli factas pertinere apparet e Liv. xxxi. 33. et seqq. Interim rem suo more auget, dum Regem ante adventum Flaminini bis castris exutum scribit; quem solus Valerius Antias a P. Villio, cui Flamininus successit, semel victum et castris exutum prodidit. Liv. xxxii. 6.

Nec ullo Græculo ferro] Ita in omnibus ferme libris: et haud dubie rectum est: verum in quodam Jor-

danis antiquissimo Codice, *gracili* legitur pro *Græculo*: sed perperam, ut arbitror. Græci levioribus et brevioribus utebantur armis et telis: contra Macedones vastis clipeis et longis sarissis. Inde *Græculum ferrum* dicit, per contumeliam: nam et Græcos 'Græculos' ignominiose vocabant. *Salm.* Add. Burm. ad Petron. c. xlvi.

Ingentibus pilis] Vide omnino Lipsium de Mil. Romana, lib. 3. Dialogo 4. *Freinsh.* Liv. xxxi. 34. Macedones, 'qui hastis sagittisque, et rara lanceis vulnera facta vidissent, cum Græcis Illyriisque pugnare adsueti, posteaquam gladio Hispaniensi detruncata corpora brachiis abscissis, aut tota cervice desecta, divisa a corpore capita, patentiaque viscera, et fœditatem aliam vulnere viderunt; adversus quæ tela, quosque viros pugnandum esset, pavidi vulgo cernebant.' Sed hæc ille de pugna inter duas alas equitum utrumque exploratum missas scribit, et qua Florus justum prælium inter totos exercitus facit: unde et pila, quæ proprium peditum telum erant, memorat, de quibus nihil est ap. Liv. Quod autem 'gladios non minores pilis' dicit, id de totius pili longitudine intelligi non potest: nam hoc paullo minus septem pedes longum erat; lamina gladii Hispaniensis, quo utebantur Romani, duos: sed vel cum Lipsio de latitudine laminæ, vel de longitudine ferri, quod in pilo duos circiter pedes ex hastili eminebat, accipiendum est.

Ultra mortem] Ita malui, quam ut edidit Vinetus, Jordanis libros sequutus, *morem*; tum quod illud *mortem* et defendant aliæ edd. (quæ tamen perperam *potēbat*) et Pall. membranæ omnes, et imprimis ratio: de ea loquutionis elegantia, nos alibi in Opinionibus nostris. *Grut.* Lege quæ notavit iste doctorum, etiam doctissimorum confessione, princeps Ca-

saubonus, ad Pers. 6, 41. Cf. cum li. l. Livium, 31, 34, 4. *Freinsh.* Id est, majora erant, quam necesse esset ad mortem inferendam. *Ryck.* Sententia est, tanta fuisse vulnera, ut, etiamsi multo leviora fuissent, tamen ea mors fuisset secutura. *Ultra* sæpe de his dicitur, quæ majora sunt quam convenit, vel necesse est. Vell. II. 68. 'Ultra fortem temerarius.' Claud. I. in Entrop. 262. 'Verbis ultra nequitiam fractis.' Quint. Decl. VII. 'Animus ultra hominem,' pro majore, aut patientiore, quam fert conditio naturæ humanæ. Contra *citra* de his, quæ minora sunt. Quintil. Declam. CXLVI. 'Sæpe in scelere virtutis est nosse veneni modum . . . ut stetnr citra mortem,' i. e. ut eo dato mors non consequatur, ut minor illius vis sit, quam ut eo homo pereat. Vid. ibi Burm. et ad Ov. XIII. Met. 537. et Gron. ad Sen. Œd. 951. *Ultra mortem* recte habent o. s. et e. v. etsi Lipsius quoque III. de Mil. Rom. 4. malebat *ultra morem*. Ryck. Duisb. Fran. V. Ed. et Sab. perperam *petebant*. Patere de vulneribus Liv. XXXVIII. 21. 'Fædiores patebant plagæ.' Et, 'Non tam patentibus plagis moventur.'

§. 10 *Flaminio*] *Flaminio* est in o. s. et e. idque retinuerant *Freinsh.* Græv. Beger. et Amst. Mihi nulla religio fuit post Edit. Plantin. Stadii, et Ann. Fabri verum nomen reducere. Idem vitium in plerisque aliis Scriptoribus dudum emendarunt Viri docti. Vid. Pigh. ad A. U. 555. Bongars. ad Justin. xxx. 3. Sigon. ad Liv. XXII. 33. et Schott. ad Aur. Vict. c. LI.

Chaonum montes, Aoumque annem] Egregie nomen hujus annis restitutum ab optimo et doctiss. Vineto, cum prius in omnibus editis corruptum haberetur. *Aum* vetus lectio in optimo Nazariano, postea facili mutatione *a* in *d* mutavit: ex eo alter Palatinus *dum annem* exhibet: ex

quo postea *indum*, et *pindum*, et alia quæ nescio, fecere correctores. *Jordanes* *savum* in editis; in scriptis *saum*: sed male *s* adhæsit ex præcedentis vocis ultima syllaba. 'Aōos etiam fluvius Cypri, et mons Aous apud Isidorum: perperam, si recte memini, scriptum est *Aous*, aut alio modo etiam corruptius. *Salm.* *Aoum*] Sicut Philip. Beroaldus repererat, ita scriptum hic reliquit, *Indum*: ceterum quisquis locum istum fædius postea corruptit, *Indum*, puto, nullum in Europa esse audierat, sed in illo Enropæ tractu, montem, fluvium, urbem, 'Pindum.' *Aoum* autem, non *Indum*, neque *Pindum*, existimavimus legendum. Primum enim T. Livius 32, 5, 10, et 32, 10, 1. unde hæc fuerunt excerpta, ita fluvium appellat, non procul Apollonia in mare Ionium exeuntem: ad quem Flaminio res primum cum Macedone fuit, non 'Pindum,' nec 'Indum.' Denique *Jornandes*, qui hæc transcripsit, uti monuimus, *Savum* hic habet. Cujus vocabuli primam literam *s* video ex fine præcedentis vocis, 'montes,' huc esse adjectam, ut *molientibus sedem* fuit supr. 1, 7, 8. pro *molientibus ædem*, posteaque *o* in *u* negligentia imperitiæque simili mutata: ut *Aous*, *Savus* scilicet omnino esset: qui inf. 4, 2, 8. memorabitur. Quod autem *Plutarchus* in *Flaminio* cap. 4, et 5. 'Apsum' nuncupare videtur, quem Livius 'Aoum' ('Apsi' etiam meminit idem Livius 31, 27, 1. sed in rebus Sulpicii Galbæ, prioris anni consulis) item Georg. Agricola de Natura eorum quæ effluunt ex terra p. 129. hoc quid sit, ex Polybio, puto, cognosci posset, si extaret integer. Utriusque fluminis mentionem facit Strabo lib. 7. p. 219. facit et Ptolemæus lib. 4. Geogr. sed apud quem, sicut et in Strabonis Epitome, Aōos sit, pro 'Aōos, A pro A. Vin. Sic igitur etiam scribendum ap. Liv. lib. 33. nuper reperto, ubi c. 4. 'Accep-

tæ ad Aovum fluvium in angustiis cladi,' pro *ad Aovum fluvium*. Nominat etiam Polyb. apud Vales. τὸν λῶν ποταμὸν in rebus Persei: ubi in Ms. Λωτόν ubi forsan etiam hic fluvius intelligitur. *Freinsh.* Libri scripti et editi omnes in hac voce corrupti sunt: nam in iis varie legitur *Indum, Indium, Pindum, Nidum, Inoum*. Voss. 1. *Aum omnem*. Voss. 2. *dumque omnem*, ut Naz. Voss. 3. *Indum amnem*. Primus Vinetus, ni fallor, edidit *Aoum*, et sic emendarat Auditor Lipsii. In loco Polybii ap. *Freinsh.* qui est in Excerpt. Peiresc. p. 130. etiam Palmerius in Exercitationibus emendavit 'Αῶον. Idemque in Polyb. v. 110. pro Δῶϊον, et in Plutarch. Flamin. pro 'Αφον, restituit 'Αῶον, et in Pausan. Messen. c. xxxiv. pro Λῶφ, 'Αῶφ. Ap. Cononem Narrat. xxx. itidem male Δῶος pro 'Αῶος scribi observavit ibi Th. Gale. In Livio l. d. liber scriptus habebat *Aunum*, non *Aovum*. *Aoum* autem rursus vocat Liv. xxxii. 21. 'Cur excessit faucibus Epiri claustrisque illis inexpugnabilibus super Aoum amnem?' Et xxxviii. 49. 'Philippum non eodem modo super Aoum amnem juga tenentem montium T. Quintius dejecit?' Pro *Chaonum* quidam s. et v. e. *Achaonum*, alii *Acchaonum*, et *Athao-num*. In his *a* ab ultima litera vocis præcedentis ortum, ac deinde in quibusdam libris ante scriptum fuisse, indicio est, quod in Flor. legitur ante.

Per abrupta vadentem] Forte *cadentem*. Propert. 'Et cadit in patulos lymphæ Anienæ specus.' 'Vadere' de fluvio poetis ægre concesserim: quibus tamen ire fluvii dicuntur, ne dum historicis. Melius Ryck. et Reg. *per abrupta vagantem*: paullo ante id. cod. pro *Chaonum montes* scribit *Acar-nanum montem*. Non longe a fine capituli perperam ommissa sunt a librariis hæc verba: *quo certavere plausu*. Græv. *Vagantem* etiam Florent. Et ita ad-

scripserat Auditor Lipsii. *Ire* fluvios non soli poetæ dicunt. Mela i. 9. de Nilo: 'Iterum iterumque divisus ad Deltæ acumen it.' Et i. 12. 'Amnesque inter cas ennt Lycos, et Pal-tos, et Orontes.' Add. Brækh. ad Ti-bull. i. 10. 36. Et sic Græci etiam in prosa fluvios dicunt ἐρχεσθαι et χωρεῖν. 'In mare evadere' fluvios quidem dicunt Mela ii. 2. et Curt. iii. 4. 9. Sed et fluvios *vadere*, quod poetis vix concedit Grævius, dicit Seneca iv. de Benef. 5. 'Flumina hæc amœnissimis flexibus campos cingentia, illa præbitura commerciis viam, vasto et navigabili cursu vadentia.' Nec dubito, quin etiam alii sic loquantur. Sed propter illa 'per abrupta' hoc loco tamen præferam *cadentem*: quod etiam cl. Burm. ad Val. Flac. iii. 594. videtur probasse.

Id est, ipsa] Sic ausus sum reponere, ex ingenio quidem, sed juven-tibus aliis locis doctorum virorum Mss. quæ pares corruptiones eadem medicina sanant. Vide supr. 2, 6, 51. et inf. 4, 2, 15. sed nemo, puto, dubitabit; nam planissima est sententia. Similis locus inf. 3, 3, 6. *Freinsh.* Add. Græv. ad ii. 6. 15. Conjecturam Freinshemii receperunt Anna Fabri, Græv. Beger. et Amst. Non improbo eam; sed non volui discedere a libris, quorum in nullo sive scripto, sive edito, inveni *id est*. Aliis locis plerique scripti ita habent, ubi id cum ratione præferri potuit. 'Claustra' hac significatione sæpe dicit Florus: vid. Ind. Et Liv. xxxii. 21. xlii. 67. xlii. 7. xlii. 11. alii-que quamplurimi. Adi Heins. ad Vell. i. 3. et Brækh. ad Propert. iii. 7. 55.

§. 11 *Introisse victoria fuit*] Conf. quæ notamus inf. 4, 2, 63. vet. ed. nostra, *victoriæ*: non ita bene, nec male tamen. *Fr.*

Quos Cynocephalas vocant] Scribendum contendo, *Cynosephalas*: Græce

enim Κυνὸς κεφαλὰῖ illi tumuli vocantur. Stephanus meus, Κυνὸς κεφαλὰ, λόφος τῆς Θεσσαλίας: erat et locus Thebis hoc nomine, unde quidam illum Lyricæ principem ortum voluit. Stephanus, 'Ἦν δὲ καὶ χωρίον Θηβῶν, ἀφ' οὗ Πίνδαρος Δαιφάντου παῖς Βοιώτιος ἐκ Κυνὸς κεφαλῶν μελῶν ποιητής: quem locum Vir doctiss. et diligentiss. Lilius Giralduſ, in Vita Pindari vertens, male scribit, 'vicum Cynocephalorum': non enim Κυνοκέφαλοι, sed Κυνὸς κεφαλὰ, vicus ille appellabatur: debuit igitur dicere, 'vico Cynoscephalis.' Quinam populi sint, qui dicuntur κυνοκέφαλοι, notissimum est: quos ita describit Apollonius his versibus, qui, quia corruptissimi vulgo leguntur, et emendari debent, obiter ponam: 'Ἡμικύνων τ' ἐνόησα γένος περιώσιον ἀνδρῶν, τοῖς ὅμων καθύπερθεν εὖ-στεφάνων κύνιος κρὰς Τέτραφε γαμφηλῆσι περικρατέεσσιν ἐρυμνός, τῶν μὲν θ' ὥστε κύνων ὑλακὴ πέλει, οὐδὲ τι τοίγε ἄλλων ἀγνώσσοισι βροτῶν ὀνομάκλυτον αὐδὴν. Elegantissimi hi versus, nec satis scio, ex quo Apollonii opere sumpti sint: nunc ad ordinem redeo. Salm. Vide Liv. 33, 1, 7. Fr. Omnes scripti (excepto Voss. 3. qui habet *Cenocephalas*,) et editi *Cynocephalas*. 'Cynoscephalæ' est in Liv. xxxiii. 7. 10. 16. et 17. quod hic sequutus sum cum Grævio. Giralduſ in errorem inductum credo a Thoma Magistro, qui in Vita Pindari scribit, eum fuisse ἀπὸ κώμης Κυνοκεφάλων. Salmasius ad Solin. p. 707. rursus Apollonium facit auctorem horum versuum Græcorum de Cynoscephalis. Sed Interpretes Stephani ad v. 'Ἡμικύνες' c. Tzetze Chil. vii. c. 141. ostendunt auctorem eorum esse Simniam Rhodium in Carmine, cui Titulus erat Ἀπόλλων.

Uno, ac ne hoc quidem justo, prælio] Eleganter in hunc sensum inf. 4, 2, 63. 'Uno (et ut sic dixerim) non toto prælio.' Fr. 'Non iustum prælium' ideo, ut puto, dicit, quod quum neuter ducum eo die decrevisset dimi-

care, neque exercitus e castris educti, nec acies instructæ fuissent, primo certamen inter paucos contractum, ac deinde subsidiis utrinque missis paullatim anctum fuerat, ita ut ad extremum omnibus copiis dimicarentur. Polyb. xvii. 17. et Liv. xxxiii. 7. Mox Quintium 'Consulem' vocat Florus, qui Procos. erat, Liv. xxxii. 28. De rebus tum in Bæotia gestis Polyb. Excerpt. Legat. cap. viii. Liv. xxxiii. 1. 27. et seqq. et in Eubœa Id. xxxii. 16, 17.

§. 12 *Lacedæmoniam*] Historiam habes ex Liv. 34, 26. &c. Justino 31, 3, 1. Eutrop. et Orosio, ubi supra. Cam. Non damno *Lacedæmoniam*, sed Florum scripsisse dico *Lacedæmona*, præeuntibus libris. Sic 2. 23. cap. 'Cum Xanthippum illis ducem Lacedæmon misisset.' Salm. *Lacedæmona*] Restitui quod erat in binis Pall. nec abibat tert. quam quod is, *Lacedæmonia*: editi *Lacedæmoniam*. Grut. *Lacedæmona* etiam Ryck. Regg. Flor. Magl. Voss. 1. 3. et eodd. vett. excepta prima. *Lacedæmonia* Voss. 2. *Lacedæmoniam* ceteri s. et v. e. Dietys Cret. 1. 5. 'Eademque, qua apud Lacedæmoniam, cupiditate.' Adnotat ibi Barthius, *Lacedæmoniam* esse ipsam urbem Spartam, seque nescire, an ullus Latinus Scriptor ita usurparit. Vindingius *Lacedæmonam* legit, et pro regione sumi dicit, ut eod. lib. c. 12. et 17. Sed omnibus his locis vulgo aliter editur, nec satis apertum est *Lacedæmonam*, ut Vindingius vocat, in iisdem semper poni pro Læconica. Certe c. 5. et c. 12. de urbe potius agitur, quam de regione. Vid. Wopkens. Adv. in Diety in Obs. Misc. Nov. Tom. ii. p. 4. Pro sub Nabide suo Naz. Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. prave *summa vi de suo*. Reg. Q. etiam corruptius, *summa vi servo*. Ryck. sub *Onabile suo*.

§. 13 *Græciæ veterem statum reddidit*] Quantum prosit ista victoribus clementia, prolixè ostendit Gruterus

Disc. ad Tac. 27. Grotius de J. P. et B. 3. 15. *Freinsh.* De libertate Græciæ reddita Polyb. in Exc. Legat. c. ix. et Liv. xxxiii. 32. Nescio unde in Amst. editionem venerit turpis error, *ne legibus viveret suis.*

§. 14 *Quæ gaudia*] Nec immerito: vide supr. 1, 9, 3. *Freinsh.*

Nemeæ] 'Nemea' silva, locus, urbs, ludi. Quatuor Græciæ certamina sacra fuerunt, quos illi ἀγῶνας dictabant: *Nemea, Pythia, Isthmia, Olympia.* Quod ergo Auctor hic dicit factum in Nemeis, Livius, 33, 18. et 34, 40. et Plut. Flaminio, cap. 17. id dicunt factum in Isthmiis primum, deinde in Nemeis, et magis etiam in Isthmiis. *Vin.* Petavius in Rat. Temp. iv. 8. hic duplicem Flori errorem notat, primum, quod Græcis libertatem in Nemeis pronunciatam dicit: nam in his eam solis Argivis a Nabide oppressis pronunciatam fuisse; Isthmiis autem Græciæ: alterum, quod Nemea quinquennalia facit. Verum est Nemeis solis Argivis libertatem redditam fuisse, Isthmiis autem reliquis Græcis: ita enim de illis Liv. xxxiv. 41. de his xxxiii. 32. Polyb. l. d. Plut. in Flamin. et Appian. in Exc. Legation. c. xxiv. Sed Nemeæ agonem etiam Ansonius una cum aliis sacris certaminibus Græcorum quinquennalem facit in fine Eclogarii, quemadmodum Isthmion Plinius iv. H. N. 5. et Solin. c. xiii. Verum et Nemea et Isthmia triennalia fuisse docent Scaliger ad Euseb. Chron. p. 91. et 139. in Proleg. de Emend. Temp. p. 4. et Lib. i. p. 53. Schmidius in Proleg. ad Pindari Nem. Vinetus ad Anson. et Dodwellus de Cyclis Dissert. vi. et vii. 'Cecinisse' præconem in theatro dicit, pro, modulata voce tamquam canentem decretum hoc Senatus pronunciasse; quemadmodum comædi, tragædi, et declamatores pronunciantes dicuntur 'canere.' Vid. Græv. ad Cic. Off. i. 42.

Quid florum in consulem profuderunt] Vide omnino Polyb. Exc. Legat. 9, 5. et Appian. Hoc autem fieri solitum, honoris atque benevolentiæ causa, Diis hominibusque bene meritis. Diis, ut apud Capitolinum M. Antonino cap. 4. 'Coronas omnibus in pulvinar ex more jacentibus.' Hominibus, aut vivis et videntibus, ut h. l. et ap. Pausan. Messen. 'Aristomenem' Andaniam reversum acceperunt matronæ, tæniis in eum quacunq; incederet, et ut anni ferebat tempestivitas, flores et fructus jacentes.' Adde Arrian. 3, 2, 28. et eund. de Reb. Ind. 6, 15. 7, 12. sic ap. Herodian. 4, 15. Alexandrini 'florum sparsionibus imperatorem [Caracallam] honorabant:' aut mortuis, idque in feretro, dum efferrentur, ut ap. Plin. 21, 3. cujus locum aliquanto meliorem quam accepi reddam: 'Florum quidem Pop. Rom. honorem Scipioni tantum habuit. Serapio cognominabatur, propter similitudinem snarii cujusdam negotiatoris. Obierat (male lectum hactenus *Ob id erat*) in Tribnnatu plebei admodum gratus, dignusque Africanorum familia. Nec erat in bonis fœneris impensa. Asses ergo contulit populus, ac funus elocavit, quaque proferebatur, flores e prospectu omni sparsit:' vel in sepulcris, quem ritum indicant plurimi omnium fere Poëtarum loci: quomodo et Augustus 'corpus Alexandri floribus aspersis veneratus, est.' Suet. Ang. 18, 1. Sed ista luculenter explicat Kirchm. de funeribus Romanorum. Denique etiam imagines floribus sparsas legimus ap. Tac. 14, 61, 1. et H. 2, 55, 3. *Freinsh.* Add. Lips. ad Tac. xiv. A. 61. Casaub. ad Suet. Ner. xxv. et *Freinsh.* ad Curt. v. 1. 20.

§. 15 *Repetere illam vocem*] Ita Polybius, Plutarch. et Liv. l. d. 'Achæiam' nunc vocat, quam paullo ante 'Græciam.' Quomodo veteres his nominibus utantur ostendunt Mannt,

ad Cic. iv. Ep. Fam. 12. et Salm. ad Solin. p. 100. et 568.

CAP. 8 Bellum adversus Antiochum Regem a Romanis gestum, scribunt Liv. lib. 34. et seqq. Justin. lib. 31. Appian. Syriaco. Val. M. 2, 5, 1. 3, 5, 1. 4, 1, 9. ext. 7, 3, 4. 8, 1, 1. in damnat. 9, 1, 4. ext. Gellius, 5, 5. Plutarchus, Scipione (et Cat. maj. cap. 22.) Auctor de Vir. Ill. cap. 34. Entrop. 4. 1. Oros. 4, 20. Frontinus, 4, 7, 30. Quo gestum sit tempore, docet Eusebius Lib. Temp. Cam.

§. 1 *Macedoniam statim*] Videtur inserenda vox; *Mac. statim Syria*, &c. nam regnum regno, regem opponit regi. Freinsh.

Philippum Antiochus] L. Ampelius: *Per Paulum Consulem, Persen in Syria vicit regem Antiochum. Per Scipionem Æmil. Legas Per Paul. Consulem, Persen; in Syria vicit regem Antiochum per Scipionem. Per Æmil. §c. Id.*

Quodam casu, quasi industria] Nescio quomodo minus placet: an aliunde quid accessit, et Florus tantum scripsit, *quodam quasi industria*: supr. 1, 8, 1. 'Quadam fatorum industria'; inf. 4, 2, 61. 'Plane quasi de industria captante fortuna,' &c. Similis observatio in Justino, 11, 15, 2. Curt. 6, 1, 10. 8, 10, 42. Tac. H. 2, 1, 1. Adde Acidal. ad Curt. 9, 7, 2. *Id.* Non immerito doctiss. Freinshemio et ante eum Lipsio, cujus Auditor deleverat verba *quodam casu*, suspecta fuit hæc scriptura, in qua non multum bonæ sententiæ inest. Eam Magnus ille Joh. Fred. Gronov. egregia conjectura ita emendat ad Liv. xxx. 30. *quodam casum quasi industria sic adgubernante fortunæ.* Nam 'casum' veteres considerabant tamquam effectum fortunæ, quæ 'casus dare,' 'edere,' et 'adferre' dicitur. *Industriam fortunæ* autem sic dicit, ut 1, 8. 'Industriam fatorum.' Adi ipsum Gronov. ad l. d. ad Tac. l. A. 12. et ad Justin. xxvii. 1. Schefferus putat meliorem reddi locum sublata dis-

inctione post *exceptit*.

Utro se suggerentibus causis] Hoc etiam felicitatis magnæ est, acquirere regna aliena justo titulo, et absque nostra invidia. Eadem sententia supra, 2, 2, 3. 'Sed ecce, cum ultro ipsis viam pandentibus fatis, nec occasio defuit.' Senserunt hoc Romani, quantum interesset famæ, et per hanc potentiæ, iniqua bella non gerere. Quapropter etiam, quos invisissimos habebant, bello non petebant, nisi causa oblata. Claret hoc loco Justin. 30, 3, 1. 'Grata legatio' (Alexandrinorum de Philippo querentium) 'Romanis fuit causam belli adversus Philippum quærentibus,' Freinsh.

Cum terrarum orbis situ] Hunc ordinem in describendo situ terrarum etiam Dionysius in Periegesi princeps sequitur; quod cum amore patriæ facere, Strabonem autem primam Europam, postremam Africam ponere, scribit Eustathius. Et sic Plin. procem. L. iii. H. N. Sallust. Jug. xvii. 'In divisione Orbis terræ plerique in parte tertia Africam posuere.' Herodotus iv. 36. seqq. et Timæus ap. Polyb. in Exc. Peirese. p. 59. Asiam primam, Africam secundam, Europam tertiam videntur fecisse. Non est operæ pretium adnotare, quæ hic conatur Schef. in Obs. Misc. Vol. ix. p. 322.

§. 2 *Non aliud formidolosius fama bellum fuit*] Cf. hæc cum superiori cap. n. 3. &c. Freinsh.

Xerxem] De terribili hujus apparatu lege Justinum, 2, 10. et seqq. Ceterum tria ista verba, *Xerxem atque Darium*, non injuria suspecta habeas glossæ. *Id.* Vulgata scriptura est in omnibus libris, nisi quod Ryck. habet *Xerxemque Darium*. Nullam satis probabilem causam invenio, cur tollendum sit *Xerxem*: reliqua ideo suspecta esse possunt, quod ea, quæ mox de montibus perfossis, et mari velis aperto dicit, ad solum Xerxem pertinent. De apparatu Xerxis add.

Clandian. II. in Rufin. 119. seqq. et ibi Barth.

Perfossi] Autores historiæ sunt Solin. c. 14. Mela lib. 2. Herod. lib. VII. Cic. 2. de Finib. Virg. in Culice, ubi, 'Non perfossus Athos.' Juv. S. x. 'Velificatus Athos.' Justin. lib. 2. *Cam.*

§. 3 *Ad hoc cælestes minæ*] *Ut hoc* ex Naz. libro: *ut pro in*, ut multis locis scriptum in illo Cod. deprehendi: libro IV. 'Totus ut monstrum illud desciscibat,' pro, in monstrum illud: sic hoc loco, *in hoc cælestes minæ*: nihil moverim tamen: *at pro ad*: deinde *a in u*: ita corruptum *ut pro ad*. Salm. *Ut hoc* etiam Voss. 3. et Edd. B. S. P. *ad hæc* Berol. Dnib. Pal. 1. et v. e. vid. Burm. ad Ov. Met. VI. 459. inf. c. 18. n. 10.

Cælestes minæ] Prodigia. Livius II. 42. 'Accessere ad ægras jam omnium mentes prodigia cælestia, prope quotidianas in urbe agrisque ostentantia minas.' 'Dii minantes,' i. e. prodigiis adversa denuntiantes, Sen. Thyest. 704. Et 'Exta' et 'Signa minacia' sæpe apud alios. Vid. Briss. I. Form. p. 22.

Quum humore continuo Cumanus Apollo sudaret] Quod hic scribit Florus lege ap. Div. August. Civ. 3. 11. Cicero autem de Divin. lib. 2. docet hujus rei causam: sed locum assignasse sufficiat. Advertendum simile prodigium sæpe visum, ut ibidem August. annotat. Lege Euseb. in Præp. Evang. *Cam.* Meminit hujus prodigii Cicero de Divin. 1, 43. f. Aliis etiam temporibus sudasse simulacra annotatum est, ut ejusdem Apollinis Bello Sociali. Obsequens cap. 114. apud cum enim pro *Cujus in arce*, non dubitem legere *Cumis in arce*. Antonii, Albæ, ante bellum Actiacum, per multos dies, nec, cum abstergeretur, sudore cessante. Plut. Anton. cap. 78. Calypsus, sive alterius cujusdam heroinæ, Cumis, bello Augusti cum Sex. Pompeio,

Dio lib. 48. prope a fine: qui naturali causæ videtur id tribuere, quod etiam facit Plutarch. Coriolano cap. 57. Dei cujusdam Siculi, Adranî, sub adventum Timoleontis. Plut. Timol. cap. 17. Deorum aut heronum quorumcunque, ante Marsicum. Senna secundo Histor. Item Thebis, sub adventum Alexandr. Diod. 17, 10. Averni. Philargyrus ad Virg. G. 2, 162. Elisæ Carthagine. Silius 1, 98. Herculis Lacedæmone, ante Leuctricam calamitatem. Cic. de Divin. 1, 34. Martis Romæ, inrumpente Italiam Pæno. Liv. 22, 1, 12. iterum C. Antonio Cos. Obsequens cap. 122. Mercurii, Arretii, C. Valerio M. Herennio Coss. idem Obsequens cap. 111. Orphei ap. Libethra. Plutarch. Alexandro cap. 23. Victoriæ Capuæ. Cic. de Divin. 1, 43. 'Adferunt prætere, sæpe simulacra sudasse, aliquando gemitus edidisse, visaque etiam advertisse, et nictata esse.' Plut. Camillo c. 10. Sic etiam ante mortem Africani Minoris flevit Apollo per triduum continuum: si fides Dioni in Exc. Vales. p. 625. Sic apud nostratia simulacra ante duo tria secula adeo hæc omnia in consuetudinem venerant, ut prope sæpius quam homines flerent, riderent, loquerentur etiam et ambularent, aliaque peragerent opera, quæ nostri homines vix credere possunt. Idem Apollo Cumanus etiam lacrumasse legitur ap. Liv. 43, 13, 4. idque triduum ac tres noctes. *Freinsh.* De simulacris lacrymantibus Sen. Thyest. 702. 'Flevit in templis ebur,' et Virg. G. I. 480. Add. Bulenger. de Prodig. c. IV. et Broekh. ad Tibul. II, 5. 77.

Asiæ suæ] Quid sibi velit hic Florus intelligas ex Obsequente, cap. 87. 'Apollinis simulacrum lacrumavit per quadriduum: vates portenderunt, Græciæ fore exitium, unde deductum esset.' *Freinsh.* Grævius in Præf. frigidam esse hanc sententiam judi-

caverat. Respondet Begerus, Deos dici amare suos, iisdemque timere. 'Cum' igitur 'Apollo sudasset imminente Asiæ tanta bellorum mole, quidni [Florus] Ethnicus potuerit credere et scribere, eum Asiæ suæ timuisse?' Florus non solum Apollinem Asiæ suæ timuisse scribit; sed ex eo timore sudorem illius statuæ ortum esse. Hoc omnino frigide et inepte scripsit, et, si credidit, stulte credidit; nec ullum alium prosæ scriptorem non ineptum ita loquutum credo. Saniora aliquanto sunt, quæ de simili prodigio vates, quamquam insanum genus hominum, respondent ap. Obsequent. l. d. et Augustin. iii. de C. D. 11. 'Simulacri Apollinis fletum ideo prosperum esse Romanis, quoniam Cumæ colonia Græca esset, suisque terris, unde accitus esset, id est, ipsi Græciæ luctum et cladem Apollinem significasse plorantem.'

§. 4 *Sed in manus tam ignavi regis*] Quantum momenti sit in bono duce, testatur Noster inf. 2, 18, 11. ubi vide. De Antiochi vero moribus et indole vide iudicium Polybii in Exc. Vales. p. 66. *Freinsh.*

Nihil speciosius, quam quod a Romanis victus est] Nam (quod alibi vetus Comicus Accius ait) 'trophæum ferre me a forti viro pulcrum est. Sin autem et vincar, vinci a tali nullum est probrum.' Eodem redit istud Livii præf. 4. 'Si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro sit; nobilitate ac magnitudine eorum, qui nomini officient meo, me consolet.' Hinc illud ap. Poëtæ. Virg. 10. 829. 'Hoc tamen, infelix, miseram solabere mortem; Æneæ magni dextra cadis.' Ov. Met. 12, 80. 'Quisquis es, o juvenis, dixit, solamen habeto Mortis, ab Æmonio quod sis jugulatus Achille.' Stat. Th. 9, 556. 'Non inficiamur honorem Mortis, ait, refer huc oculos, ego vulneris auctor: Lætus abi multumque aliis jactantior umbris.' Adde Justin. 5, 12, 8.

Freinsh.

§. 5 *Inhonoratam*] De querelis Ætolorum, et Thoante Liv. l. xxxiii. c. 11. et seqq. c. 35. et 49. l. xxxv. c. 12. et Polyb. in Exc. Legat. c. vi. et ix. et de Annibale Liv. xxxiii. 45, et seqq. Pro Macedones reposui *Macedonas*, ut *Samnitas* l. 16. 1.

§. 6 *Consiliis ejus*] C. Nep. Annib. c. viii.

Satis habuit bellum movere] Tac. H. 4, 69, 1. 'Sumi bellum etiam ab ignavis, strenuissimi cujusque periculo geri.' *Freinsh.* Reg. Q, *Satis habuit sine Annibale bellum movere.* Nec displicet. Nam Florus iis, quæ Antiochus facere debuerat, opponit ea, quæ fecit. Debuerat uti consiliis Annibalis, eique vires tanti regni, et summam belli committere. Hoc non fecit, sed suis opibus, et nomine regio fretus, quasi ea satis valeret adversus Romanos, sine Annibale ejusque consiliis bellum movit. Cur autem suis potius, quam Annibalis consiliis bellum gesserit, exponunt Liv. xxxv, 42. et Justin. xxxi. 6.

§. 7 *Ad Romanos pertinebat*] Perizonius adscripserat: *Improbatur Vorst. de Latin. merito susp.* c. xvi. Vorstius notat eos, qui 'pertinere' dicunt pro, possidere; ut, 'Hoc ad me pertinet,' pro, hoc meum est. Sed quum Florus deinde multa bella a Romanis in Europa diu post hoc tempus gesta memoret, per quæ magna pars Europæ in potestatem illorum venit, vox 'pertinere' hic ita accipi non potest. Videtur igitur hoc velle, Romanos, utpote tota Europa potentissimos, et qui civitates Græcas a Regibus aliisque oppressas in libertatem vindicare vellent, ut quidem præ se ferebant, jure potuisse 'curare' et 'animadvertere,' ut Manlius ap. Liv. xxxviii. 48. loquitur, quid Reges populi in Europa agerent, et utrum jure, an injuria sibi in ea aliquid vindicarent, atque adeo res Europæ ad curam

illorum pertinuisse. Sic 'pertinere' h. l. eadem significatione dicitur, quæ ab aliis probatis Scriptoribus, qui *pertinere ad aliquem* dicunt, quod illius aliquam in partem interest, in quo versatur officium illius, et in quo propterea curam aliquam ponit. Liv. xxxiii. 39. 'Adventus *Antiochi in Asiam* nihil ad *Romanos* pertinens:' et c. 40. 'Asiam nihil ad Romanos pertinere.' Cæs. iii. B. C. 107. 'Controversias Regum ad populum Romanum, et ad se, quod esset Consul, pertinere existimans.' Utrum autem ad Romanos jure hæc cura rerum Europæ pertinuerit, an opum suarum augendarum causa specioso prætextu civitates Græcas in libertatem vindicandi, sibi arbitrium controversiarum inter Reges et Civitates nihil ad ipsos pertinens adrogaverint, ea alia quæstio est.

Positam a majoribus suis, &c. repetebat] Quam ineptus hic sit belli titulus, tetigimus supra, 1, 2, 4. et latius exsequitur Gentilis, de Jure Belli, 1, 22. *Fr.* Lysimachiam a Lysimacho, qui inter Alexandri M. Duces fuit, conditam scribunt Steph. de Urbib. Pausan. Attic. 9. Justin. xvii. 1. et alii. Deinde Seleucus, Antiochi proavus, Lysimacho in acie cæso, Chersonesum Thraciam, in qua erat Lysimachia, occupaverat. Liv. xxxiii. 40. et xxxiv. 58. An autem Lysimachus inter majores Antiochi fuerit, non scio. Sed Antiochum illo titulo in repetenda possessione usum fuisse non invenio.

Hereditario jure reposcebat] *Repetebat*, in aliis. *Sul.* Est in Naz. Reg. Q, Voss. et edd. vett. præter primam. Florus non satis accurate hæc narrat. Seleuco paullo post occupatam Chersonesum occiso, posteri illius Chersonesum neglexerant, et possessionem ejus amiserant: deinde Antiochus existimans ea, quæ jure belli Seleuci facta fuerant, suæ ditionis esse, trajectis in Europam copiis eam recuperaverat,

et Lysimachiam dirutam instauraverat. Sed Romani eum nec in Europa quidquam possidere, nec urbes Græcas Asiæ in potestate habere volebant. Ita Liv. xxxiii. 38. et seq. xxxiv. 58. et xxxv. 16.

§. 8 *Hoc velut sidere*] I. e. hæc controversia concitavit bellum Asiaticum, ejusque causa fuit, quemadmodum tempestates ortu, vel occasu siderum quorundam, ut Arcturi, Hyadum, Pleiadum moventur. Vid. Schult. ad Sen. Suas. iii. qui hoc rectius ad alia sidera refert, quam Freinshem. in Ind. ad Solem. Cic. pro Muren. xvii. 'Nam ut tempestates sæpe certo aliquo cæli signo commoventur . . . sic in hac comitiorum tempestate populari sæpe intelligas, quo signo commota sit.' Add. infr. iii. 21. 3.

Et maximus] Malim, *Sed maximus.* *Fr.*

Contentus fortiter indixisse bellum] Reduxi scripturam v. e., quomodo pridem etiam legendum conjecerat Lipsius, d. c. xix. (Lib. ii. Elector.) cum offendisset in Ms. suo, *conventus fortiter indixisse*, &c. Grut. Cf. cum hoc loco Tac. H. 4, 69. 1. *Freinsh.* Vitiosa scriptura *conventus* etiam in Naz. Pall. Ryck. Fran. Regg. et nonnullis vett. edd. est. Ald. Junt. et Vinet. quoque vitiosius, *conventus. Fortiter indicto bello quum.* De indictione belli nihil legitur ap. Liv. xxxv. fin. et xxxvi. princ. Paulo post Perizonius adscripserat conjecturam, *otia et lusus.* Sed omnes libri habent *luxus*, nec mutandum videtur.

§. 9 *Continenti adhaerentem, &c. Euripus abscedit*] Inde Plin. 4, 12. 'Eubœa et ipsa avulsa Bæotiæ, tam modico interfluente Euripo, ut ponte jungatur.' Talis Sicilia, de qua multa Justin. lib. 4. *Fr.*

Reciprocantibus aquis] 'Quorundam [æstuum] privata natura est, velut Taurominitani Euripi sæpius, et in Eubœa septies die ac nocte recipro-

cantis.' Plin. 2, 97. *Idem*. Idem quod Plin. etiam Strabo et alii veteres de Euripo prodiderunt. Aliter Liv. xxviii. 6. Vid. Tan. Fab. 1. Ep. 14. et Wheler, in Itinerario.

Per hiemem rosas] Lucian. Nigrino, p. 42. Τὸς μέσου χειμῶνος ἐμπιπλάμενους ῥόδων, καὶ τὸ σπάνιον αὐτῶν καὶ παράκαιρον ἀγαπῶντας. Fr. Romanorum in hac re luxum sæpe memorant Veteres, Martial. iv. 29. vi. 80. xiii. 127. Macrobi. vii. Sat. 5. et alii ap. Torrent. ad Horat. i. Carm. 38. et ap. Livinei. ad Mamertini Paneg. Juliani c. xi.

Ne non aliquo ducem genere agere videretur] Simile dicerium huic est illud in Augustum, ap. Suet. cap. 70, 7. 'Postquam bis classe victus naves perdidit, Ut aliquando vineat, ludit assidue aleam.' Fr. Lipsius malebat: *ne non aliquo dux genere videretur*. Non aspernarer, si libri addicerent. Videtur enim ex 'genere' natum *agere*, librariorum culpa, ingratiis Flori: non quod *ducem agere* non sit Latini-ssimum, sed quod durus admodum sit et auribus valde gravis istarum vocum duarum concursus *genere agere*. Forte transpositæ sunt voces, ut Florus scripserit, *ne non aliquo genere ducem agere videretur*: sic sane vitabitur κωκοφωλία. Græv. Tollins Fortun. c. x. legit, *ne non aliqui ducem agere videretur*: ut ap. Virg. iii. Ecl. 15. 'Et, si non aliqua nocuisses, mortuus esses.' Begerus edidit quod placebat Lipsio. Ego nihil muto invitis libris. 'Aliquo genere' est, aliqua ratione, aliquo modo. Vid. i. 13. 4. Quæ hic scribit Florus, pertinent ad nuptias Antiochi cum virgine Chalcidensi, post quas omnia omnium rerum cura tempus in conviviis ac luxu traduxit. Appian. in Syriac. p. 96. Liv. xxxvi. 11. *Aliquo ducum genere* Naz. Ryck. Voss. 2. et Edd. B. S. P. eademque *ne cum aliquo*. Deinde Naz. et Voss. 1. *dilectus*.

§. 10 *In insula aggressus*] Hæc non cohærent cum seqq. nam si Antiochus

ad primum nuncium adventus Romanorum ab insula fugit, quo modo populus Rom. eum in insula adgressus est? Livius xxxvi. 15. et Appian. l. d. scribunt, Regem cum cognovisset urbes Thessaliæ ab Acilio receptas, Eubœa relicta Thermopylas occupasse. A Magl. absunt verba, *ab insula*. Ingrata est in tam paucis verbis iteratio vocis *insula*: sed historiæ magis convenit, ut tollantur præcedentia *in insula*. Pro *Acilio* liber Ryck. male *Attilio*. Est obvius error in libris veteribus. Vid. Jac. Gronov. ad Liv. xxx. 43. et Bongars. ad Justin. xxxi. 6.

§. 11 *Tam præcipitem*] Non dubito scribere, *Tum præcipitem*: ipsa postulante ratione et sententia. *Salm.* Ita v. e. et Pall. tres. *Grut.* Et alii libri scripti.

Apud Thermopylas] In hac narratione mendosus est Eutrop. 4, 3. 'Habuisse fertur armatorum sexaginta millia, e quibus quadraginta millia caesa, plusquam quinque millia fugisse referuntur.' Non dubito excidisse vocem, et aliam mutatam esse, restituendumque: *plusquam quinque millia capta fuisse referuntur*: quis enim non videt, excerpta hæc ex Liv. 36, 19, 13. et quam absurda sit recepta lectio? Fr.

Ne ibi quidem fiducia loci] Sic de Critolao Pausanias in Achaicis, p. 424. 40. *Idem*. Et hic Florus ab it Livio et aliis. Nam Livius xxxvi. 17. et seqq. auctor est, Antiochum in Thermopylis vel maxime fiducia loci restitisse Romanis, sed magno prælio ab Acilio victum fuisse. Nec aliter Appian. in Syriac. p. 97. et Plutarch. in Cat. maj. Et memorat prælium Acilii cum Antiocho ad Thermopylas etiam Cic. de Senect. c. x. Errat igitur hand dubie Florus. Aliter errat Eusebius, cum Antiocho hoc bellum tantum prælium, idque ad Thermopylas, factum putans. Vid. Scalig. ad Euseb. Chron. num. 1825.

Mox Noster in his, quæ de classe Regis et navali victoria Romanorum scribit, multa confundit non eodem tempore et a diversis gesta: quæ distinctius Liv. xxxvi. 41. et seqq. et xxxvii. 23. seqq.

Statim e vestigio itur in Syriam] Hoc bello Romanus exercitus non ingressus est Syriam; sed aut memoria Florum sefellit, aut scripsit, *Statim e vestigio itur in Asiam*, ut Lipsio visum. *Græv.* Et sic Ed. Plant. Recte quidem ex historia: sed de ea Florus sæpe parum sollicitus est. Itaque non ausim cum Begero in τὸ κείμενον inferre in *Asiam* contra omnes libros. Copula et abest a Berol. et Magl. iidemque, ut et Naz. Reg. F, Duisb. Fran. Voss. 1. 2. quidam libri Vineti, et v. e. habent *ex vestigio*.

§. 12 *Polyxenidæ*] *Polyxenidas* hic dicitur, ut 'Leonidas,' 'Palladas:' ita recte igitur *Polyxenidæ*, dandi casu. Nazarianus tamen *Polyxenidi*: cujus rectus casus esset Græcis, Πολυξενίδης, ut *Λεωνίδης*, *Σπυωνίδης*. Vide Priscian. lib. 3. *Σπυωνίδα* fere semper scribitur pro *Σπυωνίδου*. Sic Maro dixerat 'Belida Palamedis,' pro, Belidæ; ut annotat Carisius. *Salm.* *Polyxenidi* etiam Ryck. Berol. Duisb. et o. e. *Polyxeni* Regg. In *Syriam* nam rex Fran. omissis mediis.

Nec spectare poterat] Præ metu scilicet. Sed hoc vanum est: nam Antiochus tum Colophonem terra oppugnabat, ac demum victa classe sua obsidione illius abscessit. Liv. xxxvii. 26. et 31. Cuperus Exerc. 1. de Elephantis cap. vii. Florum tuetur; sed magis conjecturis, quam firmis rationibus. 'Nec spectare,' pro, ne quidem spectare. Justin. iii. 4. 'Itaque nec salutatis matribus profiscuntur.' Et sic rursum xii. 16. et xxxviii. 7. Et Florus i. 15. 3. et iv. 12. 15. Sic Is. Vossius etiam accipit hoc Catulli c. xlv. 'Salve nec minimo puella naso.' Alii aliter, et rectius puto.

A remigantibus Rhodiis] Ex duabus vocibus unam faciendam censeo, *adremigantibus*: et distinguendum: *Igitur, duce Æmilio Regillo, adremigantibus Rhodiis, tota laceratur.* Libro primo: *adremigantem littori Romanorum vident classem.* Sic 'adgubernare' alibi dicit. *Salm.* *Adremigantibus*] Sic reposui, sequutus fidem codicis Naz. utique cum et Pal. 3. haberet divisos vocibus *adremigantibus*. Grut. *Adremigantibus* etiam Toll. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. Reg. Q, E. V. et P. *arremigantibus* Reg. F. Florus rursum iii. 9. In Ryck. post verba 'duce Æmilio' omnia intermedia usque ad 'Alcibiadem æquavimus' deerant: eodem errore scribentis, quem supra aliquoties animadverti.

§. 13 *Ne sibi placeant*] Ryckins adscripserat: 'Tumor poëticus.' Hæc merito non placuerunt Viro Doctissimo. Nam Florus certe componit multum inter se diversa. 'Placere sibi' dici eos, qui de se ac rebus suis magnifice sentiunt, iisque se effertur atque insolescunt, docent interp. Juv. x. 42. et Petron. c. lxiv.

Themistoclem] V. e., immo et Pall. tres, *Alcibiadem*: non valet animus perpendere, utra melior lectio; nisi quod cæco appareat, *Themistoclem* magis proprie opponi Persarum regi Xerxi, quam *Alcibiadem*. Grut. In Voss. 1. et 2. puto esse *Themistoclem*; nam ex iis ad Ed. Flori, in qua hoc legitur, e. tert. adnotatum erat *Alcibiadem*, quod in o. aliis scr. et e. est.

Ephesiis Salamina pensavimus] Legend. *Epheso Salamina pensavimus*: hoc est: Pugna ad Ephesum æquavimus prælium Salaminium, sive laudem, quam in Salaminio prælio Græci sunt adepti. Non enim cum Ephesiis conflixerunt Romani, sed non longe ab Epheso ad Myonesum cum Antiochi classe. *Græv.* Tollius adnotarat, sic quoque in cod. sno emendasse virum doctum, sed ignotum, e Lipsio. Et ita in exemplari suo emen-

daverat Auditor Lipsii. Probo conjecturam, quam confirmat Voss. 2. in quo est in *Epheso*; sed non volui cum Begero mutare scripturam receptam. 'Pensare' recte et ex usu Scriptorum veterum interpretatur Grævius. Vid. Freinsh. in Ind. et Gronov. iv. Obs. 13. et ad Justin. v. 2.

§. 14 *Voluntaria legatione*] Amore fratris, utque ei provincia ista extra sortem daretur, ut refert Livius, 37, 1, 10. imitatus hac in re Fab. Maximum, Gurgitis patrem, qui eodem modo obtinuit, ne filius, qui male adversus Samnites pugnaverat, ab exercitu removeretur: ap. Epitomatores Livii, libro 11. Freinsh. Forte melius distinguatur, *frater, ille modo victor Carthaginis, Africanus*.

§. 15 *Mæandrum ad amnem montemque Sipylum*] Fallitur Florus cum ad Mæandrum posuisse castra tradit Romanos: posuerunt illa ad Magnesiam, quæ ad Sipylum est, teste Liv. xxxvii. 37. Fraudi fuit Nostro, quod alia Magnesia fuerit ad Mæandrum, alia sub Sipylo, quas perperam pro una eademque urbe habuit. Hoc erudite cl. Virdungus observavit. Utraque Magnesia nota est tam in Geographorum veterum libris, quam ipsorum mappis. Græv.

Montemque Sipylum] Divi Nazarii liber: *montemque Sipylum et Spilum*. In quo frustra quis se torqueret? *Spilum* enim varia lectio est, sed mendosa, quam adposuit antiquarius more suo, ut nos aliis locis notavimus. *Subm. Considerat* Voss. 1. 2. sic in Liv. ix. 37. 7. ubi vid. cl. Drakenb.

§. 16 *Equitum, falcatorumque curruum, non minor numerus*] Cave intelligas ista verba, 'non minor numerus,' juxta proportionem, ut loquuntur, Arithmeticam; quæ enim hæc absurditas? sed ut ita capias, non minorem equitum curruumque vim adfuisse, quam multitudo pedestrium copiarum requireret. Freinsh. Appian. in Syriac. p. 107. scribit Regem habuisse 70. M.

militum: Liv. xxxvii. 37. 70. M. peditem, equitum plus 12. M. Lipsium suspicatum fuisse numerum equitum excidisse, adnotatum erat ad Edit. Plant. 'Elephantos immensæ magnitudinis' designat Indicos, quos Rex habebat numero 54. quibus et magnitudine corporum et animorum longe inferiores sunt Africi. Africanos autem 16. habebat Scipio. Liv. xxxvii. 39. et Appian. l. d.

§. 17 *Sed hæc omnia præpedita magnitudine sua*] Scilicet omnibus in rebus suis esse debet modus. Et bene Tiberius exercitum suum, 'cum enim majorem, quam ut temperari posset, neque habilem gubernaculis cerneret, dimittere statuit,' ut loquitur Vellei. 2, 113, 4. Sed et legimus, Panegyrico dicto Constantino, Constantii filio, cap. 5. 'Magnus Alexander, cum præter Macedonas suos, cunctæ Græciæ, universo Illyrico, innumerabilem dilectum posset indicare; nunquam majores quadraginta millium copias duxit; inhabile regi ratur, quicquid excederet, ut turbam potius, quam exercitum.' Verum de hisce talibus, plura disseruimus ad illa Taciti, 14, 36. 3. 'Etiam in multis legionibus, paucos esse, qui prælia profligarent.' Grut. Adde supr. 2, 2, 34. Freinsh.

Ad hoc imbre, qui subito superfusus] Nihil videtur turbidi esse in h. l. nisi animum advertas. Sed non pertinent hæc ad præcedentia, quo vulgo referuntur. Non enim omnia præpedita sunt imbre, ut magnitudine, sed imber tantum arcus corruerat cum manus consererent. Vide an non Flori ingenio melius omnia respondeant, si legas: *Sed hæc omnia præpedita magnitudine sua. Ad hoc imber, qui subito superfusus, mira felicitate Persicos arcus corruerat*. Levis autem est mutatio, duæ tantum litteræ transponuntur. Græv. Sed si ita legatur ac distinguatur, non cohærebit oratio. Certe pronomen *qui* tum locum habere non

potest. Begerus tamen conjecturam hanc recepit.

[*Mira facilitate Persicos arcus*] Lego: *felicitate*. Non enim mirum, si imber subito superfusus arcum facile potuit corrumpere. Magis mirum deberet videri, si arcus ab imbre et madore vitiat non esset. Sed mira profecto felicitas illa Romanorum, pro quorum partibus cælum stare videbatur, cum effusus imber hostium arcus inutiles reddidit. Libri sane veteres, Nazarianus, et Palatinus *felicitate* retinent. *Salm.* *Felicitate*] Sic omnes Mss. et nostri, et aliorum, nam editi *facilitate*: similia exempla ubi humor arcus fundasque et jaculorum amenta emolliit, victoriamque tradidit adversariis, posuimus libro Livii 36. cap. 41. *Grut.* Vide etiam Frontin. 4, 7, 30. et Eutrop. 4, 32. Item Leonis *Tactica* c. 18, 115. &c. 20, 115. *Freinsh.* *Facilitate* nusquam inveni nisi in e. v. et Beroald. Pro *Persicos arcus* Reg. Q habet *Parthicos*. Hoc quidem defendi potest: sed non est cur vulgatum mutetur.

§. 18 *Eo libentius, quod tam facile cessisset*] Ap. Justin. etiam, 1, 7, 6. 'Quanto bellum minoris periculi, tanto et mitior victoria fuit.' Liv. 28, 20, 10. 'Mitior ea victoria fuit; nec tantundem noxæ admissum erat, et aliquantum iræ lenierat voluntaria deditio.' Add. Polyb. ap. Vales. p. 189. Liv. 45, 27, 2. Suppl. Curt. 1. 3, 14. Item Suet. in Vita Tiberii, ubi de Batone. *Freinsh.* Ademta est Antiocho Asia cis Taurum. Liv. xxxvii. 45. et 55. Appian. in Syriac. p. 112. Cic. pro Deiot. c. xiii.

CAP. 9 Hoc bellum describunt, Liv. lib. 38. Justin. lib. 32. Appian. Syriaco: Eutrop. 4, 1. Auctor de Vir. Ill. cap. 52. De Ætolia Plin. 4, 2. Strabo, lib. 10. *Cam.*

§. 1 *Syriaco bello*] Non temere peri ullum veterem cod. in quo non frequentius *Syriaticum*, quam *Syriacum* scriptum occurreret. Ita scribi

in Solini vetustis exemplaribus, ita in Isidori, ita denique in Flori libris semper visus sum animadvertere. Ut hoc loco, *Syriatico bello*, non *Syriaco*, legebatur. Ἑθνικὰ τοῦ Σύρος, Σύριος, Συριάτης. Inde Συριατικός. Nec horum tamen mentio in ἑθνικῶν Scriptore, ap. quem Θεοῦ δίδοντας, περὶ τοῦ τῶν ἑθνικῶν ἥτοι τοπικῶν τύπον multis disputabimus. Sic 'Asiaticus' dicitur, ut 'Syriaticus.' *Salm.* *Syriaco bello successit, ut debebat, Ætolicum*] Reposui ex Ryck. et aliis veteribus libris, ut reponendum etiam vidit Salmasius: *Syriatico successit, ut debebat, Ætolicum*: pro ut debebat eadem membranæ, et debebat, quod et ipsum Salmasius in aliis reperit, nec rejiciendum putat. *Græv.* *Syriatico* etiam alii Mss. et e. v. et B. Ulpianus l. 15. D. de Testam. tnt. 'Si tamen tutor detur rei Africanæ, vel rei Syriaticæ.' Similiter capitis superioris inscriptionem in quibusdam vett. libris esse, de bello *Syriatico*, ibi scripserat *Salm.* Add. Cap. ii. n. 1.

Ut debebat] *Et debebat*, veteres quidam, non male. *Salm.*

Faces] Hoc est, auctores, de quibus supra, 2, 8, 5. Adde sup. 1, 19, 1. *Freinsh.* Vid. Indicem. Liv. xxi. 10. de Annibale: 'Furiam facemque hujus belli.'

§. 2 *Fulvio*] Cujus victoriam Q. Ennius, amicus ejus, insigni laude celebravit. *Cam.*

Caput gentis] Quanti momenti sit, initio belli, si fieri possit, occupare caput hostium, abunde docet *Grut.* ad Tac. Discurs. 8. §. 1. *Freinsh.* Ambracia proprie non erat Ætolorum, sed Urbs Epiri ad Arethontem fluvium, et sinum maris, qui ab ea Ambracius dicitur. Itaque et olim Pyrrhi, Regis Epiri, regia fuerat. Sed tum ipsa se corpori Ætolorum contribuerat. Liv. xxxviii. 3.

Regium Pyrrhi] Sic etiam vocatur a Polyb. in Excerpt. Legat. 28. 2. f. Διὰ τὸ γεγονέναι βασιλεῖον Πύρρου τὴν

Ἀμβρακίαν. Fr. Et a Liv. xxxviii. 9.

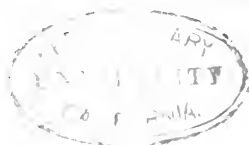
§. 3 *Memineramus*] Quod rarum. Tac. vide, H. 4, 3, 3. *Freinsh.*

Auxilii] Contra Philippum præstiti, cui tantum tribuit Annibal, ap. Liv. 36, 7, 7. et ipse Livius, lib. 33. recens invento, ut ei victoriam Romanorum imputet. Sed et Julianus, de Cæsaribus, extollit Ætolos, eosque 'non sine ingenti discrimine' victos a Romanis asserit. *Idem.*

§. 4 *Omneque late Cephalleniam, Zacynthon, et quicquid*] Contendo scribendum: *Serpsit tamen latius in proximos bellum: omnisque late Cephallenia, Zacynthos, et quicquid, &c.* Mentio horum est, en el Viaie de la tierra Santa, del Ceverio, cap. 5. *Passamos poi la Isla de Chefulonia, y fuimos a dar fondo a la Isla del Zante, que fue la antigua Zazinto del sagas Uliesses, muy fertil de azeyle, y vino, y esterie de pau. y carne.* *Freinsh.* Non laudo Bege- rum, qui conjecturam Freinshemii in contextum admisit, quæ quidem non aspernanda est, quum manifestum sit hæc non cohærere, sed tamen non adjuvatur a libris. Quidam Editores distinctionem majorem posuerunt post 'Zacynthon:' sed ne sic quidem recte fluit oratio, nisi copula eidem voci præponatur. Schefferus improbat conjecturam Freinshemii, ut nimis abeuntem a scriptura vulgata. Ipse legit *fuerat*, et ordinem verborum facit: *scripsit bellum in Cephalleniam, et quicquid fuerat accessio.* Hæc neque mens Flori, nec ordo verborum est. Salmasius hic adnotarat *Cephallaniam* Pal.; sed *Cephalleniam* habent omnes libri Flori uno l. Et sic Mela et Plin. ap. Cellar. ii. Geogr. Ant. 14. Sed Græci veteres semper geminata liquida scribebant Κεφαλληνία, et Κεφαλλην, gentile, teste Eustath. ad Dionys. Perieg. v. 431. Cujus rei Idem in Homerum hanc rationem adfert, ut gentile Κεφαλλην distingui possit a κεφαλλην,

accusativo appellativi κεφαλή, quum alioqui nomen insulæ sit a Κέφαλος. Et sic in Liv. semper edidit Gronov. xxxvii. 13. 'Ad fretum Cephalleniae tuendum,' et, 'Cum juventute Cephallenum.' Ibid. 50. 'In Cephalleniam insulam.' Et rursus xxxviii. 9. et 28. ubi et Sigonius vide. Eamque scripturam e libris vetustis, et consuetudine Græcorum probat Manut. in Orthogr. Ryck. et Fran. in tertia syllaba habent o.

CAP. 10 Istri, quia maritimos populi Romani agros latrocinii infestassent, bellum indictum est anno 575. quo A. Manlius Vulso sine SCto profectus, ad lacum Timavi fontis castris, incursu Istrorum, magna cum militum trepidatione, exutus est. Istri, cum in Quæstorio omnium rerum apparatus viderent expositum, sese magna securitate ad epulandum convertunt: interim Romanus miles ex fuga collectus, vino epulisque sopitus invadit; ad S. M. Istrorum in castris sunt caesa. Æpulo rex raptim a suis in equum impositus, Nesactium fuga elapsus est, quem insecuti Manlius et Junius Coss. oppidum vi capiunt: Rex, ne vivus in hostium potestatem veniret, sese gladio trajecit. Istria inde duorum adhuc oppidorum excidio pacata est: ita fere Livius, libro 41. ita ut, antequam C. Claudius Pulcher Cos. in provinciam cum imperio legitimo venisset, bellum ab istis Coss. confectum fuerit. Capitolini tamen triumphi cum Floro consentiunt, utpote qui C. Claudium Pulcherum de Istris triumphasse testentur, anno 576. Istria a Carnis, sive Occidente, oppido Tergeste; ab Ortu, Arsia amne; a Septentrione, Alpibus, et Japudibus populis; Meridie claudit Adriaticus sinus. Istam provinciam fuisse factam, anno 625. C. Sempronius Tuditanus Cos., et cum Illyrico conjunctam, quousque Augustus illam, in decima regione rela-

tam, Italiæ cum Carnis et Venetis, testibus Strabone, lib. 5. p. 149. et lib. 7. p. 217. et Plinio, 3, 1. conjunxerit, observo. *Stad.* Variant in scriptura hujus vocis libri scripti et editi, *Histri, Istri, Hystri*, et Ryck. *HVstri*. Retinui quod in plerisque et hic, et l. 18. 3. erat. Quod autem Florus scribit Ætolos ab Histris adjutos fuisse, id quærendum est, quo auctore dicat. Mihi non valde probabile videtur, eo quod nec Livius quidquam de ea re memorat, et quod hoc bellum decimo anno post Ætolicum gestum, et ab A. Manlio, cui Gallia provincia erat, Histris sine S. P. Q. R. jussu illatum est. Liv. xli. princ.

§. 2 *Initia pugnae prospera*] Addit particulam et Nazarianus, et *initia pugnae*: quod etiam aliæ edd. retinebant: malim, *sed initia pugnae prospera hosti fuerunt*: errori causam præbuit set veteri consuetudine scriptum, pro *sed*. Salm.

Initia pugnae prospera, eademque exitii causa] Nam, verbis Livii, 21, 61, 2. 'ferme fit, ut secundæ res negligentiam creent.' Ideoque sæpius accidit aliis, quod hic Istris, ut ap. Tac. H. 2, 15. Inde consilium Neoptolemi, ap. Justinum, 13, 8, 5. 'Læto ex victoria, et securo fuga sua, Eumeni superveniant.' Quapropter non imprudenter disputat Appianus, Civil. 2. 'Clade Dyrrachina nihil accidisse rebus Cæsaris opportunius; propter eam enim,' inquit, 'inflati Pompeiani, contra suum imperatorem pervicaces sunt reddit, et sine arte ad certamen ferebantur.' Sic Plut. in Crasso, cap. 21. 'Hæc victoria, quod nimios spiritus fecisset fugitivis, perdidit Spartacum.' *Freinsh.*

Gnaï Manlii] 'Mallii,' an aliis? Græci Romanorum 'Manlium,' Μάλιον fere solent scribere. *Salm.* Hunc ita appellant etiam Julius Obsequens et Cassiodorus. 'Aulum' pro 'Cnæo'

Livius l. xli. et xli. veteraque marmora. *Vin.* Et horum auctoritate potius standum esse, recte censet Pigbuis in Annalib. ad A. U. 575.

Prædæ] Vid. Homer. Il. 15, 346. *Freinsh.*, Justin. xxiv. 7. 'Galli vino, velut prædæ, incubantes.' In Naz. Reg. F, Berol. Duisb. Voss. et v. e. *optimæque prædæ*. Sine dubio male.

Ubi essent, præ poculis nescientes] Hoc modo Scythæ etiam perierunt, ap. Justin. 1, 8, 7. et temporibus Longobardicis Franci, qui Perthariturum, a Grimoaldo pulsum, restituere satagebant, ap. Sigon. lib. 2. Regni Italici. Nempe, quod Juvenal. Sat. 15, 47. ait: 'Facilis victoria de madidis et Blæsis, atque mero titubantibus.' *Freinsh.* Sen. Ep. lxxxiii. 'Non est animus in sua potestate ebrietate devinctus.' Et mox: 'Adjice illam ignorationem sui.' Polyphemus ap. Lucian. in Dial. Cyclopi et Neptuni: Καὶ οὐκ ἔτι θλῶς ἐν ἐμὰν τῷ ἡμῶν. Sic de homine metu perturbato Terent. Phorm. v. 8. 3. 'Hiccine ut tibi respondeat? Qui hercle ubi sit nescit.'

Appius Pulcher] Errat hand dubie. Manlius cernens Histros neque Romanum exercitum persequi, neque stationem pro castris habere, ratus eos, id quod erat, præda occupatos esse, mox suis e fuga collectis castra recepit, Histrorum plerisque vino ac somno gravatis. Liv. xli. 3. et 4. Deinde Anno seq. 576. C. Claudius Pulcher Cos. oppidis aliquot Histrorum captis eos in deditionem accepit, et de iis triumphavit. Liv. ibid. c. 11. et 13. Ita recte hic adnotarat Vinetus. Sed et qui Floro 'Appius Pulcher,' is in Fastis, et ap. Livium 'C. Claudius Pulcher, App. F.' dicitur. Vinetus perperam conjuncto utroque prænomine *Caium Appium Claudium Pulchrum* vocat.

§. 3 *Revomere victoriam*] Sumsit e loco Virgillii, quem in Ind. retulit

Freinshemius. Et tamen sermo poetæ simplicior est. Histri quoque non tam male pepererant victoriam et prædam, quam male utraque usi erant.

Ipsæ rex Apulo equo impositus] Dubitant docti, regis sit istud nomen, an mutari in aliud quid debeat. Lipsius ab *epulo* emendabat. Fuit quando putarem, Apulum equum dici, ex Apulia. De quibus Lucillius ap. Fest. 'Apulidæ pedibus stlembi.' Nunc vix ausim dubitare, quin *Apulo* sit Reguli illius nomen. Apulonis mentio in veteri inscriptione: CAMURIUS APULONI FECIT. *Apulo* igitur nomen proprium Reguli hujus, et sic malim scribere, quam 'Æpulo,' ut ap. Liv. legitur, ubi sic vocatur, lib. xli. *Salm.* *Apulo*] Ita v. e. al. *Æpulo*. Lipsius d. cap. xix. (Elector. Lib. II.) non vult hic ullum regis nomen positum a Floro, sed scripsisse, ab *epulo*, quod scilicet Claudius cum epulantem invasisset: defendi ego illud *Apulo* in Suspicionibus meis, quæ videantur, si cui tanti: certe illud *Apulo* constanter remanet in Pall. tribus, nisi quod tert. *Appulo*. Grut. Vet. ed. habet *Appulo*. Et sic etiam Reg. Q, Berol. et Duisb. In Inscriptione, quam e Grut. 864. 2. profert Salmasius, *Apuloni* pro *Apoloni*, i. e. Apollini, poni docet Reines. 1. Var. Lect. 25. et hic retinendum putat *Æpulo*, quo nomine hunc Regulum Histrorum vocat Liv. xli. 11. 'Apolo' pro, Apollo etiam est in Inscriptione ap. Vignol. p. 339. post Commentarium in Columnam Antonini Pii.

Quum subinde crapula, et capitis errore, lapsaret] Κραιπαλῶν, καὶ ἀλώων, καὶ γυῖα σαλευόμενος. Liber Naz. verbum *jactaret* interserit, in hunc modum; *quum subinde crapula, et capitis jactaret errore lapsaret*. Nec, qui possit retineri aut emendari, video, nisi legimus: *quum subinde crapula caput jactaret, et errore lapsaret*; vel, et capi-

tis jactatus errore lapsaret. Proprium eorum qui crapula laborant, caput jactare et motare. Cui convenienter Grammatici veteres, *κραϊπάλην* dictam aiunt, ἀπὸ τοῦ κᾶρα πάλλειν τοὺς μεθύνοντας. Illa conjectura non leviter mihi placet. *Salm.* Locus vitiosus: nam Pal. 1. habuit a manu priorē, *et capitis et jactaret, errore lapsaret*, superscriptumque deinde, *et capitis jactatus errore lapsaret*: an fuit? *cum subinde, e crapula, capitis jactatus errore lapsaret*. Grut. *Salm.* conjicit legend. *cum subinde crapula caput jactaret, et errore lapsaret*: proprium enim esse eorum, qui crapula laborant, caput jactare et motare: cui convenienter Grammatici veteres, *κραϊπάλην* dictam aiunt ἀπὸ τοῦ κᾶρα πάλλειν τοὺς μεθύνοντας. *Freinsh.* *Et capitis errore lapsaret*] Naz. *et capitis jactaret errore lapsaret*. 'Capitis error' quid sit Latinis nemo facile dixerit. Assentior N. Heinsii pulcherrimæ et certissimæ emendationi, qui legit secutus ductum vetustissimi codicis: *et capitis jactati fervore lapsaret*. *Jactatum* caput equitationis motu regem ebriosum reddebat, ut fit, magis ebrium. Tertia et secunda ante ultimam litteræ in *jactaret*, ex subsequenti *errore* natæ, sunt eradendæ, ut relinquatur *jactat*, cui i littera si subnectatur, quæ sæpe in Naz. solet omitti, habebis *jactati*; et hoc proprie dictum. Liv. xxi. cap. 48. 'Scipio nec vexationem vulneris in via jactati ultra patiens, et collegam ratus exspectandum': sic lego e vestigiis Puteanei codicis, non *jactantis*, aut *jactanti*. Plura illic ad rem Gronovius, quæ videantur. Naso: 'Fessaque jactati corporis ossa dolent.' Lucan. 'Jactando membra fatigat.' Sicut 'jactari,' sic et 'fervor capitis' est proprium hac in re vocabulum. Horat. l. II. Sat. 1. v. 24. 'Saltat Milonius, ut semel icto Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.' Agit de homine ebrio. Nam quemadmo-

dum mare dicitur fervere cum æstuat, et nova musta cum sæcem exsulant, homines denique iracundi cum concitantur, nec satis sunt sui compotes, sic et qui se vino liberalius ingurgitarunt. Ov. 'Et ferveret multo lingua-que corque mero.' Quomodo is frequenter. Juv. 'Cum stomachus domini ferveret vinoque ciboque.' Hæc debes patri elegantiarum Nicolao Heinsio. *Græv.* Alii scripti nihil mutant. In Voss. 3. tantum est *laxaret*, pro *lapsaret*; nt ap. Snet. Aug. lxxxviii. *lati* a legato consulari scriptum pro *ipsi*. Præfero aliorum conjecturis Heinsianam, etsi eam cum Begero recipiendam non existimavi. Ebriorum quidem est 'jactare caput'; sed non scio eam jactationem 'errorem capitis' dici, quemadmodum 'errantes pedes,' vel 'gradus' ebriorum sæpe dicuntur. Quod Kenchenius ad Seren. Samonic. p. 193. scribit *errorem* de morbo ac dolore dici, idque hoc loco Flori confirmat, plane *ἁποσδιόνυσον* est. 'Subinde' pro, crebro, identidem, inter ea, quæ decrescente puritate Latini sermonis in usu esse cæperunt, refert Vossius Partit. Orator. iv. 1. 46. Nam ap. vetustiores id idem esse, quod 'deinde.' Aliter Gifanius in Obs. in Ling. Lat. Livium et eo recentiores 'subinde' dicere pro, paullo post, mox: sed eam notionem Ciceroni et antiquioribus inusitatam videri. Certum est 'subinde' tam antiquioribus, quam junioribus scriptoribus esse. 'mox,' 'deinde,' vid. Liv. v. 35. viii. 27. xxx. 7. Recentiorum loca sunt in Lexicis, quibus add. Suet. Galb. x. ubi Bulengerus cap. i. de Prodig., et eo auctore Pitiscus, pro *subinde* perperam substituit *sub id*. Hos eo quoque non minus sæpe uti pro, crebro, identidem, ostendunt Lexica e Velleio, Suet. et Tac. et e Sen. H. Stephanus ii. Proodop. ad Sen. Lection. 9. Sed Vossius hunc usum non recte ad tempus decres-

centis puritatis linguæ Latinae rejicit. Duo loca Livii x. 17. et 27. in quibus manifesta est hæc significatio, observant Viri docti, qui librum Tursellini de Particulis ling. Lat. multis accessionibus egregie locupletarunt. Add. his tertium xxxv. 21. 'Prædæ minus inventum est, quod subinde spolia agrorum capta domos mittebant.'

Vix et ægre] Similia legas in Hist. Scot. Buchanan, p. 211. f. edit. in Svo. *Freinsh.* Macrobi. i. Saturn. 7: 'Horum alterum vix ægreque a vobis admissum audio.' Vid. ibi Jac. Gronov. Hæc aliter a Liv. xli. 4. et 11. referri præter Stadium etiam Vinetus adnotat, et Florum fortassis alios Auctores sequuntur putat.

CAP. 11 Hoc bellum late scribit Liv. lib. 38. meminit Justin. lib. 23. Auctor de Vir. Ill. cap. 55. Val. M. 6, 1, 2. ext. Oros. 4, 20. Pauca Euseb. Lib. Temp. De origine, moribus, &c. Gallo-græcorum, lege Dionys. in 6. Faciunt huc, quæ scribit Justinus, lib. 24, et 25. *Cam.*

§. 1 *Syriaci belli ruina*] Et hoc loco *Syriatici* veteres agnoscunt. Vide quæ supra notamus. *Salin.* Ad cap. 9. hujus lib. Vid. et inf. ad cap. 12. n. 1.

Gallogræciam Syriaci belli ruina convolvit] Modus loquendi, inquit N. Heinsius, alias mihi non observatus; *ruina convolvit*, pro *involv*. Excidit, ni fallor, vocabulum: cujus duas priores syllabas vox 'belli,' utpote sibi cognatas, abstulit, tertiam *co* in *convolvit*. Legendum igitur ei videtur: *Syriaci belli ruina illico involvit*. Reddendum Curtio quoque idem vocabulum libri ix. cap. 1. *in colloquium convocerunt*; sic codex Modii, reliqui omnes constanter *convocerunt*. Opinor, *illico vocaverunt*. Paterculo a me restituta est. Tacito etiam Livioque non semel. Livii locus ille nunc succurrit lib. iii. cap. 61. 'Quin illico congregarentur acie, inclinandamque

rem semel fortunæ darent.' Pessime illi hactenus circumfertur, sed et e proxime subsequenti 'congrederentur' duæ litteræ priores sunt iterandæ, prorsus ut peccabatur apud Florum. Græv. Repetit Heinsius conjecturam suam ad Vell. II. 28. Reg. Q, *involvit*, quod recte probant Viri doctiss. nam, quod vulgatur, plane insolens est. Obloquitur tamen Begerus, et *convolvit* efficacius esse dicit, quam *involvit*: nam 'quod ruina involvit, id non statim ea convolvi.' Significari igitur 'Gallogræciam belli Syriatici ruinam non tantum bello in se translato sensisse, sed et simul ruisse.' Hæc frivola sunt et inania. Etenim quum Florus I. 18. 1. scribit, bellum Tarentinum 'Campanos, Apulos, Lucanos, et Tarentinos una veluti ruina pariter involvit,' et III. 5. 21. Mithridates 'totum pæne Orientem ac Septemtrionem ruina sua involvit,' an hoc idem est, ac populi illi tantum senserunt bellum, neutiquam vero a Romanis victi ac subacti sunt, sed statum pristinae libertatis obtinuerunt? Aut quum Virg. XII. Æn. 684. e quo loco intelligitur, unde sumta sit metaphora, quæ est in phrasi 'ruina involvi,' dicit: 'Montis saxum de vertice præceps, Quum ruit avolum,....Silvas, armenta, virosque Involvens secum,' an quisquam putabit hoc esse: Homines, et pecora, in quæ saxum incidit, ruina illa non opprimuntur, sed tantum leviter eam sentiunt? Si ex aliis probatis Scriptoribus ostendi possit Latine dici, quod hic legitur, sententiam mutabo. Nam Virgilii locum Æn. II. 474. de serpente, 'Lubrica convolvit sublato pectore terga,' absurde huc trahit Begerus.

Fuerant inter auxilia] Ita nulla littera minus v. e. et Pal. 3. nisi quod distinctiones eis aliæ: et hanc puto verissimam scripturam: ut velit eis illatum bellum fuisse, quod auxilia tulissent Antiocho. Illud tamen, in-

quit Auctor, an prætextus fuerit tantum, an veritas ipsa, ambigitur: verum de eo loco nos quoque certiora in Suspicionibus. Pal. 1. expressit: *fuerant inter aux. regis Ant. an fuisset cupidus triumphi Manlius, an eos visos simulaverit*: nec aliter Pal. 2. nisi quod is cupidior. Lipsius d. cap. XIX. alia distinctione et correctione sententiam ait expedire: *Fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuisse, cupidus triumphi Manlius, ac eos visos simulaverit, dubium*. Grut. Lipsii emendatio valde probabilis mihi videtur. De ejusmodi vincendi cupiditate vide inf. 3, 7, 1. *Freinsh.*

§. 2 *An fuissent, an visos eos simulaverit*] De sinceritate hujus lectionis nolim dubitare, quia tamen ab ea paulo in diversum abeunt veteris scripturæ vestigia, dubium excitabimus in re satis dubia. Hæc est lectio veterum, et inter eos Nazariani vetustissimi: *an fuisset cupidus triumphi Manlius, an eos visos simulaverit, dubium est*: quæ stare non potest, si sententiam spectes. Nihil consultius mihi visum est, quam si scribas, pro *an eos visos, ac eos visos*, et ita legas, *an fuisset cupidus triumphi Manlius, ac eos visos simulaverit*: optima nunc sententiæ ratio est: præcedit, 'fuerant inter auxilia regis.' Hoc in dubium revocat, iis quæ sequuntur: An, inquit, triumphii cupiditas eo Manlium impulserit, ut iis attribueret quod fuissent in auxiliis Regis Antiochi, ac eos visos simulaverit, dubium: video quid possit opponi: nos veterem scripturam, qua licet, et qua possumus, tueri, satis tutum putamus: Pal. 2. *an fuisset cupidior triumphi Manlius*. Salm. Certissima est Justi Lipsii emendatio, quam non dubitavi Floro tanquam veram scripturam reddere. Pro *an cupidus* legendum quoque cum Salmasio ac *cupidus*. Sic igitur hic locus est constitutus: *Fuerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuisse, ac cupidus triumphii*

Manlius eos visos simulaverit, dubium est. Sententia hæc plana est et indubia. Perperam omiserunt operæ *ad ac* in editione mea. Græv. Salmasius et Lips. *ac* ponunt ante 'eos,' non ante 'cupidus,' ut scribit Grævius, et incaute ediderunt Begerus et Amst. E Salmasii exemplari liquet Pall. in sola voce *cupidus* discrepasse a Naz. Hujus scriptura etiam est in Ryck. Flor. (sed in hoc *cupidus fuisset*) Voss. 2. et vet. edd. excepta 1. Ab iis in hoc tantum abent Magl. Voss. 1. 3. et Fran. quod in illo est *an fuisse cupidus*, in his *an fuissent cupidus*. Berol. Duisb. et v. e. habent, quod hic editum est. E Regiis nihil adnotatum erat ad Edit. Grævii, in qua sola, quod quidem sciam, legitur: *Fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuisse cupidus t. Manlius eos visos s. N. Heinsius in ora libri sui scripserat, Fuerint, fuisse, et invisos.* Videtur voluisse *Fuerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuisse cupidus triumphi Manlius eos invisos simulaverit.* Sed *invisos* nusquam, nisi in Edd. Camertis, invenio. Tollius Fortuit. c. xxi. totum locum ita constituit: *Fuerant inter auxilia Regis Antiochi* (i. e. Ea belli causa prætexebatur: sicut præcedentibus quoque duobus capp. causa belli expressa est): *Fuerintne, an cupidus triumphi Manlius eos simulaverit:* quæ non possunt probari, utpote nimis ab omnibus libris recedentia. Lipsii conjecturam non immerito laudant Freinsh. et Grævius. Et sic etiam Is. Vossius emendarat, et Perizonius adscripserat recte ita emendasse Lipsium. Si quis tamen retinendum censeat *fuerant*, quod placet Salmasio, et est in omnibus scriptis editisque, quos memoravi, ea sententia, quam exponit Tollius, non magno opere refragabor. Conjecturam Lipsii post Grævium receperunt Beger. et Amst. nisi quod male, ut dixi, posuerunt *ac cupidus*. Mihi in tanta varietate visum fuit relinquere quod

Gruterus et Freinsh. ediderunt, quos deinde etiam alii sequuti sunt.

Manlius] Adscribere libet optimi et clariss. Viri Jac. Bongarsii notam ad Justini Prol. 32. Miror, inquit, in Historia Miscella Pauli Diaconi, 4, 5. Fulvio hoc tribui, cum Fulvius, qui collega erat Manlii, pæne iisdem diebus cum Ætolis bellum gesserit, quibus Manlius cum Gallis. Plutarchus, de Virtut. Mul. cap. 43. Γραίων vocat, quod Manlii prænomen est: Interpres nostras de Cnæo Scipione Plutarchum loqui arbitratus est. Hactenus Bongarsius. Freinsh.

Negatus est victori triumphus] Immo decretus, non tamen sine controversia; Liv. 38, 50. Negatus igitur est: non pernegatus. Quamquam sane Florum hoc sensisse, sequentia sunt indicio. *Id.* Senatus Manlio non ob eam causam videbatur negaturus triumphum, quod dubitaretur an Galli inter auxilia Antiochi fuissent; nam hoc diserte producit Appian. in Syriac. p. 107. et Liv. xxxvii. 40. apud quem etiam Manlius xxxviii. 48. testes ejus rei appellat Scipiones: sed quod iis injussu S. P. Q. R. bellum intulerat. Liv. ibid.

Non approbavit] Ita rursus v. e. sine dictione sequenti, *non approbavit Senatus:* approbat enim et is, qui causam ita aliis probat, ut eidem acquiescant, et ratam habeant: et vero illud *Senatus* in nullo visitur Palatinorum. *Grut.* Ryck. *caussum belli non approbavit Senatus*, sic et vet. edd. ante Gruterianam. Primus tamen Gruterus ex ed. perantiqua et codd. Palatinis *senatus* expunxit, cum vero id retineat optimus cod. Ryckianus, qui raro recedit a scriptione omnium antiquissimi Nazariani, et ratio quoque stabiliat, nam Senatus probabat causas bellorum et triumphorum, aut improbabat, non video cur sit ea vox delenda. Græv. Tollius adnotarat, si quid mutandum, vel addendum sit, potius legendum esse *Senatui:*

sed melius subintelligi. Et hoc Perizonius prius in libro suo scripserat, additis locis Phædri iv. Fab. 24. 'Opus adprobavit.' Suet. Aug. xii. 'Quo magis pœnitentiam prioris secunda adprobaret.' Et Flor. i. 18. 16. Deinde adposuerat; sed omittit V. E. et, ut videtur, etiam Naz. Omittit non solum Naz. verum etiam alii Pall. ut e Grut. et chirographo Salmasii constat, et ceteri omnes scripti, præter unum Ryck. cujus auctoritas non debet valere contra tot alios. Begeerus et Amst. ex sententia Grævii et aliis Vett. Edd. revocaverant vocem *Senatus*, quæ mihi ex auctoritate librorum scriptorum et e. v. rursus removenda visa fuit. Est autem potius supplendum *Senatui*, ut similiter tertius casus ap. Phæd. et Suet. quam nominativus *Senatus*. Vid. Interpp. Phædri l. d. Rursus Suet. Aug. viii. 'Adprobata cito etiam morum indole.'

§. 3 *Mixta, et adulteratæ reliquiæ*] Placet ut ita scribamus: *Ceterum, gens Gallogræcorum, sicut nomen indicio est, mixta et adulterata est: reliquiæ Gallorum, qui Brenno duce vastaverant Græciam: mixtam et adulteratam gentem Gallogræcorum, et reliquias esse Gallorum, qui Brenno duce in Græciam venerant, dicit, plana sententia et lectione; nec neminem mihi assensurum spero. Salm. Mixta, et adulteratæ reliquiæ*] Et hoc a veteri editione nostra; aliæ enim *mixta, et adulterata est: reliquiæ, &c.* quibus quidem accedit Pal. 1. at enim 2. ac 3. alteram tuentur; cujus bonitas magis appareret, si abjiceretur particula *et*. Grut. *Mixta et adulteratæ reliquiæ Gallorum*] Nolim hunc locum sollicitari a Viro summo: nihil edita lectione purius est et emendatius. Gallogræci, inquit, sunt reliquiæ Gallorum, qui sub Brenni ductu infestarunt et vastarunt Græciam, sed sunt reliquiæ mixtæ et adulteratæ, quibus multi Græci et Asiatici

accesserunt, inde dicuntur Gallogræci. Non inficias tamen eo in Ryckiano scribi: *gens Gallogræcorum, sicut ipsum nomen indicio est, mixta et adulterata: reliquiæ Gallorum, qui Brenno duce*. Sed vulgata non est damnanda: et eam probat etiam N. Heinsius. Græv. Non est hæc vulgata lectio, quam dicit Grævius. Nam omnes edd. vett. præter primam, item Stadii, Cam. et Vin. habent scripturam Nazariani, quæ etiam in Voss. 3. est, *mixta et adulterata est, reliquiæ Gallorum*. Primus Gruterus ex e. v. et duobus Pall. dedit, *mixta et adulteratæ reliquiæ*, quem mox Freinsheimius, et alii sequuti sunt. Et ita Reg. F, Berol. Flor. Voss. 1. 2. Fran. et Duisb. Solus Magl. *mixta et adulteratæ reliquiæ*. Reg. Q, *mixta est et adulteratæ reliquiæ*: quod non displicet. Nec tamen in lectione Nazariani, quidquam est, quod magnopere improbari possit. Sed propter turbam librorum expressi quod Gruterus et Freinsheimius, probant: etsi oratio mihi videtur postulare addi *est*.

Qui Brenno] Non aliter v. e. Sequentes, quibus Brenno, &c. quomodo et Pal. 2. Sed tert. stat a nostra scriptura. Naz. heic deficit, et annectitalia ex cap. 18. scribit, inquam, *reliquiæ Gallorum. Non temere, si futeri, &c.* quæ jactura sane dolenda est. Grut. De Brenno vero quod hic legitur, contra Justinum est, qui scribit, omnes Gallos, qui cum eo fuissent, interneccione casos esse. Vide etiam Athenæum, 6, 6. in fine. Fr. Regg. *qui sub Brenno*, ut i. 1. 'Sub Ænea, sub Euandro duce.' Fran. quoque, quibus Brenno, fort. transpositis literis *bus pro sub*.

Mox Orientem sequuti] In altero Pal. *in Orientem sequuti*, perperam. Salm. Sic quoque Ryck. Berol. Duisb. et Fran. fortassis pro *inde*, ut *proin, perin*, pro proinde, perinde, alibi in iisdem libris scribitur. In etiam voluerunt scribere Voss. 1. et 2. quo-

rum in illo est *morientem*, in hoc *moriente*. Potuit etiam conjunxisse Florus *mox inde*. *Sequi* pro, petere, proficisci, obvium est in veteribus. Virg. iv. Æn. 361. 'Italiam non sponte sequor.' Et ib. vs. 381. 'I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas.' Vid. Gron. ad Sen. Ep. lxxvi. Græv. ad Cic. x. ad Att. ult. et Heins. ad Val. Flac. i. 66.

Sederunt] Tollius Fortuit. c. xxi. mavult in *media Asia consederunt*; ut in illo Virg. Æn. x. 780. 'Atque Italia consederat urbe.' *Consederant* habet etiam Reg. Q. Nec male; nam et usitatus est. Reliqua sine probabili causa mutantur.

§. 4 *Itaque, ut frugum semina*] De generatione seminum mutato solo notanter Livius, 38, 17, 11. Lege dictum Cyri, Persarum regis, apud Plut. in Apophth. cap. 3. (itemque Herod. in Calliope, et Xenophontem.) Lege quæ posui supra, 2, 4. 3. *Cam*. Plura in hunc sensum ne adjiciamus, vetat clariss. Gruteri Discurs. 45. in Tac. ubi pulcerrime more suo docet, 'Tales esse hominum mores, qualis est locorum situs, ubi degunt.' Adde supr. 2, 4, 2. Freinsh.

Asiatica amœnitate mollita est] Ryck. in *Asiatica amœnitate mollita est*; hoc est, in illis Asiæ regionibus amœnissimis: potest hæc lectio ferri. Græv. Liv. xxxviii. 49. Hostem 'degenerem et emollitum amœnitate Asiæ.' Sall. Cat. xi. de Asia: 'Loca amœna, voluptaria, facile in otio feroces militum animos molliverant.' Add. Liv. xxxviii. 17.

§. 5 *Sub adventu*] Sic III. 6. 6. 'Sub ipso hostis recessu.' Liv. xxv. 24. 'Sub luce Hexapylo effracto urbem ingressus.' Et xlv. 10. 'Excesserunt urbe sub adventu Romanorum quidam.' Vid. Salm. ad Spart. Sever. c. xxiii. Perizon. ad Sanct. Min. iv. 6. 6. et Barm. ad Vellei. ii. 24.

Quos Tolostobogi, Tectosagique jam insederant] Multa habentur in edd.

de quibus alias dubitare incertum esset, nisi discrepantiam ostenderent antiqui libri. Ut hoc loco scripti omnes cum veteri editione concorditer scribunt: *Tolostobogiorum Tectosagi jam insederant*. Tres sane partes, sive *μοίρας τοῦ Γαλατικοῦ ἔθνους*, facere auctores scio, et unam partem, qui *Τολοστοβῶγοι* dicuntur, alteram *Τεκτοσάγας*, tertiam *Τρόκμους*, obtinere. At ex hac lectione videretur Florus *Τεκτοσάγας* inter *Τολοστοβῶγους* repone, ita ut in his comprehenderentur. An ita Auctor scripserit, et hoc, ut alia nonnulla, peccarit, nescio. Sed juvat potius inclinare in favorem antiqui Auctoris, enimque menda simul et culpa absolvere, scriptam lectionem ad hunc modum, quem ipsa præmonstrat, reformando: *Tolistobogi, Trocmi, Tectosagæ, jam insederant*. Pro *Tolistobogi, Trocmi*, imperiti librarii fecerunt, *Tolistobogiorum*. Salm. Mire hic turbant libri, quorum varietatem vide suo loco. Jordanei quidem, quorum lectionem Gruterus exhibuit, propius a vero sunt, illi enim: *Colcesb egit Olympum tectos agimagubu insederant*. Totum locum ita constituo: *recepissent. Tolostobogii Olympum, Tectosagi Magaba insederant: utrimque. Magaba enim sive Magaca*, quod idem est, literis istis sapissime invicem mutantibus, nomen montis quem insederunt Tectosagi. Vide Livium 38, 19, 1. ubi male recentius impressi *Magana*. Freinsh. Scriptura V. E. hæc est, *solo stologiorum tecto sagatiani insederant*, non ea, quam dicit Salmasius. Nec multo aliter reliqui scripti et Edd. vett. quorum omnium varietatem referre non est operæ pretium. Vulgata lectio, si recte vidit Tollins, in Florent. et Magl. videtur fuisse. Sed suspicor illum hic dormitasse. Nam et omiserat adnotare quos abesse a Cod. Berol. et ex eo scripserat *Tolostobogiorum*, quum in hoc quoque, teste Begero, sit *Solostobogiorum*, et

quos itidem ut in Pall. ap. Salm. et Grut. in Ryck. Duisb. Fran. et Edd. Vett. præter Ald. desideretur. Jordaneorum librorum scripturam hanc exhibuit Vulcanius: *colonos abegit. Olympum tecti sago et magaba insederant.* Gruterus: *Colosobegit Olympum Tectosagi Magabæ insederant.* Freinsheimii emendationem laudat, et divinam vocat J. Fr. Gronovius ad Liv. l. d. Eadem jam ante in mentem venerat Lipsio: nam plane sic quoque Auditor illius emendaverat, nisi quod pro *Magaba* posuerat *Maguna*. Sed hoc ignoravit haud dubie Freinsheimius. Vulgatam primum ab Aldo profectam arbitror, qui multa in hoc scriptore pessime corrumpit. Cur *Trocmos* tertium populum Gallorum non memoret Florus, de quo hic quærit Salmasius, probabilem hanc rationem e Liv. xxxviii. 19. reddit Begerus, quod hi conjugibus ac liberis ap. Tectosagas depositis Tolistoboiis auxilium iverant. Sed tamen hoc tantum decrevisse Trocmos dicit Livius: e quo eos ap. Tectosagas mansisse intelligitur ex eod. lib. cap. 26.

Utrique fundis sagittisque acti] Lipsius conjiciebat: *utrumque fundis et sagittis detracti.* Ex Jornande pro *acti* reponit *detracti*. Sed N. Heinsius malebat: *Utique fundis sagittisque adacti*: et id verum videtur. Græv. Heinsii conjecturam expressit Begerus. Sed *acti* est in o. s. et e. et defendi potest. Virg. *Æn.* i. 190. 'Tum vulgus, et omnem Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.' Et *Æn.* iv. 70. 'Quam procul incautam nemora inter Cresia fixit Pastor agens telis.' Liv. xxxviii. 46. de his pugnis ita: 'Fundis sagittisque in fugam consternati sunt.'

§. 6 *Alligati*] *Adligare* sæpe pro simplici ligare, vel obligare, poni ostendit Gron. ad Liv. v. 27. vii. 24. et ad Sen. Ep. xciv. Colum. i. de R. R. 8. 'Num villicus aut alligaverit

quempiam domino nesciente, aut revinxerit.'

Miraculo quodum fuere] Admirati fuerunt, Schnlt. ad Sen. Controv. ii. qui putat permutari casus, ut i. l. 7. 'Assuetæ sanguine et præda aves.' Tollius adscripserat: *Lege quondam, vel quidem, vel quodammodo.* Sed Sall. Cat. ii. 'aliquo negotio intentus,' pro, alicui. Lipsii auditor *quidam*. Apertum est cur existimaverint, vitiosum esse *quodam*. Vavassor tamen de Vi et Usu quorund. Verbor. duo observat leca Ciceronis, in quibus verbo substantivo hoc modo posito ablativus adjungitur; v. Ep. ad Att. i. 'Multa prætereo, quæ tum mihi majore stomacho, quam ipsi Quinto, fuerunt?' et x. ad Att. ult. 'Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque majore impedimento fuerunt, quam custodiæ, quibus adservor.' Et sic in Mamtii, Car. Stephani, et Plantini Edd. utroque loco legi dicit. Sed Malaspina ad priorem locum adnotat in veteribus libris esse *majori*; idque etiam ibi Gruterus, Græv. et Gron. at posteriore loco *majora*, ediderunt. Si vel uno loco ita recte scriptum est, etiam hic *quodam* ferri debet. Tamen magis placeat conjectura Lipsii; ut non de omnibus in universum, sed de quibusdam ferocioribus hoc dicat Florus.

Quum catenas morsibus et ore tentassent] De feritate Gallorum, plenæ omnes historiæ, quæ res originem dedit proverbio, quo Plutarchus de Stoïcor. Repugn. cap. 52. utitur, ut 'facta Galatica' dicantur pro sævis et barbaris. Freinsih. 'Catenas morsu tentare' rursus inf. iv. 12. 17. Virg. ii. G. 247. 'Et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror.' Phædr. iv. Fab. 7. 'Hæc quum tentaret, si qua res esset cibi, Limam momordit.'

Offocandas] Ryck. antiqua ratione scribendi *obfocandas*. Pal. 1. Voss. 3. et Ed. Parv. *effocandas*. Hoc fortassis

est a correctore, qui in Sen. de Brev. Vit. c. 11. legerat, *bonis suis effocantur*: pro quo Hermol. Barbarus in Glossem. Plin. v. *Præfocatio* videtur legisse *offocantur*, ut in li. 1. Flori. Sed Borrieh. Cogitat. de var. ling. Lat. *Ætat.* vulgatum ibi retinet. *Offocare* rara vox est. Sed et alia non minus rara e præp. *ob* et verbis composita reperiuntur, quorum nonnulla adnotavit Heins. ad Prudent. Peri Steph. Hymn. in Laurent. vs. 191. et Psychomach. 411.

§. 7 *Ortiagontis uxor*] Mæle scriptum, pro *Ortiagontis*: et hoc ex prisca scriptura, *Ortiagontis*, c pro t: deinde etiam c in g, ut alias, degenerante. *Salm.* Historiæ meminerunt Val. M. 6, 1, 2. ext. Auctor de Vir. Ill. cap. 55. Livius autem, 38, 24. dicit, non evasisse custodiam, sed a centurione eductam ad duos necessarios mulieris, qui ad flumen eam spectabant: a quibus duobus centurio, aurum pensans, interfectus est. Idem sentit Valerius. (Ego autem eos Auctores a Nostro discrepare non puto, nam istis verbis, 'custodiam evasis,' non dicit, eam evasisse in scio custode, sed hanc ipsam technam, quam, tanquam notam, longius recensere noluit, præsupponit. *Freinsh.*) Hæc ex Galatia oriunda fuit, Chio-mara nomine, auctor Plutarchus de Virtut. Mul. cap. 43. *Cam.* *Ortiagontis* hic habebat sola Ald. quod rectum esse ostendunt Vinet. ad h. l. et Sigon. ad Liv. xxxviii. 19. *Ὀρτιάγων* quoque Excerpt. Peiresc. e Polyb. p. 114. ubi Vales. etiam in Justin. Prolog. L. xxxii. 'Ortiagontem' dici observat. Pro nam in Ed. Plant. e Lipsii sententia, puto, scriptum erat *jam*. Sed Vid. supr. ad Præfat. Lib. i. n. 2. et Schult. ad Sen. ii. Controv.

CAP. 12 Bellum Macedonicum secundum scribunt passim omnes. Livius, lib. 40. et seqq. Justin. lib. 33.

Plut. Paulo Æmilio. Auctor de Vir. Ill. cap. 36. Appian. Mithridatico. Euseb. Lib. Temp. Val. M. 2, 1, 2, 2, 1, 4, 3, 8, 5, 1, 8. Entrop. 4, 1. Oros. 4, 20. Meminit Plinius, 33, 3. et Gell. 7, 3. *Cam.*

§. 1 *Syriaci belli*] *Syriatici belli*; supra de hoc diximus. *Salm.* Sic quoque hoc loco plerique scripti, et V. E.

§. 2 *Suæ nobilitatis*] De vetustate et nobilitate Macedonum Solinus, cap. 14. Justin. lib. 7. Euseb. Lib. Temp. Dionys. lib. i. ab init. *Cam.* Quos autem spiritus faciat populis avita nobilitas, disce a Grut. quem citavimus sup. 2, 7, 14. et a Nostro supr. 2, 6, 3. *Freinsh.*

Et successerat] Copulam *et*, quæ abest ab Edd. Ald. Græv. et Amst. habent Pall. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voss. et aliæ Edd. *Perses* idem et 'Perseus' ap. alios, et in Voss. i. et 'Persa.' Vid. Gron. ad Liv. XLII. 25. et Heins. ad Vellei. 1. 9.

Semel in perpetuum] Sic rursus III. 6, 7. 'Ille dispersam toto mari pestem semel et in perpetuum volens extinguere.' Hoc fortassis referendum est ad Synonymiam, cujus exempla et alibi ap. Florum sunt. i. 11. 5. 'Assidue et sine intermissione.' II. 2. 6. 'Statim ac sine mora.' II. 8. 12. 'Statim et e vestigio.' Sed cl. Burmanno ad Quintil. i. Inst. Orat. 2. suspecta sunt illa *in perpetuum*, tamquam a mala manu. Et potuerant omitti, ut ap. alios probatos Scriptores.

§. 3 *In vires suas*] Justin. III. 2. 'Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahabant.'

Industriam Macedonum, &c.] Ita et Vineti editio, et nostra, quomodo et monuerat ex Ms. suo Lipsius, d. cap. XIX. Inapte recentiores: *industria Macedonum, viribus Thracum, disciplinam Macedonum temperare*: neque

multo melius Pal. 3. retinet tamen lectionem meliorem Pal. 2. De simili re dixerat Auctor et supra, 1, 8, 4. 'Quid ille militiæ artifex Tullus, bellatoribus viris quam necessarius? ut acueret ratione virtutem?' de hac mixtura artis ac virtutis, multa diximus in libris Livii. *Grut.*

[*Ferociam Thracum*] 'Illud in confesso est,' (verba sunt Justiniani, in pr. Novellæ xxvi.) 'quod si quis Thracum regionem nominet, statim una cum dicto virilitas quædam animi, et militarium copiarum, bellorum ac pugnae cogitatio subeat. Sunt enim ista ingenita, et quasi patrio quodam jure huic regioni attributa.' *Freinsh.*

[*Disciplina Macedonum, temperaverunt*] Naz. liber, *disciplinam Macedonicam*: lege, *disciplina Macedonica temperaverunt*. Salm. Idem ad Dedicat. Statuæ Regillæ v. 35. in Naz. ita scriptum esse prodit: *industria Macedonum, viribus Thracum, ferociam Thracum, disciplinam Macedonicam temperaverunt*. Et probat eam scripturam non tantum ibi, sed etiam in Adnotationibus Mss. ad hunc locum; ut tertium colon primo, et quartum secundo respondeat. Fran. habet vitiosam scripturam olim vulgatarum Edd. Ryck. quoque et Voss. 2. et 3. *industria*, et Voss. 2. *disciplinam*; sed altera est in aliis scriptis et v. c. Nec video, cur mutari debeat, in qua recte inter se respondent opposita. Vid. ad 1. 8. Reg. Q, *temperaverunt*. Ryck. *industria Macedonum tentaverunt*, omissis mediis: *tentaverunt* etiam Voss. 3. et *Macedoniam*. Ed. B. *temperaverunt*. Hinc apparet unde ortum sit *tentaverunt*.

§. 4 *Summo speculatus Hæmo*] Hæmus mons qui Thraciam a Mysia dividit, tantæ altitudinis esse putatur, ut ex ejus summo vertice Adria versus occasum, Euxinus versus ortum cernatur: ita enim Pomp. Mela lib. 2. et ap. Strabonem lib. 7. Polybius

testatur: quod ideo non posse fieri Strabo contendit, quia ingens terræ tractus et montosus visum abruptit: bene quidem et recte Strabo: quum namque per Mædicam Thraciæ Philippus cum Perseo ad Hænum contenderit, ut ex conspectis locis de bello consultaret, quod Livius lib. 40, 22. narrat, non potuit longus esse prospectus: obstant enim versus Adriam Rhodope, Orbelus, Scardus, montes altissimi et perpetui. At ut nihil sit, quod visum impediatur, cum Hæmus centum Germanicis milliariibus ab Adriatico in ortum distet, non attollitur ejus perpendicularum ad eam altitudinem, quæ devexitatem terreni globi tanto intervallo tribus milliariibus Germanis cum sextante intumescens, despiceret: siquidem Plinius 4, 11. Hæmi altitudinem 6. M. passuum supputat: at in tanta specula opus erat 13. M. passuum altitudine. Ista paullo latius sum hoc loco prosecutus, ut lector benignus intelligeret, multam veritatis lucem, apud veteres ex tradentium auctoritate esse obscuratam, quæ Geometriæ beneficio illustretur: ita eadem erroris labe Aristoteles in Meteoris lib. 1. cap. 13. de Caucasio contaminatur, et Plinius de Cassio Monte, et alii aliter. Quod ad hunc locum attinet, bene Florus consilium ab ipso Perseo institutum narrat, ut aditus obstrueret commodius Romanis, propter invios saltus et præruptos montes. *Stad.* Vid. quæ disputat Is. Vossius ad Pomp. Mel. II. 2.

[*Nisi a cælo venturis*] In eadem opinione erat Arimazes, qui altitudinem petræ, quam occupaverat, fretus, interrogavit, 'an Alexander volare possit?' Curt. 7, 11, 5. *Freinsh.* Idem ad Curt. 1. d. hic delendam censet præpositionem *a*. Non magnopere requirerem eam, si abesset a vet. libris.

§. 5 *Nam Marcio Philippo Consule*] Videtur N. Heinsius scribendum: *Tu-*

men Marcio Philippo Consule. Græv. Probabat etiam Perizonius: et Begerus recepit, sed contra omnes libros.

Marcio] Male ap. L. Ampelium, 'Marco.' Freinsh.

Per Astrudem paludem] Hæc Astrudis palus, sive Astruda sit, ut alii volunt, mihi inaudita est, et omnibus Scriptoribus, si bene scio, indicta. *Astimidam*, *Astiundam*, *Astomdam*: his tot modis variatum habent libri: quarum scripturarum varietate bene perpensa, corrigendum putavi, *Bistonidam paludem*, vel *Bistonidem*, quod idem est. Hæc lectione non longo intervallo relinquimus antiquæ vestigia. 'Bistonis palus' in illis tractibus notissima ex Scriptoribus. *Bistonidam* autem, ut, 'Elidam,' 'Persidam,' 'Leucadam,' 'Chalcidam,' et alia, quæ supr. notavimus. *Salm.* Livius 44, 2, et 3. 'Ascuridem:' quam Ortelius putat fuisse 'Lyclinitum' lacum: hodie *Lago di Lochrida*. A qua sententia non abhorret iter Cos. sicut a Livio describitur, cum tabulis Geographicis collatum. Salmasius *Bistonidem* legi vult hoc loco, paludem in illis tractibus notissimam ex scriptoribus; cum præsertim ista lectio non longe discedat a libris. Valde dissentit L. Ampelius, qui 'Scyriam paludem' præfert. Freinsh. Corrupta sunt in hac voce omnia exemplaria. Salmasius e Nazar. cum quo consentiunt Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e., adnotarat *Astundam*, e Pal. 1. *Astimidam*, e 2. *Astimidam*. In Ryck. est *Abstundeum*, in Voss. 3. *Astudeam*, Reg. F *Astimodem*. Flor. *Astmudam*. Reg. Q et Magl. *Astrudem*. Omnino legendum est *Ascurida*, quod etiam Heinsius libro suo adscripserat, additis locis Livii e Lib. XLIV. c. 2. et 3. vel cum Dionys. et Is. Vossii *Ascuridem*, quæ terminatio est ap. Liv. l. d. Hinc, quum male scriptæ fuissent literæ c, r, i, *Astundam*, et *Astrudem* factum, et mox

alia monstra lectionum enata sunt. Pro per Heinsius quoque malebat propter, vel præter, ut Liv. XLIV. 2. 'Præter Ascuridem paludem,' et ibid. 6. 'Præter Dium.'

Per acerbos dubiosque tumulos] De hoc quoque loco non possum non tecum communicare sententiam summi Viri et amici N. Heinsii. *Tumulos* istos *acerbos*, inquit, non concoquo, nec *tumulos* dubios. 'Ancipites montes' legisse memini, 'dubios' nunquam. Nimirum B et V in vetustiss. membranarum frequenter confunduntur: id duplici errori causam præbuit hic loci. Nam *debios* exaratum quum esset, fecerunt inde post *dubios*, cum *devios montes* debuissent. In altero vocabulo si transponis litteras habebis *abercos*, sive *abersos*, hoc est *aversos*. 'Aversi tumuli' a solita via aversi ac remoti, deviique, ut suis verbis Florum interpretemur. Sic 'aversam castrorum partem' non modo portam quæstorianam, quæ prætoriarum respectu erat aversa, et ab altera castrorum parte posita, ut Viri eruditi volunt, dixere veteres, sed etiam eam in castris partem, unde exitus non dabatur. Velleius 11. 63. 'Per aversa castrorum proruto vallo.' Nam si porta illic erat quæstoria, quid opus erat 'prorui vallum,' ut exitus daretur? Aliud itaque 'aversi montes,' aliud 'adversi.' 'Aversi montes' ut dicebam, devii et a solito itinere remoti, 'adversi,' qui in via occurrunt trans-eundi, quasi oppositos dicas. Sic ap. Nasonem Amor. 1. El. 9. 'Ibit in adversos montes duplicataque nimbo Flumina.' Dubitavi aliquando an et huc *aversi montes* essent revocandi; sed membranæ stant constanter pro scriptura vulgata, ut et in illis ap. Juv. Sat. v. 'Per montem adversum gelidasque cucurri Esquilias.' Esquilinus nimirum mons multa cum difficultate transcendendus erat Juvenali amicum suum adituro. Sed in illo Nasonis loco M. XIV. ubi Æneas cum

Sibylla ex inferis revertuntur, codd. nonnulli ex his, quibus usus sum, veram lectionem præferunt: 'Inde ferens lassos averso tramite passus.' Non *adverso*, etsi locum curis prioribus intactum prætermisi. Ubi *aversus* trames est aut via redux, aut infrequens, nec solita calcari, cum rari e vivis inferos accedant; quod posterius placuisse video Gronovio quondam nostro, qui adeundus ad Liv. xxii. 7. Noster iii. 10. 'Per invios ad id tempus montium tumulos,' ut recte Salmasius: lib. ii. 7. 'Invios Chaonum montes penetravimus.' Liv. xxix. 7. 'Devii agri.' Et hæc quidem de loco pessime adfecto. Sequentia etiam fœde depravata sunt. Quo enim illa repetitio ejusdem verbi, *accessit his consilium ducis*, et dein *invia*, cum *devii tumuli* paullo ante præcesserint? Deinde Mss. *Astimidam*, *Astiandam*, *Asterudam*, quo designatur Græca inflexione paludem hanc esse enuntiandam *Ascurida*, sive tu cum Salmasio *Bistonida* malis. Sic supra 'Lacedæmona.' Nec aliter in Græcis solent Livius, Tac. alii ex historicis præstantioribus. Sic lib. iv. cum veteres libri habeant *ad gubernatorem amyclatem*, Salmasius *amyclantem* velit legi. Sed Florus si hoc nomen insertum voluisset historiæ suæ *Amyclas* nobis dedisset. At vero non dedit. Irrepsit enim id glossema e Lucano, qui de suo finxit id nomen, quod historicos posteriorum temporum decepit, ut verum et genuinum nomen esse crederent. Sic *Elide* lib. ii. 16. idem Florus, quod non magis a Salmasio debuit tentari, quam in iis Nasonianis est tentandum Met. xiv. 'Nec adhuc spectasse per annos Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.' Nec in lib. cod. cap. 2. *Eryce* manus a Salm. sunt admovendæ. Et lib. iv. 11. non *Leucadam* ferendum est, sed *Leucada* dixit Florus: nec in Græcis tantum, sed in Latinis quoque interdum id licere

sibi voluerunt, ut meliores scripti in lib. i. 16. *Samnitas*. Sed ad rem: *Ascurida* ex Liv. xliv. 3. legendum. Nam *Bistonidam* Salmasii longius abt a scriptis exemplaribus. Sed et *propter* vel *præter Ascurida* legendum, non enim per paludem, sed præter eam ductæ sunt copiæ. Totus locus sic in ordinem redigendus esse videtur: *Tamen Marcio Philippo Consule eam provinciam ingressus populus Romanus, exploratis diligenter accessibus, propter Ascurida paludem, per aversos deviosque tumulos, illa quæ volucris quoque videbatur inaccessa, regem securum et nihil tale metuentem subita belli irruptione terruit.* Græv. Tollius Fortuit. c. x. conatus est defendere scripturam vulgatam. Scribit *acerbos tumulos* sic dici, ut 'acerbum vulnus,' 'acerbus ictus.' Non addit, quomodo intelligi velit ap. *Florum acerbos tumulos*; sed satis patet eum accepisse pro montibus, qui non nisi summo cum labore, molestia, ac difficultate superari possunt. Hæc mihi non placent. Notum est, de quibus proprie dicatur 'acerbus,' et ad quæ ea vox a propria significatione transferatur. Sed in his attendendum est ad usum et consuetudinem Latine loquentium, id est, probatorum Scriptorum, qui hanc vocem numquam transtulerunt ad omnia, quæ quocumque modo molesta sunt. Certe 'acerbos tumulos,' vel 'montes,' ea significatione, quam hic statuit Tollius, usquam ap. eos, qui Latine loquuntur sunt, inveniri non scio. Itaque hoc non sine causa suspectum fuit Heinsio et Grævio. Neque tamen illorum emendationem hic amplecti possum. Nam huic primum obstat, quod *aversi tumuli* iidem videntur esse, qui *devii*. Deinde, quod Florus potissimum vult indicare difficultatem ac periculum in superandis illis montibus: id enim ex eo intelligitur, quod loca illa 'etiam volucris invia' fuisse dicit. Hoc autem non

declaratur eo, si dicat illos ab hoste *aversos* fuisse. Non enim si ab hoste *aversi* fuerunt, inde quoque omnino sequitur, summum periculum ac difficultatem in iis superandis fuisse. Pro *acerbos* conieceram *asperos*. Liv. XLIV. 3. in hac historia: 'Adeo ardua, et aspera, et confragosa via fuit;' et c. 5. 'Quos et ipsos locorum asperitas hostiliter vexavit.' Idem xxv. 36. 'Nudus tumulus et asperi soli.' Et xxxvi. 25. 'In asperis locis silex sæpe impenetrabilis ferro occurrebat.' Sall. Cat. LIX. 'Rupes aspera,' et Jug. xciv. 'Ubi paullo asperior adscensus erat.' Justin. XII. 7. 'Saxum miræ asperitatis et altitudinis.' Suet. Tib. LIX. 'Quod is a tergo insulæ per aspera ac devia erepsisset ad se.' Confirmatus sum in ea sententia, quod deinde vidi Perizonium ad vocem *acerbos* adscripsisse, *aspera*, e Liv. XLIV. 3. *Dubios tumulos* melius defendit Tollius e Propert. IV. 4. 81. 'Mons erat adscensu dubius,' et Sall. Jug. xciv. 'Quæ dubia nisi videbantur, potissimum tentare;' in quibus *dubius* dicitur pro difficili ac periculoso; qualis est adscensus descensusque rupium, saxi, quæ manibus apprehenduntur, in hos, qui ea prehenderant, recidentibus, vel pede imposito vestigium fallentibus; cuiusmodi loca 'non stabilia ad insistendum' recte dicas e Liv. XLIV. 5. Sed horum tamen paullo alia ratio est. Nam quum 'mons adscensu dubius,' et 'loca,' vel 'saxa dubia nisi' dicuntur, ex iis, quæ adponuntur voci 'dubius,' facile intelligitur, quæ sit sententia. At hoc loco, quum ea vox sola ponatur, nulla alia adjecta, qua illius significatio quodammodo definiatur, non perinde facile quisquam intelligat, qui sint *dubii tumuli*. Præfero igitur emendationem Heinsii *devios tumulos*, quam adscriptis compluribus e Livio locis confirmaverat. Lib. XXII. c. 14. et xxxv. 30. 'Deviae calles:' xxxiv. 16. 'De-

vii montani:' xxxiv. 20. 'Devia et silvestris gens:' et XL. 17. 'Devii saltus.' Add. his Liv. xxv. 32. 'Avii saltus montesque:' xxxiii. 37. 'Deviae silvæ.' Curt. v. 6. et vi. 11. 'Devii montes,' et Suet. l. d. Clar. Withofius in Specim. Gunther. p. 79. veram scripturam Flori esse contendit *per aërios dubiosque tumulos: aërios tumulos* epitheto Poëtis, ac proinde Flori genio, congruente, esse adeo altos ac sublimis, ut volucris prope invii essent: et ex eo, quod Florus junctim dicit *aërios dubiosque tumulos*, facile videri notionem vocis *dubios* hoc loco; scilicet ut similiter ad altitudinem, et visum oculorum inde caligantium referatur. Hanc emendationem tam certam esse sibi persuadet V. C., ut, qui de ea dubitet, quam longissime a vera mente Flori aberret. Fortassis ab ea aberro dubitando, sed tamen duas præcipue causas dubitandi mihi habere videor: primam, quod in hac emendatione non liquido ostenditur, 'dubius' ap. Lucan. et alios esse, altus, et ad visum oculorum ex altitudine caligantium referri; montes enim, etsi non admodum alti, tamen etiam possunt dici 'dubii:' vid. cl. Burm. ad Lucan. III. 7. et quos ibi laudat: secundam, quod in ea altitudo horum tumulorum tribus idem significantibus adjunctis describitur; nam 'aërii, dubii, et volucris quoque invii tumuli' ex mente V. C. in re nihil aliud sunt, quam alti et sublimis. Sed quum altitudo illorum ex hoc solo satis intelligi possit, quod tertio loco ponit Florus, eos 'volucris' quoque 'invios' fuisse, non valde probabile est, eum ter aliis atque aliis verbis idem voluisse dicere. Veteres in narratione simili non tantum altitudinem montium memorant, sed sæpe quoque eos 'asperos,' 'invios,' ac 'devios' fuisse dicunt. Florus ipse III. 10. 22. 'Per invios ad id tempus montium tumulos.'

Volucibus invia] Similem de altis ac præruptis locis loquendi modum Græcis fuisse, testimonio est *‘Aopros* petra, quam Alexander cepit, ap. Arrian. fin. lib. 4. Curt. 8, 11. Nicephori dictum ap. Cedren. pag. 396. ‘Nemo nostrum perniciem evitabit, ne si volucres quidem fiamus.’ Julian. Epist. ad Maximum philos. p. 277. f. ‘Vicentio est ut in mari rupes excelsa, propemodum ipsis avibus inaccesa.’ Freinsh. Hæc quoque suspecta erant N. Heinsio, quem offendeat iteratio verborum *accessit* n. 4. et mox *accessibus*, et *accessit*. Sed non satis adsequi potui scripturam illius, e qua tamen pleraque expressit Grævius. Tollius l. d. legit, *illa, qua volucibus quoque videbatur invia, accessit: illa*, et *qua*, nempe parte, vel via. Non dubito, quin aliquid corruptum sit. Pal. 2. ap. Salm. Ryck. et Regg. item Edd. Ber. et Junt. multæque recentiores, plane habent *videbatur*, quod restituebat Tollius. Insuper Pal. 2. Regg. Flor. et Magl. *invia via*. Ex his ita hunc locum constitui posse puto: *illa, quæ volucibus quoque videbatur invia via, accessit. Illa, et qua ex sententia Tollii; et invia via*, ut ap. Ov. xiv. M. 113. ‘*Invia* virtuti nulla est via.’ Quæ autem et alibi male scribitur pro *qua*. Vid. Græv. ad iv. 12. 50. Et sic Tollius in Sall. i. Hist. pro eo, quod ibi editur, ‘Omni Gallia cis Rhenum inter mare nostrum atque Oceanum, nisi quæ a paludibus invia fuit, perdomita,’ emendat, *nisi qua paludibus*. Recte quidem; sed potuerat e Carrione ad eum locum scire dudum ita in Nonio v. Cis lectum fuisse. Quæ videbatur, quomodo in emendatione Grævii accipendum sit, non perspicio. Begeerus totum locum, ita ut volebat Grævius, edidit; sed pro *videbatur* posuit *videbantur*.

Subita belli irruptione] Quidam, *erruptione*: *irruptione* retinendum. Salm. Designat Salmasius Nazarianum et

Pal. 1. et sic quoque perperam Duisb. Reg. Q, Voss. 1. 2. et o. e. v. In Ryck. mox *temuit* ul *thit*. Credo dubitasse scribam *temuit* scriptum esset, an *terrui*; quod iudicio est Latinæ linguæ imperitum fuisse.

§. 6 *Cujus tanta trepidatio fuit*] Liv. 44, 10. ‘Perseus tandem a pavore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle imperiis suis non obtemperatum esse: quum trepidans gazam in mare dejici Pellæ, Thessaloniciæ navaliam jusserat incendi. Andronicus Thessalonicam missus traxerat tempus, id ipsum quod accidit, pœnitentiæ relinquens locum: incautior Nicias Pellæ, projiciendo pecuniæ partem, quod fuerat nactus:’ ubi tamen malim, *quod fugerat, nactus*, indignationem nempe regis, quem jam pœnitebat consilii. Quamquam etiam ista lectio possit ferri, præsertim, si expuncta voce *partem*, ita legas: *projiciendo pecuniæ quod fuerat nactus*. Atque sic mihi scripsisse videtur ipse Livius. De trepidatione vero Regis confer etiam Excerpta Diodori, ap. Vales. p. 310. et Appiani, ib. p. 561. Freinsh.

Pecuniam mergi, ne periret; classem cremari, ne incenderetur] Videtur allusum ad illa Martialis 2, 80. ‘Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit. Dic rogo, non furor est, ne moriari, mori?’ Sen. Epist. 24. ‘Tantam hominum imprudentiam esse, imo demeritiam, ut quidam timore mortis cogantur ad mortem.’ Vide eund. Ep. 70. et ibi Lips. not. 4. Saxo lib. 16. de Sclavo quodam, qui suspensio se necaverat ne hostium potiretur, loquens; ‘Sclavi ejusdem ridicula formido,’ &c. *Idem*.

§. 7 *Crebra*] Malim *crebriora*. *Idem*.

Macedonia depressa est] Alter Pal. *depressa*, perperam, et recte *depressa* substituit Vir summus J. Ginterus, cum edd. aliæ *depressa* legerent. Salm. Hæc vera est lectio, nec aliter v. c. nam aliæ *depressa*: de voce de-

prehensa est dictum quoque nobis in Suspicionibus, exstatque alioquin etiam in Pal. 3. *Grut.* Sic et Tac. Agr. 34. 4. *Freinsh.* *Deprensa* est in Flor. Berol. Voss. et Duisb. In reliquis alterum illud corruptum.

Quum alia minatus, alia irrepsisset] Scribe: *alias eminatus, alias irrepsisset.* Libri etiam, *eminatus* legant, quibus compar est editio vetus. Plantus utitur hoc verbo 'eminari.' In simili autem re designanda paulo aliter loquitur Frontinus, lib. 1. Strategem. 'Reliquit suos paucos, qui speciem remanentis exercitus præberent, et ipse cum cetera manu, qua non expectabatur aditus, intravit.' Hæc postrema varie emendant docti. Ego vocem *aditus* delendam censeo omnibus modis, et legendum: *qua non expectabatur, intravit.* Sic supr. de Scipione: 'Qua non expectabatur, irrupit. Pontes jungunt, instrumentaque moluntur:' nihil cohæret. *Salm. Naz. alia eminatus.* Ryck. melius *cum alia ei minatus, alia irrepsisset.* Vir maximus scribendum censet *cum alias eminatus, alias irrepsisset:* a quo hic, quamvis invitus, non possum non dissentire. Pro *irrepsisset*, vet. cod. *irrepisset*, unde Lipsius conjiciebat scribendum esse *irrupisset.* Sed verior et elegantior est vulgata, significans clam quasi et insciis Macedonibus in illorum regionem alia via venisse, quam qua simulaverat se venturum. Similis translatio in *adrepere* ap. Tac. 'Nec quicquam grave ac serium ex eo metuas, qui suorum ipse flagitiorum proditor, non viro- rum animis, sed muliercularum adrepit:' hoc est, illarum gratiam aucupatur. Et i. Ann. 74. 'Cum occultis libellis sævitæ Principis adrepit;' est, secretis delationibus Principis gratiam captat. *Alia minatus* est, alia via minatus. Ista ellipsis Græcis et Latinis non infrequens: intelligitur, via. Liv. XLIV. 'Alii alia in civitates suas dilapsi sunt:'

plura exempla passim occurrunt. Tutetur vulgatam etiam Heinsius, et subintelligi putat, parte: addit, in Frontini loco, quem producat Salmasius et tentet, malle se, *quo non expectabatur aditu.* Flori loco non dissimilem esse illum Val. Flacci lib. IV. vs. 289. 'Emicat, hic dextramque (leg. *levamque*) parat, dextramque minatur Tyn- darides, redit hinc oculis et pondere Bebryx Sic ratns, (leg. *Irritus*,) ille autem celeri rapit ora sinistra.' *Græv.* Non intelligo, quomodo *alias* hic locum habere possit, pro quo jamdu- dum in Vineti, Stadii, et Gruteri edd. erat *alia*, pro, alia via, ut sæpe apud veteres. Vid. Burm. ad Quintil. Decl. XVII. 5. Id hic in *alias* muta- tum videtur e superioribus 'per alias vias.' *Eminatus* quoque non placebat Heinsio, nec ex eo, quod Plautus semel dixit 'eminor' Capt. IV. 2. 11. sequitur, Florum quoque ea voce nti voluisse. Is. Vossius conjecerat, *quum alia se minatus*, nempe irrepturum, *alia irrepsisset.* Hanc conjecturam confirmat Voss. 2. nec omnino impro- babilis est. Quum prima litera vocis *se* adhæsisset fini præcedentis, secun- da facile ad caput sequentis transferri, et pro *alia se minatus* scribi potuit *alias eminatus.* Vir doctus in Obs. Misc. Vol. VI. p. 286. lectionem Sal- masio probatam pro genuina et a Flori manu profecta habet. Non satis capio vim argumenti, quo in eam rem utitur. Pro *irrepsisset* Ryck. *irripisset*, Duisb. Voss. 1. et ex editis Beroald. *irrepisset*, Naz. ap. Salm. *inrepisset*, qui adscripserat: 'Repi' pro, repsi, ἀρχαῖκως. Hoc ergo eodem modo dicatur, quo 'clepi' pro, clepsi ap. Cic. de quo Voss. III. de Anal. 30. Fran. *irrupisset*, ut volebat Lipsius.

§. 9 *Samothracen*] De cerimoniis, et religione hujus insulæ, vide latius Diodor. 5, 47. et deinceps. Colligas etiam quædam ex Liv. 45, 5. Sex. Ampelius: 'Gemini, qui Samothraces nominantur, esse, quorum argumen-

tum nefas est pronuntiare, præter eos qui in his præsto sunt.' *Freinsh.*

Celebri religione] *Celebri* abesse a Pal. 1. adnotaverat Salmasius. Nec placet Tollio Fort. c. x. Sed locus tam vitiose editus est, ut non adpareat, quid pro eo substituendum putaverit. Tamen ex iis, quæ deinde adjicit, intelligo ei placuisse scribendum *delubri religione*: ut ap. Vell. 1. 9. 'In insulam Samothraciam profugit, templique se religiosi supplicem credidit.' Et Justin. xxxix. 1. 'Cum Tyrum religione templi se defensurus petisset.' Et hoc postulare pntat antithesin, quæ sequitur, 'templa et aræ,' &c. Potuisset conjecturam suam etiam e Liv. confirmare xlv. 4. 'Supplex fani religione, non viribus suis, tutus,' et ex his, quæ paulo post scribit Florus, 'Ab illo, quo confugerat, templo.' Nec tamen quidquam mutandum arbitror. *Celebris religio* Samothraceas Floro est, quæ Livio xlv. 5. 'Credita sanctitas.' Nam Samothraceas sanctitas non tantum unius delubri religione censebatur, sed tota insula sacra, et augusti atque inviolati soli habebatur, Liv. ibid. Et Perseus non statim in templum confugit, sed primum hospitio privato usus, deinde prope jam ab omnibus desertus demum in templum se recepit, Ibid. c. 6.

§. 10 *Supplex eum scriberet]* Ita Marobodunnus 'scripsit Tiberio, non ut profugus aut supplex, sed ex memoria prioris fortunæ.' Tacitus, 2, 63, 2. Quomodo autem exceptæ fuerint eæ literæ a Cos. lege ap. Liv. 45, 4, 3. *Freinsh.*

Ab illo quo confugerat templo] Idem liber, ac illo, forte, de illo. Salm. Designat librum Naz.

Nomenque epistolæ notaret suum] Ryek. *nomenque epistolæ suum.* Sed præstat cum Anna erudita delere *epistolæ*, quia Latinæ linguæ genius eam vocem hic respuit. Sed N. Heinsius scribendum putat, *nomenque*

epistola denotaret suum, ni malimus *prænотaret*, in ipso initio epistolæ, ut solebant. Glossæ Labbei: 'Prænoto, προσημειοῦμαι:' sed altera scriptura tutior. Grav. 'Prænotare' pro, titulum præscribere, etiam Apuleius alique recentiores dicunt, quorum loca prostant in Lexicis. Sed libri hic nihil variant. Conjecturam Annæ recepit Begerus, quem mihi sequendum non putavi, etsi eam vulgatæ scripturæ præfero. Freinshemius in Ind. v. *Epistola*, 'notare nomen' exponit, subscribere. Sed Florus loquitur de inscriptione epistolæ a Rege ad Paulum missæ, 'Rex Perseus Consuli Paulo Salutem.' Liv. xlv. 4. Mox pro *capte majestatis* mallet, si per libros liceret, *capti*. Vulgatum forsitan defendi potest: sed tamen insolens videtur 'capere majestatem,' vel 'capta majestas.'

§. 11 *In templum recepit, et convivii adhibuit]* Unius vocolæ depravatio, sed in qua tota sententia, ut in cardine suo, verteretur, satis exercuit hujus ætatis doctissimos Viros. Viderunt omnes, mendum tegere vocem hanc *templum*, sed potuit adhuc nemo id detegere. Si de templo illo Samothraceas, ad quod confugerat Rex Perses, et ex quo ad Paulum deductus fuit, aliquis intelligit, is, ut verbo dicam, nugatur; longe enim Samothracia distat ab eo loco, in quo tunc constiterat Paulus. Sed verum videamus; suspicor vitiosa illa et veteri scribendi forma scriptum fuisse, *in temptum recepit*, pro *tentum*; ut *tempto*, pro *tento*, et *contemptus*, pro *contentus*, non semel in antiquis libris repperi: ex illo *temptum*, imperiti γαφείς *templum* posuerunt, errore facili. *Tentum*, ut diximus, vera et sana lectio: si quis ignorat, quid sit 'tentum,' doceamus illum, esse tabernaculum vel tentorium. 'Tendere' est σκηπῆν πῆξασθαι, 'tentum' est σκηνή. Recentiores Latini genus mutarunt, et pro eo 'tenta' dixerunt, et corrup-

tius 'tenda:' sic veteribus 'strata viarum' dicebantur, ac recentibus 'stratæ.' Apud Suidam, in voce *Σκηνή*. Καὶ σκηνὴν ἐπήξατο, τουτέστι τένδα, κατὰ γλῶσσαν. Alibi idem: Τένδα, παρ' ἡμῶν οἴκλα ἐκ λίνου. Glossæ Latinæ, quæ penes me sunt: '*Tentum*, tabernaculum.' Hanc vocem, ut videtur, vetustam usurpat Florus, quæ nescio an apud alium temere occurrat: sed et alias voces, quæ alibi leguntur nusquam, in hoc Auctore suscitavimus, ope præstantissimorum codd. ut sunt, *inmodum*, pro *admodum*, *insemel*, *impes*, *insimul*, *intermænina*, et alia, quæ non succurrunt, et hoc loco *tentum*. Tentum aliud est in illo versu Tibulli: 'Hunc tu sed tento, scis, puto, quod sequitur.' Obsecrum enim est. Narrat igitur Florus, tanta humanitate sese præditum ostendisse circa regem captivum, ut tabernaculo suo receperit, et conviviis adhibuerit. Non multo aliter ap. Plutarch. sed aliter tamen: quem vide, et dissensum inter scriptores solennem agnosce: nemo certe negarit, nisi iniquus aut imperitus, quin nos ita recte reposuerimus. *Salm.* Non dubito verissimam esse Salmasii emendationem, cujus verba leges supra. Quem juvant etiam Imp. Leonis *Tactica*, in quibus tabernaculum est *Τέντρα*, ut cap. 10. 12. Gruterus quidem autumat, retinendam esse vocem *templum*, et capiendam pro loco ubi aquilæ essent, ubi signa; allegatque locum ex Tac. 15, 29, 4. et quæ ad eum notaverit. *Freinsh.* Merito *templum* tuentur Gruterus, Rupert. Gronov. 'Templum' autem aut vocatur ipsum prætorium seu Imperatoris tabernaculum, ut Lipsius censet lib. v. de Milit. Rom. Dial. 2. aut tribunal in principiis castrorum, quia loca omnia excelsiora, et quæ supra alia eminent, unde late prospici potest, 'templa' vocantur. Festus: 'Contemplari dictum est a templo, id est, loco, qui ab omni parte adspici,

vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui 'templum' nominabant.' Livius lib. 1. 'Palatinum Romulus, Remus Aventinum, ad inaugurandum, templa capiunt:' quamvis in his proprie significet locum angurii aut auspicii causa verbis conceptis finitum: vide et Varronem lib. vi. de Lat. Ling. ubi prolixè de vi hujus vocis disputat. Nec hunc locum intactum prætermisit in suis ad me litteris plenis officii, amoris, et doctrinæ magnus noster amicus N. Heinsius. Salmasianum *tentum*, inquit, pro tentorio non fero. Forte dederit Florus in *tabernaculum*, quo imperitus librarius, qui 'tabernaculi' vocem in sacris litteris frequenter meminerat occurrere, *templum* credidit designari, idque vocabulum, quod modo præcesserat, huc importune inculcavit. 'Tabernaculi' vox Livio familiaris. Possis et *tentorium*. Post videtur excidisse τὸ ἀγ; legendum *attonitum adhuc, ac tanquam subito malo stupentem*. Græv. Begerus hic quoque spreto consensu librorum e conjectura Heinsii edidit *tentorium*. Livius xlv. 7. in hac re narranda 'prætorium' et 'tabernaculum' dicit, et Valer. M. v. 1. 8. itidem 'tabernaculum.' Hoc cur *templum* dicere potuerit Florus, Rupertus e Lipsio l. d. has rationes adfert, quod prætorium et formam templi haberet, ideoque ab Josepho *ναὸ παραπλήσιον* fuisse dicatur, et templi instar in mediis castris emerit, quasi templum aliquod in urbe. Potuerat ex eodem Lipsio et tertiam causam addidisse, quod ibi erat religio, et pars sacrorum, atque augurale, auspiciandi causa; unde etiam ipsum prætorium interdum augurale vocatur: de quo Schel. ad Tac. 2. A. 13. et Burm. ad Quintil. viii. Inst. Orat. 2. *Tentum*, quod placebat Salmasio et Perizonio, non puto apud ullum veterem scriptorem inveniri pro tentorio. Nam quod Freinsh. in Ind. ex Horat. Epod. xii. 12. adfert, *tenta cu-*

bilis, id huc non pertinet. Lipsius 11. Elect. 19. e Ms. suo, in quo erat *repperat*, conjicit: *Cum in conspectum venisset hostis (nam templo receperat) et in convivio adhibuit*; hac sententia: Consul Persen, qui ante in templum confugerat, inde ab Octavio eductum, et ad se in prætorium perductum, convivio adhibuit. Tollius d. c. x. legit: *Cum in conspectum venisset, et hospitaliter eum recepit, et convivio adhibuit*. De his quisque sentiat, quod lubet: mihi neque hoc, neque illud probatur. Ryck. Reg. F. Voss. 3. et pleræque edd. vett. in *conspectu*. Hoc quidem ferri potest, ut ap. Phædr. v. Fab. 1. 'Quinam cinædus ille in conspectu meo Audet venire?' ubi plura hujus generis congesserunt Interpp. et doctiss. Schraderus Animadv. ad Musæum cap. xv. vs. 181. Sed non est, cur hic a trita via, et scriptura aliorum librorum recedatur.

Liberosque admonuit suos, ut fortunam] Eleganter in hanc sententiam locum vide ap. Polyb. 2, 4. *Freinsh.* Non solum liberos suos, verum etiam alios admonuit. Vid. Liv. xlv. 8.

§. 12 *Inter pulcherrimos hunc quoque, &c. triumphum*] Triumphus Paulli 'tautum priores excessit, vel magnitudine regis Persei, vel specie simulacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis millies centies HS. ærario contulerit, et omnium anteactorum comparationem amplitudine vicerit.' Velleius, 1, 9, 4. Effigiem istius triumphi exhibet nobis Onuphrius Panvinius. *Freinsh.*

Cujus spectaculo triduum impleverit] Nolim hic quicquam mutari. Ovid. Met. vii. 662. 'Talibus atque aliis longum sermonibus illi Implevere diem.' Græv. Idem Met. xiii. 675. 'Talibus atque aliis postquam convivia dictis Implerunt.' Et Trist. ii. 161. 'Livia sic tecum sociales compleat annos.' Plin. iv. Ep. 9. 'Obsecrabat implerem meum tempus.' Add. infr. iv. 12. 62.

§. 13 *Attonitum*] *Attonitus et stupens* sæpe conjunguntur. Vid. Serv. in Virg. Æn. iii. 172. et Interpr. Petron. c. ci. Gell. v. 1. 'Consiluisse universos dicit, quasi attonitos et obstupidos.' Ovid. Tr. i. 3. 11. 'Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ietus Vivit, et est vitæ nescius ipse suæ.'

§. 14 *Perceperat*] Ita Pal. 3. Nam 2. et ed. Vineti, *præceperat*: male, ut opinor; primo, quod illud, *prius præcipere*, pleonasmum sapiat; inde etiam, quia comparatio instituitur, verbum adhibendum fuerit, quod utrique serviret, et famæ, et epistolis Paulli: quo tamen *præcipere* non quadrat. *Freinsh.* Salmasius e Pall. adnotarat *perceperat*, e Nazar. *præceperat*, idque probabat. Et sic Fran. et in exemplari Tollii Berol. Potest retineri *perceperat*; sed prior ratio Freinsheimii ad impugnandam alteram scripturam non admodum valida est. Nam pleonasmus in his satis frequens est. Liv. xxi. 32. 'Quamquam fama prius præcepta res erat.' Ita ibi e scriptis edidit Gronov. pro vulgato *percepta*. Virg. Æn. iv. 24. 'Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat, Ante, pudor, quam te violo.' Cic. vi. Philip. 3. 'Testificor, denuntio, ante prædico.' Tollius l. d. corrigit: *Sed multo prius gaudium victoriæ rumore, quam epistolis victoris P. R. acceperat*. Putat scriptum fuisse per notas *P. R. acceperat*, atque inde natum *præceperat*. Sed nec verba *populus Romanus*, quæ notis *P. R.* scripta fuisse suspicatur, ante *præceperat* ponuntur, nec vocis *rumore* ullum vestigium in libris est.

Eodem die] Vide Liv. 45, 1. Cic. de Nat. D. 2. 2. Plutarchum Æmilio. Plura ejusmodi exempla collegit Zwingerus Theatri volum. 5. lib. 6. p. 1380. quibus adde prælium ad Sagram. Strab. lib. 6. p. 180. Plinium 7. 22. Victoria Christianorum, in Africa, eodem die in Italia nunciata,

circa annum Christi 1088. Chronic. Casinense 3, 70. Sic eodem die quo Silvanus Agrippinæ diadema sumsit, innotuit illud factum Mediolani: recenset nescio unde Sigonius lib. 6. Imp. Occid. male intellexit, si ex Ammiano 15. 11. Ita cum Carolus electus esset Imp. Francofurti, dicitur uno die nuntius istius rei Barchinonem venisse. Sleidan. lib. 1. Adde inf. 3, 3, 20. Hi sunt qui 'præcípites nuncii' vocantur Tac. H. 2, 6, 1. *Freinsh.* Tollius reprehendit Florum, qui dicat, 'eodem die,' quo Perseus victus est, id Romæ cognitum esse; quum Liv. xlv. 1. scribat, quarto die, postquam cum Rege pugnatum fuerat, quum in Circo ludi fierent, incerto auctore rumorem de victoria Paulli fuisse ortum. Sed Livius et Plutarchus aliter hanc rem narrant, nec ullam hujus miraculi mentionem faciunt. Non debebat igitur reprehendi Florus, quum alios Auctores sequutus sit; a quibus tamen in eo abit, quod dicit, eodem die, 'quo victus' est Perses, quod alii de die, 'quo captus' est, prodiderunt. Vid. Cic. ii. de N. D. 2. et Val. M. i. 8. 1. In quo fortassis erraverit. Sed gravior est error Lactantii, Castorem et Pollucem nunciasse Persen 'eo die victum atque captum,' quod nemo scripsit, nec fieri potuit; nam inter Persen victum et captum aliquot dies intercesserunt. Vid. Liv. xlv. in fin. et xlv. pr. et Plutarch. *Æmil.*

Quo victus Perses in Macedonia] Ryck. *quo victus est Perses in Macedonia.* Græv. Sic quoque Naz. Toll. Duisb. Fran. et o. edd. vett. etiam Camert. et Stad. Vinetus primus, ni fallor, omisit *est*, et sic deinde Gruterus aliique. Begerus recte id restituerat.

§. 15 *Duo juvenes*] Hujus dæmoniaci miraculi meminerunt Lactantius, 2, 8. Val. M. 1, 8. 2. Plutarchus, *Æmilio.* Lege quæ notavi, 1, 11. 4. n. *Camers.* Adde Plin. 7, 20. Suetonius,

Ner. in pr. 'L. Domitio rure quondam revertenti, juvenes gemini augustiore forma ex occurso imperasse traduntur, nuntiaret senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque, in fidem majestatis, adeo permulsisse malas, ut e nigro rutilum ærique assimilem capillum redderent,' &c. Vide etiam inf. 3, 3, 20. *Freinsh.*

Candidis equis] Habitum Castorum disce ex Pausania lib. 4. ubi de Panormo et Gonippo, Dioscuros mentitis. *Idem.*

Juturnæ lacum] De hoc Merula, Cosmograph. 2, 4. 12. *Idem.* Vid. Serv. ad Virg. xii. *Æn.* 139.

Pulverem et cruorem] Observe at Rittershus. ad Phædr. iv. 24. Castores sæpe induci ut pulvere sparsos, et sudore vel cruore madentes. Add. Latin. Pacat. Paneg. Theodos. cap. xxxix. 'Pulverem cruoremque Thesalicum aquis Tiberis abluentes.' Minuc. Fel. c. vii. 'Anheli spumantibus equis atque fumantibus.'

§. 16 *Interfuisse bello*] Supra, 1, 11, 4. 'Ea denique atrocitas fuit prælii, ut interfuisse spectaculo Deos fama tradiderit, duos in candidis equis; Castorem atque Pollucem nemo dubitavit. Itaque et imperator veneratus est, pactusque victoriam templa promisit; et reddidit sane quasi commilitonibus Diis stipendium.' *Freinsh.*

Quod adhuc anhelarent] Hoc notat Grævius in Præfat. tamquam insulse dictum. Primum, quia ex anhelitu quidem potest colligi aliquem magna festinatione in itinere faciendo usum fuisse, neutiquam autem, unde veniat. Deinde, quia Dii non fatigantur laboribus viæ, ut ex iis anhelent. Eadem est sententia Broekhusii ad Propert. iii. 21. 26. qui hominem acutum vocat Florum, qui, unde quis veniat, tam acute conjectet ex solo anhelitu. Begerus ad primam reprehensionem respondet, potuisse 'vulgo credi eos a Macedonia venire, quod victoriam

Macedonicam nunciabant.' Eadem ratione Florum defendit Tollius, qui ad Præf. Grævii hæc adscripserat: 'Nunciaverant victoriam Pauli, et hinc creditum eos a Macedonia mox a prælio venire, quod adhuc anhelerent.' Hoc speciem aliquam habet. Sed tamen hoc totum de Diis anhelantibus rectius omitti potuisset. Nam ex eo solo, quod victoriam Macedonicam nunciabant, et adhuc perfusi erant cruore, satis credi poterat, eos a bello, quod in Macedonia gerebatur, et prælio ibi paullo ante facto venire. Si hæc non satis valebant ad fidem faciendam eos a Macedonia venire, anhelitus certe id multo minus persuasurus erat. Secundæ reprehensioni Grævii ita occurrit Begeerus: 'Diis, quum formam hominum adsumsisse dicuntur, etiam humanam imbecillitatem posse tribui.' Hoc ferri potest. Nam et sudor fere e fatigue, aliisque laboribus corporis oritur. Itaque si sudarunt, non video, cur non etiam anhelasse dici possint.

CAP. 13 Bellum hoc, et ejus causam, describit Appianus, Illyric. Item Plutarch. Æmilio. Meminit Epit. Liv. 43, et 44. (et ipse Livius) Eutrop. 4, 1. Val. M. 3, 3, 2. Advertendum Gentium, Illyricorum regem, contra quem hoc bellum gestum est, Gentianam herbam invenisse, et ex suo nomine 'Gentianam' dixisse. Auctor Plin. 25, 7. Camers. An de eo Ælian. Hist. Var. 2, 41, 17. ut pro Γενναῖος legatur Γέντιος? Freinsh.

§. 1 *Traxit*] Liv. x. 18. 'Tæsci fere omnes conseraverant bellum. Traxerat contagio proximos Umbriæ populos.' Sic loquuntur de bello, tamquam de morbo paullatim serpente. Ovid. Met. i. 190. quem locum adscripserat Perizonius, 'Immedicabile vulnus Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.' Sen. c. vii. de Tranq. An. 'In pestilentia curandum est, ne corrupti jam corporibus et morbo fla-

grantibus assideamus: quia pericula trahemus, afflatuque ipso laborabimus.'

§. 1 *Illyrios*] Optimæ schedæ, *Illyrros*. Ἰλλυρες Græcis, et Ἰλλυριοι. Sic etiam Latinis 'Illyres' et 'Illyri.' Planto: 'Illyribus, et Megaribus:' sic 'Ligures,' et 'Liguri,' 'Baleares,' et 'Baleari.' Sall. Jug. cap. 105. 'Funditionum Balearorum.' *Balearorum* pro *Balearium*: vulgo legitur *Baleariorum*: scripti codices, ut annotant Viri docti, scribunt, *Balearorum*: nos *Balearorum* fecimus. Salm. *Illyros* Voss. 1. 2. et ita Salmasius e Naz. adnotarat, non *Illyrros*. Ryck. Magl. Duisb. Fran. et omnes edd. vett. perperam *Illyricos*: vid. ad ii. 5.

Distringent] Liv. xxxv. 18. 'Annibalem mittendum in Africam esse ad distringendos Romanos.' XLiv. 35. 'Populatione maritimæ oræ distringere copias regias.' Phædr. iv. F. 25. 'Distingit quem multarum rerum varietas.' Add. Freinsh. in Ind. *Militaverant* Reg. Q: *militaverunt* Ryck. Reg. F, Flor. Magl. Duisb. Fran. et v. e. Credo rectum esse *militaverant*.

Sine mora] Intra xxx. nimirum dies. Livius, 44, 32, 3. Freinsh.

§. 2 *Scodram caput gentis*] Forte *Scodram* melius scriberetur. Σκόδραν Ptolemæus inter Liburniæ μεσογείους ponit: alia est Σκόδρα ap. Stephanum meum, qui scribit, Σκόδραν esse Μακεδονικὴν πόλιν. Posset tamen eadem esse, Σκόδρα, et Σκόδρα, ut iidem sunt Σόλκοι et Σόλκοι, Σκοποὶ et Σκυποὶ. Sed alias hac de re plura. Salm. *Scodram*] Ita membranæ Vineti: forte *Scodram* melius scriberetur, (quomodo legitur ap. Liv. lib. 43, 44, 45.) Σκόδραν, &c. Vid. Salm. Libenter autem accedo Barletio dicenti *Scodram* hanc esse, cujus expugnationem tribus libris nec ineganter certe conscripsit. Freinsh. Σκόδρα etiam ap. Polyb. Ed. Gronov. in Excerpt. Legat. LXXvi. et Appian. v. Civil. p. 709. In Liv. semper est 'Scodra,'

a quo, item e Ptolemæo et Plinio III. H. N. 22. ita ubique scribendum consentiunt Docti. Vid. Ursin. et Jac. Gron. ad Polyb. l. d. Cellarius II. Geogr. 8. ex Holstenio ad Steph. de Urb. etiam nummum e Collectione Pyrrhi Ligorii laudat, cum Inscriptione COL. CLAUDIA AUGUSTA SCODRA. Memorat eundem Spanh. Diss. XIII. p. 603. de Præstant. et Usu Numism. sed addens, 'modo Ligorio fides constet.' Tamen ap. Grut. 163. 3. Inscriptio ad eam urbem reperta REIP. SCODR. Ryck. *dedisse suffecit*. An *obsedisse*? neque enim deleri, antequam obsideretur, potuit. Sed deditio potest accipi de deditioe totius gentis, post deletam Scodram. Nec tamen eam hoc bello deletam fuisse usquam proditum scio. Vid. Liv. XLIV. 31. 32.

Hoc bellum ante finitum est] Liv. 44, 32, 4. 'Hoc unum bellum prius perpetratum, quam cæptum Romæ auditum est.' Freinsh.

CAP. 14 De hoc bello scribunt Epit. Liv. 50. Val. M. 7, 5, 4. Auctor de Vir. Ill. cap. 61. Eutrop. 4, 3. Euseb. Lib. Temp. Cam. Adde Vell. Paterc. 1, 11. Freinsh.

§. 2 *Gravior, dum contemnitur*] Scribit de Marsorum vipera Solinus, cap. 8. 'Brevior hæc ceteris: ac propterea, dum despicitur, facilius nocet,' quod et privatim publiceque quis sibi quoque haud temere accommodaverit: quippe 'citius periculum quod contemnitur.' Monitumque Alexandri M. ap. Curt. 6, 3, 11. 'Parva sæpe scintilla magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoste despicitur: quem spreveris, valentior negligencia facies.' Sed et effatur Hannibal ap. Liv. 21, 43, 13. 'Sæpe contemptus hostis cruentum certamen edidit, et incliti populi regesque perlevi momento victi sunt,' &c. Grut.

§. 3 *Ultimæ sortis*] De eodem Liv. Ep. XLIX. 'Ultimæ sortis homo,' et Vell. 1. 11. 'Qui se Philippum, regięque stirpis ferebat, quum esset

ultimæ.' Justin. XXXV. 1. 'Balam quemdam sortis extremæ juvenem.' Curt. IX. 2. 'Non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis.' Sic *ultimus* pro contemptissimo, villissimo, ac pessimo. Sen. de Brev. Vit. XIV. 'Ultimo mancipio transfodiendum se præbuit.' Virg. Æn. IV. 537. 'Ultima Teucrum jussa.' Vid. ibi Serv. et Burm. ad Quintil. Decl. XII. 25.

Invaserat] Regno per vim ac fraudem occupato bellum concitarat et capessiverat. *Invadere pugnam* Virgilius dicit eos, qui cupiditate pugnae flagrantem certamen adgrediuntur, et in hostem ruunt, Æn. IX. 186. 'Aut pugnam, aut aliquod jam dudum invadere magnum, Mens agitat mihi.' Et Æn. XII. 711. 'Procursa rapido, connectis eminus hastis, Invadunt Martem clipeis atque ære sonoro.'

Dubium liber an servus, mercenarius certe] Legerim: *dubium an servus*. Cf. Porphyrii locum ap. Euseb. p. 229. Freinsh. Pluribus hanc conjecturam confirmat in Ind. v. *Dubium*. Largior illi, Latinos, quum duo contraria eloqui volunt, quorum unoposito alterum perse intelligi potest, sæpe vocibus 'dubium' et 'incertum' sic uti, ut tantum alterum exprimant. Nec tamen puto vitiose loqui eos, qui utrumque conjungunt. Suet. Aug. XIX. 'Circa cubiculum ejus lixa quidam noctu deprehensus est cultro venatorio cinctus, imposne mentis, an simulata dementia incertum.' Satis fuerat dixisse 'incertum an simulata dementia: nam eo expresso alterum facile intelligi poterat. Curt. IV. 15. 'Amyntas præfectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus advenerat, incertum suone consilio, an Regis imperio.' Et, si licet dicere, 'dubito hoc æquum, an iniquum sit,' etiam recte dici potest, 'dubito ille liber, an servus sit.' Sed illud Latine dici idoneus auctor est Cicero I. Off. 9. 'Bene præcipiunt, qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum sit, an ini-

quum.' Quæ ergo ratio esse potest, cur non æque liceat dicere 'dubium,' vel 'incertum est ille liber, an servus sit?' Vulgatam scripturam Suetonii Aug. xxviii. quæ eadem ratione emendandam censet Freinsh. in Ind. recte tuetur Gronov. II. Obs. 24. Gell. vi. 8. 'Verone, an falso, incertum.'

Pseudophilippus] Tac. 12, 62, 2. 'Cui, ut degeneri' (h. e. supposititio) 'Pseudophilippi nomen impositum.' Marcellin. fin. lib. 14. vocat 'Adramitenum Andrisum, in fullonio natum.' Hujusmodi subjectitiorum principum exempla aliquam multa lege apud Lipsium, monit. et exempl. Polit. 2, 5. Zwing. Theatr. Histor. Vol. 7. Berneccerum in Justinum, 31, 5, 6. Quales fuerunt Pseudo-Agrippa, Tac. 2, 39. Pseudo-Nero, Tac. H. 2, 8, 2. Pseudo-Balduinus, Zwingeri Theatr. 517. in 1. Adde Chronicon Hirsaug. Trithemii in Anno 1140. Hujus 'Pseudophilippi' meminit et Appianus, sine Punicorum; et alterius cujusdam Epit. Liv. 53. Freinsh. Fullonem fuisse hunc Pseudophilippum etiam Lucianus scribit in lib. ad Indoctum et multos libros ementem p. 389. In libris vett. hic locus varie legitur. Naz. ap. Salm. Ryck. et Voss. 3. *Sed quia vulgo Philippus ex similitudine Philippi Pseudophilippus vocabatur.* Et sic Berol. Duisb. et v. e. nisi quod in his ex ante vulgo ponitur. Reg. Q: *sed quia vulgo ex similitudine oris Philippus Pseudophilippus vocabatur.* Ab eo in hoc solo discedit Ed. Plantin. Stadii, quod habet vulgo *Philippus ex.* Vinetus, Gruterus, et post eos alii ediderunt, quod hic legitur, et est in Reg. F, Flor. Magl. Fran. et Voss. 1. 2. Edd. Beroald. Sab. Parv. et Ald. *Sed quia vulgo Philippus ex* (in Sab. Parv. et Ald. et) *similitudine Pseudophilippus vocabatur.* Hæc indicio sunt aliquid corruptum esse. Beger. putat legendum: *sed quia vulgo Philippus ex similitudine Philippi Pseudophilippus vocabatur.* Mili *Pseudophilippus* sus-

pectum est, tamquam ab aliquo ad marginem adscriptum. Quum Philippo similis esset vultu, et ob id vulgo Philippus vocaretur, regiaque forma corporis præditus esset, etiam animos regios sumsit, non ideo, quod vulgo Pseudophilippus vocabatur. Romani eum Pseudophilippum dixerunt, postquam simulare cœpit se stirpe Philippi natum. A Macedonibus, qui partes illius sequuti sunt, sic adpellatum, aut pro Pseudophilippo habitum fuisse, non est credibile. Puto legendum, *sed quia vulgo Philippus ex similitudine Philippi vocabatur.* Liv. Ep. XLIX. 'Andrisus quidam, ultimæ sortis homo, Persei Regis se filium ferens, et mutato nomine Philippus vocatus... multis ad falsam ejus fabulam, velut ad veram, cœuntibus, totam Macedoniam aut voluntante incolentium, aut armis occupavit.'

Animo] Certa et clara lectio: quam Vir quidam Eruditus substitueret *mimo*, h. e. habitu, sermone, gestu. Freinsh. Valde blanditur mihi conjectura magni Gronovii, quamvis a Freinsh. repudiata, qui Obs. in Eccles. Script. cap. 25. legit: *regium nomen mimo quoque regio implevit*, sed Gronovius per mimum non intelligit habitum, sermonem, gestum, ut Freinshemius ait, sed brevem et fucatam simulatæ originis et regalæ pompæ turbæque imaginem. Mimum enim docet significare quamvis actionem fictam et simulatam. Proxime ad hunc locum accedit ille Plinii, lib. vii. H. N. cap. 12. 'Antiocho regi Syriæ e plebe nomine Artemon in tantum similis fuit, ut Laodice conjux regia, necato jam Antiocho, mimum per eum commendationis regni-que successionis peregerit.' Suet. in Oth. 'Ne pœna acrior mimum omnem divulgaret.' Hanc emendationem duabus rationibus firmat, et quod Florus paucis versibus post hunc Pseudo-Philippum vocet regem 'ima-

ginarium et scenicum,' hoc est mimicum, et quod dicat regem 'implere,' quod loquendi genus ex scena sumtum idem significat quam, *personam regis in ludo bene gerere, agere*: proprie enim 'partes implere' dicuntur mimi, histriones aliique Dionysiaci artifices, cum personam sibi impositam agunt; vid. locum laudatum. Nihil mihi certius videtur clariusque hac emendatione. Græv. Emendationem Gronovii rursus probat Grævius ad Suet. Aug. lxx. et Tollius ad h. l. Est ea, ut omnes sagacissimi illius Viri, elegans et acuta, et vocem *mimus* sæpe etiam apud alios corruptam et in alias vicinas mutatam esse, ostenderunt Pithœus et G. Canterus ap. Schott. 1. Obs. 18. Juretus ad Symmach. vi. Epist. 79. Carrio II. Ant. Lect. 7. et Guiljelmus Quæst. Plant. in Epidic. c. iv. In Suet. quoque Tib. xxiv. pro eo, quod vulgo legitur, 'Principatum, quamvis neque occupare confestim, neque agere dubitasset, diu tamen recusavit impudentissimo animo,' recte emendavit Gronovius *impudentissimo mimo*. Sed Ryck. et Perizonius ad h. l. dubitabant an hic potius retinendum esset *animo*. Cl. Burmannus quoque ad Quintil. Decl. cclxxix. vulgatum tuetur, hoc sensu: Etiam si ultimæ sortis, et in sordibus educatus esset, tamen mores regis habuisse, ac si in purpura esset natus. Nec male animadvertit Begerus, jam in eo fuisse mimum regium, quod formam regiam habebat, et nomen Regis adsumserat. Hæc igitur *implevit animo regio*, i. e. ostendit ac præstitit animum, qui conveniebat regiæ formæ et nomini, quique plane Regem decebat. Nam et sic sumitur *implere*. Auctor Consol. ad Liviam vs. 285. 'Quam parvo numeros implevit Principis ævo!' Et alii ap. Burm. ad Petron. xciv. et ad Quintil. l. d.

§. 4 *Juventio Pratore*] Entrop. 4. 3. nominat prætorem non 'Joven-

tium,' sed 'P. Pænetium.' Cam.

Tentavit] Sall. Jug. l. 'Numidæ alii postremos cædere; pars a sinistra ac dextra tentare.' Et ib. lv. 'Postremos in agmine tentare.'

Invictusque a veris reg., ab illo] Neminem tam iniquum fore confido scriptori tam terso et florido, ut ægro animo ferat, attextas operi glossas ejici: ideoque confidenter ita repositum ivimus: fuerat: *invictusque, non a veris regibus, sed ab illo, &c. non et sed sciulus aliquis insernit textui*; absunt commode; immo incommodissime adsunt. Certe enim invictus non vincitur: aut qui vinci potest, invictus non est: ergo etiam ap. Rutil. Itin. 1, 64. malo cum Vet. *Profuit injustis te dominante capi*: quam cum Castal. et Sizmanno *invictis*. Freinsh. Hujus loci sanitas debetur Freinshemio, qui primus illum insertis vocibus repurgavit, quamvis codex Ryckianus etiam stet pro vulgata. Lipsius tamen jam olim quoque hoc vitium est subodoratus, qui legendum monuit: *invictusque modo a veris regibus, ab illo imaginario et scenico rege superatur*: non male quia τὸ non omnes retinent Mss. quod in modo refingit. Ov. xii. M. 'Quod juvenis corpus nullo penetrabile telo Invictumque a vulnere erat:' multi tamen ibi Mss. *invictumque ad vulnera*. Græv. Vid. Heins. ad Ov. l. d. vs. 167. Sall. Jug. xxxi. 'Invicti ab hostibus.' Pro vulgata lectione hujus loci stant etiam alii libri s. et e. excepto uno Magl. in quo plane ita scriptum est, ut emendabat Freinshemio, cujus emendationem merito sequuti sunt, qui deinde Florum ediderunt. Et sic in suo libro scripserat Perizonius.

Imaginario et scenico] Vid. Freinsh. in Ind. 'Veris Regibus' opponit 'imaginarium et scenicum.' Nam *imaginariū* est, in quo tantum imago et species rei est, non ipsa res; ut 'Imaginarie militia' ap. Suet. Claud. xxv. et 'Imaginarie venditiones' ap.

Jctos; de quibus Interpretes Institution. ad §. 6. *Quib. mod. jus patr. pot. solv.* ad l. 16. D. de R. J. et Briss. de V. S. Supra 1. 1. 9. 'Imaginem urbis magis, quam urbem fecerat.'

§. 5 *Consule Metello*] Aut prætore, si Velleio, 1, 11, 2. credimus. Consulem facit et Pausan. p. 421. *Freinsh.* Locus est Achaic. c. xiiii. Florus sæpe 'Consules' pro Proconsulibus et Prætoribus dicit, II. 2. 7. II. 7. 6. et 12. et alibi. Metellus, qui Andris cum vicit, adeo tum Consul non erat, ut etiam deinde consulatum petens repulsam tulerit. Val. M. VII. 5, 4.

Cum legione] Minuit nonnihil cladem. In Epit. Liv. L. est, cæsum cum exercitu Prætorem. Eutrop. IV. 6. internecionem exercitus Romani memorat, et Oros. IV. 22. maximam cladem totius Rom. exercitus.

Servitute mulctavit] Victo enim Perse, libera relicta fuerat, legibusque optimis, quas Paullus præscripserat, utebatur: vid. Liv. 45, 29. *Freinsh.* Errorem Auctoris Epit. Liv. XLV. Macedoniam a Paulo Æmilio in formam provinciæ redactam scribentis, notarunt ad eum locum Gronovius, et Perizon. Animadv. Hist. c. IX. p. 374. et ante eos Sigon. 1. de Ant. Jur. Prov. 8. 'Multare servitute' dicit Florus, ut sæpe alii 'exsilio,' 'morte,' 'vinculis,' de pœna, quæ imponitur. Interdum additur ablativus rei, quæ adimitur, 'multare bonis,' 'libertate.' Schulting. ad Calp. Flacc. Decl. XVII.

Hoc quoque illi in malis indulgente fortuna] Ryck. *hoc quoque illi in malis suis indulgente fortuna.* Græv.

Ut de eo pop. Rom., &c. triumpharet] Egregium vero solatium, quale Antiocho etiam contigit, supra, 2, 8, 4. 'Quod a Rom. victus est.' Iis porro, 'quasi de vero rege,' simile exemplum, inf. 3, 20, 14. de Spartaco: 'Quasi imperator occisus est.' *Freinsh.*

CAP. 15 Bellum Punicum tertium scribunt fere omnes. Epit. Liv. 48,

et 49. Appian. Libyco. Augustin. Civ. 3, 21. Plut. Catone, Eutrop. 4. 3. Oros. 4, 22, et 23. Anctor de Vir. Ill. cap. 58. *Cam.* Vide omnino Strab. lib. 17. p. 573. Meminit et Themistius, Orat. 10. de Pace ad Valentem: et Zonaras, Annal. tom. 2. *Freinsh.*

§. 1 *Exiguum*] Ita v. e. sine verbo fuit: quod sequebatur in postea vulgatis: neque alioqui comparet in Pal. *Grut.* Neque in aliis scriptis, præterquam in Ryck. et Fran.

Patratum] V. E. *peractum*, quod Gruterus pro interpretamento alterius vocis habebat. Ita tamen etiam Pal. 1. Magl. Berol. et Duisb. et recepit Begerus. Pal. 2. *paratum.* Flor. *protractum*, Ryck. *paractum.* Fran. *patum.* 'Peragere bellum' sæpe quidem dicunt Florus et alii. Sed malo hic sequi Gruterum et Voss. 'Patrare bellum' usitatum est optimis quibusque scriptoribus, Livio, Sall. Velleio, Suet. et aliis. Vid. Ciaccon. ad Sall. Jug. XIX. et *patratum* hic habent aliæ omnes Edd. Vett., idque etiam Vin. e libris suis, ut puto, edit. Ap. Justin. quoque II. 6. hæc permutantur, et in Eutrop. II. 10. pro vulgato, 'Tertio anno in Sicilia contra Hieronem bellum paratum est,' Glarean. ad Eutrop. et Wass. ad Sall. Jug. XXIV. probabiliter substituant *patratum*.

In comparatione priorum] Lege, in *comparationem priorum*: sic alibi loquitur, ut lib. IV. cap. 10. 'Nihil acciderat in comparationem cladis, quæ in posterum diem imminerebat.' *Salm.* In *comparatione* habent omnes libri. Curt. III. 11. 'Strata erant itinera villioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat.' Justin. III. 7. 'Prorsus ut in comparatione damnorum longe pluris fuerit ultio, quam injuria.' Quintil. Decl. VII. 2. 'Felices illos in mei comparatione patres.' Si omissa fuisset præpositio *in*, nemo dubitaret recte dictum in ablativo 'comparatione pri-

orum,' ut ap. Hirt. viii. B. G. 8. 'Quæ (legio) octavo jam stipendio functa, tamen collatione reliquarum nondum eandem vetustatis ceperat opinionem.' Itaque non minus rectum est 'in comparatione : ' quum in his præpositio ommissa semper explenda sit.

Labore : non enim] Ita distinxit, suadente sententia, et volentibus chirographis Pal. *Grut.* Cf. inf. 4, 2, 6. *Freinsh.*

Maximum eventu] Hausi e v. e. id etiam adprobantibus iisdem Palat., sententia prorsus volente, ut fuerit scilicet bellum tempore quidem exiguum laboreque; sed tamen maximum eventu : editi, *maximo eventu.* *Grut.*

Finita est] Deleta, eversa. Homines sæpe dicuntur *finiri*, pro, extingui, interire. Sen. ad Marc. iii. 'Ætati tuæ, quod non præcipitet te quamprimum, et finiat, infestissima eris.' Plin. i. Epist. 12. 'In illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipsa necessitate solatium est.' Plura Grævius et alii ad Justin. xxvii. 3. Hoc Florus ad urbes transfert : nam de his, tamquam de hominibus loquuntur veteres, easque nasci et mori, et cadavera urbium prostratarum dicunt. Vid. P. Fabr. i. Semestr. 8. et 9. et *Freinsh.* supr. ad i. 12. 11.

§. 2 *Atque si quis*] Quidam, *At si quis* : nihil muto. *Salm.* Ryck. ut nonnulli alii, *At si quis.* Græv. *At* erat in Pal. 1. *Atque* in Naz. et Pal. 2. cum quibus consentiunt etiam alii s. et edd. excepta Ald. Tollius Fortuit. c. xxvi. mavult, *Itaque si quis.* Wopkens. ii. Lection. Tullian. 6. recte probat *Atque.*

Trium temporum momenta] *Freinshem.* in Ind. 'momenta' exponit 'puncta : ' non satis aperte. *Momentum*, metaphora a lance petita, sæpe dicitur id, quo accedente res in alteram partem inclinatur. Liv. xxvii. 45. 'Eo ipsos, quantumcumque viri-um momentum addiderint, rem omnem inclinatu-ros.' Cic. v. Phil. 10.

'Minimis momentis maximæ inclinationes temporum fiunt, cum in omni casu Reip. tum in bello.' Justin. xvii. 2. 'Pyrrhus ingens momentum futurus utri parti socius accessisset.' Dicit ergo Florus : Si quis consideret, quid tribus temporibus perfectum sit, quibus veluti gradibus bellum processerit, quæque per singulos gradus inclinatio rerum facta fuerit. Ita fere Quintil. v. Inst. Orat. 10. 'Ut sunt autem tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis consertus est. Habent enim omnia initium, incrementum, summam : ut jurgium, deinde cædes, et strages.' Vid. etiam *el. Burm.* ad Vellei. ii. 78.

Commissum] Eod. modo Liv. xxi. 40. ap. *Freinsh.* in Ind. v. *profligare*, distinguit *committere*, *profligare*, et *conficere bellum* : 'Ita,' inquit, 'fortitan decuit cum fœderum ruptore Duce ac populo Deos ipsos, sine ulla humana ope, committere ac profligare bellum : nos autem, qui secundum Deos violati sumus, commissum ac profligatum conficere.' Et Augustus in monumento Ancyrano 'cæpta, profligata, ac perfecta opera.' Est autem *profligare bellum* prope ad exitum adducere, pæne conficere. Cic. xii. Ep. Fam. 30. 'Qui profligato bello, ac pæne sublato, renovatum bellum gerere conamur.' Add. Liv. xxxv. 6. Justin. xv. 4. et xxxi. 7. Tac. ii. Hist. 4. et alibi. Et sic etiam aliæ res 'profligari' dicuntur; quod multis Scriptorum veterum testimoniis contra Gellium et Nonium ostenderunt Muret. et Lips. ad Sen. de Vit. Beat. i. Lips. ad Tac. ii. H. 4. Manut. ad Cic. viii. Ep. Fam. 9. Græv. ad Justin. xxii. 8. et *Freinsh.* in Ind. Flori v. *Profligare.*

§. 3 *Causa belli*] In Epit. Liv. xlix. quatuor referuntur hujus belli causæ, sed non omnes æque justæ. Vid. Ap-*pian.* in Punic. Velleii de justitia belli tertii Punici hoc iudicium est i. 12. 'Sub idem tempus magis, quia

volebant Romani, quidquid de Carthaginensibus diceretur, credere, quam quia credenda adferebantur, statuit Senatus Carthaginem excidere.

Territabat] Sic Pall., et editio vetus: nam alii, *territurent*; ex quo quidam, *tentarent*: quod certe non probō. De re vide Appian. et Epit. Livii. Causam autem belli quod attinet, veriore eam, meo quidem animo, fatetur Velleins, 1, 12, 5. 'invidiam' nimirum 'imperii.' *Freinsh.* Tollius l. d. legit, *tertio vero confectum esse dicit.* Causa belli, quod ... frequens autem *Masinissæ fines* attraheret: ut III. 5. 3. 'Attrahere terminos suos a Nicomede.' Videtur quidem paullo insolentius esse *territare fines* alicujus; sed non tutum est aliquid novare contra libros. Nec tamen puto ex eo, quod Statius IV. Silv. 6. 99. scribit Herculem 'Iliacas ac Geticas domos, et Stymphalum atque Erymanthum terruisse,' cujusmodi et alia ap. antiquiores Statio leguntur, effici, hanc phrasin usitatam esse; quod videtur velle doctiss. Schraderus Animadv. ad Musæum cap. XVIII. Quin etiam nunc propemodum credo *territabat* corruptum esse. Quum enim Carthaginensibus objectum fuerit eos *Masinissæ arma* intulisse, Liv. Epit. XLIX. *territabat* lenius, quam pro ea re, verbum est: nam *fines* alicujus etiam non inlatis armis territorii possunt. Et haud scio an Florus scripserit *tentabat*, id est, aggrediebatur, invadebat: supr. II. 14. 4. 'Virum temere tentavit.' Suet. Claud. XVII. 'Britanniam neque tentatam ulli post D. Julium.' In quibus suppleri potest, bello. Sall. Cat. VI. 'Reges populique finitimi bello tentare.' *Territare* est in quibusdam editis, ut scilicet conveniret *parasset* et *territaret*. Nec tamen alterum est sine exemplo. Vid. Terent. And. IV. 1. 25. ibique Donat. et Virg. Æn. III. 367. Salm. c. Naz. adnotarat *se parasset classem*, ex eoque

conjecerat *reparasset*. *Separasset* habet etiam Voss. 2. In Ryck. est, *quod contra fœderis legem quippe semel parasset classem*. *Masinissæ* nomen varie scribitur in omnibus libris vet. *Massanissa*, *Massinisa*, *Masinissa*. Vid. Sigon. ad Liv. XXIV. 49. Gron. ad XXV. 34. et Schott. ad Aur. Vict. XLIX. In fragmento Legis Thoræ ap. Fulv. Ursin. ad Cic. c. X. de Senect. 'Massinissa.' Unde recte conficit el. Drakenb. ad Sil. It. XVI. 117. veteres in secunda syllaba scripsisse i. Eadem scriptura, quæ in illo fragmento, hic est in Duisb. et v. e. In Polyb. Plutarch. Appian. Suida, aliisque Græcis itidem varie editur, sed fere cum *a* in secunda syllaba. Ap. Lucian. Macrob. p. 471. *Μασσινισσας*.

§. 4 *Sed huic bono socioque regi favebatur*] N. Heinsius scribit: *Et huic bono socioque regi favebatur*: quia 'sed' præcesserat. *Græv.*

Quum bellum sederet] Eleganter et venuste *bellum sedere* diceret, quod plane depositum et finitum non erat, sed intermissum et pro tempore cessatum: quidam tamen heic legunt, *cum bellum sedaret*, quos minime sequendos puto: contra enim accipendum est, ac illi putant: *cum bellum sederet*, exponendum, cum bellum decretum esset: ut dicimus, 'sententiam sedere;' sic 'bellum sedere,' eadem imagine: et ita accipi postulat sententia; nisi enim bellum decretum fuisset, quam ineptum erat dicere, de fine belli tractatum est? Acumen est Annæi, fiduciam virium Romanarum respicientis: Cum, inquit, vix bellum suscipiendum esse decrevisset, jam de fine belli tractabant: tota igitur errarunt via, qui, *sedaret*, heic legebant, nec mentem horum verborum attenderunt. Nazarianus, *bello sederet*: perperam. Salm. Naz. *cum bello cederet*. Inde N. Heinsius: *Cum de bello sederet, de belli fine tractatum est*. Cum de bello gerendo deliberatum esset. *Græv.* Perizonius

adscripserat a Salmasio notari Acidilium ad Vellei. 1. 8. qui e vetusta editione, nescio qua, legit *sedaret*, pro, sedatum esset, sive quiesceret, quod male adripuit Bernegger. ad Justin. xxxvi. 2. *Sedaret* nusquam inveni nisi in Ed. Parv. Voss. 2. et 3. cum *bello sederet*: ut Naz. sed *bellum* non mutandum arbitror. *Bellum sedet* pro decretum, certum est, sic dicitur, ut alibi apud Florum ‘Consilium,’ et ‘Sententia sedet.’ Vid. Freinsh. in Ind. et Perizon. ad Sanct. Min. iv. 4. 114. Virg. *Æn.* v. 418. ‘Idque pio sedet *Æneæ*:’ et *Æn.* vii. 611. ‘Ubi certa sedet Patribus sententia pugnae.’

[Cato] Appianus, Libyco, pag. 38. ‘Fertur, Catonem nunquam non pro sententia dixisse, delendam Carthaginem: ei Scipionem Nasicam contra dixisse, imo sinendam Carthaginem, ut ejus metu disciplina a majoribus tradita, jam labascens, retineatur.’ Vide Cic. de Senect. 6. 8. Qua autem maxime ratione patres moverit Cato, narrat Plinius, 15, 18. et Plutarch. in Vita. Eadem hæc pulcre referuntur a Diodoro, in Excerpt. Vales. p. 382. cf. etiam L. Ampelium. Perspexit hoc Lucanus, 6, 788. ‘Major Carthaginis hostis Non servituri mæret Cato fata nepotis.’ Freinsh.

Et quum de alio consulere] ‘Erat quippe frequens senatoribus, si quid e rep. crederent, loco sententiæ promere.’ Tac. 2, 33, 3. et 13, 49, 3. Observavit hoc etiam, ut alia pleraque, celeberrimus merito suo Brisson. lib. 2. Form. p. 185. et post eum Rosinus, antiquitatum 7, 7. *Idem.* Cato nimirum quacumque de re sententiam dixisset, addebat: ‘Insuper censeo delendam esse Carthaginem.’ Plutarch. in Cat. maj. Hoc dicebatur, ut hic Perizonius, egredi relationem. Vid. Gron. 1. Obs. 22.

§. 5 *Ne metu ablato æmulæ urbis*] Hoc *urbis*, quia mox repetitur, hic omitti poterat. In re ipsa remitti-

mus lectorem ad eos, qui prius hac de re egerunt: videatur Amiratus Dissert. Polit. 14, 1. et Gruterus ad Liv. 2, 21, 6. Quibus addatur Cleomenis dictum apud Plut. Apophth. Lacon. 76. qui, ‘dicenti, Cur Argivos devictos, qui sæpe bellum contra vos susceperunt, non delevistis? Nequaquam delendi nobis, respondit, ne desint, qui juvenes nostros excerceant.’ Eod. lib. c. 4. ‘Cum Lacedæmonii urbem quandam vi cepissent, Ephori dixerunt, Periiit palæstra juvenum non habiturorum concertatores. Aliam urbem, quæ sæpe negotium exhibuerat Spartanis, rege ipsorum pollicente, se funditus deleturum, non permiserunt, inquietes: Noli abolere aut delere cotem juventutis.’ Adde *Ælian.* H. V. 14, 25, 2. Sic Epaminondæ ‘morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amisso, cui æmulari consueverant, in segnitiam torporemque resoluti,’ &c. Justinus 6, 9, 1. Porro in scriptura etiam hujus loci est quod desiderem: nam vox ista *urbis*, cum statim sequatur convenientiori sede, aures hic inamæno sonore ferit: igitur abjiciendam putem, præsertim cum nihil juvet sensum, sed inquinet. Freinsh. Optime Ryckianus: *luxuriari felicitas inciperet*: perperam *urbis* repetitur hic, id quod et Freinshemius, et ante Freinshemium Lipsius pridem animadvertit. Paulo post idem codex Ryck. *spe pacis ingesta*: dein idem: *in armorum officinas*. Græv. Tollius l. d. potius tollendum censet, *urbis* post ‘æmulæ,’ idque ibi in exemplaribus suis deleverant Heins. et Perizonius. Et sic edidit Beger. at Amst. id, quod est in Ryck. Non dubito quin alterutro loco recte tollatur *urbis*: etsi aliter sentire video bene doctum Græcis et Latinis literis Schraderum in Animadv. ad Musæum cap. xiiii. Sed nec conjecturas Virorum doctorum, nec unius libri scripturam, quam in priore edi-

tione operæ typographicæ ex edit. Amst. me invito dederant, exprimere debui. Nec laudo, quod Begerus e Ryck. recepit *ingesta*, quum nulla auctoritate veterum confirmaverit ita recte dici: quod etiamsi potuisset, tamen relinquendum fuerat *injecta*.

Loco moveretur] Situ enim maxime opportuno erat Carthago, unde præcipua illi opum initia et incrementa; quod etiam tangit Censorinus, in Orat. ad Carthaginienses, ap. Appian. in Punicis. Hac de caussa Corinthum, alterum oræ maritimæ ocellum, sustulerunt Romani, 'opportunitatem loci maxime sequenti, ne posset aliquando ad bellum faciendum locus ipse adhortari.' Cicero de Off. 1, 11, 4. *Freinsh.* Hic quoque Tullius delet vocem *urbs*, addita ratione, quia civitas, quæ non muris, sed civibus continetur, loco moveri potest, non *urbs*. Vanum est acumen Tullii. Justin. xviii. 5. de Carthagine: 'Propter quod in alium locum *urbs* translata.' Græci quoque eodem modo dicunt *μεταθεῖναι* et *μεταστήναι πόλιν εἰς ἕτερον τόπον*, quemadmodum de Sybari Strabo Lib. vi. p. 263. et Diod. Sic. Lib. xii. p. 295.

§. 7 *Manilio Censorinoque Coss.*] De nominibus horum Coss. non omnes conveniunt. Eutrop. habet, 'L. Mallo Censorino, M. Mallio, Coss.' Oros. 'L. Censorino, M. Manlio, Coss.' Liv. 49. 'L. Martio, M. Manlio, Coss.' *Cam.* Utcunque se res habeat, in nomine vel prænomine vitium sit oportet, hoc argumento, quod Manlio Capitolino post necem illatam hæc quoque 'gentilitia nota' addita est; 'gentis' enim 'Manliæ, decreto cautum est, ne quis deinde M. Manlius vocaretur:' ap. Liv. 6, 20, 12. Vine- tus, in somnium Scipionis, ostendit, horum Coss. nomina fuisse, 'L. Marcius Censorinus,' et 'Manius Manilius.' *Freinsh.* Recte Vinetus. Ad Pigh. ad A. U. 604.

Sub ore] Idem, quod alii sæpe di-

cunt 'in ore.' Vellei. ii. 79. 'Gravis sub ipsius Cæsaris oculis accepta clades.' Et Justin. i. 4. Flor. iv. 2. 52. Vid. Burm. ad Vell. ii. 21.

§. 8 *Ut migrarent finibus*] Eandem conditionem Saguntinis etiam obtulit Annibal, quam ipsi non magis acceperunt, quam h. l. Carthaginienses. Vide Liv. 21, 13, 6, De Carthagine cf. Excerptum Polybii ap. Vales. p. 177. *Freinsh.* Tollius ib. *ut migrarent imperatum*, vel, *ut migrarent sedibus imperatum*. Nam *finibus* esse contra historiæ fidem. Non credo. Consules ex SCto imperaverunt Carthaginiensibus, ut relicta urbe aliam, quocumque loco vellent, in sua terra conderent, sed minimum 10. M. passuum a mari remotam. Appian. Punic. p. 46. et Oros. iv. 22. Hoc Florus recte potuit dicere iis imperatum, *ut migrarent finibus* suis, i. e. ut puto, finibus agri Carthaginiensis, non finibus omnium terrarum, quas in Africa tenebant.

Comploratum] Liv. xxx. 44. 'Tamquam in publico funere comploratis.' Et xxxvii. 7. 'Complorantes inutili lamentatione fortunam gentis.' Vid. *Freinsh.* Ind. et de re Appian. in Pun.

Ad arma] Vox in repentino tumultu ad arma capienda hortantium. Multa de hac Briss. iv. Form. p. 344. Zinzerling. Promuls. Crit. c. li. et Heinsius ad Ov. xi. M. 377. 'Rebellandum,' est repugnandum: vid. ad Liv. xl. 47.

§. 10 *In usum*] Liv. xxx. 10. 'Naves in onerariarum usum versæ.' Tac. xv. A. 44. 'Ut in usum nocturni luminis urerentur.' Appian. Punic. p. 75. scribit, naves e vetere materia, quæ suppetebat, factas.

Aurum et argentum] Idem refert Adonis Chronic. anno 4614. *Freinsh.* In officinas, quod Grævius paullo ante adnotabat e Ryck. etiam Nazar. uterque Pal. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voss. et v. e. Si hæc scriptura

recta est, non potest aliter intelligi, quam aliis locis massas auri et argenti conflatas, et deinde in officinas armorum delatas. Sed vitiosam credo.

Matronæ crines suos contulerunt]

Hæc omnia latius videre est ap. Appian. Crinium hac in re usum quod attinet, sæpius experti sunt veteres. Vide Veget. 4, 9. et quos ibi citat Stewechius, ut Capitolin. in Maximinis (sive Maximo et Balbino, cap. 11, et 16.): Vitruv. 10, 17. Dion. in Severo: Cæsar. B. C. 3, 9. Appian. de Bell. Punic. quibus add. Frontin. 1. 7, 3, et 4. Polyæn. de Thasiis, lib. 8. c. 67. Freinsh. Casaub. ad Capitolin. Maximin. Junior. vii. et Lips. iii. Poliorcet. 3. 'In vincula,' ut Terent. Andr. ii. 2. 32. 'Olera et pisciculos minutos in cœnam.' Vid. ad i. 26.

§. 11 *Mancino deinde Cos.*] L. Hostilium Mancinum hoc bello non fuisse Cos. satis certum est, sed proximo anno post devictam Carthaginem, Annales Coss., et Plinius, 35. 4. testantur; quia L. Mancinus primum cum exercitu Carthaginem irrupit, et pictam Carthaginem, præliaque facta, in foro proposuit; proximis comitiis Cos. creatus est: quare hic, aut *legato*, aut *classis præfecto*, scribendum est: legatus enim pro collega Sp. Postumio Albino datus est Calpurnio Pisoni Cos.; et classis præfectus fuit, quousque eum Scipio Aemilianus Romam remisit. *Stad.* Hic est ille Mancinus, qui, sicut Africanus prior, utero matris excisus est: ita enim videtur legendum ap. Plin. 7, 9. non, ut vulgatur: *Manlius*: et ibidem, 'Auspiciatus enecta parente gignuntur,' malim legi *execta*: eadem forma, qua 'Exciso utero edere' dixit Ulpianus, l. 141. de V. S. Freinsh.

Operis portus nudatus] Magnum illud Belgicæ decus J. Lipsius olim Lugduni Batavorum præcepit hunc

locum sic esse legendum et distinguendum: *Mancino deinde legato terra marique fervebat obsidio, operis partitis. Nudatus primus, et sequens et jam tertius murus.* Ingeniose fateor; cui subscriberem, si 'nudari' simpliciter poni, non addita re, qua quid nudatur, pro, nudari defensoribus, constaret. Nam ap. Tac. iv. H. 33. nudasse latera legionum dicuntur Nervii, quæ scilicet texerant, ut solebant alæ in acie sociorum latera tegere Romanorum, quæ si non essent munita, dicebantur apertum latius habere. Cæs. ii. B. G. 'Quorum pars aperto latere legiones circumvenire.' Et lib. vii. 'Veriti ne ab latere aperto, et superioribus castris circumvenirentur.' Freinshemius existimavit *operis* pro *operibus* poni, aut rescribendum esse *operibus*. Sed non est ut contra codicum omnium fidem hic quicquam innovemus. *Operis portus nudatus* est, operariis privatus et vacuefactus. Operæ sunt operarii. Snet. Vesp. 1. 'Petronii patrem e regione Transpadana fuisse mancipem operarum, quæ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare solebant.' Horat. lib. ii. Sat. 7. 'Accedes opera agro nona Sabino.' Operarii autem hic sunt et qui custodiunt ac tuentur portum et muros, et qui navant operam defensoribus in apportandis necessariis rebus et sarcendis labefactis operibus vi hostili. Dicitur autem murus et portus operis nudari, ut ap. Cæs. de B. G. ii, 6. 'Nudari defensoribus murus.' Si Lipsii emendationem et distinctionem sequaris, nihil erit, quo nudatum portum et murum significet Florus. Si Freinshemio assentias, sententia erit absurda, *operibus* nudatum esse murum. Ipse enim murus erat opus. Quid enim 'opus' nisi munimentum loci? Hinc Liv. 'Urbs magni operis,' aut 'magnis operibus munita,' est egregiis munitionibus firmata. Non est ergo ut a

lectione priscorum librorum recedamus: etsi 'operæ' in hac notione, qui operam præstat defendendæ urbi, alibi non occurrat. Ceterum *Manilio* pro *Mancino* legato scribendum esse ait Vir consultissimus et doctiss. Florentius Pittenius JC. quia M. Manilius hoc bellum primum ut Consul, dein prorogato imperio gesserit pro Consule per biennium, uti bene observavit Sigonius ad Livii Epit. l. Cui adstipulatur Appianus in *Libycis* p. 57. *Οἱ δ' ὑπατοὶ διελάμενοι τὸ ἔργον ἦσαν ἐπὶ τοὺς πολέμους, Μανίλιος μὲν ἀπὸ τῆς ἡπείρου κατὰ τὸν αὐχένα: Consules partitis operis hostem aggressi sunt, Manilius per cervicem a continente.* Græv. Emendatio *Manilio Legato* pro *Mancino Cos.* mihi non probabilis videtur. Primum, quia existimo *Florum* velle indicare quibus *Ducibus* obsidio Carthaginis inchoata, continuata, et ad finem perducta fuerit, qui, ut ex Appiano intelligitur, *Coss.* fuerunt, et *Procoss.*, non legati. Nam primo loco memorat *Manilium* et *Censorinum Coss.* a quibus ea est inchoata, tertio *Scipionem* itidem *Cos.* ac deinde *Procos.* a quo confecta. Cur ergo his secundo loco medium interponat Legatum? Deinde, quod ea adversatur narrationi Appiani, qui p. 59. et 66. auctor est, *Censorino* eodem anno, quo in *Africam* venerat, *Romam* ad habenda comitia reverso, *Manilium* in *Africa* *Procos.* non Legatum rem gessisse, donec ei anno sequente U. 605. ineunte vere successor venit *Piso Cos.* Itaque, si quid mutandum esset, potius emendandum fuerat *Manilio Proconsule*, quemadmodum eum vocat *Val. M. v. 2. ext. 4.* Nam quod dici possit, *Manilium* forsitan deinde *Pisoni* Legatum fuisse, id quum nulla nitatur auctoritate, et in sola conjectura positum sit, nihil valere potest ad superstruendam tam infirmo fundamento conjecturam. Magis probo sententiam *Stadii*, *Florum* errasse, et

Mancinum Consulem facere, qui tum 'Præfectus classis' cum *Pisone* in *Africam* venerat, ut *Appian.*, qui etiam 'Legatus' dicitur in *Epit. Liv. l. l.* Errori causam præbere potuit, quod *Mancinus*, *Pisone* ad oppida mediterranea oppugnanda profecto, cum classe in statione ad *Carthaginem* relictus, interim in *Urbem* irrupit, *Appian. Punic. p. 68.* ac deinde *Romæ* *Carthaginem* pictam proposuit. Nec locus Appiani apud Grævium quidquam facit ad fulciendam conjecturam Pittenii. Nam *Florus* hic de secundo anno obsidionis agit; *Appianus* autem de primo, et narrat, qua ratione *Manilius* et *Censorinus Coss.* oppugnationem inter se partiti fuerint. *Pighius* ad A. U. 606. putat, *Mancinum* hic errore scribarum *Consulem* dici, qui 'Proprætor' fuerit. *Sigonius* ad *Epit. Liv. l.* scribit *Manilium* prorogato imperio bellum per biennium in *Africa* gessisse pro consule, eique deinde anno tertio obsidionis *Scipionem Coss.* successisse. Itaque etiam ex ejus sententia legendum esset *Manilio Procos.* Sed non satis considerate *Sigonius*. Nam certum est ex *Appian.* et *Zonara ix. 29.* *Pisonem Cos. A. U. 605.* qui erat secundus annus obsidionis, *Manilio* successorem in *Africam* venisse, et quidem ineunte vere ejus anni; post cujus adventum eum nemo deinde a *Manilio* quidquam rei in *Africa* gestum prodat, ex eo colligi debet, eum tradita successori provincia statim *Romam* reversum fuisse. Libri veteres hic nihil variant. *Sola V. E.* pro *Mancino* habet *Lucio Manlio*. Hæc de conjectura Pittenii. Non magis possum probare Grævii interpretationem verborum *operis portus nudatus*. 'Operas' dici pro iis, qui operas præstant, in confesso est. Sed non credo usquam sic appellari defensores murorum. Nec video, cur *Florus* hos insolita voce maluerit vocare *operas*, quam, ut alii in tali re, 'defen-

sores.' Hi enim potissimum sunt, qui repugnant, et repellunt hostes, non operarii. Tollius Fortuit. xxvi. legit: *Per partes nudatus et primus, et sequens, jam et tertius murus.* Huic conjecturæ idem obstat, quod Lipsianæ, et quod longius etiam a scriptura librorum recedit. Conjectura Freinshemii in Ind. legentis *operibus pro operis*, omnibus aliorum sententiis tolerabilior videtur. 'Opera' portus sunt omnes munitiones ad portum tuendum exstructæ. Hoc quidem non æque bene referri potest ad muros, qui et ipsi sunt 'opera': sed tamen etiam turres murorum, propugnacula ante muros posita, et omne aliud genus munimentorum a muris ipsis diversum, *operum* nomine adpellari possunt; ut quum Tac. v. H. 11. de Hierosolymis dicit: 'Urbem arduam situ opera molesque firmaverant, quibus vel plana satis munirentur.' Qualia autem fuerint opera portus et murorum multis describit Appian. Punic. 56. 76. 77. Idemque auctor est, Urbem ab ea parte, qua arx erat, triplici muro munitam fuisse p. 57. *Portus nudatus, nudatus et primus* Voss. 1. Schefferus suspicatur *operis paratu nudatus*, ut *paratu operis* sit, *apparatu operis*.

Byrsa, quod nomen arcis fuit] Carthaginis situm Appianus, Libycis; et Strabo, lib. 17. (nam ap. Liv. lib. 26. desideratur), describit: sitam esse in peninsula, cujus cervix in meridiem continenti Africæ trium fere millium latitudine adhæreat, in qua Byrsa et murus ille triplex. *Stad.* Vide et Justin. 18, 5. *Freinsh.* Fabulam, quæ ap. Virg. 1. Æn. 367. et alios de origine hujus adpellationis legitur, exploserunt Scaliger in Not. ad Fragm. Vet. Græc. post libros de Emend. Temp. p. 30. Bochart. Chanaan. 1. 24. et Reines. Diss. de Ling. Punic. c. viii.

§. 12 *Profligato*] Immo vix quidquam profligatum erat, quo tempore Scipio

cum imperio in Africam venit. Vid. Appian.

Fatale Africæ nomen Scipionum] Idque secutis etiam temporibus creditum: Suetonius, Cæs. 59. 4. Cic. de Harusp. Resp. c. 4. pr. Videtur huc alludere Virg. Æn. 1, 401. [f. 1, 23.] *Fr.*

Reposcebat] Compositum pro simpliciter. Virg. xii. Æn. 2. 'Sua nunc promissa reposci.' Suet. Aug. xlii. 'Populo promissum congiarium reposcenti.' Inf. iii. 17. fin.

Hunc Paulo Macedonico procreatum] 'Paullus Æmilii, ex quatuor filiis formæ insignis, egregiæ indolis, duos jurē adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem translatos, sibi ipse denegavit,' &c. Val. M. 5, 10, 2. Lege Plut. in Æmilio, cap. 7. (et Livium, 45, 41, 10.) in fœdum errorem Appianus, Syriac. p. 105. c. prolapsus est, qui hunc Scipionem Æmilianum eum fuisse opinatus est, qui ab Antiocho puer captus fuit, et P. Scipioni patri restitutus. Sed ejus oppositum Latini omnes asserunt. Lege Val. 3, 5. *Camers.* Appiani errorem observavit etiam Bongarsius, ad Justin. 31. 7, 4. *Freinsh.*

Africani illius magni] Africanum superiorem Latini Scriptores interdum 'Magnum' vocant, et Græci sæpe Μέγαν. Hoc Henr. Valesius, Rupert. et Spanh. non pro cognomine illius habendum, sed idem esse censent, quod, 'Majorem,' 'Superiorem,' Πρεσβύτερον, et hunc sic dictum ad distinctionem alterius Africani, qui 'Minor,' 'Posterior,' Νέος, et Νεώτερος dicitur. Contra Perizonius in Animadv. Hist. c. 1. in fin. Africano superiori cognomen fuisse *Magno* disputat. Bene, mea quidem sententia, respondet illius argumentis Spanhemius in nupera Editione Operis de Præstant. et Usu Numism. Dissert. x. p. 67, cujus sententiæ etiam hoc aliquid ponderis addit, quod Plutarch. in Cat. Maj. p. 631. Ed. Steph. Scipioni τῷ μεγάλῳ disertè

opponit Scipionem τὸν νέον : 'Cum graviter,' inquit, 'Scipioni τῷ μεγάλῳ adversatus fuisset in Rep. vitam produxit usque ad Scipionem τὸν νέον.' Ap. Florum epitheton *magni* eod. modo accipio, quo id sæpe aliis excellentibus et præclaris viris tribuitur. Ita 'Amphitryoniades magnus' Virg. viii. Æn. 103. 'Amilcar magnus' Liv. xxiv. 41. et *Scipio magnus* Ov. Art. Am. 409. 'Ennius emeruit Calabris in montibus ortus Contiguus poni, Scipio magne, tibi.'

[In decus gentis assumpserat] I. e. non, ut esset decus gentis; sed ut frueretur decore, honore, gloria huius familiæ. *Freinsh.* in Ind. Nihilio deterius est alterum. Quum ipse liberos non haberet, adoptavit eum ad propagandum decus et gloriam familiæ Scipionum. *Adsumere filium* pro adoptare, Plin. Paneg. viii. 'Te filium sibi, hoc est, unicum auxilium fessis rebus adsumpsit.'

[Concusserat] Liv. xxviii. 44. 'Concusso jam et pæne fracto Annibale.' C. Nepos Epam. vi. 'Ut non minus illa oratione opes eorum concusserit, quam Lencrica pugna.' Vid. Perizon. ad Liv. xxxiii. 19. Cicero de Harusp. Resp. iv. 'P. ille Scipio natus mihi videtur ad interitum exitumque Carthagini, qui illam a multis Imperatoribus obsessam, oppugnatam, labefactatam, pæne captam aliquando, quasi fatali eventu, solus evertit.'

§. 13 *Sed ut quam maxime mortiferi* [In gladiatoribus quoque conditio dura victoris est, cum moriente pugnantis. Nullum magis adversarium timeas, quam qui vivere non potest, occidere potest. Concitatissima est rabies in desperatione, et morte ultima in furorem animus impellitur.] Sen. Controv. Epit. 9. 6. *Freinsh.* *Sed ut quam maxime mortiferi*] Omnes Mss. omnes edd. ante Freinshemianam ignorant ut, quod, ut loco sententia constaret, intruse-

runt. Lipsius conjiciebat: *sed quomodo maxime mortiferi esse morsus solent.* Non male. *Græv.* Admisi quidem conjecturam Freinshemii, sequutus omnes, qui post cum hunc Scriptorem ediderunt, præter Begerum, qui maluit *quomodo*; sed præfero conjecturam Lipsii, ut propius accedentem ad scripturam librorum veterum. Et 'quomodo' sequente 'sic,' vel 'ita,' non semel ap. Cic. aliosque legi ostendunt Stewech. et Tursell. de Partic. Ling. Lat. Veniebat in mentem etiam legi posse *sed quasi maxime.* Nam et *quasi* in comparationibus sequente *sic*, vel *ita* usitatum est. Plaut. Mercat. iv. 2. 5. 'Sed coquos, quasi in mari solet hortator remiges hortarier, ita hortabatur.' Cic. de Senect. xix. 'Et quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi aveluntur; si matura et cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.' Hæc et plura Iidem l. d. et Gifan. in Ind. Lucret. v. *Quasi.* Error inde oriri potuit, quod *quasi* et *quam* in Mss. sæpe non omnibus literis, sed notis quibusdam compendiariis, non multum inter se dissimilibus scribuntur. Magl. *sed quia maxime*, et Berol. Duisb. et v. e. mox *soleant.* Doctiss. Wopkens. in Adversar. in Dictyn L. V. C. i. scripturam tuetur omnium librorum e Virg. v. Æn. 459. 'Quam multa grandine ninbi Culminibus crepitant, sic densis ictibus heros Creber utraque manu pulsatus versatque Dæreta.' Videndum tamen puto, cur 'Quam' ibi magis accipi debeat pro Sicut, Quemadmodum, quæ debet esse significatio huius vocis in scriptis Florii, quam II. Georg. 103. 'Quam multæ species,' et vi. Æn. 309. 'Quam multa folia.' Nam sententia loci illius verba poetæ etiam ita exponi patitur, *quam multa grandine tum densis ictibus.* Sed sive hoc, sive illo modo accipias, credo esse genus loquendi satis rarum. 'Non ita quam' et 'Non sic

quam' dixit Propert. II. 4. 11. et II. 7. 71. quæ quidem confirmant conjecturam Viri docti in Dicty, sed ad defendendam lectionem Flori non multum faciunt.

Cum *semiruta Carthagine*] Voce, 'semirutum,' Annæum hunc solum usum esse volunt, nec præterea uspiam reperiri: sed falluntur: bis enim aut ter legisse apud alios certo memini. Schedæ meæ mihi non jam ad manum, ex quibus exempla profer. extare in Velleio puto, nisi me deficit memoria: optimæ glossæ apud me, '*Semiruta*, leviter emendata,' quam diversa significatione: censeo legendum, '*Semierrata*, leviter emendata:' at de jllarum glossarum bonitate alias dicemus: aliæ glossæ: '*Semirutum*, ἡμύχρωστον.' Sal. Adi Indicem.

§. 14 *Portum quoque maris Romanus obsederat*] Quis iste portus maris? An portum maris ἀντόκτιστον καὶ ἀντοφῶν ἔρπον, ut Græci dicunt, vocat? ut opponatur fossitio portui: sequitur enim, 'Illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt:' legebam aliquando, *portum quoque Mars Romanus obsederat*. Sed adhuc hæreo: cur non ita loquutus est, *portum quoque Romanus obsederat*, ut sexcentis aliis in locis loquitur? nihil tamen video melius illa lectione, quam etiam confirmant veteres libri. Salm. Merito Salmasius quærit, quis sit portus maris? legendumque conjicit: *portum quoque Mars Romanus obsederat*. Sed hoc poëticum nimis, et alienum a ratione, quia jam ante portum obsessum fuisse a Romanis dixit, quippe qui operis sit nudatus ab oppugnantibus. Malim igitur cum Gronovio legere: *portum quoque mari Romanus obsederat*, hoc est, classe: obsederat ante terra portum Romanus, sed nunc classe quoque obsidet; aut cum Pitlenio *obstruxerat*, præfato Romanorum naves, quæ ante portum in statione fuerint, necessitatem alterius

portus fodiendi Carthaginensibus adferre non potuisse, nec eruptionem classis hostilis impedire, cum ne onerarias quidem naves, et annonæ illationem possent impedire. Qua re motum Scipionem exitum *portus maris* (ita forte ad distinctionem interioris portus, de quo Appianus in Libyc. p. 57.) aggeribus molibusque obstruxisse, quod et ipse postea Cæsar ad Brundisium tentarit, et nostra memoria Richelius Cardinalis ad Rupellam præstiterit. Græv. Tota hæc perodus est contaminatissima. *Mars Romanus*, quod Salmasius in exemplari suo e Naz. et Pall. adnotarat, etiam Voss. habent. Tollius retinebat *maris*, e Floro III. 6. 11. 'Per omnes æquoris portus, sinus, latebras.' Sed illius paullo alia ratio est: nam ut recte dicas v. g. 'piratæ per omnes illius maris portus sunt inclusi,' ita non eodem modo bene dici videtur 'portum maris obsidere.' Heinsius eundem locum Flori adscripserat, sed pro *maris* posnerat conjecturam *armis*, cum loco Cic. e VII. Philip. 5. 'Armis obsedit Senatum' Antonius. Et sic Florus I. 24. 3. 'Totam eam dominationem obsessam armis.' Scheffero idem, quod Gronovio, in mentem venerat. Perizonius totum locum ita constituebat: *Cum pulsus in unam arcem hostibus, portum quoque mari Romanus obsideret, illi alterum sibi portum ab a. u. p. foderunt*. Eligat quisque quod lubet, vel meliora excogitet. Mihi *maris* non videtur ferri posse. Sed e conjecturis, quæ ad emendationem hujus loci adferuntur, maxime probo Perizonianam. Tollius quoque legebat *obstruxerat* e Liv. Epit. LI. 'Carthaginenses portu novo, quia vetus obstructus erat a Scipione, facto.' Et convenit cum narratione Appiani, qui tradit, Scipionem, quum classis Romana, quæ stationem ante portum habebat, eum non ita posset clandestere, quin furtim ingrederentur naves commeatum por-

tantes, aggere mari injecto os portus obstruxisse, ac tum demum obsessos in alia parte portum fodisse. Sed non ideo satis tutum est mutare scripturam omnium librorum. Nam Florus etiam putasse potuit portum ita clausum et obsessum fuisse a classe Romana, ut Carthaginienses ea re ad novum portum fodiendum adacti fuerint.

Illi alterum ibi portum] Lege: *Illi alterum sibi portum ab alia urbis parte foderunt.* Hoc et Lipsio placuisse, et N. Heinsio in mentem venisse postea didici. Nam *ibi* et *ab alia urbis parte* parum congruunt. Græv. Sic quoque Perizon. et Tollius. Schefferus suspicatur verba *ibi portum* ex glossa esse.

Sed quia nemo illos hac evadere posse credebatur] Scripti omnes *nec pro hac* retinent: ita igitur hunc locum emendamus: *Illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt, nec ut fugerent, sed quia nemo illos nec evadere posse credebatur:* manifestas sententia. Salm. Ryck. *sed quia nemo illos nec evadere posse credebatur:* hoc est: Portum in alia urbis parte foderant, non ut per illum fugerent, sed ut ostenderent, se ibi portum posse facere, per quem posset effugere, si vellent, ubi nemo unquam non modo portum posse fieri, sed ne terra quidem evadere, si fugam adornarent, posse cogitasset. Sed friget hujus loci sententia, utcumque legas, et acumen ejus est valde hebes. Melior tamen est lectio scripti codicis, quam videtur Lipsius in suo quoque codice invenisse. Græv. In conferendo Cod. Ryckiano me fugerat in eo legi *quia pro quia.* Salmasius *quia* adnotarat e Naz. cujus scripturam Vossiani quoque habent. In aliis omnibus scriptis et editis est *quia*, præterquam in Ed. Plantin. et Amst. quæ exhibent *qua.* Præcedentia, 'non [*nec*] ut fugerent,' et tota oratio, ut bene animadvertit Begerus, requirunt *quia.* Non ob eam causam

foderunt portum, ut fugerent, sed quia... *Hac evadere* Magl. et ex Edd. Vinet. et Grut. Reliqui scripti et edd. vett. etiam Camertis et Stadii, *nec evadere.* A Pal. 2. et Florent. utrumque abest: nam habent *quia nemo illos evadere posse credebatur.* Fran. *quia n. i. hec e. p. c.* in quo *h* pro *n*, ut sæpe alibi, scriptum puto. Ex nulla harum lectionum satis bona sententia effici potest.

Quasi enata subito classis] Non absimilis Curtii, 9, 8, 13. locus: Alexander 'validissimam' Sabi 'regis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum: quippe in media ferme urbe e terra existebant, nullo suffossi specus ante vestigio facto.' Cui loco particulam *id*, post verbum 'cepit,' excidisse, monendum duxi: aliter enim oratio esset sine calce arena. Fr. Perizonius conjecerat *renata.* Nam hoc putabat melius convenire iis, quæ supra scripserat Florus, classem sub ipso ore urbis 'incensam' fuisse a Romanis. Nihil mutandum videtur: *enata* est quasi illo loco nata, tamquam res subita et inexpectata, non facta. Vid. Indic.

§. 15 *Subita de cineribus flamma]* Ryck. *subita in cineribus flamma:* paullo ante idem cum plerisque edd. *Tum interim jam diebus.* Græv.

§. 16 *Quod minus credas]* Acidalius ad Velleium, 2, 117, 1. mallet quoque: posset etiam legi *quodque*, sed puto retineri posse vulgatam. Fr.

§. 17 *Quanto fortius femina]* Hanchistoriam, ut alios sileam, lege ap. Val. M. 3, 2, 8. extern. Appianus, circa fin. Libyci, recitat hujus mulieris ad Scipionem et Hasdrubalem verba. Cam. *Quanto fortius femina]* Alter Palatinus, *quanto fortior femina:* fortius magis placet: et retinent melioris notæ libri. Salm.

Femina et uxor Ducis] Illa verba videntur irreptitia: qualis enim antithesis? quæ sublati illis bellissima

est: præterquam quod Flori genium non sapit hæc verbosa narratio, *femina et uxor ducis*: videtur adscriptum fuisse, *id est, uxor ducis*, a studioso quodam. *Fr.* Begerus dicit, si quid tollendum sit, se potius sublaturum vocem *fæmina* cum copula *et*: eo quod uxor supponat fæminam, non fæmina uxorem. Neque illi adsentior, neque Freinshemio. *Uxor ducis* bene addidit Florus, ut intelligeretur liberos, quos mox memorat, fuisse communes illius et Asdrubalis liberos: *fæmina* autem, ad vituperandam ignaviam, mollemque et fractum animum Asdrubalis, quo multo fortiozem et animosiozem dicit fuisse fæminam: cum alioqui mulieres timidiore et imbecilliores, quam viri, esse soleant. Sic 'mulierem' 'viro' opponunt Cic. v. Ep. F. 16. Justin. i. 3. alii. Copula si abesset a libris, eam non advocarem. Nec tamen est sine emphasi. Vid. Burm. ad Ov. xiv. Ep. Heroid. 55. et Wopk. Advers. Critic. in Vell. Paterc. ii. 60. Vol. viii. Obs. Misc. p. 68.

§. 18 *Ignium mora*] Nam Carthago incensa est. Horat. Carm. 4, 8, 17. 'Incendia Carthaginis impiæ.' Et Epod. 7. 5. 'Non ut superbas invidæ Carthaginis Romanus arces uret.' Velleius, 1, 12, 6. 'dirutam' ait. Modestinus, in Leg. 21. quib. modis ususfr. amitt. 'aratrum passam.' *Fr.*

Per continuos decem et septem dies] Quamdiu Romæ incendium duraverit sub Nerone, vid. Tac. 15, 40, 1. *Idem.* Ryck. *per continuos x et septem dies*: puto x irrepsisse. Nam Appianus septem tantum dies arsisse Carthaginem auctor est. *Græv.* In numero o. s. et e. consentiunt.

Sponte hostes immiserant] Alia similis desperationis exempla notavimus inf. 2, 18, 15. *Fr.* Appianus nihil huiusmodi ab obsessis, quam Urbs caperetur, factum prodit. Suspicio Florum, id, quod Appianus de templo

Æsculapii, in quod se receperant transfugæ, ab his, ne in potestatem Romanorum venirent, incenso scribit, ad totam urbem transtulisse.

Triumphus] Ita Vineti editio, nec aliter vetus; quomodo et fuisse in Ms. suo prodidit lectissimi ingenii Lipsius, Elect. 2, 19. in Pall. duobus Gruterus: et in vetere Florentino Acidalius, ad Velleium, 2, 68, 4. cui tamen in voce 'quatenus' nondum omnino adsentior. Vide nostrum Indicem. Similis locutio supr. 2, 2, 32. 'Triumphum periisse naufragio.' *Fr.* Adnotatio Freinshemii pertinet ad refellendam scripturam, quæ est in Beroald. Ald. et aliis quibusdam edd. *triumphis.*

CAP. 16 Hoc bellum scribunt Epit. Liv. 51, et 52. Justin. 34, 1, et 2. Val. M. 7, 5, 4. Auctor de Vir. Ill. cap. 60. Eutrop. 4. 3. Oros. 5, 2. Cic. pro M. Manil. cap. 5. et Off. 1. 11. Plin. 35, 12. Capta autem Corinthus est, Olympiadis 156. anno 3, A. U. C. 608. Plin. 34. 2. *Cam.* Vide etiam Strab. lib. viii. Vellei. 1, 13. Zonar. tom. 2. Pausan. princ. Corinth.; latius in Achaicis. Item Polyb. ap. Vales. p. 181. *Fr.*

§. 1 *Eversionis urbium curreret*] Forte, *Quasi seculum illud eversionibus urbium curreret.* Salm. *Eversionibus urbium*] Recte: ad eam formam, sicut Clandianus, Epigr. de Sene Veronensi: 'Frugibus alternis, non consule, computat annum.' Alii prave, *erersionis urbium.* Simile est quod dicit inf. 3, 9, 1. 'Aderat fatum insularum.' *Fr.* *Eversionibus* emendarat etiam Perizonius. Sententia est: Quasi ita in fatis esset, ut hoc sæculum non aliter procederet, quam eversionibus urbium.

Corinthus] De hac urbe vide Strabonem, lib. 8. p. 260. *Fr.* Add. Ald. Manut. ad Cic. i. de Off. 11. Ryck. Reg. F, Flor. Berol. et Duisb. *Corinthos.* Vid. inf. cap. 17. 1.

Inter duo maria] Inde 'bimaris,' ἀμφιδάσσοις, dicta Poëtis: Horatio,

1. Carm. 7. Ovid. Epist. 12, 27. Prudent. contra Symmach. 2, 352. Sidorio, Carm. 2, 476. et Epist. 9, 13. Fr. Cf. Passerat. ad Propert. III. 21. Cic. II. Agrar. 32. 'Erat posita in faucibus Græciæ, sic ut terra claustra locorum teneret, et duo maria maxime navigationi diversa pæne conjungeret, cum pertenni discrimine separentur.' Muretum, qui 1. Var. Lect. 7. scribit, Horatium, Corinthum appellatam 'bimarem,' voluisse exprimere Græcam vocem ἀμφιθάλαστος, reprehendit Lambinus in Epist. Claror. Viror. ab Joh. Mich. Bruto editis Lib. III. p. 417. nam ἀμφιθάλαστος significare dicit locum undique mari cinctum, διθάλαστος bimarem. Sed observavit Torrentius ad Horat. I. Carm. 7. 2. Corinthum ἀμφιθάλασσαν vocari a Polluce IX. 4. 17. ubi et Jungermann. add.

Quasi spectaculo exposita] Hoc loquendi genus offendit Nic. Heinsium: itaque malebat *speculatrix exposita*, vel *speculatrix posita*. Loca enim editiora spectare potius dicuntur circumjacentem tractum, quam spectari: et *specula* vocabulum hoc significato Nostro non est ignotum. Sic Clupearum 'Africæ speculam' dixit cap. 2. hujus libri. 'Ultima Septentrionis' specula, lib. III. 5. sed illum locum vix sanum esse opinor: quomodo et Columellæ lib. VII. cap. 3. 'Celsissima oculorum specula.' Phædrus F. XXXVI. 'Cæsar Tiberius cum petens Neapolim In Misenensem villam venisset suam, Quæ monte summo posita Luculli manu Prospectat Siculum et respicit Tuscum mare.' Ita opinor, ut recte Gronovius, vel *despicit*; neque enim ab anteriore parte ea villa bina maria potuit prospexisse; respexisse potuit, ut ap. Nasonem in F. 'Respicit a tergo summum brevis area Circum.' Si *speculatrix posita* legas, confirmabit hanc conjecturam Papinius lib. II. Silv. 2. 'Celsa Dircarchæi speculatrix villa profundi.'

Delph. et Var. Clus.

Et Val. M. IX. 8. 'Angusti atque æstuosi maris alto e tumultu speculatrix statua memoriæ Pelori collocatum indicium est:' ubi teste Vorstio codex unus Brandeburgicus *expositum indicium est*, ut legendum sit *exposita*, quomodo apud Florum, vel *collocata indicium est*, statua nimirum. Ceterum Florus cum hæc scriberet in animo habebat Acrocorinthon arcem loco editissimo positam, de qua cum alii, tum Strabo lib. VIII. Plin. Hist. et Liv. XLV. cap. 28. Mela lib. II. c. 3. 'Ex summa arce, quam Acrocorinthon appellant, maria utraque contuens:' mox *atque projectum est*, tolle τὸ ἐστ, et continua cum sequentibus. Græv. Plinius quoque IV. 4. eodem modo, quo Mela: 'Corinthus e summa sua arce, quæ vocatur Acrocorinthus, diversa duo maria prospectans.' Amplecterer conjecturam Heinsii, si verba nullam aliam commodam interpretationem reciperent. Sed in vulgata nihil vitii aut obscuritatis animadverto: nam quemadmodum Corinthus prospectabat utraque maria, ita vicissim spectaculo erat, seque ostendebat iis, qui illa navigabant; sicut de Agrigento dicit Virg. III. Æn. 703. 'Arduus inde Acragas ostentat maxima longe Mœnia.' Et *spectaculo exposita* sic potest dici, ut ap. Ov. *exponere videndum* III. Pont. I. 49. 'Exposuit mea me populo fortuna videndum.'

Facinus indignum] *O facinus indignum!* Salm. Ryck. *o facinus indignum!* sic et inferius idem codex *o fata rerum!* sed sæpe omittitur apud Nostrum ista exclamandi particula. Græv. In Naz. et Voss. I. 2. non est *o* post 'hæc,' sed est in aliis scriptis et v. e. quod recte recepit Begerus. Ceterum non intelligo quid sit, quod dicit Florus, Corinthum deletam, antequam in numerum certorum hostium referretur. Nam quum Achæis indictum est bellum, utique etiam Corinthus, quæ corpori Achæorum

Flor.

tum conjuncta erat, in numerum hostium relata est: quum præsertim legati Romani Corinthi, et ab ipsis maxime Corinthiis, violati fuissent. Vid. Epit. Liv. LI. LII. Pausan. Achaic. c. XIV. Strab. L. VIII. p. 381. et Vellei. I. 12.

§. 2 *Critolaus caussa belli*] Cic. de N. D. 3, 38. 'Critolaus evertit Corinthum: Carthaginem Asdrubal. Hi duos illos oculos oræ maritimæ effoderunt.' Fr. De Critolao Polyb. Excerpt. legat. c. CXLIV. et Pausan. Achaic. I. d.

Libertate a Rom. data] Supr. I. 21, 2. 'Volsiniensium servi libertatem a dominis datam in ipsos erexerant.' Cic. Fam. II. 12. 'Omnino est hoc populi, maximeque nostri, in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit.' Fr.

Legatos violavit] De eorum, qui legatos violant, pœna, vide scriptores, quos supr. I. 18, 5. citavimus. *Idem.*

Dubium an et manu] Venustior et rotundior erit hæc περιουσι si et deleas, auctoritatem secutus Ryckiani codicis. Græv. Et est in aliis o. s. et e. De re varie traditum est a veteribus. Vid. Polyb. et Strab. I. d. Epit. Liv. LI. et Boecler. ad Vell. I. 12.

§. 3 *Ordinanti tum maxime Macedoniam*] Ita Pal. tert. et o. e. ante Vine-tum. Zinzerling. Promuls. Crit. juven. (cap. 22.) legit *cum maxime*, quod cur non omnino probem dicam in Ind. voce *Maxime*. Fr. Probo Zinzerlingii emendationem, qui in Promulside corrigit *ordinanti cum maxime Macedonium*. Nam 'cum maxime' Latinis est in præsentis, hoc tempore, uti multis exemplis cum Zinzerlingius, tum ipse ad Suet. et Tullium ostendi. Græv. Præter Zinzerling. I. d. etiam Rhenan. ad Tac. I. Hist. 29. Ryck. ad Tac. III. Hist. 4. et Græv. ad Suet. Domit. X. ad Cic. II. Off. 7. et I. Ep. Fam. 9. rejiciunt *tum maxime*, pro, in præsentia,

hoc tempore, et pro eo partim e libris scriptis, partim e conjectura, ubique substituunt *cum maxime*. Quam recte, mihi nondum liquet: quum non animadvertam rationem sermonis Latini repugnare, quo minus etiam possit dici *tum maxime*, pro, tum, vel eo potissimum tempore. *Maxime* sæpe ita ponitur, ut prope idem sit, quod fere, potissimum. Liv. VII. 29. 'Legati maxime in hanc sententiam loquuti sunt.' Id. XXXIV. 13. 'In hunc modum maxime adhortatus pronunciat.' Curt. III. 2. 'Levibusque scutis cetræ maxime speciem reddentibus.' Jam etsi facile credo quibusdam locis male scribi *tum maxime*, pro *cum maxime*, tamen quæro, cur numquam liceat huic adverbio præponi 'tum,' ac dici 'tum maxime' pro, fere, potissimum, præcipue eo tempore? Etenim si recte dicitur 'eo maxime tempore,' cur non etiam Latine dici potest 'tum maxime?' neque enim quisquam, opinor, negabit 'tum' idem esse, quod 'eo tempore.' At isto modo loquitur Liv. XXXI. 14. 'Neque enim ipse Rex Athenas obsidebat: eo maxime tempore Abydum oppugnabat.' Quid ergo causæ est, cur pro eo non possit dici 'tum maxime Abydum oppugnabat?' Equidem nihil video, et Livius ipse non dubitavit hæc permutare. Nam quod hic *eo maxime tempore*, id paullo post *tum maxime* dicit c. 18. 'Questus Attalo Rhodiisque arma illata, et quod tum maxime Abydum oppugnaret.' Omnino sentio cum Freinshemio, nec ubique huic particulæ manus admovendas puto. *Cum maxime* pro, in præsentis, hoc tempore, nunc, plane recte dicitur; *tum maxime* quare vitiosum sit, pro, tunc, eo tempore, nondum possum intelligere. Quin etiam nonnumquam male *cum maxime* substitui credo, pro *tum maxime*, ut in hoc Terent. Phorm. 2. 1. 'Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maxime, tum maxime

meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant;’ ubi Zinzerlingus legit *cum maxime meditari*. In Suet. Tib. xiv. quoque nihil mutandum arbitror, etsi codex Salm. habet, ‘Thrasyllum quoque Mathematicum cum maxime expertus est,’ pro vulgato *tunc maxime*. Est enim sententia: Tiberium et sæpe quidem ante, sed tum maxime, expertum fuisse veram certamque esse Thrasylli artem: vel, (quemadmodum etiam boni Scriptores loquuntur,) si unquam alias, tum maxime. Nec Grævius ibi improbat *tum maxime*, atque etiam Tacitum sic loqui ostendit iv. A. 27. ‘Cæptantem tum maxime seditioem disjecit,’ et Florum male a nonnullis sollicitari scribit. Sed in Tacito Rhenanus, Muretus, et Ryckius itidem legunt *cum maxime*. Florum male sollicitari mihi omnino persuadeo; ob eamque causam hic reliqui, quod in plerisque scriptis et v. e. erat. Nam nullam varietatem scripturæ inveni, nisi quod in Naz. erat, *ordinato cu maxime*, in Reg. Q. *ordinanti tum Maced.* et in Voss. 2. *cum maxime*. Quod Zinz. scribit, in Vineti Edit. esse *ordinanti cui tum maxime*, sed ab aliis omnibus abesse cui, in eo fallitur. Nam Edd. B. S. P. J. A. et Camertis idem habent. Ceterum non ubique invitis libris scriptis pro *tum maxime* substituendum esse *cum maxime*, mecum sentit, et in Livio compluribus locis legi *tum maxime*, ostendit cl. Drakenb. ad Liv. xxvii. 4. 2.

§. 3 *Igitur Metello ordinanti, tum maxime Macedoniae mandata est ultio*] Hæc quomodo possint consistere, ignoro; distinctione, non minus, quam lectione, falsa. Corinthii superbius appellaverant Legatos Romanos: mandata ultio Metello, qui tunc Macedonia pro prætore regebat: non autem Macedoniae ultio illi mandata est, quæ nihil peccaverat, quod verum esset, si Corinthus in media Ma-

cedonia sit: lege, *Igitur Metello, ordinanti tum maxime Macedoniae mandata est ultio*. Salm. Ita Pal. pr. Toll. Duisb. Fran. et v. e. *Macedoniae* Naz. et alii, *Macedonio* Voss. 3. perperam.

[*Consul*] Aut ‘prætor,’ vide supr. 2, 14, 5. *Freinsh.* Metellus hoc bellum Proprætor gessit. Pigh. ad A. U. 606. In his sæpe minus adcuratus est Florus.

Per patentes Elidis campos] Vetus, *Elide*: est *Elide*: sic alibi *Leucadam* dixit, ut pluribus ibi disputamus. Salm. Cur Elidem et Alpheum conjungat, intelligas ex Pausan. pr. tit. 8. τῆς δὲ γῆς τῆς Ἡλείας κατὰ μὲν Ὀλυμπίαν καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τὰς ἐκβολὰς πρὸς τὴν Μεσσηνίαν εἰσὶν ὕδροι. τὰ δὲ πρὸς Ἀχαΐαν Δυμάλων εἰσὶν ὕδροι. Meminit Eleorum hoc in negotio etiam Polyb. ap. Vales. *Freinsh.* Naz. Flor. et Voss. *Elidis*. Pal. 1. Berol. Duisb. Edd. V. B. S. et P. *Elide*. Pal. 2. Regg. Magl. et Fran. *Elidos*. Ryck. *Elideos*. Hoc refero ad morem scribarum conjungendi varietatem lectionis; de quo sæpe supra. A Salm. hic, ad ii. 15. 5. et iv. 11. 4. legente *Elide* dissentit Heins. ad ii. 12. 5. *Patentis* Naz. Ryck. Voss. 3. et Edd. B. S. et P.

Toto Alpheo] Vid. i. 18. 24.

§. 4 *Uno prælio*] Metellum cum Achaïs Bæotisque duobus præliis congressum, primo ad Thermopylas, altero in Phocæis viciss, auctores habeo Pausan. in Achaicis, et Oros. 5. 3. *Stad.* Flori locus similis est hic ap. Tac. H. 2, 38, 5. ‘Singulis velut ictibus transacta sunt bella.’ *Freinsh.*

Fata rerum] Tollius adscripserat, se ita correxisse ad Auson. ix. Epist. vs. 24. quum ante legeretur *fato*. Sed *fata* dudum fuerat in Ed. V. B. et J. Pall. ap. Grut. Ryck. Regg. Toll. Fran. Duisb. quoque cum Ed. V. et J. o *fata rerum*. Hoc etiam displicet Tollio l. d. qui particulas illas admirationis apud Florum ubique tolli

jubet. Mihi aliter videtur. N. Hein-
sius in exemplari suo scripserat, *fata*
o rerum. Voss. 1. etiam *fata*, 2. *facta*,
3. *fato*. Sed ab omnibus abest *o*.
Salm. nihil adnotarat ad Edit. Gru-
teri, in qua est *fato*.

Quum Met. dimicasset, ad victoriam
Mumm. venit] Minime novum esse, ut
interventantur præmia, alterius con-
silio periculoque parta, victoriaque
jam parata e manibus eripiatnr suc-
cessoris novi superventu, non exili
suggestu exemplorum probatum no-
bis ad Tac. H. 4, 85. 5. *Grut.* Unde
sæpius invidia decedentium, et re-
rum gerendarum impedimenta. Vide
supr. ad. i. 9, 2. item Polyb. ap. Val-
les. p. 178. Sallust. Jug. cap. 83. et
Val. 9, 3, 7. De Mummio vid. etiam
Plin. 35, 12, 1. et Pausan. lib. 5. p.
336. pr. *Freinsh.*

§. 5 *Diaei late*] Hactenus omnes,
dignitate: absurde. Emendatio est
eruditissimi Pighii, quam ob eviden-
tiam suam textui inseruimus. Hoc
enim nomen Achaici Imperatoris,
etiam ap. Polyb. in Excerpt. Valesia-
nis. Vide latius ipsum Pigh. in An-
nal. Rom. A. U. C. 607. *Id.* Cata-
næum quoque suspicatum fuisse hic
legendum *Diaei*, vel ita in veteribus
libris invenisse, intelligi potest ex
iis, quæ ad Plin. III. Ep. 1. adnotat,
ubi magnam partem hujus Capitis
describit. ‘Late vincere,’ ‘fundere,’
‘domare’ in deliciis sunt Floro. Vid.
Ind. Nemo se neque scriptum, ne-
que editum librum Flori vidisse tes-
tatus est, in quo non legeretur *digni-
tate*. E Regg. et Toll. quidem hic
nihil adnotatum erat ad Ed. Grævii,
in qua est *Diaei late*. Sed vix credo
in iis ita scriptum esse. Si ita legeretur
in Cod. Berol. Begerum id non
præteritum fuisse mihi persuadeo.

Tandem] Ita Magl. In Naz. Ryck.
Toll. Dnisb. Fran. Voss. Ed. V. P.
et J. tum: quod non deterius puto
illo altero, et Begerus e Berol. recep-
pit. Beroald. *tamen*. Varietas orta

videtur e notis compendiariis.

Civitas, &c. deleta est] Justinus, 32,
2, 6. ‘Urbs ipsa Corinthus diruitur:
populus omnis sub corona venditur:
ut hoc exemplo ceteris civitatibus
metus novarum rerum imponere-
tur.’ Cui consentit Zonaras, tomo 2.
Freinsh.

Tuba præcinentē] Nescio quid anti-
qui moris hoc verbo Florus tangit,
quod forte (dum certiozem hujus loci
explicationem comminisci, aut velint
alii, aut nos possimus) non inepte
referretur ad veterem illum in cives
animadvertendi ritum, quem ad Tac.
2, 32, 8. Lipsius explanat: ut quem-
admodum illo casu, sic hoc nostro,
tuba cecinerit, quo omnibus innotes-
ceret, auctoritate jussuque publico
negotium istud peragi. Sive potius
eo factum, ut eodem modo destrue-
retur, quo condi solebant urbes; nisi
quod ibi tibiæ adhibitæ. Vide Pau-
san. Messen. p. 268. quemadmodum
etiam Atheniensium muros diruit
Lysander, Plut. in Vita, cap. 28. et
Xenoph. Adde Tzetzen, Chil. 7, 7,
139. Serv. ad ista Virgil. in lib. 2.
‘Exoritur clamorque virum, clan-
gorque tubarum.’ Liv. lib. 1. ubi
de Alba diruta: Suppl. Curt. 1, 14,
7. *Id.*

§. 6 *Incensum atque projectum*] A
militibus nempe, pretium eorum non
æstimantibus, sub duce nihilo rerum
istarum prudentiore. ‘Mummus
enim, ut traditur, magnanimitatis,
quam artificiorum, studiosior:’ Stra-
bo lib. 8. p. 263. ‘Et tam rudis fuit,
ut cum maximorum artificum perfec-
tas manibus tabulas, ac statuas, in
Italiam portandas locaret, juberet
prædici conducentibus, si eas perdi-
dissent, novas eos reddituros:’ Vel-
leius 1, 13, 6. *Id.* *Projectum*, i. e.
vilissimo pretio venditum a militibus,
pretium rerum a præstantissimis arti-
ficibus factarum ignorantibus. Græv.
ad hæc Cic. XIV. Ep. Fam. 2. ‘Eti-
amne reliquias tuas miseris projici-

cies?' Pro eo alii, ut Id. observat, frequentius dicunt 'abjicere,' de quo vid. Interp. Phædri ad iv. F. 4. 42. Quintiliano Decl. v. 4. est *perdere*. 'Rus, servulus, penates, et omnia utiliora properanti festinatione perdentis addixi.' Freinshemius simpliciter videtur accepisse pro, abjectum, vel contemptum, tamquam vile et nullius pretii. Et sic etiam *projicere* et *projectus* dicunt Latini. Sen. vii. de Benef. 28. 'Quædam' beneficia 'perdidimus, quædam projecimus,' i. e. ut Lipsius, ultro adspersati sumus. Tac. i. A. 42. 'Quibus tam projecta Senatus auctoritas.' Sen. Controv. xxiv. 'Rhetor ex Asianis non projecti nominis.' Strabo de hac re Lib. viii. p. 381. 'Polybius, quæ in excidio Corinthi evenerunt harrando, deplorans militarem contemptum artificiorum ac donariorum inter alia commemorat. Ait enim se præsentem vidisse tabulas in solum projectas, ac milites super iis talis indutes.' Pal. pr. Toll. Duisb. et v. e. *porrectum* soleuni errore librariorum, quem etiam in Horatio observavit celeb. Benth. iii. Carm. 10. 3. Epod. x. 22. et ii. Sat. 3. 112.

[*Quantas opes*] Corinthus antiquitus opulentissima, qua de causa Homerus, Il. 2, 570. 'Ἀφρείδων τε Κόρινθον. Freinsh.

[*Corinthii æris*] Toto orbe celeberrimi. Cujus memoria pleni scriptorum libri. Vide præcipue Plin. 34, 2. et Muretum, Var. Lect. 3, 5. Hinc Romanis primum signa et tabulæ pietæ in pretio et admiratione; vid. Plin. 33, 11. quamvis Sall. Cat. 11, 8. videatur istud Sullæ temporibus tribuere. Hujusmodi 'Corinthia vasa' cupide corrasit etiam Verres: vide Cic. Verr. 2, 19. et quoniam mentio Verri admonuit, insignem Plinii locum ne prætereamus. Sic autem ille, 33, 8, 1. 'Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut secum circumferant; sicut Hortensius Orator Sphingem Verri reo ablatam.

Propter quam Cicero illo judicio in altercatione neganti ei, se ænigmata intelligere, respondit, debere, quoniam Sphingem domi haberet.' Æs tamen Corinthium (sed non hac mixtura) multis antea ætatis celebre fuisse, certum habemus ex Athenæo, 4, 1. Adde Philandri Vitruvium, p. 338. *Idem*. Bochartus Hieroz. Part. ii. L. 6. c. 16. fabulosa putat esse, quæ de mixtura Corinthii æris hoc casu urbis inventa traduntur. Nec sine ratione. Nam æs Corinthium, quæcumque demum illius mixtura fuerit, multis ante hanc ætatem sæculis celebre fuisse constat e loco Athenæi apud Freinshemium. Vasa Corinthia, quæ in tanto pretio erant apud Romanos, non credo post eversam Corinthum e massis ex auro, argento, et ære hoc incendio mistis et conflatis facta fuisse. Verosimile mihi videtur, Corinthios auctos opibus hoc genus luxus invenisse, vel id ab aliis inventum sequutos fuisse, ut ex auro, argento, et ære inter se mistis vasa facerent, quæ a præstantissimis artificibus cælata, non solum propter novitatem materiæ, verum etiam ob præstantiam artis pretiosissima essent; et postea diruta Corintho apud Romanos primum illa, quæ incendio urbis superfuerant, vasorum Corinthiorum nomine celebrata, deinde autem, ut scribit Plin. xxxiv. H. N. 2. eam adpellationem etiam ad alia omnia signa nobilium fictorum, qui tamen sæculo ante Corinthum excisam esse desierant, productam fuisse. Add. Cic. iv. Verr. 41.

§. 7 *Notam pretiosiorum*] Genus æris nobilioris, ut ap. Cic. de Orator. lxxxiii. 'Notæ optimi vini.' *Ryck*. De notis amphorarum, quibus indicabatur ætas vinorum, omnia vulgata sunt. Hinc *nota* sæpe pro præstantia, pretio, ac dignitate. Sen. iv. Nat. Quæst. 3. 'Ex his me testibus numerata secundæ notæ, qui vidisse quidem se negant, sed audisse.' Vid. Schulting. ad Sen. xx. Controv. et

Burm. ad Petron. LXXXIII.

Permixtis] Sic et Pall. et v. c. aliæ enim fere, *perustis* (vestigio veræ lectionis *permistis*;) postea Vineti ed. omiserat vocem *venæ*, quam revocavi, suasu ceterorum Impr. item Pall. *Grut.*

CAP. 17 Bella quæ post deletam Corinthum orta sunt, lege in Epit. Liv. 51, et 52. Justin. lib. 34. et inde Eutrop. 4, 3. Oros. 5, 3. Ceteri locis suis citabuntur. *Cam.*

§. 1 *Corinthus*] Ryck. Reg. Q, Toll. Duish. Edd. B. et P. *Corinthos*, ut cap. 16. 1.

Nec deinde toto orbe quicquam intactum armis fuit post illa] Ryck. *Nec denique toto orbe quicquid intactum armis fuit post illa*: quod verum puto. Hæc enim sententia est hujus loci: Ut Carthaginis excidium Corinthi interitus, sic Corinthi eversionem secutus est finis Numantiæ, et, ut uno verbo dicam, in omnibus orbis terrarum gentibus tum bella sunt gesta a Romanis. Hoc sequentia ostendunt. Non enim post Numantiam extinctam dicit bellum unum undique fuisse, sed post deletam Carthaginem et Corinthum. *Denique* est ut supra 1. 16. 'Nihil mollius cælo, denique bis floribus vernat.' Sic et alii scriptores, ut alibi notamus. Sed *τὸ fuit* delendum esse retur N. Heinsius, cum subsequatur denuo. *Græv.* Videtur voluisse ita distinguendum hunc locum: *intactum armis fuit post illa duo clarissima urbium incendia. Late...* Et sic in Edit. Begeri. Sed tamen ita pendet quodammodo sequens periodus, nec satis apte cohæret oratio. 'Denique' et 'quidquid' nusquam alibi leguntur. Begerus recepit *denique*, non *quidquid*. Ego neutrum admittendum puto.

§. 2 *Clarissima*] Nullus dubito, Auctorem scripsisse, *clarissimarum*; nec esse puto, ut rem tam claram rationibus aut exemplis firmem. *Freinsh.* *Duo clarissima urbium incendia*] Lipsius censuit emendandum: *duo claris-*

sima urbium excidia. Sed vulgata non est movenda. Capite sequente: 'Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto.' *Græv.* *Clarissimarum* probabant Ryck. et Perizon. Et ita edidit Begerus. *Clarissima* tnetur Voss. ad Vell. II. 4. Conjecturam Lipsii expressit Begerus: 'quia,' inquit, 'vocabulum *incendia* alias nimis cito repeteretur.' Fran. *clarissima urbium incendia toto orbe videntur*. Scribæ fraudi fuit bis, non multis interjectis, posita vox *incendia*.

Sed simul pariter quasi unum undique bellum esset] N. Heinsio non videtur ferendum *simul pariter*. Itaque totum locum rescribit: *sed una pariterque: quasi unum denique bellum fuit*. *Græv.* Tollius referebat ad Synonymiam: nam adscripserat, supr. II. 8. 12. 'Statim et e vestigio.' Plaut. Pseud. 1. 4. 17. 'Una simul.' 'Unum bellum,' ut 'Una pax' ex sententia Grævii IV. 12. 64.

§. 3 *Nunquam conferre vires suas libuit*] Lege Strab. lib. 3. pag. 109. Ea pestis et olim et hodie fortissimos florentissimosque populos perdidit. Tac. Agr. cap. 12. Britanni 'in commune non consulunt: rarus duabus tribusve civitatibus ad propulsandum commune periculum conventus: ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.' *Freinsh.* Liv. XXVII. 39. 'Ut uterque hostem in sua provincia contineret, neque conjungi, aut conferre in unum vires pateretur.' Justin. II. 12. 'Græci adventu hostium occupati prælium collatis viribus capessunt.'

Mari Pyrenæoque vallata est] Hispaniæ situs, laus, &c. habetur ab omnibus. Lege Strab. lib. 3. Plin. 3, 1, 2, et 3. Justin. lib. 44. Solin. c. 36. plura Silius, 3, 325, &c. Claudian. de laude Serenæ: Avienus ibi: 'Hic Hispanus ager,' &c. Et parum inf. locum depravatum sic castigavimus, 'Gens agitat (an habitat?) rumpis vestigia Pyrenææ.' *Cam.* Solida

populorum munimenta sunt, mare et mons: de quibus utrisque infinita bonorum auctorum dicta coacervavimus, ad Tac. i, 9, 12. item, 14, 23. *Grut.* Vid. præcipue Ludovici Nonii Hispaniam, opus accuratum et multæ eruditionis. *Freinsh.*

Nec adiri quidem] Tantum abest, ut oppugnari: dictum enim est, sicut illud Livii, 44, 6, 7. 'Sunt enim Tempe saltus, etiamsi bello non fiat infestus, transitu difficilis.' Similia passim ap. Auctores. *Id.* Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voss. et, ut puto, etiam Naz. et Pall. e quibus nihil adnotarat Salmasius ad ed. Gruteri, quæ habet *nec*, item o. c. *nec adiri quidem*: vid. II. 5. *Ne* primum in Ed. Plantin. inveni. Et sic edidit Grævius iudicium Gronovii ad Suet. Tib. xv. sequuntur.

§. 4 *Obsessa est*] Tollius adnotaverat: Gronov. *possessa*: leg. *oppressa*. Non scio ubi Gronovius ita legendum præceperit. *Oppressa* etiam primum conjecerat Perizonius. Sed deinde videbatur mutasse sententiam. *Freinshemius* in Ind. recte exponit, occupata, insessa. Virg. *Æn.* vii. 333. 'Neu connubiis ambire Latinum Æneadæ possint, Italosve obsidere fines.' Liv. III. 50. 'Quid sibi vellet, qui armati Aventinum obsedisent?' Et xxviii. 41. 'Quum Annibal hostis incolumi exercitu quartumdecimum annum Italiam obsideat:' ubi male Sigonius *possideat*. Vid. Gronov.

Quam se ipsa cognosceret] Bene igitur Noster, I, 8, 6. census Servii commendat eo, quod effecerit, 'ut ipsa se nosset resp.' Pertinet huc adagium nostratum, quo dicunt, equum, si vires suas nosset, homini, quippe debiliori, non ita patienter pariturum. Eaque de causa, 'sententia in senatu dicta, ut servos a liberis cultus distingueret,' improbat est, cum appareret periculum, 'si servi dominos numerare,' et inde suam mul-

titudinem viresque æstimare, 'cœpissent.' Sen. de Clement. I, 24. *Freinsh.*

Sala omnium, postquam victa est] *Et sola omnium, postquam victa est.* Ita libri. *Salm.* Ita Naz. et Pall. ap. *Salm.* cum quibus consentiunt Ryck. et Florent. et ex edd. B. S. P. et J. Nimirum copula absorpta erat a duabus postremis literis vocis præcedentis. Begerus tamen eam removit auctoritate libri Berol.

§. 5 *Prope ducentos per annos*] Consentiant Liv. 28, 12, 10. Vell. 2, 90, 3. Strab. lib. 3, p. 109. *Freinsh.* Voss. et edd. B. et P. in primum *Cæsarem Aug.* Salmasius in libro suo post 'cohærenter' scripserat *primum* sine nota libri.

Inde contagio et series caussaque bellorum] Melius Ryck. *inde contagio et series caussaque bellorum.* Græv. Et ita Begero visum fuit edendum.

§. 6 *Per Pyrenæum*] Et hoc inter errores Flori refero. Nam primum Cn. Scipio, primo anno belli Punici, ab ostio Rhodani profectus, et Pyrenæos circumvectus, classem Emporioris adpulit. Liv. xxi. 26. 32. et 60. Deinde frater ejus Publius, prorogato post Consulatum imperio, cum classe triginta navium longarum Tarracoenem venit, anno sequente, Id. xxii. 22. Ita Liv. e Polyb. III. 41. 49. 56. 76. et 97.

Scipiones] Vide supra, 2, 6, 36. *Freinsh.*

Raptaque erat impetu Hispania] Loquitur de regione, tamquam de urbe castrisque; quæ quum corona vel alioqui vi oppugnando capiuntur *impetu capi et rapi* dicuntur. Gronov. ad Liv. I. 57. Et utraque vox habet significationem celeritatis et violentiæ. Liv. vi. 23. 'Qui adveniens castra urbesque primo impetu rapere sit solitus:' ubi rurs. Gronov. Scipiones tamen in sextum annum bellum adversus Pœnos gesserunt in Hispania. Liv. xxv. 32.

§. 7 *Scipio*] Pro his, quæ hic de Scipione superiore narrantur, lege quæ supr. 2, 6, 37. sunt annotata: quibus adde quæ scribit Plut. in *Apophth. Cam.*

Statim capta Carthagine] Ita conjungo; innuit enim, eodem die oppugnatam captamque. Vide supr. 2, 6, 39. *Freinsh.*

Provinciam fecit; omnem] V. e. urbem: neque secus Pal. 3. ut suspicer, locum hunc coinquinatum glossis librariorum: nam statim sequentia, *omnem citra ultraque Iberum subjecit imperio*, non satis cohærent prædictis: poterat quidem fingi, et *omnia citra ultraque*, &c. sed quis adstruet ei fidem? *Grut.* Salmasius *omne* legendum ait, idque probat ad Solin. p. 1191. *Freinsh.* Urbem etiam Pal. 1. in libro Salmasii, Berol. et Duisb. pro *provinciam.* Tollius putabat utrumque e glossa esse, cui prope modum adsentior; etsi scio Velleium quoque dixisse *stipendiariam provinciam*: 11. 97. 'Sic perdomuit eam (*Germaniam*) ut in formam pæne stipendiariæ redigeret provinciam.'

Omnem citra ultraque Iberum subjecit imperio] An *omnem provinciam*? durum est: legendum, *omne citra ultraque Iberum subjecit imperio*. Id est, quidquid ultra citraque Iberum esset. Sic inf. 'Quatuordecim annos omnia citra ultraque Iberum et Tagum ferro et igne populatus.' *Salm.* *Omnem citra ultraque Iberum subjecit imperio*] Hanc lectionem ferri non posse viderunt olim viri eruditi. Ineptum enim esset, omnem provinciam citra ultraque Iberum subjecit imperio. Nam si provincia fuit, jam subjecta erat imperio. Scribendum fuisset *omnem citra ultra Iberum terram*, aut *regionem*. Sed quomodo Florus scripserit docet Ryckianus, in quo recte legitur: *omnia citra ultraque Iberum subjecit imperio*. Verba sequentia in eodem codice novam inchoant periodum; ommissa copula: *Primus Romanorum ducum*

victor ad Gades et Oceani ora pervenit. Græv. Salmasius etiam inf. n. 15. legebat *omne*, non *omnia*. Sed emendatio illius neque ullius libri scripti auctoritate confirmatur, et plirasis 'omne citra ultraque Iberum' paullo insolentior est. Præfero quidem *omnia* e Ryck. cujus scripturam confirmat Fran. in quo est *omn^{ia}_{em}*. Et tamen

omnem tolerari, et orationem ita connecti posse puto: Hispaniam (nam nihil vetat eam vocem repeti) quasi novam integramque provinciam invasit, et stipendiariam nobis fecit: omnem citra ultraque Iberum subjecit imperio: primusque... in quo *ἐξεργασίας* quædam species est. Nec *ἀσύρδετον* orationis magnopere nie offendit: quum mox sequatur copula que post 'primus,' quam ibi habent omnes alii Mss. Ed. V. S. et J. Eadem erat sententia Perizonii, qui in schedis, in quibus nonnulla ad Florum adnotarat, ita scripserat: in V. E. est *urbem* quomodo et Pal. 3. Unde suspicor utrumvis esse ex glossa. Nam sane commodissime potest deesse: hac ipsa enim in periodo præcessit 'provinciam.' Sequentia vero sic commode cohærebunt cum præcedentibus, *omnem* scil. Hispaniam. Ratio, qua Grævius impugnat receptam lectionem, non minus valet contra scripturam Cod. Ryck. Nam si jam erat provincia facta, etiam jam omnia citra ultraque Iberum imperio subjecta erant.

Oceani ora] Ita recte libri Vineti, alique scripti, et v. e. Correctores mutarunt in *oram*, quod est in aliis vett. edd. atque etiam Cameritis et Stadii. In Thesano Fabri scribit, nescio quis, *ora* hic accipi posse pro oris, et Vorst. ad Val. M. ix. 1. 1. pro litoribus. Atqui apertum est *ora Oceani* hic poni pro freto Gaditano, ut inf. iv. 2. 75. quæ Cic. pro Leg. Manil. xii. vocat 'ostium Oceani.' Add. infr. iii. 6. 8. et

Burm. ad Vell. II. 101.

§. 8 *Plus est provinciam retinere, quam facere*] Eadem sententia, 4, 12, 29. Similis ap. Liv. 37, 35, 5. 'Parari singula adquirendo facilius possunt, quam universa teneri.' Curt. 2, 11, 9. 'Facilius est quædam vincere, quam tueri.' Quod ipsum quam difficilem, aut debilem, faciat universalis monarchiæ constitutionem, feliciter ostendit ille, breviter dicam, literis et armis. egregius, Marcus a Rechlingen. in Dissertatione sua, de Monarchia Universali. Causam hujus difficultatis tangit etiam Ov. de Arte, 2, 13. noto carmine: 'Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri: Casus inest illis; hic erit artis opus.' Pertinet huc consilium Augusti ap. Tac. et Dionem, 'de coercendis intra terminos imperii finibus.' Adrianus, ap. Spartian. cap. 5. 'Omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, ut dicebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiavit, quia teneri non poterant.' Freinsh.

Ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes jugi] Malebat N. Heinsius *ideoque impatientes jugi*, vel atque *ideo impatientes jugi*. Græv. *Idoque* est in Ryck. Begerus ex auctoritate Cod. Berol. exclusit *ideo*, quæ vox etiam a Duisb. et v. e. abest. Sed non est sine emphasi.

Ideo impatientes jugi] Tac. H. 4. 17, 8. 'Servirent Syria Asiaque: et suetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia vivere ante tributa genitos.' Freinsh.

Servire docuerunt] Clandian. de Bel. Get. vs. 140. 'Campo post ausus aperto Marcellus vinci docuit.' *Id.*

§. 9 *Cato*] Gesta hujus Catonis contra Celtiberos, scribit Plut. in Vita, et in Apophth. Val. M. 4, 3, 11. Auctor de Vir. Ill. cap. 47. Frontin. 1, 1, 1. et 4, 7, 31. Multa Cicero, in Cat. maj. Plin. 14, 13. 'Cato,' inquit, 'quum in Hispaniam naviga-

ret, unde cum triumpho rediit, Non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges.' Idem Frontin. 4, 3, 1. Lege quæ scribit Gell. 13, 18. *Cam.* Sed Cato provinciam habuit Hispaniam citeriorem, quæ tum prope omnis defecerat, eamque rursus subegit. Ulteriori, in qua Celtiberi, eodem tempore præerat P. Manlius, a quo Cato auxilio vocatus nihil ibi memorabile gessit, et mox in suam provinciam rediit. Ita Liv. xxxiv. 19. Plutarchus in Cat. maj. etiam Celtiberorum auxiliis adversus alios Hispanos usum scribit.

Gracchus] Quod hic dicitur de Graccho patre, habetur c. 57. Auctoris de Vir. Ill. De isto Graccho Val. M. 4, 6, 1. Plin. 7, 13. Cic. de Divin. 1, 18. et alibi. *Cam.* Add. Liv. 41, 6, 3. Diod. ap. Vales. 305. *Freinsh.* Duisb. Fran. edd. V. et S. *Gracchus* et *Gracchorum*, antiqua ratione scribendi, quæ et in multis libris veteribus et in nummis hujus familiæ apud Ursinum est. Vid. supr. ad II. 6. 30. Juret. ad Prudent. I. cont. Symmach. et Drakenb. ad Sil. IV. 497. Begerus tamen hic e Goltzio ad A. U. 538. profert nummum, in quo est 'Gracchus.' Et sic rursus ap. eundem ad A. U. 577. in alio nummo est 'Ti. Sempronius Gracchus.' At contra ad A. U. 744. 'Gracchus.' Milii non verosimile videtur hoc nomen tam varie in nummis veteribus legi. Ap. Mediobarbum quidem semper sine aspiratione in iisdem scribitur. Unde et *Graccus* urbs Hispaniæ, quæ male *Gracchuris* in Epit. Liv. et Plinio, urbs Hispaniæ ab hoc Graccho constituta, apud Vaillant. in Numism. Coloniar. et Harduin. in Numm. antiq. Populor. et Urb. Insigne hujus Gracchi elogium exstat ap. Cic. II. de Off. 12.

CL. urbium eversione] Liv. 40, 49, 1. 'Cui. oppida intra paucos dies in deditionem accepit.' Polybius auctor est, evernisse Gracchum 300. urbes Celtibericas: quod tamen comice ex-

agitat Posidonius, ap. Strab. lib. 3. p. 111. in Gracchi gratiam, inquiens, ab eo turribus urbium nomen inditum: quod nostro quidem seculo non semel vidimus, cum effigies ducum passim circumferrentur, adjunctis imaginibus locorum quæ cepissent, inter quæ sæpius ignobiles vici, aut modica oppidula, sub ingenti titulo conspiciebantur. *Freinsh.*

§. 10 *Metellus*] Metelli gesta in Hispania lege in Epit. Liv. 53. Val. M. 7, 4, 5. et Auct. de Vir. Ill. cap. 61. Frontin. 1, 1, 12. *Camers.* Adde Appian. de bello Numant. et Vellei. 2, 5, 2. *Freinsh.*

Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen] Locus hic non satis planus, et mendo, nisi fallor, non vacat: ita ut credam, facit scripturarum varietas, quæ fere mendosi non dubium est argumentum. In altero Pal. *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat, et Celtiberius fieri*: et ita olim conjecerat præstantissimus Gruterus: sed ne sic quidem omnia erunt sana: et hæc loquutio, *Celtiberius fieri*, nescio quomodo minus placet, et genium Flori non respicit. Locum hunc sic legere et distinguere non dubitem: *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat et ex Celtiberia ferre, qui et Contrebiæ et Nertobriges memorabili cepisset exemplo, majori gloria pepercit*: vel hoc modo: *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat et ex Celtiberia ferre: quum Contrebiæ et Nertobriges memorabili cepisset exemplo, majori gloria pepercit*. Metellus, inquit, ille qui tulerat ex Macedonia cognomen, meruerat et ex Celtiberia ferre, cum duas urbes in Celtiberia cepisset, victis pepercit, nec eorum urbes evertit, et ita abstulit Celtiberici cognomine, quod ad æternam gentis maculam et opprobrium retinisset, sed majorem laudem adeptus est ob humanitatem et clementiam, qua erga victos usus est, quam si ex victoria

cognomen tulisset. Pro *Contrebiæ et Nertobriges*, unus de Pal. habet, cum *Celtiberiam memorabili cepisset exemplo*: nec longe abit veteris editionis scriptura, *Cetebriam*: hæc Contrebia nescio an illa sit, quæ ap. Ptolomæum Contrebita, qui juxta eam *Nertobrigem* ponit: sed de his alibi erit videndum. *Salm.* Qui ex *Macedonia*] Hæc est ed. Vineti; neque ea tamen longe integrior quam aliarum, in quibus: *cui ex Macedonia cognomen, meruerat Celtibericus fieri, cum et Contrebiæ memorabili cepisset exemplo, et Nertobrigis, &c.* Et vero Pall. duo magis accedunt huic scripturæ, quam priori: quippe est in 2. *qui ex Macedonia cognomen meruerat, et Celtibericus fieri, cum et Trebiam mem. cep. ex. et Nersobriis, &c.* ac tert. habet, *qui ex Maced. cog. mer. et Celtiberius filius: cum et Contreb. mem. cep. ex. et Hersobrigis, &c.* Ego his me non expedio: suspicabar tamen legi posse voce una bis posita: *qui ex Macedonia nomen meruerat, meruerat et Celtibericus fieri: cum et Contreb. mem. cep. ex. et Nertobrigibus majore gloria pepercisset*. Certe omnino mihi persuadeo, illa *maj. glor. pepercit*, minime accommodanda cognomini: sed urbi uni cui pepercerat, quam alteram vi captam diripuisset. *Grut.* De cognomine si accipias, juvet locus alius inf. 4, 12, 41. 'Potuit et ille redire Marmaricus, sed modestior in æstimanda victoria fuit.' Forte nec absurde legeretur hoc modo: *cui ex Macedonia cognomen meruerat et Celtibericus fieri, cum et Contr. mem. cep. ex. et Nertobrig. maj. glor. pepercisset*: et ne quem offendant ista dictio, *Celtibericus fieri*, ea usus est iterum Noster inf. 3, 8, 1. Appian. de Bellis Hispan. pag. 281. 'Nergobrigas' appellat. Val. Max. 5, 1, 5. 'Centobricenses.' Vide Ambrosio de Morales lib. 7. cap. 51. *Freinsh.* *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruit, cum et Contrebiæ memorabili cepisset exemplo*] Ryck.

Metellus ille qui ex Macedonia cognomen meruerat et Celtibericus fieri, cum Trebiam cepisset, ex Persobrigis majore gloria pepercit. Sic fere etiam Palatinus secundus. *Celtibericus fieri* habetur etiam in pristinis editionibus. Ex quorum vestigiis sic locum hunc restitui: *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat et Celtibericus fieri, cum Contrebiū memorabili cepisset exemplo et Nertobriges, majori gloria pepercit.* Non recessi hic a veteribus libris, nisi quod qui in cui mutaverim, quod et Gruterō succurrit. Posset etiam in fine, quia in Mss. extat, *Nertobrigis* legitur, scribere: *cum Contrebiū memorabili cepisset exemplo, et Nertobriges, iis majori gloria pepercit.* Alioquin hinc erit hæc periodus. Jusseram edi *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat et Celtiberius fieri*, sed operæ graviter hallucinata sunt cum ediderunt: *Metellus ille, cui ex Macedonia nomen erat, et Celtiberius fieri meruit*, quod lector benignus emendabit. Nertobrigibus Metellus conditiones lenissimas tulit, non sponte, sed quod audiret Luculli adventum appropinquare, ideoque vellet omnia transigere, ne gloria in Lucillum derivaretur: teste Appiano in Hispanicis. Verum Nic. Rubenius, Serenissimo Sueciæ Regi a bibliotheca, qui nuper bonis dolentibus obiit, legebat: *Metellus, cui ex Macedonia cognomen, meruit et Celtiberius fieri, cum Contrebiū memorabili cepisset exemplo, Nertobrigæ majore gloria pepercit.* Græv. In Ryck. est, cum ² *Trebiam cepisset ex, i. e. exemplo, Versobrigis....* Alii scripti fere consentiunt cum Pal. 2. apud Grut. his exceptis. Berol. Voss. *meruit*. Magl. *Celtiberinus fieri*. Berol. Duisb. et v. e. *Celtiberius filius*. Voss. *nec Celtibericus fieri*. Fran. *Celtiberius fieri*: deinde Reg. Q *cum et Trebeum*. Magl. et Voss. 1. *cum et Contrebiū*. Voss. 2. *cum Trebiā*, et in marg. *Celtibe-*

riam. Flor. et Berol. *cum Contrebiā*. Duisb. et v. e. *cum Cetrebiā*. Pro *Nersobriis*, quod ex eodem Pal. habet Gruterus, Naz. *Nerosorigis*. Ryck. edd. B. S. et P. *Versobrigis*. Regg. *Vertobrigis*. Flor. et Voss. 3. *Nersobrigis*. Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. et v. c. *Nersobriges*, Magl. *Nertobriges*. Voss. 2. *Nesobrigis*. In Vineti libro vetustissimo, erat *cognomen meruit, quum et Contrebiā*. Et ita post Vinetum ediderunt Gruterus, Freinsh. Anna Fabri, alique. Nec improbarem, si et alii libri adstipularentur. Est locus vexatus, quem varie tentarunt Viri Docti. Is. Vossius eodem fere modo legebat, quo Grævius; sed *pepercit* interpretabatur, abstinuit a titulo Celtiberici. Sic etiam Freinshemius ad iv. 12. 41. *Mihi pepercit* potius referendum videtur ad Hispanos, de quibus sermo est, quam ad Metellum. Nam verba *majore gloria pepercit* opponi videntur iis, quæ de Graccho dixerat, ‘*cl. urbium everisione multavit.*’ Est enim major gloria parcere uribus captis, quam eas evertere. Vid. iv. 12. 57. Rupertus ad h. l. *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruit et Celtibericus fieri, cum C. m. c. e. et Segobrigæ majori gloria pepercisset.* In hac conjectura, quæ Begero in contextum admittenda visa fuit, cum alia repugnant libris scriptis, tum quod *Segobrigam* intrudit: quum sciret Vinetum hic observasse, in Itinerario Antonini ‘*Nertobrigam*’ urbem memorari, quomodo etiam in Plin. iii. H. N. 1. pro *Vertobriga* legendum censet Salmas. ad Solin. p. 197. et duas hujus nominis urbes in Hispania, ex iisque alteram in Celtiberis, a Ptolemæo, ac denique ‘*Nertobrigas*’ in iisdem Celtiberis, vel eorum finibus, ab Appiano in Hispan. p. 281. et 283. locari. Et miror Rupertum putasse hanc emendationem confirmari e Strabone, qui Lib. iii. p. 162. auctor est, Metellum et Sertorium bellum gessisse ad ur-

bes Celtiberorum ‘Segobridam’ et Bilbilim. Nam vel cæco adpareat ea non pertinere ad bellum Metelli Macedonici cum Celtiberis, sed Metelli Pii cum Sertorio diu post hoc tempus gestum, de quo inf. III. 22. Et hoc ipse Rupertus satis vidit. Aliter Tollius Fort. c. XXVI. *Metellus* (ille, cui ex Macedonia cognomen: erat enim Celtiberici vilis, vel, nam Celtiberici sprexit) cum C. m. c. e. Segobrigæ majore gloria peperit. Idem quod de Ruperti emendatione, etiam de hac sentio. Salmasius in exemplari suo post adnotatas var. lect. e Pall. ita scripserat: *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat et Celtibericus fieri. Cum Contrebitam* (pro *Contrebitam*) &c. Hoc deinde rejecit; etsi non omnino contemnendum videtur. In tanta varietate scripturæ veteris et conjecturarum existimavi totum locum ita edendum esse, ut eum edi voluerat Grævius, qui a plerisque scriptis non longe recedit. Sed pro *Celtiberius* ex iisdem et v. e. posui *Celtibericus*. A ‘Celtiberia’ enim est ‘Celtibericus,’ non ‘Celtiberius,’ ut ab ‘Iberia’ ‘Ibericus.’ Cui pro qui jam ante ediderat Stadius, idque probant Rupertus, Voss. Heins. Ryck. et Perizon. Et facilis est horum permutatio. Quia tamen adhuc scabra est oratio, nec optime cohæret, verba *meruerat et Celtibericus fieri*, parenthesi includenda existimo; quæ ratione paullo apertior erit sententia. Pro *Nertobriges* quoque si quis malit *Nertobrigam*, non repugnabo. Scheferus itidem legit cui, deinde omnia post cognomen usque ad majorem parenthesi includit, et post *Nertobriges* addit *eis*, quod excidisse putat ob præcedentes literas *es*, et refert ad superiora de Catone, *Celtiberos fregit*: et de Graccho, *eosdem multavit*. Quæ Grævius hic de lenissimis conditionibus *Nertobrigibus* a Metello latis scribit, ea Appianus in Hispan. p. 282. de Marcello narrat, qui A. U.

601. decem annis ante Metellum Cos. fuit. Marcello autem successit Lucullus.

§. 11 *Lucullus*] Luculli gesta in Hispania scribit Val. M. 3, 2. Epit. Liv. 48. Auctor de Vir. Illustr. cap. 58. Ab his eisdem habetur, quod hic de Scipione Æmiliano. *Camers*. Erat enim Scipio corpore valido. Dio ap. Vales. p. 614. Similia de Marcello refert in ejus Vita Plutarchus, cap. 2. Scipionis autem pugnae meminit etiam Plutarch. in Præcept. Reip. gerendæ, cap. 21. Item Plinius, 37, 1, 8. adversarium ejus Intercatensem fuisse scribens: et accedit L. Ampelius. *Freinsh*. Quærit Tollius: ubi verbum? an, servire docuit, e n. 8.? Potest etiam e superioribus suppleri, fregit: quamquam id non convenit omnibus, quæ mox sequuntur.

Cum a rege fuisset provocatus] Ita Viri docti emendarunt, cum in omnibus libris constans scriptura esset, *cum rex fuisset provocatus*. Sed hac supersedere poterant: vera est enim et proba hæc lectio, *cum rex provocatus fuisset*: hoc est, cum rex provocasset: *provocari*, pro, provocare, h. l. activam habet significationem: vide Priscianum, lib. 8. qui plura ejusdem modi ex optimis et vetustis auctoribus recenset: ap. Solin. similiter ‘honoratus est,’ pro, honoravit: vulgo locus ille corruptissimus, ubi de Dionysio loquitur, Siciliae Tyranno, cum Platonem accitum ad se exciperet. Sed in nostris lectionibus plura dicturi sumus. *Salm*. *Rex fuisset provocatus*] Ita Pall. duo, et e. v. et probavit olim Salmasius: ad eam formam Varro ap. Diomed. lib. 1. ‘Affectatus est regnum’ dixit, Liv. 4, 24, 2. ‘Communicati sunt.’ Ov. de Ponto 1, 3. ‘Hanc probat, et primis dilectam semper ab annis Est inter comites Marcia censa suas.’ Suet. Aug. 21, 9. ‘Multatus est rebellantes.’ Apulei. 207, 17. ‘Punita sum funestum nuptiarum mearum prædo-

nem:’ sicut Cic. pro Mil. cap. 13. ‘Punitus es inimicum.’ Nam ap. Val. M. 5, 1, 3. ext. malim legere ‘Quodam Tarentinorum in convivio parum honoratum de se sermonem habitum.’ Ne vero quid dissimulem, videtur mihi Florus aliter scripsisse: quis enim iste rex, cujus nec Livii Epit. nec Velleius 1, 12, 4. nec Appian. 284. e. meminerunt? non omis- suri puto, si quid ejus rei fuisset. Quid ergo si literas istas *Rex* ita scriberem, cum *R. ex. fuisset provocatus*: h. e. *Rom. exercitus*? quod aperte Appianus: nec obstat illud *opima*, quo abusum opinor Auctorem, et hoc nomine decorasse insignia, celebra spolia: quod et hoc evincit, quod Scipio tum non imp. erat, sed Trib. tantum militum; deinde quod Plut. scribit Rom. cap. 27. et Marcello cap. 10. tria tantum ad sua usque tempora opima spolia fuisse. Proprie opima quæ sint, notum ex Liv. 4, 20, 7. quamvis Varro ap. Fest. in *Opima spolia* ea etiam sic vocari dicat, quæ miles detraxerit, dummodo duci hostium: quod ita non observatum fuisse, et Livius indicio est, et hoc ipsum Scipionis, parque Licinii Crassi certamen, qui similiter ducem hostium in Thracia, sed imperatore Augusto, confecit, nec idcirco spolia opima more majorum retulerunt. Vide Val. M. 3, 2, 6. ubi leg. ‘Quia sub alienis auspiciis rem gesserant.’ Eandem scripturam *rex* pro *Rom. exerc.* extare in libris Livii notavit Beatus Rhenanus, ad Liv. 1, 25, 7. *Freinsh.* Cum *rex fuisset provocatus*] Sic Ryck. cum aliis libris omnibus, quibus invitis in edd. nunc circumfertur: cum *a rege fuisset provocatus*. Mentem quidem Flori editores assecutos esse puto, sed non verba, quæ δ παύ Gronovius, qua erat sollertia, feliciter in lucem revocavit, cum scribi jussit: cum *rex fuisset provocator*: facile or transit in *us* oscitantia librariorum. Sed Jac. Perizonius in Ani-

adv. Hist. cap. 7. cum Regis nullius ceteri historici meminerint, putat *Rex* a sciolo intrusum esse, delendumque. Provocatus enim fuit a barbaro quodam ad singulare certamen Romanorum aliquis: idque subiit Scipio. *Græv.* Conspirant in scripturam Naz. Pall. et Ryck. omnes alii Mss. et v. e. excepto Voss. 3. qui habet *a rege*, et Reg. Q, in quo est *rex fuisset*, omissa particula *cum*. *Begerns* expressit conjecturam Freinshemii, quæ hic locum habere non potest. Non enim ‘Romanus exercitus,’ sed unus e Romanis, quicumque vellet, ab Intercatiensi quodam provocatus fuerat. Et ita Appianum in Hisp. p. 284. scribere, observat Perizon. Animadv. Hist. p. 267. non, quod Freinshemius dicit, exercitum Rom. provocatum fuisse: quod quomodo unus homo facere potuerit, ne quidem intelligi potest. Salmasius interpretationem suam verborum ‘provocatus esset,’ repetit ad Lamprid. Commod. c. xi. multaque ibi, et ad ejusdem Diadum. C. vii. ad Solin. p. 38. et 78. profert eadem forma, ut putat, dicta: quæ tamen non omnia ab aliis probata sunt. Multa hujus generis congesserunt et alii ap. cl. Burm. ad Vell. ii. 97. et ad Quintil. ix. Inst. Orat. 3. quibus add. Lang. ad Cic. i. Off. 25. et Lips. ad Tac. i. A. 5. Mihi maxime adridet sententia Perizonii, quam pluribus rationibus confirmat l. d. Freinshemius quoque non recte ex sententia Lipsii accepit illud Ovidii ‘censa est:’ cujus aliam significationem esse ostendunt Gronov. in Add. L. iv. Obs. p. 427. et Perizon. ad Sanct. Min. iii. 2. 3.

Opima retulerat] Quomodo opima, cum Scipio et alienis auspiciis rem gereret, nec esset ipse Imperator, nec in ipsa acie detraxisset barbaro spolia, nec barbarus ille fuisset dux hostilis exercitus imperator? Hæc enim requiri volunt ad opima spolia Jovi Feretrio ferenda et consecran-

da. Laxe igitur hæc vox hic accipitur, non proprie, pro spoliis amplissimis, et quæ pene opimis fuerint paria, ut censet ingeniosissimus Perizonius, in elegantissima Dissertatione de Spoliis Opimis, quæ reperitur in Animadv. Hist. cap. septimo, p. 250. Græv. Hoc ita exponendum esse etiam Freinshemius vidit: sed non adsignat veram causam cur hæc proprie 'opima' dici non potuerint. Nam 'opima spolia' quoque dicta fuisse, quæ manipularis miles Duci hostium detraxisset, certis quibusdam conditionibus accedentibus, docet cont. Liv. Perizon. l. d. p. 253. Earum autem conditionum hic nulla aderat.

§. 12 *Decimus Brutus*] Quæ de Decimo Bruto dicit Florus, sumpta sunt ex Epit. Liv. 55. et 56. meminit Val. M. 8, 15. si tamen non est alius. Camers. *Decimus* autem scribendum, non *Decius*; hoc enim proprium nomen est, alterum gentilitium. Appian. 'Sextum' appellat. Vellei. 2, 5, 1. 'Aulum.' *Decimū* autem, præter Nostrum, Livii Epit. 59, 11. Plutarchus, Quæst. Rom. cap. 34. Tabulæ Capit. consulares et triumphales; Cassiodorus; ac Panvinus; quin et nummus quidam argenteus, denarius, qui D. CALLAIC. habet; quem penes se esse dicit Franciscus Fernandus de Cordoua, in Didascalia Sua multiplici, p. 45. Ap. Plin. 36, 5, 21. sine prænomine est, 'Brutus Callaicus.' L. Ampelius semper 'Decimū'; semel atque iterum 'Calæcium' pro 'Callaico' vocat. Freinsh. De prænomine Bruti Interpp. ad Vellei. 11. 5. Salm. in exemplari suo e Pal. pro *Celticos* scripserat *Celtiberos*. Ita etiam Perizonius coniecerat; maxime, quia in seq. de his tribus populis 'Celtiberis,' 'Lusitanis,' et 'Callaicis' agit Florus. Mihi nihil mutandum videtur. Vicini Callaicis erant Celtici, quorum sedes ad promontorium Celticum fuisse scribit

Strabo. Vlitius ad Grat. Cyneget. vs. 514. et ad Nemesian. vs. 253. Dausq. in Orthogr. et Heins. ad Sil. 111. 345. volunt scribendum esse *Callæciæ*. Hæc fortassis est vetus scriptura: nam deinde etiam cœpisse scribi 'Gallæcia' liquet ex Inscriptionibus Gruteri, Gudii, et Donii. Cellarius 11. Geogr. Ant. 1. scribit in Gruterianis utrumque legi. Ita est: sed in iis, quas citat, prima litera est C. *Omnes* malni e Regg. Flor. Berol. Duisb. et v. e. quam *omnis*, quod erat in Magl. et aliis vett. edd. ad vitandam amphiboliam.

Formidatum militibus] Chronicon Hispanum Floriani de Ocanpo 3, 37. cum dissensum Celticorum et Turdulorum narrasset, addit: exinde persuasionem fuisse apud gentes, eos qui tangerent aquas istas, sui suorumque commodorum oblivisci, sed verba Auctoris sic se habent: *Siguiose junto con esto, que las gentes comarcanas, y todos los otros espannoles, quantos del tuvieron noticia, rehusavan despues desto muchos siglos adelante de tocar en sus aguas, creyendo ser de tal propiedad, que si lo hiziessen, perderian la memoria de si mesmos y de sus prouechos, con oluido perpetuo, de quanto les cumpliesse, como tambien avian hechoc los Galos sobredichos quando le passaron, la qual superstition duro por alli casi todos los tiemp de la gentilidad, hasta que sus naturales y vezinos recibieron nuestra santa fô Catholica: quod equidem ex parte confirmat Epit. Liv. 55. Freinsh.*

Flumen obliuionis] 'Ferunt, inter Celticos et Turdulos, cum fecissent expeditionem eo, Limæo flumine transito, ortam seditionem; ad quam cum accessisset ducis obitus, mansisse illos ibi dispersos, indeque Oblivioni fluvio factum nomen.' Strabo, lib. 3. p. 106. Florianus nescio quem Julianum Lucam diaconum citat, qui prælium inter eas gentes commissum, et Celticum ducem occubuisse, nar-

rat. Alium fluvium Lethen constituit idem Chronicon, 2, 34. quod refellitur a Cordona dicto loco. Alius item est hoc nomine, qui circa Syrtes delabitur: sed de eo non est sermo h. l. *Idem.* Mela III. 1. 'Et, cui Oblivionis cognomen est, Limia.' Add. Bochart. Chanaan. I. 34. et Cellar. II. Geogr. Ant. I. Ceterum accusativus 'flumen' non habet, unde pendcat. Non enim, ut in supp. ita hic quoque potest suppleri, fregit, vel, subegit. Ex Epit. Liv. IV. intelligitur desiderari, *transiit*. Non rarum est, ut pluribus nominibus unum verbum adponatur, quod tantum uni eorum nominum respondeat: ejus generis multa habent Sanctius in Min. IV. 8. ibique Perizon. n. 5. et Græv. ad Flor. III. 21. 26. nonnulla etiam adnotata sunt supr. ad II. 7. 8. Sed hoc omnino insolens est et durum, ut in eadem periodo duorum verborum ellipsis sit. Nam aliter explenda sunt illa, 'Celticos, Lusitanosque, et Gallæciæ populos,' aliter 'flumen Oblivionis.' *Victor* non est in Fran. De Juliano Luea vid. Notas Ramiresii ad Luitprand. Adversaria n. 36.

Cadentem in maria solem] Poëtico more, sed et ex opinione communi: vide quæ notat Lipsius ad Tac. Germ. 45, 2. 'Sonum emergentis [solis] audiri:' et Paneg. Vet. 2, 2. Strab. p. 95. *Freinsh.* Add. Stat. II. Silv. 7. 27. et Delr. ad Sen. Thyest. vs. 819. Sed in Tac. I. d. Lipsius legit *se mergentis*, probantibus cum aliis, tum uno instar omnium N. Heinsio ad Vell. I. 17. Nam vet. hoc non de sole oriente, sed occidente tradiderunt. 'Cadere' propria est de hac re vox Poëtis. Vid. Turneb. VI. Advers. 21. et Broekh. ad Propert. I. 16. 23.

Non sine quodam sacrilegii metu] Divinus ille Scaliger, ad Enseb. p. 134. putida hæc censet et *κακόζηλα*, et videntur sane: nisi forte Florum tucatur Tacitus, Germ. 34. 7. ubi dicit, 'Sanctius ac reverentius visum, de

actis deorum credere, quam scire:' ideo sacrilegium pæne fuisse ait Florus, prægrande illud mysterium eorum deprehendere. Quo etiam allusisse videtur exquisitissimus adulator L. Vitellius, qui Caio percontanti, 'Vidissetne se cum Luna congregi? oculis in terram demissis, tremens, velut attonitus, exigua voce: Solis, respondit, Domine, vobis diis licet invicem videre.' Dio, lib. 59. fin. *Freinsh.* Post Scalig. ita de hoc loco judicat Vossius VI. Inst. Orat. 4. 3. Florum, quum simpliciter potuisset dicere, quod Sex. Ruffus, 'Hispanias per D. Brutum obtinuimus, et usque ad Gades et Oceanum pervenimus,' *τερατολογία* poëtica rem amplificare. Hos sequitur Grævius in Præfat. et merito quidem. Begerns tamen, ut plus sapere videatur, Florum eadem ratione defendit, qua usus fuerat Freinshemius. Sed ea neque personæ Bruti convenit, qui milites invitos cōgēit transire flumen Oblivionis, et peragrarē litora Oceani; nec efficit, ut Historico liceat hujusmodi portenta ac prodigia loqui. Tollius quoque ad Præfation. Grævii adscripserat, Lipsium ad Tac. I. d. excusare, vel tueri Florum exemplo Hieronymi et aliorum. Verum Lipsius ibi nihil pronunciat de oratione Flori, nec vitium illius a Scaligero notatum tueri conatur: sed postquam ostenderat, etiam alios memorare stridorem solis in Oceanum cadentis, addit, Hieronymum in eodem errore aut sermone esse in Eccles. c. 1. 'Sol ipse postquam ardentem rotam Oceano tinxerit, per incognitas nobis vias ad locum, unde exierat, regreditur.' Hæc non magis pertinent ad defendendum vitium *κακόζηλας* et *τερατολογίας* in oratione Flori, quam quod Bochartus, ejus locum itidem adscripserat Tollius, Phaleg. III. 7. dicit, multas nugas de solis occasu, et stridore occidentis a Græcis et Latinis, in iisque etiam a Floro, referri. Viro docto

locus Taciti videtur sufficere ad defendendum Florum. Vid. Obs. Misc. Vol. x. Tom. 2. p. 174.

Horrore] Suet. Aug. cap. 6. de loco ubi natus fuit Aug. 'concepta opinione veteri, quasi temere adenitibus horror quidam et metus objiciatur.' *Freinsh.*

§. 13 *Duces*] 'Tanti esse exercitum, quanti imperatorem, vere proditum est:' Noster inf. 2, 18, 15. ubi vide. *Idem.*

Si res cessisset] Sequimur lectionem optimi et doctiss. Vineti, *si res cessisset*. Salm. Sic emendat Vinetus adprobantibus viris doctis. Ita mox, 'si fortuna cessisset:' et inf. 3, 1, 2. *Freinsh.* Libri scripti, et Edd. Vett. *recessisset*. Voss. 2. *si recensisset*. Voss. 3. *nisi decessisset*. Ald. tamen *res cessisset*, idque etiam videtur fuisse in Reg. Q: nam ex eo ad Edit. Grævii, quæ hoc habet, nihil adnotatum erat, e Reg. F *recessisset*. Recte Servius ad hoc Virg. XII. Æn. 148. 'Cedere res Latio,' i. e. feliciter cuncta procedere. Petron. XXXI. 'Vota mihi cedunt.' Vid. ibi Burm. et ad Ovid. Fast. II. 380. Dicitur autem absolute *cedere* in utramque partem. Suet. Calig. LIII. 'Prout stilus cesserat.' Liv. XXII. 43. 'Nolle ominari, quæ captæ Urbi cessura forent.' Sed frequentius addito aliquo adverbio 'bene,' 'male,' 'prosperare,' vel simili. Multa hujus generis Heins. ad Ovid. Fast. II. 380. et Bentl. ad Horat. Sat. II. 1. 31. Sed non satis capio, quomodo verba, *si res cessisset*, conveniant cum præcedd. 'summus vir astu et audacia.' Erat enim, ut eum describit Florus, summus astu et audacia, etiam si res non successit. Pezizon. explicabat: summus futurus, si res cessisset, ut erat astu et audacia. Hoc forsitan non omnes probabunt. Possent hæc verba videri loco mota, et opportuniore post vocem 'Celtiberis' collocanda. Sed vereor, ne hic aliquid adpictum sit e seqq. 'si

fortuna cessisset.'

Salondicus] Vinetus e suis *Solondicus*. Et ita Naz. Berol. Fran. Duisb. et v. e. *Solundicus* Voss. 2. Verosimile est esse eum, qui in Epit. Liv. XLIII. dicitur 'Olonicus.' Vid. hic Vinet. Gron. ad Liv. I. d. et Pigh. ad A. U. 583.

§. 14 *Velut cælo missam, vaticinanti similis*] Ejusmodi superstitio quantum roboris habeat in animis imperitæ plebis, præter hoc exemplum, etiam testimonio sunt, Eunus ap. Nostr. inf. 3, 19. 4. ubi plura dicemus; Sertorius, qui cervam, quam mansuefecerat, Dianæ mandata ad se perferre simulabat, ap. Plut. in Vita, cap. 16. Maricus Boius, ap. Tac. H. 2, 61. Munzerus, Bello Rustico; Anabaptistæ Monasterienses, &c. *Freinsh.* De Euno inf. III. 19. 'Fanatico furore simulato.'

Juxta tentorium ipsum] Lipsius vult Florum scripsisse *juxta tentorium ipsius*. In Ryckiano mox est *cecidisset*, et *fixisset*, ut et in editis. *Græv.*

§. 15 *Viriatu*] Historiæ hujus auctores sunt, Epit. Liv. 52. et 54. Cic. de Off. 2, 11. Val. M. 6. 4, 4. Auctor de Vir. Ill. cap. 71. Oros. 5, 4. Eutrop. 4, 15. Sil. 3. 354. Victi autem sunt a Viriato M. Vellius prætor, C. Plancius prætor, Claudius Unimannus. Auctores qui supra. *Camers.* Frontin. 2, 5, 7. 'Celtiberorum ducem' facit; falso, ut credo. Adde Constantin. Porphyrogen. 55. *Freinsh.* Item Suet. Galb. III. Ap. Appian. in Hispan. Strabon. L. III. et VI. et alios Græcos in Excerpt. Peiresc. ultima syllaba hujus nominis semper est *thos*. Latine quoque *Virriathus* scribi jubent Docti, non *Viriatu*. Vid. Drakenb. ad Sil. x. 220.

Ex venatore latro] Sic Antonius Ciceroni, Philip. 3, 22. dicitur 'ex mirmillone dux, ex gladiatore imperator.' Simile inf. de Spartaco, 3, 20, 8. add. Ammian. 23, 16. Dio ap. Vales. 614. Tac. 2, 52. 1. *Freinsh.*

Epit. Liv. LII. 'Ex pastore venator, e venatore latro, mox iusti quoque exercitus Dux.'

Si fortuna cessisset] Ryck. *cepisset*. Reg. Q, et Fran. *gessisset*, eodem errore, quem in Naz. 1. 1. 3. notavit Salmasius, et in Ovid. et Horatii libris Heinsius et Benth. locis ad n. 13. laudatis.

Hispaniæ Romulus] H. e. fundator et conditor imperii Hispani, sicut Romani fuerat Romulus. *Σωτήρ* vocat Diod. ap. Vales. p. 346. *Freinsh.*

Per xiv. annos] Qui plurimum numerarunt, annos fecerunt 14. belli Viriati: ut Livii Epit. 54. et Florus. At Appianus p. 297. 'annis' duntaxat 'octo id bellum gestum' aperte scribit. Aperte inquam, atque etiam exacte. Nam ille numerat ab anno 606. quo proprie id cæpit: Liv. et Florus anno 601. quo Lusitani rebellarunt, non tamen Viriato duce: sed quia connexa bella fuerunt, confundunt. Quorsum hæc? ut prælargum falsumque esse Velleianum numerum constet, et parte altera truncandum: 'Contumelioso x. annorum bello' legito: et Justinum 44, 2, 7. auctorem habeto. Hæc Lipsius ad Vellei. 2, 90. 4. *Idem*. 'Undecim' annos Viriathum Lusitanis præfuisse est in Excerpt. Peiresc. Diodori p. 361. ubi Iustini, aut Diodori sententiam veriore esse putat Valesius. Vid. tamen Voss. ad Vell. l. d.

Omnia citra ultraque Iberum] Salmasius ad Spartian. Adrian. c. xi. et Heins. ad Ovid. Ep. Med. vs. 27. hæc verba ita laudant, *Omne intra Iberum et Tagum flumen depopulatus*. Nempe *omne*, pro *omnia*, hic quoque volebat Salmasius, ut supr. n. 9. Hoc fortassis sine vitio dici potest, ut in iis quæ habet Brockh. ad Propert. iv. 8. 30. Sed non sine causa abeundum est a scriptura librorum, in qua nihil reprehendi potest.

§. 16 *Castra etiam Prætorum et Præsidium aggressus*] *Prætorum præ-*
Delph. et Var. Clas. Flor.

sidium, in altero Pal. alter vero, *prætoriorum præsidium*, uterque male. *Salm.* *Prætoriorum præsidium* etiam Naz. ap. Salm. item Ryck. Duisb. Fran. et v. e. *Prætoriorum et præsidium* Flor. Edd. B. P. et J. *Prætorum et præsidium* Berol. Magl. et Ald. *Prætoriorum præsidium* Voss. sed 2. *perperam prætoriarum*. Fortassis ita scripserit Florus, ut III. 19. 7. 'Prætorios duces profugos prælio ipsi sequerentur.' Et omnes quos a Viriatho gravibus cladibus adfectos tradunt Veteres, Prætores fuerunt, Vettilius, Claudius, et Plantius. Vid. Epit. Liv. LII. Oros. v. 4. et Aur. Vict. c. LXXI. 'Præsides' pro Præfectis provinciarum Florum e more sui temporis dicere observat Schulting. ad Sen. Controv. xxv. Hoc bene animadversum arbitror: nec enim scio Cic. Liv. aliosque vetustiorum ita loqui.

Claudium Unimanum] De hoc Livius nullam facit mentionem, sed Auctor de Vir. Ill. Orosius, Entropius, idem cum Floro dicunt. *Camers.* 'Vitellium' nominat Diodor. lib. 32. Claudiorum alias cognomen fuit 'Centimanus,' l. 2. §. 36. de O. J. *Freinsh.* *Claudium inhumanum* Voss. 3.

Pæne ad internec. cecidit, et, &c. fixit] Hactenus omnes, *cecidisset, et, &c. fixisset*: nullo sensu: quod etiam Vinctus animadvertit, et propterea particulam *quum* inserendam putavit. Sed hac nostra emendatione, quam et Berneggerus pro verissima habet, res expedita est. Cecidit enim prætorem et trophæa illa fixit sine dubio: sic Auctor de Vir. Ill. Oros. et Entrop. supra citati. Item Adonis Chronic. sub anno 4631. Corrupto locum particula 'pæne,' quæ correctoribus videbatur aliam constructionem requirere: quapropter verborum subsequentium casum mutavit, cum ea vox cum sequentibus coniungenda fuerit. Simile corruptionis exemplum ostendimus in Liv. 4, 31, 8. Loqui-

tur de Mamerco Æmilio, quem ob imminentem censoriam potestatem, notatum et ærarium factum, urgentibus bellis dictatorem dixerant: legitur itaque: 'Adeo, simul fortuna civitatis virtute vera eguit, ut nihil censoria animadversio effecerit, quo minus regimen rerum ex notata indigne domo peteretur.' Hic particula 'Adeo' idem operata est, quod in Nostro illa altera: scripsit enim Livius *eguit, nihil censoria animadversio effecit*, &c. præterea non intellexerunt correctores vim vocis 'simul,' quæ valet, simulatque, quam primum: ita Sall. Cat. 7. 3. 'Juventus, simul' (sic vetustiores edd. non *simul ac*) 'belli patiens erat, in castris per laborem usu militiam discebant.' *Freinsh.*

Cecidit et] Duæ voces in unam coaluerant, librariorumque opera factum erat *cecidisset*: male. Simile mendum in Justino 10, 3, 3. annotavimus, in voce *processisset*, pro qua rescribendum: *processit et*. Item in l. II. de Feriis ubi legitur, *Cessantes, excusationes allegentur*, pro *Cess. exc. allegent, ut*, &c. Similiter corrigendus Obsequens cap. 122. *Cum in agro Pistoriensi Catilinam devicisset laureatos*, &c. Putem legend. *C. Ant. in a. P. Cat. devicit, et laur.* &c. Sicut apud Paul. Diac. lib. 15. pr. *Attila dum cum fratre Bleda*, &c. *devastaret*, &c. *peremit*, &c. *compulit*: lego: *Attila d. c. f. Bl. devastat*, &c. *perimit*: &c. *compellit*. Idem. *Cecidisset et fixisset*, fere omnes libri scripti et editi. E Regg. adnotatum est *cecidit insignia*. Iidem tamen habent *fixisset*, ut alii. Vineus recte animadvertit ita non consistere orationem, nisi inserto *quum*: Qui quum cecidisset Unimanum, et trophæa fixisset, tandem eum Fabius .... Sed hoc propemodum intolerabile hyperbaton foret. Itaque malui sequi Freinshemium, cuius conjecturam etiam Grævius et alii receperunt, etsi non velim præstare ita scripsisse Florum. *Internicionem* hic erat in libris Vineti, in Pal. 2. ap. Salm. Ryck. Regg.

Toll. et o. e. v. item Gruteri, Freinsh. et Grævii. In Cicerone quoque multis locis ita e vett. libb. ediderunt Gruterus et Gronovius. *Internecio* tamen e Prisciano præfert Voss. in Etymol. In Pal. 1. hic et cap. seq. n. 6. *ad interemptionem*: ut in nonnullis libris Ciceronis pro Leg. Manil. c. XI. pro Sull. XI. et pro Dom. XXIV. Vid. Græv. ad ea loca.

Insignia] Sic Pal. et I. Vetus tamen editio, *insignita*: sed illud alterum præplacet: dictum enim est sicut illud Virg. *Æn.* 7. 612. 'Quirinali trabea, cultuque Gabino Insignis.' *Freinsh.* *Insignita* etiam Berol. et Duisb. Recte Naz. Regg. Voss. Flor. Fran. et Magl. *insignia*, pro quo perperam Ryck. *insigna*. Reg. Q *insignia cladis ex fascibus nostris et trabeis*. Frec. 1. 6. 3. 'Trabeas, fasces, ceteraque insignia Romana in montibus suis trophæa præfixit.' Ex his Tullius Fort. XXVI. facit, *ceteraque insignia imperii in montibus suis trophæa fixit*. Ego antiquo. 'Trabeas' hic pro paludamentis Imperatorum poni adnotarat Ryckius. Et ad hos pertinere ostendit vox 'fascibus.' Sic I. 13. 10. 'trabeas' pro amplissimo vestitu dicit. Nam alioqui trabea non erat propria vestis Imperatorum.

In montibus suis trophæa fixit] Servius ad *Æn.* 11, 6. 'Trophæa non figebantur nisi in eminentioribus locis. Sallust. de Pompeio (Incert. 5, 7.) 'Devictis Hispanis, trophæa in Pyren. jugis constituit.' Ex quo more trophæa arcubus exædificatis in urbibus figuntur.' Sc. ut magis sint conspicua. Sic inf. 3, 2, 9. 'Domitius Ænobarbus et Fabius Maximus ipsis quibus dimicaverant locis, saxeas erexere turres, et desuper exornata armis hostilibus trophæa fixere:' ap. Tac. 2, 18, 4. 'Miles [Germanici] struxit aggerem, et in modum trophæorum, arma, subscriptis victarum gentium nominibus, imposuit:' ap. Sil. 15, 482. 'Pyrenes tumulto clipeum cum carmine signat, Hasdrubalis spo-

lium, Gradivo, Scipio victor.' De trophæis Pompeii etiam Dio lib. 41. p. 185. Et Plin. 37, 2, 3. 'Imago, quam Pyrenæis montibus imposuisti.' Freinsh.

§. 17 *Etiam*] Ita v. e. et codd. quidam scripti Vineti: ut et Pall. alii editi, cum. Idem. *Etiam* omnes scripti et Ed. V. B. S. et P. *Eum* Junt. et Ald. Et hoc in quibusdam suis invenisse videtur Vinetus. Nam ita scribit: 'Vetusti quidam libri scribunt *etiam* pro *cum*.' Non video, quam sententiam habeat *etiam*, putoque, locum ita distinguendum: *tropæa* *fixit. Tandem cum Fabius....* ut in Edd. Camertis et Stadii. Et sic videbatur Perizonio. Mox V. E. *oppressit*. Retineo vulgatum. Vid. ad iv. 2. 19.

Pompilio] Diodoro, lib. 32. est *Σκηπίων*. Forte leg. *Κηρίων*, et apud Florum, *Servilio*, pro *Pompilio*. Freinsh. Hic quoque aut turpiter errasse Florum, aut fæde fuisse interpolatum erudite docet ingeniosiss. Perizonius Animadversionum Historicarum cap. 10. testatus, Q. Servilium Cæpionem Consulem anni 613. Fabio Maximo Serviliano successisse, et ab hoc fraude sublatum Viriathum, quod constet ex Appian. Liv. Vell. et Val. M. Neque verum esse Viriathum a Fabio fuisse oppressum, cum contra Viriathus Fabium ad pacem secum æquis conditionibus faciendam adgerit, teste Appiano, qui ista pace labem rebus prospere ceteroquin a se gestis in Hispania imposuerit, idque Epitomen Livii docere. Præterea nullos tum fuisse Romæ Pompilios, sed Florum scripsisse *Popilio*. Fuisse autem M. Popilium anno post Cæpionem Consulem, et ex Hispania quoque tennisse provinciam alteram. Sed eum non contra Viriathum, sed contra Numantinos bellum gessisse, neque id illum confecisse, sed fustum fugatumque cum ignominia successori hoc bellum tradidisse. Posse autem tot erroribus Florum liberari, si pro *successore*

Pompilio scribamus *successore Cæpione Servilio*, quod facile potuisse fieri pluribus in loco laudato ostendit Perizonius. Nec improbo sollertiam Viri et amici eximii, vero similis tamen mihi videtur Florum hic ut innumeris aliis in locis dormitasse. Cæpionem oppressisse Viriathum præter laudatos a Perizonio scriptores clarissime docet Aur. Victor c. 71. 'Pacem a Pop. Rom.' (sic recte ex Mss. Schottus, cum perperam legatur in vulgatis *Popilio*) 'maluit integer petere, quam victus: et cum alia dedisset, et arma retinerentur, bellum renovavit. Cæpio cum vincere cum aliter non posset, duos satellites pecunia corrumpit, qui Viriathum humi depositum peremerunt. Quæ victoria quia emta erat, a senatu non probata.' *Grav.* Quinque libri Vineti Magl. Fran. edd. B. S. P. et J. *Pompilio*. Naz. Pal. 2. Flor. Berol. Duisb. Voss. et v. e. *Popilio*. Ryck. *populo*. Florum, si *Popilio*, vel *Popillio*, ita enim est in Fastis, scripsit, errasse certissimum est. Sed nondum pro certo affirmari potest hoc ab ipso Floro profectum esse. Nam in Regg. diserte scriptum est *Serv. Cæpione*, et in Pal. 1. ap. Salm. quem Gruterus tertium vocat, *Cæpione*, Ald. Camert. et Stad. Edd. *Servilio*, quod Gruterus a Criticis intrasum dicit. Beger. edidit *Cæpione Serrilio*. Recte quidem ex Historia. Sed non debuerat sine ullo præsidio librorum conjecturam Perizonii admittere, qui, quod miror, ne ipse quidem ad scripturam Pal. 1. in quo est *Cæpione*, provocat. Magis inclino ad Florum culpa liberandum, quam condemnandum. Sed reliqui, quod plerique scripti, Ed. vet. ac recentiores habebant.

Violata victoria] Inf. 2, 20, appellat: 'Violare arma Romana.' Freinsh.

Qui conficiendæ rei cupidus] Cure egerint *ἵδι* quippe causam nullam video. In Ryck. enim et omnibus editis au-

tiquioribus legitur, *quippe qui conficiendæ rei cupidus*. Græv. 'Quippe qui' rursus bis cap. seq.

Extrema deditiois] Agitantem de deditioe, quod extremum est in bello. Rursus iv. 5. 'Compulsi et ad extrema deditiois.'

Domesticos percussores] Amicos Viriati, quos pro pace consequenda miserat: vide Appian. p. 296. m. quod item Metellus imitatus est, ap. Sall. Jug. 46, 4, et 61, 3. vergentibus jam populi Romani moribus. Prius enim minime Romana ars putabatur, fraus ac dolus. Hinc cum Q. Marcius gloriaretur decepto per inducias et spem pacis Perse, 'veteres, et moris antiqui memores, negabant, se in ea legatione Romanas agnoscere artes,' Liv. 1, 53, 4. et 42, 47, 5. Quamvis ne hoc quidem Servillii factum probatum, præter ceteros etiam Val. M. 9, 6, 4. indicet. Vid. quæ notavimus supra 1, 18, 21. Insidias hujusmodi 'degeneres' vocat Tac. 11, 19, 4. Freinsh.

Hanc hosti gloriam dedit, ut videretur aliter vinci non potuisse] Plutarch. de Sertorio, simili fraude cæso, in Eumene, c. 37. 'Neque vero Sertorii vitam debonestavit exitus, cui quæsitum est ab sociis, quod hostium inferre potuisset nullus.' Quo Lucianus resperxit, cum in Jove Tragædo dixit, 'adversarium ante pugnam sublatum, invictum mori.' *Idem*.

CAP. 18 Bellum Numantinum scribunt Epit. Liv. 57, et seqq. Auctor de Vir. Ill. cap. 58, et 59. Val. M. 2, 7, 1, 3, 2, 7. ext. 7, 6, 2. ext. August. Civ. 3, 21. Eutrop. 4, 3. Oros. 5, 6. *Camers*. Adde Strab. lib. 3. p. 122. Vellei. 2, 4, 3. Appian. in Hispanicis: Frontin. 4, 1, 1. Plut. Mario, cap. 3. Veget. 3, 10. Diodor. in Excerpt. Vales. p. 381. Freinsh.

§. 1 *Ita virtutis nomine*] Quæro exempla probatorum Scriptorum, apud quos, præcedente adverbio 'quantum,' 'ita' fungatur vice redditivi

'tantum.' Tentavit hunc locum Tollerius Fort. c. XXI. Sed admodum obscura sunt, quæ scribit, culpa, credo, typographorum. Primum putat legendum, *Numantia, quam Carthagini, Capuæ, et Corintho opibus inferior; ita* ....Deinde dicit, se pro *ita* repositurum fuisse *in tantum*, nisi scivisset ista ætate *quantum* usurpatum pro, quemadmodum: ut in Suet. Vesp. iv. 'Id de Imperatore Romano, quantum eventu postea paruit, prædictum Judæi ad se trahentes rebellarunt.' Hinc adparet eum in Floro voluisse retineri *quantum*, et pro eo operas male dedisse *quam*. Vernum *quantum* non Suetonii modo, sed etiam Terentii et Ciceronis ætate ita usurpatur. Terent. Andr. 1. 3. 2. 'Quantum modo intellexi senis sententiam.' Cic. III. Ep. Fam. 8. 'Etsi, quantum ex tuis literis intelligere potui, videbam.' Ac neque 'quantum' in his plane idem est, quod quemadmodum, neque particulam redditivam, quam Grammatici vocant, post se habet. Suspicio *quemadmodum* fuisse scriptum compendio literarum, et ex eo deinde ortum *quantum*. 'Quemadmodum' obvium est in Cic. et aliis, 'ita' vel 'sic' sequentibus. Ipse Flor. II, 6. 19. et II. 8. 1. 'quemadmodum....sic.' Vid. Stewech. de Particul. Ling. Lat. Doctiss. Wopkens, ut probet hunc locum non fuisse tentandum, in Adversar. in Dictyn profert locum Venantii Fortunati lib. III. 495. (est in Poëtis Christianis Fabricii p. 705.) 'Quantum nocte dies distat, sol lampade lunæ, Factori cedunt sic tua facta suo.' Si Florus esset scriptor mediæ sæculi sexti, ipse quoque hic nihil tentandum putarem.

§. 2 *Sine muro*] 'Nec enim est magnus murorum usus urbibus cum viris vincendi gnaris.' Plut. Symp. 2, 5. Sic ad hoc quoque caput pertineat, quod Strabo, lib. 3. pag. 106. ait: 'Quosdam eorum, qui ad Durium amnem accolunt, Laconica uti vitæ

ratione.' Nam Sparta sine muris, ad Antigonum usque, si credimus Justino, 14, 5, 6. *Freinsh.* Strabo lib. III. p. 162. et Appian. in Hispan. p. 281. et 307. tamen memorant muros et munitiones Numantiæ, et Oros. v. 7. arcem. Vid. Cellar. II. Geog. Ant. 1.

Apud flumen Durium sita] Sic quidem recenter editi, aut *situata*: at noster antiquus tantum habet, *apud flumen sublata*: et vere: Mss. Vineti aberat etiam vox *Durium*, eratque in plerisque, *apud flumen silata*. Pal. 2. præfert, *apud flumen Sylata*: tert. *apud flumen situata*. Grut. Sueyro, in versione Velleii: *La Numancia ciudad puesta segun Morales en el fin septentrional de los Celtiberas, en los pueblos llamados Arevacos, poco mas de una legua mas arriba, de donde ahora esta la ciudad de Soria, a la pouente que llaman de Guaray, lunte el rio Duero.* *Freinsh.* *Apud flumen Durium sita*] In Ryck. ut et in aliis libris, docente Grutero, desideratur *Durium*. Græv. *Durium* nec Vineti, nec alii scripti, excepto Reg. F, nec vett. editt. habent. Sequens vox varie scribitur. Naz. Vineti quidam, Reg. F, Magl. Voss. 1. et 3. *silata*. Pal. 2. ap. Salm. *Sylata*. Voss. 2. *Siladam*. Pal. 1. Flor. Edd. B. S. et P. *situata*. Berol. Duisb. et v. e. *sublata*, quod edidit Begerus. In Fran. scriba conjunxerat duas varias lectiones *apud flumen silata*, vel *situata*. Et ita etiam in quibusdam libris Vineti erat. Viderint acutiores, si ex his aliquid ad hunc locum emendandum possint exsculpere. Mihi nomen fluvii vix videtur posse abesse. *Situatas* barbarum esse recte pronunciat ad h. l. Vinetus. Nec dubito, quin pro eo legendum sit *sita*: ut in Ryck. Reg. Q et nonnullis Vineti.

Quatuor millibus] Variat Strabo dicto libro. *Freinsh.* Numantinorum numerum alii majorem, et contra Romanorum minorem faciunt. Vid. hic Vinet. Interpp. Velleii II. 1. et

Perizon. Animadv. Hist. c. vi. p. 208. Mox *millium* non legebatur in duobus Pall. Duisb. Fran. et edd.

V. S. et P. In Ryck. ^m XL. unde error

oriri potuit. In sec. Pal. et Regg. male *exercituum*, et in Reg. Q pejus *quadraginta millium exercituum per annos XIV. sola vires sustinuit*.

Per annos quatuordecim] Strabo lib. III. p. 162. bellum Celtibericum, quo etiam Numantinum comprehendit, viginti annos durasse scribit. Et Numantinos jam inde ab initio hoc bello implicatos fuisse, et jam A. U. 690. i. e. 20. annis ante excidium urbis eorum, cum Rom. pugnassee, constat ex Appian. Hispan. p. 280. 281. Sed cum sola Numantia ne quidem per 14. annos bellum gestum est. Petavius IV. Rat. Temp. II. hoc numero etiam bellum cum Viriatho comprehendit censet. Sed ita Florus etiam 20. annos ponere potuerat.

Savius aliquanto perculit] Lipsio rectius videbatur: *sapius aliquando perculit*: non laudo. Sævius perculit Romanos Numantia, quam Carthago, aut Corinthus. Mox pro edito *pudendis fœderibus affecit*, Ryck. p. *vulneribus af.* hoc est, cladibus, ut sæpe loquuntur auctores. 'Affici clade,' aut 'vulnere,' nemo nescit quam bene dicatur, sed quam bene dicatur *affici fœdere* viderint alii. Græv. Perizonius *fœderibus* defenderat, adscripto loco Flori III. 21. 13. Vellei. II. 1. 'Pompeium ad turpissima deduxit fœdera, nec minus turpia ac detestabilia Mancinum.' Et potest Florus videri præcipue respicere ad turpia illa fœdera, quæ mox memorat. Sed est tamen inauditum genus loquendi *fœderibus aliquem adficere*. Itaque *vulneribus* recte prætulit Grævius vulgato *fœderibus*, quod habent alii o. s. et c. *Vulnus* pro clade notissimum. Et *pudenda vulnera*, ut 'pudendæ clades' ap. Liv. XXV. 6. 'Vul-

nere adficere,' Tac. iv. A. 45. 'Pisonem uno vulnere in mortem adfecit.' Et Scriptor de Bell. Hispan. c. xii. 'Compluresque vulneribus adfecerunt,' 'Clade adficere' Curt. x. 6. Et sic forsitan melius legatur in Vell. ii. 30. ubi de bello gladiatorio scriptum est: 'Gravibus variisque casibus adfecere Italiam.' Nam *casibus aliquem adficere* non memini me usquam alibi legere. Suet. Cæs. xxv. 'Germanos maximis adfecit cladibus.' Curt. x. 6. 6. 'Clades, qua adfecti sumus.' Si tamen 'casibus' videbitur retinendum ex Sulp. Severo, quem in vita B. Martini cap. xxi. ita loquutum ostendit Wopkens. in Adversar. in Velleium, per me licet maneat cum aliis singularibus Velleii, quæ Sulpicium imitatum esse dicit. Begerus hic *vulneribus* in contextum intulit, quod non fecerat Grævius, contentus sententiam in Animadv. dixisse.

§. 3 *Si fateri licet*] Apud aures insuetas audire vera. Simili præfatione utitur inf. 3, 7, 1. *Freinsh.*

Sedigenses socios] Omnino verum est, *Sedigenses*: quod cum alii jam vidissent, mirum eos retinuisse: tres scripti Codd. *Sedigenses* scribunt. *Salm. Sgulenses*] Sic Pall. tres: nam nunc iterum in scenam redit ille Naz. *Grut.* Hoc autem ipsum cum, Thebis dirutis, Athenienses fecissent, 'ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione bellum deprecantibus, ita demum remisit, ut oratores et duces, quorum fiducia toties rebellet, sibi dedantur.' Justin. 11, 4, 10. ut ita non adeo injusta belli causa videatur, receptatores hostium invadere. *Freinsh.* Hic quoque de scriptura Codd. Pall. in diversa eunt Salmasius et Gruterus. *Sedigenses* Toll. Regg. Voss. Fran. Duisb. et Edd. vett. sed Ald. *Segedenses*, Ryck. *Sedigentes*. 'Segida' urbs Celtiberiæ est ap. Steph. Eam non longe ab-

fuisse Numantia intelligitur e Strab. lib. iii. p. 162. et App. in Hispan. p. 279. Sed huic et Plinio iii. H. N. est 'Segeda.' Vid. hic Vinet. et Rupert.

§. 4 *Deprecatio*] De hac nihil scribit Appianus, sed Numantinos una cum Segidensibus adversus Rom. pugnasse auctor est, in Hispan. p. 279.

Hoc sic a barbaris acceptum] De Hispanis in genere Justinus, 44, 2, 5. 'Plurimis militares equi et arma sanguine ipsorum cariora,' ubi notam Bernecceri vide: et quæ notamus sup. 1, 10, 2. et 2, 3, 5. Item Dionys. ap. Vales. 529. et sup. Curt. 1, 14, 6. *Freinsh.* Liv. lib. 34. c. 17. ostendit omnes Hispanos hoc ingenio fuisse, plerosque manus sibi attulisse ob adempta arma: 'Ferox gens,' inquit, 'nullam vitam rati sine armis esse.' *Græv. Naz. Fran. Toll. Duisb. Voss. 1. 2. et v. e. abscederentur* ab 'abscido:' quod probabat Tollius.

Megara viro fortissimo duce] Illud viro mihi suspectum est; nec temere: satis fuisset dicere, *Megara fortissimo duce*. Hoc leve tamen argumentum: illud fortius, quod omnes libri *victo*, non *viro*, scribunt: an legendum, *Megara invicto et fortissimo duce*? an potius *Megaravicto*, aut *Megaravisto*, ut *Megaravistus* sit nomen proprium illius ducis? Quibus otium est, verum querere non omittent, nos ad sequentia pergamus. *Salm. Megara viro*] Videtur restituendum, *Megaravicto*: nam sic sane Pall. tres: nisi quod fere duabus vocibus exararint, *Megara victo*. *Grut. Ryck.* etiam *Megara victo fortissimo duce*. Videntur *Salm.* et *Gruterus* non absurde conjecisse *Megaravisto fortissimo duce*. *Græv.*

Conversi, Pompeium] Ἀσύνδeton cum hac distinctione non magnopere placet. Malim cum Perizon. *conversi. Pompeium prælio aggressi fœdus t. m.* De Pompeii rebus gestis adversus

Numantinos Pigh. ad A. U. 613. Add. Cic. III. de Off. 30. De Mancini Pigh. ad A. U. 616. Ap. Appian. in Hispan. p. 300. male 'Atilius Mancinus.'

§. 5 *Ne oculos quidem*] Scio quidem, a Viris doctiss. exponi hæc de ardore vultus et oculorum, de quo sup. 1, 16, 12. quædam notavimus: sed h. l. videntur simplicius intelligenda, ut dicat Auctor, non ausos appropinquare Numantinis. *Sie haben ihnen nicht getruet under die augen zu treten.* Freinsh. Tantum terrorem offundunt animis clades. Similia de Masæsyli Liv. narrat lib. 30. 'Tum vero Masæsyli, non modo primum impetum, sed ne conspectum quidem signorum atque armorum tulerunt. Tantum seu memoria priorum cladum, seu præsens terror valuit.' Græv. Recte Freinsh. et Grævius. Est enim hic extremus gradus timoris. C. Nep. Epam. VIII. 'Quod eos coëgit apud Leuctra superare Lacedæmonios, quos ante se Imperatorem nemo Bæotiorum ausus fuit adspicere in acie.' Vid. ibi Gebhard. Herald. II. Advers. 4. Rupert. ad h. l. et Benth. ad Horat. I. Carm. 3. 18.

§. 6 *Armorum manubiis*] Non intelligo quæ sint *armorum manubiæ*, nec quisquam Interpretum id exposuit. Sententia verborum vix alia esse potest, quam Romanos a Numantinis coactos fuisse arma tradere: nam sic *armorum manubiæ* dicerentur, ut Livio in XXXI. 37. 'Spolia armorum.' Sed hoc nemo prodidit. Appian. p. 300. scribit Mancinum a Numantinis loco iniquo circumventum pacem cum iis æquis conditionibus fecisse. Plutarchus in Ti. Graccho addit, Numantinis omnia, quæ in castris erant, in prædam concessa fuisse. Dubito ergo an Florus scripserit *armatorum manubiis*; ad augendam ignominiam Romanorum, qui quum arma haberent, tamen hosti omnia sua diripienda dare

coacti fuerint, quæ ferro defendere debuerant.

Ad internecionem] Epist. Liv. 55, 5. 'Quum spes nulla servandi exercitus esset.' Freinsh. *Cum ad internecionem sævire potuissent*] Ryck. *cum ad internecionem delere potuissent*: hoc est, occidere, ut alii loquuntur. Græv. Sic quoque Voss. 3. *Internecionem* rursus Ryck. Toll. Duisb. et o. c. *interemptionem* Pal. pr. Vid. Cap. præced. n. 16.

§. 7 *Deditione Mancini*] Adde Vellei. 2, 90, 5. et quæ notamus supr. 1, 16, 12. Freinsh. De deditione Mancini Appian. et Plutarch. l. d. Cic. III. de Off. 30. Flor. III. 14.

§. 8 *Carthaginiis incendiis ad excidia urbium imbuto*] Nimirum, 'Iter est, quacunque dat prior vestigium:' ut loquitur P. Syrus: et vere Patern. 2, 3, 5. 'Non ibi consistunt exempla, unde cæperunt: sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime evagandi sibi viam faciunt:' de qua re luculentiora promissimus, ad Tac. 13, 16, 5. *Grut.*

§. 9 *Acrius in castris*] Hunc locum Begerus, si ei credimus, restituit e Cod. Berol. At ego neque in scripto ullo libro, neque in edito aliter inveni; præterquam in quibusdam Edd. Elzeviriorum, et iis, quas curavit Schrevelius, in quibus negligentia operarum editum erat 'acrius in castris, quam cum Numantino.'

§. 10 *Quippe*] Disciplina militaris quibus artibus revocari possit, hoc ipso, aliorumque ducum exemplis, docent, Veget. 3, 11. Frontin. 4, 1. Val. M. 2, 7. Freinsh.

Injustis] Hoc contra nescio quos, qui malebant *insuetis*, recte tueretur Anna ex illo Virg. III. G. 346. 'Haud secus ac patriis acer Romanus in armis Injusto sub fasce viam dum carpit:' quæ in eamd. sententiam laudat Veget. I., de Re Milit. 19. Nempe ut 'justum' dicitur pro eo, cui modus inest; ita 'injustum' pro

immodico et nimio. Add. Gron. ad Quintil. Decl. III. 16.

Servilibus maxime operibus] Imitatus hoc est Sylla. Vide Plutarch. in Vita. *Freinsh.* Hæc se non æquis oculis legere scribit Lips. v. de Milit. Rom. 6. Nam milites Rom. ipsos omnia opera castrorum fecisse, numquam servos, nisi semel aut iterum, ob causas: quamquam iidem interdum adjuverint, milites ipsos omnia onera sua portasse, nec iis ab Imperatoribus disciplinæ studiosis permisum fuisse servum aut jumentum ad eam rem habere, docet Ib. Dial. II. Sed Florus hæc nunc ideo 'servilia opera' vocat, quia sub Ducibus disciplinæ militaris negligentibus, quales fuerant, qui ante Scipionem bellum cum Numantinis gesserant, lixæ et calones semper magno numero in castris erant, et opera castrorum faciebant. Ita Salm. ad Spartian. Adrian. XIII.

Ferre plenius vallum] I. e. plures vallos, quam pro more, gestare. Vallos secum ferebant milites, ut statim se vallare ac munire possent, si castra subito locanda, aut alia necessitas esset. Lips. v. de Mil. Rom. 11. Liv. XXXIII. 6. 'Quintius postridie, vallum secum ferente milite, ut paratus omni loco castris ponendis esset, progressus.' Serv. in Virg. VI. Æn. 1. 'Consuetudo erat militis Romani, ut ipse sibi arma portaret, et vallum.' Ferebant autem singuli plerumque ternos vel quaternos vallos in unum fascem compositos. Polyb. XVII. 14. Pro his Scipio eos coëgit septenos ferre. Epit. Liv. LVII. vid. Lips. I. d. 'Plenus' pro copioso et abundante obvium est. Sed non scio, quis præterea 'hoc vallum' dixerit pro, hic vallus. Munio tota castrorum et alia munimenta siue discrimine *vallum* et *vallus* dicuntur. Scriptor Bell. Alex. c. II. 'Omnibus viis atque angiportis triplicem vallum obduxe-

rant; erat autem quadrato exstructus saxo.' Gron. III. Obs. 18. Vid. quæ adnotantur ad Liv. VIII. 38. 7.

Scorta] Polyb. ap. Vales. 206. 'Ὅτι Σκίπῳ ἐταῖρος καὶ θύρας καὶ μάντεις ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου. *Freinsh.* Epit. Liv. LVII. 'Duo millia scortorum castris ejecit.' Lipsius v. de Milit. Rom. 18. exponit mulierosos. Sic Quintil. Decl. III. 3. 'Inter Romanarum legionum manipulos scorta deligere, et ad stuprum trahere sacramento rogatos.' Et ib. II. 'Itane tandem scorta tua stipendium merentur, et sub signis exoletos trahis?' Et *scortum* hac significatione sæpe ap. Latinos. Curt. 10. 1. 'Amicos Regis non scorta se colere: nec moris esse Persis mares ducere, qui stupro efeminarentur.' Liv. XXXIX. 42. 'Philippum Pœnum, canum ac nobile scortum.' Vid. Ald. ad Cic. de Senect. XII. Torrent. ad Suet. Vitell. III. et Burm. ad Quintil. I. d. Appianus tamen, nam in eo leguntur, quæ habet Suidas in ἐταῖροι, fortassis e Polyb. cui Valesius et Freinsh. hæc tribuunt, p. 303. a Scipione ἐταῖρας, meretrices, castris ejectas dicit. Sed præfero sententiam Lipsii: nam femineus sexus plane removebatur a castris Romanis. Et hæc causa nefandæ libidinis cum maribus in castris. Nec movet me auctoritas Appiani; nam hic vocem Latinam 'scorta,' quæ de utroque sexu dicitur, tantum de sequiore dici putare potuit. Add. annotata ad Liv. Epit. LVII. A Græca militia quoque non abfuisse eam fœditatem, argumento est Cinædopolis, insula parva Ceramici sinus, ita dicta, quod in ea Alexander M. probrosos ex exercitu suo reliquit. Plin. v. H. N. 31. Ad hæc *scorta* Ryck. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voss. 3. Supr. c. 8. §. 3.

Necessariæ] Naz. Florent. Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. *necessariæ*: quod Salmasio melius vide-

batur. Nihil muto: ne quis ad omnia præcedentia referat.

Amputantur] Tolluntur, adimuntur: xxiv. 7. 'Amputari moras jubent.' Cic. Somn. Scip. vi. 'Quibus amputatis, cernis profecto, quantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit.' *Circumcidere* dicit Cels. iv. 20. 'Circumcidendum vinum est in totum annum.' Et vi. 9. 'Vinum ex toto circumcidendum est.'

§. 11 *Tanti esse exercitum*] Hinc Liv. 2, 39, 1. 'Rem Romanam, ducibus quam exercitu, fortiolem:' et 5, 28, 5. 'Multitudinem semper ferme regi regi esse similem.' Antigonus Gonatas, sine literarum ad Zenonem, quæ ap. Laërtium leguntur: 'Qualis princeps fuerit, tales quoque illes, qui ejus imperio parent, plerumque evadere verisimile est.' Claudian. in Eutrop. 2. 415: 'Cum duce mutata vires:' et ita plane Liv. 5, 19, 3. Vide omnino Grut. ad Tac. Discursum sextum, et decimum. Adde supr. 2, 17, 13. Plutarch. Lucullo, cap. 30. Sen. Ep. 104, 40. Justin. 4. 4, 7. et 6, 8, 2. Tac. H. 2, 68. H. 2. 73, 2. Claudian. de Laud. Stilic. 1, 168. Sall. Jug. 32. Ecclesiast. 10, 2. Proverb. 29, 12. *Freinsh.*

§. 12 *Viris*] Vid Ind. et Græv. ad III. 3. 8. Postulabant sibi æqua imperari, quo nomine libertatem intelligebant, ut qui nullius imperio parere didicissent. Appian. in Hispan. p. 309.

Veram et sine exceptione victoriam] Sic legati fatentur; 'Jugurtham sine ulla pactione, sese regnumque suum in illius fidem tradere.' Sall. Jug. 62, 4. de qua deditionis specie abunde diximus ad Liv. 42, 8. Grut. Hodie vocant sich auf gnad und ungnad ergeben. Freinsh. 'Sine exceptione,' i. e. sine conditione, pactione ulla. Sen. iv. de Benef. 34. 'Ad omnia cum exceptione veniet, si nihil inciderit, quod impediatur.' Petron. c. LXXXVI.

'Cum hac tamen exceptione, si ille consenserit.' Plin. i. Epist. 2. 'Nec est, quod putes, me sub hac exceptione veniam postulare.' Suet. Cæs. LXXVIII. 'Nec destiterit per continuos dies quidquam cuiquam, nisi sub exceptione, polliceri, si tamen per Pontium Aquilam licuerit.' 'Excipere' in venditionibus aliisque pactionibus proprie dicuntur, qui sibi aliquid retinent, vel conditionem aliquam adponunt. Unde 'exceptio' pro conditione et pactione. Vid. Rævard. II. Varior. 13. Brisson. de V. S. Torrent. ad Horat. II. Sat. 3. 285. et Gron. ad Sen. Epist. xxx. et ad Controv. II. Ita supr. II. 6. 3. 'Saguntus fœdere in libertatem excepta.'

Primum] Ea vox non ab Auctore; nec ulli rei videtur esse. *Freinsh.* Sane non magnæ rei est; et omisit eam Begerus, sed tamen contra omnes libros. Et potest ita accipi, eos primum voluisse pugnantes mori: deinde, ubi hoc non concedebatur, alia inivisse consilia, quæ mox referuntur. Apertior esset sententia, si paullo post scriptum fuisset, *deinde, quum fossa...* Sed 'primum' etiam ap. alios sæpe solum ponitur, non sequentibus particulis 'deinde,' 'postea,' aut similibus. Vid. Manut. ad Cic. II. Ep. Fam. 9. et VII. 23. Fabric. ad Cic. I. Off. 14. et Stewech. de Partic. Sed tamen non bene fluit oratio.

Destinata morte] Justin. xx. 3. 'Omissa spe victoriæ in destinatam mortem conspirant.'

Epulis, quasi inferiis] Passim animadvertas hunc morem ap. Nostr. 4, 2, 69. 4, 12, 50. et Tac. 2, 31. Appian. I. Civil. p. 379. Oros. 5, 18. et alios. Rationem reddit Salomon ille sapientiss. Proverb. 31, 6. et Liv. 26, 14, 3. 'Ut alienentur mentes ab imminenti sensu mali.' Hodie Turcis in prælium profecturis familiare est, ex albo papavere confecti opii esu munire pectus adversus incerta eventuum,

quod *Massac* vocant, referente Bauhino, in Pinace suo Medico. Adde Casaub. ad Baron. 16, 80. *Freinsh.* Item Rupert. ad h. l. et Cuper. ad Auctor. de Mortib. Persecut. c. XLIX. Sen. i. de Ira 13. 'Multi meliores ad ferrum fuere male sobrii.'

Celia] Cerevisiæ, ut fere vocatur, genus. Vide late de hac re Hadrianum Junium, Animadv. 2, 12. et Lindembrogium, ad Ammian. 26, 22. Quibus adde lepidum Epigramma Juliani, ab Erasmo versum hoc modo: 'Bacche quis? unde venis? verum tibi dejero Bacchum, Te hand novi, tantum est cognitus ille Jovis. Is nectar redolet, hircum tu: dic, age, num te E spicis finxit Gallia vitis inops? Non igitur Bacchum te dixerō, sed Cerealem, Et frumentigenam, nec Bromium, imo Bromum.' Item Plin. 14, 22. in fine. *Freinsh.* De 'celia' est Epistola Boxhornii ad Blancardum in Epistolis Boxhornii, et Crenii Analect. p. 215.

Sic vocant indigenæ ex frumento potionem] Hoc sequor: sed habetur in libris optimis: *Sic vocant indigenam ex frumento potionem.* Indigenam potionem, ἐπιχώριον πόμα, et fortean ita scripserit Florus: quod temere non affirmarim. *Salm.* Naz. *indegenam.* Pall., quidam libri Vineti, Fran. Magl. Berol. Duisb. Voss. 1. et v. e. *indigenam.* Hoc prius probaverat *Salm.* Et recte quidem. Plin. xiv. H. N. 6. 'De indigena vino.' Sidon. xxii. Carm. 27. 'Indigenam fulminis ignem.' Gell. ii. 24. 'Neque vino alienigena, sed patrio usuros.' Val. M. i. 5. 'Extera, id est, alienigena exempla.' *Vocat indigena* nonnulli libri Vin. et Voss. 2.

Ex frumento] Tac. in Germ. 23. 1. 'Potui humor, ex hordeo et frumento, in quandam similitudinem vini corruptus.' *Freinsh.* Etiam aliæ gentes potione et tritico, hordeo, pane, vel milio utebantur. Vid. Vinet. et

Rupert. ad h. l. et Pichen. ad Tac. l. d. Add. huc, quæ ad l. 9. D. de tritice. vin. ol. leg. scribit Cujac. xxiv. Obs. 39.

§. 13 *Non est permissa pugna morituris*] Prudenter; cum desperatis enim pugnare, nihilo sanioris sit: quapropter id sedulo caverunt maximi duces. Agesilaus pugnare ob hanc causam noluit cum Messeniis, ap. Polyæn. lib. 2. Frontin. 2, 1, 10. et cum Thebanis, ap. Diodor. 15, 33. Emperamus Spartanus cum Messeniis, ap. Pausan. Messen. p. 257. Pelopidas cum Phocensibus ap. eund. Polyæn. dicto libro. Omnesque ii quos recenset Frontinus 2, 6. quibus add. Aribæum ap. Polyæn. lib. 7. Syracusanos ap. Thucyd. 7, 15, 10. Locris certe a Crotoniatis pugnare coactis, 'non alia causa victoriæ fuit, quam quod desperaverant.' Justin. 20, 3, 6. Marius 'forti desperatione viam spei fecit.' Oros. 5, 15. Adde inf. 3, 3, 8. Adde Tac. H. 3, 60, 5. Latron. Declam. in Catilin. 3, 8. Tac. 12, 31, 8. Justin. 1, 6, 12. Cronic. del Pern 2, 213. Xenoph. p. 643. ubi Epaminondam Spartæ imminentem a paucis oppidanis pulsum refert; ad dens ὡς τοὺς ἀπονενοημένους οὐδὲς αὐ ὑποστᾶν. Insigne rei hujus exemplum ap. Fulgos. 6. 11. de Gandavensibus. Ii enim a Ludovico Flandriæ Comite obsidio pressi, cum dedere se vellent, si toleranda viris imperarentur: ille autem, pedibus nudis, abjectis exterioribus indumentis, aperto capite, fune in collum accepto, veniam petere juberet: indignitate rei ad desperationem acti, cum quinque millibus eruptione facta, hostilem exercitum 30000. ceciderunt. *Freinsh.*

Lorica] Adde inf. 3, 10, 25. Plura in Ind. *Freinsh.* 'Loricam' hic et iii. 10, 25. pro toto aggere ponit. Vid. Lips. in Ind. et Schel. ad Hygin. *Quatuorque castris*] Appian, in His-

pan. p. 306. tradit, a Scipione gemina castra ad Numantiam facta, et eorum alteris ipsum, alteris Fabium fratrem ejus præfuisse. 'Quatuor castris' dicit, pro quaternis, et iv. 12. 54. 'Tria castra' pro ternis, contra canonem Grammaticorum, qui singulari carentibus distributiva jungenda dicant. Servius ad Virg. viii. Æn. 168. 'Cicero per epistolam culpata filium, dicens male cum dixisse: 'Direxi literas dnas.' Sed hoc non est perpetuum. Tac. 2. A. 71. 'Numerate sex liberos.' Suet. Cæs. L. 'Post tres liberos.' Sic 'Jus trium liberorum' ex Lege Jul. de Maritand. Ordin. ap. Plin. et alios. Et 'tres,' 'quatuor,' 'quinque liberi' in libris Jctorum sæpe.

[Fames] Vide sup. 1, 10, 2. et inf. 3, 22, 9. *Freinsh.*

[Ab duce orantes prælium] Scripta lectio, *orante*. Lege, *orant*: sequitur enim in iisdem scriptis, et *ubi hoc non impetrabant*: quod magis placet. *Salm.*

[Tanquam viros] Nam ille alter per-eundi modus, vilissimos fortissimosque non distinguit. Senserunt hoc Alexandri milites cum 'quererentur clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste dejectum, sed abluentem aqua corpus ereptum esse.' Curt. 3, 5, 5. Non pigebit subjicere verba Heinsii: quem literarum hac tempestate principes inter, consensus doctorum numerat: ea sunt autem in laudatione funebri Principis Mauriti, de obsidione Bredana: 'Hosti nova hæc obsidionis ratio placere cœpit, qua de fame ac egestate militis, non de virtute, triumphatur, qui nihil gravius indigniusque tulit, quam quod præliis ab hoste interclusus, ad ignaviam redigeretur, expugnatus antequam oppugnaretur.' *Freinsh.*

[Ubi non impetrabant] Ryck. *sed ubi hoc non impetrabant*: quod vulgatæ præfero. Græv. In Ryck. hoc legi non videram. Salmasius e Naz. ad-

notarat *ubi hoc n. e Pal. 1. sed ubi hoc n. c Pal. 2. et hoc ubi n.* quod etiam in Fran. et Magl. est: *et hinc ubi Voss. 2. sed ubi non Regg. Berol. Duisb. Voss. 3. et v. c. ubi non Flor. et Voss. 1.* Sed hæc levia sunt. *Orantes* non video quomodo retineri possit: nam non cohæret oratio hæc, *ab duce orantes prælium placuit eruptio*. Perizon. pro eo quoque scripserat *orant*. Videtur scribend. ac distinguennd. *ab Duce orant prælium, ut t. v. occideret: ubi non impetrabant, p. e.* Nescio tamen an *orantes* relinqui, et hoc totum ita accipi possit: *Ubi ab Duce prælium orantes non impetrabant, placuit eruptio*. Hoc placet Wopkensio II. Tullian. Lect. 15. ut suppleatur *is*, quod ego quoque excludi non volebam. Non dissimile est hoc Livii III. 70. 'Unde quum eadem reverti posset ad suos...terga impugnare hostium satius visum est.' *Begerns orant prælium...et ubi non i.*

§. 14 *Inde*] Hoc est, ex cadaveribus occisorum: meminit Val. M. 7, 6, 2. ext.: 'Capta jam urbe complures inventos, artus et membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes.' Idem Petronius, fine Satyrici: utrobique similia invenies exempla: quibus accenseas et illud Persarum sub Cambyse, ap. Sen. de Ira, 3, 20. Adde quod ex Olympiod. narrat P'hotius, Biblioth. cod. 80. 'Dum Vandalæ Hispanias vastarent, qui in muratas se urbes Romani receperant, eo inedia adaecti sunt, ut invicem se laniando edere cogerentur. Ibi mulier una, quatuor liberorum mater, omnes devoravit.' Nota sunt quæ acciderunt Hierosolymorum obsidio. Add. Reg. 4. 6, 15. et Tac. Agr. 28, 3. de Usipiis. *Freinsh.*

[Ruptis equorum cingulis] Nempe, quibus stragula et ephippia adligabantur; de quibus Ov. R. A. vs. 238. Apulei. de Deo Soer. pag. 54. Ed. Elmenh. Claudian. Epig. xx. xxi. et xxiv. ubi etiam 'zonas' et 'balteos'

vocat. Non scio unde hoc acceperit Florus. Sed mihi valde suspectum est. Nam primum plerique veterum ita periti erant equitandi, ut nullo negotio etiam sine stragulis et ephippiis equis vehi possent. Vid. Lips. III. de Mil. Rom. 7. Deinde, non facile credi potest, Numantinos tam arcta obsidione pressos, qualem describit Appianus, consilium per munitiones hostium cum equis erumpendi capere, vel de ejus successu quidquam sperare potuisse. Denique, si jam tanta fames in urbe erat, ut ne humanis quidem cadaveribus abstinerent obsessi, quod etiam alii prodiderunt, nequaquam credibile est, iis equos ad fugam superfuisset. Appian. quidem in Hispan. p. 309. eos nec pecudem nec herbam amplius, qua vescerentur, habuisse scribit.

§. 15 *Itaque etiam deplorato exitu*] Illud *etiam* non agnoscit optimus librorum Naz. et isto auctore expungere debes: adde, si vis, et veterem editionem, quæ cum Naz. convenit, ut ita pluribus auctoribus expungas. *Salm.* Adde Nazarian. et veteri editioni Ryckianum, qui *etiam* æque ut illi ignorat. *Græv.* Ignorant et alii scripti. E Voss. quidem adnotatum erat; sed suspicor ibi aliquid erroris esse: nam *etiam* erat in Ed. quæ cum Voss. collata erat.

Hoc genere] Theogenem quendam hujus facinoris auctorem facit Val. M. 3, 2, 7. ext. Vide et Sen. de Ira, 1, 11. Simili ratione, vel furore potius, a victorum potestate se suaque vindicarunt, Abydeni, ap. Polyb. 16, 16. Astapenses, Liv. 28, 22. Axiothea Nicoclis, ap. Polyæn. lib. 8. Butes Persa, Plut. Cimone, cap. 13. quam Borgen vocat Polyæn. lib. 7. Cantabri, inf. 4, 12, 50. Cappadoces, Justin. 13, 6, 2. Carthaginienses, Florus, 2, 15, 17. Val. M. 3, 2, 8. ext.: Cimbricæ feminæ, inf. 3, 3, 29. Gallica quædam gens, Oros. 5, 14. Adonis Chronic. sub anno 4690. Isaurenses,

Diodor. 18, 22. Istri, Liv. 41, 11. Judæi, Joseph. de Bell. Jud. 6, 28. et 7, 18. Magdeburgenses, si vera est quorundam narratio, nuper: Maremenses, Diodor. 17, 25. Metulii, Appian. Illyrico: Saguntini, supr. 2, 6, 4. Scapula, Hirtius de B. H. cap. 33. Sidonii, Diodor. 16, 45. Sobii, Curt. 9, 4, 6. Tauchori, Xenoph. de Exped. Cyri, lib. 4. Thalenses, Sall. Jug. 76, 6. Theoxena, Liv. 40, 4. Turci, in expugnatione Nauptacti, Jovi. Hist. lib. 31. Vaccæi, Liv. Epit. 53. Xanthii, Plut. Bruto, cap. 74. Quibus adscribam quæ in citato opere de nautis Belgicis, ab hostibus oppressis, prædicat Heins. 'Navibus accensis, pulvere icti, et cum hoste in aërem elisi, quia non vincuntur, ex opinione sua vincunt.' *Freinsh.* Aliter nonnihil de Numantinorum exitu narrant Appian. p. 310. Val. M. l. d. et Oros. 5, 5.

§. 16 *Macte fortissimam*] Ita quidem edendum curavi; si cui minus placeat, non impedio quin rescribat antiquam lectionem, quam in variis inveniet: *macte fortissimam civitatem*, videtur dixisse, sicut dicitur, 'Bene me,' 'Bene te,' 'Bene nos,' &c. ap. Plaut. sic Tibull. lib. 2. 'Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat:' hinc 'benedicere aliquem:' nam illud, 'asseruit,' ad seqq. pertinet, 'cum fide socios:' asseruit socios cum fide, h. e. fideliter, bona fide: ita loquuntur Auctores: sicut 'Cum summo studio,' Sall. Cat. 51, 33. 'Cum cura,' Liv. 3, 4, 4. 'Cum bona fide et gratia:' qualia loca multa notavi in Ind. Taciti. Ceterum, hunc *μακαρισμὸν* Florus, non ut Rom., sed ut Hispanus, aut Hispaniensis, addit. *Freinsh.* Magl. *macte fortissimam*. Ryck. *macteque etiam fortissimam*. Ceteri scripti, et o. e. v. *macte esse fortissimam*. Credo esse illud partim ortum a prava distinctione, quæ est in Duisb. Frau. et v. e. in quibus 'asseruit' conjungitur cum superio-

ribus; partim ex eo, quod non satis intelligenter rationem et usum vocis 'macte.' Est quidem supplendum *esse*, ut integra oratio sit, 'Macte esse jubeo fortissimam civitatem,' quemadmodum ap. Liv. II. 12. 'Juberem te macte virtute esse:' sed non necesse est addi. De formulis 'macte,' 'macte esto,' 'macte esse jubeo,' multa Scal. I. Epist. 20. Catan. ad Plin. Panegy. XLVI. et Noris. Cenotaph. Pisan. Diss. III. c. 5.

§. 17 *Unus enim vir*] Dissentit Strabo, lib. 3. et Appian. p. 311. sed a Nostro stat Veget. 3, 10. ubi vulgatum alteri præfero; nec enim tam absurdus inde enascitur sensus, ut videbatur Viro docto, sed germanus omnino et probus: 'Scipio,' ait, 'Africanus sub aliis imperatoribus Hispanienses exercitus frequenter victos accepit: hos disciplinæ regula custodita, &c. cum ipsis denique Numantinos capta civitate sic concremavit [alii, *superavit*] ut nullus evaderet: cum ipsis,' subandi *exercitibus*. Sic Tac. I, 25, 5. 'Præcipuam ipsi fortissimarum legionum curam, quibuscum tot bella toleravisset.' De triumpho Scipionis Plin. 33, 11. *Freinsh.* Hæc verba *Unus enim vir* Grutero videntur irrepsisse ex glossa. *Græv.* Sed sunt in omnibus libris. Salmasius adscripserat, 'Unus non fuit, *oddè* *ēs*, more Græcorum scilicet.'

CAP. 19 Quæ hoc capite continentur, patent ex ante habitis, et post habendis capitibus. Unde Romam vitia irrepserunt, docet August. Civ. 2, 21. et 3, 21. sic ad idem: 'Tunc primum,' inquit, 'per Cn. Manlium Procos. de Gallogræcis triumphantem, Asiatica luxuria Romam omni hoste pejor irrepsit. Tunc enim primum lecti arati, et pretiosa stragula visa perhibentur: tunc inductæ in convivia psaltriæ, et alia licentiosa nequitia.' Plura Liv. 39, 6. Plin. 33,

11. Notanter Justin. 36, 4, 12. (ubi Berneccerus.) Lege Juv. S. 3, 58. &c. et 6, 298. &c. *Camers.* Cf. cum h. cap. inf. 3, 12. *Freinsh.*

§. 1 *Reliqua secula ut grandia æque*] Grande sane vitium hujus lectionis; quod minimo tamen labore potest tolli. An ab hoc tempore tot secula fluxerunt usque ad Cæsaris et Pompeii furores civiles? Vix profecto triginta anni, plus aut minus, interjacent, ab hac Numantiæ eversione usque ad illa bella civilia. Scribend. itaque: *reliqua seculi, ut grandia æque, ita vel magis turbida et fæda*. Salm. *Sæculi*] Sic Pall. o. hactenus editi, *sæcula*: nihilo forte pejus, nisi obstant tot membranæ. *Grut.* *Reliqua seculi*] Firmat Ryckianus hanc scripturam a doctis redditam Floro. N. Heinsius tamen malebat *Reliqua seculi, ut grandia æque, ita vel magis turbida et fæda*. Paullo post idem codex: *quæ etsi juncta inter se sunt omnia atque confusa*. Cum et in aliis codicibus sic legatur, merito pridem probarunt eruditi editores. *Græv.* *Seculi* etiam Magl. Duisb. Berol. et vett. edd. Fran. *secundi*, quo ipso tamen confirmatur id, quod probant Viri docti. Vulgata scriptura sequentium verborum est in Naz. Berol. Duisb. Voss. 1. et 2. (nisi quod hic pro *æque* habet *atque*) et o. v. e. In ceteris valde variat.

Crescentibus cum ipsa magnitudine imperii vitiis] Ea mente Tac. H. 2, 38, 1. 'Vetus ac jam pridem insita mortalibus potentia cupido, cum imperii magnitudine adolevit,' &c. Adde inf. 3, 12, 11. *Freinsh.*

§. 2 *Quam ducentorum annorum fecimus*] Supra Prolog. n. 8. unde magis apparet, ipsius Auctoris esse lectionem, quam ibi reposuimus. *Idem.*

Aureos] De aurea ætate, et aliis, et cur sic dicta, notavi multa, primo in Ruffin. in Annotationibus Claudiani. *Camers.*

§. 3 *Centum sequentes*] Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. et v. e. c. vero s. Magl. c. quoque s.

Quippe qui Jugurthinis] Tollius Fort. xxix. *Quippe quis Jugurthinis...immiscuerit.* Nam putat hæc referenda esse ad Populum Rom. de quo paullo ante dixerat, 'quibus Africam, M. S. H. domnit;' non ad annos. Vulgata satis ferri potest: nam 'tempus' sæpe ponitur pro hominibus. Vid. ad Præf. Lib. 1. n. 6. Cic. pro Sext. vi. 'Fuerat ille annus in Reipubl. magno motu et multorum timore, tanquam intentus arcus in me unum.' Paullo post Duisb. Fran. et v. e. Graccanas.

Ne quid turpitudini desit] Nam hæc etiam turpiora erant, quam Servilia. Inf. iii. 20. 1.

§. 4 *In se ipse conversus*] Justin. 44, 2. de Hispanis: 'Si extraneus deest, domi hostem quærunt.' Ubi vid. not. Bernec. Freinsh.

Cæsaris manibus] *Manibus* desideratur in Berol. Duisb. et v. e. probantibus Tollio et Beger. qui id ab Edit. sua exclusit. Poterat abesse, et e superioribus repeti *bellis*. Sed metaphoræ aurentibus, qui manus in viscera sua convertunt, postulat ut retineatur.

Et nefas] Non displicet sententia Acidalii, qui, ad Vellei. 2, 59. 1. *hei nefas* rescribendum arbitrantur, quamvis etiam abjici possit istud *et*, ut legatur (*nefas!*) sicut inf. 2, 20, 7. et 4, 2, 14. et alibi. Freinsh. Posterior placebat Tollio, Ryck. et Perizon. *Nefas* ita positum est abominantium et aversantium rem aliquam. Inf. iii. 21. 1. Virg. vii. Æn. 73. 'Visa (nefas) longis comprehendere erinibus ignem.' Et viii. 687. 'Sequiturque (nefas) Ægyptia conjux.' Catull. Carm. lxi. 89. 'Troja (nefas) commune sepulcrum Europæ Asiæque.' Add. Toll. ad Anson. Epist. ix.

Semet ipse laceravit] More furentium suos ipse artus et sua membra cædens, quod de Macedonibus dixit Justin. 13, 6. 17. Quomodo Sidon. Carm. 5, 511. 'Pharsalica Cæsar Arva petens, subitas ferro compescuit iras. Sed sua membra secans.' Freinsh.

§. 5 *Quæ etsi involata inter se*] Quis hujus lectionis auctor fuerit, ignoro. Nam prima ed. et libri calamo exarati habent, *quæ etsi juncta inter se sunt omnia, atque confusa.* Atque ita reponend. censeo. Salm. Sic v. e. ac fere Pall. nam Naz. habet *quæ si juncta.* Grut. Acidalius tamen ad Vell. 2. 99. 4. *si* retinet, et per, etsi explicat. Freinsh. Acidalius laudat Edit. Flor. quæ est, opinor, Junctina, in qua *si* legitur, ut et in Ed. B. S. P. et A. Gronovius quoque iv. de Pec. Vet. 4. scribit in Naz. *si* esse, et audiri debuisse doctos, qui id probarunt. Grut. quidem e Naz. profert *si*, sed Salm. ex eo adnotaverat *etsi*. Et hoc etiam alii scripti habent. 'Si' infinitis locis veteres dicunt pro, etsi. Sed ideo non statim pro *etsi* contra libros vett. substituendum est *si*. *Involata* habet Voss. 3. et al. edd. vett. fortassis etiam quidam libri Vineti, qui ita edidit; *juncta* ceteri s. et v. e.

Quo melius appareant] Recte, nec sine exemplis optimorum scriptorum. Vide Curt. 5, 1. 1, et 2. Tac. 12, 40, 11. et 13, 9, 7. Vell. 1, 14, 1. Sic Appianus bellum Viriathicum seorsim congerit, et, si quid eodem tempore in Hispania gestum est, in alium locum rejicit. Adde inf. 3, 12, 14, et Suet. Aug. 9, 1. Eod. consilio Ov. F. 1, 61. 'Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis, Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.' Aliter tamen Sisenna, ap. Non. verbo *Saltuatim*. Freinsh. Similis locus in Suet. Ner. xix.

Virtutibus obstrepant] Anna Fabri παραφράζει, ne scelera sint impedi-

mento virtutibus. Potius, ne, si scelerata cum virtutibus misceantur, et simul commemorentur, ea re virtutes minus adpareant, et minus conspici atque intelligi possint. Est sermo ab auribus ad mentem translatus: nam 'obstrepere' proprie est, strepitu facto turbare et impedire.

§. 6 *Justa et pia bella*] Eodem modo III. 12. 14. 'domesticus motus' opponit 'externis et justis bellis.' Briss. IV. Form. p. 344. frequens illud apud veteres epitheton 'justi pique belli' ex solenni apud Romanos sciscendi, decernendi, et indicendi belli ritu ortum putat. Hæc fortassis olim causa illius adpellationis fuerit. Sed Florum eo respicere non arbitror. Nam is inter pia et justa bella etiam bella Cæsaris cum Germanis et Gallis, Pompeii cum Tigrane, et Crassi cum Parthis ponit, quibus bellum publice jussum et indictum fuisse non facile probari poterit. 'Justa ac pia bella' Floro, ut ipse satis ostendit, sunt omnia, quæ geruntur adversus gentes externas; quas illi, teste Sall. in Orat. I. de Ord. Rep. natura hostes putabant: ut Græci alienigenas et barbaros, quod dicit legatus Philippi in concilio Ætolorum ap. Liv. XXXI. 29. add. Demosth. et Schol. illius in Mid. p. 331. Ed. Lamb. Contra *impia*, quæ geruntur adversus patriam, ut Virg. VI. Æn. 612. 'Quique arma sequuti Impia.' Quæ adversus tyrannos suscipiuntur, itidem 'justa ac pia' sunt: nam hi hostes sunt patriæ. Vid. Suet. Galb. c. x.

CAP. 20 Vetus e. orditur hinc librum tertium: neque aliter Pal. 3. non male: (inmo optime:) retinui tamen vulgatam distinctionem, ob hujus superiorisque sæculi Viros, qui in scriptis suis capitum numerum alterum producunt allegantque: tanto quidem magis, quod caput istud superioribus adnectant Pal. I. ac 2. Grut. Quæ hic de Attali regis tes-

tamento dicuntur, habentur a Plin. 33, 11. Val. M. 5, 2, 3. ext. Epit. Liv. (58, et) 59. Justin. 36, 4, 5. Strab. lib. (13. p. 429. et) lib. 14. p. 444. Euseb. Lib. Temp. August. Civit. 13, 11. Appian. Mithridat. Entrop. 4, 3. Oros. 5, 8. Advertendum, Asiam bello captam, Attalo regi muneris loco possidendam pop. Rom. tribuisse &c. Lege Val. M. 4, 8, 4. Attalus enim contra Philippum Maced. regem, et contra Antiochum pro Rom. pugnaverat. Acron Carm. 2, 18, 5. vult ex Horatii sententia, Romanos non jure factos Attali heredes. Cam. Adde Vell. 2, 4. et Sext. Ruffum. Freinsh.

§. 1 *Victa ad occasum*] Alter Palatinus ab hoc capite exorditur librum tertium hujus operis: alii libri tantum a sequenti, ut bactenus omnes editi. *Salm.* In libro Duisb. quoque huic capiti præscribitur: *Incipit Liber tertius*; eamque divisionem non sine ratione probant Voss. ad Vell. II. 51. et Ryck. et Perizon. ad h. l.

Pacem agebat] Sic sæpe veteres: et contra, 'bellum agere.' Vid. Gron. II. Obs. 3. et Heins. ad Ov. II. Tr. 230. Reg. Q ab oriente.

Et tota insimul regna] Naz. *insemel*: et fortasse melius, de qua voce in librum primum diximus. *Salm.* *Insemel* etiam Magl. et Voss. I. *in semet* Fran. *in semu* Voss. 2. vid. ad Præf. lib. I. n. 3. Tollius pro *veniebant* malebat *obveniebant*. Si id esset in libris Flori, nihil mutandum foret. Nam et ita Justin. XXXVIII. 5. Plin. VII. Ep. 11. et Cic. ipse, alique optimi Scriptores. Sed non minus rectum est *venire*. Cic. II. Verr. 14. 'Huic hereditas facile ad HS. tricies venit testamento propinqui sui.' Et rursus ib. c. 18. et 22. Id. II. Phil. 16. 'Hereditates mihi negasti venire.' Add. Grav. ad Lucian. Dial. Zenophant. et Callidem. et ad Justin. XII. 4. Hæc autem potissimum dicuntur do-

hereditatibus testamento relictis; 'redire' de legitimis. Vid. Briss. de V. S.

§. 2 *Regis Eumenis filius*] Ita quidem Strabo etiam, et Oros. 5, 8. sed Justin. 36, 4, 1. patrum ei facit Eumenem. *Freinsh.* Justinum errasse consentiunt Docti. Consulendi sunt Bongars. ad l. d. Reines. III. Var. Lect. 2. Rupert. ad Besold. c. XII. et Spanh. de Præstant. et Usu Numism. Diss. VIII. c. 6.

In bonis regis hæc fuerant] Larga quidem et liberali interpretatione Romanorum: nam aliter secus videri possit; ut privatum tantum instrumentum intellexerit Attalus. Regna enim, nisi quæ aliquis acquisiverit armis, regum ita non esse videntur, ut in externos transmitti possint, absque consensu populi. Eodem tamen modo postea Romanis legata dicuntur regna; Ægypti, ap. Cic. de L. Agrar. 1, 1. et 2, 16. Bithyniæ, Epit. Liv. 93. Vell. 2, 4, 1. Cic. de Agrar. 2, 15. Eutrop. 6, 4. Sex. Ruff. Cappadociæ, Jordan. de Success. Regn. cap. 55. Cyrenarum, Epit. Liv. 70. Appian. fine Mithrid. Justin. 39, 5, 2. Ammianus, ext. lib. 22. quod male confundunt, ad dicta Ciceronis loca, cum Alexandrino, interpretes. Paphlagoniæ, Jordan. dict. loc. Thraciæ, Dio 47, 4, 9. *Freinsh.* Virdung. ap. Rupert. existimabat hic nonnulla exidisse. Perizonius contra hæc verba suspecta habebat, tamquam e glossa. Non multum bonæ sententiæ in illis invenire possum. Sed sunt in omnibus libris.

Hæc fuerant] Melius, *in bonis regis hæc fuerunt.* Salm. *Fuerant*] Ryck. *fuerunt*, ut Salm. legend. vidit, ex libris, an conjectura incertum. *Græv.* Salmasius ita legi volebat e Naz. et Pall. cum quibus præter Voss. 1. consentiunt omnes alii scripti, et vett. edd.

Retinebat] I. e. tenebat, composi-

tum pro simplici. Voss. ad Vell. II. 51. Liv. XXI. 45. 'Agnum læva manu, dextra silicem retinens.' Catull. Carm. LXV. vs. 8. 'Divā...retinens in summis urbibus arces.' Vid. ibi Statium. Sic alibi 'reddere' et 'recipere,' pro, dare et capere.

§. 4 *Amiserit, an recuperaverit*] Sic v. e. nam seqq. interserunt, *amiserit pop. Rom. an rec.* non necessario: cum proxime eadem voces præcesserint: restat tamen ultimum quoque in Pal. 1. sed non item in 2. aut 3. *Grut.* Est etiam in Ryck. et edd. vett. excepta prima.

Regii sanguinis] Quippe filius Eumenis: testes Liv. 45, 19, 10. Justin. 36, 4, 6. Eutrop. 4, 25. alii: nisi quod Vellei. 2, 4, 1. 'mentitum' ait 'regiæ stirpis originem,' quo forsitan etiam referas hæc Diod. ex lib. 34. ap. Vales. 'Ἀριστονίκου μὲν ἀντιποιησαμένου τῆς μὴ προσηκούσης βασιλείας. Mithridates, ap. Sall. H. 4, 2, 10. Attali filium facit, siquidem vulgatæ lectioni credimus, quam tamen corrigendam putaverim, hoc modo: 'Attalum ex rege miserrimum servorum effecere: simulatoque impio testamento, filium Eumenis Aristonicum, quia patrum regnum petiverat,' &c. hactenus enim legebatur, *filium ejus Aristonicum.* *Freinsh.* De Aristonico Ep. Liv. LIX. 'Aristonicus regis Eumenis filius.' Strabo lib. XIV. p. 646. ambigue: *Δοκῶν τοῦ γένους εἶναι τοῦ τῶν βασιλέων.* Tollius Fort. c. XXIX. addita copula legit, *regii sanguinis, et ferox juvenis.* Sed sine auctoritate librorum.

Urbes regibus parere consuetas, partim facile sollicitat] Tac. H. 4, 17, 8. 'Suetus regibus Oriens.' Mirum autem non est, urbes istas facile præposuisse regnum dominatum Romano, cum eum etiam libertati postea antehabuerint Cappadoces, ut referunt Strabo, lib. 12. p. 273. et Justin. 38, 2, 8. Nempe verum est illud Mith-

ridatis ap. Sall. H. 4, 2, 26. 'Pauci libertatem, pars magna justos dominos volunt.' Plut. Anton. cap. 113. Orientales vocat, 'homines servire assuetos, et regnari quærentes.' Fr.

Myndum] De his Strabo, ubi supra. Plin. 2, 28. *Cam*.

Paucas resistentes Myndum, Samon, Colophona vi recipit] Ryck. una voce auctor est, *paucas resistentes invenit, Myndon, Samon, Colophona vi recipit*: sed editam non sollicito: dein idem Ryck. *Crassi quoque prætoris excidit exercitum*. Latet aliquid sub hac scriptura, quæ in aliis etiam libris est vitiosa, quod eruendum acutioribus committo. Post ex hoc libro sæpius landato scribo, *custodem suum*: vulgati male *custodem sui*. Græv. Voss. 3. *resistentes invenat*. 'Samon' Græca terminatione habent o. s. et e. *Myndon* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. et v. e. *Colophona* iidem et Voss. 1. 2. sed ille *Calefona*, hic et Fran. *Colofona*. Pro *recepit* Pal. 1. et Flor. *cepit*, Ryck. *recepit*. Ita volebat Tollerius: et rectum puto.

§. 5 *Crassi quoque Prætoris*] Hujus tria nomina ap. Liv. Epit. 59, 2. et Eutrop. 4, 25. 'P. Licinius Crassus': quartum 'Mucianus,' ap. Vell. 2, 4, 2. et A. Gell. 1, 13. Hunc omnes esse putant Crassum, quem in Chronicis consulem invenies scriptum, A. U. C. 623. Appellat tamen hic Auctor 'prætozem,' et Velleius 'procos,' quem Strabo, lib. 14. p. 445. Liv. Epit. 59. (Cic. Philip. 11, 8. Frontin. 4, 5, 16.) Justin. 36, 4, 7. et Oros. 5, 10. 'consulem.' Crassus ille, qui in Asiam consul venerat, fortasse insequenti anno, qui M. Perpernam habuit consulem, non jam amplius consul, sed procos., aut prætor, cæsus fuit, ante quam Perperna cos. in Asiam pervenisset, ei in illa provincia successurus. Velleius enim quando hunc Crassum procos. cæsum dicit, addit decedentem ex Asia. Vin. Erndtiss. Norisius Cnotaph. Pisan.

Delfh. et Var. Clas.

Dissert. II. cap. 11. Florum erroris ex eo arguit, quod Prætores demum post hoc tempus, Asia jam pacata, in eam missi fuerint; tum autem, quum adhuc bellum in ea gerebatur, Procos. ut post Crassum, Perperna et Aquilius. At Vossius ad Vell. II. 4. putat Crassum a Floro 'Prætozem' dici, quia 'Proconsulis' et 'Prætoris' adpellatio promiscue sumatur. Hoc verum est; atque etiam sæpe omnem Præfectum exercitus, et provinciae 'Prætozem' vocari. Haud scio tamen, an rectius sentiat Norisius. Nam Florus in his parum adcuratus est, et hic eod. errore 'Prætozem' vocare potuit, qui 'Procos.' erat, quo supra sæpe 'Consules' eos, qui 'Procos.' 'Prætores,' et 'Propætores' erant. Vid. II. 2. 27. II. 7. 6. II. 15. 11, et II. 16. 3. Nec tamen satis cante Norisius Crassum ex consulatu Asiam sortitum scribit, quam ei in consulatu a populo tributis comitiis datam esse auctor est Cic. XI. Philip. 8.

Cecidit exercitum, ipsumque cepit] Nazariani, et vet. editionis lectio, *Crassi quoque prætoris cæde exercitum ipsumque cepit*: ex qua nihil eliciam; forte tamen, *cædit exercitum*. Salm. *Cædit*, quod conjiciebat Salm. est in Edd. B. S. P. et J. Et sic legebat Toll. et mox *capit*.

Ipsumque cepit] Idem Val. M. 3, 2, 12. et Frontin. 4, 5, 16. Strabo, ubi supr. occisum scribit fortiter præliantem. Vide et Adonis Chronic. sub anno 4655. *Freinsh.*

Familie] Non tam adoptivæ, quam agnatæ, Muciae nimirum, unde 'Mucianus' appellatus est; solebant enim Romani adoptantis quidem adsumere nomen, sed et suæ familiæ retinere, quamvis aliquantum deflexum: quod et Appianus notavit de Bell. Civ. lib. 3. p. 532. ejus verba ita reddiderim: 'Moris enim est apud Romanos, ut adoptivi adoptantis nomen adjiciant suo: hic autem non adjecit suo, (sed

Flor.

3 D

solum usurpavit), quin suum nomen patrisque penitus immutavit, pro Octavio Octavii filio, Cæsar Cæsaris (Divi) filius in posterum appellatus: ita Crassus Mucianus est Crassus ex familia Mucia, sicut Scipio Æmilianus, Fabius Æmilianus, Cotta Messallinus, Nero Domitianus, &c. Hinc Pomponius Jctus in l. 2. §. 40. de O. J. 'Lucius Crassus, frater P. Mucii, qui Mucianus dictus est.' Ubi tamen, pro *Lucius*, omnino rescribendum *Licinius*; cum prænomen ejus non *Lucium*, sed *Publium*, fuisse, inter omnes constet. Vide Cic. Bruto, cap. 26. In Indice quoque Jctorum Digestis præfixo, pro *Μουκιάδων* videtur leg. *Μουκιάδων*. *Idem*. Rupertus ad Pompon. l. d. emendat *Publius Crassus*. Contra Perizonius Animadv. Hist. c. ix. contendit, ibi retinendum esse *Lucius Crassus*, et Pomponium per errorem *Lucio Crasso* tribuisse, quod debebat *Publio*. Add. quæ de loco Pomponii scribit Gnil. Grotius de Vitis Jctor. i. 6. 9. Posterior conjectura nollem excidisset doctiss. Freinshemio. Nam, ut alia taceam, vel ex eo solo, quod *Mucianus* ibi dicitur scripsisse libros 16. Fideicommissorum, liquet non posse cogitari de substituendo in ejus locum *Muciano*; quum certum sit e §. 1. Instit. de Fideicommiss. hered. Crassi Muciani ætate Fideicommissa eorumque jura nondum cognita fuisse.

In exitum sui, quod volebat, ita concitat] Legebam, *ira concitat*: nunc nihil muto: præpositio *in* abest Nazariano, non male: hoc modo: *exitum sui, quod volebat, ita concitat*: editum tamen prætulerim. *Subm.* Lips. conjicit: *Barbarum virgula excæcat: inque exitum sui, quod volebat, ira concitat*. N. Heins. autem: *Barbarum virgula excæcatum in exitum sui, quod volebat, ita concitat*. Græv. *Excæcat, et in e. sui, q. v. ira c.* Reg. Q. Hoc Tolleus non male tuetur e Freculpho, qui l. 6. 5. de barbaro illo: 'Cum

ira,' inquit, 'et dolore exarsisset. Et sic Oros. vs. 10. e quo, ut multa alia, descripsit Freculphus. Val. M. iii. 2. 12. Rom. Barbarus 'vi doloris accensus.' Et Frontin. iv. 5. 'Ab eo per dolorem concitato transverberatur.' Nec Perizonio displicebat *ira*; idemque legebat *custodem barbarum*, omisso pronomine *sui*, pro quo Grævius e Ryck. mavult *suum*: *sui* defendi potest e Virg. Æn. iv. 654. 'Et nunc magna mei sub terras ibit imago.' Et ex Ov. M. i. 30. 'Et pressa est gravitate *sui*:' aliisque ap. Sanct. Min. ii. 13.

§. 6 *Perperna*] Marco prænomine, ut appellavimus. Istos autem *Perpennus*, *PERPERNAS*, R pro priori N, invenisse scriptos in vetustis marmoribus, tradunt antiquarii, et in libris Varronis de lingua Latina. *Vin.* Meminit hujus *Perpernae* Val. M. 3, 4, 5. et Tac. 3, 62, 6. Vide *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν*, Eusebio subjunctam. *Freinsh.* *Perperna* Cod. Flor. *Perpena* Naz. ceteri *Perpenna*, ut in Plutarch. Sertorio, et Appian. i. Civil. Rectum esse *Perperna* e Fastis et Nummis vet. docent Pigh. ad A. U. 608. et Sigon. ad Liv. xlv. 27. Add. Interpr. Justin. xxxvi. 4. et cl. Burm. ad Vell. ii. 4.

§. 7 *Aquilius*] In Fastis et Nummis 'Aquillius.' Et ita hoc nomen scribendum esse censet Sigon. ad Liv. ii. 4. Turnebus xxx. Advers. 28. contra *Aquilius*. In Inscriptionibus est 'Aquilius' et 'Aquillius.' Græci quoque varie *Ἀκύλιος*, *Ἀκυήλιος*, et *Ἀκύλλιος*.

Mixtis (nefas!) veneno fontibus] 'Clisthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum Criseorum ferentem rupit: mox affectis siti restituit aquam elleboro corruptam, qua usos profluvio ventris decipiens, cepit.' Frontin. 3, 7, 6. cujus lectionem uno loco tueor, altero sollicito. *Criseorum* enim vera scriptio est; nec opus mutatione, nam eadem urbs 'Cirra' et

'Crissa.' Vide Pausan. in Phocicis p. 684. Stephanus Crisam vocat. Inde bellum Criseum in Justinii Prologo tertio. Sed quod in fine exempli Frontiniani *decipiens* scribitur, corruptionis manifestum est: substitui forte possit, *deficientes*. Quo verbo utitur idem Auctor 3, 8, 2. De hoc Clisthene scribit etiam Pausan. p. 99, 10. Adde Zwing. Theatr. 506. f. 1. Buchanan. Hist. Scot. p. 211. in 8. Galfrid. Hist. Brit. 8, 24. Hodie quidam retulerunt tot sæculis inauditum scelus, ut vinum infuso pharmaco corrumpent: sed non impune tulerunt. Quod enim Baldus 2. Cons. 188. hostem veneno occidere, non illicitum putat, jam dudum meliorum gentium consensus abhorret. *Freinsh. Mixtis nefas veneno fontibus*] Ryck. *inistis nephas veneno phontibus*: forte; *infectis nefas veneno fontibus*. Græv. Magis puto esse errorem scribæ pro *mistis*, ut sunt infiniti hujusmodi in omnibus libris. In eadem, qua Baldus, sententia fuit Auctor primæ Vitæ Clementis vi. in Baluzii vitis Papporum Avenionens. p. 251. de Carolo iv. Imp. scribens: 'Carolus dicitur procurasse, quod dictus suns adversarius (Gunterus Swartzemb.) satis cito mortuus est; an autem toxico, sive alio modo, varii varia sunt locuti, sed qualitercunque fuerit, non est sibi ad culpam imputandum, juxta illud dictum vulgare: Non refert an armis habeatur palma dolisve.' Sed vid. Grot. iii. de J. B. ac P. 4. 15.

Contra fas Deum] Perizonius hic

scripserat: '*Fas* est a, fari, et videtur esse jus, quod Magistratus dicit. Unde et 'dies fasti,' et 'nefasti.' Sed tamen majorem habet significationis emphasin, quam *jus*.' Omnino majorem emphasin habet. Servius in Virg. 1. G. 269. 'Quippe etiam festis quædam exercere diebus *Fas* et *jura* sinunt: 'fas' interpretatur, *jura* divina; '*jura*,' humana: et '*fas*' ad religionem, '*jura*' ad homines pertinere dicit. Livius quoque xxvii. 17. hæc eodem modo videtur distinguere. Nam quod primo '*fas* ac *jus*,' id inde '*divinum* et *humanum*' vocat. Ita '*contra fas Deum*' est, contra *jus* divinum. Grotius de J. B. et P. iii. 4. 16. putat Florum sic loqui, quia *Jus* gentium, quod talibus factis violatur, Diis auctoribus adscribitur: ejusque sententiam probat Schulting. ad Dial. de Oratorib. c. xxxvi. Rupertus ad h. l. refert ad superstitionem Veterum, qui lacus, fluvios, et fontes Diis sacros putabant. Sed credo gentes cultiores hujusmodi flagitia improbasse sine respectu ad numina fluviorum et fontium. Et fortassis quoque non omnes ea superstitione tenebantur. *Morem* et *fas* etiam Tacitus conjungit i. A. 19. 'Cur contra morem obsequii, contra *fas* disciplinæ vim meditentur?'

In id tempus sacrosancta Rom. arma] Hoc est, nullis flagitiis conscelerata. Supr. tamen, 2, 17, 17. ipse tale quid de Cæpione retulit, ubi notata nostra vide. *Freinsh. Sen. ii. de Ira* 8. '*Violatos fontes venenis*.'

LIBER III.

CAP. 1 De bello contra Jugurtham gesto, extat liber integer Salustii. Epit. Liv. 62, et seqq. Auctor de Vir. Ill. c. 62. 67, et 75. Plutarch., Mario, et Sylla, cap. 3. Frontin. 1, 8, 9. 2, 1, 23. Eutrop. 4, 3. Oros. 5, 15. Meminit Eusebius Libro Temporum. *Camers.*

§. 1 *Quis speraret*] 'Ακόπως, dicit in Ind. Freinshemius: ut in illo Virg. Æn. iv. 419. 'Hunc ego si potui tantum sperare dolcrem.' Videtur accepisse pro, timere, ut vulgo in Virgil. exponunt. Sed et ibi, et hic, et multis aliis locis *sperare* est existimare, expectare, credere: ut ap. eund. Poëtam II. Æn. 657. 'Mene efferre pedem, genitor, te posse relicto Sperasti?' Et *spes* pro quacunque expectatione rei alicujus, sive bonæ, sive malæ. Liv. xxi. 6. 'Omnium spe celerius Saguntum oppugnari allatum est.' Stat. ix. Th. 129. 'Spes necis.' Sic apud Græcos ἐλπίς et ἐλπίζειν. Hoc dudum docuerunt Casanb. ad Suet. Cæs. LX. Schott. II. Obs. 36. Voss. Inst. Orat. iv. 12. 3. et Gron. Obs. in Script. Eccles. c. xiv. Add. Wass. ad Sall. Cat. xli. et Reitz. in Ambiguïs.

§. 2 *Se Numidia concussit*] Commo-ta, concitata est ad bellum. Freinsh. in Ind. Petron. c. cxxiv. 'Tu concute plebem Curio.' Juv. x. 327. 'Et se concussere ambæ.'

Citra spem omnium] I. e. præter spem. *Citra* sæpe pro, extra, præter, etiam apud alios invenias. Gell. II. 3. 'Citra morem gentium Græciæ ceterarum' quod Terentio Andr. v. 3. 8. est 'Præter morem.' Suet. Aug. XLIII. 'Solebat etiam citra spectaculorum dies, si quando quid inusitatum dignumque cognitu advectum esset,

id extra ordinem quolibet loco publicare.' Hoc ibi quidam inepte, ne quid gravior dicam, interpretatus est ante dies. Sed sunt in illo Commentario infinita non modo ἀκρισῆας, sed etiam inscitiae hujus Magistri argumenta. In Fran. et quibusdam libris Vineti pro *citra* est *contra*. Pro *cessit* Regg. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voss. I. 2. et v. e. *gessit*, ut supra aliquoties. N. Heins. pro et legebat *sed*: bene, mea sententia: nec male Scheff. at.

Rex fraude præcipuus] Vid. inf. n. 10. Freinsh.

§. 3 *Interficere fratres statuisset, agi-tatus cupidine regni*] Vide quæ notavimus supra, I, 3, 9. Vide Tac. Indicem: 'Nisi cupido dominandi quovis affectu flagrantior.' *Idem.*

In fide et clientela] Hæc sæpe conjunguntur tamquam synonyma. Terent. Enn. v. 9. 9. 'Thais patri se commendavit in clientelam et fidem.' Cic. pro Rosc. Amer. xxxiii. et xxxvii. Liv. xxvi. 32. et xxxvii. 54. Gell. v. 13. 'Clientes, qui se in fidem patrociniūque nostrum dederunt.' Quid autem sit 'in fidem et clientelam alicujus venire,' 'se dare,' 'conferre' exponunt Bud. ad l. 63. D. de Eviction. et H. Steph. iv. Schediast. 9. et 10.

Scelus mandat insidiis] Per insidias exsequi statuit, et iis quasi peragendum committit scelus. Sic Justin. v. 2. verbo *mandare* a personis ad res translato: 'Quum interficiendum insidiis mandassent.' Vid. Schulting. ad Sen. Controv. xvi.

§. 4 *Isque Romam profugisset*] Claudian. de B. Gild. 408. 'Si mæstas squalore comas, lacrymisque Senatum In Numidas pulsus solio commo-

vit Adherbal.' *Camers.* Qui tamen non advertit latens in priori versu vitium; legendum enim: *Si mæsta squalore coma, lacrymisque, &c.* Habitum enim supplicantium exprimit, quo senatum moverit; de quo vide Justin. 4, 4, 1. Liv. 27, 36, 4. et quæ notavit ad Justin. 36, 4, 2. Berneceerus. *Freinsh.* Ryck. *cum se in Adherbalemque dividerent*, omissis omnibus intermediis. Similis error supr. Cap. xvii. §. 2. et alibi in illo libro.

§. 5 *In Scauro*] Similiter II. 8. 13. 'In Antiocho vicinus Xerxem.' Petron. c. cxix. 'In uno victa potestas, Romanumque decus:' add. supr. II. 6. 33. Sed rem ipsam non recte narrat Florus. Nam Scaurus non fuit inter legatos regni inter Adherbalem et Jugurtham dividendi causa in Africam missos; sed inter eos, qui deinde, Jugurtha Adherbalem in urbe Cirta obsidente, a Senatu missi sunt. Ac ne tum quidem pecuniam ab Jugurtha accepit; sed postea demum, quum decreto adversus Jugurtham bello cum Calpurnio Cos. legatus in Africam venit. Sall. Jug. xvi. xxv. et xxix. Et Jugurthæ non tam ob legationem corruptam, quam propter scelus occisi Adherbalis bellum inlatum est. Ibid. c. xxvii.

Ipsos Rom. imperii mores] Quia Scaurus omnium videbatur gravissimus et abstinentissimus. Simili ferme figura Nic. Damasc. ap. Vales. pag. 458. *Συναπλόλυνται Κροίσφ πᾶσα ἀνθρώπων εὐσέβεια.* *Freinsh.* De moribus Scauri aliter sentit Cicero pro Font. vii. aliter Sall. Jug. xxv.

§. 6 *Diu non latent scelera*] Quamquam sollicite tegantur. Senecam vide, Epist. 97, 12, &c. *Freinsh.*

§. 7 *Peritus*] Reduxi in possessionem antiquam v. e. lectionem, eo magis, quod et illam invenisset in membranis suis Vinetus. Vulgabatur antea, *præmonitus*, quod hic non consistit, cum expertus esset ipsemet, quid posset anrum; notet ergo Criti-

cus, *peritum* etiam poni pro experto, pro eo qui didicit, qui periculum fecit: nam et Noster inf. 3, 5, 18. 'Rex callidus, Romanæque avaritiæ peritus.' *Grut.* 'Se peritum et hostium et regionis,' Liv. 25, 18, 9. *Freinsh.* *Peritus* est in uno Vineti et ceteris o. s. et Ed. v. ac J. Liv. xxv. 33. 'Peritas omnis barbaricæ perfidiæ.' Paulo ante in *Numidia* Magl. Berol. Duisb. et v. e. ceteræ, et cum his Græviana, in *Numidam*, quod in nullo scripto invenit. *Consul immittitur* Naz. Pall. et alii o. s. præter Fran. *Immittitur* etiam e. o. ante Vinet. et Gruterum, quod post eos revocarunt Freinsh. et Grævius, quos nunc sequi malui, etsi *mittitur* usitatus puto, si retineatur *Numidiam*.

§. 8 *Interveniente fide publica*] Sall. Jug. xxxii. 'Interposita fide publica.' 'Salvum conductum' vulgo barbare vocari adnotant Bud. ad l. i. D. ad L. Jul. Maj. et Cellar. in Cur. poster.

Confecit] Inf. III. 7. 5. 'Ut veneno se plerique conficerent.' Tac. i. A. 6. 'Quem centurio ægre confecit.' Liv. xxv. 18. 'Ut pedes jacentem conficeret.' Est proprium gladiatorum et bestiariorum. Donat. ad Eun. v. 4. 6. De Massivæ nece Sall. Jug. xxxv. Perizonius suspicabatur excidisse *nepotem*, ut esset, *Masinissæ nepotem Massivam*. Videtur existimasse Florum non debuisse præterire titulum, quo Massiva regnum Masinissæ petiit. Hoc non caret ratione: sed nullum vestigium illius vocis est in libris.

§. 9 *Igitur sequens ultio mandatur Albino*] Hæc suspecta sunt N. Heinso eaque interpolata putat a sciolo nescio quo: subnectit dein: *Præsens ultio* dicitur Latine scribentibus, quæ maturatur, et sic Florum hic loci dedisse arbitror. Nec aliter Liv. xl. 7. 'Omnes se ire conclamarunt, præter eos, qui speculatoris abs se pulsati præsentem ultionem metuebant.' Sil.

xiv. 220. 'Et qui præsentī domitant perjura Palici Pectora supplicio.' Pari modo 'Pœnam præsentem' habes ap. Cic. lib. II. de Divinat. 'Præsens periculum' passim scriptoribus, et 'Præsens mors:' ita Curt. lib. IX. I. Maro Æn. I. Florus ipse sub finem libri primi. Unde fit ut et libro III, 14. ap. Flor. eund. malim 'Adeoque præsentis metu mortis exterruit' quam *præsentī*: non enim recorder alibi *metum præsentem* me legisse. Græv. Non valde probo hoc genus loquendi Flori: nec tamen quidquam mutandum puto. *Sequens ultio* est, opinor, ultio sequentis, sive secundi sceleris. Sic prima ultio fuit mandata Calpurnio, sequens Albino. Etiam præcedens vox 'altera' videtur confirmare lectionem receptam.

In pretium salutis, quod prius emerat] Nemo facile dixerit, quid sit *emere pretium salutis*: itaque legam, *addito turpi fœdere in pretium salutis, quem prius emerat, exercitum dimisit*. Emerat exercitum Albini Jugurtha, quem corruperat pecunia, ut facili victoria potiretur. Hæc lectio est alterius Palatini bonæ notæ. Naz. autem habet, *quod prius emerat*: hoc etiam explicemus licet. Primus Jugurtha salutem suam pretio redemerat, corrupto Albini exercitu; ne scilicet vinceretur a Romanis: post illi ipsi Romani, cum voluntariam fugam fecissent, turpi fœdere in pretium salutis sancito, a Jugurtha dimissi sunt: et ita salutem etiam redemerunt, quod prius fecerat Jugurtha: *quod igitur retinendum censemus*. *Primus, an prius? Prius malo*. Salm. *Quod prius emerat*] Ita v. c. et Vineti: mihi quidem cum Salmasio, magis placeret Pal. 2. lectio, *quem prius emerat*. Ita Val. M. 9, 6, 4. 'Emere victoriam.' Tac. 11, 14, 2. 'Missis corruptoribus hostes ad exuendam fidem mercari.' Adde Tac. 12, 45, 6. *Freinsh. Quem prius emerat*] Hoc est, exercitum corruperat. Recepi hanc lectionem cum

Anna doctissima, ex Pal. 2. Vulgo male: *quod primus emerat*. Græv. Uterque Reg. Edd. vett. quæ primam proxime sequuntur sunt, ac deinde Camertis et Stadli, *quem quod prius emerat*, quod puto pertinere ad morem scribarum duas variantes lectiones conjungendi: de quo supra aliquoties monitum est: ceteri libri et v. e. *quod prius emerat*. Salmasius in exemplari suo scripserat, se non videre quo referri possit illud *quod*, quam ad 'pretium:' hic aliter illud interpretatur; sed ita, ut non possim probare illius sententiam: nam non intelligo, quomodo verba, *quod prius emerat*, possint exponi, quod Jugurtha prius fecerat; quem tum salutem redemisse corrupto exercitu Romano, cui frater Albini Cos. præerat, non constat. Dederat ille tum multis ex exercitu Rom. pecunias, partim, ut transfugerent, partim, ut signo dato locum desererent, non salutis ab iis redimendæ causa: quod si vel maxime fecisset, tamen verba, *quod prius emerat*, non admitterent interpretationem Salmasii, quod Jugurtha prius fecerat. *Quod* referri potest ad 'fœdere,' hoc sensu: Quum potitus fuisset castris Romanorum, exercitum eorum quidem dimisit, sed non nisi addito turpi fœdere in pretium salutis, quod fœdus tamen prius emerat, multis in exercitu Romano corruptis, qui, quod pecunias ab eo acceperant, sponte turpes illas conditiones acceperunt. Tamen cum Freinsh. et Grævio præfero *quem*, in quo hæc sententia est: Rex castris Rom. potitus iis turpe fœdus imposuit, quo salutem redimerent, atque ita dimisit exercitum, quem prius emerat, corruptis centurionibus, ducibusque turmarum, et aliis. Sall. Jug. XXXVIII. Sed sive *quem* legas, sive *quod*, tamen præterea aspera et scabra est oratio, et periodus, quæ inchoatur ab *addito*, non optime cohæret cum superiore. Perizonius adnotaverat: alii codd.

habent *quod*, alii *quem*. Fort. *quo* (scil. *fœdere*) *quem prius emerat, dimisit exercitum*, vel, *salutis, quam prius emerat, d. e.* Schefferus retinet *quod*, idque interpretatur, quam rem, id est, salutem.

§. 10 *Eodem tempore*] Pnto legend. *Eo demum temp.* h. e. tum demum: sero quidem, at tandem. *Freinsh.* Non male. Idem vitium in Liv. xxxii. 14. animadvertit Perizon. *Animadv.* c. ii. p. 65.

Pudoris] I. e. existimationis, quam læsam, vel amissam pudor consequitur. Inf. iii. 20. 12. 'Pudorem Romanum Crassus asseruit.' Plin. ii. Ep. 4. 'Debes famam defuncti pudoremque suscipere.'

Callidissime] Malim *callidissimum*; hoc enim et ordini elegantiaque verborum magis convenit, et Floro; quippe qui ita etiam loquitur supr. 2, 6, 12, et 16. *Freinsh.* Flor. et Magl. *callidissimum*; idque præferendum videtur.

Jam quasi vera fuga] *Jamque quasi vera*, alter Pal. *Salm.* *Jam simulata, jam quasi vera fuga*] Repræsentavi editionem Vineti, quam firmant duo Pall. meliores, ad quam proxime adit v. e. nihil enim demutat, nisi quod, pro *jam quasi*, præferat, *jamque*: quod et in Pal. 3. reliqui editi, *jam quasi simulata vera fuga*: aut, *jam simulata quasi vera fuga*. Grnt. Etiam Berol. et Duisb. *jamque vera fuga*. Hoc e vett. ed. probabat Perizonius addito loco Liv. ii. 50. 'Sæpius simulato, quam vero, pavore refugerunt.' Nec magis intelligo quid *quasi vera fuga* differat a *simulata*, quam Perizonius, qui putabat *quasi veram fugam* nihil aliud esse, quam *simulatam*.

Artibus suis aggressus est] Hæc ex Sall. Jug. 48, 1. Centenius Pennula, ap. Liv. 25, 19, 9. petito a patribus milite promisit, se, 'quibus artibus ad id locorum Romani et duces et exercitus capti forent, iis adversus inventorem usurum:' eund. 27, 18,

9. Annibal: 'Eadem qua ceperamus arte, Tarentum amisimus.' Vocula ap. Tac. H. 4, 56, 6. 'Optimum ratus' est, mutua dissimulatione, et iisdem quibus petebatur, artibus grassari.' Add. inf. 3, 4, 7. *Freinsh.*

§. 11 *Vicorum populatione non contentus*] Omissa negatio in veteribus excusis, et scriptis libris. In Naz. libro, *populatione contemptus*: forte, *vicorum et vicorum populatione contempta, in ipsa Numidiæ capita impetum fecit.* Salm. V. e. omisit negativam, *non*; quam neque agnoscunt Pall. sed 1. habet *contemptus*, quod heic non male conveniat. *Grut.* Forte ex Naz. scriptura fieri possit, *contemptis*, populatione nimirum agrorum, et populatione vicorum. *Freinsh.* Solus inter libros scriptos Ryck. habet negationem, cui omittendæ occasionem præbere potuit præcedens syllaba 'ne,' vel sequens 'con.' *Freinshemii* conjecturam tamen considerandam puto.

Diu voluit] N. Heins. pro *voluit* scripserat *voluit*. Sic quoque *Freinsh.* in Ind. v. *Volvo* accepit, et exponit, tentavit oppugnando. Scio recte dici 'volvere aliquid,' 'volvere aliquid animo,' et 'volvere cogitationes,' pro, agitare animo: sed vix credo Latinos scriptores *volvere urbem* hac significatione dixisse. Potius pnto supplendum esse verbum conveniens sententiæ, puta, *capere, occupare*, vel simile quiddam: ut ap. Terent. Enn. i. 2. 27. 'Eunuchum porro dixi velle te.' Liv. xxi. 18. 'Daret utrum vellet.' Martial. ix. 33. 'Hanc volo.' Schefferus legit *frustra tradi voluit*. Sed hoc repugnat narrationi Sallustii Jug. Cap. lvi. et seqq.

Gravem armis thesauroque regis] Nihil est, quod hanc lectionem improbemus: sed nec respuenda vetus, *Thalam gravem armis, thesaurosque regis diripuit*: quam libenter prætulerim vulgata. *Salm.* Pall. tres, *thesaurosque*: prætulerim prius. *Grut.*

Quæ autem *Zona* ap. Dion. lib. 48. p. 423; an et ibi *Zama* scribendum? Cujus etiam meminit Vitruv. 8, 4. *Freinsh.* Nec hic Ryck. recedit a Naz. in quo scribitur: *Thalam gravem armis thesaurosque regis.* Græv. *The-saurosque* etiam Toll. Duisb. Fran. Voss. et v. e. Nec dubitavi post Amst. scripturam tot librorum fide subnixam admittere: etsi vulgata, quam habent Regg. satis defendi potest.

§. 12 *Regnique fugitivum*] Val. M. II. 7. 12. 'Tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit.' Plin. IX. Ep. 28. 'Futurum te fugitivum rei familiaris, statimque ad nos evoluturum.' Sic 'exsul' et 'profugus' cum genitivo. Vid. cl. Burm. ad Petron. LV. *Jam* non est in Magl. et Ryck. *Gætulia*, si Græcorum rationem scribendi sequimur, diphthongum in prima syllaba habere debet: de quo hic Vinet. et Pier. ad Virg. *Æn.* IV. 40. In Inscriptionibus promiscue est *æ* et *e*.

§. 13 *Auctis admodum copiis*] *Auctis inmodum copiis*, germanam Flori scripturam esse putamus, auctoribus libris. 'Inmodum' idem quod 'Admodum,' quæ est Amæana *χρησις*. Sic 'In tempus' pro, Ad tempus: de quibus supra diximus. *Salm.* Hoc ex uno tantum Pal. post. adnotarat Salmasius, cum quo consentit Magl. Retineo vulgatum, quod est in aliis. Vid. inf. 5. 14. et 10. 18.

Pro obscuritate generis sui] Solus Vell. II. 11. contra omnes alios scribit, Marium equestri loco natum fuisse. Eum locum varie tentant doctissimi. Interp. Perizon. ad *Ælian.* XII. V. H. 6. nihil mutandum censet.

Capite census] Sall. Jug. 86, 2. Val. M. 2, 3, 1. Agell. 16, 10. Videtur hac de re loqui Cassius Hemina, ap. Non. in voce *Proletarii*. Tunc Marcus præco primum proletarios armavit. Videtur, inquam, legend. Tum C. Marius, PR. CO. (hoc est, primum Cos. aut primo consulatu) primum proleta-

rios armavit, qui autem fuerint proletarii isti, explicat idem Nonius in *Proletarii cives*. Eo usque enim proletarii et capite censi, quos in unam classem congesserant, ex instituto Servii Tullii, sicut aliorum onerum et honorum, ita militiæ, expertes erant. Vide Dionys. 4, 22. et Agell. 16, 10. *Freinsh.* Add. Lips. 1. de Milit. Rom. 2. Quod Florus dicit, Marium hos pro obscuritate generis sui sacramento adegisse, id interpretationem capit e Sall. l. d. De loco Cassii Hemina aliter sentiunt alii. Vid. quæ adnotantur ad *Fragm. Historicorum Vet.* in Sall. Wass. p. 238.

Fusum] Omnino melius dixisset, an dixit? *fessum*. Ita Tacit. frequenter, ut H. 5, 16, 5. 'Fessi bello.' Adde Claud. de B. Get. vers. 129. *Freinsh.* Confirmat hanc conjecturam multis testimoniis aliorum in Ind. v. *Fessus*. Sed *fusum* est in omnibus libris. 'Saucius' pro fracto ac debilitato, ut 'vulnus' pro clade Inf. III. 23. 4. 'Ægra sauciaque Respubl.' Justin. XXVII. 3. 'Nec difficile saucios adhuc ex superiore congressione integer ipse viribus superat.'

Non facilius tamen vicit] Supr. 2, 15, 13. 'Quomodo maxime mortiferi morsus esse solent morientium bestiarum; sic plus negotii fuit cum semiruta Carthagine, quam cum integra.' *Freinsh.*

Quam integrum et recentem] Probamus magis veterem, quam si *integrum et recentem*. Jam, inquit, *fusum* et *sancium* regem adortus, non facilius tamen vicit, quam si *integrum et recentem*: hoc est, adortus esset. Marius nunquam vicerat Jugurtham *integrum et recentem*, ut ex comparatione dici posset, tam facile de eo victoriam obtinuisse, cum integer et recens esset, quam cum saucium et *fusum* multoties ab aliis Imperatoribus adortus est. *Salm.* Si est in Naz. Ryck. Reg. F, Magl. et omnibus Edd. vett. præter primam. Altera scrip-

tura tamen ita exponi potest, quam integrum et recentem victurus fuisset.

§. 14 *Hic et urbem*] *Qui et urbem* Toll. Regg. Duisb. Fran. et v. e. *Hic et urbem* Naz. Pall. Ryck. Voss. et aliæ omnes Edd. veteres ac recentiores ante Freinshemium. In Freinshemiana primum invenio *Hic urbem*, excluso *et*, contra o. s. et e. quod Grævius et Amst. sequenti sunt. *Hic* melius convenit orationi, quam *Qui*. Cnr et sustulerint, non scio. Capsam ab Hercule Libye conditam auctor est Sall. Jug. LXXXIX. Vid. Bochart. Chanaan. i. 24. et Cellar. Geog. Ant. iv. 4. 5. et 8.

Anguibz arenisque vallatam] Ita est; solitudo munimenti locum obtinet, dum hostis ejus asperitatem superare non posse præsumitur. Inde Mithridates, ap. Justin. 3, 7, 4. 'Scythiæ, præter arma virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus, vel frigoribus, instructæ.' Verum de his naturæ propugnaculis alibi plura. *Grut.* Operæ pretium est addere, quæ ad Justinii locum notavit Berneggerus. Plin. Paneg. c. 14. Germaniam veterem 'prope infinita vastitate interjacentis soli muniri dirimique' dicit. Herodian. lib. 2. scribit, Imp. Augustum munivisse imperium, cum aliis rationibus, tum ἐρήμῳ γῆ καὶ δυσβάτῳ, terra deserta et aggre pervia. Freinsh. Capsam inter ingentes solitudines sitam, et loca circa vasta, inculta, egentia aquæ, et infesta serpentibus fuisse scribit Sall. l. d. Hoc Florus tumide 'anguibus arenisque vallatam' fuisse dicit.

Saxo inditam monti] Quidam libri, *editam*: esset legend. *saxo editam monte*: sed non placet. *Salm.* *Editam* Pal. 1. Berol. Duisb. et v. e. et hæc insuper *saxam saxo*. 'Saxeus mons' pro rupe ap. Sall. Jug. xcii. et Front. iii. 9. 3.

Mulucham] Fluvius est 'Mulucha' ap. Sall. Jug. 92, 6. Melam, 1, 5.

Plin. 5, 2. Priscian. lib. 6. qui Straboni, lib. 17. p. 569. et Ptolemæo dicitur barbare, Μολοχάθ, id est, *Molochath*. 'Molochat' etiam urbs apud eundem Ptolemæum, quæ, non satis mihi liquet, an sit hujus Auctoris 'Mulucha.' Quem autem locum Marius Liguris opera cepisse bello Jugurthino, cap. 93. legitur, eum Salustius non 'Mulucham,' sed castellum appellat, non longe a flumine 'Mulucha' in monte saxeo situm. *Vinet.*

§. 15 *Jure sanguinis*] Etenim et adfinitatis jure obtineri auxilia, jus et fas suadet. Justin. 11, 3, 1. 'In transitu hortatus Thessalos fuerat, beneficiorumque Philippi patris, maternæque suæ cum his sub Æacidarum gente necessitatis admonuerat, cupide hæc Thessalis audientibus.' Hinc intelligenda illa Suetonii, Julio, 1, 1. 'Corneliam, Cinnæ iv. Cos. filiam, duxit uxorem; ex qua illi mox Julia nata est: neque, ut repudiaret illam, compelli a dictatore Sulla ullo modo potuit: quare et sacerdotio, et uxoris dote, et gentilitiis hereditatibus multatus, diversarum partium habebatur.' Scilicet quia Cæsar adfinis erat Cinnæ, adversario olim Sullæ, putabatur item alienus futurus ab eodem Sulla. Sed de hoc vinculo necessitudinis, uberiores promissimus ad Liv. 24, 41. *Grut.* Add. supr. 1, 18, 6. *Freinsh.*

Numidiam] An *Numidam*? Idem. Confirmant conjecturam Freinshemii, Ryck. Flor. Berol. Duisb. Voss. 1. 2. et v. e. In Pall. idem videtur fuisse. Nam Salmasius ad librum suum, in quo erat *Numidam*, nihil ex illis adnotaverat. Itaque illud cum Amstelod. recepi: quod et jam ante in Vineti, Stadii, et Gruteri Edd. erat.

§. 16 *Alienæ cladis accessio fieri timet*] Ita prorsus v. e. Pall. o. egregia et clara sententia. *Grut.* Ita plane Minutius Felix, Octavio; 'Dum

fieri malunt alieni erroris accessio, quam sibi credere.' *Freinsh.* Reg. Q, Ald. et Camers *accessionem fieri timet.* Vineti Ed. *accessionem timet.* Plant. Stadii *accessio ne fieret, timet.* Ita variis modis hoc corruerunt. Rectum est *accessio fieri timet*, quod habent alii o. s. et vett. edd. Multis inlustrant hoc genus loquendi Gronov. ad Liv. XLV. 7. et Heins. ad Vell. II. 26. Sunt autem 'accedere' et 'accessio' verba juris, de rebus quæ in contractibus adpendicis et additamenti loco principali adjiciuntur. Vid. Hermol. Barb. ad Plin. XXXIII. H. N. proëm. Popm. ad Caton. de R. R. CXLV. et Brisson. de V. S.

Pretium] Liv. XXIV. 15. 'Capita hostium pretia libertati facta.' Add. Græv. ad Justin. I. 7.

§. 17 *Fraudulentissimus regum fraude socii sui in insidias deductus est*] Justo Dei judicio quandoque evenit, ut vulpes ista suis dolis capiantur. Exemplo sit famosissimus ille Pontifex Alexander Borgia, ejusque dignus tali patre filius: quorum alterum ferunt nunquam dicere solitum quæ facturus esset: alterum nunquam facere, quæ dixisset: utrumque vero in idem illud consensisse; nemini fidem non dare, nemini datam non fallere. Pater enim veneno, quod in amicorum necem confecerat, extinctus est: filius eadem fraude, qua hostes consueverat, a Consalvo circumventus. Vid. Bodin. de Republ. 5, 6. Alia causa Datamis ap. C. Nep. qui tamen et ipse 'tam callidus vir extremo tempore captus est.' *Freinsh.*

Soceri sui] *Generi* scribendum est, quia Bocchus, cui Jugurthæ filia nupserat (ut Sall. cap. 80. testatur), gener erat Jugurthæ: atque is a Boccho proditus est L. Sullæ, tunc Quæstorî Marii consulis. *Stad.* Quid ergo? damnabimus Anctorem oscitantia tam supinæ, aut, si qua possumus, subvenimus? Extat certe in

Jug. Sall. 80, 6. 'Jugurthæ filia Boccho nupserat.' Sed ea verba corruptioni satis opportuna sunt, nostri Auctoris non item. Potest ergo legisse Florus in Sall. immo potest ita legendum esse: *Jugurthæ filia Bocchi nupserat.* Præterquam enim quod credibilius est, majorem annis inter duos fuisse socerum, etiam Plut. Mario, cap. 12. expresse Bocchum Jugurthæ socerum facit. Βόκχος ὁ τῶν ἄνω βαρβάρων βασιλεὺς, ἦν πενθερὸς Ἰουγοῦρθα. Perperam enim interpretes ibi; gener erat Jugurthæ: πενθερὸν enim Plutarcho socerum esse, ejusdem ipsius locus documento est, Quæst. Rom. cap. 8. ubi πενθερὸν et γαμβρὸν, ut socerum et generum, diserte opponit: quomodo etiam vendendum erat in Vita Catonis Maj. cap. 39. unde mihi suboritur suspicio, alterum etiam ejusdem Plutarchi locum, Sulla, c. 3. 'Ὁ δὲ Βόκχος ἐτύγχανε μὲν ἔτι γε πάλαι γαμβρὸν ὄντα μισῶν καὶ φοβούμενος τὸν Ἰουγοῦρθαν, exponendum esse: Bocchus jampridem 'generi' Jugurthæ odio et metu laborabat. Sed interpp. in errorem induxerat Sallustiani nominis auctoritas. *Freinsh.* Libri Sallustii variant. Sed in eo legendum esse *Bocchi* suadet auctoritas Plutarchi et Flori, quo etiam inclinât Spanh. de Præst. et Usu Numism. Diss. VIII. p. 539. et x. p. 226. Vid. Wass. ad Sall.

§. 18 *Sed ille quoque*] Non bene perspicio, quæ sit horum verborum sententia. Si hæc est: Quemadmodum populus Rom. Jugurtham, ita ille quoque Urbem Romam vidit: (nec video aliam esse posse:) ea mihi aliquantulum frigere videtur.

Vidit urbem] Legitur in optimis Nazarii membranis, ut *vidit urbem quamvis victus, et victus.* Facile conjicio legendum *at vidit urbem, u pro a:* quarum invicem literarum crebra mutatio est. *Salm.*

Venalem] Istam Jugurthæ vocem annotarunt etiam Sall. Jug. 35, 15.

Epit. Liv. 46. Oros. 5, 15. et Adonis Chron. sub anno 4690. Non valde absimiliter Tiberius, ap. Tac. 3, 65, 3. 'Quoties curia egrederetur, Græcis verbis in hunc modum eloqui solitus est: O homines ad servitutem paratos!' Jugurthæ dictum credo in animo fuisse Sidonio, cum scriberet, Epist. 7. 5. 'Rem jamdudum in nundinam mitti auctionemque potuisse, si quam paratus invenitur emptor, venditor tam desperatus inveniretur.' Freinsh.

Tamen ut venalis fuisset] Hæc pro spuriiis habent Viri eruditione præstantissimi: pace licet eorum dicere, aliter censeo: si mendas sustuleris, quæ totam periodum inquinaverunt, hanc γνηστὴν ἐν ταῖς μάλιστα præstabo. *Tamen ut venalis fuisset*: Nazarii optimus liber, *jam ut venalis fuisset*: optime: sic igitur lege: *jam, ut venalis fuisset, habuit emptorem, et quum ille non evaserit, certum erat, eam non esse perituram*: vulgo perperam legebatur, *certum erit*. Hoc sensu: Jugurtha venalem et quandoque perituram, si emptorem nacta esset, Romam prædixerat: sed frustra: etiamsi, inquit, venalis fuisset Roma, emptorem habuit, Jugurtham: sed cum ille emptor victus sit et captus, certum erat, eam non esse perituram (quod frustra cecinerat Jugurtha) sublato emptore de medio. Salm. Gruterus tamen persistit in ea sententia spuriam esse hanc periodum, inque Suspicionibus suis id demonstratum sibi ait. Freinsh. Optime Naz. *Jam ut venalis fuisset*. Solent enim hac particula uti in connexionibus, ut ad Justin. ostendi. Græv. Etiam libri Vineti, Pal. 2. Regg. Magl. Voss. 1. 2. et Fran. *jam ut*. Pal. 1. Berol. Duisb. et v. e. *nam ut*. Ryck. Flor. Voss. 3. et ceteræ edd. vett. *tamen ut*. Anna Fabri putabat legend. esse *nam ut*: quia red-datur ratio horum verborum, 'frustra cecinerat.' Accedo ad illius sententiam. Scheff. volebat *nam et, ut ven. f.*

Et Perizon. inter alias conjecturas etiam adscripserat, *nam utut. Erat*, quod Salm. e conj. ut puto, legit, habet Voss. 3.

CAP. 2 De hoc bello Liv. Epit. 61. Oros. 5, 13, et 14. Vell. 2, 10, 3. Strab. lib. 4. p. 132. Val. M. 9, 6, 3. Suet. Ner. cap. 2. Cæs. B. G. 1, 45. Freinsh.

§. 1 *Et multipliciter magis, et a Septentrione, sævitum*] Particula et, leviter trajecta, tu scribe, et multipliciter, et magis a Septentrione, sævitum. Salm. Pall. o. et mult. et magis a sept. qui ordo Grutero non placet. Putem ego abjiciendum alterum et, ut legatur; et multipliciter magis, clara sententia ex seqq. 'Omni igitur tractu.' Freinsh. Pall. et Ryck. *Multo atrocius, et multipliciter, et magis a septentrione*. Merito probat Salm. Nam aut sic legendum, aut in vulgatis copula ultimo loco posita delenda, ante rō 'magis.' N. Heinsius aliter castigandum arbitratur hunc locum, nimirum, *Multo atrocius et multipliciter magis, ut a septentrione, sævitum*. Ita enim subjicit solere, qui eleganter loquantur. Curt. lib. xii. 2. 'Hircani egregii, ut inter illas gentes' lib. ix. c. 1. 'Ad magnam deinde, ut in illa regione, urbem pervenit.' Flor. iii. 17. 'Drusum matura, ut in tali discrimine, mors abstulit.' Sic ille crebro. Phrenetici enim septentrionis filii aliis gentibus sæviore barbarique magis habiti. Græv. Reg. Q, et multipliciter magis, ut volebant Freinsh. et Perizon. Ryck. Reg. F, Toll. Duisb. Fran. Voss., nisi quod tert. habet in Sept., et Edd. vett. cum Pall. consentiunt, præter solam Junt. quæ habet scripturam vulgatam. Grut. adnotat in Pall. pro *sævium* fuisse *venientem*. Idem est in Ryck. Regg. Voss. et edd. B. et S. *sævientem* in ed. P. *Veniente* in Duisb. Fran. et v. e. Tollius totum locum intactum præterit. Nec tamen credo in omnibus illius libris fuisse *sævium*. Nam cod.

Berol. in plerisque cum Duisb. et v. e. convenit. Is. Voss. ad Catull. p. 175. præfatus multa sine discrimine in 'es' et 'or' exire, ut 'targes' et 'turgor,' 'squalles' et 'squalor,' inter ea etiam refert 'terres' et 'terror,' ac proinde h. l. ita legit: *multo atrocius et multiplici terre magis a septentrione veniente.* Et similiter inf. iv. 9. 2. 'Tandem etiam terre seculum liberavit,' pro *terrore sui*. Habuit fortassis Vossius auctoritatem Veterum, qui 'terres' pro, terror dixerint. Si ea destitutus fuit, quod credo, quum nullam proferat, non potest ex illius conjectura recipi vox Latinis Scriptoribus incognita. Non dubito tamen, quin hic aliquid vitii lateat. Sed hoc acutioribus indagandum relinquo.

§. 2 *Perinde ingenio*] In aliis edd. erat, *pervicaci ingenio*. *Perinde* ex prima editione vidit summus Vir, J. Gruterus, quem honoris causa nomino: nondum tamen ex toto menda vacat: emendo, *atrox cælum, perinde ingenia*; vel *perinde ingenium*: omnino aut *ingenium*, aut *ingenia*, scribendum. *Salm.* *Perinde ingenia*] V. e. *perinde ingenio*: nuperæ enim *pervicaci ingenio*: scias non percepisse vim vocis *perinde*, quæ item comparet in Pall. o. quorum primus habet etiam a manu secunda, *perinde ingenium*. Grut. Simile est illud Senecæ ad Helv. cap. 6. 'Hominum ingenia ad similitudinem cæli sui rigentia.' Tac. G. 29, 4. 'Mattiaci ipso terræ suæ solo et cælo acris animantur.' Liv. 5, 33, 12. 'Rhætos loca ipsa efferaunt.' Alludit autem Florus ad illud, quod ait Curt. 8, 9, 20. 'Ubique locorum situs ingenia hominum format:' relege notata supra 2, 11, 4. *Freinsh.* Add. hic Rupert. et Casanb. ad Theophr. Charact. c. 1. *Perinde* (Fran. perperam *peruidere*) *ingenio* habent etiam alii omnes scripti: *perinde atroci ingenio* Voss. 2. Vid. ad 1. 13. 4. et *Salm.* ad Solin. p. 175.

A dextris] Videtur intelligere eos populos septentrionalis plagæ, qui versus ortum sunt Italiæ respectu, ut Thracas, Dacas, Getas, Pannonios, Illyrios, &c. Hæc Virdungus. *Rup.*

Atque lævis] Hic vero designat Gallos et Germanos, aliosque ad septentrionem vergentes; ut opinatur Idem. *Idem.*

§. 3 *Prima*] Pigh. ad A. U. 631. non male conjicit *Primi*.

Salyi] *Salyi* hoc loco, et supra, 2, 3, 5. etiam *Salvi*, et *Saluvii*, perperam scripti nonnunquam ap. Liv. et alios, Græcis Σάλυες appellantur, gens Galliæ Narbonensis, cujus urbes aliquot, quas Strabo, Ptolemæus, alique memorarunt, adhuc manserunt, vetus suum vocabulum retinentes: atque in iis clarissimæ, Aquæ Sextiæ, et Arelatæ, non procul Massilia. Hi igitur primi Gallorum Transalpinorum fuere, qui senserint arma Romana: primusque Roman. M. Fulvius Flaccus Transalpinos Ligures bello domuit, ut habet Epit. Liv. 60. et *Salyos* Gallos (sic enim ibi legendum arbitror, *Salyos*, sive *Salrios*, pro *Falanios*) missus in auxilium Massiliensibus. De quibus populis triumphasse procos. A. U. C. 630. scribitur in antiquis marmoribus. *Vin.* Miror Vinetum existimare corrupte dici *Saluvios* ap. Liv. et alios, eamque sententiam recepissem Freinshemium. In Regio exemplari Ammiani xv. 11. nominantur *Saluvii*, teste Valesio ad d. l. Nec abit fragmentum marmoreum triumphorum Romanorum: SALLUEISQ.....VI.....DE LIGURIBUS. VCONTIEIS. SALLUEISQ.... *Rupert.* Libri scripti varie *Salvi*, *Salri*, *Salvi*, *Salini*: ut supr. 11. 3. Vetus lib. Pighii *Saluyi*. Vid. ejus Annales ad A. U. 630. et 631. *Sentire* sæpe habet significationem damni ac mali. Horat. 111. Carm. 23. 5. 'Nec pestilentem sentiet Africum Fœcunda vitis:' et iv. 6. 1. 'Dive, quem proles Niobæa magnæ Vindicem linguæ, Tityesque

raptor Sensit.' Plura Passerat. ad Propert. II. 10. et IV. 7. et Burm. ad Petron. cXL.

De inursionibus eorum] Vicini quippe erant, et, præter solita inter accolæ odia, antiquitus hostes: vid. Liv. 5, 34, 8. Talibus autem de causis Romani pluries bella sumpserunt: vid. inf. 3, 10, 10. et 14. *Freinsh.*

Massilia] De hac urbe lege exactiss. Merulam, Cosmog. 2, 3, 39. *Idem.*

§. 4 *Arverni*] Corrigend. leviter in hac voce Plin. 7, 50. 'Q. Fabius Maximus Cos. apud flumen Isaram prælio commisso, adversus Allobrogum Avernorumque gentes, ad VI. Idus Augustas cXXX. M. perduellium cæsis, febris quartana liberatus est in acie.' Scribend. enim est *Arvernorum*, sicut omnibus, et ipsi Plinio, vocantur. *Idem.* In scriptis *Arveni*, *Alverni*, et *Averni*. Ryck. et Voss. 1. 2. recte *Arverni*, ut in Fast. Triumph. aliisque Inscriptionibus. Hi autem victi sunt A. U. 632. a Cn. Domitio Ahenobarbo Procos. non ab ejus patre, ut perperam scribit Suet. Ner. II. ejus errorem ibi Casaubonns, et Pigh. in Annal. ad A. U. 633. notarunt.

Varus victoriæ testis] Cum scripti libri, tum vet. excusi, *Varusque victoriæ testis*: forte, *Varus quoque victoriæ testis*: mox lego, *Isara et Vindelicus amnes*: ex fide librorum. *Salm.* *Varusque*] Ita rescripti volentibus membranarum, et ordine melius coherent: ita enim v. c. et Pal. 3. alludantque ceteri. *Freinsh.* Pal. 2. *Varus quoque*. Libri Vineti alique, Edd. V. B. S. et P. habent *que*, sed nomen fluviorum varie in iis scribitur, *Varus*, *Varius*, *Isaura*, *Isauria*, et *Isata*. Ryck. et Voss. 3. utriusque. Junt. Ald. et recentiores *Varus victoriæ testis Isaraque*. Nec inconcinne: nam non est opportunus locus copulæ in principio. Heins. ad Vell. I. 8. legit, *Varusque victoriæ testis, Isaraque*, et locum a

Salm. non debuisse tentari dicit. Sed hic non multa tentavit contra Mss. quorum nullus copulam *que* post *Isara* habet. Non est mihi nunc otium quærere, an hoc bello ad Varum prælium factum fuerit. Ad Isaram pugnatum fuisse Fabio, ad Sulgam Domitio, et ante adversus Salyos ad Aquas Sextias C. Sextio Calvino ducebatur. Itaque diligentius cogitandum censeo de scriptura libri Ryckiani, et Voss. 3. Nam Florum præcipue respicere ad victorias Fabii et Domitii indicio sunt, quæ mox scribit n. 6. Si cui probanda videbitur hæc scriptura, ei etiam legendum putem *testes*; quod in vetustioribus quibusdam libris fuisse ex eo suspicor, quod in Naz. ap. *Salm.* et *Fran.* est *testis est*. Interim exprinendum putavi id, quod alii libri habent, etsi mihi valde suspectum est.

Vindelicus] Hodie *Sorga*; Straboni 'Sulgas.' Florus appellavit eum ab urbe propinqua Vindelio, ut Joseph. Scaliger ad Anson. 1. Lection. c. 30. Merula in Cosmog. Welser. in Rebus Vindelicis, ext. lib. 1. docent. *Freinsh.* Cellar. II. Geog. Ant. 2. putat legend. *Vindulicus* ab oppido *Vindulo*, vel *Vindolio*: ita enim illud vocant Veteres, non *Vindelium*.

Impiger fluminum Rhodanus] Lucan. 1, 433. 'Quia Rhodanus raptum velocibus undis In mare fert Ararim.' Plin. 3, 4, et 20. Strab. lib. 4. Cæsar B. G. 1, 1, 2, &c. Varro in tribus primis Europæ fluminibus Rhodanum ponit. Gell. 10, 7. *Camers.* 'Impiger fluminum' litotes poetica pro, rapidissimus. De rapiditate Rhodani multa habet Barth. ad Claud. II. in Rufin. III.

§. 5 *Elephantis*] Usus enim elephantis hoc bello Domitius: unde intelligas illa Suetonii, Ner. cap. 2. 'Allobrogibus Arvernisque superatis, elephanto per provinciam invecus est: turba militum, quasi inter solemniam triumphii, persequente.' Quando au-

tem primum elephantis usi Romani, notat Liv. 31, 36, 3. *Freinsh. Elephantantes* Magl. Fran.

Rex ipse Bituitus] *Bisuisus*, quod obtinuerat in plerisque editionibus, ex verbi scriptura manavit, *Bisuisus* pro *Bituitus*: s, pro t, frequens erat in illis optimis membranis, quibus usi sumus, ut *positus* pro *potitus*, *ulsus* pro *ultus*, et similia: reliqui libri corruptissime aut *bis victus* duabus vocibus, aut *bis visus*, præferunt. Hic 'Rex Betultus' dicitur in veteri inscriptione. *Salm.* Adonis Chronic. sub anno 4690. 'Bitoitum' vocat: exemplaria Floriana varie. Vetus Inscript. ap. Gruter. 298. 3, *Betultum*. Athenæus, 4, 13, *Βιτὺτρον*. Vide Scalig. ad Euseb. p. 156. Appian. Fragment. II. (ap. Voss. de Idol. p. 1058.) 'Bitultus.' Adde Pigh. Annal. II. 633. *Freinsh.* Stadius primus, quod quidem sciam, edidit *Bituitus*: qua auctoritate non prodidit: quod se mirari dicit Pigh. ad A. U. 633. Sed credibile est eum sequutum auctoritatem Epitomes Liv. Val. M. et aliorum, quos hic laudat Vinetus. Pighiius verum hujus Regis nomen putat esse, quod legitur in Fast. Triumph. 'Betultus,' a voce Celtica *Betultich*, i. e. patiens, vel modestus. Contra Scaliger ad Euseb. n. 1890. lapicidam, vel descriptorem lapidis, errasse, et scribendum esse *Betuitus*. Sed Pontanus in Append. Itinerarii Galliæ Narbon. p. 44. in arcu triumphali ap. Arausionenses, quem non Marii, ut vulgo, sed Fabii Max. esse credit, qua in sententia etiam Peirescium fuisse in vita illius prodit Gassendus, hoc nomen *BVDVACVS* scribi auctor est. Idque nomen gentis Arvernæ esse ostendit ex aliis Inscriptionibus, in quibus ex eadem gente memorantur *BODVACH*. Quod Florus scribit Bituitum in triumpho ductum fuisse, non omnino certum est: vid. adnotata ad Liv. Epit. LXI.

Carpento] Tale pugnae genus Bri-

tannis inprimis familiare fuit: vide quæ dicemus inf. 3, 10, 17. *Freinsh.* Carpenta Gallorum in præliis sæpe memorat Livius, x. 30. xxxi. 21. xxxii. 30. et alibi: add. Flor. supr. I. 18. 27. Esseda Britannorum Cæs. IV. Gall. 33. et Cic. VII. Ep. Fam. 6. et 10. e quibus pugnandi modum describit Broekh. ad Propert. IV. 10, 42. Antiquissimum morem fuisse, ut Reges Ducesque e curribus pugnarent, intelligi potest e sacris literis, et aliis vetustis Scriptoribus.

Qualis pugnaverat] Quid, si, *argenteo carpento, quali pugnaverat?* Sed nihil mutamus: vetus: *o qualis pugnaverat!* inepte. *Salm.*

§. 6 *Ænobarbus]* De quo Suet. Ner. 2, 1. *Freinsh.* 'Ahenobarbus' est in Nummis et Inscriptionibus. Græcis *Ἀννόβαρβος*. Vid. hic Vinet. Sigon. ad Liv. xxxiii. 42. et Ursin. in Nummis gentis Domitiæ. Fabius Max. ab hac victoria Allobrogicus dictus, Scipionis Æmiliani fratris Fil. fuit. Nam Plinius, et alii veterum, qui Æmiliani fratrem fuisse dicunt, haud dubie errant. Vid. Perizon. Anim. Hist. c. II. p

Saxeus extruxere turres] Scripti *erexere*. *Salm.* Vide quæ notavimus snpr. 2, 17, 16. Plutarchus autem, Quæst. Rom. 37. 'Parum laudis adeptos,' ait, 'qui primi lapidea aut ænea statuerunt trophæa.' Cui adde locum Diodori, 13, 24. *Freinsh.* Extat etiam nunc pars talis turris in Principatu Arausionensi, in qua belli hujus historia et facies est expressa. Militum Allobrogicorum scutis inscriptum est nomen 'Bituiti,' eorum ducis. Vere autem censuit magnus ille Peiræscius fuisse arcum triumphalem Fabii, non Marii, ut vulgus credebat. *Græv.*

Trophæa] Ita appellantur spolia fixa in stipitibus, teste Nonio: inde etiam monumenta victoriæ erigi cæpta ex marmore saxoque, in jugis montium et editioribus locis: eadem

cum Floro scribit Strabo, lib. 4. p. 128. erectaque hæc trophæa juxta Cemmenum montem ad confluentem Isaræ et Rhodani. *Stad. Add. Casaub.* ad Strab. l. d.

Nunquam enim P. R. hostibus dom. victoriam suam exprobravit] Similis et Macedonibus moderatio, Pausania teste in Bæoticis, fine libri. Nescio quid Livius, 8, 30, 10. senserit, cum scriberet, Fabium arma Samnitium cremasse, metu, 'ne suæ gloriæ fructum dictator (Papirius) caperet, nomenque ibi scriberet: 'quod equidem de trophæo intelligendum, erigentium exempla docent: iis enim nomina sua inscribere moris erat: quod deinde sub Cæsariis factum. Tac. An. 2, 22, 1. *Freinsh.* Locus Livii forsitan accipiendus est de spoliis post triumphum in templis Deorum cum solenni Inscriptione fixis. Nam Romanos alioqui iis locis, quibus victi fuerant hostes, non solitos fuisse trophæa ponere more Græcorum, indicio est silentium Scriptorum Latinorum de ea re: quum in Græcis nihil frequentius sit, quam ut, post relatum alterius partis cladem, de victoribus dicant *τρόπαιον ἔστησαν*. Romulum quidem spolia Acronis ad quereum in modum trophæi truncatam suspendisse dicunt Veteres, et Flaminium Jovi aureum trophæum de torquibus Gallorum posuisse etiam Florus II. 4. 4. Sed hæc alia sunt. Nam Florus, ut recte animadvertit Rupertus, hic de trophæis ac monumentis in hostico excitatis loquitur: illa superiora autem Romæ posita fuerant. Nec satis causæ esse puto, cur ob id, quod de Romulo proditum est, Vir eruditiss. Benedictus Averanius Diss. xxiv. in Liv. scribat, falsum esse, quod hic tradidit Florus.

CAP. 3 De bello Cimbrico Epit. Liv. 67, et 68. Plut. Mario, cap. 36, &c. et Parall. cap. 20. Appian. Celtico. Val. M. 5, 8, 4. Auctor de Vir. Ill. c. 67. Plin. 7, 22, 16, 33, 17,

1. 36, 1. Frontin. 1, 3, 6. 1, 5, 3. 2, 2, 8. Entrop. 5, 1. Oros. 5, 16. Euseb. Lib. Temp. Cum. Lege Vell. 2, 12. Cæs. B. G. 1. 33, et 40. 7, 77. Veget. 3, 10. fin. Val. M. 6, 9, 14. et præcipue Pontanum, princ. Hist. Danicæ, qui totam hanc historiam accuratius et copiosius ex scriptoribus probatis congressit. De Cimbrorum origine vid. Dresser. Millen. 1. p. 85. *Freinsh.*

§. 1 *Theutoni*] Horum mentionem facit Pytheas, ap. Plin. 37, 2, 21. *Idem.* Ryck. et Fran. *Teutoni*: v. §. 7.

Galliæ Germaniæ legend. docet Cluver. Germ. Antiq. 1, 10, 2, 4. et 3, 22. qui hac de re copiosissime. *Galliæ* retinet et explicat B. Rhenanus, Rer. Germ. lib. 1. p. 19. f. *Idem.* *Ab extremis Galliæ profugij*] Verum est de Tigurinis, non de Cimbris, et Teutonis. Sed Florus videtur etiam Germaniam dixisse Galliam, quod antiquissimi Galliæ incolæ fuerunt Germani; sicuti Græci Celtas dixerunt Germanos et Gallos, cum proprie Hispani sint Celtæ. *Græc.* Non video, quomodo hæc ratio procedat. Si antiquissimi Germaniæ incolæ fuissent Galli, adpellatione Galliæ etiam Germania comprehendi posset. Verum quum Germanos priscis temporibus Galliam habitasse dicat Grævius, utique convenientius erat, nomine Germaniæ etiam Galliam contineri. Cimbro et Teutonos non e Gallia, sed ab extremis Germaniæ oris venisse certum est. Nec tamen ideo audiendum esse Cluverium hic emendantem *Germaniæ*, ostendit Vossius ad Vellei. II. 19. Nam veteres, quibus regiones populique ad Septentrionem non satis cogniti erant, sæpe nomina et fines Gallorum et Germanorum confundunt, et Septentrionales, etiam Cimbro et Teutonos, communi nomine Celtarum, Galatarum et Gallorum adpellant. Vid. Interp. Vellei l. d. et II. 12. Lips. ad Plin. Panegy. c. XIV. et Perizon. ad Ælian. XII. V. H. 23.

De Cimbris ac Teutonis Quintil. Decl. III. 'Ex ultimo litore Oceani, et dirempta frigoribus plaga, gens a rerum natura pæne relegata....Italiam inundavit.' Et Cland. de B. Get. in fin. 'Oceani stagnis excita supremis Cimbrica tempestas.'

Quum terras eorum inundasset Oceanus] Absurdum esse hanc rationem scribit hic Rupertus. Nam non credibile esse Cimbro tam stolidos fuisse, ut non animadvertere potuerint, æstum maris naturalem esse, et statis in dies horis recurrere, nec cuiquam nocere. Et ita judicare dicit Valesium ad Amm. Marc. xv. 9. Sed Valesius illa non disputat adversus Florum, sed alios quosdam vetustos Scriptores, qui Cimbro æstu maris perterritos patriam reliquisse tradiderant; quos a Posidonio jure reprehensos scribit Strabo Lib. vii. p. 293. Florus autem non de æstu, sed inundatione Oceani loquitur: qua etiam Ambrones, qui deinde Cimbris Teutonisque se conjunxerunt, sedibus expulsos fuisse auctor est Festus in *Ambrones*. De vetustis sedibus et erroribus Cimbrorum, antequam in Italiam iter intenderunt, Strabo l. d. et Plutarch. in Mario. Homines vagos ac prædones fuisse dicit Posidonius ap. Strab., et Plutarchus iis nomen 'Cimbrorum' datum, quod Germani latrones vocarent 'Cimbros,' quod Festus in *Cimbri* de lingua Gallicia dicit. Probabilior est sententia Scaligeri ad Fest., quia Cimbri fuerunt prædones, inde ab eorum nomine sic dictos fuisse, qui itidem tales erant.

§. 2 *Quum in Italiam remigrarent*] Eod. modo corruptum hoc verbum inf. lib. iv. emendamus; nam hic similiter *regyrarent* corrigendum: nec *remigrarent* placet: vide quæ de hac voce 'regyrare' alibi dicemus: cuius ignorantia fecit, ut bis corrupte legeretur in optimo Anctore. Salm. *Remigrarent*] Sic Pall. o. et v. e. Sal-

masius malebat, *regirarent*: posset etiam legi, *demigrarent*. Freinsh. *Quum in Italiam remigrarent*] Qui poterant remigrare in Italiam, in qua nunquam fuerant? Remigramus sive redimus in regionem, ex qua sumus ante profecti. Vitiosa hæc esse verba, quæ in omnibus leguntur tam editis quam exaratis manu, dudum deprehenderunt homines elegantes. Nec dubito quin recte restituerit hunc locum magnus Salmasius, qui scribendum censet *regyrarent*, hoc est, reflecterent iter suum ex Hispania per Galliam in Italiam. Invaserant primo Galliam, et per eam petebant Hispaniam, sed cum aditus eis in illam non pateret, convertabant iter sua vestigia relegendes, et per easdem terras, quas peragrarant, contendebant in Italiam, hoc est, regyrare per Galliam in Italiam. Idem vocabulum reposuit ὁ πᾶν in lib. iv. cap. 2. 'Postremo in Hispaniam regyravit,' hoc est, bellum iterum conversum est. Dixerat enim in Italia bellum commissum esse, deinde se in Galliam Hispaniamque deflexisse, cum subjecisset de Epiro, Thessalia, Ægypto, Asia, Africa; tandem addit 'Postremo in Hispaniam regyravit,' ubi itidem male legitur in editis plerisque *remigravit*; sed *regyravit* ex emendatione Salmasii dudum reposuit doctiss. Freinsh. Quod et Ryckianus liber firmat, in quo scribitur *Postremo in Hispaniam regiravit*. Vidit olim Lipsius quoque, cum Lugduni hunc scriptorem explicaret pro Academica Concione, legend. *regyravit*. Hæc tacitus præterissem, nisi viros χαριεστέους nondum a Salm. potuisse persuaderi vidissem, ut ejus subscriberent emendationi, quam eis studii reddere probabiliorum. Idem Lips. censuit alio loco, pro *remigravit*, legend. *demigravit*. Græv. Amst. receperunt *regyrarent*. Non magnopere improbo conjecturam Virorum doctiss. nec tamen

recipere debui. Et *remigrarent* mihi eodem modo videtur posse accipi, quo *regyrarent* exponit Grævius; videlicet, quum ex Hispania remigrarent in Galliam, ea mente, ut inde Italiam peterent.

In *castra Silanī*] ‘Mallium,’ sive ‘Manlium,’ appellat Dionis fragment. ap. Vales. p. 633. *Freinsh.* Dio ibi agit de Cn. Manlio, qui Consul A. U. 648. cum Cæpione Procos. a Cimbris victus est. Hic est M. Junius Silanus Cos. A. U. 644.

§. 3 *Quas daret terras*] Ammianus, 25, 31. observat, ‘nunquam, ab urbis ortu’ ad Jovian. Imp. usque, ‘inveniri posse, annalibus replicatis, terrarum partes ullas nostrarum ab Imp. vel cos. hosti concessas:’ quem tamen arguit Casaub. ad Spartiani Hadrianum, cap. 5. Frisius quidem eod. modo terram petentes, quam jam occupaverant, ‘Nero decedere agris jussit:’ ap. Tac. 13, 54. ubi plura in hanc rem. *Freinsh.* *Quas daret terras populus Romanus, agrariis legibus intra se dimicaturus?*] Jam diu ante dimicarent Romani de divisione agrorum, nimirum A. U. C. 619. duce Sempron. Graccho et A. U. C. 629. auctore C. Graccho, cum hoc bellum contra Cimbros gereretur A. U. C. 647. et sequente. Vides ergo Florum, ut sententiolam frigidam adspargeret historiæ suæ, maluisse impingere in temporum rationem. Græv. *Intra* Ryck. Regg. Voss. quod etiam in Naz. et Pall. fuisse puto: nam Salmasius ad exemplar suum, in quo est *intra*, nullam varietatem adnotaverat, Flor. III. 21. 1. ‘Ut jam ipse intra se parricidale bellum stringeret.’ Toll. Duisb. Fran. et v. e. *inter*, quod itidem defendi potest. Pighius ad A. U. 644. scribit in vulgatis deesse *mox*, legitque *mox inter se dimicaturus*, e Cod. S. Amandi, opinor, quem sæpe laudat.

Quod nequiverant precibus] Ita Carthaginensium milites in urbem man-

dant; ‘quod precibus nequeant, armis se consecuturos.’ Justin. 18, 7, 3. ubi notata Berneccero vide: et Tac. 4, 46, 12. *Freinsh.* *Quod nequiverant precibus*] Melius Ryck. *quod nequiverant precibus*. Mox idem: *et tanta erat capiundæ urbis fiducia*. Græv. Nusquam inveni *nequiverunt*, quod est in Ed. Grævii et Amst. Scripti *nequiverant* et *nequierant*. Edd. omnes *nequiverant*.

§. 4 *Silanus*] Omittit ergo cladem Carbonianam, quæ prior Silaniana accidit; item Cassianam. Liv. Epit. 63. Vell. 2, 12, 2. alii. Tac. G. 37, 8. ‘Germani, Carbone, et Cassio, et Scauro Aurelio, et Servilio Cæpione, M. quoque Manlio, fuis vel captis, quinque simul consulares exercitus pop. Rom. abstulerunt.’ Cæsar etiam B. G. 1, 7, et 12. ait: ‘L. Cassium Cos. occisum, exercitumque ejus ab Helvetiis,’ et nominatim Tigurinīs, ‘pulsum, et sub jugum missum.’ Pugnant igitur inter se Cæsar, et Tacitus: nisi forte ideo Germanis contribuit Helvetios Tacitus, quod terram Germanam incoherent. Fr. Occurrit huic difficultati Pighius ad A. U. 646. Add. Davis. ad Cæs. 1. B. G. 12. Heius. pro *nec* scripserat *ne*. Vid. ad 11. 4. *Quidem* abest a Voss. 1. 3. et Edd. B. S. P. et A.

Nec secundum Manlius] *Manilius* scripti omnes. *Salm.* In prænominē quoque plurimum variant scriptores: Pighius, in A. U. C. 648. Cn. fuisse ostendit, Liv. Epit. 67, 2. ‘Caïum’ appellat. Illud certum est, sicut supra, 2, 15, 7. monuimus, ‘Marci’ prænomen alienum hic esse; quod alterius ejusdam loci me admonet ap. Zosim. lib. 2. Histor. in pr. ubi Ludi Seculares celebrati dicuntur L. Censorino, M. Manlio Coss. cum tamen constet, eo anno, qui fuit U. C. 604. L. Marcio Censorino collegam fuisse Maniliū. Vid. etiam Cæs. B. G. 3, 20. *Freinsh.* *Manilius* etiam plerique alii scripti et edd.

vett. *Manlius* Flor. Magl. Regg. et Voss. 3. In Fast. et Inscriptionibus est 'Cn. Mallius.' Vid. Pigh. ad A. U. 648. et Sigon. ad Liv. Epit. LXVII. Μάλλιος quoque in Excerpt. Peiresc. p. 633. Sed Græci *Manlius* plerumque scribunt Μάλλιος.

Cæpio] Quantum hoc duce cladis acceptum sit, vel inde colligi possit, quod inter nefastos ille dies habitus sit, ut patet ex Plutarch. Lucull. cap. 59. Add. Sidon. Carm. 2, 227. *Freinsh.*

§. 5 *Nisi Marius*] *Nisi M. Marius* in altero Pal. *Salm.* Sall. fine Jugurthini: 'Marius cos. absens factus est, et ei decreta provincia Gallia, &c. ex ea tempestate spes atque opes civitatis in illo sitæ.' Cic. pro l. Manil. cap. 20. *Freinsh.*

Non ausus congredi] Vid. Plut. Mario, cap. 22. *Id.*

Donec invicta illa rabies] Prudens consilium, quod imitaturus erat Pompeius, si licuisset, inf. 4, 2, 42. Adde supr. 2, 6, 82. *Id.*

Habent] Hoc est, non habent veram virtutem, sed illius loco rabiem istam; quod moneo, ne quis 'habere' pro, putare vel æstimare capiat, ut fieri video. *Id.* Sen. 1. de Ira 11. 'Quid Cimbrorum Theutonorumque tot millia superfusa Alpibus ita sustulit... nisi quod erat illis ira pro virtute?' Et 1. de Benef. 13. de Alexandro M. 'Cui pro virtute erat felix temeritas.'

§. 6 *Consulentes*] I. e. interrogantes, quærentes. *Freinsh.* in Ind. Suet. Aug. XVIII. 'Consultusque num et Ptolemæum inspicere vellet.' Et rursus ib. c. xcix. 'Si quid,' pro, num quid. Liv. xxix. 25. 'Primum ab iis quæsit, si.' Ov. Ep. Hypsip. vs. 37. 'Iterum, si vivat Jason, Quærimus.' Cic. ix. Ep. Fam. 26. 'Quum ille, si quis quidquam quæreret, dixisset.' Val. M. 1. 8. 10. ext. 'Interpellatus ab eo, si quid aut mandaret, aut dicere vellet.' Ita melius liber P. Danielis, quam alii *ecquid*, obni-

tente licet Vorstio. In Gell. quoque 1. 19. Ms. Reg. 'Et, si reliquos eodem pretio emere vellet, Regem interrogavit:' pro vulgato, *et ecquid reliquos*: ubi aliter, quam ad Valerium Vorstius, judicat J. Fr. Gronovius, adnotans notum esse 'si' pro, an, imitatione Græcorum dici. Plura hujus generis vid. ap. Græv. ad Cic. iii. Ep. Fam. 9. et Perizon. Anim. Hist. c. vii. p. 279. *Mandare aliquid alicui*, vel *ad aliquem*, sæpe est, vel literis vel nuncio misso significare et jubere nunciari. Liv. xxxi. 11. 'Hæc ad Carthaginenses mandata.' Suet. Calig. xxv. 'Adhibitum cænæ nuptiali mandasse ad Pisonem contra accumbentem: Noli uxorem meam premere.' Just. xxiv. 2. 'Non credenti mandat, velle se cum filiis ejus regni consortium jungere.' Add. *Freinsh.* in Ind. et Broekh. ad Propert. iii. 22. 11.

Nec segnius, quam minati fuerant] Sic Justin. 2, 3, 13. 'Nec dicta res morata.' Liv. 30, 15, 5. 'Nec locuta est ferocius, quam fecit.' Saxo Sialandicus, lib. 4. p. 55. 'Nec animosius lecutum eum, quam præliatum, expertus est.' *Freinsh.* *Nec sequius* Voss. 1. et 3.

§. 7 *Compendiis*] Ov. iii. M. 234. 'Sed per compendia montis Anticipata via est.'

Sub ipsis Alpium radicibus] Perizon. hic adscripserat: *adhuc in Gallia*. Videtur existimasse hoc non convenire cum eo, quod paullo ante dixit Florus, 'per Alpes ferebantur.' Sed 'ferebantur' ibi accipio, ut supr. 1. 10. 1. 'Reducebant,' et 1. 18. 12. 'Vindicaret.'

In locum, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum, prælio oppressit] Hunc etiam locum purgavit maximus virorum, Claudius Salmasius, et pridem doctis fidem fecit emendationis suæ, ut in emendationibus edd. jam diu refulgeat. Sed nondum tamen est perpurgatus: sædum etiam nunc

mendum ei insidet. Quis enim ferat, *Teutones in locum oppressit?* Ephebi sane norunt dicendum esse: *Teutones in loco, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum! prælio oppressit.* Et sic legend. esse præter rationem linguæ Latinæ auctor mihi est vetus Ryckianus, in quo sic legitur, ommissa tamen præpositione: *Prioresque Teutonas, sub ipsis Alpium radicibus assecutus, loco, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum! prælio oppressit.* Quod et ipsum non improbandum. Sæpe enim 'loco' ponitur ellipsi per-vulgata pro, in loco. Sed quoniam alii libri præpositionem retinent, non sustinui illam unius libri auctoritate delere. *Teutonas* quoque scribi vides in hoc libro pro vulgato *Teutones* aut *Teutonos*. Græv. In loco Flor. Berol. Duisb. Fran. et v. c. Vinetus tamen in suis, et Grut. in Pall. videntur invenisse id quod ediderunt, *in locum*. Et sic Magl. et Voss. Mihi in mentem veniebat: *sub ipsis Alpium radicibus adsecutus (locum aquas Sextias vocant) quo...* Pronomina 'is,' et 'qui' non raro omittuntur, in primis in his, quæ per parenthesin posita ad personas, vel res, de quibus sermo est, referuntur. Et ea multis locis contra libros veteres intrusa esse ostenderunt Gronovii, Pater ad Liv. i. 1. et xxxiv. 56. et Filius ad Liv. xxii. 46. Sic in Liv. xxviii. 3. 'Ad oppugnandam opulentissimam in iis locis urbem, Oringin barbari appellabant, mittit,' itidem intrusum erat *quam*. *Teutonas* hic etiam Naz. Toll. Duisb. Fran. Voss. et edd. vett. excepta Ald. sed cum adspiratione in prima syllaba. Sed in Fast. Triumph. et Inscriptione ap. Grut. 436. 3. et Pigh. ad A. U. 652. 'Teutoni' dicuntur. Et ita hic Regg. *Theutonos* non inveni ante Ald. deinde in Vineti, Freinsh. et Grævii Edd.

Aquas Sextias] Urbem C. Sextio sitam, bello, quod superiori cap. describitur. Epit. Liv. 61. Strabo, lib.

4. p. 124. f. De hac Sidon. Carm. 23, 13. 'Phocida, Sextiasque Baias, illustres titulisque præliisque Urbes, per duo consulum tropæa: Nam Martem tulit ista Julianum, Et Bruto duce, nauticum furorem: Ast hæc, Teutonicas cruenta pugnâs, Erectum et Marium, cadente Cimbri.' Freinsh.

Qua fide numinum, prælio oppressit] Hic locus et varie vexatus a doctis, et varie ipsos vexavit: me non multum, si verum licet dicere, exercuit: optimus liber, *quasi de numinum prælio*: mendosissime: sed ne nugas agam, aut frustra tempus teram, legend. aio, *quo, fidem numinum! prælio oppressit?* *qua* corruptum pro *quo*, ut libro quarto, *qua posset ascendere*; ubi reposuimus, *quo posset ascendere*: et contra a in o degeneraverat, ut ingenio pro ingenia: locum hunc tetigimus, notis in librum primum, in quo simile vitium inhæserat: *fide numinum*, pro *fidem numinum*: itaque vide quæ ibi scripsimus. Salm. *Quo, fidem numinum, prælio*] Salmasii correctio ista, quam in textum recipere cunctatus non sum, ob evidentiam, sicut et supra 1, 11, 15. fecimus: alii aliter, ut in variis retulimus. Freinsh. In aliis omnibus scriptis et v. edd. est, *qua fide numinum prælio oppressit*.

§. 8 *Errorum in consilium verterit*] Liv. 28. 44, 14. 'Oblata casu flectenda ad consilium.' Vid. inf. 4, 2, 81. Freinsh. Doctiss. Wass. ad Sall. Jug. xcix. mavult *error*. Non dubium est, quin sæpe ita loquantur veteres. Congeriem exemplorum vid. ap. Manut. ad Sall. Catil. vi. Riv. ibid. lxi. et Wass. lvi. Add. Heins. ad Claud. i. in Eutrop. 251. et ii. de Cons. Stiliæ. 118. Sed hic nihil mutandum puto. Utrumque verbum 'egerit,' et 'verterit' pendet a nominativo 'Imperator.' Et ita frequenter alii. Tac. ii. A. li. quem locum ipse Wass. laudat: 'Pergerent, properarent culpam in decus vertere.' Idem i. A. xxviii. 'Quæ casus obtulerat in sa-

pietiam vertenda ratus.' Et Agr. xxxvii. 'Ita consilium Britannorum in ipsos versum.' Phædr. i. F. ult. 'Consilium raptor vertit ad fallaciam.' Justin. ii. 13. 'Timens ne interclusi hostes desperationem in consilium verterent.' Add. Vorst. ad Justin. iii. 3.]

Necessitate aucta virtus] Vid. quæ notamus supr. 2, 18, 13. *Freinsh.*

§. 9 *Viri, inquit, estis*] Si per alios liceret, interrogationis notam istis apponerem, hoc modo: *Viri, inquit, estis?* Grut. Add. Frontin. 2, 7, 12. *Freinsh.* Gruter. malebat, *viri, inquit, estis?* Sed N. Heins. *si viri, inquit, estis.* Liv. ii. c. 38. 'Bellum nobis indictum est magno illorum malo, si viri estis.' xxv. 18. 'Si vir esset, congregaretur.' i. c. 41. 'Tuum est, Servi, si vir es, regnum,' quod Naso F. vi. in eadem historia respexit: 'Si vir es, i, dictas exige dotis opes.' Ubi male circumfertur *indictas*. Idem. Liv. i. 58. 'Sextus Tarkinus mihi sibi que, si vos viri estis, pestiferam attulit vim.' Sic et alii frequenter. *Græv.* Add. Pric. ad Apul. ii. M. p. 32.

§. 10 *Theutobochus*] Sine aspiratiōe in vett. *Teutobocus*. Salm. Anno Chr. 1612. monstrabantur ossa quædam portentosæ magnitudinis, quæ Teutobochi hujus vulgo credebantur, donec doctorum hominum scriptis error iste detegeretur. *Mercurius Gallicus*. Vide Scalig. in Euseb. p. 138. p. 1. Item Gassend. in Vita Peirescii, p. 250. *Freinsh.* Duisb. Voss. 1. 2. et v. e. *Teutobocus*. Ryck. quoque et Fran. sine adspiratiōe: sed ille *Teutolocus*, hic *Tendobocus*. In Eutropii libris v. 1. *Teutobodus* et *Teutomodus*. Oros. v. 16. 'Teutobodus.' Sic etiam scribit Freinshemius in supplem. Liv. LXVIII. et muneris potius, quam hominis nomen fuisse, nec quidquam aliud quam Teutonorum Imperatorem significare putat. Plura de eo Rupert. ad h. l.

Quaternos senosque equos transilire] Luculentam hujus loci explicationem pete ex Salm. ad Vopisci Carinum, cap. 19. p. 505, et seq. Vid. Liv. 23. 29, 5. *Freinsh.* Liv. ibi de Numidis equitibus: 'Quibus desultorum in morem binos trahentibus equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso armatis transultare mos erat.' Add. Lips. de Mil. Rom. iii. 8.

Proceritatis eximiae] Vide Pontan. lib. 1. Hist. Danicæ, p. 55. *Freinsh.*

Super trophæa ipsa eminebat] *Super trophæa sua*, ex fide Nazariani et alterius Palatini rescribe. *Trophæa sua*, eleganter, quæ de ipso victo et suis spoliis instructa erant: minus recte et concinne *ipsa* vulgo editum est. *Salm.* *Super trophæa sua eminebat*] Sic reposui ex Ryck. et aliis codd. quos et Salmasius sequi præcepit, quem vide. Fuisse autem hunc Theutobochum altum pedes decem duodecimve Gallicos vulgares, cujusmodi fuerint trophæa, quæ in triumphis circumferebantur, erudite docuit Nobiliss. Peirescius: vide vitam ejus a Gassendo descriptam lib. ii. ubi refellit impostorum nugas, qui disseminarant non longe a Confluente Rhodani et Isaræ sepulchrum lateritium inventum fuisse, triginta longum pedes, latum duodecim, altum octo, cui impositus fuerit lapis cum titulo THEUTOBOCHUS REX, in quo cadaver humanum inventum sit longum pedes viginti quinque cum semisse, latum ad scapulas decem. Sed quæ de inscriptione et sepulchro jactent, mendacia esse; ossa vero non hominis fuisse, sed elephantis, ostendit Peirescius: vide Vitæ ejus librum iii, ad ann. 1613. *Græv.* *Ipsa* nusquam est, nisi in Edd. post primam.

§. 11 *Per hyemem, quæ altius Alpes levat*] Inf. 3, 10, 22. 'Hyeme creverant Alpes.' *Freinsh.* Id verissimum. Nam nix nivi effunditur, quam in saxum verti scribunt. Inde Panegy-

rista, 'nivium densitatem duriores saxi' dicit. *Græv.*

Tridentinis jugis in Italiam provoluti ruina descenderant] Plutarchus ad verbum in ead. Hist. Ἐτα ἀφέντες αὐτοὺς κατὰ κρημνῶν, ὀλισθήματα καὶ λισσάδας ἀχανεῖς ἐχόντων. Perperam in meo libro, ut hoc obiter moneam, scribitur, καὶ λυσσάδας, et in uno aut altero ejusdem Plutarchii locis, λυσσάδες vitiose legitur: sed puto emendatum in recentioribus editionibus: verum nescimus tamen: nam eas ad manum non habemus. *Salm.* Plut. Mario cap. 36. Cimbri 'per glaciem altamque nivem ad juga Alpium contenderunt. Inde subicientes corporibus lata scuta, ex summo se confragosarum rupium, in immensum abruptarum, fastigio demiserunt.' Sen. de Ira, 3, 3, 1. 'Barbari, qua dolor traxit, ruinæ modo regionibus incidunt.' Cf. Liv. 44, 5, 4. ubi de Elephantis, et vers. 6. de ipsis militibus. *Freinsh.*

§. 12 *Atesim flumen non ponte*] *Ad hostesim flumen*, quod nobis exhibet Naz. scriptura, non facile inveni quid esset. *Atisonem*, vel *Natisonem* transposititæ posset esse, qui fluvius in illis tractibus reperitur: Plutarchus sane 'Atisonem' nominat, cum eandem rem tractat: at qui putant, 'Atesim,' et 'Atisonem,' eundem esse, falluntur. Plutarchus Ἀτισῶνα vocat, Ptolemæus Νατισῶνα. Sed redeamus ad veterem scripturam nostram: *hostesim* pro *Atesim* mendose exaratum: o loco a, deinde aspiratio: s pro t, aliquando simul posita: itaque *hostesim* est *Athesim*: sed quid faciemus illo ad? sic censeo: *ad flumen adgredi*, ἀρχαῖσμός, ut 'ad aliquem adire,' et similia: videndus Gellius. 'Adgredi' igitur 'ad Atesim flumen,' proba et antiqua loquutio est, quales multas in hoc Auctore restitimus: aliud dicimus: *ad* pro *ac* videri posset corruptum: libro quarto, 'Imasque valles earum, ad quasi

claustra quædam custodiebant,' ibi docemus legendum, *ac quasi claustra quædam*: idem accidere potuit hoc loco: videamus igitur, num ita legi et distingui debeant: *Tridentinis jugis in Italiam provoluti ruina descenderant, ac Atesim flumen non ponte, nec navibus, &c.* et hanc in partem inclinamus magis. *Salm.* *Salm.* ex scriptura membranarum effingit *ad Atesim* ἀρχαῖκῶς, aut *ac Atesim*. Idem autem etiam *Atisonem* hic legendum putat, quam opinionem tuetur quoque *Merula Cosmog.* 2, 4, 11. *Freinsh.* E vestigiis Nazariani N. Heinsius putat scribendum *in Italiam provoluti veluti ruina descenderant ad Athesim*: flumen non ponte, nec navibus, sed quadam stoliditate barbarica primum corporibus aggressi. *Postquam*..... *Dictys Cret.* lib. II. 'Cum super alium alius ruinæ modo præcipitarentur.' Id. lib. III. 'Effusi ruinæ modo clamorem tollunt.' lib. VI. 'Clamore ingenti ruinæ in modum erumpunt.' *Curt.* III, 11. 'Tum vero similis ruinæ strages erat.' *Græv.* *Ad hostes in flumen* etiam *Pal.* 1. *Duisb.* *Fran.* et v. e. *Tollius* e suis nihil monuerat. Mibi verosimile videtur, quum in prima syllaba vocis *Athesim* ad scriptum fuisset pro *at*, ut sæpe solet, *hes* pro compendio τοῦ *hostes* acceptum, atque inde *ad hostes in* natum fuisse, pro *Athesin*, vel *Athesim*. Nam *Pal.* 2. *Regg.* et *Voss.* 1. 2. habent, *at hostes in flumen*. *Amstelodamenses* e conjectura *Heinsii* ediderunt *descenderant ad Atesim*. *Flumen*.... *Ego* retinendam putavi scripturam vulgatam, quam habent *Ryck.* et aliæ *Edd. vett.* a quibus non multum abit *Voss.* 3. in quo est *Thesim fl.* Sed ex iisdem *Athesim* scripsi cum adspiratione, ut in *Virg.* IX. *Æn.* 680. *Sil.* VIII. 597. et *Epit.* LIV. LXVIII. cujus vestigia sunt in corrupta scriptura librorum vett.

Quadam stoliditate barbarica] Idem fere Germanis adstringit *Ælian.* V. H.

12, 23. sed libet tamen potius adscribere imperitiā; quod nimirum putarent, flumina Italiæ snis similia: ita sane eosdem excusat Herodian. 8, 4. qui consular. *Grut.* Hæc inepte Florus, quasi nulla nunquam vidissent flumina Cimbri. Si fecerunt, imperitia potius fecerunt, quam stultitia, quia crediderunt Italiæ fluvios suis esse similes, uti ap. Herodian. qui lib. VIII. narrat, cum neque ponte neque navigiis transire exercitus potuisset, substitisse incertum consilii; Germanos vero aliquot ignaros quam rapido abruptoque impetu Italiæ flumina deferantur, credidisse sensim eos influere campos, quemadmodum et apud ipsos soleant, unde etiam, quia minimum se concitent, perfacile congelescant, ausos se equosque nandi peritos alveo credere, vi fluminis ablatis periisse. Quam vero Celtæ contemnunt mortem vide ap. Ælian. V. H. XII, 23. *Græv.*

[*Ingesta obrutum silva*] Quemadmodum flumina, quæ majora sunt, transcantur, docet Vegetius, 3, 7. et ad eum Stewechius. *Freinsh.* Naz. geminato *s transsiluere*, et paullo ante *transsilire*. Regg. Toll. Duisb. et v. c. *transilire*: vid. inf. 6. 6. et cl. Cannegiet. ad Avian. xxv. 6.

§. 13 *Discrimen esset*] Pro, fuisset: ut inf. III. 21. 12. 'Nisi naturam suam sævitia corrumpere,' et III. 23. 2. 'Si tamen posset.' Plura huius generis vid. ap. Gron. ad Liv. XXXIV. 11. et Perizon. ad Sanct. Min. I. 13. 5. Mox *petissent* Naz. Ryck. Toll. Duisb. Frau. et o. c. v.

[*Ipsa soli cælique clementia*] Vide omnino Gruterum, ad Tac. discursu 38. Add. supr. 2, 6, 22. Et in hac historia Dionis excerptum ap. Vases. p. 634. *Freinsh.* Lucan. VII. 366. 'Emollit gentes clementia cœli.'

[*Panis usu*] Non intelligo, quid hoc sit. Nam etiamsi iis in patria, et aliquanto post, ignotus fuisset usus panis; tamen illum saltem in Gallia et

Hispania, quarum incolæ pane usos fuisse non dubito, potuissent discere. Nec usu panis vires animi corporisque enervari a quoquam proditum scio. Dio in Excerpt. Peiresc. p. 635. scribit, eos ante sub dio agere, frigida lavari, et crudis carnibus vesci solitos; in Italia autem sub tectis agitasse, et balneis calidis, condimentisque et scitamentis illius regionis uti cœpisse, et vino præter morem indulsisse, iisque rebus omne animum et corporum eorum robur elanguisse. Et Oros. v. 16. rigidum genus in Italia blandioribus auris, poculis, cibis, ac lavacris emollitum fuisse. Si Florus 'panem' vocat, quæ Dio *καρκείας* et *ἡδύσματα*, plane improprie et obscure loquitur. Sed fortassis aliquid de 'balneis' dicere voluit, quibus etiam Annibalis exercitus robur fractum fuisse tradiderunt veteres. Ad hæc Flor. Berol. Duisb. vid. II. 8. 3.

§. 14 *Jam diem pugnae a nostro Imperatore*] Ante hæc verba deesse aliquid, si qui antea non adverterunt, nunc cogentur saltem fateri: statim post 'aggressus est,' sequitur in illo laudatissimo et inculpatissimo libro, *venere illi quam et in barbaris multa vestigia, diem pugnae a nostro Imperatore petierunt*: quæ scribæ imperiti, ut corruptissima, abscindere maluerunt, quam infelices conatus in corrigendo prodere. Verum quid ex illis, quæ posuimus, possit elici, parum me scire, ingenue fateor: nec enim ausim dicere, me ipsa verba Flori ponere, si ita legam: *venere illi: quam metus in barbaris nulla vestigia! diem pugnae ab Imperatore nostro petierunt*: non, inquam, ausim affirmare, *αὐτορελῶς* sic scripsisse Florum; puto tamen, ab ea sententia, quam olim reliquit, hac lectione me minimum abesse. *Salrn.* Eodem modo, quo *Salmasius*, sed sine ulla illius mentione, hunc locum constituit Tollius ad Anson. IX. Ep. 21. ac præterea pro *sic*

legit hic, quod etiam Perizonius con-
jecerat.

Et sic proximum dedit] Plutarchus,
τὴν ἀπ' ἐκείνης τῆς τήνης. Salm. 'Dare
diem' est, constituere. Plutarch.
de hac re in Mario, ἐξεντρο, *constitue-
runt.* Liv. XXXIII. 13. 'Tempe (is
datus erat locus colloquio) venit.'
Gronovius ibi mavult *dictus*, ut sæpe
alibi. Mihi nihil mutand. videtur.
Cic. XI. Phil. 10. 'Ante provinciam
sibi decretam audiet, quam potuerit
tempus ei rei datum suspicari.' Et
ap. eumd. I. ad Att. 10. 'Tulliola ti-
bi diem dat;' Grævius exponit, con-
stituit. Pacuvius ap. Non. v. *Diem*:
'Gnatam despondit, nuptiis hanc dat
diem.' C. Nep. Pelop. II. 'A quo et
tempus et dies erat datus.' Oros. v.
16. 'Die ad pugnam et campo dato.'
Paulus I. 12. D. de Usur. 'Si die
data usuræ non solverentur.'

Campo, quem Radium vocant] 'Rau-
dium' quidem 'campum' Plutarch.
non nominat, sed tantum χώραν τε
καὶ πεδῖον τὸ περὶ Βερικέλλας. Alter
Pal. *Kandium* legit, cui non assen-
tior. Mox non *procurrere*, sed *concur-
rere*, optimi habent libri; et melius:
nam *procurrere* nescio an legerim *pro-
concurrere*. Salm. Magna varietas in
hujus campi nomine. Pighius, in
Hercule Prodigio, p. 291. *Radium*
retinendum censet; 'randos' enim
locos antiqua voce vocari rudes et
asperos, quales isti campi. Merula,
Cosmog. 2, 4, 7. in fin., *Caudium* le-
git, quod hodieque, campus quidam
iis locis 'Candia' dicatur: sed quis
in re tam incerta certi quid pronun-
tiet? Freinsh. In Pal. 2. supra *K*
scriptum erat *R. Radium* habent li-
bri Vineti et alii. Duisb. Fran. et
v. c. levi errore *Randium*: et Voss. 3.
Radium: in aliis scriptis recte *Rau-
dium*. Vid. Interpp. Velleii ad II. 12.
et Cellar. Geogr. Ant. II. 9. qui circa
Vercellas, non ad Veronam et Athe-
sim, fuisse e Plutarcho docet contra
Schottum ad Aur. Vict. c. LXVII.

Procurrere] Ita Pall. o. et I. q. al.
concurrere. Freinsh. 'Procurrere'
pro, configere nusquam leges. Sed
'concurrere' in hac notione frequens
est et tritum. Et sic Ryckianus et
optimi quique, ut pridem notavit
Salm. Græv. Quod de scriptura Pall.
dicit Freinsh. non scio unde accepe-
rit. Nam Salm. in exemplari suo ad-
notarat in Naz. et Pall. esse *concur-
rere*, quod de iisdem testatur Grnter-
us. Et hoc est in Toll. Duisb. Fran.
Regg. Voss. 1. 2. v. e. et aliis libris
vett. ap. Sigon. ad Liv. Epit. LXVIII.
Procurrere habet solus Voss. 3. N.
Heinsius tamen ad Sil. VII. 566. hoc
loco *procurrere* defendit e multis
Scriptoribus, et Salmasium e mem-
branis pessime dicit emendare *con-
currere*. Verum est *procurrere* etiam
dici de præliantibus. Cæs. III. B. C.
XCI. Crastinus 'primus ex dextro
cornu procurrit.' Et ib. XCIII. 'Sed
nostri milites dato signo quum infes-
tis pilis procucurrissent.' Item 'Equi-
tes a sinistro cornu Pompeii universi
procucurrerunt.' Flor. I. 18. 'Nisi ele-
phanti conversi in spectaculum belli
procucurrissent.' Et sic alii ap. Heins.
I. d. Sed in his omnibus fere alia ra-
tione dicitur 'procurrere'; nimirum
de impetu, qui, acie instructa ac di-
recta, ab uno, paucisque, vel parte
exercitus in aciem adversam fit: non
simpliciter pro, pugnare, sive confi-
gere; quod hic locus postulat. Sic
Flor. III. 21. I. 'Et in urbe media
ac foro cives cum civibus suis gladi-
atorio more concucurrerent.' Ib. n. 19.
'Primum apud Capuam sub anne Vul-
turno signa concucurrunt.' IV. 2. 74.
'Nusquam atrocius, nec tam ancipiti
Marte concursus est.' Et infinitis
locis ap. alios, in quibus *procurrere* et
concurrere permutari non possunt.
Plane nulla ratio est, cur hic a scrip-
tis discedamus.

Millia inde ad sexaginta] Male hæc
adfecta sunt: quæ nemo adhuc sa-
nare quitus est. Prava non minus

distinctione laborant, quam prava lectione: utrumque, puto, corrigemus: 'hinc,' 'inde,' perperam intellecta. 'Inde,' est ex parte Barbarorum; 'hinc,' ex parte Romanorum: non aliter loqui solet Annæus: sexaginta millia ex Barbaris ceciderunt in ipso conflictu, ex Romanis vix trecenti: locus sic debet castigari: *Inde sexaginta millia ceciderunt. Hinc trecentis minus: per omnem diem conciditur Barbarus.* Plutarchi rationes huic numero conveniunt: qui scripsit, Barbarorum sex myriadas in ardore prælii assumptas: quæ, ut nemo nescit, efficiunt sexaginta millia; sed immuniorem longe numerum eorum fuisse, qui interfecti sunt finito prælio, hinc et inde variis locis dispersi. Ideo etiam Florus dicit, *per omnem diem conciditur barbarus*: hoc est, post prælium usque ad noctem, quo spatio temporis infinita barbarorum multitudo cæsa est. Quod autem, pro *tertio, trecentis* scripsimus, hoc recte fecimus; error enim ex notis numerorum natus. *Hinc III. minus, pro Hinc CCC. minus.* Salm. *Hinc trecentis minus*] Recepi lectionem Pal. 3. et v. e. quam Salmasius sequitur: præsertim cum absurda sit aliarum lectionum sententia, hæc bona imprimis et vera: idem enim Eutrop. 5. 3. prodidit: 'Romani milites ex utroque exercitu trecenti periere?' quamvis in reliquo numero discrepent Auctores, quos tamen optime conciliat Nostro Salmasius, eum numerum prælio cæsorum esse, quod supersit, comprehendì Floro verbis seqq. *per totum diem conciditur Barbarus.* Ex Cimbrorum ossibus sepes tum esse factas a Massiliensibus ad vinearum suarum custodiam, scribit Nicetas fin. lib. 1. de Manuele Comneno. Fr. Potuissimè delere ad auctoritatem Naz. Pall. omniumque aliorum scriptorum, et v. e. nisi id in libris suis fuisse testaretur Vinetus. In iisdem erat *tertio minus*, ut et in Naz. Pall. Ryck.

Fran. Voss. 1. 2. et libro Sigonii ad Epit. Liv. LXVIII. Sed Pal. 2. super *tertio* adpictum habebat CCC. Duisb. et v. e. *trecenti minus*, i. e. minus quam trecenti, ut adscripserat Perizonius. Tollins e suis nihil adnotaverat ad Ed. Grævii, in qua, ut et in Freinshemianis, est *trecentis*. Et sic quoque Regg. et Voss. 3.

Per omnem diem] 'Vincentium ira virtusque desæviit.' Marcellin. 17, 30. Fr. Uterque Pal. Toll. Duisb. Fran. et v. e. *per totum diem*. Parum interest. Vid. Serv. ad. Virg. 1. Æn. 185. et iv. 122.

§. 15 *Istic quoque*] Salmasius in suis videtur invenisse *isti*, nam nullam varietatem adnotaverat in exemplari suo, in quo ita legitur.

Artem Cannarum] De qua supr. 2, 6, 16. Frontin. 2, 2, 7, et 8. Nonnulla autem huc facientia lege ap. Grut. in Tac. Discursu 13, §. 6. *Freinsh.*

Inopinatus] Apertius hoc exponit Oros. v. 16. Marius, Gallis minime putantibus, in nebula matutina instruxisse aciem, atque ita inopinantibus occurrisset. Regg. Toll. Duisb. Fran. et o. e. *in oculos oraque.*

§. 16 *Nec minor cum uxoribus eorum pugna*] Feminæ Germanorum antiquitus aduetae aciebus et pugnīs, in quas viros patrio more comitabantur, Tac. G. cap. 7. ut ita mirum non fuerit, audacius restitisse, præterea rabie et desperatione armatas. Quin et inter viros præliis se miscuisse leguntur variarum nationum feminæ; quod de Romanis tamen me legere non memini; nam quod tit. Cod. de Uxor. milit. huc trahunt JCI quidam, non de talibus viraginis, quæ et ipsæ pugnare, et cum Ariostiana illa Marfisa dicere possint: *Sed scudo et lancia adoperare anch'io*: sed quæ vergente disciplina maritos suos, ut hodiernis bellis solet, sequebantur. Fr.

Objectis undique plaustris atque carpentis] Germanorum aliorumque more, quem vide ap. Cæsar. B. G. Veget.

3, 10. 'Omnes barbari, carris suis in orbem connexis ad similitudinem castrorum, securas a supervenientibus noctes exigunt.' Id genus munimenti appellabant carraginem. Ammian. 31, 20. *Idem*. De Germanis et Gallis hoc narrat Cæs. 1. B. G. 26. et 51. de aliis barbaris Trebell. Poll. Gall. XIII. et Vopisc. Aurel. XI. Vid. Casaub. ad Trebell. l. d. Lindebrog. ad Amm. Marcel. XXXI. 7. et Heins. ad Claud. IV. Cons. Honor. 466.

Alta desuper quasi e turribus N: Heins. mavult, *elata desuper quasi e turribus*. Græv. Diphthongum in *alta* habent Magl. Ed. Junt. Vinet. Stad. et Grut. ad quam Salmasius nihil adscripsit e Pall. Ceteri scripti et edd. vett. *alte*. Sed in iis ubique fere est *e* pro *æ*: *alta* Tollins hic confirmabat e Virg. XII. Æn. 294. 'Teloque orantem multa trabali Desuper altus equo graviter ferit.'

§. 17 *Nam cum missa*] Præter citatos in h. cap. lege Val. Max. 6. 1. in fin. *Cam*. Non cupiebant privatum aliquod, nec aliis sacerdotibus commune, collegium componere, ut hic putat Anna Fabri: sed petebant a Mario, ut donarentur Vestalibus. Val. M. l. d.

Elisisque] Freinshem. in Ind. exponit, enectis. Florus conjungit duo synonyma, ut sæpe: nam 'elidere' hic est, premendo comprimere, et constringere. Virg. VIII. Æ. 288. 'Ut prima novercæ Monstra manu geminosque premens eliserit angues.' Sic 'elidere collum,' 'fances,' 'guttura,' de quibus Heins. ad Ov. IV. F. 371. et Bentl. ad Horat. III. Carm. 27. 60. et 'oblidere,' Heins. ad Ov. XIV. M. 208.

Vinculo e crinibus] De hoc nihil habent Plutarch. et Orosius, qui funibus se suspendisse dicunt. Et quomodo in tanta copia plastrorum ac jumentorum funes iis deesse poterant, ut e crinibus vincula facere cogerentur? Addit Plutarch. quum arbores

non sufficerent, viros colla cornibus bonum adligasse, atque ita raptatos periisse. Hoc est, puto, quod de jugis plastrorum hic nobis narrat Florus.

§. 18 *Beleus rex*] Corrupte *Beleus*: optimæ membranæ, *Bæleris*: verius esset *Bæoris*, vel *Bæorix*. Nam ita Plutarcho vocatur hic rex Barbarus, in Mario: Βοιωρίξ δὲ ὁ τῶν Κιμβρῶν βασιλεὺς ἀλιγοστὸς προσιπνέυσας τῷ στρατοπέδῳ, προῦκαλεῖτο τὸν Μάριον ἡμέραν ὄρισαντα καὶ τόπον, &c. quid, si in Plutarcho Βοιῶριξ legimus? habebimus nostrum *Bæleris*; nam *Bæleris* pro *Bælerix*: sic inf. cap. x. *Vercingetoris* scripti libri pro *Vercingetorix*: sed ineptum est disputare de his nominibus barbaricis, quæ aliter atque aliter ap. alios atque alios enuntiantur. *Salu*. *Boiorix*] Secutus sum judicium summi Viri Gruteri, nixum auctoritate Plutarch. Mario cap. 40. Eutropii 5, 3. Oros. 5, 16. addo etiam Livii Epit. 67. nam quod ibi scribitur *a Bolo rege*, nullus dubito corruptum esse, et legend. *a Boiorige*. Est alius hoc nomine ap. Liv. lib. 34. c. 46. Simile mendum est in Adonis Chronico sub anno 4754. ibi enim pro *Orgetorix* male scriptum est *Orgeta rex*. Sic in Itiner. Antonini *Bolodorum* est pro *Boioduro*. Fr. Ryck. *Belersis rex*. Hujus loci restitutio debetur Grutero, qui primus ex vestigiis veterum librorum et Plutarcho verum Regi huic nomen restituit, cum male legeretur hic *Beleus Rex*. Mox id. cod. perinde ut Naz. *quasi in subsidio Noricos insederat tumulos*. Græv. Freinshemii emendationem Epit. Liv. probat ibi Gronov. Nec Plutarchus est emendandus e Floro, sed hic ex illo.

Nec inultus] Liv. de Siccio, 3, 43, 4. 'Haud inultum interfecere.' Magnum id morientis solamen, inultum non mori; hinc illæ adhortationes, miserationes, querelæ, &c. Virg. Æ. 2, 670. 'Nunquam omnes hodie moriemur inulti.' Ov. M. 9, 131. 'Ne-

que enim moriemur inulti.' Liv. 25, 16, 15. 'Id referre, utrum præsentī torpore pecorum modo inulti trucidentur.' Curt. 5, 3, 19. 'Miserri-
mum fortibus viris erat, quod inulti ferarum ritu, velut in fovea depre-
hensi, cæderentur.' Virg. iterum, *Æn.* 4. 659. 'Moriemur inultæ?' Veget. 1, 21. 'Considentes sine castris more animalium inulti cadunt.' (Sic emendavit Stewechius: optime.) Marcel-
lin. 14, 6. de Isauris: 'Nec exertare lacertos, nec crispare permissi tela, quæ vehunt bina vel terna, pecorum ritu inertium trucidantur.' Affectum hunc se ulciscendi expressit graphice in persona Tydei Statius. *Fr.*

[*Quasi subsidio Noricos insederat*] Nazarii schedæ, *quasi in subsidio*: quid, si *in subsidium*? Salm. Cum Naz. consentiunt duo Pall. unus Vineti, alique o. s. et e. Probo sententiam Salmasii. Voss. 1. et 2. *insiderat*.

[*In diversa lapsi*] Vinet. monet, notandum esse: 'tertia manus in diversa lapsi evanuit.' Credo voluisse significare, usitatus dici, evanuerunt. Nam ita plerumque veteres, præcedente colectivo, et sequente masculino plurali. Liv. xxiii. 44. 'Itaque, quamquam utraque pars avidi certaminis erant, eo die tenuerunt sese tamen munimentis.' Id. xxvi. 18. 'Mœsta itaque civitas prope inops consilii comitiorum die tamen in campum descendit, atque in Magistratus versi circumspectant ora principum.' Ib. 21. 'Exercitus Rom. iratus, partim quod cum Imperatore non devectus ex provincia esset, partim quod in oppidis hibernare vetiti erant, segni fugebantur militia:' et 35. 'Hæc ingens turba circumfusi fremebant.' *In diversa labi* sic quoque dicit Justin. xxxviii. 8. 6. 'Populus in diversa labitur, patriamque metu mortis exul relinquit.' Hoc Liv. et C. Nepos fere uno verbo 'dilabi' dicunt.

§. 19 *Ut solebat*] Atqui non tam insolens erat, si Floro aliisque credimus,

victoriam Romæ a Diis nunciari. Vid. supr. 11. 12. 14. et ibi Freinsh. Mihi frigere videntur hæc verba.

§. 20 *Eodem die*] Justin. 20, 3, 9. de prælio ad Sagram: 'Eadem die, qua in Italia pugnatum est, et Corintho, et Athenis, et Lacedæmone, nuntiata est victoria.' Vide supr. 2, 12, 14. Sed et arte juvari potest adeo famæ celeritas, ut miraculo similis sit, exempli ergo, per continuos cursores, quam rem Cyrus primum instituisse legitur ap. Xenoph. lib. 8. p. 232. clamore ab aliis excepto, sicut Galli, Cæsar B. G. 7, 3. avibus, Plinius, 10, 24. quod hodieque non insolens nec inauditum est: aliisque multis modis. Inprimis autem fidem excedit, quod Herodoto, et Cleomedi, in libro de Contemplatione Orbium Cælestium, memoratur, Xerxem, cum in Græcia bellum gereret, a Susis Athenas usque dispositas habuisse stationes, per quas excepta voce, aliisque tradita, quadraginta octo horarum spatio in Persia sciri potuerit, quid in Græcia Xerxes gereret. Alterius cujusdam modi, per facies incensas, meminit Apulei de Mundo, p. 70. Ad quem locum adscriptam ab Elmenhorstio Casauboni Epist. leg. Adde similia ap. Agostino de Carate, in Hist. del Peru 2, 6. Item Cron. del Peru 2, 1, 14. de Barros, p. 78. b. Appian. Bel. Hisp. p. 307. f. *Ælian.* H. V. 9, 2, 2. Zonar. in Michaële Theophili F. Pausan. p. 130, 40. *Fr.* Add. et alia ap. Rupert. ad h. l. Fuit autem dies III. Kalend. Sextil. Plut. in Mario.

[*Pro æde Castoris et Pollucis*] Veteres, *Pollucis et Castoris*, omnes retinent. *Salm.* In Voss. est vulgatus ordo: in ceteris scriptis et v. e. idem, qui in libris Salmasii.

[*Laureati*] Divinabam aliquando *laureatas*: sed nunc non pertendo, cum non juvent Mss. ita tamen concinniorum esse periodi sonum, neque a more Romano abiri, omnes vident. *Grut.* Prætozem intellige urbanum. Is enim

interdum κατ' ἐξοχὴν Prætor dicitur, ut ap. Liv. xxvii. 11. 'C. Hostilius Prætor;' et absentibus Coss. consulare munus sustinebat more majorum, Cic. x. Fam. 5. Itaque ad eum etiam literæ publicæ scriptæ deferebantur. Liv. xxvii. 5. xxxiii. 21. et Plutarch. in Fabio. Aberat autem tum ab Urbe etiam alter Cos. M' Aquilius in Sicilia, ubi bellum adversus servos gerebat.

Victoriæ Cimbricæ feliciter] Distinguerim; *victoriæ Cimbricæ feliciter*, ut videlicet tria ista verba in theatro sonuerint. *Grut.* Ita certe ap. Suet. Claud. cap. 7. 'Feliciter patruo imperatoris, feliciter Germanici fratri,' et Domitian. cap. 13. 'Domino et dominæ feliciter;' quapropter ita distinximus, ut *Grut.* voluit. *Fr.* Hæc ead. distinctione leguntur in Lips. ii. Elect. 10. 'Potius conjunxerim *rumor victoriæ Cimbricæ*, quemadmodum ap. Briss. viii. Form. p. 719. ut *victoriæ* sit casus secundus. Nam hoc dicit Florus, quamquam aliquanto insolentiore genere loquendi, vulgato per spectaculum rumore victoriæ Cimbricæ spectatores frequentes adclamasse *Feliciter*: qua formula etiam absolute nullo addito casu utebantur: vid. ad Phædr. v. Fab. 1. 'Feliciter subclamant.' Nec loca Suetonii multum juvant Gruterum et Freinsh. Nam in his, et ap. Petron. Cap. L. et LX. adclamationi huic additur dativus personæ, quod est optantium ut ei feliciter eveniat, quod agit, vel quod ei accidit: qua ratione recte quidem dici potest, 'Feliciter populo Romano,' vel 'Reipublicæ;' non item 'Feliciter victoriæ Cimbricæ.' Idem Scheffero visum fuit.

§. 21 *Quidque insignius*] *Quid insignius*, iidem. *Salm.* Que ignorant etiam alii libri, et edd. V. B. et J.

Elata montibus suis Roma] Sic Cic. 'Mihī ipsa Roma, prope sedibus suis convulsa, obviam procedere visa est.' In Pison. cap. 22. Sic D. Hierou.

Epist. ad Lætā: 'Movetur urbs sedibus suis, et inundans populus ante delubra semiruta, currit ad martyrum tumulos.' *Fr.*

In gladiatorio munere] Respicit ad studia spectatorum in muneribus gladiatoris, in quibus alii alii generi gladiatorum favebant, et vincentibus his, quorum studium præ se ferebant, adplaudiebant. Vid. Lips. ii. Saturn. 24.

Cum in acie Cimbri succumberent] Præfero Ryck. cod. in quo scribitur, *cum in acie Cimbri occumberent*. Græv. Sic quoque Voss. 3. et vett. edd. quæ post primam prodierunt, nec non Camertis et Stadii. Retineo *succumberent*, quod est in aliis scriptis, et v. e. ut de gladiatoribus Suet. Calig. xxx. 'Retiarii tunicati quinque numero gregatim dimicantes sine certamine ullo totidem secutoribus succubuerant.'

CAP. 4. Hujus belli meminerunt, Epit. Liv. 63. Eutrop. [4, 33, 75, 12, et] 6, 3. notanter. Plura Sex. Rufus, de Reg. Potest. Meminit Euseb. Lib. Temp. Aliqua Appianus in Illyrico. *Cam.* *Bellum Thracum* Naz. de bello Traco Pall.

§. 1 *Si Diis placet*] Vetustæ edd. etiam nostra, *sic Diis*; sed male: quamvis sic quoque Pal. 3. stant enim duo alii a nostra, quam et tuetur ipsa ratio. *Grut.* Indignantis enim hæc vox est, et aspernantis. Appianus ap. Liv. 6, 40, 6. 'Perpetuos, si Diis placet, tribunos.' Ap. eund. 34, 2, 12. Cato: 'Nos, si Diis placet, jam remp. etiam capessere eas (feminas) patimur.' et 34, 32, 14. 'Non societatem modo, sed, si Diis placet, affinitatem etiam.' Simile porro est quod supr. 3. 1, 1. 'Quis speraret post Carthaginem aliquod in Africa bellum?' *Fr.* *Fran.* *sicut diis*, ceteri s. *sic diis*. *Si diis* etiam Magl. Reg. F, Voss. et ed. Junt. Sic passim Plantus et Terentius. Livius xxxviii. 47. xxxix. 28. et 36. xl. 13. xli. 23. Add. Indic. et Donat. ad Terent. Eun. v. 3. 10.

Mare usque venerunt] N. Heins. mavult: *mare usque irruerunt*. Græv.

Eoque fine contenti] Si hoc fine contenti erant, cur indignantes Adriaticum telis petebant? Vides istam sententiam aliud postulare verbum, nisi velit ineptiarum redargui. Nihil autem hic subsidii in veteribus libris. Forte scripsit Florus: *eoque fine retenti*. Cum illos Adriaticum non sineret ulterius progredi, excandescentes iram suam testabantur jaculis in ipsum mare, quo retinebantur, barbara quadam stultitia missis. Si cui tamen magis arrideat Gronovii conjectura, qui legendum olim censebat: *eoque fine non contenti*, ei non repugnabo, nam et inferius in cap. 6. huj. lib. eadem macula obsidet editiones, quam abstersi ope veteris libri. Sic et Heinsium conjecisse postea ex ejus litteris cognovi. Firmat autem hanc opinioem duobus Flori locis. Alter est in cap. 1. hujus libri; 'Agrorum et vicorum populatione non contentus.' Alter est in cap. 6. 'Sed nec mari submovisse contentus.' *Idem*. Etiam aliis multis locis sic loquitur Florus. Sed ea non multum faciunt ad confirmandam conjecturam Gronovii. Nam alibi omittit negationem, ut et sæpe alii. Ita, ut hoc unum proferam, Ov. II. M. 131. 'Zonarumque trium contentus fine.' Itaque de hoc non tam ex conlatione plurium locorum, quam ex sententia singulorum statui potest, quæ hic videtur postulare, ut addatur negatio; quam et Pighius addidit ad A. U. 639. Nec Perizonio placebat vulgatum: pro *contenti* enim adscripserat, *An cohibiti*? Et rursus: Fort. *retenti*. Vir eruditiss. Joh. Schultingius ad Sen. Suasor. IV. *contenti* accipit pro, *retenti*. Hanc significationem interdum habet *contingere*. Virg. I. G. 259. 'Frigidus agricolam si quando continet imber;' ubi Servius, detinet et impedit. Et x. Æn. 685. 'Ter conatus utramque viam: ter maxima Juno Continuit,

juvenemque animi miserata representit:' in quibus 'Continuit' et 'representit' junguntur tamquam synonyma. Sed tamen in his 'continere' notat vim aliquam majorem et extrinsecus advenientem, qua quis detinetur, et prohibetur progredi: quomodo etiam 'contineri' dicuntur, qui undique clausi et constricti tenentur, ut expedire se non possint; veluti quum Cic. XIII. Phil. 3. dicit, 'Quibus enim septis tam immanes belluas continebimus?' Et Justin. v. 6. 'Quos vincula, non castra, continnerant.' Non hic facile intercidere potuit, vel propter ultimam syllabam vocis præcedentis, vel propter primam sequentis, vel denique, quod scriptum fuerat, *n*, ut sæpe, pro *non*.

Interveniente natura] Ita supr. 2, 2, 1. *Freinsh.*

§. 2 *Crudelitatis*] Qua nota infames olim Thraces fuisse, vel inde liquet, quod Alexandrum regem suum, 'Thracidam' cognominavere Judæi, propter crudelitatem, auctor Josephus Antiquit. 13, 23. Add. Thucyd. 7, 4, 16. *Idem*.

Litare diis sanguinem humanum] Rem multis nationibus, ipsisque adeo Romanis, usitatam, ut potuisset tacere de aliis Auctor, quod in suam civitatem retorqueri posset. Tertullian. in Scorp. cap. 7. 'Scytharum Dianam, aut Gallorum Mercurium, aut Afrorum Saturnum, hominum victima placari, apud seculum liquet. Et Latio in hodiernum Jovi, media in urbe humanus sanguis ingustatur.' Adde supr. 1, 16, 7. et Notas ad Justin. 18, 6, 12. *Idem*. Ryck. *litare diis sanguine humano*. Sed *litare* pro, sacrificare aut offerre ap. scriptores temporum meliorum, qui usi sunt oratione pedibus soluta, inveniri non puto. *Litare* enim, ut recte notavit Macrobius lib. III. c. 5. 'significat, sacrificio facto placasse numen.' Plant. Pæn. II. 1. 'Nam ego hodie infelix Diis meis iratissimis Sex immolavi

agnos, nec potui tamen Propitiam Venerem facere uti esset mihi. Quoniam litare nequeo, abii illinc illico Iratus.' Et non longe post: 'Si hercle istud unquam factum est, tum me Juppiter Faciat, ut semper sacrificem, neque unquam litem.' Suet. Jul. 'Dein pluribus hostiis cæsis cum litare non posset.' Hinc et Servius ad illa iv. Æn. 'Tu modo posce Deos veniam, sacrisque litatis, Indulge hospitio, caussasque innecte morandi,' notavit: 'Diis litatis, debuit dicere. Non enim sacra, sed Deos sacris litamus: hoc est, placamus.' Poëtæ tamen nonnunquam sic loquuntur, ut Sen. Med. 'Plura non habui, dolor, Quæ tibi litarem.' Sed apud scriptores probatior, qui non poëtice loquuntur, hostiæ dicuntur litare. Nam quod ap. Suet. legitur in Oth. cap. 8. 'Victimam Diti patri cæsam litavit,' ostendimus in notis ad illum locum, corruptum esse, et ex vetustissimo Memmiano et Roberti Stephani optima editione reposuimus: *Victima Diti patri cæsa litavit.* Mallem itaque, quod Gronovio quoque placebat, *libare Diis sanguinem humanum.* Tacitus xv. ann. 'Libare se liquorem illum Jovi Liberatori.' Liv. xxiii. 'Idque sacrum vas iis erat, quo solemnibus libarent.' Virg. Æn. v. 77. 'Hic duo rite mero libans carchesia Bæcho.' Nunc nihil mutandum censeo. Florum enim aliosque hujus ætatis scriptores *litare* pro, sacrificare, offerre, posuisse certum est. Inferius iii. 18. 'Non prius finem cædium fecit, quam Asculi eversione manibus tot exercituum consularium, direptarumque urbium, Diis litaretur:' et iv. 12. 'Concepere votum, ut cæsorum extis duem et litarent et vescerentur.' Tac. Germ. 9. 'Cui [Mercurio] certis diebus humanis quoque hostiis litare fas habent.' Paulo inferius Ryck. *Mæotia* maluit quam *Mæotim*. Græv. Adnotat Sciopp. ad Priap. Carm. lxxi.

'litare' pro, sacrificare non temere alibi, quam ibi inveniri. Et in Ind. plane damnat 'litare' pro, sacrificare, tamquam non Latinum. Fallitur. Recte et Latine dici *litare Diis hostias* contra Servium etiam Salmasius docuit ad Solin. p. 9. e Propert. iv. 1. 24. 'Pastor et ad calamos exta litabat ovis:' et e Justin. xx. 2. 'Litatis hostiis:' quibus add. quæ habent Broekhus. ad Propert. l. d. et Heins. ad Ov. vi. F. 629. Sed quum inter ea, quæ ad refellendum Servium adferuntur, nullum sit testimonium probatorum Scriptorum pro sæ ex optima illa et aurea ætate Latini sermonis, non videtur ratione carere observatio cl. Grævii. Et tamen eos, qui ante illam soluto sermone scripserunt, *litare* dixisse pro, sacrificare, cognosci potest e fragmento Valerii Antiatii ap. Gell. i. 7. 'Si hæ res divinæ factæ, riteque perlitatæ essent.'

Bibere in ossibus capitum] Eo refero verba hæc, ut intelligantur Thracæ ex craniiis interfectorum fecisse sibi pocula more barbarico: quem et Livius exponit, 23, 24, 15. Boii 'purgato capite' Posthumii, 'ut mos iis est, calicem auro cælavere: idque sacrum vas iis erat, quo solemnibus libarent, poculumque idem sacerdoti esse' (quæ vox forte rectius omitteretur) 'ac templi antistitibus:' et Sil. 13, 481. 'At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent Ossa (nefas) auro, et mensis ea pocula servant:' de simili re, et forte eadem Posthumii historia, Gellius, lib. 30. ap. Priscian. lib. 7. p. 239. Seneca Tragædus, Thyeste, vs. 453. 'Vcnenum in auro bibitur.' (Maccab. 1, 11, 50.) Virgilius sine præpositione: 'Ut gemma bibat.' *Freinsh.* Vid. Ind. et interpp. Phædri i. 24. 'Ἐν χρυσῷ, ἢ ἀργύρῳ πίνειν' Lucian. de Merced. cond. p. 468.

Et hujusmodi ludibrio] Optimus liber, *cujusque modi ludibrio*, eximie.

Hoc est, omni ludibrii genere. *Salm. Cujusmodi ludibrio*] Ita Pal. 1. nec recedunt reliqui, nisi quod ipsi aut *cujusmodi*, aut *ejusmodi*. Grut. Sensus autem verborum videtur, non contentos simplici morte, fœdassee etiam insuper suppliciis, aliosque igni, fumo alios, necasse. Sicut Nero sæviit ludibriis in Christianos, ap. Tacit. 15, 44. *Freinsh.* Magl. *cujusquemodi*; Voss. *cujuscemodi*; ceteri *ejusmodi*, et, quod e Pall. adnotarat Salmasius, *ejuscemodi*; sed fere omnes demta copula et. *Cujusquemodi* pro, *cujusquemodi* est ap. Cic. pro Flacc. xvii. 'Cum tabulæ illæ ipsæ, *cujusquemodi* sunt, proferuntur.' Item ap. Lucret. Sall. et alios. Vid. Gifan. Ind. Lucret. Mercer. ad Dict. Cret. ii. 18. et Wass. ad Sall. Catil. xl.

Tam igni, quam fumo] Idem doctiss. Wass. l. d. legit, *tam igni, quam ferro*. Nam putat Florum his verbis respicere ad præcedentia 'litare Diis sanguinem humanum,' et 'bibere in ossibus capitum;' et 'igni' referri ad hostias humanas, *ferro* ad capitum excavationem. Mihi verius videtur, hæc recenseri tamquam nova exempla crudelitatis Thracum, eo sensu, quo exponit Freinshemius. Nam fumum quoque inter genera cruciatus et suppliciorum fuisse, constat e Cic. i. Verr. 17. e Vulcat. Gall. Avid. Cass. iv. et aliis, quos ibi laudant Casaub. et Salmasius. Nec quidquam impedit, quo minus credamus Thraces quoque hoc genere crudelitatis in captivos fuisse usos. Adfert quidem Vir eruditiss. ad firmandam conjecturam suam ea, quæ leguntur in fine hujus cap. Thraces 'suis moribus' domitos; et in captivos 'igne ferroque' sævitum esse: nam ait, si hic legatur *fumo*, Florum etiam deinde dicere debuisset, in captivos *igne fumoque*, non *ferro*, sævitum esse. Verum hoc non procedit. Etenim si, quod in postremis verbis hujus cap. de ferro dicitur, id ita, ut supra ex illius sententia, acci-

piendum esset, consequens foret, Romanos etiam crania hostium exento cerebro purgasse, et ad usum poculorum adhibuisse.

Partus quoque gravidarum] Ita Berol. et Voss. 1. sed Naz. Pall. et alii omnes scripti, item v. e. *gravidarum mulierum*. 'Tormenta' accipio funes circum ventrem tenso et ligatos. 'Tormento tensor' Priap. Carm. v. Vid. ibi Scalig. Colv. et Scip. Gentil. ad Apul. Apol. non longe a princ. Quamquam etiam aliis modis compresso ventre partus extorqueri potest.

§. 3 *Scordisci*] Gens originis Gallicæ, Epit. Liv. 63. Justin. 32, 3, 5. De ea, quæ supra de Thracibus in commune dicuntur, recenset Marcellin. 28, 7. et alii qui addunt, 'in ossibus capitum humanorum sanguinem bibere solitos.' Meminit hujus gentis Dio, p. 622. B. Sueyro, in versione Velleii, facit eos, *Pueblos de la Pannonia inferior, Castaldo* (addit) *los attribue la Rascia; llamanse, segun Dominico Negro, Bosnachi, en Tudesco Bossen.* Freinsh. Add. Ammian. Marc. xxvii. 4. Gronov. ad Liv. xxxiii. 12. et Cellar. Geog. Ant. ii. 8.

Calliditas quoque ad robur accesserat] Ita supra 1, 3, 4. Horatius solus tres Curiatos vicit, 'addito ad virtutem dolo:' inf. 3, 11, 3. Parthi 'præter armorum fiduciam simulant trepidationem, et in campos fugam.' *Freinsh.*

§. 4 *Silvarum et montium situs cum ingenio consentiebant*] Supr. 3, 2, 2. 'Atrox cælum, perinde ingenia.' *Idem.* Excidisse propter affinitatem litterarum vocabulum *gentis* existimat N. Heinsius, legique jubet: *Silvarum et montium situs cum ingenio gentis consentiebat.* Græv. *Consentiebat* Ryck. et Flor. Nihil mutandum arbitror. Flor. proœm. l. i. 'Qui terrarum situs pingunt.' Sueton. Cæs. lviii. 'Perspeculatus locorum situs.'

Modo] Puto ab aliena manu esse:

nec enim juvat sensum; sed aperte turbat. *Freinsh.* Non intelligo, cur hoc offenderit Freinshemium. Non videtur ei in mentem venisse, 'sed' hic dici pro, sed etiam, ut sæpe præcedentibus *non modo, non solum, et non tantum.* Liv. XXI. 7. 'Id non obedienter modo, sed enixe factum est.' Et XXVII. 46. 'Nero non suadere modo, sed summa ope orare institit.' Pompon. l. 48. §. 6. D. de Ædil. Ed. 'Non solum de mancipiis, sed de omni animali hæ actiones competunt.' Et Cic. i. de Sen. et ii. Phil. 14. Vid. Ant. Augustin. ii. Emend. 1. et Stewech. de Partic. Ling. Lat. Magis suspecta est mihi particula *aut*, eo quod hæc in obvio hoc genere loquendi conjunctione copulativa jungi video. Fort. *ac fugatus.* Vell. ii. 32. 'Prædonesque fudit ac fugavit.' Flor. supr. ii. 11. 5. et omnes alii. Solet autem priore loco poni 'funderet,' id est, pellere, (ut e Cæs. i. Gall. 52. 6. Auct. Bell. Afr. XXVIII. 2. et Flor. i. 1. 11. intelligitur; vel, si quis hoc mavult, 'dis-sipare,' 'dispergere.' Curt. vii. 2. 22. 'Quos ubi dispersos fugavit:') posteriore *fugare.* Sed hunc ordinem Velleius præter suum et aliorum morem mutavit: ii. 46. 'Ut transgressos in eam Parthos felici rerum eventu fngaret ac funderet.' Et Auctor Bell. Afr. xxxi. 3. 'Sæpe a se fugatis, pulsus, perterritisque.'

Simile prodigio] Sic editio Stadiana, quemadmodum ante eam visam legendum conjecerat Gruterus. *Freinsh.* Solus Flor. habet *simile.* Et sic Pigh. ad A. U. 639. alii s. et e. *simili.* Cic. pro Ligar. iv. 'Hæc non modo mirabilia sunt, sed prodigio simile est, quod dicam.' Terent. Eun. ii. 3. 42. 'Monstri simile.' Vid. *Freinsh.* in Ind. Toll. ad Auson. Ep. ix. 24. actum agit.

Interceptus] Tac. Agr. v. 'Trucidati veterani, incensæ coloniæ, intercepti exercitus.' C. Nep. Iphicr. ii.

'Moram Lacedæmoniorum intercepit.' Ubi frustra Gebhard. *interfecit.*

Cato] Vid. Epit. Liv. 63. et Eutrop. 4, 29. Hujus aliorumque impp. qui cum Thracibus bellarunt, meminit Ammianus, 27, 8. Dio in Excerpt. Vales. p. 628. *Freinsh.* Cato ipse tamen evasit: nam deinde repetundarum damnatus est e Macedonia. Vell. ii. 8. et Cic. iii. Verr. 80. et iv. 10.

§. 5 *Didius*] Vid. Ruffum, cap. 9. Triumphum inde consecutum esse patet ex Cic. in Pison. c. 25. *Freinsh.* De Didio Pigh. ad A. U. 639. et 641. *L. Didius* Fran. 'Titum Didium' vocat Cicero in Pison. xxv. Vid. Pigh. li. dd. et ad A. U. 655. et 660.

Drusus] Epit. Liv. 63. Ruffus ubi supra. Dio ap. Vales. p. 628. Ad hunc pertinet hæc perioche ex 'Ολυμ. ἀναγρ. ad Ol. 167. Μάρκος Λιούβιος τοὺς Σκοπδίσκου ἐνίκησε. *Freinsh.* Pigh. ad A. U. 641. et 643. Quod Florus dicit, 'vetuit transire Danubium,' non intelligo: nam sic loquitur quasi Danubius fuerit inter Thraciam et Macedoniam, aliasque provincias Romanas, quas Thraces incursabant: quod manifesto falsum est. Danubius enim Thraciam a Dacia dividit, et non minus ipsi Thraciæ, quam Macedoniæ aliisque provinciis Rom. a Septemtrione est; nec opus erat Thracibus eo trajecto, ut in Macedoniam, quam Drusus A. U. 641. provinciam habuit, venire possent.

Minucius] Epit. Liv. 65. Eutrop. 4, 33. Ruffus, Frontinus, 2, 4, 3. *Freinsh.* *Minucius toto vastavit Hebro*] Mirum loquendi genus pro, omnes gentes ad Hebrum sitas vastavit. Lipsius conjiciebat, *toto vallavit Hebro.* Non probo. Nam et adversatur historiæ et Latinae linguæ. 'Vallari Hebro' possent forte Thraces dici ab hoste, si ab illo cogerentur non trajicere Hebrum, sed intra illius ripas se continere, quamvis et hoc valde dure, et improprie: sed 'toto

Hebro vallari' quid sit, nemo facile explicarit. Non est, ut omnium librorum scriptura convellatur. Virg. 'Totis Usque adeo turbatur agris.' Simile tamen loquendi genus occurrit superius lib. II, 16. 'Critolai manum per patentes Elidis campos toto cecidit Alpheo.' Græv. Vid. ad I. 18. 24. De Minuccio Vell. II. 8. et Pigh. ad A. U. 644. et sequentem.

Dum perfidum glacie flumen equitatur] 'Flumen equitare,' aut 'campum equitare,' pro, per campum aut flumen equitare, nescio an Latinum sit: nemo sane ita loquitur. Scribimus, *dum per perfidum glacie flumen equitatur*: præpositionem *per* absorpserat prima syllaba dictionis *perfidum*: id in aliis locis factum quam multis, alibi ostendimus: *per perstrictum glacie flumen* ediderat optimus Vinetus, ex opinione sua, ut suspicor; nam in libris non extat: *perfidum glacie flumen* vocat, quod Minucius, dum flumini congelato exercitum suum fideret, multos amiserit, propter glaciei nondum satis firmatæ fragile et lubricum. Hoc si pensitasset Vir doctissimus, nihil temere mutasset. *Salm. Per perfidum glacie flumen*] Ita Naz. alii *perfidum gl. fl. equitatur*: quod esset dictum ut illud Horat. 4. Od. 4. 'Eurus Per Siculas equitavit undas.' Claudiani B. Get. v. 194. 'Equitataque summi Culmina Taygeti.' Et illud Virg. *Æn.* I, 71. 'Tyrrhenum navigat æquor.' Nec absimiliter Gallus I, 32. 'Innabam gelidas Tiberini fluminis undas.' Et Sidon. Epist. 8, 12. 'Si nunc etiam tuæ naves stagna Nilotidis aquæ per indigenas formidata crocodilos transfretarent:' idem Carm. 3, 6. 'Nam famæ pelagus sidere curro suo:' et Carm. 9, 13. 'Non nos currimus aggerem vetustum.' Verum enimvero nec hoc nec illud satis placet, sed omnino scriptum fuisse videtur; *per infidum glacie flumen equitatur*: sic Plin. 36, 15. 'Sedere auso tam infida

instabilique sede.' Nisi quid obstat Marcellinus, qui et ipse 'Perfidus glacie valles' dixit 15, 25. *Freinsh. Perfidum glacie flumen equitatur*] Salmasius dubitat sitne Latinum *equitare flumen*. Atqui Claudianus: 'Equitataque summi Culmina Taygeti.' Curt. IV. 9. 'Equitabiles campos' dixit, et lib. VIII. 14. 'Inequitabiles:' post insere τὸ et; *quam quod abscissis manibus relictis vivere, et superstites pænæ suæ jubebantur*. Sic Latini scriptores solent. Hæc N. Heinsius. *Per perfidum* non est in Naz. sed est conjectura Salmasii. Græv. Immo Salmasius exemplari suo et Grut. in Notis auctoribus scripserat ita esse in Nazar. E Regg. nullâ varietas ad Ed. Grævii, quæ *per* habet, adscripta erat: in aliis scriptis, et e. v. id non inveni. Sed est in omnibus aliis Edd. ante Grut. qui primus, ut puto, omisit. Potuit Florus hic quoque illud addidisse, ut supr. I. 10. 'Per patrium flumen equitat.' Sed de eo nihil definiri potest, cum utrumque recte dicatur. Voss. 3. *dum p. g. f. equitavit*. Conjecturæ Freinshemii omnino obstat locus Ammiani. *Perfidum glacie flumen* est, cujus glacies, quæ satis firma videbatur, fracta inequitantes fefellit: ut Virg. XII. *Æ.* 731. 'Perfidus eusis,' qui ex ictu in galeam fractus fuerat. Add. cl. Burm. ad Petron. c. CXXIII.

§. 6 *Piso*] Quis iste sit, quærunt Viri docti; quidam eum esse putant qui sub Augusto Thraces vicit. De quo Dio, 621. B. Sed nimis discordat temporum ratio: crediderim, fuisse eum, in quem acerrima Ciceronis extat. Qui imperatorem enim appellatum ait, prælio legatorum suorum, cum ipse longe abesset. c. 25. Orat. in Pison. Etiam Julius Obsequens, cap. 103. prodigiis ejus anni, quo hic Piso Macedoniam obtinuit, subnectit: 'In Macedonia Thraces subacti.' *Freinsh.* Refellit Freinshemium Rupertus, eo quod Obsequens

Thraces C. Mario, et C. Flacco (*L. Flacco* legit Rupertus, alii *C. Flavio*) Coss. subactos dicit, i. e. plus 40. annis ante, quam Piso, inimicus Ciceronis, Macedonia præfuit. Nec enim designari a Floro etiam hoc argumento esse potest, quod in aliorum rebus referendis fere sequutus est ordinem temporis a Catone ad Luculum usque, qui 15. annis ante Pisonem, de quo agi putat Freinshemius, Cos. fuit. Nam quod Curionem post Appium ponit, levis, et tantum annus anni metachronismus est. Pighius putat Thraces a Pisone Prætor A. U. 650. victos esse: sed nullo satis certo argumento. Mihi non magis liquet, quis hic Piso fuerit, quam Stadio et Vineto, qui se de illo nihil certi posse tradere fatentur.

Rhodopen Caucasumque penetravit] Lipsius censebat emendandum esse a *Rhodope ad Caucasum penetravit*: sed non intellexit vim verbi. Nam 'penetrare' est, transire. Inferius III. 10. 'Nec semel Rhenus, sed iterum quoque et quidem ponte facto, penetratus est,' hoc est trajectus. Suet. Cæs. 'Eadem nave thalamego pane Æthiopia tenus Ægyptum penetravit:' hoc est, transiit Ægyptum. Vell. II, 40. 'Penetratæ cum victoria Media, Albania, Iberia.' *Græv.* Add. Benth. ad Horat. I. Carm. 37. 24.

Curio] Pertinet hoc fragmentum illud Sall. H. 2, 1, 14. 'Eodem anno in Macedonia C. Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam:' et forte illud alterum, H. 3, 5, 14. 'Atque eum Curio laudatum accensumque præmiorum spe, quibus eum optavisset, ire iubet.' Videndi sunt Epit. Liv. 92, et 95. Front. 4, 1, 43. Eutrop. 6, 3. Jordan. de Regn. Success. cap. 50. Ruffus, cap. 7. Cicero, in Pison. c. 19. etiam hunc triumphasse refert. Videtur autem hic postponendus Appio, nam ei successit. *Freinsh.* In Annalibus Pighii ad A. U. 678. perperam scriptum est

Delph. et Var. Clus.

Curionem ex prætura Macedoniam sortitum, pro, ex Consulatu. Nec recte ad A. U. 682. 'C. Servilius Curio' vocatur, qui erat 'C. Scribonius Curio.'

Curio Dacia tenus venit] Tollo τὸ venit, inquit N. Heinsius, et paullo ante scribe: *multis ibidem amissis, non quidem.* *Græv.*

Appius] De quo Eutrop. 6, 2. *Freinsh.* Et Liv. Epit. xci. Oros. v. 23. et Sex. Ruffus. Add. Petav. XII. de Doctr. Temp. 38.

In Sarmatas] De his vide Dresser. Millen. I. p. 88. *Freinsh.*

Lucullus] De hoc Cic. d. cap. 19. Pædianus, Ruffus, Eutrop., Oros. *Idem.*

Terminum gentium Tanaim] Non intelligit, ultra Tanaim nullas gentes colere; sed Thraces omnem eum tractum habitare ad usque Tanaim: Tanais enim 'Europam et Asiam medius interfuit.' Curt. 6, 2, 14. *Idem.*

§. 7 *Suis moribus*] Adde supr. 3, 1, 17. *Idem.*

Quod abscissis manibus, &c. jubebantur] Ita Vineti ed. et placet præ aliorum *videbantur*, quod extat quidem in Pal. 3. non etiam in 1. ac 2. De re ipsa sic quoque Zeno, in Serm. 'Incidentur ab artienlis manus, a cruribus pedes: vivum se cadaver inspiciat.' *Grut.* Istud autem pænæ genus ap. Persas olim usitatum fuisse, liquet ex Curt. 5, 5, 6. Eodem Fabius Æmilianus latrones Hispanos affecit ap. Appian. in Hispan. p. 293. et Josephus Clitum quendam tumultuantem, B. Jud. 2, 26. Alia exempla vide ap. Tac. 12, 14, 8. Marcellin. 29, 26. f. Zonar. tom. 2, p. 85. Possent vero Thracibus istis applicari verba Lanachii, ap. Apulei. lib. 4. 'Cur enim manus, quæ rapere et jugulare sola posset, fortem latronem supervivere?' In cod. Apuleii loco mendum est, quod eadem opera tollemus. Legitur; *Vix enim Thebas Heptapylus ac-*

Flor.

3 F

cessimus, quod est huic disciplinæ primarium studium: sed dum sedulo fortunas inquirebamus populurcis, nec nos denique latuit Chryseros quidam, &c. ridicule: quasi summa latronum ars esset Thebas accedere: malim; Vix enim Th. Hept. accessimus, quum (quod est huic disciplinæ primarium studium) sedulo fortunas inquirebamus populareis: nec nos denique latuit Chryseros quidam, &c. ubi adverte, vocabulum 'denique' eodem etiam modo usurpatum, ut notavimus in Ind. Freinsh. Abscis in veteribus esse scripserat hic Salmasius. Ita Berol. Duisb. Fran. et v. e.

Vivere superstites] Vide Sen. in Controv. 'Vir fortis non habens manus.' Freinsh.

CAP. 5 Hoc bellum scripsit Livius, a lib. 76. usque ad 102. sed temporis injuria non extant nisi eorum argumenta. Late de hoc bello Appianus. Plura Plut. in Vitis Sullæ, L. Luenli, Cn. Pompeii. Multa Auctor de Vir. Ill., quatuor ultimis capp. Val. M. 4, 6, 2. ext. 8, 7, 16. ext. 9, 2, 3. ext. Front. 2, 1, 12, et 14. et 2, 2, 4. Aug. Civit. 3, 22. Plin. 2, 97. 7, 24. 25, 2, 33, 3. et 12. Plura Cic. pro L. Manil. Justinus, lib. 37, et 38. Eutrop. 5, 2. Oros. 5, 19. &c. Camers. Lege Dionis quæ restant: meminit et Athenæus, 5, 13. Freinsh.

§. 1 Ponticæ gentes ad septentrionem in mare sinistrum jacent] Sana hæc esse nemo, qui attendit, et non rudis est artium bonarum, sibi poterit persuadere. Quis enim in animum inducat non plane infantem scribere: *gentes in mare sinistrum jacent a mari Pontico cognominatæ*, cum illud ipsum mare sinistrum sit Ponticum, a quo sunt cognominatæ, ne dicam de ejusdem vocis inepta et insulsa repetitione? Non hoc fugit Lipsium, qui conjecit delendum esse τὸ mare, et scribendum: *Ponticæ gentes ad septentrionem in sinistrum jacent, a Pontico cognominatæ mari: quod et mihi ar-*

ridet, nisi forte scripsit Florus, in sinistro jacent. Ponticæ gentes sunt Septentrionales, et quidem ad sinistrum latus, si qui ex oriente versus occasum proficiscantur, aut a Septentrione respiciant Austrum; nomen habuerunt a Pontico, quod accolunt, mari: si quis vero ex Europa per Asiam minorem in illum terrarum tractum contendat, aut ex terris occidentalibus, ad dextram hæ gentes Ponticæ in Asia septentrionali jacent, unde et dicuntur dextra Ponti incolere aliis scriptoribus. Sic eleganter de situ Europæ Mela II. 1. 'Per eundem amnem [Tanaim] in Mæotida remeantibus ad dextram Europa est, modo sinistro latere innavigantium apposita.' Ubi scribendum *sinistro lateri*: dixit *modo sinistro lateri innavigantium apposita*, quia paullo ante in lib. I. cap. 5. scripserat: 'Hinc [ex Oceano Atlantico] in nostrum mare pergentibus læva Hispania, Mauritania dextra est.' Grav. Non adsequor omnia, quæ hic disputat Grævius de situ regionum Ponticarum. Id puto me scire, Pontum Euxinum et gentes, quæ hoc mare adjacent, ab Europa in Asiam venientibus ad sinistram, et contra ex Asia in Europam tendentibus ad dextram esse. Quod Ponticæ gentes dicuntur incolere dextra Ponti eo fit, quod pars illa Asiæ, quam tenent, est ad dextrum latus Ponti, ut opposita Europæ ad sinistrum. Unde Vell. II. 40. dicit Colehos, et alios iis vicinos 'dextra Ponti' incolere. Et Ov. II. Tr. 197. IV. I. 60. IV. 10. 97. et alibi partem oppositam Europæ, in qua exulabat, 'sinistra' et 'læva Ponti' vocat. Si recta est scriptura recepta, quam omnes libri habent, non video quis alius sensus horum verborum esse possit, quam: Ponticæ gentes jacent ad mare Ponticum, quod ex Europa in Asiam venientibus ad sinistram est: vel potius, ut Anna Fabri et alii: Pontum Euxinum a sinistra ha-

bent respectu Orientis. Sed nondum apud alios inveni hoc genus loquendi, 'regio,' vel 'gens in mare jacet,' eo sensu, quem hic habere debet. Flor. a *Septentrione*.

Rex antiquissimus Atheas] Scytharum rex quidam, ap. Frontinum, 'Atheas,' qui hic non est, nisi vehementer fallimur. *Ateas* sine aspiratione scribendum: nam ille Scytharum Rex 'Anteas,' vel 'Antias,' a Plutarcho vocatur: optimæ membranæ hoc loco legunt *ætas*: nimirum est *Ætas*, vetus ille Rex Ponti, Medæ pater Αἰθρης, nam 'Æetes' et 'Æetas' extulerunt Latini. Ovidio etiam 'Ætas,' 'Pater Æta relictus.' Quin de *Æete* accipiendum sit, nolui dubitare, qui fuit antiquissimus Rex Ponticarum regionum: vulgo *Atheas* vel *Ethas*: male. *Salm.* *Æetas*] Ita videbatur rescribendum eruditissimis Viris, non immerito; nec enim præter hujus regis ætatem, (Medæ autem patrem aiunt,) ulla gentium istarum mentio occurrit. *Freinsh.* *Æetas*] Sic recte hunc locum correxisse doctos viros auctor etiam est liber Rycianus, in quo scribitur *Oetas* corrupte quidem, sed proxime verum. Vulgati *Atheas*. Græv. *Oetas* etiam Reg. Q et Voss. 3. ut quidam libri ap. Val. Flac. i. 43. Reg. F et Voss. 2. *Etas*. Pall., libri Vineti, Duisb. Fran. Voss. 1. et v. e. *Ethas*. Tollius nihil adnotarat. *Æta* est in vulgatis Ov. Epist. Med. vs. 29. et vii. Met. 170. quod ibi, et ad Epist. Hypsip. vs. 103. e Mss. emendat Heinsius. In Varr. ii. de R. R. 1. ante Rob. Stephan. edebatur *Æta* pro *Æeta*; quod in Ms. Politiani erat *Æata*.

A septem Persis oriundus] Adde Polyb. 5, 43. Joseph. undecimo Orig. Judaic. et Auctor. de Vir. Ill. cap. 76. *Vin.* Iis nimirum, qui cum Dario ad recipiendum a Magis regnum conjuravere, de quibus vide Bongars. et Berneccer. ad Justin. 1, 9, 9. Item Diodor. lib. 31. Justinius recidit hanc

partem ex lib. 37. Trogi, ut Prologus arguit. *Freinsh.* Eodem modo Curt. iv. 12. 'Orsines a septem Persis oriundus.' Vid. ibi Freinshem. Quem Florus hic 'Artabazem' vocat, et Ampelius, auctore, ut dicit, Salustio, 'Artabanem,' is aliis est 'Mithridates,' conditor regni Pontici. Is enim erat e stirpe regia Persarum, et genus referebat ad unum e septem illis Principibus, qui adversus Magos conjuraverant. Appian. Mithrid. p. 176. et Diodor. Sic. lib. xix. p. 692. Add. Rupert. ad h. l. et Spanh. de Usu et Præst. Numism. Diss. viii. §. 4. ubi et alia leguntur huc pertinentia. Seriem generis Mithridatis hic exhibet Rupert. Palmerius in Exercitat. p. 160. et Reines. ad Rupert. Epist. xxi. et xxiii.

§. 2 *Mithridates*] Quem 'Magnum' vocat Sueton. Cæs. xxxv. In Nummis Græcis 'Mithradates,' de quo rursum Spanh. dict. oper. Diss. ii. §. 3. et Bongars. ad Justin. xxxvii. 1. Duisb. et v. e. *sertis P. o.*

Decem et septem anni Annibali] Vide supr. 1. 2, 6, 1. *Freinsh.* Hunc numerum habent Flor. Magl. et Voss. 3. alii *quatuordecim*. In Flor. quoque desideratur *anni*, et potest abesse.

Quadraginta annos] Adonis Chronic. sub anno 4718. 'Quod triginta annis, vel, sicut aliqui scribunt, quadraginta, gestum est.' Vide Bongars. ad Justin. 37, 1, 7. et Plin. 7, 26, 5. *Freinsh.* Add. Petav. iv. Rat. Temp. 16.

Felicitate] Respicit ad cognomina Syllæ et Pompeii. In Lucullo, quia is nihil sibi proprium habebat, coactus fuit confugere ad generale nomen virtutis.

§. 3 *Attrectari*] Carpi, minui, aliquid ex his detrahi. Nam *attrectare* non modo est, simpliciter contingere, sed etiam animo rem alienam sibi habendi, et vindicandi. Liv. xxviii. 21. 'Insignia etiam summi imperii, fâces securesque, attrectare ausi.'

Idem xxxiv. 4. 'Et jam in Græciam Asiamque transcendimus, et regias etiam attrectamus gazas.' Solin. c. ii. 'Dum etiam ea attrectare aude- ret, quæ concesserant in Arcadam jura.' Ita vulgo ibi legitur pro quo Pier. in Virg. Æn. viii. 206. habet, *Dum tractat etiam ea.* Sic 'Contrec- tare' ap. Jctos, et furtum 'contrec- tatio fraudulosa lucri faciendi gratia.' Magl. *atractari*, pro *attractari*, vel *ad- tractari*, ut scribebant veteres. Vid. supr. ad i. 22. 2. et Pier. ad Virg. Æn. ii. 719. *Illius belli parce præten- derat* Voss. 2.

§. 4 *Spem ac fiduciam dabant nostra vitia*] 'Civilis, non minus vitiis hos- tium, quam virtute suorum, fretus.' Tac. H. 4, 34, 10. et Agr. 32, 2. ubi Galgacus de Rom.: 'Nostris illi dis- censionibus (al. *dissensionibus*) clari, vitia hostium in gloriam exercitus sui vertunt:' h. e. suæ virtuti imputant victos hostes, cum ipsorum dissen- sionibus debuissent. Sic inf. 4, 2, 62. hujus Mithrid. filius magis discordiæ Romanæ 'fiducia, quam suæ virtutis,' bello cœpit. Inde Plin. 7, 27. 'Bello civili, quod omnia externa conciebat.' Liv. 3, 38, 4. 'Sabini spem in discor- dia Romana ponentes.' Adde inf. 4, 12, 1. *Freinsh.*

Invitabat occasio] Terent. Eun. 3, 5, 57. 'An ego occasionem Mihi osten- tatam, tam brevem, tam optatam, tam insperatam, Anitterem?' Per- tinet huc quod Aristot. Rhet. 2. re- fert, *προφάσεως δέεται μόνον ἢ πονηρία.* Suet. Cæs. 35, 4. 'Ocasione tempo- rum bellantem.' Vid. cap. seq. in pr. *Idem.* Cic. x. Fam. 4. 'Ne in- ter aliena vitia hæ gentes nostra mala suam putent occasionem.' Sed Mith- ridates jam ante discordiam Syllæ ac Marii arma adversus Romanos move- rat. Nam belli civilis hæc causa et origo fuit, quod Marius bellum Mith- ridaticum, et provinciam Syllæ de- cretam ei eripere conabatur. Bellum Sertorianum autem demum aliquot

post annis exortum fuit, Mithridate jam dudum a Sylla victo. Itaque hæc Mithridatem non ad bellum pri- mum adversus Romanos suscipien- dum invitarunt. Pro *disjungeremur* Perizonius malebat *distringemur*, ut mox, *in lussos simul atque districtos.*

Nudum imperii latus] Non munitum præsidii militum, qui bellis civilibus inde abstracti alibi detinebantur, ut putat Florus. Lucan. viii. 424. 'Arc- toum Dacis Rhenique catervis Impe- rii nudare latus.' Metaph. a gladi- atoribus, qui 'latus,' et 'latus nudum dare,' vel 'præbere,' dicuntur, quum id ad ictus patet: cui contrarium est 'tectum latus.' Vid. Lips. ii. Sa- turn. 20. et Broekh. ad Tibull. i. 4. 46.

Ostentabant] Naz. *ostendebant*, et alter Pal. quod plurimæ editiones erant sequutæ, simplicius et melius arbitror. *Salm.* Sic quoque Ryck. Flor. Magl. Regg. et Voss. 1. 2. Ni- hil interest: nam hæc inter se per- mutantur. Vid. Heins. ad Ov. i. A. A. 627. Drakenb. ad Liv. xxviii. 3. 11. *Ostendere* pro, ostentare dici docet cl. Barm. ad Phædr. i. F. 13. Et sic *ostentare* pro, ostendere. Suet. Aug. lxxxvii. 'Quotidiano sermone quædam frequentius et notabiliter usurpasse eum, literæ ipsius antogra- phæ ostentant.' Cic. iv. Ep. Fam. 14. 'Cædem ex altera parte belli exitus ostentat, ex altera servitntem.' Terent. Eun. iii. 5. 57. 'Occasionem mihi ostentatam.' Flor. iii. 21. 19. 'Ostentata spe pacis:' pro quo 'os- tenderespem' dicunt Terent. Phorm. v. 4. 7. et Suet. Aug. xxv.

§. 5 *Captato*] Sic o. s. et e. præter Voss. 1. in quo est *capto*, et Ryck. qui *capro* habet, pro *capto*. J. Fr. Gronovius ad Liv. xxvi. 12. et xxxv. 19. multis locis Livii, in quibus legi- tur 'captatum tempus,' et 'captato tempore,' partim e Mss. partim e con- jectura emendat *captum* et *capto*, et Florum hic quoque scripsisse putat

capto tempore. Certum est veteres sæpe ita loqui, et sic 'capta occasione' dicunt Auct. Bell. Afr. lvi. et Bell. Hisp. xxvi. Sed non existimo ubique emendationem tentandam. Ov. iii. ex Pont. l. 129. 'Eligito tempus captatum sæpe rogandi.' Cic. c. xxv. de Arusp. Resp. 'Captatur occasio.' Sen. Ep. xlvii. in fin. 'Occasionem nocendi captant.' Suet. Vesp. xxi. 'Eaque momenta domestici ad aliquid petendum magnopere captabant.' Add. adnotata ad Liv. xxxv. 2.

Ab ultima veluti specula Septentrionis] Hæc non satis sana videntur Grævio ad ii. 16. 1. Non video, cur cuiquam suspecta esse possint. Notum est omnia loca alta dici 'speculas.' Vid. supr. ad ii. 2. 19. Septentrionales regiones autem omnibus terris editiores esse putabant veteres, ibique altissimos montes Riphæos ponebant. Virg. i. G. 240. 'Mundus ut ad Scythiam Riphæasque arduus arces Consurgit; premitur Libyæ devexus in Austros.' Justin. ii. 1. 'Scythiam adeo editiorem esse omnibus terris, ut....' Plin. vi. H. N. 5. 'Subjicitur Ponto regio Colchica, in qua juga Caucasii ad Riphæos montes torquentur.' Pausanias post Naz. *Asia inde*; nihilo deterius, ait Gruterus: sic etiam Voss.

§. 6 *Aderat]* Hæc vox adest quidem editt. quamplurimis, sed non extat in vetustissima: male, agnoscuntque Pall. o. *Grut.* Et alii o. s. et e. Sall. Jug. l. 'Numidæ alii postremos cadere: pars a sinistra ac dextra tentare: infensi adesse atque instare.'

Sævitia, quasi virtute] Sic de Sylla Dio, ap. Vales. p. 658. "Ὅσπερ τὴν ἀρετὴν ὁδῶσαν, τὸ μὴδὲ ἐν ταῖς μεταφοραῖς τὴν ἡττᾶσθαι. C. Cassius, in Cic. Fam. 15, 19. 'Scis, Cnæus quam sit fatuus: scis, quomodo crudelitatem virtutem putet.' *Freinsh.*

§. 7 *Edicto, quum omnes]* Idem li-

ber, *ut quum omnes: legerim, ut quo omnes: quid atrocius uno ejus edicto? ut quo omnes, qui in Asia forent, Romanæ civitatis homines, interfici jussit: nec malum esset, uno ejus edicto, quo omnes, &c. assentientibus quibusdam libris. Salm.* Edictum Mithridatis hujusmodi erat, ut ad tricesimam diem observationis omnes pariter Romanos, qui apud eos essent, et Italos, eorumque mulieres cum pueris et liberis, qui Romani sanguinis esse censerentur, interficerent. Auctor Appianus. Interfecta autem sunt hominum 150000. auctore Plut. Sulla cap. 48. Val. autem M. 9, 2, 3. ext. dicit 80000. civium Rom. August. ubi supra. *Cam.* Idque eadem die atque hora. Vell. 2, 18, 2. D. Hieron. de Errorib. Orig. 'Quasi ad Mithridatis literas, omnis veritas uno die de voluminibus ejus raderetur.' Adde Dion. ap. Vales. 657. Eo tempore Coi cives Rom. templo Æsculapii inductos salvos præstiterunt. Tac. 4, 14, 3. Simile huic edictum fuit, quod Haman adversus Judæos procuraverat. Esther. 3, 13. Joseph. Antiqu. 11, 6. Imitatus videtur Mithridatem Julius magister militiæ trans Taurum, qui Gothos per Thracias dispersos 'dati tectioribus literis ad rectores civitatum et castrorum Romanos, omnes uno eodemque die mandavit occidi.' Marcellin. fine Historiar. Dioclet. uno die destruxit Ecclesias. Theodorit. Hist. Eccles. 5, 38. Hunerichus omnes Africæ Ecclesias uno die clausit. Victor. Uticens. lib. 3. Cato multas Hispaniæ urbes uno die muris nudavit. Zwing. 65. m. 2. ex Liv. 34. et Frontino. Pertinent etiam huc Vesperæ Siculæ, nuptiæ Parisienses, &c. *Freinsh.* Quum omnes est constans lectio librorum, præter Naz. e quo Salmasius adnotarat *ut omnes*: nam eum male vidisse, quum in Notis ex eo descripsit *ut quum omnes*, dicit Gruterus. N. Heinsius ad marginem libri sui etiam scripserat *ut quo*, et mox

jussi. Edictum Mithridatis dicit epistolas illius Asia occupata ad Satrapas et Magistratus urbium missas, ut post trigesimum diem, quam eæ literæ scriptæ erant, omnes cives Romani et Italici cum conjugibus et liberis interficerentur. Ita ii, quos laudat Camers, quem non intelligo. De numero occisorum Voss. ad Vell. ii. 18.

Templa] Vid. Appian. Mithrid. p. 185. *Freinsh.*

§. 8 *Aperiebat*] Vid. Ind. Liv. XLII. 52. 'Qui transgressi in Asiam incognitum famæ aperuerint armis orbem terrarum.' Et XLIV. 4. 'Attalum et Misagenem præsidio esse saltum aperientibus jubet.'

Firmius stetit ceteris] *Excepta Rhodo, quæ pro nobis stetit, ceterum Cyclades, Delos, Eubæa, et ipsum Græciæ decus Athenæ tenebantur*: addicentibus omnibus scriptis exemplaribus, sic legimus. *Salm.* Rhodum eo nomine magnopere commendat Velleius, 2, 18, 3. *Freinsh.* *Excepta Rhodo, quæ pro nobis stetit, ceterum Cyclades, Delos, Eubæa*] Hæc sic emendavit ex vetustis codd. Salmasius, quod amplexæ sunt recentiores edd. In antiquioribus editis legitur: *quæ pro nobis firmius stetit ceteris*. In Ryck. *firmitus* etiam reperitur. Sane *ceterum* hic poni non apte videtur. Veterum igitur editionum lectio non est explodenda. *Græv.* Salmasius non aduertat a Naz. et Pall. abesse *firmitus*. Itaque suspicor eam vocem, quæ in aliis o. s. et e. est, in Animadversionibus ejus vel typographorum vel ipsius culpa excidisse. Nec ulla causa est, cur rejici debeat. Liv. XXII. 61. 'Qui sociorum ad eam diem firmi steterant, tum labare cœperunt.' *Constantius stare* dicit Cic. Brut. LXXIX. 'Ut nemo contra civium perditorum popularem turbulentamque dementionem a Senatu et bonorum causa steterit constantius.' *Ceterum* non apte hic poni, recte, mea sententia, iudicat Grævius. Habent tamen illud

omnes Mss. præter Voss. 1. et 3. et Edd. vet. excepta Ald. in qua ut in Voss. 2. est *ceteris*: quod deinde ediderunt Camers, Stad. et alii.

Athenæ] Liv. Epit. 78. Hinc Piso: 'Hos esse Mithridatis adversus Sullam socios:' ap. Tac. 2, 55, 2. Quos tamen defendit Vell. 2, 23, 5. Multa quæ huc faciunt, petere possis ex eruditissimo tractatu Joan. Menrsii, de Fortuna Atheniensium. *Fr.*

§. 9 *Afflabat*] *Freinshemius* in Ind. exponit de propinquitate, quasi qui tam propinquus Italiæ esset, ut etiam spiritu contingere eam posset. *Ov. M.* i. 542. 'Imminet, et crinem sparsum cervicibus adflat.' Videtur etiam ita posse accipi: Terror Regis jam Italiam et Romam ipsam percellebat, et attonitam reddebat: quemadmodum qui fulmine tacti sunt, 'adflari' dicuntur. Vid. Barth. ad Claud. i. de Rapt. Proserp. 1.

Vir armis optimus] Idemque pace pessimus. Inde Val. M. 9, 2, 1. 'L. Sylla, quem neque laudare, neque vituperare quisquam satis digne potest, quia dum quærit victorias, Scipionem se populo Rom., dum exercet, Annibalem repræsentavit.' Simile Marii elogium, in Ep. Liv. 80. 'Haud facile est dictu, utrum bello melior, an pace perniciosior fuerit:' et Antonii primi, ap. Tac. H. 2, 86, 5. 'Pace pessimus, bello non spernendus.' *Syllæ* autem cognomentum unde transierit in Cornelios, discere ex Macrobo. Saturn. 1, 17. *Freinsh.*

Quasi manu] I. e. facile, nullo negotio. *Infr.* iv. 2. 49.

§. 10 *Frugum parentem*] Ita loquitur propter fruges Atheniensibus primitus inventas ant inventas: vide Diodor. 5, 69. *Freinsh.* Hæc inepte dici videntur: quasi scilicet fieri non potuerit, vel debuerit, ut, quia in Attica primum inventa fertur ratio frumenti serendi, ibi umquam illius esset inopia: quum notum sit, eam regionem propter exilitatem et maciem

solī etiam in pace sæpe laborasse penuria annonæ. Vid. Spanh. ad Julian. Orat. I. p. 78. Appian. Mithridat. p. 195. scribit, tantam famem fuisse, ut quidam non abstinuerint cadaveribus. Hi Floro sunt 'humani cibi,' ut Ov. IX. Heroid. 68. et ibi 429. quæ loca indicavit Reitz. in Ambiguus, 'humanæ dapes,' pro carnibus humanis. 'Humanorum corporum dapes' Val. Max. VII. 6. ext. 2. Aliiter 'humani cibi,' 'humanus victus,' 'humanæ dapes' dicuntur, quibus homines a ferino victu cultuque ad mitiorem et mansuetiorem vitam ducti vesci didicerunt: vid. Fragm. e Cic. (Econom. ap. Columell. Proem. lib. XII. de R. R. Plin. XVII. H. N. 9.

Subruto] Suffosso, Liv. XXI. 11. 'Afros cum dolabris ad subruendum ab imo murum mittit.' Vel, muris ariete eversis. Idem XXXI. 46. 'Muri quoque pars ariete incusso subruta multis jam locis prociderat.' Utroque genere oppugnationis usus est Sylla. App. ib. p. 193. et seqq.

Sex quoque et amplius muris] Quiddam scripti addunt, *munitum*, eo ipso pejores: eleganter, *Piræus sex et amplius muris*: sic alibi dixit, 'Brundisium inclito portu:' quo loco etiam de suo, *cum inclito portu*, correctores imperiti addiderunt. *Salm.* V. e. auctior, *muris munitum, postquam*: nec aliter Pall. Porro primus hic luxatus est, quippe qui ei, quod præcessit, 'mox subruto Piræei portu,' adjece-rit statim illa quæ habemus post medium capitis, *mox subruto Piræei portu Colchis tenuis*, &c. ceterum intermedia persequitur ante medium capitis sexti. *Grut.* Ryck. *Subruto quoque Piræei portu, sex quoque et amplius muris munito*. Sed merito codicum aliorum scriptiorem asseruerunt Viri docti. Qui sunt illi sex muri qui subruti sunt a Mithridate? Longo tantum muro portum illum fuisse firmatum, (qui triplex erat borealis et meridianus, altus quadraginta cubitos, longus tot-

idem stadia, tam latus ut duo currus sibi obvii in illo sine noxa et alterutrius periculo decurrere possent; Justino dicuntur muri brachia Piræum urbi jungentia, Græcis σκέλη; his accedebat tertius, qui medius erat inter urbem et portum, et hinc dicebatur διὰ μέσου, de quo vide Harporat. διὰ μέσου) ex priscorum monumentis constat. Beda tamen de Nom. Locorum in Act. Apost. septemplitem murum hunc portum habuisse contendit. 'Athenæ,' inquit, 'civitas in Achaia Philosophiæ dicata studiis, &c. ejus Piræus portus septemplici quondam muro communitus fuisse dicitur.' Hæc Beda hausit ex Floro, apud quem cum legisset Piræum sex et amplius muros habuisse, tradidit septemplitem ejus murum fuisse. Sed per sex muros credo Florum intellexisse muros interiores transversos, aut potius munitiones intus excitatas, quibus intra muros illos longos dissepserant illud spatium, quod brachia muri longi complectebantur, ut una parte capta, alteri, quæ novo opere erat munita, expugnandæ vires et tempus impendere cogerentur obsessores. Nostri hodie vocant ἀστυ-δινγιν. Hæc vera esse clare docet Appianus Alex. de Bello Mithridat. Nam cum narrasset Sullam partem muri Piræei subruisse, Ἀρχέλαος αὐτίκα νυκτὸς τὰ πεπτωκότα τοῦ τείχους ῥηκοδόμει, μηχανοιδῇ αὐτοῖς πολλὰ περιθεὶς ἔνδοθεν. Archelaus statim noctu muros collapsos crexit, multis operibus lunitis intus eos muniens: μηχανοιδῇ videntur opera fuisse, quorum forma non dissimilis fuit illis, quæ hodie vocantur Halce mænen: at sequitur statim: Οἷς ἔτι νεοικοδομήτοις ὁ Σύλλας ἀθὺς ἐπεχείρει παντὶ τῷ στρατῷ, νομίσας ἀσθενῆ καὶ ὑγρὰ ἔτι ὄντα ῥαδίως κατέρειψειν· κάμνων δὲ ὡς ἐν στενῷ, καὶ βαλλόμενος ἄνωθεν ἔκ τε μετώπου καὶ τῶν κεραίων, ὡς ἐν μηχανοιδέσσι χωρίοις, τοῦ μὲν ἐπιχειρεῖν ἔτι τῷ Περαιεῖ πάμπαν ἀπέτιχε τῇ γνώμῃ. *Has tanquam recenter extructus oppug-*

narit Sulla omnibus copiis; ratus infirmas adhuc et humidas eas esse, et facile posse erecti. Cum vero frustra laborasset tanquam in angustiis, et a fronte puriter et a lateribus infestaretur telis, tanquam ex lunatis munimentis, ab oppugnatione omnino destitit: χωρίον est castellum. Et inferius urbe capta cum rursus Piræum tentaret Sulla: Κατήρειψέ τι τοῦ μηνοειδοῦς, ὑγροτέρου καὶ ἀσθενεστέρου ἐτι ὄντος, ἅτε νεοδημήτου. ὑπιδόμενου δὲ πρότερον τοῦτο Ἀρχελάου, καὶ προοικοδομήσαντος ἔνδοθεν ὁμοία πολλά, τὸ μὲν ἔργον ἦν τῷ Σύλλᾳ διηλεκές, ἐμπύπτοντι εἰς ἕτερον ὁμοιον ἐξ ἑτέρου. Subruit aliquid illius operis lunati, quod erat humidum et infirmum; quippe nuper positum erat: cum vero Archelaus hoc ante providisset, interius multis similibus aliis operibus factis, nullum laboris finem inveniebat Sulla, incidens in aliud aliudque simile opus: paullo post vocat τεῖχη. Τοιῶνδε τειχῶν κρατῆσαι φιλοτιμούμενοι. Hos muros superare nitentes. Et statim dicitur Archelaus, cum videret se non posse sustinere impetum Romanorum, et hæc opera tueri, ἐκλιπεῖν αὐτοῖς τὰ τεῖχη, deservisse hos muros, et in munitissimum Piræei locum, qui undique mari cingebatur, se contulisse. Vides variis operibus fuisse munitum intus Piræum, non semper, sed tempore illo, quo obsidebatur: quod si aliter sensit Florus et Beda, passi sunt aliquid humani. Cogitavi quidem aliquando per sex illos muros Florum fortasse intellexisse duo illa muri longi brachia sen latera, Australe et Septentrionale, nec non illum murum quo Munychia cingebatur, nam et ille portus erat muro firmatus, qui tamen dnectebatur muris Piræei, et tres septos illos portus, sive stationes navium quæ in Piræo erant, de quibus Scylax Caryandensis in Periplo, seu quicunque antiquus illius Peripli auctor est: Πειραιεύς λιμένας ἔχει γ'. Piræus portus habet tres; et Hesych. Ἐχει δ' ὁ Πειραιεύς λιμένας τρεῖς κλειστούς. Habet Piræus tres por-

tus clausos, hoc est, ut existimo, munitos. Ab his portibus Piræum triplicem dici olim monuit Vir incomparabilis, Isaacus Vossius, ad hunc Periplum, ostendens alterum portum in Piræo Καθάρωνα, alterum Ζέαν, appellari. Eodem modo autem hic sex muris munitum esse Piræum scribi a Floro, ut superius II, 6. scripsit Syracusis fuisse triplicem murum, quia tres erant Syracusarum partes, Insula, Tyche, Acradina, singulæ suis muris cinctæ, quamvis alii recte quartam addant, Neapolin nimirum. Sed prior sententia verior est. Grav. Munitum etiam Toll. Dnib. et Fran. munitam Reg. Q, munito Voss. 3. A Naz. Reg. F, Voss. 1. 2. Edd. B. S. P. A. et recentioribus, hæc vox abest; quam additam suspicor a correctoribus, qui putarint Florum voluisse dicere, Piræum sex, et amplius, muris munitum fuisse: quemadmodum etiam accepit Oros. VI, 2. 'Piræum septemplici muro communium diu obsedit.' Nec video quomodo aliter, quam ex sententia Grævii, exponi possit, quod de 'sex, et amplius, muris' scribit Florus, quas 'multiplices Piræei munitiones' vocat Vell. II, 23. Sed magis puto supplendum esse, subrutis, quam hæc verba ita ut Salmasio placet accipienda.

In honorem mortuorum] Majorum nempe, rebus pace belloque gestis, adhæc artium multarum inventionem cultuque, nobilissimorum. Ob eandem causam postea etiam Cæsar his pepercit. Appian. Bell. Civil. lib. 2. p. 482. 'Atheniensibus quoque supplicibus dedit veniam, his verbis: Quoties tandem vos, vestrapte culpa pereuntes, servabit majorum vestrorum gloria?' Idem Cæsar de Massiliensibus in Comm. Bell. Civil. 2, 22. 'Cæsar eos magis pro nomine et vultustate, quam pro meritis in se civitatis, conservans.' Porro majorum celebritatem delinquentibus sæpius præsidio esse notavit Berneggerus ad

Snet. August. 5, 2. m. Ceterum Athenienses excusat Vellei. 2, 23, 5. *Freinsh.* Excusat quidem, sed non persuadet omnibus. Vid: ibi Interpretes.

Donavit] Veniam iis dedit, et percipit ob sacra et pristinam majorum gloriam. Sen. II. de Ira 21. 'Causæ suæ, et prioribus factis, et bonis in futurum promissis donetur.' Justin. XXXVIII. 6. 'Ut ne victum quidem (Jugurtham) memoriæ patris donarent.' Cic. XIII. Ep. Fam. 73. 'Peto, ut ejus filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condones.' Add. *Freinsh.* in Ind. et Græv. ad Cic. v. Ep. Fam. 7. Sic dare ap. Liv. VII. 20. 'Cære sacrarium populi Rom. hospitio Vestalium cultisque Diis darent.' χαρίζεσθαι dicit in hac re narranta Plut. in Syll. 'Εγκώμιόν τι τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων ἐπειδὴν, ἔφη χαρίζεσθαι πολλοὺς μὲν ὅλοις, ζῶντας δὲ τεθνηκόσι. 'Sacra' hic non tantum Eleusinia intelligo, ut quidam, sed et alia. Erant enim Athenienses, ut scribit Pansan. Attic. XVII. et XXIV. religiosissimi, cultque Deorum et studio religionis omnes Græcos superabant. Unde Athenæ ἱερὰ et ἱερωτάτη πόλις ap. Aristoph. Equit. vs. 579. et 1034. et Pac. 1036. Quod autem Syllam Atheniensibus pepercisse dicit Florus, id de urbe verius est, quam de civibus; nam in hos primum satis crudeliter victoriam exercuit. Vid. Plut. in Syll. et App. Mithrid. p. 195.

§. 11 *Mox cum*] Vide Vell. 2, 23, 4. *Freinsh.*

Cum Eubæa atque Boetia præsidia Regis dispulisset] Longe verius Rycianus: c. E. a. B. præsidia Regis dispulisset. Græv. Hoc recipiendum putavi: quod vulgatum non Latine dici credo. Idem Codex, libri Salmasii, Berol. Duisb. Fran. et v. e. *Charoniam*.

Ipsam opprimit] Nazarianus: ipsam opprimit: et mox, et debellata foret: ut de Asia intelligatur: sed præstat

vulgatam servare, et de ipso Mithridate accipere. *Salm.* Vulgata est in omnibus aliis libris. Sed Mithridatem in Asia a Sylla victum fuisse Floro non credo. Nam Sylla in Asiam transgressus est invitatus a Rege pacis faciendæ causa. Plut. et App.

Cito, quam cetera] Hic quoque idem accidit Floro, quod supr. III. 3. 3. in eo notavit Grævius. Nam Sylla non nisi post aliquot annos confecto jam bello civili de Mithridate triumphavit. Nec triumphi cupiditate pacem cum Mithridate fecit; sed ut adversus factionem Marianam in Italia dominantem arma converteret, quum se utrisque parem non esse intelligeret. Plutarch. in Syll. et App. Mithrid. p. 204. et seqq.

§. 12 *Recepit Bithyniam a rege Nicomede*] Hoc manifesto mendosum, ut aliis jam observatum est. Aberrantia paululum hæc vestigia sequutus, colligo legendum: *recepit Bithyniam Regi Nicomedi, Ariobarzani Cappadociam*. Vitiosa scribendi ratio rege pro regi. Deinde imperitiores correctores præpositiones adjecerunt. *Salm.* Lipsius bene emendat, Electorum 2, 19. *Nicomedes, Ariobarzanes Cappadociam*. Grut. Vir doctus legit *Bithyniam Regi Nicomedi, Ariobarzani Cappadociam*. *Freinsh.* Conspirant in hac fœdissima macula, dudum a doctis animadversa, omnes libri adhuc visi. Justus Lipsius rem acu tetigit, et minima mutatione huic loco suum nitorem reddidit, scribendum præcipientes: *recipit Bithyniam a Rege Nicomedes, Ariobarzanes Cappadociam*. Alii longius abeunt. Idem etiam visum fuit politissimo, et, cum superesset, mihi amicissimo viro Tanaquillo Fabio. Græv. Item Rycio, Perizonio, et Tollio. Nec scripti nec editi libri variant, nisi quod in Ed. P. non est ab.

Ut caperet] Sunt a glossa hæc duo verba, meo quidem animo. *Freinsh.*

§. 13 *Quippe Rex Asia et Europa quodammodo inescatus*] Si sic scripsit Florus, inepte scripsit. Verum et *Europa* a sciolo insertum esse puto. Nani Asiam repetebat, ut ostendunt sequentia, tanquam immerito sibi ereptam, non vero Europam. Itaque censeo hunc inutilem centonem exscindendum esse. Hæc etiam sententia fuit Annæ *χαριεστάρης*. Græv. Mihi nondum liquet de veritate hujus emendationis. Sequentia quidem non ostendunt eum repetivisse Europam, sed Florus tamen recte dicere potuit enim *Europa* quoque *inescatum fuisse*. Nam superiore bello non tantum Asiam, verum etiam Europæ partem occupaverat. In eam, nisi Asia prius occupata, transire non poterat: quod facturum, et Europam quoque repetiturum fuisse, quam jam plane fractis viribus invadere voluit, n. 25. credibile est, si ei in repetenda Asia fortuna favisset.

Sed quia amiserat, quasi raptam belli jure repetebat] Ea nimirum humani ingenii consuetudo est, quæ semel possederunt, jure sive injuria, putare pro suis. Cebetis Tabula, pag. 53. Quadrat huc Livii locus, 33, 32, 12. ubi de principibus Carthaginiensibus, qui, Remp. aliquamdiu peculati, industria Annibalis eo compendio exciderant: 'Tum vero isti, quos paverat per aliquot annos publicus peculatus, velut bonis ereptis, non furto eorum manibus extorto, infensi et irati,' &c. Simile est illud Cic. Verr. 4, 18. 'Quia non potuerat argentum eripere, ipse a Diodoro erepta sibi vasa optime facta dicebat.' Liv. 34, 35, 7. 'Qui exulum conjuges in matrimonio habebant, aut ex bonis eorum aliquid possederant, tanquam amissuri, non reddituri, indignabantur.' Meurissus, de Ep. Metens. p. 308. 'Veluti de paternis redditibus.' Hieron. Ep. 2, 17. 'Quicquid non tulerint, sibi ablatum putant.' Freinsh. Lipsius malebat: *sed quia captam amiserat,*

quasi belli jure repetebat. Nulla necessitas hic omnibus codicibus obstrependi. Quia cogeatur Asiam reddere quam occupaverat, ac si vi ei et injuste esset erepta, vi et armis illam sibi denno vindicabat. In hoc cap. superius: 'Primus impetus belli rapuit Bithyniam.' N. Heinsius censet concinnius esse, si scribatur, *quasi sibi raptam*. Græv. Quidam olim editi *captam*. Scripti et v. e. *raptam*, i. e. ereptam. Vid. II. 6. 2.

§. 14 *Extincta parum fideliter incendia*] Eodem simili, de incendio, utitur Auctor supr. 2, 15, 15. et inf. 4, 2, 53. Eodem Curtius, 6, 3, 11. 'Parva sæpe scintilla contempta, magnum excitavit incendium.' Freinsh. *Parum fideliter*] Alibi 'mala,' et 'non bona fide.' Vid. II. 1. 1. Ovid. Rem. Am. vs. 649. 'Sed meliore fide paullatim exstinguitur ignis, Quam subito.' *Reviviscere de flamma*, Idem Met. VII. 77. 'Exstinctaque flamma revixit.' Vid. ibi Heins.

Majorem in modum] Suspicio illud majorem adjectum a librariis, qui non intelligerent vim vocis *inmodum*: quod et positum supra. Freinsh. Hoc merito rejicit Rupertus. 'Majorem in modum' quamplurimis locis dicit Cicero, quibus omnibus, siquidem hæc ratio valeret, detrahendum esset *majorem*. *Inmodum* nulli libri habent; et velim doceri an ea vox ap. probatos Scriptores inveniatur pro *admodum*. Vid. ad III. 1. 13.

Tota denique regni sibi mole] Ita loquitur Tac. 6, 36, 1. 'Mox Artabanus tota mole regni ultum iit.' Freinsh.

Mari terra fluminibusque veniebat] Hic quoque, ut supra, *veniebat* nimis leve putat verbum esse N. Heinsius, scribendumque *iruebat*. Græv.

§. 15 *Cyzicum*] Quæ hic dicuntur, præter alios lege Frontin. 2, 1. et 4, 5, 21. Cic. ubi supra, Plin. 5, 32. et 36, 15. Plura ad hanc historiam scribit Strabo, lib. 12, pag. 396. Camers. Meminit et Tacitus, 4, 36, 3. et Obse-

quens, cap. 121. *Freinsh.* Hæc gesta sunt tertio bello adversus Mithridatem, quod is aliquot annis post pacem cum Sylla factam, atque etiam post hujus mortem, præcipue a Sertorio impulsus susceperat sub A. U. 678. *Portu* non est in Regg. Toll. Duisb. Fran. et v. e. Non videtur debuisse omitti. Nam Strabo lib. xii. p. 575. inter alia, quibus Cyzicum nobilem fuisse dicit, duos portus, et navalia plus quam ducenta memorat.

Toto invaserat bello] Tota mole belli: ii. 6. 55. 'In ipsam Africam tota mole conversus:' iii. 10. 24. 'Circa Gergoviam tota belli moles fuit:' iv. 8. 3. 'Tanta mole belli.'

§. 16 *Lucullum*] Quem inter summos imperatores merito suo numerat Justin. 37, 1, 8. cujusque ingentes, sed veræ laudes, ap. Cic. Q. Acad. 4, 1. *Freinsh.*

Horribile dictu] Hoc reprehendit Grævius in Præf. tamquam tragediam in re parva. Respondet Begeerus, veteres dicere 'horribilem metum,' et utique horribile fuisse natare inter fluctus et medias naves hostium, cum duplici metu mortis. Prius nihil ad rem, de qua quæritur, pertinet. Nam ex eo non consequitur hic oportune adhiberi illum ephonesin. In posteriore paullo plus ponderis est ad Florum defendendum. Sed qui perspectum habet genium et rationem scribendi hujus Declamatoris, facile sibi persuadebit, cum hic exclamatione illa non tam ideo usum quod ea præcipue huic loco conveniret, aut quasi res, quam narrat, tam horribilis fuerit; quam consuetudine sua, qua eam etiam alibi, tamquam splendendum aliquod emblemata satis frigide et intempestive orationi infercire solet, quo illa quasi gemmula quadam ei distingui videbatur. Vid. supr. i. 16. 12. et ii. 6. 12. Certe nemo veterum Scriptorum in ea re narranda, quæ tum notissima et usitatissima erat, quidquam addit, unde intelligi possit,

id iis tam horribile visum fuisse. Keuchenius ad Frontin. scribens Florum hoc non nuncio Luculli, sed ipsi Lucullo tribuere, mentem alibi habuit: quo nomine ei non leviter insultat Tenuilius.

Utre suspensus] Suet. de Cæs. 57, 4. 'Si flumina morarentur, nando trahiciens, vel innixus inflatis utribus, persæpe nuntios de se prævenit:' ubi Casanbonum vide. Historiam recitant etiam Sall. H. 3, 3, 7. Frontin. 3, 13, 6. Sidon. Carm. 22, 167. *Freinsh.* Multa hujus rei exempla congesta vid. ap. Lips. ii. Poliore. ult. et Stewech. ad Veget. iii. 7.

Et pedibus iter adgubernans] Frontinus: 'Et pedibus velut gubernantis dimissis.' Lego: *demissis*. Sequitur, 'velut marina pistrinx.' Pistores, seu pistrices, an mare habeat, nescio. Legendum *pistrinx*. In optimo libro *istris*, *pistris*, pro *pristis*, et melius est. 'Pristicem' tamen dixerunt veteres, et 'pristim.' 'Pristis' et 'pistrinx', pro quo corrupte semper scribitur *pistrinx*. Actius *pristices* etiam dixerat. Nostræ Glossæ: '*Pistrinx*, bellua maris. Actius *pristices* dixit.' Paulus, mutilator Festi: 'Balenum, belluam marinam, ipsam dicunt esse pristicem, et cetum.' Locum illum ita legimus. Nec mirum debet videri, si 'pristix' Latini dixerunt: *πρίστις* 'pristix,' ut Αἶας 'Ajax.' In veteri inscriptione 'Tigrix.' Vide Indicem Inscriptionum Gruterianarum. Apud Suidam *πρίστις* pro bellua marina. Unde et *πρήστιδες νῆες*, quæ et *πρίστεις* apud Polybium. Latini 'pristes,' quæ etiam dicebantur 'Cetenæ' a Ceti magnitudine. Hesych. *Κηρήνη, εἶδος πλοίου*. Salm. *Pistrinx*] Sic et Pall. duo. Idem esse quod *pristis*, dudum monuit Sylburgius: est in Naz. *Istris*, quod esse poterat *histrix*. Grut. Ryck. Voss. 1. 2. edd. B. S. et P. *pistris*. Flor. Magl. Duisb. Voss. 3. Fran. et v. e. *pistrinx*, quod mihi post Camertis, Stadii, et

alias recentiores Editt. revocandum visum fuit, pro *pristix*, quemadmodum Grævius et Amst. ediderant, et habent Regg. In libris Plinii plerumque esse 'pristis' aliquot locis adnotavit Hermolaus. In Virgilio est 'pistrix' et 'pristis.' Vid. Hadr. Jun. 11. Animadv. 13. cui eadem sunt *pistrix* et *pristis*, et Gronovio 1. Obs. 17. *pistris*, *pistrix*, et *pristis*. Add. Voss. Etymol. *Pristrix* rursus Salm. ad Solin. p. 200. et 227.

§. 17 *Clade conversa*] Hoc Rupertus e Memnone cap. xli. Histor. Heraclæ Ponticæ ap. Photium, accipit de clade, qua Romani duce Cotta, qui ante Luculli adventum bellum cum Mithridate gesserat, a Ponticis affecti fuerant. Ryckius quoque adscripserat, clade a Romanis conversa in Mithridatem. Sed quum Florus hanc cladem Cottæ non memoret, dubito an hoc potius dicat de damnis ac malis, quæ Cyziceni arcissima obsidione clausi patiebantur, inter quæ fames et morbi fere prima sunt.

Et ex fame pestilentia, urget] Particula *et* non adest melioribus libris: manifesto vox excidit, sine qua sensus non potest esse integer. Suspicio deesse verbum *fames*: verba Flori: *Mox clade conversa, quum ex mora obsidentem regem fames, ex fame pestilentia, urget*: vocem *fames*, ut arbitror, recte supplevimus; ut vulgo hactenus lectum est, nihil cohærere facile animadverti. Salm. *Obsidentem regem fames, et ex fame pestilentia*] Correctio est a Salm. proba, nisi me fallunt omnia: prius legebatur: *regem, et ex fame pest.* male: ut enim duas pestis causas simul proponere voluisset Florus: ita certe locutus non esset; dixisset potius, *ex mora et fame*. Sic ferme ap. Curt. 9, 10, 13. 'Famem deinde pestilentia sequuta est.' Pertinent huc versus Sid. Apollinaris Carn. 2, 513. 'Segnis ad insignem sedit cum Cyzicon hostis, Qui cogente fame, cognata cadavera mandens Vix-

it morte sua.' Et 22, 165. 'Compulsusque famis discrimina summa subire Invidet obsesso miles Mithridaticus hosti.' Fr. Debetur laus loci huius restituti non libris, sed ingenio maximi Salmasii. Nam Ryck. et alii omnes: *cum ex mora obsidentem regem fames, * ex fame pestilentia urget*. Cum nulla esset horum verborum sententia editores et intruserunt. Sed verum vidit δ πᾶν, cui merito applauserunt recentiores editores. N. Heins. tamen conjicit scripsisse Florum: *Mox clade conversa, cum exorta obsidentem regem e fame pestilentia urget*: εὐρόχως hercule! Mox contra eosdem libros doctiss. Freinsh. bene quoque correxit: *apparatuque belli gravem*. Dein Pompeio suo firmat etiam Ryckian. Græv. *Fames* non solum in Naz. et Pall. verum etiam in Ryck. Regg. Dnib. Fran. Voss. 1. 3. et o. e. desideratur. Itaque tollenda est hæc vox, * quæ in solo Voss. 2. est, e verbis Flori in animadversione Grævii. Tollens e suis nihil adnotaverat, quod negligentia tribuo. Copula *et*, quam deletam vult Salmasius e Naz. abest etiam a Ryck. et Berol., sed est in Pall. ap. Grut. ceterisque scriptis, et o. e. Conjectura Salmasii inserentis *fames* confirmatur e Curt. ap. Freinsh. 'Macedones primo inopiam, deinde famem sentire cæperunt,' et interjectis nonnullis, 'Famem deinde pestilentia sequuta est.' Et Justin. 11. 13. 'Quotidiano labori etiam fames accesserat: multorum deinde dierum inopia contraxit et pestem.' Ac denique Mamert. in Paneg. Maxim. v. 'Ire passus es in profundam famem, et ex fame in pestilentiam.' Quæ duo loca doctiss. Davies. ad Cæsar. 111. B. C. 84. simili cuidam suæ conjecturæ in Appiano stabiliendæ causa adfert. *Mora*, quod conjectura Heinsii contra o. s. et e. mutat, retinendum esse suadent verba Mithridatis in Epist. ad Arsacem ap. Sall. 1v. Hist. 'Apud Cyzicum magno cum

exercitu in obsidione moranti frumentum defuit.

Et Æsopus amnes] *Exopus, etopus, esopus, Æsopus*: tot modis corruptum hujus fluvii nomen in antiquis libris, *Salm*. Hic quoque nihil erat e Toll. *Asopus* Ryck. *Æsopus* alii o. s. et e. Græcis Ἀσῆπος. Qui perperam in Eclogis Memnonis c. XLII. Ἀσίππος dicitur. Plinio v. H. N. 32. est 'Æsepus,' qui aliis 'Æsopus:' nam Latini ἡ Græcum sæpe in *a* mutant.

§. 18 *Romanæ avaritiæ]* Add. supr. 3, 1, 13. Idem crimen Romanis Gulgacus objicit, ap. Tac. Agr. 30, 10. 'Si locuples hostis est, avari sunt Romani.' *Freinsh.* Florus parum sollicitus est de ordine rerum gestarum. Nam Rex navibus a Cyzico avectus prælio, quo Lucullus copias ejus ad Æsopum delevit, non interfuit. Quod hic narrat, postea factum est, quum Mithridates post solutam obsidionem Cyzici reparato exercitu castra in Cabiris posuisset. Appian. in Mithrid. p. 222. et 226. Pro qua N. Heinsius scripserat *quo*. Idem in mentem venerat Perizonio Anim. Hist. c. x. p. 441. Et sic erat in Naz. In Flor. et Magl. *quas sequentes*, et in Pall. Duisb. Berol. et v. c. *morarentur*. Unde Perizonius ad hunc locum putabat etiam legi posse, *quæ sequentes morarentur*.

Spargi a fugientibus] Idem Tryphon, Syriæ rex, fecisse dicitur, qui victus per totum iter fugiens pecuniam sparsit, eaque insectanda Antiochi equites moratus, effugit. Frontin. 2, 13, 2. Idem fecit Alaricus, Gothorum rex, a Stilicone victus. Lege Claud. de sexto Cons. Honorii. Item de B. Get. vs. 610. ubi plura dictavimus. *Camers.* Tribuit hoc etiam Mithridati satrapæ Polyænus, lib. 7. et Frothoni suo Saxo Sialand. primo Hist. Dan. p. 23. Pertinet eo Syrorum exemplum in sacris literis, 4 Reg. 7, 7. Adde Polyb. 18, 5. Wilhermum Tyrens. 18, 9. *Freinsh.*

Nec felicior in mari, quam in terra fuga] Τὸ *fuga* delendum merito censet ingeniosiss. Perizonius Animadv. Hist. cap. 10. quia nullam in mari fugam Mithridatis narret deinceps Florus, sed classem ejus tempestate disjectam ac laceratam, non fugatam ab hoste, quem illa ne quidem vidisset, ut ex verbis sequentibus statim pateat. *Græv.* Mihi nondum plane persuadent rationes Perizonii *fuga* esse a mala manu. Apertum est Florum existimasse Mithridatem interfuisse prælio ad Æsopum, eoque victum navibus fugisse. Hoc postquam semel dixit, nihil erat, cur deinceps alia, quam quæ de naufragio classis regiæ memorat, de fuga illius in mari narraret. Deinde, ex eo, quod classis Regis non ab hoste fugata, sed tempestate lacerata est, non consequitur vocem *fuga* huic loco non convenire. Nam 'fuga' et 'fugere' etiam de omni festinato ac præcipiti discessu, quamquam nemine insequente, dicuntur. Ita Virg. Æn. 11. 176. discessum Græcorum a Troja *fugam* dicit: 'Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas.' Et Florus supr. 11. 6. 46. Hannibalem ab Urbe Roma 'fugisse' dicit, pro, præcipiti itinere discessisse. Vid. quæ ibi adnotavi. Nec video, cur Florus discessum Mithridatis a Cyzico minus potuerit adpellare *fugam*, quam Appianus et Plutarchus, qui quum, æque ac Florus, Regem Pontum classe petentem non ab hoste fugatum, sed magnam partem navium tempestate amisisse, scribant, tamen in ea re 'fugæ' vocabulo utuntur, et 'fugisse' eum dicunt. Appian. Mithrid. p. 222. Δρασμὸν δὲ Μιθριδάτης ἐβούλενε, καὶ ἐφευγε νυκτὸς, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῶν νεῶν ἐς Πάριον. Et Plut. in Luc. p. 911. Ἐκ τούτου Μιθριδάτης μὲν ἐφύγεν ἐπὶ θάλασσαν. Magis me movet tertia ratio Perizonii, a Grævio prætermissa, non posse infelicem dici *fugam* Regis in terra, utpote in qua elusis

stragemate persequentibus feliciter evaserit. Hoc confirmari potuisset e Liv. qui xxviii. 8. 4. 'felicem' dicit 'fugam' eorum, qui e manibus hostium elabantur. Sed responderi potest, Florum non tam respicere ad solius Regis personam, quam ad calamitatem, quæ exercitui ejus in hac fuga accidit. Mithridates relicta obsidione cum exercitu ad Æsopum fugit, ex sententia Flori. Ibi eum adsequutus Lucullus copias ejus prope ad internecionem delevit, et ipse vix fuga elapsus est. Qui ita fugit, etsi ipse manus hostium evadit, tamen non admodum feliciter fugisse dici potest; certe non magis, quam Xerxes, cujus fugam e Græcia, et reditum in Asiam, Hellesponto navicula piscatoria trajecto, 'non felix iter' vocat Justinus ii. 13. 11. Præterea, si ideo quod Rex e manibus hostium elapsus est, fuga illius in terra felix fuit, eadem neque in mari infelix dici potest: quamquam enim in ea circiter 10. millia hominum, et 60. naves amisit, et ipse navi, qua vehebatur, fatiscente in maximum periculum venit, tamen, ut Appianus et Plutarchus tradunt, consensu myoparone piratico evasit.

[*Apparatumque*] Non dubito legendum *apparatuque*: nam vox 'gravis' commodius ad classem, quam apparatus, referatur. Nec exempla desunt: supr. 2, 2, 34. 'Commeatibus, exercitu, propugnaculis, armis gravis hostium classis:' et 3, 1, 11. 'Thalam gravem armis thesauroque regis.' Freinsh. Probabat etiam Perizonius. Hoc quidem præfero vulgato, atque etiam melius esse credo *apparatu*, detracta copula. Nec tamen quidquam in contextu mutandum censeo. Antea quoque e libris scriptis et edd. ante Græv. volueram edi *apparatumque*, sed operæ sequuntæ fuerant Edit. Amst. quæ Grævianam expresserat.

§. 19 *Quodam cum fluctibus procellisque commercio*] Ad hanc formam Clau-

dian. 'O nimium dilecte Deo, tibi militat æther, Et conjurati veniunt ad classica venti.' Freinsh. In his Rupertus adulationem, vel pompam, Ryckius tumorem poëticum agnoscit. Grævius in Præf. ventosa, ultra modum hyperbolica, et κακόζηλα esse pronunciat. Begerus notam κακόζηλίας vocabulis 'quasi,' et 'videretur,' præcaveri dicit; 'fluctusque et procellas tunc secundum Luculli vota operantes idem effectui dedisse, quod ipsius jussui potuisset magnus exercitus;' ac denique, 'eadem ratione loqui Claudianum' ad Theodos. iii. Cons. Honor. vs. 97. Hæc non probant nullam in his esse κακόζηλίαν. Nam de hujusmodi commercio ne cogitare quidem, multo minus suspicionem, aut mentionem ullam injicere debet Historicus. Nec ignorabat Grævius illa Claudiani, quæ ei opponit Begerus, ob eamque causam in poëtis talia tolerabilia esse dicit; sed tamen et hanc hyperbolen modum excedere. Et hoc verum est. Nam nec Claudianus, nec alii poëtæ ibi a Barthio laudati, qui similibus figuris carmina sua ornavant, ullum commercium hominum cum cælo ac mari, aut imperium in ea memorant: hoc enim omnem modum fingendi excedit. Schefferus tollit *videretur*, et legit *tradidisset regem ventis*. Nam, dicit, si visus est tradidisse, non quasi visus est. Est inanis argutiola: quasi tradidisse *videretur*, idem est, ac quasi tradidisset.

§. 20 *Animus malis agebatur*] *Magis* Palatinus, perperam. *Salm.* Vide supr. 1, 16, 7. Freinsh. *Magis* etiam Berol. Duisb. et v. c. *Salm.* hic scripserat, Naz. *agebatur*. Sic supr. *acta pro aucta*. Hoc pertinet ad iii. 3. 8. 'Necessitate aucta virtus.'

§. 21 *Et utraque sollicitabantur Armenia*] *Sollicitantur*, Naz. Paulo post legend. *per quæ omnia decus et nomen et titulos Pompeio suo fortuna quærebat. Pompeio suo*, eleganter: quod con-

jectura primum scripseram; postea assenserunt aliquot scripti. *Salm.* Admisi *sollicitantur* e Naz. Pall. ple-
risque s. et v. e. *Sollicitabantur* Voss. 3. et Toll. si hic quoque non dormita-
vit Tullius. Nec novum est, præsens pro imperfecto vel perfecto poni. Videntur mutasse, qui putabant om-
nino debere convenire cum sequenti 'quærebat.' *Per quæ* Naz. Ryck. Magl. Et Fran. divisis vocibus *per*
que, pro *quæ*: vulg. *perque omnia*. De-
inde Ryck. et edd. vett. præter pri-
mam, et *decus*. *Suo* o. s. et v. e. U-
trumque merito placebat Heinsio et Perizon.

Pompeio sua fortuna] Pall. *Pompeio suo fortuna*: sequeretur, nisi illud sua heic usurparetur, ut ap. Curt. 3, 2, 17. 'Nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere.' *Grut.* Idem pluribus hoc demonstrare satagit ad Liv. 5, 21, 13. Mihi videbatur leg. *suo*. Sic enim et Lucan. 8, 730. cui ut plurimum eadem cum Nostro verba: 'Pompeius, fortuna, tuus.' De Pompeio scripsit etiam L. Ampel. si sic legatur: 'Per Lucullum item eosdem Ponticos et Mithridatem: per Pompeium item eosdem Ponticos et Mithridatem, item Cilicos piratas.' *Freinsh.* Imitationem Lucani observat etiam Gronov. Diatr. in Stat. c. XLVIII.

§. 22 *Aliosque ex aliis*] Vid. Ind. Cic. ix. Ep. Fam. 19. 'Me quotidie aliud ex alio impedit.' Senec. de Traug. An. c. 11. 'Aliud ex alio iter suscipitur.' Terent. Eun. iv. 2. 'Cœpi aliam rem ex alia cogitare.' 'Robora gentium,' ut 'Robora Germanorum' Tac. i. A. 24. et alibi similia.

Statim ponte navibus facto] N. Heinsius ait scribend. *statim ponte e navibus facto*: inferius idem Vir magnus his verbis expungendum censet *vult*, et cum reliquis jungi: *Camp-
niam nostram subito adventu terrere,
Colchis tenuis jungere Bosporum.* Grav.

Primus transit Euphratem] Hic quoque fallitur Florus. Nam Euphratem primus Romanorum transiit Lucullus, cum hunc ipsum Mithridatem insequeretur, qui fingerat ad Tigranem in Armeniam, ut pluribus exponit Plutarchus in Vita Luculli. *Idem.* Item Appian. in Mithrid. p. 221. et Memnon ap. Photium c. LVIII. *Ante se* supervacaneum videri potest: nam sufficiebat 'omnium primus.' Sed apud alios etiam hujusmodi quædam invenies. Liv. xxx. 30. 'Omnis ante se memoria omnium gentium cœn-
bet Regum Imperatorumque pares.' Vell. ii. 40. 'Longeque majorem omni ante se inlata pecunia in ærarium ...intulit.' Nam hic quoque abesse potuerat 'se,' et ap. Liv. 'ante se.' Similem perissologiam statuit Servius in hoc Virg. ii. Æn. 40. 'Primus ibi ante omnes.' Nec abhorret ab hoc genere loquendi, quod legitur in monumento Adulitano: Πάντα δὲ ταῦτα ἔθνη πρῶτος καὶ μόνος βασιλεύων, τῶν πρὸ ἐμοῦ, ὑπέταξα.

§. 23 *Quanta felicitas viri*] Uterque Pal. *quantas felicitates viri*. *Salm.* Eod. modo Flor. 'Confecit' idem est ac, debellavit, ut innox Florus. Vid. Gebhard. ad C. Nep. Lys. i.

Nocturna ea dimicatio] A qua abhorruisse Parthos scribit Plut. in Crasso, cap. 57. Contra Βασουλῆς, vel ut legit Vales., Μασουλῆς Λίβυες ὅταν πολεμῶσι, τὰς μὲν νύκτας μάχονται, τὰς δ' ἡμέρας εἰρήνην ἄγουσι. Nic. Damasc. ap. Vales. p. 518. *Freinsh.*

A tergo hostibus, a facie Romanis] Ita Pall. o.; ut videatur ita scripsisse Auctor, ejus equidem sententiam firmet Plutarchus, Nicia, cap. 44. 'Habebant lunam a tergo, unde semet ipsi innumbrantes multitudinem suorum et fulgorem invollebant armorum. Hostes vero clipei, objecta refulgentes luna, multo plures representabant et validiores.' Plures tamen, immo fere omnes, corrigendum censent, *a facie hostibus, a terg.*

Romanis: et si non ita scripserit Auctor, debuisset scribere, quod et Plutarch. Pomp. cap. 53. Frontin. 2, 1, 12. de hac ipsa historia: et de simili Tac. H. 3, 23, 6. ubi Lipsii notam vide. *Idem*. Lipsii emendationem probat Simsonius in Chronico ad A. M. 3839. In libris Flori nulla est varietas. Verum et aliorum Scriptorum auctoritas, et ratio ipsa juvat emendationem Lipsii. Nec tamen pro certo statui potest Florum ita scripsisse. Nam potnit, quum hæc scribebat, animo parum adtentio, nec memori eorum, quæ apud alios legerat, fuisse. Heinsius ad 'cadentes' e Virg. 1. Ecl. 84. adscripserat: 'Majoresque cadunt altis de montibus umbræ:' et e Tibulli. 11. 5. 96. 'Arboris antiquæ quæ levis umbra cadit.'

Umbras suas] *Suas* expungit Lipsius citato loco. *Freinsh.*

§. 24 *Omnia expertus*] Quod magnopere laudat, et imitandum bellatoribus censet Gruterus, ad Tac. Discursu nono. Ex cad. schola est illud Britannorum, ap. Tac. Agr. 15, 8. 'Virtutes majorum suorum æmulerentur, neve prælii unius aut alterius eventu pavescerent.' De Romanis vide sup. 1, 18, 19. *Freinsh.* In libris Salsamii, Berol. Duisb. et v. e. *postremo*.

§. 25 *Siciliæ quoque littora et Campaniam*] Camillus Peregrinus Vir doctiss. in pereruditis suis Dissertationibus de Felice Campania seu Capua Antiqua, hunc locum corruptissimum esse putat, maleque hic, cum fugere cœpisset Rex, mentionem fieri Siciliæ et Campaniæ, cum paullo post rectius, et suo loco dicat illum cogitasse Italiam inopinantem invadere. Legendum itaque censet, *Quippe cum effugisset hostem, per Colchos, Scythiæ quoque littora et claustra, nostra subito adventu ferrere*. Hanc emendationem auctoritate Appiani, et Epit. Liv. tuetur. Hæc lib. 101. docet Mithridatem 'per Colchos intendisse fu-

gam.' Ille narrat Regem ad Euphratis fontes properasse Colchos petitorum, et perlustrata in circuitu ora Pontica, Scythisque maris ejus accolis et paludis Mæotidis, pervadere in Bosporum, pulsoque Machare ingrato filio, rursus apertum cum Romanis bellum gerere, et ex Europa impugnare Asiam diremptam freto modico. *Idem* dicit, Mithridatem tot feras gentes et quæ vocantur claustra Scythiæ, nulli antea permeata, transisse. Florum autem 'nostra' dixisse pro, nostri juris et ditionis provincias, seu Romanas. *Græv.*

Mox subruto Piræi portu] Recte feceris, si mihi expungas hæc quatuor verba: quæ ex superioribus illis irrepsere: *mox subruto Piræi portu sex quoque et amplius muris, &c.* quis vero aut qui ea in hunc locum transtulerit, non possum scire: lego igitur, et distinguo, illis ejectis quæ diximus: *Quippe cum effugisset hostem Colchos, Siciliæ quoque littora, et Campaniam nostram subito adventu terrere voluit, Colchis tenus jungere Bosporum, inde per Thraciam, Macedoniam, et Græciam, transsilire, sic Italiam nec opinatus invadere tantum cogitavit*: in Palatinis; *tamen cogitavit*. Salm. Salmatio Gruteroque monentibus omisi ista verba, *mox subruto Piræi portu*, quæ inferciunt Impr. errore cod. Naz. qui notatus est supra, n. 10. *Freinsh.*

Colchis tenus jungere Bosporum] In omnibus vett. edd., excepta prima, post 'terrere voluit' leguntur hæc verba, *mox subruto Piræi portu Colchis tenus jungere Bosporum*, e quibus quatuor priora e superioribus n. 10. temere repetita esse omnes consentiant. Eorum, quæ deinde sequuntur, sententiam sola ex Interpp. Anna Fabri explanare tentavit, quæ ita exponit: Bospori ripas ponte ex navibus committere, ut pedibus a Colchis Thraciam transiliret, a Thracia Macedoniam, a Macedonia Græciam, Epirum scilicet, et ab Epiro

postea Calabriam nec opinantem invaderet. Appianus in Mithrid. p. 240. de consilio Mithridatis ita scribit: Eum in animo habuisse perlustrata ora Pontica, Scythisque ad Pontum, et Mæoti palude, in Bosporon pervadere, pulsoque Machare filio, rursus apertum cum Rom. bellum gerere, et ex Europa Asiam impugnare. Et mox: Eum ingressum regiones Mæoticas multis regulis subditas, eos in societatem pertraxisse, et miram expeditionem agitantem per Thraciam in Macedoniam, indeque in Pannoniam penetrare, et superatis Alpibus Italiam petere cogitasse. Hæc intelligi possunt: Flori verba obscuritate non exigua laborant. Si cum Anna 'jungere Bosporon,' exponas pontem facere in Bosporo, non facile dictu est, quid sibi velint hæc *Colchis tenus*. Nam quid hoc est, usque ad *Colchos ponte jungere Bosporon*? Deinde, neque hoc facile erat pontem in Bosporo facere, neque Appianus de hoc consilio Regis quidquam scribit. Mihi Florus nihil aliud videtur voluisse significare, quam quod Appianus dicit, Mithridatem in animo habuisse sibi adiungere gentes inter Colchos et Bosporon interjectas, earumque auxilio bellum in Europam transferre. Sed hanc sententiam non satis aperte expressit his verbis *Colchis tenus jungere Bosporon*. Nec eam multo planiorem facit emendatio Tollii Fort. c. xxix. *Colchis etenim jungere Bosporon*, i. e. ut ipse exponit, e Colchis in Tauricam transire Chersonesum. In libris Vineti, Pall. omnibusque aliis scriptis (excerptorum e Voss. scripturam adsequi non potui) præterquam Naz. et Ryck. item in v. e. desiderantur non modo, illa, mox subrito *Piræci portu*, verum etiam hæc, *Colchis tenus jungere Bosporon*. Sed Florum huiusmodi aliquid scripsisse, indicio est particula 'inde,' quæ sublatiis intermediis illis nullum

Delph. et Var. Clas.

sensum habet. In Naz. porro recte erat *Bosporon*, non *Bosphoron*, quod habebat Ryck. Nam Græcis est Βόσπορος. Vid. Lamb. et Torr. ad Horat. II. Carm. 13. 14. et Tan. Fab. ad Justin. xxxviii. 7.

Italiam nec opinatus invadere] Antea invitatus ab Italis. Diodor. in Excerpt. lib. 37. Fr.

Tantum] Pall. tamen: quod forte verum. 'Tamen' enim quandoque pro, tantum sumitur: ut ap. Liv. 29, 35, 12. Vell. 2, 28, 5. Frontin. I, 1, 4. Idem. Hæc facile permutantur propter compendia scribendi *tm* et *tn*. Naz. Toll. Duisb. Regg. Voss. et v. e. *tantum*, quod retineo. 'Tamen' an pro, tantum sumatur in locis a Freinshemio laudatis, item in Catull. Carm. LXII. 81. in Horat. I. Carm. 3. 23. ut placet Scaligero ad Catull. I. d. et ad eund. c. LXV. 294. mihi nondum liquet. De Velleii quidem loco aliter sentiunt doctissimi illius Interpretes.

§ 26 *Male tentatum veneno spiritum*] Hoc est, nequicquam, frustra. Insidias enim tutorum metuens, 'antidota sæpius bibit, et ita se exquisitis tutioribus (an *exquisitioribus*?) remediis stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit.' Justin. 37, 2, 6. Plin. 25, 2. et 23, 8. Hinc certum antidoti genus hodieque 'Mithridaticum' appellant. Fr. Potuisset abstinere Florus his tam inflatis ac turgidis, e quibus ne quidem liquet utrum Mithridates ipse manus sibi intulerit, an alieno ministerio in ea re usus fuerit. Rem sine illo tumore narrat Auctor Epit. Liv. cii. 'Quum veneno sumpto parum profecisset ad mortem, a milite Gallo, nomine Bitæto, a quo, ut adjuvaret se, petierat, interfectus est.'

§. 27 *Rebelles Asiæ reliquias sequens*] Malim, *rebellis Asiæ reliquias sequens*. Salm. Pall. tres, *rebellis*, sed primus statim, ab eadem manu emendatus ad faciem alteram: et bene. *Grut.*

Flor.

3 G

Rebelles etiam Ryck. *rebellis* Regg. Toll. Duisb. et edd. vett. Fran. *rebell* pro *rebellis*, ut mox *stell*. E Voss. quoque adnotatum est *rebellis*, sed non addita nota libri. Adsentior Salmasio. Mox Naz. Pall. Ryck. Regg. Flor. Duisb. Fran. Voss. 1. 3. et o. e. *nunc sub Or*.

Captis ipso capite gentis] In ipso capite gentis, N. non male: sed nec mala in vulgum edita: supra, 'Nec vicorum populatione contentus, in ipsa capita Numidiæ impetum fecit.' *Salm.* Nazariani libri scripturam exhibent Pal. 2. Ryck. Reg. F, Flor. Berol. Duisb. Voss. 2. 3. et o. e. præter Junt. quam qua ratione probari posse putaverit Salmasius, non intelligo. Pompeium Artaxata cepisse nec Plutarchus nec Appianus prodiderunt. Tigranem Pompeio eam petenti obviam progressum se ac sua omnia permisisse auctor est App. Mithrid. p. 242. Add. Vell. 11. 37.

Tigranem] Hunc tertio Punico bello perdomitum scribit L. Ampelius, 'Mancino Cos. et Scipione Æmiliano.' Qui error manasse videtur ex corrupta scriptura Auctoris, quem sequutus sit Ampel.' et apud eum *tertium Punicum bellum*, pro *tertio Pontico* legerit. *Freinsh.* *Jussit regnare Tigranem*] Meminit Cicero pro Sextio, et Val. M. v. 1. *Græv.*

§. 28 *Iter tanquam in mari stellis sequutus*] Proverbio Græci dicebant de iis, qui longum iter, et per desertas terras, faciebant, διὰ τῶν ἀστέρων ὑποσημαίνεσθαι τὴν ὁδόν. Cujus meminit scholiastes Æschyli in Agam. vide etiam Suidam. *Salm.*

Stellis] Ita et v. e. et Pall. tres, quomodo etiam ediderat Vinetus, al. edd. *stellas*: prius e libro suo itidem prodidit Lipsius, d. c. xix. et nonnulla ego de ead. re, Suspicionum lib. 23. cap. 2. *Grut.* Simile est illud Luciani pr. Icaromenippi: Εἴτα, ᾧ γὰρ, καθάπερ οἱ φοίνικες, ἄστροις ἐτεκμαίρου τὴν ὁδόν. Lucan. 9, 495. 'Side-

ribus novere vias.' Adde Plin. 5, 4, 6. Arrian. 6, 4, 31. et Ælian. H. Anim. 7, 48, 2. Simile quid videtur dicere voluisse Arrian. lib. 3. p. 53. f. quo loco vitium residere videtur in οἷς τισὶν, pro quo forte legi possit, ὥστε καὶ, et pro τεκμαίρωντο, τεκμαίρωνται. *Freinsh.* Malit N. Heinsius: *At in Septentrione Scythico iter tanquam in mari stellas secutus.* Alludit ad Helicen et Cynosuram Septentrionis stellas navigantium duces: quæ Salmasius adfert nimis longe sunt quæsita. *Græv.* *Stellis* etiam omnes alii scripti. Quid sit *iter sequi tanquam in mari stellas*, non adsequor. Ferri posset *stellas*, si Florus scripsisset *itinere*. Heinsius in exemplari suo non mutaverat *stellis*: unde suspicor in adnotatione Grævii *stellas* per errorem operarum positum esse, et Heinshium voluisse legi in *Septentrione Scythico iter, t. i. mari, stellis* s. quod non contemnendum est. Ad ea, quæ hic habet *Freinsh.* add. quæ Idem concessit ad Curt. vii. 4. 28. Sed conjecturas illius in Arrian. 111. 3. et vi. 26. rejicit Vir celeberr. Jac. Gronovius ad Arrian.

Pepercit Albanis] Quippe fratribus, Justinus, 42, 2, 4. *Freinsh.*

Orodem] 'Olthacem' vocat Appianus, p. 253. et in triumpho ductum scribit. *Idem.* Scribe: *Regemque horum Orodem*: nimirum Albanorum. Seqq. docent: 'Orodem etiam remuneratus est, ultro ab Albania sua lectulum aureum, et alia dona, mittentem.' Appiano in Bello Mithrid. vocatur Ὀρολίζης. Ὀρολίζης δ' ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς: Oræzes Albanorum Rex. Sed in fine ejusdem libri vocatur Ὀρίζης Ἀλβανός: Orizes Albanus. Forte corrupte pro Ὀρόδης. Sicut in eod. lib. corrupte Ὅτωκος Ἰβήρων depravate scribitur, cum tamen recte alibi ab eod. Ἀργάκης Ἰβήρ appelletur. Colchorum sane regem, qui Othalces dicebatur, non videtur remuneratus esse Pompeius, quippe quem in tri-

umpho duxit. Orodes vero esse nomen Orientalibus populis usitatum nemo ignorat, qui Parthorum res gestas legit. Græv. Tollius legebat, *Oltacem*, nulla ratione. 'Orodes' etiam Oros. vi. 4. et Eutrop. vi. 11. Rex Albanorum. *Herodem* et *Horodem* hic et paullo post habebant quidam libri, ut in Oros. l. d. *Hierodem* et *Horodem*. Sic Orodes Rex Parthorum ap. Plut. in Crass. Ἡρώδης, et in Anton. Ἡρώδης. Bongars. ad Justin. XLII. 4. Mox Naz. Vinet. et Reg. F *Adartocen*. Toll. Duisb. et v. e. *Adarthocen*. Alii paullo aliter. sed omnes addito *ad* vel *at* in capite vocis.

[*In plana descendere*] Ne videlicet fiducia montium rebellaret: ita factum snpr. 2, 3, 5. et inf. 4, 12, 59. Similia denique exempla passim in Historia Romana invenias: pertinent huc notata supr. 2, 15, 6. *Freinsh.*

[*Et obsides liberos dare*] Putabam excidisse aliquid ante has voces: sed docuit me Berneggerus, sensum esse: *Arthocen* jussum non solum in plana descendere, sed etiam obsides liberos dare. *Idem.*

§. 29 *Transgressus*] Hoc non ita de urbe dici potest, ut de monte. Vid. ad II. 17. 12. 'Nemora odorata,' ut Virg. vi. Æ. 658. 'Inter odoratum lauri nemus.' De balsamo Justin. xxxvi. 3. et ibi Interpr.

[*Si quid imperaret*] *Si quod imperaret*, N. Salm. *Præsto esse et adesse* sæpe dicuntur, qui officii, vel adjuvandi causa, vel ad mandata accipienda ad sunt. Cic. pro Deiot. ix. 'Tibi victori non solum ad hospitium, sed ad periculum etiam atque ad aciem præsto fuit:' et xv. 'In primis finibus tibi se præsto fuisse dicit.' Cæs. v. B. G. 26. 'Qui quum ad fines regni sui Sabino Cottæque præsto fuissent.' Tac. II. H. 59. 'Præsto fuere Lugduni victricium victarumque partium duces.' Add. Græv. ad Cic. iv. Ep. Fam. 14.

§. 30 *Hanc quoque intravit*] Vide Tac. H. 5, 9, 1. Augustin. Civ. 18, 44. Otton. Frisingens. 2, 46. Idacium, Chronolog. 2, 29. Sulp. Severum, Hist. Sacrae lib. 2. Adonis Chronic. sub anno 1718. *Freinsh.* Tollius e Cod. Flor. legebat *huc quoque*. Ryek. Berol. Duisb. Fran. et v. e. *hoc quoque*. Voss. 1. et 2. *hæc quoque*. Fortassis scripserat Florus *Hierosolyma*, et *hæc quoque*, ut est in plerisque aliis vett. Edd. quorum quum illud mutatum fuisset in *Hierosolymam*, quæ flexio usitatissima est recentiorum temporum Scriptoribus, ex *hæc* in aliis libris factum fuit *hanc*, in aliis *hoc* e compendio scripturæ ortum pro *hæc*: nam 'hæc' et 'hoc' non multum diversis compendiis in libris manu exaratis scribuntur. Dionysius Vossius quoque adnotaverat e lib. vet. legend. esse *Hierosolyma*, et quæ. Idemque placebat fratri ejus Isaaco. Sed Vineti et omnes alii scripti et Edd. habent *Hierosolymam*: qua declinatione etiam Cicero, Tacitus, et Eutropius efferunt. De bello Pompeii cum Judæis Joseph. xiv. Antiq. et I. B. J.

[*Impiæ gentis*] Cf. Tac. 15, 44. *Freinsh.* Et v. H. 5. 'Nec quidquam prius imbuuntur, quam continere Deos.'

[*Sub aureo uti cælo*] Lipsius ille, *sub aureo vitæ cælo*, ingeniose emendaverat: sed quam vere, adhuc nescio: antiquum mendum est, ut veteres libri monstrant; qui illud *uti* omnes agnoscunt: optimæ schedæ Divi Naz. *sub aureo uti scælo*: fallor omnino, nisi ex illis vestigiis vestigium veræ lectionis colligo, quæ est, *sub aureo vitis cælo*: et tollenda distinctio, *vidit illud grande impiæ gentis arcanum patens sub aureo vitis cælo*: cælum aureum est *ὀδυσσεύς χρυσός*, sub quo illa vitis ipsa etiam aurea: ideo dicit *arcanum vitis patens sub aureo cælo*. Salm. Nihil certius hac conjectura Lipsiana, quam vide Elector. 2, 5. *Grut.* Quæ

porro de Judæis hic narrantur, recenset Josephus, 14, 5, 6. &c. Aristobulus Romæ in Capitolio auream vitem dedicavit. *Freinsh. Sub aureo vitem cælo*] Hæc non est librorum vett. scriptura, sed Lipsii conjectura, quam receperunt editores nuperi. Vere tamen illam damnarunt Viri summi Salm. et Seldenus, ille in notis ad h. l. hic lib. 11. cap. 8. de Jure Naturæ et Gentium secundum Hebræos: qui ostendit in templo Zorobabelico nullam fuisse vitem, sed in Herodis, sed nec illam pertinuisse ad penetrabile templi sanctissimum, de quo hic Florus agat: nec vitem illam auream posse dici arcanum, quippe quæ in fronte templi in omnium oculis fuerit exposita: vitem autem Aristobuli anream, quam donarit Pompeio Aristobulus, fuisse cimelium domus Hasmonæorum, quod nunquam in templo fuerit dedicatum: quod et Rupertus et Jacobus Capellus monuerunt, ostenderuntque hanc vitem ab Aristobulo ad Pompeium dono missam fuisse antequam Hierosolyma esset ingressus. Ryck. cum reliquis omnibus, *sub aureo uti cælo*. Cælum Salmasius et Lipsius volunt esse *οὐρανίσκον*. Sed quis Latinorum vocabulo 'cælum' sic usus est, uti Græcis *οὐρανίσκος* accipitur? Locus est corruptus. Qui num sanari possit, incertum est. Vides enim, ut maximos Viros exercuerit. Mihi num propitius fuerit Apollo in invenienda vera ejus lectione, tu, erudite lector, existimabis. Scripsisse autem Florum censeo: *vidit illud grunde impiæ gentis arcanum patens sub aureo utique velo*. Intravit adytum templi, quod Sanctum Sanctorum vocatur, et vidit in illo nihil nisi patens spatium, seu inane, cui oppansum erat velum aureis filis pictum. 'Arcanum patens' est quod Tacitus v. H. 5. vocat 'nulla intus Deum effigie vacuam sedem et inania arcana.' Velum quod prætendebatur penetrali fuit quidem,

ut non uno loco docent Josephus et Philo, hyacintho, bysso, cocco, et purpura variegatum, sed et auro fuisse excultum ex Josepho quoque constat, qui lib. vi. Halos. c. 15. Ἡ δὲ τὸ ἐνδυμα τῷ στέρνῳ προσηλούσα ταῖς αἰνίαις πέντε διηριθσμένη ζῳαῖς πεποίκιλτο, χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας, καὶ κόκκου, πρὸς δὲ βύσσου, καὶ ὑακίνθου, δι' ἃν ἔφαμεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ καταπετάσματα συνυφάνθαι: *Pectoris autem vestimentum vitta cingebat, quinque variata coloribus, hoc est auri, purpura, cocci, byssi, et hyacinthi: quibus etiam vela templi diximus esse contexta*. Nostra emendatio quam prope accedat ad priscorum librorum scripturam nemo non videt. Libri habent *uti cælo*: que revulsus fuit liberrarii oscitantia ab utique, et a seq. syllaba earund. litterarum absorpta, quod vitium est frequentissimum, ex *que lo* ortum est *cælo*. Hæc mea de hoc loco sententia. 'Arcanum patens,' seu inane adyti describit etiam Joseph. vi. 14. Ἐκεῖτο δὲ οὐδὲν ὅλας ἐν αὐτῷ, ἄβατον δὲ καὶ ἀχραντον καὶ ἀθέατον ἦν πᾶσιν: Nihil prorsus in illo penetrabili erat positum, inaccessum vero erat, inviolabile, et quod a nemine videri poterat. Seldenus tuetur lectionem vett. codd. *sub aureo uti cælo*. Grande arcanum esse putat ipsum Sanctum Sanctorum, quod a Pompeio visum patuisse sub aureo cælo, seu se oculis introgressi Pompeii admodum splendide ac magnifice exhibuisse, sub tentorio seu concameratione aurea cælum imitante, seu instar tentorii atriæ aurei cæli nomine notissimi, quod summæ dignitatis ac magnificentiae causa Principibus Supremis maxime Orientis, ut hodieque aliis, sit in usu. Hæc est Seldeni sententia. Sed ap. Latinos 'cælum,' ut ap. Græcos *οὐρανίσκος*, pro tentorio et atrio, sub quibus Principes Asiatici sedere solebant, non usurpari jam supra monimus. Deinde 'uti' sic poni, ut hic positum est, nemo Latine scieus probaverit. Novi illa

‘Fugit uti cervus,’ ‘Furit uti Thyas,’ et similia ap. Horat. sed ‘Vidit arcanum patens uti sub cælo aureo’ respuunt aures Latinæ. N. Heins. coniciebat: *sub aureo utique tholo*. Vulgatam tamen tuetur Vir summe Reverendus, et magnæ doctrinæ, Frid. F. Spanhem. in elegantiss. Introductione ad Geograph. sacram, ubi *arcantum patens* explicat, jam patens, eum sc. adytum templi ingressus esset Pompeius, aut, ‘vacuam sedem, inane arcanum,’ ut vocetur ap. Ananiam Scriptorem, et Joseph. de Bell. Jud. Lib. vi. cap. vi. *sub aureo uti cælo*, veluti sub aureo cælo, inauratis laquearibus. Non possum, quin et tecum communicem sententiam Collegæ Spanhemii, Viri itidem doctiss. et celeberr. Steph. Le Moyne, quam ad me perscripsit, cum meam de hoc loco conjecturam illi examinandam commissem: ‘In antecessum scias velim,’ inquit, ‘conjecturam tuam de loco Flori admodum se mihi probasse. Sola fere mihi placebat Lipsii sententia, sed tua jam mihi videtur palmam facere dubiam. Utis Sam. Petiti est omnium ineptiarum cumulus et fastigium. Eodem forsitan vituperio onerabis nostram circa hunc locum conjecturam, neque enim in hac materia ἀσύμβολοι esse volumus, in qua non agitur de reipublicæ aut litterarum salute. Mutabam ergo *cælo* in *cillo*, et Asininum Numen innum existimabam. Nosti illud Petronii: ‘Et Cilli summas advocat auriculas,’ et istud Juvenalis: ‘Et Cilli numen adorat,’ et ‘Ancherium’ Vossii, et ‘Asinarios’ tam Christianos quam Judæos. Intravit ergo Hierosolymam Pompeius, vidit *arcantum impiæ gentis patens sub aureo Cillo*, asino nimirum aureo, ejus cultu gens Impia vicinis et aliis gentibus se deridendam prostituēbat. Sic, si famæ credimus, Antiochus invadens penetralia templi Hierosolymitani incidit in asinum, vel caput aureum asini

magisque est efferatus in miseram istam gentem, quæ tam fædo cultui se adligare non erubescēbat. Quod fluxisse crediderim ex Chærbiniis Arcæ, qui cum vitulos referrent, sed pingui crassaque cælatura efformatos et elaboratos, asinos referre existimabant, et voluerunt ethnici, et jocosa petulantique calumnia asinorum cultum Judæis impropereperant.’ Hæc est Viri eximii mihiq. amicissimi de loco hoc vexato sententia. Vide quoque Selden. lib. ii. cap. 8. de Jure Naturæ et Gentium secundum disciplinam Hebræorum, ubi multis de hoc loco disputat, et vulgatam contra Lipsium tuetur. Cl. Bernardus mihi significavit, se in suis ad Josephum notis non longe recessurum a mea sententia. Vide etiam et Isaac. Voss. in notis ad Catulli Epithalamium Thetidis et Pelci. *Græv.* Qui Florum ad duos Codd. Reg. contulerat, hic scripserat, se et in his, et præterea quatuor aliis, invenisse *sub aureo uti cælo*. Ita quoque habent alii o. s. et e. ante Freinshemium, qui primus, ni fallor, recepit conjecturam Lipsii, quam recte rursus expulit Grævius. Præter eos autem quos Idem hic memorat, etiam alii Viri doctiss. symbolas ad hunc locum inlustrandum contulerunt; Rupertus hic, Thysius in Exere. Misc. c. ix. Tollius Fort. xxix. Pontanus in Epist. ad Constantinum l’Empereur, quæ est xlv. in Sylloge Epistolarum Ant. Matthæi, Clericus in Biblioth. Antiq. et Hod. Tom. v. p. 144. et Heumanus in Libro, cui titulum fecit Pécile, Tom. i. Lib. 3. p. 423. Longum est omnium sententias recensere, de quibus ita sentio: facilius esse, quod adversus singulas dicas, invenire, quam certi aliquid constituere. Mihi maxime probatur sententia Spanhemii in Hist. Eccles. V. T. Epoch. ix. Sect. viii. §. 1. ejus interpretatio simplicissima est. ‘Arcantum patens,’ i. e. apertum, vel, in quo nihil erat,

nisi patens et inane spatium; ut 'patentes' et 'apertos campos' dicunt Latini. 'Vacuæ sedes et inane arcantum' Tacito. 'Cælum aureum' pro laqueari aureo Latine dici non dubito: nam et Vitruvius, cujus locum hic observat Ryckius, vii. 3. 'Cælum cameratum' dicit. *Uti*, si Spanhemium sequimur, non potest habere eam significationem, quam tangit Grævius; sed idem debet esse, quod alibi *veluti*, et *quasi*, quum eæ particulæ junguntur verbis translatis, ad leniendam translationem, quæ aliquanto durior videri poterat: ut quum Florus i. 4. scribit, 'Illo veluti maritimo Urbis hospitio.' et ii. 7. 1. 'Quodam quasi æstu ac torrente fortunæ:' item hoc cap. n. 5. 'Ab ultima veluti specula septemtrionis.' *Ita sub aureo uti cælo* foret, sub aureo, ut ita dicam, cælo. Non habeo quidem Auctores, qui sic utantur particula 'uti,' nec tamen præcise negandum putem eam nusquam hac significatione inveniri. Nam et Perizonius, cui in talibus aliquid tribui potest, *uti* hic itidem, ut Spanhemius, accipiebat pro, *veluti*, et 'cælum' improprie dici, ac Florum sæpe sic uti hac particula, ut et 'quasi,' adnotaverat: sic ii. 8. 8. 'Hoc velut sidere Asiatici belli mota tempestas:' iii. 20. 4. iv. 12. 24. et alibi. Et Liv. xxxvii. 41. 'Cuspides ab jugo exstantes velut cornua habebant.' Hæc ille. Quidquid est, omnino tolerabilius puto *uti* pro, *veluti*, quam, quod Grævius substituit, *utique*. Id enim huic loco non convenire, nec quidquam bonæ sententiæ, ut recte animadvertit cl. Clericus, habere potest. Utrum autem adytum templi Hierosolymitani, quod Tacito, Floro, et Freculpho i. 7. 1. 'arcanum' dicitur, revera laquear aureum habuerit, an non habuerit, de eo parum laborandum arbitror. Nam etiamsi non habuit, tamen Florus ita putasse potuit, ex more Romanorum, apud quos non

solum templa, sed etiam domus privatorum, lacunaria aurea habebant. Quod Lipsii conjecturæ opponitur, vitem auream demum ab Herode; nec in adyto, sed atrio templi fuisse positam, plus valere posset, si Florus rationem temporum et historiæ haberet. Sed quum harum rerum ubique sit negligentissimus, telum hoc adversus Lipsium levius esse arbitror. Magis me in illius conjectura offendit *ἀσβδερων*: nam *arcanum patens, vilem*, quomodo cohæreant non video. Si vel unus liber scriptus copulam haberet post 'patens,' conjectura hæc aliquanto probabilior videri, et hoc quoque inter errores Flori referri posset, qui haud dubie de vite aurea in templo Hierosolymitano reperta aliquid inaudiverat: et tamen vel sic ei obstaret, quod non solum *cælum aureum*, verum etiam *vitem auream* dicere debuisset Florus.

Quia renovabat eam rem] Alter Pal. *qui renovabat eam rem*. Sahu. *Renovabat*] Restitui lectionem v. e. nam seqq. *renuebat*, quod hic vix toleret Latinæ linguæ peritior; certe historiæ Judaicæ: et vere priorem firmant Pall. tres. *Grut.* *Quia renovabat eam rem, catenas dedit*] Sic quidem Pal. unus, et Ryck. et editio vetus: sed libri alii et edd. nonnullæ *quia renuebat eam rem*: quod non erat immutandum. Non quidem tam accurate narrat Florus hanc historiam, tanquam in epitome, et quidem in qua sæpe hallucinatur, ut Josephus: sed tamen sententia liquida est. Ex lectione autem quam reduxit Gruterus, et qui illum sequuntur, quam sententiam colliges bonam? Quam rem enim novavit? Num dissidium inter se et fratrem? Nunquam hoc extinctum erat et sopitum. Regnare jussit Hircanum Pompeius. Et quia rennebat eam rem Aristobulus, et nolebat Pompeio obsequi, in vincula conjectus est, et in iis Romam ductus. N. Heinsius malebat, *Aristobulo*,

quia res novabat, catenas addit. Ovid. 'Adde manus in vincla meas; meruere catenas.' Aut si hoc malis: *Aristobulum, quia res novabat, in catenas dedit.* Lib. III. c. X. 'Unum ex Regibus Cavillanis in vincula dedit.' Græv. *Renovabat* non tantum unius Pal. et Ryck. sed trium Pall. et omnium aliorum scriptorum, excepto Voss. 3., et v. e. lectio est. Recte tamen Grævius censet, *renuebat*, quod in aliis vet. edd. est, melius convenire sententiæ hujus loci. Nam Græterus non Latine dici putans 'renuere rem aliquam,' fallitur. Vid. Heins. ad Ov. IX. M. 506. et ad Val. Flac. I. 529. Heinsius in *catenas dedit* confirmarat e Liv. XXII. 7. 'Romanis in vincula datis.' Sic Cic. IV. Catil. 3. 'Dare in custodiam.' Et JCTi 'Dare in metallum,' 'in latomias,' 'ad opus publicum.' Gerard. Vossius malebat, *Aristobulum, quia res novas tentaret, in catenas dedit.* Isaacus, *Aristobulo, qui turbaret Nabathæam rem*, i. e. quod turbaret Nabathæam, de quo Josephus, *catenas dedit.* Tollius, *Aristobulum, quia res novabat, in catenas dedit.* Quia res conjecturis agitur, potest etiam hæc adferri, *Aristobulum catenis dedit.* Horat. I. Carm. 37. 20. 'Daret ut catenis Fatale monstrum.' Sed quia omnes libri habent *catenas*, vero similior est conjectura *Aristobulum in catenas dedit.* Nam quum in excidisset propter adfinitatem literæ præcedentis, *Aristobulum* mutari debuit in *Aristobulo*. Si quis tamen putabit vulgatam scripturam a Floro esse, non repugnabo: nam potuit ei hoc eleganter dictum videri.

Catenas dedit] Et in triumpho duxit, Plut. Pompeio, cap. 73. Freinsh. Et Appian. in Mithrid. p. 253. De fati illius post id tempus Joseph. XIV. Antiq. 11. et 13. et I. B. J. 6. et 7.

§. 31 Sic Pompeio duce] Gesta Pompeii compendiose habes a Plin. 7, 26. et 37. I. Val. M. 8, 15, 8. Auctore de Vir. Ill. cap. ult. Gesta Pompeii

eleganter scribit Lucanus, 2, 576. Camers.

Quam extremam] Plin. 7, 26. 'Summa summarum in illo gloria fuit (ut ipse in concione dixit, cum de rebus suis dissereret), Asiam ultimam provinciarum accepisse, eandemque mediam patriæ reddidisse.' Freinsh. Imperii non est in Reg. Q.

Qui fœdus maluerunt] Primus Sylla cum Parthis amicitiam fecit. Liv. Ep. LXX. et Vell. II. 24. Eam renovavit Pompeius. Liv. Ep. c. Paulo post 'Oceanum' vocat mare mediterraneum, more poetarum, qui Oceanum dicunt pro quocumque mari.

CAP. 6 De Piratico bello multa Cicero in Oratione, quam habuit de laudibus Magni Pompeii. Livii Epit. 99. Plura Plutarch. Pompeio, cap. 37. Auctor de Vir. Ill. cap. 77. Val. M. 8. 15. 8. Camers. Vide Dion. lib. 36. ubi refert, piratas istos non alias tantum Italiæ urbes, sed et ipsam Hostiam intravisse, loco tamen forte corrupto, certe male Latine facto; est ἐς αὐτὰ τὰ ὥστια ἐσέπλεον. Nisi enim Hostia, aut Ostia, pluraliter quoque capitur pro colonia Anci regis, legend. est ἐς αὐτὴν τὴν ὥστιαν. Omni no autem vertend. *ipsam etiam Hostiam*; non, uti vulgo, *ipsa etiam ostia*. Nam Ostiense incommodum est, de quo Cic. pro L. Manil. cap. 12. Freinsh. Locus Dionis non eget emendatione. Et Græci et Latini neutro plurali hoc nomen efferunt. Vid. Gronov. Patrem ad Liv. IX. 19. et Filium ad Liv. XXVII. 23. Strabo Lib. V. compluribus locis τὰ ὥστια dicit, et Lib. III. τὰ ὥστια τῆς 'Ρώμης ἐπίνειον, ap. Steph. Ubi frustra Holstenius et Berkelius corrigunt ἐν πέμπτῃ. Nam verba Strabonis, quæ laudat Stephanus, sunt e Lib. III. p. 145. Alius est ordo verborum Lib. V. p. 219. quem locum illi a Stephano designari putabant.

§. 1 Dum pop. Rom. per diversa terrar. distractus est] Occasio illa fre-

quenter caussatur bella. Vide Sall. Cat. 16, 6. Flor. 3. 5, 4. Plura de hac re ad Liv. 10, 43, 3. Hæc Gruterus, ad Ammian. 15, 20. *Freinsh.*

Cilices] Sic appellati ab Antoribus, et, ut ita loqui liceat, principalibus, cum plures populi in societate fuerint: vide Appian. Mithrid. p. 234. *Idem.* Et Plutarch. Pomp.

Rupto fœdere generis humani] Ea de causa Cic. in Verr. 4, 9. et 5, 29. appellat piratas 'communes hostes gentium nationumque omnium:' et Plin. 2, 46. 'Omnium mortalium hostes.' Adde Cic. Offic. 3, 29. de Leg. 3, 29. Buchanan. Hist. Scot. p. 150. m. *Freinsh.* Sic vocat jus gentium, quo omnes homines tenentur, et quod statuit mare debere liberum esse, et patere omnibus gentibus. 'Fœdus' hic est, jus, fas, ut ap. Sen. Herc. Fur. 'Fœdus umbrarum perit,' ut recte locum illum emendavit et exposuit magni iudicii et doctrinæ Vir J. Fr. Gronov. quem vide. *Græv.* ad v. 49. Add. Grot. 11. de J. B. et P. 2. 13.

Quasi tempestate præcluserant] Rycius adnotarat hoc pertiungere ad morem Romanorum, de quo Veget. v. 9. Nempè Romani hieme, qua fere gravissimæ tempestates excitantur, non navigabant, et 'mare claudi' dicebant. Id erat ex d. 111. Id. Nov. usque in d. vi. Id. Mart. quo tempore 'maria aperiri' dicebantur. Vid. Bud. ad l. 16. D. de Rei vindicat. Turneb. xviii. Adversar. 24. et Cerd. ad Virg. 11. Æn. 110. Piratas 'maria claudere' etiam Cic. pro Leg. Manil. cap. xii. Liv. xxxvii. 13. et Sen. Controv. vi. dicunt.

§. 2 *Latronibus*] Hoc est commune nomen tam maritimis, quam terrestribus prædonibus. Ulpian. l. 3. §. 2. D. de Incend. ruin. naufr. 'Non enim minus in mari, quam in villa, per latrunculos inquietamur, vel infestari possumus:' add. Liv. l. d.

Mithridatis præliis Asia] Ryc.

Mithridaticis præliis. Sed bellis eadem manus delevit. *Mithridaticis* edd. vetustiores omnes ostentant, quod nescio cur damnarint recentes, quamvis tanti non sit, utro modo legatur. *Græv.* Est etiam in Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. et v. e. quorum auctoritate recipiendum putavi, etsi ex aliis edd. in sola Plant. vidi, quæ habet *Mithradaticis*, et ubique *Mithradates*. Grævius e Ryc. voluerat scribere, *Mithridaticis bellis præliis*.

Exterique regis invidia] Similis sententia Taciti in caussa dissimili, 3, 53, 6. 'Cum recte factorum sibi quisque gratiam trahant, minus invidia ab omnibus peccatur.' *Freinsh.* Add. hic Rupert. et Bernegg. ad Justin. xxii. 8.

§. 3 *Ac primum duce Isidoro, contenti proximo mari*] Mare proximum est mare Cilicium, Pamphylinum, Lycium, Carpathium: sed mare Ægæum, et omne quod inter Ægyptum, Cyrenen, et Græciam est, quomodo possit proximum mare dici non video. Legend. ex vestigiis Ryc. codicis: *ac primum duce Isidoro non contenti proximo mari.* Superius 11. 5. 'Populationibus non contenti.' Sequens syllaba in 'contenti' earundem fere litterarum vocalum absorpsit. Nihil certius hac emendatione. Sic et superius cap. 4. restitui 'Eoque fine non contenti:' ante Isidorum contenti fuerunt proximo mari, sed Isidoro duce alia etiam infestantur maria. *Græv.* Recepta lectio stare non potest: nam maria, quæ memorat Florus, Ciliciæ proxima non fuerunt. Nec tamen admissa scriptura Cod. Ryc. quæ etiam in Berol. est, locus mihi videtur persanatus. Est enim perplexa oratio et sententia, quam esse putat Grævius: Ante contenti proximo mari, primum duce Isidoro non contenti proximo mari esse cœperunt. Ego 'ante' et 'primum' idem esse existimo, et ex eo quod di-

cit Florus *primum*, suspicor hinc aliquid excidisse, et fortassis scriptum fuisse, *primum duce Isidoro contenti proximo mari, mox Cretam inter*. Nam ita sæpe solet Florus: II. 8. 17. 'Hæc omnia primum trepidatio, mox fuga, dehinc triumphus fuerunt:' III. 10. 25. 'Primum fame domuit, mox audentem eruptiones in vallo gladiis sudibusque concidit.' Et rursus III. 19. 6. et IV. 2. 59. Et sic idem dicet, quod Appian. in Mithrid. p. 234. et Plutarch. Pomp. 'Mox' autem pro, deinde, postea, dici notum est: vid. ad III. 10. 8. Nec absurda suspicio est, causam omittendæ huic particulæ ortam a præcedente voce 'mari,' eamque ab imperito librario primum ita scriptam, ut inter *mox* et *mari* non multum interesset, ac deinde, quasi supervacaneam, neglectam fuisse. Forsitan etiam scripserat Florus: *Ac primum contenti p. m. mox duce Isidoro*. Sed quum harum rerum, et belli cum piratis tantum summa capita nota sint, nihil pro certo statui potest. Grævius e Ryck. recepit *non*, quem non sequutus sum, quod illius et libri Berol. scripturam non minus vitiosam puto, quam ceterorum Mss. et o. e.

Piræum et Achaïam] Mirum vero *Piræum*, qui est tantum portus, et ἐπίνειον, inter provincias locum habere: nihil tamen nos adjuvant libri: puto emendandum, *Epirum et Achaïam*. *Piræum* in quibusdam libris: ex quo videre licet levicula unius literæ traiectione depravatum fuisse. Plutarchus, ubi enumerat urbes aut loca sacra ab illis ducibus eversa: καὶ τὸ Ἰσθμοῖ καὶ Ταυράφ καὶ Καλαυρία τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος, τὸν ἐν Ἀκτίφ καὶ Λευκάδι. Ambracium igitur tenebant sinum, et ex eo Epirum infestabant latrones. Emendatione nostra nihil esse certius puto. *Salm.* Non comparet illud *Pyræum* nisi in Pal. 3. non optimi commatis libro, et vero nihil hic habet quod agat: itaque ab-

jiciatur licet. *Grut.* Si tamen retinenda sit ista vox, omnino certa est Salmasiana correctio, *Epirum*. Fr. Delendani esse vocem *Piræum* Stadii olim vidit, et Gruterus Mss. fidem secutus deleri jussit, qui affirmat in nullo vetustorum codicum, præterquam Palatino tertio eam reperiri, et ipse Flori contextus ostendit. Cur enim huic soli voci nulla præmittitur copula ut præcedenti et sequentibus? Ne dicam, quod monet Salmasius, inepte portus inter provincias memorari. Præterea *Piræus* erat portus Achaïæ, tum enim Achaïa dicebatur, quæ veteribus erat Hellas. Deleatur ergo in posterum ex omnibus edd. *Græv.* Salmasius scripserat *Piræum* abesse a Naz. et Pal. poster. qui Gruterus est tertius. Dubito nonnihil *Epirum*, an aliud quid sub hac voce lateat. Sed omisi eam post *Græv.* et *Amst.* suadente maxime numero librorum Mss.

Sinumque Muleum, quod] Vinetus quod refert ad 'mare:' quod scil. mare. Non valde dissimilia sunt nonnulla aliorum Scriptorum ap. Sanct. Min. IV. 4. in ellipsis. *v. negotium*, et IV. 10. et ap. Perizon. ad utrumque locum. Scriptor Bell. Alex. cap. LXXVIII. 'Mithridatem Pergamenum Regem Bospori constituit, quod sub imperio Pharnacis fuerat.' Ryck. tamen et vett. edd. excepta prima, quem. *Sinus Maleæ* etiam ap. Ov. II. Amor. 11. 20. 'Quo lateant Syrtis, quove Malea sinu' et 16. 24. 'Nec timeam vestros, curva Malea, sinus.'

§. 4 *Missusque in eos Publius Servilius*] Ryck. *missusque Publius Servilius*, nisi quod pro *Publius* corrupte scriptum sit *populus*. Mox idem: *nec mari subvenisse*: editi, *nec mari submovisse*, et quidem verius. *Græv.* Non editi solum, sed etiam omnes alii scripti.

Servilius] Historiam præter supradictos habent Sex. Rufus. Val. M.

8, 5, 6. Frontin. 3, 7, 1. Cland. in Eutrop. 1, 2, 17. Eutrop. plura, 6, 1. *Cannars.* Cic. Verr. 5, 26. 'Unus pluris prædonum duces vivos cepit P. Servilius, quam omnes antea,' etiam ib. addit de ejus triumpho. Hujus filiam; an neptem, duxit Augustus; Suet. Aug. 62, 1. *Freinsh.* Suetonius scribit Augustum filiam Servilii sponsam habuisse.

Leves et fugaces] Cf. supr. 2, 2, 12. *Freinsh.* Turneb. iii. Adversar. 1. 'myoparones' a 'Paro' ins. et 'Myunte' urbe dictos putat. Magis placet sententia Scaligeri ad Fest. h. v. nomen accepisse a $\mu\upsilon\varsigma$ et 'Paros' (a qua etiam navigia quædam 'parones' vocata fuere) eo quod angusti et oblongi essent, qualia sunt murum et mustelarum corpora. Add. eumd. ad Auson. Epigr. xxx. De his multa Savaro ad Sidon. viii. Ep. 6. et Scheffer. ii. de Milit. Nav. 2. 'Martia classis' est, apta et instructa ad Martis opus, i. e. ad pugnas, quum piraticæ ad prædandum, quam ad pugnandum aptiores essent. Manlius ap. Liv. xxxviii. 17. Romanos Gallo-græcis Asiatica amœnitate molitis opponens *Martius viros* vocat. 'Vobis, mehercule, Martis viris, cavenda ac fugienda quamprimum amœnitas est Asiæ.' Ubi fortassis non pejor legatur *Martiis*. Flor. iii. 3. 2. de Romanis, 'Martius populus.'

Non incruenta victoria] Quod in caussa fuisse putat magni, nec immerito, nominis politicus, cur Pompeio bellum istud decerneretur: falso. Idem enim Pompeius Lucullo, quo nemo Roman. incruentius vicrat, successor missus est: quid autem Pompeium exciverit, memorat Auctor, seq. mox n. 6. *Freinsh.*

§. 5 *Phaselin et Olympon*] Urbes sunt Lyciæ maritimæ et maximæ, quæ piratarum et prædonum semper domicilium et receptaculum fuerunt, et ea de caussa hoc bello etiam, et a Servilio, expugnatae et deletæ sunt.

Strabo lib. 14. p. 457. Cic. Verr. 4. 10. *Stad.* Adde Cic. Verr. 1. 21. et Eustath. ad Iliad. A. Sall. Hist. 1. *Freinsh.* Et Cellar. iii. Geog. Ant. 3.

Isauron] Quæ postea 'Claudiopolis,' a Claudio, qui eo coloniam deduxit. *Freinsh.* *Isaurumque* Fran. Voss. 2. et nonnulli Vineti. *Isaurumque* Voss. 3. *Claudiopolin* coloniam a Claudio in Isauriam deductam scribit Ammian. xiv. 8. Sed dubitari potest, an eodem loco fuerit, quo olim urbs Isaurus. Est de ea ap. Cellar. iii. Geog. 6.

Arcem Ciliciæ] Florus Isauriam fortassis Ciliciæ adtribuit, ut vicinam, et, auctore Stephano, inter Ciliciam et Lycaoniam sitam: quemadmodum Auctor Epit. Liv. xciii. P. Servilium Procos. 'in Cilicia Isauros' domnisse scribens, has regiones videtur confundere. Haud scio tamen an melius sit 'arcem Cilicum,' i. e. piratarum, qui omnes communi nomine 'Cilices' dicebantur. Horum 'arx' erat Isauros, i. e. receptaculum et quasi tutissimum perfugium, unde et facile excursiones facere, et se adversus hostes tueri poterant. Sic enim Latini utuntur voce *arx*. Liv. xxviii. 3. 'Ea' urbs 'arx fuit Asdrubali ad excursiones circa in mediterraneos populos faciendas.' Et xxxiii. 14. 'Eam urbem pro arce habiturus Philippus adversus Græciæ civitates.' A Græcis $\delta\rho\mu\eta\tau\acute{\eta}\rho\iota\omicron\nu$ dici docet Casaub. ad Polyb. i. 17. Erat autem tota Isauria et tunc, et diu etiam post id tempus, domicilium et receptaculum latronum. Vid. Duaren. Disput. Annivers. ii. 12. Unde in Epit. Liv. 'Isauros' quoque potius pro piratis dici, quam Ciliciam et Isauriam confundi puto.

Isaurici cognomen] Val. M. 8. 5, 6. 'Majorum suorum titulis Isaurici cognomen adjecit.' De cognomentis hujusmodi dictum aliquid supr. 1, 11, 9. p. *Freinsh.*

§. 6 *Quædam animalia*] Facit ad hoc quod scribit Plin. 9. Item in libro qui de Admirandis in Natura inscribitur, et Aristoteli falso adscribitur: est enim non Aristotelis, sed Theophrasti opus; ut ex citatione Plinii deprehendimus. Plinius enim, 9, 57. citat Theophr. in his quæ habentur, cap. 61. et seqq. in eo libro. *Caners*. Hanc autem similitudinem elegantissime usurpat Heinsius, in laudatione Mauritiï, p. 26. *Freinsh.*

Aquam terramque incolendi] Ryck. *aquam terramque collendi*: leg. *colendi*. *Colere* enim veteribus sæpe idem est quod, incolere. Liv. xxiv, 49. 'Maurusii extremi prope Oceanum versus Gades colunt.' Justin. ii, 1. 'Ægyptus autem nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit.' hoc est, incoli, habitari. Plaut. Pseud. i, 2. 'Huncceine hic hominem pati colere juventutem Atticam,' hoc est, habitare hic. Sic et *cultor* pro incola Justino xliii, 1. 'Italiam cultores primi Aborigines fuere.' Phædrus lib. i. 'Sus nemoris cultrix,' quæ in nemoribus habitat. Recondita significatio τοῦ *colere*, quam ignorarunt aut librarii, aut editores, locum hunc corrumpendi causa fuit, ut notius *incolendi* supponeretur. Inferius recte Ryck. *quasi portam observavit*, quod merito tnetur Salmasius. *Græv.* Non volui, nec debui cum Amst. unius libri scripturam contra omnes alios s. et e. admittere. 'Incolere terram' nihilo deterius est, quam 'colere.' Nec tam recondita est significatio τοῦ 'colere,' ut ignotius debeat haberi τῆς 'incolere.'

In aquas suas resiliuerunt] De hac gente Ammian. 14, 5. 'Atque (ut Tullius ait) ut etiam feræ movitæ plerunque ad eum locum, ubi aliquando pastæ sunt, revertuntur: ita omnes instar turbinis digressi montibus impeditis et arduis, loca petivere mari confuia.' *Freinsh.* Salmasiani,

Ryck. Voss. et Reg. Q. *resiliuerunt*: ceteri et v. e. *resilierunt*: v. supr. 3. 12. Mox Reg. Q. addita glossa, *quam prius grassabantur*.

§. 7 *Sic ille quoque ante felix, dignus nunc victoria Pompeius visus est*] Sententia hujus loci est inficeta et insulsa, si non transposueris verba, ut a Floro fuerant posita, et postea a librariis labefactata et perversa. Incepta enim est consecutio: *ille ante quoque felix dignus nunc victoria videtur*. Si vis Flori manum videre, scribe: *Sic ille ante felix Pompeius, nunc quoque dignus victoria visus est*. N. Heinsius huic loco sanitatem redditam esse putat si scribatur: *Pompeius Dis visus est*. Liv. i, 10. 'Ita deinde Dis est visum.' Naso: 'Non ita Dis visum est.' *Græv.* Corruptum esse hunc locum indicio est varietas scripturæ veteris. Vulgata est in Magl. Edd. Junt. Cam. Stad. et recentioribus, a quibus in hoc solo abeunt Pall. quod in 1. est *scylla*, in 2. *sic illa*. Cum hoc consentiunt Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. 3. et v. e. Sed in Voss. 3. desideratur *nunc*; 2. habet, *Sic ille quoque ante et felix dignus victoria P. v. e.* Naz. aliquot vocibus minus *sic felix et dignus victoria Pompeius*. Et sic aliæ edd. vett. sed relicto *ille* post 'felix.' Rupertus hunc ordinem verborum constituit: *Sic ille et ante felix, et Mithridaticæ provinciæ factus accessio, dignus nunc quoque victoria Pompeius visus est*. Putat in his verbis esse aculeum in Pompeium, eumque Mithridaticæ provinciæ accessionem dici, quia Luculli gloriam ex victoria Mithridaticæ interceperit. Probet, qui volet. Ego ne Latine quidem hac sententia dici existimo, 'Pompeius est factus accessio provinciæ Mithridaticæ.'

Et Mithridaticæ provinciæ factus accessio] Ridiculum mendum, cujus hic sensus: Pompeium factum esse ac-

cessionem Mithridaticæ provinciæ. Hoc quale sit, nescio. Vel puer videret legendum esse: *dignus nunc victoria Pompeius visus est, et Mithridaticæ provinciæ facta est accessio*. Quod jam non explico, cum satis multi sint, qui historias norunt. *Salm. Mithridaticæ provinciæ factus accessio*] Ridiculum esse mendum Salmasius ὁ πᾶν ait, et vere ait. Nullam enim commodam sententiam ex his verbis efficias. Sed nec ejus ratio, qua huic loco medetur, potest probari. Rescribit, et *Mithridaticæ provinciæ facta est accessio*: quæ facta est accessio Mithridaticæ provinciæ? Num victoria qua dignus visus est Pompeius? Nemo hoc dixerit. Nam 'dignus victoria est visus' significat, dignus visus est qui vinceret. Si Florus scripsisset, expeditio in piratas Mithridaticæ provinciæ facta est accessio, nihil moveremus. Sed verba, quæ præcedunt, hanc correctionem respuunt. Præterea in omnibus libris veteribus *factus est accessio*, non *facta est*. Mihi itaque persuasit Vir summi ingenii et dignitatis, N. Heinsius, intercidissee hic voculam culpa librariorum, et forte inscitia correctorum, legendumque: *et pirata Mithridaticæ provinciæ factus est accessio*: hoc est, bellum piraticum: quod elegans loquendi genus pluribus asseruit in notis nuperimis ad Paterculum. Præter illa exempla in castigationibus Velleianis allata, hæc quoque in epistolam ad me datam conjecit. Florus lib. iv. cap. 8. ubi de Sexto Pompeio: 'O quam diversus a patre! ille Cilicas extinxerat: hic se pirata navalis agitare:' ita liber Naz. Salmasius, inquit, nec conjecturam suam mihi approbat, nec interpretationem de piratis navalibus. Si permittis mihi ut inseram huic loco τὸ πᾶν, a librario perperam omissum, omnia erunt expedita. *Hicce pirata prædus navalis* (pro *navales antiquo more*) *agitare*.

Est autem Sallustianum 'prædas agitare,' ut nosti. Respexit et illa Lucani sui Florus, qui eodem modo de hoc ipso Sexto: 'Polluit æquoreos Siculus pirata triumphos.' Græv. Naz. Pall. (ap. Salmasium, nam Gruterus e pr. habet *factus est*) Ryck. Flor. Berol. Duisb. Voss. 3. et o. e. v. et *Mithridaticæ provinciæ facta accessio*, quod revocandum putavi, etsi ad explendam sententiam aliquid deesse videtur. *Factus accessio*, quod est in Regg. Magl. Voss. 1. 2. et Fran. non inveni in editis ante Cam. Vinetum et Gruterum in Ed. ann. 1609. quos sequuti sunt Amstelodamenses. Grævius edidit *facta est accessio*. Sed *est* neque in scripto, nisi forsitan in Pal. 1. neque in edito ullo ante eum comparet. Heinsius conjecturam suam rursus proponit ad Vell. II. 26. Tollius conjiciebat, et *Mithridaticæ provinciæ Cilicia facta accessio*. De illa non judico: hanc non probo: quod bellum piraticum non recte Ciliciam dici puto. Posset etiam minori mutatione fieri, et *hæc Mithridaticæ provinciæ facta accessio*: vel, et *Mithridaticæ provinciæ hæc facta accessio*. Schefferus conjiciebat *facta hæc accessio*. Wopkens. I. Lektion. Tullian. 16. videtur probare conjecturam Heinsii. Sed in re ipsa errat Florus, quod bellum piraticum accessionem, et quasi adpendicem Mithridatici fuisse dicit. Nam Pompeium demum finito bello cum piratis adversus Mithridatem missum fuisse, constat e Cic. pro Leg. Manil. Plutarcho, et Appiano.

§. 8 *Pluribus legatis*] 25. numerat, nec tamen ultra 15. nominat Appian. p. 236. vide Vellei. 2, 32. 3. *Freinsh.*

Utraque Ponti et Oceani ora] Utrumque fretum, et Ponticum, sive Bosporum Thracium ('os Ponti' vocat Appian. de hac re agens, et Florus nox 'Propontidis fauces') et Ga-

ditanum: quamquam nihil vetat 'utraque Ponti ora' accipi de utroque Bosporo, Thracio et Cimmerico. Vid. ad II. 17. 7. et cl. Burm. ad Vell. II. 101.

Impositus] Vid. Ind. Sall. Jug. Cap. c. 'Consul, quasi nullo imposito, omnia providere.'

Plotius] Ita etiam Appianus hunc vocat in Mithr. p. 236. Ap. Fulv. Ursinum in Nummis Gentis Publiciæ quidam putabat, hic et in App. legendum esse *Publicius*, e denario M. Publicii, qui in eo Pompeii Imp. legatus Proprætoris fuisse dicitur. Mediobarbus quoque in Numismatib. Imperator. p. 2. ad denarium illum adnotat, de hoc Publicio agere Florum L. III. et Appian. in Mithrid. sed errore librariorum apud eos legi *Plotius*, non *Publicius*: et de textu Flori eruditissime scribere Fulv. Ursinum in notis ad hunc denarium familiæ Publiciæ. Admodum negliger inespexit Ursinum. Nam hic ostenderat vanam esse illam amici sui conjecturam, eo, quod e nummo ipso constet, Publicium Pompeii legatum Propræt. in Hispania, non bello Piratico fuisse. Et ipse Mediobarbus cum refert ad A. U. 699. quo dudum finitum erat bellum Piraticum. De nomine *Plotii* autem ita scribit Ursinus: Si in Appiano retineatur *Πλωτιος*, etiam in Floro retinendum esse *Plotius*, pro *Plotinus*, quod ibi habebant Ursini exemplaria Flori. Sed omnino retinendum est *Plotius*, cujus etiam ap. Cic. et alios mentio est. Vid. Pigh. ad A. U. 677.

§. 9 *Gratilius*] J. F. Gronovius legit *P. Atilius*. Græv. Libri quidam Vineti, Berol. Dnib. et o. c. v. *Gratillius*. Ryck. *Graculus*. Salmasius hic e Pall. etiam aliquid adscripserat, sed avulsum erat ab ejus libro folium, in quod varietatem scripturæ contulerat, sola relicta litera G. Appianus mare Ligusticum et Gallicum M.

Pomponio adtributum fuisse tradit: Africum cum Sardinia, Corsica, et vicinis insulis Lentulo Marcellino et Publio Atilio. Itaque forsitan *Atilius* scripsit Florus, ut volebat Gronovius. Nam nec usquam 'Gratilius' memorari invenio. Pro *Pompeius* etiam suspicor legend. *Pomponius*, ut in App.

Fretum, qua primum] Dissentit hoc loco Florus a ceteris, non voluntate sua, sed vitio librariorum. Distinctione res conveniet, si ita scribas; *fretum: qua primum maris nostri limen aperitur, Lentulus; Libycum Marcellinus; Ægyptium Pompeii juvenes; Adriaticum Varro Terentius; Ægæum, Ponticum, et Pamphylium Metellus*. Fr. Verba, 'qua primum maris nostri limen aperitur,' non sunt separanda a præcedentibus 'Gaditanum fretum.' Nam idem est 'Gaditanum fretum,' et id, 'qua maris nostri limen aperitur,' i. e. Gaditanum fretum, qua Oceanus irrumpens et intrans in mare nostrum diffunditur, ut loquitur Plin. proëm. Lib. III. H. N. Idemque rursus III. 5. et Mela I. 1. quæ loca lege ap. Wass. ad Sall. Jug. xx. Hoc *limen* maris mediterranei vulgo vocabant. Plin. dict. proëm. 'Tam modico ore tam immensa æquorum vastitas panditur. Qua de causa limen interni maris eum locum appellavere.' Appianus scribit Neronem et Torquatum columnas Herculis curare jussos: quod aliis verbis, sed eadem sententia expressit Florus: nam columnæ Herculis sunt ad fretum Gaditanum, ubi incipit mare mediterraneum, pro quo Scriptores rerum Romanarum sæpissime dicunt 'nostrum mare.' Liv. xxvi. 42. et xxviii. 1. Cæs. v. B. G. I. Sall. Hist. I. et plerique alii: vid. Wass. ad Sall. Jug. xx. et Grot. in Adnot. ad II. 3. 13. de J. B. et P. Insequentibus quoque non necessariis puto distinctiones Freinsheimii: nam

non omnia hic ad narrationem Appiani componi possunt, a quo Florum in multis abire manifestum est. Sed quod dnos facit 'Lentulum' et 'Marcellinum,' vel ipsius vel scribarum peccatum est. 'Marcellinus' enim quartum nomen Lentulorum est, et Appian. hunc recte vocat 'Lentulum Marcellinum.' Anna Fabri Florum culpa liberat, legendo *Lentulum Marcellinum Libycum et Ægyptium*.

§. 10 *Terentius Ægæum*] Ionium ei tribuit Appianus, cui sane consentit Plin. 3, 11. Ut appareat, corruptum esse hac in parte Florum; quod et Vinetus opinatur. Eidem Varroni Plinius, 7, 30. et 16, 4. navalem coronam hoc bello contigisse tradit, quod equidem nemo, quod sciam, Auctorum dicit. Vellei. etiam, 2, 81, 3. 'corona navali neminem unquam Roman.' ante Agrippam, 'donatum' expresse affirmat. Item Sen. Benef. 3, 32. hoc sensu videtur appellare coronam navalem, 'unicum inter dona militaria decus.' Freinsh.

Pamphylum Metellus, Asiaticum Cæpio] In omnibus ita distinctum reperi: Varro *Terentius Ægæum et Ponticum et Pamphylum, Metellus Asiaticum*. Sed non sine vitio. Nam verum est: et *Pamphylum Metellus; Asiaticum Cæpio*. Salm.

Cæpio] Duisb. et v. e. *Scipio*, solenni errore librariorum, de quo Perizon. Anim. Hist. c. x. p. 425. Mox Fran. *Propontidos*, pro quo Duisb. levi errore *Propontidas*.

Quasi portam, observavit] Ille Lips. *quasi porta observavit*. Alii paulo aliter. Nobis verum videtur: *Sic obditis navibus, quasi portam, observavit*. Ut obditis pessulis vel claustris portæ obserantur, sic ille obditis navibus Propontidis fauces quasi portam observavit. Non potuit uti elegantiore et congruentiore metaphora. Salm. *Quasi portam observavit*] Ita et v. e. nam Camertis, *portum*; Stadii, *ob-*

servavit: quomodo et Pal. 3. nam 1. ac 2. accedunt lectioni primæ. Lipsius d. c. xix. dicit, legere se illustri imagine, *quasi porta observavit*: non male: vulgato tamen patrociniatus sum in Suspicionibus lib. 5. cap. 1. neque mutari debet. Grut. Salm. legebat *quasi portam observavit*, navibus videl. obditis quasi pessulis. Freinsh. Ryck. cum Pal. 2. *quasi portam observavit*. E Regg. et Toll. nihil ad Edit. Grævii, in qua est *observavit*, adnotatum erat. Duisb. Fran. et Voss. *observavit*. Gruterus in Susp. dicit, Florum alludere ad morem veterum, ap. quos pars servitii erat custodiæ ostiorum præesse, et januam observare. Itaque Catonem multitudinem navium non secus illas freti angustias observasse, quam servus januam solet. Et sic inf. iv. 2. 70. rursus loqui Florum: 'Positisque apud Bagrada castris Uticam, velut altera Africæ claustra, servabat.' Eadem est hic sententia Ruperti, et Parei in Lex. Crit. qui post Grut. et Guilielmium Cap. v. Quæst. in Plauti Asinar. ostendit, 'observare fores' dici de servis custodiæ earum præpositis. Ego cum Lips. Salm. Græv. N. Heins. et Perizonio sentio, et post Græv. et Amst. admissi *observavit*. Idque etiam præfert Freinsh. ad Curt. x. 7. 16. etsi *observavit* tolerari posse putat. Potest hoc quibusdam locis melius convenire, quam *observavit*. Hic *observavit* legendum esse, satis ostendunt verba *obditis navibus*: est enim translatio ab his, qui pessulo vel sera obdita fores claudunt. Terent. Heaut. ii. 3. 37. 'Anus foribus obdit pessulum.' Ov. Art. ii. 636. 'Et centum duris postibus obde seras:' ubi plura Heins. Ita pulchre continnat metaphoram, quum addit *observavit*. Pro *obditis nav.* Regg. habent *obductis n.* Pro omnes Berol. Duisb. et o. e. ante Freinsh. *omnis*. Idemque scripti et v. e. *promuntoria*, de quo vid. ad ii.

2. 32. Reg. F, Voss. et Fran. etiam *pene insulas*, et Salmasius ad marginem libri sui scripserat, 'pene insulas vetustissimi, et ita semper.' Vid. iv. 2. 59.

§. 11 *Recessus*] Vellei. ii. 32. 'Descripto in omnes recessus maris præsidio navium.' *Lutebras* et *recessus* conjungit etiam Cic. pro Marcel. vii. 'Quum in animis hominum tantæ latebræ sint, tanti recessus.' Nam 'recessus' sunt loca secreta et remotiora, in quibus facile quid latere et occultari possit; cujusmodi loca etiam 'recedere' dicuntur. Vid. Cerd. ad hoc Virg. *Æn.* ii. 300. 'Quamquam secreta parentis Anchisæ domus, arboribusque oblecta recessit.'

Quicquid piratarum fuit] Ryck. *quicquid piraticum fuit*. Mox *versus est* et hic codex ignorat, æque ut alii. *Græv.*

Quadam indagine] Eadem similitudine utitur inf. 4, 2, 32. et 4, 12, 48. *Freinsh.* Vid. Ind. 'Indaginem' esse seriem retium et plagarum, quæ venantes silvas circumdant, contra Servium, qui ad Virg. *Æn.* iv. 121. inquisitionem ferarum exponit, ostendunt Bud. ad l. ii. §. ult. D. de Act. empt. Salm. de Mod. Usur. p. 352. et Vlit. ad Nemesian. Cyneg. vs. 308. et hoc cognosci potest e verbis 'cingere,' 'claudere,' 'includere,' et 'circumdare,' quæ huic voci, sive propria sive translata significatione positæ, addi solent.

§. 12 *Ciliciam versus est*] *Versus est* ignorant vetustiss. Codd. oratio forte pendet a superioribus, et legend. *ipse Pompeius originem fontemque belli Ciliciam*, ἀπὸ κοινῶν, obsedit, occupavit: vel retinendum, *ipse Pompeius in originem fontemque belli Ciliciam*: ut eleganter subintelligatur, vel impetum fecit, vel aliud quid. *Salm.* Hujus generis exempla in hoc Auctore sunt infra 3, 10, 18. 4, 2, 61, et 67. sic ap. Virg. 'Ecquis erit me-

cum, juvenes, qui primus in hostem?' *Freinsh.* Verba *versus est* neque in ullis scriptis, excepto Voss. 3. neque in v. c. leguntur: quapropter ea tuto deleri posse existimavi. In quo etiam sequutus sum judicium Viri summi, J. Fr. Gronovii ad Sen. Troad. vs. 844. qui ibidem verba 'ire,' 'proficisci,' et alia hujusmodi sæpe omitti ostendit. Non multum dissimilia sunt exempla ellipseos a Victorio ad Cic. iv. Ep. Fam. 12. observata, Paullo post Ryck. Edd. B. S. J. et P. *detrahere*. Vid. i. 22. 2. iii. 5. 3. et doctiss. Cannegieter. ad Avian. xxviii. 9.

Non ex fiducia] Eod. sensu ap. Liv. 21, 40, 6. 'Nec nunc illi, quia audent, sed quia necesse est, pugnaturi sunt:' et Tac. Agr. 34, 4. 'Reliquus est numerus ignavorum et metuentium, quos quod tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissimi,' &c. An et in Floro legas rectius *deprensi*, quam *oppressi*? certe elegantius. *Freinsh.*

Quia oppressi erant ausi videbantur] Scribe cum N. Heins. *quia oppressi erant ausuri videbantur*. *Græv.* Non video, quomodo futurum conveniat huic orationi.

§. 13 *Quod supplicantium signum fuit*] Fuit N. Heinsius redundare putat. *Græv.* Ryck. et (an id?) *supplicantium signum fuit*.

§. 14 *Non alias tam incruenta victoria*] Legeres ex Naz. si velles, *non alia tam incruenta victoria*: nihil ego mutem. *Salm.* *Non alia est* in Voss. 2. 3. et Edd. vett. quæ post primam prodierunt. Usitata sunt Floro 'non alias,' et 'non alias magis.' Vid. i. 18. 16.

Idque prospectum] Quidam, nec peioris notæ Codd. *idque reproductum*: quidni Latinum posset esse verbum 'reprospicere,' sicut 'repromittere?' de quo nos alias pluribus. *Salm.* *Prospectum*] Sic Naz. recte: nam 2. *idque repertum*: tertio vero super-

scriptum *idque re perspectum*. Grut. Cum Pal. 1. consentiunt Reg. Q, Flor. Magl. et Fran. *conscriptum* Ryck. *receptum* Reg. F. Tollius Fort. XXI. verba *idque prospectum* habet pro glossemate, quod e margine in textum inrepsit, et legendum censet, *reperta gens ulla est; singulari consilio ducis*. Mihi *reptum* in quibusdam libris videtur per errorem repetitum fuisse e versu superiore, unde deinde potuit nasci *receptum, respectum*, et conjunctis duabus lectionibus *reprospectum*.

Singulari consilio ducis] Simile inf. 4, 12, 59. Freinsh. Add. Vellei. II. 32.

Maritimum genus a conspectu longe removit maris] Pulchre hujus consilii rationes reddit Plutarchus in Pompeio, qui ait, Pompeium reputasse, hominem natura neque nasci, neque esse indomitum animal, sed efferrari, si vitiis se præter naturam dederit, consuetudine vero locorumque et vitæ commutatione cicurari, vel belluas usu victus mitioris eritatem et sævitiam deponere. Itaque Pompeium constituisse sapienter piratas a mari in continentem terrestrem transferre, et vita illos imbuere humaniore, si assuescerent urbes et agros colere. Græv.

Et mediterraneis agris quasi obligavit] Hoc 'quasi,' cujus vim ex frequente *χρῆσι* Annæi didicimus, nescio quid amplius requirere videtur: ut libro quarto, 'Sic somno, quasi morte, soluta est:' paulo supra, 'Sic obditis navibus, quasi portam, obseravit:' sic h. l. *et mediterraneis agris, quasi aquis, obligavit*: ita quidem unus Palatinus: prima editio, cujus collatione felicissime defunctus est Vir clariss. et doctiss. J. Gruterus, *aquis* repræsentat: sed, ut verum fateamur, nobis magis placet quod in vulgum vulgatum est, ut cum Ennio loquar. *Salm.* Non intelligo, quid 'quasi' hic amplius re-

quirat. Nam Florus hic illa particula non aliter utitur, quam alibi, quum eam verbis, quæ a propria significatione ad alienam transfert, adponit. Vid. III. 5. 30. Quæ sit horum verborum sententia satis intelligitur ex iis, quæ e Plutarcho adfert Grævius. Nempe Pompeius piratas a mari in loca mediterranea translatos, et ad genus vitæ humanioris tractos, adsuesecit urbes et agros colere; ut facultate sine raptu vivendi data, rapinis abstinerent, et novarum sedium caritate, quasi vinculo quodam, adstricti pristinam feritatem deponerent. *Mediterraneis aquis quasi obligavit* etiam Duisb. *aquis pro agris*, ut recte Grut. Freinshemius in Ind. *obligavit* e Plaut. Menæch. I. 1. 12. et 17. interpretatur. Si vel unius Ms. auctoritatem haberem, præferrem *adligavit*, id est, effecit, ne mare repetere possent, sed quasi glebis inhærere cogentur, et agrorum vinculis adstricti tenerentur: quod de adscripticiis dicunt Imp. I. 15. Cod. de Agri Col. et I. 3. C. de Fugitiv. Colon.

§. 15 *Homines suos*] Quasi progeniem suam, et alumnos suos, quibus natura suam ac propriam sedem voluit esse terram, non mare. Colum. Præf. Lib. I. de R. R. 'Ut rupto naturæ fœdere, terrestre animal homo ventis et maris objectus iræ se fluctibus andeat credere.' Stat. III. Silv. 2. 61. 'Quis rude et abscissum miseris animantibus æquor Fecit iter? solidæque pios telluris alumnos Expulit in fluctus pelagoque immisit hiantes?' 'Reddidit homines terræ' sic dicit, ut Horat. III. Carm. 4. 37. 'Vos Cæsarem altum, militia simul Fessas cohortes reddidit oppidis.' Nam hoc ibi e Mss. recte restituisse puto celeberr. Bentleium, pro vulgato *abdedit*. Et sic vetus Edit. Veneta Donini Pincii Mantuani. Tac. I. A. 30. 'Relinquerent castra infansta temerataque, et soluti piaculo suis

quisque hibernis redderentur.'

Quid prius mirere] Similiter locutus Papinius, Silv. 2, 279. 'Locine Ingenium, an domini, mirer prius?' Plin. 36, 15. de theatro Curionis: 'Quid enim miretur quisque in hoc primum, inventorem, an inventum?' &c. *Freinsh.* Fran. *miretis.* Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Voss. 1. 3. et v. e. *miret.* Non placet: nam non solet Florus ita ex sua persona loqui: 1. 18. 23. 'Quis ergo miretur?' 11. 6. 44. 'Quid miramur?' Paullo post c. 8. n. 2. 'Miretis,' et ibid. n. 5. 'Certos esse quis miretur ictus?'

Quadragesimo die] Ita Zonaras, secundo Annal. 'Undequingagesimo' est ap. Cic. pro L. Manil. cap. 12: Similem in eodem celeritatem notat Plutarch. in Vita, cap. 20. 'Quadragesima diebus, annum tunc agens quartum et vigesimum, hostes oppressit, Africam subegit, regna regumque negotia composuit.' Celeritatem autem in duce quantivis pretii esse, satis indicat Curt. 5, 5, 3. 'Nullam virtutem regis istius magis, quam celeritatem, landaverim:' et magis etiam Dio, sub fin. lib. 42. Cæsar 'in omnibus negotiis celeritate plurimum consecutus est; neque ulla alia causa fuit, cur omnes ea tempestate duces tantum rei bellicæ gloria præcelleret.' *Freinsh.*

CAP. 7 De hoc bello Liv. Epit. 99. Enseb. Lib. Temp.: Eutrop. 6, 4. Val. M. 7, 6, 1. ext. Lege quæ de Creta insula scribunt Solinus, cap. 6. Plin. 4. 12. Diodor. 5, 64. &c. Plura Strabo, lib. 10. Virg. Æn. 3, 104. Avienus: 'Nutrix hinc Creta tonantis, Multa latus glebæque ferax,' &c. Sic enim legendum est, non *glebam*. Camers.

§. 1 *Si vera volumus noscere*] Sic duo Pall. e. v. Naz. autem, *nosce*, ut videatur fuisse, *nosse*. Verbum tamen 'noscere' eadem significatione reperiri, supra, 1, 8, 6, exemplo Taciti demonstravimus. Simile autem pro-

Delph. et Var. Clas.

tulit Noster, supra 2, 18, 3. et inf. 3, 18, 1. ita ap. Curt. 6, 3, 6. 'Si verum fateri volumus:' 7, 1, 28. 'Si verum audire vis:' ita ap. Liv. 31, 18, 3. 'Insuetus audire vera' Philippus: et 34, 2, 15. 'Si vera dicere volumus:' ita, 'Si verum audire velis,' Apolei. in Apolog. 'Si discussa opinionum caligine verum volumus:' Baro und. in Hist. Belg. ubi de Hornano injuria adfecto a Granvellano. Aurea quippe hominum ita plerumque formata sunt, ut aspera quæ vera, nihilque nisi jucundum et adulatorium accipiant. Quo pertinet illud Agathonis, quod refert Athenæus, 5, 13. Εἰ μὲν φράσω τὰληθῆς, οὐχί σ' εὐφρανῶ. Εἰ δ' εὐφρανῶ τί σ', οὐχὶ τὰληθῆς φράσω. Add. Cic. ad Brut. Epist. 15. *Freinsh.* Ryck. *si vera velimus noscere*, et mox, *favisse Mithridati videbantur*. N. Heins. malebat, *si vera volumus agnoscere*, quod sit, si vera volumus fateri. *Græv.* *Nosce* in Naz. pro *noscere*, ut 1. 8. 6. in quibusdam libris *noscet*, pro *nosceret*. Hoc ex eo ortum credo, quod scribæ non animadverterunt notam, quæ sæpe in Mss. superscribitur pro *re*. Dionysio Vossio suspectum erat *noscere*, et Tollius Fort. xxix. a mala manu esse putat: eo quod Flor. III. 18. 1. dicit, 'Si verum tamen volumus.' Non dubium est, quin abesse potuisset, ut sæpe apud alios. Vid. Gronov. ad Sen. Controv. xi. Sed non magis necessarium arbitror, si adsit, deleri, quam in iis, quæ hic ap. *Freinsh.* leguntur, 'fateri,' 'audire,' et 'dicere.'

Nos fecimus] Similem Roman. iniquitatem arguit infr. 3, 9, 2. *Freinsh.* Sed tamen Creta, ut Plutarch. in Pomp. scribit, receptaculum et fons aliter latronum erat. *Nobilem insulam* non habebat Reg. Q.

Favisse Mithridati] Adde supr. 2, 11, 2. Bellum ut decerneretur Creteusibus, jam dudum potentes quosdam homines Romæ laborasse, intellegas ex Cic. Verr. 2, 31. *Freinsh.*

Flor.

3 H

§. 2 *M. Antonius*] Cujus meminit Cicero, in Verrina quarta; et scribit Asconius, isto Cretensi bello, morbo interiisse, nihil meliorem M. Antonio triumviro, de quo lib. 4. *Vin.* Loquitur de hoc Vell. 2, 31, 3. Plut. Antonio, cap. 1. qui 'Creticum' etiam appellat; quam ob rem, nondum video. *Freinsh.* Ex vanitate: et quidem a progenie hujus Antonii, sequentibus temporibus admodum potente; quam haud dubie inflabat, tantam huic parenti suo potestatem delatam esse, quantam, præter Pompeium, libera Rep. nulli. *Rup.* Add. Voss. ad Vell. II. 31.

Plures catenas] Adde Tac. 2, 18, 2. et quæ collegit in *Observat.* suis Piccartus, lib. 10. cap. 6. ubi plura exempla talis vecordiae. Vide interim Herodot. 1, 66. Arist. *Orat.* XIII. p. 211. f. Alex. gen. dier. p. 471. et ibi Tiraquellum. *Freinsh.*

§. 3 *Captivæque corpora religata velis ac funibus pependere*] Huc pertinere videtur fragmentum Sallustii ex Hist. IV. 'In quæis notissimus quisque aut malo dependens verberabatur, aut mutilato corpore improbo patibulo eminus affigebatur.' *Græv.*

§. 4 *Cnossum*] Ryck. Magl. Berol. Duisb. Fran. et vett. edd. *Gnoson.* Regg. *Gnosum.* Ubique varie scribitur. Græcis frequentius *Κνωσός*, interdum *Κνωσός* et *Γνωσός*.

Erythræam] Pal. 1. *Nerithreum*, pro *Herithreum*, quod est in Duisb. et v. e. abundante, ut sæpe, h in principio. Pal. 2. et Fran. *Terithreum*. Voss. 2. *Territhreum*. Ryck. *Cryteram*. Vinetus adnotat a Ptolemæo memorari *Erythræum* promontorium Cretæ. Sub hoc 'Erythræam' urbem sitam fuisse existimat Cellarius. Sed neque ipse, neque Meursius in Creta, ullius alterius Scriptoris testimonium de hac Urbe habuit. Dionys. Vossius conjecerat *Eleutheram*. Eam urbem Cretæ fuisse constat e Dione in princ. Lib. XXXVI. qui Metellum ea per

proditionem potitum scribit. Stephanus 'Ελευθεράς vocat.

Urbium matrem] Vid. Ind. v. *Mater*, et Spanh. de Præst. et Usu Numism. Diss. IX. p. 575.

Cydonam] *Cydonia* erit pro *Cydon*, *Cydonam* pro *Cydonem*: sed *Cydon* illa urbs Græcæ non dicitur, nec *Κυδώνη*, sed *Κύδων* est πόλις, urbs ipsa *Κυδωνία*. Stephanus, ut alios omittam, *Κυδωνία πόλις Κρήτης, ἡ πρότερον Ἀπολλωνία, ἀπὸ Κύδωνος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀκακαλλίδος Μίνως θυγατρὸς*. Legend. igitur h. 1. *Cydoniam*, non *Cydonam*: et recte vetustiss. atque optimus liber habet *Cydoneam*, pro *Cydoniam*. Salm. *Cydoneam*] Hodie *Canea*, ut testatur Petrus Bellonius, *Observat.* 1, 5. *Freinsh.* *Cydoniam* etiam in Plin. et Solin. restituit Salm. ad Solin. p. 118. Et sic omnes Græci et Latini Scriptores ap. Meurs. Cret. c. VIII. et Cellar. II. Geog. Ant. 14. *ΚΥΔΩΝΕΑΤΑΝ* tamen est in nummo ap. Harduin. et 'Cydoneus' adjectivum in Ov. I. Art. 293. Sil. IV. 261. et nonnullis scriptis Virg. X. Ecl. 59. Ceterum ad sententiam perficiendam aliquid desiderari videtur. Nam quid magnæ rei præstitisset Metellus si nihil aliud, quam urbibus Cretenses inclusisset? Fortassis excidit aliquod verbum, ut *cepit*, vel aliud sententiæ conveniens. Nam *Gnossum*, *Lyctum*, *Cydoniam*, et alias quamplurimas urbes Cretæ a Metello expugnatas, est in Epit. Liv. xcix.

§. 5 *Veneno*] Sic Ptolemæus, inf. 3, 9, 3. et Cantabri, 4, 12, 50. *Freinsh.*

Deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent] N. Heinsio hoc durius dictum videtur, putatque Florum scripsisse: *deditionem suam ad Pompeium remitterent*. Negarent se alteri, præter Pompeium, dedituros. *Græv.*

§. 6 *In Asia*] Pompeius tum gerebat bellum piraticum, de quo fortassis accipi potest, quod dicit Pompeium res gessisse in Asia. Sed du-

bito, an de bello Mithridatico senserit, ejus accessionem factum fuisse bellum cum piratis cap. v. scribit. Quo prætextu Pompeius in hac re usus fuerit, exponit Plutarch. in Pomp.

Antonium] ‘Octavium’ vocat Dio, lib. 36. *Freinsh.* Et Plutarch. in Pomp. Vossius ad Vell. II. 31. putat Florum more suo errare, qui ‘Octavium’ cum ‘Antonio,’ quem in principio huj. cap. memoravit, confundat. Si Florus hunc et illum Antonium pro eodem habuit, omnino erravit. Nam Antonium, qui bellum Cretensibus intulit, eo bello interisse scribunt Ascon. ad Cic. Divin. in Verr. XVII. et II. Verr. 3. et Auctor Epit. Liv. xcvii. Sed potuit is, quem Dio et Plutarchus ‘Octavium’ vocant, aliis esse Antonius. In propriis enim sæpe discrepant veteres.

In aliena provincia inclitus fuit] Vineti libri, et nostri, *inritus*. Lego addita negatione: *in aliena provincia non inritus fuit*. Salm. *Inclitus*] Est a v. e. neque aliter Pal. 2. aut 3. aliæ enim, *irritus*. Vineti, *irritus*, quod et in Naz. sed præter sententiam Auctoris, qui vult, Pompeium clarum factum in provincia non sua. *Grut.* Videatur tamen Naz. Vinetique sensum tutari Dio dicto loco, qui, non obstante Pompeii legato, Metellum bellum istud nihilominus invito eo patrasse scribit: quod etiam volunt sequentia nostri Auctoris; ‘coque infestior,’ &c. *Freinsh.* Ryck. *Cum ille rex in Asia gerens, eo quoque præfectum misisset Antonium, in aliena provincia iratus fuit.* Copula et rectius omittitur, sed quoque delendum etiam est; pendet aliqui sententia et repugnat emendate loquentium consuetudini. Doctiss. Rupertus bene tueretur lectionem quam nonnulli libri præferunt: *in aliena provincia irritus fuit*. Non enim clarus factus fuit in aliena provincia, sed ludibrio et irri-

sui se exposuit, ut ex Plutarcho docet. Hæc *περικονή* igitur sic refingendæ: *Cum ille res in Asia gerens eo præfectum misisset Antonium, in aliena provincia irritus fuit*; aut potius pro *Antonium* legendum *Octavium*; sic enim a Dione vocatur, ut notavit Freinshemius, et a Plutarch. nisi ipse Florus est hallucinatus. *Græv.* Non video, cur delendum sit et quod habent omnes libri. Pro eo quoque Magl. et Fran. *coque*: quoque abesse potest salva sententia, sed additum nihil ei officit. *Irritus* est in Voss. 1. et edd. quæ primam sequuntur sunt. *Inclitus* in aliis o. s. et v. e. Sequor numerum Msstorum. Pompeium in aliena provincia inclitum factum fuisse, ita potuit dicere, ut cap. 5. 21. ‘Per omnia decus, et nomen, et titulos Pompeio suo fortuna quærebat,’ Et Pompeius, si non omnia, quæ volebat, tamen quædam in Creta adversus Metellum effecit, et saltem partem aliquam gloriæ illius in se transtulit, non tantum opinione Cretensium, qui eum Metello prætulerant, ut Gruteri sententiam interpretatur Rupertus, sed etiam rebus ipsis: nam et captivos Duces triumpho Metelli subduxit. Vell. II. 40.

Jus victoris] Amst. *jus victoriæ*. Hoc nusquam inveni nisi in quibusdam Edd. Elz.

Lasthene et Panare, Cydonæ ducibus] Ex iis, quæ supra docuimus, *Cydoniæ* scribend. In altero Pal. *Lasthene, Panace, Cydoce*. Quasi tres essent simul duces. Male. Salm. Forte *Cydoneis ducibus*, inquit N. Heins. Sic ‘*Cydoneæ pharetræ*,’ ‘*Juvenæ Cydoneæ*’ Nasoni, Maroni ‘*Cydoneum cornu*:’ deinde pergit: *Inconcinnum illud victis victor rediit*, ut expungenda videantur *victor rediit*. Sic totus locus constituendus: *in hostes jus victoriæ exercuit, victis Lasthene et Panare Cydoneis ducibus, nec quicquam amplius tamen de tam famosa victoriæ, quam cog-*

nomen Creticum reportavit. Græv. Hos Duces Cretensium etiam Vell. II. 34. memorat.

Victor rediit] *Redit.* Salm.

Nihil amplius, quam cognomen Creticum] Tamen etiam de Creta triumphavit Vell. II. 40. Flor. IV. 2. 9. 'Cognomen Creticum' ut Liv. xxx. ult. 'Africanum cognomen militaris prius favor, an popularis aura celebraverit, parum compertum habeo.' Val. M. II. 10. 4. 'Ut superius cognomen Africanum capta (Carthago), posterius eversa, Cornelie genti dedit.' Snet. Galb. IV. 'Mutato prænomine: nam et Lucium mox pro Servio usurpavit.' Add. Gron. ad Liv. I. 3. 'Famosum' Angel. Decembrinus Polit. Literar. Lib. III. scribit tantum turpe et infame denotare. Non distinxit tempora: recentiores Scriptores 'famosum' pro celebri in utramque partem dicunt; veteres vix aliter, quam in malam, ut 'Famosa scripta,' 'Famosi libelli.' Vid. Bernart. ad Stat. I. Silv. 1. 67. Barth. ad Claud. IV. de Laud. Stilic. 285. Withof. Specim. Gunther. p. 42. et Reitz. de Ambig.

CAP. 8 De hoc bello Epit. Liv. 60. De his insulis lege quæ scribunt Plin. 3, 5. et Strabo, lib. 3. p. 115. a Græcis enim 'Baleares' dicuntur, a fundarum jactu, quibus homines isti maxime utebantur. Auctor Dionysius poeta, vs. 457. Alio nomine 'Gymnesiæ' dicuntur, quoniam earum incolæ nudi sunt: γυμνός enim 'nudus' appellatur. Plura scribit Diod. 5, 17, &c. Camers.

§. 1 *Altero ex liberis ejus*] Magna est apud Florum ἀνιστροφησία, quod Balearicum faciat Cretici fratrem, et utrumque Metelli Macedonici filium: nam Balearicus fratrem habuit L. Metellum Dalmaticum, a Dalmatia devicta cognominatum: ita ut funus Macedonici patris a duobus filiis triumphalibus elatum fuerit: sed Creti-

cum, cujus superiore bello cognomen a Creta devicta sumptum est, fuisse L. Metelli Dalmatici filium, Macedonici nepotem, ex Tab. Capitol. verisimile est: ita ut hic sexaginta annorum intervallo in tempore digerendo ex nominum confusione aberratum sit. Auctores Strabo libro tertio: Epit. Liv. 60. Oros. 5, 13. Plin. 7, 44. Vell. Val. M. Hactenus Stadias. Pro Floro dixerim, liberorum appellatione etiam nepotes et pronepotes, ceterosque descendentes, contineri: ut in l. 220. de V. S. *Freinsh.* Q. Metellum Creticum filium L. Metelli Dalmatici, huic autem patrem fuisse Q. Metellum Macedonicum etiam Panvinus et Sigonius in Fast. ad A. U. 636. 637. et 684. existimarunt. Eos falli ostenderunt Rupert. ad l. I. et ad Val. M. VII. 1. et Noris. Cenotaph. Pisan. Diss. I. cap. 5. e Fragmento Fastorum Triumphal. ap. Grut. 298. 3. in quo Metellus Dalmaticus L. F. vocatur, non Q. F. quod fuit Metelli Macedonici prænomen. Patrem autem Metelli Dalmatici fuisse L. Metellum Calvum, Q. Metelli Macedonici fratrem. Creticum porro non fuisse filium Macedonici in confesso est. Nepotem illius fuisse consentiunt docti: sed quisnam e quatuor filiis Macedonici ei pater assignandus sit, ignorare se fatetur Norisius. Erravit igitur haud dubie Florus, quum Creticum filium facit Macedonici, et Balearici fratrem. Idque etiam observarunt Manut. ad Cic. I. ad Att. 19. et Perizon. Animadv. c. II. p. 72. Nec puto eum cum Vin. et Freinshemio defendi posse e l. 220. D. de V. S. Nam quod Leges certis in casibus constituerunt, ut 'filiorum' et 'liberorum' vocabulo etiam nepotes, pronepotes, ceterique descendentes contineantur, quos Lex XII. Tab. appellatione suorum comprehendit, id non ad omnia proferri, nec ubique, certe non in

simplici et historico sermone, locum habere potest. Ferri forsitan ea interpretatio posset, si Florus Creticum et Balearicum pro nepotibus Macedonici habuisset. Sed si quis conjungat nepotem et filium, ut hic ex sententia Vin. et Freinshemii factum est, plane absurdum videtur voce 'liberorum' sic uti, ut ea uno loco nepos, altero filius designetur. Omnino verosimile est Florum Creticum et Balearicum habuisse pro fratribus, et Macedonici filii, eo quod Balearicum, qui Macedonici filiorum natu maximus fuit, Cretico postponit, et Balearici cognomen accepisse dicit, postquam alter ex liberis Macedonici Creticus adpellatus fuerat: in quo intolerabilis est ἀνιστορησία. Nam Balearicus triumphavit de Balearibus A. U. 632. Creticus Cos. fuit A. U. 684. et post Consulatum in Cretam missus in ea, Eutropio auctore, in tertium annum bellum gessit.

§. 2 *Per idem tempus*] Mallet Lipsius: *per id tempus*. Græv. Ita Reg. Q. *Idem tempus* non potest accipi de alio, quam quo Servilius, Pompeius, et Metellus, quorum res gestas supra exposuit, bellum gesserunt cum piratis. Nec aliam interpretationem admittit *id tempus*. Hoc quidem repugnat rationi temporis. Sed Florum existimasse bellum Balearicum post illa superiora gestum esse, argumento est, quod illorum historiam prius exsequitur, et quod in hoc cap. Metellum Balearicum cognomen accepisse dicit post Creticum.

Insulæ] Vox ista non videtur genuina; sensus certe ejeeta ea longe fiat venustior. *Freinsh.* Freinshemii iudicium probant Perizon. ad h. l. et Toll. Fort. xxix. Mox Salmasius e suis adnotarat *maria corruperant*. Sic etiam Ryek. Berol. Magl. Duisb. Fran. et v. e. et mollius videtur: vulgatum paullo asperius est. Tollius emendat *corruperant*, ex l. 9. 8. et iv. 2. 3. Strabo Lib. III. p. 167. indicat

non satis justam fuisse hujus belli causam. Nam quum perditii quidam e Balearibus societatem fecissent cum piratis, e paucorum scelere crimen publicum gentis factum, et Balearibus bellum inlatum fuisse.

§. 3 *Inconditas rates*] Vide Zonar. tom. 2. p. 92. *Freinsh.*

Prænavigantes] Pro, præternavigantes. Sic Sen. III. de Ira 22. Val. M. aliiq. Similia sunt 'prælabi,' 'præveli,' et alia hujus generis, de quibus vid. quos laudat clariss. Burm. ad Petron. xcix. Ryek. *pernavigantes*. Hoc confirmat conjecturam Rutgersii c. xiv. Vennsin. Lect. in Cæsare III. B. C. 26. ex eo, quod ibi in vett. libris est *pervehuntur*, legentis *prævehuntur*, pro quo in vulgatis est *prævehuntur*. Vid. ibi cl. Ondendorp.

Inopinato impetu terruere] Ryek. *inopinato impetu terrere*: possis explicare, sed vulgata vera est. Græv. Deinde Scheffer. legit *Et cum venientem*.

§. 4 *Ingenti lapidum saxorumque nimbo*] Ryek. *ingenti lapidum saxorum nimbo*. Videtur *lapidum* esse interpretatio τοῦ 'saxorum,' et ex margine irrepsisse in contextum. Mox idem codex bene, nisi quem ipsa monstrante percasserit. Græv. *Lapides et saxa* jungi possunt per synonymiam, quæ figura frequens est Floro. Nam inter 'lapidem' et 'saxum' sæpe non multum interest. Tac. I. A. 27. 'Simul ingruunt, saxa jaciunt: jamque lapidis ictu cruentus.' Si discrimen, quod Grammatici quidam inter hæc statuunt, sequimur, 'lapides' possunt esse minores, 'saxa' majora. Nam Diod. Sic. Lib. v. p. 207. scribit, Baleares fundis lapides multo majores, quam ullos alios, jacere, idque tam valido ictu, ut catapulta emitti videantur. Ita quoque hæc distingui videntur in l. 1. §. 17. D. de Scito Silan. 'vel saxo, vel fuste, vel lapide perenssum.'

Nimbo] Vid. Ind. Liv. xxxvi. 18. 'Fundis, velut nimbum, glandes in-

ferebant.' *Grandinem* vocat xxvii. 37. de Balearibus agens: 'Tanta vis lapidum creberrimæ grandinis modo in propinquantem jam terræ classem effusa est.' Eadem metaphora 'nimbus arenæ,' 'florum,' 'verborum.' Vid. Gevart. ad Stat. i. Silv. 2. 21. et v. 3. 103.

§. 5 *Tribus fundis*] Quæ tam ad Baleares nostros, quam alias funditorum nationes, attineant, invenias ap. Lips. Poliore. 4, 2, et 3. *Freinsh.* Longa funda usos ad ictus longius dirigendos, brevi ad propinqua ferienda, et mediocri ad mediocres missus, scribit Strabo l. d. Baleares fundarum usum reperisse tradit Serv. in Virg. i. G. 309. Verius Strabo, eos artem illam magnopere exercuisse, ex quo Phœnices insulas illas occuparunt. Vic. Bochart. i. Chanaan. 35. Quod Vir doctus ad Strab. lib. viii. p. 357. adnotavit, Florum hic tradere fundam a Balearibus inventam esse, quomodo in h. l. invenire potuerit, non intelligo.

Certos ictus] Quales Ligusticis funditoribus tribuit Aristot. Mirab. cap. 77. *Freinsh.* Fundas olim sola arma Balearibus fuisse, deinde eos etiam aliis, sed tamen plurimum funda usos, auctor est Liv. xxviii. 37.

Cibum puer a matre non accipit] Veget. i. 16. Lycophr. Cass. Οὐ [Ὅ in Elz. Ed. 1660.] γάρ τις αὐτῶν ψίσεται πύρρον γνάθῳ, Πρὶν ἂν κρατήσῃ ναστὸν εὐστόχῳ λίθῳ 'Τπὲρ τράφῃκος σῆμα κέμεινον σκοποῦ. Idem hoc Tartaris describit Bonfinius, Decad. 2. lib. 8. et Specula Suecorum, cap. 18. Lappo-nibus autem Damianus a Goës, in descriptione Laponiæ. *Freinsh.* Idem de pueris Balearum est ap. Diod. Sic. l. d. Ryck. *percusserit*, pro *percussit*, quod est in Reg. Q. Nec tamen illud cum Amst. contra omnes alios libros recipere volui.

§. 6 *Expertique rostra, et pila venientia*] Τὸν venientia corruptum videtur: an *sarientia*, aut *ingruntia*? Sic N.

Heinsius. Græv. Etiam Ruperto suspectum erat *venientia*, qui conjiciebat *vehementia* e Liv. ix. 19. Non moveo vulgatum. Virg. Æn. vii. 498. 'Attaque multo Perque uterum sonitu, perque ilia venit arundo.' Et ix. 411. 'Hasta volans noctis diverberat nimbros, Et venit adversi in tergum Sulmonis.' Add. ibi Cerd.

Dilapsique in proximos tumulos] Ryckianum cod. qui copulam omittit, hic quoque prætulcrim vulgato: sed et distinguend. cum illo: *clamore sublato petierunt fuga littora. Dilapsi in proximos tumulos quærendi fuerunt ut vincerentur.* Græv.

Quærendi fuerunt ut vincerentur] Vid. supr. 2, 3, 6. *Freinsh.*

CAP. 9 Quod hoc capite continetur, habetur abunde a Plut. in Vita Catonis jun. Meminit Abbreviator Livii, lib. 104. *Cam.*

§. 1 *Aderat fatum insularum*] Eodem reddit illud supr. 2, 16, 1. 'Quasi seculum illud eversionibus urbium curreret.' *Freinsh.*

Cyprus] Plerique scripti *Cypros*, ut supr. i. 18. quidam *Tarentos*, ii. 6. *Saguntos*: ii. 16. et 17. *Corinthos*, et iii. 6. *Olympos* et *Isauros*. Sic sæpe et ap. alios. Vid. Gron. ad Sen. Herc. F. vs. 334. et Thyest. 117. Pier. ad Virg. Æn. ii. 21.

§. 2 *Veteribus divitiis abundantem, et ob hoc Veneri sacram*] Non video quænam hæc assertionis ratio sit: dives est, ergo Veneri sacra; potius Junoni fuisset: apparet ergo legendum *ad hoc*, id est, insuper, quo verbo et alias utitur. 'Veneri' vero 'sacram,' sicut et Camers notavit, ideo fuisse putant, quod mos esset Cypriis virgines ante nuptias prostituere, ut dotalem pecuniam quærent. Justin. 18, 5, 4. quem ab ipsa Venere institutum Lactantius, i. 17. asserit. Sed hic mos cum et aliis gentibus fuerit, ut citato Justinii loco Bernecerus indicat; magis ideo Veneri sacra dicta fuit hæc insula, quod ibi

præcipuo honore coleretur: quod præter alia notiora, etiam ex Tacito, 3, 62, 7. claret. Hinc etiam 'Cypriis,' et 'Cypria,' creberrime vocatur Poëtis. Hoc enim magis crediderim, quam quod Annal. tom. 1. Insulam a Dea nominatam Zonaras prodit. *Freinskh.* Lipsius ingeniose legend. conjiciebat, quod et doctissimæ fœminarum incidit, *Insulam veteribus deliciis abundantem.* Quia hoc videtur ratio poscere, quam subnectit: *et ob hoc Veneri sacram.* Nam hæc assertio annon claudicabit? *Dives est, ideo Veneri sacra est.* Hoc etiam Freinshemius ille pereruditus animadvertit, qui conjicit legend. esse: *et adhuc Veneri sacram.* Cui assentior, non solum quia codicis Ryck. vestigia eo ducunt, in quo scribitur: *ab hoc Veneri sacram,* sed et quia quid *veteres deliciæ* sibi velint non intelligo. Si Florus voluisset *delicias insulæ* landare, non addidisset *veteres*, id enim absurdum est. Nec Romani tam *delicias* captabant, quam *divitias*, qui voluptarias possessiones sociis relinquebant, utiles vero et fructuosas sibi vindicabant. De Romanorum avaritia non repeto querelas, quæ ap. ipsos Romanos scriptores passim reperiuntur, et dudum congeste belli homines. Non possum etiam Ruperti conjecturam hic præterire, qui putat verborum ordinem hujus loci librorum vitio esse perturbatum, qui sic debeat componi: *Insulam Veneri sacram, et ob hoc veteribus divitiis abundantem, Ptolemæus regabat:* quia *divitias* has Cyprias pepererint anathemata et dona Regum et gentium, quod cum ex Tacito, tum aliis scriptoribusasserit. Non inepte herele, nec invenuste. Sed quia tamen a veterum codd. scriptura longius abit hæc suspicio, Freinshemianam sententiam magis probo. Non *deliciis insulæ*, sed *divitiis* fuisse sollicitates Romanorum sequentia clamant. Idco enim *divitiarum* toties meminit

Florus hoc perbrevis cap. ut ostendat solas divitias causam fuisse hujus belli. Sic enim rationem init. Quamvis Veneri esset sacra Cyprus, quamvis a Ptolemæo socio regeretur, tanta tamen erat divitiarum ejus fama, ut victor gentium populus Romanus, qui donare regna consueverat, illam invaserit sine ulla justa causa, et propter has opes socii vivique Regis hereditatem contra jus fasque confiscarit. Inde majores opes Romanum in ærarium ex hac insula importatas esse ait, quam ullo alio triumpho. Florus hallucinatur. Verius enim Strabo lib. xiv. odio Clodii in Regem Ptolemæum hoc tribuit bellum, qui a piratis captum Clodium noluerit redimere. Quamvis faces populo ad hanc legem jubendam, qua confiscatio bonorum Ptolemæi mandabatur, subderit divitiarum fama et cupiditas. Ptolemæus autem iste fuit Ptolemæi Auletæ, qui et Dionysius dictus est, frater, Ptolemæi Soteris, qui et Lathurus appellabatur, filius. Solebant autem filii natu minores a Regibus Ægypti mitti in Cyprus, ut illam insulam regerent, cum natu majores Ægypto præessent. *Grav.* Si priore loco retinetur *divitiis*, vix potest locum habere *ob hoc.* Non incommode in mentem venit Freinshemio *ad hoc:* nam *ad et ob* facile permutari possunt, ut hoc cap. n. 4. Et probat etiam cl. Burni ad Ov. M. vi. 459. Nec tamen contemnendam puto conjecturam Lipsii, quæ etiam confirmari potest e Val. M. qui iv. 3. 2. 'fertilissimas deliciarum tot egregias urbes' Cypri dicit; quemadmodum Flor. i. 18. 27. 'Tarentinas delicias.' Verum quidem est, Romanos non tam petivisse delicias, quam divitias aliorum. Sed dici potest Florum prioribus verbis non respicere ad cupiditatem Romanorum; sed ipsam insulam describere, ac deinde de avaritia Romanorum dicere. Idque etiam indicat particula *sed*, a qua sequens pe-

riodus inchoatur, quæ ibi non satis apte ponitur, si in superioribus relinquatur *divitiis*, pro qua, eo retento, convenientius erat *et*, quod est in Naz. Voss. 3. et vett. edd. præter primam. Nec video cur magis absurdum sit 'veteres delicias' dicere, quam 'veteres divitias.' In scriptura Cod. Ryck. quæ etiam est in Voss. 3. et Ed. Junt. non multum præsidii est conjecturæ Freinshemii, nam *a* et *o* sæpissime confunduntur, ut supr. hoc lib. c. 2. n. 2. de quo etiam Salmasius monet ad III. 3. 12. Nec sine exemplo est permutatio harum vocum in Mss. Vid. supr. ad I. 18. 27. et Burm. ad Ov. M. XIII. 831. Ptolemæum hunc patrum fuisse Cleopatram, est ap. Strab. Lib. XIV. in fin. Patrem Cleopatram *Dionysum* habuisse cognomen, non *Dionysium*, ut vulgo plerique scribunt, ostendit Spanh. de Usu et Præst. Numism. Tom. I. p. 435. Ryck. Duisb. Fran. et v. e. *Ptolomæus*. Id rectum putat, et ita semper in Vett. Mss. esse, scribit Bongarsius ad Justin. XXVI. 1. Sed mihi non persuadet.

§. 3 *Divitiarum tanta erat fama*] Hæc igitur haud dubie causa fuit ejus rei, quamvis excusent alii, et in Ptolemæum Clodiumque rejiciant, ut Strabo extr. lib. 14. Vellei. 2, 45, 8. Dio, lib. 38. Sed Clodio eam privatum fuisse causam non negem: populo Rom. quæ alia nisi divitiarum cupido? nec enim latet Rom. eo tempore avaritia, quam exprimit Galgacus, ap. Tac. Agr. 30, 10. 'Romani, si locuples hostis est, avari: si pauper, ambitiosi.' Improbant certe factum illud summo opere Cicero pro Dom. cap. 8. Amm. Marcell. 14, 27. Ruffus, cap. 13. *Freinsh.* Multis exitio fuerunt nimie divitiæ. Philippus ap. Stobæum a Byzantiis interrogatus, cur nulla injuria affectus ipsos obsideret, respondit: Stolidos esse, et similes illis, qui formosam alterius uxorem frequentius et lascivius acce-

dentes, cur id facerent, rogarent. *Græv.*

Victor gentium Populus] Ryck. *vic-tor gentium populus Ro.* Idem. *Romanus* glossam esse arbitror. Nam solet hoc plerumque in hac formula omittere Florus. Vid. inf. cap. 13. n. 2. et cap. 14. n. 3. Sic mox in eod. Ryck. *Porcius Cato Uticensis*: nbi itidem postreman vocem eodem loco habeo.

Donare regna consuetus] Ejus rei non unum occurrit exemplum in Romana historia; quæ haud parca manu cumlavi ad illa Tac. 4, 5, 5. 'Mauros Juba rex acceperat, donum pop. Rom.' Quatenus autem donatio isthæc eis lucrosa fieret, prodidimus large etiam ad ejusd. Tac. Agr. 14, 2. *Grut.* Adde Manlii verba ap. Liv. 38, 47, 13. Porro videatur Auctor noster imitatus Cic. pro Sextio, cap. 26. Ille enim ita: 'Ut sedens cum purpura et sceptro, et illis insignibus regis, præconi publico subjiceretur: et imperante pop. Romano, qui etiam bello victis regibus regna reddere consuevit, rex amicus, nulla injuria commemorata, nullis repetitis rebus, cum bonis omnibus publicaretur.' *Freinsh.*

Socii riveque regis confiscationem] Cic. pro Sext. XXVII. de hoc Rege: 'Vivus, ut aiunt, et videns cum victu ac vestitu suo publicatus.' 'Confiscationem Regis' pro, bonorum Regis dicit, ut Cic. I. d. et pro Dom. c. VIII. 'Rex est publicatus,' et Suet. Tib. XLIX. 'Syriæ et Græciæ Principes confiscatos.'

§. 4 *Ad rei famam veneno fata præcepit*] Canidium, familiarem suum, in Cyprum præmiserat Cato, qui Ptolemæo, ut sponte legi Clodiæ cederet, persuaderet: daturum ipsi Pop. Rom. Veneris Paphiæ sacerdotium, quod ut opulentissimum, ita præcipuæ dignitatis apud Cyprios habebatur. Rex hausto veneno ab ea contumelia sese liberavit. Stadius ex Plut. Caton.

Utic. cap. 48. &c. Vide etiam Dion. lib. 39. et Val. M. 9, 4. ext. *Freinsh.* Duisb. et v. e. *perperam ob rei famam.* Liv. xxvi. 19. 'Ad famam adventus ejus.' Flor. iii. 10. 'Ad nuncium.' Add. supr. ii. 6. 5. et iv. 11. 4. *Pro præcepit v. e. etiam male percepit*: quo modo sæpe quoque in aliis peccarunt scribæ. Vid. Heins. ad Ov. Ep. Hel. 107. ad V. Flac. iv. 341. et 751. et Broekh. ad Propert. iv. 2. 11:

§. 5 *Cyprias opes*] Confectam pecuniam 7000. talentorum scribit Plut. Cat. cap. 54. Lucanus certe inter maximas pop. Rom. opes recenset, 3, 164. 'Quod Cato longinqua vexit super æquora Cypro.' *Freinsh.* De 'liburnis' multa Grævius ad ii. 6. 49. 'Liburnas' ea ætate vocatas, quæ ante triremes, quadriremes, quinqueremes dicebantur, docet Scheffer. ii. de Milit. Nav. 2.

Quæ res latius ævarium populi Romani, quam ullus triumphus implevit] *Pro latius* Lips. *latius*, *perperam*. Sed malit N. Heins. *cumulatius*, aut *lautius*. Noster tamen lib. iv. cap. 2. 'Ut latius vinceret Cæsar' sed ita et 'late victor' dicitur. *Græv.* Sic ap. alios 'late possidere,' 'tenere,' 'regnare.' Vid. Ind. in *late*, et Burm. ad Petron. lxxxii.

CAP. 10 Quæ hoc capite continentur, scribit Livii Abbreviator, lib. 103. et seqq. Plutarch. Cæsare, cap. 26. &c. Suet. Cæs. cap. 25. Appian. in Celtico, Lucan. in primo, et latius Cæsar ipse, in septem libris suorum Commentariorum de Bel. Gal. Gesta Cæsaris compendiose, more suo, lege ex Plin. 7, 25. Non obscura sunt quæ Entrop. Oros. ceteri scribunt. *Cam.*

§. 1 *Reliqua, quæ restabant*] Unus Pal. *reliquas*: alter *retiquas*: optimus omnium Naz. *reliqua*. Inviti hæc minuta persequimur, et maxime cum festinamus. *Salm.*

§. 2 *Immanissimi gentium*] Pleni hoc elogio Auctorum libri: unicum ad-

scribam Hegesippum, 2, 9. 'Galliarum incolæ, populi natura feroces:' et mox: 'Immanes Germani, qui magnitudine corporum, et contemptu mortis, ceteris validiores.' *Freinsh.* Add. Flor. i. 13. 4. et iii. 2. 5.

Et quamvis toto orbe diversa, tamen] 'Finis erat orbis ora Gallici litoris, nisi Britannia insula non qualibet amplitudine nomen pene orbis alterius mereretur.' Solin. cap. 22. Virg. Ecl. i, 67. 'Et penitus toto divisos orbe Britannos.' Claud. de Land. Stil. 3, 149. 'Vincendos alio quæsit in orbe Britannos.' *Cam.* Appian. in Præf. 'Brit. insula, quæ præ magnitudine videri possit alia terra continens.' Hegesippus, l. modo cit. 'Britannia extra orbem posita, sed Rom. virtute in orbem redacta. Quos ætas superior ignoravit, didicit Rom. victoria.' Ex hac ratione D. Hieron. ad Gerontium, sub fin. 'extremos hominum' vocat 'Morinos.' Si tamen Saxoni, et Alberto Cranzio, Norvagia 1, 28. credimus, diu ante Romanos Britanniam irrupere Dani, aliique Septentrionales, ut Romani eam sibi primitus cognitam falso gloriantur. *Freinsh.* Hæc in scriptis et vet. edd. aliter leguntur. Nazar. Ryck. et Voss. 3. *divisi*, Pal. 1. Regg. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. *divisam*, Pal. 2. *divisa*: deinde Fran. et Voss. 3. *quam vinceret*, et omnes, præter Voss. 3. *Britanniam*. Ryck. etiam *divisi Britanni t. qui v. h. Britanniam*. Tollius e suis nihil adnotarat. Edd. B. et P. *divisi et Britannia*. J. *divisi et Britanniam*. Vulgatam primum in Sab. ac deinde Ald. Camert. et Stad. inveni.

Sedes petitum] *Sedem* manuscripti cum vetusta ed. *Salm.* Ryck. cum aliis *sedem*: inferius idem quoque codex, *Edui de incursionibus eorum querebantur*, pro *Hædui*, firmans veram lectionem a Salm. revocatam. Sed ejus cod. auctoritate delevi etiam *rd enim*. *Græv.* *Sedem* Naz. Pal. 1. (ap. Salm. sed Grut. Pall.) Flor. Magl. Duisb.

Voss. 2. Regg. Fran. et v. c. *Sede* Voss. 1. *Sedes* Pal. 2. Berol. Voss. 3. et aliæ edd. vett. et sic solet Florus: vid. i. 1. 14. iii. 3. 1. mox hoc cap. n. 3. et inf. cap. 13, 5. Quid sit, quod dicit 'non sufficientibus terris,' intelligi potest e Cæs. i. B. G. 2.

Mænibus suis] Forte sic leg. in Petronii Carmine, de Bell. Civ. vs. 282. *Freinsh.* Sed lege cl. Burm. ad Petron. c. cxxiv. 'Mænia' hic pro urbibus. Vid. ad i. 4. 2.

Sacramentum] Vid. Ind. Gronov. ad Quintil. Decl. cccxxix. et Burm. ad Decl. xvii. in fin.

§. 3 *Abstulisset fugam*] Non scio, quam *fugam* dicat. Nam Cæsar non ideo pontem Rhodani resciderat, ut Helvetiis facultatem fugiendi adimeret, sed ut eos transitu fluminis in fines Allobrogum prohiberet. Cæs. i. B. G. 7. Ryck. *ponte reciso*, Voss. 3. *resciso*. Vid. supr. i. 10. 4.

Quasi greges in stabula pastor deduxit] Eadem similitudine utitur Justiu. 8, 5, 7. *Freinsh.* Præstat *reduxit*, ut sentit N. Heins. *Græv.* Et Perizonius ad h. l. qui non visa conjectura Heinsii ita emendaverat, adscriptis locis Livii xliii. 10. 'Ad Lychnidum reliquias cladis reduxit.' xlv. 42. 'Qui obsides in Thraciam reduceret.' Et Val. M. iv. 1. ext. 4. 'Thrasybulus populum Atheniensem sedes suas relinquere coactum in patriam reduxit.' Et sic Gronovium in Liv. xxv. 7. pro *deducti* restituisse *reducti*, et xl. 41. *reduxit* pro *deduxit*. In *ædes* s. Pal. 1. in *edes* s. Voss. 2. Vid. i. 7. 9.

§. 4 *Sequens longeque cruentior*] Quidam libri novum caput hic incipiunt, *De Bello Belgarum*, et sine copula legunt, *sequens longe cruentior*. Salm. Pal. poster. hic incipit novum caput. Copula *que* est in Naz. Ryck. Regg. Voss. et Flor. Libri Vineti, reliqui scripti et v. c. eam non habent. Tollerius Fort. xxix. delet vocem *pugna*, tamquam glossam, et ex iis quæ paullo

ante leguntur, 'Primus Galliæ motus ab Helvetiis cæpit,' supplet *motus*. Nihil tentandum arbitror contra liberos, nec scio, quam bene dicatur 'cruentus motus.'

Belgarum] Ex verbis Flori hic positus, item Cæs. Comm. 2, 17, &c. rursus ex Val. M. 3, 2, 19. item ceteris, deprehendimus, hunc locum insigniter depravatum, ut non *Belgarum* legendum sit, sed *Nerviorum*: ait enim hic Florus: In hac pugna multa Rom. insignia fuisse, tum illud egregium ipsius ducis, quod nutante in fugam exercitu, &c. Hoc autem non in pugna cum Belgis, sed cum Nervii, accidisse, scribit Cæsar, et Val. M. Accedit ad hoc, quoniam Belgæ facili pugna a Cæsare superati sunt. Lege Cæs. de Bel. Gal. 2, 10, &c. et Liv. lib. 104. *Cam.* Sed videtur oblitus ille, Nervios ex Belgis esse. *Vin.* *Nerviorum* est in Ald.

Nutante] Inclinate. Claud. de Bell. Get. 595. 'Totaque præciso nutassent agmina cornu.' Suet. Cæs. iv. 'Nutantes ac dubias civitates retinuit in fide.'

Rapto fugientis e manu scuto, in primam volitans aciem] Similia Cæsaris facta, ap. Val. M. 3, 2, 19. Suet. 62, 1. et Nostr. inf. 4, 2, 82. *Freinsh.* Et de Augusto Flor. iv. 12. 7. 'Manu prælium restituit,' posset exponi e Suet. l. d. 'Inclinatam aciem solus sæpe restituit, obsistens fugientibus, retinensque singulos, et contortis faucibus convertens in hostem.' Sed potius puto cum *Freinsh.* in Ind. Ryckio, et Perizon. ad h. l. idem esse, quod pugnando; ut Florus dicat eum cominus pugnando, et militis etiam, non ducis modo, officio fungendo prælium restituisse: sic 'Manu sternere,' pro, cominus gladio ferire, Virg. *Æn.* ix. 702. Et 'Manu fortis,' 'Manu promptus' ap. C. Nep. et alios eadem significatione.

§. 5 *Major cum Oceano*] Sic inf. 4, 2, 75. *Freinsh.* Describit hoc bellum

Cæsar III. B. G. 8. et seqq.

Naufragæ] *Laceratæ* supr. II. 2. fin. Ov. Ep. Phyll. v. 16. 'Mersa foret cana naufraga puppis aqua.' et I. Art. 412. 'Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.' 'Sensissent,' ut supr. III. 2. 3. 'Arma nostra sensere Salyi.' Sed quod naves Venetorum impactis in eas Romanarum navium rostris statim fractas et solutas scribit, id aliter narrat Cæs. III. B. G. 13. Add. Dion. lib. xxxix. p. 110. et Davies. ad Cæs.

Hærcbat in radis pugna] Naves æstu decedente in locis vadosis sedebant, qua re pugna dirimebatur ac prohibebatur. Curt. VI. 1. 'Angustia loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congrui viribus.' Petron. c. cix. 'Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paullisper acies, revocatæque ad pacem manus intermisere bellum.'

Intercedere bello] Ita supr. 3, 4, 2. Freinsh.

§. 6 *Aquitani, callidum genus*] Abbo, de obsidione Lutetia, lib. 2. 'Calliditate venis, acieque Aquitania linguæ.' *Idem*. De bello duce P. Crasso legato cum Aquitanis gesto Cæs. III. B. G. 20. seqq. Dio Lib. xxxix. p. 112. et Oros. vi. 8. De speluncis, in quas se receperint, hi nihil dicunt. Cæs. III. B. G. 21. scribit, Sotiates, Crasso oppidum eorum obsidente, cuniculos ex urbe ad aggerem vineasque Romanor. egisse, ejusque rei peritissimos fuisse Aquitanos, quod multis locis apud eos ærariæ secturæ essent. Ea verba Cæsaris Florum hic interpretari voluisse putat Hotmanus ad Cæs. I. d. Hoc si ita est, nihil stultius Floro dici, aut cogitari potest.

Jussit includi] Diversas in tali casu artes adhibere diversi: supra, 2, 3, 8. 'Bæbius latebras hostium ignibus sepsit.' quemadmodum Alex. etiam eos, qui cum Satisbarzane defecerant, et in præruptam rupem se recepe-

rant, ignibus et fumo expugnavit; Curt. 6, 6, 24. quæ forte historia est, quam tangit Simocatta, 9, 7. Sertorius, ap. Plut. in Vita, cap. 26, et 27. multo pulvere excitato, quem ventus in os speluncæ impingeret, latentes ad deditionem compulit. Herodes apud Joseph. 14, 27. arcis quibusdam, ubi milites incluserat, ad ostia speluncarum, alias inaccessibilia, superne demissis. Inprimis autem huic similis est Taciti locus, 14, 23. 'Barbari pro ingenio quisque, alii preces offerre, quidam deserere vicos, et in avia digredi: ac fuere, qui se speluncis ac carissima secum abderent. Igitur dux Romanus diversis artibus, misericordia adversus supplices, celeritate adversus profugos, immitis iis qui latebras insederant, ora et exitus specuum sarmentis virgultisque completos, igni exurit.' Freinsh.

Morini dilabebantur] Naz. *mora dilabebantur*, et supra *mora* eadem manu scriptum nec: et ita Pal. 1. *nec mora dilabebantur*. Tollins hunc locum præterit. Ceteri o. s. etiam Vineti, et vett. edd. præter Voss. 3. et Ed. Ald. in quibus est *max dil.* exhibent *mora*. Recte emendatum esse, a Vineto opinor, *Morini*, constat e Cæs. III. B. G. 28, 29. et Dione Lib. xxxix. p. 111. Sed quod Florus dicit Cæsarem silvas eorum jussisse incendi, ap. illos non legitur.

§. 7 *Induciomarus*] In nonnullis Vineti tertia syllaba erat *ti*, quod e suis etiam adnotarat Salmasius; in aliis *cti*, cum quibus consentiunt Duisb. et v. c. *Treveros* quoque libri Vineti, Salmasii, Duisb. Fran. et v. c. In nummis et marmoribus per *e* et *i* scribi ostendit Cellar. in Geogr. Ant.

Convocavit] Malim *convocavit*, aut *concitavit*. Freinsh. Si quid mutandum sit, malim *concitavit*. Cæs. v. B. G. 26. 'Induciomari nunciis compulsi suos concitaverunt.'

Conjuratio facta invenere legatos] Lipsius conjecit: *conjuratio facta*

invasere legatos. Mox pro *Dolabella* idem Vir magnus censet reponendum esse *Tito Labieno*, aut errorem ipsius Flori, quod Anna quoque monuit. Sed in loco præced. N. Heinsius malebat: *circumvenere legatos.* Græv. *Invasere* Scheffero quoque in mentem venit. Heins. conjecturam suam confirmarat ex Epit. Liv. cvi. 'Cotta et Titurius, legati Cæsaris, circumventi insidiis cum exercitu, cui præerant, cæsi sunt.' Perizonius adscripserat, *invenere* ideo dici, quia Cæsar aberat. Hoc verum puto. Auctor Epit. Liv. tantum de Cotta et Sabino, qui in Eburonibus hiemabant, loquitur: Florus etiam de Labieno, qui in Treviris erat, et ab Inducionaro, ita ut illi ab Ambiorige, circumventus dici non potest. Vid. Cæs. v. B. G. in fin. 'Dolabellam' Cæsar nusquam inter legatos suos numerat. Pro eo an substituendum sit *Labieno*, quo duce hæc gesta sunt, mihi non liquet. Anna Fabri ad h. l. et Davies. ad Cæs. v. B. G. ult. putant errasse Florum, quibus propemodum adsentior. Nam et alia in hoc capite contraria iis, quæ leguntur ap. Cæs. et falsa ab eo tradi, et quæ de navibus Venetorum, de speluncis Aquitanorum, de silvis Morinorum, et querelis Tencterorum scribit, hic observat Rupertus.

§. 8 *Aurum ablatum*] Hoc intactum prætereunt Interpp. Nec tamen facile dictu est, quodnam sit illud *aurum ablatum*. Vix dubito, quin vera sit conjectura sagacissimi Perizonii, qui pro his verbis in margine libri sui scripserat *Aurunculeium*. Hoc enim nomen erat Cottæ. Cæs. v. B. G. 24. et alibi. Jul. Celsus: 'Ibi Aurunculeius Cotta fortissime dimicans occiditur.'

Cottam cum Titurio] *Cottam* in Naz. verius alter Pal. *Lucium Cottam*. Salm. *Marcum Cottam* voluit scribere Salm. nam ita e Naz. et Pal. 2. adnotaverat. *Marcum* etiam libri Vineti, Regg. Magl. Duisb. Fran.

Voss. et v. e. Sed is Cæsari est 'Lucius:' et ita Pal. 1. Prænomen *M.* ex ultima litera vocis præcedentis ortum puto.

Cottam cum Titurio Sabino legato ibi amisimus] Num solus Titurius fuit legatus? Nihil sane aliud hæc verba præ se ferunt. Cotta tamen æque legatus fuit ac Titurius. Itaque olim monuit Vir summus J. F. Gronovius, cujus memoria mihi semper erit sanctissima, ut omnibus esse debet, quibus interiores litteræ sunt curæ, legendum esse: *Cottam cum Titurio Sabino legatos ibi amisimus*. Idem in mentem venit N. Heinsio. Ignorant interpolatores venustum loquendi genus, veteribus frequens; qui Cottam cum Titurio dixerunt pro Cotta et Titurius, ut ap. Virg. Æn. 1. 'Remo cum fratre Quirinus Jura dabunt,' hoc est, Remus et Quirinus jura dabunt. In Cod. Ryck. scribitur *Marcum Cottam*. Græv. *Legatos* probat Perizon. ad Sanct. Min. iv. 10. 4. Suet. Cæs. xxv. 'Titurio et Aurunculeio legatis per insidias cæsis.'

Nec ulla de rege mox ultio] *Lege: nec ulla de rege noxæ ultio.* *Mox* non potest ferri. Nam nulla subsecuta est unquam ultio, ne sera quidem, cum 'perpetua trans Rhenum fuga latuerit,' ut statim Florus testatur. Tac. xi. A. 22. 'Interea Romæ nullis palam neque cognitis noxæ caussis Cn. Nonius (sic Medicæus liber, non *Norius*) eques Romanus ferro accinctus reperitur in cætu salutantium principem. Nam postquam tormentis dilaniabatur de se novissime confessus conscios non edidit.' Scripsi primo *noxæ caussis* pro *mox caussis*; deinde *novissime*; perperam *Norius* iterabatur in vulgatis. *Confessus* e cod. Rodolphi Agricolaë est, cum hiatum hic aliæ membranae ostentarent. Potest et abesse, ut 'de se novissime' referatur ad τὸ 'edidit.' Et est vocabulum 'noxæ' Tacito in frequenti usu. Hanc etiam observatio-

nem de his Flori et Taciti locis, debet Viro Perillustri N. Heinsio, quem et vid. de vocabulo 'noxa' ad Vell. lib. i. cap. 12. ubi pluribus in locis eam in *mox* degenerasse ostendit. Græv. Videndum tamen censeo, an *mox* hic accipi possit pro, postea, deinde. Suet. Aug. XLVII. 'In has trajicere apparantem tempestates prohibuerunt, nec *mox* occasio, aut causa trajiciendi fuit.' Idem Tib. XXVI. 'Nec amplius quam *mox* tres consulatus gessit.' Et ib. LIII. 'Nec ullo *mox* sermone dignatus est.' Flor. i. 1. 2. 'Nec *mox* fama dubitavit.' Add. Serv. ad Virg. i. G. 24. et Torrent. ad Suet. Aug. l. d. Vid. et supr. ad Cap. 5. n. 3. Julius Celsus pro *mox* dicit in finem: 'Inultum scelus in finem fuit.'

§. 9 *Immunis*] Liber, intactus bello. Virg. Æn. XII. 558. 'Adspicit urbem Immunem tanti belli, atque impune quietam.' Vell. II. 115. 'Per gentes integras immunesque adhuc clade belli.' Aliter Ov. II. Amor. 14. 1. 'Immunes belli puellæ.'

Receptator hostium] Receptatores enim perinde puniuntur, ac meruerunt ii, quos receperunt: l. 1. de Recept. in cuius fine leve mendum est, sed quod sensum vehementer pervertit: legitur enim: 'In pari caussa habendi sunt, quia cum apprehendere latrones possent, pecunia accepta, vel subreptorum parte, dimiserunt.' Scribendum enim: *In pari caussa habendi sunt, qui, cum, &c.* ut bimembris sit hæc lex, agatque de receptoribus primo, tum etiam de iis, qui non recipiunt quidem latronem, sed accepta pecunia, cum possent apprehendere, dimittunt. Fr.

§. 10 *Sed prima*] Bellum cum Ariovisto gestum est paullo post Helvetios victos, ante alia bella, quæ memoravit Florus. Cæs. i. B. G. 31. seqq.

Sequani enim de incursionibus eorum] Doctiss. Vinetus Cuspinianum repre-

hendit, tanquam audaculum, qui *Hædui* emendaverat, ipse potius castigandus, quod aliter emendandum censeat. Antiqua scriptura in Naz. *Hæcavi*: ex cuius vestigiis puer diceret esse faciendum *Hædui*, si tantum, quid essent 'Hædui,' sciret: ipse Vinetus *Sequani* voluit, et sic edidit. In vetustiore Pal. omnibus literis *Hædui* plane scriptum: nemo legerit primum librum commentariorum Cæsaris, quin statim huic emendationi assentiatur: itaque nihil addam amplius. Salm. *Hædui*] Sic Pal. 3. et alludunt ceteri. Camers ita restitutum a Cuspiniano suo scribit. Vinetus *Sequani* mallet, sed illud verum est. Freinsh. *Hædui* Reg. Q, et, ut videtur, Toll. nam ex iis nihil ad Ed. Grævii adnotatum erat. Ryck. et Ald. *Edui*. Voss. 1. *Hæcavi*, Pal. 2. ap. Grut. et v. e. *Heccavi*, Dniseb. et Fran. *Heccani*, Vineti exemplaria *Eccani* et *Heccani*, Voss. 2. *Hæc autem*, Voss. 3. *Hæc avide*; et ita aliæ edd. vett. sed Sab. *Cæcavi* de, Reg. F *Sequani* de. Enim abest a plerisque scriptis et edd. vett. Cuspiniani emendatio nititur auctoritate Cæsaris i. B. G. 31. quamquam ex eod. c. 32. intelligitur, Sequanos quoque fuisse inter principes Gallorum, qui apud Cæsarem de Ariovisto querebantur, et Dio Lib. XXXIX. p. 81. utrosque conjungit.

§. 11 *Ariovisti superbia*] Ita v. e. aliæ amplius: *Ariov. regis sup.* quod cum absit Pal. 2. ac 3. hæret tamen in Naz. Grut. Nec non in Ryck. Fran. Voss. et Magl. sed in hoc adscriptum: habent etiam aliæ edd. vett.

Quis est] Vid. i. 18. 4. De usu particulæ 'autem' in hac forma sermonis Burm. ad Petron. cap. LVIII. *Quis est, ait Cæsar?* Reg. Q.

Si vult, veniat] Augustin. Ep. 163. ex Val. M. 'M. Drusus cum a senatu vocaretur, senatum potius ad se venire jussit.' Vives, ad August. Civ.

3, 26. Contra centurio noluit Servatorem nostrum ingredi tectum suum; ejus dicti causam hic vides. Simile quid notavit Polyb. in Excerpt. ap. Vales. p. 177. de Hasdrubale et Gnlussa: Κατένευε (Hasdrubal nimirum) τῷ βασιλεῖ (Gnlussæ) ποιεῖναι πρὸς αὐτὸν, καθήκον γίνεσθαι τοῦναντίον. *Freinsh.*

Num ego me interpono Romanis] Idem responsi reddidit iis olim Antiochus, ap. Liv. 33, 26, 2. et Appian. princ. Syriaci, p. 88. itemque prætor Achæorum Lycortas, ap. eund. Liv. 39, 37, 7. *Freinsh.* Ryck. *Non ego me interpono Romanis.* Mox id. *tantus gentis terror in castris*, omisso *novæ*. Græv. Cic. II. Phil. 4. 'Quid enim me interponerem audaciæ tuæ?' Val. M. IV. 1. 6. 'Non oportere P. C. se Reip. Carthaginiensium interponere.' Liv. XXXV. 35. 'Qui cunctatus fuerit, et suum consilium meo interponet.' *Novæ* a Magl. quoque primo abfuerat, sed deinde adscriptum erat. 'Nova gens' est, cum qua nondum bellum gestum fuerat, ut alibi 'novi hostes.'

§. 12 *Testamenta passim etiam in principis*] Expressit verba Cæsaris, B. G. I. 39. *Principia* enim h. l. pars castrorum est, non aciei, ut in Ind. latius notabitur. Porro testamentorum militarium duo reperiuntur genera: prius, ad quod hoc exemplum pertinet, quod pugnam ingressuri faciebant; quod etiam 'procinctum:' §. 1. Inst. de Testam. Ord. vel 'in procinctu' (vide Festum) appellatur: alterum, quod milites in castris degentes condebant, de quo tituli Inst. D. et C. Prioris exemplum est ap. Vell. 2, 5, 2. quod sua jam tum ætate desiisse Cic. de N. D. 2, 3. queritur. Datur etiam casus, ubi in medio periculo tale testamentum fit, ut ap. Joseph. Bell. Jud. 7, 6. Simile est primo, quod ap. Justin. 3, 5, 10. de Spartanis refertur: eos prælium inituros, 'tesseras, insculptis snis et patrum nominibus, dextro brachio deligasse, ut, si omnes adversum præ-

lium consumsisset, et temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepultura possent.' Quamvis enim solius sepultura caussa fecisse Justinus putet, nullus tamen dubito, quin hereditates etiam et legata aliqui eorum eadem ratione reliquerint. Testamenta autem ea magni timoris erant indicia: nam qui se mox perituros existimabant, hoc curabant, ut Scævianus ap. Tac. 15, 54, 2. *Freinsh.* In *principiis* quum dicit, significat vel Principes castrorum, tribunos milit. præfectos, aliosque, qui in principiis tendebant, testamenta fecisse; vel etiam vulgus militum terrore captum in conspectu ipsius Imperatoris et aliorum Principum testamentis condendis timorem suum prodidisse, tamquam mox morituros. Perizon. Diss. I. de Prætor. §. 29. De principiis castrorum add. ad eos, quos in Ind. landat Freiushemius, Lips. IV. de Mil. Rom. 4. Duisb. et v. e. *etiam principibus*: hoc ortum videtur ab iis, qui ignorabant, quid essent principia castrorum.

Eo magis gladiis] Add. Liv. 38, 22, 8. Tac. 2, 20, 4. *Freinsh.* 'Patuerunt,' est, opportuna et exposita fuerunt: vid. Scal. ad Culic. v. 195. Liv. XXXI. 39. 'In patentem vulneri equum equitemque.' Sic 'Noxæ patere' Cels. VIII. in fin. 'Occasioni fraudis' Liv. XXIV. 37. 'Casibus' Stat. II. Silv. 7. 91.

§. 13 *Calor*] 'Ardorem' dicit IV. 2. 80. Silius I. 549. 'Primos in Marte calores,' et XII. 389. 'Bellantum calor.' Paulus I. 9. pr. D. de Publican. 'calor licitantis.' Vid. Briss. de V. S.

Nullo] Pro nulla re. Sic et alii in Ind. Sen. v. Controv. et Papinian. I. 40. §. 1. D. de Pact. ap. Ernst. I. Obs. 4. Columell. II. 15. 'Nullo alio magis fructus exuberat.' Justin. v. 1. 'Initiorum sacra nullo magis, quam silentio, solennia,' ubi id non recte improbat Schefferus. Similiter 'nul-

lius,' pro, nullius rei: vid. Ind. *Nul-lum*, pro, nihil, in Inscriptione ap. celeberr. Montfaucon. Diar. Ital. c. VIII. ANIA L. (i. e. ex sententia Montfauconii *Annia liberta*) INGRATIUS HOMINE NULLUM EST. Sed dubito an prima vox fuerit ANIMAL. Et aliquo, pro, aliqua re. Ulpian. l. II. §. 2. D. Locat. 'Prospicere debet conductor, ne aliquo vel jus rei, vel corpus deterius faciat.' Ita est Florentiæ. Vulg. *in aliquo*. Haloand. *aliquod*. Salmasius ad Tertull. Pall. p. 264. scribit, *aliquo* ita sæpe occurrere in Floro. Credo enim falli.

Quum se veluti testudine] Expuncto illo *veluti*, lege: *elatis super caput scutis, quum se testudine barbarus tegetur: veluti* plane supervacuum: nam illa elatio et coarctatio, ut ita dicam, sentorum super caput, testudo proprie est, non veluti testudo. *Salm.* Edit. posteriores *veluti testud.* Sed id vocis non comparet in vet. ed. aut ullo Pall. *Grut.* De testudine vid. Lips. Poliorc. l. 5. *Freinsh.* Hæc quoque N. Heinsio suspecta sunt, qui scribendum iudicat: *cum se veluti vallatum testudine barbarus tegetur*, quia revera testudo erat, qua se barbarus veluti vallaverat: non longe post idem censet excidisse *visa* in illis verbis: *Tantum pavoris incussit intra ripam subito Romana vis visa*. In libris enim *visa* non extat, absorptum a præced. vocula earund. litterarum. *Græv.*

Gladiis descendebant] Desuper gladios immittebant in jugulos. Eadem phrasin in Claud. Bell. Get. 601. 'Altius haud umquam toto descendimus ense In jugulos Scythiæ:' ubi vid. Barth. Aliter Liv. l. 41. 'Ferrum haud alte in corpus descendisse.' Desuper vulnerare dicit de hac re Cæs. l. B. G. 52. 'Reperti sunt complures nostri milites, qui in phalangas insilirent, et scuta manibus revelle- rent, et desuper vulnerarent.'

§. 14 *Iterum de Germanis Tenetcri*]

Vetus, *Iterum de Germano*: et hoc magis Flori *χρησιν* respicit. *Salm.* Ita Pall. et plerique scripti et editi: *de Germanis* libri Vin. et Fran. post *Iterum* Ryck. Berol. Duisb. et v. e. addunt vero. *Tenetcri* in plerisque libris sunt *Centeri*: in Reg. Q. *Treveri*. Rem ipsam non recte narrat Florus. Vid. Cæs. iv. B. G. 1.

Ultro] Conjeceram ita legendum, et firmant Pal. 1. et 3. item ed. nostra vetus; quo minus ita reponere dubitavi. Dicit enim Florus, jam sua sponte transisse Cæsarem, non lacescentibus Germanis. Sic Tac. 13, 7, 2. 'Duosque veteres reges, Agrippam, et Iocchum, expedire copias, quæ Parthorum fines ultro intrarent.' Sic etiam Noster sapius. *Freinsh.*

Mosulam] Hoc reposuit Vinetus, cum servarent Mss. ejus, *Massiliam*, quod et in v. e. et Pall. tribus; ita tamen, ut restet a prima manu in tertio, *Mosellam*. *Grut.* *Mosula* flumen nusquam lectum mihi, nisi quod Guliel. Brito, lib. 10. Philippidos: 'Ut miraretur fieri se Mosula rubrum Sanguine sanctorum.' Totum autem locum ita corrigi doctiss. Cluver. Germ. Ant. 2, 4. 'Infra Mosellam navali ponte transgreditur ipsum Rhenum.' Cujus tamen rationes curatius expendere jam non vacat. *Freinsh.* Salmasius c. Pal. 1. adnotarat *Mosellam*. Ryck. Reg. F, Voss. Duisb. item *Massiliam*, sed hic in marg. recentiore manu *Mosellam*. Fran. *Mossilam*. Reg. Q. *Mosellam*. Cellarius II. Geog. Ant. 3. scribit hunc fluv. non modo ab inferioris ævi Scriptoribus, verum etiam a Floro *Mosulam* vocari. Sic enim hic emendasse Vinetum; nec esse, quod ex uno Pal. substituitur *Mosellam*, quum æque Latine per modum deminuendi dici possit 'Mosula' et 'Mosella.' Non possum adsentiri Viro cruditis. Nam Vinetus ita emendavit sine auctoritate ullius libri scripti, quum in suis invenisset *Massiliam*. Jam vero consentaneum erat

illius conjecturæ præferri scripturam vel unius libri veteris, in quo hoc nomen ita scribitur ut in Tacito, Ausonio, Vibio Sequestre, aliisque paullo vetustioribus ex inferiore ævo. Nam qui *Mosulam* dixerit, præter Guil. Britonem, sæculi duodecimi Scriptorem, nullum protulit Cellarius. Et quum Vinetus ipse ad principium *Mosellæ* Ausonii scribat, Latinos cunctos hunc fluvium *Mosellam* adpellasse, non recte hic ex *Massiliam* fecit *Mosulam*. Omnino præferendum censeo *Mosellam*, quod totidem literis etiam in Reg. Q et margine Duisb. scriptum est: eoque propius, quam ad id, quod coniecit Vinetus, accedit, quod habet Jul. Celsus Flori verba exscribens, *Ossellam*; e quo Dionys. Vossius quoque hic reponerat *Mosellam*. *Mosulam* nusquam legi, nisi ap. Ald. Tollius quidem hic nullam varietatem scripturæ adnotarat ad Ed. Grævii, in qua est *Mosulam*. Sed hoc nihil me movet. Nam is et in hoc cap. et alibi negligentius in conferendis libris scriptis versatus est. An autem Cæsar *Mosellam* transgressus fuerit, ea alia disceptatio est.

Navali ponte] Hujus pontis structuram ut Cæsar B. G. 4, 17. elegantissime et absolutissime describit, ita eum Joecundus Veronensis corrupte depingit, Cardanus in subtilitate sua futiliter, Jo. Buteo in Geometricis diligenter et fideliter. *Stadius*. Vid. omnino Magium Miscellan. 4, 20. *Freinsh.* Et Lips. II. Poliorcet. ult. Sed Florum reprehendit Jul. Celsus, et Cæsarem non 'ponte navali,' sed 'stabili' Rhenum transiisse ostendit ex ipso Cæsare IV. B. G. 17. Cæsar quoque 'Hercynias silvas' non memorat; sed se Rheno trajecto in Sincambrorum fines venisse, eosque se cum omnibus suis in solitudinem ac silvas abdidisse scribit.

Intra ripam] Suam, sive Germanicam Rheni ripam: *citeriorem* dicit Liv. XXXIX. 31. 'Hispani postquam

in citiore ripa duo Romanorum agmina conspexerunt.' Qui locus nonnihil facit ad confirmandam conjecturam Heinsii. Sed vulgata lectio est in omnibus libris Flori et Jul. Celso.

§. 15 *Nec semel*] Jactat hoc Cæsar ap. Julian. 'Semel ille (Alexander) Istrum transiit; ego bis Rhenum.' *Freinsh.* Salm. e Naz. adnotarat et iterum. Sic quoque Ryck. Regg. Berol. Duisb. Fran. Voss. et o. e. v. Nihil muto. Non semel tantum, sed iterum quoque penetratum dicit.

Ponte facto] 'Nota atque instituta ratione,' ait Cæs. B. G. 6, 9. Quomodo autem Romani quam facillime fluvios transgredi consueverint, refert Suidas in voce *ξέγµα*. De historia Suet. Cæs. 25, 3. 'Germanos, qui trans Rhenum accolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggressus, maximis cladibus affecit.' *Freinsh.* De usu verbi passivi 'penetrari,' et aliorum hujusmodi passivorum, vid. quæ disputat Perizon. ad Sanct. Min. III. 3. 102.

Et quod acerbissimum] *Sed quod* e Naz. et Pall. in exemplari suo scripserat Salm. Et ita ceteri s. et o. e. In Vineti et Stadii Edd. primum lego *et quod*. Restitui *sed*. Librarii neglexerunt repetere ultimam literam vocis præcedentis.

§. 16 *Et quasi hic Romanis orbis non sufficeret*] Melius legerim, *et quasi hic Romanus orbis non sufficeret, alterum cogitavit*. Romanorum orbem vocat *τὴν οἰκουμένην*, nam ita Romanos vocat 'Gentium dominos,' 'Orbis dominos.' Cæsaris ambitionem et *φιλαρχίαν* tangit; cui exsaturandæ non erat satis orbis terrarum, et quidquid parebat Romanis, nisi alterum orbem quæsisset. Alterum orbem Britanniam intelligit, de qua in cortinanti sequitur, quam novum orbem, et alterum orbem, appellabant Romani, ut notum est. *Salm. Romanus orbis*] Sic reposui ex cod. Ryck. qui

diserte sic scribit, ut scribendum esse vere et εὐστόχως coniecerat Salm. *Romanus orbis* est Romanum imperium. Græv. Naz. et Pal. poster. in exemplari Salmasii, et Voss. 1. *Romanus*. Et sic fuerat in Fran. a manu prima, sed deinde factum *Romanis*, cancellato altero brachio literæ u. *Romanus* etiam Edd. B. S. et P. E Toll. rursus nihil erat. Regg. Duisb. Voss. 2. 3. edd. V. A. et J. *Romanis*. Perizonius hic scripserat se ἐπέχειν. Mihi probandum videtur *Romanus*. Vid. ad n. 2. Ennienius Paneg. Constant. c. xi. ap. Rupert. ad l. l. 'Quam (Britanniam) quum Cæsar ille auctor vestri nominis intrasset, alium se orbem terrarum scripsit reperisse.' Vell. 1. 2. 'In extremo nostri orbis termino insulam circumfusam Oceano Gades condidit.' Ulpian. l. 17. D. de Stat. Hom. 'In orbe Romano qui sunt.'

Britanniam transit] Sic erat in v. e. recisis reliquis: aliæ enim, *Britanniam petit*, in *Britanniam transit*, &c. quæ sane supervacua, quamvis item compareant in omnibus Pall. *Grut.* Porro ne quem offendant ista dictio, *Britanniam transit*, ita loquuntur optimi auctores, quos modo notavit Berneccerus, ad Justin. 14, 5, 9. Sic D. Hieron. ad Gerontium, sub finem: 'Annibal Bithyniæ mortem veneno reperit:' pro, in Bithynia. *Freinsh.* Multa hic reciderunt Viri insignes. Ryck. et ceteri Mss. *Britanniam petit*. In *Britanniam transit*. Non nego hic abundare voces, sed nullas præter in *Britanniam*. Sic enim legend. et distinguend. *Classe igitur comparata Britanniam petit. Transit mira celeritate.* Huic *transit* magister adjecerat, in *Britanniam*; hoc postea irrepsit in contextum. Græv. Scriptura Pall. etiam est in Regg. Toll. Duisb. Voss. 1. 2. et Fran. E Cod. Ryck. adnotaram *Britanniam petit mira celeritate*. Sed potui aberrasse in eo conferendo, quum clariss. Grævius testetur, eum

non abire ab aliis. Editio Parvi itidem ut prima, *Britanniam transit*. Et sic quoque Voss. 3. Itaque etsi non improbo emendationem Grævii, tamen malui relinquere scripturam Vett. Edd. quam reduxerat Gruterus, et post eum omnes retinuerant, quam cum Amst. conjecturam Grævii recipere. *Britanniam transit* Latine dici ostendunt etiam Sanct. Minerv. iv. 6. et ibi Perizon.

Quippe quum tertia vigilia] Malo, *quippe qui tertia vigilia Morino solvisset a portu*, minus quam medio die insulam ingressus est; ut vetus habet editio, et Naz. liber. Salm. Et plerique alii scripti et edd. vett.

Morino solvisset a portu] Apparet, hinc iter fuisse Britanniam petentibus, quo respexerit Virg. *Æn.* 8, 777. et ex eo D. Hieron. citato supra loco: et magis Gratius, *Cynegetici* vs. 174. 'Quid freta si Morini dubio refluentia ponto Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos?' Ceterum hoc loco quidam pro *Morino* substituebant *Monino*, quos tamen refutant Casaub. ad Strab. p. 79. et Merula, *Cosmog.* 2, 3, 20. *Freinsh.* Quem hic designat Freinshemius, est Franc. Hotmanus ad Cæs. v. B. G. 8. Ejus errorem post Casaubon. notavit etiam Dionys. Vossius ad Cæs. ib. c. 12. De portu Morino varias sententias Doctorum recenset Cellar. in *Geog. Ant.* 'A portu,' ut apud Liv. xii. 31. 'Classis a litoribus hostium plenis trepide soluta:' xxix. 5. 'Naves præda onustas ab Hippone solvit.' Et cxxx. 7. 'Quinto die, quam ab Corintho solverit naves.'

§. 17 *Carpenta*] Quis ille pugnandi modus sit, luculenter describitur Cæsari, B. G. 4, 33. adde sup. 3, 2, 5. *Freinsh.* Idem in Ind. 'trepidantia' recte exponit, cum cura et metu festinantia. Nam *trepidare* sæpe est, cum pavore quodam festinare ac discurrere. Liv. 1. 7. 'Concursu pastorum trepidantium circa advenam mani-

festæ reum cædis.' Id. ix. 37. 'Alios immobiles, alios semisomnos in cubilibus suis, maximam partem ad arma trepidantes, cædes oppressit.' xxiii. 7. 'In foro otiose inambulavit, trepidante tota civitate ad excipiendum Pœnum, visendumque.' Add. xxvii. 28. et xxxi. 24. Et *trepidatio* ead. significatione xxii. 19. 'Raptimque omnia præpropere agendo militum apparatu nautica ministeria impediuntur; trepidatione nautarum capere et aptare arma miles prohibetur.' Vid. Gron. ad Liv. xvii. 1. et Gud. ad Phædr. iv. fab. 5. Mox Salmasius in marg. adscripserat *isset*: et ita Duisb. Fran. et o. e. v. sed Ryck. *esset*.

Improbam classem] Freinsh. in Ind. audacem, nimis avidam. *Improbus* sæpe notat aliquid nimium, ut in noto illo Poëtæ i. Georg. 145. 'Labor omnia vicit Improbus.' Sed præcipue audaciam et temeritatem plus adpetentium et audentium, quam decet. Vid. quæ adnotantur ad Virg. l. d. et vs. 119. ibid. et ad Phædr. i. fab. 1. et 5. Gron. iv. de Pecun. Vet. 8. ad Sen. Med. 84. ad Herc. Et. 1081. et Diatr. in Stat. c. xxix.

Naufragio castigasset Oceanus] Eadem phrasid inf. 4, 2, 75. Freinsh. Lege Cæs. iv. B. G. 29.

§. 18 *Auctisque admodum copiis*] Idem liber *admodum* non habet: supra ita loquutus est, *auctis admodum copiis*: ubi admonuimus etiam legi, *inmodum*. Salm. *Illud admodum* additum a me ex v. e. et Pall. duob. aberat aliis, neque visitur in Naz. sed novum non est negligi voculam præcipitantia librarii. Grut. Delevi *admodum* auctoribus libris, quos Salm. vidit, quibus accedit Ryckianus: statim in hoc ipso quoque legitur *Cavelianis*. Optime Freinsh. *e regibus Cassivelauni*, aut *e regibus Cassivelaunum*. Nam quamvis ipsum Cassivelaunum non ceperit Cæsar, forte tamen intelligit Florus ducem aut regulum Cassivelauni, qui

Rex regnum, quendam. Aut Florus more suo hic oscitavit. Græv. Vossiani non habent *admodum*, et post primam Editionem omnes aliæ ante Gruterum id repudiaverunt. Est tamen in Regg. Duisb. Fran. Berol. et Flor. Tollins e Magl. adnotarat *in modum*, de quo vid. iii. 1. 13. et iii. 5. 14. Obsequutus sum Grævio, quamquam non satis causæ video, cur hic omnino magis debeat abesse *admodum*, quam iii. 1, 13. et 'majorem in modum' iii. 5. 14.

In eundem rursus Oceanum] Similis locutio supra. Freinsh. iii. 6, 12. De 'Calidoniis silvis' quod dicit Florus, non intelligo. Nam Calidoniam non tenebant Britanni, et Cæsar circa Tamesin, et in vicinis regionibus bellum cum Britannis gessit, nec in Calidoniam venit. Rupertus hic ita adnotat: 'Sicut in immensum fecunda licentia vatum crescit, ita Flori nostri, qui Poëta fuit. Certe numquam Caledonias silvas vidit Cæsar.'

E regibus Cavelanis] *Cavelianis*, aliis libris. Salm. *E regibus Cavelanis*] Plurimum variant hoc loco libri: sed ad Cæsarem si revertamur, ex quo Florum hæc excerpisse verum sit, videatur legendum *e regibus Cassivelauni*. Nam ita Cæs. B. G. 5, 22. 'Capto nobili duce Lugotorige,' qui erat inter duces Cassivelauni; quem Κασόλαυον vocat Polyænus, lib. 8. aut ejus librarii. Freinsh. Vineti libri *Callidonianis, Cavelianis, et Cavelianum*. Naz. Pall. Ryck. Duisb. Voss. 2. et edd. B. S. P. J. *Cavelianis*. Regg. *Cavelianum*. Fran. *Calidonianis*. Voss. 1. *Claudianis*. Berol. Magl. Voss. 3. et v. e. *Cavelanis*, Ald. *Cassivelaunum*. Ernditiss. Davies. ad Cæs. v. B. G. 22. legit *e regibus Cantianis*, et Lugotorigem, de quo hic Freinshemius, designari putat, quem nobilem ducem Cantiorum vocat Cæsar, Regem Jul. Celsus. Freinshemii conjecturam eo refellit, quod et nimis abeat a vestigiis lectionis receptæ, et mira locutio

sit, unus e regibus *Cassivellauni*, pro, e regibus, qui *Cassivellauno* suberant. Non sine causa offendit Virum clariss. insolitum genus loquendi, quod nec Ruperto placebat, qui conjecerat e regibus *Cassivellauni ducibus*, vel e regibus *Catuelanis*; ut Lugotorigem illum regulum *Catuelanorum* fuisse dicat Florus, quem *Britanniæ* populum nominant Dio lib. lx. p. 678. et Ptol. II. 6. Sed *Cantianis* non minus longe abit a vestigiis lectionis scriptæ, quam *Cassivellauni*, quo proxime accedit scriptura libri Flor. *Cassivellaunis*. Ego quid scripserit Florus divinandum aliis relinquo. Sed mihi omnino videtur aliquid voluisse dicere de *Cassivellauno*, cui Britanni communi consilio summam belli imperique administrandi detulerant, et cujus, tamquam summi Ducis in hoc bello, frequentissima mentio est in Cæsare. Grævii suspicio, *Florum* fortassis per oscitantiam scripsisse *Cassivellaunum*, rationem habet. Firmant eam libri, in quibus est *Cavelianum*, et alia quamplurima exempla turpissimorum illius errorum in Historia: et sic quoque ad h. l. legebat Dion. Vossius. Sed quia locum corruptum esse constat, nolo ex eo graviolem sententiam in *Florum* pronunciare.

§. 19 *Non enim provinciæ, sed nomini, studebatur*] Justin. I, 1, 7. de Vexore et Tanao: 'Longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam, quærebant.' Freinsh.

Quasi imparem se fateretur] De hoc recte judicat in Præf. Grævius. Quod Begerus *Florum* defendit, 'hyperbolem molliri adjecto vocabulo quasi,' et 'Oceanum considerari tamquam hostem Romanorum, cum quo non semel plus dimicandum fuerit, quam cum hostibus; adeoque nihil mirum esse, si, metaphora ab hoste devicto sumpta, tranquillitate sua se imparem fassus dicatur;' id æque inane est, atque ea, quæ ad huj. lib.

cap. 5. 19. adv. Græv. disputat: Non quærimus, quomodo *Florus* consideraverit *Oceanum*; sed quomodo debuerit, et an stilo historico conveniat tumor iste pæne plus quam poëticus. In Poëtis interdum quædam hujusmodi reperias, ut in Petron. c. cxxiii. in Carm. Bell. Civ. 'Modo quem ter ovantem Jupiter horruerat: quem fracto gurgite Pontus, Et veneratus erat submissa Bosphorus unda:' et in aliis, quorum loca ibi adnotant Viri docti. Sed in prosæ Scriptore ea ferri non possunt. Neque hoc nomine solum reprehendus est *Florus*, verum etiam quod priorem et posteriorem tractum Cæsaris e *Britannia* in *Galliam* comparans in hoc 'tranquillum magis' dicit fuisse *Oceanum*: unde consequitur in priore sævum ac procellosum fuisse. At de hoc nihil est ap. Cæs. qui IV. B. G. 36. scribit, se idoneam tempestatem nactum e *Britannia* solvisse, navesque omnes incolumes ad continentem pervenisse. Sed hæc scilicet comminisci maluit ventosus Declamator, quam enormi ac tumidæ sententiæ inculcandæ locum prætermittere.

§. 20 *Nomine etiam, quasi terrore, composito*] Pal. alter, cui veterem editionem addimus, legit, *nomine atque terrore etiam composito*: melius erit: *nomine ad terrorem quasi composito*: si cui tamen placeat nihil mutari, me non quasi invitum trahet, sed volentem ducet. Salm. Stadius terrori: [sicut corrigi voluerat Rhe-nan. in Thesauro Locution. Taciti p. 1. in fin.] v. e. *nomine atque terrore etiam quasi composito*: quomodo et Pal. 3. sed duo alii adhærent vulgato. Grut. Videbatur legend. *ad terrorem*: sicut in simili fere loco Livii quem citavimus supr. I, 13, 4. Freinsh. N. Heinsius, ex cod. Pal. qui præ se fert *nomine adque terrore etiam composito*, elicit hanc emendationem: *nomine adque in terrorem etiam composito*. Græv.

In Pal. erat nomine adque terrore etiam quasi composito. Et sic Berol. Dnib. et v. e. nisi quod pro adque habent atque. In ceteris est vulgatum, ut et in Jul. Celso, qui se Flori verba describere testatur. Salmasii et Freinshemii conjecturam satis juvat locus Livii xxxviii. 17. 'Omnia de industria composita ad terrorem.' Aliquantum etiam Flor. iv. 2. 50. 'Vox ad jactationem composita,' et Tac. iii. A. 1. 'Cunctis ad tristitiam compositis.' Nec tamen eam in contextum admittendam existimavi, quod primi fecerunt Amstelodamenses. Quasi, quod excludit Heins. est in omnibus libris. Nomen Ducis Gallici in scriptis est *Verginctoris*, *Vergingetoris*, *Vergugecoris*, *Vergingetorix*, *Vergingetorrix*: in Ryck. *Bergentorix*. De his Vinetus: 'Vercingetorix, Avareicum, Alexia, Gergovia, sicut in Cæsaris Commentariis, ita hic vulgo imprimuntur. Sed quis scit, an ita recte barbarica vocabula?'

§. 21 *Ille festis diebus, et comitialibus*]
 *Ιχνα φωρὸς φῶρ ἔμαθεν, ut Græci dicunt: sic ego novi correctorum vestigia: *conciabulis* erat in veteri scriptura, quam in *comitialibus* perverterunt: omnino cum festi dies præcessissent, comitiales sequi debere, sibi persuaserunt: quod falsissimum est. Vercingetorix, et ejusd. factionis homines, dies tantum festos, quibus sua conciliabula indicere, eligebant: ut melius latere possent: quod comitialibus diebus non ita facile illis factum fuisset. Cæsar eadem de re loquens, 'Indictis inter se principes Galliæ conciliis, sylvestribus ac remotis locis:' *conciabulis* igitur verum est. Festus: 'Conciabula sunt loca ubi in concilium convenitur.' Cæsar 'concilia' vocat. Salm. V. e. *et conciliabulis*; quod etiam in Pal. 1. ac 3. nam 2. *et conciliabulis*; quod ultimum non displiceret; placeret etiam, si fulciretur plurium librorum auctoritate. Grut.

Et videtur certe requiri vocem, quæ præcedenti 'diebus' applicari possit. Quod tamen etiam possunt *comitiales*, quos sic dixisse videtur Florus more Rom. ap. quos 'comitiales dies' erant, quibus comitiorum causa populus conveniebat. Vide Rosin. Antiquit. R. 7. 6. *Freinsh. Conciliabulis*] Recepti hanc lectionem, quam Ryck. et omnes melioris notæ codd. tuentur cum Salm. rejecto correctorum *comitialibus* substituentium commento. Sed pro *frequentissimos* legend. *frequentissima*. Aut si *comitalibus* retineas, videtur scribend. *cum frequentissimos in lucis ageret*. Nam 'agere diem festum' frequens, non vero 'habere diem festum.' Sic 'agere conventum' inferius lib. iv. 12. Græv. *Conciabulis* etiam Reg. Q. Fran. Voss. 1. et 2. *consiliabilibus* Reg. F. *conciabulis* Duish. Voss. 3. et Junt. In Toll. quid fuerit ignoro: nam Tollius hunc quoque locum præterierat. Perizonius adscripserat, sibi videri præferendum *comitalibus*: idque etiam probasse videtur Gron. ad Tac. iii. Ann. 40. Sed ut jam concedamus Florum potuisse dicere dies *comitiales* Gallorum, more Romanorum, ut putat Freinshemius, tamen prius videndum est, quid sit in libris scriptis, quorum quum nullus habeat *comitalibus*, non infirma suspicio est, eam vocem a correctoribus ortam esse. *Conciabulis* autem, quod cum Græv. recepi, non solum aliquot MSSorum, sed etiam vet. edd. auctoritate nititur, ut manifesta illius vestigia sunt in corrupta scriptura aliorum librorum. Adde quod etiam alii, quum de conjurationibus loquuntur, *concilia* et *conciabula* memorant. Cæs. v. B. G. 53. 'Nocturnaque in locis desertis concilia habebant,' et vii. B. G. 1. in adnotatione Salmasii. Liv. xxxiv. 56. 'Ligurum viginti millia armatorum, conjuratione per omnia conciliabula universæ gentis facta, Lunensem agrum depopulatos.' Et

Tac. III. Ann. 40. 'Per conciliabula et cætus seditiose disserebant.' In lucis porro concilia populorum olim haberi solita notum est e Liv. I. 50. VI. 20. VII. 25. et 41. Obstat tamen huic lectioni, quod viderunt Freinsh. et Grævius, *frequentissimos*. Sed hoc Perizonius, quamquam retinebat *comitialibus*, non ad dies, verum ad homines referebat, hac sententia: Quum frequentissimi et maximo numero convenissent ad dies festos et in lucos. Nec displicet tamen conjectura Grævii *frequentissima*. *Conciliabulis*, quo Grut. inclinat, quodque etiam ad h. l. probabat Is. Vossius, ferri posset, si ea vox Latina esset, de quo mihi non constat.

§. 22 *Hieme creverant Alpes*] Supra 3, 3, 11. 'Per hiemem, quæ altius Alpes levat.' Freinsh. De 'Alpibus' dicit, quod Cæsar VII. B. G. 8. de 'Cebenna' monte inter Arvernos et Helvios. Davies. ad Cæs. VII. B. G. 1.

Sed ille qualis erat ad nuntium rei felicissimæ temeritatis] Hic locus nobis paulo perturbatior apparet; mendosum non audeo dicere. Pal. alteri, et bonitate priori, non adest vox *temeritatis*, et *felicissime* legit: si alii accederent, censerem ita legend. *Sed ille qualis erat ad nuntium rei felicissime per invios ad id tempus montium tumulos, per intactas vias et nires expedita manu emensus occupat Galliam. Qualis erat, ὥς εἴχεν*. Eod. sensu, eademque servata distinctione, scribi posset, *felicissima temeritate*: et valde placet: vulgatum sane non possum conecquare cum illis interrogationis notis. Salm. Belle quidem Salmasius locum scribit et explicat: *qualis erat, ad nuntium rei felicissime per invios, &c.* cum ita legatur in optimo Pall. *Qualis erat: ὥς εἴχεν*, quomodo loquitur Appian. Bell. Civ. 3. p. 568. a. sive, *felicissima temeritate*. Videtur tamen aliud sentire Florus, et tribuere Cæsari, quod Alexandro Seneca de

Benef. 1, 13, 3. '*felicem temeritatem*:' ut ita scribendum sit; *qualis erat felicissimæ temeritatis ad nuntium rei*; hoc est, ut erat fel. temer. Fateor quidem non succurrere, vocem *qualis* uspiam hoc modo usurpatam: sed nec isto altero sensu legisse me memini (nam etiam ap. Papin. Theb. 10, 199. aliter explicari potest) verum semper *ut*, vel *sicut*. Liv. 27, 53, 11. '*Viuctos, ut erant*.' Ov. Amor. 2, 5. '*Sicut erant, et erant compti, laniare capillos, Et fuit in teneras impetus ire genas*.' Id. in Epist. Paradis vs. 119. '*Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis, Quo ruis? exclamat*.' Curt. 8, 3, 10. '*Sicut erat, cruenta veste*.' Suet. Oth. 8, 5. '*Sicut erant cruenti*.' Xen. ed. Steph. p. 63. C. ἥπερ εἴχεν, et p. 511. A. Suet. Ner. 28, 1. Thucyd. 8, 7, 11, et 13. Herod. 6, 17. Porro ne quid desideret lector, etiam Gruteri conjecturas subnectam: arbitratur autem legi posse: *Sed ille, qualis erat, ad nuntium rei (felicissimæ temeritati par) invios ad id tempus montium tumulos, intactas vias emensus &c. ut per secundum natum fuerit a priori par, postea degenerante in per: sape 'emetiri per tumulos,' 'per vias,' insolens locutio. Aut si istud displiceret, forte fuisse: Sed ille, qualis erat, ad nuntium rei felicissimæ temeritatis, per invios ad id tempus tumulos, per intactas vias emensus: sicque plane exhibet Pal. sec. Freinsh. Hujus etiam loci restitutio verissima debetur magno doctore nostro Gronovio, qui pulchre vidit legendum esse: *Sed ille qualis erat ad nuntium, (rem felicissimæ temeritatis!) per invios ad id tempus montium tumulos. Qualis erat ad nuntium, est, quo in habitu erat cum nuntius conjunctionis Gallorum ad se perferretur. Qualis erat eod. sensu ponitur ac illud 'Sicut erat,' 'Ut erat.' Sed rem felicissimæ temeritatis!* interposuit Florus admirans, ut saepe solet in admiratione, omisis tamen exclamandi*

particulis, proh! o! Inferius cap. 21. 'Nam Sulmonem vetus oppidum socium atque amicum (facinus indignum!) nondum expugnatum.' Et cap. 3. 'Quo (fidem numinum!) prælio oppressit.' Et i, 11. 'Sic expeditione finita rediit ad boves rursus triumphalis agricola, (fidem numinum!) qua velocitate?' Exempli plura legenti hunc scriptorem occurrunt passim. N. Heinsius præterea in sequentibus *vias* delend. vidit, et legend. *per invios montium tumulos; intactas nives expedita manu emensus: vias* natum censet ex '*invios*' præced. '*Intactæ nives*' ubique ap. poetâs occurrere. Mart. 'Et toga non tactas vincere iussa nives.' Sic Heins. et recte. Nam '*emetiri terras*,' '*montes*' Latine scientes dicunt, *emetiri per loca* quid sit nemo intelligit. Recte Pal. 2. *per intactas nives expedita manu emensus*, quod probat et pluribus vindicat Freinsh. quem vide. Grav. Aliis conjecturis hunc locum tentat Salm. Epist. cxxii. Ryck. *Sed ille erat quasi ad nuncium rei felicissimæ temeritatis*. Ceteri scripti non abeunt a vulgata. Gronovii emendatio est in illius lib. ii. Obs. c. 25. *Sed pro rem ibi est res*. Perizonius malebat cum Salm. *felicissima temeritate*. Et sic Heins. in libro suo fecerat e vulgato, atque insuper *quali*. Nec Rupertio displicet *felicissima temeritate*: sed præfert tamen conjecturam Gronovii, in qua certe est genius dictionis Flori. *Qualis erat eod. modo dici*, quo '*Ut*,' et '*Sicut erat*,' Freinshemius deinde observavit in Ind. e Tibull. i. 3. 91. '*Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos Obvia nudato, Delia, curre pede.*' Et Gevart. e Stat. ad ii. Silv. i. 157. et iv. Theb. 314. Quamquam autem valde adridet conjectura Gronovii, tamen eam cum Amst. recipiendam non magis existimavi, quam quod placebat aliis Doctis.

Per invios montium tumulos] Scrip-

simus, *invios*: et recte, ut arbitror: nam *invitos* vitio non carebat. Salm. *Invios* est in o. s. et v. edd.

Emersus] Ita Pal. 2. recte, ut puto: argumento est vox *per*, quæ illi *emensus*, quod alii præferunt, minus congruit. Similis prope locus ap. Cic. pro Sextio, cap. 5. 'Cum e pruina Apennini atque e nivibus illis emerisset.' Ib. cap. 9. 'Emersum subito ex tenebris.' Idem de Divin. 2, 68. 'Subito sum visus emersus ex flumine.' Marcellin. 19, 18. 'Terrigenas illos non sinibus terræ emersos.' Val. M. i, 4. 1. ext. 'Ingens avium multitudo proximo lacu emersa.' Utitur hac voce Liv. i, 13, 4. et 8, 7, 22. et Tac. i, 65, 3. 'Paludibus emersum' dixit. Forsitan et ap. eund. Liv. 38, 17, 10. legendum sit: 'Per asperissimam Illyrici oram, Pæoniam inde et Thraciam, pugnando cum ferocissimis gentibus emersi:' pro quo vulgo legitur, *emensi*. Sic ap. Frontin. 3, 1, 2. et ap. Sen. Nat. Quæst. 5, 13. '*eruptus*.' Freinsh. Gruterus e Pal. 2. non adnotavit *per intactas nives emensus*, quod ad verba, *Sed ille qualis erat*, tradit Grævius, sed *per intactas vias emensus*. Salmasius in exemplari suo nihil de his movuerat: tantum pro *emensus* scripserat *emensas*, sed e quo libro non addiderat. Itaque parum tutum putavi, hic sequi Amstelodamenses, qui omissa voce *vias* ediderunt *per intactas nives*. *Emensus*, quod ante Freinshemium in omnibus editis legebatur, etiam habent Ryck. Duisb. Voss. et Fran. E Regg. et Toll. nihil adnotatum erat ad Edit. Grævii, in qua est *emensus*. Et ita in aliis exemplaribus Flori scriptum fuisse certum est e Jul. Celso, ap. quem hæc leguntur: '*Juvat aliter hanc rem ipsam Flori verbis exponere. Per invios...per intactas vias et nives expedita manu emensus occupat Galliam.*' Præpositio *per* est in omnibus libris. Ea si retinenda est, sine dubio melius est *emensus*. Nam

quod Anna scribit, Freinshemium se pessime dedisse, qui *emersus* legat, id vereor, ne magis in ipsam conveniat. 'Metiri,' et 'emetiri iter,' et interdum 'metiri' solum, quæ adfert Anna, pro, ire, dici non ignorabat Freinshemius; sed putabat non Latine dici addita præpositione 'emetiri per tumulos,' 'per vias,' et 'per nives.' Hoc adversus eum ostendere debuerat doctissima fœmina, non scribere, quæ ab re aliena sunt. *Emersus* in h. l. etiam legit, et simul Livii locum a Freinshemio hic sollicitatum tuetur J. Fr. Gronov. ad Liv. xxxviii. 17. Nec illi solum, quorum loca hic congressit Freinshemius, verum etiam alii sic usi sunt voce 'emersus' ap. Heins. ad Ovid. Fast. iii. 399. Non habeo quidem auctoritatem aliorum, qui dixerint 'emergere' cum præpositione 'per,' nisi quod ea videtur supplenda in hoc Ovid. Fast. iii. 367. 'Dum loquitur, totum jam sol emergerat orbem:' sed longe intolerabilius est 'emetiri per.' Nec puto *emensus* hic retineri posse, nisi conjecturæ indulgendo legatur, *temeritatis, iter per invios*; ut in Liv. xxi. 43. 'Tantum itineris per tot montes fluminaque, et tot armatas gentes emensos.' Verba sequentia, *occupat Galliam*, Tollius putabat e glossa esse. Sine causa, opinor. Nam sententia est: Prævenit et oppressit Gallos nondum satis paratos. Vid. Ind. v. *occupo*, et Gron. ad Sen. Thyest. 270.

Ex distantibus hibernis] *Et ex distantibus hibernis*, libri. *Salm.* Vocula et inserta volentibus tribus Pall. *Grut.* Poterat abesse sine detrimento sententiæ, et abest a Voss. 3. sed est in aliis scriptis et v. e.

§. 23 *Alexiam*] Meminit præter citatos auctores Polyænus, lib. 8. ubi idem hostium numerus, qui ap. Nostrium, nempe *μυριάδες κέ*, hoc est, ducenta quinquaginta (non ut vulgo editur, quinque) millia. *Freins.* *Avaricum* et *Alesiam* libri Vineti et plerique alii.

Avaricum Ryck. et Voss. 1. *Alesiam* rectius scribi, quam *Alexiam*, ostendunt Voss. ad Vellei. ii. 47. et Cellar. Geog. Ant. 2. 2. Et ita hic quoque plerique scripti, et Edd. vett. Pro *Gergoviam* in libris Vineti erat *Georgoviam*. Et ita Voss. 2. Sed Duisb. et v. e. *Georgoviam*. Fran. *Gergoniam*. Voss. 1. *Gorgoviam*. 'Propugnare' proprie dicuntur, qui urbibus, castris, locisque præsidio sunt. Gron. iv. Obs. 19.

§. 24 *Quum octoginta millia muro, et arce*] *Quippe cum milite, muro et arce et abruptis defenderent maximam civitatem*; si quis sequeretur optimum Cod. Naz. ita legeret; nec displicet mihi: otium tamen non est, qui illam alteram editam considerem. *Salm.* Pal. 2. ac 3. *defenderit*: at 1. *quippe cum milite, muro, et arce, et abruptis defenderent maximam civitatem*, quæ lectio non inepta. *Grut.* De Gergovia vide et jam Polyænum lib. 8. *Freins.* Ryck. *octuaginta milia...defenderet*. Reg. Q. *defenderant*. Flor. lxxx. *millibus...defenderetur*: non absurde. Voss. 1. *millia militum*. Voss. 3. *defenderet*. Errasse Florum, qui de Gergovia scribat, quæ Cæsar de Alesia, hic animadverterunt Stadius et Anna Fabri, et Vossii, alter ad Vell. ii. 47. alter ad Cæs. vii. B. G. 89. Nam Cæsar Avarico capto Gergoviam inrito conatu obsedit: deinde ad Alesiam profectus Vercingetorigem, qui se cum 80. millibus armatorum in eam incluserat, ad conditionem adegit. Cæs. vii. B. G. 53. 71. et 77. Sed quum in Cæsare idem sit numerus militum, qui hic, ceterorum librorum Flori scriptura Naz. præferenda est.

§. 25 *Vallo, sudibus, et fossa*] De his Lips. v. de Mil. Rom. 5. De 'lorica' vid. supr. ii. 18. 13. Castella xxiii. dicit Cæsar vii. B. G. 69.

Ingentique quasi lorica circumdatam] Dele vocem *quasi*, postulantibus omnibus libris: sic supra, 'Fossa loricaque urbem circumdedit.' *Salm.* In-

gentique lorica] Sic Pall. tres, et v. e. aliæ enim *ingenti quasi lorica*: inepte. *Grut.* De loriceis, incredibili labore per maximum spatium ductis, exempla sunt in Nostro supr. 2, 18, 13. et inf. 4, 2, 39. Vide etiam Veget. 4, 28. et ibi Stewechium. *Freinsh.* Quasi in nullis scriptis est, et ex edd. vett. in sola Ald. Lipsius quoque jam ante Salm. et Gruterum deleri jusserrat auctoribus libris, II. Poliorc. 2.

Sudibusque concidit] Cæs. VII. B. G. 81. de Romanis castra defendentibus: 'Nostri fundis librilibus, sudibusque, quas in opere disposerant, ac glandibus Gallos perterrent.' Livius quoque in defensione castrorum et urbium 'sudes' memorat XXIII. 37. XXVII. 28. et XXXIV. 15. Vid. Lips. Poliorcet. IV. 4.

§. 26 *Rex maximum victoriæ decus*] Ita supr. 3, 2, 5. 3, 3, 10. *Freinsh.*

Tum et phalaras] N. cum et phalaras. Palatini non habent. Salm. V. e. non habet *tum et*, ut nec Pal. 2. aut 3. nam est in I. cum et phal. an fuit, *secum et phalaras*? *Grut.* Gronovius II. Obs. 25. non improbat conjecturam Gruteri *secum*.

Habes inquit, fortem virum vir fortissime, vicisti] Huic loco sanitatem reddidit Rupertus: qui accurate hæc verba legit, facile deprehendit, valde frigere τὸ *Habes*. Quis enim hac voce sic posita utitur, non addito quid habeat? Dein quam nullum acumen in hac sententia: Habes meas phalaras et arma. Legendum itaque ut Vir ille doctiss. præcepit: *Habet. Fortem virum vir fortissime vicisti*. Idem est *habet* τὸ victus est. Nosti illud Comici 'Habet: captus est.' Proprie dicebatur de gladiatoribus, qui vulnerati erant. Ad τὸ *Habet* enim intelligitur, vulnus, quod elegantiores non ignorant, et pluribus docet Donatus ad Terent. Transfertur deinde ad illos, qui aut ipsi fatebantur se perisse, et in grave malum incidisse, aut quibus exprobrabatur hæc cala-

mitas ab aliis. Sen. Herc. 'Habet, peractum est, quas petis, pœnas dedit.' Virg. Æn. XII. 'At fervidus advolat hasta Messapus, teloque orantem multa trabali Desuper altus equo graviter ferit, atque ita fatur, Hoc habet, hæc melior magnis data victima Divis.' Vide ibi Servium. Prudent. 'Hoc habet, exclamat victrix Regina.' Quem locum perperam sollicitant. N. Heins. malebat: *Habe inquit*, scilicet arma projecta: ut ap. Maronem: 'Arma quibus lætatus habe tua.' *Græv.* Gronovius quoque I. d. eadem, qua Rupertus, sententia legendum censet *Habet*, et totum locum ita constitui posse putat: *quum in castra venisset, secum et phaleris et suis armis ante Cæsaris genua projectis, Habet, inquit. Fortem virum, vel fortes viros, vir fortissime vicisti. Habet* ea significatione dici, qua Viri doctiss. hic exponunt, etiam alii ostenderunt ap. Broekh. ad Tibull. I. 5. 2. Et potuit aliquid hujusmodi suo, i. e. Gallico, sermone dixisse Vercingetorix, quod Florus Latine expresserit *Habet*. Sed quum hoc totum in conjectura et suspicione positum sit, et in o. s. et e. legatur *Habes*, non putavi cum Amst. edendum esse *Habet*. *Habe*, quod Heins. conjiciebat, est in Jul. Celso, in quo hæc ita leguntur: 'Projectis insignibus regibus (recte emendant *regiis*) armisque et phaleris ante genna victoris, notissimam illam vocem edidit: Et habe, inquit, fortem virum vir fortissime vicisti. Et hoc quidem dictum hancque deditonem Florus brevis et comptus historicus ad Gergomam factam dicit.' Quod dicit, 'notissimam illam vocem edidit,' nonnihil confirmat conjecturam legitimum *Habet*. Nam hoc erat vulgatum verbum eorum, qui periisse se fatebantur. Nec tamen omnino necessarium arbitror id ita accipi. Nam et hæc verborum Celsi sententia esse potest: Eam vocem, id est, omnia, quæ tum ad Cæsarem dixit

Vercingetorix, deinde celebratam fuisse, tamquam indicium magni et generosi illius animi, qui non degeneribus precibus apud Cæsarem usus fuerit, sed magnifice de se ac Cæsare senserit; et quum sibi fortitudinem tribueret, tamen hostem se fortiorem esse ingenue agnovit. Mihi partim ex hoc Scriptore, partim e libris vett. qui non habent *tum et*, videtur legi posse: *quum in castra venisset, phaleras et sua arma ante Cæsaris genua projecit: et, Habe, inquit. Fortem virum vir fortissime vicisti. Habe*, nempe has phaleras, et hæc arma mea, quomodo Anna interpretatur vulgatum *Habes*. Et post 'projecit' sententia ipsa postulat, quocumque modo vox sequens legatur. Et facile potuit excidere propter præcedens *it* in 'projecit.' Perizonius quoque hic scripserat: 'Fort. Habe. Sic et Heinsius.'

CAP. 11 De hoc bello scribunt fere omnes. Epit. Liv. 106. Appianus late libro, qui Parthicus inscribitur: Plut. in M. Crassi Vita: Justin. 42, 4, 4. Eutrop. 6, 6. Oros. 6, 13. Val. M. 1, 6, 11. *Camers*. Tangit etiam Plin. 2, 5, 6. et 5, 24, 6. Lucan. passim. Propert. 4, 6, 83. *Freinsh.*

§. 2 *Nec de fortuna possumus queri*] Supr. 2, 6, 14. 'Nec de Diis possumus queri.' *Freinsh.* Magl. *Aversis diis*. Fran. et Voss. 3. *Aversis et d. Regg.* et v. e. *Adversis diis*. Hæc sæpe permittantur. Vid. cl. Ondend. ad Lucan. vi. 314. Sed hic nihil muto. *Freinsh.* in Ind. v. *Di* non recte habet *Adversa*.

Cupiditas] Avaritiam exponit Freinshem. in Ind. de qua significatione hujus vocis vid. Obs. Halens. Tom. iv. 6. Scia quæ Broekh. ad Tibull. i. 1. 90. disputat adversus eos, qui 'cupidos' pro avaris, et 'cupiditatem' pro avaritia dici putant. Et facile quidem illi adsentior, avaritiam numquam sine cupiditate esse, cupiditatem autem posse esse sine avaritia. Sed quum in avaris taxatur 'cupiditas,' non omnino negandum vide-

tur, vocem illam poni pro avaritia: ut quum hic Florus Crassi, quem avarum Cicero et Plutarchus vocant, et Snetonius Vespasiani, cujus sordes notissimæ sunt, 'cupiditatem' notat in Vit. illius c. xvi. et xix. Et quum Snet. Galb. xiv. T. Vinium 'cupiditatis immensæ,' et Tac. i. H. 12. eundem 'hianti cupiditate' fuisse dicunt, id de avaritia accipi recte potest. Nam quam ibi Tacitus 'cupiditatem,' eam deinde c. 37. 'avaritiam' Vinii dicit: add. inf. iv. 12. 12. Qui 'querere ut absument, absumenta requirere certant,' quo ingenio Nero alique, quos ibi memorat Vir clariss. fuerunt, haud dubie rectius 'cupidi,' quam 'avari' dicuntur: etsi hi quoque avari dici possunt. Cicero pro Cœl. cap. vi. de Catilina: 'Quis in rapacitate avarior? quis in largitione effusior?'

Dum Parthico inhiat auro] Plin. 33, 10. 'M. Crassus negabat divitem esse, nisi qui redditu annuo legionem [exercitum] habet Cic. Off. i. 8. et Plut. Crasso cap. 3, ut appareat, legiones in Plin. rescribend.] tueri posset. In agris suis sestertium MM. possedit, Quiritium post Syllam ditissimus. Nec fuit satis, nisi totum Parthorum esurisset aurum.' *Camers*. Valde augeat cladem exercitus Romani. Nam Crassus habuit in exercitu septem legiones, equitum quatuor fere millia, totidemque levis armaturæ, e quibus 20. M. caesa, 10. M. capta sunt. Ita Plut. Crass. et Appian. in Parth.

§. 3 *Metellus*] Rescribend. *Ateius*, si Plutarcho, in Vita, cap. 29. Appiano, in Parth. p. 135. et Dion. lib. 39. credimus. Et certe non difficilis, ex hac voce in notiozem, librariorum lapsus, cum literæ non admodum discrepent. *Freinsh.* Hic aut denuo impegit Florus, aut scribend. *Ateius*, ut Freinshemius ostendit. *Græv.* Ap. Dion. lib. xxxix. p. 105. ei cognomen est 'Capito,' quod Ateiorum

erat, 'Metellus' Cæciliorum. Add. Cic. 1. de Divin. 16. Perizonius volebat deleri et ante 'tribunus.' Tollerem, si liceret per libros scriptos, cum quibus consentit v. c. Ceteræ usque ad Vinet. qui et revocavit, habent quod tribunus. [Hoc pro tribus, quod nostra Dukeri editio exhibet, ed. 1722. exhibuerat.] Perizonius in schedis etiam aliam conjecturam scripserat, *Etenim tribunus.*

Cum Zeugma transisset] Cum ad Zeugma transisset: paulo post Ryck. Massaræ Syro. Græv. Non scio e libris, an e conjectura emendaverit cl. Græv. ad Zeugma. Sed magis placet, quam vulgatum. Dio lib. XL. p. 128. Appian. in Parth. p. 138. et Plut. in Cass. κατὰ τὸ Ζεῦγμα dicunt, urbem nimirum, cui 'Zeugma' nomen. Græcis quidem Ζεῦγμα etiam 'pons' est, unde et urbs hæc dicta: sed Florus Latine scribit.

Rapta subitis signa turbinibus hausit Euphrates] Obsequens cap. 124. Multa in hac expeditione omnia notarunt Cic. de Divin. 2, 40. Plin. 15, 19. quibus Plutarch. cap. 36. Appian. p. 139. Dio lib. 40. p. 128. ipsius etiam Crassi vocem addunt; qua 'se pontem ideo rescindere' militibus dixit, 'ne quis eorum reverteretur.' Quæ vox valde terruit animos Rom. Nam antiquitus ex verbis temere prolapsis captabantur omnia: ut ejus rei exemplum est in Val. M. 1, 5, 4. et Tac. 15, 74, 3. Quapropter sedulo dabant operam, ne quid ominosæ vocis excideret. Sic 'abitionem antiqui dicebant mortem.' Festus. Hinc urbium etiam immutata vocabula 'Hirpinorum colonia una Beneventum, auspiciatus mutato nomine, quæ quondam appellata Maleventum.' Plin. 3, 11. add. Liv. 9, 27. 'Epidamnium colonia, propter inauspicatum nomen a Romanis Dyrrachium appellata.' Adscribam Helladium in Biblioth. Photii Cod. 279. p. 1594. 'Antiqui solliciti fuerunt, ne male ominosa di-

cerent, maxime vero Athenienses, ideo et δεσμωτήριον, οἰκημα appellabant; δῆμιον, κοινὸν vocabant; et Ἐρινύας, Εὐμενίδας, vel Σεμνὰς Θεάς; μῦθος vocabant ἄγος; ὕξος, μέλι nominabant; χολήν, γλυκεῖαν; βόρβορον, ὀχετὸν, &c. Cujus originem ad Solon. Plutarchus refert in Vita cap. 21. Ἄ δ' οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερέας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστεῖως ὑποκορίσσειν, τὰς μὲν πόρνas, ἑταῖρας, τοὺς δὲ φόρους, συντάξεις, φυλικὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἰκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας, πρῶτον Σόλωνος ἦν (ὡς εἶκε) σόφισμα, τὴν τῶν χρῆων ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος. Pertinent eodem hæc Pausaniæ ex Corinthiacis: Ναὺς Θεῶν, ἧς Ἀθηναῖοι Σεμνὰς, Σικυνῶνιοι δὲ Εὐμενίδας ὀνομάζουσι. Huc pertinet quod in religiosis locis dedicandis 'fausta nomina requirebantur:' vid. Tac. H. 4, 53, 3. Frcinsh. Vir clariss. Jac. Gronov. ad Arrian. vii. 21. putat hoc accipiendum esse de repentino incremento aquarum Euphratis, quem hieme ripis contineri, æstate autem super eas effundi, et campos Assyriorum innundare scribit Arrianus. Ego sequor Dion. qui lib. XL. p. 129. magnum vexillum 'vi vehementius venti raptum, et in flumen dejectum' scribit. Et Jul. Obsequens c. cxxiv. 'in transitu Euphratis coortam tempestatem signifero signum ereptum gurgiti mersisse' auctor est. Nec probò, quod Freinshemius in Ind. 'turbines fluvii' ponit: quasi Florus de vorticibus fluvii loquatur. Vel adjectum 'subitis' indicat de vento agi. Et cur 'turbines' hic aliter intepretabimur, quam violentiam venti omnia prosternentis? ut infinitis locis aliorum Scriptorum. Virg. Æn. 1. 86. 'Venti, velut agmine facto, Qua data porta ruunt, et terras turbine perfiant.' Vid. Sen. vii. Nat. Q. 5. et alios ap. Beroald. ad Apul. 11. Met. p. 169. Tac. 1. A. 30. 'Ut vix tutari

signa possent, quæ turbine atque unda raptabantur.

§. 4 *Et*] *Malim sed.* Freinsh.

Apud Nicephorum] *Lege: Nicephorium*, ut vidit Vinetus. Vide Plin. VI, 26. postea 'Constantina' dicta, teste Steph. de Urb. Græv. Scripti et olim editi omnes quidem habent *Nicephorum*; sed malui sequi Vinctum, Stad. Annam, et Amst. qui recte *Nicephorium* ediderunt: quod est verum nomen hujus urbis apud omnes alios, et Græcos et Latinos Scriptores. Vid. Cellar. III. Geog. Ant. 15. Nomen *Orodii* hic quoque varie scriptum erat, ut supr. III. 5. 28.

Cum Pompeio Syllaque] Vid. III. 5. 31. Naz. Pal. pr. Voss. 2. 3. et Fran. Sullamque. Salmasius primum conjecterat *Syllanique*: deinde vulgatam retinendam putavit. Pro *regiis* Amstelodamenses e quibusdam Elz. ediderant *Regis*. Hoc est in Ryck. et Voss. 3. in ceteris scriptis et editis *regiis*. Et ita emendarat Heins. in exemplari suo.

§. 5 *Imaginario jure*] Sic Antoninus inf. 4, 10, 2. 'Neque caussa, neque consilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, in Parthos impetum facit.' Freinsh. I. e. in quo vel imago ac species quædam juris esset. Sen. de Constant. c. III. 'Imaginarium honor verborum.' Liv. XLI. 8. 'Postea his quoque imaginibus juris spretis.' Vid. II. 14, 4. Toll. Fort. XXIX. legit, nullo, ne imaginario quidem jure, *Seleuciæ se responsurum esse, respondit*. Nam 'Quomodo,' inquit, 'nihil respondit, qui se Seleuciæ responsurum respondit?' Hæc sunt argutiæ. Nihil respondit, quod ad ea, quæ denunciabantur, pertineret.

Seleuciæ se responsurum] Ita Dio, Appian. Plut. 'Apud Ctesiphontem,' Sextus Ruffus. Vinctus. Similis superbiæ similes eventus habuere Democritus, Ætolorum prætor, qui respondit Quintio, 'Decretum responsumque brevi in Italia, castris super

ripam Tiberis positus, daturum.' Liv. 35, 33, 6. postea captus. Id. 36, 25, 4. et suamet manu interfectus 'in' eadem 'ripa Tiberis.' Idem 37, 46, 5. Et Mannel Connennus Imp. qui Sultano Turcico pacem petenti per legatos, 'Iconii se responsurum' dixerat, ab eodem postea maximis cladibus attritus, et ad extrema deductus. Auctor Choniates. Freinsh.

Respondit] Abesse poterat hæc vox. *Idem.*

§. 6 *Dii fœderum ultores*] Pertinet huc Cleomenis exemplum, ap. Plut. Apophth. Lacon. cap. 73. Ap. Liv. 30, 42, 17. 'Quum flecti misericordia Patres appareret, senatorum unum infestum perfidiæ Carthaginensium succlamasse ferunt: per quos Deos fœdus icturi essent, quum eos, per quos ante ictum esset, fefellissent? Per eosdem, inquit Asdrubal, qui tam infesti sunt fœdera violantibus.' *Idem.*

§. 7 *Et subrehere*] Hinc fluminum præcipua cura maximis Imp. Exemplum Germanici, ap. Tac. 2, 5. *Idem.*

Munire poterat a tergo] Ita conjunxi: prius distinguebatur: *munire poterat, a tergo relictus Euphrates*, ut sensus esset, Euphratem a tergo relictum: contra historiam, et mentem Flori; quæ est: Euphratem, nisi relictus, et in aliam partem iter versum esset, potuisse tutum præstare Rom. exercitum a tergo. *Idem.*

Cuidam Mezerae Syro] *Mazzare Syro*, Naz.: uterque Pal. *Mazara*. Salm. 'Agbarum Arabum præfectum' Appian. Parth. p. 140. a. vocat: 'Augarum Osrochnum' Dio, lib. 40. p. 145. 'Ariannem' Plut. Crasso, cap. 37. 'Marachum' et 'Macorum' Sextus Ruffus. Constat ap. omnes, hunc transfugam, quocunque nomine fuerit, subornatum a Persis fuisse, ut Crassi credulitate in ipsius perniciem abuteretur. *Stadias*, et *Vinetus*. Et hæc quidem tuta frequensque via est fallendi hostem; qua usi Risaces Dari-

um, Æthiis Lysimachum, ap. Polyæn. lib. 7. Popedius Cæpionem, ap. Ap-
pian. Bell. Civ. lib. 1. p. 377. Persa
quidam Julianum, ap. Hieron. in
Chron. Euseb. n. 2379. Damascium,
in Bibl. Photii, Cod. 242. Jordanem,
de Regn. Success. cap. 89. in loca
iniqua deductos hostibus suis cæden-
dos capiendosque præbuere. Alii
urbes cepere, quos notamus supr. 1,
7, 5. Alii (ut Hannibal) per nume-
rosiores transfugas, ipsos ad quos
transfugerant, cecidere. *Freinsh.* In
Vineti et aliis libris et v. e. eod. mo-
do hoc nomen scribitur, quo in Pall.
nisi quod in quibusd. tertia litera
est c, in aliis s. Voss. 2. *Mazadare*, 3.
Mararo. Pro creditur mallem credi-
tum, ut suppleatur, est.

Undique hosti exponeretur] Sic Naz.
alteri Palatino, *opponeretur*. Salm.
Cur non *exponitur* scripsit Florus?
Sic sane scribendum erat, sed excidit
particula, quam ex Ryck. repone, ut
verba hæc integrentur: *ut undique
hosti exponeretur*. Sic enim scripsit
Florus: *dum in medium camporum ras-
sitatem eodem duce ductus exercitus, ut
undique hosti exponeretur*. Græv. Scrip-
turam Cod. Ryck. quæ etiam est
Voss. 3., probabat etiam Perizonius.
Vulgatam tuerunt alii o. s. et e. cu-
jus hæc potest esse sententia: Cre-
ditum fuisse Mazarae, donec ad ex-
tremum perducto in vastissimos cam-
pos exercitu Romano fraus proditoris
adparuerit. Hac significatione par-
ticulae 'dum' recte additur subjunc-
tivus. Phædr. i. Fab. 19. 'Tempus
exorans breve, Dum firmiores posset
catulos ducere.' Et C. Nep. Pausan.
iii. 'Expectandum, dum se ipsa res
aperiret.' Pro, interim dum, ut 'Dum
hæc in Italia geruntur,' cum subjunc-
tivo positum *σολοικίζειν* putat Gro-
nov. ad Liv. ii. 47. et xxxv. 8. Pro,
donec hic etiam accipiebat Tollius,
qui adscripserat e Liv. 'Pancos mo-
rati dies, dum socii venirent.' Am-
stelodamenses receperunt *ut*; quod
nunc non magis faciendum existimo

e duobus libris, quam ante ex uno.

§. 8 *Signa auro sericeisque vexillis
vibrantia*] Vir doctus ad poëtas vena-
ticos censet alludi h. l. morem Roma-
num, (quos potius a Parthis id de-
sumpsisse credibile fiat. Vide Ce-
dren. p. 140.) at cur Parthis idem
non conveniat, fateor me nescire:
cum enim signa vexillaque habuisse
ratio et scriptorum loca dicent, cur
eadem auro sericoque facta fuisse
non potuerint? apud opulentissimam
certe gentem, quæque divitias suas,
ut Justinus, 41, 2, 10. auctor est,
nuspian magis quam in armis osten-
tavit. Hinc ap. Tac. 15, 29, 4. Par-
thi repræsentantur 'insignibus pa-
triis fulgentes.' *Freinsh.* Vinetus,
quum in quibusd. suis invenisset *seri-
ceis*, ita edend. putavit, idque deinde
occupavit omnes edd. Reposui *sericis*,
quod erat in Naz. altero Pal. Ryck.
Regg. Duisb. Fran. Voss. et o. e. ante
Vin. ut supr. ii. 8. 9. et ap. Horat.
Propert. Martial. et Statium. Et
sic in compositis 'holosericus,' et
'subsericus.' *Sericeus* tamen dixit
Eucherius in Catalect. Pithœi: 'Se-
riceum tegumen, gemmantia texta La-
conum.' 'Vibrantia' Freinshemio
in Ind. sunt, nitentia, micantia. Ac-
cepit pro fulgentibus, quod vexillo-
rum epitheton est ap. Tac. iii. H.
69. *Vibro et vibrans* per ellipsin reci-
proci sæpe ponuntur pro, vibror, et,
vibratus. Cic. iv. Acad. 33. 'Mare,
quia a sole collucet, albescit, et vi-
brat.' Virg. ix. Æ. 769. 'Vibranti
gladio.' Val. M. viii. 9. 2. 'Vibran-
tes gladios:' et alii eod. modo ap.
Heins. ad Ov. iii. M. 34. Sed hæc
magis motum quemdam, agitationem-
que, et jactationem significant, quam
splendorem. Ita Serv. in Virg. ii.
Æ. 211. serpentum 'linguas vibran-
tes' de celeritate motus accipit, et
mobiles exponit. Itaque 'signa vi-
brantia' potius esset agitata, con-
cussa, jactata. Sed quum in tali
agitatione fere sit splendens aliquid
et micans, 'vibrantia' hic dictum

videtur pro, fulgentia, splendentia; et 'signa' pro exercitu, ut I. 17. 2. et III. 5. 31. Nam si de signis militibus interpreteris, ut Freinsh. in Ind. valde obscurum et difficile intellectum est, quid sint 'signa militaria vibrantia vexillis.' Vir doctus, quem dicit Freinsh. est Barthius ad Nemes. Cyneg. vs. 84.

Equitatus] Sall. Jug. xlv. 'Ut cum his permixti velites equitatus hostium propulsarent.' Cæs. I. B. C. 61. 'Magnos equitatus.' Add. Cic. pro Font. 11. et Scriptor. Bell. Afr. xiv. Auctor Belli Hisp. c. xxxvii. etiam sic dicit *peditatus*: 'Partim peditibus et equitatibus ad persequendum celeriter iter faciens.'

Sic miserabili strage delctus exercitus] Ryck. *Sic proh! miserabili strage delctur exercitus*: dein idem: in *Armeniam, Cilicium, Syriam distractæ*, sine copula. Græv.

§. 9 *In colloquium sollicitatus*] De insidiosis hoc genus colloquiis dictum supra 2, 2, 11. Freinsh.

§. 10 *Filium*] Tullius putabat, hæc ponenda ante superiora illa, 'Ipse in colloquium sollicitatus.' Sed verba 'eisdem telis' indicio sunt Florum putasse in eod. colloquio, quo pater cæsus est, etiam filium interfectum fuisse, quem jam ante in prælio cecidisse tradunt Plut. et Appian.

Quo quemque rapuit fuga] Sic ap. Curt. 3, 11, 12. 'Qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt.' Freinsh. Liv. xxxviii. 27. 'Qua quemque impetus tulit, fugerunt.'

Vix nuntium cladis retulerunt] Sic olim in clade Cyri a Scythiis accepta, 'etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantæ cladis superfuisset.' Justin. 1, 8, 12. Excerptum Velleii ex Gallica historia, quod Lazius reperit, et genuinum credidit, repugnante Welsero in Vindelicis, p. 147. 'Legionem divinam, ut ne nuntius superesset, funditus deleverunt.' talia quidem passim occurrunt in

auctoribus. Vide Sen. de Ira, cap. 1, 11, 4: Willerm. Tyrens. 12, 10. Quanta porro hæc fuerit clades, satis explicat Appian. Bell. Civ. 2. p. 438. a: 'Nam ex centum millibus vix decem millia refugerunt in Syriam.' Adde Hist. Misc. 4, 5. Freinsh. Vid. ad n. 2.

§. 11 *Caput ad Regem reportatum*] Quando fuit ablatum ut reportandum fuerit? Optime Ryck. *Caput ad Regem deportatum*. Sic 'deportare victoriam' veteres dixerunt, pro quo vulgus nunc 'reportare victoriam.' Ceterum cum hic de ludibrio capitis Crassi recisi loquatur Florus, nullus dubito quin verba, quæ paullo ante præcesserunt, *Sic quoque relatum caput ludibrio hosti fuit*, a mala manu fuerint inserta loco valde alieno, eaque sint delenda. Græv. Recepta lectio, mea sententia, non deterior est ea, quam habet Cod. Ryck. 'Reportari,' ut 'referri,' dicuntur etiam ea, quæ ante ablata non sunt. 'Spolia opima Feretrio Jovi reportata' dicit Flor. I. 1. 12. et I. 12. 9. Et III. 7. 6. 'Nihil amplius ex tam famosa victoria, quam cognomen Creticum reportavit.' Justin. xxxiv. 2. 'Vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt.' Virg. III. G. 374. de Thracibus cervos, vix summis cornibus e mole nivium exstantes, interficientibus: 'Graviterque rudentes Cædunt, et magno læti clamore reportant.' Et VII. Æ. 167. 'Nuncius ingentes ignota in veste reportat Advenisse viros.' Ubi Servius: 'Aut *re* vacat, aut *re* pro *ad* posnit, ut sit *adportat*.' Itaque non semper 'reportari' dicuntur, quæ ante ablata sunt. Nec ulla ratio est, cur præpositioni *re* in hoc verbo magis tribuenda sit hæc significatio, quam in 'refero,' 'recipio,' 'reddo,' et aliis. Ita: 'Mulier revulsam militis caput ad maritum suum retulit,' Flor. II. 11. 7. 'Relata proscriptorum capita,' Suet. Cæs. XI. At ea ante ablata

non erant. Hæc si recta sunt, ut sunt, nihil necesse est hic *deportatum* scribi, pro *reportatum*. Et sic videbatur Perizonio, qui in libro suo scripserat: *Reportatum*, ut relatum. *Reportare victoriam*, pro, deportare rursus damnat clariss. Græv. ad Cic. II. Agrar. 23. et loca veterum, quæ illam locutionem firmare videantur, corrupta esse dicit. Sequitur Mercerum, qui ad Tac. II. A. 26. scribit, 'deportari lauream' dicendum esse, non 'reportari:' quia 'deportantur, quæ portata fuerant.' Contra Sciopp. in Infam. Famian. p. 107. reprehendit Stradam, qui 'relatam victoriam' dixerit, quum Latinius potuisset 'reportatam,' ut Cic. pro Leg. Manil. III. 'Etenim adhuc ita vestri cum illo Rege contenderunt Imperatores, ut ab illo insignia victoriæ, non victoriam reportarent.' Sed hunc recte refutavit Borrich. pro Strada §. 24. Merceri rationem autem, cur non sit dicendum 'reportare lauream,' nullius momenti esse, intelligi potest ex iis, quæ dixi. Quæ leguntur in superioribus, *Sic quoque relatum caput ludibrio hosti fuit*, ibi omnino importuno loco posita sunt. Sunt tamen in o. s. præterquam in Ryck. cujus scriba post 'ducis,' quod est ante 'barbari,' transierat ad ea, quæ leguntur post *filium ducis*, omissis intermediis: quem errorem etiam alibi ab eo admissum notavi. Toll. quoque Fort. XXIX. ab elegantia Flori alienum esse putat eadem bis inculcare, ob eamque causam hæc priore loco delenda censet. Probo: non item, quod mox legit: *Sic quoque recisum cum dextera caput relatumque ad regem, ludibrio fuit*; et quod ea, quæ leguntur n. 10. 'Reliquiæ infelicitis . . .' in fin. cap. post 'ureretur' rejicit.

Aurum enim liquidum in rictum oris infusum est] Quod ipsum modo acciderat Aquilio, ut refert Appian. Mithrid. p. 184. et Plin. 33, 3, 13. qui bellum epiphonema addit: 'Hoc pa-

rit,' inquit, 'habendi cupido.' Simile exemplum in Gestis DEI per Francos, quæ Bongarsius edidit, part. 2. p. 238. m. Videntur autem hi reges a Scytharum Regina docti, quæ 'caput Cyri amputatum in utrem humano sanguine repletum conjici jussit, cum hac exprobratione crudelitatis, Satia te, inquit, sanguine, quem sitisti, cujusque insatiabilis semper fuisti. Justin. 1, 8, 13. Sic equites Hungari, qui Geysam et Ladislaum fratres, contra Salomonem Hungariæ regem secuti fuerant, cadaver Vidi, qui bellum id conciverat, mulctarunt. 'In patefactum' enim 'pectus pulverem objecerunt, eoque oculis opplevērunt, exclamantes: Nunquam, Vide, tui oculi honoribus ac donis satiari potuere: conjecta nunc terra avidum pectus et lumina exple.' Bonfin. Dec. 2. lib. 3. in fine. Indi sive Americani Hispanis aurum sic infuderunt. Benzoni Hist. del Mondo Nuovo lib. 1. p. 49. Item Sigismundus Imp. Piso Florentino. Bonfin. 3, 3. Exemplum avaritiæ post mortem alio modo exprobratæ est Ruffinus, cujus 'manum abscissam ubique per urbem circumgestarunt, ab occurrentibus petentes, insatiabili stipem darent,' Zosimus lib. 5. Quod venuste suo more describit Claud. in Ruffin. 2, 436. Freinsh. Plutarch. et Appian. nihil de hac re produnt. Dio ita a quibusd. relatum esse scribit. Non recte Servius ad Virg. VII. Æ. 606. 'Captus cum filio est, et necatus infuso in os auro, cujus amore pugnaverat.'

In rictum oris infusum est] Ryck. in rictum oris effusum est: forte *offusum est*. Græv.

Ureretur] Ita editio Vineti, neque secus antiquissima: *intermediæ, uteretur*. Grut.

CAP. 12 Perverterat Florus ante historiarum et temporum ordinem, cujus facti caussa supr. 2, 19, 5. et in hac Anacphalæosi rationem assig-

nat, ut scilicet hos populi Romani omnes motus domesticos, separatos ab externis justisque bellis ex ordine prosequatur. Continet autem hoc caput compendiose materiam 17. capitum immediate præcedentium, et 13. immediate sequentium. Plura ex his quæ hoc capite continentur, lege ap. D. August. Civ. 3, 26. *Camers*.

§. 2 *Pastoriarum illius sectæ integritas*] Justin. ita de Scythiis, 2, 2, 15. 'Plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his (Græcis) cognitio virtutis.' Tac. G. 26, 1. 'Fœnus agitare, et in usuras extendere, ignotum: ideoque magis servatur, quam si vetitum esset.' *Freinsh.* 'Sectam' pro ratione et instituto vitæ dici, notum est. Hic 'sectam' vocat homines ipsos, sectam, i. e. vitam pastoriæ et rusticæ, quæ omnium maxime sincera et innoxia est, sequentes.

Pænorum hostium imminens metus] Vide Aldum Manutium, de Quæsitis per Epist. 2, 9. cui adde Vell. 2, 1, 2. Claud. Bell. Gild. Eleganter Juv. 6, 291. 'Nunc patimur longæ pacis mala: sævior armis Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.' Elucet igitur hinc, quam prudens fuerit Nasicæ consilium, de quo supr. 2, 15, 8. Seite autem *Camers* explicat Auctorem dicere, mala sequentia ex otio accidisse Romanis, Appiique Claudii dictum ex Val. M. 7, 2, 2. citat: 'Negotium populo R. melius quam otium committi.' Huc igitur respexerit Catullus, Carm. LI. cum cecinit: 'Otiū reges prius et beatas Perdidit urbes.' Non sunt hinc aliena quæ notavit Bernegger. ad Justin. 20, 1, 1, et 16, 4, 3. *Freinsh.* Liv. 1. 19. 'Positis externorum periculorum curis, ne luxuriarentur otio animi, quos metus hostium disciplinaque militaris continuerat.' Et xxxiv. 9. Disciplinam 'inter validiores optime timor continet.' Sall. Ju. XII. 'Ante Carthaginiem deletam metus hostilis in

bonis artibus civitatem retinebat.'

§. 3 *Ut claritate*] V. e. et *celeritate*, quod et in Pal. 1. secundus enim, in *claritate*. Gruter. Haud obscurum est, ex priori scriptura legendum *celebritate*. *Freinsh.* *Celeritate* etiam Berol. et Duisb.

§. 4 *Armenios et Britannos*] Ryck. *Armenos et Britannos*: ut a Germania Germanus, sic ab Armenia Armenus. Græv. Hoc receperunt postremi Editores. Etiam inf. iv. 2. 8. Ryck. et Pal. 2. *Armenos triumphos*, et iv. 12. 42. Duisb. Voss. 3. et v. e. cum *Armenis*. In Mela quoque 1. 2. scripti quidam habent *Armeni*. Alii omnes tam Græci, quam Latini, 'Armenius' dicunt, non 'Armenus.' Et in Nummis REX ARMENIIS DATUS. Eruditiss. Cortius in Sall. Ju. XVIII. 4. et 9. c. Mss. quibusd. edidit *Armeni* et *Armenis*: non quod dicatur 'Armenus,' sed quod Sallustius pro duplici unum scribere soleat. Mox Pal. 1. in usus, Naz. *adquæsisse*: de quo vid. ad 1. 7. 2. Ryck. Magl. Fran. Edd. B. S. P. J. et A. *acquisisse*: v. e. *acquisivisse*. Sententia Flori est: Ex victis his gentibus, quarum magna et clara erant nomina, plus gloriæ existimationisque, quam utilitatis, imperio accessisse. Paulo post Salm. in exemplari suo scripserat *ac decorum*. Ita quoque alii o. s. et v. e. Deinde etiam Duisb. Fran. Voss. 1. 3. et v. e. *ac miserandum*. Pro toto inter se *Senatu Perizon*. legebat *totumque i. s. Senatū*. Quis enim, inquit, dimicavit cum senatu, nisi ipse senatus inter se?

§. 6 *Ac nescio an satius*] Vide omnino Discursuum Gruteri in Tacitum decimum octavum. *Freinsh.* Egrege in hanc sententiam ipsa Roma ap. Claud. Bell. Gild. 'Heu prospera facta! Quid mihi septenos montes, turbanque dedisti, Quæ parvo non posset ali? felicior essem Angustis opibus: malle tolerare Sabinos, Et Veios: brevior duxi [In Erratis legitur

Et Veios brevior duri.] securius ævum. Ipsa nocet moles, utinam remeare liceret Ad veteres fines, et mœnia pauperis Anci. Sufficerent Etrusca mihi, Campanaque culta, Et Quincti Curique seges, patriæque petenti Rusticus inferret proprias dictator aristas.' Hinc et Naz. in Paneg. Quo major Roma, eo miserabilior. Græv. 'Nescio an,' 'haud scio an,' 'dubito an,' speciem dubitationis, sed plerumque significationem adfirmandi habent. Liv. II. 2. 'Nescio an nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo modum excesserint:' i. e. fortassis modum excesserunt, puto eos modum excessisse. Cic. III. Off. 2. 'Quod cum omnibus est faciendum, tum haud scio an nemini potius, quam tibi.' Sen. ad Helv. XII. 'Nescio an eo lætiores sint [pauperes] quo animus eorum in pauciora distrahitur.' Add. Liv. XXIII. 16. Cic. pro Ligar. IX. et Quintil. XI. Inst. Orat. 1. Interdum tamen simpliciter significatione dubitandi dicuntur. Plin. VI. Ep. 21. 'Nescio an noris hominem, quamquam nosse debes.' Vid. Manut. ad Cic. IX. Ep. Fam. 9. 14. et 15. Schulting. ad Sen. Controv. II. et Vorst. de Latin. mer. Susp. c. XXVIII. Paulo post Voss. 3. et Edd. vett. post primam usque ad Vinetum contentum fuisse: ceteri scripti et v. e. contento fuisse, quod propter sequens 'dominanti' hic retinendum est. Vid. de hoc genere loquendi Voss. de Construct. c. XX. Heins. ad Ov. Ep. Hypermn. 64. et Nuc. 107. et Perizon. ad Sanct. Min. II. 6.

In Italia sua] Quidam Impr. Italia sua, non minus bene: nisi forte melius sit, Italiae suæ. Freinsh.

Viribus suis] Horat. Epod. 16. 'Suis et ipsa Roma viribus ruit.' Camers. Propert. III. 11. 60. 'Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.' Add. Augustin. XVIII. de C. D. 45. et Rupert. ad h. l.

7 *Furores civiles]* 'Furor,' 'furere,' et 'furiosus' sæpe dicuntur de perniciosis civibus, qui seditiones et bella civilia movent. Inf. III. 16. 4. 'Furor' Apuleii. IV. 2. 2. 'Furor Cæsaris et Pompeii,' et ib. n. 75. 'Furor civium.' Vid. Manut. ad Cic. x. Ep. Fam. 11. et Gronov. ad Liv. II. 34. Hi enim similes sunt furiosis, qui ipsi sua viscera laniant. Unde turbarum et bellorum civilium auctores 'in viscera sua armari' et 'converti' dicuntur. Virg. VI. Æ. 833. 'Neu patriæ validas in viscera vertite vires.' Justin. III. 2. 'Græcia omnis in duas divisa partes ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit.' Add. supr. II. 19. 4. et ibi Freinsh.

Nimia felicitas] Inf. 4, 2, 8. 'Causa tantæ calamitatis eadem quæ omnium, nimia felicitas.' Sen. Epist. 91, 14. 'Cladis caussas, si alia deficiunt, nimia sibi felicitas invenit.' Fr.

Syria] Vide omnino notas Berneggeri ad Justin. 31, 8, 9. et 36, 4, 12. ipsumque Justin. 2, 14, 6. et Plin. 34, 7, 2. Nec non Piccartum, Obs. Historicopol. 18, 4. Idem. Et Catonem ap. Liv. XXXIV. 4.

Ille opes] Add. Curt. 3, 2, 15. Diod. lib. 36. ap. Vales. 'Ἐπράπησαν γὰρ οἱ νέοι μετὰ τὴν ἐκ τῶν πολέμων ἀνεσιν εἰς τρυφὴν καὶ ἀκολασίαν, χορηγὸν ἔχοντες τὸν πλοῦτον παῖς ἐπιθυμίαις. Freinsh.

Mersamque vitis suis] Petron. carm. de Bell. Civ. 'Hoc mersam cœno Romam.' Idem. Add. Heins. ad Vell. II. 91.

§. 8 *Quam luxus fecerat]* Luxu in omnibus libris calamo exaratis, et vett. excusis. Salm. Quam luxu fecerat] Sic edidi, volentibus o. Pall. et ed. vetustissima. Similis locutio in Liv. 2, 34, 12. 'Rapiant frumenta ex agris nostris, quemadmodum tertio anno rapuere: fruuntur, utantur annonæ, quam furore suo fecere.' Ubi tamen non dubitem rescribere, quam

furto suam fecere. Sic Apul. Met. 7. pag. 223. 'Pistor ille, qui me pretio suum fecerat.' Prius erat, *quam luxur fecerat.* Adde inf. 4, 1, 1. *Freinsh.* Sic in omnibus libris calamo exaratis et omnibus excusis haberi Salm. prodit. Ryckianus tamen cum plerisque edd. *quam luxur fecerat.* Nec tamen hunc librum tot aliis obduco; sed hæc noto ut cognoscatur vulgata lectionem non tam ex editorum ingenio profectam esse, quam ex libris nonnullis vetustis, quos tamen illis non præfero. *Græv. Luxur* etiam plerique alii scripti, sed Voss. 1, 2. *luxur.* Voss. 3. *luxur a luxur effecerat.* Vir doctus ad Sall. Cat. XIII. videtur putare Florum loqui de iis, qui famem non exspectabant, sed inritamentis quibusdam arcescebant ac faciebant, quos Sall. l. d. 'famem luxur antecapere' dicit. Non credo ad eos pertinere hunc locum. 'Fames' est egestas. Terent. Phorm. prol. 18. 'Ille ad famem hunc studuit rejicere.' Ad hanc populus reciderat luxur, quem semper egestas comitatur. Sic Flor. inf. iv. 1. 1. de Catilina, ubi plura in hac sententiam ap. Camert. et Freinsh. et ap. Barth. ad Claud. i. in Rufin. 35. De loco Livii, quem hic tentat Freinsh. aliter sentit Gronov. ad Liv. Paulo ante Magl. a prima manu habebat, *Unde enim populus a Trib.* deinde adscriptum erat *Romanus.* Potest non minus hic abesse, quam aliis locis, quibus inculcatum esse ostenderunt Viri docti. Vid. III. 9. 3. et III. 14. 3.

Apuleiana] Ita Ryck. Toll. Duisb. Fran. et edd. vett. præter Beroald. usque ad Vin. et Stadium, qui geminare maluerunt p: quod etiam postrema Editio habet. Ap. Polyb. Dion. Plut. et Appian. semper est *Ἀπουλεύιος.* In Fastis 'Appuleius,' e quibus ita ubique in Liv. scribit, et etiam nummorum veterum auctoritatem advocat Sigon. ad Liv. Epit. v. In aliis Inscriptionibus sine discrimine 'Ap-

Delph. et Var. Clas.

puleius' et 'Apuleius.' Infra cap. 16. iidem s. et e. rursus *Apuleius*, quod ibi Salm. quoque e suis scripserat. *Graciana* etiam Duisb. Fran. et v. e. Et sic fere ubique in iisd. ut et *Græcus.*

§. 9 *Regnare jussus a Senatu eques*] Quale hoc sit, non intelligo: quis enim ita intelligat, senatum ipsum jussisse equites regnare? Diu hic hæsissem, nisi me cito exsolvisset illæ optimæ membranæ, in quibus legi, *judiciariis legibus divulsus a senatu eques*: sed in iisdem lacuna erat statim post 'Appuleiana seditio;' quid olim fuerit, non conjicio: puto tamen nihil aliud fuisse quam 'unde,' et sensum sic haberi integrum, *Unde judiciariis legibus divulsus a senatu eques, nisi ex avaritia, &c.* cap. seq. 'Quid ad jus libertatis æquandæ magis efficax, quam ut, senatu regente provincias, ordinis equestris auctoritas saltem judiciorum regno niteretur?' *Salm. Regnaret*] Apposite: 'nam,' quod Memmius ait, ap. Sall. Ju. 31, 32. 'impune quælibet facere, id est, regem esse.' Jam autem tale erat 'judiciorum' hoc 'regnum,' ut iterum appellat Noster, 3, 13, 3. ut ea 'potestate subnixi, fata fortunasque principum haberent in manu:' inf. 3, 17, 3. Totum autem locum sic edidimus, ut erat in veteri quodam impresso, quem diligenter collatum fuisse bonæ notæ Mss., multis argumentis deprehendimus. *Freinsh.* Optime Freinsh. ex ed. vetere reposuit *regnaret*, cum in omnibus aliis edd. et Mss. sicut et in Ryck. pessime legeretur *regnare.* Reliqua ex vett. membranæ bene constituit Salmasius, cui adstipulantur Ryckianæ. *Græv. Regnaret* et *divulsus* etiam Berol. si hic diligens fuit Tollius: *divulsus* quoque Ryck. et Voss. 3. *divissus* Flor. *seditio judiciariis legibus jussus* Voss. 2. ceteri scripti et v. e. *regnare*, et *jussus.* Aliæ Edd. vett. *Unde regnaret de judiciariis legibus divulsus*, et rursus aliæ *Unde ut regnaret*, interque eas

Flor.

2 K

Ald. a qua etiam abest *de*. Alia huc pertinentia vid. ad cap. seq. n. 6. Perizonius retinebat *regnare*, scil. flagitare, quod e superioribus repetendum putabat.

Judicialiis legibus] De quibus latius Liv. 70, 71, 97. Appian. Bell. Civ. lib. 1. Plut. Gracchis. Ascon. in Divinationem Ciceronis. Sueton. Cæsare, 41, 5. (ubi Berneccerus) et noster mox Auctor. *Vinetus*. Adde Tac. 11, 22. Plin. 33, 2, 6. Ex quibus auctoribus latius apparet, quantum e rep. petendum sit istis legibus, quantumque turbarum sæpius in urbe concitaverint. Vides etiam Sigonius de Antiquo Jure Italiæ, 2, 18. Fr. Add. rursus cap. seq. n. 1. et c. 17. n. 3.

Vectigalia reip.] Inf. 3, 17, 3. 'Vectigites Rom. interceptis vectigalibus suo jure peculabantur rempublicam.' Freinsh.

Promissa civitas Latio] Per Drusum inf. 3, 17, 6. *Idem*.

§. 10 *Ex abundantia familiarum*] Aliquot exempla huic rei congecit Arnisæus, de Rep. 1, 3, 29. Quibus junge notam Bernecceri ad Justin. 18, 3, 6. e. et Nostrum supra, 1, 21. Item Athenæum Casaub. p. 264, et 265. Auctori belle accommodes verba Plinii, 33, 1. 'Hoc profecere mancipiorum legiones, et in domo turba externa, ac servorum quoque causa nomenclator adhibendus.' Juvenalis, 14, 305. vocat 'cohortes.' Seneca pater Controv. 2, 9. et Petronius, 'greges servorum,' et 'ancillarum greges' idem Sen. pater Epit. Controv. 2, 7. Filius, de Tranq. Animi, cap. 8. 'exercitus.' Tac. 12, 65, 1. 'agmina:' et 14, 44, 6. G. 38. 1. 'nationes.' Cf. Ammian. 17, 27. et Tac. 4, 27, 4. *Idem*. Addit Rupertus Lips. 11. de Magnit. Rom. ult. et ad Tac. 111. A. 53. Vid. etiam Reines. ad Petron. xxxvii. et Sen. de Brev. Vit. xii. Perizonius præcedentia melius, mea sententia, ita distinguet: *Quid autem? Bella servilia unde*

nobis. Et eod. modo supr. 11. 6. 26. 'Quid autem? in deligendis Magistratibus quæ centuriarum sapientia?' Sic Græcos dicere *Τῆ δέ*. Ælian. vii. V. H. 14. et xii. 31. Et Terent. Adelph. 111. 5. 16. et Phorm. v. 3. 5. simpliciter, 'Quid autem?' Et 'Quid?' sæpissime ita esse ap. alios, quorum multa loca adnotaverat, emendaveratque Val. M. vii. 2. 4. et vii. 4. ext. 2. signo interrogandi post 'Quid,' et quidem posteriore loco ex auctoritate Ms. Copes. et edit. Ald. posito.

Ad conciliandum plebis favorem] Vide Lips. Saturnal. 1, 9. Plebs enim Romana talibus spectaculis ad furorem usque dedita fuit; eoque nomine passim ap. scriptores vapulat, quos inter insignis cum primis locus est, quem adscribimus ex Auctore de Caussis corruptæ Eloquentiæ, 29, 4. 'Propria et pecuniaria lujus urbis vitia pene (malim, vitia, quæ pene) in utero matris concipi mihi videntur, histrionalis favor, et gladiatorum equorumque studia.' Juv. S. 10. de pop. Romano: 'Dnas tantum res anxius optat Panem et Circenses.' Freinsh. 'Effusas largitiones ambitus' etiam C. Nep. Attic. vi. dicit. Cic. pro Cæl. vi. 'Quis in largitione effusior?'

Indulget, supplicia quondam hostium artem facit] Scripserim, *indulget, et, &c.* Ceterum simile de coquinariis, in Liv. 39, 6, 9. 'Quod ministerium fuerat, ars haberi cœpta.' Quod 'supplicia' vocat Florus, ea tempora respicit, 'cum sotes ferro depugnabant,' ut ait Cic. Tusc. Q. 2, 17. Freinsh. De origine horum ludorum Lips. 1. Saturn. 8. Anna Fabri hic emendat *spectaculis indulgens*. Mihi neque illius neque Freinshemii conjectura locus sanatus videtur, cujus sententiam turbat particula *quum*. Ryckius malebat, *dum spectaculis indulget, et supplicia quondam hostium artem facit*. Nec displicet: ita enim omnia planiora sunt, et hic sensus

est. Unde gladiatorii exercitus? nisi ex eo, dum ambitiosi homines frequentibus muneribus gratiam plebis captant, et id, quod olim erat supplicium hostium captorum, artem faciunt, gladiatores sub lanista doctos edentes, quum ante captivi sine arte depugnarent, Toll. Fort. xxii. legit: *nisi quod ad c. p. f. e. l. dum spectaculis indulget s. q. h., a. facit.* Non improbarem, si quis vetus liber haberet *quod.* Sed recte *dum pro cum* substitui arbitror. Et hæc etiam alibi permutantur. Vid. Gronov. ad Liv. xxv. 36. et Bentl. ad Horat. ii. Sat. 3. 211. Doctiss. Wopkens. in Adversar. ad Dictyn Tom. ii. Obs. Misc. Novar. p. 63. non placet rescribi *dum pro quum.* Cur Ryck. et Toll. ita voluerint scribi, non scio. Mihi *dum* melius videbatur convenire formæ hujus sermonis. Liv. ii. 64. 'Dum se putant vincere, vicere.' Flor. supr. ii. 2. 'Dum Parthico inhiat auro.' Et iv. 2. 84. 'Dum se putant vincere, fortius sequi ceperunt.' Add. iv. 3. 3. Horat. i. Serm. 2. 24. 'Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.' Phædr. i. 13. 'Dum vult vocem ostendere, Emisit ore caseum.' Et sic sæpe ap. alios. In iis, quæ c. Terent. Eun. iv. 4. 58. et Flor. iv. 12. 42. proferuntur, 'quum' aliter dicitur. Vellem Vir doctiss. expeditisset nexum et ordinem verborum hujus loci, in quo nunc quoque nonnihil hæreo.

§. 11 *Speciosiora vitia tangamus*] Vetis illa, quam laudavi sæpius, editio, *sp. usi ea tang.* unde legerim *spec. ulcera tang.* Freinsh. Non adscientior Tollo l. d. contra omnes libros delenti *vitia*, tamquam glossam. *Speciosa vitia* sunt speciem quamdam pulchri et virtutis habentia, et specie umbraque virtutis fallentia. Sall. Cat. xi. e quo loco etiam Rupertus recte defendit scripturam vulgatam contra Freinsh. 'Sed primo magis ambitio, quam avaritia, animos hominum exercebat: quod tamen vitium

propius virtutem erat.'

Ambitus honorum ab iisdem divitiis] Sall. Cat. 10. 3. 'Primo pecuniæ, dein imperii, cupido crevit: ea quasi materies omnium malorum fuere.' Nam, ut ait Tac. H. 2, 38, 2. 'rebus modicis æqualitas facile habebatur.' Freinsh.

Atqui] Malim, *atque.* Idem. Ita Ryck. et Magl. et mox Reg. Q et Magl. *atque hæc Cæsarem.* Nihil muto. 'Atqui' non semper est adversantis, ut hic accepit Freinshemius; sed præcedente interrogatione sæpe declarat et confirmat ea, quæ dicta sunt. Vid. Cic. ii. de N. D. 7. et pro Milon. iv. et xv. Naz. hic *atquin inde*, et deinde *adquin hæc Cæs.* ubi Ryck. quoque *atquin h. C. Panilo* post Tolloius quoque legend. putabat *atqui hæc Catilinam*, quemadmodum in aristapodosi præcedentis et sequentis sententiæ. Non male.

§. 12 *Apparatus conviviorum*] Obvia ubivis exempla, quæ recensere piget. Vid. tamen Lips. Admirand. 4, 7. Freinsh.

Largitio] Ryckius et Perizonius adnotarant Gronovium legere *sumptuosa luxuria.* Sane *largitio*, quæ pertinet ad concilianda studia plebis, et emenda suffragia, non bene videtur conjungi cum sumptibus conviviorum privatorum, et Florus jam ante de ea dixerat. Sed *luxuria* longius abijt ab omnium librorum scriptura, ad quam propius accedit *largitas*, quæ et ipsa interdum effusa et prodiga est. Terent. Adelph. v. 9. 28. 'Quod proluvium? quæ isthæc snbita est largitas?' Sed fortassis nihil mutandum est: nam 'largitio' etiam de privata liberalitate dicitur. Vid. Cic. ii. Off. 15.

§. 13 *Catilinam patriæ suæ impegit*] Expunxi vocem, quæ erat in aliis ed., suam Pall. et v. e. nam ante, *Catilinam hostem patr. s. impegit.* Grut. Nulli scripti habent *hostem.* *Patriæ impegit* Freinshem. in Ind. interpre-

tatur, contra patriam impulit. Sed Florus indicat Catilinam propter magnitudinem aeris alieni in eam necessitatem compulsum, et quasi coactum, ut arma patriæ inferret: quemadmodum Cæsar ap. Suet. Cæs. xxvii. dicebat, iis, 'quos major criminum, vel inopiæ luxuriævis vis urgeret, quam ut subveniri posset a se, plane bello civili opus esse.' Nam *impingere* vim graviores notat. Liv. xxvii. 18. 'Hostem expulerunt loco, et cum cæde magna in aciem altiori superstantem tumulto impegere.' Quintil. Decl. xix. princ. 'Ardor ille, qui me modo impegit in filium, ipsa sui immanitate consumtus est.' Sen. Herc. F. v. 991. 'Quo se cæcus impegit furor?' Vid. ibi Gronov. et quæ Docti adnotarunt ad Sil. i. 647. Mox Toll. non sine ratione delendum censet *venit*. Sed hoc jam ante Annæ in mentem venerat.

§. 14 *Separatos ab externis justisque bellis*] Vide supr. 2, 19. Freinsh.

CAP. 13 Ab h. cap. incipit Liber quartus in altero Palatino: titulus capitis conceptus in vetustiss. libro, *De Legibus Gracchanis*. Salm. Hinc orditur librum quartum Pal. 3. et ed. antiquissima: nec male. *Grut.* Consentit cum his Cod. Duisb. Titulum hujus Capitis a Grævio esse opinor. In Gruteri, Freinshemii, aliisque recentioribus Edd. erat, *Seditiositas Tribunicia potestatis*. Non scio quis tam belli tituli auctor sit, quem in Gruteriana primum inveni. Sed non utimur liberalitate illius, quisquis ille fuit, qui nobis de suo largiri voluerit vocem Latinis, ut hic bene adscripserat Ryckius, incognitam. In Reg. Q erat *Seditiones*: in Ryck. *Causæ seditionum*. In Reg. F, Duisb. Fran. et v. e. nihil scriptum erat, quod sequutus est Vinetus. Ceteræ edd. vett. et Camertis, Stadiique habent *De Legibus Gracchanis*.

Tribunicia potestas] De tribunicia potestate lege Fenestellam, tit. 25,

et quos ibi citavimus. Huc faciunt quæ supra, i. cap. 23. annotata sunt. Gracchanas leges tres fuisse constat: Frumentariam, ut scilicet semis et triente frumentum plebi daretur: Agrariam, ut nemini liceret ultra 50. [immo 500.] telluris jugera possidere: Tertiam, ut equester ordo his tantum virium in senatu haberet, quam senatores ipsi. Statnerat enim ut 300. senatores essent, equites 600. Sic enim equestrem ordinem, cum senatu consentientem, corrumpere nitebatur. Auctores sunt, Liv. 58. et 60. et Appian. Bell. Civ. lib. i. Agraria Lex quando, et a quo, primum lata, docet Liv. 2, 14, 4. quam tandem M. Tullius penitus sustulit. Extant plures Cic. Orationes. Quæ mala ex Agraria Lege sequantur, docet idem Cic. Off. 2, 21. *Camers.* De Legibus Agrariis Sigon. ii. de Ant. Jur. Civ. Rom. 18. de Frumentariis Lips. i. Elect. 8.

§. 1 *Causas*] Editio mea vetus, *caussa*: unde suspicari licet ita legend. *Seditionum omnium causa tribunicia potestas*: ut illud, *excitavit*, abjiciatur: quod certe stylum Auctoris non mediocriter resipit. Sic enim Ille, 2, 6, 1. 'Post primum Punicum bellum vix quadriennii requies:' et 1, 17, 1. 'Hactenus P. R. cum singulis gentium; mox acervatim: tamen sic quoque par omnibus:' amat, inquam, Noster ellipticas istas loquendi formas. Freinsh. Ed. Sab. habet *cū*, i. e. *causa*. Perizonio non mala videbatur conjectura Freinshemii. Nec multum abest, quin eam probem. Nam hic est genius stili hujus Scriptoris. Vid. ii. 14. 3. ii. 15. 3. iii. 21. 6. et iv. 2. 8.

Tribunicia potestas] Idem queruntur Quintius Cos. ap. Liv. 3, 19. Coss. ap. eund. 4, 2. et App. Claudius ap. eund. 5, 3. Freinsh. De ea iisdem prope verbis Liv. iii. 9. 'Potestatem istam ad singulorum auxilium, non ad perniciem universorum

comparatam esse.' Ceterum Sall. Cat. xxxviii. eos, qui a Senatus partibus stabant, in eadem causa ponit, in qua Florus Tribunus pl. 'Per illa tempora,' inquit, 'quicumque Rempubl. agitavere, honestis nominibus, alii sicuti jura populi defenderent, pars, quo Senatus auctoritas maxima foret, bonum publicum simulant, pro sua quisque potentia certabant.' Deinde Regg. et Voss. l. 2. *populi ad favorem*, quod e suis quoque scripserat Salmasius.

§. 3 *Recipere plebem jus suum*] Quodnam erat illud jus, quod eriperant plebi nobiles? Agri et possessiones qui jus possint dici, quamvis jure habeantur, equidem nullus video. Hoc et Frid. Gronovius plurimos ante annos recte observavit, ac censuit scribend. esse: *recipere plebem rus suam*, hoc est, suos agros. Agit enim de Legibus Agrariis. Inferius in h. cap. 'Reduci plebs in agros unde poterat sine possidentium eversione?' cap. seq. 'Quia depulsam agris suis plebem miseratus est.' N. Heinsius ejusd. est sententiæ, sed præterea recte vidit aliquid excidisse, ac forte Florum reliquisse: *rus suis possessum a patribus*: quod valde blanditur. Non enim soli patres tenebant avitas plebis possessiones, sed et equites, et multi opulenti homines plebei: et 'patribus' est, a majoribus suis. Græv. Toll. Fort. xxii. se vulgatam lectionem a doctiss. Virorum suspicionibus vindicare dicit, duobus locis Sallustii. Eorum alter est e Cat. xxxviii. in superiore animadversione descriptus; alter e Jug. xxxi. 'Sed sane fuerit regni paratio, plebi sua jura restituere.' Poterat etiam adhibuisse verba Justini v. 3. 'Se cum exercitu venturum, recepturumque a quadringentis jura populi, ni ipsi redderent.' Sed hæc ab re aliena sunt, nec jura plebis, quæ Tribuni defendebant adversus Patres, a quibus ea imminui criminabantur, ut

contra Patres sua jura a Tribunis, ad h. l. quidquam pertinent; in quo de Legibus Agrariis, et agris plebi ereptis per eas recuperandis agitur. *Rus suum* cum Gron. et Grævio legend. esse etiam Perizonius hic scripserat; quorum et Heinsii judicio ego paullo plus, quam Tollii, tribuo. Ovidius his, qui pascua publica usurpaverant, condemnatis, populum *rem suam recepisse* dicit v. F. 283. 'Venerat in morem populi depascere saltus: Idque diu latuit, pœnaque nulla fuit.' Et mox vs. 289. 'Rem populus recipit: mulctam subiere nocentes.' Eod. errore *suum jus* scribebatur in l. 23. §. 2. C. de Agricol. 'Nemini autem liceat vel adscripticium, vel colonum alienum, scienti prudentique in suum jus suscipere:' quod Cujacius emendavit in *suum rus*. Id. Toll. delet a *patribus*, ut glossam. Possent abesse. Sed Florus *Patres*, mihi puto, dicit, quod plerique possessores agrorum, nobilesque ac divites, qui vel furtim agrum publicum occupasse, vel tenuiores cives privato expulisse dicebantur, e Senatu, vel certe e factione Senatoria erant. Heinsius pro conjectura sua adposuerat e Liv. xl. 17. 'Masinissa paterni regni agrum se et recepisse, et habere jure gentium aiebat.' Et e Cic. ii. Agrar. 30. 'Vobis gleba nulla de paternis atque avitis possessionibus relinquatur.'

§. 4 *Extorris aris ac focus ageret*] *Ageretur*, Pall. sed melius excusi. Hæc periodus tamen tota mihi videtur ex loco penitus exsecanda, cum paulo post iisdem verbis concepta sequatur sno et magis idoneo loco: idem senties, si ordinem et seriem verborum Flori consideres. *Quid tam justum, quam recipere plebem jus suum a patribus? Quid tam æquum, quam inopem populum vivere ex ærario suo? Quid ad jus libertatis æquande magis efficax*, &c. Salm. Quibus hæc periodus tota videtur exsecanda, tan-

quam quæ iisdem concipiatur verbis cap. seq., Auctoris partitionem exsecant: pertinet enim hæc sententia ad ll. agrarias; ut sequens ad frumentarias; tertia deinde ad iudiciarias: quod ipsum tam clarum est, ut pudeat monere: sequenti cap. isthæc plane esse supervacua, omnia fere vociferantur. Et hæc quidem adhuc mea est opinio; eam mutare paratus, ubi rationes audivero. *Grut.*

Aris ac focis] Ita quidem scripsere, quibus nefas putabatur isthæc duo dirimi, quod alias solerent conjungi. Sed huic loco nihil cum aris: quin igitur *agris* rescribendum sit, non dubito, nec quisquam, puto, dubitabit. *Freinsh.* ‘*Aras ac focos*’ sæpe quidem conjungunt Veteres; sed alia significatione: nam per ‘*aras et focos*’ intelligunt omnia divina et humana; ut in noto illo, ‘*Pro aris et focis pugnare*:’ quæ expositio huic loco convenire non potest. Et recte animadvertit Anna, fortassis ne Latine quidem dici *extorris aris*. *Extorris agris* autem, quin bene dicatur, ut ‘*Extorris agro Romano*’ Liv. xxvii. 37. ‘*sedibus*’ Id. xxxii. 13. ‘*patria*’ Sall. Jug. xiv. ‘*finibus*’ Virg. Æn. iv. 616. nemo dubitat. Nec veteres in hac re *aris*, sed *egros* memorant. Flor. cap. seq. ‘*Depulsam agris suis plebem*,’ et iv. 5. ‘*Depulsos agris colonos*.’ Cic. ii. Agrar. 31. ‘*Exturbari et expelli plebem ex agris*.’ Et Sall. Orat. ii. de Republ. Ordin. ‘*Ubi eos (plebem) paulatim expulsos agris inertia atque inopia incertas domos habere coëgit*.’ Et *foci* bene junguntur *agris*: nam plebs rustica plurimum in agris habitabat. Unde Tribuni pl. ap. Liv. vi. 36. queruntur, ‘*plebeiis hominibus vix ad tectum necessarium, aut locum sepulturæ, suum patere agrum*.’ Itaque etsi omnes libri habent *aris*, tamen non dubito præferre *agris*. Et hoc jam ante Freinsh. etiam Barthio in mentem venisse intelligi potest

ex ejus Lib. xxxiv. Adv. c. 10. ubi de voce ‘*extorris*’ agens verba Flori ita describit: *extorris agris ac focis*.

Ageret] Sic Pal. 1. At 2. et 3. *ageretur*: minus recte. *Grut.* Optimum iudicium: non enim hic de conservanda in agris plebe, sed reducenda in eos quæritur: ut oporteat ejectionem intelligi. Diversum in Suet. Aug. 12, 3. ‘*Nursinos extorres oppido egit*.’ *Freinsh.* *Ageretur* etiam Florent. et Magl. Hoc probasse videbatur N. Heinsius: adscripserat enim loca quædam Livii et Justinii, in quibus est ‘*agere aliquem extorrem*,’ ‘*agere in exsilium*,’ ‘*in exsilium actus*,’ et ex Ov. ‘*Exsul ager*.’ Sequor *Grut.* et Freinsh. Virg. Æn. v. 51. ‘*Gætulis agerem si Syrtibus exsul*.’ Justin. iii. 3. ‘*Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exsilium egit*.’

§. 5 *Vivere ex arario suo*] Nam ex isto depromebatur pecunia, qua cõmeretur frumentum, quod postea vilissimo pretio vendebatur plebi. Vide de tota hac re, Frumentaria Romanorum largitione, librum Vincentii Contareni. *Freinsh.* Et Lips. i. Elect. 8.

§. 6 *Judiciorum regno*] Vide supr. 3, 12, 13. *Freinsh.* Qui in Ind. docet *regnare et regnum* sæpe de his dici, qui in libera Republ. impotenter utuntur potestate. Liv. xxxiii. 46. ‘*Judicium ordo ea tempestate Carthagine dominabatur... Res, fama, vitæque ordinum in illorum potestate erat... Horum in tam impotenti regno (neque enim civiliter nimis opibus utebantur) Prætor factus Annibal*.’ Id. xxxviii. 54. ‘*Regnum in Senatu Scipionum*.’ xxxix. 5. ‘*Regnum consulare*.’ Suet. Cæs. ix. ‘*Cæsarem in consulatu confirmasse regnum, de quo Ædilis cogitavit*.’ Add. Freinsh. iii. 16. 3.

§. 7 *In exitium suum merces erat*] Acute: quomodo etiam Vell. 2, 22, 7. ‘*Ut sui quisque periculi merces foret*.’ Id. 2, 28, 4. ‘*Fieretque quis-*

que merces mortis suæ.' Quintil. Decl. vi. p. 18. f. 'Civis Romanorum merces fio.' Sen. de Benef. 1, 9. 'Qui pretium se sui fecit.' Petron. Carm. de Bell. Civ. vs. 50. 'Roma ipsa sui merces erat.' Claud. princ. Paneg. de Cons. Mallii Theod. 'Ipsa quidem virtus pretium sibi.' Et elegantiss. Barclains, de populo suo Siculo: 'Proditor sui et proditoris merces.' Id. plane cum Nostro dicit Val. M. 7, 6, 4. 'Quo tempore non reip. victoria quærebatur, sed præmium victoriæ res erat publica.' Freinsh. Cujus rei erat merces? Scribe: in exitium suum sui merces erat, ut Petronius de ead. re: 'Roma ipsa sui merces erat.' Ipsa respublica præda erat illorum, qui eam distrahebant. Alterum sui deglutiærat quod præcedebat suum. Græv. Sic quoque Toll. Fort. xxii. Serus ad præcepta venit. Magl. in exitium sui m. e. In Quintil. vi. Decl. 17. Viri clariss. Schulting. et Burm. rectius legunt: 'Civis Romanus merx fio.'

§. 8 Vectigalia] 'Vectigal' pecunia erat, quæ vel portus, vel venditionis, vel circumvectionis nomine exigebatur. Hinc nomina Vectigalium, Portorii, Decumarum, et Scripturæ, vel Salis et Macelli, vel Vicesimæ apud scriptores obvia sunt. 'Portoria' pecuniæ erant, quæ portitoribus pendebantur, id est, iis, qui mercedes ex mercibus devehendis aut trajiciendis exigebant. 'Decumæ' solvebant fructuum, qui agrum publicum arabant. 'Scriptura,' erat vectigal, quod ab iis pendebatur, qui silvis et pascuis publicis fruebantur. 'Macelli' nomine res omnes, quæ ad victum hominum pertinebant, comprehenderunt: ea vectigalia, ut civibus ditato ærario remissa sunt; ita 'Vicesima,' quæ ab iis, qui manumittebantur, exigebatur [de cujus origine Liv. 7, 16, 9.] semper remansit. At vectigalia provinciis sunt imposita, quæ aut certa erant, et 'sti-

pendia' dicebantur: aut incerta, quæ iis, quæ exposuimus, nominibus pendebantur, eaque publicani ad hastam a censoribus redimebant, idque quæstus sui causa, ut ea a provincialibus suo periculo exigerent, et reip. datis sponsoribus repræsentarent, atque quum publicani fere equites fuerint, et ad ipsos judicia lege Gracchi translata essent, facile erat suæ societati favendo vel ludificare locationem, vel remittere, vel redemptionis parte relevare: atque tali coitione pecuniam publicam depeculari. Stad. Vide Excerpta Vales. ex Diod. lib. xxxiv. Porro eleganter vectigalia, 'patrimonium imperii' vocat Auctor: his enim 'Resp. sustinetur:' ut ap. Tac. 13, 51, 2. Senatores Neroni, abolitionem eorum molienti, inculcant. 'Nam' (verba Tac. H. 4, 74, 2.) 'neque quies gentium sine armis; neque arma sine stipendiis; neque stipendia sine tributis, haberi queunt.' Igitur augendi potius, quam minnendi, reditus, si tamen honeste, et absque subditorum incommodo possit fieri. Pertinet huc Augusti factum, ap. Dion. lib. 56. p. 674. Adrianus tamen Cæsar SESTERTIUM. NOVIES. MILLIES. CENTENA. MILLIA. fisco debita remisit, teste veteri inscriptione ap. Grut. p. 10. n. 6. et Spartiano in Vita, cap. 7. Freinsh. Arationes et vectigalia 'populi Rom. patrimonium' ap. Cic. ii. Phil. 39. et ii. Agrar. 1. 'Suppressa' vectigalia sunt intercepta et in privatos usus conversa. 'Supprimere pecuniam,' pro, intervertere et sibi retinere, Cic. pro Cluent. xxv. et xxxvi. Et Callistratus l. 3. §. ult. D. de Jure Fisc. 'Qui partem ad fiscum pertinentem suppresserit.' Vid. Briss. de V. S.

§. 9 Reip. nervos] Sic in Tac. H. 2, 81, 2. pecuniam 'esse belli civilis nervos' dicitur Mucianus. Adde Thucyd. 2, 2, 4. &c. Freinsh. Ead. metaphora Cic. ii. Agrar. 18. 'Incidunt nervos Populo Romano, adhi-

beant manus vectigalibus vestris, irumpant in ærarium.' Et pro Leg. Manil. vii. 'Vectigalia nervos esse Reipubl. semper duximus.' Add. Cujac. vi. Obs. 19.

[Ærarium] Locus erat, in quo pecunia publica in æde Saturni custodiebatur: quod triplex apud scriptores observavi. *Stad.* Vide latius Demster. ad Antiquitates Rosini, 7, 31. *Freinsh.* Paulo post Pal. 1. in exemplari Salmasii, Berol. Duisb. et v. e. non poterat. Hoc non displicebat Perizonio, quamquam etiam unde retineri posse existimabat. Non potest ortum esse ex *in*, quod sæpe in libris vett. est pro *unde*. Mox idem malebat et jam relictas sibi, ut jam jungatur cum τῇ 'ætate.' Si quid mutandum esset, præferrem conjecturam Freinshemii.

§. 10 *Ætate, quasi hereditario jure, possidebant*] Lips. dict. cap. xix. dicit abesse Ms. sno dictionem *ætate*, quo duce deinceps conjicit, *hereditario jure poscebant*, tanquam Florus exponat, quod pro ejecta plebe dici posset: at ego alibi, in Suspicionibus, lib. 29. cap. 7. defendi lectionem vulgatam; subnixam nunc quoque Pall. trium auctoritate: arbitror enim, omnino propugnari a Floro possessores, utique cum plebis jus supra explicuerit, illis, 'Quid enim tam justum,' &c. *Grut.* Cujus opinio vel inde firmatur, quod hac posteriore capitis parte recenset incommoda et iniquitatem quæ sequerentur leges istas, cum prius commoda earum æquitatemque proposuisset. Hoc addo, videri voculam 'tamen' trajiciendam ita; *qui tamen ipsi pars populi erant, et relictas sibi*, &c. Porro similes in sua Rep. turbas, optimo sane modo, sed aliis non semper perinde prompto, discussit Aratus Sicyonius, ap. Cic. de Off. 2, 23. *Freinsh.* *Ætate* est in o. s. et e. id est, longo tempore: supr. ii. 18. 16. 'Ætate tam longa.' Et 'ætatem' pro, diu, longo tempore, ap.

Lucret. vi. 235. et Terent. Heaut. iv. 3. 38. et Eun. iv. 5. 8. ubi vid. Donat. Flori sententiam recte exponunt Gruterus et Freinsh. Nam hand dubie multi agros a majoribus acceptos bona fide possidebant, etsi fortassis ignorabant justo titulo, nec ne, ii ad majores suos pervenissent. His autem eos adimi, quorum dominium iis per longi temporis possessionem adquisitum fuerat, iniquum fuisse existimat Florus. Et sic Cic. ii. Off. 22. 'Quam habet æquitatem, ut agrum multis annis, aut etiam sæculis, ante possessum, qui nullum habuit, habeat; qui autem habuit, amittat?' Vid. Grot. ii. de J. B. ac P. 4.

CAP. 14 Seditionem Tib. Gracchi scribunt Liv. Epit. 58. Latius Appianus, Bell. Civ. lib. 1. Auctor de Vir. Ill. cap. 64. Plura Plut. in Vita Gracchorum. August. Civ. 3, 24. Val. M. 1, 4, 2. 3, 2, 17. 4, 7, 1. 7, 2, 6. Oros. 5, 7, et 8. *Camers.*

§. 1 *Genere, forma, eloquentia*] De Gracchis plerique auctores; sufficiat impræsentiarum breve judicium Senecæ, sed solidum: is igitur, Consol. ad Marciam cap. 16. de illis: 'Quos etiam qui bonos viros negaverit, magnos fatebitur.' Adde Plut. in Vita, cap. 27. Diod. ap. Vales. p. 373. p. *Freinsh.*

Facile princeps] Hoc est, egregius, eximius. Hoc enim verbi civiliter capiendum est, non ita stricte, quasi Florus eum omnibus aliis, ipsique fratri, præponat. Quem ei errorem Vir doctus ad Velleium impingit. Sic cum aliquem fortissimum, doctissimum, &c. dicimus, non continuo sequitur, neminem ad idem fortitudinis doctrinæ pervenisse. Sic Cicero pro Cluent. cap. 5. 'A. Cluentius, homo non solum municipii Larinatis, ex quo erat, sed etiam regionis illius, et vicinitatis, virtute, existimatione, nobilitate, facile princeps.' Idem Cic. Gracchum hunc 'summum Oratorem' fuisse dicit. Bruto, cap. 27.

Idem. 'Facile' sæpe est, hand dubie, sine controversia, sine hæsitatione. Donatus ad Terent. Andr. iv. 3. 5. interpretatur, liquido, manifesto, certo. Cic. vi. Ep. Fam. 6. 'Homo facile omnium nobilissimus.' Et ii. Off. 19. 'Qui omnes superiores, quibus honore par esset, scientia facile vicisset.' Suet. Cæs. lxxx. 'Facile tempus et locum prætulerunt.'

§. 2 *Manciniæ deditiois*] Locum hunc tibi Vell. 2, 2. explicet. Vinet. Porro caussas, quæ non hujus modo, sed sequentium etiam seditionum, concitatores impulerint, refert Cicero, de Harusp. Resp. cap. 20. Pertinet huc locus ex Marciano Capella, lib. v. 'Remotio est, cum de facto confesso culpam in eum qui pertulit (leg. *perpulis*) refert: ut Tib. Gracchus in Mancinum, qui auctor faciendi fœderis fuit.' Freinsh.

§. 3 *Ne populus gentium victor*] Ryck. *ne populus Romanus gentium victor.* Inferius idem: *cum Capitolium profugisset: et tandem in fin. cap. quasi jure occisus est, alii oppressus est.* Græv. *Romanus* etiam Voss. 3. et Edd. B. S. P. et J. Vid. ad iii. 9. 3.

Ne populus gentium victor] Diximus supra, non videri nobis hanc periodum ex præced. cap. translata, sed contra: optimo libro portentose scribitur, *nemo cum gentium victor*: quam vitiosam scripturam putamus conflata ex istis, *ne populus omnium gentium victor*. Salm. Non minus portentose in Voss. 3. *et populus Ro. gentium orbis victorque possessorem.*

Miseratus est] Sequēbantur quædam ex præced. cap. repetita; *ne populus gentium victor*, &c. quæ omisi, secutus judicium Gruteri, cujus ipsa verba subnectam. Miror, tot hujus Auctoris correctores, tot editores, ne suspicatos quidem, et verbulo uno indicasse, totam hanc periodum transcriptam fere verbotenus ex præced. cap. ego sane id jam nunc enuntio,

obelo etiam fixurus, nisi festinatio isthæc vetaret. Conspiciuntur quidem in Pall.; sed quid tum? non hodie et heri primum nata librariorum sinistra liberalitas. Hactenus Gruterus. Freinsh. Verosimile est hæc alterutro loco temere repetita esse. Utrum hic, an supra, judicent alii. Freinshemius ea hinc excluserat; sed revocavit Græv. quem, quia hic quoque in o. s. et e. leguntur, sequutus sum.

Laribus ac focis suis] Nescio quæ ratione ductus clariss. Græv. hic rursum ediderit *extorris aris ac focis*, quod deinde etiam Amstelodamenses amplexi sunt. Reduxi veterem scripturam omnium Edd. et Mss. exceptis forsitan Flor. et Magl. e quibus Toll. nihil adnotaverat. Sed causa est, eum hic quoque negligentiae suspectum habeam. Claud. i. in Rufin. 191. 'Metuenda colonis Fertilitas: laribus pellit, detrudit avitis Finibus.' Quintil. Decl. xiii. 'Postquam proximos quosque revellendo terminos ager locupletis latius inundavit; æquatæ solo villæ, excisa patria sacra, et cum conjugibus parvisque liberis respectantes patrium larem migraverunt veteres coloni.' De plebe a potentioribus agris expulsa Appian. i. Civ. 353. Vid. Græv. ad Cic. vi. Parad. 2. ubi Crasso 'expulsiones vicinorum' objicit.

Quacumque mente rem ausus ingentem] Huic loco laboranti interpunctione vitiosa sanitatem reddidimus. Græv. In Gruteri et aliis quibusc. Edd. erat distinctio maxima ante 'quacumque,' quam Grævius inde sublatam post 'ingentem' posuit. Sed ne sic quidem locus satis purgatus videtur. Nam non bene fluunt hæc, *hic sive timens...sive ductus...rem ausus*, nisi addatur *est*, ut sit, *rem ingentem ausus est*. Aliæ Edd. interque eas etiam Freinsh. omnia minoribus distinctionibus separaverant, usque ad verba, 'nec deerat.' Ita omnes

nominativi præcedentes pendent a 'conscendit:' quod etiam minus placet.

Rem ingentem] Ti. Gracchus complures Leges nobilitati adversas tulit: sed Florus hic agit de Lege Agraria, ne quis plus 500. jugera agri possideret, et, quod superesset, pauperibus civibus divideretur. Lex de 500. jugeribus diu ante id tempus a Licinio Stolone lata, sed cupiditate et potentia divitum elusa, et inrita fuerat. Eam Tiberius retulit, et alia quædam addidit. Appian. i. Civil. 355. et Sigon. ii. de Ant. Jur. Ital. 2.

§. 4 *Ingenti stipatus agmine*] A. Gell. 2, 13. recitans verba Sempronii Asellionis, de Tib. Graccho: 'Gracchus,' inquit, 'domo cum proficisceretur, nunquam minus terna aut quaternæ millia hominum sequebantur.' Camers.

Obvia manu] Toll. l. d. hæc delenda censet, quia mox sequitur *manu*, ac dein *obvia nobilium manu*, quod ei ab elegantia Flori alienum esse videtur. Non valde grata est hoc et seq. cap. eorumd. verborum repetitio; hic eorum, quibus offensus fuit Toll. et *rem ausus ingentem*, ac paullo post *ingenti agmine*: cap. seq. *comitum manu*, et *obvia Senatus manu*: inde *proximorum cæde*, et inde quoque: e quibus nonnulla corrupta esse probabile est. Sed sequendi sunt libri. Reg. Q nec deerat *obvia manus*. *Tota deinde nobilitas*. Voss. 3. quoque *deinde*: a Ryck. abest *inde*. 'Obvius' sæpe est, contrarius, resistens; ut 'obviam ire,' resistere. Vid. Barth. ad Claud. iv. Cons. Honor. 484. Perizonio elegantius et commodius videbatur legi posse, *Nec deerat obvia manus*. *Tota inde nobilitas: et Tribuni in partibus*, hoc sensu: non defuisse, qui se illi opponerent, et habuisse adversarios omnes nobiles. Tribunos vero non omnes illi adfuisse, sed eos divisos fuisse in partes suas, et nobilitatis.

§. 5 *Cn. Octavium*] Liv. 58. et Ap-

pian. Civil. 1. p. 356. et Plut. in Vita, cap. 14. 'Marcus' pro 'Cn.' vocant hunc Octavium. Trib. pl. erat et hic, atque ita Tib. Gracchi Collega. Tribunorum autem plebis, inquit in hac historia Plut., hæc potestas erat, ut, uno intercedente, alii, etiamsi plures essent, nihil agerent. *Vinet*. Idque solum patribus adversus vim tribuniciam telum erat; 'publicis' (verba sunt Livii, 6, 35, 9.) 'privatisque consiliis nullo remedio alio, præter expertam multis jam ante certaminibus intercessionem, invento.' Intercedentium solennis vox erat, 'Veto,' ut colligitur ex eod. Livii loco, n. 12. 12. *Freinsh*. Regg. *Gn. Octav*. Duisb. et Fran. *G. Octavium*. Ryck. *C. Octavium*: v. e. *Gaium Octavium*. In Cic. Brut. xxv. et i. de N. D. 38. est 'M. Octavius.' *Gracchus* abest a Flor. Idem, Pal. Ryck. et Ed. Junt. *contra fas omne collegii*. *Tollius legit contra fas collegii, et jus potestatis*, vel, *contra sacrosanctæ jus potestatis*. Voss. 3. *jusque pot*. Vellem etiam alii scripti haberent copulam. Sed non satis intelligo, quomodo Florus *fas* et *jus* distinguat, et a Graccho hac re *fas* quidem *collegii* tribunicii, sed *jus potestatis* tribunicie violatum dicat. Nam quum 'fas' et 'jus' conjunguntur, 'fas' de jure divino, 'jus' de humano dicitur. Vid. supr. ad ii. 20. 7. et clar. Burm. ad Petron. cviii.

Præsenti metu mortis exterrui] Tac. H. 5, 26, 1. 'Sc. spes vitæ magnos etiam animos infringit.' *Freinsh*. N. Heins. in lib. suo scripserat *præsentis*, addito loco Flori i. 26. 7. 'Præsenti morte multavit.' Et sic Græv. supr. ad iii. 1. 9. qui scribit, sibi nunquam alibi lectum 'præsens metus.' Hoc quidem est ap. Liv. xxxvi. 10. ubi vid. adnotata, item xlii. 53. et ap. Sen. in Octav. v. 761. Sed præfero tamen *præsentis*, quod et in Regg. est. In re ipsa errat Florus: nam Gracchus Octavio abrogationem Magistratus, non mortem minatus est; nec

Octavius se tribunatu abdicavit; sed Gracchus ei plebiscito magistratum abrogavit. Plut. T. Gracch. et Appian. 1. Civil. p. 337. Vell. 11. 2.

§. 6 *Sic triumphatus creatus*] Meliores et vetustiores libri, *sic triumphatus*: quod nisi verius aut melius est, jucundior saltem habet sonum illo vulgato. *Salm. Triumph]* Sic Pall. duo meliores. Nam tert. ut et v. c. *triumviratus*: quod quamvis hand improbem, alteri tamen non præposuerim, ob antiquitatem et fidem librorum calamo exaratorum, quibus, ut jam aliquoties dixi, inferior est Pal. tert. *Grut.* Distinctionem hic loci mutavi, sensu sic exigente. *Freinsh. Triumphatus* etiam Ryck. Regg. Dnisb. et Fran. Alii scripti et Edd. vett. *triumvir*. Freinshemius sustulerat distinctionem maximam post 'agris.' Ea deinde ibi reposita est in Edit. Grævii et Amst. Malui sequi Freinshemium: nam et in quibusdam vetustis, et Stadii, Camertis, Vinetique Edd. locus ita distinguebatur.

Imperium] Ex hoc loco Flori, et e Vell. 11. 2. Gruchius cap. 1. et 11. Refutat. ad posteriorem Sigonii Disputat. de Lege Curia, ostendit 'imperium' etiam dici de Tribunis plebis; quod negaverat Sigonius in Poster. Disputat. cum Gruchio, ac scripserat, de Tribunis pl. et Ædilibus numquam nisi 'potestatem' dici; de Consulibus autem et Prætoribus etiam 'imperium.' Respondet ei Sigonius III. de Ant. Jur. Provinc. 5. Major est lis de verbis, quam de re: de hac enim utrique idem sentiunt. Sed Sigonius mihi primum non satis cante videtur negasse 'imperium' unquam de Tribunis pl. dici.

Quos agris moverat] Expulerat, eiecerat. Cic. XIII. Fam. 5. 'Minimeque convenit, ex eo agro, qui Cæsaris jussu dividatur, eum moveri.' Et 11. Agrar. 21. 'Moveri possessionibus.' Terent. Phorm. prol. 32. 'Quum per

tumultum noster grex motus loco est.' Sic 'Senatu,' 'Tribu movere.'

§. 7 *Præbuit speciem regnum sibi et diadema poscentis*] Similem ex gestu errorem prodit Suet. Cæs. 33, 2, et 5. ubi Cæsar 'existimatur equestres census pollicitus singulis (militibus): quod accidit opinione falsa. Nam, cum in alloquendo, exhortandoque, sæpius digitum lævæ manns ostentans, affirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, anulum quoque æquo animo detracturum sibi; extrema conicio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro dicto accepit, quod visu suspicabatur, promissumque jus anulorum cum millibus quadringentis fama distulit.' *Fr.* Hæc erat calumnia Senatus. Vid. Plut. et Appian. Idem comitia creandis novis Tribunis pl. in Capitolio habita, iisque Gracchum interfuisse, tradunt. Itaque Florus paulo ante fortassis non recte scribit, 'quum in Capitolium profugisset.'

Duce Scipione] Diod. ap. Vales. p. 382. f. Τιβ. Γράκχον τυραννείν επι χειρῆσαντα ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἀπέκτεψε, προηγούμενος τῆς συγκλήτου. *Freinsh.*

CAP. 15 Quæ hic scribuntur, habentur latius a Liv. lib. 60. et 61. Appian. Civil. lib. 1. Plut. in Vita Gracchorum, Oros. 5, 12. Val. M. 1, 7, 6, 4, 7, 2, 6, 8, 3, 8, 10, 1, 9, 4, 3. Distingue tu historias, prudens lector, quoniam studiis brevitati, et præcipua in citandis auctoribus nostra impræsentiarum versatur intentio. Item Agell. 11, 13. meminit Plin. 33, 2. Auctor de Vir. Ill. c. 65. August. Civ. 3, 24. lege quæ notavimus supra, 3, 13. *Camers.*

§. 1 *Vindex*] Ultor mortis, et defensor legum fratris sui. Sic 'vindicare' duplici significatione 1. 9. 1.

§. 2 *Pari tumultu atque terrore*] Comparatio hic inter Gracchos est, non inter tumultum et terrorem. Vide supra, 1, 13, 14. *Freinsh.* Mox

Berol. Flor. Duisb. Fran. *accerseret*. v. e. *accersiret*: utrumque male: alia: edd. recte *arcesseret*.

Attali hereditatem] Hoc de Tiberio, non Caio Graccho produnt Plutarch. Ep. Liv. LVIII. et Aur. Vict. c. LXIV. Ferebat autem Tiberius, ut pecuniæ regiæ inter cives agros sortitos dividerentur, quibus pararent ea, quæ ad agriculturam pertinebant. Ita Plutarch. De Tiberii Legibus Pigh. ad A. U. 620. de Caii Idem ad A. U. 630. et seq.

§. 3 *Nimius*] Ferox, impotens, intolerabilis. Vid. Ind. et Burm. ad Vell. II. 32. Anna cum patre Tanaquillo infelici conjectura, *nimum potens*.

Potens altero tribunatu, secunda plebe] N. Alter autem Pal. *altero tribunatu, comitum manu fretus*, reliquis, quæ interjacent, omissis: cui parem fuisse veterem ordinem didicimus ex Viri doctissimi notis. *Salm.* V. e. habet *altero tribunatu fretus comitum manu, &c.* exclusis intermediis, quomodo et Pal. 3. Servant tamen duo Pall. reliqui: et recte. *Gruter.* *Nimius et potens altero tribunatu*] Præclare N. Heins. monuit legend. esse: *jamque nimius et impotens altero tribunatu.* Vell. II. 11. de Mario: 'Immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperque inquietus.' Ap. Nostrum lib. I. 23. 'Prima discordia ob impotentiam fœneratorum.' *Græv.* A Duisb. eadem absunt, quæ a Pal. 3. et v. e. Videtur error scribæ esse, qui quum scripsisset 'tribunatu,' deinde coniecit oculos in 'tribuno,' quod fortassis *trib.* scriptum fuerat: quemadmodum cap. præced. scriba Cod. Ryck. ab 'agris,' quod est post 'dividendis,' transierat ad 'moverat;' quod ante eam vocem rursus erat 'agris,' omissis omnibus, quæ in medio erant.

Secunda plebe volitaret] 'Secundus' pro, favens, lætus, felix, obvium est. Lexica scribunt, hic pro favente, vel serviente poni, metaphora sumta a

servis, qui sequuntur dominos, ut ad nutum eorum præsto sint. Cæda ad Virg. Æn. II. 617. et III. 36. rationem translatae significationis in hac voce putat petendam a 'secundis auguriis,' quæ post prima captabantur; ut, si primum infelix esset, secundo mutaretur; si felix, confirmaretur. Hoc concedi potest, quum 'auguria,' vel 'omina secunda' dicuntur. In reliquis semper unam et eand. rationem metaphoræ esse arbitror, a vento, flumine, vel æstu secundo: unde etiam est translata significatio contrariæ vocis 'adversus.' 'Volitare' securitatem quamdam cum arrogantia et impudentia conjunctam significare, adnotat Manut. ad Cic. pro Sext. c. I. Nempe 'volitare' dicuntur, cum illi, qui huc illuc discursantes se jactant et ostentant, tum sæpe homines turbulenti et factiosi. De illis Cic. pro Rosc. Amer. XLVI. et in Pison. IV. De his Idem pro Sext. I. XLIII. XLIV. pro Dom. XIX. et II. Catil. 3.

§. 4 *Abrogare auso legibus suis*] *Obrogare*, quidam melioris notæ. *Salm.* Hic rursus Tollius nihil ex suis adnotarat ad Edl. Grævii. In Naz. et altero Pal. videtur fuisse *obrogare*. Ceteri o. s. et edd. vett. *abrogare* habent; Vineti, Stadii, Freinshemii et Grævii edd. *obrogare*. Hæc ubique permutantur: vid. Sigon. ad Liv. IX. 34. Ferrar. ad Cic. I. Phil. 9. Pith. ad Collat. Leg. Mosaic. et Rom. Tit. IV. §. 2. Briss. de V. S. in *Abrogare*, Torrent. ad Suet. Claud. XXIII. et Schott. ad Aur. Vict. LXV. Non satis convenit inter doctos, quid quoque loco scribendum sit: nec de significatione verbi 'obrogare' idem traditum est a veteribus. 'Abrogare legem' esse, quum lex prior alia posteriore prorsus tollitur, omnes consentiunt. Sed 'obrogare legi' Festus esse scribit, 'legis prioris infirmandæ causa legem aliam ferre:' Ulpian. contra in Fragm. Tit. I. §. 3. 'mutare

aliquid ex prima lege.' Hæc non facile conciliari possunt. Est præterea et alius in hac re scrupulus. Nam si 'obrogare legi' est, ut Festus dicit, legis prioris infirmandæ causa aliam ferre, non satis liquet, quodnam potissimum discrimen sit inter 'abrogare legem,' et 'obrogare legi:' quum utriusque rei idem sit effectus, et non minus 'obrogatione' prior lex infirmata tollatur, quam 'abrogatione.' Manutius c. XLII. de Legib. Rom. hoc ita expedit: 'abrogari legem,' quum alia lege nominatim tollitur; 'obrogari legi,' quum nulla superioris legis mentione facta aliquid contrarium posteriore lege rogatur. Sed neque ulla auctoritate veterum confirmat hoc discrimen inter 'abrogare' et 'obrogare;' nec probabile videtur hoc præcipue spectatum fuisse in distinguendis rebus, quarum idem effectus eademque vis erat. Vir celeberrimus, et non minus literarum nostrarum, quam Juris civilis peritia insignis, Antonius Schultingius, Doctor meus mihi multis nominibus colendus, ad Ulpianum scribit, veteres non semper eodem modo loquutos: sed Ulpianum hæc accurate distinxisse, ut Jctum, et proprietatis verborum studiosum. Plane probo illius sententiam, atque ita puto: plerisque locis veterum, in quibus sine controversia legitur *obrogare*, eam vocem ex Ulpiani sententia interpretandam esse: ut in capite Legis tribunicie apud Cic. III. ad Att. 23. 'Quod per Legem Clodium promulgare, abrogare, derogare, obrogare, sine fraude sua non liceat;' et in eo, quod ex ejusd. lib. III. de Republ. describit Lactantius vi. 8. 'Huic Legi nec obrogari fas est; neque derogari ex hac aliquid licet; neque tota abrogari potest.' Nam in his frustra conjungerentur 'abrogare' et 'obrogare,' si utrumque esset legem priorem totam tollere et infirmare. Idem censeo de multis aliis locis, in quibus

alii Mss. habent *abrogare*, alii *obrogare*. Nec scio, quam bene Briss. alique, quibusdam locis veterum, ubi de tota lege sublata agitur, ut in Liv. IX. 34. et Suet. Cæs. XXVIII. *obrogare* legendum contendunt, pro *abrogare*. Hic quidem *obrogare legibus* Gracchi est, eas lege contraria tollere: nam Minucius ex SCto legem tulit de abrogandis nonnullis legibus C. Gracchi. Sed neque certum est Florum ita scripsisse; et, si vel maxime de eo constaret, tamen non magnam illius rationem habendam existimarem, quamdiu non proferuntur indubitata testimonia Scriptorum probatorum, qui 'obrogare legi' dixerint pro, totam legem tollere et infirmare. 'Obrogare de legibus' est inf. c. 17. sed ibi non minus scriptura variat, quam hoc loco.

Fatale familiæ suæ Capitolium] Sic supr. 1, 14, 7. 'Solemne familiæ suæ consecrationem,' et inf. 4, 7, 6. 'Fatalis Cn. Pompeio harena.' Ap. Lucan. 7. 591. 'Fatales Philippos.' Ap. Suet. Cæs. 59. 4. 'Invictum in Africa fataliter Scipionum nomen.' Credebant enim veteres, quibusdam gentibus, familiis, hominibus, loca alia aliis feliciora esse, aut iniquiora. *Freinsl.* De Minucio vid. Pigh. in Annal. ad A. U. 632.

§. 5 *Inde*] Cum mox sequatur eadem dictio, *κακοφωνίας* vitandæ causa, malim hic, *Unde*. *Freinsl.* Vossius ad Vell. 11. 6. hic retinet *Inde*, et mox pro *inde* quoque legit *undique*. Hoc non immerito probabat Perizonius.

Cade pulsus] *Repulsus* in Naz. schedis. *Pal. depulsus*. Salm. *Pal. post. et Regg. pulsus*. *Pal. pr. Toll. Ryck. Duisb. Fran. Voss. et Edd. vet. excepta Ald. quæ pulsus habet, depulsus*: quod revocavi. In Naz. r pro d est, ut sæpe in Mss.

Ab Opinio consule] Gracchum ab socero suo D. Bruto Callaico et Opinio Cos. oppressum, semel atque ite-

rum ait Ampel. Sallust. Jug. 16, 3. 'L. Opimius, qui [sic forte aptius quam *quia*] Cos. C. Graccho et M. Fulvio interfectis, acerrume victoriam nobilitatis in plebem exercuerat.' Refert autem Val. M. 6, 8, 3. a servo suo interfectum, ne deveniret in hostium potestatem: cujus rei exemplum inf. 4, 7. de Cassio, et Bruto; et passim apud auctores. Auctor de Vir. Ill. cap. 65. Gracchum 'sua, vel servi manu' interfectum scribit: ut ita in medio relinquat. Freinsh. Varie relatum est. Vid. Plutarch. Servo cervicem præbuisse scribit Vell. II, 6.

§. 6 *Mortis reliquiis*] Ead. schedæ *reliquis*: reliqua hic Auctor non semel usurpavit, ἀντὶ τῶν λειψάνων. Salm. Solus Naz. *reliquis*. Tollius hic quoque tacuerat: nec tamen mihi persuadere possum eum in tribus scriptis, quibus usus est, invenisse *reliquis*, quod sola Ed. Grævii habet; ceteræ o. e. et s. *reliquiis*. Est tamen insolens loquendi genus 'reliquiæ mortis,' pro eo, quod post mortem reliquum est, i. e. cadavere. Forsitan poeta aliquis ita loquutus fuerit: ap. probatos Scriptores prosæ inveniri vix credo.

Sacrosanctum caput Trib. pl.] Tribuni quippe plebis ἱεροὶ erant καὶ ἄστυλοι, verbis Appiani Bell. Civ. lib. I. p. 370. Hinc ap. Plin. 7, 44. cum Catinius Labeo Trib. pl. summum virum et honoratissimum, Metellum, ad Tarpeium præcipitandi caussa raperet, 'resistendi, sacroque sanctum repellendi, jus non fuit.' Sic ad Scipionem, criminis insinuatum, missi tribuni pl. ut eum 'comprehendere juberent, ac jure sacrosanctæ potestatis reducerent.' Liv. 29, 20, 10. De jure sacrum sancienti vide Liv. 3, 55. et auctores quos notavimus supra, 3, 13. et 1, 23, 1. Freinsh. Add. Bud. ad I. r. D. de Justit. et Jur.

Tribuni pl.] Errat in eo Florus: jam enim tribunatu abierat Grac-

chus, quare abdicato magistratu sacrosanctus esse desierat. Stad.

Percussoribus auro pensatum est] Sic ut Appian. lib. IV. ap. Vales. scripsit, Syracusanos idem pretium in capita Hippocratis et Epicydus constituisse. Plin. 33, 3. 'Septimuleius, C. Gracchi familiaris, auro repensum caput ejus excisum ad Opimium tulit; plumboque in os addito, parricidio suo remp. etiam circumscripsit.' Diodor. ap. Vales. hæc tradit de L. Vellio. Sed plus accredit Latinis Historiis. Extat elegans in hunc Septimuleium jocus Scævolæ, ap. Cic. de Orat. 2, 67. qui 'roganti' Septimuleio, 'ut se in Asiam præfectum duceret, Quid tibi vis,' inquit, 'insane? tanta malorum est multitudo civium, ut tibi ego confirmem, si Romæ manseris, te paucis annis ad maximas pecunias esse venturum.' Non tempero quin adscribam simile huic dicto, quod habet il Cortegiano del Castiglione, lib. 2. p. 89. *Don Gioranni di Cardona disse d'uno, che si voleva partir di Roma: Al parer mio costui pensa male, perche e tanto scelerato, che stando in Roma anchora col tempo potria esser Cardinale.* Freinsh.

CAP. 16 De Apuleiana Seditione scribunt Liv. 69. Appian. Civil. lib. 1. Plut. in Mario. Val. M. 3, 2, 18. Auctor de Vir. Ill. cap. 67, et 73. Oros. 5, 17. Camers.

§. 1 *Destitit. Tantum*] In his omnibus non satis expeditus est sensus, cui forsitan ita quodammodo subveniri possit: *destitit*. Qui (*tantum an. viro Mar. dabat, nob. s. inim. cons. suo pr. confisus*) occiso, &c. Freinsh. Idem videbatur Annæ Fabri. Nec sine ratione. Nam si vulgatus ordo verborum et distinctio retineantur, omnia tribuuntur Mario, quæ Florus ab Apuleio facta voluit dicere. Ryckius malebat tolli *qui*, et distinctionem maximam poni post 'confisus.' Sed ita pendet sequens periodus.

Nobilitati inimicus] Forte scripse-

rit Auctor, *inicus*, h. e. *iniquus*. Idem enim mendum in Sall. Jug. 54, 6. 'Inimicum sibi certamen cum hostibus:' ubi patet *Iniquum* esse legendum. Sicut ap. Virg. 10, 889. 'Pugna congressus iniqua:' præterea hoc vocabulo in ea re uti amant scriptores. Varro ap. Non. in *Biceps*: 'Senatui iniquus,' ut recte citatur a Stadio, inf. 3, 17, 3. Tac. 14, 52, 4. 'Oblectamenti principis palam iniquum.' Horat. Carm. 1, 2, 51. 'Te nostris vitiis iniquum.' Sic ex diverso, *æquus* ap. Tac. 4, 14, 3. 'Drusus æquus adolescentibus, aut certe non adversus, habebatur.' Rem quod attinet, testantur id omnes fere. Val. M. 2, 2, 1. 'C. Marius, civis alioquin magnificus, sed novitatis suæ conscientia vetustati non sane propitius.' Tangit Sall. Jug. 84, 8. 'Hortandi causa, simul et nobilitatem, uti consueverat, exagitandi, concionem populi advocavit.' *Freinsh.* *Inimicus* et *iniquus*, sæpe confundi observat Gronov. ad Liv. xxviii. 29. Hic nullam rationem video, cur *iniquus* potius legend. sit, quam *inimicus*. Emendationem loci Sallustiani occupavit Rivius.

Consulatu suo] Legend. *cons. sexto* ex Epit. Liv. nisi forte summ vocat, quod emerit, ut est ibidem: qualis jocus Cæsaris ap. Plut. in Sylla, cap. 6. in aliquem magistratum, qui quum diceret, sua se in eum potestate usurum: Recte, inquit, tuum dicis, quod emeris. Sed verius h. l. puto *sexto* legere. *Freinsh.*

Annio competitore] *Mumio* Palatinus. *Salm.* Advertendum, plurimum differre scriptores in nomine hujus. Auctor de Vir. Ill. cap. 73. vocat 'A. Mumium:' Liv. Epit. 69. 'A. Numium:' Val. M. 9, 7, 3. et Oros. 5, 17. Appian. Civil. lib. 1. p. 367. c. 'Nonium.' *Camers.* A. *Mumium* vocari etiam Gruterus mallet. *Freinsh.* *Anio* Naz. *Mumio* Pal. post. *Annonio* Reg. F, *Anneo* Reg. Q, ceteri scripti

et o. e. *Annio*, præter Plant. in qua est A. *Nonio*. Et ita hic et in Orosio v. 17. recte emendavit Fabricius. Nam Plutarch. et Appian. 'Nonium' vocant, et prænomen 'A.' est in Val. M. et Anr. Vict. lxxiii. ubi vid. Schott. et Pigh. ad U. 653.

C. *Gracchum*] 'Quinctium' quendam, qui se Gracchorum fratrem ob oris similitudinem mentiebatur, 'Q. Metellus insiticium cense contra vim incitæ multitudinis prohibuit:' eum Saturninus, quia populo gratum ob Gracchorum memoriam sciebat, sibi collegam, tertio quem ceperat tribunatu, cooptavit: quem primo magistratus sui die periisse in seditione invenio. Hæc ex Cic. pro Sextio, cap. 47. Val. M. 9, 7, 2. Appian. Civil. lib. 1. p. 369. *Stadius*. Val. M. cit. l. et 3, 2, 18. et 3, 8, 6. hominem 'L. Equitium' appellat: Cic. pro Sextio, cap. 38. 'Numerium,' et 'Quinctium.' *Freinsh.* Cicero de alio Graccho agit, quem diu post hoc tempus inimici P. Sextii in tribunatu illius occidere voluerant, A. U. 696. Hic in Auctore de Vir. Ill. cap. lxxi. 'Quinctius' vocatur. Ex hoc Manut. ad Cic. pro Sext. cap. xxxiii. ap. Val. M. pro *Equitius* ubique legendum censet *Quinctius*; Pighius contra ad A. U. 651. illum e Val. M. emendandum. Sed Florus non recte scribit, Saturninum subditicium hunc Gracchum in locum Nonii subrogare voluisse. Nam ipsum sibi alterum tribunatum petiisse, et in Nonii occisi locum Tribunal pl. factum esse, tradunt omnes alii. Deinde Saturninus tertium Trib. pl. creatus est in annum sequentem una cum falso illo Graccho. Appian. i. Civ. p. 369.

Hominem sine tribu] Hoc est, servum, aut, ut alii scribunt, fugitivum. Libertini enim tribum habebant Esquilinam, aut quæcunque Urbanam, in qua censebantur. *Stadius*. Auct. de Vir. Ill. cap. 12. *Freinsh.*

‘Hominem sine nomine’ Perizon. Orig. Babyl. c. xi. exponit obscurum, ignotum. Ita hoc sæpe sumitur, ut apud eos, quorum loca ibi laudantur, et alios. Hic ‘hominem sine tribu,’ ‘sine nomine,’ interpretari possumus hominem, qui nec civis Rom., nec liber erat. Qui tribum Romæ habebat, civis erat: qui nomen Romanum, liber. Quintilianus viii. Inst. Orat. 3. addictorum et servorum differentias recensens: ‘Propria,’ inquit, ‘liberi, quæ nemo habet, nisi liber, nomen, cognomen, tribum; habet hæc addictus.’ Gracchum hunc autem pro fugitivo habitum fuisse scribit Appian. i. Civ. p. 369. et ‘ex compedibus et ergastulo’ hominem vocat Cic. pro Rabir. perduell. reo c. vii.

In familiam ipse se adoptabat] Lipsius malebat: *in familiam ipse se adoptarat.* Græv. Omnes vet. edd. perperam *subito titulo*: nec melius Voss. 3. *subducto*. ‘Subdito titulo’ est falso, adscito, supposito nomine, ut ‘Subditus filius’ pro supposito, ap. Terent. Heaut. v. 3. 12. et Liv. xl. 9. Nam falso se gerebat pro filio Ti. Gracchi, et per mendacium familiæ Gracchorum inserebat. Cic. Brut. lxxviii. ‘C. Stajenus, qui se ipse adoptaverat, et de Stajeno Ælium fecerat.’

§. 2 *In verba sua jurare]* *In verba jurare*, vetus editio: cui consentiunt scripti omnes: possumus igitur *sua* ejicere, tot consentientium auctoritate id jubente. *Salm.* Sic o. Pall. et e. v. Gruteri, itemque nostra: aliæ *in verba sua jurare*. Freinsh. *Sua* nusquam invenio ante Edd. Vineti et Stadii. Nec opus erat addi. Vid. Liv. iii. 20. et xxii. 11. *In verba jurare* est, jurando repetere verba, quæ alius, sive suo, sive alterius nomine præit. Liv. vii. 5. ‘Nisi in quæ ipse concepisset verba juraret.’ Ovidio Ep. Acont. 27. est ‘compositis ab alio verbis se adstringere.’ Proprium

militem, qui jurabant in verba, quæ Imperator, vel alius ejus nomine, præibat. Gronov. ad Tac. i. A. 7. et Schel. Dissert. i. ad Polyb. Sed Saturninus non tam in verba sua jurari volebat, quam in legem. Addiderat enim Legi Agrariæ sanctionem, ut intra quintum diem, quam plebs eam scivisset, Senatus in illam juraret: qui jurare non vellet, is Senatu moveretur, et pecunia multaretur. Plut. in Mario, et Appian. i. Civ. p. 367.

Aqua et igni] Idem scribit Aur. Victor c. lxxiii. quod tamen alii sanctione legis comprehensum fuisse non dicunt. Et Saturninus demum post discessum Metelli ab Urbe ad plebem tulit, ut ei aqua et igni interdiceretur. Plut. Appian. et Epit. Liv. lxxix. De interdictione aquæ et ignis Bud. ad l. 2. D. de Pœn. Mannt. de Legib. Rom. c. xix. Sigon. ii. de Judic. 5. Briss. iii. Antiquit. 5. et Interpp. Cæsaris ad vi. B. G. ult.

Unus] Metellus Numidicus. Vid. Cic. pro Sextio, cap. 16. Vell. 2, 15, 5. Val. M. 3, 8, 4. Appian. Civ. lib. i. p. 369. Auct. de Vir. ill. cap. lxxiii. Freinsh.

§. 3 *Percussa]* Regg. Flor. Fran. Edd. B. S. J. et A. *percussa*. Hæc quoque sæpe committantur. Vid. Drakenb. ad Sil. ii. 213. Hic retineo *percussa*. Sall. Jug. xxxii. ‘Percussa omni nobilitate,’ et rursus ib. xli. et lxxiii. In Suet. Cal. xxxv. ‘Ptolemæum non alia de causa repente percussit,’ Perizonius recte emendabat *perculit*, ut ap. eumd. Tiber. lv. et Ner. xxxv. Nam est idem atque, afflixit, quo eadem significatione utitur Suet. Aug. lxxvi. Tib. li. et lli. Add. Reitz. in Ambiguïs.

Quum jam tertium annum dominaretur] Id. App. Claudius, ap. Liv. 6, 40. de tribunis sæpius reffectis, ‘L. illum Sextium, et C. Licinium, perpetuos (si Diis placet) tribunos, tantum licentiæ novem annis, quibus

regnant, sunsisse,' &c. *Freinsh.* Designatus quidem erat tertium Tribunus pl. in annum sequentem, sed non multo post occisus est. Plut. et App. Magl. *jam in t. a.*

§. 4 *Ut Glauciam Cos. faceret*] Eadem Appian. Civ. lib. 1. p. 369. Quod tamen non pertendit: Cic. Bruto, 62, 8. nec Florus id ait, sed de conatu tantum testatur; scens quam locum hunc intellexit Vir doctus, in Animadv. 2, 7. qui fallitur ipse, dum Florum autumat falli. *Freinsh.* Est ille Hadr. Junius.

Regem ex satellitibus suis se appellatum latus accepit] Summum crimen in libera rep. præsertim Romana, quæ nomen hoc abominabatur: quale etiam Cæsarem afflixit; quamvis nec accepto regis nomine, sed levi quadam suspitione: quasi oblatum non satis bona fide rejiceret. Hinc Cic. Phil. 11, 19, 6. ad Antonium, qui Cæsari Lupercalibus diadema imposuerat: 'Tu, tu, Cæsarem occidisti Lupercalibus.' Suet. item, in Vita, 80, 1. huic rei necem Cæsaris maturatam adscribit: 'Quæ caussa conjuratis,' inquit, 'maturandi fuit destinata negotia.' *Freinsh.* Oros. v. 17. ab aliis 'Regem,' ab aliis 'Imperatorem' vocatum scribit. *Suis* abest a Magl. Berol. Duish. Fran. et e. v. *Se* a Naz. Ryck. Voss. 3. et Edd. B. S. P. et J. Illud abesse potest; hoc nequaquam.

§. 5 *Conspiratione Senatus*] Vid. Appian. 1. Civ. p. 369. et Cic. pro Rabin. vii. 'Conspiratio' pro consensu, in bonam partem, *Freinsh.* in Ind. Locus Justinii ibi adnotatus est xxxiv. 1. Sic Cic. x. Fam. 10. et 11. Off. 5.

Ipsa quoque jam Mario Cos., quoniam tueri non poterat, adverso] Eand. Mario culpam impingit Epit. Liv. 69. loco vulnerato, quem ita constituo: 'Quibus rebus concitato senatu (in ejus caussam et C. Marius, homo mutabilis, et varii consilii, ingeniique semper secundum fortunam, transie-

rat, cum eum tueri minime posset) oppressus armis,' &c. de Saturnino loquitur. Reliqui non attingunt hoc ulcus, sed tantum plenis buccis prædicant, Saturninum a Mario eversum, quos inter Vell. 2, 12, 6. Val. M. 8, 6, 2. *Freinsh.*

Directæ in foro acies] Ryck. *directa in foro acie.* Paulo ante: *Tum vero conspiratione Senatus.* Sic Lips. scribend. censuit deleto τῶν jam. Græv.

Expulsus inde, in Capitolium] *Expulsus, inde Capitolium invasit,* omnes scripti. *Salm.*

Inde Capitolium] Sic o. Pall. Gru-teri, et nonnulli Mss. Vineti. Sed Impr. q. *inde in Capit.* quod si recipias, *invasit* mutandum sit in *evasis*. Observandum autem, solenne fuisse hoc refugium seditiosis et tumultuantibus. Exempla ap. Liv. 3, 15, 7. Nostrum supr. 3, 14, 7. Tac. 3, 69, 7. *Freinsh.* In neque in aliis scriptis, neque in editis ante Vinetum, cujus libri quidam id habebant, legitur. Cap. præced. 'Fatale familiæ suæ Capitolium invasit.'

§. 6 *Abruptis fistulis*] Cic. pro Rabinio fine Fragm. Vide Rycq. de Capitolio, cap. 37. *Freinsh.* Cic. 1. d. 'C. Marins, quod fistulas, quibus aqua suppedtabatur Jovis O. M. templo, præcidi imperarat.' Pompon. l. 18. D. de Servitut. Prædior. Urh. 'Fistulas, per quas aquam ducas.' Vid. Briss. de V. S. et vi. Form. p. 552.

Per legatos] An hi vere legati fuerint, disputat Gentilis, de Legat. 2, 9. *Freinsh.*

Pœnitentiæ fidem faceret] I. e. faceret, ut Senatus crederet eum pœnitere eorum, quæ fecerat. Plin. ix. Ep. 21. 'Libertus tuus, cui succensere te dixeras, venit ad me, advolutusque pedibus meis, tanquam tuus, hæsit, flevit multum, etiam tacuit: in summa fecit mihi fidem pœnitentiæ. Vere credo emendatum, quia deliquisse se sentit.' 'Fidem facere

alicui' est, facere ut is, cujus persona in dativo exprimitur, credat ei, qui 'fidem facere' dicitur; non, quod Vir doctus putavit, facere ut credatur illi, cui aliquis 'fidem facere' dicitur. Neque enim Saturninus legis ad Senatum missis faciebat, ut Senatui crederetur; sed ut Senatus ipsi crederet: nec libertus ille, ut Plinio crederetur; sed ut Plinius liberto crederet. Ita semper alii utuntur hoc genere loquendi. Vid. Cic. ad Att. vii. 8. Liv. xxi. 47. et xxv. 8. Cæs. iv. B. G. 11. Curt. iv. 9. Similiter 'fides alicui fieri' dicitur, quum fit, ut aliquis credat, quum alieni persuadetur. Cæs. iii. B. C. 101. 'Neque multo post de prælio facto in Thessalia cognitum est: ut ipsis Pompeianis fides fieret.' Et in his sæpe omittitur dativus personæ. Flor. iv. 10. 4. 'Quum fidem ipso fecisset,' nempe, Romanis. Cæs. v. B. G. 41. et Liv. xxxiii. 31. Nec adhuc inveni quemquam aliter loquutum, quam Justinum xxxviii. 9. 'Interjecto tempore, quum fidem illi [Demetrio] etiam suscepti liberi fecissent, eodem comite repetita fuga est:' i. e. quum liberi fecissent, ut crederetur illi, nec deinceps fugam tentaturus videretur. Sed ap. alios ea significatio hujus phraseos est, quum illi additur dativus rei. Mela i. 7. 'Faciuntque ei fabulæ aliquam fidem.' Curt. vi. 2. 'Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites.' Justin. i. 7. 'Ut affirmationi suæ fidem faceret,' ubi frustra Schefferus affirmatione sua. Flor. i. 1. 17.

Degressus] Ita libri Vineti et plerique alii. Sed Pal. 1. Berol. Duisb. Fran. Voss. 3. et Edd. vett. excepta Ald. *digressus*. Male; ut sæpe ap. alios. Vid. hic Vinet. Sigonius ad Liv. v. 46. vii. 24. xxiii. 27. et xxix. 2. Pichen. et al. ad Tac. ii. H. 66. et Rittershus. ad Oppian. ii. Cyneg. 80. post Commentarium. Nec recte Ciaccon. in Sall. Ju. xlxi. tuetur

monte digrediens.

Cum ducibus factionis receptus in curiam est] V. e. *factionis in curiam aggressus est*: ut forte fuerit, *congressus est*, vel aliud quid: nam nec Pall. conspirant, quippe 3. *regressus*: stant tamen duo alii pro vulgata. *Grut.* Editio nostra præfert, *receptus in curiam est*: non absurde, præsertim cum illud *aggressus* videatur repetitum ex superiore linea, nbi fuerat *degressus*: et consentit historia. Appian. Civ. lib. 1. p. 370. 'Consul in Curiam eos [Apuleium, et socios] inclusit, velut, legitime sumpturus de eis supplicium.' *Freinsk.* Berol. et Duisb. perperam cum Pal. 3. *regressus*.

In curiam] 'Hostilium,' ut patet ex Vell. 2, 12, 6. modo citato. De hac, aliisque curiis, vide Pompon. Lætum, in opusculo de Antiqu. Rom. 3, 26. *Fr.*

§. 7 *Ibi cum facta irruptione populus*] Appian. Civ. lib. 1. p. 370. modo citata: 'Plebs curiæ tegulas convulsas jaciebat in inclusos.' Quidam tamen nominatim in Rabirium cædem ejus conferunt, ut Epit. Liv. 69. si modo sana ejus loci lectio; nam in antiquioribus edit. est, *Bello quodam interfectus est*: ex quo Sigonius effinxit *A Rabirio quodam*, quod ceteri deinceps editores receperunt, temere fortassis; cum non a Rabirio interemptus sit, si Ciceroni, in defensione ejus, credimus, sed Scæva quodam servo: quod equidem magis credibile est, quam Rabirium immixtum fuisse isti cætui: putem igitur potius reformandum fuisse in Epit. Liv. *Telo quodam interfectus est*. Idem. A Rabirio caput ejus per convivia circumlatum fuisse scribit Aur. Victor. c. lxxiiii.

CAP. 17 Scribunt hoc idem Epit. Liv. 70. et 71. Val. Max. 9, 5, 2. Auctor de Vir. Ill. cap. 66. Oros. 5, 18. Appian. Civ. lib. 1. p. 371. *Camers.*

§. 1 *Lirius Drusus*] Senecæ de hoc judicium vide, Consol. ejus ad Marciam, 16, 5. Plut. in C. Graccho, cap. 11. est ἀνὴρ οὐτε γεγώνως τινος Πρωμάων,

οὐτε τετραμμένος χεῖρον. Similia Dio in Excerpt. ap. Vales. p. 638. De hoc Obsequens, cap. 114. 'Libius Troso, P. Tarquinius leges ferentes cum bellum Italicum consurgeret:' ubi forte legend. *Lirio Druso Pl. tribuno, leges ferente.* Freinsh.

§. 2 *Ut nec prima illius*] Probo ex iisdem vett. *ut ne prima illius flamma.* Salm. Sic o. Pall. quod probat Salmasius. *Freinsh.* Sic quoque alii o. s. et vett. Edd. *Nec* a Vineto, puto, ortum deinde per alias Edd. propagatum est. Hoc quidem præferebat Tollius, et Florus etiam alibi eo usus est, pro, ne quidem. Vid. ad II. 8. 12. Sed ap. alios quoque 'ne' eadem significatione inveniri ostendit cl. Burm. ad Quintil. vi. Inst. Orat. 1. Schottus quoque iv. Nodor. Cic. 16. ex antiquis membran. Ciceronis i. Tusc. 29. adfert: 'Nec secerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest: ne interire igitur.' Hoc alii in suis non videntur invenisse. In Liv. XLIV. 36. quem locum landat Schottus, constanter scribitur: *neque enim ne his cunctationem aperuerat suam.* Gronov. tamen ibi mavult: *num ne his quidem cunctationem aperuerat suam.* *Prorogaret,* quod habent Edd. B. S. et A. in nullis aliis inveni.

§. 3 *Gracchi*] Ejeci vocem, quam inculcaverant alii: nam omnes, quos vidi, retinent *Caii Gracchi*: male omnino, quo enim referas illud *diviserant?* nempe ad utrumque Gracchum, non alterutrum, multo minus etiam ad equites Romanos: totum igitur locum alio modo interpunxi. Vide Dionis Excerpta ap. Vales. p. 625. *Freinsh.* Prænomen est in Naz. Pall. Ryck. Duisb. Fran. Voss. et o. e. Nec dubito, quin etiam in Toll. ac Regg., saltem quibusdam horum, fuerit, etsi ex iis nihil adnotatum est. Colerus ad Sall. Orat. II. de Rep. Ordin. legit, *C. Gracchus diviserat,* et *fecerat.* *Fecerat* habet etiam Ryck. Sed præfero conjecturam Freinshe-

mii. Ti. Gracchus non tulit quidem legem de judiciis a Senatu ad Equitem transferendis; sed tamen, ut auctor est Plutarchus, promiserat se legem judicariam de judiciis inter Senatum et Equites communicandis laturum. Et Dio de eo in Excerpt. Peirese. Καὶ τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τοὺς ἱππέας μετέηγε, *translulit*, i. e. transferre voluit, ut in Snet. Cæs. xv. 'Transferebat,' et ibid. xxix. 'Pepigit.' Non enim Tiberius hoc effectum dedit, sed deinde frater ejus Caius: quod quum fortassis Magister aliquis paullo doctior sciret, potuit is hic adpingere prænomen *Caii*. Perizonius ad h. l. scripserat: *Leg. Judiciaria leges Gracchi.* Sic supr. i. 3. 'Citavere leges nefas.' Liv. xxx. 31. 'Mamertinorum periculum et Sagunti excidium nobis pia ac justa induerunt arma.' Distinctio a Freinsh. ante 'Equites' posita est in Ryck. Fran. Edd. V. B. P. et Plant. Ceteri Editores eam rejecerant post 'Romani.'

Bicipitem ex una fecerant civitatem] Varro ap. Non. in dictione *Biceps*, eisdem fere verbis citatur: 'Gracchus senatui iniquus, equestri ordini judicia tradidit, ac bicipitem civitatem fecit, discordiarum civilium fontem.' *Stadius.* 'Diductam civitatem' nominat Tac. 4, 17, 4. *Freinsh.* Plutarchus scribit C. Gracchum judicia inter Senatum et Equites communicasse, et 300. Senatoribus totidem ex Equestri ordine iudices addidisse. Eum falli multis testimoniis veterum ostendit Mauut. de Legib. Rom. cap. xv. Nam hoc Drusus fecit. C. Gracchus solos Equites judicare voluerat. Itaque forsitan etiam in eo erravit, quod de Ti. Gracchi lege judicaria prodidit.

Fata fortunasque principum] Sic v. e. sic Pall. tres: quo quid clarius? et tamen posterius impr. intruserunt, *patrum, ritasque: fata fortunasque patrum, ritasque principum.* Grut. Hæc

res inter caussas Belli Servilis in Sicilia ponitur, in Diod. lib. 34. ecl. 2. *Freinsh.* Lectio illa, quam merito damnant Viri docti, est in Regg. Edd. Ald. Camert. et Vineti. In Edd. B. S. P. et J. *fata Patrum, vitasque principum.* Ryck. Duisb. Fran. Voss. et v. e. consentiunt cum Pall. Tollius hic rursus siluerat. Amst. nescio qua auctoritate, *fata fortunasque principum, vitasque principum.*

Interceptis rectigalibus] Vide supr. 3, 12, 13. *Freinsh.*

Pecularentur suo jure remp.] Qui ordinem seriemque, quæ hunc locum nectit, videat, certo pronuntiet, scribendum esse, *peculabantur*, cui scripturæ robor addit favor optimorum librorum et veteris editionis: paulo supr. illa verba, *vitasque patrum*, foras sunt ejicienda: quæ pro certo habeo esse ab aliquo inepto adtexta: brevius et verius libri, *ut qui fata fortunasque principum:* vox *patrum*, quam intruserant, quibus rationibus permoti? nonne tunc patres, principes erant in rep.? deinde illud, *vitasque*, nonne est plane supervacaneum, cum præcesserit, 'fata?' Omnino studiosus aliquis ad oram libri adleverat hæc verba glossæ instar obtinentia: quæ postea nescientes librarii temere reconcinnata in contextum receperunt. *Salm. Peculabantur]* Sic rescripsi. Pall. o. itemque vet. ed. Virisque doctis volentibus. Impr. *pecularentur*: male. *Freinsh. Peculabantur suo jure rempublicam]* Hoc est, corripiebant et furabantur pecuniam publicam, nemine impediante. Superius lib. 1, 17. 'Captisque superioribus jugis in subjectos suo jure detonuit:' ubi vide quæ notavi. *Græv. Pecularentur* non inveni ante Vinetum. Voss. 1. et 2. tamen *specularentur*. Fran. *speculabantur*: s. adjectum est capiti hujus vocis e fine præcedentis. *Suo jure* perperam omissa erant in Naz.

Exilio Metelli] De quo supra, 3, 16, 3. *Freinsh.*

Damnations Rutili] P. Rutilius Ruffus, qui Cos. fuerat cum C. Manlio, anno 548. vir innocentissimus, lege repetundarum interrogatus, et conspiratione equitum, qui tunc judicabant, ex invidia condemnatus est: quod cum Q. Mucio Scævola in Asia legatus fuisset, Asiaticos a publicanorum (qui equites erant) injuriis defendisset: quare omnes civitates Asiæ legatos, secessum ejus opperientes, et ad se ut veniret invitantes, obviam miserunt: a Sulla etiam revocatus, longius, ne quid contra leges faceret, in exilium recessit. Smyrnæ eum exulasse, in Bruto scriptum est. *Stadias.* Ex Vell. 2, 13, 2. Ascon. in Divinat.: Liv. Epit. 70. Sen. de Provid. cap. 3. Val. M. 6, 4, 4. Cic. in Bruto. Egregium hujus dictum recenset Sen. de Benef. 6, 37. mortem et bona Smyrnæis relicta. Tac. 4, 43, 8. brevem, sed egregiam laudem Cicero, pro C. Rabirio Posthumo, cap. 10. de Oratore, 1, 53. et pro Fonteio, cap. 13. Meminit et Dio, in Excerpt. ap. Vales. pag. 637. *Freinsh.* Solus Ascon. in Divin. Cic. in Verr. xvii. scribit Rutilium Q. Mucii Quæstorem in Asia fuisse: de quo disputat Perizon. Animadv. c. ii. p. 58.

§. 4 *Pares opibus, animis, dignitate]* Justin. 16, 3, 1. 'Inter pares assiduum discordiæ malum:' adde eund. 13, 2, 3. hinc ap. Tac. 2, 47, 7. cum in Asiam ad introspectiendos sociorum res aliquis mittendus esset, 'dilectus est M. Aletus e prætoriiis, ne consulari obtinente Asiam, æmulatio inter pares, et ex eo impedimentum, oriretur.' Idem, 14, 46, 2. 'Æmulis inter se per nobilitatem, Volusio, atque Africano.' Præter has aliam discordiæ Capionis cum Druso causam adfert Plinius, 33, 1, 18. cum ait, cæptam 'ex anulo in auctione venali.' Vide etiam Dionis Excerpt. Vales. pag. 638. Liv. Epit. 70, 5. *Freinsh.*

Unde et nata Livio Druso æmulatio accesserat] Mirum hoc ulcus intactum reliquisse tot cruditos editores, qui huic Scriptori tantum olei operæque impenderunt. Sane si attendissent, non potuissent non improbare genus loquendi Latinis auribus inauditum. Quis enim conjungit hæc, 'ex his rebus nata Livio Druso æmulatio accessit?' Aut quis dicit 'huic ex hac re nata accessit æmulatio?' Nullus dubito quin *accesserat* sit interpretatio τοῦ 'nata,' quæ ex margine a magistro adscripta intrusa est in contextum, ex quo, si salvum velimus Florum, ejicienda est, legendumque: *In hoc statu rerum pares opibus, animis, dignitate (unde et nata Livio Druso æmulatio) equitem Servilius Cæpio, Senatum Livius Drusus asserere.* Sæpius scioli et indocti voces quasdam interposuerunt, ut et aliis in locis ostendimus, et in hoc ipso capite non minus exemplum occurrit. N. Heinsio, quo cum de hoc loco egeram, commodius videbatur, si τὸ *accesserat* mutaremus in *exarserat* interjecto τῷ *et*, nec tamen prorsus necessarie. Legebat igitur: *unde et nata Livio Druso æmulatio exarserat.* 'Tanta exarsit ambitio' ap. Liv. III. 35. Græv. Tollius Fort. XXII. vel *accesserat*, tamquam glossam, ejiciendum censet, vel legendum, *et inde nata Drusum æmulatio accenderat.* Nam nomen *Livii* hic et paullo post tollendum putat. De studio Cæpionis erga ordinem Equestrem etiam Cic. Brut. LXII.

§. 5 *Signa, aquilæ, et vexilla aderant. Ceterum sic urbe in una quasi in binis castris dissidebatur*] Quid hic *ceterum*? Hac vocula utuntur enim ad aliam narrationem transeunt, non in eadem periodo, de eadem re loquentes. Si illam expunxeris, Floro sua constabit integritas. Ideo *signa, aquilæ, et vexilla aderant*, ut in urbe pugnarent æque ac in campo de principatu. Equidem *ceterum* hic alienum est. Græv. Ceterum pro, sed, sæpe Florus

et alii ponunt: verum id huic loco non optime convenit.

Nobilitatis elegit] Meliora exemplaria *delegit* habent: nec veteri editioni, aut alteri Palatino, assentientum est, *abegit* præferentibus: ubi lib. II. cap. IV. 'In causa belli Saguntus electa est, vetus Hispaniæ civitas,' eadem loquitio. Salm.

Elegit] Aliæ edd. aut *eligit*, aut *egit*: vetus vero *abegit*, quod ultimum quoque in Pal. 3. Sed primo loco positum adserunt Pall. duo reliqui. Grut. Nimis tamen languere videatur oratio retenta hac voce: quapropter ex ductu literarum reformem, *ejecit*, eleganti sensu; multo tamen meliore illo, quem ex scriptura, quam Salmasius indicat, effingo. Veteres enim illi *delegit* habent: unde legendum aio, *dejecit*: consideretur tota loci sententia, hujusque etiam verbi proprietas: nemo negabit quin illi alteri præcellat. Vide Ascon. p. 5. Ap. Sen. etiam ad Marciam cap. 2. malim, 'Jecerat nulli cessura ponderi fundamenta,' quam *legerat*. Freinsh. Nec hoc fert Latina lingua 'reum eligere.' Rectius edd. nonnullæ: *reos egit*. Græv. Non scio, quæ sint illa meliora exemplaria ap. Salm. Nam ipse in libro suo e Naz. et Pal. post. adnotarat *elegit*, e Pal. pr. *abegit*. Nec video, quæ præcipua elegantia sit in *ejecit*, vel *dejecit*, quæ substitutum it Freinshemius. *Elegit* est in aliis o. s. et e. præterquam in Junt. et Cam. quæ habent *eligit*. *Reos egit* Latinissimum est. Ovid. Epist. Hypermn. 120. 'Quid fiet sonti, si rea landis agar?' Idem Remed. Am. 388. Nuc. 56. et Liv. XXIV. 25. Add. Heins. ad Ov. Epist. Parid. 324. Fateor tamen me non intelligere, cur ratio linguæ Latinæ non patiatur dici, 'elegit reos principes nobilitatis,' pro, e magno numero nobilitatis duos illius principes elegit, quos reos faceret. Scaurum a Cæpione repetundarum, non ambitus, pos-

tulatum esse in Orat. Cic. pro Scauro scribit Asconius, cui tutius credi potest. Vid. cl. Wesseling. t. Obs. 11. Philippum ab eodem ambitus reum factum, quod hic prodit Florus, nondum alibi legi.

§. 6 *Gracchanis legibus, eisdem socios*] Altera lectio in uno Pal. quam tamen mendosam censeo, hæc est: *plebem ad se Gracchanis legibus evocavit, socios ad plebem spe civitatis erexit: viderint illi, quibus gustus sapit, quid sapiat hæc lectio: nobis religioni est vulgatam sollicitare. Salrn.* In fine periodi pro *erexit*, commodius videatur *traxit*. Freinsh. Pal. et Ryck. *plebem ad se Gracchanis legibus evocavit, socios ad plebem spe civitatis erexit.* Damnat hanc lectionem maximus Virorum Salmasius, et vulgatam non esse sollicitandam præcipit. Inviti dissentimus ab eruditorum Principe. Sed lectio vulgata quid sibi vult? Quid est *ad se plebem erigere*: et *socios ad plebem erigere*? quis ita loquitur? Vidit Lipsius etiam absurditatem hujus scripturæ, qui olim in cathedra Leidensi monuit in vetere suo libro pro *cisdem* scribi *advocarit*, et pro *erexit* legendum esse conjicit *allexit*. Sed Ryckianus et Palatinus veram nobis scripturam servarunt, priorum dumtaxat verborum. *Evocare ad se plebem* est, concitare seu percellere plebem ad arma capienda nullo habito delectu. Nam hæc proprie dicitur evocatio, ut de tumultu, cum, ut notat Donatus ad Eunuch. Terentii, 'Dux alloquitur cives: Qui rempublicam salvam esse vultis me sequimini.' Veterani etiam, qui sine tumultu sollicitantur a ducibus, et ex agris ad arma vocantur, non conscribuntur, evocati dicti sunt. Suet. Aug. 56. 'Adfuit et clientibus, sicut scutario cuidam, evocato quondam suo, qui postulabatur injuriarum.' Sed evocatos quis ignorat? Cic. pro Rab. 'De te ipso, inquam, Labiene, quæ-

tusconsulto evocassent: sic enim recte ibi veteres libri. Hinc et ab hominibus ad res transfertur. Cic. de Fin. 'Probitatem præmiorum mercedibus evocatam.' Id. x. ad Att. 8. 'Sed super hac re nimis; ne meam ipse *συμπάθειαν* jam evocem.' Totum itaque locum sic constituendum puto: *plebem ad se Gracchanis legibus evocavit, eisdem socios ad spem civitatis erexit:* cap. seq. 'Ad quam spem eos cupidine dominationis Drusus erexerat,' Cum excidisset in nonnullis libris *vox evocavit*, labes illa secuta est, conjunxerant tum *erexit ad se plebem*, inde necessario inserendam esse crediderunt vocem, ut posteriora verba prioribus responderent, ad quam etiam socios erigerent. Nullam autem invenerunt aptiorem ut posteriora verba prioribus responderent, quam quæ in superiore versu legebatur, *plebem*, hoc sensu, nisi fallor: Ad plebem aggregabat socios suis legibus Gracchus: sed inepte hercule, et perquam absurde. *Evocavit* probat quoque N. Heinsius, sed sequentia hoc modo refingit: *eisdem socios ad plebem additos spe civitatis erexit: τὸ additos* nimirum vult inseri, quod exciderit. *Grav.* Freinshemius in Ind. exponit, plebem sibi, et socios plebi reddidit faventes. Eodem modo Rupertus; adjunxit sibi plebem, et rursum plebi socios. Sed hoc recte rejecerunt Gravins, et Tollius Fort. xxii. tamquam Latinis incognitum genus loquendi. Scriptura Pal. pr. et Ryck. etiam est in Florent. vulgata in aliis scriptis, et o. e. Non possum mihi persuadere *evocavit* a Floro profectum esse. Nam quæ de 'evocatione militum' dicuntur, mihi ab hoc loco aliena esse videntur. Neque enim hic sermo est de militia, aut civibus ad arma sine delectu concitandis, sed de studio Drusi in conciliandis sibi plebis et sociorum animis; idque manifeste indicant illa, quæ mox de largitionibus Drusi dicuntur. Altera

pars emendationis Grævianæ non spernenda est: nam 'erigere aliquem ad spem' frequens est optimis Scriptoribus. Tollius legit *plebem ad se Græchanis legibus, socios ad plebem spe civitatis traxit*. Eisdem, quod est in plerisque Mss. abest a libris, qui habent *erocavit*. Et potest sine detrimento sententiæ abesse: quamquam, si retineatur, nihil erraverit Florus. Nam quod Ruperus scribit, se nullam legem Græchi de civitate Italicis danda nosse, id non cogitanti excidit, nec memori eorum, quæ in Vellei. II. 6. et Appian. I. Civ. p. 363. legerat. *Traxit* Tollius sumsit a Freinshemio. Hoc Perizonio quoque non displicebat, et habet, quo se tucatur. Liv. XLIII. 17. 'Adversus amentiam eorum, qui ad Macedonas gentem trahebant.' Add. supr. ad II. 12. 3. et Gronov. IV. Observ. 4. *Erexit* retineri non potest, nisi, quod hic adnotarat Perizonius, statuatur ellipsis unius verbi. Nam scripserat, *erexit* vel tantum respicere ultima verba, vel pro eo legendum esse *traxit*. Vid. similia supr. III. 21. 26. Sed ne sic quidem quidquam bonæ sententiæ est in verbis *ad plebem*. *Allexit*, quod malebat Lipsius, Tollius observat confirmari e Freculpho, qui I. 6. 12. dicit Latinos a Druso 'spe libertatis illectos.' Amstelodamenses ediderunt conjecturam Grævii. Ego de hoc loco nihil possum constituere, ob eamque causam scripturam veterem, quamvis corruptam, revocandam existimavi. Sed conjectura Freinshemii mihi probabilior videtur ceteris.

Exstat vox ipsius] Etiam in Auct. de Vir. Ill. cap. LXVI. *Freinsh.*

§. 7 *Aderat promulgandi dies*] Errat Florus. Non promulgandi, sed rogandi seu ferendi legem dies aderat. Promulgata jam antea lex erat. Mox merito insolentiæ accusant hoc loquendi genus *obrogare de legibus*: omnes enim scriptores idonei, et ipse

Florus alibi mavult 'obrogare legibus.' Nam 'obrogare legi' est, legem priori legi contrariam ferre, ut 'obducere alieni alium.' Græv. Non scio, quis præter Florum dicat Legem eo die 'promulgari,' quo populus eam, postquam per trinundinum promulgata fuerat, in comitiis jubebat. Rectius supr. c. 14. dicit, 'Postquam rogationis dies aderat.' Liv. V. 30. 'Quum dies ferendæ legis venisset.' Vid. Gruch. Lib. I. de Comit. et Manut. de Legib. Rom. c. XXXIV. et seq. Add. tamen n. 9.

§. 8 *Obrogare de legibus*] Insolens loquendi forma; mihi quidem usu incognita: supra, 3, 15, 4. fuit; 'Obrogare auso legibus suis Minucio tribuno,' quomodo quin hic quoque scribatur, non video quid vetet. *Freinsh.* Pal. pr. *abrogare de lege*. Pal. post. Ryck. Magl. Voss. I. 2. Edd. B. S. P. A. et Camert. *abrogare de legibus*. Junt. *abrogare legibus*. *Obrogare de legibus*, quod habent ceteri s. et v. e. non credo usquam alibi legi, et Ryckius ac Perizonius quoque delendum censebant *de*. Philippo collum obtortum, quod legi agrariæ resisteret, scribit Aur. Vict. LXVI. At Val. M. IX. 5. quod Drusus concionantem interfari ausus fuisset.

Sed apprehensum] Nota immauem Tribunorum potentiam, qui ad Cos. etiam summum honorem gerentem, viatorem audebant mittere. Exempla ap. Liv. 2, 56, 15. 4, 26, 9. 5, 9, 5. immo censore in vincula ducere, ap. eund. 9, 33, 23. etiam triumphaturos vetare. Sueton. Tib. 2, 14. pertinent huc quæ notavi supr. 3, 15, 6. *Freinsh.*

Viator] Dissentit expresse Val. M. 9, 5, 2. 'Obtorta gula, et quidem non per viatorem, sed clientem summi:' locum indicavit Camers. *Idem*.

Sanguis in ora et oculos redundaret] Sic Pall. o. et v. e. Videatur tamen etiam legi non male posse, *in aures*: cur enim *in ora* potius, quam *in os*,

Auctor scripserit? Plinius, 7, 41. 'Tanquam parum esset, faucium certe intortarum, expressique per aures sanguinis, pœnam exactam esse:' hoc autem erat 'obtorto collo duci.' Auctor de Vir. ill. cap. 66. de hoc ipso facto; 'Consuli legibus agrariis resistenti, ita collum in comitio obtorsit, ut multus sanguis efflueret e naribus:' quod alii aliter efferunt. Tac. 4, 70, 2. 'Quantum obducta veste, et adstrictis faucibus niti poterat.' Cic. Verr. 4, 10. 'Quem obtorta gula de convivio in vincula atque in tenebras abripi iussit.' Vide Comment. ad Juv. 10, 88. *Idem*. Et Turneb. xxviii. Advers. 34. *Ora* est in omnibus libris, nec video, cur mutandum sit.

§. 9 *Latae jussæque leges*] *Latae leges* interdum dicuntur, quæ tantum promulgatae sunt. Liv. xxvi. 2. 'Agendum cum Tribunis pl. esse, primo quoque tempore ad plebem ferrent, quem cum imperio mitti placeret in Hispaniam. Ea res cum Tribunis acta promulgataque est.' Et ap. Liv. aliosque sæpe 'leges latae' dicuntur, quæ numquam a Magistratibus perlatae, nec a populo jussæ fuerunt. Interdum contra 'latae leges' sunt perlatae. Nam et 'ferri lex' dicitur, quum populi suffragiis committitur, et 'lata lex', quæ a populo jussa et comprobata est: ut quum illis, vel illis Coss. legem aliquam latam legimus, quod plerumque cum effectu accipitur, pro, eam a populo jussam et acceptam esse. Nam qui rogabant populum, quod fiebat die comitorum, quo populus in suffragia mittebatur, eodem die etiam 'ad populum ferro' dicuntur. Vid. Brisson. ii. Formul. p. 131. Nec aliter potest intelligi, quum dicitur 'dies ferendæ legis.' Gruch. i. de Comit.

Statim socii flagitavere] Placet flagitare, ut optimæ membranæ exaratum habent. *Salm.* Ryck, ut opti-

mæ membranae aliae: *socii flagitare.* Græv.

Ægrumque rerum] I. e. ob res temere motas. Lucan. vii. 240. 'Æger quippe moræ.' Val. Fl. iii. 737. ex emendatione Heinsii: 'Lea prolis ademtæ Ægra:' ubi vid. plura hujusmodi, et rursus ap. eumd. ad Vell. ii. 88. Barth. ad Claud. iv. Consul. Honor. 167. et I. in Rufin. 377. et Freinsh. in Ind.

Matura, ut in tali discrimine, mors abstulit] Simillimum illud Livii, 6, 1, 9. de Q. Fabio: 'Cui judicio eum mors, adeo opportuna, ut voluntariam magna pars crederet, subtraxit.' *Idem*, 23, 30, 9. de Gelone dicit: de Pisone Tac. 4, 21, 6. De ipso Druso hoc Seneca, de Brev. Vitæ, 6, 3. 'Subito vulnere per inguen accepto colapsus est: aliquo dubitante, an mors voluntaria esset; nullo, an tempestiva.' Sic Plin. Epist. 2, 1. 'Honoratum cognitioni Senatus mors opportuna subtraxit.' Ante complures annos de clarissimo quodam duumviro Vindelico similia quædam ferebantur. Ceterum de morte Drusi referunt omnes quos vidi, incerto auctore casum; præter Cicer. N. D. 3, 33. qui percussorem ejus nominat. 'Summo cruciatu,' inquit, 'supplicioque, C. Varius, homo importunissimus, periit: sed, quia Drusum ferro, Metellum veneno, sustulerat, illos conservari melius fuit, quam pœnas sceleris Varii pendere:' in quibus tamen expeditior sententia fuerit, particula leviter trajecta, sic; *periit, quia Dr. fer. Met. ven. sustulerat: sed illos, &c.* Ampelius 'per insidias Philippi Cons. interfectum' scribit. *Freinsh.*

Nec ideo minus socii desierunt] Videtur dicendum fuisse, *nec ideo socii desierunt*, vel *nec ideo magis desierunt*, ut I. 17. §. 12. D. de Ædil. Edict. 'Non ideo magis fugitivus esse desinit.' Perizonius adscripserat omnino delendum esse *minus*, vel *desierunt*. Mihi placet sententia Frein-

shemii in Ind. negationes duas pro una positas esse. Hoc enim non infrequens esse ostendi ad Opusc. de Latinit. Jctor. p. 366. Add. Turn. xvi. Adv. 19. et xxx. 9. Muret. ad Catull. Carm. iv. et Schott. v. Observ. 16. idem observavit Jac. Gothofred. in l. 2. C. Th. de Veteran. l. 22. de Cohortalib. et l. 189. de Decurion. Flori phrasi non dissimilis est hæc Suetonii Ner. xlii. 'Nec eo secius quidquam ex consuetudine luxus atque desidiae omisit, vel imminuit,' pro, eo magis. Nam *nec eo secius* est, nec eo minus. C. Nep. Milt. ii. 'Neque eo secius Atheniensibus, a quibus erat profectus, officia præstabat.' Et Attic. ii. 'Neque eo secius adolescentem Marium hostem judicatum jvuit opibus suis.' Add. doctiss. Reitzium in Ambiguis, v. *Magis*.

CAP. 18 Bellum sociale scribunt Epit. Liv. 71. et seqq. Latius Appian. Civ. lib. 1. p. 373. &c. Auctor de Vir. Ill. cap. 63, et 75. Val. M. 8, 6, 4. August. Civ. 3, 17, et 26. Plin. 33, 1. Eutrop. 5, 1. Oros. 5, 18. Euseb. Lib. Temp. Solin. cap. 2. Plut. Sulla cap. 8, &c. Strabo, lib. 5. p. 166. Cam. Hujus belli historiam Lucullus etiam, celeberrimus ille imperator, Græce composuit. Plut. in Vita, cap. 2. Lucecius Latine. Cic. Fam. 5, 12. Adde Diod. lib. 37. *Freinsh.*

§. 1 *Sociale bellum*] Ita edd. antiquæ: nam Stadiana et Vineti præponit; *Bellum, quod adversus socios gestum est, sociale bellum*, &c. sed iis resectis, suus tamen constat Auctori sensus; neque agnoscunt illas voces Pall. codd. *Grut.* Nec ulli alii scripti, nec v. e. Est haud dubie glossa, inde orta, quod in nonnullis Vett. Edd. Titulus hujus cap. est, *Bellum quod cum sociis gestum est.* Tollius Fort. xxii. priore loco delet *Bellum*, et mox *illud*: quia, ut dicit, 'respicit oratio Inscriptionem capitis, quæ a Floro ipso fuerat notata *BELLUM SOCIALE.*' Si quid mutandum esset, potius pos-

teriore loco tollerem *Bellum*. Sed nihil opus est mutatione. Florum ipsum auctorem Titulorum esse nemo facile ostendere poterit.

Si verum tamen volumus] De hac loquendi forma vide supra, 3, 7, 1. *Freinsh.* Aliquid deest, opinione N. Heinsii. Forte addendum *noscere*, ut superius cap. 7. *Græv.*

Corpus fecit ex membris] Supra, 1, 1, 9. 'Ex variis quasi elementis congregavit corpus unum.' *Freinsh.*

§. 2 *Flagitio*] Non satis constare sibi videtur. Nam si hoc fuit 'flagitium,' quomodo ergo mox dicit, socios 'justissime' postulasse jus civitatis, quod et alii prodiderunt? Nisi fortassis hoc vult, justam quidem fuisse sociorum causam, sed ut liberis parentum, ita illis quoque matris ac parentis suæ Urbis injuriam ferendam fuisse: nec ideo eos ad arma adversus illam debuisse ire. Vid. Boecler. ad Vell. ii. 15.

§. 3 *Itaque quum jus civitatis, quam*] Sequor ed. Stadii, manifesto et probò sensu: nescio quid sibi velint alii, in quibus: *Itaque quum Tusciæ civitates, quas.* Vell. iisdem prope verbis, 2, 15, 4. 'Quorum ut fortuna atrox, ita caussa fuit justissima: petebant enim eam civitatem, ejus imperium armis tuebantur.' *Freinsh.* Hæc in plerisque editionibus sic legantur sine sensu, etiam in recentissimis Amsterodamensibus. Stadius bene restituit: *Itaque cum jus civitatis, quam viribus auxerant, socii justissime postularent*: quod merito in suam quoque recepit *Freinshemius*. N. Heinsius in *Tusciæ* præterea latere putat *ejus*, scribitque: *Itaque cum jus ejus civitatis, quam viribus auxerant.* Viri illustris sententiam firmat Velleius de eadem re loquens ii, 15. 'Quorum ut fortuna atrox, ita caussa fuit justissima: petebant enim eam civitatem, ejus imperium armis tuebantur.' *Græv.* *Tusciæ* est in Pal. post. et edd. o. post primam. Tollius ex suis nihil

adnotarat ad Ed. Grævii, quæ habet *jus civitatis*: ceteri scripti, excepto Reg. Q, et v. e. *Tusci civitates quas*. Syllaba prima in *civitatis* primum male voci præcedenti adglutinata, ac deinde e *jusi Tusci* factum esse videtur. Reg. Q *Tusci civitatem qua*. Hinc altera conjectura subnascitur, Florum forsitan scripsisse *quum civitatem quam*, quumque in margine explicationis gratia adscriptum fuisset *jus*, i. e. *jus civitatis*, eam vocem deinde in contextum venisse, et loco corrumpendo occasionem præbuisse. Sic etiam Velleius 'Petebant eam civitatem:' et veteres frequentius dicunt 'civitatem,' quam *jus civitatis*; ut 'dare,' 'adimere,' 'amittere civitatem:' quamquam '*jus civitatis*' non minus rectum est. *Jus ejus civitatis* etiam G. Vossius legebat. Paullo post Tolloius putabat delendum *socii*, quod est ante 'justissime.' Nec male: non enim erat, cur hic repeteretur.

§. 4 *Eadem fax, quæ illum cremavit, &c. accendit*] Sic inf. 3, 23, 2. 'Fax illius motus ab ipso Syllæ rogo exarsit.' Non absimilis locutio in Justino, 11, 1, 4. 'Nonnulli facem nuptiis filię accensam, rogo patris subditam, dolebant.' *Freinsh.* Plura hoc genus in Ind. et apud Passerat. ad Propert. iv. 11. 46. *Pro et oppugnationem* multi s. et e. *expugnationem*, quidam etiam *et in expugn.* habent.

§. 5 *Quid hac clade tristius*] Plin. 2, 83. 'Bellum sociale, quod haud scio, an funestius ipsi Italiæ fuerit, quam civilia.' Vell. 11, 15, 4. 'Id bellum amplius ccc. m. juventuti Italicæ abstulit.' *Freinsh.*

Omne Latium] Populos, qui a Rom. hoc tempore desciverunt, recenset Appianus Civil. lib. 1. p. 374. *Idem.* Non persuadet mihi Florus, totum Latium et Etruriam hoc bello a Romanis defecisse. Italiam pæne totam ad mare superum et Apenninum, et ad mare inferum a Liri fluv. usque ad mare Adriaticum arma adversus

Rom. suscepisse intelligi potest ex App. i. Civ. p. 374. Diodor. Sic. in Ecl. lib. xxxvii. et Epit. Liv. lxxii. Unde et 'bellum Italicum' dictum est, a sociis Italicis scil. motum, inter quos Latini non connumerabantur. Nec usquam alibi inveni Latinos tum conjurasse cum Italicis, et in Epit. Liv. scriptum est, eos inter 'auxilia Romanorum' fuisse. Sigonius i. de Ant. Jur. Ital. 2. scribit, inter omnes Romanæ historiae Scriptores constare, Latinos hoc bello pro Romanis contra Italicos stetisse. Ei Rupertus ad h. l. opponit auctoritatem Flori. Hæc me parum movet: quandoquidem Florus is est, cui, si solus testis sit, non multum credi possit. Nec recte Rupertus scribit, Sigonium male invehi in Val. Max. quod is Latinos bello sociali de civitate decertasse dicat. Nam nec Valerius hoc dicit, nec Sigonius eum hoc nomine reprehendit, verum ex eo, quod iii. 1. 2. Poppedium 'Latinorum principem' vocat, ostendit etiam 'Italicos' interdum 'Latinorum' nomine comprehendendi. Paullo plus ponderis est in eo, quod deinde adversus Sigonium disputat Rupertus, Latinos omnino miscuisse consilia cum Italicis, eo quod ad ferias Latinas, per quas Consules interficiendi consilium initum fuit, non alii, quam populi Latini veniebant. Hoc probabile est. Nec tamen ex eo consequitur, Latinos, postquam id consilium discussum est, in Italicorum partibus mansisse. Sed quia alii eos hoc bello inter socios Italicorum non numerant, inde potius colligi debet, Latinos se deinde a consiliis Italicorum removisse. An verum sit, quod de tota Etruria dicit Florus, mihi non magis liquet. Etruscos arma cum Italicis sociasse præter Florum etiam Orosius scribit. Sed Appian. i. Civ. p. 380. auctor est, quum post cladem Rutilii Cos. Etrusci et Umbri ad defectionem spectarent, Romanos sociis,

qui adhuc in fide manserant, civitatem dedisse, coque beneficio dubios in fide retinuisse, et Etruscos, qui ante ad Italicos inclinarant, eo delentitos sententiam mutasse. Et eo fortassis pertinet, quod Sisenna in Historia hujus Belli apud Nonium in *Senati* scripsit, 'L. Calpurnium Pisonem ex Scto duas novas tribus' veteribus addidisse, et in *Ergo*, milites ex lege Calpurnia 'virtutis ergo civitate donatos.' Si quid in eo veri est, quod Latini et Etrusci socii Italicoꝝ finisse dicuntur, id non tam ad totam utramque gentem, quam nonnullos utriusque gentis populos pertinere crediderim. De Perusinis in Etruria quidem hujusmodi aliquid videtur indicare Sisenna ap. Non. in *Projicere*. De Umbris vid. ad n. 6.

Contra matrem ac parentem suam urbem] Ecquod discrimen inter matrem ac parentem? Perinde est ac si dixisset, contra patrem et parentem suum consurrexit. Non possum in animum inducere tam ineptæ *ταυτολογίας* Florum reum esse, et quidem in tanta brevitate: ne dicam duram admodum *ἐπεξήγησιν* esse: *contra matrem suam urbem*. Fallor, aut Florus scripsit: *contra matrem suarum urbium*, ut superius, hoc est, contra metropolin Italiae, cap. 7. hujus libri: 'Urbem matrem Cydoniam.' *Græc.* Mihi Florus videtur usus synonymis, ut sæpe alibi. Sic Liv. xxxvii. 51. conjungit 'parentes' et 'conditores' urbium. Aliter Freinsheim. in Ind. In Freinsh. et Grævii Edd. puto vitio operarum legi *consurgeret*.

§. 6 *Fortissimorum fidelissimorumque*] Hæc sunt solennia epitheta sociorum apud Scriptores Romanos. Interdum eos 'bonos et fideles socios,' et 'Rempubl. forti ac fidei operarum usam,' vel 'adjutam' dicunt. Vid. Ind. Brisson. ii. Form. p. 240. et Gronov. ad Liv. xxviii. 9.

Sub suis quosque signis] Sic rescripsi: alii omnes, quantum scio, *sub suis quis-*

que signis: quod ego quidem haud intelligo. Sensus est: Illa municipalia prodigia (ut vocat duces Italicos) socios adversus Romanos duxisse, *sub suis quosque signis*: ita Curtius, 3, 3, 26. 'Ultimi erant cum suis quisque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati.' *Freinsh.* Locus Curtii magis facit ad stabiliendam scripturam omnium librorum Flori, quam ad eam rejiciendam. Et infinita hujus generis inveniuntur per Syllepsin, quam vocant Grammatici, dicta. Cic. pro Sext. xvii. 'Duo prodigia, quos.' Idem i. Off. 41. 'Pictores, et ii, qui signa fabricantur, et vero etiam poetæ, suum quisque opus a vulgo considerare vult.' Liv. xxi, 45. 'Tum vero omnes, velut Diis auctoribus in spem suam quisque acceptis, rati.' Ov. i. Art. 267. 'Quisquis ubique viri dociles advertite mentes.' Add. Burm. ad Vell. ii. 113. 'Municipalia' ad contentum pertinet. Vid. Turneb. iii. Advers. 9. et x. 27. et Lips. ad Tac. iv. A. 3.

Popedius] 'Quintum Popedium' vocat App. p. 375. 'Pompedium' vocat Strabo, lib. 5. p. 167. in Orosio tamen, 5, 9. est 'Popedius.' 'Silonem' cognomento, Vell. 2, 16, 1. Ep. Liv. 76. Diodor. Excerpt. ex lib. 37. qui tamen 'Q. Pompædium' vocat. Plut. Mar. cap. 54. ubi tamen editur Πόπιος, pro Ποπέδιος. Et de Fort. Roman. cap. 15. Obsequens, cap. 116. ubi 'Pompeius Sylo,' pro, Popedius Silo: quod vitium etiam in Diod. lib. 37. sub fin. excerpti reperias: est autem alius Pompeius Silo in editis Senecæ suasoriis. In Plutarchi Cat. Min. cap. 3. est Πομπαίδιος Σίλλων, ἀνὴρ πολεμικὸς, καὶ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα. *Freinsh.* Fabricius ad Oros. v. 18. et Voss. ad Vell. ii. 16. præferunt *Pompædus*: nam Græcis est Πομπαίδιος. Distinctiones in o. e. v. et nonnullis scriptis ita positæ sunt, ut paullo post adnotat Freinsheimius, *Marsos*] Fortissimum populum, 'de

quibus ferunt, ad id temporis nec sine Marsis, nec de Marsis, triumphum visum;’ Appian. p. 378. et hinc bellum istud ‘Marsicum’ appellatum fuit, a præcipua gente. *Freinsh.*

Et Latinos Afranius] In al. edd. *Pop. Marsos et etiam Latinos, Afranius Umbros, &c.* Ut videantur istæ voces, et etiam, absorpsisse nomen alicujus ducis. *Idem.* Rupertus defendit etiam e Virg. *Æn.* 1. 5. et Lamprid. *Commod.* 1. Add. Liv. *xxi.* 54. et Suet. *Cæs.* *lxxvi.* Sed abest ea vox ab o. s. et e. v.

Afranius] ‘Titus Afranius’ est ap. Appian. p. 375. *Freinsh.*

Totus Senatus et Consules] Vellem juvissent hac in parte qui Mss. codices possident, varietatem lectionum promendo: quam sæpe magno usui esse, in Salviani locis aliquot Rittershusius admonuit. Quamvis enim non obscurum sit, Auctorem Senatum consulesque, quos instituerant Itali, dicere (qua de re Strabo, lib. 5. p. 167. et Diodorus, lib. 37.) male tamen cohærere sententiam, nemo paullum attentior non videt. Porro consilium est omnium ducum, qui memorantur, nomina subungere, si quæ forte medela huic Auctori inde quæri possit. Sunt igitur præter jam nominatos: Herius Asinius Velleio, 2, 16, 1. et Appiano, p. 375. Eutropio, lib. 5. Hierius Asinius: ejusque interpreti Græco ‘Ἱέριος Ἀσίνιος, pro quo Hirinus Asinius est in Epit. Liv. 73. ubi prætor Marrucinatorum vocatur. Insteius, ut Vell. appellat, vel, P. Vettius, ut Appianus; Cato, qui P. Vettius Cato, et in aliis exempl. Vettius Scato est Ciceroni, Philippica 12, 11. C. Vettius ap. Sen. de Benef. 3, 23, 6. ubi prætor Marsorum dicitur: Titus Vettius, Eutropio, et ejus interpreti, Τίτιος Βήπτιος. C. Pontidius, ap. Vell. Marius Egnatius, ap. Vell. Appian. et Epit. Liv. 75. Pontius Telesinus, inf. 3, 21, 22. Vell. 2, 27, 1. Plut. Sylla, cap. 57. Appian. p.

405. C. Papius, ap. Appian. cognomento Mutilius, ut Velleius, et forte Plut. de Fort. Roman. cap. 15. nam ibi Μούλιος: vel, ut Oros. 5, 18. habet Mutilus, Samnitium dux. Ap. Diodor. Ἀπώνιος Μότολος est: item, M. Ἀπώνιος. M. Lamponius, Appian. et Nostro inf. 3, 21, 22. quem Lucanorum ducem facit Diod. lib. 37. Plut. Sylla, cap. 57. et Appian. hic videtur pater fuisse Ventidii, qui Parthos vicit: vide Vell. 2, 66, 1. Plin. 7, 43, 2. Gutta Capuanus: Appian. p. 405. C. Judacilius, Apulorum dux: Appian. vel secundum Oros. et Eutrop. Pidentium. P. Præsentis: App. C. Apponius Motulus: Diodor. Tib. Cleptius: Diod. de quo idem, lib. 36. ‘Lucanis Cleptius, vir scientia rei militaris et fortitudine clarissimus, præerat.’ Agamemnon archipirata, Marsorum dux, Oros. et Eutrop. Francus, Marsorum dux, Oros. et Eutrop. Juventius, Eutrop. 5, 9. Obsidius, Oros. Titum Herennium, et Aulum Cluentium addit Eutropius. Legitur et Duillius ap. Frontin. 1, 5, 17. Hi sunt quos reperire licuit, unde si quis Auctori lucem fœnerari possit, gauderem utique; nam ego minor sum. *Freinsh.* Sic Ryck. et omnes Mss. Possis explicare: Consules et senatus ille, quem Corfinii ex suo corpore creaverunt. Sed merito hunc locum mendii suspectum habuerunt Viri doctissimi, J. Freinsheimius, T. Faber, et ante utrumque J. Lipsius. Faber conjecit legendum esse: *Vettius Cato Samnium*: Lipsius vero: *Titus Egnatius Etruscos*. Hic quidem proxime libros. Sed unde exsculperit prænomen *Titi* non exputo. Nam ab aliis omnibus vocatur Marius Egnatius, qui Venafro per proditionem capto duas Romanorum cohortes delevit. Et sic forte legendum: *Marius Egnatius Etruscos*. Nobilissimum sane hostium ducem vocat Epitome Livii lib. *lxxv.* quem non credibile est Florum præterisse si;

lento, cum ignobiliorum nomina prodiderit. Etruscos tamen sunt qui civitate donata Romanorum a partibus stetisse tradant, sed aliter sensit Florus. Hinc inferius: 'Cato discutit Etruscos.' Ceterum Faber vidit 'ut' non suo loco poni in editis, recteque censuit scribendum: *ut cum regum et gentium arbitrio populus ipsum se regere non posset, victrix Asiæ Europæque a Corfinio Roma peteretur.* Aliiter hunc locum etiam constituit Rupertus, sed sagax hic non fuit. Græv. Anna dicit patrem suum in Vetusta Editione legisse *Vettius Cato Samnium.* Non scio, quæ illa editio sit; sed in margine Ed. Plantin. ita adnotatum inveni. Rupertus ad Reines. Ep. xxviii. scribit, Freinshemio videri male coherere sententiam, eumque putare sub his nomen Ducis cujusdam querendum esse. Prius recte, posterius male: nam Freinshemius suspicatur nomen Ducis latere in verbis *et etiam*, quæ paullo ante leguntur. Quæ respondet Reinesius Ep. xxxi. non juvari hoc loco sententiam quorundam de Consulibus municipalibus, nec Freinshemio laborandum fuisse de Duce in Florum reducendo, cujus nomen exciderit, nihil huc faciunt. Nam neque tollunt difficultatem, quæ in his verbis est, et Freinshemio eandem sententiam tribuunt, in qua eum esse perperam scripserat Rupertus. Recte Freinshemius et Grævius viderunt corruptam esse hanc scripturam: nec opus est pluribus exponere, quæ in ea absurda sint. Hoc deinde in Commentario ad h. l. etiam ipse Rupertus animadvertit, et Freinshemium bene judicasse pronuntiavit. Putat autem locum ita constituendum: *Afranius Umbros: Samnium Lucaniamque Telesinus; totus Senatus et Consules Corfinium.* Sed de hoc recte judicat Grævius. Est enim pro arbitrio quilibet e quolibet facere. Nec magis ita cohæret sententia, quam in scriptura vulgata; quum non sit, quo re-

feratur *Corfinium.* Perizonius conjiciebat, *Poppedius Marsos et Latinos, Afranius Umbros, Egnatius Samnium, Lucaniamque Telesinus.* Tollius Fort. xxii. putat verba, *Umbros totus Senatus et Consules*, ex eo in contextum venisse, quod quidam in margine libri sui ex Epit. Liv. lxxiv. ubi de Umbris et Marsis debellatis agitur, adscripserat, 'Umbros Plotius legatus.' De hac conjectura idem sentio, quod de Ruperti Grævius, et locum pro desperato habeo, nec umquam sine auxilio meliorum codicum restitutum iri arbitror. Hoc quoque dubitationem habere potest, quod Umbros cum reliquis Italicis bellum adversus Rom. gessisse prodit Florus, propter ea, quæ ad n. 5. ex Appiano relata sunt. Sigonius iii. de Ant. Jur. Ital. 1. existimat, lege, qua post necem Rutilii socii civitas data est, etiam Umbros comprehensos, eosque, quum in tanto tumultu nihil movissent, tum quoque in civitatem Rom. adscitos fuisse. Tamen non solum Florus et Orosius, verum etiam Auctor Epit. Liv. lxxiv. Umbros hoc bello adversus Rom. pugnasse produnt. Et hoc verum videtur. Appianus quidem scribit Umbros ante necem Rutilii, i. e. primo anno Belli Socialis, nihil adversus Rom. movisse: sed eos beneficio civitatis socii, qui ad eam diem in fide manserant, datæ usos fuisse, ex Appiano non constat. In Epit. Liviana, in rebus secundi anni hujus belli scriptum est, 'L. Plotium Legatum Umbros, et L. Porcium Prætorem Marsos, quum uterque populus defecisset, vicisse.' Unde probabile est, eos sprete civitate Romana deinde Italicis se adjunxisse. Nec tamen omnes Umbros adversus Romanos stetisse ex eo colligi potest, quod Sisenna ap. Non. in *Jusso* Tuderitibus hoc bello civitatem datam fuisse scribit. In enumeratione Ducum Italicorum Freinshemius præterit Trebatium Ducem Samnitum ap.

App. 1. Civ. p. 381. Sed pro Τρεβάρτιος Perizon. hic recte, ni fallor, conjecerat Ἐγνάρτιος. Cluentium memorat etiam Appian. 1. Civ. p. 380. et Herennium Serv. in Virg. Æn. ix. 590.

§. 7 *Se ipsum*] Observarunt Docti pronomen *ipse* aliis pronomibus adpositum, plerumque in alio casu, et fere nominativo poni. Liv. ii. 19. 'Suismet ipsi corporibus dimicantes miscuere certamen.' Cic. iii. Fam. 7. 'P. Lentulum, quem mihi ipse antepono.' Cornel. Nep. Paus. iv. 'Neque prius vim adhibendam putaverunt, quam se ipse indicasset.' Vid. Riv. ad Sall. Catil. xx. ad Cic. vii. Fam. i. et Gronov. ad Liv. l. d. et ad Justin. xiii. 1. Celeberr. Grævius ad Justin. xii. 8. scribit, Ciceronem aliosque optimos Scriptores semper ita loqui; sed vulgus utrumque pronomen eodem casu ponere: et rursus ad Cic. iii. Off. 15. eos, qui ita loquuntur, corrupte loqui. Certum est multis locis Scriptorum veterum, quibus libri vulgati *ipse* eodem casu ponunt, quo alterum ei adjunctum pronomen, Mss. variare. Sed sunt tamen non pauci, ubi nulla varietas scripturæ adnotata est. Liv. x. 40. 'Si quid falsi nunciat, in semet ipsum religionem recipit.' Cic. i. Off. 32. 'Quarta [persona] quam nobismet ipsis judicio nostro accommodamus.' Idem i. Catil. 8. 'Qui se ipsum jam dignum custodia judicaverit.' Et sic rursus i. de Legib. 10. pro Marcell. iv. et pro Ligar. ii. Ad. Cæsar. vii. B. G. 20. Columell. viii. de R. R. 8. et xi. 1. Sen. Ep. civ. Phædr. iv. 19. Curt. vi. 5. 9. et Val. M. i. 1. 1. ext. et iii. 8. 4. ext. Nec dubito, quin similia sæpe apud eosdem atque alios occurrant. Verum, si superior illa regula sine exceptione est, ea omnia, una cum hoc loco Flori, emendanda sunt. De hoc ego nihil pronuncio. Sed Manutius in Cic. vii. Famil. 1. se utramque formam lo-

quendi probare scribit. 'Ut' non suo loco positum esse ante Fabrum viderat Rupertus. Amstelodamenses Virorum doctorum conjecturam sequuti sunt. Eam quidem rectam puto, nec tamen a scriptura omnium librorum recedere volui.

Corfinio] Urbe Peligna, quam communi consilio muniverant Itali, Italicamque vocaverant. Appian. Diodor. *Freinsh.*

§. 8 *In Albano monte*] Ubi fieri solebat Jovi Latiali feriis Latinis. Livius, 21, 63, 10. 'Ne Latinas indiceret, Jovique Latiali solenne sacrum in monte Albano faceret.' *Idem.* De feriis Latinis Sigon. i. de Ant. Jur. Ital. 3. In plerisque s. et e. perperam est *Martius*. In Duisb. Fran. Voss. 1. et v. e. recte *Marcus*.

Inter sacra et aras immolarentur] Auct. de Vir. Ill. cap. lxxvi. Eosdem conceptus habuit Val. M. 9, 7, 2. de Q. Pompeii Cos. nece: 'Sacrificare incipientem adorti, in modum hostiæ necaverunt.' Adde Casaubonum in notis ad Suet. Augusto 15, 2. *Freinsh.* *Intra sacra* male Fran. Voss. 1. Edd. B. S. et recentiores quædam.

§. 9 *Discussum est*] Irritum fuit, effectum non habuit. Liv. xxix. 37. 'Ea res consensu Patrum discussa est.' Et xxxv. 45. 'Discutere apparatus belli.' Vid. Bnd. ad l. 14. §. 8. D. de Ædil. Ed. Burm. ad Petron. xlvii. et ad Quintil. Decl. xvii. 6. et *Freinsh.* in Ind.

Asculo furor omnis erupit] Sic etiam Appianus: sed initium belli a Picentibus ortum est, in Ep. Liv. 72. Appianus idem et Strabo Marsos defecisse primos memorant. Sed potest non magno negotio hic nodus dissolvi. Primum enim Asculum in Piceno est, auctore Plinio, 3, 13. neque ullum relinquit dubitandi locum Ep. Liv. in qua sic scriptum est: 'Itali ei populi defecerunt, initio belli a Picentibus orto.' hoc autem initi-

um quale fuerit narrans, hæc addit: 'Q. Servilius procos. in oppido Asculo, cum omnibus civibus Romanis, qui in oppido erant, occisus est.' Deinde Marsi reliquis populis auctores defectionis fuere, Popedius præcipue, quem, Romanos imitati, cos. creant. Florus. Strabo. Diodorus. Eosdem ante alios arma sumpsisse indicare videtur Paterculus, 1, 15, 3. Has omnes ob causas bellum Marsicum est appellatum, non Samniticum, quamvis ex ea gente alter esset cos. creatus. Hæc Vincentius Contarenus, Variar. Lect. initio. *Freinsh.* De Asculo est supr. ad 1. 18. 9.

In ludorum frequentia] Idem vult Obsequens, cap. 114. 'Asculi' [sic enim malo, vel certe a *Silone*, quam quod inibi legitur *A Syllo*] 'per ludos Romani trucidati.' Appian. p. 374. 'Servilius propere oppidum ingressus, Asculanosque, solemne patrium celebrantes, minis deterere conatus, ab eis interficitur,' &c. *Freinsh.*

Legatis] Oros. 5, 17. 'C. Servium prætorem, legatum ad se missum, apud Asculum occiderunt, statimque clausa civitate omnes cives Rom. indicta [an *indigna*?] cæde jugulaverunt.' At qualis ille legatus? qua de causa missus? quo more? an legatus hic est pro præside? quod posterioribus seculis nomen obtinuit: videretur, nisi repugnaret veteris reip. constitutio, qua præsides propria habebant auspicia, propriam jurisdictionem ex lege, non demandatam, ut postea Cæsaribus imperantibus. Prope igitur est, ut censeam, Florum et Orosium (modo sic scripserint uterque) lapsos sui seculi consuetudine, 'legatos' appellasse qui pro consulibus, aut pro prætoribus erant. Hoc enim expresse Appianus, p. 374. cum imperio fuisse in iis regionibus; et, ne putes oscitanter hoc dixisse, addit: 'Apparet enim, tunc quoque regiones Italiæ distributas fuisse proconsulibus: quem morem imitatus

Adrianus imperator, retulit post ætates aliquot.' Restat alia auctorum pugna, de nomine et honore cæsorum. Vell. enim, 2, 15, 3. 'Servium prætorem,' ut et modo citatus Orosius, vocant: Epit. Liv. 'Q. Servilium proconsulem;' cui accedit Appianus, qui Fonteium etiam, legatum ejus, cæsum refert: quod et ipsum Velleius. Post horum necem omnes, qui tum in oppido erant, Romanos promiscua cæde stratos, omnes consentiunt. *Idem.* Potuit errasse in hac re Florus. Videtur tamen, quod de legatis Rom. ab Asculanis interfectis scribit, exponi posse ex Appiano, qui 1. Civ. p. 373. auctor est, Romanos cognita conspiratione Italicorum circum urbes Italiæ misisse viros, qui aptissimi visi fuerint clanculum explorandis sociorum consiliis. *Servilium* pro *Servium* in Velleio legunt Manut. et Heins. et in Orosio Fabricius. Hoc non placet Viro clariss. Jac. Gronovio ad Liv. Epit. LXXII. eo quod omnes Mss. ibi habebant *Servius*, vel *Serratus*. Ego vix dubito, quin libri illi corrupti sint. Primo, quod non credo ostendi posse Romæ tum fuisse gentem 'Serviam': nam hoc nomen gentis esse ex eo intelligitur, quod Epit. Liviana huic prænomen facit 'Quintum,' et Orosius 'Caium.' Deinde, quod Freculphus, qui hæc ad verbum descripsit ex Orosio, 1. 6. 12. habet 'Caium Servilium.' Ac denique, quia in Ms. Epitomarum Liv. inveni 'Q. Servilius.' Ceterum hæc etiam alibi permutari observat Perizon. Animadv. Hist. c. x. p. 428.

Belli sacramentum] Sic ap. Tac. H. 4, 64, 5. *Freinsh.*

§. 10 *Duce et auctore belli Popedio*] Consentiant Epit. Liv. 76. Strabo, lib. 5. p. 167. alii. *Idem.*

§. 11 *Nec Annibalis, nec Pyrrhi, fuit tanta vastatio*] Rotundius ita: *Non Annib. non Pyrrhi tanta vastatio.* Sic supra, 1, 13, 7. 'Non Cremeræ fedior clades.' Sic enim, ut jam monui, lu-

bentius scripserim : ad quas rationes accedit Sidonii auctoritas, quem sic etiam sensisse apparet ex Carm. 9, 239. 'Tantum dans lacrymas suis Philippis, Ut credat Cremeræ levem ruinam, Infra et censeat Alliam dolendam.' *Idem.* Conjungit hos etiam III. 5. 2. et III. 21. 22. et Liv. XLII. 3.

Reserata Nuceria] Nemo vel de mendo admonnit, quod tamen gravissimum super hoc loco sedit : optimus liber, *reserat Nuceria* : in uno Palatino, *reserata* : alter, *roserata* : omnino debet nomen Italicæ urbis reponi ; et, nisi fallor, scribendum *ecce Carseoli, Reate, Nuceria, &c.* Alii melius conjiciant, et viri sunt : pro *Nuceria*, quidam *Luceria* : et 'Nuceria,' et 'Luceria,' in Italia sunt. *Salm.* Ryckianus liber firmat Salmasii emendationem quam recepi. In eo enim scribitur : *ecce Carseoli, reserare Nucerie, Picentia* : copula etiam in hoc libro, quæ præcedit in editis τὸ *Picentia*, melius omittitur. *Græv.* Libri Vine-ti *res erat a Nuceria et Picentia cadibusque ferro e. i. v.* Nazar. *res erat Nuceria.* Ryck. *reserate.* Regg. et Fran. *reserata.* Florent. *Teserata.* Berol. *Teseratum.* Duisb. et Voss. 1. 2. *reserata.* Voss. 3. *resque erant.* V. ed. *Carseoli cadibus ferro et igne vastantur*, omissis intermediis et *ecce ante 'Carseoli.'* Aliæ vett. edd. *reserata Nuceria et Picentii.* Satis adparet locum corruptum esse. *Reate* receperant Grævius et Amst. quod, quia Tollius in Magl. quoque videtur invenisse, reliqui. Perizonius adscripserat *ecce Reate.* In Berol. et Duisb. verba, *ecce Fesulæ ecce Carseoli*, posita erant inter *Picentia et cadibus*, Paulo ante Ryck. *Otriculum*, Duisb. *Otriculum*, Fran. *Otriculum.* Vid. 1. 7.

§. 12 *Rutilii*] Reponendum hoc nomen Obsequenti, cap. 115. loco quem *Lucilius Lupus* obsedit hactenus. *Freinsh.*

Julius Cæsar] Alios esse secutum annales Florum oportuit, qui ea de L. Julio Cæsare scribit, quæ alii de Rutilio Lupo memoriæ prodiderunt : accedit ad criminationem Flori, quod Annales Coss. hunc Julium censorem cum Licinio Crasso in proximum annum nuncupent, et Rutilium Lupum in prælio occisum testentur. *Stad.* Talia consideranti suboritur suspicio, librariis redouandum hunc Julium Cæsarem, quem forsitan ex notis male intellectis effinxerant ; quid enim propius, quam ex his literis *Cos.* fieri *Cæs.*? nec *Julius* et *Rutilius* scriptura multum discrepant : præterea quid ista vox *ipse*? cui bono? aut quis ita loquitur? cur ergo diffitear, videri legendum : *Nam ipse Rutilius Cos.*? *Freinsh.* Omnes libri habent *Julius Cæsar*. Si Florus ita scripsit, omnino erravit. Et vellem Heinsium non conjecisse ap. Ov. vi. F. 568. ex hoc loco Flori pro *Didius* forsitan reponendum esse *Julius*. Nec video, cur ibi Viros doctos offendat *Didius*, quem inter duces Rom. hoc bello recenset Vell. II. 16. et Legatum Cæsaris *Cos.* fuisse scribit App. I. Civ. p. 375. Hunc eodem die, quo Rutilium, sed anno interjecto, ab Italicis occisum dicit Ovidius, cui cur credere non velimus, nulla causa est. Habuit ille sine dubio auctores hujus historiæ, quibus nos dudum caremus.

Perviam fecit] Ingeniose Lipsius, dicto cap. XIX. emendabat, *permadefecit.* Pall. tres nihil abeunt a vulgato. *Grut.* Hæc est librorum veterum scriptura, nisi quod pro *funere* in Ryck. *fune*, et pro *etiam*, et habeatur, unde non nemo suspicetur legendum esse *fine* pro, morte. Sed nihil novandum. Ingenium Lipsii laudo, Florum tamen scripsisse puto : *miserabili funere per mediam etiam urbem perviam fecit*, hoc est : *Suo funere per mediam urbem semitam fecit quasi cruentam. Sanguinis in vias, per*

quas deportabatur, ex cadavere delapsi vestigia, viam vocat, inepta quidem *κακοζήλια*, sed quæ tamen ab ingenio Flori non est aliena. Germana huic *κακοζήλια* est in lib. i. 14. 'In confertissima se hostium tela jaculatus, novum ad victoriam iter sanguinis sui semita aperiret.' *Græv.* In scriptis nihil est subsidii ad emendandum hunc locum. *Urbem per viam cruentus* Voss. 2. *Etiam* non habent Nazar. Pal. post. Reg. Q, Magl. et poterat abesse. Nec valde placet repetitio τοῦ Urbem, quod paucis ante verbis legitur. Gutherium i. de Jure Man. 5. scribentem Consulis, vel alterius cujuscunque, qui cum imperio esset, sive in prælio sive in castris defuncti, cadaver non potuisse in Urbem inferri, refellit eminentissimus doctrina ac dignitate Norisius Crenotaph. Pisan. Dissert. III. cap. 2.

§. 13 *Populi Romani fortuna*] J. Fr. Gronovius ad Liv. vi. 30. adnotat, Scriptores Rom. quum in magnis periculis Reipubl. insperata salus oblata est, id 'fortunæ Pop. Rom.' tribuere. Loca multa congesseerunt Schott. iv. Nodor. Cic. 14. Ciaccon. et Wass. ad Sall. Cat. xli. Mox Tollius conjecerat *singulos singuli populos*.

Et semper in malis major] Vide supra, 2, 2, 22. *Freinsh.*

Etruscos] Etruscorum animos, dum moliantur bellum, a Senatu Romano in amicitiam, civitatis donatione, fuisse præoccupatos alii scribunt: [Appianus, p. 379.] sed L. Porcium Catonem Cos. rebus prospere gestis, fuisse aliquoties Marsis, dum castra eorum ad Fucinum lacum expugnat, fraude C. Marii, cujus patris victoriam Cimbricam Cato dieteris extenuaverat, in turba occisum esse, Orosius, 5, 17. scribit. *Stad.* 'Discutit,' pro, dissipat, disjicit, ut 'discutere noctem,' 'caliginem.' Vid. n. 9.

Sylla Samnites] Sisenna ap. Cic. de Divin. 1, 33. 'Cum Sylla in agro No-

lano immolaret, ante prætorium, ab infima ara subito anguis emersit: cum quidam C. Posthumius haruspex oraret illum, ut in expeditionem exercitum educeret; id cum Sylla fecisset, tum ante oppidum Nola florētissima Samnitum castra cepit.' Idem Val. M. 1, 6, 4. Plut. Sylla, c. 17. Obsequens, c. 116. *Freinsh.* Add. Strab. L. v. in fin.

§. 14 *Strubo vero Pompeius*] Vell. 2, 21, 1. 'Magni pater, cujus præclara opera, bello Marsico, præcipue circa Picenum agrum, usa erat respubl. quique Asculum ceperat, circa quam urbem cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, v. et lxx. M. civium Rom. amplius lx. M. Italicorum, una die conflixerant.' Fr.

Tot exercituum consularium] Melius ex libris legam: *Manibus tot exercituum, consulum, direptarumque urbium*, &c. Salm. Ryck. *Manibus tot exercituum, consulum, direptarumque urbium diis litaretur*: quod ex suis quoque libris probarant Salmasius et Lipsius, qui præterea censet primam sequentis capitis vocem huc revocandam esse, et scribendum: *direptarumque urbium Diis litaretur utcunque*: εὐερόχως. *Græv.* *Consularium* Voss. 1. 2. *Consulum* alii: o. s. et v. e. Barthius ad Stat. 1. Theb. 506. ostensurus etiam 'Deos' dici 'litari,' ut vult Serv. in Virg. iv. Æn. 50. id confirmat hoc loco Flori, quem in optimis et antiquissimis membranarum sic legi testatur: *quam Asculi eversione Manibus tot exercituum Consularium direptarumque Urbium dii litarentur*. Addit, sibi omni miraculo mirius esse, hoc non animadvertisse Gruterum, e cujus manibus liber ille ad se pervenerit. Mihi omni miraculo mirius videtur, Barthium non animadvertisse scripturam hujus libri corruptam esse: nam hæc non possunt simul stare, *Manibus et Diis litarentur*. Vel puer videat non posse legi *Manibus et Diis litarentur*: sed vel legendum esse *Manibus et Diis*

litaretur, vel *Manes et Dii litarentur*. Sed non est, cur *Florum* hic aliter loquutum putemus, quam *supr. n. 5. 4.*

CAP. 19 *Servile Bellum*, quod in *Sicilia* gestum est, scribunt *Ep. Liv. 56. Plut. Crasso, cap. 18. Oros. 5, 8. Eutrop. 4, 3. Euseb. Lib. Temp. August. Civ. 3, 26.* Animadvertendum, hoc bellum gestum ante *Bellum Sociale*, ut ex processu scriptorum videre licet. *Eutrop.* præterea dicit gestum anno 650. *Sociale* vero anno 662. ab *U. C.* auctor *Solin. cap. 2.* Tempore igitur *Sociale Bellum* posterius est, sed dignitate prius. *Camers.*

§. 1 *Utcunque etsi cum sociis, nefas! cum liberis tamen et ingenuis dimicatum est*] *Ryck. Et cumque et cum sociis.* Sed æque hæc mendosa sunt ac edita. Quis hic locus est *τῇ Utcunque?* Quid sibi vult *Utcunque dimicatum est?* Non sane *utcunque*, sed acerrime *dimicatum* est. Si scripsisset *Florus*, posset *utcunque ferri bellum illud*, quod *etsi cum sociis, nefas! cum liberis tamen gestum est*, non hæreremus. Sed hanc sententiam ex his verbis nullis fidiculis extorqueas. Itaque *Lipsio* consentio, qui hanc vocem ad finem præcedentis capitis rejicit, ut ibi notavi. *Græv. Anna Fabri* hæc ita interpretatur: *Etsi nefas est cum sociis dimicare; tamen utcunque hoc se habet, cum liberis hominibus dimicatum est. Sive hoc, sive illud, quod Grævius ponit, voluit significare Florus, non bene mentem suam expressit, si hæc ita scripsit, ut in omnibus libris leguntur; et sententia verborum, Utcunque hic retento, semper obscura erit.*

§. 2 *Primum servile bellum*] De quo *Liv. 3, 15. 7. Dionysius, 10, 16. Diod. ap. Vales. p. 362. Zonaras in consulatu Posthumii Comini et T. Largii. Freinsh.*

Inter initia Urbis] *A. U. 293.* Designat igitur initia Urbis liberæ post *Reges exactos; ut hic Perizon. Scrip-*

ti et vett. edd. excepta Ald. Herdonio duce Sabino. Sed in *Duisb. inductum erat Herdonio.* Si quid hoc intrusum est, potius putem *Sabino* glossam esse, quam *Herdonio.* Paullo post 'mox' dicit pro, deinde, postea: nam interjecti fuerunt anni plus 300. Sic 'modo,' et 'nuper' de longiore spatio. *Vid. ad i. 11. 8.*

§. 3 *Terra frugum ferax*] Quo respectu 'ille *M. Cato sapiens cellam penariam reip. nutricem plebis Romanæ, Siciliam nominavit.*' *Cic. in Verr. 2, 2. 'Benignissimam urbis nutricem.'* *Val. M. 7, 6, 1. 'Fiscalia horrea et vitales portas.'* *Salvian. lib. vi. Καὶ δὲ καὶ καλοῦσιν αὐτὴν ταμείον τῆς Πόλεως: Atque adeo penum urbis appellant: Strabo, lib. 6. p. 188. et, si recte memini, a quodam Auctore 'Horreum pop. Rom.' vocatur: infra, 4, 2, 22. 'Annonæ pignus.'* Plura de ejus fertilitate *Claudian. de Raptu Proserp. lib. 1. Lucretius, lib. 1. Silius, 14, 23. Diodorus, 5, 2. Polybius, lib. 1. Solin. cap. 11. Mela, lib. 2. Freinsh.*

Latifundiis civium Latinorum: tenebatur] Pro *Latinorum*, *Lipsius* ille (11. *Elect. 15.*) *lautiorum* legebat: ingeniose, nisi aliud suaderent libri; quorum optimus, eorum saltem quos vidimus, *Nazarianus* ita habet, *civium Romanorum Latinorum*: certum est duplicem in libris olim lectionem fuisse, *Romanorum*, et *Latinorum*: utramque more suo eximius ille liber conservavit: cum sequiores librarii alterutrum tantum retinendum putaverint: inde est quod alii libri, *Romanorum*, alii nonnulli, *Latinorum*, scriptum habeant. *Latinorum* ejicimus: *Romanorum* verum putamus: ita etiam habetur in utroque *Palatino. Salm. Mss. Vineti, late fundis*, quod et in *vet. nostro*: non male, ut opinor, imo optime. *Freinsh. 'Latifundia'* dicunt *Val. M. viii. 6. 1. Sen. Ep. lxxxviii. et lxxxix. Plin. xviii. H. N. 6. et Petron. lxxvii. Servius*

ad Virg. II. G. 412. etiam Ciceronem in Œconomicis 'prædia latifundia' laudare dicit; sed fortassis magis sententiam, quam verba Ciceronis referens. Tollius hic e libris suis nihil adnotaverat ad Ed. Grævii, in qua est *latifundiis*. Ceteri omnes s. et c. ante Camertem, Stadium, et Vine-tum habent *late fundis*, quod tuto re-vocari posse existimavi. Reg. Q etiam *late cirium Romanorum fundis tenebatur*. Vid. supr. III. 9. in fin.

Cirium Romanorum] Firmat hanc lectionem Ryckianus. Mox vero Lipsius *Hinc ad cultum agri* pro vulgato *Hic ad cultum agri*: hoc est: Ideo in illa feraci terra multa habebant ergastula et mancipia Romani. Dein pro *mox jure belli* Ryck. *ex hoc jure belli*: quod non improbem. Pri-mo collegit fanaticis illis ritibus duo millia hominum, ex illo tempore tan-quam imperator exercitus jure belli refregit ergastula. Sibi arrogabat imperatoriam dignitatem ac jus belli. Est et hoc inter obtusiora Flori acu-mina: sed vulgata quoque ferri po-test. Græv. *Lutinorum* Voss. *Roma-norum* alii s. et v. e.

Catenatique cultores] Vide Lipsium Electorum 2, 15. Excerpta Diod. ap. Vales. p. 362. et 365. *Freinsh.* Add. Brisson. II. Antiq. 9. Dabantur autem in ergastula fere noxii, vel alioqui viles et barbari, ut ostendit Lipsius. Nam durior erat conditio servorum in agris, quam in Urbe. Sen. III. de Ira 29. 'Si rusticum la-borem recusat, aut non fortiter obit, a servitute urbana et feriata translat-us ad durum opus.' Et ob eam cau-sam etiam sæpe servi, qui dominos offenderant, in agros relegabantur. Lips. I. d. et P. Fab. II. Semestr. 5.

§. 4 *Eunus*] Hujus meminit etiam Marcellinus, sine lib. 14. et fuse Diodorus, lib. 34. Eclog. 2. *Freinsh.*

Magnitudo cladum facit, ut memine-rimus] Similis fere sententia supra, 2, 6, 25. 'Camæ, ignobilis vicus, sed

magnitudine cladis emersit, et XL. M. cæde parta nobilitas.' Plutarchi. Sylla, cap. 72. inter eos Ennum hunc numerat, 'qui, nulla quidem virtute, nobilitati sunt tamen.' *Idem*.

Fanatico furore simulato] Simulans se numine Deorum adflatum, et ha-bitu gestuque furiosorum, ut vates solebant, oracula edens. 'Furor' et 'furere' propria sunt vatium inspira-torum, quos et Græci *μάρτυρες* dixerunt *ἀπὸ τῆς μαρίας*. Vid. Serv. ad Virg. III. Æn. 443. German. ad II. Æn. 345. et Justin. XLIII. 1. 'Fanaticus' Jcto in l. I. §. 10. D. de Ædil. Edict. est, 'qui circa fana bacchari solet, et quasi demens responsa dat.' Nam hoc genus hominum plurimum circa fana versabatur. Vid. ibi Bud. et Herald. ad Arnob. p. 21.

Syriæ Deæ] De hac vide Salmasii Plinianas Exercitationes in Solinum, p. 574, &c. Eam attingit vetus in-scriptio ap. Grut. p. 5. n. 1. JOVI. O. M. ET. DEAE. SURIAE. *Freinsh.* Add. qui de Diis Syris scripserunt, et quos hic nominat Rupertus.

Comas] Passim edd. *cerimonias*: at vetus, *comas*: utrumque quomodo defendatur, habet: sed admisi illud *comas*, quod ita quoque extaret in Mss. Vineti et Palatinis. Grut. Pontano autem rescribendum videtur, *comos*: 'comus' enim est saltationis genus, quod tibia et fistula in comessionibus, cujusmodi erant Syriæ istius Deæ, passim agitabatur. Vide Casaub. ad Baron. 14, 9. *Freinsh.* *Comas* est in o. s. et v. e. *Comos* Pontani recte rejicit Brækh. ad Tibull. II. 5. 66. Notissimum est fanaticos caput et comam jactare solitos. Ulpian. d. l. I. §. 9. 'Si servus inter fanati-cos non semper caput jactaret, et ali-qua profatus esset.' Vid. ibi Bud. Brisson. II. Antiq. 13. Casaub. ad Lamprid. Elagab. VII. Colv. ad Apul. VIII. Met. p. 108. et in Omiss. et alios ap. Rupert. ad l. I.

§. 5 *In ore abdita mæce*] *Idem* Die-

dorus, ubi supra. Sic 'Barchochabas, auctor seditionis Judaicæ, stipulam in ore succensam anhelitu ventilabat, ut flammam evomere putaretur.' D. Hieronym. Apologia adversus Rufinum. Adde Lucian. de Alexandro Abonotichite, tom. 1. p. 868. &c. El Viaie de la Tierra Santa del Ceverio, cap. 13. f. *Freinsh.*

Leniter inspirans] *Leviter inspirans*, in aliis: utrumque probum est. *Salm.*

§. 6 *Hoc miraculum*] Non dubito quin scripserit Florus, *hoc miraculo*: ut sequentia, 'fecit exercitum,' referantur ad Enum. Sic Sallustius, ap. Sen. Epist. 114. 'Exercitum argento fecit.' Auctor de Vir. Ill. cap. 67. 'Ruptis ergastulis exercitum fecit.' *Freinsh.* Non improbanda videtur hæc conjectura. Pal. pr. et Flor. *duorum milium*, ut conveniat cum sequenti 'exercitum.' Non est causa idonea mutandi scripturam vulgatam. Florus manum duorum milium non habuit pro exercitu. *Milia, milium*, et sic in ceteris casibus, non geminata liquida, fere ubique habent Mss. et v. e.

Jure belli] Quod igitur jus belli servis? aut porro jus belli consistit in refringendis et armandis ergastulis? nihil tamen expedio, nisi debiles conjecturas: quid, si *more belli*? nam hoc sæpius factum legimus, nullo tamen jure: nec enim continuo mos in jus transit: quid, si *vi rebelli*? quid, si *vi et bello*? aut inseramus vocem, ut solet Florus, *quasi jure belli*? elige vel corrige. *Freinsh.*

Refractis erg.] Iisdem prope verbis Auct. de Vir. Ill. cap. LXVII. *Idem.*

Sexaginta] Sic v. e. vulg. *quadraginta*; quod rejeci ob Mss. Vin. qui alterum firmabant: neque secus Pall. duo meliores, nam tert. retinet 40. *Grut.* Oros. 5, 6. 70. dicit: quin 200. Diodorus, lib. 34. *Freinsh.* *Sexaginta* alii o. s. et edd. vett.

Regisque] Insuper mutato nomine, 'Antiochum' se vocavit, alios servos

sibi subditos 'Syros.' Diodorus. Sicut apud eundem alter servorum dux 'Tryphonem' se dici jussit. Nam in hac quoque re nonnihil est momenti: tangit Justinus, 10, 3, 5. 'Codomannus quidam rex a Persis constituitur, Darii nomine, ne quid regiæ majestati deesset, honoratus.' Tarquinius Collatinus pulsus est ob nomen regium. Regillianus quidam Imp. factus, nominis suffragio. Blanca præ sorore Urraca, (Gallorum regis hæ filia fuerunt,) regias nuptias sortita est, rebus cum omnibus, præterquam nominis elegantia, vincere-tur. *Freinsh.*

Ne quid mali deesset] Pal. pr. Flor. et Voss. 3. *mali*. Non solet ita Florus. Vid. Ind. in *Ne*. Alia ratione Justin. xvi. 5. 'Ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset.'

Castella, oppida, vicos] Hæc sæpe conjungi, quum de vastationibus regionum agitur, observat Heins. ad Vell. II. 115.

§. 7 *Quin illud quoque (ultimum belli dedecus) capta*] Ita distinxī, quod totidem literis verba invenissem in vet. ed. *Freinsh.* 'Quin illud quoque,' sc. accidit. II. 2. 23. III. 10. 4. Dele hic parentheses notas. Sic plane IV. 2. 81. et II. 12. 50. ubi perperam parentheses nota. Ita Perizon. ad h. l. Heinsius quoque hic deleverat eam notam.

Castra pratorum, nec nominare ipsos pudebit, castra Manilii, Lentuli, Pisonis, Hypsæi] Non opus esse ut 'castra' posteriore loco repetatur, jureque eam vocem perperam iteratam esse adsentior N. Heinsio. *Græv.*

Nec nominare] Contra Tac. 14, 14, 8. *Freinsh.* Vinetus scribit, se hos Prætores non satis nosse, qui sint, neque quid contra servos gesserint: sed Hypsæum a servis victum, esse in Diodor. Sic Fragm. I. xxxiv. Pighius quoque nihil aliud de his apud Scriptores veteres invenit. Vid.

eum ad A. U. 616. et tres seqq. Voss. 3. non habet *nec*.

Fugitivarios] Græci eleganter *φυγαδοθήρας*. [Plut. Demosth. cap. 40.] Recentior Hellenismus *διωγμύτας*, [qui forte fuerint 'Diocmitæ' Marcellini, 17, 30.] Metaphrastes in Vita S. Athanasii; *Ζημίαν ζωῆς ὑφέξειν τοὺς διωγμύτας, εἰ μὴ τὸν Ἀθανάσιον ζῶντα παραστήσωσι*. Justinianus *ἐρευνάδας* Græce nominat illos Quæstores a se institutos, quorum officium describit, Novella 80. Hæc Casaubonus ad Suet. Cæs. 1, 2. Ibi: 'Seque ab inquisitoribus pecunia redimere.' De 'fugitivariis' porro proprie sic dictis vide Gothofredi notam ad l. 18. de præscr. verb. Quod autem ex l. 15. eod. tit. 'fugitivarios' eos etiam quidam faciunt, qui noverunt, ubi deliteat servus, eumque indicant; causam non video: nec enim magis isti fugitivarii, quam quivis alius, qui latentem latronem aut prædonem quemcunque indicat, quod omnes facere tenentur per l. 1. de receptat. *Freinsh.* In l. 1. C. Theod. 'Si vagum petat. mancip.' Tamen 'fugitivarii' sunt servorum fugitivorum occultatores; ut ibi Jac. Gothofr.

Per fugitivarios distrahi] Sic Ryck. et omnes veteres libri et editiones ante Freinshemianam. Illa prima et recte quidem, sive ex ingenio, sive ex libro quodam, nam mutationis nulla in notis mentio, *retrahi* habet. *Græv.* *Detruhi* habebant duo libri vett. Cujacii v. Obs. 8. item Pall. Reg. F, Duisb. Fran. Voss. 3. et v. e. *distrahi* Naz. Reg. Q, Voss. 1. 2. et aliæ o. e. E Toll. nihil adnotatum erat. Freinshemius recte recepit *retrahi* e Plantiniana, et ita ex h. l. Pigh. ad A. U. 616. Est enim proprium in hac re verbum. Liv. xxv. 7. 'Ab Tarracina comprehensos omnes retraxerunt.' Justin. xiv. 3. 'Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus.' Plin. ii. Ep. 10. 'Enotuerunt quidam tui versus, et invito te

claustra tua refrugerunt. Hos nisi retrahes in corpus, quandoque, ut errones, aliquem, cuius dicantur, invenient.' Vid. Turneb. xxiv. Advers. 29. Wass. ad Sall. Catil. xl. et Tan. Fab. ad Justin. xxxviii. 9. D. et R. autem sæpe permutari ostendunt Torrent. ad Suet. Vit. xii. Heins. ad Ov. xv. M. 526. et Gronov. Diatr. ad Sat. lii. *Retrahi* legendum esse etiam Perizonius hic scripserat, et multis testimoniis confirmaverat. In Val. M. quoque iii. 2. 19. legebat, 'Ineundæ fugæ gratia jam conversum, faucibus comprehensum in contrariam partem retraxit,' pro vulgato *detraxit*. Et pro eo, quod ap. Liv. xl. 4. editur, 'Lembum armatum ad pertrahendam eam navem miserunt,' legendum conjecerat *ad retrahendam*. De 'fugitivariis' habet etiam Cujac. xxi. Observ. ii. et Turneb. l. d. Pro *sequebantur* Pal. sec. *persequebantur*. Pighius l. d. malebat *insequebantur*.

§. 8 *Perperna*] Florum Romanæ historiæ callentissimum, hæc non de *M. Perperna*, qui paulo post cum Aristonico debellavit, sed de *P. Rupilio*, scripsisse mihi persuadeo, qui, omnium auctorum consensu, hoc bellum servile confecit. Ceterum in Flori vulgatis exemplaribus librorum culpa lata perperam *Perpernae* nomen pro *Rupilio* ibidem irrepsisse videtur: sicut etiam Sigonium, aliosque historiæ Romanæ peritos, opinari intelligo. Hæc Pighius in Annalibus Romanis sub anno 622. *Freinsh. Tandem Perperna imperatore supplicium de eis sumptum est*] Satis frigida periodus, inquit N. Heinsius. Aut fallor, aut Florus voluit: *supplicium, ut de reis (vel de reis) sumptum est*. Sequentia id evincunt, et sic sub finem capitis forte rescribendum putat idem, *circa deprehendendum reum multitudo contendit*. Claud. de Maximo et Eugenio tyrannis a Theodosio Magno victis: 'Dannat voce reos, petiit

quos Marte tyrannos.' *Græv.* Si hic per errore librarium *Perperna* legitur pro *Rupilio*, hi bis in eodem nomine erraverint oportet. Nam rursus mox n. 11. 'Aquilus *Perperna* usns exemplo.' *Perperna* quoque hic plerique libri, ut n. 20. Pro *Enna* quidam scripti et v. e. *Ethnam*, *Ryck.* *Ethenam.* *Ætna* et *Ætnæus* sæpe male scribi, pro *Enna* et *Ennæus*, dudum docuerunt Docti, quos recenset clariss. Drakenb. ad Sil. 1. 93. Add. Lindebrog. ad Catalect. Vet. Poet. p. 81. Gronov. Diatr. ad Stat. lxx. Broekh. ad Propert. 1. 3. 1. et omnibus antiquiorem Marinum Becichemum Scodrensem Epist. Quæstion. c. lxxvii. Item Laur. Abstemium in tom. 1. Fac. Gruteri p. 889. Cod. Fran. *Hennam*: recte: nam *Henna* cum adspiratione potius scribendum, quam *Enna*, ostendit Heins. ad Claud. 11. de Rapt. Pros. 122. et ad Ov. iv. F. 422. alii- que ap. Drakenb. l. d. Græcis semper esse *Ἐννα*, sed Latinos sæpius adspirare, adnotat etiam Harduin. in Numm. ant. Popul. et Urb.

Quum fame quasi pestilentia consumsisset] Si Florus ita scripsit, putide scripsit. Sed malunt cruditi Viri librariis hoc adsignare. Lipsius suspicatur legendum esse: *qua fame, qua pestilentia consumsisset*. Tanaquilus Faber: *quum fame, ex qua pestilentia, consumsisset*: quod minus recedit a libris veteribus. *Græv.* Potest tamen ita exponi recepta lectio: Fame, qua non minus multi interiebant, quam pestilentia. Nam Diodor. Sic. scribit, eos ad tantam famem reductos fuisse, ut manu injecta alii alios interfecerint, ac devoraverint. Tollius quoque putabat, Florum tantum de fame loquutum esse, ex eo cognosci posse, quod mox dicit, Aquilium 'exemplo *Perperna* eos fame domuisse.' Nec intelligo, quid hic præcipue putidum sit. Et si jam paullo putidior esset sermo Flori, id

non valde mirum videri debuisset Viris doctissimis; quum enim non raro hujus vitii accusent.

Reliquias compedibus et catenis reli-gavit] Copulam, quam recentiores edd. interposuerunt, ignorant omnes veteres libri, tam editi, quam manu scripti. Vereor ut *compedibus* sit interpretatio τοῦ *catenis*, et ex margine irreperit in contextum. Hinc 'catenatos cultores,' superius dixit mancipia, quæ in ergastulis custodiuntur. *Græv.* Et e scriptis solus Voss. 3. ex editis sola ed. Junt. habet. Camers et Stad. *compedibus catenisque*. Alterutrum videtur e glossa esse.

Crucibusque punxit] Servili supplicio. Vide Lipsium, de Cruce, 1, 12. *Freinsl.*

Ovatione] Minoris triumphus genus est, quod concedebatur imperatoribus, 'cum aut bella non rite indicta, neque enim justo hoste gesta essent: aut hostium nomen humile et non idoneum est, ut servorum piratarumque: aut deditione repente facta, in pulvere (ut dici solet) incrementaque victoria evenit.' Agell. 5, 6. Ovans nec curru vectus, nec trabeam, nec togam pictam indutus, pedibus urbem, exercitu præeunte, ingreditur, ut Dionysius, 5, 46. [qui *pedestrem triumphum* vocat ovationem, extremo lib. 9.] testatur: itidem Massurius Sabinus, ap. Agell. dicto loco prodidit: sequentibus eos non militibus, sed universo senatu. Myrtea coronatos fuisse, et usos, qui ovantes ingrederentur; ut, qui triumphantes venerentur, lanrea, Plutarchus, Marcello, cap. 35, et 36. Plinius, 15, 29. Festus, Agell. testantur. Ovationem Plut. ab ove, quam immolabant ovantes, ut triumphantes in Capitolio taurum, dictam contendit. *Stadius.* Dionysius, 5, 46. 'a Græco *εὐδαίμων* vocabulo, in obscuritatem corrupto,' deducit. Symmachus, Ep. 10, 22. ovantes 'equo vectos' scribit. *Fr.* Etiam Dio et Servius. Vid. Panvini.

de Triumph. c. iv. Buchnerus, sive quis alius est, in Thesouro Fabri scribit e Suet. Tib. ix. Tiberium adspersum morem vetustum 'ovantem curru invectum' fuisse. Non recte percepit mentem Suetonii, quæ hæc est: Tiberium ex aliis bellis ovantem, ex aliis curru Urbem ingressum esse; quemadmodum Id. Aug. xxii. ovationem a curuli triumpho distinguit.

Contentus] Sic Aquilius, ap. Cic. de Orat. 2, 47. Crassus, ap. Plin. 15, 29. ex hac causa ovantes urbem ingressi. *Freinsh.* De titulis in triumpho prælati, qui acta belli continebant, Appian. Mithrid. p. 253. et Brisson. iv. Form. p. 353.

§. 9 *Quum statim a servis, et a Syro*] Lectio parum proba: corrigo, *quum statim servi, et a Syro reditur ad Cilicem.* Salm. Representavi lectionem Pal. pr. et sec. itemque Mss. aliquot Vineti: hactenus impr. *quum statim a servis.* Nullo sensu. *Freinsh.* Cum *statim a servis*] Non integrum esse hunc locum observavit N. Heinsius. Nulli enim hic exprimentur, ad quos redibatur. A Syro quidem ad Cilicem reditur, sed a servis ad quos reditum fuit? Opinatur inde vi sententiæ adactum Florum scripsisse: *cum statim a servis ad servos, et a Syro reditur ad Cilicem.* Græv. Naz. Pal. 2. Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. et v. e. *statim servi.* Flor. Voss. 1. 3. *statim servis.* Pal. 1. Voss. 2. et al. edd. *statim a servis.* Ryck. *statim servius.* Libri Vineti partim *statim servi*, partim *statim a servis.* Tan. Faber *servi* exponebat per ellipsin verbi, adsunt, vel alterius: sed malebat deleri *a servis*, tamquam interpretationis loco adscriptum verbis *a Syro.* Præfero prius: nam Florus et alibi huiusmodi concisa oratione utitur: ut iii. 6. 12. et iii. 10. 18. nec video, cur hic de solis ducibus, non etiam de militibus, dicere voluerit. 'Statim' est, post annos fere triginta. Nam Rupilius

Eunum debellavit A. U. 622. hoc bellum motum est A. U. 650. V. supr. n. 2.

Athenio pastor] Nam varia servorum erant officia, quæ copiose exequuntur, Pignorius, in Tractatu de Servis; et Popma, de Operis Servorum. De hoc vide etiam Dionem ap. Vales. p. 637. *Freinsh.* De sceptris ex auro, argento, ebore, ligno, Reines. ad Rupert. Epist. xxiii.

§. 10 *Regium in morem fronte redimita*] Hoc est, diademate revincta. Diadema enim erat fascia candida, qua frontem circumligabant. Hinc illud Favonii, in Pompeium, ap. Val. M. 6, 2, 7. Vide omnino Lipsium ad Tac. 6, 37, 3. et Brissonium, de Regno Pers. lib. 1. p. 35. De hac autem historia lege Diodor. 36, 7. *Freinsh.*

Acriusque multo] Si mei res sit arbitrii (quod sine Mss. ope non licere novi), constituerem periodum hanc hoc modo: *acriusque multum, quasi et illum vindicaret, sævit; in servos infestius, quasi transfugas.* Habes Auctoris stylum, pauculis transpositis, aliis, quæ ex superiore n. 6. attestata videbantur, eliminatis. *Idem.* Non optime cohæret oratio.

§. 11 *Ab hoc quoque*] Diodorus, lib. 36. tribuit hæc Salvio cuidam, cui Athenio, velut imperator regi, audiens fuerit. *Freinsh.*

Prætorii exercitus casus] *Prætoris exercitus.* N. Salm.

Aquilius] Quem ab egregia fortitudine laudat Diodorus, sine narrationis huius; et Athenionem sua manu confecisse scribit. Hic est, quem mox Mithridates cepit, necavitque: de quo Athenæus, 5, 14. 'Manius Aquilius, qui consulatum gessit, et de Sicilia triumphavit.' Qui capiendus de minori triumpho, hoc est, ovatione, quod etiam Casaubonus monuit: vide supra, 3, 19, 8. *Freinsh.*

Communitasque copias armis] i. e. armis probe instructas, *Freinshem.* in Ind. quasi hoc dicat Florus: Servos

armis facile repulisse hostem, sed fame donitos fuisse. Si in vulgata lectione nihil vitii est, vix alia potest esse horum verborum sententia. Sed Ryck. Toll. Duisb. e. v. et Plantin. habent *comminutasque*. Idque etiam Heinsius in exemplari suo scripserat, et Anna ita legendum existimabat; quod et in Annalib. Pighii ad A. U. 653. ex hoc loco legebatur. Et sic Flor. 1. 3. 3. et 11. 6. 28. Cic. 11. Off. 11. 'Quem [Viriatum] C. Lælius Prætor fregit, et comminuit.'

Nisi suppliciorum metui] Mors non præfertur suppliciorum metui, sed suppliciis; quibus quidem ut mortem præferamus, metus ipsorum facit: non tamen metui tantum illam præoptamus: optimæ membranæ, *nisi suppliciorum metu ac voluntariam mortem prætulissent*: addita syllaba lego, *nisi suppliciorum metu acti voluntariam mortem prætulissent*: alias legendum esset, *nisi suppliciorum metu voluntariam mortem prætulissent*. Salm. *Metu*] Sic editio nostra vetus: bene, si quid video: quod eo fidentius recepi, quod Salmasius ita legi vellet; et vero Naz. etiam habeat; nisi quod adnectit, *suppliciorum metu ac vol.* ex quo idem Salmasius *metu acti vol.* Rem etiam habes in Lib. xxxvi. Diodor. *Freinsh. Metu*] Sic et Ryck. quod merito probavit Freinshemius: sed quia in Nazar. *ac interseritur*, Salmasius et N. Heinsius collegerunt scriptum fuisse a Floro: *suppliciorum metu acti*. Græv. Pal. 1. Ryck. Magl. Berol. *dedissentque se*. Duisb. Fran. et v. e. *dedissent se*. Regg. et Voss. 2. *dedidissent se*. Voss. 3. *dedidissent et nisi*. Copula non necessaria est. *Metu* etiam Regg. Voss. 1. 3. et edd. veti. excepta Junt. *metui* ceteri s. et Junt. sed perperam. Mox Magl. Berol. Duisb. Fran. et v. e. male *ac nec de duce q.* Vid. 11. 5. 3. et 14. 2. 4.

§. 12 *Dum circa deprehendendum eum*] Eadem membranæ, *dum circa adprehendendum*: lego, *circa adprehen-*

dendum eum: qua lectione nihil verius. Salm. V. e. et aliæ, *dum circa ad depreh.* neque aliter Pall. *Deprehendendum* illud habuerim pro scribæ glossa. Gruter. Ryck. et alii Mss. *dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit*. Quod non fuit repudiandum. 'Circa deprehendendum aut capiendum contendere' Latinis ignotum est. 'Circa aliquem esse,' 'circa se habere' bene dicitur, ut et 'circa aliquem pugnare.' Sed 'circa aliquem capiendum,' 'occidendum contendere,' non admittit purior ætas Latinæ linguæ. Veterum itaque librorum scriptura retinenda est. *Circa* absolute ponitur, pro, *circa eum*, ad eum capiendum. Liv. ix. 'Nam et circa omnia defecerunt unde subveli commeatus poterat.' Inferius iv. cap. 12. ex emendatione nostra, et N. Heinsii: 'Natura regionis circa omnis aurifera:' de quo loquendi genere plura notavit Vir summus in notis ad Paterculum. 'Deprehendere' vero est, subito et inopino aliquem opprimere, non capere in prælio, ut sciunt Latine docti. Legendum itaque aut cum Lipsio *adprehendendum*, aut cum T. Fabro, *prehendendum*, quod in membranis Lipsius invenerat. Græv. In his animadversionibus quædam ita scripta sunt, ut non facile intelligi possint. Salmasius dicit, in Naz. esse *circa adprehendendum*. Hic est error operarum: nam in libro suo adnotarat in illo Cod. una voce scribi *addeprehendendum*, in Pall. autem duabus *ad deprehendum*, et coniecerat forte legendum esse *adprehendendum*. Grævius non pntat Latine dici 'circa aliquem deprehendendum,' 'occidendum,' 'capiendum contendere.' Quomodo ergo potest probare conjecturam Lipsii *circa adprehendendum eum*, vel Fabri *circa prehendendum eum*? Nisi forte et hunc ordinem verborum esse voluit, *dum multitudo circa, i. e. quæ circa erat, contendit eum adprehendendum*: quam ego

sententiam Florii esse non credo. Nam non poterat in tali re locus esse contentioni utrum adprehendendus esset, nec ne. Ryck. quoque Duisb. Regg. et o. e. v. usque ad Vinetum et Gruterum, qui ediderunt *circa deprehendendum eum*, habent *circa ad deprehendendum eum*. Fran. *dum circa ad comprehendendum eum*: sed supra *com* alia manu scripto *de*. Voss. *circa adprehendendum eum*. Puto Grævium recte iudicasse *deprehendendum* hic locum habere non posse. Nam 'deprehendere,' est incauto, inopinanti, vel latitanti supervenire. Sed 'circa' an absolute positum sit, mihi nondum liquet: quamquam etiam Perizonius ita accipiebat, qui remiserat ad Sanct. iv. 13. 6. Si hæc esset significatio τοῦ 'circa' in hoc loco, verborum *dum adprehendendum eum multitudo contendit* sententia esset: Contentionem de illo adprehendendo fuisse ortam: quod cur probare non possim, jam dixi. Magis placet conjectura Salmasii, *dum circa adprehendendum eum multitudo contendit*: i. e. dum quilibet contendit et rixatur circa ejus adprehensionem. *Circa* sæpe occupationem in aliqua re notat. Sen. vii. de Benef. 28. 'Circa consularia occupato comitia.' Val. M. vi. 8. 7. 'Quum omnes domesticos circa rapinam et prædam occupatos videret.' Suet. Ner. xxiii. 'Circa hæc occupatum.' Quintil. Decl. vi. 'Dum nos litigamus, dum circa cadaver nostrum orbi rixamur.' Et Decl. 306. 'Legistine circa decennis belli exuvias contendisse clarissimos Reges?' Hic si Suetonius dixisset, *Circa hæc agendum occupatus*, vel Quintilianus, *Circa cadaver abjiciendum, vel sepeliendum, rixamur*, et, *Circa exuvias dividendas contendisse Reges*, nemo, opinor, illorum dictionem reprehenderet. Cur ergo reprehendimus 'circa aliquem adprehendendum,' 'capiendum,' 'occidendum contendere?' etsi fortassis purior ætas linguæ Latinæ hoc genus lo-

quendi ignoravit. 'Circa' non aliter ex sententia Grævii accipi potest, quam si ex *adprehendendum* duæ voces fiant, et legatur, *dum circa adprehendendum eum multitudo contendit*, i. e. dum multitudo, quæ circa erat, festinat eum prehendere. Amstelodamenses receperunt *circa adprehendendum eum*. Sed malui repræsentare lectionem Mss. et edd. vett. quam conjecturas quantumvis probabiles.

Inter rixantium manus præda lacerata est] Sic infra, 3, 21, 26. 'Bæbius inter manus laceratus est.' Simile in Plutarcho mihi lectum memini, de quodam formoso puero, duarum partium manibus, dum utrinque trahitur, distracto. Æteon ei nomen fuit. Vide etiam Max. Tyrium, Serm. 8. in pr. et Diod. ap. Vales. p. 229. Freinsh. Diod. Sic. scribit Athenionem in prælio ab Aquillio interfectum esse.

CAP. 20 De Bello contra Spartacum gesto scribunt Ep. Liv. 95. Oros. 5. 24. Entrop. 6. 2. Front. 1, 5, 20, et 21. 1, 7, 5. [2, 5, 34.] August. Civ. 3, 26. Copiose Plut. in Crasso. Appian. Civ. lib. 1. pag. 423. Claud. de Bello Get. vs. 155. Lucanus, 2, 554. Camers. Meminit et l. 3. §. 10. de Acquir. Possess. Item Themist. Serm. ix. Freinsh. Est vii. in Edit. Harduini, ubi Petavius p. 86. quædam explicat ad historiam hujus belli pertinentia.

§. 1 *Nam et ipsi per fortunam in omnia obnoxii*] Lipsius *et ipsi* volebat expungi. T. Faber malebat: *nam etsi ipsi*; ex utriusque sententia vera scriptura conficitur. *Etsi* scribendum, ostendit quod sequitur 'tamen.' Sed offendit aures et sententiam hoc *ipsi* isto quidem in loco. Sine ullis salubris fluet oratio si scripseris: *nam etsi per fortunam in omnia obnoxii, tamen quasi secundum genus hominum sunt*. Sic Florum scripsisse puto. *Per fortunam in omnia obnoxii* non est sollicitandum: hoc enim dicit Florus: *Etsi* fortuna eos addixit servituti,

per quam omnia coguntur ferre, ac omnes pati injurias ac contumelias, sunt tamen homines, licet deteriores. Phædrus: 'Servitus obnoxia, Quia quæ volebat non audebat dicere, Affectus proprios in fabellas transtulit.' 'Secundum genus hominum' sunt homines inferiores, et quasi deteriores notæ. Sicut ap. Hesiodum in *Ἐργοῖς*, *δεῦρεποι δαίμονες*, quos Seneca Ep. cx. vocat *inferioris notæ*: 'Unicuique nostrum pædagogum dari Deum, non quidem ordinarium, sed hunc inferioris notæ, ex eorum numero, quos Ovidius ait de plebe Deos.' Idem Seneca Ep. 92. hominem vocat animal pulcherrimum et 'Diis secundum': vide quæ de hoc loquendi genere notavi in *Lectionibus Hesiodicis*, cap. iv. *Græv.* Add. Gronov. ad Sen. v. de Benef. 25. et Burm. ad Petron. xxxix. et xl. *Etsi ipsi* est in Junt. sed melius *Grævius*, cujus conjecturam probabat Perizonius. Non scio, quis sollicitaverit verba *per fortunam in omnia obnoxii*. 'Obnoxii' qui dicantur recte hic, item infr. iv. 4, 2. et Cap. ix. *Lection.* Hesiod. exponit *Grævius*: de quo etiam *Freinsh.* in *Ind.* Gronov. ad Sen. iii. de Ira 8. *Interpres Phædri* iii. Fab. prol. et *Wass.* ad Sall. *Catil.* xxiv.

Quasi secundum genus hominum sunt] Sic ille ap. Juv. 6. 221. 'O demens, ita servus homo est?' Homines autem eos esse, parumque discriminis inter eos et dominos, pulcre ostendit Seneca, Epist. 47. Vide *Macrob.* *Saturn.* 1. 11. *Freinsh.*

Adoptantur] Per manumissionem in libertatem adsciscuntur, et ejus bonis una nobiscum fruuntur: sive, per manumissionem omnia bona et commoda hominum liberorum adipiscuntur. 'Adoptare' pro, adsciscere, adsumere. *Plaut.* *Cistell.* iv. 2. 78. 'Sociam te mihi adopto ad meam salutem.' Eum locum adscripserat *Perizonius*, et insuper, gladiatores ad libertatem non fuisse admissos. Certe

multo difficilius ad eam admittebantur, quam alii servi, eratque longe deterior illorum, quam horum, conditio. *Calpurn.* *Decl.* l. 'Neque enim conditione gladiatoria quidquam est humilior in vulgo.' Vid. *Lips.* ii. *Saturn.* 23.

§. 2 *Hi pessimam*] Quid, si legas: *Illi infima sortis homines, hi pessima, nam, &c.*? et, 'auxere ludibrio calamitatem' huc facit: cum enim calamitosissimum sit servire, miserius adhuc est gladiatorem esse: cujus vita, vilisque sanguis, ludicris et spectaculis impenditur. *Freinsh.* Fatua est sententia horum verborum. Recte monuerunt *Freinshemius*, *Virdungus*, *T. Faber*, legendum esse *hi pessima, auxere ludibrio calamitatem*. Id quoque vidit olim *J. Lipsius*. *Græv.* Idem videbatur *G. Vossio*, *Heins.* *Perizon.* *Ryck.* et *Burm.* ut intelligo ex illius animadversione ad *Petron.* xlvi. quo loco de significatione vocis 'pessimus' agit. Et sic ediderunt *Amstelodamenses*. Non dubito, quin hoc præferendum sit vulgato. Sed ne sic quidem locus videtur perpurgatus. Nam illa, 'auxere ludibrio calamitatem,' plane abrupta sunt, nisi cum *Freinshemio* addatur *nam*; nec adparet, cur verbo perfecti temporis dixerit 'auxere,' quum vellet, Ad horum calamitatem accedit *Indibrium*, *Horum* calamitas augetur *ludibrio*.

§. 3 *Crixus*] Libri variant. *Crissus*, *Chrysus*: sed meliores, *Crixus*. *Salm.* De ludis gladiatoriiis *Lips.* 1. *Saturn.* 14. et *Torrent.* ad *Suet.* *Cæs.* xxvi.

Cum triginta aut amplius] Ita *Mss.* *Vineti* ac *Pall.* ut et v. e. ideoque malui, quam quod hactenus cusi, *cum septuaginta*: etsi ita plerique scriptorum: immo adhuc illud *aut* mutarim in *haud* [obsecutus sum iudicio] ut neget, amplius fuisse quam 30.; quem numerum invenies quoque ap. *Cic.* lib. 6. Ep. ad Att. *Gruter.* *Ciceronis* ad Att. 6, 2. verba sunt hæc: 'Non

amplius, inquit, quinquaginta. Cum Spartaco minus multi primo fuerunt.' De numero porro isto varietatem auctorum proponere libet: LXXIX. fuisse Plutarchus, Crasso, cap. 14. scribit: Appianus, Civ. lib. 1. p. 423. LXX. Epit. Ljv. 95. Vell. 2, 30, 6. Entrop. 6, 2. Oros. 5, 25. et Frontin. 1, 5, 21. LXXIV. Pacatus, Paneg. Theod. cap. 23. indefinite: 'Effracto Cn. Lentuli ludo mirmillonum agmen emicuit.' Idem postea accidit impe-rante Probo, ut, effracto ludo, 80. gladiatores turbas darent. Zosimus fine primi libri quod extat. *Freinsh.* Scripti et v. e. *triginta*, pro quo Ryck. et Duisb. *treginta* habent. *Aut*, forsitan ita defendi queat, ut dica-mus, Florum voluisse significare ve-teres in numero dissentire. Sed pro-bo iudicium Gruteri, cujus emenda-tionem receperunt, qui post eum hunc Scriptorem publicarunt. Nam Florus videtur velle ostendere, quam parva fuerint initia tam gravis belli, et quam exiguus numerus eorum, a qui-bus id ortum est. Itaque numerum definiri potius oportebat, quam in incerto relinqui. Sic C. Nep. Thra-sybo. II. 'Non plus habuit secum, quam triginta de suis. Hoc initium fuit salutis Atticorum.' Et sæpe perpe-ram *aut* pro *haud*, sive *haut*, scribi observarunt Salmas. ad Capitol. An-ton. Philos. xxviii. et Rutgers. c. xiv. Venusin. Lection. In Livio quo-que xli. 1. pro 'Tribus, aut amplius, millibus,' Sigon. et Gronov. emen-dant *haud amplius*. Nam Livius post numeralia sæpe ponit 'haud amplius,' ut e xxix. 29. et xlv. ult. ostendit Sigonius. Add. supr. ad Proem. Lib. i. n. 8. Retinui tamen hic scripturam veterem, exemplo Sigonii et Grono-vii in Livio. Si vel in uno libro scrip-to, immo vel in uno edito vetusto, invenissem *haud*, non dubitassem id recipere. E Regg. quidem nihil ad-notatum erat, sed suspectus est mihi

negligentiæ, qui ad eos contulit Edit. Grævii, in qua est *haud*.

Ejusdem fortunæ viris] *Ἀνδρας* vo-cat, qui potius *ἀνδράποδα* erant: opti-me vetus liber *cum ejusdem fortunæ ludis*: facilis emendatio: *ludiis* enim lego. *Ludii* vulgo sunt saltatores: Ov. 'Ludius æquatam ter pede pul-sat humum:' sed *ludii* etiam sunt gladiatores, a ludo dicti, ut manifesto indicat hic locus. Trebellius Pollio, Claudio: 'At ego scio, sæpius inter gladiatores bonis propugnatoribus hoc nomen adpositum: habuit proxime tuus libellus munerarius hoc no-men in indice ludorum:' ita vulgo legitur pessime: nam scribendum, in *indice ludiorum*: ludii sunt gladiatores. Ille libellus munerarius nomina con-tinebat gladiatorum. In eo catalogo gladiatorem nomine Aureolum con-scriptum fuisse scribit Pollio: nec dissimulandum est, nos *ludiorum* repe-risse in optimis membranis Palatinis, quas studiose contulimus. Glossæ veteres: 'Lanista, λουδοτρόφος, μονο-μαχοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων.' Le-gendum, λουδοτρόφος. 'Ludius' enim idem est, quod *μονομάχος*. Inde *λου-διοτρόφος* dicitur lanista, qui ludios, hoc est, *μονομάχους*, instituit. 'Ludii' igitur sunt gladiatores: quod nos pri-mi nunc docemus. *Salm. Viris*] Ita Pal. 1. ac 3. nam 2. *ludis*: quod pro-clive quidem mutare in *ludiis*; sed an ideo etiam convenit? mihi non videtur Flori ævo id nomen datum gladiatoribus; etsi negare nolim po-tuisse invaluisse seculo sequenti. *Haud* eis disconvenire nomen 'viro-rum,' liquet ex seqq. ubi iterum, n. 4. (et 14.) iisdem tribuitur. *Grut.* Sic Plutarcho pastores, qui postea Spar-taco aggregati sunt, appellantur πλη-κται καὶ ποδάκεις ἄνδρες. Sic Noster, 2, 14, 4. Andrisceum appellat 'virum.' Julianus autem, in Cæsarib. refert τὸν δουλικὸν δ' ἐκείνον πόλεμον, οὐδὲ πρὸς ἄνδρας γενόμενον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς χαι-

πίστους τῶν οἰκετῶν. Freinsh. N. Hein-
sio non placet *viris*. Mss. *Iudis*: forte
propudiis, quo vocabulo Plautus, Pe-
tronus, alii utuntur. Certe, addit,
latet quid contumeliosæ vocis, quod
ex præcedentibus satis liquet. Ne
illud quidem mox ei placet: *prima*
velut ara viris mons Vesuvius. Malit
ara juratis, pro *conjuratis*, ut ap. Na-
sonem: 'Primaque juratis induis ar-
ma viris.' Græv. Repetit eadem de
'Iudiis' Salmas. ad Trebell. Poll.
Claud. v. Non quæro, an demonstra-
verit gladiatores, saltem Flori ætate,
'Iudios' fuisse dictos; sed non pos-
sum probare illius sententiam de hoc
loco Flori. Nam ex eo, quod dicit
ejusdem fortunæ viris, intelligi potest,
eos gladiatores fuisse. Quis autem
ita loquatur *cum ejusdem fortunæ gla-*
diatoribus? Pro *eruperunt* Ryck. Toll.
Duisb. Fran. et v. e. *erupere*. Fran.
etiam *Capuam*. Sic Virg. Æn. 1. 580.
'Erumpere nubem,' et in Suet. Ang.
xiv. Ms. Torrentii: 'Qui oppidum
eruperant.'

Servisque ad vexillum et ad auxilium
vocatis] Eadem hunc locum corrumpit
ratio, de qua supra sæpius diximus:
διπτογραφούμενον in libris, *ad auxilium*,
ad vexillum: quorum alterum verum,
alterum falsum et expungendum:
nam optimus cod. ita scriptum exhi-
bet, *servis ad vexillum, ad auxilium*
vocatis: *ad auxilium* depravatum erat
in antiquis libris pro illis, *ad vexillum*.
Antiqui scribæ religiose καὶ ἀδιόρθωτον
καὶ δεδιωρωμένην γραφὴν adscribebant:
recta scriptura est, *ad vexillum*: alte-
ra, ut diximus, depravata: legendum
igitur, *servisque ad vexillum vocatis*,
quum statim decem amplius millia cois-
sant hominum, &c. Salm. *Servisque ad*
vexillum vocatis] Sic omnino legen-
dum fide Pal. 2. ac 3. *Grut.* Ryck.
ut multi alii: *servisque ad vexillum et*
auxilium vocatis. Unde J. F. Grono-
vius perquam sollester colligebat
Florum dedisse: *servisque ad vexillum*

et pileum vocatis, hoc est, libertatem.
Suet. Tib. 4. 'Servisque ad pileum
frustra vocatis in Siciliam fugit.'
Græv. Tollius huc nihil e suis con-
tulerat. Reg. F, et Voss. 1. cum Pall.
consentiunt. Reg. Q, Fran. Voss. 2.
cum Ryck. nec aliter Voss. 3., nisi
quod habet *et ad auxilium*. Duisb. et
v. e. *servisque ad auxilium vocatis*. Vix
dubium est, quin *ad auxilium* sit e
glossa. Nam 'ad vexillum vocare,'
idem est, quod, 'ad auxilium.' Vid.
Serv. ad Virg. Æn. viii. 1. In Duisb.
et v. e. autem interpretatio etiam
vera scriptura expulsa locum illius
occupavit, quod in aliis scriptoribus
quoque interdum factum observarunt
Docti. Grutero quoque, quod adno-
tavit Schottus in Annal. Pighii ad
A. U. 680. in Notis ad h. l. e Valer.
M. viii. 6. 2. in mentem venerat *ad*
vexillum et ad pileum. De servis ad
pileum vocatis Forner. iv. Rer. Quo-
tidian. 8. Mox Naz. Pall. Toll. Ryck.
Duisb. Fran. et edd. vett. usque ad
Ald. *homines*. Aldum deinde sequuntur
sunt omnes, quas vidi, Editiones. *Ho-*
mines videtur defendi posse ex iis,
quæ leguntur ap. Perizon. ad Sanct.
Min. iv. 8. 2. Vid. tamen Græv. ad
Cic. x. Fam. 17.

Jam vindicare volebant] Hæc lectio
melior non est illa altera, *jam vindi-*
cari volebant; idque χρῆσις hujus Auc-
toris docet. Naz. liber, *quin jam vin-*
dicari volebant: ita reponendum cen-
seo. Salm. *Jam vindicari volebant*] Ita
Pal. 1. ac 2. nam 3. editioque prin-
ceps, *jam vindicare vol.* sequentes, *jam*
vindicare etiam volebant. Pal. 1. habe-
bat a manu recentiori; *quin jam vind.*
sed annon *quin* superfluum? *Grut.*
Ceterum ex præcedd. etiam, *non mo-*
do eff. cont. istud modo ejecerim: nisi
forte pro, non modo non, positum
est? cujus rei exempla in Ind. Justi-
niano notavimus. Sed isto sensu non
reperi, nisi subsquentibus *sed ne*, aut
aliquo simili, ut in illo Cic. in Pis.

cap. 40. 'Non modo quid gesseris, sed ne quibus in locis quidem fueris, dicere audes.' Similis est autem hinc loco Livianus, 24, 29, 10. 'Nec jam libertate contentos esse, nisi etiam regnent ac dominantur.' *Freinsh. Vindicare* Reg. Q, et Flor. ceteri s. et e. etiam Camertis, Vineti, et Stadii, recte *vindicari*, et edd. una voce amplius quam scripti, *jum vindicari etiam volebant*. Ceterum sententia loci postulat, vel ut interseratur *non* ante 'contenti,' quemadmodum Grævius Florum emendandum censet III. 4. 1. et III. 6. 3. vel ut cum *Freinsh.* tollatur *modo*. Neque enim scio usquam alibi 'non modo' dici, pro, non modo non, nisi subsequentibus certis quibusdam particulis, maxime negativis, quæ hic nullæ sunt. Sin illud haberem exemplum inter eas etiam *quin* esse, amplexeretur scripturam libri Naz. et *quin* acciperem pro, immo etiam, sed etiam. Nam Perizonio ad Sanct. Min. IV. 7. 5. existimanti non posse dici 'non modo,' pro, non modo non, nisi subsequente particula negativa, præter locum Varronis, quem ille non alia ratione corruptum pronunciat, quam quia sibi persuaserat suam sententiam veram esse, opponi potest locus Livii XXIV. 40. 'Tantus terror pavorque omnes occupavit, ut non modo alius quisquam arma caperet, aut castris pellere hostem conaretur: sed etiam ipse Rex, sicut somno excitus erat, prope seminudus fugiens, militi quoque, nedom Regi, vix decoro habitu ad flumen navesque perfergit.' Fatendum quidem est, quum sequitur particula adfirmativa, non ita adparere rationem omissi in prior membro τοῦ *non*, ut in altera forma, quum sequitur negatio. Sed, quod JCTi in sua disciplina dicunt, multa a majoribus constituta esse, quorum ratio reddi non possit, id cum multis aliis in rebus, tum præcipue in omnibus linguis locum habet. Add. Reitz. in *Ambiguis* v. *Non*.

Harena] Nemo me accusabit, opinor, si veram lectionem reddam Auctori, tametsi sine libris. Igitur ejecta *ara* harenam substitui. Quid enim cum *ara* gladiatoribus, aut quænam ista comparatio? non dubito quin ipsa veritas sit nostra conjectura. Sic idem, seq. cap. princ. et 4, 2, 18. cum cives gladiatorio more concurrisset ait, 'arenam' vocat, iisdem pene verbis, quantum enim ad gladiatores pertineat harena, vulgo notum est. *Freinsh.* Sic contra librorum omnium fidem edidit *Freinshemius* conjecturæ suæ plus justo tribuens. Non est codicum antiquorum et simul editorum lectio hic interpolanda. Eleganter *Vesuvium*, in quem servi fugitivi se receperant, vocat *aram*: solebant enim servi, cum graviter deliquissent, ad aras fugere. *Plautus Rudente* III. 3. 'Tr. Ne, inquam, timete, assidete hic in ara: Am. Isthæc quid ara Prodesse nobis plus potest, &c. Tr. Sedete hic modo: ego hinc vos tamen tutabor: aram habete hanc Vobis pro castris.' Crebra exempla ap. *Comicos* occurrunt. Hinc 'aram sibi parare' de servo ap. *Terent. Heaut.* v. 2, 22. est suffugium: et ad alia quoque transfertur, ut quodvis sit perfugium. *Ov. v. Tr. El.* 7. 'Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ.' *Cic. v. Verr.* 'Hic locus est igitur unus quo perfugiant, hic portus, hæc arx, hæc ara sociorum.' *Florus* dicit *Vesuvium* fuisse velut primam aram, primum locum perfugii, in quem se receperint illi servi fugitivi, ad pileum et vexillum vocati. *N. Heinsius* malit: *Prima velut ara furoris*. *Liv. VII.* 34. 'Conspicit unum editum in saltu collem, et videsne tu cacumen super hostem? arx illa est spei salutisque nostræ.' *Græv.* Non desunt tamen, quæ pro *Freinshemii* conjectura dici possint. Nam et *Florus* aliis locis, quæ in *Ind.* sunt, cod. genere loquendi utitur, et, si *aris* scripsisset, non videtur addi-

turus fuisse 'viris,' quæ vox minime convenit huic rei. Non enim confugerant in Vesuvium, ut ibi, tamquam supplices in ara sedentes, auxilium Deorum implorarent; sed ut armis se tuerentur, et vim propulsarent, ut e Plutarcho et App. intelligitur; quod non est eorum, qui ad aram confugiunt. Et hoc indicat ipse Florus, quum paullo ante scribit, eos 'non contentos effugisse, etiam vindicari voluisse.' Si hoc non placet, tamen vulgatæ prætulerim conjecturam Heinsii *arx*, quam ille multis Livii locis confirmaverat: vi. 37. 'Consulatum superesse plebeiis, eam esse arcem libertatis, id columen.' vii. 11. 'Fuga Tibur, sicut arcem belli Gallici, petunt.' x. 1. xxxiii. 14. xxxix. 37. xlv. 31. et aliis. Add. quæ adnotavi supr. iii. 6. 5. Et juvat eam, quod Gronov. iv. Observ. 4. observat; ap. Liv. sæpe *a* pro *x*, et xxiii. 30. *ara* pro *arx* scribi. Nihil hic tentandum fuisse dicit doctiss. Wopkens. in Adversar. in Vell. Vol. viii. Obs. Misc. p. 40. Adsentirer ei, si ostendisset infirma esse argumenta, quæ scripturam vulgatam, quam o. s. et e. habent, suspectam facere possunt.

§. 4 Clodio Glabro] In Epit. Liv. 95. 'Clandius Pulcer' est. Appiano 'Varinius Glaber.' Freinsh. Add. hic Vinet. et Sigon. ad Liv. Epit. xcv. qui ex Appiano ostendunt, non Clodio, sed Varinio, qui post Clodium victum adversus gladiatores missus est, cognomen fuisse 'Glabro.' Nec scio alibi hoc cognomen genti Claudiæ tribui. Nam quæ Kenchenius ad Frontin. i. 5. 21. scribit, inepta sunt.

Vitineis delapsi vinculis] Vitinea vincula unica voce Græci vocant κληματίδας. Qua voce etiam usus est Plutarchus in ejusdem historiæ narratione: libri quidam *vixinis*, aut *vixineis*: posset esse, *buxinis*, aut *buxineis*. 'Buxinum' enim dicebant Latini a

buxo: ut Græci πύξινον ἀπὸ τοῦ πύξου. Glossarum scriptor: 'Buxinum, πύξινον.' in Catalectis Virgillianis, in illa parodia de mulione: 'Pectinemque buxinum:' vulgo scribitur monstrose prorsus, *proximum*: antiqua γράφη, *puxinum* aut *poxinum* postea in *proximum* corruptum est. Salm. Vitigineis] Ita Vineti Mss. al. *vixinis* aut *vixineis*: putes legendum, *vimineis*: Frontinus, i. 5, 21. 'Ex vimine silvestri catenas conseruit.' Sed quodnam illud *vimen silvestre*? cur ea differentia additur? Plut. Crasso, cap. 15. 'e labrusca' contextas fuisse catenas istas ait: esse igitur in Frontino scribendum: *ex vite silvestri*. Freinsh. Vinetus in libris suis *vitineis* fuisse scribit, non *vitigineis*. Et sic Ryck. Toll. Duisb. Voss. et v. e. eoque propius accedunt etiam alii: nam Naz. ambigue *vitineis* vel *urtineis*, Pal. 1. *uirineis*, Pal. 2. *viteneis*. Fran. *itineris*. Reg. Q *vimineis*, quod conjiciebat Freinshemius. Reg. F *vitigineis*. Is. Vossius hic ita adnotarat: *Juncineis* Ms. noster. 'Juncina,' etiam 'juncea,' vincula notissima. Attamen, cum in Vesuvio non proveniant junci, præferenda alia lectio *vitineis*, cum mons iste vineis consitisimus. Hæc Vossius. *Vitigineis* tamen est in Cat. de R. R. xli. 'Duos surculos vitigineos.' De vitibus ad vincula faciendâ adhibitis Barth. ad Claud. iv. Cons. Honor. 611. 'Delapsi,' ut Virg. ii. Æ. 262. 'Demissum lapsi per funem,' ubi similem locum Petronii c. cii. adnotarunt.

Et exitu invio] Non possum audire qui *invio* legunt: neque *invio*, quod editum est, probō: quod fortasse mirum videbitur: ille liber, quem fere in omnibus sequimur, in uno habet: qui Plutarchi hæc verba legerit, id optimum fortean putet: "Ἐπειτα Κλωδίου στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Πρώμης, καὶ πολλοῖορκούντος αὐτοὺς ἐν ὄρει μίαν ἔχοντι καὶ χαλεπὴν καὶ στενὴν ἔνοδον, ἣν Κλωδῖος ἐφ' ὕψει, τὰ δ'

ἄλλα κρημνούς καὶ λισσάδας. Sed non dubito quin legendum sit, *exitu non uno*. Et facile probabo. Illa *μὲν ἔνοδος*, quam Plutarchus dicit, ad hunc locum nihil facit. Custodiebat eum Clodius. Latrones, cum ceteras omnes vias τὰ ἀπὸ τοῦ τοῦ loci intercluderet, unica autem quæ erat, teneretur a Clodio, per fauces cavi montis delapsi sunt vinculis vitineis. Ad imas autem radices in multas partes scisso aut forato monte, non uno exitu subito invaserunt castra. *Non uno* igitur legimus, pro *in uno*, facili etiam in aliis lapsu. *Salm.* Pall. tres *exitu in uno*, aut *in uno*, quod facile mutetur in *exitu inviso*: sed aliud quid latet, quod conjectura non adsequetur; certe non mea, qui Davus sum, non (Edipus. *Gruterus*. Salmasius tamen valde probabiliter corrigit *non uno*; nisi forte obstat, quod videatur hæc lectio dicere, dispersos fuisse multos in exitus, ut putari queat, non potuisse tam facile rursus conjungi, multo minus propter paucitatem pluribus ex partibus castra aggredi. Forte non absurdum fuerit legere, *exitu in ipso*, ut referatur ad castra in ipso exitu opposita; malim, *exitu in imo*, nisi modo præcessisset id vocis. *Freinsh.* Naz. *exitu in uno*. Cur damnamus? τὸ in eleganter reddunt: *exitu uno una* eruptione: 'In unum exitum spectans.' Cic. de Orat. etsi diversa non nihil sententia. *Græv.* In *uno*, etiam Ryck. Regg. Voss. et, excepta prima, o. e. usque ad Vinetum, qui primus, ut puto, dedit *invio*, haud dubie e libris suis. Et sic ceteri s. et v. e. *Inviso* pro *non viso* corrigit Pigh. in *Hercul. Prodic.* p. 469. probante ad h. l. Ruperto. Is. Vossius ita: *In uno* omnes habent Mss. et hæc verissima lectio. *Exitu in uno*, i. e., quum unus tantum esset exitus, quem custodiebat Clodius, non putabat eos alia ratione aut via posse egredi. *In uno* etiam Meinsio placebat, qui in eleganter abundare adscripserat. *Imo* ad-

mitti posset: nam scribæ id sæpissime posuerunt pro *uno*. Vid. Drakenb. ad Sil. xv. 590. sed obstat ea ratio, quam dicit Freinsh. Mihi non absurda videtur lectio librorum, qui habent *invio*, hac sententia: Subito impetu rapuerunt castra Romanorum, Clodio nihil tale metuente, quod putabat exitum, qui unus tantum erat, iis invium, i. e. opposita manu militum ita clausum, sive, ut Liv. xxx. 36. exitum fugæ ita interclusum esse, ut evadere ea non possent. Nec tamen rejicio *uno*, quo recepto eadem erit sententia. Sed quæ hic sit præcipua elegantia in pleonasmo τοῦ in non adsequor.

§. 5 *Castra. Deinceps*] Videtur utique non expers injuriæ locus. Ad sensum rectius constituendum hæc scriptura profecerit: *Inde alia castra: deinceps Coram, totamque pervagati Campaniam, non vill.* &c. Freinsh. Suspectum est mihi *alia*, ac dubito, an ortum sit ex aliquo nomine proprio *Varinii, Arrii, Valerii*, vel *Manlii*, quos a Spartaco victos produunt Veteres. Plutarchus, Auctor Epit. Liv. et Frontinus, post cladem Clodii P. Varinium adversus Spartacum missum scribunt, et Orosius, primum Duceum Romanorum Clodium a Spartaco fugatum tradit. Itaque non videtur credendum Appiano, qui i. Civ. 423. primum adversus gladiatores Varinium Glabrum male pugnasce narrat.

Inde alia castra. Deinceps Coram totamque pervagantur Campaniam] *Deinceps Coram* depravata esse pridem viderunt homines politi. Ryck. et alii cum multis edd. *Deinceps Thoram.* J. Lipsius suspicabatur: *Inde alia castra Varinii, totamque pervagantur Campaniam.* Cum 'Cora' sit Urbs Volscorum in Latium, quo non pervenit Spartacus, scribendum *Deinceps Cosam*. Ea enim est Urbs Campaniæ, ejus meminit Veil. Patere. ii, 16. Strab. v. Recte vero, qui ex libris retinent

Luceriam. Nam Nuceria est in Samnitibus, Luceria in Campania. *Græv. Naz. Horam.* Vineti et plerique alii, ut et edd. vett. *Thoram.* Berol. *Coram.* Etiam in Tacit. II. A. 39. quondam male scribebatur *Cora* pro *Cosa*, vel *Cossa*. Sed quod Grævius Cosam in Campania locat, de eo amplius quærendum est: nam alii in Etruria ponunt. Vid. Lips. et Freinsl. ad Tac. I. d. et Cellar. II. Geog. Ant. 9. Salmasius in exemplari suo conjecerat *Soram*. Hæc quoque interdum permutantur, ut in Liv. XXVII. 9. et XXIX. 15. Sed Sora quoque in Latio fuit. Perizonio videbatur legendum *oram*, scil. montis. Nam nomen urbis hic locum habere non posse, quum in sequentibus demum agatur de urbibus. Non scio quam bene ita absolute dicatur 'ora' pro, ora montis. Deinde, quid est 'ora montis?' Si de hac sensisset Florus, potius dixisset, opinor, *oram vicinam*, ut Poëta, 'Vicina Vesevo Ora jugo.' *Oram* probari vix potest, nisi e seqq. suppleatur, Campaniæ; quod tamen et ipsum quum aliquanto durius sit, tolerabilius foret, *Deincepsoram totam pervagantur Campaniæ*. Sed si retineatur nomen urbis, quodcumque demum illud sit, locum tamen laborare bene animadvertit Freinshe-nius. Nam, ut recte dicitur 'pervagantur Campaniam,' sic non item, 'pervagantur Coram,' vel 'Cossam.' In Ryck. est *Deinceps Thoram: totamque pervagantes Campaniam*. Sed sequens 'Nec' videtur postulare, ut ab eo inchoetur nova periodus, et *pervagantur* retineatur. Omnino credo vitium esse in *Coram*, et pro eo vel nomen regionis, vel aliud, cui *pervagantur* conveniat, scriptum fuisse.

Atque Nuceriam] Etiam hoc loco ex libris quidam *Luceriam* retinent. *Salm.* Ita solus Pal. I. quod cur aliorum librorum scripturæ præferendum sit, non perspicio. *Luceriam* in Apulia fuisse constat. An in Campania quoque urbs hoc nomine fuerit, ignoro.

Sed Nuceriam, cognomine Alfaternam, in ea fuisse certum est. De crudelitate, quam invito Spartaco exercuerunt servi, est in Fragm. Sall. in fin.

§. 6 *E viminibus, pecudumque tegumentis*] Frontinus: 'Spartaco copiisque ejus scuta ex vimine fuerunt, quæ coriis tegebantur.' *Salm.* Nota conficiendorum scutorum ratio, et urgente necessitate sæpius usurpata. Cæsar, Bell. Gall. 2, 33. de Atuaticis: 'Scutis ex cortice factis, aut viminibus intextis, quæ subito (ut temporis exiguitas postulabat) pellibus induxerant.' Ad talia scuta tirones exercebantur ap. antiquos. De Spartaco loquitur Frontinus, 1, 7, 6. Sallustius etiam videtur accipiendus, H. 4, 3, 14. 'Hi locorum pergnari (sic enim legendum est: non *perignari*), et soliti neectere ex viminibus vasa agrestia; ubi tum quod inopia scutorum fuerat, ad eam artem se quisque in formam parmæ equestris armabat.' Adde Tac. 2, 14, 6. *Freinsl.* Et Lips. III. de Milit. Rom. 2. 'Tegumentum' Virgilio I. Æn. 275. est *tegmen*: 'Lupæ fulvo nutricis tegmine lætus:' ubi Servius: 'Multi *tegmine* autique dictum asserunt, quia *tegumentum* dici debere affirmant.' Utroque utuntur boni Scriptores.

E ferro] N. et ferro. *Salm.* *Ferrum coquere* est ap. Juv. S. xv. 166. 'Ras-tra et sarcula tantum Adsueti coquere.' *Recoquere* Virg. VII. Æn. 636. 'Recoquunt patrios fornacibus enses:' et al. ap. Benth. ad Horat. I. Carm. 35. 39. et Drakenb. ad Sil. IV. 15.

§. 7 *Domitis obviis gregibus*] Hoc puto pertinere ad feros equos, qui multi erant in saltibus Apuliæ, quam tum quoque vastarunt gladiatores. Liv. XXIV. 20. scribit, Annibalem ad quatuor millia inde abducta equibus suis domanda divisisse. *Deesset exercitu* Duisb. Vid. ad Liv. IX. 5. §. 6.

§. 8 *De stipendiario Thrace miles*] Similis climax supra, de Viriato, 2, 17, 15. *Freinsh.* 'Stipendiarius Thrax' *Freinshemio* in Ind. est auctoratus gladiator, ex eo genere gladiatorum, qui Thraces vocabantur. Sed neque auctorati gladiatores 'stipendiarii' dicuntur, neque Spartacus gladiator fuit antequam miles fieret: verum primum miles, tum desertor, inde latro, ac denique captus, ut Appianus scribit, arenæ destinatus fuit. 'Stipendiarius Thrax' est, ut hic Ryckius, natus in Thracia, provincia stipendiaria, et ipse quoque stipendiarius; ut in Suet. Aug. XL. 'Tributaris Gallus.'

In honore virium] Ob præstantiam virum et robur corporis in numerum gladiatorum adscriptus. *In honore* o. s. præter Reg. F et Magl. in quibus erat *in honorem*. Hoc equidem frequentius est. Vid. 1. 3. 1. III. 5. 10. IV. 12. 22. Nec tamen alterum exemplis caret, si modo recta est scriptura librorum. Plin. x. Epist. 24. 'Illi in honore ipsius electionem loci mihi obtulerant.' Dict. Cret. v. 10. 'Convivium publice ceptum in honore Ducum.' Macrob. I. in Somn. Scip. 4. 'Nullas Nasicæ statuas in publico in interfecti tyranni remuneratione locatas:' ubi V. C. Jac. Gronov. similia adfert e Trebell. Poll. xxx. Tyrann. c. IV. et Solin. c. II. Perizonius tamen ad h. l. et Burmann. ad Quintil. II. Decl. 10. hic malunt *in honorem*, et similiter Vindingius in Dicty. In Solino quoque Ald. et al. vet. edd. 'Heretum a Græcis in honorem Heræ.' Sed ibi in scripto Cod. inveni *in honore*. Doctiss. Wopkensis Adversar. in Dictyn Tom. II. Obs. Misc. Novar. p. 90. putat hæc propemodum omnia librariis potius quam auctoribus tribuenda esse. Non multum abest, quin ei adsentiar, nec scio unde collegerit, mihi hic secus visum fuisse; quum non obscuro significaverim, mihi suspectam esse

scripturam librorum, qui in his ablativum loco accusativi habent.

§. 9 *Qui*] Forte rectius, *quin*. *Freinsh.* Hoc placebat Perizonio.

Circa rogum] 'Crixii.' Vide Appian. Civ. lib. I. p. 424. *Freinsh.* Appianus mactatos scribit. Utrumque in usu erat. Vid. Serv. ad Virg. III. Æn. 67. x. Æn. 519. et XII. 606.

Munerator] Hoc est, qui præbet spectacula, munus, gladiatores: ἀγωνοθέτης est Græcis. Augustus 'muneratinum' dixit. Vide latius Lipsium, Saturn. I, 7. *Freinsh.*

§. 10 *Consulares*] Sidonius, Carm. 9, 249. 'Vel qua, Spartace, consulum solebas Victrici gladios fugare, sicam:' sic enim in Sidonio malim, quam *Vel quos*, et *sica*: ratio correctionis est in contextu. *Freinsh.*

Caii Cassii] *Crassi*, et *Crassii*, veteres nonnulli. *Salm.* *Crassii* solus Pal. I. male. De consilio invadendi Urbem, et cur id abjecerit Spartacus, Plutarch. et Appian.

§. 12 *Contra mirmillonem*] Species pro genere. Nec enim mirmillo fuit iste Spartacus; 'Thrax' genere, et, ut Sidonius modo dicebat, 'sica' armatus, propria Thracibus ornatura: vide Lips. Saturn. 2, 9, et 13. *Freinsh.*

§. 13 *Circa Bruttium angulum*] *Brittium*, ἀρχαῖκῶς, scriptum in veteribus. Græcis Βρίττιοι et Βερίττιοι. Sic et Brindisium non raro occurrit in scriptis libris: est Græcis Βρενδίσσιον. Mox *clusi* Naz. non *occlusi*: et melius: *clusi* pro *clausi*. *Bruttium angulum* hic vocat Florus. Plutarchus, τὴν 'Πηγύων χερρόβρησον. *Salm.* Adde Suet. Aug. cap. 7. Sic supra, 2, 6, 51. 'Nero in ultimum Italiæ angulum (iūdem Bruttii erant) submoverat Annibalem.' Livius etiam, fine libri 27. 'Extremum Italiæ angulum Bruttios' dixit. *Freinsh.* *Brittium* in Iuser. ap. Grut. 1094. 3. CORR. LYCANIÆ. ET. BRITTIORVM.

Clusi] Sic Naz. et v. ed. nostra: alie *occlusi*: male: nam et reliqui

Pall. *clausi*. Freinsh. *Diusi*, quod est in Ryck. ortum est e coalitione *cl* in *d*. *Oclusi* est a Vineto. 'Cludere,' 'cludi' et 'clusus' infinitis locis leguntur. Vid. Ant. Angustin. 1. E. mend. 2. Fabrott. ad Cujac. Paratitl. Cod. de Caduc. tollend. et Rhod. Lexic. Scribon.

Ex cratibus] Ita tamen elephantos traxerit Metellus, ap. Frontin. 1, 7, 1. Nec multo aliter Annibal: ap. Liv. XXI. *Freinsh.* Naz. et Voss. 2. *dolea*. Sic in Calendario vet. ap. Grut. 139. mense Sept. Et in vet. Lib. Varro- nis 1. de Re Rust. 61. *In oleis*, pro *In doleis*, et III. 15. 'Positum est in do- leis.' Vid. Victor. ad Varr. Priore loco Varronis etiam unus codex Po- litiani in *oleis*. *Dolearium* Gaius 1. 35. §. 7. D. de contrah. emt. 'Si ex do- leario pars vini venierit,' et Inscript. ap. Grut. 583. 1. SER. DOLEAR. Add. supr. 1. 13. 11. Similia sunt *patena*, *intellego*, et alia, in quibus *e* pro *i* po- nitur.

§. 14 *Sine missione*] Hoc est, ad necem usque. Missio enim erat gra- tia deserendi pugnam, quæ dabatur quandoque victis gladiatoribus: cum autem placeret, ut eousque pugnaretur, quoad alteruter occumberet, dicebatur pugna 'sine missione.' Vide Lipsium Saturn. 2, 21. qui, sicut in aliis multis, ita hic quoque loci, erit instar omnium. Hoc addo, quæ reperiuntur ap. Apulei. lib. 2. videri ipsissima verba, gladiatoribus occini solita, ab iis forte, a quibus produ- cebantur: 'Occide moriturus, pugna hæc non habet missionem.' Adde Lips. ad Sen. de Ira, 1, 16, 41. Por- ro 'gladiatores sine missione edi pro- hibuit' Augustus, Suet. in Vita, 45, 7. *Freinsh.*

Quasi imperator] Simile est supra, 2, 14, 9. de Pseudophilippo; 'Ut de eo pop. Rom., quasi de vero rege, triumpharet,' *Freinsh.* Doctiss. Wass. ad Sall. Cat. LXIII. putat, *Florum* sig- nificare Spartacum in hoc prælio et

militis et Ducis officio functum fuisse. Ego cum *Freinsh.* sentio.

CAP. 21 Bellum Marianum scri- bunt fere omnes. Epit. Liv. 77. et seqq. Plutarchus, in Vitis Marii et Syllæ. August Civit. 3, 27, et 28. Eutrop. lib. 5. per totum: Oros. 5. 19. Auctor de Vir. Illustr. cap. 67, 68, 69. et 75. Copiose Appianus Civ. lib. 1. p. 383, &c. Val. M. 1, 5, 5. 2, 3, 1. 6, 8, 2. 6, 9, 14. 9, 2, 2. Solin. cap. 40. Plura Lucan. 2, 67. *Camers.*

§. 1 *Ut jam ipse*] *Jam ut ipse*, ipsis- simus est Flori character. *Salm.* Ita Naz. Pall. Ryck. Fran. Flor. Magl. Voss. 1. 3. et Edd. P. J. A. Et sic ediderant Freinshemius et Grævius, quod non debuerant mutare Amste- lodamenses.

Bellum] Convenientius esset, *telum*. *Freinsh.*

Ut jam ipse intra se parricidale bel- lum stringeret] Mirificum loquendi genus *intra se bellum stringere*, quod dudum advertit doctos editores et interpretes. Assentior Lipsio, qui Lugduni olim monuit legendum esse: *ut jam in se parricidale ferrum stringe- ret*, quod et N. Heinsio placebat: aut: *ut jam contra se parricidale ferrum stringeret*. Decus sexus Anna Tana- quilli filia vidit etiam *ferrum* esse le- gendum. Ryck. Mss. *parricidale*, sed scribendum *parricidale* ut Salmasius, Sirmondus aliique viderunt. Sicut enim a 'conjugium' est 'conjugal,' a 'convivium' 'convivalis,' sic a 'parricidium' 'parricidalis.' Mox *suis* *παρέλκει* et delendum est in his verbis, *cives cum civibus suis gladiatorio more concurrerent*. Multis multorum scrip- torum locis hoc vocabulum infarse- runt ex idiotismo linguarum, quæ vernaculæ fuerunt librariis *Florum* describentibus. In lib. iv. cap. 5. legitur: 'Lepidus L. Paullum fra- trem suum proscripserit.' Ubi recte N. Heinsius vidit *suum* redundare. *Grar.* Non satis intelligo, cur *intra*

se hic magis offenderit Viros doctissimos, quam supr. III. 3. 3. 'Agrariis legibus intra se dimicaturus,' vel in Vell. II. 111. 'Intra se furens.' Nam 'intra se ferrum stringere,' nihil aliud est, quam intra se dimicare: quod 'intra Urbem rebellare' dicit Flor. III. 18. 2. *Parricidale* est in Naz. Toll. Duish. Fran. Voss. et v. e. Hoc Salmasius eadem ratione dici adnotaverat, quia a 'conjugium' est 'conjugalis.' Sed Perizonius hæc omnia potius a 'conjug,' 'conviva,' 'parricida,' fieri putabat. In Justino quidem XXVII. 1. et XXXIX. 3. editur *parricidalis*. Sed hæc quoque emendanda arbitror. Nam et Justinus liber scriptus Duish. posteriore loco habet *Parricidales discordias*. *Bellum stringere* inauditum est, nec videtur ea ratione defendi posse, quam sequitur Vir eruditiss. ad Sen. Suasor. VII. *Ferrum et gladium stringere* contra nsitatissima. Petron. LXXX. 'Ille gladium parricidali manu strinxit.' Nec tamen contemnendum est *telum*, quod conjiciebat Freinsheimius, et propius accedit ad *bellum*, quam *ferrum*. Liv. III. 50. 'Strictum *telum*.' Et Suet. Calig. LIII. translate: 'Stricturum se luctationis suæ *telum*.'

§. 2 *Æquiore animo utcumque*] Synonymia non insolens Floro. Sed Ryck. *utrumque*. Hoc referri potest ad ea, quæ sequuntur, 'Plebei ducēs, aut, si nobiles, mali saltem:' nec temere rejecerim.

Ducatum sceleri præbuissent] Satis insolenter, pro, ducēs sceleris fuissent. Nec valde elegans videtur, 'duces ducatum sceleri præbent.' Alii *ducatus* fere est dignitas vel imperium ducis. Justin. IX. 6. 'Honoratum insuper ducatu adversarium.' Vid. ibi Bongars. et Bernecc. Vossius hanc vocem rejecerat ad ætatem Curtii et Suetonii. Borrichius in Cogitation. de Ling. Lat. antiquiorem, et Manilium ea usum esse contendit; sed pro vetere scriptura Ma-

nili conjecturam suam obtrudit. Vid. adnot. ad Liv. XXIX. 20. Salmasius de Hellenistica p. 90. scribit posteriorem ætatem a 'duce' finxisse 'ducatum,' pro ducis officio; et inde esse 'ducatum alicui præbere,' pro, se ducem præbere. Viri docti e Zenone Veronensi protulerunt, 'Deus illi ducatum præbuit,' i. e., dux fuit. Sed quum genus aliquod loquendi insolens esse dicimus, intelligimus inusitatum esse probatis auctoribus puræ Latinitatis; in quibus Zeno, quem alii plus 100., alii plus 200. annis post Florum vixisse volunt, numerari non potest. Adde, quod ne quidem satis certum est hoc Zenonis esse; nam ei multa, quæ sub nomine illius circumscribuntur, a recentioribus supposita esse dudum observatum est. Nec tamen in Floro me tam offendit 'ducatum præbere sceleri,' quam 'duces ducatum præbuerunt sceleri:' hoc enim idem est, ac si dixisset, 'duces præbuerunt se duces,' 'duces fuerunt duces sceleris;' quod mihi non valde eleganter dictum videtur.

Quum vero] Parum congruere periodum istam quilibet attentus facile perspiciet: putem autem concinniorem fore, si legatur; *jam vero*. Fr. *Quum vero*] Pendet sententia. Aut *tum* scribendum cum Anna et Lipsio, aut *jam* cum Freinsl. aut cum edd. antiquioribus, sic distinguendum: *quum vero*, pro facinus! qui viri! qui imperatores! decora et ornamenta seculi sui, Marius et Sulla pessimo facinorosi suam etiam dignitatem præbuerunt, tribus, ut sic dixerim, sideribus agitatam est. Verum qui genium Flori novit, facilius credet aliquid hic excedisse librorum culpa, cujus criminis jam sæpius sunt convicti. Græv. *Quum* retineri non potest. Nec probo distinctionem nonnullarum vett. Edd. Nam ea, quæ ante 'Tribus' sunt, quasi præcæmii locum obtinent, et ad totam orationem adtendenti satis adparet ab ea voce novam periodum in-

choandam esse. Tollius quoque locum mutilum esse putabat.

§. 3 *Tribus sideribus*] Tres fuerunt distincti motus et quasi tempestates hujus belli. Vid. supr. II. 8. 8. Quod in priore Edit. Viros doctos sequutus hic scripseram, in Petron. Cap. cxxii. vs. 134. Carm. de Bello Civ. 'trina sidera' quoque per metaphoram posse accipi, id nunc indictum volo. Nam 'sidera' ibi propria, non translata, significatione dici, e præcedd. apertum est. Verior est illius loci scriptura, inter varias lectiones, et in quibusdam editis: 'Et tuba Martem Sideribus tremefacta ciet;' quam non ita pridem etiam e Cod. Colbertino confirmavit, et probavit ampliss. Bonhierius in Commentar. ad hoc Carmen Petronii.

Tumultu magis, quam bello] Edd. anteriores habebant, *tumultu majore, quam bello*: scio unde enatum sit illud vitium lectionis: vitiose scriptum erat, *majus pro magis*: deinde illi, qui operam suam dicant corrumpendis libris, ex *majus* fecerunt *magis*: cap. xix. hujus libri, 'Tumultu majus, quam bello:' ita scriptum erat in antiquiss. Cod. *majus, pro magis*. Salm. *Tumulta magis, quam bello*] Ita v. e. nam seqq. *tumultu majore, quam bello*, quomodo item tres Pall. At inf. 4, 12, 40. fuit: 'Sub meridiano tumultuatum magis, quam bellatum est:' immo supra, 3, 19. 2. 'Sed hic tumultus magis, quam bellum.' Grut. Liv. 25, 26. 6. 'Tumultum tamen majorem hostes præbuerunt, quam certamen.' Cum hac autem periodo cf. quæ scribuntur inf. 4, 2, 2. et 3. Freinsh. *Majore etiam* Ryck. Flor. Magl. Fran. Voss. Edd. B. S. P. et J. In his quoque, quæ proxime præcedunt, nonnihil variant libri. Nam Pal. 1. Flor. Fran. et edd. vet. præter primam, *primo et levi et modico*. Reg. F et Voss. 3. *primo levi et modico*: ceteri s. et v. e. *primo et levi modico*. Voss. 1. 2. *in levi modico*. Fortassis alte-

rum horum est ab interpretatione ad marginem scripta. Paulo post Voss. 3. *non civicam modo, hostilem q.*

§. 6 *Sulpicia lege*] L. Ampel. 'Civile bellum primum Sulpicius Tribunus excitavit, quod subscriptam provinciam Mithridaticam Sylla in Marium transferre nolisset.' Ubi *sibi ereptam* leg. et transferri. Freinsh. Idem Ampelius: 'Inexplebilis honoris (fort. *honorum*) Marii cupiditas decretam Syllæ provinciam voluit eripere rogatione Sulpicii Trib. pl.' *Honorum fames*, ut 'Auri fames' ap. Virgil. III. Æn. 57. Plura hujusmodi Heius. ad Vell. II. 33.

Circumegit] Ad urbem reduxit. Freinsh. Ind. e Campania scil. ubi cum exercitu erat ad conficiendas reliquias belli socialis. Vell. II. 18. Plut. et App. Valde errat Aurel. Vict. c. LXXV. Syllam post victos in Græcia Duces Mithridatis in Italiam regressum scribens, quod rogatione Sulpicia imperium ejus transferretur in Marium.

Geminum agmen urbi infudit] Ryck. suavius: *geminum urbi infundit agmen*. Græv. *Infundit etiam* Salmasiani, et Voss. 1. 3. qui et *circumagit* habet: ceteri s. et e. mutato ordine verborum *infudit Urbi agmen*.

§. 7 *Unde, quum subito*] Repone antiquam et veram lectionem, *Unde, quum consulto*: quam ut mutarent, quid moverit correctores, nescio: nisi sit ejusdam libri prava scriptura, quæ cum haberet, *Unde consulto*, illi mutandum putaverunt *sulto in subito*: uos tales syllabarum similiter ab-sorptus notavimus multoties in hoc tantulo libro. Salm. *Quum consulto*] Hæc est lectio trium Pall. immo et primogeniæ editionis: male posteriores *quum subito*. Grut. *Consulto etiam* aliis s. excepto Reg. Q, qui *inconsulto*. Annæ non placet *consulto*, et ex aliis Edd. in quibus dicit esse, *Unde quum subito Servius*, legendum videtur, *unde quum Servius Sulpi-*

cius. Non vidi ullam editionem, in qua sic legatur. Ryckius et Perizonius in libris suis scripserant *SCto*. Non scio, utrum ita legendum putaverint, an *consulto* pro *SCto* dictum acceperint. Sed neutrum satis placet. Nec tamen video, quid bonæ sententiæ sit in *consulto*. Melius intelligo, quod est in Reg. Q, *inconsulto*. Nam certe *inconsultum* et *temerarium* erat legionibus obicere ceteras multitudinis urbanæ.

Sudes et saxa] Tela tumultuaria, quæ mihi quoque conjunxisse videtur Virg. in aliis, *Æn.* I. 154. 'Jamque faces et saxa volant.' Videtur, inquam, scripsisse, *Jamque sudes*: nam quomodo illud alterum explicari possit, nondum video. Sic idem, *Æn.* 7, 506. ubi iterum tumultum depingit: 'Hic torre armatus obusto, Stipitis hic gravidis nodis,' &c. Sic Statius *Th.* 5, 352. 'Saxa sudesque.' Nunc in Virgilio nihil muto. Sic enim et Tac. 14, 45, 2. 'Conglobata multitudine saxa ac faces minitante.' *Freinsh.* De sudibus vid. III. 10, 25.

Jaculatus] Videtur hoc velle: Syllanus jaculis dejecisse ac deturbasse eos, qui loca superiora tenebant, atque ita igne proximis ædibus injecto viam sibi incendio fecisse. Si hoc sensit, nimia brevitate tam obscurus est, ut vix intelligi possit. Plutarch. scribit, Syllam jussisse ignita tela teetis injici. Et forsitan hujusmodi aliquid voluit scribere Florus. Virg. *Æn.* II. 276. 'Vel Danaum Phrygios jaculatus puppibus ignes.' Scriptor Bell. Hisp. c. XI. 'Ignemque multum miserunt, sicut et omne genus, quibus ignis pro jactus solitus est mitti.' Perizonius conjecerat *incendia*. Hoc mihi rectum videtur. Virg. IX. *Æn.* 71. 'Sociosque incendia poscit ovariantes.' Ibi Servius: '*Incendia*, pro materia, ex qua *incendia* sequuntur.' Ov. M. XIV. 539. 'Irrita sacrilega jactas incendia dextra, Turne.' Veget. IV. de Re Milit. 18. 'Ad majores ballis-

tas malleolos, vel falaricas cum incendio destinant.'

Quæ Pænos quoque, Gallos etiam] Nescio, an quibusdam placere possit alter Pal. ita scribens, *quæ Pænos, quæque Gallos etiam Senones, evaserat*: nos flagitium non esse putamus aliquid mutare. *Salm.* Pal. 3. *quæ Pænos, quæque Gallos etiam*: non absurde. *Grut.* *Quæ Pænos quoque, Gallos etiam Senones*] Quoque valde friget, et non est a Flori manu. Probo Pal. 2. scripturam, *quæ Pænos, quæque Gallos etiam Senones evaserat*. Græv. Probabant etiam Ryckius, Perizon. et Toll. et melius est.

Quasi captivam victor insedit] Lege ex Ryck. *quasi captivam victor incendit*. Nam Capitolium bello hoc civili Sullano incendio periisse, non tam jussu Sullæ, quam custodum negligentia constat ex monumentis antiquis, quamvis sunt qui Sullæ culpam hujus incendii tribuerint. *Græv.* *Insidere* etiam alibi prave scriptum est pro *incendere*. Ita supr. II. 12. 6. ubi in aliis libris recte est, 'Classem cremari, ne incenderetur,' Berol. Duisb. et v. e. *ne insideretur*. Sed hic non tanta est apud me unius libri auctoritas, ut ex eo omnium aliorum et scriptorum et editorum lectionem mutandam putem, et Florum gravissimi erroris adversus historiam reum facere velim. Nam hæc gesta sunt A. U. 665. quum Marius, qui se in Capitolium receperat, cum magna cæde suorum, ut auctor est Orosius, inde expulsus fuisset: Capitolium autem incensum est A. U. 670. Scipione et Norbano Coss. Sylla modo a Bello Mithridatico in Italiam reverso, et Marianis Urbem adhuc tenentibus. Tac. III. H. 72. App. I. Civ. 400. Plut. in Syll. et Obseq. cap. CXVIII. Et confirmatur aliorum librorum scriptura ex Augustino III. de C. D. 29. 'Sylla vivo adhuc Mario ipsum Capitolium, quod a Gallis tutum fuit, ad decernendas cædes victor insedit.'

Nam Augustinum et illo et duobus superioribus capitibus non pauca e Floro descripsisse, cuilibet legenti manifestum est. Et quid opus erat addi a Floro 'tamquam [quasi] captivam,' si incensam volebat dicere? Neque enim omnia loca capta incenduntur, et multa incendi possunt, etiamsi nondum capta fuerint. Sententia Flori hæc est, Sylla arcem Capitolii expugnavit, eamque, hand secus ac urbis hostilis arcem, victor occupavit et insedit. Virg. *Æn.* II. 615. 'Jam summas arces Tritonia (respice) Pallas Insedit.' Flor. IV. 8. 2. 'Jam et classe medium mare insederat.' Liv. III. 16. 'Non bellum, sed vanam imaginem belli Capitolium insedis.' Paulo ante Flor. Duisb. Ryck. Voss. I. 2. et o. e. usque ad Vinetum *Senonas*, quod nulla ratione mutatum est. Vid. ad I. 16. 1.

§. 8 *Ex senatusconsulto*] Nazarii liber, *ex consulto senatus*, posterior Pal. *ex decreto senatus*. Salm. Tum *ex consulto Senatus*] Sic tres Pall. nisi quod I. Cum *ex consulto Senatus*. Grnt. Porro morem 'hostes iudicandi' multis exemplis illustrat Brissonius, Form. lib. 2. p. 292. *Freinsh.* Hic quoque, ut sæpe alibi, diversa scribunt Salmasius et Gruterus. *Ex consulto Senatus* etiam plerique alii s. et e. quos sequutus sum. Et sic jam ante Freinshemius, Elzevirii in ed. minore, Anna Fabri, et Grævius. Horat. I. Epist. 16. 41. 'Qui consulta Patrum, qui leges, iuraque servat.' Plin. III. H. N. 20. 'Sed interdictum id vetere consulto Patrum.' Sic 'Scitum plebis' Liv. X. 22. et XXXI. 50. *Senatusconsultum* quia longe frequentius est, non dubito, quin correctores putaverint hic quoque ita legendum esse.

In *præsentem Tribunum*] Perizonius suspicabatur in *reprehensum*, ex Epit. Liv. LXXVII. 'Quum in quadam villa lateret, indicio servi sui retractus, et occisus est.' Plut. in Syll. et Oros.

v. 19. nihil aliud, quam a servo suo proditum, et ita interfectum scribunt. Idem Val. M. VI. 5. 7. sed addit in villa latentem. At Vell. II. 19. in Laurentinis paludibus jugulatum. Nec quisquam, quod sciam, præter Auctorem Epit. Liv. retractum tradit. Florus quidem, quum in præsentem Sulpicium sævitum dicit, abijt ab alijs. Sed hoc in illo non novum est. Et enim scripsisse *præsentem*, etiam inde mihi persuadeo, quod Marius fuga periculo liberatum dicit: nam id indicio est, eum putasse Sulpicium aliosque, antequam fugere possent, comprehensos pœnas dedisse. Probabilius est, quod deinde vidi Perizonium in schedis conjecisse, *deprehensum*, addito loco Appiani I. Civ. p. 387. Καὶ ζητῆται διέθεον ἐπὶ τοῖς ἄνδρας, οἱ Σουλπίκιον μὲν καταλαβόντες ἔκτειναν. Mox *jure* in Flor. et Magl. adscriptum fuerat, quum ante abfuisset. Perizonius malebat *quasi jure sævitum est*: nimirum, quia ex Scto. Cicero pro Sext. XXII. Syllæ arma 'prope justa' fuisse dicit: vid. ibi Mannt.

Exemit] Idem; *eximit*, Flori character. Salm. Pal. I. *eximit*; nec male. Grut. Inmo quidam scripti, et E. V. P. et J. Manutius et Cellarius putant rectius ita scribi, quam *imo*.

§. 9 *De revocandis*] Vid. Vell. II. 20. et ibi Interpp.

Ad populum referretur] Ita o. s. et e. sed contra usum veterum, qui dicunt 'referre ad Senatum,' 'ferre ad populum.' In vulgatis libris Cæsaris I. Civ. 6. quidem legitur, 'Ut de eorum imperio ad populum referatur.' Sed hoc merito suspectum fuit Manutio ad Cic. I. Fam. 1. cujus suspicionem non vanam fuisse, deinde cognitum fuit e Mss. Ciacconii et Vossii, in quibus est *feratur*. Quæ e Cælii Epist. ad Cic. VIII. Fam. 8. et e Liv. XXI. 6. et XXIII. 31. adferunt Voss. et Davies. ad Cæs. I. d. partim

huc non pertinent, partim non sufficiunt ad adserendam huic generi loquendi antiquitatem. In eo, quod adferri potest e Cic. III. Phil. 4. 'Quæ (auspicia) hic Consul angurque neglexit, neque solum legibus contra auspicia ferendis, sed etiam collega una referente,' nihil illi præsidii est. Nam ibi Faernus, Muretus, Manutius, et Lambinus ex optimo et vetustissimo libro Vaticano prætulerunt *una ferente*; quos merito sequutus est cl. Grævius. Mecum sentiunt Viri clariss. Drakenb. ad Liv. XXIII. 31. et Oudend. ad Cæs. I. d. Perizon. hic quoque malebat *ferretur*. Idemque novam periodum inchoandam censebat a verbis 'Quum de revocandis,' et mox *στυγμὴν τελείαν* post *referretur* tollendam.

§. 10 *Clade major*] Vide supr. 1, 16, 7. *Freinsh.*

Horrificaverant] Sic Pal. 1. et 3. et I. q. Pulera autem est hujus verbi hoc loco notio: *horrificaverant dignitatem* est, quasi dixisset: Admirabiliorum fecerant Marium, et quodam quasi sacro horrore auxerant, reverentiamque conciliarant, quod, cum tot periculis appetitus esset, non potuerit extingui: 'horror' enim ad res sacras refertur, et venerationem Virgil. *Æn.* 1, 169. 'Horrentique atrum nemus imminet umbra.' Lucan. 3, 411. 'Arboribus suis horror inest.' Vide Taubmannum ad istum ex Virgilio locum, et Berneggerum ad Suet. Aug. 6, 2. Diversa sunt ab his, quæ ap. Tac. 1, 4, 8. et H. 1, 21, 4. de exilio efferatis leguntur. *Idem.* Gruterus e Pal. 1. (id est Naz.) et 3. profert *horrificaverant*, e Pal. 2. *honorificaverant*. Hoc quoque liber unus Vineti, Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. et v. e. habent, ceteri s. et edd. *horrificaverant*. *Honorificare* se ap. solum Lactantium invenisse scribit Vinetus. Borrich. quoque in Cogitat. de Ling. Lat. non alios habuit illius auctores; nec quisquam Inter-

pretum id hoc loco probavit. Freinshemius recte percepit mentem Florii; sed quod eum pulchre hoc verbo usum putat, id mihi secus videtur, et omnino probo iudicium Grævii in Præfatione. Ei Begerns ex instituto obloquitur; et se jurare paratum dicit, Grævium non intellexisse hunc locum. Florum enim non novam significationem imponere voci *horrificare*; sed in recepta subsistere, ac dicere, carcerem dignitatem Marii horrificasse, i. e. dignitatem, quæ antea placidior fuerat, horridiorem fecisse, et exasperasse, ut horrorem incuteret. Ita enim et Silium III. 388. dicere 'Horrificare galeas ore et rictu ferarum,' et Catull. c. LXV. 271. 'Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas.' Nihil adinet reliqua describere, quibus ex ipso Floro demonstrari putat, eam hic esse significationem verbi *horrificare*. 'Horrificare' est, horrorem, sive terrorem alieni inentere, vel terrorem addere, rem ante terribilem terribiliorem facere. Virg. IV. *Æn.* 464. 'Multaque præterea vatnum prædicta piorum Terribili monitu horrificant.' Claud. de B. G. 649. 'Sed gravius mentes cæcorum ostenta laporum Horrificant.' Et Sil. I. d. Sed in Catullo Zephyrus dicitur 'Horrificare undas,' quum mare placidum primum vento agitari et moveri incipit, quod huc non pertinet. Quid jam est *horrificare dignitatem*? Non potest esse, inentere terrorem dignitati: hoc enim ridiculum esset. Debet ergo esse, dignitati terrorem addere, eamque terribiliorem facere, ut 'Horrificare galeas' ap. Silium. At galeæ jam ante terribiles erant, earumque terrorangebatur ore et rictibus ferarum impositis. Marii dignitas autem ante tranquilla et placida erat, ut ait Begerus. Utenique ferrem, si Florius dixisset 'carcer' et 'catenæ horrificaverant Marium,' i. e. terribiliorem fecerant; sed 'horrificare,' et,

quæ sunt elegantia Begeriana, 'horridiorem facere,' et 'exasperare alijus dignitatem' nemo facile dixerit, vel probaverit. Omnia, quæ hic dicit Florus, 'clade major,' 'ad nomen tanti viri late concurritur,' et 'facile invenit exercitum miser Imperator,' satis refellunt Begerum, nec conveniunt illius quæsitæ et coactæ interpretationi; sed pertinent ad venerationem, quæ Mario e tantis calamitatibus accessit. Rupertus quoque eadem sententia hoc exponit, qua Freinshemius et Grævius: Venerationem ejus auxerant, horrorem et venerationem quamdam incutendo reputantibus tanti viri mirabiles et miserabiles casus, quos tam constanter pertulerat. Nam virorum illustrium calamitates eos venerabiles faciunt, et iis conciliant studia aliorum, ut Idem pluribus ostendit. Huic, Freinshemioque, et Grævio, ubi de sententia Scriptorum veterum, vel significatione verborum quæritur, vel injuratis plus crediderim, quam sexcentis Begeris Jovem lapidem jurantibus.

§. 11. *Servitia armantur*] Non incommode Val. Max. 8, 6. 2. *Freinsh.*

§. 12 *Caussam suam*] *Caussam suam* legit Barthius, *Advers.* 18, 18. Utut sit, animadvertendum est, bonam quoque comœdiam indecenter agendo corrumpi: quod de Lutheri caussa dixisse fertur Erasmus. Plautus, *Bacchid.* 2, 2, 36. 'Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipsum amo, Nullam æque invitum specto, cum agit Pello.' Tac. H. 1, 83, 4. 'Sæpe honestas rerum caussas, ni judicium adhibeas, perniciosi exitus consequuntur.' Adde 2 Pet. 1. 5, et 6. et ibi Osiandrum. *Idem.* Bene Ryck. *ni caussam suam scivitia corrupisset.* Græv. In Ryck. est nisi, et paullo ante *potuit.* *Corrupisset* etiam Voss. 3. Sed non muto *corrumpet.* Vid. III. 3. 13. et III. 23. 2. Barthium non sane bene *suam* mutare in *sanam*,

recte censet Gronov. Diatrib. ad Stat. c. XLVIII. *Infestis*, quod malebat Vir doctus in Obs. Crit. ad Val. Max. quædam loca, Tom. v. Obs. Misc. p. 198. nulli libri habent. Nec præcedentia de veneratione Mario a calamitate addita, de concursu ad eum, et alia, patiuntur ita legi. 'Infestus' est, inimicus, infensus. Nam spirabat cædem eorum, a quibus pulsus fuerat, et quod Plutarchus scribit, calamitas animum ejus ita exasperaverat, ut, quum nondum urbem ingressus est, torvitæ vultus et terribili aspectu ostenderet, se statim Urbem cædibus impleturum. Hæc significatio vocis 'infestus' ap. omnes obvia est, unde sæpe junguntur 'infestus' et 'inimicus'; de quo movent Viri docti ad Liv. xxviii. 29. et xxxv. 12. In Sall. Cat. xv. 'Animus impurns, Diis hominibusque infestus,' ex sententia Cortii est infestatus: de quo nunc non quæro.

§. 13 *Quadruplici agmine*] Κατὰ πάσας ἄμα τὰς πόλεις, inquit Dio ap. Valles. Excerpt. p. 642. Quod sequitur in Floro *Divisere*, forte melius mutes in *Diviserant.* Freinsh.

Statim in principum cædem] *Ad principum cædem*, melius, ex omnibus, tam veteribus scriptis, quam excusis. *Salm.* In nusquam est ante Edd. Vincti et Stadii.

Ad principum cædem] Eleganter, et historica fide, Lucanus, 2, 99. *Freinsh.* Ryck. *principium.* Vid. supr. II. 5. 5. et Barm. ad Quintil. xi. Decl. 2. Mox Reg. F, Flor. Magl. et Fran. in *Punica*, sine aut, et Flor. *scivitum.* Dio in Excerpt. Peiresc. Ὡς περ τινὰ ἀλλοτρίαν πόλιν ἡνδραποδισμένοι.

§. 14 *Octavii*] Vide Appian. p. 393. d. Cujus necem præcessit prodigium, quod referunt Val. Max. 1, 6, 10. Obsequens, cap. 117. *Freinsh.*

Antonii] Vide Val. Max. 9, 2, 2. Appian. p. 394. b. Plut. Mar. cap. 74. Vell. 2, 22, 4. Hunc Cicero, ut eloquentiss. prudentiss. sapientiss.

munque virum, ubique commendat : ut, de Orat. 3, 3. Fuit autem avus triumviri, si credimus Plut. in Vita Antonii, cap. 1. *Idem*.

Mensis] Sic de Antonio triumviro Seneca fine Epist. 83. *Idem*.

Cæsar et Fimbria] Fimbrias fuisse Marianarum partium, ex historiis constat: quis hic igitur Fimbria a Marianis occisus? incertant me, ut ita dicam, libri variantes: alter Pal. *Cæsi a Fimbria*: alter vero, *Cæsi a Funebria*: ut paulo post, *trucidatur*, non *trucidantur*: an igitur legendum? *Cæsar a Fimbria in penetibus domorum suarum trucidatur*: ita legam lubens, si modo aliquid mihi ex historia adluceret. *Salm.* Locus varie vexatus, cui tamen nemo melius (meo quidem animo) subvenit, quam Andreas Schottus, in Obs. Hist. 3, 34. qui legendum censet: *Cæsares a Cinna*, aut *Cæsares fratres*: juvante etiam Cicerone, de Orat. 3, 3. et Tusc. Q. 5, 19. Idem Augustinum, Civ. 3, 27. ita corrigit. *Freinsh.* Conjecerat Salmasius: *Cæsar a Fimbria in penetibus domorum suarum trucidatur*. Et sic clare Ryck. nisi quod retineat *trucidantur*, unde liquet scribend. *Cæsares a Fimbria in penetibus domorum suarum trucidantur*. Nihil verius: id significant etiam Palatini codd. in quibus pro *Cæsares a Fimbria* legitur *cæsi a Fimbria*. Lipsius quoque in ista fuit sententia, scribend. *Cæsares a Fimbria*. *Cæsares* scribend. esse vidit et Andr. Schottus. Ceterum 'in penetibus domorum suarum trucidari,' quam bene, et quam Latine dicatur, viderint alii. 'In penatium conspectu aliquem necare,' 'ante suos lares familiares alicui manus afferre,' scio scriptoribus ab idoneis dici. Sed 'in penetibus occidi,' perinde est ac si dicerem 'in Jove,' 'in Junone occidi,' pro, in cælo aut aëre. Itaque scribendum censeo *in penetralibus domorum suarum*. Horat. iv. 4. 'Sensere, quid mens rite, quid

indoles Nutrita faustis sub penetralibus Posset.' Idem ii, 13. 'Illum et parentis crediderim sui Fregisse cervicem, et penetralia Sparsisse nocturno cruore Hospitis.' *Græv.* In Pal. 1. *funebria* error scribæ est pro *Fimbria*. *Cæsi a Fimbria* habent Pal. 2. Regg. Duisb. Fran. Voss. 1. et v. c. *Cæsar et Fimbria* Naz. Toll. Voss. 2. 3. et aliæ edd. vett. quod Vinetus in suis quoque videtur invenisse. *Censi a Fimbria* Ryck. Salmasii conjecturam refellunt verba *in penetibus domorum suarum*, e quibus patet Florum de pluribus loquentum fuisse. Schotti posteriorem conjecturam, quam jam ante eum, ni fallor, proposuerat Glandorpius in Onomast. p. 423. amplexus est Rupertus. Ego neutram probo. Nam *Fimbria*, quod hic jam olim lectum fuisse ex Augustino intelligi potest, non facile a scribis potuit mutari in *Cinna*, vel *fratres*. Cicero quidem scribit, Cinnam jussisse præcidi capita Octavii, Crassi, Antonii, et Cæsarium. Sed quod Cinna jussit, Fimbria exsecutus est, quem ministrum et satellitem crudelitatis Cinnae fuisse, liquet ex Epit. Liv. lxxx. Quod autem quis per alium facit, id per se facere censetur, ut dicunt Jcti. *Cæsares a Fimbria* etiam Is. et Dion. Vossii, Ryckius, et Perizonius legebant, idque non dubitavi post Amst. in contextum recipere. Vulgatum *Cæsar et Fimbria* retineri non potuit, cum quia plerique scripti non habent *et*, tum quia ex historia constat Fimbrias Marianarum partium fuisse. Corradus ad Cic. Brut. xxiv. p. 235. id tamen tueretur, quod ex illo loco Ciceronis putat intelligi alterum e Fimbriis inimicum Marianæ factionis fuisse. Glandorpius in Onomast. eundem facit Fimbriam Marianum, et eum, de quo ibi agit Cicero. Si diversi fuerunt, duo eodem tempore C. Flavii Fimbriae fuerunt. Sed hic non est locus pluribus de ea re quærendi. *Cæsi*,

quod est in scriptis, ortum credo e compendio *Cæs.* vel *Cæss.* De phrasi in *penatibus domorum suarum* etiam adsentior Grævio. Sed Florus fortassis scripsit in *penatibus suis*, et *domorum* ortum est ab interpretatione in margine adposita, *domibus*, vel *domi suæ*. Augustinus: 'In domibus suis.'

Crassi] De horum morte variant scriptores: Appianus, p. 394. refert, filium, ne veniret in potestatem persequentium, a patre occisum. Ep. Liv. 80. filium ab equitibus Fimbriæ interfectum, patrem sua manu, quod postremum etiam Cicero, de Orat. 3, 3. recenset; de filio nihil. *Freinsh.* Et in *Fragm. Orat. pro M. Scauro*.

Alter alterius] Hæc sæpe conjunguntur. Vid. *Interpp. Petron. c. lxx.* *Sall. Catil. i.* *Just. xxxiii. 2.*

Unci traxere] In Tiberim. *Juvenal. x. 66.* 'Sejanus ducitur unco.' *Cicer. i. Phil. 2.* 'Uncus est impactus fugitivo illi:' ubi plura *Abram. Add. P. Fab. ii. Semestr. 9.* et *Savar. ad Sidon. i. Epist. 8.*

§. 15 *Catulus*] Qui cum non incolumitatem, sed exilium, deprecaretur, sæva illa Marii voce, *moriatur*, finire vitam coactus est: vide *Cic. Tusc. Q. 5, 19.* et de *Orat. 3, 3.* 'Conclussit' autem 'se loco, nuper calce arenaque perpolito, illatoque igni, qui vim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso suo, mortem magis voto, quam arbitrio inimicorum, obiit.' *Vell. 2, 22, 5.* *Val. Max. 9, 12, 4.* *Appian. p. 395.* Similem huic vitæ exitum sortitus unus, quod sciam, legitur *Jovianus Imp. ap. Marcellin. et Victorem*, in *Epitome. Freinsh.* Non unum *Jovianum*, præter *Catulum*, sed plures alios prunæ suffocarunt. Inscriptio antiqua ap. *Grut. 519. D. M. L. AEMILII. VICTORIS. QUI. PRIDIE. NATALEM. SUUM. VICESIMUM. ET. SECUNDUM. PRUNA. IN. PENSILI. POSITA. URGUENTE. FATO. SANUM. IPSE. NE-*

CAVIT. SE. L. AEMILIUS. VICTOR. PRINCIPALIS. ET. AELIA. VENERIA. FILIO. PIENTISSIMO. ET. SIBI. *Lucret. vi.* 'Carbonumque gravis vis atque odor insinuat Quam facile in cerebrum, nisi aquam præcepimus ante!' *Græv. Add. Camerar. i. Horar. Subces. 27.* *Porcia uxor Bruti*, cognita clade et nece mariti ad *Philippos*, ardentibus carbonibus haustis se interemit. *Val. Max. iv. 6. 5.* Augustinus scribit *Catulum* 'hausto veneno' se manibus inimicorum subtraxisse. Non videtur satis intellexisse, quid hic esset 'ignis haustu.'

§. 16 *Merula*] 'Incisis venis, super-fusoque altaribus sanguine, quos sæpe pro salute reip. flamen *Dialis* precatus erat Deos, eos in execrationem *Cinnæ* partiumque ejus tum precatns, optime de repub. meritum spiritum reddidit.' *Vell. 2, 22, 3.* *Val. Max. addit, factum hoc 'in Jovis sacrario.'* *Kal oûδεν ἦν αὐτοῖς χωρίον, οὐχ ἱερὸν, οὐτ' ἀσφαλές, οὐτ' ἄσυλον*, inquit *Excerpt. Vales. 661. f.* Porro in nece *Merulæ* hoc etiam notat *Appianus*, p. 395. antequam venas secaret, scripsisse in tabella, se deposito apice id fecisse, quod nefas esset flaminem apicatum mori. Notandum præterea, 'duobus et septuaginta annis post hujus cædem neminem flaminem suffectum.' *Tac. 3, 58, 5. Fr.*

Ancharius] Accedentem *Marius* occidi jussit, secundum *Appian. p. 394.* *Plut. Mario, cap. 72.* addit, eam postea fuisse tesseram *Bardiæ*orum (sic vocat servos qui ad *Marinum* transfugerant), ut quem ille non resalutaret, interficerent. Huc traho *Lucan. 2, 126.* 'Te quoque neglectum violatæ Scævola dextræ.' Ubi lege *violentæ*. Hoc enim dederat *Marius σύνθημα τοῖς στρατιώταις, σφάττειν πάντας ἐξῆς, οἷς ἂν τῶν προσιόντων μὴ δρέξῃ τὴν χεῖρα*, *Dio in Excerpt. Vales. p. 645. m.* Hinc *Seneca, de Benef. 5, 16, 3.* 'Trucidationis non tantum dedit signum, sed ipse signum fuit.' ut recte

explicat Lipsius. Qui autem isti Bardiaei sint, non frustra dubitatur, cum ejus nominis ratio non appareat, nec ex Græcia peti possit, a Mario inditum: proinde mihi in mentem venit suspicari, corrupte scriptam eam vocem Βαρδιαῖοι, et reponendum Μαπιαῖοι, ex more plane Romano, quo servi liberi effecti præferebant nomen ejus, cujus beneficio civitatem nacti fuerant: sic Sylla 10,000 habuit quos 'Cornelios' appellavit, ap. Appian. p. 413. nec in servis tantum hoc observatum, sed aliis peregrinis quibusunque. Hinc regnante Claudio multi deferebantur, qui Claudii nomine non uterentur: ap. Dion. lib. 60. p. 676. Exemplum ejus rei in Cæs. B. G. 1, 47. Cic. in Verrem: et aliis. *Idem.* In Plutarcho Βαρδαῖος legendum esse e Glossario Græc. Lat. docuerunt Scriver. ad Martial. iv. 4. Gronov. ad Liv. xxvii. 30. et hic Rupert. Locum Glossarii adnotarat etiam Dion. Vossius.

Ipsa vidente] Pejor ergo fuit Nerone, qui 'tamen subtraxit oculos, jussitque scelera, non spectavit.' Tac. Agr. 45, 4. *Freinsh.*

§. 17 *Intra calendis et idus*] Nam Marius decessit idibus, Ep. Liv. 80. Plut. tamen, cap. 80. septimodecimo die defunctum scribit. Appian. p. 396. primo consulatus septimi mense. Vell. 2, 23, 1. 'Initio septimi consulatus morbo oppressus decessit.' *Idem.* Perizonius recte adscripserat, cædes illas factas fuisse antequam Marius septimum consulatum iniret. Florum in errorem induxit, quod Marius septimum consulatum non nisi a Kalendis usque ad idus Januariarum gessit. Berol. Duisb. Fran. et v. e. *kalendus*, more vetusto. *Inter Calendas* Voss. 3.

Septima illa purpura] Marius enim primus omnium septies Cos. fuit. Auctores qui supra: et Plin. 11, 45. *Freinsh.* *Funera dare* etiam Virg. viii. Æn. 570. 'Tot ferro sæva de-

disset Funera.'

Quid futurum fuit] Vid. *Freinsh.* ad iii. 22. 5. et Burm. ad Petron. xlii.

Si annum consularis impleset] *Consulatus*, in quibusdam: *consularis* non muto. *Salm.* Nondum video cur quod in aliis extare dicitur, *consulatus*, verior scriptura negetur: nam 'consulares' dictos, qui consules essent, nusquam reperi, quod meminerim. *Freinsh.* Rectius omnino libri nonnulli: *si annum consulatus impleset*, quod merito probat *Freinshemius.* *Græv.* *Consulatus* est in Pal. post. Rupertus retinet *Consularis* cum Vossio ad Vell. ii. 51. Non intelligo, quid hoc sit, et malo sequi eos, qui legunt *consulatus*, quibus etiam accedit cl. Burmannus ad Vell. l. d. Neque tamen id ex uno libro cum Amst. recipere volui. Potest etiam cum aliis legi *Consul*: nam *Cos.* est, *Consul*, *Consulatus*, et *Consularis.* Vid. Schegk. ad Vell. i. 15. Voss. ad eund. ii. 18. et 33. et ad posteriorem locum etiam Heins.

§. 18 *Scipione Norbanoque consilibus*] Mirum est, in omnibus libris callamo scriptis legi, *Scipione, Norbano quinto consilibus*: nec tamen otii mihi tantum superest, ut possim scripturam illam, recta sit, an corrupta, pendere: corruptam tamen esse pronuntio. *Salm.* *Norbano Quinto*] Sic edidi, volentibus Pall. o. et l. q. non eo sensu, quasi quinque eos. fuerit Norbanus (nec etiam hoc ita extulisset Florus, sed *quintum*), sed ut intelligatur, Norbano prænomen fuisse *Quinto*: nec obstat, quod alii 'Caium' vocant: non enim ignota est scriptorum in nominibus propriis, prænominibus cumprimis, variatio. Porro nec ista nominum μεταθεσις nova est, sed passim nota, multis etiam notata, inter cognomina quidem, et agnomina; sed memini me hujus etiam exempla legere. Ut, ap. Horat. Carm. 2, 40, 2. 'Hirpine Quincti:' et A. P. 'Nec scit quantum Cascel-

lius Anlus.' *Freinsh.* *Scipione Norbanoque*] Firmat hanc lectionem Ryck. *Græv.* Sic etiam Voss. 1. 2. quod in suis quoque videtur invenisse Vineus, et ex editis Junt. Ald. ac deinde Camert. et recentiores. Salmasius e Naz. et Pall. scripserat *Scipione Norbano Quinto*, Gruterus ex iisdem *Scipione et Norbano Quinto*. Et ita Duisb. et v. e. E Toll. ac Regg. nihil ad Edit. Grævii, quæ ita habet, adnotatum erat. *Scipione Norbano Quinto* Fran. Voss. 3. (sed hic *Urbano* pro *Norbano*.) Edd. Ber. Sab. et Parv. Sunt, quibus confirmari possit sententia Freinshemii. Nam et prænomena sæpe postponi nominibus certum est: vid. Gron. ad Liv. III. 1. et XXIX. 2. et Heins. ad Vell. 1. 14. et *que* etiam alibi perperam scriptum esse pro *Quintus* observatum est ad Vell. 1. 14. et II. 9. Sed tamen scriptura illa *Scipione Norbano Quinto Coss.* magis nititur auctoritate pancorum librorum vett. quam consuetudine Latine loquentium. Nomina duorum Consulum sæpe ponuntur sinè copula, v. g. 'Q. Fabio, P. Decio Coss.' vel, 'Fabio Maximo, Decio Mure Coss.' Verum non facile exemplum huic simile inventum iri arbitror. Et quemadmodum scribæ pro *Quintus* interdum posuerunt *que*, ita eadem ratione pro *que* potuerunt scribere *Quintus*, eo quod utrumque sola litera Q notabatur. Melior mihi videtur scriptura Ryck. et Editionum, quæ habent *Scipione Norbanoque*, etiam ob eam causam, quod Norbano in Fastis, Appiano, aliisque prænomen est 'Caio': etsi id alioqui, si hic nulla varietas scripturæ esset, leve foret. Et in quibusdam libris mihi eo suspectum est, quod, quum q, quod erat *que*, pro *Quinto* acceptum fuisset, scribæ offensi τῶ ἀσυνδέτῳ orationis potuerint putare id interponendum esse. Grævius scribit operas ingratis suis edidisse *Scipione et Norbano Quinto*: nam probabat scripturam

Cod. Ryck. quam deinde expresse runt Amstelodamenses. Ea mihi quoque, ut dixi, non displicet; sed malui sequi libros, qui habent *Scipione et Norbano Quinto*, addita copula, quæ in priore Edit. omissa fuerat.

Hinc octo legiones, inde quingentæ cohortes] Certum est, h. l. de Marianarum partium copiis agi: nam Sylla cum suis in Asia erat, ut sequitur. Apparet igitur, illud *inde* nullius esse pretii: quin legimus, *atque quingentæ cohortes*. Plut. etiam Mario, cap. 51. asserit, quadringentas et quinquaginta cohortes habuisse. Porro, cum legiones et cohortes opponuntur, ut h. l. illæ ad cives Romanos, hæ socios et auxiliares, referuntur: sic ap. Sneton. Vespas. 4, 13. 'Additis ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem.' Sic ap. Tac. sæpe. *Freinsh.* Grævius et Amst. ediderunt, *octo legiones et quingentæ c. s. i. armis, inde ab Asia*. Hoc utique planius est ad intelligendum, et *inde* loco priore manere non potest. Sed non putavi mihi licere mutare lectionem librorum, tam scriptorum, quam editorum, quantumvis corruptam.

Et inde ab Asia] *Et inde*, hæ duæ voces absunt a vett. libris: an sint tollendæ, nescio. *Salm.* Et abest a Naz. Ryck. Flor. Magl. Fran. Voss. Regg. et o. e. excepta primâ, e qua, et duobus Pall. cum quibus conveniunt Berol. et Duisb. id huc induxit Gruterus.

§. 19 *Apud Capuam*] Vell. II. 25. 'Circa Capuam.' Oros. v. 20. et Eutrop. v. 5. 'In Campania.' At Appian. I. Civ. p. 401. Norbanum a Sylla 'apud Canusium' victum scribit, quod vel ipsius vel scribarum erratum est. Velleius de hac pugna ita: 'Post victoriam, qua descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sylla.' Hoc non intelligo, nec scio quid sit 'concurrere cum aliquo victoria,' aut quis ita lo-

quatur. Suspicio excidisse aliquam vocem, quæ convenire possit cum 'concurrerat,' fort. *pugnæ*, aut aliam. *Victoria pugnæ* potest dici, ut ap. Cic. III. de Off. 11. 'Post victoriam ejus belli.' Epit. Liv. x. 'Victoriam ejus pugnæ populo Rom. dedit.' Wopkensius in Adversar. in Vell. Vol. VIII. Obs. Miscell. p. 37. et Vol. IX. p. 253. conatur defendere vulgatam scripturam Velleii. Burmannus contra in Animadversionibus ad Adversaria Wopkensisii vol. VIII. p. 371. eandem Observationum negat eam defendi posse. Non interpono me illi controversiæ, sed non credo ullius probati scriptoris auctoritate ostendi posse recte dici 'concurrere' cum hoste 'victoria.'

Et ibi statim] Auctoribus libris illud *ibi* jubemus exulare. *Salm.*

§. 20 *Marius juvenis*] C. Marius, snpradicti C. Marii, septies Cos., filius, Livio, Diod. Patere. Plut. Auctore de Vir. Ill. hoc Annæo, Eutrop. Augustin. omnibus, puto, auctoribus, præter Appianum, qui, p. 402. f. enim dicit filium fratris, illius septies cos. Marii. Ita fratris filium hic fortassis adoptaverat. Juvenem autem Marium, cos. per vim creatum ante 20. ætatis annum, legimus in Ep. Liv. 86. anno ætatis 25. in Viris Illustribus: 26. ap. Vell. 2, 26, 1. 27. ap. Appian. *Vinet.* Marium hunc, qui cum Carbone A. U. 671. Consul fuit, naturalem, non adoptivum, Marii septies Consulis filium fuisse, et Appianum, aliosque, qui Marii Senioris fratris filium hoc anno cum Carbone Consulem fuisse prodiderunt, errare ostendit Perizon. Animadv. Hist. c. III. p. 98.

Ne inulti perirent] Ante hæc verba, habet vetus liber, *antu essum*: fallor, aut legend. *antecessum*: corruptus alter Pal. in *accessum*, qui tamen vestigia ostendit veræ lectionis. Eleganter igitur hunc locum restituimus: *Tum Marius juvenis, et Carbo Consules,*

quasi desperata victoria, ne inulti perirent, in antecessum sanguine senatus sibi parentabant. 'In antecessum,' loquutio familiaris huic Annæo, de qua etiam alibi meminimus dixisse. Naz. legit, *sanguinem senatus sibi parentabant*: sic alibi in eod. *sanguinem litare.* Salm. *In antecessum sanguine*] Sic omnibus literarum apicibus Pal. 3. nec discrepat 1. nisi quod is, in *antecessum*: nam 2. male, in *accessum*: hactenus abfuit illud edit. nostris: porro iidem tres Mss. habent *sanguinem* pro *sanguine*. Grnt. Hanc autem vocum bigam primus restituit Lipsius, ad Sen. Ep. 7. in fin. Respicit huc Liv. 9, 14, 12. 'Ne desperata venia hostes cæcos in supplicia eorum [equitum Roman.] ageret, perdere prius, quam perire, optantes.' Add. Sil. 5, 208. Hujus tamen sceleris inviliam nni Damasippo impingere videtur Vell. 2, 26, 3. et Val. M. 9, 2. et fortasse Sall. Cat. 51, 28. Appian. p. 403. Marium Bruto, prætori urbano, hoc per litteras imperasse scribit: 'prærepta interim ultione,' ut loquitur Tacitus, 14, 33, 6. *Freinsh.* Prætozem hunc ab aliis omnibus 'Damasippum,' ab Appiano solo 'Brutum' vocari Sigonius in Fast. ad A. U. 671. Fabric. ad Oros. v. 20. alique monuerunt. Pighius ad hunc annum 'L. Junium Brutum Damasippum' vocat. Videtur putasse Appianum ita cum ceteris in concordiam posse redigi. Non insolens est uni homini duo cognomina tribui, et 'Damasippus' cognomen fuit gentis Junia, si Scholiastæ Cruquiano Horatii ad II. Sat. 3, 1. credimus. Sed Manut. ad Cic. IX. Fam. 21. Corrad. ad Cic. XII. ad Att. 29. et Glandorp. Liciniae gentis cognomen fuisse dicunt, et Manutius Appiano in hac re fidem non habendam pronunciat. Habent auctorem sententiæ suæ Cæsarem II. B. C. ult. Lipsius in *antecessum* restituit e libro scripto, cui Voss. 1. et 3. accedunt, quæ verba etiam in

Flor. et Magl. fuisse puto : nam Tullius ea in solo Berol. desiderari adnotaverat. Regg. quoque, cum quibus Ed. Grævii collata erat, ea videntur habuisse. A Ryck. Duisb. et Fran. itidem aberant, nec inveni in ullo edito ante Freinsh. qui merito in contextum admisit. Est rursum iuf. iv. 12. 24. et sæpe ap. Sen. Vid. Lips. l. d. et ad iv. de Benef. 32. Turneb. xii. Adv. 9. et Salm. de Mod. Usur. c. xiv. p. 629. Salmasius hic adnotarat in Naz. ambiguum esse scripturam *antuessum*, vel *anticessum*. Sed Gruterus nihil hæsitans *anticessum* legit; ut inf. l. d. *Sanguinem* etiam Duisb. Fran. et v. e. sed in Fran. puncta postremæ literæ subscripta eam delendam esse indicabant.

Obsessaque curia] Sic sub Domitiano memorat Tac. Agr. 45, 1. 'obsessam curiam, et clausum armis senatum.' Freinsh.

Educti] Immo in ipsa curia confossi, si credimus Appiano. *Idem*. Mox 'templa patentia' non puto esse magna, spatiosa, ut Viro docto et amico visum fuit, sed ab ædituiis et custodibus aperta, ut in ea confugerent, qui se illorum religione tutos fore sperabant; ut Scævola in templum Vestæ, et Merula in templum Jovis, n. 16. Nam templa non omni tempore patebant. Vid. Liv. xxx. 17. et 40. Lucian. Amor. p. 883. Ed. Amst.

§. 21 *Namque Quintus Mucius*] *Idem* Naz. liber, nam cum *Mucius Scævola*: legend. nam *Quint. Mucius Scævola*. Salm. Nam *Q. Mucius Scævola*] Sic et Pal. 2. nam 3. abest *Mucius*, forsitan non male: at 1. maluit nam cum *Mucius Scævola*: vulgatum hactenus, Namque *Q. Muc. Sc.* sono auriibus inamœniore. *Grut.* Voss. 2. et 3. ut Naz. Ryck. et Voss. 1. Nam *Mucius Scævola*. Duisb. Regg. Toll. Fran. et v. e. Nam *Quintus Mucius Scævola*. Acidal. quoque ad Vell. ii. 9. quia hic in Florent. Edit. erat,

Nam cum *Mucius*, emendat Nam *Q. Mucius*. Designat, opinor, Juntinam, in qua, nec non B. S. et P. ita legitur. 'Pontifex' κατ' ἐξοχὴν pro Pontifice Max. Vid. l. 13. 9.

Vestales amplexus aras] Cic. de Orat. 3, 3. et de N. D. temperantiæ prudentiæque specimen, ante simulacrum Deæ Vestæ trucidatum, quod suo etiam sanguine resperserit, eoque æternum illum ignem (quod addit Augustinus) virginum curæ commissum, prope exstinxerit. *Vinet.* Diodorus ait, per interfectores non stetisse, quominus ignis iste, perpetua religione ab initio servatus, exstingeretur isto sanguine, ap. Vales. in Excerpt. p. 411. f. Freinsh. Mox Fran. pro tantum non perperam cum non, errore orto e nota tm. Vid. supr. ii. 6. 46. et Freinsh. in Ind.

§. 22 *Lamponius atque Telesinus*] De his supr. 3, 18, 8. Freinsh.

Pyrrho, et Annibale] Eadem comparatio supr. 3, 18, 11. *Idem*.

Se vindicant] Alii libri, se vindicabant. Salm. Dum prætexunt partes Marianas, se ipsi ulciscuntur. Non tam ut Marianas partes, quas secuti erant, tuerentur, quam ut suum animum explerent; et odium privatum effunderent in illos, quibus erant offensi; non studio tum partium, sed sub illarum prætextu latrocinabantur, et se vindicabant. Hæc loci huius est sententia. Græv.

§. 23 *Apud Sacriportum*] Pal. 1. Nec apud *Sacrip.* 2. Sed apud *Sacrip.* 3. adhæret publicatis: media lectio non mala est. *Grut.* Porro Vell. 2, 26, 1. et Lucanus, et Auctor de Vir. Ill. et Orosius, ita appellant locum hunc. Appianus, utraque voce integra, ἱερὸν λυμένα, id est, *Sacrum portum*. *Vinet.*

Telesinus] Memorabili inprimis pugna, quam præ ceteris eleganter describit Vell. 2, 27. Freinsh.

Nec idem tamen cædium] Sall. etiam, de Rep. 1, 25. memorat; 'Domitium,

Carbonem, Brutum, alios item, non armato, neque in prælio belli jure, sed postea supplices per summum scelus interfectos: plebem Romanam in villa publica pecoris modo conscissam.' Cf. omnino Tacit. princip. Hist. 4. *Idem*. Contra Claud. iv. Cons. Honor. 114. 'Paci non intulit iram: Post acies odiis idem, qui terminus armis.'

Qui belli finis] Naz. et reliqui, *qui bello finis fuit*: lege, *nec idem cædi, qui bello, finis fuit*. Salm. O. s. et vett. edd. *bello*, pro quo Camers, ac deinde alii ediderunt *belli*. *Finis cædium* recte dicitur: sed quia non temere est, quod omnes libri habent, *bello*, hic quoque tertium casum requiri arbitrator. Malim tamen *cædibus*, quam *cædi*, quia Florus mox multas narrat.

Animadversumque] Ap. Tac. 12, 17, 2. 'Trucidare deditos, sævum videbatur.' Objicitur hoc Galbæ: 'Cum in oculis urbis decumari deditos juberet.' Tac. H. 1, 37, 3. Adde Dionis Excerpta Vales. *Freinsh.* Ryck. *animadversum*, sine copula. Berol. Duisb. et v. e. *cum animadversumque*. Deinde Ryck. *apud portam Collinam*. Flor. Berol. Duisb. Regg. Fran. et vett. edd. excepta Ber. *apud Collinam*, omissa voce *portam*. Hoc probat Wopkens. l. d. p. 67. Potuisse omitti a Floro, quia ante 'Esquilinam et Collinam portam' nominaverat, concedit Burmannus ib. p. 393.

§. 21 *Quatuor millia*] Suatim agunt historici, cum in nominando aut numerando discrepant: nil igitur mirum, h. quoque l. exempli sui tenaces fuisse. Consentiant autem soli omnium cum Nostro Dionysius, 5, 87. et Strabo. Oros. minuit numerum, 3. M. fuisse dicens: reliqui augent; et 6. M. quidem habet Plut. Sylla, cap. 60. 7. M. Seneca, de Clem. 1, 12, 3. Firmicus, lib. 1. cap. 3. Augustinus. 8. M. Epit. Liv. 88. et Appian. p. 407. 9. M. Auctor de Vir. Ill. Alii per legiones componunt, et Panegyristes

quidem unam numerat: duas Seneca, de Benef. 1, 6, 4. quatuor autem Val. M. 9, 2, 1. numero immane aucto. *Freinsh.* Add. Lips. ad Sen. i. de Clem. 12.

In villa publica] Livius, Ep. 88. Valerius, 9, 2, 1. Panegyricus Constantino dictus, cap. 21. Augustinus, [Sex. Ampelius], omnes 'in villa publica.' Quid Plutarchus? Sylla, cap. 60. *ἐν ἱπποδρόμῳ*, quod reddunt, *in Circo maximo*, male; cum ille adjunctus sit: intelligitque *Circum Flaminium*. Lucanus dicit *in Orili*, sive *in septis*: 2, 197. 'Et miseræ maculavit Ovilia Romæ.' Alibi, 7, 306. 'Septorumque nefas, et clausi prælia campi.' Hæc Lipsius, ad Sen. de Clem. 1, 12, 4. in Strab. lib. 5. p. 172. est *εἰς τὴν δημοσίαν ἑπαιλίω*. Quod vertunt, *in Orile*. *Freinsh.* Verba Strabonis sine vitio verti poterant *in villam publicam*, in qua etiam Aur. Vict. c. LXXV. et Val. M. ix. 2. occisos scribunt. Dio in Excerpt. Peiresc. p. 657. *εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν δημοσίον* convocatos fuisse a Sylla, quasi nomina illorum relaturus esset in catalogum militum. Hoc ibi Valesius itidem vertit *in villam publicam*: in ea enim delectum haberi solitum ostendit. Lucanum libertate poetica 'Ovilia' pro villa publica dixisse ob vicinitatem locorum putat Vignolius in Dissert. de Column. Anton. Pii c. II. ubi et alia adversus Donatum et Nardinum de situ villæ publicæ et Septorum disputat. Eos, qui ibi interfecti sunt, etiam Sen. i. de Clem. 12. et Firmicus 'cives Rom.' vocant. Sed erant maximam partem Samnites e Lamponii et Telesini exercitu, qui, postquam reliqui Itali ab armis discesserant, pertinacissime in iis perseveraverant. Appian. i. Civ. p. 407. et Strabo v. p. 249.

§. 25 *Isti tot in pace; non plures sunt*] Lege cum interrogationis nota: *Isti tot in pace, non plures sunt?* Salm. *Non plures sunt*] Aperte pugnat hæc

lectio cum mente Flori: malim, *num plures sunt?* quibus egregie respondent sequentia. *Freinsh.* Et hic peccarunt operæ, omissa interrogationis nota, quam non solum Salmasius adjiaciendam censuit, sed et apposuit Ryckianus. *Non* hic est, nonne, quam vim hanc particulam in interrogationibus habere quis ignorat? L. Luceius in Epistola ad Cic. in lib. iv. Fam. 14. 'Tu solus aperta non videbis, qui propter acumen occultissima perspicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere?' *Græv.* Freinshemii conjecturam refellit Gron. iv. Obs. 11. Idem censet retineri posse *non plures sunt?* Sed potius putat tollendum esse *non*, ut Florus sine figura dicat: Multo crudelius fuisse in pace quatuor millia deditorum interficere, quam ferventibus præliis 70. m. concidere. Sed o. s. et e. habent *non*, quod cum interrogatione recte potest accipi pro, an non? Terent. Andr. iv. 4. 13. 'Deliras, non tute dixisti esse inter eos inimicitias?' Muretus quoque ad Cic. iii. Catil. 10. his notam interrogationis adposuit.

Quisquis voluit] Adde Dionis Excerpta Vales. p. 658. *Freinsh.*

Furfidius] Hic est C. Fursidius, s pro f quarta nominis litera, Orosio meo. 'Afidius,' in Sylla Plutarchi c. 62. Alii autem hoc Syllæ tradiderunt dictum a 'Caio' quodam 'Metello'; alii a quodam 'Q. Catulo.' *Vinet.* Ap. Sall. H. 1, 2, 15. legitur 'Fusidius.' *Fr.* Ryck. et Ed. P. *Fursidio.* Berol. Duisb. et v. e. *Furfidio.* Mihi nec *Fursidii*, nec *Furfidii* noti sunt. 'Fusidius' est in Inscriptionibus, et ita hoc nomen in emendationibus Edd. Ciceronis nunc legitur omnibus locis, quibus olim *Fusidius*, ut et in Horat. S. 1. 2. 12. Itaque et in Sall. et hic eod. modo legendum suspicor.

Ingens illi tabula] Non potuit non esse magna, quæ duum millium Romanor. nomina contineret. Eund.

antem numerum habet Augustinus. Appian. Civ. 1. p. 409. 40. senatores, et 400. equites. Val. M. de eod. 'iv. m. et dcc. diræ proscriptionis edicto jugulatos, in tabulas publicas retulit.' Vellei. 2, 28, 3. 'Primus ille, et utinam ultimus, exemplum proscriptionis invenit.' *Vinet.* Nec minor fuit illa triumviralis, quæ Ciceronem rapuit; de qua inf. 4, 6, 3. *Fr.* *Ac senatus*] *Ac senatu*, non male iidem libri. *Salm.* Ferri potest *Senatus.* Plin. Paneg. xxiii. 'Circumfuso nunc Senatus, nunc Equestris ordinis flore.'

§. 26 *Pratoris, atque Venuleii*] Vitiōsa admodum, nescio an plus aliquid debeam dicere, in scriptis omnibus exarata lectio, *pratorios æque Venuleios*, non temere est: nam omnes conspirant: forte, *ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani pratoris, atque Venuleii os*: ut dicat: Ludibrio habitum os Venuleii: sed hoc ἀνιστόρητον. Itaque alia omnia putamus. *Salm.* Ryck. *Pretorios at Venuleios*: lege: *Pletorios ac Venuleios*, quod et Lipsio in mentem venit. *Græv.* Etiam Flor. Berol. Duisb. Fran. Voss. et v. e. *Pretorios atque Venuleios.* Ryck. *precorios at venuleios.* Magl. *Pretoris atque Venuleios.* Non dubito, quin verum sit *Platorios atque Venuleios.* 'Platorium' occisum refert Val. M. ix. 2. 1. Is 'P. Lætorius' est Orosio v. 21. *Platorius* et *Lætorius* etiam in Cicerone et Livio interdum confunduntur. Sed in Orosio rectius videtur *Platorius*, quomodo in quibusd. libris fuisse testatur Fabricius. *Venuleium* Orosius Triumvirum vocat. Plura de his *Vinetus.*

Inter manus laniatum] Vide supr. 3, 19, 12. *Freinsh.* Lexicographi exponunt, discerptum fuisse, dum inimici manu injecta eum perdere, amici contra eripere conantur. Sic quoque accipiunt ea, quæ leguntur supr. iii. 19. 12. 'Inter rixantium manus præda lacerata est.' Non recte.

Quæ præcedunt, 'sine ferro,' et 'ritu ferarum,' ostendunt hæc ad inimicos tantum pertinere. Nec erat tum id tempus, quo amici proscriptorum ita palam suis opem ferre auderent. *Inter manus* est, manibus. Virg. *Æn.* ix. 502. 'Corripiunt, interque manus sub tecta reponunt.' Liv. iii. 13. 'Cecidisse semianimum: inter manus domum ablatum.' Add. Justin. xv. 3. Phæd. v. F. 7. et Sen. de Brev. Vit. xii. *Laniatum* est in Reg. Q et Ald. *laceratum* in Voss. 3. et edd. B. S. et P. Sed Naz. et alii omnes scripti cum e. V. et J. *lancinatum*: quamquam in Ryck. errore scribentis est *lantiantium*. Puto *lancinatum* in possessionem restituendum esse. Sed in Sall. Cat. xiv. *lancinaverat*, quod Palmerius ex uno libro substituebat pro *laceraverat*, recte repudiatum est. Ramos in Errorib. Tribon. Lib. iv. princ. pro *inter manus* ex aliis codd. jubet legi *immaniter*. Non scio, qui sint hi codd.

Marium, ducis ipsius fratrem] 'M. Marius Gratidianus' fuit, ut patet ex Cic. de Petit. Consul. cap. 3. Seneca, de Ira, 3, 18. Cujus autem Marii, seniorisne, an juvenis, frater fuerit, ambigitur: puto fuisse junioris fratrem, tam ex verbis Auctoris, quam aliis argumentis: potuit autem hoc modo factus esse frater ipsius, ut quidem Marii septies cos. frater sustulerit Marium juvenem, deinde Gratidium illum, de quo jam sermo est, in adoptionem acceperit, summ autem filium fratri adoptandum dederit: quod postremum utique vel inde satis apparet, quod omnibus præter Appianum auctoribus Marius junior, celeberrimus istius Marii filius vocetur; ille, fratris ejus filius: quod hac ratione utrumque verum sit. Porro, ne quis moveatur eo, quod iste Marii majoris frater habuerit naturales liberos, eoque non putet quendam alienæ familiæ adoptatum

fuisse, novum id Romano more non esse discat ex l. 17. §. 3. de Adopt. et illustri exemplo Claudii, qui Britannico ex se genito fratrem Neronem adoptione junxit. Tacitus, Suet. Dio, alii. *Freinsk.* Quantopere laborent ingenia doctorum hominum in hoc loco, vide ap. Perizon. Animadv. Hist. cap. 3. qui et erudite ibi multis docet ducem hunc Marium, ejus frater fuerit Marius Gratidianus, fuisse Marium juniorem, vii. Consul filium. Patrem enim tunc aliquot annis ante jam decessisse, ejusque Florum, ab illo loco in h. cap. ubi 'Marium juvenem' primo nominarit, nullam amplius mentionem facere. Sed inspicie illam Viri eximii dissertationem, ubi hoc multis discutit, et nodos, quos alii implicarunt, scienter expedit. *Græv.* Valde probabiliter disputat Perizonius, Marium hunc Gratidianum a Floro 'fratrem' Marii junioris dici, pro fratre patrueli, ut sæpe apud alios. Quod autem addit, nullum alium illis temporibus in aliis Auctoribus reperiri Marium, præter hos tres, Marium patrem, Marium filium, et Marium Gratidianum, id refellitur e Plutarcho, qui in Sertorio M. Marium Senatorem ad Sertorium in Hispaniam fugisse scribit. Add. eund. in Lucullo.

Apud Catuli sepulcrum] Vide inf. 4, 6, 6. *Freinsk.* Add. supr. iii. 20. 9. Justin. xi. 2. Casaub. ad Suet. Aug. xv. et Kirchmann. de Funerib. iii. 4.

Oculis, manibus, cruribusque defossis] Hiatus et defectus, quem sanaturum se promiserat Lipsius, ad Sen. de Ira, 3, 18, 1. Viveres autem Lipsi, et sanares! Nam lectio, quam Pighius in Annalibus adfert, nescio quomodo Florum non respicit: est autem ista: *effossis oculis, manibus cruribusque defossis*. Malim pro *defossis* legere *per-fossis*. Hanc autem crudelitatem passim memorant et detestantur. In primis Lucanus, 2, 174. cui persimi-

lis est illa, quam in Hannonem civem suum exercuerunt Carthaginenses: nam ita Justin. 21, 4, 7. 'Virgis cæsus, effossis oculis, et manibus cruribusque fractis, velut a singulis membræ pænæ exigenter, occiditur.' Freinsh. In his verbis multi hæserunt. Magnus etiam Lipsius, qui legendum putat: *oculis effossis, manibus, cruribusque desectis*; sic Pighius quoque conjecit. Sed omnes codices stant pro vulgata, quorum consensus non est temere repudiandus. Frequenter enim duabus pluribusque vocibus veteres addunt unum verbum, quod ultimæ tantum respondet, omissis aliis, quæ præcedentibus conveniunt. Cic. x. ad Att. 3. 'Horum ego summorum Imperatorum non modo res gestas non antepono meis: sed ne fortunam ipsam, qua illi florentissima, nos duriorē conflictati videmur.' 'Conflictati' non potest jungi cum florentissima fortuna, sed florentissima uti fortuna dicimus. Terent. And. III. 5. 'Namque hocce tempus præcavere mihi me, Non te ulcisci sinit.' Præcavere mihi me jubet scilicet. Inferius Noster lib. IV, 12, 37. His 'oculos, aliis manus amputabant.' Effodiuntur oculi, non amputantur. Exempla in promptu sunt alia, et a Viris doctis pridem non pauca sunt congesta. Sic et hic locus explicandus, ac si scriptum esset 'oculis erutis, manibus desectis, et cruribus defossis.' Græv. Sic quoque Gron. ad Sen. III. de Ira 3. ubi docet supplicii genus fuisse, homines dimidiatos in terram defodere, et sic interficere. Et Burm. ad Vell. II. 52. qui tamen mavult *effossis*, ut id, quod ad oculos proprie pertinet, etiam ad alia extendatur. Veteres sæpe utuntur hac brevitate sermonis. Ulpian. l. 21. §. 1. D. de Ædil. Ed. 'Aut jussu ejus furtum, sive damnum cui datum sit.' Catull. Carm. LXIV. 102. 'Aut mortem oppeteret Theæus, aut præmia laudis.' Vid. ibi

Passerat. Perizon. ad Sanct. Min. IV. 8. 5. et quæ supr. ad II. 17. 12. dicta sunt. Add. cl. Burm. ad Vell. II. 128. et ad Quintil. VI. 1. De Marii supplicio Epit. Liv. LXXXVIII. Oros. v. 21. Val. M. IX. 2. et alii.

Ut per singula membra moreretur] Ad eand. sævitiam spectat gloriatio Veiani Nigri, 'sesquiplaga interfecit a se' Subrium Flavium, ap. Tac. 15, 67, 5. et Caligulæ præceptum: 'Ita feri, ut mori se sentiat,' Suet. cap. 30. item 'lenta' illa 'supplicia,' in Plin. Paneg. 34, 4. Freinsh. Sen. l. d. 'Et quasi toties occideret, quoties vulnerabat, paullatim et per singulos artus laceravit.' Quintil. Decl. VII. 'Excogitant artes detinere supplicia, et de pereuntibus magis sævitia fruitur dolore suspensio.'

§. 27 *Positis singulorum hominum pænis*] Et hoc mirum est loquendi genus *ponere pænas* pro, desistere a puniendo. Sed nemo Latinæ linguæ peritus, et in veterum scriptorum lectione non hospes, hoc loquendi genus probarit. Suspicio Florum scripsisse: *Desitis singulorum hominum pænis. Desinere pænam*, ut *desinere artem* ap. Cic. pro Milone: 'Cum jam natu grandis artem athleticam desiisset: *desinere disciplinam* ap. Gell. xv, 17. 'Omnium tum disciplina Atheniensium tibiis canendi desita est.' Non nego 'ponere' sæpe accipi pro, deponere, ut 'ponere bella,' 'querelas,' 'iram,' 'spem,' 'metum,' 'invidiam:' sed *ponere et deponere pænam*, pro, desinere punire, contra legem recte loquentium ponitur. N. Heins. conjiciebat *Postpositis*, aut *Posthabitis singulorum hominum pænis*. Græv. Appian. I. Civ. p. 410. 'Ὡς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' ἑνα ἄνδρα ἐγκλήματα, ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῆει, καὶ ἐκόλαζε καὶ τὰςδε. Sed mirum esse loquendi genus, *ponere pænas*, pro, cessare a pænis, recte censet clariss. Grævius. Quia tamen hæc

est constans omnium librorum scriptura, dubito nonnihil an Florus, qui et alibi non raro satis insolenter loquitur, putaverit recte dici *ponere pœnas*, pro, finem facere pœnis: quemadmodum qui 'iram,' 'metum,' 'bellum ponere' dicuntur, iis finem faciunt.

Municipia Italiæ splendidissima, sub hasta venierunt] Tanquam hostilia, et bello capta; nam etiam urbes, ut cetera bello capta, vendebantur. Hujus generis est, quod Plin. 4, 20. f. scribit; 'Æmilium Paullum uno die LXXII. Macedoniæ urbes direptas vendidisse.' Sic Vespasiani totam Judæam vendiderunt, auctoribus Josepho, de Bell. Jud. 7, 27. et Zonara, sub finem tomi 1. *Freinsh.* Cæs. II. B. G. 33. 'Sectionem ejus oppidi universam Cæsar vendidit.'

Spoletium] Ryck. male *Spolentum*. Pal. 1. quidam Vineti, Reg. Q, Flor. Duisb. Fran. et o. e. usque ad Vincentum, *Spoletum*. Hoc rejicit Cellar. II. Geog. Ant. 9. auctoribus Liv. XXII. 9. et Vell. I. 14. Græcis Σπολῆτιον esse hic adnotavit Vinetus. Latine an semper 'Spoletium' dicendum sit, mihi nondum liquet. Est ita sine controversia in Vell. Sed ap. alios libri variant. In Liv. Epit. XX. Sigonius pro *Spoletium* e lib. vet. rescripsit *Spoletum*: quod et ibi in alio scripto inveni. Idemque XXII. 9. edidit *Spoletum*; quod utroque loco in sua Edit. retinuit Gronovius. In Suet. Vespas. I. Mss. item varie exhibent *Spoletium* et *Spolentum*. Sed 'Spoletum' agnoscit Priscian. II. p. 597. ap. Sigon. ad Liv. XXVII. 10. idque est in Obseq. c. CXXII. unde genitivus 'Spoleti' ap. Liv. XXIV. 10. et Suet. Gramm. XXI. Nec valde firma est ratio Cellarii, quia incolæ ap. Cic. Plin. aliosque 'Spolecini' dicuntur, 'Spolecium' scribendum esse, non 'Spoleletum'; eo quod a 'Spolecium' fiat 'Spoletinus.' Nam hoc ex eo non

magis consequitur, quam, quia dicitur 'Agrigentinus,' 'Surrentinus,' et 'Tarentinus,' nomina urbium, a quibus hæc fiunt, esse 'Agrigentium,' 'Surrentium,' et 'Tarentium.' Priscian. I. d. a 'Spoletum' facit 'Spoletanus,' ut a 'Toletum' 'Toletanus,' et alia hujusmodi: cuius auctoritate Sigon. in Liv. XXVII. 10. pro *Spolecini* reposuit *Spoleciani*, quum ita in lib. vet. scriptum reperisset. Hoc ibi quoque admisit Gronovius; sed nondum alibi inveni. Add. huc, quæ ad Liv. Epit. XX. et XXVII. 10. 8. adnotata sunt.

Interamnium] Quidam libri Vineti *Interamnium*, quidam *Interamna*. 'Interamna' Umbriæ urbs est ap. Strab. et alios. In Præutianis quoque 'Interamniam' ponit Ptolemæus, et 'Interamnam' Via Latina Liv. X. 36. quæ Straboni v. p. 236. est Ἰντεράμνιον. Ad quam harum pertineat, quod hic scribit Florus, non possum dicere.

Florentia] Editi *Fluentia*, sed illud est in o. Pall. item Mss. Vineti, et quibusd. impressis: est autem hodieque nobilis illa *Florentia* Tusciæ caput: de qua vid. Paullum Merulam, Cosmog. 2, 4, 21. *Freinsh.* *Florentia* etiam in aliis s. et vet. edd. *Fluentia* est ab Aldo. Schegkio ad Vell. II. 28. videtur existimasse legend. *Faventia*. *Præneste* non erat in Berol. Dnisb. et v. e. Sed in Prænestinos quoque gravissime animadversum scribunt Appian. et Plut.

§. 28 *Nam Sulmonem vetus oppidum*] Qui totam hanc periodum leget, seriem ejus male connexam, hiulcam, et ἀσύντακτον nullo negotio deprehendet; cui si ordinem suum καὶ σύντακτον reddere voles, ita debebis scribere: *Nam Sulmone (vetus oppidum socium atque amicum) facinus indignum! nondum expugnato, ut obsides jure belli et mox morte damnati duci jubentur: partim ingenio, partim ex veteris scripturæ vestigiis hanc lectionem*

ernimus. *Sulmone* sane exaratum reperi in optimis membranis, et omnino ita erat exendendum. *Salm.* Sensus est: Deletum oppidum, non obsides necatos; ut videatur Florus comparasse Sulmonem hanc cum obsidibus, qui, si fidem fallant eorum cives, occidi solent: ut videatur propior conjectura, si legamus; *Jam Sulmonem, vet. opp. soc. atque amicum, (facinus indignum!) nondum expugnatum, ut obsides, rebellium odio, morti* (hoc enim æque bonum quam morte, immo melius) *dammati duci jubentur: sic, &c.* Freinsh. Obsides annon sancti erant, quos lædere et violare piaculum erat, nisi, qui dederat obsides, fidem fregisset, et scelere se obligasset? Sane cum Juppiter ap. Ov. l. M. in consessu Deorum exaggerat feritatem Lycaonis, commemorat quoque illius in obsides immanitatem: ‘Missi de gente Molossa Obsidis unius jugulum mucrone resolvit.’ Itaque credo incomparabili doctori meo J. F. Gronovio, censenti rescribendum esse: *ut hostes jure belli, et modo morte dammati duci jubentur.* Hostes jure belli interficiuntur impune. *Græc. Vöss. l. et 3. Sulmonem.* Ryck. *Sulmonen:* ceteri o. s. E. v. et J. *Sulmone.* Hæc non possunt consistere *Sulmone*, et *expugnatum*, nisi ex conjectura Salmasii legatur *expugnato*. Sed hoc neque scripti, neque editi ulli habent. Nec video quæ sit sententia in verbis *et modo*. Augustin. III. de C. D. 28. ‘Una vero, velut unus reus occidi juberetur, sic tota jussa est civitas trucidari.’ Ex his emendationi aut explicationi Flori subsidium peti posse scripserat G. Vossius. Quarant acutiores. Ego non invenio, et adsentior Annæ, huic loco conjecturis sanitatem restitui non posse. Perizonius, quod antea non videram, ad Sanct. Min. II. 5. 5. ostendit, accusativum sæpe ita poni, ut supplendum sit, quod attinet ad, et id supplementum hic quoque adhi-

bendum putat, ut integra oratio sit, quod ad Sulmonem attinet: quamquam vel sine illo vulgata lectio-nem per appositionem exponi posse censet: quo etiam inclinare videtur, si recte mentem illius percipio, Wopkensius l. Lection. Tullian. 5. Ita structuræ quidem, quam laborare putabat Salmasius, succurritur; sed sensus eorum, quæ mox sequuntur, mihi nihilo, quam ante, apertior est. *Obsides*, si ita scripsit Florus, non alii intelligi possunt, quam quos dicit Freinshemius: nam hos interdum ob culpam eorum, a quibus dati erant, occisos fuisse e Liv. II. 16. et aliis ap. Grot. de J. B. ac P. III. 4. 14. constat; quod haud dubie jure belli licere credebant; quum alii inviolabiles haberentur. Sed nescio quomodo Floro in hac comparatione instituenda potissimum in mentem venerit obsidum, quos interfici licebat, ejus rei admodum rara sunt exempla in Romanorum, et aliarum paullo cultiorum gentium, historia. Nec video, quid hic verba *et modo* velint: nam in iis mihi *modo* nihil bonæ sententiæ habere videtur. Wopkensius sententiam totius loci ita explicuit: Quemadmodum obsides jure belli et modo morte dammati duci jubebantur a Sylla, sic quoque Sulmo civitas damnata ab eodem jubebatur deleri. *Jure belli*, hoc est, quasi hoc illi jus belli permitteret. *Et modo morte dammati*, h. e., nulla quæstione, nullo criminis examine adhibito, sed cæco impetu dammati. Hanc interpretationem cur accipere non possum, hæc obstant: primum, quod non potest ostendi obsides, quos dicit Florus, a Sylla damnatos et duci jussos; nam quod hic ‘jubentur’ per enallagen temporis dictum vult, pro, jubebantur, non facile, ni valde fallor, cuiquam persuadebit: deinde, quod Sylla Sulmonem, quam, ut cetera municipia, quæ Florus memorat, Marianarum partium fuisse credi debet,

non quasi jus belli hoc ei permetteret, sed vere ac plane permittente illo jure damnavit, ac deleri jussit, haud secus atque obsides quidam eodem jure damnari atque occidi poterant: denique, quod testimoniis veterum Scriptorum confirmandum fuisse videtur, *modo* ea significatione, quam Vir doctus hic illi tribuit, dici. Mihi se adhuc maxime probat conjectura Gronovii et Grævii. Nam hostes captos, et qui se sine exceptione dediderant, jure belli licuisse occidi, et sæpissime occisos fuisse, non necesse est multis probari. Sed quid sit *modo*, non possum, ut dixi, intelligere. Si ex sententia Wopkensis pro sine ulla forma judicii et processus, ut loquuntur Pragmatici, accipi posset, nihil hic obscuri esset *hostes* pro *obsides* legentibus. Verum quia nondum alibi ‘modo’ hac significatione usurpatum inveni, neque aliam, quæ huic loco conveniat, scio, non possum desinere hanc vocem suspectam habere. *Morti damnati* Edd. B. S. et P. Lucret. vi. 1230. ‘Morti damnatus ut esset.’ Declam. in Catilin. c. xx. ‘In Hannone suo morti condemnando.’ Contra ‘Morte damnare’ Senec. Ep. lxxi. et Decl. in Cic. et ‘Capite condemnare’ Suet. Tib. lxi. et Claud. xxxix. ‘Duci’ pro, ad supplicium duci, frequens est. Vid. Freinsh. Ind. Herald. i. Advers. II. et Salm. de Mod. Usur. c. xvii. p. 761.

Sic damnatam civitatem jussit Sylla deleri] V. c. *sed damnatam*: ego istam periodum habuerim pro spuria. *Grut.* Videtur tamen necessaria, et ad hoc factum respicere Plin. 3, 5. ubi ‘Sulmonem’ hanc inter delectas Latii urbes recenset. Diversa ab hac est ‘Sulmo’ Nasonis patria. Freinsh.

CAP. 22 Quæ h. cap. scribit Florus, lege ap. Appian. Civ. l. p. 418. Ep. Liv. 90. et seqq. Plura Plut. in Vita Sertorii: Val. M. 1, 2, 1, 7, 3, 6. Auctor de Vir. Ill. cap. 63, et 67.

Eutrop. in princ. sexti. Hic Sertorius cervam candidam insignis formæ per Lusitaniam ducebat, et ab ea, quæ agenda aut vitanda essent, moneri se asseverabat, ut barbari ad omnia, tanquam divinitus imperata, obedi-
rent. Frontin. 1, 11, 13. 1, 5, 1, 1, 10, 1, 2, 1, 3. 4, 7, 6. Oros. 5, 22. *Camers.* Posterius hoc recensent etiam Plin. 8, 32. Plut. Sertor. cap. 16. Val. M. 1, 2, 4. Agell. 15, 22. Freinsh.

§. 1 *Hostile potius, an civile*] ‘Civile’ bellum, quod inter se gerunt cives, et ejusdem loci incolæ: ‘hostile,’ quod hostes, id est, peregrini, et diversarum civitatum regionumque homines. Ita enim ‘hostes’ sunt dicti prius, qui postea peregrini, auctore Cic. Off. 1, 12. et Varrone, quarto de Ling. Lat. Quod autem ‘hostile’ h. l. appellatur, idem etiam ‘externum’ bellum dicitur in fine huj. cap. et inf. 4, 2. 4. *Vinct.* Ryck. *hostile potius quam civile dixere nescio.* Sed alii melius. Græv. Male quoque Reg. Q, Duisb. et v. e. *an servile.*

§. 2 *Profugus tabulæ*] I. e. fugiens illam tabulam et proscriptionem: de eo qui sponte fugit, ut Petron. lv. de ciconia, ‘Exul hiemis,’ et Val. M. ii. 7. 12. ‘Tamquam patriæ fugitivos.’ Sed plerumque his adponitur genitivus rei, quam inviti exsilio et fuga amittunt. Ov. ix. M. 409. ‘Exul mentisque domusque.’ Quintil. Decl. cclx. ‘Exulem esse domus suæ, larum suorum.’ Tac. 15. A. 1. ‘Regni profugus.’ Add. supr. iii. 1. 12.

Et jam Africæ, jam Balearibus insulis] Scribere malim, *etiam Africæ, etiam Balearibus insulis, fortunam expertus*: et verum prorsus censeo. *Salm.* Accedo sententiæ Salmasii, veram lectionem censentis, *etiam Africæ, etiam Balearibus.* Freinsh. J. F. Gronov. et N. Heins. conjecerunt: *et jam in Africa.* Græv. Reg. *Et etiam jam Africæ jam Balearibus.* Edd. B. S. P. et A. *etiam Africæ, jam Balearibus.* Vincti, Caniert, et Plant. *et in Africa,*

jam et Balearibus. Perizonius putabat Africæ posse esse, in Africa. Vid. ad 1. 18. 8. Ryck. *Boaliaribus*, pro *Baliaribus*. Græci quoque interdum Βαλιαρεῖς, et Latini 'Baliares.' Vid. Drakenb. ad Sil. III. 365. et Ondend. ad Lucan. I. 229.

Missusque in Oceanum, Fortunatas insulas penetravit] Falsa manifesto scriptura: a quo enim missus, jam sui juris, et imperator ipse? Præterea non penetravit insulas Fortunatas, sed meditatns est tantum id consilium, non exequutus: testor Sall. Incert. 9, 22. ab Acrone citatum, qui tradit, Sertorium victum voluisse fugere ad insulas Fortunatas. Testor Plut. Sertor. cap. 13. qui idem voluisse tantum scribit, efficere non potuisse. Quid ergo? scribend. *nissusque in Oceanum Fortunatasque insulas penetrare*: eo magis, quod illud *Fortunatasque* etiam extet in vet. nostra editione. Fortunatæ hodie putantur *Isole di Canaria*, Franc. Lopez di Gomara nell' Hist. Gener. delle Indie, cap. 223. Freinsh. Ryck. *nissusque in Oceanum fortunatasque insulas penetravit*. Freinsh. legere malebat: *nissusque in Oceanum fortunatasque insulas penetrare*. Lips. *victusque in Oceanum fortunatasque insulas penetravit*: quod placet. Nam in Oceanum victus profugit, quamvis autem non penetravit in insulas fortunatas, consilium tamen ejus fuit eo se recipiendi. Florus sane in rebus his prodendis aut sibi, aut aliorum parum certis narrationibus nimis nonnunquam indulgit, ut plurimis docuerunt exemplis eruditi Viri. Græv. Nisus Freinshemii laudat Wass. ad Sall. Fragm. VI. 27. Magis id probarem, si, quemadmodum a Pal. 2. sic etiam ab aliis abesset *penetravit*: nam id omnino obstat conjecturæ Freinshemii, nisi mutetur in *penetrare*, quod invitis libris non tutum arbitror. Perizonius præferbat *victusque*, sed ipse conjiciebat *fususque*. *Fortunatasque* etiam Reg.

F, Berol. Duisb. Fran. et Edd. vett. præter Ald. *Penetravit*, si non errat Florus, potest accipi sine effectu, pro, penetraturus fuit, penetrare voluit. Suet. Cæs. LI. 'Cum Cleopatra eadem nave thalamago pæne Æthiopia tenus Ægyptum penetravit, nisi exercitus sequi recusasset.' Vid. ad 1. 18. 12.

§. 3 *Viro cum viris*] Sic v. e. et Mss. aliquot Vineti, omnesque Pall. aliæ edd. præponunt, *ubi viro*, &c. Grut. Vulgatissimum autem est illud, ὁμοίῳ ὁμοῖο φῖλον, *Simile simili gaudere*: et exempla dictaque in hoc genus trita. Freinsh. Pal. 2. in exemplari Salmasii, Ed. B. et J. *Vir cum viris*: quidam Vineti *ut viro cum viris*. Ed. S. et P. *ut cum viris*. Ald. et aliæ recentiores, *ubi cum viris*. Hæc omnia orta sunt e corrupto *vir* pro *viro*, e quo deinde alii fecerunt *ut*, et e conlatione exemplarium *ut viro*, et *ubi viro*.

Hispani militis vigor] Etiam sup. 2, 17, 13. dictum est, Hispanos non tam animis viribusque, quam ducibus defectos, nihil egregium ausos. Freinsh.

Romano duce] Non minus in duce, quam exercitu, reponendum, sup. 2, 18. 11. monuimus. *Idem*.

§. 4 *Ad Mithridatem quoque respexit*] Cum Mithridate enim fœdus junxit: cujus capita in Plut. Sertor. cap. 40. et Lucullo. *Idem*.

Regemque classe jovit] Exorbitavit in hoc etiam loco Florus, Mithridatem enim non classe jovit Sertorius, sed contraria plane conditione fœdus fuit initum inter Sertorium et Mithridatem, nimirum ut ille Regi e suis ducem et milites, et contra Rex Sertorio mitteret classem 43. navium et pecuniam, teste Plutarcho, ut observavit cl. et amicissimus Perizonius Animadv. Hist. cap. 2. idque firmat auctoritate Ciceronis in Orat. pro Leg. Manil. ubi ait: 'Ab eodem imperatore [L. Lucullo] classem magnam et ornatam, quæ ducibus Serto-

rianis ad Italiam studio inflammato raperetur [ex regno Mithridatis] superatam esse atque depressam.' Quin Mithridates classe instructissimus erat, antequam ad Sertorium legatos suos mitteret, ut patet ex ead. Orat. c. 4. 'Mithridates omne tempus non ad oblivionem veteris belli, sed ad comparationem novi contulit, qui posteaquam maximas ædificasset ornassetque classes, exercitus permagnos comparasset, &c. usque in Hispaniam legatos Ecbatanis misit ad eos duces, quibuscum tum bellum gerebamus:' hoc est, ad Sertorium, qui in sequentibus nominatur, ut recte laudatus amicus noster. Græv.

§. 5 *Et quid futurum fuit*] Veteres libri ita distinguunt: *Et quid futurum fuit satis tanto hosti?* sed male: alij, *Et quid futurum fuit satis?* etiam male. Salm. Mihi videntur excidisse quædam h. l. quomodocunque enim componas reliquias istas, parum sani sensus elicias: putem, Florum hoc voluisse dicere, quibusvis verbis id fecerit: *Et quid futurum fuit, si tanti duces conjungerentur?* Mithridates nempe et Sertorius: sic supr. 2, 8, 7. 'Et quod illud fuisset periculum, si se consiliis ejus rex tradidisset?' Freinsh. Dissentit a Freinsh. Rupertus, et ita hæc interpretatur: Quum Sertorius fœdus cum Mithridate fecisset, eique classem auxilio misisset, 'quid futurum fuit?' i. e. quid non imminabat populo Romano? Si Florus ea scripisset, quæ pro paraphrasi ponit Rupertus, non multo melior esset sensus, quam nunc est. Freinshemii suspicionem confirmat usus Linguae Latinæ. Nam formula 'quid futurum est,' vel 'fuit?' ita fere ponitur, ut aliquid addatur, quod integram sententiam expleat et absolvat. Phæd. i. F. G. 'Quidnam futurum est, si crearit liberos?' Vid. ad III. 21. 17. Add. Liv. II. 1. et 32. III. 64. et XXVII. 44.

Nec tamen prius] Ejicerem quæ

præcesserunt: *Hi copias viri diu et ancipiti semper acie attrivere:* nam eadem mox sequuntur convenientiori sede. Freinsh. Mihi magis probatur sententia Grævii.

§. 6 *Ancipiti semper acie dimicaverunt*] Libri, *domaverunt*, aut *domuerunt*; melius: vide periodum: *Copias ejus prope tota Hispania persequuti, diu et ancipiti semper acie domaverunt.* Salm. *Domaverunt*] Est a Pal. 1. nec divertunt alij duo, quam quod ii *domuerunt*: editi prius, *dimicaverunt*. Grut. In nostra etiam est *domaverunt*. Freinsh. Ryck. Ed. Junt. et recentiores *dimicaverunt*. Reg. Q, Fran. Voss. 3. *domuerunt*: ceteri *domaverunt*. Ald. *domitaverunt*. Hoc a correctore esse videtur, qui e duabus lectionibus *domaverunt*, et *dimicaverunt*, unam concinnare voluerit, quæ ex utraque aliquid haberet.

Diu et ancipiti semper acie domuerunt] Hæc verba delenda esse dudum subodoratus sum. Quis enim sibi persuadeat in tanta brevitate Florum bis et quidem ineptissime sententiam eandem posuisse, iisdem verbis conceptam? Nam quod præcedit: 'Hi copias viri diu et ancipiti semper acie attrivere,' quid aliud significat, quam quod paucis verbis interpositis sequitur: 'Copias ejus prope tota Hispania persecuti diu et ancipiti semper acie domuerunt?' Vidit hoc etiam Anna Tanaquilli Fabri filia elegantissima. Fontem erroris videor deprehendisse. Hæc verba *prope tota Hispania persecuti* suo loco fuerunt deturbata; deum margini adscripta, ut et interpretatio τοῦ attrivere, quod magister quidam exposuit per *domuerunt*, hoc enim plures libri pro *dimicaverunt* ostentant. Hæc cum ab imperito et supino librario postea in contextum essent posita, sed non suo loco, alius, ut sententiam quandam efficerent, allevit ex præcedente periodo: *Copias ejus diu et ancipiti semper acie*, perquam absurde. Manum autem Flori

hanc esse facile mihi, credo, adstipulabuntur emunctæ naris homines: *Hi copias viri prope tota Hispania persecuti diu et ancipiti semper acie attrivere: nec tamen prius bello, quam suorum scelere et insidiis extinctus est. Prima per legatos certamina habita.* Græv.

Quum hinc Domitius, et cohortes inde *Herculeii proluderent*] Florum per indicem tantum legerant, qui hanc lectionem nobis supposuerunt: qui cum nescio quas Hirtulei cohortes apud Frontinum legisset; satis habuerunt statim illas huc introducere: jure, an injuria, id facerent, facile securi. *Ethorius*, in omnibus vett. habetur: legend. et *Thorius*: distinguend. quum hinc Domitius et *Thorius*, inde *Herculei* proluderent. Domitius et *Thorius* (sive is sit *Thoranius* Plutarcho, Metelli legatus) ‘hinc,’ nempe ex partibus Metelli, ‘inde’ ex partibus Sertorii, *Hirtulei*, sive *Herculei*: duos fuisse Herculeios fratres in partibus Sertorii omnibus notissimum est. Plutarchus Domitium et Lysium vocat, non *Thorium*, Δομέτιον δὲ, inquit, καὶ Λούσιον ἀνθύπατον ὄντα τῆς ἐτέρας Ἰβηρίας διὰ τοῦ ταμίου καταγωνισάμενος. Sed hic *Thorius*, Domitio junctus, sine dubio is est, qui, ut supra diximus, Plutarcho *Thoranius*, quem devicit Sertorius: verba Plutarchi: Κατὰ κράτος καὶ Θωράκιον ἄλλον ἡγεμόνα τῶν ἀπὸ Μετέλλου πεμφθέντων μετὰ δυνάμεως ἀνείλεν. Sed ut hæc incerta esse possent: ita de veritate lectionis, quam exhibuimus, nullus dubitare possum. *Salm.* Secutus sum editionem Stadii, et Salmasii judicium, volentibus vett. omnibus: in quibus, et *horius*, aut, *Ethorius*. ‘*Thoranius*’ est Plut. Sertorio cap. 18. ut idem Salmasius notat. ‘*Thorius*’ aliquis est ap. Hirt. de B. Alex. cap. 57. Porro Pal. 1. habet *Hirtuleii*; quomodo editur in Fragn. Sall. Hist. 2, 9. *Freinsh.* *Ethorius* Pall. et Fran. et *horius* Naz. et ceteri scripti, et edd. vett. præter Ald. a qua ortum

videtur *cohortes*, quod etiam Vinetus, quamquam in suis invenerat *ethorius*, sequutus est. Recte restitutum est et *Thorius*, et ita in suo Floro Ms. legi testatur Fabric. ad Oros. v. 23. Nescio quid sit, quod scribit Keuchen. ad Frontin. 1. 5. 8. Salmasium implicare lectionem scriptam ap. Frontin. Ipse se implicat, non Frontinum Salmasius. Alterum nomen in Naz. et nonnullis Vineti erat *Hirtulei*: in Duisb. Fran. et v. e. *Hirtulei*: Pall. Ryck. quidam Vineti et ceteri *Herculei* et *Herculeii*. Hos crebro memorant veteres. Epit. Liv. xc. Frontin. 1. 5. 8. 11. 1. 2. et 11. 7. 5. Oros. v. 23. et Eutrop. vi. 1. Sed nomen ubique variat. Credo rectum esse *Hirtuleius*, e quo, ut ignotiore, scribæ facilius facere potuerunt *Herculeius*, quam ex hoc *Hirtuleius*. Add. Vinet. ad Eutrop. Carrion. ad Fragn. Sall. et Fabric. ad Oros. *Proluderent* in Ryck. perperam erat *pluderent*. Camers, Stad. et Vinet. *præluderent*. Non est, cur mutetur *proluderent*, quod alii scripti et vett. edd. habent. *Proluisse* autem dicit Legatos, quod prælia illorum quasi preparatio legitimi certaminis inter ipsos Imperatores erant. Vid. ad iv. 2. 2.

§. 7 *Segoriam*] De hac urbe locisque aliis Hispanis, quæ hic memorantur, consulendum omnino Ludovicus Nonius. *Freinsh.* *Hirtuleium* a Metello ad Italicam urbem Bætica vicinum scribit Orosius. De rebus ad Lauronem et Sucronem gestis Idem, Plut. et Appian.

§. 8 *Misera*] Sensus est: Misera Hispania dabat pœnas discordiæ inter Romanos. Solet autem ita fieri: nec egemus exemplis. *Freinsh.*

§. 9 *Oppresso domestica fraude Sertorio*] In convivio illo, quod descripsit Sall. H. 3, 5, 22. *Idem.* ‘Per domesticos percussores’ snpr. 11. 17. A Perperna et aliis quibusdā ex invidia et ambitione occisum, sed Perpernam, qui neque virtute neque

consilio Sertorio par erat, post necem illius imperio suscepto, mox a Pompeio victum et interfectum tradit Plut. Locum Strabonis, qui III. p. 61. Sertorium morbo interiisse scribit, adplaudentibus Doctis emendavit Putean. ad Vell. II. 30. *Perpenna* hic quoque male quidam libri. Vid. ad II. 20. 6.

Terme, Tutia] Lege *Termes*, ex libris. Ptolomæo, Τέρμης. *Salm. Osea, Termes, Tutia*] Sic fere Pall. nempe, *Termestudia*, aut *Oscater Mestudia*: editi antea, *Terme*. Grut. Nostra vetus, *Ostater, Mestudia*. Freinsh. Ryck. etiam *Termes*, ut legend. ex suis præcepit Salmasius, et quondam monuerat Lipsius. Nec non Gerhardus G. F. Vossius: qui et *Uxama* scribi iussit. Ut et *in fame nihil non experta*, non *infame*, ut omnes editi. Græv. Naz. *Osea termestudii*. Ryck. *osta tremestudia*. Duisb. et v. e. *Osea Termestudia*. Sic quoque Voss. 1. 2. sed *Ternestudia*. Voss. 3. *Osea Trimestudia*. E Toll. et Regg. nihil adnotatum erat. Fran. et ceteræ edd. vett. ut exemplar Freinshemii. *Auxuma* libri Vineti, Pal. pr. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. 'Uxama' est Orozio et aliis ap. Cellar. II. Geog. 1. quo modo hic quoque legendum esse recte censent Voss. et Heius. ad Vell. II. 30.

In fame] Ita Vineti Mss. quidam: editi enim omnes, et *infame*, unica dictione; quomodo fere Pall. quod neque omnino ideo damnaverim. Gruter. Prior lectio stabilitur simili loco inf. 4, 5, 3. et eo, quod de fame Calaguritana Val. M. 7. 6. 3. ext. recenset: Eos 'uxores natosque ad usum nefariæ dapisvertere, et reliquias salire non dubitasse: quod idem firmat Sallustius, H. 3, 1, 10. nam de his ipsis loquitur; eo devenisse, ut uxoribus liberisque mactatis, eorumque 'parte consumpta, reliqua cadaverum ad diuturnitatem usus sal-

lerent.' Vide quo scelerum homines adigat necessitas. Adde quæ notamus supr. 2, 18, 14. et Berneccerum ad Suet. Augusto, 14, 1. *Freinsh. Ryck. Fran. et edd. vett. excepta Sab. infame. Infame* exponi potest ex Oros, qui v. 23. Calagurim ad 'infames escas' compulsam scribit. Sed recte tuctur Freinsh. *in fame*; nam de ea sola Florus loquitur, quum alioqui homines multa infamia non una ratione possint experiri. Porro Ryck. Pal. post. Duisb. Berol. Fran. Voss. 1. 2. Ed. v. B. S. et Hervagiana Camertis *Calagurris*, quemadmodum scribi volebat Voss. ad Vell. I. d. Græci uno *r* scribunt, idque in Latinis etiam probat Cellarius, præter scripturam Græcorum etiam una nixus Inscriptione Latina. Sed scripti editique Latini ubique variant, et in optimis Edd. nunc fere est *Calagurris*, ut in Liv. xxxix. 21. Cæs. I. B. C. 60. Suet. Aug. XLIX. Auson. de Professorib. 1. et Epist. xxv. Val. M. VII. 6. et Prudent. II. *Στεφ.* IV. 31. In Liv. Epit. xciii. est, 'Ab obsidione oppidi Calagurii depulsos.' Hoc non potest esse, nisi a recto *Calagurium*, ut hic Vinetus. Sed in scripto, quem contuli, erat *oppidi Calaguris*.

§. 10 *Ut triumpharent*] Nam ex civilibus bellis non triumphatur: 'quia ut necessariæ istæ, ita lugubres semper existimatæ, victoriæ sunt: utpote non externo, sed domestico, partæ errore.' Val. M. 2, 8, 7. Adde Paueg. Vet. 12, 6. Hinc Lucanus, princ. operis: 'Bella geri placuit nullos habitura triumphos.' Hoc est, civilia. Sic Cæsar de civibus non triumphavit: quo respexit Noster inf. 4, 2, 89. 'Pharsalia, et Thapsos, et Munda, nusquam: et quanto majora erant de quibus non triumphabat?' Rationem reddit Appian. Civ. lib. 2. p. 491. nec ipsi honestum futurum fuisse, et civibus luctuosum et infantissimum: nam ob externas victorias talia fieri

solita: 'domestica mala tristitia operienda,' ut ait Tac. 3, 18, 3. Cæsar tamen Augustus triumphavit ex Actiaca victoria, Ep. Liv. 133. Nisi forte et ille externum bellum videri voluit istud. *Freinsh.* In Florent. Duisb. et v. e. non est distinctio ante 'victores.' Alterum magis videtur convenire stilo Flori.

CAP. 23 Scribunt hæc Ep. Liv. 90. Plut. Pompeio, cap. 25. Appian. Civ. lib. 1. p. 416. Val. M. 2, 3. Lepidus Cos. fuit A. U. 676. Euseb. Lib. Temp. dicit, Olympiade 157. hostem publice judicatum. *Cam.*

§. 1 *Sed quantum lateque*] Quid sibi velint hæc quisquilæ, non exputo. Istud contendere ausim, sequentia Florum absque exclamatione, narrative, ut loquuntur, concepisse, hoc modo: *Fax illius motus ab ipso Syllæ rogo exarsit.* Idem lusus supr. 3, 18, 4. 'Eadem fax, quæ Drusum cremavit, socios in arma et oppugnationem urbis accendit.' Ov. F. 2. 'Conde tuas, Hymenæe, faces, et ab ignibus atris Aufer; habent alias mæsta sepulcra faces.' Ceterum, quod de positione verborum diximus, multis Auctoris locis possemus adstruere: sic enim solet ille primo proponere, quale bellum narraturus sit: mox causam ejus subicere, eo quem dixi modo: demum ipsam historiam exequi. Sic supr. 2, 8, 5. 2, 14, 2. 2, 15, 3. 2, 16, 2. 3, 5, 1. 3, 14, 1. &c. *Freinsh.* Inepte: *quantum lateque fax exarsit.* Recte N. Heins. *quantum quamque late fax illius motus ab ipso Sullæ rogo exarsit.* Græv. Is. Voss. conjecterat, *quam longe lateque.* Anna hæc abjicienda putat. Perizon. ad Sanct. Min. i. 18. *quantum lateque* exponit, quantum et quam late. Sed vellem ostendisset etiam alios sic loqui. Voss. 3. *sed quam lateque.* Magl. *sed quantum late:* unde suspicari quis posset, *sed quam late.* Nam *quam* e compendio scribendi facile degenerare potest in

quantum. Recte, et ex consuetudine Flori, ut bene animadvertit *Freinsh.* haberet locus, si hæc ejicere liceret. Sed sequendi sunt libri.

Ab ipso Syllæ rogo] Vere: nam crematus hic primus omnium Corneliorum, cum majores ejus terra conderentur. Advertit *Stadius*, ex *Cic. de Leg. 2, 22.* ubi causam ejus rei dicit fuisse, quod Sylla Marii reliquias dissipari jusserat (quod etiam *Val. M. 9, 2, 1.* refert) eoque talionem metuebat. Insignis est sententia ap. *Saxonem*, ut est iste auctor ultra seculum suum, *Hist. Dan. lib. 5. p. 79.* 'Par est, ut alieni corruptor cineris, nullo funeris obsequio donetur; sortemque proprio referat corpore, quam in alieno perpetrarit.' In hac hist. ap. *Ampeium*, pro metu *Siciliæ*, leg. metu *Syllæ.* *Freinsh.*

§. 3 *Quid aliud quam*] Sic II. 2. 25. Liv. VI. 41. 'Quid igitur aliud quam tollit ex civitate auspicia, qui...?' Idem XXI. 60. 'Quid enim aliud quam admonendi essetis, ut morem traditum a patribus servaretis?' Et XXXI. 13. 'Quid aliud quam publicatam pro beneficio, tamquam ob noxam, suam pecuniam fore?' Et nihil aliud quam. Ov. I. Tr. 2. 37. 'At pia nil aliud quam me dolet exule conjux.' Liv. XXIV. 36. 'Nihil aliud ab suis quam inopia aggravari socios:' XXVII. 18. 'Per aspreta primo, nihil aliud quam via impediti, iere.' Et XLV. 22. 'Qui nihil aliud quam quieverunt hoc bello.' Flor. inf. IV. 2. 80. Vid. Gronov. ad Liv. XXXI. 24. Perizon. ad Sanct. Min. IV. 5. 11. et Burm. ad Petron. LXXXVI. Aliter tamen Liv. XXXIV. 2. 'Quid enim nunc aliud per vias et compita faciunt, quam quod aliæ rogationes Tribunorum pl. suadent, aliæ legem abrogandam censeant?' Hic, si morem loquendi Livii, et acerrimum illud J. Fr. Gronovii judicium de simili loco Livii XXVI. 2. sequimur, suspecta possunt videri

verba faciunt, et quod. Sed de his nihil pronuncio: quod satis certum esse puto, hæc quoque recte dici posse. Vid. clar. Drakenb. ad Liv. iv. 26. 12. *Ad bellum revocabantur* Pal. 2. et Voss. 3.

Quamvis male capta, jure tamen] Apparet igitur, non idem 'jus' esse, et 'justum.' 'Jus' enim positivum, ut appellant, a jubendo dictum; lex est, arbitrio imperantis lata: quapropter evenit, ut tales plerumque leges sint, quales earum auctores. Egregia est in hanc rem disputatio Alcibiadis et Periclis, ap. Xen. Mem. lib. 1. p. 718. quam attente legisse et considerasse, operæ pretium fuerit. Ideo, secundum Cic. de Leg. 1, 15. 'Stultissimum est, existimare omnia justa esse, quæ scita sint in populorum institutis et legibus.' Quare pulcre in l. 183. de R. J. dictum est: 'Etsi nihil facile mutandum est ex solennibus: tamen ubi æquitas evidens poscit, subveniendum est.' Hinc intelligitur, quid in animo habuerit Tac. 3, 27, 2. cum 12. tabulas 'finem æqui juris' diceret. Affine est huic, quod in l. pen. de Just. et Jur. scribitur: 'Prætorum jus dicere, etiam cum inique decernit.' *Freinsh.* Sall. 11. de Rep. Ord. Syllæ 'omnia in victoria lege belli licuerunt.' Itaque dicebat, 'se prædam suam vendere.' Cic. 11. Off. 8. et 111. Verr. 35. Add. Schulting. ad Sen. Controv. 1. Sed non satis intelligo hunc locum: quandoquidem non possum videre, quomodo cohæreat hæc oratio, *quum bona civium ... male capta ... repetitio eorum ...* Si addidisset Florus *essent*, vel *fuissent*, aliqua foret in his sententia, nec tamen, ut mihi videtur, valde bona. Tollius putabat deesse *venissent*, et adscripserat locum Flori iv. 12. 52. et Sall. 1. Histor. in Orat. Lepidi. Hæc, opinor, ante oculos verba Lepidi: 'Bona civium miseriorum, quasi Cimbricam prædam, venum, aut dono data.' Refert hæc

quamvis male capta, jure tamen, cum aliis ad Syllam. Sed valde dubito, an ea potius pertineant ad illos, qui bona proscriptorum emerant. Nam de Sylla sufficebat, quod dixerat, enim jure belli proscripsisse inimicos et bona eorum addixisse. Itaque puto potius excidisse, *possiderentur, teneantur*, vel aliud verbum illi sententiæ conveniens. Etiam suspectum est *capta*. Sive enim de Sylla, sive de sectoribus hæc accipias, satis insolens erit genus loquendi *capere bona civium*. Mallem scriptum fuisset *parta*. *Male parta*, pro, improba, non bona, nec laudabili ratione parta: ut in illo Plauti Pæn. iv. 2. 22. 'Male partum male disperit;' et in dicto Nævii, quod Cicero 11. Phil. 27. ad auctiones hastæ transfert: 'Male parta male dilabuntur.' Improbum autem fuisse habitum e spoliis civium proscriptorum opes comparare, ostendit Cicero, qui 11. Phil. 26. vi. Parad. 2. et alibi sæpe invehitur in eos, qui ad hastam Syllæ et Cæsaris accesserant, et 11. Off. 8. perditos vocat. Sed tamen, quamquam hoc genus quæstus improbum erat, Florus dicit bona illa *jure parta* fuisse, eodem sc. quo a Sylla vendita erant. Sic Lepidus ap. Sall. l. d. 'Atque illa,' inquit, 'quæ tum formidine mercatus sum, pretio soluto, jure, dominis tamen restituo.' *Addicere* porro verbum est auctionum et venditionum tam publicarum, quam privatarum. Suet. Cæs. L. 'Amplissima prædia ex auctionibus hastæ ei nummo addixit.' Et Aug. xxiv. et Calig. xxxviii. Cic. pro Cæcin. v. et vi. 'Quum esset hæc auctio hereditaria constituta ... adest ad tabulam, licetur Æbutius ... fundus addicetur Æbutio.' Petron. xiv. 'Vel minoris pallium addicere placuit.' Voss. 2. *repetitio eorum fieret procul d.*

Labefactabat] Cic. 11. Off. 22. 'Labefactant fundamenta Reipubl.' et 1. Catil. 1. 'Ti. Gracchum mediocriter

labefactantem statum Reip.' Hoc etiam 'concutere,' et 'convellere Remp.' et 'statum Reip.' dicitur. Vid. Heins. ad Vell. II. 2. 'Compositus' pro pacato, tranquillo. Ov. III. Art. 259. 'Mare compositum.' Cic. pro Marcell. IX. 'In hoc elaborandum est ut Rempubl. constituas, eaque tu in primis composita summa tranquillitate et otio perfruare.' Add. Freinsh. Ind. Liv. XXV. 40. et Suet. Calig. I.

§. 4 *Ne vulnera curatione ipsa rescinderentur*] Elegans translatio, et frequens scriptoribus. Ad enim sensum Seneca, in princ. Consol. ad Helviam: 'In morbis nihil est perniciosius, quam immatura medicina:' et de Benef. 5, 16. 'Ingratus L. Sylla, qui patriam durioribus remediis, quam pericula erant, sanavit.' Tac. 3, 28, 1. 'Cn. Pompeius gravior remediis, quam delicta erant:' et 12, 54, 3. 'Felix intempestivis remediis delicta accendebat.' Contra Cic. 'Appii vulnera non refricando' saluti provinciae suae consulebat, ad Att. 5, 15. His talibus accidit sæpe, quod de malis oratoribus est ap. Cic. de Orat. 2, 75. ut 'quæ sanare non possunt, exulcerent.' Freinsh. Notum est hoc Ov. 'Curando fieri quædam majora videmus Vulnera: quæ melius non tetigisse fuit.' 'Rempublicam ægram' et 'ægrotare' sæpe Cicero aliique dicunt. Vid. Abram. ad Cic. pro Milon. XXV. 'Rescindere vulnera' quoque translata significatione frequens est. Heins. ad Ov. III. Tr. 11. 63. et Græv. ad Cic. ad Att. III. 15.

§. 5 *Turbidis concionibus*] Extat una concionum ejus ap. Sall. Hist. primo. Freinsh.

§. 6 *Sed Milvium pontem*] Nazarianus, *Mulvium*. *Milvius* vulgo vocatur. *Milvius*, et *Molvius*, in vetustis libris non raro scriptum reperitur. Ap. Ammian. etiam 'Mulvium' quodam loco legimus. Græci quoque *Μούλβιον*. Fasti Siculi, qui nuper a

summo Viro Josepho Scaligero editi sunt, *Μουλυβιον* scriptum habent, pro *Μούλβιον*. Καὶ φανερώτατα πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμης Μαξέντιος πηγὴς εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, εἰς τὴν γέφυραν Μουλυβίου βασιλεύσας ἔτη 5'. Pluribus de hac scriptura dicemus alibi. Salm. Pal. 2. et Flor. perperam *sublicium*. Fran. ambigue *Muluium*, vel *Mulum*. *Mulvium* in optimis exemplaribus aliorum Scriptorum legi tradunt Docti. Vid. Gruter. et Rupert. ad Sall. Cat. XLV. Schott. ad Aur. Vict. LXXII. Gruter. et Salm. ad Trebell. Poll. Gallien. Cap. XVIII. Heins. ad Claud. VI. Cons. Honor. 544. et ad Prudent. I. contr. Symm. 483. et Victor. ad Cic. XIII. ad Att. 33. qui se etiam in Taciti Vett. Codd. eandem scripturam invenisse testatur. Nardinus tamen Rom. Vet. VIII. 3. primum ab Æmilio Scauro conditore *Æmilium*, deinde corrupte *Milvium* dictum putat.

Signiferi] Vid. Indic. Cic. pro Mur. XXV. 'Qui esset futurus dux et signifer calamitosorum.' Id. pro Planc. XXX. et Suet. Ner. XXVI.

§. 7 *Etruriam*] Ita Pall. tres: ita v. c. [etiam nostra] aliæ, in *Etruriam*. Gruter. Ad Historiam pulcre Rutil. Itin. lib. I. vs. 295. 'Inter castrorum vestigia' sermo retexit Sardoam, Lepido præcipitante, fugam. Litore namque Cosæ cognatos depulit hostes Virtutem Catuli Roma secuta ducis.' Freinsh. Ryck. et edd. *incruenta fuga in Etruriam*. Cur deleverint Palatini et eos secuti Gruterus et Freinshem. particulam *in*, viderint: caussa est nulla: imo lex loquendi eam poscit. Non ignoro quidem nonnunquam regionum nomina quadam ellipsi poni ad exemplum urbium: sed hic nihil loci est isti ellipsi. Caput hoc in elegantibus Flori est numerandum. Græv. In Magl. in adscriptum erat: a ceteris scriptis abest: nec ex olim editis ullus habet præter Aldinum, a quo Camers et alii acceperunt. Gruterus, et deinde sequentes rursus ex-

cluserunt, quod non placuit Amstelodamensibus. Non video, cur hic non æque possit locum habere ellipsis præpositionis, atque ap. alios quamplurimos, etiam ipsum Florum II. 2. 15. et III. 10. 16. Vid. Sanct. Min. IV. 6. et ibi Perizon.

Morbo et pœnitentia] Plinius firmat, 7, 53. ubi malim: *quem eventui anxietate didicimus mortuum*: quamvis nec eorum iudicium damnum, qui legunt: *quem divortii anxietate diximus mortuum*. Plut. Pompeio, cap. 26. 'Morbo correptus expiravit, fractus animo, non ob res perditas (ut autumant) sed quum esset nactus epistolium, ex

quo stuprum uxoris comperit.' Perit igitur incruenta morte, quamvis diversum videatur, velle Sueton. Cæs. 5, 2. ubi 'Post necem consulis' Lepidi. Sed advertendum, 'necis' vocabulum etiam pro morte non violenta sumi, sicut ad Justin. 42, 1, 1. notavit Bernecerus. *Freinsh.*

Quod non temere alias in civilibus bellis] Sic v. e. et novissimæ aliquot, item Mss. Vineti: antea inepte legabatur: *quod non temere aliis in civilibus*, &c. Grut. *Temere alias* est in o. s.

Pace contenti fuerunt] Alias enim dominatio, vel saltem vindicta, peti solet. *Freinsh.*

LIBER IV.

CAP. 1 Bellum Catilinarium scribunt fere omnes. Ep. Liv. 102. et 103. Item Sall. Appian. Civ. lib. 2. p. 428. Plut. in Vitis Syllæ, Ciceronis, Cæsaris. Val. M. 5, 8, 5. et 5, 1. 5, 11. August. Civ. 1, 5, 2, 23. Oros. 6, 6. Extant quatuor Ciceronis Invectivarum in L. Catilinam libri, quibus rcm totam simul, et eleganter, complexus est. Meminit Euseb. Lib. Temp. et Plin. 7, 28. Juv. Sat. 10. Gestum est autem bellum hoc anno 689. ab U. C. auctore Entropio, 6, 4. Sed videtur legend. 699. Depravatus est numerus annorum ap. Oros. 799. pro 699. Plin. 9, 33. dicit, Ciceronem fuisse Cos. A. U. C. 700. in cujus consulatu hæc gesta sunt. *Camers.* Pighius in Anual. Ciceronis consulationem refert ad A. U. C. 690. *Freinsh.*

§. 1 *Catilinam*] Continuat ista cum præced. v. e. item Pal. 3. recte; neque enim hinc commodè liber novus auspicandus. *Grut.* Hoc caput Ryck.

et multi alii libri rejiciunt in præcedentem librum, et merito. *Græv.* Continuat etiam cum præced. liber Duisb.

Luxuria primum, tum hinc conflata egestas] Plautus in pr. Trinummii fabulæ, facit 'Luxuriam inopiæ matrem.' Hinc Cland. in Ruffin. 1, 35. 'Et luxus populator opum, cui semper adhærens Infelix humili gressu comitatur egestas.' *Camers.* Adde supr. 3, 12, 8. et 3, 12, 12. et omnino Sallustium, hujus Catilinarie libro, loco non uno, sed nominatim 18, 2. item Heraldum, ad Martial. 3, 10, 3. *Freinsh.* 'Egestas rei familiaris' etiam Suet. Vit. VII. 'Inopia rei familiaris' Sall. Cat. v. 'Penuria rei familiaris' Decl. in Sall.

Sinuit occasio] Vide supr. 3, 5, 4. et 3, 6, 1. Idem dicit Sall. Cat. 16, 6. 'In Italia nullus exercitus: Cn. Pompeius in extremis terris bellum gerebat.' Et hic est morbus magno-

rum imperiorum, ut late diffusa non ubique æqualiter regi possint: vide quæ notamus inf. 4, 12, 29. *Freinsh.*

§. 2 *Consules trucidare*] *Ryck. consule trucidare: leg. consulem trucidare.* Solum enim Ciceronem e medio tollere decreverat Catilina. Antonius dicebatur clam ejus consiliis favere. *Græv.* Observat Perizonius eod. modo scriptum esse in *Epit. Liv. cii.* Catilina 'conjuravit de cæde Consul et Senatus.' Videntur rem augere more oratorio: quemadmodum Cicero in Catilinariis sæpe dicit, Catilinam totum Senatum neci destinasse. Catilina quidem etiam ante biennium decreverat Cottam et Torquatum Coss. interficere, de qua conjuratione agit Sall. Cat. xvi. sed Florus hic ea exsequitur, quæ in consulatum Ciceronis inciderunt.

Quæ omnia] Me iudice, omnibus libris adstipulantibus, istæ duæ voces expungendæ, et ita locus concipiendus: *Senatum confodere, Consules trucidare, distringere incendiis urbem, diripere ærarium, totam denique remp. funditus tollere, et quidquid nec Hannibal videretur optasse, quibus (o nefas!) sociis aggressus est?* non habent enim illa, quo referantur, si duas illas, quas sustulimus, λέξεις suo loco manere sinas. *Salm. Videretur optasse, quibus (o nefas!) sociis*] Sic v. e. sic Pall. o. et proxime his seqq. edd. quibus *id nefas sociis*: nam Vineti: *videtur optasse. Quæ omnia quibus (o nefas!) sociis*: satis licenter, si præter libros. *Gruterus.* Præter istos autem socios quos numerat Florus, 'erant complures paullo occultius consilii hujus participes nobiles; quos magis dominationis spes hortabatur, quam inopia, aut alia necessitudo.' Sall. Cat. 17. 6. ut nominatim 'M. Crassus' eod. l. item 'Cæsar.' Plut. Cæsare, cap. 11. *Freinsh.* Nusquam ante Vinetum inveni quæ omnia. Ea addita sunt ab illis, qui putabant, 'Senatum confodere,' et quæ sequun-

tur, conjungenda esse cum superioribus, et periodum cum verbo 'optasse' finiri.

§. 3 *Antonii*] *Antronii*, eorundem omnium librorum consensus facit, ut magis probem. *Antronios* habuisse illam conjurationem, omnibus eruditis notum est: sed et cum *Antonios* eam habuisse nemini dubium sit, fortasse legend. *Antonii, Antronii, Vargunteii*, &c. *Salm. Autronii*] Sic clare Pal. 1. ac 2. [et q. Mss. Vineti] non ut in hunc diem vulgati, *Antonii*. *Gruterus.* Vide de hoc Cic. pro Sylla. *Freinsh.* Amstelodamenses hic in annotatione *Salmasii Antronii* et *Antonios* mutarunt in *Autronii* et *Autronios*; credo, quod videbant *Gruterum* scribere in Pall. esse *Autronii*. Sed mihi certum est, *Gruterum* scripsisse *Antronii*: nam ita e. Naz. et Pal. post. adnotaverat *Salmasius*, et e quibusdam suis *Vinetus*. Et sic quoque *Regg. Toll. Voss. 1. 3.* et *Fran. Ryckianus Andronii.* Pal. 1. *Antoneii.* Duisb. et o. e. *Antonii.* *Voss. 2. Autronii.* Verum nomen esse *Autronius* dudum e *Fastis*, *Nummis*, et *Mss.* ostenderunt alii ad h. l. ad Sall. Cat. xvii. Cic. pro Syll. i. et *Suet. Cæs. ix.*

Tunc maxime] *N. tunc cum maxime, ἀρχαϊκῶς.* Cum maxime autem est ὅτε μάλιστα. *Glossæ* 'Cum maxime, αὐτόθεν.' *Salm. Cum maxime*] *Sæpius* autem occurrunt exempla hujus depravationis, quæ sollicitè collegit *Zinzerlingius Promulside Critic. Juven. Freinsh. Fran. tñ maxime.* *Primus Freinshemius*, opinor, edidit cum maxime, et post eum *Anna, Grævius*, et *Amst.* Id retinui, quod *Tollius*, qui varietatem scripturæ e libro *Berol.* adposuerat, ita in *Flor. et Magl.* et in *Regg.*, qui eos contulerat, videbatur invenisse. Sed tunc, vel tum cum maxime vix potest esse a cerebro scribarum. Sic crebro *Liv. Lib. xxxiii. c. 9.* 'Tum cum maxime adveniente phalangis parte.' *Id. xl. 13.*

et XLIII. 7. Add. Freinsh. Ind. et supr. II. 16. 3. De gente Sergia, e qua Catilina fuit, Rupert. ad Sall. Cat. v. De reliquis ib. ad c. XVII.

§. 4 *Sanguis humanus*] Recenset hoc Sall. Cat. cap. 22. ita, ut propior videatur non credenti. De more hoc sanguine sancienti fœdera et amicitias, vide omnino Lips. in Tac. 12, 47, 3. ad ejus exempla adde Plut. Poplicola, cap. 6. de Brutis, Aquiliis, et Vitelliis: 'Omnibus visum est, hominis jugulati sanguine libato, et visceribus tactis, magnum et dirum jusjurandum concipere:' et Saxonem Grammat. Hist. Dan. lib. 1. pag. 11. 'Spoliatum nutrice Hadingum grandævus forte quidam, altero orbus oculo, solitarium miseratus, Lisero cuidam piratæ, solenni pactionis jure conciliat. Siquidem icturi fœdus veteres, vestigia sua mutui sanguinis aspersione perfundere consueverant, amicitiarum pignus alterni cruoris commercio firmaturi.' Solin. cap. 25. de Seythis: 'Haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantum more, sed Medorum quoque usitata disciplina.' Freinsh. Alii hoc de Catilinæ sociis pro certo tradiderunt. Vid. Rupert. et al. ad Sall. l. d. De more fœdera sanguine sancienti multa Schott. III. Obs. 10. et Elmenh. ad Min. Fel. c. xxx. 'Circumferre' proprium est in hac re, de qua Florus agit, verbum. Sic Sall. l. d. Liv. XXVI. 13. Curt. VII. 4. Petron. cap. L. Add. Heins. ib. LXVII. ad ejus emendationem in Petronio stabilendam facit, quod hic in Florent. quoque legitur *circulatam*. Græci eodem modo περιφέρω dicunt.

Propter quod biberunt] Nihil mutamus: libri quidam, *biberetur*: non etiam male. Salm. Ita duo Pall. Scelus, propter quod bibebant sanguinem humanum, erat eversio Reip.

§. 5 *Ciceronem*] Pro Ciceronis gestis lege quæ scribit Plinius, 7, 30. Ob id factum Cicero 'Pater Patriæ'

a Catone Uticensi primum appellatus est. Plin. ib. Plut. Cic. cap. 31. Juv. 8, 244. Lucan. 7, 62. *Camers*.

Antonium] Hic tamen parum ad opprimendum Catilinam contulisse legitur: immo pactione provinciæ vix persuasum a Cicerone, ut cum Rep. sentiret; nec ipsum adeo pugnasse in hostes, sed bellum id per Petreium, legatum suum, confecisse. Hæc ex Cic. passim, et Sall. Freinsh.

Alter industria] Pertinet huc quod ipse Cicero dixit, Off. 1, 22. 'Parvi sunt foris arma, nisi sit consilium domi:' qua de re videndus late Lips. Polit. 3, 3. et 5, 2. *Idem*.

§. 6 *Sed in patriciis innocens*] Consultius mihi, puto, fuisset, hunc locum tacite præterire, quam ad scopulum offendere, quem nemo adhuc sine periculo prætervectus est: priores edd. *parricidii innocens*: δ μακαρίτης Lipsius (II. Elect. 19.) *patriciis innocens* in veteribus libris legerat; ex quo ipse divinarat, *patriciis innocentius*. In Naz. omnium optimo correctum est, *sed patricius innocens*: legebam aliquando, *patriciis innotescens*. Vilissimum, inquit, scortum Fulvia, sed quam patricii frequentarent: ita ut ex ea consuetudine, quam cum illa patricii et nobiles habebant, etiam de conjuratione, quam illi moliebantur, audiverit et indicaverit: an aliud aliquid lateat, nescio: mihi sane non placet, *patriciis innocentius*, et quidquid aliis placuit comminisci. Salm. *Parricidii innocens*] Lectionem, quæ inter omnes sensum et explicationem commodissimam habebat, jamque pluribus editionibus inserta erat, amplexus sum. Nam ex diversa scriptura, ut astat fieri, diversæ etiam conjecturæ nactæ sunt: alii enim, *patriciis innocentius*: alii, *quæ patriciis innocens*: alii, *patricius innocius* legunt: quibus omnibus una hæc ratio facile obstiterit, quod ipsa Fulvia nobilis fuerit. Sall. Cat. 23, 3. 'Erat ei cum Fulvia, muliere nobili, stupri vetus consuetudo.' Ea

autem, quam ponimus, lectio ita commode potest explicari: Ut Fulvia quidem vile scortum et infamis vitæ fuerit, innocens tamen parricidii. 'Parricidium' enim vocari senatus cædem consulumque, immo ipsius patriæ subversionem, quæ omnia peracturus erat Catilina, multis auctorum locis adstrui possit: quorum pauca in indicem transscripsimus. Nescio quid sibi velit nostra vetus, *patricii nominis*: quæ utique non contemnenda est lectio; valeret enim: Scortum quidem vulgare fuisse, sed gente patriciam: priori tamen adquiescimus. *Freinsh. Parricidii innocens*] *Ryck. parricidiis innocens*. Al. *patriciis innocens*. Nilil moveo. Naz. qui præ se fert *sed patricius innocens*, N. Heinsio persuasit Florum dedisse: *sed præ patriciis suis innocens*, h. sensu: Vilissimum quidem scortum fuisse Fulviam, sed multo viliores et sceleratiores fuisse patricios, quibus se prostituerebat. Sin hoc displiceat, malebat scribi, propius insistendo vestigiis veterum cod. *sed patricii uasi innocens*. 'Patricium nefas' vocat hanc conjurationem Severus in Carinine ap. Sen. patrem de Morte Ciceronis. *Græv. Pall. Reg. F, Flor. Edd. B. S. et J. sed patriciis innocens*, et sic *Reg. Q*, et *Magl.* nisi quod in iis est *ignocens*. *Berol. Duisb. et v. e. sed in patriciis innocens*. *Fran. sed patricius ignoscens*. *Voss. 1. 2. ut Naz. sed pr. innocens*. *Voss. 3. sed patricidiis innocens*. *Patricii nominis* etiam in *Ed. P.* et in *Badiana* ap. *G. Voss. ad h. l. Ap. Aldum* primum invenio *parricidii innocens*. Et sic deinde alii usque ad *Grut.* qui e v. e. maluit *in patriciis innocens*. *Freinsh.* revocavit lectionem *Ed. Ald.* eumque postea omnes, quos vidi, sequuti sunt. *Grut.* tamen conjiciebat *præ patriciis innocens*. *Is. Voss.* scripserat *patricii sanguinis*, addito loco *Persii 1. S. 75.* 'Vos, o patricius sanguis.' Sed gens Fulvia non erat patricia. Tollius putabat con-

jecturam *Lipsii* confirmari posse e verbis *Cic. 11. Cat. 12.* 'Gladiatores meliore animo sunt, quam pars patriciorum:' quæ mihi eam non multum videntur juvare. *Perizonius* exemplari suo adscripserat lectionem *Ald.* et locum *Flori 11. 6. 8.* Eadem etiam videtur placuisse *Schultingio* ad *Sen. Controv. xxvii.* in fin. et rursus probatur *Grævio* ad *Cic. x. ad Att. 10.* Unde minus dubitavi eam post *Freinsh.* *Græv.* aliosque recipere: quum et commodum sensum habeat, et non multum a scriptura Cod. *Ryck.* et *Voss. 3.* recedat. Neque tamen id fecissem, si libri scripti inter se consentirent. *Gerh. Vossius* hic quoque observarat, 'Fulviam' a *Sarisberiensi vi. 25.* vocari 'Juliam.' Hoc descripsit *Sarisberiensis* e l. 8. *D. ad Leg. Jul. Majestat.* ubi vulgo perperam editur: 'Conjuracionem denique *Sergii Catilinæ Julia* mulier detexit, et *Marcum Tullium Consulem* judicium [*Sarisber. in judicium*] ejus instruxit.' *Colerum* erroris arguentem *Papinianum*, qui d. l. 8. scribat *Fulviam* *Ciceroni* Consuli detexisse conjurationem *Catilinæ*, nodum in scirpo quærere, et ipsum falli, ostendit *Wass. ad Sall. Cat. xxiv.*

§. 7 *Tum Consul*] Corrupta sunt et hæc, ut nemo non videt: vetus nostra editio: *Consul habito senatu in præsentem parricidium reum Cicero peroravit*: scripserim: *habito senatu in præsentem purricidum Cicero peroravit*. Nam quæ supersunt, non videntur Auctoris. De re passim *Cicero. Freinsh. Cicero* videtur hic ex glossa irrepsisse, aut saltem alieno loco poni, sicut ante irrepsit *in præsentem parricidam*, quod merito delevit *Freinsh. Græv. E Regg.* hic nihil adnotatum erat ad *Ed. Grævii*, in qua non leguntur verba *in præsentem parricidam*, negligentia, ut puto, conferentis. Neque enim credo in iis aliter legi, quam in ceteris o. s. et e. v. nec non *Vinet. Plant. et Grut.* in quibus est, *in præsentem*

parricidam in præsentem reum. Nec quidquam varietatis hic inveni, præterquam in Ryck. *et in præsentem reum*, et in Voss. 3. *et præsentem.* Edd. B. S. P. A. et Hervagiana Camertis *in præsentem parricidam reum.* Apertum est alterum horum esse a glossa, et Cicero quoque merito suspectum est, de quo tamen vid. Wopkens. *Adversar.* in Min. Fel. Obs. Misc. Vol. x. p. 22. Heinsius et Perizonius itidem deleverant *in præsentem parricidam.* Sed non intelligo, cur hæc magis debeant deleri, quam *in præsentem reum*, quæ tollenda judicarunt, qui Ed. Junt. curaverunt; in ea enim est *in præsentem parricidam*, omissis ceteris. Freinsh. Græv. et alii contra solum ediderunt *in præsentem reum.* Mihi religio fuit conjecturas admittere, et malui eos sequi, qui scripturam librorum vett. quamquam corruptam, exhibendam putaverunt. Cicero etiam Perizonio ejiciendum videbatur. Aldus hoc sua auctoritate, credo, conjunxerat cum 'Consul: Tum Consul Cicero.'

Seque, palam professo] Sic omnino distinguunt, qui sensum salvum velint: nam illud 'seque' refertur ad 'restincturum': *professo* ponitur adverbialiter, quod usitatissimum est auctoribus: multa ejus generis exempla in indice Taciti notavimus: aliqua etiam in Justiniano, voce *Cognito*, &c. Freinsh. Anna doctissima recte hunc locum depravatam esse observavit. Verrum non *professo*, sed *palam* delend. censeo, legendumque: *seque ex professo incendium suum restincturum ruina minaretur.* Suet. Vespas. 'Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed pœne ex professo sollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, nec seponere, ac ne minore quidem honore habere sustinuit.' 'Pœne ex professo' est, pœne palam. Sic 'Professus Græciæ Dux' ap. Justin. est, qui palam ducatum Græciæ suscepit. 'Profes-

sa mortis via' ap. Phædrum. *Palam* est τὸν *ex professo* interpretatio, quæ ex margine irrepsit. Malebat tamen N. Heins. *seque palam et e professo.* J.F. Gronov. conjiciebat, *seque palam professus incendium suum restincturum minaretur*: palam professus est se restincturum, palam dixit. Græv. Etiam Vossii, Dionys. ad h. l. et Ger. ad Vell. II. 35. legunt *palam professus*, quod hic ita exponit: Catilinam eo ipso se hostem professum palam, quod hoc in Senatu minabatur. Et hoc probat Rupertus: nec quidquam magnopere video, cur improbari debeat, quum et confirmetur a Reg. Q, in quo est *palam professus*. Cl. Burmannus ad Petron. c. cxiii. adnotat Dausqueium ad Q. Calabr. III. p. 180. *se professo* habere pro ablativis absolutis loco nominativorum positus. Posent, si opus esset, plura id genus proferri. Sed non puto verba Florii accipienda esse.

Incendium suum restincturum ruina] Eadem Sall. Cat. 31, 10. Cicero pro Muræna, cap. 25. Val. M. 9, 11, 3. Respexit huc, ut opinor, Seneca Tragædus, cum Medeam suam ita faceret loqui in cognomine fabula, vs. 427. 'Sola est quies, Mecum ruina cuncta si video obruta.' Sic ap. Plut. Dione, cap. 55. 'Dionysius ruentem tyrannidem intendit in ruinis urbis funerare.' Pulcre Vell. 2, 91, 4. 'Quippe ita se mores habent, ut publica quisque ruina malit occidere, quam sua proteri, et idem passurus minus conspici.' Freinsh. Vossius ad Vell. l. d. hæc videtur interpretari de incendio, quod Catilina Urbi parabat. Sed, si Valerium M. sequimur, sententia Catilinæ hæc erat, se conjurationis suæ et belli, quod moliebatur, non facturum finem, nisi cum ruina et interitu vel totius Reipublicæ, vel certe inimicorum suorum. Ita enim scribit Valerius: 'Catilina in Senatu, M. Cicerone incendium ab ipso excitatum [hoc Florus dicit *suum*] dicen-

te : Sentio, inquit, et quidem illud, si aqua non potero, ruina exstingnam.' 'Incendium' pro seditionibus, conjurationibus, et bellis, malisque, quibus per ea involvitur Respubl. obvi-um est. Flor. iii. 17. 2. 'Tantum conflavit incendium.' Et Cic. iv. Fam. 13. de conjuratione Catilinæ : 'Quibus nos olim adiutoribus illud incendium exstinxisimus.' Florus porro in hac re narranda Sallustium sequitur, qui Cat. xxxi. auctor est, Catilinam hoc minatum, quum Cicero in Senatu luculenta oratione, quæ est prima in Catilinam, in eum invectus fuisset. Sed Cicero ipse pro Mur. xxv. refert, Catilinam, paucis ante diebus, quam ipse in Senatu conjurationem illius patefaceret, Catoni judicium minitanti ac denunciante dixisse : 'Si quod esset in suas fortunas incendium excitatum, id se non aqua, sed ruina restincturum.' In quo etiam alia sententia est; hæc nimirum : Si quis se judicio publico accusare, eaque re periculum fortunæ suis conflare vellet, se id cum interitu Reipubl. propulsare conaturum. Nam 'incendium,' 'flamma,' et 'conflagrare' etiam de condemnatione judicii publici dicuntur. Vid. Gronov. Diatr. ad Stat. cap. xxxiii. Sallustium nonnihil dissentire a Cicerone monent Camerar. et Manut. ad Cic. l. d. doctiss. Wass. vel Sallustium memoria lapsus, vel Catilinam bis idem dixisse, sed hoc potius, quam illud, putat. Sane grave est Sallustium erroris accusare. Nec tamen ullum est certum argumentum Catilinam hoc rursus dixisse, quo die Cicero in eum in Senatu invectus est. Ante illum diem hoc ab eo dictum certum est. Nam non potest fides derogari Ciceroni, qui omnibus his rebus non interfuit solum, sed præfuit. Est autem in his, ut Camera-rius adnotat, metaphora a magnis incendiis, quæ, quum aqua exstingui non possunt, ædium proximarum ruina opprimuntur. Paulo post Be-

rol. Duisb. et v. e. *Mallio*, ut multi Mss. Sallustii et Ciceronis. Vid. Ci-accon. ad Sall. Cat. xxix. et Popm. ib. xxx. Lips. ii. Var. Lect. 3. et Manut. ad Cic. i. Cat. III.

§. 8 *Sibi vaticinans*] Sall. Cat. 47, 4. dicebat, 'ex libris Sibyllinis, regnum Romæ tribus Corneliis portendi : Cinnam atque Syllam antea ; se tertium esse, cui fatum foret urbis potiri.' Idem Cicero, in Cat. 3, 4. Ceterum multos in præcipitum impulerunt similia vaticiniorum interpretamenta : ut hoc loco tutissimum sit illud : 'Memento diffidere.' Sic Judæos ap. Tac. H. 5, 13, 4. decepti illud oraculum, 'eo tempore Judæa profectos rerum potituros.' *Freinsh.* 'Familiam' pro gente dicit Florus. Non enim tribus Lentulis, sed tribus Corneliis regnum Romæ vaticinata fuerat Sibylla. Sic Liv. vi. 40. 'Claudia familia,' quam paulo ante dixerat 'Claudiam gentem.' C. Nep. Attici xviii. 'Junia familia.' Add. Lips. et Voss. ad Vell. ii. 35. 'Vaticinans' potest esse, vaticinationem Sibyllæ falso ad se trahens, falsa et inani spe illius se pascens, ut 'ariolari' ap. Terent. Adelph. ii. 1. 48. et 'vaticinari,' pro, errare, delirare, ap. Cic. Vid. Manut. ad Cic. ii. Ep. Fam. 16. et pro Sext. x.

§. 9 *Alterā proditione*] Prius enim patriæ proditor erat, conjurando cum hostibus ejus; mox ipsorum, cum quibus conjuraverat. An 'altera proditio' dicitur, quia prior fuerat a Fulvia? *Freinsh.* Posterius recte probant Ryckius et Perizonius. Ryck. *nisi et altera*. Libri Vineti et Fran. *Volturcii*, ut in Sallustio. *Iisset* in Berol. Duisb. Fran. et vett. edd. est *isset* : in Ryck. male *in esset*. Et quod Voss. 3. et edd. quæ primam proxime sequutæ sunt, ante *isset* habent, non est in Mss. nec requiritur. Videtur tamen hic aliquid scabri esse : nam in seqq. nihil est, quo referri possit 'contentus.' Si quis putet suppressum esse *fuit*, a voce 'legatis' nova

periodus inchoanda est. Florus dicit *furor isset ultra Alpes*, ut Cic. iv. Cat. 3. 'Malum transcendit Alpes.'

§. 10 *Cæsar*] Ejus, et Catonis, contrariæ Orationes extant in Sallustii Catilinaria, cap. LI. et LII. *Freinsh.*

§. 11 *Quamvis*] Offendit me ista oppositio, *Quamvis*, et *tamen*, quorum alternitrum sæpius intrudi solet auctoribus, cum uno posito utroque intelligatur: malim, *Parte conjurationis oppressa, tamen*, &c. magis Floriane. *Idem.* Alios quoque ita ponere 'tamen,' quasi in priore membro esset 'quamvis,' vel 'etsi,' docet Gronov. ad Liv. xxiii. 19. et xxxvii. 25. Sed quum hic omnes libri habeant *Quamvis*, firmior suspicio est *tamen* esse a correctoribus, eo quod id a Reg. F et Magl. abest. Et sic sæpe ap. optimos Scriptores. Cic. i. Off. 22. 'Quamvis enim Themistocles jure laudetur, et sit ejus nomen, quam Solonis, illustrius . . . non minus præclarum hoc, quam illud, judicandum est.' Liv. xxvii. 39. 'Etsi ea æstate transiturum in Italiam fratrem crediderat . . . haudquaquam tam facilem maturumque transitum expectabat.' Ov. i. Amor. 15. 14. 'Quamvis ingenio non valet, arte valet.' In Liv. xxi. 20. et xxv. 35. hoc fulcrum itidem a sciolis intrusum auctoribus Mss. abstulit Gronovius.

Ab Etruria] Sic leg. ap. L. Ampellum, ubi male: 'In Appulia debellatus est.' *Freinsh.*

§. 12 *Quem quis in pugnando*] Palatinus, *quisque*: quodque etiam illæ edd. retinebant, quæ Vinetianam præcesserunt: *quis* tamen libri meliores agnoscunt. *Salm.* Non aliter v. c. et Mss. Vineti: editi *Quem quisque in pugn.* quomodo quidem Pal. 3. sed duo priores alterum tñtantur. Ceterum tota isthæc periodus, ut et pars sequentis, vel adsuta est Auctori nostro ab aliquo scriba, aut Auctor ipse eam mutuo sumpsit a

Sallustio: totidem sane verbis conspicitur in ejus Catil. cap. 61. quod miror nemini hactenus visum notatumque. *Grut.* Ad hanc autem formam locutos plures notavit Berneggerus, ad Justin. 9, 3, 10. quibus adde Nostrum supra, 1, 18, 17. Curt. 3, 11, 9. Guntherum Ligur. 9, 359. et antiquissimum omnium Plautum, Amphitr. 1, 1. Arrian. fin. lib. 11. *Freinsh.* *Quisque* e scriptis solus Pal. 3. ap. *Grut.* (in exemplari Salmasii l.) habet, nec in editis inveni ante Vinet. et Marneff. In Sallustio tamen est, 'Quem quisque vivus pugnando locum ceperat:' ubi *vivus* non injuria suspectum est cl. Wass. nec erat in vet. scripto, quem cum editis contuli. Est autem verosimilius hæc a Floro ipso e Sall. descripta, quam a scribis adsuta esse. Alioqui enim verba illa 'pulcherrima morte, si pro patria sic concidisset,' quæ a Floro esse neminem dubitaturum arbitror, cum superioribus non optime cohærerent. Sed quod neminem prælio superfluisse dicit, id parum credibile est. Sallustius neque in prælio neque in fuga quemquam civem ingenuum captum scribit. Hoc Florus non recte interpretatur: Eos, qui Catilinam sequebantur, prælio illo omnes ad unum fuisse cæsos.

CAP. 2 Bellum Civile inter Cæsarem, et Pompeium, scribunt imprimis Cæsar ipse, tribus libris; Epit. Liv. 109. et seqq. Plut. Cæsare, et Pompeio; Appian. Civ. lib. 2. copiose August. Civ. 3, 30. Auctor de Vir. Ill. cap. ult. Eutrop. 6. Oros. 6, 15. &c. Val. M. 1, 5, 6. 1, 6, 12, et 13. 4, 5, 5, et 6. 4, 6, 4. 5, 1, 10. Agell. 15, 18. Lucan. Plin. 7, 25, et 26. *Camers.*

§. 1 *Pene toto orbe pacato*] Idem Petronius, Satyrico, sed magis poetice: 'Orbem jam totum victor Romanus habebat.' *Freinsh.* Ryck. *Jam pene orbe pacato.* Mox ex eodem recipi, *quam ut ullis externis viribus opprimi posset.* Nam sic in omnibus libris

extare Salmasius auctor est. Cur pro eo supposuerint editores *extingui* equidem nescio. Græv.

Externis viribus extingui posset] Libri omnes, *opprimi*. Salm. Sic Petilius, ap. Tac. H. 4, 74, 9. de sui temporis imperio: 'Octingentorum annorum fortuna disciplinaque compages hæc coaluit: quæ convelli sine exitio convellentium non potest.' Sed accidit hic, quod solet magnis imperiis: 'Nulla' enim (verba sunt Annib. ap. Liv. 30, 44, 6.) 'magna civitas diu quiescere potest: si foris hostem non habet, domi invenit.' Sed talia late et eleganter prosequitur, in Disputatione de Monarchia Universali, supra citatus Marcus a Rechligen. Freinsh. *Extingui* habent Voss. *opprimi* ceteri o. s. et v. e. Post eam omnes, quas vidi, habent *extingui*, usque ad Græv. qui recte revocavit *opprimi*. In Fran. non erat *Romanus*: et potest melius abesse, quam *toto*. A Voss. 2. abest nullis.

Invidens fortuna] Adde supr. 1, 13, 1. Freinsh.

§. 2 *Intra urbem se præcluserat*] Nihil verius est illa lectione, quam pridem excogitaverat Vir summus Gruterus noster, *præcluserat*: ita omnino scripsit Annæus. *Cinnanaquerabies intra urbem præcluserat, quasi experiretur*: 'experiri,' 'præcludere,' 'tentare,' verba sunt τῶν ποπειρῶν ἀληθειῶν aut καθαφδικῶν, a quibus metaphora ducta est. Carent libri veteres pronomine *se*: *præcluserat* tamen retinent: pro quo *præcluserat* verum est. Salm. *Præcluserat*] Utitur hoc verbo Noster supr. 3, 22. 6. ubi tamen *proluderent*: sed perinde est; eadem enim utriusque verbi significatio. Sic ap. Virg. Æn. 12, 106. ex Georg. 3, 234. repetitum: 'Sparsa ad pugnam proludit arena.' Ubi Servius: *Ad pugnam proludit*, præmeditatur. Rutil. Itin. 1, 257. 'Ut solet excussis pugnam præcludere glebis.' Cic. Divin. in Q. Cæcil. cap. 14, f. et de Orat. 2, 80.

de exordiis: 'Ejusmodi illa prolusio debet esse, non ut Samnitum, qui vibrant hastas ante pugnam, quibus in pugnando nihil utuntur; sed ut ipsis sententiis quibus proluserunt, vel pugnare possint. Sin mecum in hac prolusione nihil fueris, [id est, præmeditatione certaminis,] quem te in ipsa pugna cum acerrimo adversario fore putemus?' Sen. Nat. Q. 3, 28. ad inundationes transfert. De prolusioibus gladiatoris quædam annotat Lips. Saturn. 2, 19. quæ ad pleniorum huius loci intellectum faciunt. 'Præsudare' legitur ap. Statium, princ. lib. vi. Porro cum h. l. cf. quod scripsit supr. 3, 21, 3. Freinsh. Naz. Regz. Voss. 2. Edd. vett. excepta prima, *præcluserat*, pro quo Voss. 3. *perculserat*, sine pronomine. Abest id etiam a Ryck. et Berol. quorum ille habet *pluserat*, hic, *proluserat*. Ceteri scripti et v. e. *se præcluserat*, et Fran. corrupte insuper *præcluserat*. Retinui *proluserat*, quod Grævius et post eum Amst. ediderant; cum quia ita videbatur in libro Berol. esse, tum quia in optimis quibusque codd. *procludere*, non *præcludere*, scribi testantur Gronov. ad Sen. Herc. F. vs. 222. et Heins. ad Ovid. A. Am. iii. 515. Et sic libri Flori supr. iii. 22. 6. et in Cic. Divinat. in Cæcil. xiv. *prolusio*, non *prælusio*. Est autem sententia Flori: Rabiem Marii et Cinnæ, quæ intra Urbem substituerat, fuisse quasi præparationem quamdam, et primum experimentum bellorum civilium, ut prousiones gladiatorum legitimi certaminis. Menardus ad Cic. l. d. itidem, ut hic Salmasius, scribit translatum esse a Musicis, qui auditoribus ante legitimum carmen pauca artis suæ præludia ingerunt. Sed tamen plerumque cum verbis 'procludere' et 'prolusio' mentio armorum et certaminis coniungitur. Unde non minus recte dici potest hoc genus loquendi a prolusioibus gladiatorum sumtum esse: quam-

quam non intercedo, si quis cum Barth. ad Rutil. ab exercitationibus campestribus tironum apud Romanos esse malit. Fran. et v. e. non recte *Sillanaque rabies*.

§. 3 *Et inflammatione*] Malim, aut *inflammat.*; nec enim ista miscentur. 'Nam id quoque inprimis est custodiendum, ut quo ex genere cœperis translationis, hoc [quoque] desinas. Multi enim cum initium a tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt.' Quintil. 8, 6. p. 130. k. *Freinsh.* Non bene duæ contrariæ tanquam amicæ et ejusdem generis res copulantur. Regio quam diluvium obruit, non inflammatione corripitur. Florum scripsisse puto, *quodam quasi diluvio aut inflammatione corripuit*. Aludit ad veterum Philosophorum sententiam, quorum multi credebant certis seculorum periodis orbem istum aut undis obrui, aut incendio quodam universali exuri: dein post decursum aliquot ævorum novos homines novæque animalia e terra prorpere. Nota hæc sunt iis, qui Aristotelem triverunt, veteresque alios Philosophos. *Græv.* Aut etiam Ryck. et Perizon. legebant: nec sine ratione. Scripti nihil variant, nisi quod in Reg. Q pro *et* est *ac*. Mox Duisb. et v. e. *ac nec sociale quidem*: perperam. Vid. II. 5. 3. Fran. quoque *nec*, sed in eo non erat *ac*.

§. 4 *Ex omnibus, et plusquam bellum*] Pal. vetus, *ex omnibus gentibus, et plusquam civile bellum*: *gentibus* illud falsum est: *civile* posset locum habere, nisi *ἐμφατικώτερον* esset et *plusquam bellum*. Salm. Respexisse videtur Auctor, cum hæc scriberet, Lucanum prince. Pharsal. qui 'plusquam civilia bella' se canere dicit. Ex quo, an Nostro, desumpsit hoc, belloque Artaxerxis et Cyri attribuit, Orosius, 2, 18. et ex eo Adonis Chronic. sub anno 4486. 'Bellum civile, et plusquam civile, apud Persas gestum.' *Freinsh.* Palatinus, notante Salmasio, *commune*

ex omnibus gentibus: quam lectionem immerito a Salmasio damnari existimat N. Heinsius, quia tot gentes huic bello interfuerint, quas et paullo post recenseat ipse Florus, ac longo ordine Lucanus in descriptione pugnae Pharsalicæ. *Græv.*

Et plusquam bellum] Non hoc bellum fuit crudelius et sævius, quam alia bella civilia; sed plures gentes implicavit, et in Europa, Asia, et Africa fuit gestum. Ideoque dubitat Florus quo nomine appellet, num civile, num sociale, num externum, et addit commune quoddam fuisse ex omnibus bellis, et *plusquam civile*. Sic enim legendum censet Lipsius, ut hæc hauserit ex Lucano Florus, ut multa alia. Sed non recedendum a vulgata, quæ ex libris bonis est deprompta. 'Ex omnibus' nimirum bellis, civilibus, socialibus, externis, sed commune ex omnibus, non tam bellum vocandum, quam immanitas quædam et vastitas orbis terrarum. *Græv.* *Gentium* habet solus Pal. 1. *civile* etiam Magl. sed adscriptum. Id etiam hic rejiciebant Perizon. et Gronov. IV. Obs. 5. qui ostendit aliam esse sententiam verborum Flori, aliam Lucani. Nec est, cur huc vel *gentibus*, vel *civile* inferciatur. Sententia verborum hæc est: Quum alia bella vel civilia, vel socialia, vel externa sint, hoc commune quoddam et mistum ex omnibus: et quum aliorum bellorum vastatio unius fere vel paucarum gentium ac regionum finibus contineri ac circumscribi soleat; hoc universalis quædam vastitas fuit, et inflammationis aut diluvii instar omnes gentes terrasque corripuit et adflixit.

§. 5 *In partibus*] Supr. III. 14. 4. 'Tribuni in partibus.' Senatus tamen, qui pæne totus Pompeium sequebatur, videri volebat 'Non Magni partes, sed Magnum in partibus esse: ut e Lucano v. 14. Gronovius ad Stat. Diatr. c. xxxi. Sed vere Seneca Ep. civ. ap. Rupert. ad h. l. distinguit

Cæsaris et Pompeii partes a partibus Reipublicæ. Add. eumd. Ep. xcv. Anna et Tullius delent ejus post 'duces.' Non desiderarem, si abesset a scriptis. Celsus quoque id non videtur in suis exemplaribus habuisse. Nam p. 154. hæc verba ita describit: *si belli duces inspicias. Sed belli de suo addidit, quod Florns omiserat, quia paullo ante dixerat 'bellum.'*

Undecim legiones] 'Cum Cæsar esset decem legionibus pugnacissimis subnixus.' Sen. Ep. 104. 40. *Freinsh. Undecim* Celsus cum o. s. et e. Flori.

Tarcondimotus] Libri vett. in hac parte corruptissimi, quorum nullum satis sincerum vidi: pro *Cothius*, aut *Corinthus*, aut *Cointus* exhibent: et omnes aut omnis *Thraciæ*: ut et paulo post, *Italiæ*, non *Ætoliæ*: mendosissime. *Salm.* Lucan. 9, 219. 'Cum Tarchon motus linquendi signa Catonis Sustulit.' Hic ubi primum ab indocto divisus fuit *Tarchondimotus*, in *Tarchon*, et *dimotus*, sciolum quispiam audaculus ex *dimotus*, quod putavit participium a dimoveor, primam syllabam, metri scilicet gratia, erasit: atque sic facta *Tarchon* et *motus* pro *Tarchondimotus*, aut *Tarcondimotus*, sicut invenio scriptum ap. Dion. lib. 41, et 47, et 50, et 54. Hic autem si forte non sit, qui 'Tarcondarius' legitur in Cæsaris Commentariis; est saltem 'Tarcondementus,' in 14. Strabonis; 'Tarcondemus' in Antonio Plutarchi; superioris Ciliciæ regulus, quem Cicero 'fidelissimum socium, amicissimumque pop. Rom.' appellat, in literis ad S. P. Q. R. scriptis: quæ sunt primæ libri quinctidecimi. *Vinetus.* Strabo, lib. xii. habet: 'Castorem Saocondarium, generum Deiotari.' et Cæsar, Civ. 3, 4. 'Tarcundarium Castorem.' *Freinsh.* Mire hic locus scribitur in Ryckiano: *Inde Deiotarus rex Gallatiæ, Ariobarzanes Rex Cappadociæque Ciliciæ Tarebon: Dimotus Corinthus, omnis ratio Cappadociæque Ciliciæ, Macedonia,*

Græciæ, Italiæ, totusque robur trientis. Mendose quidem, sed quia tantum abeunt ab aliorum librorum scriptura, libuit hæc annotare. *Græv.* Vineti et plerique alii libri *Tarchon* (Pal. 2. *Tarcon*) *Dimotus*, quasi hæc essent nomina duorum. *Cotus* in Naz. erat *Cointus*, in Pall. Vinet. et Celso *Corinthus*, in Berol. Duisb. Flor. et v. e. *Cornitus*. In Naz. porro *omnes*, in Pall. Berol. Duisb. et v. e. *omnis*, in Celso *omni*. In Ryck. est *Cicilia Tarchon*; *dimotus Corintus* *os tracie Cappadociæque Cilicie Macedoniae... totiusque*. In Voss. *Corinthus*. Franeq. scriptura quoque plane singularis est: *Thareon. Philimenes, Nicomedes. Orodas atraces attalus aristarcus tigranes pharnax didimotus: chornitus omis tracie*. Scripsi *Tarcondimotus* sublata aspiratione: ut in Cic. xv. Fam. 1. et Dione, e quibus ita in Strabone xiv. p. 676. restituit Casaubonus, et in Lucano post Vinetum Grotius. Erat autem Regulus Ciliciæ, Cotys Thraciæ. Hujus nomen in Græcis Scriptoris semper est *Kórvs, Kórvos*, idemque genitivus est in nummis. Sed Latinos id terminatione suæ linguæ extulisse *Cotus* censent Lambin. et Gebhard. ad C. Nep. Iphicr. ult. et Timoth. i. ubi etiam in nonnullis Mss. et Edd. vett. est *Coti* et *Cotum*; et ap. Cic. in Pison. xxxiv. *Coltho* et *Cotto*. Hic quoque olim scriptum fuisse *Cotus*, vel *Cothus*, iudicio esse videtur, quod, etsi hoc nomen in omnibus libris corruptum est, tamen ubique u literam in ultima syllaba habet. Grævius hic edidit *Cothus*, ubi nihil ex Magl. adnotavit Tollius. Add. Davies. ad Cæs. iii. B. C. 36. Paullo ante Reg. Q. Germanici. Nihil muto. Supr. ii. 6. 'Hispana Carthago,' et 'Pœnus dux.' Deinde *omnis Thraciæ* Pall. Ryck. Voss. 1. 2. Berol. Duisb. Fran. et edd. vett. excepta Ald. Naz. *dilectus*. Scio Viros doctissimos præcipere ita ubique legendum esse, et Festi ac librorum scriptorum auctori.

tatem advocare. Festi testimonium apertum est. Sed in libris scriptis Flori fere ubique inveni *delectus*, nec dubito, quin haud minus sæpe in aliis sit *delectus*, quam *dilectus*. Si tamen omnino scribendum est *dilectus*, aut exterminanda sunt e sermone Latino 'delectus' et 'deligere,' aut docendum est, quando 'dilectus' et 'diligere,' et quando 'delectus' et 'deligere' dicendum sit.

[*Græciæ, Ætoliæ*] Ita primus restituo, suasu v. e. aliæ namque perperam, *Græciæ, Italiæ*, quam lectionem retinent etiam Pall. tres. *Grut. Ætoliæ* etiam Duisb. Voss. 1. 2. Toll. et Celsus.

§. 6 *Quatuor anni*] Cf. sup. 2, 15, 1. Porro, pro *et pro clade, hei pro clade* legit Valens Acidalius ad Vell. 2, 59, 5. *Freinsh.* Perillustris Vir, N. Heinsius, legend. monnit: *quatuor anni, sed pro clade rerum breve tempus.* Græv. Perizon. *Animadv. Hist. c. x. p. 442.* legend. suspicatur *quatuor anni, pro clade r. b. t.* Nec tamen spernit conjecturam Heinsii, quam veram esse mihi persuadeo. Naz. et o. e. v. præter primam, *quatuor annis et.* Hinc adparet *s* male avulsum fuisse a sequenti voce *set*, quod sæpe est in libris vett. pro *sed*. Et sic legendum esse etiam Salmasius e scriptura Naz. in exemplari suo conjecterat. Mox Perizonius l. d. pulchre, non improbante Burmanno ad Ov. xii. M. 68. *si locum et spatium; commissum est intra Italiam.* Si locum et spatium, scil. inspicias; commissum, i. e. initum est, intra Italiam. Sic ii. 15. 2. 'Si quis trium temporum momenta considerat; primo commissum est bellum.' Paulo post Naz. *transiit*, vel *transilivit*: nam Salmasius ita scripserat, ut distingui non posset. Ryck. Berol. Duisb. et edd. vett. *transilivit*. Pall. et Flor. *transivit*.

Inde respexit Asiam, inde Africæ in-

cubuit] Lege, *inde respexit Asiam, Africæ incubuit: postremo; &c.* Salm. Ryck. ut Salm. conjiciebat: *inde respexit Asiam, Africæ incubuit.* Sed N. Heius. malebat *inde respexit Asiam, dein Africæ incubuit.* Græv. E Regg. hic nihil erat ad edit. Grævii, in qua est *inde Africæ.* Et sic Voss. 2. et 3. Ceteri s. fere et edd. vett. usque ad Vinetum omittebant *inde* ante 'Africæ.' Non video quidem ullam satis justam causam, cur huic voci quoque non debeat præponi aliqua particula, quæ superioribus. Sed sequendi fuerunt plerique libri vett.

[*In Hispaniam remigravit*] Semper nobis aliquid exhibent, quod agamus, correctores, qui si sanam haberent mentem, jam dudum studia nostra refrixissent. Cur illi mutarunt, *regyravit*, in *remigravit*? sequenti sunt scilicet iudicium suum: nos nostrum sequemur in restituenda voce, quam temere eiecerant: *regyravit* igitur reponimus: *regyrare* est *περικάμψαι*. Supra dixit, deflectere. 'In Galliam Hispaniamque deflexit:' *περικάμψατο*. Glossæ: 'Regirare, *περικάμψαι*.' Perperam vulgo legitur, *Revitare*, cui non convenit expositio *περικάμψαι*. Quidam Codd. corruptius, *regnavit*. Salm. *Regyravit*] Lectionem hanc ante annos tredecim produximus e cubili editionis principis, non ausi etiam restituere dignitati publicæ; quod nesciremus an et agnoscerent ejus ingenuitatem membranæ calamo depictæ: at enim cum modo repererim in Pal. 1. ac 3. quidni restitatur in integrum, ipsique cedat hactenus vulgatum *remigravit*? quod ne quidem in Pal. 2. in quo *regnavit*. *Grut. Regiravit* etiam alii scripti, *regyravit* Naz. et Voss. 2. *remigravit* Voss. 3. Vid. Græv. ad iii. 3. 2. *Junt. degiravit, d* pro *r*, ut sæpe in aliis.

[*Defecit*] Vid. Ind. Petron. cap. lxxxviii. 'Nolito ergo mirari, si pictura deficit:' et cxi. 'Quoties de-

fecerat positum in monumento lumen renovabat.' Paulo post *quieverunt* Ryck. Toll. Dnib. Fran. et v. e.

§. 8 *Causa tantæ calamitatis*] Has causas eleganter canit Lucanus, 1, 67. 'Fert animus causas tantarum expromere rerum,' &c. Unde has assignat Lucanus causas: Fatum ipsum: nimiam Rom. potentiam: discordem concordiam Pompeii, Crassi, et Cæsaris: Crassi et Juliæ mortem: ducum ipsorum superbiam: et tandem publica Romæ passim vitia. Lege Cæsarem, Appian. Suet. Plut. 'Pulcris stare diu Parcarum lege negatur; Magna repente ruunt, summa cadunt subito.' Claud. Epigr. 23. et Laberius: 'Summum ad gradum,' inquit, 'quum claritatis veneris, consistes ægre, ne citius quam descendas, decidas.' Lucan. 1, 71. 'Summisque negatum Stare diu.' Camers. *Causa tantæ calamitatis*] Merito non probamus veterum excusorum lectionem, *necessitatis*. Naz. hic liber legit, *Causa tantæ calamitatis, eademque omnium felicitas*: cujus auctoritas etsi apud me magna est, tantum tamen non potest me permovere, ut *nimia* expellam, quod maxime mihi retinendum videtur. *Salm.* Reg. Q. contrario vitio, *quæ malorum omnium*.

Nimia felicitas] Adde sup. 3, 12, 7. Acute Ennius ap. Cic. de Fin. Bon. et Mal. 2, 13. 'Nimium boni est, cui nihil est mali.' Sen. de Providentia, 4, 18. 'Cum omnia, quæ modum excesserunt, noceant, periculosissima felicitatis intemperantia est.' Adde Rittershus. in Ligurin. 27. pr. Freinsh.

Metello] A. U. 693. proximo ante consulatum Cæsaris et Bibuli. Asinium Pollionem quoque Historiam belli civilis a consulatu Metelli orsum scribit Horat. II. Carm. 1. Non convenit ibi inter Interpretes, quem Metellum designet Poëta, quum collegam illius, ut hic Florus, non nominet. Sed adsentior cl. Massono in

Vita Horatii ad A. U. 694. Horatium loqui de Metello, qui cum Afranio Cos. fuit. Add. Manut. ad Cic. VII. Fam. 3.

In Pompeianis theatris] Pluralem pro singulari positum adnotat Rupertus. Ceterum dubito an Florus hic peccet in rationem temporum. Nam theatrum Pompeii nondum erat Metello et Afranio Coss. ac demum quinque annis post dedicatum fuit Pompeio II. et Crasso II. Coss. ut constat e Plut. in Pomp. Dion. L. XXXIX. p. 107. Cicer. VII. Fam. 1. et in Pison. XXVII. et ex Ascon. in Argum. Pisonianæ. Ryck. et Pal. 2. *Armenos*. Vid. ad III. 12. 4.

Movet invidiam] Invidia potentiae comes. Hermocrates Syracusanus, ap. Thucyd. 6, 13, 17. 'Si quis partim invidia, partim metu aliquo nostri tenetur: utrique enim sunt obnoxii potentiores.' Sall. Cat. 6, 4. coalescente re Romana, 'sicuti pleraque mortalium habentur, invidia ex opulentia orta est.' Freinsh.

§. 9 *Ob imminutum Cretæ triumphum*] 'Non injuste querens: quippe ornamentum triumphii ejus, captivos duces, Pompeius subduxerat.' Vell. 2, 40, 10. Dio, lib. 36. a princ. Maximum enim triumphorum decus erant imperatores hostium: supr. 3, 10, 26. adeo ut ne feminæ quidem spernerentur; sicut Augustus ducturus fuit Cleopatram, ut inf. 4, 11, 10. dicemus: et Aurelianus Zenobiam duxit, ap. Vopisc. in Vita, cap. 30. Huc respexit Liv. 30, 45, 4. 'Morte substractus spectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriæ, Syphax est.' Idem.

Obliquus] I. e. iniquus, Freinsh. Ind. Sic *obliquus* pro infenso, inimico ap. Stat. III. Theb. 377. 'Respectentque truces obliquo lumine matres:' et IV. Th. 606. 'Dirumque tuens obliqua nepotem.' Sed et *obliquus* idem est quod invidus. Horat. I. Ep.

14. 37. 'Obliquus oculus,' et Ov. II. M. 785. 'Obliquum lumen Invidiæ.' Vid. Cerd. ad Virg. XI. Æn. 337. et Burm. ad Petron. cxiii. Est et alia hujus vocis significatio, quum *obliquum* dicitur, quod non aperte, sed tecte et latenter, ac per figuras fit. Tac. v. A. 2. et 11. 'Oblique perstringere,' et xiv. A. 11. 'Obliqua insectatio.' De hac Serv. ad Virg. l. d. Barth. et Gevart. ad Stat. I. Silv. 2. 27. Sed ea huc non pertinet. Florus 'obliquum' videtur dixisse pro invido. Nam etiam *detractare* et *obstrepere*, quibus hic utitur, de invidis dicuntur. Liv. xxxviii. 49. 'Cæca invidia est, nec quidquam aliud scit, quam detractare virtutes.' Phæd. II. F. 9. 'Si livor obtrectare curam voluerit.' Claud. II. Cons. Stilic. vs. 36. quum Pompeium aliosque invidiæ obnoxios fuisse dixisset, addit: 'Nulli pars æmula defuit umquam, Quæ gravis obstreperet laudes, stimulisque malignis Facta sequebatur, quamvis ingentia, livor.' Et Val. M. viii. 15. 8. 'Quæ in Cn. Pompeium et ampla et nova congesta sunt, hinc assensione favoris, illinc fremitu invidiæ literarum monumentis obstrepuntur.' Sed hoc non convenit iis, quæ de ingenio Catonis Plutarchus, Seneca, et alii scribunt: quo si eum fuisse putavit Florus, non potuit aliud dicere, quam Catonem semper iis infensum fuisse, seque opposuisse, qui potentia sua in libera Republ. inciviliter utebantur. Impediebant autem Metellus, Cato, et Lucullus, ne Pompeii acta in Asia a Senatu confirmarentur. Suet. Cæs. xx. Vell. II. 40. et Appian. II. Civ. p. 432. Naz. *oblicus*, quod facit ad confirmandam emendationem Lipsii in Tac. xiv. A. 11. Ryck. Voss. 3. et edd. vett., excepta prima, *detractare*. Vid. I. 22. 2.

Hinc dolor] Sic trias Palatinorum nostrorum: prius legebatur, *Hic dolor*: quantum intersit, expeditius quis

sentiat, quam etiam exprimat. *Grut.* Verissime idem Heinsius me docuit scribendum esse: *Hunc dolor transversum egit.* J. F. Gronov. tamen malebat: *Hic dolor transversum egit.* Hæc res ei dolori fuit et ad prava consilia capienda perpulit. Mox et pro *vellet tamen auctiores opes* reponendum censebat N. Heins. *vellet tamen auctos honores et opes*, præfatus, Florum culpæ in Crasso, quod cum et dignitate et divitiis floreret, tamen adspiraret ad majora. Non de solis opibus augendis Crassum cogitasse sequentia ostendere: 'Sic igitur Cæsare dignitatem comparare, Crasso augere, Pompeio retinere cupientibus.' Dein ait sibi non arridere *auctiores opes*. Florum potius *ampliores opes* aut *lautiores* fuisse dicturum, si hoc voluisset. *Græv.* *Hinc* etiam Ryck. Regg. Flor. Magl. et Fran. *Hunc* Berol. Duisb. Voss. et v. e. Mallem *Hic*, quod est in o. e. post primam usque ad Freinsh. si confirmarent Mss. Gruteri iudicium improbat Gronov. ad Sen. Herc. Cæt. 395. et utique aliquid inter 'hinc dolor' et 'hic dolor' interesse scribit: sed antiquæ elegantiae esse 'hic dolor,' 'hic pavor,' pro eo, quod vulgus diceret 'hinc,' vel 'ex hac causa dolor,' aut 'pavor.' *Transversi agi* dicuntur, qui adfectibus animi indulgentes a recta via rationis abducuntur, et ad prava consilia capienda impelluntur. Cato ap. Gell. vii. 3. 'Secundæ res lætitia transversum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo.' Sall. Jug. vi. 'Opportunitas etiam mediocres viros spe prædæ transversos agit.' Add. Quintil. Decl. cccxxxviii. et Val. M. vii. 8. 7. Victor. Var. Lect. xxiii. 12. et Burm. ad Petron. Fragm. p. 675.

§. 10 *Auctiores opes*] *Altiores*, duo Pall. vett. minus recte. *Salm.* Sic quoque Regg. Flor. Magl. Fran. Voss. 1. 2. et quidam Vineti: ceteri s. et o.

e. *auctiores*. Hæc etiam ap. alios permutari ostendunt Salm. ad Solin. p. 872. et Vorst. ad Val. M. III. 2. 5. ext. Hic *auctiores* recte præfert Salmasius, et ad Solin. l. d. et p. 934. ampliores, majores exponit. Nec quidquam est in hac phrasi, mea quidem sententia, quo offendi aliquis possit. 'Augere' aliquem 'opibus,' et 'auctus opibus' utique Latina sunt, et 'in lauta et bene aucta parte' esse dicit Terent. Heaut. IV. 5. 50. Cur ergo minus potuit dicere Florus *auctiores opes*, quam Liv. III. 68. 'Re, fortuna, auctior:' IV. 2. 'Auctiorem amplioremque' majestatem, et XXV. 16. 'Quando res Romana in dies melior atque auctior fieret?' Heinsius adscripserat *opes* et *honores* conjungi a Plinio in Paneg. 'Non securitatem, non opes oramus, non honores.' Conjungit etiam Tac. I. A. 2. et haud dubie alii. Sed non ideo necesse est hic inseri 'honores.' Nam 'opum' nomine continentur non solum divitiæ, verum etiam honores, et in universum omnia, quibus quid possumus ac valemus. Vid. Manut. ad Cic. II. Fam. 10. et Perizon. Animadv. Hist. c. VII. Crassus igitur, etsi propter genus ac divitias, adde etiam dignitatem, quod jam ante Consul fuerat, multum poterat in Republ. tamen ampliores 'opes,' i. e. potentiam concupiscebatur. Nam quum quis in Republ. amplas magnasque 'opes' habere, vel adfectare dicitur, id idem est, ac magnam potentiam: ut quum Florus paullo post dicit Pompeio 'Cæsaris opes' suspectas fuisse. Neque hic opus est alio interprete, quam ipso Floro, qui mox Crassum 'dignitatis' augendæ, et omnes pariter 'potentiæ cupidos' fuisse scribit.

Et jam consulatu allevabatur] Repono, *ecce jam et consulatu allevabatur*, ex vet. libris. Salm. Vid. Ind. extat etiam in vet. nostra ed. Freinsh. *Ecce jam et consulatu* Naz. Pal. I. Voss. 2.

et Ryck. Nec abeunt Edd. B. et P. nisi quod ab his abest *et*. Flor. etiam *jam et consulatu*. Fran. etiam *consulatu*. Pal. 2. Magl. Berol. Duisb. Voss. 3. Edd. v. J. et A. *et jam consulatu*. Voss. 1. *et jam et consulatu*. Retinui *ecce* cum Freinsh. Græv. et aliis: quamquam neque hic, neque supr. III. 18. 11. quidquam magnopere elegantiae in hac particula video. *Allevari* Freinshemio in Ind. est, niti, fretum esse, sublevari: Lexicographis, superbire, se efferre. Florus hoc vult: Hæc adjumento fuisse Cæsari, ut supra alios tolli, iisque superior fieri, et aliquid posse in Republ. inciperet. Propert. III. 1. 9. 'Quo me fama levat terra sublimis.' Virg. III. G. 8. 'Tentanda via est, qua me quoque possim Tollere humo.'

§. 11 *Igitur Cæsare*] Vid. Boecler. ad Vell. II. 44. Perizonius conjecebat *Cæsari*. Sic quidem etiam Fran. sed *Cæsare* satis defendi potest. Vid. inf. c. 12. n. 28. Et Perizonius ipse ad h. l. in Schedis scripserat, præcedentibus ablativis sæpe subintelligi dativum, ut hoc cap. §. 55. 'Ultionem tanti viri manibus quærente fortuna causa non defuit.'

§. 12 *Hispaniam, tres maximos exercitus: et jam sic*] Distinguo ac lego: *Hispaniam, tres maximi exercitus, et jam sic*, &c. assentiente Berneccero. Freinsh. Ryck. *jam* non agnoscit. Et sane delendum est, ut ante conjectura ducta vidit Anna politissima. Verum verba quæ præcedunt plus negotii facessunt. Quo enim pertinent, *tres maximos exercitus*? Unde pendent? Quis invasit illos tres exercitus? Nec conjectura doctissimi Freinshemii legentis *tres maximi exercitus, et jam sic*, nodum solvit. Excidit ac copula, quam absorpserat ultima syllaba præcedentis vocis. Scribo: *Galliam Cæsar invadit, Crassus Asiam, Pompeius Hispaniam, ac tres maximos exercitus, et sic orbis imperium societate trium principum occupatur*: ac tres

maximos exercitus scilicet invadunt tres principes. Quod si ne sic complanata tibi videbitur hujus loci asperitas, non reclamabo. Nam nec meis auribus respondet. Videtur potius aut aliquid excidisse, ut *habuere tres maximos exercitus*; aut forte hæc verba irrepserunt ex margine, ex interpretatione magistri, qui ostenderit fuisse tres maximos exercitus, quibus orbis Imperium occuparint triumviri. N. Heins. legebat: *Galliam Cæsar invadit, Crassus Asiam, Pompeius Hispaniam, jam tres maximos exercitus, et sic orbis imperium societate trium principum occupatur*. Existimat enim ultimas tres litteras τοῦ Hispaniam iterandas esse, et mox non suo inculcatas loco inde tollendas. Græv. Jam abest a solo Ryck. idque etiam Perizonius deleverat. In Freinshemii animadversione suspicor prava distinctione peccatum esse, eumque voluisse, *Hispaniam: tres maximi exercitus*. Hoc multo planius est eo, quod vulgatur, et Reg. Q plane habet *maximi*. Heinsius quoque in exemplari suo non *maximos* scripserat, sed *maximi*, et *occupantur*. Scriptura et distinctio Edd. B. et P. *tres maximos exercitus etiam. Sic orbis imperium*, minime placet.

Traxit] I. e. duravit, Freinsh. in Ind. ut in Arnob. II. p. 94. 'ducere.' Satis adparet hanc sententiam esse. Sed desidero auctoritatem aliorum, qui similiter loquantur. *Tenere* hac significatione sæpe dicit Liv. II. 3. 'Per aliquot dies ea consultatio tenuit:' XXIII. 44. 'Imber continens per noctem totam usque ad horam tertiam dici insequentis tenuit.' Sic XXIV. 47. XXXIII. 22. et XXXVI. 43.

§. 13 *Mutuo metu*] Thucyd. 3, 2, 12. 'Tutissimas reddit societates mutuus metus: quippe qui eam violare cupit, dum ambigit, an superior esse possit, absterretur.' Inf. 4, 10. 1. 'Expertis invicem Parthis atque Romanis, cum Crassus atque Pacorus utrinque viri-

um mutuarum documenta fecissent; pari rursus reverentia integrata amicitia.' Eleganter Tacitus, principio Germaniæ, ait, Germaniam a Sarmatis Dacisque 'mutuo metu' separari. Sed præcipue ubi tres in partes scissa est potentia, durabilior pax est; dum etiam qui alterutro se potentiolem credit, tertii accessionem formidare cogitur. Sic Laurentius Medices inter Ferdinandum et Ludovicum Sfortiam, principes ambitione ac potentia propemodum pares, fuit quasi quoddam ἀντίρροπον, come un contrapeso. Guicciardinus, lib. 1. Hist. Freinsh. 'Tenebantur' accipio pro, in societate et concordia continebantur; ut mox de Julia. Liv. XXXIV. 27. 'Metu et acerbitate pœnarum tenebat animos.' C. Nep. *continere* dicit, Datam. x. 'Ut non beneficiis mutuis, sed odio communi, quod erga Regem susceperant, contineri viderentur.' Add. Gron. ad Liv. XXXV. 23.

Morte Juliæ] Quæ pudore quodam continebat eorum animos, ne socer et gener scelestis armis colliderentur. Vell. 2, 47, 3. 'Male cohærentis inter Cn. Pompeium et C. Cæsarem concordia pignus, Julia uxor Magni decessit.' Adde Lucan. 1, 111. et Val. M. 4, 6, 4. Itaque Cicero, pro P. Sextio, cap. 1. tanquam aliquid non vulgare cum cura recenset: 'Ademit Albino soceri nomen mors filia, sed caritatem illius necessitudinis et benevolentiam non ademit.' Porro Juliæ huic comparari meretur Octavia, quæ itidem inter fratrem et virum concordia vinculum fuit, donec inducta Cleopatra repudiaretur Antonio. Freinsh. De morte Juliæ etiam Sen. ad Marc. XIV. Matrimonium 'domesticum fœdus' Livio I. 1. et 'privatum fœdus' XXIX. 23. Vid. Serv. ad Virg. XI. Æn. 658. et Barth. ad Stat. II. Th. 229.

§. 14 *Nec hic ferebat parem*] Lucan.

1, 125. 'Nec quemquam jam ferre potest, Cæsare priorem, Pompeiusve parem.' Queritur et ipse Cæsar, B. C. 1, 4. 'Pompeius neminem dignitate secum exæquari volebat.' Vellei. 2, 33, 4. 'Neque Pompeius, ut primum ad remp. aggressus est, quemquam animo parem tulit.' Id. 2, 29, 5. 'Civis in toga, nisi cum vereretur, ne quem haberet parem, modestissimus;' et mox, 'Indignatus, cum omnes cives jure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conspicere.' Hæc Acidalius, ad Vell. 2, 33, 4. *Freinsh.* Add. Sall. 1. de Republ. et Sen. l. d.

Nec ille superiorem] Hunc animum suum ipse Cæsar detexit, ap. Plut. Apophth. cap. 43. nam 'oppidulum in Alpihus transiens nullius nominis, amicis dubitantibus an ibi quoque tumultus et contentiones essent de principatu, Mallem, inquit, hic primus esse, quam Romæ secundus.' *Freinsh.* Sen. Ep. xciv. de Cæsare: 'Unum ante se ferre non potuit, quum Respublica supra se duos ferret.'

Nefas] O nefas N. et sic sæpe. *Salm.*

Tanta imperii fortuna] Legend. puto, *tanti imperii fortuna:* quod nemo non verius esse dixerit, quam illud, *tanta.* Idem. *Tanti imperii fortuna]* Sic ed. nostra vetus: ut olim malebat *Salm.* Ceterum totidem fere verbis sententiam hanc expressit Lucanus, 1, 110. 'Quæ mare, quæ terras, quæ totum possidet orbem, Non cepit fortuna duos.' Et Min. Felix: 'Generi et soceri bella toto orbe diffusa sunt; et tam magni imperii duos fortuna non cepit.' Aliud ap. Curt. 6, 6, 6. 'Ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam.' *Freinsh.* *Salm.* in exemplari suo adnotaverat *tanti;* sed non addiderat notam libri scripti. Ita Ryck. Reg. Q, Duisb. Voss. 1. 3. e. o. vett. et, ut puto, etiam

libri Tollii. *Tanta* non erat in Edd. ante Hervagianam Camertis. Sed sic deinde omnes usque ad *Freinsh.*

§. 15 *Senatus, idemque Pompeius]* Scripturarum varietas, quam in veteribus deprehendimus, fecit ut verum conjectaremus. Palatinus, *Senatus idem Pompeius:* alter, *Senatus et Pompeius:* legend. vero aio, *Senatus, id est, Pompeius:* nihil pote elegantius: notissimum est, Pompeium ad arbitrium senatum ductasse, et senatum in partibus Pompeii fuisse: recte igitur, *Senatus, id est, Pompeius:* qui non capiet hujus lectionis argutiam et elegantiam, valde rusticus fuerit καὶ ἀμαθής. Quam crebro *id est* in *idem* corruptum occurrat in editis libris, nemo nescit. *Salm.* *Senatus, id est, Pompeius]* Sic nullo apice minus Naz. exemplar: neque abt Pal. alter, nisi quod illud, *id est,* una expresserit litera i: punctis hinc inde cincta: nam tert. habet, *Senatus et Pompeius:* publicati prius, *Senatus idemque Pompeius,* quod inficetum præ elegantia scripturæ alterius. *Grut.* Vid. omnino Cæsarem principio Civilium. *Freinsh.* Flor. *Senatus Pompeius.* Videtur scriba, quum inter hæc verba i scriptum invenisset, neque intelligeret, quid esset, id præterisse. Cum Naz. consentiunt Regg. Berol. Magl. Fran. et Voss. 2. a prima manu, e quo corrector fecerat *idem.* Idem Duisb. Voss. 1. et v. e. *Id'* Ryck. Hoc vitium etiam in aliis Scriptoribus notarunt Viri docti. Vid. Lips. ad Val. M. vi. 9. 8. Forner. iii. Rer. Quotid. 26. et Gron. ad Liv. xxi. 10. Et eo pertinet, quod in Pandectis sæpe perperam *idem est* pro *id est* scribi observat Cujac. ix. Obs. 15. et xiii. 37.

§. 16 *Absenti]* Quod alias non licebat: et pauca sunt exempla etiam in aliis magistratibus. In sacerdotiis id licere disputat Cic. Epist. ad Brut. V. m. *Freinsh.* Vide Gruch. 1. de

Comit. 3. et Interpp. Suet. Cæs. XVIII. XXVI. et XXVIII.

Tribuni plebis] Naz. et duo Pall. *decem tribus*: nescio unde, in re adeo nota: nam tribunos decrevisse Cæsari consulum absentem quis ignorat? at de tribubus quid id erit? nihil certe: quod aperte vitiosum est. *Salm.* Leg. Cic. ad Att. 7. 3. et 8. 3. *Vinet.* Malim prætereā abesse *plebis*, quod magnopere necessarium non est: et videntur hoc velle alii libri, qui tantummodo *tribus* habent. *Fr.* Ryck. ut alii *quem decem tribus*. Nimirum *plebis* delendum est, quod plerique libri non agnoscunt, et monuit jam Freinshemius. Quin et in editione Stadii non habetur. J. Lips. vero pro *quem* censebat reponend. *quod*, legendumque *quod decem tribuni favente Pompeio nuper decreverant*. Græv. Quia Tullius hic rursum nihil adnotaverat, videtur in libris suis invenisse *Tribuni plebis*, quod est in Edit. Grævii et Voss. 3. In Voss. 2. *decem Trib.* Unde haud dubie orta est varietas scripturæ. In aliis o. s. et v. Edd. *decem tribus*. Ap. *Vinet.* primum invenio *decem tribuni plebis*: quod e conjectura, an e libris sit, non scio. *Tribus* intelligi non potest et *plebis* in paucis legitur. Itaque recepi cum Amst. *decem Tribuni*. Neque tamen satis adnate scribit Florus, consulum Cæsari absentem decretum fuisse. Nam ei plebiscito non consulatus, sed petitio secundi consulatus data, et, ut absentis ratio haberetur, decretum fuerat. Suet. XXVI. et XXVIII. Quid autem sit 'rationem alienj in petendo habere,' dudum docuerunt Turneb. XXVII. Adv. 32. Briss. II. Form. p. 135. et Græv. ad Cic. VI. Fam. 6. ubi de hac et aliis causis belli inter Cæsarem et Pompeium agit Cicero.

§. 17 *Nisi in fide permanerent*] Scriptor Belli Alex. c. XXIV. 'Mansurum in fide dimissum Regem credebatur.' Vell. II. 77. 'Mansere in federe.'

Virg. Cic. et alii 'manere promissis,' 'dictis,' 'in conditione,' 'in eo, quod convenit.' Vid. Gron. ad Stat. VI. Th. 631.

Remittere] Sic v. e. et Mss. aliquot *Vineti*: alii habebant, *dimissurum*. Pall. accedunt scripturæ primæ. *Grut.* N. Heins. malebat, *dimittere exercitum*. Sic sane Latini loquuntur, et Lipsio quoque placuit. *Græv.* *Remittere* habent etiam alii scripti. *Dimissurum* ab Aldo est. Qui mutarunt scripturam veterem, non cogitabant præsens infinitivi sæpe pro futuro poni: de quo Perizon. ad Sanct. Min. I. 14. 4.

§. 19 *Prima Arimino signa cecinerunt*] Ratio et usus recte loquentium postulat ut invitis licet omnibus libris scribatur: *Prima Arimini signa cecinerunt*: dein recte Ryck. *Tum pulsus ab Etruria Libo*. Idem. *Arimini* confirmari potest e Lucano, qui I. 237. *Arimino capto* 'Stridor,' [inquit,] 'lituum, clangorque tubarum Non pia concinuit cum raucis classica cornu.' Sed videtur Florus voluisse dicere *Arimino*, quod ultra finem provinciae Cæsaris erat, occupato, quasi signum belli sublatum, atque inde a Cæsare copias ad occupandas urbes vicinas dimissas fuisse, ut scribit Cæs. I. B. C. II. Hanc sententiam Plut. in Cæs. ita expressit: 'Occupato Arimino, quum quasi latæ fores apertæ essent bello in omnes terras et maria.' Sic retineri potest *Arimino*, estque eod. modo dictum, quo III. 18. 9. 'Asculo furor omnis erupit.' Vid. clar. Arntzen. ad Aur. Vict. Epit. c. XXXVII.

Tum pulsus] *Depulsus* quidam: nihil movendum. Mox, *et peractum erat sine sanguine*: nam vox *bellum* abest veteri Pal. quod etiam malim: nam ita Noster loquitur. *Salm.* *Depulsus* est in Pal. 2. et ab eod. abest *bellum*. Eam vocem etiam Perizonius incluserat uncis, tamquam delendam. Et suspicionem aliquam glossæ præbere

potest, quod in Regg. Magl. et Fran. mutato ordine verborum scribitur, *sine sanguine bellum*. Sic Reg. Q supr. II. 16. 4. 'Et uno prælio peractum erat:' ubi alii libri addunt *bellum*.

Umbria Thermus] Expressa hæc sunt ex Lucano, 2, 463. ubi etiam: 'Jusque suum pulso jam perdidit Umbria Thermo.' Queni vs. corrigat Pigh. Annal. tom. III. p. 441. f. 'Inguvium pulso,' &c. Sed tamen idem Auctor, 8. 613. illa phrasi utitur: 'Perdiderat jam jura sui.' *Freinsh.* De Libone ib. vs. 462.

Peractum erat, &c. et cæperat] Hoc est, peractum fuisset, et, cepisset: frequens ista temporum enallage. Sic ap. Tac. 1, 35, 8. 'Elatumque [gladium] deferebat in pectus, ni proximi prensam dextram vi attinissent:' et 3, 14, 7. 'Populus effigies Pisonis traxerat in Gemonias, ni jussu principis protectæ forent:' et 13, 26, 2. 'Nec deerant qui censerent, sed Coss. relationem incipere non ausi.' Plin. Paneg. cap. 8. 'Atque adeo tenere fecerat Nerva, si adoptasset alium:' adde inf. 4, 3, 2. *Freinsh.* Jam olim conjeci legend. esse *opprimere potuisset, ut cæperat*. Gaudeo sententiam meam firmari calculo Viri magni, N. Heinsii, cui id ipsum quoque in mentem incidisse cognovi ex ejus litteris ad me datis. *Græv.* De hoc usu imperfecti pro plusquamperfecto est supr. III. 21. 12. Add. clariss. Burn. ad Petron. XXVIII. Regg. et edd. omnes post primam usque ad Grut. *ut cæperat*, sed in edd. ita transpositis verbis, *opprimere, ut cæperat, potuisset*. Hoc mihi videtur ab iis factum, qui, quum non ferrent *et*, ac pro eo *ut* legend. putarent, quo id evidentius esset, *potuisset* loco moverunt. Nam si is fiat ordo verborum, *et* huic loco parum convenit. Perizonius hic ita adnotaverat. *Et cæperat* videtur recte dici. Sic sequente 'sed' II. 16. 4. et sequente 'si' IV. 12. 22.

§. 20 *Per obsessi claustra portus*] Vid.

Frontin. 1, 5, 5. *Freinsh.* 'Fances portus' Cæs. I. B. C. 25. et Liv. XXXVII. 11. 'Claustra portus' Id. ib. c. XIV.

Per triumphatum a se mare] Loquitur de bello piratico. 'Triumphata Corinthus,' Virg. VI. *Æn.* 837. 'Signa triumphato quoties flexisset ab Istro,' Claud. III. Cons. Honor. 25. 'Inermis' navis est, quæ armamenta non habet. 'Exarmatam' vocat Seneca, Controv. XVI. quam ibidem nec gubernaculo, nec remigio, nec velis, nec rudentibus instructam et omnia ejus instrumenta circumcisa esse dicit. 'Armare navem' est, armamentis instruere, I. I. §. 9. D. de Exer. citor. Act. Vid. Briss. de V. S. Schott. et Schulting. ad Sen. I. d. et Græv. ad h. cap. n. 76. Quod autem Florus dicit Pompeium 'lacera et pæne inermi nave' a Brundisio fugisse, id totum declamatorium et falsum est. Nam Pompeius navibus, quibus Coss. cum parte copiarum Dyrrachium trajecerant, ab his remissis, eos cum reliquis copiis sequutus est. Cæs. I. B. C. 27. Appian. II. Civ. p. 452. et Dio XLI. p. 159.

§. 21 *Nec Pompeius, &c.*] Fuit cum conjicerem restanrand. *Nec Pompeio ab Italia, quam Senatui ab Urbe, fuga turpior*: verum nulli hariolationem istam allevant codd. scripti. *Grut.* Probabat hanc conjecturam Tollius. Nec mihi contemnenda videtur: et faciunt pro ea quæ scribit Dio XLI. p. 155—159.

Consulem se ipse facit] Immo postea hoc fecit, cum ex Hispania victor reverteretur: vid. Appian. *Freinsh.* Est II. Civ. p. 457. Cæsar Massiliæ, quum ex Hispania in Italiam reverteretur, se a Lepido Dictatorem dictum cognovit. Deinde Dictator comitia habens Cos. creatus est cum P. Servilio. Ita ipse II. B. C. 21. et III. 1.

Ærarium quoque sanctum] In quo pecunia Gallici belli causa servaba-

tur, cum execrationibus publicis, eam motum non iri, nisi Gallicum bellum impenderet: [de quo Liv. 27, 10.] hoc Cæsar, frustra obsistente Metello trib. pl., effregit, pecuniamque abstulit, cavillans, populum ea religione solutum, quia nihil esset quod amplius de Gallis metueretur, quos ipse perdomuisset. Dio, lib. 41. p. 181. Plut. Cæs. cap. 53. et in Apophth. cap. 43. Appian. Civ. 2. p. 453. Lucan. 3, 153. universum ab eo ærarium expilatum scribunt. Plin. 33, 3. cum primo introitu in Urbem 26. m. laterum aureorum, et in numerato pondo 300. m. ex ærario protulisse scribit: illud, si lateres aurei librales fuerunt, quinquagies centena et octodecim millia florenorum: istud, quinquagies quater centena millia numeramus. Orosius tamen, 6, 15. summam istam multo angustius contrahit. *Stadius*. Vid. etiam Ruben. Elect. 1, 24. et Dempster. ad Antiquitates Rosini, 7, 31. *Freinsh.* De ærario sanctiore Manut. ad Cic. VII. ad Att. 15. Verba 'quia tardius aperiebant Tribuni,' e Plut. App. et Dione exponi debent, qui scribunt Metellum Tribunum pl. prohibuisse ærarium aperiri. Nam alioqui cura ærarii ad Tribunos pl. non pertinebat.

Quia tardius] Omnes libri, *quod quia tardius*: puto, alterutrum verum esse, vel *quod tardius aperiebant*: vel *quia*: nam idem. *Salm.* Etiam plerique alii scripti, et o. e. v. habent *quod quia*. A Marneff. Plant. ac deinde aliis abest *quod*. E Regg. quoque nihil erat ad Edit. Grævii, quam sequutus sum.

§. 22 *Annonæ pignora*] De Siciliae fertilitate supr. 3, 19. 3. De Sardinia vid. Claverium: et Juretum, ad Symmach. Epist. 9, 39. *Freinsh.* Celsus: 'Siciliam ac Sardiniam, duo illa horrea Pop. Rom. per legatos administrare disposuit.'

Per legatos habuit] Restituo, auctoribus libris, *habet*: utitur sæpe presentibus Florus loco τῶν μελλόντων, aut præteritorum: quod elegantiae est: exempla autem proferre, quæ quivis potest in promptu habere, hunc Auctorem legendo, facile mitto. *Salm.* *Habet*] Sic o. Pall. non *habuit*, ut antea vulgati. *Grut.* *Habet*] Sic et Ryck. nec est sollicitandum. *Habet* est, tenet, regit. In cap. VIII. hujus libri: 'Contractisque infelicis belli reliquiis, cum insuper ergastula armasset, Siciliam Sardiniamque habebat.' Tac. II. Ann. cap. 70. 'Festinare et urgere, ut provincias et legiones solus habeat.' Jupiter ap. Ov. 1. Met. ad Deos: 'Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque, Struxerit insidias.' Sall. 'Animum rectorem humani generis habere cuncta, nec ipsum haberi.' Græv. Vid. Ind. et Græv. ad Hesiod. Scut. Herc. vs. 105. Liv. XXIII. 15. 'Nolam Marcellus habebat.' De Sicilia et Sardinia occupatis Cæs. 1. B. C. 30. 31.

§. 23 *Portas claudere ausa*] Ea propter 'fide melior, quam consilio prudentior,' vocatur Velleio, 2, 50, 3. Historiam autem præter eos, qui totum hoc bellum describere, pete ex Strab. lib. 4. p. 225. Sidonio, Carm. 23, 16. Cic. Phil. 8, 16. *Freinsh.*

Tutis muris] Tullius corripiebat *tuta*. Ita sæpe loquuntur boni scriptores. Liv. XXIV. 46. 'Quæ pars [urbis] tutissima mœnibus erat.' Ov. II. ex Pont. 1. 51. oppida 'nec muri mole; nec armis, Nec satis ingenio *tuta* fuisse loci.' Virg. VIII. Æn. 603. 'Tuta tenebant Castra locis.' Nec tamen rejiciendum est *tuti muri*. Nam *tutum* etiam dicitur, quod tuetur, et tutum aliquem præstat. Virg. IV. Æn. 87: 'Propugnacula bello *Tuta* parant:' VII. Æn. 632. 'Tegmina *tuta* cavant capitum:' et x. 805. 'Tuta latet arce viator:' ubi Serv. '*Tuta*, quæ tuetur.' Sic '*tutum* æquor,' cui quis

tinto se committere potest. Virg. 1. *Æn.* 164. et alii ap. Gron. 11. Obs. 11. et Heins. ad Val. Flac. 1. 306.

§. 24 *Non pro mollitie nominis*] Nam Græci lingua, quam viribus, promptiores habebantur: vid. Liv. 8, 23, 9. Ovid. F. 3. 102. 'Græcia facundum, sed male forte genus.' Tac. H. 2, 80, 6. 'Mucianus Græca facundia decorus.' Freinsh. 'Pro mollitie nominis' est, pro fama et opinione, qua vel in universum omnes Græci, vel ea tempestate etiam Massilienses, imbelles et parum fortes habebantur. Nam Massilienses tum quoque degenerasse a pristina virtute ostendit Bosius in Cic. ad Att. x. Ep. 12. 'Græcula,' per contentum, ut supr. 11. 7. Naz. Dnsh. Fran. Voss. et o. e. v. *mollitia*. Sic in Varr. 1. de R. R. 41. libri vett. Politiani et Victorii 'propter fœmineam mollitiam,' quod in plerisque vulgatis est *mollitiem*.

Et vallum cedere] *Vallum rumpere*, Flos librorum scriptorum Naz. habet: utrumque sane dicitur, et 'vallum cedere,' et 'rumpere:' nec in minus gratiam alterum ejiciendum censeo. Salm. *Rumpere*] Sic Pall. tres, et ed. nostra vetus: aliâ, *cædere*: sed prior lectio præplacet Grutero. Freinsh. Ryck. Regg. Dnsh. Fran. et o. e. v. præter B. et S. in quibus est *cepere*, habent *rumpere*: quod etiam in Toll. fuisse arbitror. 'Cædere,' 'rumpere,' et 'scindere vallum' recte dicuntur. Vid. Gron. ad Tac. 1. A. 50. Sed nulla ratio est, cur hic non debeat præferri *rumpere*. Valde aliena est conjectura Pontani in Append. Itinerar. Galliæ Narbon. quia Florus dicit, *Massilium non pro mollitie nominis ausam vallum cedere*, eum videri indicare Massiliam derivandam a Græco *μάσσειν*, pinsere, farinamque subigere et cædere; vel a *μαζῆν* et *ὑπερμαζῆν*, in mazis et hujusmodi cupediis conficiendis et fruentis luxuriari.

§. 26 *Et cruentum, in Hispania bellum*] Vetus ed. *incruentum*; quod cognovimus indicio clariss. Jani Gruteri: et hoc confirmant quidem scripti Codd. quod tamen verum non potest esse, nisi *incruentum* idem sit, quod valde cruentum, ut 'incanum,' 'incurvum,' et similia. Salm. V. e. et *incruentum*: cui adsentiunt Pal. 2. ac 3. sed non 1. Grut. Forte rectum est *sed incruentum*; ut dicat: Anceps quidem fuisse bellum et varium, modo obsessore Cæsare, modo ipso quasi obsessore (ut pergit dicere) sed non stetisse multo sanguine, cum nulla insignis ibi clades illata vel accepta sit, verum deditione bellum finitum fuerit. Freinsh. Ryck. ut alii et *incruentum in Hispania bellum*: unde Lips. conjiciebat: *se (pro sed) incruentum in Hispania bellum*. At Historiæ fides repugnat. Vid. Cæs. 1. Civ. c. 46. et sequ. Itaque nihil muto, quamvis et Freinsh. *sed incruentum* defendat. Græv. Lege *sed incruentum*. Nam vix pugnatum fuit. Vid. Liv. Epit. cx. et Cæs. 1. B. C. 72. 'Cæsar in eam spem venerat, se sine pugna et sine vulnere suorum rem conficere posse; quod re frumentaria adversarios interclusisset.' Anceps illa varietas constitit in fame et periculis aquæ, quibus maxime premebatur primum Cæsar, 1. B. C. 48. Perizon. Gerh. Vossius quoque legebat *incruentum*. Et sic Regg. Flor. Berol. Dnsh. Voss. 1. 2. et Fran. Nec dubito, quin hæc vera scriptura sit. Ita enim narrant omnes Historici. Nec magnam vim habet, quod in contrarium adfertur e Cæs. 1. B. C. 47. Neque enim id justum prælium fuit, nec cruentum certamen dici potest, in quo ab una parte non plures 70. ab altera 200. ceciderunt.

§. 27 *Obundatione verni fluminis*] Melius *abundatione* ex Naz. Cod. *Abundare* flumina dicuntur, cum supra ripas exeunt et campos inundant.

Virg. (1. G. 115.) 'Incertis cum mensibus annis abundans.' Recte igitur hic, *abundatione fluminis*: non hinc longe legimus: *sed ubi pax flumini rediit, populationibus et pugnae campos aperuit*: perperam vulgo excusum *pugna*. Salm. Pal. 1. *abundatione*: 3. *obundatio*: 2. *æbundatio*: an fuit *abundatione*? ut *ab* et *ob* mutuas hic quoque sibi præstiterint vices? idem Ms. pr. nos legere voluit *ab undatione*. Grut. Consentit postremæ lectioni etiam ed. nostra. *Freinsh.* In Reg. F, Voss. 2. et Toll. *obundatione*. Fran. *inundatio*. Voss. 1. *obundatio*. Reg. Q *ob undationem*. Ryck. *inundatione*. Duisb. Voss. 3. Ed. V. et P. *abundatione*: ceteræ edd. vett. *ab undatione*. Prætulit *abundatione*, idque etiam probabat Is. Vossius. Liv. xxx. 38. 'Ita abundavit Tiberis, ut Iudi Apollinares, Circo inundato, extra portam Collinam parati sint.' Ulpian. l. 9. §. 1. D. de Damn. inf. 'Trebatius refert, quum Tiberis abundasset, et res multas multorum in aliena ædificia detulisset.' Et *abundatio* ap. Plin. III. H. N. 16. 'Ex Philistinæ fossæ abundatione.' *Obundare* adfertur in Lexicis e Stat. 1. Achill. 102. Sed ibi quoque meliores Edd. habent, 'Lateque Deæ Sperchios abundat. Obvius.' Nec quisquam de varietate scripturæ monuit. Add. Non. in *Abundare*. Verni non erat in Pal. 2. Tolleius emendarat *verna*. Rectum, sed *πονητικώτερον* est *verni*. Vid. Heins. ad Sil. VIII. 428.

Prohibetur] Sic legend. jam pridem ex ingenio videram; et jam invenio scriptum in veteri ed. qua utor: ideo religioni fuit, auctori suum non restituere. Modus loquendi, quamquam firmatione non eget, ejus tamen exempla adscribamus, ne quid videamur mutare sine gravi caussa. Polyb. 1. 18. 'Hanno castris hostium commeatum, ac quicquid ad necessarios usus requiritur, adimit: unde evenit, ut Romani pariter et obside-

rent, et reapse obsiderentur.' Dio, lib. 49. p. 466. 'Antonius, quum videretur alios in obsidione habere, ea patiebatur quæ obsessis usuvenire solent.' et lib. 56. p. 614. 'Ita ut Tiberius, quum eos in obsidione habere videretur, ipse obsessi mala tulerit.' Capitolinus, in Maximinis, cap. 23. 'Deficiebant comعات', &c. 'Effectum denique est, ut obsessi angustias obsidens ipse pateretur.' Herbutus, H. Polon. 4, 5. 'Angebatur ancipiti malo Cæsar, obsessus, quam obsidenti, similior.' App. Dionem, lib. XL. p. 152. E. Diod. ad. Vales. lib. xxiv. Polyb. 1, 48. Liv. 22, 37, 4. *Freinsh.* E. Regg. et Toll. hic rursus nihil erat. Vix dubito tamen, quin in his quoque fuerit *prohibet*, ut in aliis o. s. et editis, quos vidi. *Prohibet* non potest locum habere, nisi quis putet legend. *abundatio*, quo ducunt libri, in quibus est *obundatio*. Sed sic quoque aliquid deest sententiæ, et addend. erit *eum* post 'interim.' Itaque rectius puto, quod est in v. cd. *Freinshemii*: *tur* in fine vocum sæpe nota quadam scribitur, unde error oriri potuit. Perizonius tamen probabat *abundatio* et *prohibet*. Sed hoc durius est, nisi, ut dixi, addatur *eum*, quod propter adfinitatem literarum in fine τοῦ 'interim' etiam excidere potuit. 'Castra fame tentata sunt,' sic dicit, ut Sall. Jug. xc. 'Frumenti inopia tentabatur.'

§. 28 *Populationibus et pugnae campos aperuit*] Sic argute Naz. non ut vulgo editi, et *pugna aperuit*. Grut. Notaveram olim, sic forte constituend. locum: *populationibusque et pugnae*: aut, *ubi pax flumini reddita, populationibus et pugnae*, &c. nam istud asyndeton Sallustianum minus usitatum Floro. *Freinsh.* Lips. conjiciebat: *Sed ubi pax flumini rediit, populationibus et pugnae campos aperuit*. N. Heinsio videbatur *rediit* esse a mala manu, et Florum scripsisse: *ubi pax*

fluminis populationibus et pugnae campos aperuit, quod valde blanditur, ut et Lipsii *pabulationibus*. Mox id. Lips. malebat: *cedentes in Celtiberiam consecutus*: quod non probo. Ad *Celtiberiam* est, non longe a finibus Celtiberiæ. Græv. Salm. e Naz. scripserat et *populationibus et pugnae*. Oratio vel ante vel post *populationibus* omnino desiderat copulam, præter eam, quæ est ante *pugnae*. Nam *rediit*, quod in o. s. et e. est, cum Heins. rejicere non ausim. Qui *pugna* scripserunt pro *pugnae*, non recte putarunt 'aperuit' de Cæsare dici, quod referend. erat ad *pax fluminis*. Retinui cum Grævio *pugnae* e Naz. Regg. Magl. Berol. et Voss. 3. Recte quoque Lipsium conjecisse puto *pabulationibus*. Et recepissem in contextum illius conjecturam, si vel uno Ms. confirmaretur. *Redit* Regg. Fran. et pleræque Edd. Vett. Et ita Salm. in libro suo scripserat. Est autem et hoc poëticum *pax fluminis rediit*, pro, flumen cessante abundantione in alveum rediit, et Cæsari infestum esse desiit. Vid. hic Rupertnm. Ov. ix. M. 94. 'Neque enim, dum flumina pacem Et placidos habeant lapsus, motæque residant, Opperiuntur, aquæ.'

§. 29 *Quid enim una post quinque legiones*] Nam dementia potius, quam virtutis, sit, ei resistere velle, cui fortiores cesserint: vide supr. 1, 19, 2. hinc intelligas illud supr. 2, 6, 33. 'Tota insula in una urbe superata est:' et elegans istud Livii, 1, 25, 12. 'Victusque fratrum ante se strage.' Add. 4, 7, 14. Legiones autem duas habuerat Varro, et cohortes alarias 30. Cæs. Civ. 2, 18. sed altera legio-
num defecit. Ib. cap. 20. Freinsh.

Omnia felicitatem Cæsaris sequebantur] Curt. 4, 1, 35. 'Eadem illic quoque fortuna partium.' Justin. 22, 7, 3. 'Domi forisque eadem fortuna Carthaginensium.' Epit. Liv. xxvii. 'Eadem ubique fortuna partium,' et

Ep. 104, 8. Freinsh. *Sequi* dicuntur res, quæ sine magno labore ac molestia obveniunt, et voluntati nostræ se adcommo-
dant, Barth. Lii. Adv. 16. Sall. Cat. xii. Divitias 'gloria, imperium, potentia sequebatur.' Liv. ix. 40. 'Omnia illa victoriam sequi.' Plura Barth. l. d. et Wass. ad Sall. Cat. lvii.

§. 30 *Ausa fortuna est*] Hansit hæc, sicut alia multa hoc capite, Florus ex Lucano, 4, 402. 'Non eadem belli totum fortuna per orbem Constitit: in partes aliquid sed Cæsaris ausa est.' Suet. Cæsare, 36, 1. 'Omnibus civilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos, passus est.' Freinsh.

Quasi de industria prospera ejus adversis radiarentur] Belle mihi videtur locum constituisse Anna bellissima, quæ sic jussit interpungi et legi: *Aliquid tamen adversus absentem ducem ausa fortuna est circa Illyricum et Africam, quasi de industria, ut prospera ejus adversis radiarentur*. Semper Cæsari favens fortuna ejus absentis legatis plagam aliquam levem imposuit, quasi studio et dedita opera, ut ejus felicitas hac quasi calamitate et offensa illustraretur. Græv. Hoc etiam Perizonio placebat, et melius est eo, quod editur. *Radiare* frequenter est, radios emittere, splendere. Lucrēt. iv. 214. 'Sidera radiantia.' Virg. Æn. viii. 23. 'Radiantis imagine Lunæ.' Propert. iv. 1, 27. 'Miles radiabat in armis.' Deinde *radiare* est, radiis immissis illustrare, ut in his, quæ ad Propert. i. 15. 7. adnotat Broekhusius e Catalect. Pith. 'Sol radiat sororem,' e Lucan. vii. 214. 'Miles ut adverso Phœbi radiatus ab ictu,' et aliis. Sic *prospera Cæsaris adversis radiata* dicit Florus, pro, magis illustrata et magis conspicua fuisse, quum adversis quibusd. miscerentur ac distinguerentur. Hoc Grævius in Præf. andax et *μετέωρον* esse judicat, et saniores pro 'radiarentur,' 'illustrarentur' dicturos putat. Sed non

patitur notari Florum perpetuus illius insulsi-
tatis et ineptiarum patro-
nus Begerus. Ait Grævium non re-
cordatum Ovidii, qui III. ex Pont. 4.
103. ead. constructione dicat: 'Scu-
ta, sed et galeæ gemmis radientur et
auro;' ac docet, in his metaphoram
esse a radiis, qui non continuo sed
distincto splendore et alternantes
cornescent. Hæc omnia sunt μέλη
πάρουλα. Grævius non reprehendit
hanc constructionem, nec negat Flo-
rum translata significatione usum
esse verbo 'radiare': sed damnat
metaphoram illam, tamquam auda-
cem, tumidamque et inflatam. Et
recte quidem. Etenim, si 'sol' di-
citur 'radiare lunam,' 'terram,' 'mi-
litem,' vel 'gemmæ et aurum radi-
are senta et galeas,' pro, radiis inlu-
strare, an ob id ubique pro 'inlustrare'
licebit dici 'radiare?' et an omnia,
quæ 'inlustrantur,' recte dicemus
'radiari?' Id quidem consequens est
iis, quæ Begerus disputat; cuius ra-
tio si valet, pro eo, quod Florus III.
5. 15. scribit, 'Cyzzicum Asiaticæ
plagæ litora inlustrat,' sine vitio dici
potest 'Cyzzicum Asiaticæ plagæ li-
tora radiat,' et pro eo quod Cicero I.
Fam. 6. 'Illustrabit tuam amplitudi-
nem hominum injuria,' itidem rectum
est 'Radiabit tuam amplitudinem ho-
minum injuria;' et infinita alia his
similia: quæ per me probent licet,
qui hanc phrasin Flori volunt defen-
dere, atque insuper dicant, eam
pulchre 'a Begero esse radiatam.'
Ego illam ne Celso quidem, scriptori
longe recentiori, placuisse arbitror;
ut qui sententiam hujus verbi, quod
ap. Florum legerat, maluerit expri-
mere, quam illud ipsum ponere. Ita
enim scribit: 'Aliquid tamen adver-
sus abeuntem (leg. *absentem*) ut Flori
verbo utar, ausa est *fortuna*; forte ut
inmixtis adversitatibus prosperita-
tes ejus efficeret cariores (leg. *cla-
riores*). Ceterum Regg. pro *radia-
rentur* habent *radiarent*. Hoc ferri

potest, si addito *ut* legas, *ut prospera
ejus adversis radiarent*, i. e. splende-
rent. Celsus videtur legisse *radia-
ret*.

§. 31 *Hic Corcyrao litore*] Hic pos-
simus producere variantium lectio-
num agmen, quibus omissis veram
proferemus; quæ est, *Curictico*, vel
Curictio. Quam cum etiam visus sit
agnovisse ex suis libris Vinetus, tan-
quam ignotam præteritit satis impru-
denter, cum falsissima sit ea, quæ
vulgata est. Quidam *Curetico*, alii
Cretico, omnes mendose. *Curicticum
litus*, aut *Curictium*, a Curicta, quæ in
faucibus Adriæ maris sita est. Pto-
lemæo, Κορίκτρα. Ab ea igitur *Cur-
icticum litus* h. l. reponend. est, et
Corcyraum ablegand. Salm. *Curicti-
co*] Expressi quod erat in Naz.
ntique cum sic quoque esset a se-
cunda manu in tertio, qui prius ex-
presserat *Curictio*, quod et in Mss.
Vineti, sed duplici rr: Pal. 2. reti-
net *Curritico*: edd. anteriores ogges-
serant nobis *Corcyreo*; quibus tamen
nec suffragantur antiquitus cusi.
Grut. Vidit hoc etiam Rubenius, in
Electis, I. 22. Κυρακτῆς legitur ap.
Strab. lib. VII. p. 218. *Freinsh.* *Cur-
ictico litore*] Sic optime Salm. emen-
davit, adstipulante Ryck. in quo
clare *Curritico litore*. Vidit etiam
Lipsius. *Grav.* *Curictico*, vel (nam
ambigue scriptum erat) *Carictico*,
Voss. I. et 2. Dnsh. et v. e. *erictico*.
Fran. *curritico*. Dion. Vossius tamen
ad Cæs. III. B. C. 10. adversus Ru-
benium disputat e Lucano IV. 404. et
Cæs. I. d. qui Antonium ad 'Corey-
ram' deditionem fecisse dicunt. Pu-
tat autem designari ab his Corecyram
in sinu Illyrico, quæ 'Nigra' cog-
nomine dicitur. Dio Lib. XLII. p.
171. insulam parvam fuisse scribit,
sed nomen non memorat. Paullo
ante Naz. et Reg. F. *Adriani*. Voss.
Hadriani. Vid. I. 18. 3. et II. 5. 1.

Repente legatus ejus] Ita Pall. ita
v. e. sine vocc *castra*, et *utrumque* pro

utrinque, ut antea vulgabatur. Grut. Consentiunt cum Pall. etiam alii scripti. Vett. quædam edd. habent *repente castra legatus ejus*.

Et Libo] Sequor editionem Stadii, jubente historia; al. *Octavius Libo*: male. Freinsh. Mss. omnes *Octavius Libo*, et non aliter *Florum* scripsisse verborum contextus ostendit. Nam in eo est *legatus ejus circumvenit utrumque*, si scripsisset *Octavius et Libo*, scribendi quoque fuisset *legati circumvenerunt utrumque*. Est igitur *Flori* error, qui ex duobus unum hominem conflavit. Non audiendi hic sunt *Stadius* et *Freinsh. Græv.* Recte *Græv.* nam *et* nusquam est ante *Stad.* Add. *Torrent.* ad *Suet. Cæs. xxxvi.* Alter horum erat *M. Octavius*, alter *L. Scribonius Libo*. *Dio l. d. Cæs. III. B. C. 5.*

§. 32 *A Basilo*] *Naz. a Blasio*, corrupte: reliqui, *Basilio*: aut *Busyllo*. ‘*Basilus*’ aliis dicitur, rectius. *Salm.* Mire nomen istud expressum *Pall.* nam 1. *Ablasio*, 2. *ab Asylio*, 3. *ab Basilio*. Grut. *Orosio 6, 25. Basillus* vocatur. Sed scribend. *Basilus*, media brevi, ex *Lucano*. *Freinsh. Ryck.* et pleræque vett. edd. *a Basilio*. *Voss. 2.* et *Duisb. a Blasio*, et hic in marg. *Basilio*. *Fran. et Celsus ab asilo*. *Voss. 3. ab Axilio*: a *Voss. 1.* duæ hæ voces absunt. *E Regg. et Toll.* nihil adnotatum erat ad *Ed. Grævii*, in qua est *a Basilo*, ut in *Ald.* *Vinetus* in omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis *Basillus* esse scribit. Græcos geminare liquidam etiam *Fabricius* ad *Oros. vi. 18.* observat. Sed de Latinis id non in universum verum est, et *Langius* alique ad *Cic. III. Off. 18.* e *Lucano*, exemplaribus *Ciceronis*, et aliorum præferunt *Basillus*. Erat autem hoc cognomen *Minnuciorum*. *Vid. Cæs. vi. B. G. 29.* et *vii. 90.* In *Edit. Grævii* vitio, opinor, operarum erat *in auxilium ei*, quod perperam sequenti sunt *Amstelodamenses*.

Pompeianorum arte Cilicum, actis sub mare funibus] Nisi me terreret *Lucani, 4, 449.* auctoritas, unde multa depromere *Florum* prædiximus, rescriberem utique: *Pompeianorum arte circumactis sub mari funibus*: sed enim *Lucanus*: ‘*At Pompeianus fraudes innectere Ponto Antiqua parat arte Cilix.*’ Sed adhuc suboffendor; malimque *jactis funibus*: nam *agere funes*, hoc quidem significatu, illectum mihi. Ceterum ad hoc forte exemplum postea *Brutus*, quum *Xanthum* obsedisset, et aliqui fluvium, urbem prælabentem, sub aqua tranantes evaderent, ‘*retibus excepit, transverso alveo in altum demissis, quorum in summo tintinnabula appensa illico irretitum nuntiabant.*’ *Plut. Bruto, c. 45. Freinsh.* Optime *Freinsh. jactis sub mare funibus*: sic olim quoque *Lips. conjecerat. Græv. Actis* habent o. s. et e. Sed *Naz. Pal. 2. Flor. Magl. et Fran. sub mari*, quod etiam in quatuor Mss. *Leid.* legitur cl. *Oudeudorp. ad Lucan. iv. 466.*

§. 33 *Exitum*] *An, exemplum?* mox deleta tamen, inepte ab aliquo intrusum, qui sine ea voce fieri putabat orationem ἀνακλόουθον. *Freinsh. Ryck. memorandumque potis exm. dedit.* Unde scribend. existimo: *memorandumque posteris exemplum dedit*: quod et *Freinshemio* succurrisse video. Ex seqq. vv. *exitum* hic irrepsit. *Græv. Exitum dare* alia significatione Latinis dicitur. *Just. xiv. 4.* ‘*Talesque vobis exitus dent [Dii], quales vos ducibus vestris dedistis.*’ Nec puto dare hic posse accipi pro, facere, ut sæpe in aliis, ut sit *exitum fecit*, pro, habuit, quomodo *Suet. Ner. 46.* et alii loquuntur. *Exemplum* in hac re narranda etiam *Lucanus* dicit *iv. 496.* ‘*Nostris magnum et memorabile factis Exemplum, fortuna, paras.*’ Et *ib. 575.* ‘*Post hæc exempla virorum.*’ *Juv. x. 49.* ‘*Et magna exempla daturos.*’ Mox, quum ‘*per totum*

diem' dicit, rem more suo auget. Nam Lucanus iv. 472. 'Pugna fuit non longa quidem: nam condidit atra Nox lucem.'

Cum exitum virtus non haberet] N. Heins. conjiciebat: *cum exitum virtus non daret*. Superius lib. i. cap. 18. 'Exitum, quem datura virtus fuit, casus dedit.' Græv. Nihil mutand. videtur. Cic. v. Phil. 16. 'Fugam quærebamus omnes, quæ ipsa exitum non habebat.'

In se concurrit] Legend. *concurrerit*, ἀρχαϊκῶς, ex vetustiss. Naz. Cato contra Pison. 'Video hac tempestate concurrerisse omnes adversarios:' sic 'Excucurrit,' Cæsari: 'Præcucurri,' Comico: et alia: vide Priscian. l. 10. Salm. Vid. etiam Ind. si lubet. Fr. Ryck. *concurrunt*. Edd. Junt. et Cam. *concurrunt*. Heins. in libro suo correxerat, *venirent*, et *concurrere*. Non ineleganter, et *venirent* etiam o. e. v. habent, excepta prima: sed suspicor *concurrunt* depravatum fuisse e *concurrir*: quod etsi in aliis scriptis non inveni, tamen, quia ex auctoritate Cod. Naz. Grævius et alii ante eum jam receperant, retinend. putavi. Add. inf. iv. 12. 23. Sigon. ad Liv. i. 12. et xxv. 11. et Gron. ad Liv. xxii. 4. Tamen scriptura fere ubique variat, et Servius ad Virg. xi. Æn. 189. scribit, verba, quæ in perfectis primam syllabam geminant, quum composita fuerint, geminari non posse, exceptis tantum duobus, 'do' et 'sto.' Sed eum falli ostendit locus Plauti Stich. ii. 2. 66. 'Sed ego huc citus Præcucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.' Nam ibi ratio metri postulat *Præcucurri*, quum sit versus trochaic. tetram. catalect. Vid. Voss. de Analog. iii. 19.

§. 34 *Varo*] Fran. Edd. Ald. et Cam. male *Varrone*: emendavit Sigon. ad Liv. Epit. cx. Pal. 1. Ed. Beroald. et Sab. *ad recipiendum provinciam*. Vid. sup. l. 9. 4.

Patebat victo fuga, §c.] Cæsar, Civ.

2, 42. 'Curio nunquam, amisso exercitu, quem a Cæsare fidei suæ commissum acceperit, se in ejus conspectum reversurum, confirmat; atque ita prælians interficitur.' Euseb. n. 1944. 'Curio in Africa pudore amissi exercitus maluit mori, quam evadere.' Add. Comment. Curt. 7, 2, 38. Sall. in Jug. 67, 3. Turpilio exprobrare videtur, quod suis militibus interfectis, sibi soli consulnerit. Freinsh.

§. 35 *Sed jam debitum par fortuna flagitante*] Lego, *Sed jam debitum pari fortuna flagitante*: et paulo post: *nec Cæsar moratur*: ita libri. Salm. *Jam debitum par fortuna flagitante, sedem*] Sic omnes quoque nostri Mss. nisi quod Pal. 1. a correctrice manu, *debitum pari fortuna flagitante sedem*. Scias, non percepisse elegantiam vulgati, cujus metaphora petita ab athletis aut gladiatoribus: itaque neque eis accedendum, qui aliter heic legunt, nulla addita tamen ratione. Grut. Sic ap. Papinium, Theb. ii, 125. 'Nunc par infandum.' Seneca de Provid. 2, 12. 'Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus.' Lucan. 6, 3. similiter ut Florus, de Pomp. et Cæsare: 'Parque suum videre Dei.' Freinsh. Salm. e Naz. adnotaverat *debita pari fortuna*. Ald. *debitum pari fortuna*: ceteri o. s. et e. *debitum par*: nec intelligo quæ sit sententia in *pari*. *Par* recte exponunt Grut. et Freinsh. quod pluribus confirmari non opus est. Sed *debitum par* puto dici fato huic certamini destinatum, et ad id reservatum: nam *deberi* et *debita* sæpe dicuntur, quæ fato constituta et destinata sunt. Val. Fl. v. 277. 'Debitus Ææis dux Thessalus appulit oris.' Virg. iii. Æn. 184. 'Nunc repeto hæc generi portendere debita nostro.' Et viii. 374. 'Dum bello Argolici vastabant Pergama Reges Debita:' ubi Serv. 'Fataliter exitio destinata.' Vid. Barth. ad Stat. i. Tb. 80. et iv. 81.

Add. Gron. iv. Obs. 12. et Burm. ad Quintil. ix. Decl. 5.

Moratur] Sic Pal. trias, et edd. vett. *Freinsh.*

§. 36 *Ordinatis a tergo omnibus*] Vide Comment. Curt. 3, 1, 19. *Fr.*

Quamvis hiems media prohiberet tempestate, ad bellum navigavit] Locum istum corrumpit prava distinctio, quam tollit Ryckianus liber, ex quo sic rescribo: *quamvis hiems media prohiberet, tempestate ad bellum navigavit. Tempestate navigavit*, est, tempestate existente, ardente ventis mari, ut mox dicit, in media hieme, cum nemo clauso mari solet navigare, navigavit tamen Cæsar. In media hieme, tempestate præterea existente. *Græv.* Hæc etiam in Ed. v. et J. ita distinguuntur. Perizonius primum in exemplari suo scripserat: *Malim, quamvis hieme media prohiberet tempestas*: deinde: *Tempestate*, i. e. quum esset tempestas. Hoc melius. Vid. eumd. ad Sanct. Min. iv. 4. 28.

§. 37 *Brundusii*] O. s. et v. e. *Brundusio*, et *Brundisio*. Ryck. etiam paullo ante *Oricon*: et Naz. et Voss. 1. Mox *mare*, ut interdum vetustiores: et Voss. 3. n. 39. Vid. Stat. et Passerat. ad Catull. Carm. iv. et Voss. II. de Analog. 11. De speculatoriis navigiis Scheffer. II. de Milit. Nav. 2. et Ciaccon. ad Cæs. iv. B. G. 26.

Exstat ad trepidum] Naz. liber, *Exstat trepidum*: et supra ἀπὸ παλαιῶς χεῖρος, *Excitat trepidum*: male. Pal. autem vetus amplius legit, *ad gubernatorem Amiclatem*: ita, nisi fallor, etiam Lucano vocatur, et aliis: sed ‘*Amiclas*,’ ‘*Amiclantis*’: igitur, *Amiclantem*, non *Amiclatem*, legend. esset. *Salm.* *Amiclatem* erat in utroque Pal. et Magl. Heinsius putabat esse glossam e Lucano v. 520. et *Amyctan* debuisse dici. Vid. ad II. 12. 5. Add. *Salm.* ad I. 1. 3. Is. Voss. hic e lib. vet. scripserat, *tene, Cæsarem vehis*: i. e. tene cursum, progredere.

§. 38 *Contractis in unum undique copiis*] Ita veterem ed. præferre, Vir clariss. scribit: scripti vero, *Contractis in unum undique omnibus copiis*: quod non erat, meo quidem iudicio, movendum. *Salm.*

Undique copiis] Ita Pal. 2. ac 3. item v. e. aliæ amplius; *undique omnibus copiis*, quomodo solus Naz. *Græv.* Ryck. adstipulatur Naz. et edd. vett. in quibus: *Contractis in unum omnibus undique copiis*, quod cur rejiciatur non video. *Græv.* *Omnibus* addunt etiam Reg. F, Voss. 1. et Edd. S. P. J. A. Sed in Ryck. mutato situ verborum est *omnibus undique*: et in Voss. 1. *undique copiis omnibus in unum*. Unde suspicio oriri potest, *omnibus* primo in margine scriptum, ac deinde ab aliis ante, ab aliis post, ‘*undique*’ positum fuisse. ‘*In unum*’ plerumque κατ’ ἑλλειψιν ap. Latinos, pro, in unum locum. Vid. Gron. ad Liv. xxviii. 3.

Ferox] Idem epitheton Cæsari addit Claud. de B. Gild. 49. ‘Postquam jura ferox in se communia Cæsar transtulit:’ i. e. ut ibi Barth. Armis acerrimus, omnia ponens in conflictibus. Et sic alii sæpe. Liv. xxvii. 25. de Marcello et Crispino: ‘Ambo Coss. ingenio feroces, prope quotidie milites in aciem excire.’ Et xxxviii. 13. ‘Feroces ad bellandum viri.’ Add. *Freinsh.* Ind. Flor. et Curt. et Annam ad h. l.

Lacessere, nunc obsidione castrorum] Ryck. *provocare, nunc lacessere obsidione castrorum*. *Græv.*

§. 39 *Quæ sedecim millium vallo obduxerat*] Et hoc est a Pall. et vet. ed. Aliæ quippe, *quæ erant sedecim mil. val. obducta*. *Græv.* Ceterum de hujus valli mirando opere vid. Lips. in Milit. Rom. 5, 13. *Freinsh.* Scripturam, quam merito rejicit Gruterus, primum in Ald. inveni: inde in Edd. Cam. Vin. et Stad. recepta est. ‘Obducere castra vallo’ hypallages speciem habet pro, obducere castris val-

lum. Mox 'copias' dicit pro annona, commeatu, et omnibus, quæ ad victum pertinent. Cæs. III. B. C. 47. 'Omnium rerum copiam' et 'commeatum' vocat. Justin. v. 8. 'Obsidione circumdatos fame urgent. Sciebant enim neque ex advectis copiis multum superesse; et, ne novæ advehi possent, providerunt.' Et XXXVIII. 10. 'Quum gravari se copiarum præbitione et injuriis militum civitates viderent.' Vid. Bern. ad Just. XIII. 6. et Freinsh. Ind. Justin.

§. 40 *Expugnatio*] Scribo *oppugnatione*: mox enim sequitur 'inexpugnabilem.' Idem mendum in quibusd. codd. fuit supr. 3, 18, 4. 'Inexpugnabilem' autem fuisse, etiam Lucan. 6, 18. argnit appellans 'tutam vel solis turrihus urbem.' Freinsh. Quæ expugnatio potest irrita esse aut dici? Lege cum J. F. Gronovio: *expugnatio* *Dyrrachii irrita*. Græv. Sic quoque Ryck. et Perizonius. Celsus p. 147. 'Nunc aciem explicando, nunc hostes ad prælium irritando, nunc Dyrrachium oppugnando.' Contra 'oppugnatio' et 'oppugnare,' pro, expugnatio et expugnare in Epit. Liv. XLVIII. et XLIX. ex sententia Gronovii. Hæc sæpe permittantur. Vid. III. 18. 4. et cl. Drakenb. ad Liv. XXI. 57. E Voss. 1. et 2. adnotatum erat *expugnatio*; in quo errorem esse puto: nam ita est in Edit. cum qua collati erant Mss. Voss.

In eruptionem hostium præliis] Sine dubio melius legeris, *ad hoc assiduis in eruptione hostium præliis*. Salm. *In eruptionem*] Sic et Pal. 2. ac 3. sed enim 1. *in eruptione*. Grut. Prius præmalim: nam 'in eruptionem hostium pugnare,' idem est, ac si dicas, 'in erumpentes hostes pugnare.' Freinsh. Lipsius perinde ut Salmasius: *in eruptione hostium*. Sic omnino legend. Græv. *In eruptione* etiam Flor. *Ad hæc* Berol. Flor. et Voss. 3.

Eadem varietas aliis locis est. Vid. II. 8.

Egregia virtus Scævæ centurionis emicuit] Ryck. *enituit*: hoc non ex cerebro librarii manavit, sed potius illud tritius *emicuit*, quod obsidet editiones. Cic. pro Muræna: 'Quo quidem in bello virtus enituit egregia M. Catonis.' Exemplum quantumvis multa facile congeras. Græv. Cum Ryck. consentit Flor. et probabat hanc scripturam Tollerius. Certum est veteres ita sæpissime loqui. Vid. Wass. ad Sall. Cat. LVII. Nec tamen alterum sine exemplo est. Justin. II. 9. 'Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit.' Curt. VII. 6. 'In quæis et magnitudinem animi, et claritatem rerum longe emicuisse credebatur.' Horat. II. Ep. 1. 73. 'Inter quæ verbum emicuit si forte decorum.'

Centum atque quadraginta] Ita vetera habent excusa, quibus non obsequimur, hoc quidem in loco: quantum est manu exaratorum librorum, *centum atque viginti* retinent: etsi varient auctores, hunc tamen habent numerum Valerius, Suet. Appian. alique. In Cæsare, 'Centum et triginta,' et propius abest: pro *in scuto*, legimus *in scutum sedere*, auctoritate optimi libri. Salm. Freinshemius animadversionem hanc Salmasii sub nomine illius suis inseruerat, ac simul adscripserat loca Val. M. III. 2. 23. Appian. II. B. C. p. 465. Suet. Cæs. LXVIII. 7. et Cæs. III. B. C. 53. Barthius ad Stat. II. Th. 606. reprehendit Interpretes Flori, qui ad 'Scævam' trahant, quod Appian. de 'Minucio' scribit. Nam hunc aperte distinguere 'Scævam centurionem' a 'Minucio præfecto castelli,' et hujus, non Scævæ, scutum 120. foraminibus perforatum dicere. Appianum ab aliis dissentire etiam Pigh. ad Val. M. III. 2. 6. viderat; sed putabat eum mendose referre de duobus, quæ,

præter eos, quos dixi, etiam Lucan. vi. 144. uni Scævæ adscribit, idque fortassis ortum esse ex errore nominis, quod alii hunc 'Minucium,' alii 'Cassium Scævam' vocaverint. Hoc quoque rejicit Barthius, et Appianum alios auctores sequutum existimat. Esto. Sed non dubium est, quin omnes erraverint, qui aliter de his rebus, quam ipse Cæsar, prodiderunt; ejus narrationem confirmant quotquot supersunt alii Scriptores veteres, qui hanc rem memorarunt. Idem Barthius, quia in Cæs. l. d. vulgo editur in Scævæ scuto inventa fuisse foramina 230. sic ubique in aliis Scripto-ribus reponendū censet. Nam non sufficere unum Ms. Ciacconii ad mutandum numerum, quem habeant alii scripti editique Cæsaris. Sed non viderat Barthius Codd. Mss. Cæsaris Palat. et Bongars. in quibus, itidem ut in Ciacconiano, 120. legi adnotavit Dion. Vossius. Nec est ullum satis firmum argumentum, quo demonstrari possit, solos illos libros Cæsaris, qui habent 230. verum et incorruptum hunc numerum servasse, de quo et alia ejusd. Scriptoris, et Suet. Val. M. Flori, et Appiani exemplaria omnia, quantum quidem mihi adhuc constat, et Celsus 100. detrahunt. In minore numero libri Flori variant: nam Berol. Duisb. et v. c. habent *centum atque quadraginta*. In *scutum* est in solo Naz. *Sedere* pro, *hærere* etiam ap. Ov. xv. M. 161. 'Cui pectore quondam Sedit in ad-verso gravis hasta minoris Atridæ.' Et Virg. x. Æn. 785. Add. Gron. 11. Obs. 3. et Heius. ad Ov. 111. Tr. 9. 18.

§. 41 *Et alia castella Thessaliæ vastaret*] Naz. *vastarent*. Ryck. *vastarentur*: hoc si probes, legend. *Oricum*, et *Gomphi*, et alia castella Thessaliæ vastarentur. Græv. *Vastarent* etiam Voss. 3. et o. e. v. præter primam. De Orico vastato non modo nihil est

in Cæsare, sed et contrarium ex eo colligitur. Nam 111. B. C. 78. scribit, se in Thessaliam discedentem ibi æ-gros cum præsidio reliquisse.

§. 42 *Tereret*] Ita malui cum edit. Stadii, quam Vineti, aliorumque, *tereret*; licet sic quoque Pall. tres. *Grut.* Atque sic etiam legend. con-jeceram, priusquam Stadianam aut hanc Gruterianam ed. viderem: nam 'terere' est, sensim et progressu tem-poris imminuere: 'terrere,' subito metu avertere: facit huc simillimus locus supr. 2, 6, 28. 'Maceravit An-nibalem, ut qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur.' Ex diverso 3, 5, 25. 'Campaniam nos-tram subito adventu terrere voluit.' et 3, 8, 3. 'Prænavigantes subinde in-opinato impetu terrere.' Quod eti-am causæ est, cur ap. Tac. 1, 1, 5. malim legi: 'Temporibus Augusti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliscente adulatione deterre-rentur: non *detererentur*:' contra quam doctiss. Viris visum est. Nam ingenia non deterebantur, sed mane-bant eadem: quantumvis gliscente adulatione: deterrebantur autem a scribendo, et dicendis temporibus. *Freinsh.* Ryck. Voss. 1. 2. *tereret*. Flor. *teneret*: ceteri s. et o. e. *terre-ret*. Omnino verum est *tereret*, ut supr. 111. 22. 5. et ap. alios sæpe *ad-terere*. Liv. vi. 8. 'Ne tamquam Veios oppugnantes in opere longinquo sese tererent.' Justin. ix. 1. 'Ne unius urbis oppugnatione tantus ex-ercitus tereretur.' Sed ibi rectius videtur *teneretur*, quod ex Ed. Junt. restituit celeb. Grævius. 'Simul' sequente copula idem valet, quod, et. Vid. Gron. ad Liv. xxvi. 43.

Utque ardentissimi ducis consenesceret impetus] Prudens consilium, et sæpius usitatum. Vide supr. 2, 6, 28. *Freinsh.*

§. 43 *Milites otium*] Malim *Miles*, ut sæpius solet Noster, et alii. Ceterum sæpius occurrunt hujus generis

exempla: sufficiat indicasse unum Appiani locum huic plane geminum: est autem Civ. lib. 4. p. 661. Add. Diod. 21, 9. *Freinsh.* Ryck. *Miles ocium*, ut recte coniecerat *Freinsh.* *Græv.* *Miles* etiam Magl. Berol. Duisb. Fran. Voss. Edd. V. et J.

Ambitum ducis] Qua de causa Domitius Ænobarbus 'Agamemnonem' cum appellavit, et 'regem regum,' Plut. Pomp. cap. 111. 'quod et ille propter bellum imperitasset regibus.' Appian. Civ. lib. 2. p. 470. Add. Arrian. 1, 4, 20. Hæc obtrectatio clarissimorum quorumque imperatorum proventus sufflaminauit: ut Metelli, ap. Sall. Jug. 64, 13. et Vell. 2, 11, 3. et Luculli, ap. Dion. princ. lib. 35. Interdum tamen ea suspicio non vana est; sicut Annibal amicis sæpius dixisse fertur; ideo se bellum trahere, ne debellatis Rom. ipse imperio privaretur: ap. Appian. p. 336. in fine. Pertinet ad illustrandum hunc locum Bruti dictum ap. Appian. Civ. lib. 4. p. 661. 'Videor ut Pompeius Magnus bellum gesturus, non tam imperator, quam imperata faciens.' Nam tot nobiles, qui ap. ipsum erant, 'socios magis imperii, quam ministros agebant:' quod de Muciano refert Tac. H. 2, 83, 1. Utrum autem moveri debuerit his objectionibus Pompeius, disputat Plutarchus in Vita, cap. 137. *Freinsh.* Cæs. III. B. C. 82. 'Unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio, et consulares prætoriosque servorum habere numero' dicebant. Add. Liv. XXII. 25. et 34. et Wass. ad Sall. Jug. LXVIII.

Præcipitantibus] *Freinsh.* in Ind. dupliciter exponit. Secundo sensu etiam Perizonius accepit: nam ad Sanct. IV. 3. 13. putat supplendum esse, se.

Urbis, imperii, generis humani] Elegantius multo fuerit, si ita legas: *Urbis, imperii, id est, gen. hum.* nulla litera mutata: nam illud, *id est*, alias etiam unica litera: i. punctis utrin-

que circumdata scribitur: exemplum supra hoc capite vs. 15. et *imperii* pro *imperii*, notissima librariorum consuetudine: fuerit igitur scriptum *imperii, i. generis humani*. Ei lectioni plane similis in Suet. Calig. 13, 1. 'Pop. Rom. vel, ut ita dicam, hominum genus:' adde supr. præf. 2. *Freinsh.* Perizonius ad verba 'Philippicis campis' adnotaverat: Infr. n. 64. et 66. 'Pharsalia.' Fuit in Thessalia urbs Phthiotidis Philippi, haud adeo procul a Pharsalo. Vid. Holsten. ad Stephan. *Θήβη*. Scribit ibi Holstenius, Thebas has, sive Philippos, non longe a Pharsalo abfuisse, in cuius subjectis campis nobile hoc prælium contigerit, colligi e Strab. IX. 431. Videntur igitur existimasse Holstenius et Perizonius idem prælium posse dici ad Philippos et Pharsalum factum, propter vicinitatem harum urbium. Sed hoc non ita apertum est, ut omni difficultate careat. Ad Pharsalum pugnatum fuisse constat inter omnes. Etiam certum est e Stephano in *Φιλίπποι*, et Polyb. v. 100. Thebas mutato nomine Philippos dictas fuisse. Sed non liquet e Strabonis libris vulgatis de intervallo inter Thebas et Pharsalum; et, si libros scriptos Strabonis sequimur, quorum lectio ibi in margine posita, et, mea quidem sententia, non improbanda est, Pharsalus a Thebis 200. stadiis abfuit. Nam in iis est, Alon 100. stadiis distare a Thebis, et in medio Pharsali et Thebarum sitam esse. Sed hoc quidquid est, videntur tamen veteres hoc prælium sine discrimine vel 'in Philippicis,' vel 'in Pharsalicis campis' factum dixisse. Nam vix alia causa erroris illius esse potuit, quo multi eorum, et in his etiam Florus inf. c. 3. n. 3. et c. 7. n. 6. Brutum et Cassium, qui ad Philippos Macedoniae victi sunt, eodem loco, quo Pompeium, victos tradiderunt.

§. 41 *Tantum virium populus Romanus*] Legend. *populi Romani*: Nun-

quam uno loco tantum virum populi Romani, tantum dignitatis, fortuna vidit: ita clarum est, ut putidum sit multis probare: mirum tamen, hactenus fugisse tot homines doctos: sic leves mendæ, ut exiguæ maculæ, plerumque properantium oculos fallunt. *Salm. Populi Romani*] Sic omnibus literis Pal. 1. ac 3. nam 2. expressit duabus literis *P. R.* antea legebatur *populus Romanus*. Grut. Sic et Ryck. nisi quod ut Naz. pro ullo scribat etiam uno, quod reponendum. Ceterum hunc locum ex Pal. cod. sic primus recte correxit Gruterus Salmasio postea esse copulam. Non enim ἀσυνδέτων istud est ad genium Flori. Totum itaque locum sic esse scribendum censeo: *Nunquam uno loco tantum virum populi Romani, et tantum dignitatis fortuna vidit.* Fortuna, inquit, nunquam in uno loco vidit tantas vires populi Romani, et tantam dignitatem, hoc est, tantos exercitus civium Romanorum, et tot viros magna dignitate præditos. Quod verum est. 'Vires' sunt exercitus: cap. seq. 'Sparsæ magis quam oppressæ vires erant,' hoc est, exercitus Pompeiani. Et cap. 12. huj. lib. 'Difficilius est provincias obtinere, quam facere. Viribus parantur, jure retinentur.' Justiu. xi. 9. 'Nec inventas illis toto orbe pares vires:' ubi vide quæ notavi. *Græv. Populi Romani* habent etiam Toll. Fran. Voss. 2. et o. e. v. *Populus Romanus* Regg. et Voss. 1. 3. Error ortus est e notis: nam et Duisb. *Po. Ro. Uno* puto magis et conjectura Salmasii esse, quam e Naz. Nam Salmasius id ex eo in suo exemplari non adnotarat, et Gruterus e Naz. descripsit *ullo*. Nec intelligo, quid sit, quod Broekli. ad Propert. iii. 7. 8. scribit, Gruterum hic recte sustulisse *ullo*, de quo ap. Grut. nihil invenio. Amstelodamenses receperunt *uno*: quod quidem alteri præfero, neque tamen propter

consensum librorum vulgatam lectionem, quæ non omnino intolerabilis est, mutandam duxi.

Hinc et illinc] Optimus liber, *hinc belli, illinc*: facile est videre legend. *hinc vel illinc*, quod postea reperi in altero vet. Pal. *Salm. Hinc vel illinc*] Est a Pal. 2. nam 1. *hinc belli illinc*; 3. *hinc illic*; vulg. *hinc et illic*. Grut. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc*] *Vel* est ex ingenio Salmasii. Mss. et edd. *hinc et illinc*. Sed Ryck. *trecenta amplius millia bellatorum hinc illinc præter auxilia regum et senatus*. Non longe abit Naz. *trecenta amplius millia hinc belli illinc*. Probo Ryck. libri scripturam. Hæ sunt illæ vires Populi Romani; sequuntur auxiliares copiæ. Sed male post 'vidit' τελεία στίχη locatur. Totum locum sic refingo secutus fidem codicis Ryck. *Nunquam uno loco tantum virum Populi Romani, tantum dignitatis fortuna vidit, trecenta amplius millia bellatorum hinc illinc, præter auxilia Regum et sociorum.* Sociorum debetur sollertiæ Annæ illius eruditæ. Nam *senatus*, quod omnes præ se ferunt libri, hic non posse ferri vel tyrones viderint. *Hinc illinc sæpe ἀσυνδέτως* ponitur. Terent. Adelph. iv, 5. 'An sedere oportuit Domi virginem tam grandem, dum cognatus hinc Illinc veniret?' Sic recte Donatus, qui notavit proverbium esse 'hinc illinc'; edd. pessimæ *huc illinc*. Lucret. lib. v. de Centauris: 'Hinc illinc parvis ut non sic esse potis sit.' *Græv. Vel* Salmasius e Pal. poster. profert, et est in Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voss. 3. et v. e. Probo tamen cum Grævio *hinc illinc*, quod etiam in Flor. est. Celsus quoque p. 154. particulam omisit; sed pro *hinc illinc* habet *hic illic*. Voss. 1. 2. *hinc belli illinc*, ut Naz. Nec tamen rejecerim *bellatorum*, quum id etiam habeat Celsus, qui hunc locum Flori prope ad verbum descripsit. Pro eo in Ed. Junt. est *armatorum*. Edd. vet. dis-

tionem maximam habent ante *trecenta*, excepta Ed. P. in qua est *media*. Pro *trecenta* Vossius ad Cæs. III. B. C. 88. suspicatur legend. *centena*: nam aliqui Florum vanissimum jactatorem habendum. Sed recte Davies. ad eum loc. ob illam ipsam causam, quod jactator est, nihil mirum esse eum adripuisse numerum, qui maximus proditus sit. Nam Appian. II. B. C. 471. referre, fuisse, qui scripserint, hinc inde ‘cccc. m.’ pugnasse. *Trecenta* e Floro etiam Celsus habet.

[*Præter auxilia regum et Senatus*] Sic omnes editi, quos ego quidem vidi, nam qui Mss. possident, nullum scripturæ dissensum indicant. Nemo tamen non videre potest, *Senatus* hac in oratione nullas esse partes; quod indicandum videbatur, ut quatenus nos minus proficeremus, saltem alius mederetur: conjeceram tamen, *regum et nationum*, nempe liberarum, quæ regibus non suberant. Coniungit eadem Sall. de Rep. I. 31. ‘Romanos defessos et exsangues, regi aut nationi prædæ futuros.’ *Freinsh.* Davies. ad Cæs. I. d. conjicit *regum et dynastum*, i. e. dynastarum: et ‘reges’ ac ‘dynastas’ etiam a Cæs. III. B. C. 3. et Script. B. Alex. LXV. coniungi ostendit. Coniunguntur etiam a Suet. Tiber. xxvi. C. Nep. Ages. VII. Cic. XI. Phil. 12. et aliis. Vid. Wass. ad Sall. Cat. xx. Sed non minus sæpe coniunguntur ‘reges’ et ‘nationes.’ Ita Cic. II. Off. 8. et pro Dom. xxxiii. Sall. IV. Hist. in Epist. Mithridatis, et Flor. II. 7. 5. Gronov. ad Stat. c. xxxii. putat Florum *auxilia Senatus* dixisse, quia nunquam in unis castris tot numero Senatores fuerint, et quod multi eorum magnum comitatum secum traxerint. Verum ‘auxilia’ non ita dici possunt de Senatu, ut de regibus: nam ‘auxilia regum’ sunt eorum copiae auxiliares, quo sensu vocem ‘auxilia’ de Senatu non facile usquam inventum iri credo. Ita-

que si ea æque ad posterius vocabulum, pertinere debet, atque ad ‘regum,’ probabile est pro *Senatus* aliquid scriptum fuisse, cui vox ‘auxilia’ eadem significatione convenire posset, qua præcedenti ‘regum.’ Neque tamen *Senatus* hinc ejiciendum, sed alio, quam Gronovius volebat, referendum puto, nimirum ad præcedens ‘dignitatis.’ Etenim quum Florus paullo ante dicat, numquam uno loco ‘tantum virium’ populi R. ac ‘tantum dignitatis,’ fuisse, et mox, quantæ fuerint eæ ‘vires,’ exponat verbis *trecenta hinc illinc millia*, omnino credibile videtur, eum deinde etiam aliud addidisse, quo declararet, quod de ‘dignitate’ dixerat. Hoc autem quid aliud esse potuit, quam *Senatus*, cujus maxima erat ‘dignitas,’ et qui prope totus hinc illinc erat? Perizonio quoque non placebat hic aliquid mutari: nam ad *Senatus* adscripserat: ‘Scil. fuit.’ Unde intelligi potest ex illius sententia plenam orationem hanc esse: *ccc. amplius millia hinc illinc fuerunt, præter auxilia regum; et Senatus* hinc illinc fuit. Præterea scripserat *Senatus* referendum esse ad præcedens ‘dignitatis,’ quod sero vidi. Si Grævii distinctionem sequimur, legendum est et *Senatum*. Et ita quidem planior est sententia, nec oratio supplementis eget. Sed o. s. et e. atque etiam Celsus habent et *Senatus*.

§. 45 *Ruinæ*] Vid. Barth. ad hoc Statii III. Th. 43. ‘Signa dabat magnæ longe manifesta ruinæ.’

[*Fuga victimarum*] Nam et hæc inter prodigia habita. Vid. Tac. 15, 7, 4. Papin. Th. II. 228. Sil. 5, 62. et alibi: ‘Cum subito abruptis fugiens altaria taurns Exsiliit vinclis.’ Vide Bernec. ad Suet. Cæs. 59, 2. Videbantur enim irati Dii et hostiam aspernantes. Sicut e contra argumentum erat insigniter propitiorum, si semet obtulisset victima: quod factum in

obsidione Cyzicena. Plut. Lucullo, cap. 20. *Freinsh.* Add. Briss. 1. Form. p. 14.

Examina in signis, interdin] Ita etiam v. e. et tres Pall. neque aliter ediderat Vinetus: quomodo postea ex Ms. suo legend. ostendit Lipsius diet. cap. 19. lib. 2. Elect. antea vulgati, *examina, insignes interdum tenebræ*. Grut. Ceterum hoc sæpius prodigii loco annotatum est: ut supr. 2, 6, 14. Exempla alia plurima collegit Berneggerus in Obs. Miscell. 'Sedere tamen in castris Drusi imperatoris [et quidem copiosissimo examine; vid. Obsequentem cap. 131.] cum prosperrime pugnatum apud Arbalonem est, haud quaquam perpetua aruspicum conjectura, qui dirum id ostentum existimant semper:' Plin. 11, 17. Existimabant autem veteres per hoc 'discrimen magnum portendi, conjectura videlicet tali, quod læ volucres post compositas sedes, opesque congestas fumo pelluntur et turbulento sonitu cymbalorum:' Ammian. 18, 6. *Freinsh.* Vitiosa illa scriptura, quam merito expulerunt Viri docti, erat in solo Reg. Q.

Interdiu tenebræ] Hoc etiam sæpius annotatum inter prodigia, ut ap. Liv. 37, 4, 4. 'Cælo sereno interdiu obscurata lux est:' et 38, 36, 4. et Obseq. sæpius: sicut contra, 'Nocte interluxisse,' et 'Inter noctem lux orta:' rescribendum putem, *Inter-noctu luxisse*, et *Inter-noctu lux orta*; *internoctu*, inusitatius paullo vocabulum transpositum et mutatum est ab imperitis: profiteor tamen, nuspiam me vocem istam reperisse, sed analogia tam evidens est, res autem tam necessaria, ut non dubitem, quin eloquenda fuerit Romanis, et quidem hoc modo. *Freinsh.* Hæc refellit Gronov. ad Liv. xxix. 14.

Circumsonare et...apud principia conspectus est] Legimus, *conspectus*; atque est delemus: totum locum ita

constituimus: *Numquam imminētis ruinæ manifestiora prodigia, fuga victimarum, examina in signis, interdiu tenebræ, dux ipse et nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circumsonantem, et mane cum pullo, nefas! apud principia conspectus.* Locum integrum adscribere volumus, ut appareret, quomodo legendum enim et distinguendum putem: quin recte nunc ita sit, ut posuimus, dubitaverit nemo. Illa omnia erant prodigia, quæ ordine enumerat, fugientes victimas, apum examina in signis, tenebras medio die, ducem ipsum audientem planctus in theatro suo, et mane in pullo apud principia conspectum. Hac igitur dictione locus hic opus habebat. *Salm.* Pall. tres *circumsonat*: poterat tota vox abesse, ut et mox distinctiuncula est. Grut. Somnium hoc Pompeianum refert etiam Plut. Cæs. cap. 61. et Obsequens; sed nonnihil corruptus, cap. 124. 'Ipse Pompeius pridie pugnae die visus in theatro suo ingenti plausu excipi:' ubi putem scribend. *pridie pugnae sibi visus*, nempe per somnum: sic Suet. Cæs. 81. 8. 'Ipse sibi visus est per quietem,' &c. *Freinsh.* 'Imago' pro somnio ap. Ov. Ep. Herus 193. et 1. ex Pont. 2. 49. Horat. III. Carm. 27. 40. Suet. Calig. L. et alios. Vid. Barth. ad Stat. II. Th. 95. et 349.

Cum pullo (nefas!) &c.] Omen præcipue infaustum, et færale, præsertim ap. Rom. qui pullis non utebantur, nisi in luctu vel reatu. Idem obtigit M. Crasso, bello Parthico, referente Appiano, p. 142. Quapropter, cum Antoninus, allocuturus milites, quo miserabilior esset, pullam vestem peteret: amici id non concesserunt: eod. Appiani libro, p. 164. *Freinsh.* Ed. Vineti *cum pullo amiculo*, sed invitis libris, quorum nonnulli *cum pulla*, sc. veste. Sed pullo retinendum. Liv. XLV. 7. 'Pullo amictus

cum filio Perseus ingressus est castra.' Sic legendum. Val. M. I, 6. 'Pullum ei traditum est paludamentum, cum in prælium exeuntibus album, aut purpureum dari solet.' Hæc loca N. Heinsio feres accepta. Græv. *Amiculo* non est in scriptis, sed dudum ante Vinetum fuerat in omnibus Edd. Vett. excepta prima. Id quidem haud dubie est ab interpretatione Magistri; quamquam recte ita suppletur. Nam Latini nomina vestimentorum forma adjectiva efferre solent. Vid. Salm. ad Vopisc. Carin. xx. *Pulla*, quod Grævius in quibusd. libris esse dicit, nusquam inveni.

Conspectus] Sic rescripsimus, momente Salmasio, et Grutero etiam postea probante: prius erat, *conspectus est*: male. Freinsh. Qui contulerat Codd. Regg. cum ed. Grævii, quæ non habet *est*, hic quoque nihil monuerat. Nec dubito tamen, quin in iis, ut in aliis o. s. et e. ante Freinsh. fuerit *conspectus est*. Sed quia oratio respuit *est*, existimavi me tuto sequi posse Freinshemium, et alios, qui post illum hunc Scriptorem ediderunt.

§. 46 *Nunquam acrior neque alacrior exercitus Cæsaris fuit*] Expungendum alterutrum censet N. Heinsius *acrior* aut *alacrior* cum *neque*. Græv. Heins. in exemplari suo deleverat verba *acrior neque*. Tollins contra *neque alacrior* pro glossa habebat. Si alterutrum tollendum sit, potius adsentiar Heinsio. Nam veteres de militibus cupiditate pugnandi incensis sæpe dicunt 'alacritatem.' Vid. Cæs. I. B. G. 41. et 46. III. B. G. 24. et Justin. II. 9. Sed ἐπέχω. Nam multa συνωνύμως dicuntur, et *acer* et *alacer* non raro etiam ab aliis conjungi ostendit Savaro ad Sidon. VII. Epist. 6.

Pilum] Sic, Æn. 12, 40. annotatus est 'Tolumnius augur, Primus in adversos telum qui torserat hostes.'

Non autem video, quid in hoc sit dignum hoc verborum apparatu, et h. l. ubi prodigia vel omina recensentur. Convenientius enim omnino fuerit legi, *dictum*; hoc enim pro omine annotarunt Plutarch. Pompeio, cap. 117. Appian. p. 479. et ipse Cæsar, Civ. 3, 91. cujus verba, quod et ea Crastini fuisse videntur, adscribam: 'Faciam hodie, imperator, ut, aut vivo mihi, aut mortuo gratias agas.' Nam hoc vel præcipue pertinet ad alacritatem, quam modo Cæsaris militibus tribuerat Auctor. Freinsh. Satis obscure loquitur Florus. Nec tamen quidquam mutandum putem. Nam videtur idem voluisse dicere, quod alii prodiderunt; quum instructæ acie altum utrimque silentium ac torpor esset, reputantium se adversus cives et necessarios suos pugnatu-ros, Crastinum primum omnium cum paucis in hostes procurrisset, piloque emissio initium prælii fecisset, atque ita totas acies ad manus venisse. Vid. Dion. XLII. 180. Appian. II. B. C. 476. et Cels. p. 154. 'Adnotatum' autem pilum Crastioi dicit, tamquam omen quoddam, quod, ut e Lucan. VII. 473. colligitur, is, in quem pilum contorsit, eo interfectus est.

Inter cadavera repertus] Alter Pal. *inter cadavera repens*: quod etsi contentiosus aliquis posset defendere, nos, uno verbo, non probamus. Salm.

Minus admirabilior] Fran. *minus ammirabilis*. Hoc est a correctore, qui putabat non recte conjungi duos comparativos. Cels. VI. de Medic. 6. 29. 'Quantoque minor generi huic impetus, tanto finis minus expeditior est.' Script. B. Afr. LIV. 'Magis studiosiores.' Plura hujusmodi Sanct. Min. IV. 9. et ibi Perizon. Gatak. de Stilo N. J. XXV. Wass. ad Sall. Jug. xcvi. et Freinsh. in Ind.

§. 47 *Equitum copia*] *Equitatum*, quidam vett. quod sequatur qui volet; nos vulgatam intactam relinquimus.

Salm. *Equitatum* erat in Pal. 1. Hoc quidem Latine dici potest. Vid. III. 11. 8. Sed bene Salmasius.

§. 48 *Fusus a cornu*] Lips. emendat: *effusus a cornu*: probant sequentia: 'tantum in effusos equites fecere impetum.' *Græv.* Ryck. e vestigiis Cod. sui, in quo est *fussus*, malebat *missus*. Et sic etiam Perizonius. Sed Lipsii conjecturam confirmat Celsus, qui hic quoque *Florum* descripsit. 'Quum aliquamdiu,' inquit, 'æquis viribus hinc inde dimicaretur, Pompeius [fort. et *Pompeius*, vel *Pompeiusque*] multitudine fisus ad circumvenieudum Cæsarem equitatum effunderet.' Doctiss. Reitzius de Ambig. in *Fusus*, putat vulgatum defendi posse, si pro copioso, longe lateque se extendente accipias, ut quum 'flumen' et 'mare' dicitur 'fusus.' Naz. Voss. et o. e. v. excepta prima, *contenderet*.

Germanorum cohortes] Magnus ille Lipsius, *Milit. Rom.* 4, 8. miratur *Florum* 'Germanorum cohortes' dicere, quas Cæsar, *Civ.* 3, 89. ostendat ex ipsis legionibus detractas. Quod mili quidem secus videtur; nam Cæsar ibi 'ex tertia acie senas [ita recte Lipsius, alii *singulas*] cohortes detraxit:' tertiam autem aciem videtur dicere, cujus tertio loco mentionem fecerat, nempe cohortium, ap. quas Domitius curabat: in quibus Germanos meruisse, nemo dubitat. Si vero cum eodem Lipsio, et Plutarcho, *Cæs.* cap. 64. item *Pomp.* cap. 115. legere velis, *extrema acie*, idem sensus proveniret: 'aciem' enim absolute vocat cohortes illas, ut paullo ante etiam fecerat; nam legiones in cornibus constituerat; extrema igitur acie, hoc est, ab aversa, inquam, parte, ne videlicet a Pompeianis animadverti posset, eique nodo cuneus aliquis quæri. Hæc igitur tota Cæsaris acies fuerit. Dextrum cornu ipse cum sua decima le-

gione tenuit; ut aperte Plutarchus; nam quod in Cæsaris *Commentariis* dextro cornu P. Sulla præficatur, vereor ut ipsius voluntate factum sit, cum utique mox subijciat, 'se contra Pompeium constitisse;' at Pompeius in cornu suo sinistro, ipso Cæsare teste: restat igitur, ut in dextro Cæsar fuerit. Sinistrum cornu tenuit Antonius. Media acies ex cohortibus constitit XL. numero, ut quidem sensus poscit, quamvis LXXX. scribatur: additur enim, effecisse 'XXII. millia:' ut cohortes fuerint quingenariæ circiter; quod apparet etiam ex Pompeii copiis, supra ap. eund. Cæsarem, quarum cx. dicuntur effecisse 'XLV. millia;' aut, sicut in aliis exemplaribus est, 'LV. millia.' Ex hac igitur tertia sua acie, hoc est, media, Cæsar detraxit sex cohortes, numero tria millia militum, qui certe cur Germani non esse potuerint, non video. Nam cohortes in tota ista, etiam Pompeianæ aciei, descriptione, pro auxiliariis, non legionariis, accipio: quod latius hoc loco deduci, instituti ratio non patitur. Ceterum Dio etiam, lib. 41. p. 204. ait fuisse 'pedites, qui inter equitatum præliari consueverant:' quod certe alienum a Romanis militibus, Germanis tribuit Tacitus, *G.* 6, 6. 'mixti præliantur [equites peditesque]; congruente ad equestrem pugnam velocitate pedutum.' Item Marcellin. 16, 26. exemplum habet. Add. Cæsarem ipsum, *Civ.* 1, 84. 3, 52. *Liv.* 44, 26, 3. De Romanis tamen similia legas ap. *Liv.* 26, 4, 4. *Cæs.* *Civ.* 3, 84. et *Gal.* 1, 48. 8, 36. *Freinsh.*

Illi esse pedites] Refert 'illi' ad propius, 'hi' ad remotius. Sic *Ov.* *Ep. Penel.* 40. et *II. Am.* 4. 46. *Virg.* VII. *Æn.* 466. *Catull.* *Carm.* cr. *Priap.* c. XXI. *Liv.* XXIV. 29. *Justin.* XXII. 3. Add. *Bud.* in *Comment.* L. Gr. et *Gronov.* III. *Obs.* 16.

§. 49 *Una manu*] Id est, facillime

facta est, sine labore, ad quam inferendam non opus erat viribus. *Rupert.* Recte: vid. III. 5. 9. Sed locus Senecæ de Catone cap. II. de Constant. 'Cadentem Rempubl. quantum una manu retrahere poterat, retinuit,' in quo eadem significatione 'una manu' dici putat *Rupertus*, hinc alienus est. Nam ibi 'una manus' est, unus homo, unius hominis vires. Magis huc pertinet, quod est in *Terent.* Uno digitulo, *Eun.* II. 2. 53. 'Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis,' et 'digito' in illo, quod ap. *Suet. Aug.* LXVIII. in *Augusti* contumeliam acceptum est, 'Viden' ut cinædus orbem digito temperet?' Contra 'utraque manu,' pro summis viribus: vid. *Passerat.* ad *Propert.* III. 3.

§. 50 *Multus*] Idem fere atque inf. n. 82. 'Per totum agmen, oculis, manibus, clamore volitare.' Nam hoc dicit: Cæsarem, quacumque parte præsentia ejus desiderabatur, præsto fuisse, aciemque instruendo, hortando, ac pugnando, et ducis et militis officio functum fuisse. 'Multi' in aliqua re esse dicuntur, qui adsidui in ea, interdum etiam, qui nimii sunt. Vid. *Ind.* et *Gron.* ad *Liv.* xxv. 18.

Mediusque inter Imp. et militem] Sic *Catilina* 'strenui militis et boni Imp. officia simul exsequebatur.' *Sall. Cat.* 60, 3. et *Vespasianus*, ap. *Tac. H.* 2, 5, 1. *Freinsh.*

Miles, faciem feri] Auctores veteres hujus præcepti rationem fingunt eam; in exercitu Pompeiano fuisse juvenes formosos, quibus præcipua vultus cura, et deformationis metus. Sed eos quidem eleganter refellit *Rutgerius*, *Var. Lect.* 1, 4. quem vide. Nec tamen ejus sententiæ accedimus, qua putat, eo factum id esse, ut noti vultus turbarentur, neve quis suis, si agnovisset, parceret, eoque pugnandi ardor senesceret; nam illud nihilo secius accidere poterat, cum priusquam se mutuo cæderent, in conspectu essent; et, si maxime defor-

mata facies esset, ex ipsis armorum insignibus, notoque vocis sono nosci invicem potuissent; sicut autem 'potuerunt,' *Dione* quidem referente, multos interfectoribus suis mandata ad suos referenda dedisse. Restat igitur, ut credamus, hanc pugnandi formam, quibuslibet in præliis efficacem esse, cum hoc modo, dum vitantur vulnera, facies avertatur, eoque metus crescat, et adversariis repercutiendi facultas adimatur: quo pertinet, oculorum esse præcipuum homini curam, quos ideo natura quoque diligentissime muniverit. Aliud etiam Cæsaris propositum arguere videtur *Lucanus*, 7, 318. 'Nec cedere quisquam Hostis terga velit.' Quasi diceret: In obsistentes tantum pugnandum: quæ res valde usitata est in subitis urbium invasionibus, ubi solitum proclamari, neminem cædendum nisi armatum. Ideo *Tacitus*, *G.* 43, 11. 'Primi in omnibus præliis oculi vincuntur.' Nec primus Cæsar hoc advertit, sed jam ante 'Romani non cæsim feriendo, sed punctim subinde rectis gladiis utendo, qui mucronibus valent, crebro repetitis ictibus pectora et facies hostium cædebant.' Auctor *Polybius*, 2, 33. Etiam *Germanici* præceptum est, ap. *Tac. Ann.* 2. 'mucronibus ora quærent.' *Freinsh.* *Rupert.* ad *h. l.* et *Freinshem.* ad *Curt.* IV. 4. 14. interpretantur e *Lucano*. Sed hoc non optime convenit sententiæ *Flori*, eam vocem 'doctam' dicentis, i. e. ut *Ryckius* exponebat, ex intima rei militaris artisque disciplina petitam, et quæ non nisi a peritissimo Duce proficisci potuerit. Jam vero ut non alii cæderentur, quam qui repugnabant, non valde doctum præceptum erat: quippe quod vel medioeriter peritis rei militaris Ducibus facile in mentem venire possit, et sæpe venerit, ut est ap. *Freinsh. l. d.* *Bocclerus* in *Dissert.* ad *h. l.* videtur existimasse, eam fuisse hujus præcepti ra-

tionem, quam hic primo loco ponit Freinshemius: nam scribit, hanc vocem ex disciplina et more pugnandi interpretandam esse; sicut Germanicus ap. Tac. II. A. 14. suos hortatur, 'densarent ictus, ora mucronibus quærerent.' Sed fortassis et hæc et illa, quam Plutarch. et Appian. adferunt, fuit hujus vocis ratio: neque enim puto omnino vanam aut fictam esse eam, quam hi prodiderunt. Etenim Freinshemius alii que hoc ita ex his referunt, quasi Cæsar suis hoc adversus totam aciem Pompeianam præcepisset, quod hi et Frontin. IV. 7, 32. adversus solos equites Pompeii præceptum dicunt. In his autem credibile est, ut alias, ita tum quoque fuisse nobilissimos et præcipuos quosque, et e Romanis, et e regum ac dynastarum auxiliis; qui quum vulneribus ac præliis non valde adsueti essent, formaque et ætate florent, ut scribit Plutarchus, non tam absurdum est existimare, iis hac forma pugnandi metum deformitatis injectum fuisse.

Parce civibus] Recenset hoc factum etiam Polyænus, lib. 8, 23, 29. et, ut opinor, hæc verba: nam quod ibi *φελδεσθαι τῶν πολέμων* legitur, nescio quomodo tolerari possit: cum ea vox nihil habeat, quod persuadere militem ad parcendum possit; at vero efficax est vox 'civium: putem igitur ibi rescribendum *φελδεσθε τῶν πολιτῶν*, ut hæc ipsa verba exprimentur: sequentia autem, 'quum ipse sequeretur,' valent, insequeretur, persequeretur: hoc sensu supr. I, 10. 8. *Freinsh.* Suet. Cæs. LXXV. hoc inter exempla moderationis et clementiæ Cæsaris refert. Appianus autem scribit, eum, quod vereretur, ne Pompeiani ordines instaurarent, præconibus dimissis jussisse parci civibus, et sola auxilia cædi: in quo nulla jactatio est.

§. 51 *Dignitatis*] Ita Pall. o. et ed. nostra vetus. Sic Tac. A. 3, 5. 'Pau-

ci, et, ut ita dixerim, non modo aliorum, sed etiam nostri, superstites sumus.' Argentarius, ap. Sen. Suas. VII. 'Non ille te vivere vult, sed ingenii tui facere superstitem.' *Freinsh.* Sic et Liv. XL. 8. Cic. I. ad Q. Fr. 3. Tac. I. A. 61. et Suet. Tib. LXII. Salmasius hic e Pall. nihil adnotaverat: Gruterus *dignitatis*: sed in Edd. suis retinuit *dignitati*, quod etiam Reg. F, Magl. et Ald. habent, ceteri s. et e. *dignitatis*. Parum interest. Sed credo s. potius excidisse a fine hujus vocis, quod eadem litera est prima sequentis, quam ei ex hac adglutinatum.

Ut cum majore] In Ryck. in initio horum verborum non legitur *ut*. Videtur *ut* excidisse, et postea bis perperam fuisse inculcatum. Scribend. enim: *Superstes dignitatis suæ vixit, ut, cum majore dedecore per Thessalica Tempe equo fugeret, una navicula Lesbos applicaretur.* Lips. malebat: *ut cum majore dedecore per Thessalica Tempe equo fugeret uno, et una navicula.* Græv. *Ut post 'vixit' etiam ab Edd. B. S. et P. abest: hoc ultima syllaba vocis præcedentis videtur absorpsisse. Deinde libri nonnihil variant. Flor. et una, ut volebat Lips. ceteri, etiam Vineti, ut una, et Reg. Q, et Fran. præterea applicaret. Si ut retinetur ante 'una,' ut in plerisque s. et Edd. V. et J. nulla est ratio, cur non etiam poni debeat ante 'pulsus,' ubi et Heinsius id adscripserat; aut, si ibi locum habere non potest, cur ante 'una' relinquatur. Sed fortassis scripsit Florus applicaret: ut, et ex eo deinde factum est applicaretur: quamquam etiam conjici potest applicaretur pulsus: ut Syedris. Amstelodamenses hunc locum ediderunt ex sententia Grævii. Mihi non visum fuit discedendum a libris scriptis, vetustissimisque, et Gruteri ac Freinshemii Editionibus.*

Ut una navicula] Pal. alter, *cum una navicula*: sed nihil necesse illud cum

addere, quod facile potest abesse. Plutarchus, de ead. re, ἐπὶ νεῶς μῆς καὶ ἄλλοις. Salm.

Pulsus Hedris in deserto Ciliciæ scopulo] Hic scopulus fuit omnium eruditorum, qui ad Annæum emendandum accesserunt. Quis enim non conatus est aliquid elicere ex hac veteri scriptura, pro qua nescio quæ monstra vetustiores critici nobis obtulerant? et tamen nemo hactenus fecit quod voluit. Videant vero quid nos profecerimus. Libri, quos nobis videre licuit, habent, *Hedris*. Sic et Vinetiani. Emendandum contendo: *pulsus Syedris deserto Ciliciæ scopulo*: levi mutatione. Primum *s* mutuati sumus ex fine præcedentis vocis. Deinde aspirationem mutavimus in *y*, quæ in illam temere degeneraverat. *Syedris* igitur vera lectio. '*Syedra*' Ptolemæus inter *παράλιας* Ciliciæ recenset, Stephanus noster πόλιν Ἰσαυρίας vocat. Isauria autem et Trachea Cilicia sæpius confunduntur. Lucanus, de ead. fuga Pompeii loquens, lib. viii. 'Ad profugum collecta ducem, parvisque Syedris.' Multos vidimus scriptos codices, in quibus eam lectionem reperimus. Correctores, brutum genus, *Celendris* reposuerunt, pro *Syedris*. Aptissime vero. Quorum stuporem quibus verbis possum satis castigare? *Celendris*, *Celendridos*, vel *Celenderis*, ut ap. alios legitur, urbs Ciliciæ, sed minime *παράλιας*. At illi, *Κέλεδρα*, *Κελέδρων*, dici putaverunt, cum sit *Κελεδρίς*. Quid multis argutamur? In Lucano legend. *Syedris*. Ita una eademque manu insignem maculam sustulimus ex duobus optimis auctoribus. *Idem*. *Hedris*] Revocandam putavi lectionem primæ editionis, confirmatam et nostris et Mss. Vinetii: etsi non me expedit illo *Hedris*: quod et in Pal 1. ac 3. nam 2. *Hedris*: pro eo cupiebat Vinetus, *Syedris*. Salmasius noster, littera minus, *Syedris*; neuter male. Grut. Salma-

Delph. et Var. Clas.

sii lectionem veram puto, quam et ipse firmat latius in Solinum p. 771. c. Porro etiam pro istis *applicaretur pulsus*, rescribo, *applicaret*; *pulsus*, nisi quod illud *pulsus* in superiorem potius lineam rejiciendum videtur: *applicare* dictum pro, appellere, sicut ap. Justin. 2, 4, 21. et 2, 12, 2. ceterum dictio *ut* repetenda est, ut apparet ex toto contextu. *Freinsh.* Insignem hujus perditissimi loci emendationem debemus ingenio maximi Salmasii, quam stabilit Ryck. cod. in quo scribitur, *pulsus Syedris*, uti ap. Lucan. lib. viii. quoque scribi in Mss. 'Ad profugum collecta ducem, parvisque Syedris,' idem Salmasius notavit: in antiquis edd. Flori legitur *pulsus Hedris*, in aliis *pulsus Larissa*. Mox ex optimo cod. restituit Salmasius in *Pelusio littore*. Vide quam nec hic longe ab illo recedat Ryck. in quo scribitur in *pulso littore*. Græv. *Syedris* in Magl. fuisse credi potest Tollo, quoniam is e Flor. et Berol. adnotarat *Hedris*, quod etiam in Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. est. Voss. 3. *Edris*. E Regg. nihil ad Ed. Grævii, quæ habet *Syedris*, adnotatum erat. Emendationem Salmasii auctoritate nummorum vett. in quibus est ΣΤΕΔΡΩΝ, confirmat Holsten. ad Steph. in Στέδρα: quo minus dubitavi cum Grævio et Amst. recipere *Syedris*. In Strab. xiv. 669. est Στέδρη, pro quo Salmas. ad Solin. p. 542. itidem scribit Στέδρα. A vett. edd., quas dixi habere *fugeret pulsus*, etiam abest nomen loci post '*pulsus*,' excepta B. quæ habet *pulsus Hecaris*. Idem est in Junt. Recentiores quædam pro *Hedris* exhibent *Larissa*, et cum edd. B. et J. distinctionem mediam ante '*pulsus*' ponunt, quæ in aliis vett. post hanc vocem est: quod præfero. Nam Pompeius nec *Larissa* nec *Syedris* pulsus est. Vid. Lucan. vii. 712. seqq. et viii. 455. '*Pulsus*' ergo hic accipio pro, victus, fugatus, ut in eo, quod Pompeius *Sye-*

Flor.

3 R

dri de se dicit ap. Lucan. viii. 271. 'Me pulsum.'

§. 52 *Pelusiaco litore*] *Pelusio litore*, in optimo libro. *Pelusium litus*, Πηλουσία ἀκτή. Nam Πηλούσιος, et Πηλουσιακός, sunt ἑθνικά. Salm. *Pelusio*] Est a tribus Pall. prius publicati, *Pelusiaco*, quod eodem redit: nisi videretur redonanda scriptori cuique scriptura sua germana. *Grut.* Sic etiam habebant Mss. Vineti, et q. editiones. *Freinsh.*

Spadonum] Qui potentes eo in regno plerumque: tangit Seneca de Benef. 5, 16. fine capitis. Idque ex moribus Persarum, de quibus Curt. 3, 3, 24. 'Spadonumque grex, hand sane illis gentibus vilis.' *Freinsh.*

Septimii] Hic est 'L. Septimius' ap. Cæs. Civ. 3, 104. et Dion. lib. 42. *Vinetus.* Adde Cic. Fam. 8, 8, 12. *Freinsh.*

§. 53 *Incendii cineres*] Eodem simili de incendio utitur supr. 3, 5, 14. *Freinsh.* Add. ii. 15. 15. et iii. 21. 9. Salmasius e suis adnotarat *atquin*, et *recaluerunt*. Sic etiam libri Vineti, et plerique alii, cum v. e.

§. 54 *Sine partibus*] Partes enim proprie dicuntur, unius reip., in factiones scissæ, cives; exteri, hostes: quemadmodum antiqui vocabant peregrinos omnes, auctore Festo. *Freinsh.*

§. 55 *Summum civilis belli scelus*] Pompeii necem. *Idem.* 'Medius' sæpe pro eo, qui intervenit, et conciliat. Vid. Juret. ad Symmach. iv. Ep. 51. Schulting. ad Sen. i. Controv. Gron. Obs. Eccles. xiiii. et quos laudat Drakenb. ad Sil. xvi. 222.

Tanti viri] Ita v. e. Reliquæ hactenus, *clarissimi viri*; prorsus præter scripturam Pall. in quibus et visitur altera. *Grut.* Naz. Ryck. Voss. et Edd. vett. excepta prima, *clarissimi*: credo glossam esse. Mox Voss. 2. Edd. S. P. et J. male *effusa*. Vid. Heins. ad Val. Fl. i. 762. et ad Sil. vi. 572.

§. 56 *Aderat puellæ formæ*] In qua

quantum patrocini sit, expressit Petronius his verbis: 'Jam Guiton mirabili forma exarmaverat nautas, cæperatque etiam sine voce sævientes rogare.' Add. Tac. 12, 51, 6. *Freinsh.* P. Syrus ap. Rupert. 'Formosa facies muta commendatio est.' Lucan. xi. 105. de Cleopatra: 'Vultus adest precibus, faciesque incesta perorat.' De translata significatione verbi 'adesse' *Freinsh.* in Ind. Cur autem Cæsar putaverit cognitionem causæ inter Regem et Cleopatram ad se pertinere, ipse exponit iii. B. C. 107.

Injuriam; odium] Videtur excidisse particula *tum*, sive *jam*, aut quæ similis: dicit enim, Cleopatram patrocinio fuisse formam, injuriam, tum odium regis. Ad injuriam quod attinet, eam miserationem, et inde favorem, conciliare, notat etiam Noster, inf. 4, 4, 4. 'Augustum ætate et injuria favorabilem.' Sic ap. Tac. 3, 75, 5. 'Labeoni commendatio ex injuria.' Add. Vell. 2, 34, 2. *Freinsh.* 'Ἀσύνδετον h. l. vix ferri potest. Perizonius varias conjecturas adscripserat: primum, pro et quæ fort. legend. *sed quæ*, vel delend. *et*: deinde, et forte loco motum, et ante 'odium' ponendum esse; idque sibi verisimilius videri. Ego locum ita nondum sanatum puto, quod non intelligo quid sit, 'forma duplicatur injuria.' Nec verba, 'quæ duplicaretur,' referenda videntur ad præcedens 'forma,' sed ad sequens 'injuriam,' hac sententia: Agebat causam Cleopatram illius forma; agebat etiam injuria, quæ eo ipso gravior videbatur, quod talis passa erat injuriam: quasi scil. minus gravis sit injuria, quæ deformi inferitur, quam quæ formosæ. Sed sic quoque oratio salebrosa est, et nominativus, injuria, dure suppletur. Ed. Sab. *passa videbatur injuria*. G. Vossius ad verba 'quæ duplicaretur' adnotaverat: Scil. causa: quod nihilo magis placet. 'Talis' est, tam pulchra, tam insigni forma, ut sæpe

de iis, qui aliqua re excellunt, et clari sunt. Vid. Burm. ad Petron. lxi.

§. 57 *Partium fato dederat*] Qui non amicitia erga Cæsarem ductus Pompeium occiderat, sed quia Pompeius ejusque partes infelices fuerant. Sic dare Tac. i. A. 10. 'Cassii et Brutorum exitus paternis inimiciis datos.' Vell. ii. 7. 'Visa ultio privato odio magis, quam publicæ vindictæ data.' Celsus hanc sententiam ita expressit: 'Simul illud intelligens [Cæsar,] cæde illa non sibi Regem gratificari voluisse, sed fortunæ, in se idem, si sors tulisset, ausurum.' Et Lucan. ix. 1081. in Oratione Cæsaris ad ministros Regis, caput sibi Pompeii offerentes: 'Nec fallere vos me Credite victorem: nobis quoque tale paratum Litoris hospitium: ne sic mea colla gerantur Thessaliæ fortuna facit.' Non video autem, cur Florus dicat 'si expedisset,' pro, si potuisset, vel, si fors ita tulisset, ut Cæsar victus ad ipsum confingisset: nam etiam magis expediebat Regi Cæsarem interficere, quam Pompeium.

§. 58 *Obsessus in regia*] Casum hunc, totumque istud bellum, luculenter descripsit Cæsar, fine B. C. et Hirtius, sive quis alius auctor est B. Alexand. Freinsh.

§. 59 *Incendio*] Quo conflagravit instructissima Lagidarum bibliotheca. Sed huc necessitas adegerat: alias haud dubie pepercisset, sicut 'Demetrius rex propter Jalysum, Protenis ne cremaret tabulas, cum ab ea parte sola posset Rhodum capere, non incendit: parcentemque picturæ fugit occasio victoriæ.' Plinius, 35, 10. *Idem*.

In peninsulam Pharon] Al. *in insulam Pharon*. Græv. Hoc nusquam inveni. Naz. libri Vinet. Ryck. Fran. Voss. 1. 2. et Ed. B. *in pene insulam*. Duisb. et v. ed. *in peni insulam*. Pal. pr. *impune insulam*. Junt. *in pone insulam*. Voss. 3. *pene in insulam*. Probum est in

pene insulam. Vid. snpr. III. 6. 11.

Inde depulsus in maria] Pal. alter, *delapsus in maria*: non tam recte. Salm. Alter Pal. *delapsus*, nihilo deterius. Freinsh. Ego cum Salmasio sentio.

Relicto] Sic quoque Dio et Appianus. Contra Suet. Cæs. lxi. scribit paludamentum mordicus traxisse, ne spolio potiretur hostis. Vid. ibi Torrent.

§. 60 *Tandem*] Tres Pall. volunt legamus *Tum*. Grut. In v. nostra est, *Tumen*. Freinsh. *Tum* etiam Ryck. Toll. Duisb. Voss. Ed. V. et J. *Tunc* Fran. *Tamen* Edd. B. S. P. et A. in Ed. Vinet. et Plant. est *Tandem*. Hæc sæpe confunduntur e compendioscriptione.

Debellata perfida gente] Restitue verterem lect. *de imbelli ac perfida gente justa generi manibus dedit*. Excusam, quam vulgo vetustiore, sed falso, crediderunt, recentes tantum, et deterius notæ, codd. exhibebant. In optimo libro legitur: *dein belli ac perfida gente*, manifestis veræ lectionis vestigiis. Salm. *Debellata perfida gente*] Admisi lectionem v. e. nec non membranarum Vineti: publicabatur passim, *de imbelli et perfida gente*; non male, nisi obstarent Mss. etiam Pall. quorum etsi duo tuentur prius, primus tamen, qui et melior, adhæret lectioni secundæ: ita sequatur quisque, quod libet. Grut. *De imbelli ac perfida gente*] Sic Ryckian. ut et ex Naz. vestigiis legendum vere censuit Salmasius, cujus sententiæ non fuit repudianda. Quin et Vinetus ex suis libris olim sic edidit. Male ex deterioribus codicibus pro his substituit Gruterus: *debellata perfida gente*. Græv. Vinetus quidem ita edidit e vett. edd. quæ, præter primam, omnes id habent: sed scribit in libris suis alteram lectionem fuisse, cum quibus consentiunt Reg. Q, Toll. Duisb. Voss. 1. 2. et Fran.

Justa] In Flor. et Voss. 3. addita erat glossa, *de imbelli ac p. g. justa generi manibus piacula dedit.*

Theodotus magister] *Magistrum* vocat quem Plutarchus ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνειλημμένον. *Salin.* Ptolemæi pueri præceptor, Appian. Civ. lib. ii. p. 480. fuit autem Samius, arte rhetor. Idem et Plut. Pomp. cap. 127. Hunc postea Brutus cruci affixit. Idem, ib. cap. 133. et in Bruto, cap. 48. sive Cassius, volente Appiano, p. 484. De notione verbi ‘magister,’ in Ind. Freinsh.

Ne virilia quidem portenta] ‘Ambigui mares’ vocantur eunuchi Claudiano, in Eutrop. 1. 462. *Idem.* Vid. Quintil. v. Iust. Orat. 12. Ryck. Duisb. Fran. et pleraque edd. vett. *Photinus.* Est obvius error in libris Latinis. Vid. cl. Ondendorp. ad Lucan. viii. 483. et alia de eo ad x. 517.

Diversa per mare et terras fuga et morte] Est a vet. ed. nam vulg. *diversi per mare transfugio et morte*; *§c.* Lipsius, dicto cap. emendabat e libro calamo descripto, *divisa per mare et terras fuga*, *§c.* bene: *diversa* tamen restabat quoque in Mss. Vineti, nec non in o. Pall. *Grut.*

Regis] ‘Civili bello Pontino perisse’ ait L. Ampel. Patet leg. *Pompeiano.* Freinsh.

In aureæ lorice honore] Capitolinus, in Maximino juniore, cap. 3. ‘Usus est aurea lorica, exemplo Ptolemæorum.’ *Vinet.* Freinsh. in Ind. ‘honorem’ recte exponit, decus, ornamentum. Ita non raro Poëtæ. Vid. Torrent. ad Horat. Epod. xi. 9. et Interpp. Virg. in ii. G. 404.

§. 61 *In Asia*] Hanc historiam scribunt Suet. Cæs. cap. 35. Plut. Cæs. cap. 73. Late Commentarius de B. Alexandrino. Entrop. lib. 6. cap. ult. Epit. Liv. 113. Meminit Plinius, 25, 4. et 33, 12. Appian. Civ. lib. 2. pag. 484. Frontinus, 2, 2, 3. docet quo

astu a Cæsare victus sit. *Camers.* Liv. xxiv. 35. ‘Urbes, quæ in motu rerum ad Carthaginienses defece- rant.’

Quasi de industria, *§c.*] Similis observatio in Justin. ii, 15, 2. *Freinsh.*

§. 62 *Magis discordiæ nostræ fiducia*] Hoc vult Suetonius, Cæs. 35. 5. cum inducit Pharnacem, ‘occasione temporum bellantem.’ Vid. supr. 3, 5, 4. Sic legend. in Hirtio, de B. Alex. c. xxxiv. Vide Tac. 4, 24, 1. et Germ. 37, 9. *Idem.*

§. 63 *Uno, et, ut sic dixerim, non toto prælio*] Simile supr. 2, 7, 11. ‘Uno, ac ne hoc quidem justo prælio.’ *Idem.* Verba ‘non toto prælio’ ita accipi possent: Tantum partem exercitus Cæsaris pugnasse; nisi Scriptor B. Alex. lxxiv. proderet, utrumque cornu et mediam aciem Cæsaris pugnasse. Anna ea refert ad brevitem pugnae, ut quæ tantum quatuor horas duraverit. Hoc sumsit e Suet. Cæs. xxxv. ‘Pharnacem intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venerat, horis, una profligavit acie.’ Sed horum verborum sententia non est prælium quatuor horas durasse. Florum tamen celeritatem victoriæ voluisse indicare verbis ‘non toto prælio,’ liquet ex iis quæ addit de fulmine. Et celerem victoriam fuisse intelligi potest e Dione et Appiano.

More fulminis] Eadem comparatio de Alexandro ap. Himerium Sophistam, de reducendo Æschine: ‘Hostes confecit instar fulminis et tonitrus, quod sæpe, antequam expectetur, præcedit.’ et de Juliano, ap. Marcellin. 17, 17. ‘Subito cunctos aggressus, tanquam fulminis turbo percussit.’ *Freinsh.* In sequentibus elegantem ἐπιτροχασµὸν esse, quo eadem verborum celeritate res percurritur, qua gesta est, adnotat Rupertus: ap. quem vid. plura hujusmodi, nec non ap. Barth. ad Claud. de B.

Gild. 12. et Voss. v. Inst. Orat. 2. 1. et 8. 5.

Ante victum hostem esse, quam visum] Suetonius, Cæs. 37, 4. ita rem narrat: 'Pontico triumpho inter pompæ ferula trium verborum prætulit titulum, VENT, VIDI, VICI, non acta belli significantem, sicut ceteris, sed celesriter confecti notam.' Plut. in Vita, cap. 73. ad Amintium quendam amicum tria ista verba scripsisse. Appianus Civ. lib. 2. p. 485. simplicius; in urbem eum scripsisse. Vide et Dion. lib. 42. p. 234. Suetonio tamen magis crediderim. Errat Vir doctus ad Vell. dum scribit: 'Seneca pater imitatione Tusci hæc tria protulisse significat:' cum ibi (locus est Suasor. 1. 2. in fin.) Tuscum irrideat Seneca, quod accommodet Xerxi, quæ 'multos post' [Xerxem nempe, non Tuscum] 'annos Divus Julius victo Pharnace dixerit.' Nam Tuscus ille diu post Cæsarem vixit. Scaurus enim, quem majestatis reum fecisse ibi dicitur, extinctus est A. U. C. 787. circiter 80. annis a morte Cæsaris. Imitatur hoc Sidonius, Carm. 5, 366. de suo Principe: 'Maximus isse est, non pugnasse, labor; terimus cur tempora verbis? Pervenit et vincit.' Et fortassis ipse Florus, supr. 2. 7, 11. 'Introisse victoria fuit.' Pertinet hæc (potius quam ad fulgorem oculorum, de quo alias exponitur) illud militum Rom. ap. Tac. 3, 45, 3. 'Viderent modo adversos, et aspicerentur: id satis ad victoriam.' Simile huic exemplum est supr. 2, 2, 6. *Freinsh.* Celsus refert verba Cæsaris, 'Veni, vidi, vici.' Deinde addit: 'Alii dicunt, dixisse eum: Veni, et ante hostem, quam viderem, vici.' Hæc descripsit e Floro, qui solus ita prodidit.

§. 61 *In Africa*] Bellum in Africa contra cives a Cæsare gestum scribunt Hirtius, Singulari Commentario, Liv. Epit. 113, et 114. Plut. Cæs. c. 74. &c. et Caton. min. c. 82. &c.

Copiose Appianus, lib. 2. Civ. *Cam.*

Reliquius] Quemadmodum reliquæ naufragiorum æstu maris in litora expelluntur, sic impetus furoris ejecebat et expulerat reliquias partium victarum in Africam. Metaphora a naufragiis, quorum reliquæ fluctibus 'expelli' dicuntur. Gaius l. 5. D. de Incend. Ruin. Nanfr. 'Jacentem rem ex naufragio, quæ fluctibus expulsa sit.' Cicer. pro Sext. III. translate: 'Fluctibus Reip. expulsum, in alienis terris jacentem.' 'Furorem' tribui his, qui bella civilia excitant, iisque inter se committuntur, est supr. III. 12. 7. 'Æstus' quoque de vehementi impetu et adfectu animi sæpe dicitur, ut 'Æstus enarum,' et 'irarum' in Virg. aliisque. Sed tamen aliquanto tumidior videtur hæc metaphora.

§. 65 *Sparsæ magis, quam oppressæ, vires erant*] Hæc itidem ex Lucano, 8, 273. 'Sparsit potius Pharsalia nostras; Quam subvertit, opes.' Ideoque duci sollicite curandum, ut victis semel hostibus acriter instet, nec vires eorum denno coalescere patiatur. Sic Cæsar, harum artium prudentissimus, ap. App. Civ. lib. 2. p. 478. 'Discernendo per exercitum supplex orabat, ne gravarentur tantum laboris insuper impendere, dum castra Pompeii capiant: docens, si patientur denno coire hostiles copias, unius tantum diei fore victoriam.' Et hoc est 'scire victoria uti;' quod ignoratum aut neglectum Annibali, Carthaginem perdidit. *Freinsh.*

§. 65 *Auxerat*] Anna: 'Clades Pompeii effecerat, ut se arctius sacramento obstringerent, ad bellum contra Cæsarem gerendum.' Melius Ryck. 'obfirmatiores eos fecerat ad bellum.' Nam hoc dicit Florus: Eos clade et nece Pompeii ita exacerbatos fuisse, ut ad eam vindicandam majore ira ac pertinacia bellum gererent, quasi per eam religiose quodammodo sacramento adstricti essent. Nam 'sacramentum'

hic translata significatione dicitur. Vid. III. 2.

Mauritanie] Salmasius in exemplari suo adnotarat *Mauretaniæ*; sed sine indicio libri, in quo ita scriptum invenerat. Ea scriptura est in Inscriptionibus et Nummis vett. et quibusdam libris Pomponii Melæ I. 5. quam et vetustiorum esse altera censet Pierius ad Virg. IV. Æn. 206. Add. Ryck. ad Tac. I. H. 11. Editiones vett. quæ primam proxime sequuntur sunt, *Mauritanus* et *Mauritanus*: ut 'Rex Ægyptius,' 'Cyprius,' 'Pergamenus,' ap. alios.

§. 66 *Amplior eoque acrior*] Hoc esset, major eoque major, pulcherrimo loquendi modo, et proxime ad Auctoris genium: si tamen, ut hoc etiam addam, aliquis Latinorum *amplum impetum* dixit, aut dicere potuit. Dubium mihi non est, quin post illud 'amplior' aliquid exciderit, cujus sensum certe reponere promptum sit: est autem hic; *amplior hic hostium exercitus*; *eoque acrior*, &c. nam hoc clamant sequentia: 'post Pompeium crevisse bellum.' Aliter ista comparatio inter Pharsaliam et Thapson non constat. Freinsh. Ryck. *nisi quod amplior ea acriorque Cæsarianorum impetus fuit*: inepte alii *eoque acrior*, quod est, ideoque acrior. Si res mei esset arbitrii *amplior* delerem. Quid enim est *amplius impetus*? quis sic loquitur? aut forte legendum: *nisi quod ardentior eo, acriorque Cæsarianorum impetus fuit*: eo scil. impetu, quo ap. Pharsalum fuerunt usi. Superius de Pharsalica pugna: 'Nunquam acrior neque alacrior Cæsaris exercitus fuit.' Græv. Mihi probabilis videtur sententia Freinshemii, quam etiam Anna sequitur. Amstelodamenses expresserunt scripturam Cod. Ryckiani. Sed ea difficultatem non tollit. Is. Vossius pro *impetus* e Ms. in quo, ut dicit, est *impos*, legit *impes*. Non probo. Vid. ad II. 4. 1. et IV. 12. 54. Paulo post Berol. Duisb. et

v. e. *indignantibus*. Ita sæpe Justinus. Vid. quæ ibi adnotantur ad II. 3. 16.

Sua sponte signa cecinerunt] 'Dubitante Cæsare, atque militum studio cupiditatisque resistente, sibi que eruptione pugnari non placere clamitante, et etiam atque etiam aciem sustentante, subito dextro cornu, in jussu Cæsaris, tubicen a militibus coactus canere cæpit.' Ita Hirtius, de Bel. Afr. cap. 82. Freinsh.

§. 67 *Strages a Juba cæpit*] Rectius Ryck. *Strages in Juba cæpit*. Mox egregie N. Heinsius, *Ejus elephantum bellorum rudes, et nuper a silva*. Male omnes libri: *Ejus elephantum bellorum rudes, et nuper a silva*. Non longe post idem malebat: *statim et exercitus in fugam agi*. Vidit et Lipsius hiulcam esse orationem, qui legendum censebat: *statim exercitus in fugam datus*: et in verbis *consternati subito clangore*, quæ præcedunt, aliquid quoque desiderari: hinc rescribebat: *consternati subito clangore tubarum*. Sed N. Heins. conjiciebat: *Consternari subito clangore, statim exercitus in fugam agi*. In Ryck. habetur: *statim et in fugam exercitus*. Dein probo Salmasii correctionem: *nec duces fortius, quam ut fugerent*. Græv. Puto retineri posse *nuper a silva*, pro, *nuper adhuc silvestres*, ut 'Turnus ab Aricia' pro Aricinus, et alia hujusmodi ap. cl. Burm. ad Petron. xxxviii. Vel per ellipsin: Qui nuper a silva venerant et mansuefacti erant. Nec necessarium videtur supplementum *totum agi* post verba 'in fugam.' Nam non inusitata est Floro ista brevitatis sermonis. Vid. ad III. 6, 12. Perizonius adscripserat e Terent. Eun. v. 2. 5. 'Ego me in pedes.' Sic Petron. xxxviii. 'Ubi semel res inclinata est, amici de medio.'

Et duces fortius, quam ut fugerent] Manifesto ponenda negatio, et legendum: *nec duces fortius, quam ut fugerent*. Quod ex seqq. ita liquido pa-

tet, ut valde mirum putem, tam multos hunc locum legisse, nec aliter intellexisse. Neminem tamen culpo, sed quid sentiam, dico. *Salm. Et duces fortius, quam ut effugerent*] Ita quidem Naz. et Pal. sec. nec non ed. nostra vetus: et possit explicari: Fugisse quidem, sed non ut cuperent effugere, verum ut suo arbitratu morerentur: res tamen ipsa, præcedentiumque et seqq. verborum sensus movet, ut amplectar Salmasii correctionem, qui pro vulgata lectione, *et duces fortius, quam ut fugerent, reponit, nec duces fortius, quam ut fugerent*; nam hoc dicit Florus: Et exercitum fugisse, et vero duces ipsos; hos autem fugæ fœditatem emendasse decoro exitu: quorsum enim alias illa particula *tamen*; 'non inconspicua tamen morte omnium?' Illa particula *nec* in *et* corrupta legitur etiam in Arnobii scriptis, lib. 3. p. 133. 'Et audetis adscribere causam nobis offensionis Deorum: cum, si judicatio fiat, certissima in vobis reperiatur hæc esse, et in contumelia, quam opinamini, stare.' Sensus enim inibi vult *nec in contumelia*, &c. Freinsh. *Effugerent* etiam Ryck. Magl. Duisb. Fran. Voss. et o. e. v. *Nec duces* Perizonius et Anna quoque probabant. Et ita citat Periz. ad Sanct. Min. iv. 5. 11. ubi multa exempla ellipsos in hoc genere loquendi congestit. *Et corruptum esse viderunt omnes: nec tamen quisquam ante Amst. in contextum recepit nec.*

§. 68 *Jam Scipio nave fugiebat*] *Legō Nam*, ut cohæreat præcedentibus, et reliquis etiam, Jubæ, Petreio, Catoni, possit applicari: respondet enim præcedenti propositioni 'non inconspicua tamen morte omnium:' cujus partes hic exsequitur. *Freinsh. Nam etiam* Perizonius præferebat. Videtur retineri posse *Jam*. Vid. Proëm. lib. i. n. 2. Verba 'adsequutis cum hostibus' indicant Florum existimasse, classem Cæsaris Scipio-

nem fugientem persequentum fuisse. Sed Scriptor B. Afr. xxvi. Seneca, et Val. M. tradunt, eum in Hispaniam fugientem vento adverso in Africam relatum ibi in classem hostium incidisse.

Bene se habet Imperator] De hujus Scipionis interitu, præter alios, lege Val. M. 3, 2, 13. et Sen. Epist. 24. copiose. Appian. Civ. lib. 2. p. 490. et 491. *Camers.* Senecæ patris locum, quia vulgo corruptus est, adscribam: est autem Suas. 6. 'Scipio, cum gladium ponere jussus esset; dicitur abdidisse in se: [optimam correctionem, nescio unde, depromit Aurelianus, ad Tac. p. 473. m. 1.] quærentibus, qui in navem transierant, militibus imperatorem; Imperator, inquit, bene se habet.' Tollamus eadem opera leve mendum, ex auctore non gravi, nec inutili tamen. Chronicon Adonis, sub anno 4784. 'Scipio, qui [sic scribo, vulgo male *in*] navim, qua ad Hispanias fugeret, conscendens, vento coactus in Africam redierat; semet ipsum jugulavit.' Verum autem est scribend. in eo Chronico: *Scipio in navi, qua ad Hispanias fugere contendens, vento coactus, in Africam redierat, semet ipse jugulavit.* Nam sic Orosius, 6, 16. unde ista ad verbum exscripta. *Freinsh.* Tollius legit, *ubi esset Imperator?* et mox, *Bene habet.* Malim utroque loco legere *Imperator*, ut in Sen. et Val. M. *Se*, quod est ap. eosdem, et in omnibus libris Flori, cur tolli debeat, non video.

§. 69 *In regiam*] Rubenius, Elect. 1, 10. corrigi, *in regnum*: optime; nam bellum in provincia gestum erat. Illud tamen retinet etiam L. Ampeius. *Freinsh.* Rubenii conjecturam confirmant, quæ leguntur in Scriptor B. Afr. xci. et xciv. Jubam Zama et aliis urbibus regni sui exclusum; et in Dione XLIII. 217. eum a nemine receptum fuisse. Sed tamen videtur designari debuisse certus

aliquis locus, in quo hæc gesta fuerint. Et potuit Florns hic quoque, ut sæpe alibi, a narratione aliorum abire; vel e 'villa,' in quam eum se cum Petreio paucisque equitibus contulisse scribit Scriptor B. Afr. 'regiam' facere, quod id aliquanto *παρυκώτερον* erat.

Magnifice epulatus] Diximus supr. 2, 18, 12. Freinsh.

Super mensas et pocula] Veteres, *superque mensus et pocula*. Salm. Ryck. *magnifice epulatus est. Postero die. Idem cum aliis vett. superque mensas et pocula*. Non frustra hæc copula in omnibus codd. vetustioribus hic reperitur. Nimirum totus locus sic distinguendus et scribendus est: *Juba cum se recepisset in regiam, magnifice epulatus est postero die cum Petreio fugæ comite, superque mensas et pocula interficiendum se ei præbuit*. Vides illud *superque*, quod in omnibus libris antiquis conspicitur, requirere in præcodd. est, quod in plerisque intercidit, et pravam interpunctionem nebulas huic loco offundisse. Græv. Est etiam habet Pal. pr. *superque*, excepto Voss. 3. o. s. et edd. vett. Recte Grævius. Amstelodamenses etiam receperant est, et *superque*; sed corruperant sententiam distinctione maxima posita ante 'postero.' Se quod iidem ediderunt pro sese est in Ryck. Flor. Magl. Duisb. Fran. et o. e. v.

Ille et regi suffecit et sibi] Consentit Livii Epit. 114. 'Petreius Jubam seque interemit.' Aliter Dio, lib. 43. p. 245. Appianus, Civ. lib. 2. p. 490. quorum consensum cum Seneca, de Provid. 2, 15. qui 'alterum alterius manu cæsum ait,' notavit ibi Lipsius. Hirtius, de Bel. Afr. cap. 94. 'Firmior imbecillioem Juba Petreium (sive potius, ut Rubenius, Elect. 1, 10. corrigit, *Jubam Petreius*) facile ferro consumsit: deinde ipse cum conaretur gladio transjicere pectus, nec posset, precibus a servo suo impetravit, ut se interficeret, idque obtinuit.'

Orosius, 6, 16. et modo citatum Chronicon Adonis: 'Juba percussori jugulum pretio dato præbuit: Petreius eodem gladio se perfodit:' quem idem Rubenius egregie emendat, *jugulum Petreio præbuit*. Quæ eadem verba sunt etiam in Hist. Misc. 6, 39. Fr. Add. Davies. ad Script. B. Afr. xciv. Perizon. hic adnotaverat loca Plinii e Paneg. LXXVII. 'Quis adeo expetitis honoribus aut deservit, aut sufficit?' et LXXX. 'Fungeris enim sufficisque mandanti.' Sæpe veteres ita utuntur hoc verbo. Suet. Tib. xxv. 'Quando universæ (Reipubl.) sufficere nemo solus posset.' Tac. xiv. A. 55. 'Tibi valida ætas, rebusque et fructui rerum sufficiens.'

§. 70 *Bagradam*] Ryck. Pal. pr. et quidam olim impressi *Bragadam*. Vid. II. 2, 20.

Mortem etiam lætus accivit] De interitu Catonis, præter supra dictos, lege Gell. 15, 18. Lactant. 3, 18. Plura Augustin. 1, 23. Civ. Val. M. 3, 2, 14. Cicero Off. 1, 31. et Tusc. Q. 1, 30. et alibi sæpe. Catonem egregie extollit Lucanus, 9, 601. Horat. 2, 1, 24. Liv. lib. 114. Plura Hirtius, de Bel. Afr. cap. 88. Camers. Adde Appian. Civ. lib. 2. p. 490. et 491. et Plut. in Vita, cap. 89. &c. Sæpissime meminit ejus facti cum eximiis elogiis Seneca. Extant et quædam epigrammata non inerudita, in Catalectis veterum Poëtarum Scalligeriis. Freinsh. Mela III, 7. de Indis quibusdam: 'Non expectant [mortem:] sed ingerendo semet ipsis læti et cum gloria arcessunt.'

§. 71 *In nocte lecto ad lucernam Platonis libro*] N. Heins. in noctem lecto ad lucernam Platonis libro. Mox Ryck. qui immortalitatem animæ docuit, quævit. Editi, paululum quævit. Græv. Noctem etiam Perizonius præferebat. Hoc non male convenit cum historia: nam Plutarchus scribit, Catonem post cænam et computationem cubiculum ingressum bis Phædonem Pla-

tonis perlegisse. Itaque necesse fuit produci lectionem in multam noctem. Alioquin non inusitatum est nominibus temporis in ablativo positis præpositionem 'in' addi. Vid. supr. t. 1. 15. et Sanct. Min. iv. 6. Et sic quoque Florum puto dicere *in nocte*, pro, nocte; quia paullo post scribit Catonem se circa 'primam vigiliam' percussisse. 'Ab amplexu dimittere' etiam Suet. dicit Oth. x. et 'e complexu' Cic. i. ad Q. Fr. 3. Elegantiā loquutionis 'ad lucernam' ostendit cl. Burm. ad Petron. ciii.

Primam vigiliam] Plutarchus definit tempus, quo aviculæ jam cantillare incipiebant. Id est, primum diluculum, vel quarta vigilia; certe propius quartæ vigiliæ, quam primæ. Dio XLII. 218. 'media nocte' dicit. Sed ne hæc quidem 'prima vigilia' est. Vid. Lips. v. de Milit. Rom. 9. 'Semel iterumque' videtur dicere pro, aliquoties, numero non definito, ut plerumque sumitur. Dio, Plut. et Appian. tantum unam plagam memorant.

§. 72 *Violare fomentis*] 'Tam mali exempli esse occidere dominum, quam prohibere' (h. e. utrumque mali exempli esse) ait Stoicus quidam ap. Sen. Epist. 77. Alia in hanc sententiam ap. Sen. patrem, Epit. Controv. 3, 9. ejus principio scribend. 'Ecce herus [non heres] jubet, quod tu vetas.' Lex Cornelia vetat misceri venenum, id jussit herus: legis autem major potestas, quam hominis. Ad Flori locum vid. Grut. in notis ad Suet. Domit. cap. 14. *Freinsh.* Quid hic 'fomenta' sint, exponit *Freinsh.* in Ind. Tac. i. A. 65. 'Non tentoria manipulis, non fomenta sauciis.' Et 69. 'Militibusque, ut quis inops aut saucius, vestem, et fomenta dilargita est.' Sic 'fovere vulnus' Virg. xii. *Æn.* 420. Add. Heins. ad Ov. i. ex Pont. 3. 88. et iv. 11. 20. Catonem autem 'violatum' fomentis dicit; quasi ea re injuria illi inflata, et liber-

tas ejus violata fuisset, qui quam maxime liber, et sui juris esse volebat.

Sequiturque vis] Si obsequerentur Mss. maluissim, *sequitque vi*. Grut. Porro hæc ipsa graphice depingit Seneca, de Provident. 2. 16. 'Gladium sacro pectori infigit, viscera spargit, et illam sanctissimam animam, indignamque quæ ferro contaminaretur, manu educit.' *Freinsh.* Heins. quoque in exemplari suo scripserat *vi*, adposito nomine Gruteri. Et sic Cod. Fran. quod præferend. videtur vulgato. 'Vis' pro, magna vis. Liv. xxvi. 21. 'Argenti ærisque fabrefacti vis.' Cic. Somn. Scip. iii. 'Quem ubi vidi, equidem vim lacrymarum profudi.' Sic in Epit. Liv. XLVII. et in quibusd. Mss. Liv. xxxi. 22.

§. 73 *Hispania*] Bellum hoc scribunt Plut. Cæs. cap. 79. Appian. Civ. lib. 2. Late Hirtius, Singulari Commentario. Val. M. 7, 6, 5. *Camers.* Naz. Pal. post. Ryck. Voss. 1. et o. e. v. præter primam, *supra Thessalium fuit.* Reg. Q. *Africa superat Thessalium.* Vid. Ind. in *Supra.* Perizonio suspectum erat *supra*. Nec inelegantior est, eo sublato, oratio. Sed fort. melius est *Africa superarat*, quod eidem in mentem venerat, et aliquantulum confirmatur a Reg. Q.

§. 74 *Plurimumque favoris*] Priusquam vidissem scriptos codd. particulam *que* tollebam, quæ nihil facere videbatur. Sed illi aliter me expedierunt, in quibus legitur: *Plurimum quantum favoris partibus dabat fraternitatus ducum.* Omnino recte. Hellenismus, *Plurimum quantum, Πλείστον ὅσον.* Sic 'nimium quantum,' 'mirum quantum,' 'immane quantum' et similia ap. alios usurpata. In altero Pal. *Plurimum quidem* legitur: sed standum putamus illis, quæ nobis ἀπερίληπτα videntur. *Saln. Plurimum quantum* etiam Magl. Berol. Fran. Voss. Regg. et o. e. v. excepta prima, quæ

cum Duisb. proxime ad verum *Plurimumq; tum*. Flor. Ryck. et Pal. 1. *Plurimum quidem*. Hoc genus loquendi inlustrarunt, et ap. alios Scriptores quoque depravatum restituerunt multi, quos in Thesouro Fabri nominat Buchnerus. Add. Gronovius ad Gell. 1. 8. Lambin. et Torrent. ad Horat. 1. Carm. 27. 6.

Et pro uno] Fragmentum, quod Hist. Cæsaris subijcitur: 'Sic pro uno duos substituerat fortuna Pompeios.' Freinsh. Fragmentum hoc Jungermannus subiecit Scriptori Bell. Hisp. estque particula decerpta ex eo, quem Celsum vocant.

§. 75 In ipso ostio Oceani] Ap. 'Crantiam,' ut legitur in Hist. Dionis, lib. 43. p. 259. sive potius *Carteiam*, ut emendat Nonius, in Hispania, cap. 11. ex Hirtio de B. H. cap. xxxii. Sic etiam puto leg. in Nicolao, ap. Vales. p. 482. Eadem autem verba, quæ hic ap. Florum, fortassis hinc desumpta, leguntur in fragmento, quod Cæsaris historiæ subijcitur. Freinsh.

Furorem civium] Puto legend. *furorem civicum*. Salm. *Civicum*] Est a Pal. 1. ac 2. *Grut.* Sic etiam habet nostra vet. editio. Freinsh. *Civicum* etiam Magl. Regg. Voss. 1. 3. et Edd. B. et P. probantque Heins. et Perizon. ad h. l. et Gronov. ad Liv. 1. 40. Nec video, cur Amstelodamenses hic recesserint ab Edd. Freinsh. et Grævii.

Castigare Oceanus] Eadem supr. 3, 10, 17. Freinsh.

Utramque classem naufragio cecidit] Ryck. *utrumque classe naufragio cecidit*: forte: *utrumque classis naufragio cecidit*. Utrumque nimirum legatum Cæsaris et Pompeii: sed malim, si per libros liceret, *utraque classis naufragio intercidit*: hoc est, periit, ut in illo vs. ap. Cic. 'Pereant amici, dum una inimici intercidant.' Nam *cedere classem naufragio* insolens est, et a castigate loquentium usu remotum.

'Castigare classem naufragio,' ut superius locutus est, recte et eleganter, sed *cedere classem naufragio* quis ferat? Si cui tamen magis arridet vulgata, eamque locutionem putat Flori ætati et ingenio, acumina sæpe frigida captanti, aut potius ejus cacozeliæ adscribendam, non multum refragabor. Græv. Perizonius hic scripserat, duram locutionem esse, et Ryckius cacozeliam vix ferendam. Etiam tota periodus sequens mihi videtur picta esse de ampulla declamatoria.

§. 76 Fluctus, procellæ, armamenta, confligent] Noster cod. *procellæ, viri, naves, scementa confligent*: optime: sic tamen ut *elementa* restituam pro spurca ea *scementorum* voce. Lipsius, Elector. 2, 19. Similia Nostro, quæ adnectuntur libro Hirtii, de Bel. Afr. Freinsh. Non possum assentiri magno Lipsio rescribenti: *viri, naves, elementa confligent*, cum in suo libro invenisset *scementa*. Ryck. *armamenta* cum optimis quibusque. Nec vox magis propria potuit a Floro hic adhiberi. Sic enim dicuntur, vela, remi, rudentes, et omne instrumentum nauticum, quod propter tempestatem non minus negotii facescebat, quam procellæ et hostes. Suet. Octav. 'Tempestate in tractu bis conflictatus, &c. utrobique parte liburnicarum demersa: simulque ejus, in qua vehebatur, fuis armamentis, et gubernaculo diffracto.' Liv. xxxviii. 'Tradito et naves longas armamentaue earum.' Hinc *exarmata navis* ap. Sen. præf. lib. iii. Controv. est, in qua nulla sunt armamenta: navis sine velis, remis, ancoris: 'Cum dixisset Albutius in illo, qui fratrem parricidii damnatum exarmata nave dimisit, imposuit fratrem in culeum ligneum.' Græv. Anna sequitur Lipsium, quum *τὸ armamenta*, inquit, nil aliud foret, quam *τὸ naves*. Valde fallitur. Vid. supr. n. 20.

Vergentia in unum hinc Hispaniæ]

Ryck. rotundius: *vergentia hinc in unum Hispaniæ*. Græv. Sic etiam Magl. Præfero alterum.

§. 77 *Quæ misera, &c.*] Videntur hæc insita ab alio; extant, 3, 22, 8. quo refer ea quæ scribit ad senatum Pompeius, ap. Sall. H. 3, 2, 11. 'Hispaniam citeriorem, quæ non ab hostibus tenetur, nos, aut Sertorius, ad internecionem vastavimus.' Freinsh.

§. 78 *Omnium postrema certaminum Munda*] Numidia in quibusd. libris veteri manu correctum est. Salm. De hac civitate, et bello ibi a Cæsare gesto, multa Strabo, lib. 3. p. 97. Meminit Lucanus 1, 40. 'Ultima funesta concurrant prælia Munda.' Sil. 3, 400. 'Et Munda Emathios Italidis paritura labores.' Camers. Lips. emendat: *Omnium postremum certamen Munda*. Sic sane Livius scripsisset, aut Cæsar. Verum nunc vereor ne hæc, quæ circumfertur, Flori sit scriptura, cujus memoriæ obversatus fuit sui Lucani locus de hoc prælio: 'Ultima funesta concurrant prælia Munda.' Vides sententiam eandem esse, sed longe discrepare verba utriusque scriptoris. Sed hoc Flori est ingenium, ut enim paullo ante: 'Nihil inter Pharsaliam et Thapson;' hoc est, inter Pharsalicum prælium, et id quod ad Thapson fuit commissum; sic hic omnium certaminum postremum fuit Munda, hoc est, Mundense. Mox idem Vir magnus malebat: *sed anceps diu, et triste prælium*. Verum non video cur librorum scriptura repudianda sit. Græv. Verosimile mihi videtur, phrasin, quam merito notat Grævius, a Floro profectam esse. Sed *anceps diu et triste prælium* non deterius puto esse vulgato. Et ita Regg. Toll. Duish. Fran. et v. e. *Anceps et diu et triste prælium* Ryck.

Deliberare fortuna] Sic ap. Liv. 21, 44, 10. 'Fortuna dubitat.' Freinsh. Celsus addit: 'Et quid aliud reor, nisi an amicum suum usque in finem

rara et sibi prorsus insolita fide committeretur; an eum extremo jam calle desereret, ad alium transitura?' Anna credit verba *nescio quid* ab alio addita. Mihi secus videtur. Est enim notissima formula ap. veteres, quum vel dicere non volunt, quod sentiunt; vel quum non plane iis constat, aut eloqui non possunt, quale aliquid sit. Catull. c. vi. 'Nescio quid fabriculosi scorti diligis.' Tibull. 1. 7. 37. 'Nescio quid furtivus amor parat.' Propert. II. 25. 36. 'Nescio quid majus nascitur Iliade.' Suet. Vesp. XIII. 'Oblatrantem etiam nescio quid.' Petron. xxv. 'Quum dixisset nescio quid.'

§. 79 *Respectu fragilitatis humanæ*] *Respectus* in Naz. quem optimum voco: in altero Pal. *respectum*: parum correcte: sequitur in eod. Pal. *niniam prosperorum suspectam habens conjugationem*: pro quo excusi, *continuationem*, quod etsi verum esse non affirmarim, non ineleganter tamen dictum putem: quasi prospera ita ἀρρώς ad Cæsarem confluentia quodammodo conjurasse viderentur: sed nihil mutand. putamus, cum proba sit edita scriptura, et in plurimis reperiatur libris. Salm. *Respectu* est, consideratione, cogitatione. Vid. Interpp. Phædri ad IV. F. 5. Notat ibi Scioppins religiosulos quosdam, qui hac voce uti dubitent. Designat fortassis Hadrianum Cardin. qui putat, non valde Latine dici, 'Feci amicitiae, justitiae respectu.' *Fragilitatis humanæ* crebra est ap. veteres mentio. Cic. v. Tusc. 1. 'Humani generis imbecillitatem fragilitatemque extimescere.' Plin. Paneg. xxvii. 'Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humanæ vices horret.' Add. Just. xvii. 2. Curt. iv. 14. Plin. iv. Epist. 24.

Postquam idem esse cæperat] Hoc est: Postquam ad idem imperii gloriæque culmen ascenderat: et sane timendi causam habuit; 'Maximæ' enim 'cuique fortunæ minime cre-

dendum est,' ait Annibal, ap. Liv. 30, 30, 19. Sic 'Camillus precatus, ut, si cui Deorum nimia felicitas populi Romani videretur, ejus invidia suo aliquo incommodo satiaretur.' Val. M. 1, 5, 2. Sic Æmilius Paullus, post enumeratas res prosperrime gestas, subjungit: 'Mihî quoque ipsi nimia jam fortuna mea videri, eoque suspecta esse,' &c. id. Liv. 41, 45, 6. Sic Alexander 'illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur.' Curtius, 3, 8, 20. quomodo et ejus pater, rebus ex voto fluentibus, dicitur veneratus fortunam, ut quam minimo incommodo felicitatem istam lueret. Igitur non absurde Carthaginiensium legati Romanos 'per timendam felicibus Nemesin' deprecantur, ap. Appian. in Punicis. Non absurde ad idem referas Senecam, in Troad. vs. 242. 'Suique victor operis exemplum horruit, Didicitque Achilles et Dea natos mori.' Cf. quæ notavit Berneccerus ad Justin. 12, 8, 15. 'Ne fortunam suam nimis onerando fatiget.' Adde supr. 3, 12, 7. et 4, 2, 8. *Freinsh.* Hannibal ad Scipionem ap. Liv. xxx. 30. 'Quod ego fui ad Trasimenum, ad Cannas, id tu hodie es.' Sæpe ita utuntur pronomini bus nentris. Liv. xxxviii. 17. 'Hi jam degeneres sunt, misti, et Gallogræci, quod appellantur.' Justin. xviii. 3: 'Servi, quod ipsi non erant, liberos procreant.' Ov. Rem. Am. 83. 'Teneras mora percoquit uvas, Et validas segetes, quod fuit herba, facit.' Virg. iii. Æn. 173. 'Nec sopor illud erat,' Quintil. Decl. iv. 'Non fuit illud pugna, non acies.' Flor. i. 12. 11. 'Hoc tunc Veientes fuere.' Ov. Ep. Phyll. 56. 'Debuit hoc meriti summa fuisse tui.' Et Ep. Bris. 8. 'Quamvis hoc quoque culpa tua est.' Vid. Gro-nov. ad Sen. Consol. ad Marciam c. xix. Heins. ad Ov. iii. Tr. 11. 25. et iv. 1. 99. Vorst. ad Justin. xliii. 2. et Schulting. ad Sen. Controv. ix.

Paullo ante pro 'vel,' quod tertio loco ponit, postquam bis dixerat 'sive,' vetustiores potius dicerent 'sive.' Observat tamen Stewechius Virgilium xii. Æn. 686. 'aut' ponere post 'sive,' et Paulum l. 24. §. 4. D. Locat. eidem particulæ 'vel' sub-jicere.

§. 80 *Hic omnium sensus erat*] Pu-tida glossa, vicem explicatiunculæ sustinens ad verbum 'convenisset.' *Freinsh.* Ryck. et *hic omnium sensus erat.* *Freinsh.* censet hæc verba glos-sema esse præcedentis 'convenisset.' Verum hic aliter sentio. Florus iis significat: Hoc silentio omnes sen-sum suum, sive quid sentiant, testa-tum fecisse, se nimirum velle ut bellis civilibus modus tandem et finis impo-natur. Est et hoc ex acuminibus Flori, et illius temporis. Græv. Si Florus hoc significare voluit, debuit apertius sententiam suam exprimere, et vel ante vel post hæc verba aliquid ponere, unde hoc liquidius cognosci posset: ut Curt. vi. 6. 'Totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria, quam bello quæsitum esse.'

§. 81 *Nefas*] In aliis edd. male concluditur parenthesis: referend. enim est ad illud 'inusitatum,' cum-que eo construend. sic supr. n. 55. eadem Pompeii 'summum civilis belli scelus' appellat: et, 3, 1, 5. Jugurthæ consilium, 'inchoatum nefas:' quomodo Tacitus, 1, 18, 12. 'Occisus dictator Cæsar, aliis pessimum, aliis pulcerrimum facinus videbatur:' et Seneca Nat. Q. 6, 23. de rebus Alexandri: 'Nihil tam mag-num erit, quam scelus Callisthenes.' Hic loquendi modus, paullo ignotior librariis, fœde corruptit Livium, 36, 25, 4. de Damocrito: 'Ob eam fe-rociam majus victoribus gaudium tradi-tum fuit:' apparet legend. *traditus*; et de ipso Damocrito capiendum. Add. supr. 1, 18, 22. Curt. 7, 5, 56. 'Spitamencs eum [Bessum] tenebat

collo inserta catena, tam Barbaris, quam Macedonibus, gratum spectaculum.' *Freinsh.* Heinsius et Perizonius quoque deleverant notas parentheses. Nec sunt in Edd. V. et P. Vid. supr. III. 19. 7. et Perizon. ad Sanct. IV. 5. 11.

Post quatuordecim annos probata veteranorum manus] Vere N. Heins. corrigit: *per quatuordecim annos probata veteranorum manus.* Græv.

Gradum retro dedit] Quidam, *gradum retro fecit*: non male *gradum facere*, ut, *pedem facere*: 'Una omnes fecere pedem.' *Salm.* *Gradum retro dedit*] Erat autem id indicium timoris. Curt. 3, 8, 7. 'Eum qui recedat, fugere credi.' *Freinsh.* *Gradum retro dedit* non minus rectum est, quam ap. Virg. III. *Æn.* 686. 'Certum est dare lineæ retro,' et Horat. I. *Carm.* 34, 3. 'Retrorsum Vela dare.' Add. *Freinsh.* in Ind. v. *Dare*.

Quod etsi nondum fugerat] Lips. *Quæ etsi nondum fugerat.* N. Heins. *Quos, etsi nondum fugerat.* Vulgatam possis tueri. Nam *quod sæpe παρῆλκει* Liv. XXVII. 7. ex emendatione Gronovii: 'Quod mihi minus simile veri visum est, annum integrum Scipionem nihil gerundo in Hispania consumsisse.' Vide quæ ad illum locum notavit Vir summus: paullo ante pro *invisitatum Cæsaris oculis* scribend. videtur: *invisitatum Cæsaris oculis*. Nam hoc vocabulum in plurimis locis in *invisitatum* reflexerunt imperiti librarii, quia usui illis temporibus minus tritum fuit, ut dudum ostenderunt Salmasius, Lips. Gronov. alique Viri doctissimi. Græv. Heins. conjiciebat *fugerant*. Pall. Flor. Magl. Fran. Voss. 2. 3. *Quod si. Quod etsi* sic dici potest, ut 'quod quum,' 'quod nisi,' 'quod ut,' 'quod utinam,' in quibus alii 'quod' abundare, alii pro 'sed' ponit, putant. Vid. Periz. ad Sanct. IV. 5. 9. *Invisitatus* sæpe substituunt docti pro *invisitatus*. Lips. II. *Epist. Quæst.* 26. *Salm.* supr. I. 18. 6. Gronov. ad

Liv. IV. 33. et XXVII. 39. Græv. ad Justin. XVIII. 1. et Suet. Aug. XLIII. et Ryck. ad Tac. II. H. 50. Hoc quibusd. locis plane necessarium videtur: de nonnullis dubitari potest. Celsus hic: 'Cæsareis oculis insolitum dedecus.'

Pudore magis, quam virtute, resistere] Nescio an elegantius optimus liber: *apparebat tamen, magis pudorem resistere, quam virtutem.* Paulo sup. *Quod etsi nondum fugerat*: alter Pall. *Quod si nondum fugerat*: nec prorsus male. *Salm.* Videtur vividior verborum imago, quæ in tribb. Pall. *pudorem magis quam virtutem resistere.* Gruterus. De re adde Vell. 2, 55, 7. Ad similes eventus respicit Plinius, 36, 15. 'Pudor Romani nominis proprius, qui sæpe res perditas servavit in præliis.' *Freinsh.* *Pudorem et virtutem* etiam Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Edd. V. et B. *Virtutem* tantum Voss. 2. 3. Ita Excerpta Burmanni. Sed Ondendorp. ad Lucan. VII. 310. in quatuor Leidensibus legi *pudorem et virtutem* testatur. Nec tamen improbanda est scriptura aliorum librorum. Liv. XXX. 18. 'Legio duodecima magna ex parte cæsa pudore magis, quam viribus tenebat locum.'

§. 82 *Ablegato equo*] Marcellin. 16, 29. 'Relictis equis secum oportere versari regales,' &c. Vid. Viridung. in Agr. Taciti, 35, 6. p. 194. *Freinsh.* Suet. Cæs. LX. in resimili 'dimittere,' et Cæs. I. B. G. 25. ac Sall. Cat. LIX. 'removere' equos dicunt. 'Ablegari' plerumque dicuntur homines. Sed ut Florus, ita etiam Varro I. de R. R. 47. 'Et pecus a prato ablegandum, et omne jumentum, ac etiam homines.'

Primam in aciem procurrat] *Procurrat*; diximus supr. sic 'concurrat.' et vid. quæ ad illum locum notamus. *Salm.* *Procurrat* est e conjectura Salmasii, nec ullius libri auctoritate confirmatur.

Prensare] *Freinsh.* in Ind. compre-

hendere, ut maneat. Existimavit fugientes manu injecta et vi adhibita retentos fuisse, ut ap. Val. M. III. 2. 19. cuius locum adponit: 'Faucibus comprehensum in contrariam partem detraxit:' (*retraxit* Perizon. ad Val. Max. Vid. supr. III. 19. 7.) de qua re etiam Suet. Cæs. LXII. Plut. in Cæs. qui in Africa factum prodit. Hoc Liv. II. 10. dicit 'Reprehensans singulos, obsistens,' et 'reprehendere manu' XXXIV. 14. 'Ut quosdam Consul manu ipse reprehenderit, et in hostem verterit.' Et sic accepit hoc loco Celsus, qui Flori sententiam ita expressit: 'Increpans, obsecrans, atque exhortans; nec tantum voce, vel oculis, sed manu et pectore fugam sistens, et fugere incipientes in prælium vi retorquens.' Idem sentit Ruperus. Perizonius tamen putabat 'prensare' hic ita dici, ut de candidatis, in quorum prensatione blanditiæ sunt, non vis. Ita Florus dicat: Cæsarem hortando et orando persuadere conatum militibus suis, ne fugerent. Hoc verius puto, et ita accipiend. 'prensare' etiam suadet, quod addit 'confirmare.' Sen. de Tranq. An. c. III. 'Qui juventutem exhortatur, qui in tanta bonorum præceptorum inopia virtute instruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque cursu ruentes prensat ac retrahit, et, si nihil aliud, certe moratur.' Voss. 3. *prehensare*. Ad ea, quæ sequuntur, Ryckius adscripserat locum Tac. II. A. 17. 'Arminius manu, voce, vulnere sustentabat pugnam.'

§. 83 *De extremis agitasse secum* *Cogitasse* alter Pal. excusam præferimus. *Salu.* Ryck. in illa perturbatione et cede extremis agitasse: forte: in illa perturbatione et cede de extremis agitasse. Cæde nimirum sui exercitus. Est enim cædis initium gradum retro dare. Græv. *Cogitasse* etiam libri Vincti, Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. v. c. et Celsus. Hæc non raro permutantur. Vid. Viros doctos

ad Justin. XIX. 2. 6. et ad Liv. XXV. 36. 5. Nec tamen *cogitasse* hic præferam vulgato. Tac. IV. H. 59. 'Digressum Voculam et de supremis agitantem.' *Cede* in Ryck. videtur esse interpretatio τοῦ 'extremis.' Nam 'extrema' pro morte frequens est. Virg. I. Æn. 219. Tac. II. H. 47. Ultima syllaba in *cede* absumsit præpositionem *de*.

Et ita manifesto vultu fuisse, quasi occupare manu mortem vellet] Ryck. et *manifesto vultu fuisse quasi occupare manu mortem vellet*. Sed altius vulnus hic latere puto. Nemo, credo, intelligit quid Latine significet *manifesto vultu esse*. Voluit Florus signa manifesta in ejus vultu fuisse voluntatis consciscendæ sibi necis. Sed ex his verbis, quæ in omnibus libris habentur, hunc sensum quis colligat? Videtur autem Florus scripsisse: *et manifeste vultu prætulisse quasi occupare manu mortem voluisset*. Vell. Patere. II. 118. 'Ardorem animi vultu oculisque præferens.' Vide quæ de hac voce notavit N. Heins. ad Vell. II. 16. Exciderat *præ*; *fuisse* frequenter MSS. pro *tulisse* supposuerunt, et vice versa. Possit etiam *manifesto* retineri pro *manifeste*. Cic. 'Cum manifesto venenum deprehendisset:' statim Ryck. *quas Labienus periclitantibus castris præsidio miserat*. Græv. Non facile aliquid mutem. Florus potuit existimasse non minus recte dici 'ita manifesto vultu fuisse,' quam 'ita modesto,' 'severo,' 'truci vultu fuisse.' Celsus: 'Et eo vultu fuisse, quod [leg. e Floro quasi] mortem sibi consciscere cogitaret.' Quid sit 'occupare' exponit Freinsh. in Ind. Curt. v. 6. 'Multi hostium manus voluntaria morte occupaverunt.' Mox o. s. præter Pal. pr. et Flor. et o. e. præter Ald. nisi quod cohortes. Quod hic non potest locum habere, et fortassis ortum est e permutatione literarum q et c, quohortes, cohortes.

Fugæ speciem] Add. Ælian. Tact.

33, 4. Polyb. 1, 76. Appian. in Libyeis, in prælio Annibalis cum Scipione: Diod. 18, 7. *Freinsh.*

§. 84 *Arripuit*] Pall. tres (ut et nostra ed. v.) *attribuit*, quod annoto, non quia probem, sed ut ostendam, non statim mordicus invadendum, quicquid reperitur apud veteres: nimirum et vulgatæ plurimum annorum lectioni etiam sua habenda fides, immo reverentia. *Grut.* *Arripuit in occasionem*] Adde Tac. 1. 28, 6. Terent. Adelph. 4, 7, 23. In hunc modum se habent omnia exempla quæ refert Frontin. Strateg. 2, 7. Pertinet eo monitum Onosandri, in Strategico, cap. 23. ubi demonstrat, 'utile esse in ipso conflictu imperatorem fausta et læta militibus inclamare, etsi ea falsa sunt.' Adde supr. 3, 3, 8. et Xen. p. 341. E. Simillimum in Livio 2, 64, 7. 'Romani, quia paucitas damno sentiendo propior erat, gradum retulissent, ni salubri mendacio consul, fugere hostes ab altero cornu clamitans, concitasset aciem: impetu facto, dum se putant vincere, vicere.' Nam (verba sunt ejusd. Auctoris, 34, 12, 3.) 'Sæpe vana pro veris, maxime in bello, valere: et credens se aliquid auxilii habere, perinde atque haberet, ipsa fiducia et sperando atque audendo servatus est.' Virg. Æn. 5, 231. 'Hos successus alit; possunt, quia posse videntur.' Add. Curt. 9, 9, 13. *Freinsh.* *Adripuit in occasionem* est, tamquam occasionem, sive, ut esset occasio suos confirmandi salutari mendacio; noto usu præpositionis 'in.' 'Rapere,' et 'adripere occasionem' sæpe dici ostendit Gron. ad Justin. xxxviii. 5. *Attribuit* etiam Regg. Duisb. Fran. Voss. 3. et o. e. v. *tribuit* Voss. 1. *ut tribuit* Voss. 2. Hoc ex eo natum arbitror, quod, quum vetusta ratione scriptum fuisset *adripuit*, scriba alio dictante ita excepit, quasi pronuntiatum fuisset *attribuit*: cujus generis errata non infrequentia sunt in scriptis veterum. Vid. Cleric.

Art. Crit. Part. III. Sect. 1. Paulo ante in o. e. ante Vinetum erat, *Hoc aut et ipse credidit*. Grævius post Vinetum, ac deinde Amst. sustulerunt *et*. Nec video, cur id hic esse debeat: et potui omittere auctoribus Flor. Magl. et Fran. quibus accedit Voss. 2. Mox o. s. præter Flor. *quasi fugientem invecus*. Et sic o. e. ante Vinetum. Recte dicitur 'inveli portum,' 'urbem,' 'Capitolium.' 'Inveli hostem' si ap. probatos scriptores invenitur, hic quoque ex auctoritate librorum tolli potest præpositio.

Et hostes perculit] *Et hostis perculit* legimus, nempe, hostis animos. Hoc modo, *et quasi in fugientes invecus, et suorum erexit animos, et hostis perculit*: quod planum est: scripti libri cum veteri ed. quam contulit clariss. Vir J. Gruterus, *hostis* habent: et id sequimur. *Salm.* *Et hostis*] Sic omnino Pall. tres, firmantque ita veterrimam ed. nam recentiores, *et hostes perculit*: *Grut.*

Dum se putant vincere] 'Audacia crescit successu,' Marcellin. 19, 16. f. Virg. Æn. 5, 220. 'At lætus Mnestheus, successuque acrior ipso.' *Freinsh.*

§. 85 *Mundæ recepissent*] *Mundam recepissent*: ita lege. *Salm.* *Mundam*] Non aliter Pal. 3. nam 1. ac 2. (ut et Mss. Vineti) *Munda*: editi *Mundæ*. *Grut.* Ryck. et ex editis Junt. *Mundam*. Regg. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. *Munda*. Voss. 3. *in unda*. Paulo ante Duisb. v. e. et Ald. *sic existimari potest*. Perizonius conjecerat, *hinc æstimari potest, quod a prælio prof.* Tollius quoque, *quod a prælio non male*. Vid. III. 2. 6.

Ex congestis cadaveribus] Illud ex expungend. *congestis cadaveribus agger effectus est*: ex Naz. *Salm.* *Ex congestis*] Sic 2. ac 3. verum 1. non agnoscit illud *ex*: neque admodum requiritur. *Grut.* De re vide Hirt. Bell. Hisp. cap. xxxii. in pr. *Freinsh.*

Delendum est ex, quod in Ryck. non invenitur. Præcepit hoc olim Salmasius auctoritatem secutus Naz. codicis. In Ryck. præterea pro effectus est, scribitur confectus est: idem ante obsidere imperasset. Græv. Ex etiam abest a Voss. 3. et ab Edd. S. P. J. et A.

§. 86 *Cnæum*] De quo vid. iudicium C. Cassii, ad Cic. Fam. 15, 19. *Freinsh.*

Cesonius apud Lauronem] *Cesonius*, in omnibus libris; etiam *Κεσόνιος*, ut jam alii monuere: de quo nos alias viderimus. *Salm.* *Cesonius*] Sic præter Pall. o. itemque Mss. Vineti, etiam I. q. quemadmodum et Orosius: ap. Dion. lib. 43. p. 265. est 'Cesennius Lento:' et ap. Cic. Phil. xii. circa fin. ubi 'unum caput' de hoc Pompeio interpretor. *Freinsh.* *Cesonius* est ab Aldo. *Cesonius* in script. et al. edd. Salmasius e Naz. et Pall. adnotarat *Cæsonius* per diphthongum. Fabricii ad Oros. vi. 16. dubitat an e Dione legend. sit *Cesonnius*. Sæpe confunduntur *Cæsonius*, *Cæsennius* et *Cesennius*. Vid. Interpp. Tac. ad xiv. A. 29. xv. 6. et 71.

Adco non desperaverat] Lego, *adeo nondum desperabat*: sic enim omnes libri: iidem, *interficiat*, non *interfecit*. *Salm.* *Nondum desperabat*] Ita omnes Pall. *Grut.* non ut editi desperaverat. *Freinsh.* *Nondum desperaverat* Voss. *nondum desperabat* alii s. *pugnantes*, *nondum desperantes* edd. vett. post primam.

§. 87 *Aliisque post Casarem bellis*] Quæ referuntur inf. 4, 8. *Freinsh.*

In Celtiberiam interim abscondit] J. Lips. conjiciebat: *in Celtiberiam iterum abscondit*. Græv. Sic est in Flor. Non liquet, cur hoc præferendum sit vulgato.

§. 88 *Triumphum transmiserat*] Mihi his verbis non recte videtur exprimi sententia, quæ hæc est: Primus triumphus fuit de Gallia, in cujus ferculis prælata sunt simulacra Rheni,

Rhodani, et Oceani. Veniebat in mentem: *Primus de Gallia triumphus: transmissi....* Ita inter se congruent, *Primus triumphus, altera laurus, tertius currus*. Sed libri vett. non juvant conjecturam; nec scio 'transmitti,' itidem ut 'transferri,' de rebus, quæ in triumpho præferuntur, dici. 'Oceanus ex auro' est imago Oceani aurea. Cic. iv. Verr. 27. 'Non pauca etiam pocula ex auro.' Argentea simulacra oppidorum in triumpho memorat Ov. ii. ex Pont. 1. 37. Vid. Barth. ad Claud. iii. de Laud. Stil. 22. et 23. Triumphos Cæsaris etiam Suet. Cæs. xxxvii. et Vell. ii. 56. post confecta omnia bella externa et civilia referunt. Sed quatuor illos, quos hic memorat Florus, post victoriam Africanam actos esse, quintum Hispaniensem autem anno post, constat e Dione xliii. p. 223. et 234. Appian. ii. Civ. 491. et Plut. in Cæs. Sed Appianus Hispaniensem omittit, et contra Plutarchus Gallicum.

Alterum laurus Ægyptia] Omnino legend. *altera laurus Ægyptia*. Laurus enim non potest dici transmittere triumphum. Nam ita potius scribend. fuisset: *Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus, et Rhodanus, et ex auro captivus Oceanus; alterum Ægyptus*. Sed nihil verius, quam ita corrigend. ut diximus: *altera laurus Ægyptia*. Quod idem est ac, alter triumphus Ægyptius, aut ex Ægypto. Qui poterunt excusare absurdum editæ lectionis, illis nostram damnare per nos liceat. *Salm.* Sic restitui auctoritate membranarum Divi Nazarii (quibus consentit nostra vetus editio:) nam reliqui duo Pall. *alterum laur. Æg.* ut et vulgati. *Grut.* *Altera* etiam Magl. Voss. 1. et edd. vett. post primam: nam hæc cum ceteris *alterum*.

Tunc in ferculis Nilus, Arsinoë] N. Heinsio placebat legend. esse: *juncti in ferculis Nilus, Arsinoë*: dein Ryck.

ad simulacrum ignis ardens Pharus. Græv. Anna Fabri putat designari Arsinoën urbem Ægypti, quæ etiam Cleopatris dicta fuit. Sed cur hanc longe ab Alexandria, ubi totum hoc bellum gestum est, ad sinum Arabicam sitam, et fortassis ne nomine quidem Romanis notam, potius in triumpho ferre voluisset Cæsar, quam Alexandriam, Pelusium, aut aliam aliquam celebrem Ægypti urbem? Perizonius hic ita adnotarat: 'Hujus nominis urbs in Ægypto ad Nilum; sed crediderim in triumpho ostensam Arsinoën, Cleopatram sororem, quæ pugnavit etiam contra Cæsarem.' Non dubito quin erraverit Florus. Nam non Arsinoës imago in ferculis prælata, verum ipsa cum aliis captivis in triumpho ducta fuit, teste Dione XLIII. 223.

Ad simulacrum ignium] Anna legit ad simulacrum ignium cælestium ardens Pharus. Nam Florus ignibus cælestibus Pharon comparare dicit, non ignibus. Et ridiculum fore dicere quippiam ardere 'ad simulacrum ignium,' nisi itidem 'ad simulacrum aquæ' ardere posse diceretur. Hoc acumen non capio. Florus nihil aliud dicit, quam prælatam fuisse effigiem, quæ referret Pharon Ægyptiam ardentem, sive ignibus conluentem. At illa non cælestibus, sed humanis ignibus lucebat. Itaque nec simulacrum illius 'ad similitudinem ignium cælestium' arsisse dici potest. De Pharo Ægyptia hoc rectius dicas, ut Stat. III. Silv. 5, 100. 'Telebousque domos, trepidis ubi dulcia nautis Lumina noctivagæ tollit Pharus amula Lunæ.' Sic Flor. I. 2. quo loco Anna frustra putat conjecturam suam confirmari, ignem Vestæ 'ad simulacrum cælestium siderum' arsisse scribit; quod de simulacro illius ignis non recte dixisset. Nec probo conjecturam Barthii ad Claud. III. de Laud. Stil. 23. suspicantis in Floro ante 'Pharus' excidisse voculam *gemma*, aut *auro*:

Delph. et Var. Clas.

quasi Florus velit gemmis aut auro ardentem Pharon in triumpho perductam. Nam etsi hoc pro certo sciremus, de quo nihil constat, quum et alia ratione species ignis ardentis exhiberi possit, tamen non necessarium fuisset id a Floro exprimi.

§. 89 *Tertius de Pharnace currus*] *Triumphus, laurus, currus*, pro eodem, quæ elegantissime variavit elegantissimus hic Scriptor. Quare male in quibusd. scriptis libris legitur: *Tertius de Pharnacis curru*. Quam scripturam si in suis offendissent, nescio qui, homines, sine dubio aliquid commenti essent de curru Pharnacis, quo nobis persuaderent, verum illud esse quod in libris vetustis reperissent. *Salm.* De *Pharnacis curru* solus Pal. 1. Sed pro *currus* Naz. Regg. Voss. 1. et 2. *cursus*, Dnib. Fran. et v. e. *rursus*: utrumque male. Scriba Cod. Ryck. a 'Pharus' transierat ad 'Pharsalia.' 'Curru' pro triumpho etiam Cic. xv. Fam. 6. et Plinius dicunt. Vid. Ind.

Et bis subactam ostendebat] Uterque Pal. hic bis subactam quæ lectio non potest locum habere, nisi legas, *Quartus de Juba et Mauris, et hic bis subactam ostendebat Hispaniam*: quod nobis diu placuit; nunc aliud videtur. *Salm.* Bis subactam Hispaniam] Nempe prius legatis Pompeii, jam liberis devictis. Eam expeditionem in Lusitaniam, quam post præturam urbanam suscepit, cum ea totam Hispaniam non pacaverit, sed partem tantum, huc non retulerim. *Freinsh.* Mihi recte sentire videtur Salmasius, si retineatur hic, mutanda esse verba *Jubam et Mauros*. 'Bis subactam' a Cæsare Hispaniam accipio cum Stadio, primum, quum ex Prætura Hispaniam ulteriorem obtinuit, e qua reversum triumphum petere voluisset, scribunt Suet. Cæs. xviii. et alii: deinde, victis Pompeii legatis in Hispania initio Belli Civilis. Nec potest ex sententia Flori secunda victoria

Flor.

3 S

Hispanica exponi de victis Pompeii liberis. Nam ipse mox, etsi parum vere, dicit 'Mundam nusquam fuisse,' i. e. Cæsarem de bello civili cum filiis Pompeii, quod prælio ad Mundam finitum est, non triumphasse. Sed quod Florus scribit, quantum triumphum de Juba et Mauris, ac simul de Hispania fuisse, id nemo præter enim, quod quidem sciam, prodidit. Dio, Plut. Vell. et Suet. consentiunt Cæsarem de Hispania quintum triumphum egisse.

Pharsalia, et Thapsus, et Munda nusquam] Rationem vid. supr. 3, 22, 10. *Freinsh.* Fuerunt tamen translatae picturae cladium ad Pharsalum, et Thapson, et virorum clarorum, qui his bellis interierant, Scipionis, Catonis, et Petreii, una excepta Pompeii M. imagine, ut Appian. ii. Civ. 491. Cæsarem non triumphasse de civibus ad Pharsalum et in Africa victis, etiam alii tradunt; sed eum de Pompeii liberis ad Mundam victis quintum triumphum egisse, disertis verbis testantur Dio XLIII. 234. et Plut. in Cæs. Etiam Suet. Cæs. xxxvii. et Vell. ii. 56. scribunt quintum triumphum Cæsaris fuisse Hispaniensem. Non addunt quidem, utrum is de Pompeii filiis, an aliis in Hispania victis fuerit. Sed non dubium est, quin hoc e Dione et Plutarcho de victoria ad Mundam sit exponendum. Nam si de ulteriore Hispania, vel legatis Pompeii triumphare voluisset, quæ causa erat, cur de his non eod. tempore, quo de Gallia, Ægypto, Ponto, et Africa triumpharet, sed triumphum Hispaniensem in annum sequentem, et post victos Pompeii liberos differret? In Celsi testimonio, qui quintum triumphum Cæsaris de Hispania quidem, sed non de Munda, fuisse scribit, nihil ponderis est; quum id auctoritate Dionis et Plutarchi, illo vetustiorum et fide digniorum, satis refellatur. Appianus Hispaniensem triumphum Cæsaris

non memorat; in quo non immerito negligentiae accusari potest.

Quanto majora erant] Nempe non barbaris artium belli rudibus, aut mollibus Asiaticis, devictis; sed ipsis civibus, ipsis Romanis. Quæ victoria per se satis magna, splendorem auxit etiam eo, quod non ostentabatur: quomodo ap. Tac. 3, 76, 5. in funere Junia 'præfulgebant Cassius, atque Brutus, eo ipso, quod effigies eorum non visebantur.' Eod. redit Catonis dictum, ap. Marcellin. 14, 15. 'Qui interrogatus, quamobrem inter multos nobiles statuam non haberet? Malo, inquit, ambigere bonos, quamobrem id non mernerim; quam, quod est gravius, cur impetraverim, mussitare:' quod et ap. Plut. est, in Vita cap. 37. et hæc est 'commendatio ex injuria,' ut loquitur Tacitus, 3, 75, 5. vel, ut Noster inf. 4, 4, 4. 'injuria favorabilem' esse. *Freinsh.* Non male judicat Rupertus, omitti potuisse, quæ in hac adnotatione de iis dicuntur, quos injuria favorabiles facit. Mox aberat a Berol. Duish. et v. e. *Reliqua.*

§. 90 *Pensatumque*] 'Pensare' est, æquare, paria facere. Vid. Ind. et Gronov. iv. Obs. 13. Liv. xxvii. 40. 'Adhuc adversa secundis pensando rem ad id tempus extractam esse.' Id. xxxvii. 1. 'Veteribus benefactis nova pensantes maleficia.' Donat. in Virg. i. Æn. 237. 'Compensatio dicitur, veluti si in altera lance damno posito, in altera commodum par, aut majus, ponatur.'

Nemo casus imperio, præter] Immo, 'ne hos quidem voluntate ipsius interemptos putant.' Suet. in Vita, 75, 7. *Freinsh.* Scribe, ut monuit idem Vir et amicus summus N. Heins. *Nemo casus ejus imperio.* Manifesta ratio est: statim sequitur: *satis ignoverat semel.* *Satis ignorare* non satis Latinum est. Existinabat itaque Heins. huic incommodo inventum esse remedium, si legamus: *satis si*

ignoverat semel. Satis scilicet erat. *Græc.* Fateor me non intelligere, quæ ratio sermonis Latini prohibeat dici *satis ignoverat semel.* Potuisset dicere *satis erat semel ignorasse*, ut Virg. vi. *Æn.* 487. 'Nec vidisse semel satis est,' et ix. 140. 'Sed periisse semel satis est.' Nec tamen liquet ideo improbandum esse *satis ignori semel*, aut *satis vidi semel.* Ceterum cum Floro consentiunt etiam Cic. pro Ligar. vi. pro Deiot. xii. et Vell. ii. 52. qui in victoria Cæsaris neminem, nisi armatum, occidisse produnt.

Satis ignoverat semel] Idem dicit Nic. Damascenus, nisi quod multos tum interfectos innuit: Καίσαρ ἐπανήλθεν εἰς Ῥώμην, σφόδρα ὀλίγοις τῶν ὑποπεσόντων αἰχμαλώτων συγγενούς, διὰ τὸ τοῖς προτέροις αὐτοῦς μὴ σεσωφρονίσθαι πολέμοις. Ap. Vales. p. 478. m. Fr. Sic quoque Dio XLII. 183. XLIII. 219. et XLV. 246. Vid. Abram. ad Cic. pro Ligar. vi. Afranium et Syllam jussu Cæsaris cæsos fuisse, quod Grævius in sequenti adnotatione scribit, in Appiano non invenio. Nec quidquam de ea re e Scriptore B. Afric. colligi potest, qui auctor est, eos in Africa a Sittio Duce Cæsaris captos, et paucis post diebus, dissensione in exercitu orta, interfectos fuisse. Dio tamen XLIII. 219. a Sittio captos, et a Cæsare indicta causa tamquam captivos occisos tradit.

Didicerat generum timere] Vetust editio: *generosum timere.* Quod nobis cum primo ridiculum visum esset, secure ad alia pergebamus. Verum, cum eand. lectionem in optimo libro extare comperissem, cæpi serio cogitare, quidnam aliud latere posset: et sane reperi quod latebat. Nam legend. *didicerat generos timere.* Generos autem Cæsaris vocat, Pompeium primo generum ipsius Cæsaris, deinde Pompeii ipsius generum Faustum Syllam, qui duxerat filiam generi Cæsaris, et quasi, ut ita dicam, erat

progener Cæsaris. Neptim enim Cæsaris uxorem habebat, filiam Pompeii, ideo vocat generos Pompeium et Faustum Syllam. Pompeio filia Cæsaris nupserat, Fausto Syllæ neptis ejusdem Cæsaris, utrique igitur generi dicuntur Cæsaris, quamvis de Sylla minus proprie, qui potius, ut jam dixi, progener esset. Hic locus eruditissimos viros acriter torsit, nec se expedire quiti sunt. Male Vinetus generum Pompeii Faustum Syllam hic exponit: quod quomodo conveniat, nullus video. Veram igitur lectionem restituimus; et recte, ut puto, exposuimus. *Salm. Generos]* Agnosco dictionem Flori, quam conservarunt Naz. aliæque edd. vett. quamvis admista altera quoque lectione: habent enim, *generosum*: sed laud dubie *generos* scripsit, ut tam Pompeium, quam Sullam, hoc vocabulo comprehenderet: Pompeium quidem, ut vere et proprie generum; Sullam, ut progenerum (vid. Suet. Cæs. xxvii.) quem tamen et ipsum simplici voce generi denotamus: 'nurus' enim, 'et generi appellatione, et soceri, et socrus, et ultiores, quibus pro præpositio solet accedere, continentur.' l. 3. §. 2. de Postul. Add. l. 136. de V. S. *Freinsh. Didicerat generos timere, filiamque Pompeii cum patruelibus ex Sulla: hic posteris cavebatur]* Faustus Sulla duxerat Pompeii M. filiam. Itaque gener erat Sulla, ut Pompeius Magnus fuerat gener Cæsaris. Hinc Florus dixit, *generos timuisse Cæsarem.* Fallitur vero Florus, cum cæsos scribit a Cæsare Sullæ liberos cum Pompeii filia; vivos cepit, et incolumes præstitit, quamvis Afranium et liberorum horum parentem jusserit interfici, ut vere docet Scriptor B. Afr. c. 95. et Appianus. Sed cum filia Pompeii patruelles ex Sulla tribuuntur, ferri non potest. Nulla fuit Pompeii filia, quæ habuerit aut habere potuerit patruelles ex Sulla. Itaque præstantissimus Perizonius in

polita dissertatione de hoc et alio loco Flori, cui hæc debes, censet scribendum esse: *filiamque Pompeii cum parvulis ex Sulla*. Cum duobus enim filiis Pompeiam Sullæ uxorem dimissam esse scribit Appianus. Veteres vero *parvulos* dixerunt pro infantibus et puerulis. Plin. Paneg. 'Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes.' Auctor de Caussis corruptæ Eloquentiæ, c. 29. 'Quando etiam ipsi parentes nec probitati nec modestiæ parvulos aduefaciunt.' Justin. 32, 3. et 43, 2. Multa alia loca conguessit Perizonius, et multis refellit opinionem Ruperti, qui *patrueles* pro, *consobrinis* hic accipi posse putat. Græv. *Generosum* etiam Ryck. Voss. 3. et Edd. B. S. P. et A. Hoc e conjunctione duarum diversarum lectionum *generos* et *generum*, natum esse, non male censet Freinshemius: nam eum morem librariorum fuisse supra aliquoties adnotatum est. *Generos* autem habent Regg. et Voss. 2. *Generum* Pall. Toll. Duisb. Fran. Voss. 1. et V. E. Heinsius conjecerat *generos jam*. *Patrueles ex Sylla* qui sint intelligi non potest. Ryck. *cum prudib'* ex illa. Reg. Q *cum patrueilibus ex illa*. Voss. 2. *cum patrueilibus illis Sylla*. Sed hoc nihil prodest ad demonstrandos illos *patrueles*. Salmasius inf. ad c. 5. scribit *Florum* errasse. Vix dubito, quin vera sit emendatio Perizonii, quam multum juvat, quod Salmasius e Naz. descripsit *patrueles*: nam hoc per errorem librarii scriptum fuisse pro *paruolis*, non vana suspicio est. In iis, quæ hic disputat Salmasius, animadversione dignum est, quod Fausti uxorem 'neptem Cæsaris' vocat. Perizonius hic adscripserat, eum errare. Reipexit, opinor, ad hæc verba Salmasii, qui, quæ ratione hoc dixerit, non perspicio. Nam quum Julia, filia Cæsaris, Pompeio prolem non reliquerit, necesse est Fausti uxorem Pompeii ex alia conjuge filiam fuisse.

Ea autem 'neptis Cæsaris' dici non potest. Faustum Syllam credo in matrimonio habuisse filiam Pompeii e Mucia. Nam ex ea Pompeium tres liberos habuisse scribit Suet. Cæs. l. Non memorantur autem plures liberi Pompeii, quam Cnæus, Sextus, et filia Pompeia. Et hæc fortassis eadem est, quam Fausto destinatam Cæsarem sibi a Pompeio uxorem petisse narrat Suet. Cæs. xxvii.

Filiamque Pompeii cum patrueilibus In Floro nostro, aut verbum *conservavit* in contextu prætermisum est, aut [quod verius est] diversus ab ab Hirtio [de B. Afr. cap. 95.] nam ibi 'Pompeiæ cum Fausti liberis Cæsar incolunitatem suaque omnia concessit.' Stud. Posterius verum est. Indicio sunt, quæ sequuntur, 'hic posteris cavebatur,' i. e. Cæsar horum nece prospexit et consuluit posteris, eorumque securitati; ne, si stirps Syllæ superstes esset, ea deinde bella renovaret. Sed certum est *Florum* in ea re falli.

§. 91 *Congesti honores*] Lege Dion. lib. xliv. Freinsh. Naz. *usum in principem*. Hoc valde notandum esse scripserat in exemplari suo Salmasius, et ita supra duobus locis in eod. Cod. esse *desuo*, pro *denuo*. Alter horum locorum est iii. 18. 13. sed non video, quid hic aliud observari possit, quam *n* et *s* interdum in illo libro permutari.

Circa templa imagines] Nescio quid hæc sibi velint, nisi forte quod Suetonius, in Vita, 76, 3. 'simulacra juxta deos:' sed insolentior est pro hoc significatu oratio: suspicor locum corruptum: et de posterioribus quidem verbis non dubito, quin recto casu concepta fuerint: *templa, imagines*; illud *circa* turbat, ita tamen ut appareat loqui de honore qui in circo ei exhibitus, cujusque meminit dicto loco Suetonius. Freinsh. In mendo enbare hunc locum animadvertit Freinshemius et vere. Nam Virorum

clārorum imagines circa templa collocare fuit olim usitatum: vide Plinii Paneg. c. 52. ubi id vocat 'prætēxi templorum postibus.' Sanitatem autem ei reddi posse arbitratur N. Heinsius, si scribas: *in circo tensa, imagines in theatro, distincta radiis corona*. Primo omnium Julio Cæsari tensa in Circensibus a senatu decreta. Vide Suet. in Julio cap. 76. theatrum non potest intelligi, nisi de Pompeii theatro, quod tunc Romæ unicum, ubi et imagines Virorum illustrium, de quibus Tacitus non uno loco. Malim: *in circo templa, imagines*; ut per *templa* intelligat tensas, in quibus statua circumferebatur Cæsaris, sicut in Act. Apost. cap. 19. *ναὺς ἀργυρέως Ἀρτέμιδος* argentea templa Minervæ sunt, ut recte animadvertit Is. Casaub. ædiculæ argenteæ, in quibus ponebantur sigilla Minervæ, quas vendebant, qui dicebantur *ναοποιοὶ* Aristoteli 1. Rhet. Qui illi fuerint docet Græcus Anonymus Scholiastes in illum locum: *Ναοποιοὶ λέγονται, οἵτινες ποιοῦσι ναὺς, ἥτοι ὡς εἰκονοστάσια μικρὰ ξύλινα, καὶ πωλοῦσι ταῦτα*: *Templorum factorcs dicuntur, qui ædiculas ligneas faciunt, quas vendunt*. Potuisset addere argenteas, ut ex Luca patet. Hinc vides errare, qui *ναὺς* putant ap. eum fuisse nummos. In Floro vero cum dixit *in circo templa, imagines*; per *templa*, ut dicebam, intelligit tensas, per *imagines* vero ferula, quæ in pectus circumferebantur. Nam hæc illi decreta esse Suetonius est auctor. Græc. Non intelligo quid sit *imagines circa templa*. Probabilis est emendatio *in circo tensa*, ut mox 'in theatro,' 'in curia,' 'in cælo.' Nam *templa*, quod Grævio placet, pro tensis dici nusquam invenii. Quæ a Val. M. 1. 1. 16. et Lactant. II. 16. adferri possunt incerta sunt. Pro eo enim, quod ibi in utroque Scriptore vulgatur, 'in templo Jovis,' scripti quidam habent *in tensa*, quod non dubito alteri præferre. Vid.

Cuper. Harpocr. p. 131. Heinsius distinctionem et explicationem verborum seqq. *in theatro imagines*, confirmarat e Tac. III. A. 72. decretam a Senatu 'effigiem Sejano, quæ apud theatrum Pompeii locaretur:' ubi Lipsius laudat locum Senecæ ad Marc. XII. e quo adparet, hunc honorem immodicum et nimium quibusd. fuisse visum: eoque etiam referendum puto, quod Dio LVII. 617. scribit, Tiberium 'Sejani vivistatuum æneam in theatro posuisse.' Atque hæc quidem probabiliter de h. l. Heinsius; et videtur omnino vitium esse in voce *circa*. Si quis tamen consideret verba Suetonii, 'templa, aras, simulacra juxta Deos,' dubitare possit, an Florus scripserit, *aræ, templa, imagines*. In minuto caractere, quo fortassis omnes, qui nunc supersunt, Flori Codd. scripti sunt, ex a facile potuit fieri *ci*, et mox e *ciræ*, in quo nullus sensus erat, *circa*. 'Imagines' autem, quia eas cum templis conjungit Florus, intelligi possunt statuæ in templis Deorum positæ: nam has quoque Cæsari decretas fuisse refert Dio XLIV. 242. quæ Suetonio sunt 'simulacra juxta Deos.' Nec facile mutandam esse distinctionem sequentium, *in theatro distincta radiis corona*, suadent hæc verba Dionis XLIV. 243. 'Etiam in theatro sellam ejus auream coronamque gemmis et auro insignem, quales sunt Deorum, inferri, et Circensibus tensam induci decreverunt.' Si quis docere poterit *circa templa* idem esse, quod *in templis*, vel, ut Suetonius dicit, 'juxta Deos,' nihil mutandum erit. Sed verosimile est Florum non tantum *statuarum* Cæsari decretarum, verum etiam *templorum*, vel *tensarum*, quæ præterea alii memorant, mentionem fecisse. Ryckius adnotarat, Gronovium legere, *in circo tensa, in templis imagines*.

Distincta radiis corona] 'Effigie numinum,' ut appellat Tac. 1, 10, 12.

ea enim ita pingebantur, sicut et nostrates Sancti: splendorem enim, quem emittere credebantur, exemplo Jani ap. Ov. F. 1, 94. per radios istos significant, quales jacere solet Solis iubar, aut stellarum fulgor. Martialis Epig. 1, 71. 'Radiata colossi Moles.' Papinius, Theb. 1, 27. 'Licet ignipedum frenator equorum Ipse tuis alte radiantem criuibz arcum Imprimat.' Qui Poëta simul respicit omen Augusto oblatum, idque artificiose suo principi accommodat: de Augusto vid. Vell. 2, 59, 7. Plinius, Paneg. cap. 52. hoc sensu 'radiatum caput' profert. Lucanus, 7, 458. 'Fulminibus manes, radiisque ornabit et astris.' Ubi Farnabium consule. Plura vide ap. Schegk. in egregiis illis notis ad Vell. 2, 59, 7. *Freinsh.* Coronam radiatam habuisse duodecim radios ex aurea lamina emicantes, hic scribit, et quædam adversus *Freinshemium* disputat *Rupertus*, quæ non est hujus loci excutere. Eam primum divinitatis et consecrationis Principum notam fuisse, intelligi potest e *Suet. Aug. xciv.* et multis nummis Principum, quorum capitibus radiata corona cinctis additus est titulus 'Divi.' Nec quemquam Principem vivum ante *Neronem* corona radiata in nummis usum adfirmant harum rerum periti. Itaque fortasse suspicari quis posset errasse *Florum*, qui *Cæsari* vivo inter alios honores 'coronam radiatam' decretam dicat. *Suetonius* quidem et *Appianus* eam non memorant. Sed *Dio l. d.* scribens *Cæsari* decretam fuisse coronam *διάλιθον καὶ διάχρυσον*, *ἐξίσου τοῖς τῶν Θεῶν*, idem videtur dicere, quod *Florus*: nam *Diis* 'coronæ radiatæ' tribuuntur.

Suggestus in curia] *Cippus* modicæ altitudinis, in quo statueretur sella aurea, ut vere putat *Casaubonus*, ad *Suet. l. l.* Nam de columna *Dionis*, cujus ibidem mentio, vix arbitraretur huc trahi posse: quamvis et ipse non

videam quid illa fieri debeat. *Ap. Dionys.* tamen 3, 1. est columna cum inscriptione, quæ virtutem ejus ad posteros testaretur, quæ non quidem regi dicata, sed tamen regum tempore, ut appareat, ipsis quoque hunc honorem haberi solitum. Posset igitur fortassis ita se res habere, ut quemadmodum leges aliaque ad memoriam columnis insculpebantur, ita clarorum etiam virorum res gestæ et præconia. *Freinsh.* 'Suggestus in curia' non potest aliter exponi, quam sella sublimior Consulium sellis. Sed de ea nihil est ap. alios. *Suet.* 'Suggestum in orchestra, sedem auream in curia et pro tribunali decretam dicit. Quid sit 'suggestus in orchestra' docet *Casaub.* ad *Suet. Ner. xii.* Sellam auream in curia etiam *Dio* memorat *xliv. 248.* et sellam auream pro rostris ac tribunali *Appian. ii. Civ. 494.* *Plut. in Cæs. et Cicer. ii. Phil. 34.* De utraque possum accipere verba *Dionis xlv. 243.* *Δίφρος τέ οἱ ἐπίχρυσος, καὶ στήλη, ἥ ποτὲ οἱ βασιλεῖς ἐκέχρητο, ἐδόθη.* Ubi pro *στήλη*, quod torquebat *Casaub.* et *Freinshemium*, *Alb. Rubenium* optime emendasse *σολή* adnotat *Græv.* ad *Suet. Cæs. lxxvii.*

Fastigium in domo] *Fastigium* quale hoc loco intelligatur, nempe ipsius fastigii ornamentum, et, ut ita dicam, profastigium, eruditissime explicat *Salmasius*, ad *Capitolinum*, sine *Pescennii*. *Plutarchus ἀκρωτήριον* vocat in *Vita*, cap. 91. Meminit ejus *Jul. Obsequens*, cap. 126. 'Calpurnia uxor somniavit, fastigium domus, quod sicut erat adjectum, ruisse.' Scribe, quod *SCto* erat adjectum: nam ita expresse legitur ap. *Plut. dicto l. Freinsh.* De 'fastigio' add. quæ scribunt *Interpp.* *Cic. ad ii. Phil. 43.*

Mensis in cælo] 'Julius,' qui ante 'Quinctilis.' Hoc exemplo *Augustus* mensi nomen dedit; et plures alii, *Nero*, *Commodus*, &c. quæ tamen

appellationes cum auctoribus suis extincta. Vide Censorin. de Die Natali, cap. xxii. in fine. *Freinsh.* 'In cælo' dicit, quia Sol in cælo 12. signa Zodiaci percurrere totidem menses efficit. Virg. i. G. 231. 'Certis dimensum partibus orbem Per duodena regit mundi Sol aureus astra.' Suetonius et alii vett. simplicius dicunt, eum receperisse adpellationem mensis de suo nomine, neque hoc de 'cælo' adpingunt.

Pater patriæ Qui honos Ciceroni primum obtigit. Plut. in Vita, cap. 31. Juv. 8, 244. *Freinsh.* Cæsarem vivum 'Patrem patriæ' dictum fuisse scribit Suet. l. d. Dio XLIV. 244. Appian. ii. Civ. 494. et Epit. Liv. cxvi. Contra Fulv. Ursinus in Nummis Gentis Juliæ e Cic. xii. Fam. 3. et xiii. Phil. 12. constare putat, hunc honorem mortuo demum Cæsari ab Antonio tributum fuisse. Refellunt eum Casaub. ad Suet. Cæs. LXXXV. et Spanh. Diss. xii. de Usu Numis. p. 445. ap. quem, et Noris. Cenotaph. Pisan. Dissert. ii. c. 8. plura legi possunt de hoc titulo. Quod 'Dictator perpetuus' creatus est Cæsar, in eo multa contra Leges facta observat Casaub. ad Suet. Cæs. LXXVI. Sed quod inter ea primo loco ponit, fuisse contra plebiscitum vetus, quo cavebatur, ne quis uno anno duos magistratus gereret, id haud scio an hinc alienum sit. Nam plebiscitum hoc ad magistratus ordinarios pertinuisse ex eo intelligi potest, quod, qui magistratum ordinarium gerebat, eod. anno etiam extraordinarium capere non prohibebatur. Sic Sp. Largius Dictator dictus est, quum Consul esset, Dion. H. v. 72. et Q. Publius Philo ap. Liv. viii. 12. nec non L. Papirius Crassus, Prætor, Liv. ib. Magistros Equitum quoque creatos, qui in alio Magistratu erant, sæpe memorat Idem. Vid. iv. 31. et 57. et xxvii. 33. Et L. Scribonium

Tribunum pl. Triumvirum mensarium factum xxiii. 21.

Dubium an ipso volente Vid. Vell. 2, 56. Dion. lib. 44. p. 245. *Freinsh.* 'Insigne regium' Vell. l. d. 'Diadema' dicunt Suet. Cæs. LXXIX. Cic. ii. Phil. 34. Quint. ix. Inst. Or. 3. et Græci. 'Pro rostris' etiam Suet. et Vell. Cicero 'in rostris.' Sic 'pro tribunali,' 'pro concione,' pro, in. Vid. Fest. in *Pro*, et Gronov. iv. Obs. 1. Appian. in hac hist. *πρὸ τῶν ἐμβόλων*, Plut. *ἐπὶ τῶν ἐμβόλων*, et Dio, *ἐπὶ τοῦ βήματος*. Vid. Manut. ad Cic. pro Sext. 15. Voss. l. non habet *an ipso volente*.

§. 92 *Velut infulæ, in destinatum morti victimam* Quæ huc pertinent, habes in notis Berneggeri ad Suet. Aug. 12, 1. c. *Freinsh.* De infulis victimarum Interpp. Virg. in iii. G. 486.

Principis Adpellatio 'Principis' pro eo, qui summam habet omnium rerum potestatem, sub Augusto demum invaluit, quem omnia 'discordiis civilibus fessa nomine Principis sub imperium accepisse' scribit Tac. i. A. 1. Itaque hic 'Principis' accipi debet, ut sæpe ap. alios, qui 'Principes civitatum' vocant, quorum præcipua in Republ. dignitas et auctoritas est. Supr. ii. 8. 5. 'Princeps Ætolix Thoas.' Hoc cap. ii. 12. 'Societate trium principum.' Cic. ix. Fam. 17. de Cæs. 'Non modo me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidem Principem scire, quid futurum sit.'

Gravis erat liberis ipsa beneficiorum potentia Latius deducit hoc Seneca, de Benef. 2, 18. &c. Mitius autem hoc expressit Auctor, licet idem vellet, quod Curtius, 6, 6, 11. Alexander 'gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat: sed, ut opinor, liberis pretium servitutis ingratum est:' et Ælian. V. Hist. 12, 62. 'Homini libero non est, meo iudicio,

digna merces, quæ cum injuria tanta comparetur.' Sic antiquior Pop. Romanus 'nullius acrior custos quam libertatis, fuit; nullaque in pretium ejus potuit largitione corrumpi:' supra, 1, 26, 6. *Freinsh.* Florus hoc dicit: Grave fuisse plerisque, quod unus in Republ. paullo ante libera tantum posset, ut ab eo solo omnia beneficia peti, eique accepta referri deberent. Præcipua adversus eum conspirandi causa, si non omnibus, certe quibusd. et ante omnes M. Bruto, fuit desiderium recuperandæ pristinae libertatis, et liberandæ ab ejus dominatione Reipublicæ, quam ille plane opprimerat; ita ut sine ullo respectu Legum omnia ex lubricine sua moderaretur, et jam hand dubie regnum adfectaret. Ob quas causas Suetonius non veretur pronunciaré eum 'jure cæsum:' qua in sententia etiam alii fuerunt non pauci. 'Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε βέβηλοι.

§. 93 *Aliique patricii*] Ita et v. e. Lipsius, dict. cap. xix. emendat, *aliique patrum*: quod plerique conjurati e plebeis: et vero *patres* habet Pal. 2. *Grut.* Sed quo minus Lipsium h. l. sequar, ejus ipsius ratio facit: nec enim omnes conjurati e patribus: putabam legend. *parricidæ*: quomodo appellantur etiam inf. 4, 7, 1. et Suet. in Vita, et Val. M. 1. 7, 2. et alibi. *Freinsh.* Recte Pal. 2. *aliique patres*, quod merito probarunt Lips. et Ruperus, quamvis hic mallet: *aliique patrum*. Plerique enim erant senatores. Inde paullo post ait: 'Ibi in curuli sedentem eum senatus invasit,' quod et Ruperus observavit. *Græv.* *Patres* etiam Reg. Q, Magl. Voss. 1. et Fran. Et hoc rectius est, quam *patricii*: nam constat plerosque conjuratorum non patricios, sed multos ex iis Senatores fuisse. M. Brutum a L. Junio Bruto, qui Reges expulit, genus duxisse scribunt Plutarchus in

Brut. et Cic. 1. Phil. 6. Sed hoc non ita apertum est, ut de eo dubitari non possit. Paulo ante 'non diutius' est, non valde, non admodum diu: supr. n. 43. 'Nec diutius profuit Duci salutare consilium.' Cic. Læl. xxvii. 'Diutius enim jam in hoc desiderio esse non possum.' Vel idem, quod, diu: comparativus propositivo; ut 'dexterior,' 'sinisterior,' pro, dexter, sinister.

§. 94 *Quanta vis fati*] Nempe 'quæ fato manent, quamvis significata, non vitantur.' Vid. late Lips. Polit. 1, 4. ad quem locum similia multa Berneccerus. Add. Tac. H. 1, 18, 2. H. 2, 82, 8. 'Nil arduum fatis.' Vell. 2, 57, 4. 'Ineluctabilis fatorum vis.' *Freinsh.*

Manaverat] *Freinsh.* in Ind. emanaverat, i. e. vulgata erat, et multis innotuerat; ut quum 'manare' et 'emanare fama,' vel 'rumor' dicitur. Et hoc voluisse Florum eo videtur indicari, quod mox addit de libello indice conjurationis. Potest tamen etiam hæc sententia esse: Multi conscii et participes erant conjurationis, multi in societatem illius venerant. Cic. xii. Fam. 1. 'Manabat enim illud malum urbanum, et ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem et urbi et otio diffiderem urbano.' Et iv. Cat. 3. 'Latius opinione disseminatum est hoc malum, Manavit non solum per Italiam, verum etiam transcendit Alpes, et obscure serpens multas jam provincias occupavit.' Liv. xxvii. 14. 'Latiusque fuga manasset.'

Libellus etiam Cæsari datus eodem die] Aliter distinguimus, et, nisi vehementer fallimur, rectius, hoc modo: *libellus etiam Cæsari datus, eodem die nec perlitare centum victimis potuerat.* Quæ vera est interpunctio. *Sulm.* Pal. 1. distinguit *datus: eodem die nec perlit.* quomodo etiam fere 3. et forte melius est. *Grut.* Non perspicio cur

hæc distinctio melior sit, qua mihi etiam oratio aliquanto asperior fieri videtur. Heinsius ad Vell. II. 57. putat hæc nimis circumcisa esse; debuisse enim addi quid libellus iste complecteretur. Itaque conjicit: *libellus etiam ea de re datus eodem die.*

[*Centum victimis*] Suet. Cæs. LXXXI. 'Pluribus hostiis casis quum litare non posset.' Plut. Cæs. Πολλὰ θύσαντες οἱ μάντεις ἔφασαν αὐτῷ δυσιερεῖν. Nec alii numerum definiunt. Sed Florus 'centum' videtur dicere pro magno numero, ut 'trecenta,' et 'sexcenta.' De more alias victimas mactandi, si primis non litarent, quoad exta læta adparerent, Briss. I. Form. 28. et Interpr. Suet. Cæs. LXXXI. et Aug. xcvi.

§. 95 *Tribusque*] V. e. *Tribus et viginti.* Heins. in exemplari suo, et ad Vell. I. 8. *tribusque et viginti vulneribus ad terram datum.* Putat enim 'que' sæpe ita eleganter poni pro, etiam: ut supr. III. 2. 4. et hic n. 69. Non video quidquam vitii in vulgata. 'Ad terram dare,' pro, prosternere, etiam Lueret. v. 1320. et Suet. Aug. xcvi. dicunt.

[*Sanguine suo curiam implevit*] Adeo vere Juv. 10, 112. 'Ad generum Cereris sine cæde et sanguine pauci Descendunt reges, et sicca morte tyranni.' *Freinsh.*

CAP. 3 Caput istud tertium, quasi præmium est ad Cæsaris Augusti res gestas: cujus si quis in unum 'Tantarum speret cumulos advolvere rerum, Promptius imponet glaciali Pelion Ossæ.' Gesta autem Octavii Augusti scribunt Livius, a lib. 116. ad fin. usque operis; Appian. Civ. lib. 2, 3, 4, et 5. Suet. in Vita; Plut. Cæsare, Cicerone, Antonio, Bruto. Plura compendiose more suo Plinius, 7, 45. Solin. cap. 3. Gell. 10, 24. et 15, 7. Macrobr. Saturn. 2, 4. Val. M. 1, 7, 1. et 7, 6. Lactant. 2, 8. Sex. Aurelius: Sex. Rufus: Servius, ad Æn. 6, 791. Eutrop. lib. 7. Oros.

lib. 6. Quæ de eo scribunt Virg. Ov. Horat. ac poetæ ceteri, suis locis adducentur. *Camers.* Exponit, ut prudentem Historicum decet, causas conclamata libertatis publicæ. Quibus probe consideratis, simul patent errata Cássii, Bruti, aliorumque conjuratorum, qui crediderunt, occiso Cæsare simul profligatam esse tyrannidem. Atqui, ait Noster, non unus Cæsar erat, qui petebat jugulum libertatis, sed multi. *Rupert.* Ap. quem inf. c. 7. vid. plura huc pertinentia. Add. Sen. II. de Benef. 20. Mox in contextu multi scripti et v. e. *redisse*, ut fere plerumque, non *rediisse*. 'Redierat' pro, *rediisset*. Vid. ad IV. 2. 20.

§. 2 *Liberos*] Supererat tum unus tantum Pompeii M. filius Sextus, quem mox nominat. Sic de uno filio 'liberos' dicunt Cic. I. Phil. 1. Vell. II. 58. et Sen. III. de Ira 15. add. Gell. II. 13. et de una filia Cic. de Provinc. Cons. XIV. Sulpic. ad Cic. IV. Fam. 5. et Terent. Hec. II. 1. 15. Et 'nati' de uno filio ap. Virg. Æn. x. 532. Vid. ibi Serv. et Cerd. item Manut. et Abram. ad Cic. In seqq. quædam varie scribuntur.

[*Antonius*] Hujus elogia præclara et multa lege ap. Cic. in Phil. *Freinsh.* Antonium una cum Cæsare non interfectum, quod faciendum censuerant ceteri conjurati, sed prohibuerat Brutus, sæpe dolet Cicero. Vid. x. Fam. 28. XII. 4. xv. ad Att. 4. et ad Brut. xv. 'Turbo' translate pro perturbatore, ut 'procella' et 'tempestas.' Cic. pro Sext. XI. 'Duo turbines Reipublicæ:' ubi plura Abramus.

§. 3 *Sextus*] Antonius, ut artibus suis Senatum magis deciperet, etsi populum seditiose in percussores Cæsaris irritaverat, ad Senatum tamen retulit de Sexto Pompeio, Magni omnibus desiderati filio, qui tum a Cæsarianis in Batica oppugnabatur, utque pro paternis bonis in ærarium

relatis darentur ei de publico sester-
tium bis millies : ad hæc decernere-
tur ei, sicut prius patri, maris im-
perium, classisque daretur ad usus
necessarios. Patres mirabundi pro-
baverunt omnia, atque ita Sextus in
Siciliam SCTo evocatus est, ex qua
postea Cæsari Augusto difficillimum
bellum movit. Appianus, Dio, alii.
Stad. Sextus non multo post SCTum
de reddendis ei bonis paternis, quum
nondum ex Hispania in Italiam ve-
nisset, Lege Pedia inter percussores
Cæsaris damnatus, ac deinde a Tri-
umviris proscriptus, Siciliam occu-
parat, et ex ea mare et oram Italiæ
infestam faciebat. Itaque non tam
hæc inter præcipuas causas bello-
rum, quæ deinde gesta sunt, fuit,
quod Sextus bona paterna repetebat,
quam quod Bruti et Cassii partium
erat, quæ funditus deleri, nisi illo
oppresso, non poterant. Vid. Ap-
pian. III. Civ. p. 528. IV. Civ. p. 637.
et Dion. XLV. p. 274. XLVI. p. 322.
et XLVIII. p. 366.

Iterum fuit movenda Thessalia] Vid.
inf. 4, 7, 6. *Freinsh.* Et IV. 2. 43.
Reg. Q Octavianus. Hoc quidem rec-
tius est, quam *Octavius* : nam quo
tempore mortem patris ulcisceretur,
jam nomen illius adsumserat, et *Oc-
tavianus* erat, non *Octavius*. Sed ta-
men credo hoc ab alia manu esse :
nam paullo post hoc cap. bis, et cap.
seq. rursus dicitur 'Octavius Cæsar.'

§. 4 *Ingenio, aut successorem, &c.*] *Expungebam* olim particulam *aut*
utroque loco, eamque emendationem
Berneccero probaveram. Et sane
videtur ita scripsisse Florus. Prius
enim causas enumeravit, quapropter
libertatem non recuperaverit popu-
lus, Pompeium, Cæsarem, Antonium :
nunc ordine prosequitur quid singuli
motuum excitaverint, quidve in quiete
et temp. peccaverint. Et sane
frequenter particulas hujusmodi in-
ferciunt librarii; quod et factum
opinor I. 1. C. de Tironib. lib. 12.

ubi scripserim : 'Aut veteranus cen-
sibus obnoxius :' quæ enim alias caus-
sa veteranos arcendi militia? Sed in
Floro restat alius mihi scrupulus,
quem mox sequenti nota exponam.
Freinsh.

Desciscit in regem] Elegantissime,
et plane ex animo veterum Romano-
rum, quibus adco exosum erat nomen
regis in suis civibus, ut hæc præcipua
Cæsareanæ necis causa memoretur.
Sic Scipio, cum ab Hispanis 'rex'
appellaretur, respondit : 'Regium no-
men alibi magnum, Romæ intoleran-
dum esse.' Liv. 27, 21, 4. *Idem.*

*Salvus esse non potuit, nisi confugisset
ad servitutem*] Similia prope verba, in
re diversa, Senecæ, de Benef. 5, 16.
'Eo redegit pop. Rom. ut salvus esse
non posset, nisi beneficio servitutis.'
Quamquam, ut quod res est fatear,
non putem ista posse dici de Antonio :
quomodo enim confugit ad servitu-
tem, si rex factus est? Omnino censeo
attinere hæc verba pop. Rom. et post
illud 'Regem' excidisse quædam huc
pertinentia : quod si foret, ut prope-
modum suspicor, rejecta correctione
mea legend. et supplend. esset in
hunc sensum : dum Antonius, varius
ingenio, aut successorem Cæsaris in-
dignatur Octavium, aut amore Cleo-
patræ desciscit in Regem : (deserenda
fuit populo libertas) nam aliter salvus,
&c. Nunc videre videor quid acci-
derit : istud nam coaluit ex *p. rom. i.*
e. Populus Romanus aliter salvus, &c.
Idem. Desciscit in regem. Nam ali-
ter salvus esse non potuit] Hiulcam
orationem esse et sensum pendere
vidit Freinshemius, qui putat aliquid
excidisse, quod sic sit supplend. *de-*
sciscit in Regem ; populus Romanus aliter
salvus esse non potuit, nisi confugisset
ad servitutem. Sed tantum abest ut
aliquid sit inculcandum, ut potius
nam, quod ex prava distinctione na-
tum et interpositum est a pravo cor-
rectore, sit delend. et sic interpun-
gendum : dum Antonius varius ingenio,

aut successorem Cæsaris indignatur Octavianum, aut amore Cleopatrarum desciscit in Regem, aliter saluus esse non potuit, nisi fugisset ad servitum. Populus Romanus ἀπὸ κοινοῦ est repetend. ex præcedente nimirum periodo. Qui utramque periodum accuratius inspexerit, cognoscet nihil esse verius. Prima enim vox 'quippe' ostendit et hanc periodum loqui de populo Romano, et velle Florum liquidius docere, cur populus ille Romanus occiso Cæsare non redierit in pristinae libertatis statum. Dein nisi sic distinguas, ultima periodi verba plane suspensa sunt. Non sequitur enim quid factum sit, dum Antonius desciscit in regem, ut in præcedentibus. Nam dum Sextus paterna repetit, toto mari trepidatur; dum Octavius patrem ulciscitur, fuit iterum movenda Thessalia; dum Antonius desciscit in regem. Vides non finiri sententiam. Comode vero finietur, si meam secutus fueris sententiam, quam et Lipsio et Gronovio placuisse gaudeo. Cum vero dixit movendam fuisse Thessaliam, errat: non Thessalia, sed Macedonia fuit movenda. Nam Philippi hi fuerunt Philippi Macedonici, ap. quos Brutus et Cassius cæsus, ut jam alii viderunt. Græv. Anna quoque legit *P. Rom. aliter*. Nam putat excidisse litteram *P* et librarios deinde e *Rom* fecisse *nam*. Rupertus et Boeclerus itidem probant conjecturam Freinshemii. Mihi magis placet sententia Grævii. Nam delend. esse etiam Salmasius in libro suo scripserat: idemque videbatur Ryckio et Perizonio. Nec potest intelligi locus, nisi eo sublato, quod fecerunt Amstelodamenses.

§. 5 *Gratulandum tamen in tanta perturbatione est*] Cur non additur cui sit gratulandum? Lege: *Gratulandum tamen ei in tanta perturbatione est*; ei, sc. populo Romano. Græv. Hoc non necessarium arbitror. Suet. Tib. LX. 'Gratulanti autem inter pœnam,

quod non et locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset, locusta quoque lacerari os imperavit.' Et Calig. vi. 'Expergefactus e somno Tiberius est gratulantium vocibus.' Curt. vi. 9. 'Se quidem gratulari, quod in numerum Deorum receptus essem.' Justin. xxxv. 1. 'Datum sibi honestum belli titulum gratulatus.' Quid proprie sit 'gratulari' docent Gronov. II. Obs. 19. et Perizon. ad Sanct. Min. I. I. qui etiam loca Suetonii hic adscripserat. Add. Withof. Specim. Gunth. p. 138.

Augustum] Hæc vox aperte παρῆκει. Freinsh. Hoc tamen ferri potest. Nam sæpe etiam alii, quum referunt, quæ Octaviano ante hoc cognomen susceptum evenerunt, vel ab eo gesta sunt, illum per prolepsin 'Augustum' vocant. Vid. Suet. Cæs. LXXXVIII. et Aug. xciv. Et sic forsitan defendi potest, quod in Epit. Liv. XLVIII. et XLIX. Scipio Æmilianus, quo tempore adhuc tribunus militum erat, 'Africanus' vocatur: quamquam id utroque loco delend. censet Gronovius. Sed inf. c. 12. 64. puto recte sentire Freinshemium, ibi non bene conjungi 'Cæsar Augustus.' Hic Florus magis in eo reprehendi potest, quod conjunxit nomina 'Octavium Cæsarem.' Vid. ad n. 3. et Perizon. ad Ælian. vii. p. 477. Mox Regg. et Fran. *percutsum*. Vulgata recte se habet. Tac. II. A. 39. 'Mancipii unius audacia, ni mature subventum foret, discordiis armisque civilibus Rempublicam perculisset.' Vid. snpr. III. 16. 3.

§. 6 *Unius præsidis nutu, quasi anima et mente, regeretur*] Eadem prope verba Taciti, I, 12, 4. 'Unum esse reip. corpus, atque unius animo regendum.' Seneca, de Clement. I, 3, 9. 'Immensa multitudo unius [malim uni] animæ circumdata, illius spiritu regitur.' et mox 'Mens imperii' dicitur imperator, aut rex. Rem quod attinet, ait Tacitus, I, 9, 10. 'Non

aliud discordantis patriæ remedium fuisse, quam ut ab uno regeretur: et iterum, H. 1, 1, 2. 'Omnem potestatem ad unum conferri, pacis interluit:' et A. 1. 6. 'Non aliter rationem imperandi constare, quam si uni reddatur.' Monarchiam porro, cum plerisque politicis, aliis rerum. formis præfert Lipsius Politic. 2, 2. *Freinsh.* Præses est, tutor, defensor. Liv. vi. 16. 'Manlius præses Jovis ceterorumque Deorum, qui Capitolium incolunt.' xxviii. 42. 'Scipio præses patriæ atque universæ Italiæ:' et xxiii. 48. 'Præses provinciarum exercitus.' Add. Gron. ad Sen. Med. v. 248. Pro *regeretur* Reg. Q. *ageretur*. Sall. Jug. ii. 'Animus rector humani generis agit atque habet cuncta.' Suet. Tib. lxix. 'Persuasionis plenus cuncta fato agi.' Sen. CEd. 980. 'Fatis agimur: cedite fatis:' pro quo Juv. ix. 32. 'Fata regunt homines.' Sed non est cur hoc præferatur vulgato.

§. 8 *Mota sidera*] Consule Salm. in Solin. p. 426. A. 1. *Freinsh.* Salmasius scribit, mota sidera esse orientia et cadentia: nam siderum ortu et occasu tempestates excitari. Idem sentiunt Schulting. ad Sen. i. Suasor. et Boecler. in Diss. ad h. l. Eoque respicit Florus supr. ii. 8. 8. et iii. 21. 3. Addit Salmasius 'mota sidera' tamen etiam posse intelligi de τροπῆς, quibus quadripartita constat anni distinctio: nam has quoque non raro habere significatus tempestatum. Mihi verosimile videtur, Florum potissimum sensisse de solstitio ac bruma, quibus, populariter loquendo, fiunt conversiones Solis, quas Græci precipue τροπῆς vocant. Idque etiam indicari puto voce 'annua,' quæ magis ad Solem quam ad alia sidera videtur pertinere. Cic. ii. de N. D. 19. 'Circuitus Solis orbium ccclxv. conversionem faciunt annuam.' Et Somn. Scip. vii. 'Homines populariter annum tantummodo solis, id est,

unius astri, reditu metiuntur.' Et sic fortassis accipiendum est, quod Idem i. de Orat. 42. 'cæli conversionem' ab 'ortu et obitu, motuque siderum' distingnit. 'Sidera' hic pro Sole poni etiam *Freinsh.* in Ind. existimat. Non rarum est 'sidus' num. singul. pro Sole dici: vid. *Burm.* ad Petron. c. cxix. Sed Florus potuit 'sidera' dicere, ut Ov. M. xiv. 172. 'Sidera solis.' *Flexus* etiam magis de conversionibus Solis, quam de ortu et obitu aliorum siderum dici arbitror. Lucret. v. 614. 'Sol Quo pacto æstivis e partibus Ægocerotis Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens Canceris ut vertat metas se ad solstitiales.' Cic. ii. de N. D. 19. 'Inflectens autem Sol cursus tum ad Septentriones, tum ad Meridiem, æstates et hiemes efficit.' Reg. Q. Flor. Berol. Duisb. et v. e. suo *flexu tempestates*. Sed Duisb. male *fluxu*, et v. e. *tempestas*.

Sic in Romanæ dominationis] Haud paulo melius, *sic cum Romanæ dominationis conversione penitus intremuit*: §c. in tamen penitus non damno: optimus liber, cum. Salm. *Cum Romanæ*] Sic Naz. probante Salmasio, itemque vet. ed. nostra: aliæ in *Romanæ*. *Freinsh.* Sic etiam plerique s. et v. e. *Cum Romanæ* Regg. Voss. 3. et aliæ edd. vett. *Freinshemius*, Anna, Grævius, et Amst. receperunt cum. Non video cur in hic ferri non possit.

Id est, humani generis] Vana opinio, ex ignorantia Geographiæ nata, deinde pudendis adulationibus alita, Romanorum, sub imperatoribus præcipue, spiritus adeo inflaverat, ut crederent se totius orbis dominos, cum sane modicani ejus partem obtinerent. De his dici posset illud Senecæ, Epist. 91, 40. 'Alexander discere Geometriam infelix cœperat, sciturus quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupaverat.' Ex his igitur somniis profectæ voces istæ, quibus præter poetæ, quos, elegantissime simul et

verissime, 'libertatis vespilliones' appellat Heinsius in Laude Asini, etiam historici abusi: Noster supra, Præf. 2. 'Qui res Rom. legunt, generis humani facta discunt.' 'Totius orbis servitium' Tac. H. 5, 25, 1. 'Orbis terrarum famulatus' Idem Agr. 31, 5. Quin et ipsi imperatores, non dicam Justinianum aliosque ejus similes, sed et moderatus ille Antoninus, in l. 'Εγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ad L. Rhod. de Jactu. Add. his quæ notat Marcilius, ad Suet. Titum, 6, 2. *Freinsh.*

Penitus intremuit] Huc pertinent, quæ leguntur ap. Gron. III. Obs. 13.

CAP. 4 Bellum Mutinense scribunt Livius, lib. 117, 118, 119. Appian. Civ. lib. 3. p. 588. Plut. Antonio, cap. 22. Frontin. 1, 7, 5. 3, 13, 7, et 8. 3, 14, 3, et 4. Cic. in Phil. Suet. Aug. 2, 10, &c. Meminit Ov. M. 15, 823. Idem Ov. F. 4, 623. canit M. Antonium victum ab Octavio, bello Mutinensi, 18. Cal. Maias: 'Luce secutura tutos pete, navita, portus; Ventus ab occasu grandine mixtus erit. Sic licet et fuerit, tamen hac Mutinensia Cæsar Grandine militia contudit arma sua.' *Cam.*

§. 1 *Testamentum Cæsaris*] Recitatum ad populum, postulante L. Pisonem, socero Julii, frustra contrariante senatu. Vide Appian. Civ. lib. 3. p. 513. *Freinsh.*

Secundus heres Antonius] Quod hic de herede M. Antonio dictum legisse se alibi negat Camers, id nos legere meminimus ap. Dion. lib. 44. p. 292. Dicitur autem secundus heres, 'qui heredi instituto substituitur' ut definit Severinus, in secundo Commentariorum, quæ scripsit ad Topica Cic. Vin.

Contra adoptionem] Adoptaverat eum Jul. Cæsar testamento. Suet. Cæs. LXXXIII. Hujus adoptionis frequens est mentio in scriptoribus vetustis. Vid. Cic. III. Off. 18. et VII. ad Att. 8. Suet. Aug. ci. et Galb.

XVII. Tac. III. A. 30. Sen. de Brev. Vit. xv. et quos nominat Cujac. VII. Obs. 6.

Juvenis] Decreverat senatus, ne quis Augustum 'puerum' diceret, ne majestas tanti imperii deminueretur. Auctor Servius, ad Virg. Ecl. 1, 44. Virgilius sæpe Octavium *juvenem* nominat, ut dicto loco, 'Hic illum vidi juvenem.' Et G. 1, 500. 'Hunc saltem everso juvenem succurrere seculo Ne prohibete.' Lege Cic. Phil. 4. et 5. *Cam.* Et præcipue notam Casauboni, et Bernecceri, ad Suet. Aug. 12. 1. 'Pueros' tamen vocat Augusti nepotes Propertius, 4, 6. et Ovid. *Freinsh.* 'Contra adoptionem bellum susceperat' est, omni conatu et quasi hostili odio adoptioni adversabatur, eamque impedire, et ne nilus ex ea fructus ad Octavium perveniret, efficere nitebatur. Salmasius ad Trebell. Poll. Gallien. VII. scribit, 'bellum cum aliquo gerere,' pro, odisse et vexare aliquem, esse ἀκυρολογίαν Trebellii Pollionis. Non persuadet mihi. Cic. Læl. XXI. 'Nihil est turpius, quam cum eo bellum gerere, quicum familiariter vixeris.' II. Phil. 1. 'Ut nemo his annis viginti Reip. fuerit hostis, qui non bellum eodem tempore mihi quoque indixerit.' Et sæpe alibi Idem 'bellum gerere adversus aliquem,' vel 'alieni indicere,' ponit pro, hostili animo adversus aliquem esse. Cur autem Antonius impedire et extrahere cuperet adoptionem Octavii, exponunt Dio XLV. 271. XLVI. 321. et Appian. III. Civ. 534. et 586.

§. 2 *Intra decem et octo annos*] Parum ad calculum. Vell. 2, 61, 1. 'Cæsar XIX. annum ingressus:' ubi vides adulationem hominis: ambitiose enim usus est voce 'ingressus.' Melius Augustus, (in monumento Ancyrano) 'natus:' nam anno qui præcessit cædem Julii, nono Kal. Octob. ingressus annum 19. erat, ac jam totum ferme confecerat, quando

contra Antonium pro optimatibus bellum primum suscepit. Atque hæc Octavii ætas in equestri statua fuerat notata, quam ei senatus in rostris posuerat, teste eod. Vell. Hæc Casaubonus, nota secunda ad monumentum Ancyranum. Ceterum, quam opportuna turbis et factionibus sit ætas principum, multis exemplis demonstrat Gruterus, ad Liv. 1, 3, 6. *Fr. Adi Interpp.* Vell. l. d.

Tenerum et obnoxium, et opportunum injuriæ] Non hæc interpolanda sunt cum Viris doctiss. qui malebant *temere* hunc *obnoxium* et *opportunum injuriæ* videret, inducti hac ratione, quod quia paullo ante vocetur ‘acerimus juvenis,’ non possit hic *tener* dici. Præterea *teneros* pueros plerumque in malam accipi partem, pro mollibus, impudicis, ut Orpheus ap. Ov. M. xi. ‘Ille etiam Thracum populis fuit auctor amorem In teneros transferre mares.’ Sed *teneri* dicuntur etiam qui sunt tenerioris ætatis, ut ap. Suet. Aug. 64. ‘Caium et Lucium adoptavit domi per assem et libram emtos a patre Agrippa: tenerosque adhuc ad curam reip. admovit.’ Et quia quæ tenera sunt facile possunt lædi, hinc *tener* est injuriæ opportunus. Cic. vi. ad Att. 2. ‘Quid tandem isti mali in tam tenera provincia fecissent?’ Cyprum vocat ‘teneram provinciam,’ quæ non munita, sed injuriis erat opportuna. Hinc et *tener* et *obnoxius* sæpe junguntur. Sen. Consol. ad Marc. 21. ‘Labuntur humana et fluunt, neque pars vitæ nostræ tam obnoxia aut tenera est, quam quæ maxime placet.’ Si quid hic mutand. esset invitis libris, delerem *opportunum injuriæ*. Nam quid est ‘obnoxius,’ nisi, opportunus et expositus injuriæ? ut superius lib. iii, 20. ‘Nam et ipsi per fortunam in omnia obnoxii:’ ubi vide quæ notavi. Sen. Nat. Q. iii, 27. ‘Quam diligenti nutrimento obnoxium corpus adolescit:’ hoc est, mille

casibus et injuriis expositum et opportunum, quod eand. ob rationem Ep. 66. vocat ‘obnoxium animi domicilium;’ ipseque quid sit explicat, nimirum, quod injuriam pati potest: ‘Quicquid in me potest injuriam pati, hoc est, in obnoxio hoc domicilio animus liber habitat.’ Sæpiusculæ hac utitur voce Seneca et pervenuste, ut ad eum ostendit, cui plurimum debet, ὁ μακαρὴς Gronovius. In loco tamen Flori nihil novo. *Græv.* Nec tutum est contra o. s. et e. ‘Opportunus injuriæ’ est ap. Liv. xxviii. 19. et alios. Vid. Gron. ad Liv. xxv. 30. et ad Sen. de Brev. Vit. xvii. ‘Facilis injuriæ’ dicit Quintil. i. Decl.

Se plenæ ex commilitio Cæsaris dignitatis] Si quis locus in toto hoc Scriptore, quem librariorum et correctorum gens varie vexaverit, fluxerit, et refinxerit ad arbitrium, hic unus ab illo hominum genere distortus et divexatus. Postea recentiores *διορθωταὶ* ad illud vetustiorum exemplum multa sibi licere voluerunt. Stomachum moverem lectoribus, si multitudinem variarum lect. adpone-rem. Lectionem tantum, quam rectiorem esse censeo, quamque ex optimi libri vestigiis collegi, ponam. Sic igitur legimus: *Quippe cum intra decem et octo annos tenerum et obnoxium, opportunum injuriæ juvenem videret, ipse, plenæ ex commilitio Cæsaris dignitatis, lacerare furtis hereditatem, ipsum insectari probris, cunctis artibus cooptationem Juliæ gentis inhibere non desinere, denique palam arma moliri.* Quantum alii ab hac scriptura recesserunt, tantum a veritate abesse se passi sunt: pro *conoptationem*, vel *cum adoptionem*, fecimus *cooptationem*. Reliqua ex optimo illo libro D. Naz. facile divinavimus. *Salm.* *Videret; ipse plenæ ex commilitio Cæsaris dignitatis, &c.*] Expressi bona fide scripturam Naz. quæ proxima vero, immo vera omnino, si modo abjiciatur litera finalis ab illo *desinret*; nec

multum divertunt ab hac lectione Pall. reliqui, aut Vineti codd. nisi quod extet in iis, *se plene ex commilitio Cæs. dign.* item, *cum adoptionem Juliæ gentis.* Sic, inquam, uterque Pal. nisi quod in tertio videamus adhuc restare *ipse plene*: vulgatam lectionem proferre piget; cum omnibus pateat, et ineptissima sit præ hac nostra. *Grut.* Cuius iudicium omnino secuti sumus in hac ed. eo magis, quod et olim nobis in mentem venerat, ita rescribend. Infinitum enim pro imperfecto ponit indicativi: quod frequentiss. Sallustio, Tac. &c. Nec officit, quod mox verbi casum mutat, 'palam arma moliri. Et parato, &c. obsidebat:' nam ita plane Tacitus, 1, 16, 5. 'Is imperitos animos impellere paullatim, et deterrimum quemque congregare: postremo velut concionabundus interrogabat,' &c. *Fr. Cunctis artibus cooptationem Juliæ gentis inhibere non desineret: denique ad opprimendum juvenem palam arma moliri, et jam parato exercitu in Cisalpina Gallia resistentem motibus suis Decimum Brutum obsidebat*] In h. l. est aliquid ὑποϋλον et suppuratum ulcus. Aut legend. est, *denique ad opprimendum juvenem palam arma moliebatur, et jam, &c. obsidebat*: aut *arma moliri et obsidere.* Verum altius latet hoc malum. In præcedd. verbis videntur ex imperiti hominis additione irrepisse hæc verba, *cum non desineret.* Quæ ubi sustuleris, omnia erunt planissima: *cum videret se plenæ ex commilitio Cæsaris dignitatis, et furtis hereditatem lacerare, ipsum insectari probris, et cunctis artibus adoptionem Juliæ gentis inhibere, denique ad opprimendum juvenem palam arma moliri, et jam parato exercitu in Cisalpina Gallia resistentem motibus suis Decimum Brutum obsidere.* Sane in antiquioribus edd. legitur *obsidere*, in aliis *obsideret.* Nimirum qui nesciebant ap. Latinos historicos sibi familiari ellipsi infinitum poni pro finito modo, hæc insul-

sa inculcarunt, *cum non desineret.* In Camertis exemplaribus grassati sunt atrocius semipagani. In iis enim scriptum reperiebatur, *et furtis hereditatem laceraret*; sed hæc jam Vinetus vidit et emendavit. Denique si *obsidebat* omnino tumentur meliores libri, ponenda *τελεία στιγμή* post 'arma moliri' cum τῷ πάνυ Salmasio. Per 'commilitium' autem Cæsaris, non tam consulatus intelligitur, quam quod diu fuerat legatus Cæsaris, et propter rei militaris peritiam in magna ap. Cæsarem et exercitum dignitate: vid. Plut. in Vita Antonii. *Græv.* Salmasius hic aliquanto minus abt a libris vett. quorum scripturam proponendam duxi, si forte acuti homines ex ea aliquid excogitare possint ad h. l. melius constituendum: etsi vix credo meliora, quam Salmasio in mentem venerunt, inveniri posse. *Ipsæ plenæ*, quod Freinsh. *Græv.* et Amst. ediderunt, est etiam in Ryck. Flor. et Edd. B. P. et J. ipsa plane in Voss. 3. *ipse plane* in Ed. Sab. In ceteris s. et c. *se plene*, id est, *plenæ*, nisi quod in Voss. 1. *plane* est, quod etiam habebat Ms. Ernstii ab eo ad C. Nep. Attic. viii. citatus. Copula *et* post 'dignitatis' abest ab o. s. etiam Vineti, et edd. præterquam Ald. Ordo verborum *furtis hereditatem lacerare* est in Voss. Ernst. et Ald. isque Amstelodamensibus revocandus visus fuit. Vineti et ceteri o. s. et c. ita ea ordinant, ut in animadversione sua collocat Salmasius. Sed pro *lacerare* Naz. Voss. 3. et Edd. B. S. P. et J. habebant *laceraret*, Ryck. et Pal. 2. *lucrate*, t pro r levi errore. Pro *furtis* libri Vineti Pal. 2. et Regg. *furiis.* Et, quod plerique s. et o. e. v. habent ante 'cunctis,' Grutero teste, non erat in Naz. et Pall., nec videtur fuisse in Regg. Cum post 'artibus' est in o. s. etiam Ernst., exceptis Naz. Pall. et Ryck. In v. e. eod. l. ponitur, in ceteris mutato ord. post 'inhibere:' unde ab aliquo intru-

sum esse colligi potest. Deinde Naz. et edd. vett., præter primam, *cooptationem*. Pal. 2. Ryck. et Regg. *adoptionem*. *Non desineret* est in o. s. cum quibus consentit Ernst., et e. In tanta varietate scripturæ veteris sequuntur sum Freinsh. et Grævium, qui locum plane ex sententia Salmasii ediderunt, nisi quod *desineret* non mutarunt. Sed pro *cooptationem*, quod in illorum Edd. est, cum Amst. recepi *adoptionem*: non solum quia ita erat in libris Vineti, Toll. Duisb. Fran. Voss. Ernst. et v. e. sed etiam quod non facile ostendi posse credo ab aliis probatis Scriptoribus 'cooptationem' pro 'adoptione' dici. 'Adoptatio' defendit Borrichius e Gell. v. 19. et Plin. Paneg. v. Sed nec Plinii exemplaria inter se consentiunt, et in Gellio eod. cap. modo *adoptatio*, modo *adoptio* scribitur: quod suspicionem quamdam mendi adfert. Vid. Cellar. Cur. poster. et Jac. Gronov. ad Gell. l. d. Is. Vossius hic scripserat *coudoptionem*: utrum e Ms. an e conjectura, non addiderat. Sed si e Ms. est, non potest aliud esse, quam conjunctio duarum lectionum. Verba cum *non desineret* tollenda esse etiam Gronovius censet II. Obs. 14. probante ad h. l. Perizonio. Quin cum ejiciend. sit ex auctoritate Naz. et Ryck. ne dubito quidem; idque etiam alibi e non intellecto hoc genere loquendi sæpe inculcatum, et orationem infinitam in finitam mutatam esse ostendit Gronov. ad Liv. vi. 27. Sed quum omnes libri habeant duo illa *non desineret*, mihi omnino verior videtur emendatio Salmasii, Grut. et Is. Vossii, pro *desineret desinere* legentium. *Obsidere et obsideret* in nullo scripto aut edito inveni. Nec ulla causa est, cur hic *obsidere* reponatur pro *obsidebat*. Nam pluribus infinitivis pro imperfectis positus, deinde subjici imperfectum, constat ex iis, quæ hic observat Freinshemius, et quæ ad Sanct. iv. 5, 3. Perizonius.

Et minus desiderabitur emendatio, si post 'moliri' et 'obsidebat' *στιγμή τελεία* ponatur, ut in v. e. Quæ in fine adnotationis Græviæ scribuntur, ad Annam pertinent.

Lacerare furtis hereditatem] Hereditatem enim Cæsaris expilavit: ut Dio, lib. 44. in fine; et Appianus, Civ. lib. 3. p. 536. et alii, memoriæ prodiderunt: inter quos Vell. 2, 60, 5. scribit, sestertium septies millies depositum a Cæsare ad ædem Opis, ab Antonio fuisse occupatum. *Vinet.* Add. quæ adnotantur ad Vell. et Cic. I. Phil. 7. et v. Phil. 4. 'Lacerare hereditatem,' ut Sall. Cat. xiv. 'Quicumque bona patria laceraverat.' Terent. Hec. i. 1. 'Quin spolies, mutilles, laceres, quemque nacta sis.' Liv. xxvi. 35. 'Plebem Romanam perdendam lacerandamque sibi Consules sumsisse.'

§. 3 *Ad opprimendum juvenem*] Idem optimus liber: *ad depremendum*, pro *deprimendum*. Sed *opprimendum* non muto. Salm. Naz. *depremdendum*, quomodo et I. q. nempe *deprimendum*: melius, ut puto. *Freinsh.* Ryck. *di-primendum*. Edd. vett. excepta prima, *deprimendum*, quod probat etiam Gron. ad Liv. xxx. 36. *Depremo*, ut *intellego, doleum*, et alia. Gloss. 'Adpremo,' 'Compremo,' 'Oppremo.'

§. 4 *Ætate*] Juvenilis ætas in tantum favorabilis est, ut etiam in delictis mitius puniendis ejus habeatur ratio. Vid. Berneccer. ad Suet. Aug. 5, 2. l. *Freinsh.*

Injuria favorabilis] Supr. 4, 2, 56. *Idem.*

Induerat] Vid. ad I. 11. 9. Plin. II. H. N. 28. 'Augusto Cæsare in prima juvena Urbem intrante ad nomen ingens capessendum.'

Revocatis, &c.] Hæc omnia Tacit. I, 10. 2. 'Concitos per largitiones veteranos, paratum ab adolescente privato exercitum, corruptas consulis legiones.' Quæ postrema verba interpretare de legione Martia, et quar-

ta, quæ ab Antonio consule signa ad Augustum transtulere. Videatur Appianus, Civ. lib. 3. p. 556. non de exercitu Decimi Bruti, ut exponebat magnus ille Lipsius. *Freinsh.*

Consulem] Verum quidem hoc; Consulem aggressus est: sed post consulatum vicit. *Idem.*

Obsidione Mutinæ] *Obsidio* in eod. lib. *obsidium* sæpe ap. hunc nostrum. *Salm.* *Obsidio*] Sic Naz. et nostra vetus editio: obsidii hujus tempore memorabilia stratagemata usurpata, nempe literis columbarum opera transmittendis (quod superiori seculo in obsidio Harlemensi et Leidano relatum memoratur): aut per natatores milites laminis plumbeis incisas, aut immittendis copiis et comæatibus, recensent Plinius, 10, 37. et Frontinus, 3, 13, 7. et 3, 14, 3. *Freinsh.* *Obsidio* etiam Flor. Magl. Regg. Voss. 2. et Edd. B. S. et P. vid. Ind.

§. 5 *Manu pulcher*] Perizonius adscripserat *πολύχειρ*: quod etymon vocis 'pulcher' esse putat Jul. Cæs. Scaliger: ut idem sit, quod fortis, quemadmodum Servius exponit in Virg. VII. *Æn.* 656. 'Satus Hercule pulchro Pulcher Aventinus.' Vid. Voss. Etymol. et Beermann. Origin. L. Lat. Ita, Cæsar *manu pulcher apparuit*, idem erit ac, manu fortis; id est: Ipse strenue ac fortiter pugnando etiam militis partibus functus est, seque omnibus et aquilam portando, et vulnere accepto conspicium fecit. Nam ut Sen. de Provident. c. iv. 'Idem licet fecerint, qui integri revertuntur ex acie, magis spectatur, qui saucius redit.' Tollius pro glossa habebat *apparuit*, cui non adsentior.

Aquilam suis humeris referebat] Vid. Casaub. ad Suet. Aug. 10, 9. *Fr.*

A moriente signifero traditam] Simile exemplum ap. Cæs. Civ. 3, 61. Ad quorum imitationem hodierni quoque vexillarii, cum ad supremum ventum est, nec aliter defendi potest vexillum, eo involuti moriuntur. Sic

Delph. et Var. Clus.

in pugna ad Atellam 'reperit est Germanus signifer amputata dextra manu, et læva fædo vulnere discissa, vexillum mordicus retinens, ita ut in vestigio invictæ virtutis expirasse videretur.' Jovius, Hist. lib. 4. *Idem.* 'Aquiliferum' magis proprie dicit Suetonius. Nam ut 'signa' multis locis, quorum nonnulla vid. in Lips. IV. de Mil. Rom. 5. distinguuntur ab 'aquilis;' ita alii 'aquiliferi,' alii 'signiferi.' Tac. I. A. 48. 'Eas [litteras] Cæcina aquiliferis signiferisque occulte recitat.' Sed rursus inf. c. 12. 'Signifer' pro aquilifero. Et Sen. Phœn. 389. ap. Lips. l. d. 'Æra jam bellum cient, Aquilaque pugnam signifer mota vocat.' Nam generali nomine 'signorum' etiam 'aquilæ' comprehendendi possunt.

CAP. 5 Hoc Bellum scribunt Livius, lib. 126. [Dio, lib. 48.] Suet. Aug. cap. 14, et 15. Latius Appian. Civ. lib. 5. p. 689. Eutrop. 7, 1. Oros. 6, 16. Plin. 7, 45. Solin. cap. 3. Bellum Perusinum, et cetera ab Augusto gesta bella, explicat Propert. 2, 1. et Lucanus, 1, 41. Lege quæ de Augusto scribit Virg. *Æn.* 6, 791. Ex verbis Propertii et Lucani patet, scriptores non semper servare in scribendo eundem ordinem, quo res gestæ sunt. Quare non mirum est, in vetustis Flori exemplaribus post Mutinense bellum, Perusinum bellum immediate sequi, nisi hoc poetica tribuas licentiæ. Ovid. in fine Met. enumerans bella ab Augusto gesta, Perusinum prætermisit. *Camers.* Camertis autem, Stadii, aliorumque aliquot edd. caput istud subjecere capiti, cujus finis, 'scelere alieno uterentur:' at ordo quem servamus, remanet in ed. primaria, expressitque optimus Vinetus, et propugnant Palatini. *Grut.* In Ald. quoque hoc caput rejicitur post bellum Philipense. Hoc congruit cum ratione temporis, quo gestum est. Sed o. s. et cett. Edd. h. l. habent.

Flor.

3 T

§. 1 *Veteranis in castris*] Suspiciatur N. Heins. in, a sciolo insertum importune, delendi esse. 'Castra' enim 'veterana' accipi a Floro pro veterano milite. Lucan. 'Castra fremunt confusa.' Poëticum hoc quidem est, sed poëticarum locutionum plenus est Florus. Lipsius non solum τὸ in sed et castris censet esse ῥόδον. Sed Heinsii sententiam amplector, ne nimis ab antiquis codd. recedamus. Illam castrorum significationem, quam Vir illustris ostendit, si repudiemus hic loci, nihil verius opinione Lipsii. Nam nulla in castris præmia veteranis sunt data, sed in conventu triumvirorum ad Confluentem coloniae iis sunt decretæ. Græv. Deinde autem Bruto et Cassio victis agri iis in Italia dati sunt. Dio XLVIII. princ. et Appian. III. Civ. 590. et v. 672. In castris etiam delenda censebat Gerh. Vossius et videbatur probasse ejus sententiam Isaacus. 'Pretium' pro præmio obvium est. Vid. Ind. Paulus l. II. pr. D. de Eviction. 'Has possessiones . . . partim veteranis in præmia adsignatas.'

§. 2 *Semper alias Lucii Antonii pessimum ingenium*] Laudo conatum eruditissimorum Virorum, qui piissimum hic reposuerant: nos tamen non culpam librarii, sed hallucinationem ipsius Auctoris animadvertimus: nam optimus liber Lucii non habet: in quo ita legitur: *semper alias Antonii pessimum ingenium, Fulvia gladio cincta virilis militiæ, uxor agitabat*: vox 'uxor' aperte indicat, Florum de Marco Antonio et scripsisse et cogitasse, ejus ingenium, alias semper turbulentum, etiam uxor Fulvia magis magisque inflammabat. De Lucio Antonio omnes tamen historiæ, ne quis hoc me putet ignorasse: sed, ut dixi παρόραμα est ipsius Flori, aut μνημονικὸν ἀμάρτημα. Sic supra falsus est, dum vocat patruales Syllæ Felicis Fausti Syllæ liberos: sic etiam supra in Heraclea Campaniæ et Siri fluvio: quas

hallucinationes facile excusamus; alia quædam leviora in hoc ipso Scriptore deprehenderamus, quæ nolumus adnotare: si quis est, qui non ita facile assentiri possit, is me doceat quid rectius de h. l. sit æstimandum; ego ipsi facile assentiar. Hoc breve caput diligenter legat, et examinet; non aliud, credo, sentiet, quam quod scripsimus. *Salva. Semper alias Antonii pessimum ingenium*] Sic o. Pall. accedit ed. nostra vetus: nam ea, *aliter Ant.* Assentior autem omnino Salmasio, qui παρόραμα ipsius Auctoris hic agnoscit, quod equidem clare satis arguunt ista verba 'uxor agitabat': quæ quidem in ed. modo laudata sine nomine *Fulvia* leguntur, quod ipsum suspicionem mihi movet, et illud vocabulum altrinsecus accessisse. Præterea sequentia 'iterum in arma ierat,' nempe post bellum Mutinense: et, 'jam non privatis, sed totius senatus suffragiis judicatum hostem:' item seq. cap. 'Antonium ultiones de iis qui se hostem judicassent:' omnia, inquam, hæc convincunt, Floro sermonem esse de M. Antonio, non fratre ejus Lucio: quamvis historiæ omnes fide dignæ posteriori huic id tribuant. Grutero tamen placebat Florum sensisse de Lucio; movebaturque quod M. Antonius non modo non pessimo, sed ne malo quidem ingenio fuerit, Plutarcho teste, itemque imperatore Claudio. Sed posterius testimonium, ut domesticum, rejicimus, quamvis nec id quidem obstat quod 'magnus' appellatur ibi, nam hoc non negat malum etiam fuisse, quomodo Val. M. 5, 6, 2. ext. dicit Annibalem in dubio posuisse, 'major ne an pejor vir haberi deberet.' Plutarchum quod attinet, testatur ille quidem ingenio fuisse natura sua hand malo, sed opportuno corruptionibus, quod et Noster voluisse videri possit, dum 'varium ingenio' appellat tertio cap. Sed ingenium ejus pessimum fuisse nemmo melius exponat Cicerone: quam-

vis nec ei per omnia credendum esse censeam, cum interdum 'accusatorie' magis quam 'Latine' (sic enim ipse in Verr. 4, 1, 4. distinguit) loquitur. *Freinsh.* Salmasius *Lucii* a solo Naz. abesse adnotarat, Gruterus ab omnibus Pall. Cum iis, præter Reg. F et Voss. 2. qui prænomen habent, consentiunt ceteri s. et o. e.

Pessimum] Sic omnino legend. esse ex mente Auctoris satis constat, non *piissimum*, ut volebat vir eruditiss. Hic enim est Antoninus, testimonio Velleii, 2, 74, 2. 'vitiis fratris consors, sed virtutum, quæ interdum in illo erant, experts.' Cui adstipulantur omnes alii: nemini enim laudatur præter Appianum, et quidem suis ipsius verbis. *Freinsh.* Gruterus ad Vellei. l. d. notat Virum doctum, qui hic pro *pessimum* reponi voluerit *piissimum*. Designat Casaubonum, qui ad Suet. Aug. xiv. ita legend. putabat, quia Lucius Antoninus ob eximiam pietatem in fratrem sibi cognomen 'Pietas' adscivit. De hoc cognomine Antonii vid. Spanh. Dissert. x. de Præst. et Usu Numism. p. 75. Sed Casaubonus non recte de L. Antonio accepit, quæ hic Florus tradit. Locus Appiani, ad quem *Freinsh.* respicit est v. Civ. p. 688. et alius ib. p. 702. Tamen Appianus antea p. 682. eadem ex sua persona de Lucio scribit.

Gladio cincta virilis militiæ uxor] Dudum hic locus suspectus fuit eruditibus hominibus. Nam *gladius virilis militiæ*, aut, ut alii volunt, *virilis militiæ uxor*, sunt nihili. Lipsius emendabat: *Fulvia gladio cincta militiæ, virilis uxor agitabat*. Sed hæc non sunt editis meliora. Ingeniosior fuit Anna, Tanaquilli filia, quæ scribit: *virilis audaciæ uxor*: idque firmat exemplo Sallustii de Sempronio scribentis: 'Quæ multa sæpe virilis audaciæ facinora commiserat.' Mox N. Heinsius *iterum in arma ire* aut *ruere* malebat, pro *iterum in arma ierat*.

Græv. Anna ita distinguit: *Fulvia gladio cincta, virilis audaciæ uxor, agitabat*. Conjectura *virilis audaciæ* confirmari potest aliquot locis aliorum Scriptorum ap. Wass. ad Sall. Cat. xxvi. Crediderim tamen hæc in ordine grammatico ita jungenda esse: *Fulvia uxor cincta gladio virilis militiæ*, i. e. cincta gladio in morem virorum militarium. Est quidem incipitum genus loquendi *gladius virilis militiæ*. Sed in Floro multa sunt non meliora. De re vid. Dion. xlviii. 363. *Ierat* cur suspectum sit, non video. 'Ire in arma' Tac. i. A. 55. 'ad arma' Suet. Aug. xv. Vell. ii. 48. Liv. xlii. 2. et 21. 'Ad saga ire' Cic. xiv. Phil. 1.

Uxor agitabat] Viri docti addend. putant, *uxor Antonii agit*. at ego potius adhuc deleverim vocem *uxor*; tanquam satis constaret, Fulviam esse M. Antonii, dum dicit 'cinctam virilis militiæ gladio,' velique mutasse sexum cum viro. *Grut.*

Depulsos agris colonos] Qui coacti erant cedere veteranis, quibus agri isti distributi erant. Hinc semper materia et vires res novas cupientibus; et exempla suggerunt illorum temporum Historiæ. *Freinsh.* *Privatus*, quod ex e. v. adnotat Gruterus, etiam in Berol. Magl. et Voss. 3. est: in Pal. 2. *primatus*.

§. 3 *Fame*] Vid. Berneccer. ad Suet. Aug. 14, 1. c. *Freinsh.* Hinc 'Perusina fames' proverbii specie ap. Lucan. i. 41. et Anson. xxii. Epist. 42. De ea Appian. v. Civ. 691. 'Extrema deditionis agitantem' supr. ii. 17. 17. 'In fame nihil non experta Calagurris' iii. 22. 9.

CAP. 6 Expouunt hoc capite contenta Livius, lib. 119. et 120. Plut. Antonio, cap. 24. Bruto, cap. 39. Cicerone, cap. 67. Appianus Civ. lib. 3, et 4. Suet. Aug. cap. 12, 13, et 27. Entrop. 7, 1. Oros. 6, 16. Meminerunt Plinius, 7, 45. et Solinus, cap. 3. *Camers.*

§. 1 *Gravis paci*] Martial. Spect. 4. 'Turba gravis paci placidæque inimica quieti.'

Ignis incendio] Qui eum satis sua sponte ad perturbandam Rempubl. pronum etiam magis incitaret. Proverbium Græcum est, Μη πῦρ ἐπὶ πῦρ, de quo Erasmus. Ov. 1. A. A. 244. 'Et Venus in vinis ignis in igne fuit.' Vid. ibi Heins.

Necesse fuit venire in cruentissimi fœderis societatem] Uterque Pal. ut *cruentissimi viri fœderis: ut pro in:* sic inf. in scriptis 'Totus ut monstrum illud desciverat,' pro *in monstrum illud:* in iisd. lib. *quod necesse fuit*, non *quid*: male prorsus. Salm. *Quid contra duos ex. nec. fuit, &c.*] Non intelligo quid sit contra duos exercitus venire in societatem fœderis: legebam aliquando, *contracto exercitu*, ut voluerit Florus, Lepidum novo exercitu contracto venisse in societatem Antonii et Cæsaris. Rutil. in Itin. 1. 301. de Lepido: 'Qui libertatem Mutinensi Marte receptam Obruit auxiliis, urbe pavente, novis.' Sed jam damno; non tamen ut sciam quid in ejus locum reponendum sit, nisi forte *quid in cui reformandum*: ut sensus sit: Duobus ex diversa parte exercitibus stantibus, necesse fuisse Lepido, utpote debiliori, venire in societatem: quo sensu Velleius 2, 66, 1. 'Repugnante Cæsare, sed frustra, adversus duos:' aut legend. *contrarios exercitus*, ut indignetur eos, qui nuper hostes erant, aliter non potuisse societatem inire, quam in perniciem civium. Jam puto pro *Quid* legend. esse *Cæsari*. Nimis hoc violentum videtur? at violentius est Cæsaris nomen extrahi, quod equidem in principio cap. hujus fuisse positum sequentia clamant. Si igitur reponend. fuit: hic certe locus unus erat, ubi bene reponeretur. Freinsh. Locus contaminatissimus, et in quo purgando laborarunt omnes, qui Floro castigando manus admoverunt. Nolo illo-

rum, qui in manibus omnium versantur, suspiciones enarrare. J. Lipsius in scholis, quas olim Lugduni Batavicæ habuit, hunc Scriptorem exponens, putabat verba quædam excidisse, et sic posse reintegrari, si legatur: *Quid contra duos exercitus? necesse fuit venire incruentissimo duci in cruentissimi fœderis societatem*. Sed excedit medicina modum. N. Heinsius movuit, quia nonnulli Mss. pro *Quid* præ se ferant *Quod*, et, ut *cruentissimi viri fœderis*, scribend. esse: *Quo contra duos exercitus necesse fuit venire in cruentissimi viro fœderis necessitatem*. Quo, hoc est, quare, quapropter, necesse fuit Augusto venire in cruentissimi fœderis necessitatem, quod solus binis exercitibus in unum conjunctis non posset resistere, eoque modo factum ejus excusat: *quo ut 'eo,' quod passim ap. Historicis occurrit. Viro* eleganter additum ut ap. Maronem Ecl. vi. de Cornelio Gallo: 'Utque Viro Phæbi chorus assurrexerit omnis:' τὸ 'Viro' usitatum Maroni Nasonique cum loquuntur de Augusto. Hæc Vir excellentiss. in litteris ad me datis de h. l. quæ proxime sane accedunt ad veterum codd. scripturam. Ryck. *Quia contra duos exercitus necesse fuit venire in cruentissimi viri fœderis necessitatem*. Sed parum in hoc cod. hic est subsidii. Nunquam potui in animum inducere omissum esse illius nomen, cui contra duos in necessitatem fœderis veniendum erat, hoc est, tertii triumviri. Quis enim historiae illius temporis ignarus hoc divinando posset assequi? Antonium et Lepidum nominavit. Cur præterit Cæs. Octavianum, in principio capitis, cum non longe post singulorum nomina repetat? Censeo Florum reliquisse: *Quid contra duos exercitus Cæsar? necesse fuit venire in cruentissimi fœderis societatem*. 'Necesse' præcedentem voculam *Cæsar* absorpsit. Allusit forte ad tritum vulgo dictum, 'Ne Hercu-

les adversus duos.' Distinctio hæc, ut vidimus, Lipsio quoque probatur, et politissimæ T. Fabri filiæ. Græv. Salmasius in exemplari suo e solo Pal. 1. adnotaverat *Quod, et ne cruentissimi. Ut nusquam alibi inveni.* Viri etiam Ryck. Reg. F, Berol. Duisb. Fran. Voss. et v. e. Sed Fran. in *cruentissimi viri sceleris societatem.* Gerh. Vossius hic legebat: *Quis contra duos exercitus?* putabatque Florum respicere ad proverb. 'Ne Hercules quidem contra duos.' Sed ad Vell. II. 66. *Quid? contra duos e. n. f. . .* Is. Vossius: *Equidem contra duos.* Rupertus: *Quid unus contra duos exercitus? Itaque necesse fuit.* Tollius ad Auson. Idyll. XII. in Grammaticomast. *Quid Cæsar contra duos? necesse fuit.* Viri excludunt omnes, præter Heins. et Is. Vossium, qui ex eo fecerat *IIIV.* id est, *triumviratus*, et legebat in *cruentissimi triumviratus fæderis societatem.* Mihi e tot conjecturis maxime placet Græviana, utpote quam minimum a scriptura vetusta recedens. Sed quum magna pars Mstorum habeat *viri*, id non temere ejiciendum, et sub eo aliquid latere arbitror; sive id, quod conjiciebat Is. Vossius, sive aliud quid; in quo eruendo se exercebunt acutiores. Interim edidi locum ut in Naz. et aliis quibusd. Mss. omnibusque Edd. demta prima, in qua *viri* additur, legebatur; a quibus primi discesserunt Amstelodamenses, qui hæc ita distinxerunt: *Quid? contra duos exercitus: necesse fuit.*

§. 2 *Diversa omnium nota incendia*] *Læge, vota incendio:* hoc est: Omnes diversis votis ad illud incendium reip. ferebantur: vel *incendii:* optimus liber *incendio* retinet: posset etiam legi, *Diversa omnium vota, incendia*, sed priorem conjecturam magis probamus. *Salm.* Pall. tres habent, *vota incendia:* quod si admittimus, illud *incendia* erit a glossa, legendumque uno spiritu: *Quid contra duos exercitus*

necesse fuit venire in cruentissimi fæderis societatem diversa omnium vota? Grut. Mihi placet minima mutatione locum ita restitui: *Diversa omnium vota. Incendit Lepidum, &c.* Similem autem sensum aliter extulit Tacitus H. 2, 7, 4. 'Ita boni malique, caussis diversis, studio pari, bellum omnes cupiebant.' Freinshe. Ryck. *Diversa omnium tota incendia. Lepidum divitiarum cupido.* J. Lipsius: *Diversa omnium vota, ac incendia*, aut: *diversa omnium vota ac ingenia.* Sed nihil verius est emendatione doctissimi Freinsheimii: *Diversa omnium vota. Incendit Lepidum divitiarum cupido:* quod et N. Heinsio in mentem venerat. Græv. Regg. et Ald. *voto*, ceteri s. et e. *vota* excepta Ed. P. in qua est *nota.* *Incendia* etiam fere omnes alii s. et o. e. Nec dubito, quin ita et in Regg. fuerit, quamquam conlator ad Edit. Græv. quæ *incendit* habet, nihil adnotarat. *Cupido* Naz. Ryck. Voss. 3. et Ald. reliqui o. s. et e. *cupidum.* Rupertus putat, vel sublato *incendia* legend. esse, *Diversa omnium vota*, vel *Diversa omnium nota ingenia.* Prius etiam Tollio placet ad Auson. l. d. T. Fabro, atque Anna, qui suspicantur, eam vocem e superioribus *ignis incendio* huc translata. Is. Vossius hic scripserat, quia omnes libri habeant *cupidum*, locum omnino ita legend. ac distinguend. esse: *Diversa omnium vota. Incendia Lepidum divitiarum cupidum.* Antonium . . . . *Vota* legend. esse extra dubitationem est, quum nullus liber scriptus et ex olim editis unus tantum habeat *nota*, quod corruptum est e *vota:* quemadmodum et alibi hæc inter se permutari liquet ex iis, quæ scribunt Interpp. Vell. ad II. 35. Heins. ad Ov. Ep. Did. v. 4. et Drakenb. ad Sil. VI. 434. Et sic supr. I. 11. 7. pro *votis* in Ryck. erat *notis.* Itaque nec probari potest conjectura Ruperti *nota ingenia:* nec *incendia* contra omnes libros ejici licet. In Is. Vossii emendatione quæ sit

sententia, nec ipse exposuerat, nec ego intelligo. Sed et in eo fallitur, quod scribit in omnibus libris esse *cupidum*. Perizonius dubitasse videbatur Lipsii, an Freinshemii, conjecturam probaret: nam utramque in exemplari suo scripserat. Ryckius præferebat Freinshemianam, cui et ego palmam tribuendam arbitror. Eam Grævius et Amst. in contextum admiserunt. Hoc mihi in priore Ed. non faciendum, et, quia videbam doctos non idem sentire de voce *incendia*, potius corruptam veterum librorum scripturam *vota incendia*. *Lepidum* exhibendam putabam. Nunc, postquam ita in Voss. 3. legi intellexi, eam recipere non dubitavi. Tractarunt hoc ulcus post priorem Ed. nostram duo Viri clariss. Clericus Biblioth. Antiq. et Hod. Tom. xviii. Part. 2. Sect. 6. et Heumannus Pæcil. i. 3. 5. Ille totum locum ita constituend. censet: *Quid contra duos exercitus? necesse fuit . . . societatem. Diversa omnium nata incendia. Lepidum . . . agitabant. Hic, Quis contra duos? Cæsari igitur necesse fuit in cruentissimi venire fœderis societatem. Diversa omnium vota. Lepidum . . . agitabant.* Longum est hæc singulatim excutere. Verbo dicam, mihi nihil a Viris doctiss. videri proponi, quo ad mutandam sententiam adduci possim. Quæ in conjectura Clerici sit sententia verborum *nata incendia*, plane non adsequor. Heumannianam ideo non possum probare, quod puto, non licere vocem *incendia* invitis o. s. et e. ejici.

Ex turbatione reip.] Vid. Tac. 5. 3, 5. et H. 1, 21, 1. *Freinsh.*

Antonium ultiones] Leg. sine mora ex Ryck. *Antonium ultionis:* sc. cupid. Vulgatam respuit Latina lingua. Sic tamen et J. Lipsius et N. Hein-sius conjecerant scribend. esse, valde εὐσρόχως, cum alii castigatores hunc scopulum intactum præteriissent. *Græv.*

Manibus ejus graves] Credebantur

enim occisorum Manes ultione placari, quod tangit Justinus, 16, 1, 17. Hinc intelligendum illud Virgilii, *Æn.* 10, 519. 'Inferias quos imolet umbris.' Ita 'Sorani manibus satisfactum,' accusatore ejus damnato, scribit Tac. H. 4, 40, 4. sic, 'Non aliter posse placari commilitonum manes,' &c. Tac. 1, 45, 5. Vide Apocalyps. 6, 12, &c. Observabant autem imprimis, ut, si fieri posset, ad tumulos ipsos occisorum mactarentur; quod videlicet nullum gratiorem umbris liquorem spargi posse crederent, quam inimicorum sanguinem. Sic Pyrrhus Polyxenam fere 'paterni vertice in busti.' Seneca, in *Troad.* 1151. Sic L. Cæsar jugulatus ad bustum Vari, Val. M. 9, 2, 2. et Marius prætor ad bustum Catuli, supr. 3, 21, 26. Sic Aristomenes, Messeniorum fortissimus, sibi necem intulit ad filiæ, quam prius occiderat, tumulum; Pausanias, in *Messen.* p. 241. Alludit hunc morem Seneca, de *Benef.* 5, 16, 2. 'Nisi Allobrogum in illam [patriam] cohortes immiserit [Catilina], et trans Alpes accitus hostis vetera et ingenta odia satiaverit, ac diu debitas inferias Gallicis bustis duces Romani persolverint.' Pertinet eo caput Galbæ, quod a liberto Patrobii, qui punitus a Galba fuerat, ad tumulum Patrobii projectum est. Suet. Galba, 20, 5. et Tac. H. 1, 49, 2. Add. quæ notamus supr. 2, 5, 5. Item, 3, 19, 14. et Stat. Th. 5, 684. *Freinsh.* Add. Casaub. ad Suet. Aug. xv. Gruter. ad eumd. Galb. xx. et Schult. ad Sen. Controv. xvii. Adnotat locum Flori Gronov. ad hæc Sen. Octav. 598. 'Manct inter umbras impiæ cædis mihi Semper memoria, manibus nostris gravis Adhuc inultis.'

§. 3 *In hoc velut fœdus]* Non scio an et alii sic loquantur, nec satis intelligo, quæ sit vis particulæ 'velut.' 'In has leges,' 'conditiones,' 'pax componitur,' vel 'convenit,' usitata sunt.

Apud Confluentes inter Perusiam et Bononiam] Hallucinatur hic Florus. Confluentes hii plus quam nonaginta millia passuum absunt Perusia, quod et Gerh. Vossius animadvertit ad Vell. II, 65. Rectius Appianus et Dio inter Bononiam et Mutinam. Sed pro *Perusiam* legend. *Petrusiam*, docuit Vir cl. Cæsar Malvasia in *Marmora Felsinea*. Nam Petrusa, vulgo *la Pietrosa*, rusticis *Zola Prodosa*, Lavini fluminis ponti est contermina, ubi fuit Triumvirorum statio. Vid. Dion. lib. 46. ubi narrat illos congressos esse ad colloquium in quadam insula ejus fluvii, qui præterfluit Bononiam. *Græv. Inter Mutinam et Bononiam* emendatoribus debetur. Appianum parum accurate scripsisse Triumviros circa Mutinam in insula Lavinii congressos, quum Lavinius propior sit Bononiæ, quam Mutinæ, et alii eos in insula Rheni prope Bononiam convenisse scribant, disputat Cellar. II. Geog. Ant. 9. Sed hoc aliter expedire conatur Leander in *Descript. Italiæ*, ubi de Bononia agit. Mutinam a Dione in hac historia memorari non invenio: nam nihil aliud L. XLVI. scribit, quam quod in fine hujus adnotationis refert Grævius. *Petrusia*, quam pro *Perusia* substituit Malvasia d. lib. Sect. IV. c. 2. au eo tempore hoc nomine nota fuerit, quærend. censeo.

Exercitus consulantur] Videtur hic aliquid excidisse. Nam 'consulantur' non addito qui consalutentur non memini legere. Puto Florum reliquisse: *exercitus consulantur inter se*. Cic. 2. de Orat. 'Qui cum inter se, ut ipsorum usus ferebat, amicissime consalutassent.' Mox N. Heinsius: *Lepidus L. Paullum fratrem proscripterit, deleto suum, quod supervacuum sit, et in præced. vs. legatur. Paulo post malebat Lipsius: proponere rostris jam visitatum erat: hoc est, jam ante viderant, tempore nimirum Sullæ: dein idem videret, concurreret,*

pro videretur, concurreretur. Sed non opus mutatione. *Græv.* Jam olim Bapt. Egnatius Racemat. c. IV. pro *consultant*, quod in quibusd. s. et e. illius ætatis invenerat, et est in Magl. et Edd. B. S. et P. legebat *se consulantur*. Non male scripsisset Florus *inter se consalutantur*. Sed quum absolute dicatur *saluto*, nulla videtur esse ratio, cur non eod. modo *consaluto* dici possit. Sall. Cat. XXVIII. 'Constituere ea nocte, sicut salutatum, ad Ciceronem introire.' Martial. II. 18. 'Mane salutatum venio; tu diceris isse Ante salutatum.' Tac. II. H. 42. in Ind. Freinsh. 'Omisso pugnae ardore Othoniani ultro salutavere,' Id. II. H. 25. et Phæd. III. 7. 'Invicem salutare' dicunt.

Nullo more] Scripti omnes, *nullo bono more*: et ita restituend. *Salin.* *Nullo bono more*] Sic Pall. tres et Mss. Vineti, quomodo et ed. nostra vetus; quo minus dubitavi lectionem hanc recipere, licet minus placeat quibusdam Viris doctis. Salmasius tamen ita restituend. censet. Videtur autem allusum ad exemplum Cæsaris patris, Pompeii, et Crassi, de quibus supr. 4. 2. 12. Ita Servius, *Æn.* 8. 635. 'Raptas sine more Sabinas' interpretatur, sine ullo exemplo, aut ullo bono more. *Freinsh.* *Nullo bono more* etiam alii s. et o. e. v. Vid. Serv. ad Virg. v. *Æn.* 694. et VII. 377. P. Fab. II. Semestr. 18. Stewech. ad Veget. III. 4. et Barth. ad Stat. I. Th. 238.

Oppressaque, &c.] Vid. Dion. 46, 5, 21. et seqq. *Freinsh.*

Centum quadraginta senatorum] Immo, si Appiano, *Civ. lib.* 4. p. 592. credimus, 300. fuere. *Idem.*

§. 4 *Quis pro dignitate rei ingemiscat*] Ita v. e. ceteræ omnes: quis pro indignitate rei non ingemiscat: utrumque habet quo se probet: sed melior tamen prima; utpote firmata ab tribus Pall. *Grut.* Sic Salvian. lib. VII. 'Excessi paulisper ceptum sermonis

ordinem, rei indignitate compulsus.' Idem dicit Vell. 2, 67, 1. 'Hujus totius temporis fortunam ne deflere quidem quisquam satis digne potuit; adeo nemo exprimere verbis potest.' Sc. 'dum atrociora visuntur, reliqua non æque gravia in levi habentur.' Tac. H. 2, 21, 4. *Idem.* Eadem sententia est in hoc Virgilii II. Æn. 362. 'Quis possit lacrimis æquare labores?' Cum Pall. consentiunt etiam alii scripti. Altera lectio est in Edd. P. J. et A. quam se etiam in duobus manu exaratis invenisse testatur Egnatius l. d. Corrupta scriptura, *fugientium pro indignitate rei immiscetur Cæsarem*, quam ib. explodit, est in Ed. B. et S. Ryck. hic prave *ingemiscatur*.

Avunculum suum, &c.] 'In dotem invitamentumque sceleris,' ut eleganter loquitur Vell. 2, 67, 3. ubi pro *vel in dotem*, malim, *velut in dotem*. Et alias ita solet fieri, ut principum discordiæ, ministrorum et amicorum exitio pientur. Cujus rei illustre exemplum in Homericæ Junone, II. 4, 50. &c. quæ Trojæ ruinam non dubitat emere a conjuge carissimarum urbium excidiis. Sic etiam Antonius (ap. Plut. in Vita) flagellato Cæsaris liberto, satis illi facere voluit. Sed ad Florum impense pertinet Corneli Hispani figura, ap. Sen. Suasor. VI. 'Tota tabula tuæ morti præluditur: alter fratrem proscribi, alter avunculum, patitur: quid habes spei? ut Cicero periret, tot parricidia facta sunt.' *Freinsh.* De Paulo fratre Lepidi vid. Perizon. Animadv. Hist. C. III. *Lucium* non est in Ryck. *Suum* abesse posset, si paterentur libri. Tamen suspectum est. Nam Ryck. Toll. Duisb. Fran. et v. e. mutato ord. *fratrem suum*. Porro Ryck. Berol. Duisb. et v. e. non male *proscripsit*: quo accedit, quod est in Flor. et Fran. *proscripservnt*.

§. 5 *Jam usitatum erat]* Lucan. 7, 315. 'Et caput hoc positum rostris,'

&c. Vid. sup. 3, 21, 14. *Freinsh.* Conjecturam Lipsii *visitatum*, pro *usitatum*, non credo multos probaturos. Sed si Florus scripsisset *non inusitatum*, haud dubie dudum plerique concurrissent ad emendandum *non inusitatum*. Vid. IV. 2. 81.

Ciceronis caput] De hujus interitu præter supr. dictos lege Val. M. 1, 4, 5. 5, 3, 4. [Juv. Sat. 10, 118.] August. Civ. 3, 30. *Camers.* Cetera ap. Fabricium Marcoduranum, fidelissimum Ciceronis Vitæ Scriptorem, leges, et in Sebastiani Corradi Quæstura. *Stadius.* Extat et elegans fragmentum ea de re Cornelii Severi, ap. Scalig. in Catalectis veterum Poët. p. 51. Item Livii et aliorum Historicorum, ap. Sen. Suasoria VII. *Freinsh.* 'Suis' Ryckius exponit, e quibus ille toties ad populum divine fuerat concionatus. Tenebat enim Cicero Rostra, quasi regnum quoddam suum, et ita in his dominabatur, ut eloquentia sua sæpe populum vel invitum ad suam voluntatem pertraheret. Nec minus dicendo valebat in judiciis. Unde Quintil. x. Inst. Or. I. cum ab hominibus suæ ætatis 'regnare in judiciis' dictum, et ipse IX. Fam. 18. se bellis civilibus 'regnum forense' amisisse scribit. Lipsii conjecturam *videret*, et *concurreret*, pro parte confirmant Berol. Duisb. et v. e. in quibus est *concurreret*. Deinde Naz. Pall. Ryck. Reg. Q. Duisb. Fran. et v. e. *His quoque*; qui videtur error librariorum esse. Præterea a Pal. 2. Ryck. et Magl. abest *etiam*. Cæsarem primo restitisse collegis, ne qua proscriptio fieret, sed inceptam utroque acerbius exercuisse, scribit Suet. Ang. XXII.

§. 6 *Nisi multa fuisset]* Nam etiamsi justa puniendi causa sit, præstat ignoscere, cum magna delinquentium copia est, aut pancorrum saltem supplicio contentum esse, quam acrioribus remediis, ac ipsa mala sunt, civitatem labefactare. Seneca de

Ira, 2, 10. 'In singulos severitas imperatoris distringitur: at necessaria venia est, ubi totus deseruit [Lipsius mallet *deliquit*] exercitus.' Vid. Grut. ad Tac. Discursu toto XIX. Ov. de Pont. 1, 9, 19. 'Nec prius abcessit, merita quam cæde nocentum Se nimis ulciscens extitit ipse nocens.' Add. Cic. pro L. Manil. cap. 7. Tac. H. 1, 84, 6. 'Pancorum culpa fuit, duorum pœna erit.' Joseph. de B. Jud. 6. 5. 'Placatus est Cæsar utilitate simul et precibus; namque unius hominis animadversionem usque ad factum promovendam putabat: multitudinis vero ad veniam.' Acciderat enim ibi, ut Josephus ait, *ἄλην στρατιὰν λειποτακτεῖν*. Lucan. 5, 260. 'Quidquid multis peccatur, inultum est.' Tamen, in Nepotis Eumene, 'qui deseruerant, [multi, videlicet] exercitu suffragia ferente, capitis absentes damnantur.' Carolus M. Saxonum 1500. una die dicitur affecisse supplicio. Kemne- thus III. Scotiæ rex, fures 500.' suspensio punivit, Chronicle of Scotland, p. 52. Videatur Grotius, de J. B. et P. p. 111. *Freinsh.* Voss. 3. *nisi invita fuisset*. Sic in Phædro prol. Lib. III. vs. 22. *laude invita pro laude multa legi putabat* Gudius.

CAP. 7 Bellum Cassii et Bruti scribunt Livius, lib. 121, 122, 123, 124. Plut. Antonio, cap. 27. et Bruto, cap. 54. Appian. Civ. lib. 4. Val. M. 1, 5, 7, et 8. [1, 8, 3, 1.] 3, 2, 4, 6, 5, 1, 11. 6, 2, 5. [6, 4, 4.] 6, 8, 21. 9, 9. Eutrop. 7, 1. Suet. Aug. cap. 13. Oros. 6, 16. Front. 4, 2, 1. Lege quæ scribit Lucanus, 2, 234. *Camers.*

§. 1 *Brutus et Cassius sic Cæsarem quasi Tarquinium regem depulisse regno videbantur* Pulchre vidit N. Heinsius superfluum esse *regem* et expungend. non longe post idem censet Florum dedisse: *sed libertatem, quam maxime restitutam voluerunt, illo ipso parricidio prodiderunt*. Sic sane cultiores scriptores malunt loqui, quam quod cir-

cumfertur, *perdiderunt*. Sic equus 'prodit' rectorem, cum dat præcipientem in pugna. Sed nec desunt exempla, quibus vulgata scriptura defendi possit. *Græv.* Etiam justius sibi Cæsarem, quam Tarquinium, regno deiecisse videbantur Brutus et Cassius. Nam Tarquinius jure Rex creatus fuerat; Cæsar regnum per vim occuparat: ut ipsi dicunt ap. Appian. II. Civ. 505. Scripti nihil mutant, nisi quod multi cum e. v. habent *perdiderunt*. Veterani, quos memorat Florus, tum forte frequentes Romam venerant, ut Cæsarem in expeditionem Parthicam profecturum honoris causa prosequerentur. Appian. II. Civ. 503.

§. 2 *Confugerunt* Naz. *confugerant*: inf. 'In provincias ab illo ipso, quem occiderant, Cæsare datas, Syriam, et Macedoniam, concesserant,' pro *concesserunt*. Salm. *Confugerunt* etiam Pall. Ryck. Flor. Magl. et edd. vett. excepta prima: eoque tendit *confeecerant* in Regg. et Fran. pro quo in Reg. F a secunda manu erat *confugerant*. *Concesserant* quoque Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et o. e. Porro Naz. Ryck. Edd. B. et P. *statim curia*, ablata præpositione. Regg. et Fran. *statim curiam* in Cap. Voss. 1. 2. *statim curiam* in C. *confeecerunt*. Ultimam litteram e sequente in ortam suspicor.

Sed ducem non habebant] Liv. 33, 15, 1. 'Ad rebellandum, neque vires, neque ducem, habebant,' et 26, 22, 14. 'Magis eis auctor ad seditionem, quam animus, deerat.' Quomodo intelligendus Suet. Ang. 15, 3. 'Ut occulti adversarii, et quos metus magis, quam voluntas, contineret, facultate ducis [nam verba L. Antonii a glossa sunt] præbita, detegerentur.' Supr. 2, 17, 13. 'Tota certaminum moles cum Lusitanis fuit, et Numaninis: nec immerito; quippe solis gentium Hispaniæ duces contigerunt.' Ducibus igitur repertis moventur quicumque 'non benevolentia continen-

tur, resumpturi arma, ubi metus abscesserit;’ ut est ap. Tac. H. 4, 76, 11. Freinsh. In h. l. tricarur Vir *χαρίστια*, et mihi, dum fata sinebant, amicissimus. Non sunt Cassius et Brutus, quibus ad ultionem animus non deerat, sed veterani Cæsariani, qui in urbem confluerant, ultionem spirantes Cæsaris, sed tum nondum ducem habebant, non longe post nacti sunt Octavianum Cæsarem. Græv. Notat T. Fabrum.

§. 3 *Displicuit ultio cum consulis abolitione decreta*] Ego quidem hæc non intelligo: suspicabar aliquando legend. *cum nominis abolitione*; ut nempe more Romano nomina quoque interfectorum Cæsaris abolerentur, quod ‘Fastis radere’ Tacitus, 3, 17, 7. et ‘Publicitus eradere,’ Capitolinus, in Gordianis, cap. 9. item paulo alio sensu ‘Albo senatorio eradere’ Tac. 6, 42, 6. dixere. Sed ad præsens propius absum ab ea sententia, ut putem *ἀμνηστίας*, Ciceronis suasu decretæ, mentionem hic fieri, legendumque: *displicuit ultio, Ciceronis consilio abolitione decreta*: potuit enim nomen illud, utpote notissimum, paucis tantum characteribus notatum fuisse, et librariorum imperitiores deinceps in errorem induxisse. Dio, lib. 44. refert orationem illam Ciceronis. Stadii editio præfert *consensu consulis*: bene. Freinsh. Ex his verbis nullam sententiam elicias. Quid enim sibi velint nemo intelligit, ut pridem Freinsh. animadvertit. Non libet aliorum emendationes hic recoquere. Ex vetustis membranarum nihil opis expectes. Forte sic locus constituetur bene, si scripseris: *displicuit ultio Senatusconsulto abolitione decreta discordiæ*: τὸ *discordiæ* vitio librariorum somnolentorum propter affinitatem litterarum præcedentis vocis ‘decreta’ videtur intercidisse. Quis enim, si alii historici intercidissent, intelligeret, cujus rei abolitio esset decreta, nisi addatur? *Abolitio* enim

simpliciter pro *ἀμνηστία* nemo dixerit aut intellexerit. *Senatusconsulto* debetur ingenio litteratissimæ fœminarum, Annæ Fabri. Non tantum cædis sed omnis injuriæ ac discordiæ abolitio decernebatur. Cic. Phil. ‘Omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censui.’ Si *consensu consulis*, quod in Stadii extat editione, veteris cod. auctoritate stabiliretur, non rejicerem, sed legerem, *displicuit ultio, consensu consulis abolitio decreta discordiæ*. Consul est Antonius, qui Ciceroni *ἀμνηστίας* suadenti assensus est metu Lepidi, et ut ea SConsulto sanciretur operam navavit: vid. Dionis lib. XLIV. Græv. Libri scripti nihil abeunt a vulgatis, præterquam Regg. et Magl. a quibus abest *cum*, et Voss. 1. qui habet *cum Consulibus*. Rupertus probat *consensu Consulis*. Tollius Fort. XIX. emendat *Senatusconsulto oblivione decreta*. Sed non facile quisquam sibi persuadebit *abolitione* a scribis potuisse substitui pro *oblivione*. *Discordiæ* addi non necessarium videtur: quum facile quilibet non plane imperitus historiæ horum temporum, quam tum nemo ignorabat, intelligere possit, cujus rei abolitio designetur. Eod. modo, quo Florus etiam Aur. Victor de Cæsarib. xxxv. ‘Ad Græciæ morem decreta abolitione.’ Et JCTi sub Tit. D. ad Sctum Turpill. et alibi sæpe simpliciter ‘abolitionem’ dicunt, nec addunt, cujus rei abolitionem significant; quod id cuique per se patet. Nec Torrentius, ut puto, probasset hic interponi *discordiæ*, ut qui in Suet. Tib. iv. ‘Cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus,’ suspectam habeat vocem *facti*, tamquam adulterinam. Ryckius in ora libri sui scripserat Gronovium legere *cura Consulis*; seque id non improbare. Vix credo hic quidquam corruptum esse, quam verba *cum Consulis*. De iis novas conjecturas adferre non possum: sed verosimile existi-

mo Florum illius tam celebris SCti mentionem aliquam fecisse. Idem Heinsio visum fuisse, intelligi potest ex illius conjectura, tum *Senatusconsultis abolitiones decretæ*. Perizonius coniecerat *displicuit ultio tum Consuli, abolitione decreta*: ut Florus dicat: Consuli Antonio tum displicuisse ultionem, quia postea nil nisi ultionem cogitabat ac loquebatur.

§. 4 *Ne tamen publici doloris oculos ferrent*] Prærupta hæc et depravata. Modo locutus est de Antonio. Nunc ad Cassium et Brutum transit nulla eorum mentione facta, ut de quibus agat in hac periodo historiæ illorum temporum ignarus non possit videre, peritus difficulter divinare. Nullus dubito quin hic non pauca verba descriptorum vitio perierint. Dein qui sunt *publici doloris oculi*? 'Dolores oculorum' nemo paulo humanior ignorat. Sed *oculi doloris* Latinis quid sicut fateor me ignorare. Nec enim sic dici possunt homines dolentes, vultuque ac fronte dolorem præ se ferentes. Sententia loci hæc est: Cassius et Brutus, quamvis decreta esset injuriarum abolitio et oblivio, non poterant tamen ferre luctum illum Romani populi morte Cæsaris dolentis, et percussores ejus detestantis; itaque in provincias sibi a Cæsare datas profecti sunt. De populi dolore et indignatione Dio lib. XLIV. et Suet. in Julio. Provincias Cæsarem dedisse Bruto et Cassio non solum ex aliis, sed et ex Ciceronis constat Epistolis. Verba quomodo constituenda sint certo non liquet. Cogitabam: *Ne tamen publici doloris oculos ureret*: ut superius lib. 2. 'Urebat nobilem populum ablatum mare.' Horat. 'Urit me Glyceræ nitor.' Mallem, nisi longius recederet a libris, *Ne tamen publicum dolorem horum oculi ferrent. Horum*, nimirum Cassii et Bruti. Cic. lib. ix. Fam. 2. 'Denique, levissime qui suspicaretur, et qui fortasse me novisset

optime, putaret me idcirco discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent.' Aliud est in ead. Epist. 'Tibi autem idem consilii do, quod mihimet ipsi, ut vitemus oculos hominum, si linguas non possumus.' N. Heinsius tamen de h. l. ad me his verbis scripsit: '*Legebam olim: Ne tamen publici doloris aculeos ferrent.* Pungebat, inquit, dolor publicus Brutum Cassiumque, quod se scirent auctores et caussam esse hujus doloris. Plautus Trinum. 'Jam dudum meum ille pectus pungit aculens, Quid illi negotii fuerit ante ædes meas.' Cic. *maledicti et contumeliarum aculeos* dixit ad Q. Fr. 'Fuerunt nonnulli aculei in C. Cæsarem, contumeliarum in Gellium, expostulationes cum absente Pompeio:' et sic ille passim; vid. Gron. ad Liv. lib. xxiii. cap. 42.' Sed postea prætulit vulgatum, putatque dictum ut ap. Naso-nem '*Oculos non feret ille tuos.*' Verum si libere mihi de h. l. sententiam ferre licet, omnino existimo eum mutilum esse, et quasdam voces, si non versus, interciddisse. Nam ultima præcedentis periodi verba, ut circumferuntur, nullius sunt sensus, et hæc scabra sunt et cum prioribus non cohærent. *Grav.* Tollius l. d. scribit, *dolorem publicum*, tamquam rem animatam, pro ipso populo poni, et non minus recte *oculos publici doloris*, quam '*oculos adliectæ civitatis*,' dici. Nihil video obstare, quo minus *publicus dolor*, pro populo dolente, vel hominibus publice dolorem significantibus, accipi possit. Quintil. Decl. xix. 3. 'Omnium maledictis succlamatus, omnium denotatione damnatus est, donec et ipse consensus circa se publici doloris agnosceret. Inde rarus in publico, et tanquam patris occursus, tanquam civitatis oravitaret.' Et *publici oculi* ap. eund. Decl. x. 9. 'Nihil queritur misera, nisi par orbitati, nisi matre dignum, quod publicos consumat oculos.' Pro

ferrent idem Tullius legit *ferirent*, idque confirmat locis quibusd. Lucetii, in quibus est 'ferire oculos.' Nec tamen negat defendi posse *ferre*, ut *ferre oculos* sit, conjectum istum oculorum sustinere ac pati, quo tamquam Patris patriæ interfectores ac parricidæ designabantur: quemadmodum Curt. ix. 7. Dioxippum 'conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, non potuisse *ferre*' dicit. Hæc est vera sententia hujus loci, qui emendatione non eget. Et sic accepit Freinsh. in Ind. Flori et Curtii. 'Conjectos in se oculos *ferre*, ac perpecti' dicit Plin. Paneg. LXIII. et, 'Omnium designari oculis' Sen. III. Benef. 17. Quod hic Florinus natus sibi tumore, id Cicero simplicius expressit I. Cat. 7. 'Si me meis civibus injuria suspectum tam graviter atque offensum viderem, carere me adspectu civium, quam infestis oculis conspici mallet.' Perizonius hic primum probat *ferirent*, i. e. Ne oculis populi jam dolentis ob necem Cæsaris etiam præterea alium dolorem facerent: quemadmodum 'ferire oculos' dicunt Cic. xv. Fam. 16. et Sil. III. 694. 'verberare oculos' Val. M. VII. 6. 2. et 'perstringere' Id. IX. 1. 5. et Cic. de Sen. XII. Deinde addiderat posse retineri *ferrent*, h. sensu: Ne cogèrentur videre dolentes vultus civium, et se execrantes truci visu: et præter locum Curtii ix. 7. adscripserat Plin. Paneg. LXIII. Etiam Sen. Octav. 572. 'Vix sustinere posset hos thalamos dolor Videre populi.'

Oppressa est] *Opprimi* sæpe dicuntur, quæ ita impediuntur, ut exitum sortiri non possint, quæ plane irrita fiunt, et exstinguuntur. Liv. XXIII. 22. 'Ita ejus rei oppressa mentio est.' Id. XXVI. 6. 'Eam celeriter cognitam fraudem, oppressamque magna cæde hostium.' Justin. XII. 13. 'Insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.' Translatum a rebus, quæ terra aliave

re injecta ita obruuntur, ut emergere non possint. Cic. II. de Divin. 23. 'Quonam modo potuit terra oppressus vivere?' Tac. VI. A. 50. 'Opprimi senem injectu multæ vestis jubet.'

§. 5 *In triumviros Rep.] Respublica*, meliores libri: ita igitur distingue: *Igitur ordinata, magis ut poterat, quam ut debebat, Respublica: relicto ad urbis præsidium Lepido, Cæsar cum Antonio, &c. Salm. Ryck. Igitur ordinata magis ut poterat, quam ut decebat, inter triumviros respublica.* Sed quia in Naz. aliisque melioribus libris non habetur *in triumviros*, causæ nihil est ut hæc verba non pro spuris ducantur, et *respublica* ex iisd. cum Salmasio recipiatur. *Græv. In Triumviros* neque a Naz. neque a Pall. aberat. Nam Salmasius nihil aliud adnotarat, quam in Naz. esse *Respublica*. Nec Gruterus hic ullam varietatem scripturæ e Naz. et Pall. dedit. Sunt ea verba etiam in aliis s. et o. e. v. Nec credo defuisse in Regg. etsi qui eos contulerat cum Ed. Grævii, in qua et Amst. non leguntur, nihil monuerat. *Ut ante debebat* non est in Reg. Q, et poterat abesse. *Decebat* habet etiam Voss. 3. et Edd. B. S. P. A. J. Anna putat non Latine dici *ordinata in Triumviros Respublica*, ac legit *per Triumviros*. Ego præfero scripturam Cod. Ryck. *inter Triumviros. Respublica* non nisi in Naz. Ryck. Magl. (sed in hoc *re* in contextu, *res* adscriptum erat) et Ed. B. est: in aliis scriptis et ed. *Respublica*; præterquam in v. e. in qua *reipublice*, e compendio scilicet *R. p.* ut in Ryck. *res. p. Respublica* receperunt Amstelodamenses. Mihi retinend. videtur *Respublica*: nam ita melius fluit oratio, quam si a verbo 'relicto' nova periodus inchoetur.

Relicto ad, &c.] Vid. Dion. 46, 8, 40. Freinsh. De verbo 'succingi' Idem in Ind.

§. 6 *Ingentibus copiis]* Quippe 'qui

jam decem et septem legionum potentes crant,' Vell. 2, 65, 2. immo 'biennio non integro collegerunt plusquam viginti legiones, et equitum circiter viginti millia,' Plut. *Freinsh.*

Eandem illam, &c.] Virg. G. 2, 490. 'Romanas acies iterum videre Philippi.' Ov. M. 15, 824. 'Emathique iterum madefient cæde Philippi.' Petron. in Carm. de B. Civ. vs. 110. 'Gemino jam strictos Marte Philippos.' Sed hos erroris arcessit Lipsius, ad Vell. 2, 70, 1. *Idem.* Vid. supr. IV. 2. 43. Voss. ad Vell. l. d. et Heins. ad Petron. cxxi.

Arenam insederant] Ryck. *eadem illa, quæ fatalis Cn. Pompeio fuit, arena insederant.* Possunt ferri. Virg. 'Qui nunc lenti consedimus arvis.' Sed nihil muto. Nam et *insidendi* verbum passim Liv. Sall. aliosque Historicos, ac poëtas, atque in his Silium, jungere cum casu quarto N. Heinsius ostendit. Sil. XII. vs. 486. 'Arduus ipse Tifata insedit propior.' Sic enim scripti, vel *insidit*, ut Coloniensis: et sic etiam ex vetustis edd. pro *insederant* Freinsh. hic loci notat *insiderant.* Veteres enim 'insidere' potius dixisse quam 'insedere,' copiose ad Maronem est ostensurus Heinsius. Vulgati ap. Sil. *Tifata invadit.* Idem Silius lib. v. vs. 3. e Coloniensi: 'Silvarum anfractus cæcis insiderat armis.' Sic et ipse Florus 'insidere arcem' III, 21. 'collem' III. 23. 'mare' IV. 8. *Græv.* Suspicio operas typographicas errasse in exprimenda scriptura Cod. Ryck. e quo adnotaram *eadem illaque . . herenam insiderant.* *Insiderant* hic etiam Ed. P. et supr. II. 6. 47. Naz. et Regg. *ager, quem Annibal castris insiderat.* Hæc sæpe permutantur: vid. cl. Drakenb. ad Sil. v. 3.

Sed nec tum imminetia cladis destinata] Miror fuisse quemquam qui hæc legerit, quique vitium non viderit hujus lectionis, quod adeo manifestum est, ut pene in oculos incurrat: legi-

mus, *Sed nec imminetia cladis destinata signa latuere:* sic supr. 'Nunquam imminetia ruinæ manifestiora prodigia:' clades autem imminet, non signa cladis præsertim et pronuntia, quæ præsentia erant, et jam apparebant. Nemo igitur negaverit, quin locus hic recte sit a nobis restitutus. *Salm. Imminetia cladis destinata signa*] Ita Pall. tres, sed emendatum e vestigio in Naz. *imminetia cladis destinata signa:* quod et bonum est: ita tamen ut vix alteri cedat, locutioni figuratæ. *Grut. Ryck. Sed nec tum imminetia cladis destinata signa latuere.* Bene *Salm.* et olim Lips. *Sed nec tum imminetia cladis destinata signa latuere:* forte melius: *imminetia cladi destinata signa.* Imminetia clades, quæ illi exercitui impendebat: destinata signa, nimirum a fatiis. Sic mox 'Excederet castris, quibus capi imminetia.' *Græv.* In Ryck. est *imminetia e cladis, et latuerunt.* Posterius etiam in Regg. Toll. Fran. et v. c. Et Florus et alii scriptores sæpissime dicunt *clades imminet*, et *signa cladis imminetia.* Supr. II. 6. 14. 'Imminetia temerario duci cladem prædixerant insidentia signis examina.' IV. 11. 'In comparationem cladis, quæ in posterum diem imminetia.' Tac. I. H. 86. 'Prodigium et omen imminetia cladum.' 'Imminetia' et 'imminetia signa' fortassis nusquam legitur. Sed non minus insolens est 'destinata signa.' Non enim signa destinantur, sed ea, quæ signis prænuntiantur. Itaque non male existimat Anna, vitium emendatione Salmasii non tolli, sed in aliam vocem transferri. Cuperus ad Petron. cxi. *imminetia signa* exponit, quæ imminetia significant. Ita *imminetia signa destinata cladis* erunt signa, quæ imminetia destinata cladem significant: quod quam eleganter dicatur, alii judicent. Ego neminem ita loquutum arbitror. Nam ex iis, quæ ibi adfert Cuperus, hoc non liquet.

Perizonio videbatur delend. esse imminetia. Eadem est sententia Annæ, quæ imminetis pro glossa τοῦ destinata habet. Et hoc mihi probabilius videtur aliorum conjecturis. Certe alterutrum tollend. existimo: nam sive legas imminetis cladis destinata signa, sive imminetia cladis destinata signa, semper laborabit sententia. Sed edidi, quod erat in aliis scriptis et o. e.

§. 7 *Num et assuetæ, &c.*] Vultures præcipue: de quorum natura vid. Plin. Sunt et exempla similia in Liv. Vid. Æl. Hist. An. 2, 46. 2. Meminit hujus prodigii Obsequens c. 129. quem eo loco medici egentem, qua possum, levabo. Editur: 'Latinis in Albano monte cum sacrificaretur, ex humo, a pollice Jovis cruor manavit. Per Cassium et Brutum in provinciis direptionibus sociorum bella gesta. Notatum est prodigii loco fuisse, quod S. Titius prætor propter dissensiones collegæ magistratum abrogavit, et ante annum est mortuus. Constat neminem, qui magistratum collegæ abstulerat, annum vixisse. Abrogaverunt autem hi: L. Junius Brutus consul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octavio Cæcinæ: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto et Cassio, pugnam adversus Cæsarem et Antonium molientibus. In castris Cassii examen apum consedit. Locus harnspicum jussu interclusus, interius ducto vallo. Vulturum, et aliarum alitum, quibus strages cadaverum pabulo est, ingens vis exercitum advolavit.' Qui locus et scriptura et distinctione diversis partibus fœdatus, ita forte restitui queat: *Latinis in Albano monte cum sacrificaretur, ex humero ac pollice Jovis* (ita Dio lib. 47. p. 400.) *cruor manavit. Per Cassium et Brutum in provinciis direptionibus sociorum bella gesta. Notatum est prodigii loco fuisse, quod P. Titius prætor propter dissensiones, collegæ magistratum abrogavit,*

et ante annum est mortuus. Constat neminem, qui magistratum collegæ abstulerat, annum vixisse. Abrogaverunt autem hi: L. Junius Brutus cos., Tarquinio Collatino (supr. 1, 9, 3.), *Tib. Gracchus, M. Octavio* (supr. 3, 14, 5.), *Corn. Cinna, L. Cornelio Merula* (Appianus Civ. lib. 1. p. 392. quamvis et ap. Dion. lib. 46. p. 368. Μάρκῳ est pro Μερῳ) *et Flavio* (Dio ib.). *Bruto et Cassio pugnam adversus Cæsarem molientibus, in castris Cassii examen apum consedit, &c.* Freinsh. De Æthiopis occurso non recte narrat Florus: nam hoc omen post necem Cassii factum est exercitui Bruti. Sed errat in eo, quod tantum unum prælium commissum putat: v. n. 14.

§. 8 *Hoc dixit, et sub oculis mirantis*] *Lego, Tuus, inquit, malus genius. Hoc, et sub oculis mirantis evanuit. Dixit* abest optimo libro, et recte: nam *inquit et dixit* tam propinqua non bene sonant: elegantius igitur hoc secundum, *dixit*, subintelligitur. *Salm. Hoc dixit*] Nazariano non adest *dixit*: recte. *Grut.*

§. 9 *Pari in meliora præsagio in Cæsaris castris*] Ryck. *Dari in meliora præsagio in Cæsaris castris.* Quid hic sibi vult *par præsagium*, cum potius dispar præsagium esset? Nec video quam Latine dicatur 'promittere pari præsagio in melius' vel 'meliora.' Forte: *At meliore præsagio in Cæsaris castris omnia aves victimæque promiserant*: natum est *in et ri in dari* ex repetitione litteræ in sequentis vocis: et pro *at* scriptum fuit *ad* et dein inversis litteris *da*. Acutiores si quid probabilius possit extricari cogitent. N. Heinsius post has notas litteris mandatas scribit, sibi legend. videri: *Dispari et in meliora præsagio*, ut subintelligatur, converso, ut alibi: 'In Ciliciam Pompeius, Cæsar in Oceanum, exercitus in fugam,' sc. convertitur; aut, si hoc durius sit, legend. *dispari meliora præsagio*; nimirum, meliora promittebant. Græv. *Vulgatæ*

scripturæ hic sensus esse potest: Æque aperto præsagio in castris Cæsaris aves et victimæ omnia promittebant, sed in melius: ut *pari* referatur ad signa et præsagia sola, non ad præsagia cladis. Ita etiam Perizonius hoc accipiebat; nam adscripserat, referri ad evidentiam et præsentiam præsagii, nec quidquam mutandum esse. Et sic I. 13. 14. de Gallis dici 'pari clamore,' quum ante trepidassent, et 'pari vecordia,' quum ante venerati essent. Non possum equidem aliorum auctoritate tueri phrasin Florii, 'in melius,' vel 'in meliora aliquid promittere,' sive 'portendere.' Nec tamen ideo statim damnandam puto, tamquam non Latinam, quum *convertere, mutare, referre in melius* dicant optimi scriptores. Suet. Cæs. LIX. 'Verso ad melius omina.' Cels. II. de Medic. 2. 'Aliter se corpus habere, atque consuevit; neque in pejus tantum, sed etiam in melius.' Add. Virg. Æn. I. 281. X. 632. et XI. 425. et Claud. IV. Cons. Honor. 119. Reg. Q. *parum meliora*. Hinc, si conjecturis non necessariis, ut sæpe alii, indulgere vellem, dicerem me suspicari, propter adfinitatem literarum in fine præcedentis vocis excidisse *Aut*, pro *Haut*, ut sæpe in vet. lib. v. III. 20. 3. et Florum scripsisse, *Haud parum meliore præsagio*. Sed *parum* sine dubio perperam coaluit e *pari* in.

Præsentius] Vid. Ind. Recte quoque Schulting. ad Sen. Controv. I. quod magis demonstraret Deos præsentes, sive propitios Augusto esse. 'Præsentibus Dii' qui dicantur, nemo ignorat. Vid. tamen Interpp. Horat. in I. Carm. 35. 2. Virg. in I. Ecl. 42. et ante omnes Spanhemium illum Diss. VII. de Præstant. et Us. Numis. p. 425.

Medicus Cæsaris] Vid. Plut. Ant. cap. 28. Appian. Civ. lib. 4. p. 653. Vell. 2, 70, 4. Val. M. I, 7, 1. Lactant. 2, 8. citatos Berneggero, ad

Suet. Aug. 13, 1. d. Freinsh. 'Monere,' 'admonere,' et 'admonitus' esse propria verba de oraculis, omnibus, et somniis, ostendunt Gronov. Diatr. in Stat. c. XXVI. et Broekb. ad Tibull. III. 4. 11.

§. 10 *Et quamvis duces non essent præsentibus*] Copula non extat in Ryck. dein pro *quorum alterum idem cum hinc alterum*: præterea verba mox seqq. *primum adeo anceps fuit et par utrimque discrimen, ut exitus prælii docuit*, sunt turbata, et loco, in quo a Floro fuerant posita, exciderunt. Non enim exitus prælii docuit par utrimque discrimen, et primum prælium anceps fuisse, sed id docuit, stetisse absentibus ducibus fortunam et ultoris, et qui vindicabatur, hoc est, Octavii et Julii, pro partibus. Totus locus sic est refigendus, si suam illi constare velis integritatem: *Acie namque commissa, cum pari ardore aliquandiu dimicatum foret, quamvis duces non essent præsentibus, cum hunc corporis ægritudo, illum metus et ignavia subduxissent, stabat tamen pro partibus invicta fortuna et ultoris, et qui vindicabatur, ut exitus prælii docuit. Primum adeo anceps fuit, et par utrimque discrimen. Capta sunt hinc Cæsaris castra, inde Cassii*. Spero hanc emendationem me probaturum cruditis, qui *συνέχειαν* istius loci recte perpendierint. Nihil immutavi invitis libris, nisi quod pro *staret* scripserim *stabat*, sententia flagitante. Quia perperam copulam intruserant interpolatores, quam fide Ryckiani expunxi, crediderunt id verbum pendere a præced. 'cum,' indeque in *staret* verterunt. *Primum adeo anceps*, si relinquitur in hoc, in quo in libris extat, loco, nullum est substantivum ad quod accomodetur. Si reponas in suum, quem ostendi, ordinem, pendebit a præced. voce 'prælii.' Græc. Emendatio Grævii multo planiorem reddit orationem; quæ alioqui valde impedita est. *Cum alterum etiam Regg. Magl.*

Berol. Duisb. Fran. et o. e. v. et Junt. quoque, ut Ryck. *cum hinc alterum*. Voss. 3. *hinc alterum*. *Cum*, non *quorum*, quod e *quum* ortum suspicor, requiri ostendit sequens subjunctivus *subduxisset* [*subduxissent*]; et sic recte legi in e. v. hic adnotarat Perizonius: quem adhuc malo sequi, quam doctiss. Wopkens. Advers. in Minuc. Fel. Obs. Misc. Vol. x. p. 29. scribentem non opus esse *quorum* in *quum* mutari, quia etiam alii scriptores sæpe subjunctivum pro indicativo ponant. Non muto *quorum* in *quum*, sed scripturæ vulgatæ præfero eam, quæ plurimorum MSSorum, et o. e. v. auctoritate nititur, et puto, quod haud dubie Perizonio quoque visum fuit, usitatius esse, *quum*, quam *quorum alterum....subduxisset* [*subduxissent*]. Sed hunc pro *alterum* contra omnes alios libros reponi non necessarium videtur. Deinde Ryck. *alterum metus*. Usitatius quidem est, ut 'alter' bis ponatur; rarius, ut præcedente 'alter,' sequatur 'ille.' Tamen ita Cicero XIII. Phil. 5. 'In altero pudor, in illis libidines.' Catull. c. LVIII. 'Urbana altera, et illa Formiana.' Et Liv. xxxv. 40. ubi plura Gronov. *Ægri tudinem* vett. tantum de animo dicunt, recentiores etiam de corpore: vid. Angel. Decembr. III. Polit. Liter. 26. et Cellar. Cur. poster. Columell. VII. 5. 'Agnis vel febricitantibus, vel ægri tudine alia adfectis.'

Illum metus et ignavia subduxissent] Plut. Antonio, cap. 28. 'Sunt qui scripserunt, non interfuisse prælio Antonium, sed post pugnam, consecrantibus jam hostes suis, supervenisse.' Adde enmd. Bruto, c. 61. *Fr.*

Staret tamen, &c.] De auspiciis imperatorum etiam absentium, quantumque in eo momenti sit, vid. Grut. Discursus primo in Tac. Adde disceptationem elegantem, cad. ratione finitam, ap. Val. M. 2, 8, 2. *Idem.*

Et ultoris, et qui vindicabantur]

*Emendo: staret tamen pro partibus invicta fortuna et ultoris, et qui vindicabatur: leve mendum, sed non nullius momenti: Stabat pro partibus, inquit, fortuna ultoris, hoc est, Octavii, qui necem patris ultum ibat, et qui vindicabatur, id est, et ejus fortuna qui vindicabatur, Julii nempe Cæsaris; subintelligend. autem, ejus: sic loquitur Noster supr. 'Suorum animos erexit et hostis percussit:' snbandi, animos. *Salm.**

Ut exitus prælii docuit] Hæc suspecta erant Ryckio. Tollois, deletis verbis *exitus prælii docuit*, legebat, *ut capta sint hinc Cæsaris castra*. Sed habent ea omnes libri, et quidem eod. loco. Ante 'primum' tamen etiam in e. V. et J. erat distinctio maxima, quam ibi ponebat Grævius. 'Adeo' hic absolute poni, ut in Gell. VI. 16. 'Pleni adeo sunt libri,' adnotarat Perizonius. Vid. ad I. 18. 25.

§. 11 *Quod moriens, &c.*] Dio, extremo lib. 47. recitasse Brutum Herulis quoddam dictum refert, tali sensu verborum: 'O infelix virtus! itane cum nihil quam nomen esses, ego te tanquam rem aliquam exercui, cum tu fortunæ servieris?' hoc et Alciatus, in Emblem. ita expressit: 'Jamjam stricturus moribunda in pectora ferrum, Audaci hos Brutus protulit ore sonos; Infelix virtus, et solis provida verbis, Fortunam in rebus cur sequeris dominam?' *Stad.* Et hic forte sit versus, quem Bruto pronuntiatum excidisse sibi ait Volumnus, ap. Plut. Bruto, cap. 74. forsan ex Eurip. Respexit huc, opinor, Horat. Epist. 1, 17, 41. 'Aut virtus nomen inane est.' *Freinsh.* E Dione intelligi potest sententiam horum verborum esse: Virtutem revera nihil nisi inane nomen esse, si non adsit fortuna. *Re et verbo*, item *re et specie* sæpe opponuntur: quorum illud ipsam veritatem rei, hæc opinionem, vel simulationem denotant. Liv. VII. 30. 'Pugnativimus verbo pro

Sidicinis, re pro nobis.' Et xxxv. 46. 'Liberandæ [Græciæ] re, non verbis et simulatione, quod fecissent Romani.' Cic. II. Phil. 5. 'Qui consulatus verbo mens, re vester fuit.' Liv. IV. 4. 'Quid enim in re aliud est, si plebeiam patricius duxerit?' Vid. Gron. ad Liv. x. 8. Post 'efflavit' Tullius addebat *Brutus*. Vellem esset in libris vet.

Sed in verbo] *Sed et in verbo*, vetus liber: mendose. *Salm.* Forte e vetusta scriptura *set*, pro *sed*. Hinc deinde monstrum lectionis enatum in Reg. Q, Fran. Voss. 1. 2. *non residet in verbo*: incredibile in modum hic corruptæ sunt pleræq. edd. vett. Ber. Sab.

§. 12 *Cassius inclinato cornu suorum]* Melius Ryck. *Cassius inclinato cornu suo*: statim id. *et captis castris rapido impetu recipientes se videre equites*: scribe: *et captis castris rapido impetu recipientes si videris equites*: alii libri tam editi quam exarati manu: *cum captis castris rapido impetu recipientes se videret equites*: quod tamen non damno: dein idem cod. cum Naz. *tardius enuntiaret*: et paullo post *uni ex proximis*. Græv. Cum ante 'captis' non est in Ryck. sed pro eo legitur *et*, et si pro *se*. Recte *suo*: *rum* videtur esse e seq. *cum*. Reliqua satis sana sunt. In animadversione Grævii si *videris* puto deberi typographis, pro *se* videns.

Fugere arbitratus] Hæc male referri scripserat Perizonius. Florus confundit et perturbat historiam. Cassius pulso cornu suo se in tumultum quemdam receperat, ignarus quæ esset fortuna Bruti. Inde conspicatus equites, a Bruto vel ad victoriam suam nunciandam vel ad Cassium quærendum missos, eos hostium equites esse, nec fugere, sed ad se persequendum venire existimavit. Plut. App. Dio.

Evadit in tumultum] Quidam, *evasit*: sed Noster frequentius utitur præ-
Dclph. et Var. Clas.

sentibus. *Salm.*

§. 13 *Etiā nocte vicina]* Puto: *et jam nocte vicina: inde pulvere et strepitu, et jam nocte vicina, eximentibus gestæ rei sensum*. *Salm.* Probat Ryckius. Et sic Magl. et Fran. Retineri potest *etiam*, pro, atque *etiam*, præterea. Suet. Calig. xvii. 'Epu- lum Senatui equestrique ordini dedit, etiam conjugibus ac liberis utrorumque.' Mox Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. et v. e. *rei gestæ*: quod præfero. 'In id missus' est, propter id, ejus ipsius rei, nempe speculandi, causa missus. Vell. II. 27. 'A dispositis in id ipsum interemtus est.' Sic ad id Liv. xxi. 55. 'Velites ad id ipsum locati.' Et xxvi. 40. 'Romanos ad id ipsum missos in urbem receperunt.' In hoc Sen. Hippol. 1213. 'In hoc redimus?' Vid. ibi Gronov. et Interp. Phædri ad prolog. L. v. In quid Sen. III. de Benef. 15. 'In quid isti viri ornati adhibiti sunt? in quid imprimunt signa?' Et IV. 13. 'Mundus in quid vices suas absolvit? in quid sol diem extendit, et contrahit?'

Tardius renuntiaret] Nihil mutand. Naz. liber, *enuntiaret*. *Salm.* *Transactum* sic quoque Cnrt. IV. 10. 'Si de me jam transactum est.' Sed frequentius est 'actum.' *Ex proximis* habet solus Ryck. *de prox.* alii o. s. etiam Naz. et v. e.

§. 14 *Quum in Cassio etiam suum animum perdidisset]* Vid. Not. ad 4, 2, 29. Sic ap. Frontin. 3, 8, 2. 'Qui obsidebantur, dum in parte jam se superatos existimant, defecere.' Fr. Sententia est: Quum eo quod Cassius desperaverat, ipse quoque animum despondisset. Sic propemodum utitur præpositione 'in' etiam supr. II. 6. 33. et III. 1. 5. Sed Florus hic merito reprehendi potest, quod hæc tanquam cod. tempore gesta narrat: quum satis constet Brutum post Cassii necem interjectis aliquot diebus

Flor.

3 U

secundo prælio cum Cæsare et Antonio contendisse, eoque victum deum interiisse.

Ne quid ex constituti fide resignaret] I. e. ne quid violaret eorum, quæ inter eos convenerant, et in quæ sibi fidem dederant. 'Constitutum' est pactum, id, de quo inter aliquos convenit. Vid. Gron. 1. Obs. 1. 'Resignare,' signa detrudere, et translate, inritum facere, vitiare. Cic. pro Arch. v. 'Quum Gabinii, quamdiu incolumis fuit, levitas, post damnationem calamitas, omnem tabularum fidem resignasset.' Nam signis detractis fides et auctoritas tabularum et instrumentorum labefactatur, et perit. Ita hoc recte exponitur in Thes. Fabri. Add. Passerat. ad Cic. l. d. Colloquium Bruti et Cassii super hac re ante primum prælium memorat Plutarch.

Ita enim par superesse bello convenerat] Quid sibi velit hic *par*, non video: quidam sustulerant, quos etiam sequutus essem, si illo sublato aliquid sequi melius sensissem: optimus Nazarii liber, *persuperesse bello*: quid sit nescio; conjicio tamen legend. *ita enim præsuperesse bello convenerunt*. Convenerat inter Cassium et Brutum, ut, si adversam prælii fortunam experirentur, manus sibi inferrent, potius quam bello superessent: *præsuperesse bello*, elegans et Latinum loquendi genus, quod tamen, non observatum, fecit, ut hic locus corrumperetur. Salm. *Par superesse bello convenerat]* Fortassis etiam legi possit (*ita enim super isto bello convenerat*). Curt. 8, 14. 2. 'Abisarem belli socium (et ita convenerat) adventare credebat.' Cl. Bæclerus, tam ob amicitiam carus nobis, quam suspiciendus per eruditionem, conjecterat *pariter* pro *par* legend. *pariter superesse bello*. Ne videl. altero defuncto, alter vita vellet frui. Vide omnino Plut. Bruto, cap. 58. Freinsh.

Ryck. *ita enim superesse convenerat*, ut et nonnulli alii libri. N. Heinsius vulnere huic medicas quoque manus admovet, et Florum scripsisse sciscit: *ita enim, impares ne superessent bello, convenerat*: et hoc quidem ex fide historiæ, quæ videnda sit ap. Plut. in Brut. *Impares* ut lib. iii. cap. x. 'Ipso Oceano tranquillo magis, quasi se imparem fateretur:' et iii. 17. 'Cum interim imparem Drusum, ægrumque rerum temere motarum mors abstulit.' Convenerat Brutum inter Cassiumque, si prælio succumberent, sibi manus inferre, aut saltem non superesse bello. Mutatio autem hic non est magna, si vestigia corruptionis inspiciantur. *Im τοῦ* 'enim' est iterandum; sic habebimus *impar*; deinde mutandum *es* e subsequenti *superesse*, ita fiet *impares*, sed et *ne* excidit, quod paullo ante habuimus. Græv. *Par* abest a Pall. aliisque o. s. et e. v. *Præsuperesse bello* inauditum esse loquendi genus putat Anna; cui placet *pariter enim*: nam *pariter* a somniculosis librariis in *ita par* divulgum putat. Ita quidem melior fit sententia; sed nulla causa est, cur ejiciatur *ita*. Is. Vossius hic scripserat Salmasium ineptias suas pro elegantibus velle obtrudere, et legebat: *ita enim, par si perisset bello, convenerat*: nam *par* idem esse, quod compar, alteruter, collega. Sed hæc quoque elegantia testimoniis veterum confirmanda fuerat. Rupertus emendat, *uti neuter superesset bello convenerat*. Hoc nimis recedit a libris scriptis. Perizonius videbatur probasse *pariter*. Mihi locus conjecturis non posse sanari videtur. In conjectura Salmasii puto operas e duabus vocibus unam fecisse, et Salmasium voluisse *præ superesse*.

Præbuit latus] Naz. liber, *confodiendum præbuit latus*: τὸ confodiendum non omnino παρέλκει Supr. de Cassio: 'Uni de proximis auferendum præ-

buit caput : ' sic, *confodiendum præbuit* : et verum esse puto. *Salm. Confodiendum præbuit latus*] Sic o. Pall. et impressi plerique. Paulo ante : ' Anferendum præbuit caput.' *Freinsh. Confodiendum* abest a sola c. v. *suorum* a Fran. pro quo in Magl. fuerat *sociorum*, sed deletum. In referenda morte nonnihil variant Scriptores.

§. 15 *Ad ultimum non suis manibus usos*] Lips. malebat : *ad ultima non suis manibus usos*. Mox bene Grut. delevit negantem particulam, firman- te Ryckiano : *nisi hoc quoque ex persuasionem defuit*. Græv. *Freinsh.* in Ind. *Ad ultimum* exponit, postremo. Hoc ita sæpe sumitur : sed hic nullum sensum habet. Itaque etiam ibidem probabilius suspicatur 'ultimum' h. l. poni pro morte. Puto veram esse conjecturam Lipsii. *Ultima* pro morte Virg. *Æn.* II. 446. 'Quando ultima cernunt :' ut 'Extrema' supr. IV. 2. 83.

Nisi si hoc quoque ex persuasionem defuit] Sic prorsus v. e. ut velit hoc defuisse ipsis ex sectæ Stoicæ disciplina, non quod non auderent : vulgati, *nisi hoc quoque ex persuasionem non defuit* : quomodo quidem Pal. 3. sed non 1. ac 2. Grut. *Non defuit* est in o. e. post primam. Si post 'nisi' nusquam deest, nisi in Ryck. Voss. 2. 3. et Edd. B. et P. nec est cur tollatur. Liv. VI. 26. 'Nisi si quando a vobis, proque vobis arma accepimus.' Colum. I. 7. 'Nisi si maxima vel negligentia servi, vel rapacitas intervenit.' Flor. III. 17. Multa conguessit Heins. ad Ov. Ep. Phædr. vs. 111. Tollius legit, *ex persuasionem fuit*. Recepta lectio non mutanda videtur, cuius hanc sententiam esse puto : Nisi forte, etsi existimabant, cuilibet licere mori, quum non esset cur vellet vivere, in eo ab opinione aliorum Stoicorum dissenserunt, quod putarunt non consciscendam esse suis manibus necem, sed alieno ministerio ad eam rem nendum. Cruterus et Anna interpre-

tantur : Eos non voluisse suis manibus uti, ex disciplina et persuasionem sectæ Stoicæ, quæ sibi manus inferre prohibeat. Sed hoc disciplina Stoica non prohibebat. Vid. Lips. Manud. ad Stoic. Philosoph. III. 22. et Menag. ad Laërt. VII. 130. Sed non scio, quam recte Florus utrique eadem persuasionem tribuat. Nam Brutus Stoicæ, Cassius Epicuræ sectæ addictus erat : Epicurum autem hoc non valde probasse intelligi potest e Laërt. X. 125. et seqq. Quamquam Lucretius, et ipse Epicurens, III. 951. minime reprehendit eos, qui ipsi sibi finem vitæ faciunt. *Persuasionem* de opinionibus et sententiis Philosophorum etiam Quintilian. dicit XII. Inst. Or. 2. 'Qui velut sacramento rogati ; vel etiam superstitione constricti, nefas ducunt a suscepta semel persuasionem discedere.' Nam est in universum constans de aliqua re vel unius vel plurium opinio. Idem V. 11. 'Vulgo dicta, et recepta persuasionem populari.' Et ibid. 'Earum persuasio nationum, quæ fletibus natos, lætitiis defunctos persequuntur.' Add. Tac. G. XLV. Suet. Tib. LXIX. et Vall. V. Elegant. 30.

In abolitionem] In morte sibi consciscenda, ad manus sibi inferendas, et animas e corpore expellendas. Hoc satis turgidum est. Val. Fl. III. 448, alia sententia : 'Ite, peremti, Ac memores abolete animas : sint otia vobis, Ac Stygiæ jam sedis amor.'

Piissimarumque animarum] Optimus Cod. *pietatissimarum*, pro *pietissimarum* ; nec aliter ex suis libris optimus Vinetus. *Salm.* Alii *pietissimarum*, que ; sed prius habet v. e. et nonnullæ aliæ, item duo Pall. quippe *pietatissimarumque*. Grut. Utrumque *pietissimus* et *piissimus* recte dici, ex inscriptionibus vetustis ostendit Vinetus h. l. *Freinsh.* *Pietissimarum* est in aliis vet. edd. In scriptis id non inveni. Ciceronis ætate et 'piissimus,' et 'pietissimus' nova erant.

Vid. Cellar. Cur. poster. Voss. 1. *pietatissimam*. Voss. 2. *pietatissimam*.

Judicio suo] Quum ex disciplina Stoicorum judicabant, se justam habere causam excedendi e vita: quorum sententiam etiam J.Cti Romani receperunt. Vid. ampliss. Bynkersh. iv. Obs. Jur. Rom. 4.

Scelere alieno] Sic Darius, ap. Curt. 5, 12, 11. 'Forsitan mireris, quod vitam non finiam: alieno scelere, quam meo mori malo.' A qua sententia non longe distat quod de Carthaginensibus est supr. 2, 15, 9. 'Patriam suam malebant hostium manibus, quam suis, everti.' *Freinsh.* Rursus Curt. iii. 5. 'Satiis est alieno me mori scelere, quam metu meo.' Sed *scelus* hic ita accipi non potest, et videtur potius esse triste ac detestabile ministerium aliorum: quod quamquam imperatum, tamen scelus videri poterat iis, quibus imperabatur. Vid. *Freinsh.* ad. iv. 2, 72.

CAP. 8 Quæ h. cap. continentur, scribunt Liv. 127, 128, 129. Suet. Augusto, c. 16. Copiosius App. Civ. lib. 5. p. 741. Eutrop. 7, 1. Oros. 6, 16. Plin. 7, 45. Solin. cap. 3. Lege Carmina, quæ cap. 5. adscripsimus. Hoc bellum canit eleganter Horatius, Epod. Od. 9. *Cam.*

§. 1 *Alter juvenum*] Cn. Pompeius: de quo supr. 4, 2, 86. *Freinsh.*

§. 2 *Quam diversus a patre*] Videntur et hæc mutuo sumpta a Lucano: Ille enim, 6, 422. 'Polluit æquoreos Siculus pirata triumphos.' *Idem.*

Hic secum piratas navales agitabat] Multa diversitas et variantia in libris, quam non abs re fuerit proponere. Divi Naz. liber, *hic se pirata navalis agitare*: unus Pal. *hic cum piratas navales agitare*: alter, *hic cum se piratas navales agitare*: censeo legend. *hic secum piratas navales agitarat*; nam *agitaret*, quod tamen sine ulla varietate omnes libri retinent, non hic probo; nisi forte legend. *agitare*: *hic secum piratas navales agitare*: t enim

litera facile potuit hujus verbi fini adhærere ex initio sequentis vocis 'tanta.' Huuc loquendi modum huic Nostro novum non esse, nos alibi, puto, ostendimus: qui sunt autem *navales piratæ*? an sunt aliqui 'terrestres piratæ?' *Navales piratas* vocat classem Sexti Pompeii. Cum enim vulgo *piratæ* myoparonibus tantum aut lenunculis mare infestent: illi navibus et triremibus, ut in magna classe, infestum reddebant. Hi sunt igitur, quos vocat *navales piratas*. Salm. Est et hic locus inter conclamatos. Lips. conjiciebat, *hic semipirata navales pugnās agitabat*: quod indignum tanto viro. N. Heinsius existimat perperam omissam a librariis esse vocem *prædas*, quæ si reponatur, omnia esse expedita: *hicce pirata prædas navalis* (pro *navales* antiquo more) *agitare*. Esse autem Sallustianum 'prædas agitare,' pro quo alii 'prædas agere' dicant. Respexisse Florum ad illa Lucani, qui eod. modo de hoc ipso Sexto: 'Polluit æquoreos Siculus pirata triumphos,' ut superius jam notavimus. Sed cum sequentia considero, non unam hic vocem, sed plures versus, intercidisse persuasum habeo, quod et Gronov. δ μακαρίτης sentiebat. Copiarum navalium magnitudinem descripserat. Verba seqq. ostendunt: 'Tanta mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppressus est.' Hæc cum præcedd. non cohærent. *Græv.* Non minor est in aliis libris diversitas scripturæ. Ryck. *hic se Dirata navalibus agitare*. Flor. Berol. *hic cum secum piratas navales agitare*. Reg. F *hic cum p. n. agitare*. Reg. Q *hic cum piratas navales agitarat*. Magl. *hic cum se piratas navales agitare*. Et sic Duisb. Fran. Voss. 1. et v. e. Sed omnes omisso se. Voss. 2. *hic secum piratas navales agitare*. Voss. 3. *hic pirata navalis agitare*. Rupertus scribit, se cum Voss. ad Vell. ii. 73. e Naz. legere *hic secum piratas navales agitare*: lapsus est

Rupertus una cum Voss. nam hic legit *hicce piratas navales agitare*: Vossius autem in eo, quod dicit in Naz. esse *hicce pirata navalis agitare*. T. Faber putat Florum scripsisse *hic secum archipiratas agitabat*; quumque interpretationis causa adscriptum fuisset *latrones navales*, hæc deinde confusa esse. Tollius conjiciebat *hic et cum piratis navalia sociabat*. In his omnibus nihil invenio, quod mihi satisficiat. Freinsh. hic nihil aliud, quam Salmasii interpretationem verborum *piratas navales*, descripserat, nullo addito judicio. Eam Vossius ad Vell. plane probat. Heins. contra supr. ad. III. 6. 7. rejicit. Ego ideo non magis *piratas navales* dici posse puto, quam, si a 'myoparo' esset 'myoparonicus,' *piratas myoparonicos*; aut *biremales*, vel *triremales*, si a 'biremis' et 'triremis' quoque hæc adjectiva essent. Nec Floro tam id propositum est, ut navibus piratarum naves Pompeii filii, quam facta patris factis filii, compareret, et opponat. Heinsii conjecturæ nonnihil roboris accedit e Vell. l. d. de Pompeio juniore: 'Latrocinii ac prædationibus infestato mari, et quum eum non depuderet, vindicatum armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus.' Sed *hicce* pro *hic* nescio quomodo ingratum est, nec credo usquam alibi, quum 'ille' et 'hic' opponuntur, pro 'hic' dici 'hicce.' Fabri emendatio ejusd. generis est, cujus et multæ aliæ illius, id est, audacissima. Tollii conjecturam ex parte confirmat Ryck. cod. in quo est *navalibz*, quod diligentius considerandum; sed *sociabat* pro *agitaret*, vel *agitatur*, longius recedit a scriptura vett. librorum. Vere conclamatus est hic locus. Itaque sequor præceptum principis Medicorum, qui a desperatis manus abstinere volebat. Sed quum in nullius Ms. lectione sit tolerabilis sententia, interim retinui vulgatam, quam etiam aliæ edd. vett.

habent, hoc discrimine, quod in P. et A. est *agitatur*, in B. S. et J. *agitaret*. In animadversione Salmasii puto vitiose e Naz. editum *agitare*. Nam Salmasius in exemplari suo ex eo scripserat *agitaret*, et ipse hic dicit ita in o. l. sine ulla varietate esse: nec aliter hic Gruterus.

§. 3 *Tanta mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppressus est*] Ingratius genii Latine linguæ *penitus opprimi* pro, funditus deleri dicitur: scripsisse Florum existimo: *Tanta mole belli petitus in Siculo freto juvenis oppressus est*: *petitus* est infestatus. Græv. Non magnopere displicet sententia Virorum doctiss. hic aliquid intercidisse, quod et Anna putat. Videndum tamen puto, an verba, *Tanta mole belli*, possint referri ad ea, quæ ante memoravit Florus, nempe ad 'reliquias belli,' 'ergastula,' et 'classem.' Tollius legebat *Tandem tota mole belli*. Reg. Q, *Tamen mole b. Petitus*, quod conjicit Grævius, est in Naz. Si hæc scriptura recta est, multa hinc exciderint oportet de adparatu non Pompeii, sed Cæsaris adversus Pompeium. Sed non moveo, quod est in omnibus aliis libris; nec negare velim minus Latine posse dici *penitus opprimere hostem*, quam *penitus perdere*; quod est ap. Cic. I. de Fin. 15. 'Plerique autem se ipsos penitus perdiderunt.' Nam non placet, quod fortassis alicui in mentem venire possit, *penitus* cum verbis 'in Siculo freto' conjungend. esse, et notare intimum recessum, ut sæpe ap. optimos Scriptores. 'Juvenem' vocari Pompeium jam quadragenarium scribit in Ind. Freinshemius. Plura hujusmodi observat Bernec. ad Justin. XLII. 2.

Magnæ indolis signum est, sperare semper] Hoc voluit Plotius Firmus, præfectus prætorio sub Othone, ap. Tac. II. 2, 46, 7. 'Fortes et strenuos, etiam contra fortunam, insistere spei.' Freinsh.

§. 4 *Asiamque velis petiit*] Lipsius : *petiit. Tandem et.* Græv. *Petiit* Berol. Duisb. Fran. et v. e. in quibus omnibus, nec non in Reg. Q et Voss. 1. etiam deest *velis*, quod in Reg. F a secunda manu additum erat. Quid sibi velit ap. Græv. *Tandem et*, non adsequor.

Quod miserrimum est fortibus viris, &c.] Vere miserrimum, cui fœditati ut se subducant homines, mortem sibi ipsis inferunt, si ullo modo possunt ; aut adeo confodiuntur strenue pugnantibus ; quemadmodum exemplorum non contemnenda copia ostendi ad Tac. 4, 25, 7. Vocat hoc ipsum, 'sibi consulere,' Justinus, extremo lib. 4. *Grut.* Cf. exitum Annibalis, ap. C. Nep. item iudicium Senecæ Epist. 70, 12. de Druso Libone. Sed hæc non possunt efficere ut ἀποχρεῖσται probeamus Christianis. *Freinsh.*

Sub percussore moriturus] *Sub percussoribus*, uterque Pal. *Salm.* Ryck. cum Pall. *sub percussoribus.* Græv. Et alii scripti cum e. v. solus Voss. 3. *sub percussore*, quod etiam in Naz. fuit, et habent aliæ o. e. v.

§. 5 *Non alia post Xerxem*] Videri forte Pompeii patris. *Freinsh.*

Extincto pratoriae navis lumine] Naz. liber, *pratorio navis lumine.* *Salm.* Jussit autem Pompeius lumen suæ navis extingui, ut ne noctu, quo fugeret, id indicaret. Dio, lib. 48. p. 449. In prætoria Scipionis nave, insigne nocturnum triam luminam est, ap. Liv. 29, 25, 9. *Vin.* Est autem lumen istud, 'ignis quo naves prætoriae reliquis præluere solent,' nempe ut ennd. cursum teneant. Dio, citato loco. *Freinsh.* Vid. Scheff. iii. de Milit. Nav. 1. Vineti libri partim *pratoriae navis lumine*, partim *pratorio lumine.* Posterius habent Reg. Q, Fran. Voss. 1. et 2. Fort. *extincto pratoriae lumine*, ut navis sit supplementum : quemadmodum 'prætoriam' dicitur per ellipsin τοῦ, tabernaculum. Ryck.

Anulis] *Rupertus* interpretatur compedes remigum, quas abjici jussit Pompeius vel majoris strepitus vitandi causa, vel ut, libertate remigibus data, eos sibi fideliores redderet. 'Anulos' autem pro compedibus dici ostendit e Martial. iii. 29. et xi. 38. aliisque ; quod etiam ante eum observaverat Beroaldus ad Apul. Lib. ix. ac deinde Kirchm. de Anul. c. r. Anna anulos digitorum a Pompeio abjectos patat, ne ex iis agnosceretur. Hoc mihi non minus probabile videtur. Quærit quidem *Rupertus* : 'Cur non potius paludamentum imperatorium?' ut alii, de quibus *Freinsh.* ad Curt. iii. 11. 11. et ad Flor. i. 18. 7. et Casaub. ad Suet. Aug. x. Sed hoc ita potest accipi : Pompeium, abjectis reliquis insignibus, ad extremum etiam anulos, quos, qui alia omnia amiserant, ultimos servabant, ut e Juv. xi. 42. et Martial. ii. 57. et viii. 5. constat, abjecisse, ne ex iis agnosceretur ; quod nonnullis accidisse narrat Kirchmann. c. xxv. Et sic de h. l. sensisse Perizonium, ex eo intellexi, quod hic adscripserat locum Suet. Cæs. xxxiii. 'Anuli' quidem recte dicuntur orbes, sive circuli catenarum, et inde ipsæ compedes. Sed in locis illis, quæ pro hac significatione adfert *Rupertus*, aliquid additur, unde intelligi possit designari compedes : quod hic divinare difficile est.

Et tamen non timens ne periret] Hic probo interpretationem *Ruperti* : adhuc spem salutis in Antonio habens. Nam ab eo se servatum iri sperabat. Igitur metuebat extrema ab hostibus persequentibus, et tamen sperabat meliora, quod magnæ indolis signum fuisse dicit Florus. *Ne periret* non sunt in Voss. 3. .

CAP. 9 Hoc Bellum scribunt Livius, lib. 127. et 128. late Plut. Antonio, cap. 44. App. in eo lib. qui Parthicus inscribitur, copiose. Justin. 42, 4, 7. Eutrop. 7, 2. Oros. 6, 16. Multa Gell.

15, 4. et Val. M. 6, 9. Frontin. 1, 1, 6. et 2, 2, 5. docet, quo astu Parthos superavit Ventidius. Hic primus Romanorum Parthos superavit. Auctor Euseb. in Temporibus. *Cam.* Adcurate tempora huj. belli digessit Noris. Cenotaph. Pisan. Diss. II. c. 6.

§. 1 *Ad stabilitatem*] Vid. Ind. Liv. xxxi. 34. 'Philippus aliquid ad caritatem suorum ratus profecturum se.' Epit. Liv. cii. 'Mithridates, quum veneno sumto parum profecisset ad mortem.' Cæs. vii. B. G. 66. 'Ad reliqui temporis pacem atque otium parum profici.'

Scopulus, et nodus, et mora] De his Freinsh. in Ind. De primo etiam Brassican. ad Petron. cxxiii. et de aliis Salm. ad Solin. p. 766. Barth. ad Stat. i. Th. 142. et Gron. ad Sen. v. de Benef. 12. et Herc. F. 1215. Liv. xxiii. 9. 'Quum restituendæ Romanis Cannæ mora atque impedimentum ee.' Jocasta ap. Sen. Phœn. 457. 'Media se opponit parens: Proinde bellum tollite, aut belli moram.'

§. 2 *Nec ille defuit vitiis*] Alter Pal. *Nec unus defuit*: perperam. Salm. Idem vitium est in Ryck. *Vitiis defuit*, mutato ord. Regg. Magl. Duisb. Fran. et v. e. Sententia est: Antonium vitiis suis adjuvisse interitum suum; non cessasse id agere, ut sibi vitiis suis exitium maturaret. Florus ipse verbis seqq. exponit.

Primum hostes, deinde] Talis modus loquendi est ap. Tac. 1, 47, 4. 'Primo prudentes, dein vulgum, diutissime provincias, sefellit.' Freinsh.

Terrore sui seculum] Sic editio Stadii, sensu commodissimo; ceteræ enim *terræ seculum*. Idem. *Terrore*] Hoc ex Stadii ed. recepit Freinsh. Alii *terræ seculum liberavit*: sed Ryck. *tandem et totum terre seculum liberavit*: lege: *tandem et totum terrore seculum liberavit*. Græv. In Ryck. est *tandem em*, i. e. etiam, *totum t're*. *Terre* etiam Berol. Duisb. Fran. Voss. 2. et v. e. *T're* Voss. 1. et 3. Nec dubito quin

in aliis quoque libris ita scriptum fuerit, e quo ii, qui primi hunc Scriptorem ediderunt, fecerunt *terræ*, ultimam literam pro diphthongo, ut plerumque, positam existimantes. Is. Vossius ad Catull. p. 175. adripit hanc scripturam ad obtrudendam inauditam vocem *terres*, pro *terror*. Ac rursus Append. ad Melam non longe a princip. inculcat veteres dixisse 'terres' pro, *terror*: de quo quid sentiam, dixi supr. ad III. 2. 1. Hic omnino credo *terre* esse e compendio scribendi pro *terrore*. Nam in Mss. sæpe est *t'ror*, *t'rorem*, *t'ro'e*, pro *terror*, *terrorem*, *terrore*. Et Tollium in Flor. et Magl. invenisse *terrore* mihi ex eo liquet, quod e Berol. adnotarat *terre*, ac mox in eod. et Magl. desiderari *sui*: quæ indicio sunt eum in h. l. conferendo minime negligentem fuisse. *Sui* recepi post Freinsh. et alios, cum sensu postulante, tum quia id erat in Flor. etsi in omnibus aliis tam scriptis, quam olim editis, desideratur. Nec rejecerim *totum*, quod Ryck. habet.

§. 3 *Ut prima effulsit occasio*] Veteres, *affluxit*: nimirum legend. est, *affulsit*. Salm. *Ut prima adfulsit occasio, non dubitaverunt et erumpere*] Sic Pal. 1. nam 2. *fluxit*: tert. *affluxit*: ceterum concorditer servant illud *et*, quod hactenus defuit editis libris, qui iidem *effulsit*. Grut. Nostra v. e. habet *adfulsit*. Freinsh. *Affluxit* etiam Ryck. Reg. F et Magl. *effulsit* Voss. 2. 3. *affuit* Reg. Q. Ceteri s. et o. e. ad Grut. usque *affulsit*: sed Berol. Duisb. Fran. et v. e. *primum*. Unde ortum sit *effulsit*, quod Gruterus edidit, et in hactenus editis esse dicit, non scio. Pro eo Heins. quoque in libro suo scripserat *adfulsit*. Sic 'Spes', 'Fortuna adfulget' crebro ap. Liv. Et in Vell. 2. 1. plerique docti legunt, 'Unde major spes adfulsisset potentia,' pro eo, quod in lib. vet. erat *adfulsisset*. Cl. Burm. tamen ad Quintil. Decl. ix. 7. hic

mavult *offulsit*: sed ad Val. Flac. vi. 27. videtur præferre *effulsit*.

Invitante Labieno] Leg. Dion. lib. 48. p. 424. Meminit Appianus, de B. Parth. p. 155. Epit. Liv. 127. et Vell. 2, 78, 2. *Freinsh.* Erat hic Labieni illius, quem iv. 2. 83. memorat, filius. Dio xlviii. 371. et App. v. Civ. 709. Pater ceciderat prælio ad Mundam. Idem ii. Civ. 493. Script. Bell. Hisp. xxxi. et Vell. ii. 55. Itaque recte Ursinus in Nummis Gentis Atiæ notat eos, qui Parthos a patre ad bellum concitatos putarunt. De filio etiam Strab. xiv. 660.

§. 4 *Quis furor scelerum*] *Qui furor scelerum.* Salm. Alii, *qui furor scelerum*, sine exclamatione, quam affectat Florus: ita supr. 1, 7, 7, '(quæ superbia!)' 2, 6, 30. '(o pudor!)'; inf. 4, 12, 34. '(o securitas!)' et alias passim. *Freinsh.* *Qui Naz.* Voss. 2. et Edd. B. S. P. et A. 'Qui' sæpe pro 'quis' sive relativo, sive interrogativo, poni dudum observatum est.

Dissipant Antoniana præsidia] *N. disputant*, vitiose pro *dissipant*: ἀρχαῖκως. Salm. Naz. *disputant Antoniana præsidia.* Sed excidit syllaba, quam integram servavit Ryckianus, in quo recte scribitur: *dispulerunt Antoniana præsidia.* Græv. *Disputant* Reg. F, Magl. Duisb. Fran. Voss. et v. e. *dispulerant* Pall. Ryck. et Flor. Adsentior Salmasio. Festus: '*Suput* significat, jacit: unde *dissipat*, disjicit.' *Dispulerant* credo ab iis factum esse, qui videbant corruptum esse *disputant*. *Dissipare hostes* usitatum est. Flor. iii. 5. 11. 'Omnes copias dissipavit:' quo l. Grævius improbat *dispellere præsidia.* Inf. iv. 11. 6. 'Naves hostium ad arbitrium dissipavere.' Ger. Voss. pro *dispulerant*, legebat *distulerant*. 'Regius juvenis' est Regis filius: quamquam aliqui hac adpellatione etiam contineri possunt alii, qui regii generis sunt. Liv. i. 57. 'Regii juvenes.' Just. ii. 4.

'Duo regii juvenes, Ylinos et Scolopitus.'

§. 5 *Casca legatus*] Vineti libri *Xaxa*: sed optimus Nazarian. *Saxa*: et ita Livio 'Decidius Saxa' vocatur: quod verum: nam et alia omnia corrupta. *Ξέξας* Dioni, ut alii jam annotarunt: sic *Ξέξκρον* Græci pro *Σέξκρον* sæpe corrumpunt: vera igitur lectio, *Saxa*. Salm. *Saxa*] Sic Pal. 1. ac 3. quomodo et ed. Stadiana. Ita vocatur Appiano, pr. Parthici, et Syriaci, p. 120. Epit. Liv. 127. 'Decidius Saxa.' Velleius nomen non exprimit: præterea interfectum non sua manu, sed hostili, tradit: cui et Dio, lib. 48. p. 425. adsentit. *Freinsh.* His auctoribus Florum erroris arguit Voss. ad Vell. *Xaxa* etiam Reg. F et Voss. 1. *Saga* Ryck. ceteri s. et v. e. *Saxa*. 'Saxa' quoque ap. Cic. xi. Phil. 5. et 'Decidius Saxa,' xiiii. 13. 'L. Decidius Saxa' Cæs. i. B. C. 66. ubi vid. Ciacccon. Pigh. ad A. U. 709. et Noris. Cenot. Pis. Diss. ii. c. 16. §. 5.

A gladio] Justin. iv. 5. 'Demosthenes amisso exercitu a captivitate gladio et voluntaria morte se vindicet.'

Hostibus sub auxilii specie, sibi vincitibus] Belle istud fit: sic et supr. habuimus, 3, 21, 22. 'Sub specie partium se vindicant:' nec abludit illud Thucyd. 3, 12, 12. 'Et per septem dies, quos Eurymedon, cum sexaginta navibus profectus, manserat, Corcyraei eos interfecerunt, quos inimicos esse ducebant: crimini quidem illis dantes, quod popularem statum everterent, sed nonnulli etiam ob inimicitias privatas, alii etiam propter pecunias, quæ ipsis debebantur, a debitoribus, qui eas acceperant, interfecti fuerunt.' *Grut.* Thucydidæo exemplo similia evenerunt inter proscriptiones Romanas, sub Sylla et Triumviris. Add. Tac. H. 14, 14, 8. *Freinsh.* 'Emanabat' pro, emanasset. Vid. iv. 2. 19.

- *Ventidius*] Lege Gell. 15, 4. Val. M. 6, 6, 9. Hic primus Romanorum Parthos superavit. Auctor Eusebius, in *Temporibus*. Add. App. Parthico, cap. 157. 'Hic solus ad hanc diem de Parthis triumphavit, vir obscuri generis, ad tantam amplitudinem proventus per amicitiam Antonii.' *Camers*. Retulit hunc Plinius, 7, 43. inter exempla variantis fortunæ, 'quæ triumphare P. Ventidium de Parthis voluit quidem solum; sed eundem in triumpho Asculano Cn. Pompeii Strabonis duxit puerum: quamquam Massurius auctor est, bis in triumpho ductum: Cicero, multonem castrensem suffraganeum fuisse: plurimi, juventam inopem in caliga militari tolerasse.' Vid. et Vell. 2, 65, 5. et parodiam illam, ex Catulli Phaselo, 'Sabinus ille,' &c. quæ est in Appendice Virgil. cum eruditissimis magni illius Scaligeri notis. Victoriam hanc Parthicam tangit et Tacitus, G. 37, 7. 'Infra Ventidium dejectus Oriens.' Meminit et Justinus, 42, 4, 6. Horat. Od. 3. 6. Plut. Antonio, cap. 44. Joseph. Antiq. Jud. 14, 24. *Freinsh.*

Toto inter Orontem et Euphratem sinu] Hoc sincerum est: libri tamen variant, *equitatum inter Orontem et Euphratem situ*: alii, *sinum*. Mendose omnia. *Salm.* Ryck. *equitatum inter Orontem et Euphratem Atum late cecidisset*. Nihil muto. Est enim hoc loquendi genus Floro familiare. Sic superius 11, 16. 'Critolai manum Metellus Consul per patentes Elidis campos toto cecidit Alpheo:' et sic alibi quoque. *Græv.* *Sinus* hic nihil aliud esse potest, quam terra intercepta inter duos fluvios: ut *Freinsh.* in *Ind.* Nec tamen hoc adhuc ap. alios inveni.

§. 6 *Viginti amplius millium*] Obscurus est nimia brevitate. Nam dubitari potest equitatum, an cladem designet. T. Faber putat, sententiam ita debuisse concipi: *Vigin-*

ti amplius millium ea clades fuit.

Absumpto jactus spatio] Add. Herod. lib. 3. in *Μαγοφονία*. Arrian. p. 37. c. Cæsar. B. G. 1. 52. Indicem Justini, voce *Concurrere*. *Freinsh.* Parthis, qui magnis et validis arcubus, et sagittis longissimis utebantur, ut Plut. in Crass. opus erat spatio longiore ad expediendos arcus, et sagittas emittendas; intra quod si successisset hostis, arcus iis inutiles reddebantur. Frontin. 11. 2. 5. scribit, Ventidium Parthos ad 500. passus accedere passum; atque ita excursionem facta iis se adeo admovisse, 'ut sagittas, quibus ex longinquo usus est, cominus applicitus eluderet.' Tac. 2. A. 96. 'Quum Parthus distraheret turmas, spatium ictibus quæreret.' Vid. ibi Gronov. et 111. Obs. 5. Sic de tormentis, quorum itidem e longinquo usus est, Cæs. 11. B. C. 16. Quum viderent 'tormentorum usum, quibus ipsi magna speravissent, spatio propinquitatis interire.'

§. 7 *Rex*] I. e. filius Regis: nam et filii Regum 'Reges,' et filiæ 'Reginæ,' vocantur. Pacorus 'Rex' Just. XLII. 10. et Epit. Liv. CXXVII. Ascanius Virg. 1X. Æn. 223. Masinissæ filius 'Regulus' Liv. XLV. 15. Ilia 'Regina' Virg. 1. Æn. 274. Ariadne VI. Æn. 28. et Medea 'Colchorum Regina' Ov. Ep. Med. 1. Vid. Serv. et al. ad Virg. l. dict. ac rursus Serv. ad 1X. Ecl. 106. et Germ. ad 1. Æn. 651.

Circumlato ejus per urbes, &c. capite, &c.] Variis de causis amputata viro- rum insignium capita circumlata, aut alio missa fuere: præsertim autem in fidem victoriæ, et terrorem hostium. Exempla sunt quam plurima, ut in capite Aladoli, 'quod jussu Selymi, ut omnibus ludibrio foret, per totam Asiam circumlatum: ac mox quoque in testimonium partæ victoriæ Venetias ad senatum sæda ostentatione transmissum est:' Jovius Hist. lib. 17. p. 780. M. Antonii oratoris, quod

in Marii mensis expositum supr. 3, 21, 14. Asdrubalis, quod ante Annibalis castra projectum. Liv. 27, 53, 11. Eranæ, qui Isaacium Angelum imperio pellere molitus erat, per forum Constantinopolitanum traductum. Nicetas de Rebus Isaacii lib. 1. p. 192. Decimi Bruti, quod ad Antonium missum est. Appianus fine Civ. 3. Casetii Ruffi, quod ad Antonium triumvirum delatum est. Val. M. 9, 5, 4. Ciceronis, quod in rostris expositum supr. 4, 6, 5. Clodii Albini, quod Severus excisum pilo circumtulit, Romamque misit, literis ad senatum datis, quibus insultabat, quod Albinum tantopere dilexissent. Capitolinus Albino cap. 9. Constantini ultimi Græcorum imperatoris, quod 'Machomethis jussu abscissum, per urbem et tota castra est ad Indibrium gestatum.' Sabellicus Ennead. 10. lib. 6. princ. Crassi, quod ad regem Parthorum reportatum: supr. 3, 11, 11. Cnimundi, de quo poculum fecit Alboinus. Paul. Diaconus de gest. Langob. 2, 28. Curionis, quod resectum ad Jubam perlatum. App. Civ. 2. p. 456. Cyri, quod in utrem humano sanguine repletum conjici Tamyris jussit. Justin. 1, 8, 13. Damasippi, quod cum reliquorum ejus sociorum capitibus Præneste missum patibulo suffixit Sylla. Dio in Excerpt. ap. Vales. p. 657. m. Euryali, quod arrectis in hastis præfixerunt Rutuli. Virgil. Æn. 9, 465. Galbæ, quod 'perlixas calonesque suffixum laceratumque, ante Patrobii tumulum postera demum die repertum.' Tac. H. 1, 49, 2. Goliathi, quod David attulit in Jerusalem. Reg. 1, 17, 54. C. Gracchi, quod ad eos. relatum percussoribus anro pensatum est: supr. 3, 15, 6. Induciomari, quod ad Cæsarem relatum: supr. 3, 10, 8. Labieni, quod ad Cæsarem relatum. App. 2. Civ. p. 493. C. Marii junioris, quod ad se relatum Sylla pro rostris posuit. Idem 1.

Civ. p. 408. Marci Marii, quod Præneste missum. Idem ibid. et Hist. Misc. 5, 18. Nicanoris, quod Judæi suspenderunt contra Jerusalem. Maccab. 2, 7, 47. Nicephori, quod Bulgarorum rex Crumus conto præfixit, omnibusque demonstravit. Cedrenus p. 396. Nisi, quod arrectis in hastis præfixerunt Rutuli. - Virg. Æn. 9, 465. Octavii cos. quod pro rostris expositum: supr. 3, 21, 14. Orebi principis Madianitæ, quod portatum ad Gedeonem. Judic. 7, 25. Olofernis, quod Judæi suspenderunt super muros Bethulix. Judith. 14, 7. Philisti, quod a Syracusanis demptum. Plutarchus Dione cap. 45. Pompeii Magni, quod a Ptolemæo Cæsari missum. Dio lib. 42. p. 212. Cn. Pompeii filii, quod Cæsari allatum, et populo datum est in conspectum. Hirtius de B. Hisp. cap. 39. Posthumii, quod in usum vasis vertere Boii. Liv. 23, 24, 15. Proscriptorum, Sulla, deinde Triumviris, jubentibus. Romanorum in Macedonia, quæ Thracæ Perseo militantes hastis affixa in castra retulerunt. Liv. 42, 60, 2. Saulis, quod miserunt in terram Philistinorum per circuitum. Regum, 1, 31, 9. Servilii, quod veruto suffixum allatum Annibali. Sil. 17, 312. Stoslai Moscorum ducis, ex quo Cures Pacinacorum princeps poculum fieri curavit. H. Henninges in Gençal. Moscorum. Vari, quod ad Cæsarem relatum. Appianus Civ. 2. p. 439. Zebi, quod portatum ad Gedeonem. Judic. 7, 25. Sic ap. Virg. Æn. 12, 511. 'Turnus equo dejectum Amycnum, fratremque Diorem, Congressus pedes, hunc venientem cuspe longa, Hunc mucrone ferit, curruque abscissa duorum Suspendit capita, et rorantia sanguine portat.' Similis mos Scytharum ap. Herod. 4, 54. Gallorum ap. Strabon. lib. 4. p. 136. De Thracibus est supr. 3, 4, 2. Fr.

Pacori cæde pensavimus] Alter Pal. *piayimus*: vulgatam præfero, ut quam

meliores alii libri retineant. *Salm. Naz. Pagoriæ depensavimus.* Voss. 1. *Pagorie depensavimus.* Fran. *Pagorie dispensavimus:* apertum est unde ortum sit vitium.

Pensavimus] Eoque magis, si, quod scribit Eutropius lib. 7. interfectus est 'eo ipso die, quo olim Oroses, Persarum rex, per ducem Surenam Crassum occiderat.' *Freinsh.*

CAP. 10 Auctores historiæ sunt, Epit. Liv. 120. Plut. Antonio, c. 49. &c. App. Parthie. Justin. 42, 5, 3. Entrop. 7, 1. Oros. 6, 16. Frontin. 2, 3, 15. 2, 13, 7. *Camers.*

§. 1 *Virium mutuarum documenta fecissent]* Alii dicerent 'virium mutuarum documenta dedissent:' forte sic Florus scripsit. *Græv. Ov. Met. 1. 415.* 'Et documenta damus, qua simus origine nati.' Liv. xxv. 18. xxxii. 7. et omnes alii; non *facere*. Quid si tamen minori mutatione legamus *fuisse*? Cic. pro Rabir. Post. x. 'P. Rutilius, qui documentum fuit hominibus nostris virtutis, antiqutatis, prudentiæ.' Curt. v. 8. 'Quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum.' Liv. ix. 46. 'Nisi documentum sit adversus superbiam nobilitatis plebeie libertatis.' Et xxi. 19. Vid. Gron. iv. Obs. 1.

Pari rursus reverentia] Supr. 4, 2, 20. *Freinsh.* Recte Ruperus: Ut neuter populus in superiori conditione causaque poneretur. Sed perperam addit: Quod in fœdere fiebat, cui hæc verba erant adscripta: Majestatem P. R. comiter conservanto. Nam fœdus, quo amicitia 'pari reverentia' integratur, est fœdus æquum. Sed in quo hæc formula additur, in eo inferior est is, qui hoc promittit. Cic. pro Balb. xvi. et Proculus l. 7. §. 1. D. de Capt. et Postlim. rev. Vid. Briss. iv. Form. p. 361. et seqq. P. Fab. i. Semestr. 7. et Salmas. ad Jus Att. et Rom. c. xxvi. Quærendum autem est, quo auctore Florus

dicat ab ipso Antonio rursus fœdus cum Parthis factum esse: de quo nihil ap. alios invenio. Dio XLIX. 416. et Plut. Anton. scribunt, eum Parthis pacem obtulisse, si signa Romana et captivos clade Crassi captos redderent: sed hanc tantum simulationem fuisse, ut eos spe pacis deciperet, et imparatos opprimeret.

Integrata] Est a v. e.: aliæ, *integra:* quomodo tamen nullus Palatinorum. *Grut. Integra* nusquam est, nisi in Plantin. Stadii.

§. 2 *Sed immensa vanitas hominis]* Vanitas hominis potest esse, vanus homo; abstractum pro concreto, ut dicunt. Sed suspicor Florum hic quoque more suo exclamatione usum, et hæc ita concipienda esse: *Sed (immensa vanitas hominis!) dum....*

Titulorum] Tituli adscribebantur statuis. Vid. Ov. Epist. 2, 68. Sic Livius alicui ex ejusmodi titulo de rebus nonnullorum disputat. Add. Marcellin. 242, 2. edit. Lindenbrog. Pulcre contra vanitatem titulorum Il Pastor Fido, act. 4. Choro: *Quel suon fastoso et vano! Quel inutil soggetto Di lusinghe, di titoli, ed inganno Ch'honor dal volgo insano Indegnamente e detto.* *Freinsh.*

Legi] Ita Pall. ita v. e. et sequentes. Vineti, *labi:* quod et ad oram Camertis: utrumque habeo quomodo defendam, arderetque magis *labi*, si stabiliret id aliquis manuscriptorum. *Grut. Vinetus* edidit *labi*; sed de scriptura librorum suorum nihil. monuit. Et credo eum non tam illos, quam vetustas quasdam Edd. sequutum: nam in Ber. et Sab. est *labi*. In s. o. et al. edd. *legi*, quod cur minus placuerit Grutero, quam *labi*, non intelligo.

Belli indictione] Quidam, *condictione:* alii, *conditione:* quæ scripturæ sunt Pall. Codicum: sed *indictione* verum est: quæ est N. lectio. *Salm. Indictione]* Sic v. e. seqq. omnes con-

dicione, quod et in Pal. 2. ac 3. sed non etiam 1. *Grut.* Salm. e Pal. 1. adnotarat *condictione*: e 2. *conditione*. *Condictione* etiam Ryck. Flor. Magl. et Fran. *conditione* Voss. 1. 2. Paulo ante iidem, Duisb. Voss. c. V. et P. *neque consilio*. Sed Fran. male *nec imaginaria quidem*.

Quasi hoc quoque ex arte ducis præriperet] Nec correctorum audaciam, nec vitium lectionis, quam illi substituerant, h. l. carcam: dicam tantum, ex vett. reponend. esse: *quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere, relictæ repente Syria in Parthos impetum facit*. Deus bone! quanta diversitate καὶ τῆς λέξεως καὶ τῆς διαβολας. Hæc illi omnes perverterant: de sinceritate scripturæ, quam restitimus, nihil dicam, ne injuriam faciam iudicio eruditi lectoris. *Salm.* *Quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere*] Elegans hæc lectio debetur Pal. 1. ac 3. antea impressi, *quasi hoc quoque arte ducis præriperet*: quomodo et Pal. 2. sed tamen absque illis *arte ducis*. *Grut.* Aperta est sententia lectionis, quam probant Salm. et Gruterus. *Quasi hoc quoque esset inter artes imperatorias, hostes fiducia pacis incautos fallere, et imparatos inopinantesque opprimere. Obrepere, inrepere, et subrepere sæpe habent significationem clandestinæ ac fraudulentæ molitionis.* Vid. Bud. ad l. 29. D. de Leg. Cornel. de Fals. 'Si quis obrepserit Præsidi provinciae.' Barth. ad Claud. 1. in Entrop. 146. ad Rutil. Itiner. 1. 305. et Schel. ad Hygin. de Castramet. in fin.

§. 3 *Quæ gens, præter armorum fiduciam*] Omnes, *Gens præter armorum fiduciam*, omisso, *Quæ*: et potest abesse. *Salm.* *Gens*] Sic o. Pall. et I. quidam: nam vetustissimus *Quæ gens*, minus bene. *Freinsh.* Sola v. e. hic depravata est.

Simulat trepidationem, et in campos fugam] Proprio quodam gentis hujus

instituto. Vid. Gebhard. ad illa Propertii, 2, 8, 54. 'Parthorum astutæ tela remissa fugæ:' (qui inibi doctissime explicatur; sensus tamen compertior etiam redderetur mutatis diphthongis in primam literam: *Parthorum astuta tela remissa fuga*;) et Bernecc. ad illa Justini, 41, 2, 7. 'Sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant.' Hinc Virg. G. 3, 30. dixit: 'Fidentemque fuga Parthum, versisque sagittis.' Sidon. Carm. 7, 85. 'Vel cum diffugiunt, fugiendos tum mage Persas.' *Freinsh.* 'In campos.' dicit, quia equitatus et arcus, quibus maxime pugnabant, inutiles erant in locis montanis. Vid. III. 11. 7. et Plut. in Crass. et Anton.

Cum subito nec magna hostium manus] Quomodo non magna hostium manus tanquam nimbus potuit erumpere, et duas legiones operire telis? lege: *cum subitanea et magna hostium manus*. Hoc et Lipsio succurrisse postea deprehendi, cum olim sic emendandum esse dixerit. Dein Lips. malebat: *cum fidem eo ipso fecisset*. Est hoc sane Latinius. *Græv.* Probat hanc conjecturam Ryckius; et speciem habet. Vulgata tamen defendi potest. Nam etsi fortassis hæc manus per se satis magna fuit; tamen Florus eam *non magnam* potuit dicere in comparatione 'totius exercitus' Parthici, et 'omnium copiarum,' cum quibus Rex ipse mox adfuturus erat, ut paullo post dicit. Et ita videbatur Perizonio. *Hostium* abest a Voss. 1. 2. et Fran. *Et jam* in Ryck. Regg. Duisb. et edd. vett. excepta Ald. erat *etiam*; quæ varietas obvia est. Pro *et missis* Heins. conjecerat *ita missis*. 'Manus erupit,' et 'operuerunt' dictum est, ut in Sall. Cat. XXIII. 'Pleraque nobilitas invidia æstuabat, et quasi pollui consulatum credebant.' Add. supr. III. 5. 18. Mox Berol. in compara-

tionem; quod et ipsum defendi potest. Regg. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. ridicule in comparationem gladii, qui in posterum. Deinde Fran. dici miserratio. Reg. Q. Voss. 1. et 2. dei mis. Vana religio scribarum Christianorum.

§. 4 *Unus ex clade Crassiana*] Idem Vell. 2, 82, 4. 'Captivi cujusdam, sed Romani, consilio ac fide servatus: qui clade Crassiani exercitus captus, cum fortunam, non animum mutasset, accessit nocte ad stationem Romanam, prædixitque, ne destinatum iter peterent, sed diverso silvestrique pervaderent.' Plut. tamen, Anton. cap. 55. et exscriptor ejus, qui Appiani nomine circumfertur, (cum Appianus Plutarchi coætaneus, ne, si voluisset, quidem furta tam insignia potuisset impune facere;) *Mardum* quendam videntur hujus consilii auctorem laudare: sed videntur: omnino enim rescribend. pro ἀνὴρ τῷ γένει Μάρδος, ἀνὴρ τῷ γένει Μαρσός. Quod et seqq. firmant: 'morum Particorum ex diutino usu peritus:' nam hæc ipsa sunt indicio, loqui Plut. de captivo Crassiano, qui inter Parthos conderit: qua de re Horat. Carm. 3, 5. 'Milesne Crassi conjuge barbara Turpismaritus vixit? et hostium (Pro curia, inversique mores!) Consenuit socerorum in armis, Sub rege Medo, Marsus et Appulus?' Nam Parthi servis etiam utuntur in bellis suis. 'Denique' (verba Justinii, 41, 2, 6.) 'Antonio bellum Parthis inferenti, cum L. M. equitum occurrerent, soli cccc. liberi fuere.' In eisd. Excerpt. Plutarchi, quæ sub Appiani nomine legi prædiximus, mendum insigne est, in hac ipsa historia, quod eadem opera tollemus. Editur: τὰς δὲ μηχανὰς ἐλόντες οἱ βάρβαροι διέφθειραν παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ πολέμων ἦν ὁ βασιλεὺς. *Machinis in potestatem suam reductis, barbari multos interfecerunt, et in his Polemonem regem.* Sed Polemon captus tantum

est, non occisus, hoc prælio; quod et Dio scribit, lib. 49. Supplend. igitur ex Plut. Ant. 51. τὰς δὲ μηχανὰς ἐλόντες οἱ βάρβαροι διέφθειραν. εἶλον δὲ παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ πολέμων ἦν ὁ βασιλεὺς. *Freinsh.* Si Plutarcho fides habenda est, Florus ea, quæ de clade in posterum diem imminente, et de consilio retro eundi dato scribit, ad arbitrium suum finxit.

Quum fidem ipso fecisset] Ryck. Pal. 2. Magl. Berol. Duisb. Fran. et v. e. ipse. *Eo ipso* etiam legi volebant Heins. Ryck. et Anna, quæ latinitatem hoc postulare scribit. Liv. tamen v. 43. 'Et ex agris per ipsos dies raptum omne[frumentum] Veios erat;' ubi plura hujusmodi e Liv. Cic. Curt. et hunc l. Flori adfert J. F. Gronovius, et ad Liv. xxi. 55. J. Gronovius, quem et vid. ad xxvi. 40. Sed ille dubitat, an hæc corrupta sint. Certe usitatius dixisset Florus *eo ipso*.

§. 5 *Peterentque montes*] Leonis *Tactica*, cap. 20, 189. *Freinsh.*

§. 6 *Quadam forte docti*] *Quadam forte quasi docti*: ita repono, de librorum auctoritate. *Salm.* *Quadam forte*] Sic recte Ryck. et alii libri meliores. *Quadam forte* est quodam casu. Suet. Tib. xi. 'Forte quadam in disponendo die.' Sic enim ibi legend. ostendi. *Græv.* *Forte* habent Naz. Pal. post. Ryck. quidam Vineti, Toll. Voss. 2. et Edd. B. P. et J. Ceteri s. et e. *sorte. Fors* et *sors* ubique permutantur. Vid. cl. Drakenb. ad Sil. xv. 105. Hic rectum est *forte*. Liv. i. 4. 'Forte quadam divinitus.' Et iii. 64. 'Forte quadam utili ad tempus.' Virg. Æn. i. 381. 'Forte sua Libycis tempestas adpulit oris.' Sed non intelligo, cur Florus dicat, Romanos *forte quadam quasi doctos* testudinem fecisse; ejus adversus tela faciendæ ratio et Romanis et Barbaris dudum cognita fuerat. Viid. Liv. xxviii. 2. et Lips. i. Poliorc. 5. Paulo ante Naz. ur-

guentibus, et II. 2. 21. Idem et Pall. urgebat. Vid. quos laudat Drakenb. ad Sil. VI. 265.

Procubuissent in genua] Testudine facta, quam latius describit Dio, lib. 49. p. 468. Meminit et Frontinus, 2, 3, 15. Vid. Stewechii notas ad Veget. 2, 16. Freinsh.

Inhibuit] *Inhibere tela*. Liv. XXX. 10. et Virg. Æn. XII. 693.

§. 7 *Romani quum*] Alio ordine Toll. Duisb. Fran. et v. e. *rursus quum se Romani*: et Ryck. *cum se rursus Romani*. *Mittere et emitte vocem utrumque recte dicitur*. Liv. XXX. 12. 'Si captivæ vocem supplicem mittere licet.' XXXV. 32. 'Qui vocem liberam mittere adversus Regis legatum auderent.' Et XL. 9. Curt. IV. 6. Phædr. IV. 10. ubi vid. cl. Burm. Sic 'mittere' et 'emitte tela.' Voss. ad Cæs. I. B. G. 25.

Vos victores fama gentium loquitur] Imo scribend. *vos victores gentium fama loquitur*. Quam sæpe 'victorem gentium' Populum vocat Romanum hic Auctor. *Salm. Fama gentium*] Haud alio posito Pal. 1. ac 3. at 2. *victores gentium fama loquitur*. Grut. Sic etiam Magl. et ita ediderat Grævius. *Famam loqui* pro, commemorare, celebrare, etiam alii dicunt. Vell. II. 93. 'Ut fama loquitur.' Vid. Stat. ad hoc Catulli c. LXIX. 42. 'Et facite hæc charta loquatur anus.'

Qui Parthorum tela fertis] Libri veteres, *fudistis*. Lego, *fugistis*: qui *Parthorum tela fugistis*: vulgatam lectionem, *fertis*, merito ferre non possum. *Salm. Fugistis*] Sic omnino Naz. ac Pal. 3. [et editio nostra vetus] nam 2. *fudistis*: inepte vulgo, *fertis*. Grut. Ryck. qui *Parthorum tela fugistis*. Unde vitio librariorum in aliis membranis *fudistis*, seu *fuditis*. Hinc correctores formarunt *fertis*. Græv. *Fugistis* etiam Flor. Magl. Reg. Q, Voss. 3. et o. e. præter primam, in qua, et in cæc. scriptis est vitiosum

illud *fertis*. In Reg. F tamen a secunda manu erat *fugitis*.

§. 8 *Quam ab hostibus clades*] Sequutus sum Mss. Vineti, quibus adstipulatur Pal. 2. et est hic Flori genius: alii libri *excepta* aut *accepta* inserunt, male. Freinsh. *Excepta clades* Naz. Ryck. Berol. Duisb. Voss. et o. e. *accepta* Pal. 1. *recepta* Flor. Adseutior Freinshemio. Cum Pal. 2. consentiunt Magl. Regg. et Fran. *Excepta* ante Freinsh. excluserant Edd. Plant. Stadii, et Elz. minor, ac deinde Grævius.

Infesta primum siti regio] Alter Pal. *Infesta primum sui regio quibusdam Salmacidis fluvius infestior novissime, qui jam ab invalidis et aride hauriebatur*: pro *tum quibusdam*, optimus liber, *cum quibusdam*: totum locum ita conceptum velim: *Infesta primum siti regio, quum quibusdam Salmacidis fluvius infestior novissime, qui jam ab invalidis et aride hauriebatur, quum etiam dulces noxiæ fierent*. Sed, ne quid dissimulem, non possum damnare, *novissimeque jam*, et verius puto esse: *tum quibusdam* etiam non mutem in *cum quibusdam*: aliter tamen omnes libri. *Salm.*

Salmacidis fluvius, &c.] Retinui lectionem usitatam, falsam tamen: nullum enim fluvium hoc nomine reperias; nam Ortelius, qui in Thesaurum Geographicum eum retulit, hujus loci scriptura falsus est. Magis etiam illi, qui a fonte Salmacis hoc deductum putant: nam apparet, de salsis aquis simulque acidis loqui Auctorem, unde olim conjeceram pro *Salmacidis fluvius* legend. *salsis ac acidis fluviiis*. Jam autem omnino veram esse puto Salmasii correctionem, qui h. loco, aliorumque Auctorum, quibus id vocis reperitur, legit *salinacidus*, voce ex sale et acido composita. Vide ipsum in Solin. p. 115. Distinctionem autem et sensum totius loci quod attinet, ita scriptum velim: *Infesta pri-*

mum siti regio, tum quibusdam salinacidis fluviis infestior: novissime, quum jam ab invalidis et avide hauriebantur, noxiæ etiam dulces fuere. Freinsh. *Tum quibusdam Salmacidis fluvius infestior*] Sic et Ryck. Sed legend. cum Salm. quibusdam salinacidis fluvius infestior. Salinacidis scilicet aquis, quæ salsæ erant et acidæ. Salinacida Latinis dicuntur quæ Græcis dicuntur ὀξάλυκαι, ὀξάλυπαί. Legitur hæc vox et ap. Plin. tam Veronensem, quam Valerianum, nec non Gariopontum aliosque: de ea vid. Viros magnos, Salm. in Exerc. Plinianis, et Reines. III. Var. Lect. c. 4. Græv.

§. 9 *Cum noxiæ etiam dulcis fieret*] Hic etiam correctores grassati sunt. Nam et triviale litterionum canones dictitant dicend. fuisse, *cum noxiæ etiam dulces fierent.* Ryck. *cum maxime quoque dulces fere.* Sed totus locus ex illius cod. vestigiis sic est rescribendus: *novissime, quia ab invalidis et avide hauriebantur, noxiæ quoque dulces fuere:* et sic fere Freinsh. Græv. Salm. ad Solin. p. 81. locum ita lægit ac distinguit: *Infesta primum siti regio, tum quibusdam salinacidis: fluvius infestior novissime, qui jam ab invalidis et avide hauriebatur.* Gronov. ad Sen. III. Nat. Q. 2. *Infesta primum siti regio: tum quibusdam salinacidis fluvius infestior: novissime quæ jam ab invalidis et avide hauriebantur, noxiæ etiam dulces fuere.* Et sic edidit Grævius, nisi quod pro *quæ jam*, scripsit *quia*, sublato *jam* ex auctoritate Cod. Ryck. Præfero distinctionem Gronovii: nam ‘novissime’ melius retinetur in principio tertii membri; ut fere ubique, quum in pluribus rebus enumerandis aliisque particulis ordinis utuntur Scriptores Latini. Ceterum quum hic mira, et quanta nusquam alibi, sit varietas scripturæ, mihi visum fuit eam omnem proponere, ut Viri docti et acuti considerent, an locus melius, quam adhuc factum fuit, constitui possit. [At ea omnis in VV. LL.

(nisi quod pro ‘*dulcis fieret*’ Mss. Pall. male exhibent, Fischero duce, ‘*dulces f.* Mss. P.’) tibi, Lector, jam proposita est. Ad seqq. ergo properemus.]... Al. edd. vett. *dulces fuere*, quas sequuntæ sunt Marneffiana et Plantin. Vinetus, Grut. et Freinsh. ex quibsd. Mss. et ed. prima revocarunt *cum noxiæ etiam dulcis fieret.* In tanta discrepantia lectionis scriptæ et editæ totum locum ex Ed. Grævii exprimendum putavi; a qua jam ante in hoc solo discesserant Amstelodamenses, quod ante verba ‘ab invalidis’ restituerant *jam.* Tum ante ‘quibusdam’ est in plerisque scriptis, et usus sermonis Latini jubet dici *primum, tum* [non *cum*] *novissime.* *Salinacidis* habent aliquot Mss., et apertum est ex eo facillima mutatione literarum in in m factum fuisse *Salmacidis.* In voce *fluvius* nonnihil hæreo: nam quod *fluvius* ‘quibusdam’ salinacidis aquis infestus fuisse dicitur, id non aliter accipi potest, quam cumdem fluvium partim salinacidis, partim dulces, vel uno loco salinacidis, alio dulces aquas habuisse. Sed quum hoc parum credibile sit, non difficulter mihi persuaderet Tollius vocem *fluvius* a glossa esse, quod in exemplari suo scripserat, si ea vel in uno, sive scripto, sive edito libro desideraretur. Neque enim omnino improbabile esset, quum e *salinacidis* factum fuisset *salmacidis*, magistrum, qui Ov. IV. M. 285. et XV. 319. legerat, in margine scripsisse *fluvius*, pro, fons. Verum, quum omnes libri hanc vocem habeant, puto verum esse *fluviis*, quod in Magl. est, et Freinsheimius conjecerat; in qua scriptura vox *infestior* refertur ad ‘regio,’ æque ac præcedens ‘*Infesta.*’ Nec multum obstat, quod Plutarchus tantum unum fluvium memorat: nam alii fortassis plures fuisse tradiderunt, vel Florus rem in majus, ut solet, auxit. Ad *novissime quia*, quod in solo Ryck. est, proxime accedit no-

vissime qui in multis s. et v. e. sed jam ante 'ab invalidis' retinendum suadent plerique scripti et vett. Edd. Nec plane otiosum est. Nam Florus hoc dicit: Postquam a salinacidis ad dulces aquas pervenerant, has ideo iis noxias fuisse, quod fatigatione itineris, penuria commeatum, et potu salinacidarum jam invalidi, avidius eas bibebant. *Hauriebatur* forsitan accipi potest, quasi absolute positum, ut 'bibitur,' 'ambulatur.' Sed nihil causæ est, cur e Regg. et conjectura Gronovii non præferend. sit *hauriebantur*. Cum ante 'noxia' videtur ortum esse e *fieret et fierent*, quæ locum habere, nisi eo inserto, non poterant. Verum plane turbat sensum, et abest a Naz. et plerisque edd. vett. *Dulces* scribi postulat, ac simul *fieret* respuat præcedens 'noxia.' *Fierent* quomodo huc conveniat, non intelligo: nam quemadmodum in præced. membris splendendum est *fuit*, ita hic requiritur *fuere*. Et eo ducunt *fiere* in Naz. et *fere* in Ryck. Si hoc non placet, pro eo e vestigiis scriptæ lectionis legi potest *fieri*, oratione infinita, pro finita, ut sæpe in Floro et aliis.

Ardores] Sall. Jug. xviii. 'Gætuli sub sole magis, haud procul ab ardoribus.'

§. 10 *Vix tertia parte de sedecim legionibus reliqua*] Nimis exaggerare videtur cladem Antonii: nam Plut. Ant. cap. 66. et Exscriptor ejus, 'Viginti millia peditum, et quatuor equitum;' Velleius, 2, 82. 'Haud minus partem quartam militum, calionum, servitiique, desideratam esse' scribunt. Idem xiii. tantum legiones Antonio tribuit. Pro nostro tamen Auctore stat Justinus, 42, 5, 3. 'Huic [Phrahati] Antonius bellum cum xvi. validissimis legionibus intulit' quin et Plutarchus Antonio peditum Romanorum LX. M. fuisse dicit, qui numerus eo seculo xvi. circiter legiones expleverit. Vid. Lips. de Milit.

Rom. 2, 5. ut forsitan in Velleio reponendum sit ita xvi. pro xiii. *Freinsh.* Probant hanc emendationem Vossius et Boeclerus ad Vell. Sed Florus non valde exaggerare videtur cladem Antonii. Nam Plutarchus addit, eum deinde ex Armenia adulta jam hieme properantem insuper octo M. hominum amisisse.

Argentum ejus passim] Sic Mss. quamquam hoc non solum de argento Antonii factum, sed quicquid auri, argenti, pretiosi, fuit in toto ejus exercitu, id omne ab ipsis ejus militibus direptum est, et concisum; ipsique interfecti plerique qui haberent: ut Plut. Ant. cap. 64. et Appianus narrat. *Vinetus*. In quibusd. impressis omittitur vocula, *ejus*. *Freinsh.* Omittitur in Edd. B. S. et A. Sed Florus non bene digerit tempora. Nam factum est in consternatione per noctem in exercitu orta, quum a noxiis illis salinacidis castra movissent. Plutarch. in Anton. De dolabr. Lips. 1. Poliorcet. ult.

A gladiatore suo] Multi rebus suis extremis mortem a servis flagitarunt ut Albinus, ap. Capitolin. cap. ix. Cassius, et Brutus, supr. ubi vid. *Fr.* Hic rem nonnihil exaggerat. Vid. Plut. Anton.

Profugit in Syriam] *Perfugit in Syriam*, in melioribus et vetustioribus libris. *Salm.* *Perfugit in Syriam: ibi*] Est a Pal. 1. ac 3. Vulgati enim meliores *profugit in Syriam. ibique*: quæ enclitica ne quidem in 2. alii editi *profugit in Syriam, ubi*. *Grut.* *Ibique* Duisb. Voss. et v. e. *ubi* Ryck. et cett. edd. *ibi* Regg. Toll. et Fran. sed non est in editis ante Stadian. Plantini, unde recepit *Freinsh.* ac deinde Græv. et Amst.

Qui evaserat] Vell. II. 82. 'Fugam suam, quia vivus exierat, victoriam vocabat.' 'Victorem' etiam vocat Virg. VIII. Æn. 686. ubi vid. Serv. et Cerd.

CAP. I Quæ hic scribuntur, ha-

bentur a Liv. 130. et tribus seqq. Late Plint. Antonio: Suet. Aug. cap. 17, et 18. Eutrop. 7, 2. Oros. 6, 17. Val. M. 3, 8, 81. August. Civ. 3, 30. Lactant. 2, 8. Lege quæ scribit Plin. 9, 35. 21, 3. 33, 3. Macrobi. Saturn. 2, 13. *Camers.* Add. Vell. 2, 84. et Dion. lib. 50. in fin. *Freinsh.*

§. 1 *Per ambitum*] Ita v. e. et Pal. 1. quibus concordat et nostra: pro *interiret*, melius fortasse legeretur *interierat*: pendent hæc omnia ex dictis snpr. 4, 9, 2. *Idem.* Ryck. *Furor Antonii quum ambitu Antonii non interiret.* Sane videtur hanc vocem postulare *interiret*. Hinc et Acidalius ad Vell. II, 68. notavit *interibat* legendum esse. *Græc.* Acidal. ad Vell. non *interibat*, sed *interierat* legit, et melius, mea sententia, quam *interiret*, quod in o. s. et e. est. *Idem* omnino legi vult *quatinus*, quemadmodum etiam h. l. in Duisb. et Ald. est. Vid. ad I. 5. 3.

Quasi bene gestis rebus] Terent. Adelph. v. 1. 'In ipsa turba, atque in peccato maximo...potasti, seclus, Quasi re bene gesta.' Justin. viii, 3. et xxx. 1.

§. 2 *Ab ebrio imperatore*] Scribit Plin. 14, 22. M. Antonium hominem ebrium fuisse 'edito etiam volumine de sua ebrietate patrocinari sibi ausum.' *Camers.* Ebriositas illa celeberrime ei exprobratur a Cic. Vide quæ Savaro notavit ad illa Sidonii, Car. 7, 95. 'Profugisque bibax Antonius armis.' Pulcerrime Seneca Epist. 83. circa fin. 'M. Antonium, magnum virum et ingenii nobilis, quæ alia res perdidit, et in externos mores ac vitia non Romana trajecit, quam ebrietas, nec minor vino [malim vini ac] Cleopatrarum amor?' *Freinsh.* Add. Heins. ad Vell. II, 87.

Romanum imperium petit] Ov. M. 15, 826. 'Romanique ducis conjunx Ægyptia, tædæ Non bene fisa, cadet; frustra que erit illa minata, Servitura suo Capitolia nostra Canopo.' Item

Delphi, et Var. Clas.

F. 1, 710. *Idem* scribit Horatius Car. 1, 37. Propert. 2, 1. latius, 4, 6. Meminit Juv. 2, 107. Plura Virg. Æd. 8, 675. *Camers.* Desumpsisse autem videtur Florus ex illo Propertii, 3, 9, a Rubenio, Elect. 2, 2. correcto: 'Conjugii obscæni pretium Romana poposcit Mœnia, et addictos in sua jura patres.' *Freinsh.* Correxerat jam ante Passerat. ad Propert. l. d. ubi vid. Broekhus. qui et ibi, et ad Tibull. I. 10. 33. ostendit 'pretium' sæpè dici pro mercede stupri. De imperio Rom. Cleopatrarum ab Antonio promisso, quod scribitur Florus et alii, fabulam esse, ex Antonii testamento natam, putabat Ryckius e Dione l. 421. 'Facilis,' pro eo, qui facile vinci potest, qui facilem de se victoriam dat, videndum est, an et alii dicant. Duisb. *felicior*: vid. II. 6. 39.

§. 3 *Nominis, togæ, fuscium, Oblitus*] Respexit ad illud Horatii: 'Anciliumque, nominis, et togæ, Oblitus.' *Salm.* Talis Gabinianorum militum descriptio ap. Cæs. 'Qui jam in consuetudinem Alexandrinæ vitæ atque licentiæ venerant, et nomen disciplinæ populi Rom. dediticerant;' Civ. 3, 110. *Freinsh.* [Observa *Anciliumque* supra pro *Anciliorum*, aut *Anciliorum et.*]

Totus in monstrum istud] Omnes libri, *totus ut monstrum illud*: legend. *totus in monstrum illud*: ut pro *in* snpr. notavimus: sic *petitus* pro *penitus*: *utus* et *usus* pro *unus*. *Salm.* *Totus in monstrum illud*] Sic o. Pall. et ed. nostra vetus; nisi quod etiam pro *in* servant *ut*. *Freinsh.*

Ut mente, ita animo quoque et cultu] Non video, cur h. l. debeat *animus* et *mens* opponi: potius legend. fuerit *amictu* ut seqq. volunt: *purpurea vestis ingentibus obstricta gemmis*: ad cultum refero ista alia: 'Aureum in manu baculum,' &c. Vult igitur: Eum mentem suam, qua patriæ caritatem, mores, disciplinam, pridem exuerat,

Flor.

3 X

etiam externis indiciiis, amictu nempe cultuque, testatum. *Freinsl. Mentem et animum sæpe pro eod. dici vix negari potest.* Servius ad Virg. vi. *Æn.* 11. 'Magnam cui mentem animumque Delius inspirat,' ita scribit: 'Perissologia est: nam secundum Lucretium idem est *mens* et *animus*.' Respexit, credo, ad hæc Lucretii *III.* 95. 'Primum animum dico, mentem quem sæpe vocamus, In quo consilium vitæ regimenque locatum est.' Cicero quoque multis locis eadem tribuit 'animo' et 'menti,' et *IV.* Acad. 39. e Xenocrate 'animum' definit 'mentem nullo corpore.' Coniunguntur etiam sæpe *mens* et *animus*. Cic. pro Arch. vi. 'Animum et mentem meam ipsa cogitatione hominum excellentium conformabam.' Cæs. vi. B. G. 5. 'Hac parte Galliæ pacata, totus et mente et animo in bellum Trevirorum et Ambiorigis insisit.' Gell. xi. 18. 'Furtum sine ulla quoque attractione fieri posse, sola mente atque animo, ut furtum fiat, annitente.' Catull. Carm. lxxv. vs. 69. 'Toto ex te pectore, Theseu, Toto animo, tota pendebat perdita mente.' Cæs. i. B. C. 21. Stat. ii. Silv. 1. 103. Claud. ii. in Rufin. 115. Et sic sæpe alii. In his interdum potest esse synonymia ex sententia Servii. Vid. Boecler. Chrestom. Terent. in *Animus*. Sed Florum, si in scriptura vulgata nihil est vitii, 'mentem' distinxisse ab 'animo' ostendunt ipsa verba, ut *mente, ita animo quoque*. Quod autem inter ea discrimen fecerit, mihi non satis liquet. Philosophi, et, ut puto, etiam alii, *mentem* vocant principem animi partem, in qua ratio, consilium, et iudicium inest; *animum* illam, in qua affectus et adpetitus. Vid. Cic. v. de Fin. 13. i. Tusc. 33. et i. Off. 28. Liv. xxxvii. 45. 'Animos, qui nostræ mentis sunt, eosdem in omni fortuna gessimus, gerimusque:' i. e. affectus, qui rationi parent: nam

mens, i. e. ratio, præest, adpetitus obtemperat, ut scribit Cicero de Off. l. d. Sic 'mentem animi' sæpe dicunt Plautus, Lucretius, et alii: de quo Interpp. Catulli ad C. lxxvi. 4. et Lambin. ad Horat. i. Ep. 14. 8. Quapropter si Florus ipse h. l. 'mentem' ab 'animo' distinxit, non video, quæ alia in verbis illius possit esse sententia, quam Antonium, quum rebus suis ita consultum esse iudicaret, ut e cive Rom. Rex fieret, etiam ipso cultu animum regni cupidum ostendisse. Sed ne hoc quidem satis placet: nam ita Florus aliter fuerit usus voce *mente*, quam Cicero et alii, qui 'mentem' rectam rationem et consilium dicunt: at hoc iudicium Antonii pravam erat, et corruptum. Conjectura Freinsheimii Broekhusio ad Propert. i. 13. 39. placuit; eamque etiam quodammodo confirmant verba Claudiani ii. in Rufin. 81. 'Mentemque palam testatur amictu.' Sed quum omnia, quæ deinde memorat Florus, una voce 'cultus' satis comprehendi possint, non adparet ratio, cur *amictum* et *cultum* coniungere voluerit. Perizonius in schedis ita scripserat: suspectum non sine causa *ad animo*, legend. fort. *mimo*. Simulabat quoque se et agebat Regem, insignia regni præferens, ut solent histriones et mimi, et ornabat se cultu regio. 'Cultus regius' erat purpurea vestis; 'mimus,' aureum in manu baculum et diadema. Sic supr. ii. 14. 3. pro 'Regium nomen animo quoque regio implevit,' Grævius rectissime legit *mimo*; nam sequitur paullo post 'imaginaris et scenicus Rex.' Nec enim vel ille vel Antonius erant Reges, sed pro Regibus se gerebant. Hanc conjecturam laudat eruditiss. Cannegieters noster ad Avian. v. 9. Ego ideo non possum probare, quod non video cur 'mimus' debeat restringi ad aureum baculum et diadema, nec produci possit ad purpuream vestem, in qua

non minus erat minus regius, quam in aureo baculo ac diademate; quemadmodum, quum in scena Reges aguntur, in his omnibus est minus regius. Si Florus scripsisset *mino*, credo eum non additurnum fuisse 'et cultu.'

Baculum] 'Baculum silvestre,' et 'agreste' ap. Ov. Vid. Heins. ad II. M. 681.

Ad latus acinacē] N. *Acinacis*. *Aureum in manu baculum: ad latus acinaces*: ita legend. *Salm.* Duisb. Voss. 3. et v. e. vitiose *ac in acie*, quod *Salm.* in Naz. una voce *acinacie* scribi adnotarat.

Obstricta gemmis] Alter Pal. *obstructa*: *obstricta* retinemus. *Salm.* Eæ gemmæ in fibulis, ut interpretatur *Salmasius*, ad *Spartian.* Hadriano, cap. 10. Sive fortassis in ipsa purpura, ut hodieque moris est; quamvis verbum *obstricta* priorem potius interpretationem admittat. *Freinsh.*

Aderat] Ista vox omnino displicet; nihil tamen expedio, nisi forte legendum sit, *diadema, adoratio*: quæ a Persis in Alexandrum, ejusque successores, propagata est: et hoc verbum præcipue conveni et cultui, cujus modo facta mentio. *Idem.* Mihi non magis placet *aderat*, quam *Freinsheimio*. Nec tamen melius puto *adoratio*: nam existimo Florum non tam de veneratione Regum, quam de habitu et insignibus regiis agere, de quibus etiam ipse *Freinsh.* paullo ante interpretabatur vocem 'cultu.' *Aderat* abesse poterat: et forsitan factum est e voce præced. 'Frui' in re amorum dicuntur, qui potiuntur eo, quod amant. *Terent.* Ph. I. 3. 13. *Donat.* ad *Terent.* Eun. IV. 7. 46. *Passerat.* ad *Propert.* II. 9. 24. et *Barth.* ad *Claud.* I. in *Entrop.* 366.

§. 4 *Ad primam*] Fallitur, si verum est, quod scribit *Plut.* in *Anton.* Cæsarem, quum jam in Graciam venisset Antonius, adhuc a plerisque ad bellum necessariis imparatum, et

magnitudine ac celeritate adparatus Antonii non mediocriter perturbatum fuisse. Pal. 2. perperam *venientibus bello*. Pers. III. 64. 'Venienti occurrere morbo.'

Leucadem insulam] Vett. *Leucadam*. *Leucada* pro, *Lencas*: ut 'Persida' pro, *Persis*; 'Elida' supra pro, *Elis*: 'Patentes Elidæ campos'; 'Chalcida' pro, *Chalcis*. Festus: 'Chalcidicum genus ædificii ab urbe Chalcida dictum:' sic 'Tritonidæ,' pro, *Tritonis Tritonidis*, ap. eund. sic *Leucada Leucadæ*, pro, *Lencas Leucadis*. *Salm.* *Leucadem*] Hic *d* in *t* mutabat vetus cod. Est 'Leucas' nomen declinatum ut 'Pallas,' insula Epiri. Est ejusd. insulæ urbs 'Leucas,' et 'Leucas' quoque ejusd. loci promuntorium: si nihil mendi sit ap. *Ptolemæum geographum*. 'Leucata' vero, et 'Lencates,' idem illud 'Leucadis' insulæ promuntorium, mons, et petra: cujus genitivus casus est, *Æn.* 3, 374. 'Mox et Lencatæ nimboſa cacumina montis:' ac accusativus, 8, 677. 'Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus.' At ablativus ap. *Liv.* 26, 26, 1. 'Superato Leucate promuntorio:' et in *Ausonii* *Cupidine* cruci affixo: 'Et de nimboſo saltum Leucate minatur.' Cujus obliqui ultimam vocalem quia corripit Poëta, videntur antiqui 'Leucates' declinasse, non solum ut 'Anchises,' verum etiam ut 'vates.' Hinc factum, ut hæsitaverim, *Leucaten* ne, an *Leucatem* hoc loco reponerem: quem casum accusandi librarius antiquus compendio ultimæ literæ sic contraxerat, *Leucatē*. *Vinetus.* Ap. *Juv.* 8, 241. ita scribitur: 'Quantum non Lencade, quantum Thessaliæ campis Octavius abstulit udo Cædibus assiduus gladio.' *Plin.* ita distinguit hæc loca: 'Egressos sinu Ambracio in Ionium, excepit Leucadium litus, promuntorium Leucates. Dein sinus, ac Lencadia ipsa peninsula;' 4, 1, 4. 'Leucadis' autem

mentio est in Indicis Arriani, 7, 7. *Freinsh.* Etiam Strabo et Ovid. insulam 'Leucadem' vocant, quæ Livio, Plinio, Melæ, et aliis est 'Leucadia,' cujus urbs 'Lencas,' promuntorium 'Lencates' et 'Leucata.' Vid. Salm. ad Solin. p. 503. et Cellar. II. Geog. 13. In Regg. priore loco erat *Leucatem*, ut in libris Vineti. Sed in Naz. Ryck. Toll. Dnisb. Voss. 2. 3. Fran. Pal. I. et ab emendatione 2. Edd. V. et B. *Leucadam*. Voss. I. *Laucadam*. - Posteriore Ryck. Edd. V. P. et J. *Leucatem*, Fran. *Laucaten*, Voss. 3. *Leucantem*. *Leucadam* rejicit Grævius supr. ad II. 16. 3. Sunt tamen et alia hujusmodi, ut 'Croton' et 'Crotona' ap. Justin. xx. 4. 'Salamis' et 'Salamina' Serv. ad Virg. III. *Æn.* 8. et VIII. 159. Nec infrequens est gemina declinatio in adpellativis, ut 'cassis' 'cassida,' 'crater' 'cratera,' et alia multa ap. Reines. III. Var. Lect. 11. De iis quæ hic scribit Salmasius, vid. Heins. ad II. 12. 5. *Cornua* de extremitatibus promuntiorum etiam Liv. xxxvii. 11. 'Promuntoria, quæ cornibus objectis ab alto portum faciunt.'

§. 5 *Amplius*] Ob seqq. 'sed numerum magnitudo pensabat,' haud immerito dubites trajectory temere esse adverbia 'amplius' et 'minus,' scribendumque: *Nobis quadringentæ non minus naves: ducentæ non amplius hostium.* *Freinsh.* Plutarchus scribit Antonium habuisse naves pugnæ idoneas non pauciores 500. Cæsarem 250. et Dio L. 430. classem Cæsaris et numero et magnitudine navium multo inferiorem fuisse Antoniana.

A senis in novenos] Imo a trinis in denos ut Plutarchus, Ant. cap. 83. auctor est: ant a quaternis ad denos, ut Dio, princ. lib. 51. videtur innuere: vel ut Strabo, lib. 7. p. 325. ab uno ad denos. Porro mirabilis certe earum navium moles exstitit; cum ordines illi sive gradus in altitudinem computentur, ut contra Baifium os-

tendit Scaliger, ad numerum Eusebianum 1230. Immanis autem illa 'navis, quam Ptolemæus Philopator fabricatus est, quadraginta ordinum, cclxxx. cubitorum longitudine; altitudine autem, usque ad summitatem puppis, duodequingenta: nantis extra remiges quadringentis instructam; remigum quatuor millibus: adhæc milites armatos capiebat in foris et tabulato paullo minus tria millia.' Plut. Demetrio, cap. 59. et Athenæus, 5, 8. Posset autem ista classis Antonianæ descriptio, non etiam absurde, indui Hispanæ illi, quæ in spem occupandæ Angliæ comparata fuit, seculi superioris anno 88. *Freinsh.* Salmas. ad Jus Attic. et Rom. cap. xxxviii. p. 689. scribit, quod ad usum maris et belli attinet, vix majores, quam novem ordinum naves constructas et notas fuisse veteribus.

Turribus] De quibus vid. Menrsium, in Lycophr. Cass. p. 341. f. Plin. 32, 1, 2. Sall. Incert. 5, 27. *Freinsh.* Et Scheff. II. de Mil. Nav. 5.

Tabulatis allevatæ] Ryck. *elevatæ*: dein: *adhæc ignibus jactis.* Græv.

Non sine gemitu maris, et labore ventorum] *Gemitum maris*, et *mare gemere* etiam alii dicunt. Virg. *Æn.* III. 555. 'Et gemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa Audimus longe, fractasque ad litora voces.' Justin. IV. 1. 'Nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias.' Petron. c. lxxxix. 'Qualis silenti nocte remorum sonus Longe refertur, quum premunt classes mare, Pulsumque marmor abiete imposita gemit.' Stat. III. Theb. 594. 'Tyrrheni gemitus salis.' Sed et *gemere* maxime ap. poëtas dicuntur, quæ vel ab onere imposito, vel a vehementi puls atque agitatione gravem sonum strepitumque edunt. Virg. XI. *Æn.* 138. 'Nec planstris cessant vectare gementibus ornos.' Georg. III. 133. 'Quum graviter tunsis gemit area frugibus.' Georg. IV. 173. 'Ge-

mit impositis incudibus Ætna.' Horat. i. C. 14. 5. 'Et malus celeri sancius Africo Antennæque gemant.' Plin. ix. Ep. 26. 'Quum stridunt funes, curvatur arbor, gubernacula gemunt.' Vid. Cerd. ad Virg. vi. Æn. 413. viii. 451. ix. 709. et xi. 138. Neque tamen ex his efficitur, Grævium in Præfatione perperam damnassee ea, quæ hic scribit Florus, tamquam non solum præter modum tumida et κακόζηλα, verum etiam insana et naturæ repugnantia. Begerus quidem putat, in his nullam esse κακόζηλιαν, et Florum, metaphora ab animatis desumpta, quæ sub ingenti pondere gemunt, et in difficilibus laborant, recte ventis laborem et mari gemitum adscribere. Nam sic et Plinium 'Gubernacula gemunt,' et alios similia, quorum pleraque supra posita sunt, dixisse. Sed neque in plerisque eorum, quæ adfert, 'gemere' dicitur translatione ab iis, qui sub onere laborantes gemunt, sumpta; et in omnibus, excepto uno e Virg. Æn. v. 806. 'Gemerentque repleti amnes,' quod huc non pertinet, 'gemere' ponitur ea, quæ dixi, significatione. In Flori verbis autem hæc sententia est: Nimiam molem navium Antonii mari gemitum expressisse, et ventis laborem addulisse; quod ipsum tam κακόζηλον, et putidum ac stolidum est, ut sano homini vix in mentem venire possit. Nec vet. ita accipiunt 'gemitum maris,' sed pro sonitu et fremitu undarum ac fluctuum, ut ex iis, quæ adlata sunt, patet: quam signam bene inlustrat Barth. ad Stat. l. d. scribens egregie a Statio dictum 'Gemitus salis:' 'nam maris sonitum magnum, longum, ac profundum nulli rei aptius, quam gemitui comparari posse.' Reprehendunt hunc locum Flori etiam Buellner. de Commut. Rat. Dic. i. 2. p. 28. et i. 11. 196. et Broekhus. ad Propert. iv. 6. 19. quorum illi hoc 'nimis adfectatum, et pntide lasciviens;' huic 'vix in de-

clamatore aliquo ferendum' videtur.

Ipsa moles exitio fuit] Vid. supr. 2, 2, 34. Sic, 4, 2, 49. Pompeio 'nulla res magis exitio fuit, quam ipsa exercitus magnitudo.' A talibus navibus, quæ propter molem inhabiles sunt, bellam comparisonem mutuatur Curtius, in Persarum oratione ad Alexandrum, 4, 11, 8. 'Videsne ut navigia, quæ modum excedant, regi nequeant?' Prudentius Appuleii Apologia: 'Omnibus ad vitæ munia utendis, quidquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius, quam usus, exuberat.' Freinsk.

§. 6 *Creverant*] Adsurgabant, adtollebantur. Vid. Ind. Curt. viii. 11. 'Petra modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium creseit.' Lucan. iii. 534. ap. Salm. l. d. 'Ordine contentæ gemino crevisse liburnæ.' Berol. Dnib. et o. e. *nec amplius. Nec pro non*, ut interdum etiam alii.

Plures adortæ] Optimus liber scribit, *adoratæ*: supr. correctum, *adornatæ*: de hac voce alibi diximus. Salm. Scriptor B. Afr. xxi. 'Quas singulas scaphæ adversariorum complures adortæ.' Paullo ante Berol. Dnib. et v. e. *fletusque faciendos*. Rectum est *capiendos*. Vid. Gron. ad Liv. xxii. 5.

Cum rostris] Scribo, *tum rostris*: et ita distinguo: *singulas plures adortæ, missilibus simul, tum rostris, ad hoc ignibus actis, ad arbitrium dissipare*. Salm. Fran. et v. e. ac nonnullæ e recentioribus *missilibus cum rostris*, quod etiam Amstelodamensibus placere potuit. Naves Antonii ictibus rostrorum a Cæsarianis laceratas fuisse falsum est, si Plutarchum et Dionem auctores sequimur. *Ad hæc edidit Grævius e Ryck. sic quoque Flor. Berol. et Regg.*

§. 7 *Naufragio belli facto*] Vid. i. 13. 19. ii. 2. 36. Berol. Dnib. et v. e. *male fracta*.

Toto mari ferebatur] Naz. liber cum utroque Pal. *ferebat præferunt*:

rectum puto: sic etiam distinguend. Quippe immensa classis, naufragio belli facto, toto mari ferebat Arabum, Sabæorumque et mille aliarum gentium Asiæ spolia: purpuram aurumque in ripam assidue mota ventis maria revomebant: nihil distinctius hac distinctione, cujus nobis auctor fuit vetus scriptura. *Salm.* Pal. 1. ferebat Arabumque; neque aliter 2. nisi quod destituatur illo que: fieret facile ferebat Arabumque et Sabæorum, et mille aliarum gentium spolia. Sed res eodem reddit: scripturaque prior remansit in Pal. 3. *Grut.* Quin ulterius opinor, eam ex Pal. 1. sententiam non quadrare, sed Florum velle spolia ista non classe, sed illa jam dissipata, incensa, mersa, mari fuisse lata, idque ea fluctibus jactata velut evomuisse. Nam de classe non posset dici, ferre eam spolia classicorum suorum; sed ea sunt spolia, quibus alios spoliavimus, ut h. l. mare fecerat. Arabes autem, et Sabæi, erant in classe Antoniana. *Virg. Æn.* 8, 706. 'Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.' *Freinsh.* *Ryck.* toto mari ferebat Arabumque et Sabæorum et mille aliarum gentium Asiæ spolia. *Purpuram, aurumque:* vidit et *Salmas.* Nam et *Naz.* et *Pal.* hanc lectionem ostendunt. Circumferebant toto mari in prælio fractæ naves Antonii res pretiosas, quas ex Arabia et Sabæis Ægypto vicinis secum Antonii milites portarant. Mallet tamen pro ferebant scribere spargebant, si libri suffragarentur. *Græv.* Pal. 2. qui *Grutero* est tertius, in exemplari *Salmasii* habebat ferebatur. Et sic *Toll.* *Duisb.* *Voss.* et o. e. v. ferebat *Regg.* et *Fran.* *Grævius*, quum in omnibus *Edd.* ante cum fuisset ferebatur, edidit ferebat, et post eum *Amstelodamenses:* sed hi distinctione maxima post ferebat posita sententiam plane corruperant. Suspicio varietatem scripturæ ortam esse e duabus prioribus literis sequentis vocis 'Arabum,' ac probro cum *Freinsh.*

et *Perizon.* ferebatur. *Classis toto mari ferebatur,* i. e. dispersa erat, quum aliæ naves integræ, aliarum, quæ laceratæ erant, partes huc illuc ferrentur. *Vid.* 11. 2. 31. et 36. *Vell.* 11. 79. 'Longe majorem partem classis adorta adversa vis Africi laceravit ac distulit.' 'Ripas' hic pro litoribus poni adnotant *Freinsh.* in *Ind.* et *Græv.* *supr.* ad 11. 2. 31. Sic *Horat.* 3. C. 27. 23. 'Æquoris nigri fremitum, et trementes Verbere ripas.' Contra 'litus' pro ripa. *Vid.* *Serv.* et *Cerd.* ad *Virg.* 111. *Æn.* 390. *Serv.* ad 111. 798. et *Fr. Florid.* *Sabin.* 1. *Subcis.* *Lect.* 10.

§. 8 *Dux fugæ regina*] *Virg.* 1. *Æn.* 364. 'Dux fœmina facti.' Sic auctor, sponsor, et alia. *Justin.* 11. 1. *Capras* 'cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores.' *Vid.* *Ind.* *Scalig.* ad *Fest.* v. *Auctor,* et *Perizon.* ad *Sanct.* 1. 7.

Cum aurea puppe] *Appianus*, in præf. inter opes Ægyptias fuisse dicit 'thalamegos auratis puppibus rostrisque, quas ad ostentationem in bello ipsi reges conscendebant, 1000.' Hoc vult *Virg.* *Æn.* 8, 677. his verbis: 'Auroque effulgere fluctus.' Et *Sidon.* *Carm.* 5, 466. istis: 'Fulvas onerata carinas.' *Freinsh.*

Veloque purpureo se in altum dedit] *Se delendum* putamus: nobis enim omnino παρέλκειν videtur: 'in altum dare,' quid sit, et quam recte dicatur, doctos non docebo: locus igitur hic ita debet legi: *Prima dux fugæ regina, cum aurea puppe, veloque purpureo, in altum dedit:* meliores etiam libri illud se non agnoscunt. *Salm.* *Se in altum dedit*] *Ryck.* *se in altum tulit:* non male. *Terent.* 'Huc te fer:' et similia alia. 'Dare in altum,' quod *Salmasius* vult, non legitur ap. scriptores antiquos, si recte memini: 'Dare vela in altum' sæpe. *Græv.* *Se* aberat a *Naz.* et *Voss.* 3. Nec *Jordanem* id agnoscere hic e *Grut.* scripserat *Freinsh.* ad notam *Salmasii.*

Est tamen in edito Jordane Vulcanii et ipsius Gruteri. Nec usquam alibi desideratur. Grævius et Amst. id e contextu, nescio ob quam causam, sustulerant. Cic. iv. Verr. 43. 'Dare se in fugam,' et xiv. Fam. 12. 'Dare se in viam.'

Instare vestigiis Cæsar] Cæsar victis hostibus misit partem classis ad Antonium persequendum, quæ re infecta rediit. Ipse in Græciam Asiamque profectus est, ac deinde Samum in hiberna se contulit. Sed revocatus seditione militum media hieme in Italiam trajecit, ac Brundisii 27. dies moratus rursus in Asiam navigavit. Suet. Aug. xvii. Dio LI. 445. seqq. Anna Florum hoc ex Horatii verbis l. C. 37. 16. 'Ab Italia volantem Remis adurgens' sunsisse, sed utrumque falli scribit. Sequitur patrem, adversus quem Horatium recte defendit Massonus in Vita Horatii, ad annum Poëtæ xxxv. et xxxvi. Addit Anna Florum etiam in eo falsum esse, quod Antonium in fuga mortuum, quum jam caperetur, Cleopatram vero a Cæsare captam antequam in Ægyptum perveniret, putaverit. Sed in hoc quoque ab Horatio l. d. deceptum fuisse. Valde acutum cernit, quæ in Floro et Horatio videat, quorum ap. eos nec vola nec vestigium est. Nec magis intelligo, cur dicat falsum esse, quod de Parætonio ac Pelnsio scribit Florus, 'prope manu tenebantur.' Nam utramque urbem nullo negotio captam fuisse constat e Dione LI. 448. et seq. et Plut. in Anton.

§. 9 *Nec aperta in Oceanum fuga*] Naz. liber, *præparata in Oceanum fuga*: et quædam edd. ita legebant, et nobis magis placet, quam *aperta*. Salm. *Præparata*] Sic Pal. 1. et Jordanes, item ed. Camertis, aliæque. Pall. reliqui, sicut et Vineti Mss. *parata*. Debet autem primo casu hæc intelligi, ferrique ad sequens illud 'profluere,' loquitur enim de machina-

tione Cleopatrarum, quam exponit Plutarchus, Anton. cap. 89. Vetus editio Gruteri habebat, *aperta*. Freinsh. In Pal. 1. erat *neque parata*, in 2. *nec aperta*. Cum Naz. consentiunt Ryek. et edd. vett. præter primam. Cum Pal. 1. Regg. Flor. Magl. Voss. et Fran. Cum 2. Duisb. Berol. et v. e.

Cornua] Barth. ad Claud. Cons. Mall. Theod. 128. putat munitiones has a Floro 'cornua' vocari vel a situ et specie, vel quia essent anguli ac spatia prominentia. Posterius recte. Nam *cornua* dicuntur omnia extrema et prominentia. Liv. xxxv. 18. 'In duobus velut cornibus Græciæ, Nabin a Peloponneso concitaturum omnia, a Macedonia Philippum.' Solin. c. viii. de Italia: 'Ubi longius processit, in cornua duo scinditur, quorum alterum Ionium spectat æquor, alterum Siculum.' Sic κέρας ap. Græcos. Salm. ad Solin. p. 116.

Tentavit oculos] Vid. Freinsh. in Ind. Mox distinctionem maximam posui ante 'frustra,' auctore Gronovio ad Liv. xlii. 64. ubi 'frustra,' 'nequidquam,' 'falso,' sæpe ita poni ostendit. Add. Brant. ad Cæs. viii. B. G. 3.

Infra pudicitiam principis fuit] Fortean melius, *principi fuit*: alter Pal. *Cæsari fuit*. Salm. Pal. 2. *intra pud. Cæsaris fuit*: 3. *int. pud. principi fuit*: an forte fuit? *intra pudicitiam fuit*, omissa voce intermedia. Gruter. Ut 'intra gloriam' supr. 1, 3, 5. Freinsh. Voss. 1. *inter*, 3. *infra*, alii o. s. et e. etiam recentiores, *intra* habent, nec in ullo edito inveni *infra* ante Elzevrios: quod tamen jam ante erat in Sarisber. iii. 10. cujus locum observaverat Tollius. Pro *Principis* etiam Reg. F, Magl. Berol. Duisb. Fran. Voss. 3. et v. e. *Cæsaris*. Est glossa, ut non immerito videbatur Tollio, quæ locum veræ scripturæ occupavit. 'Pudicitiam' Cæsaris Florus dicit pro castitate et continentia a re Venerea. Sed ap. vett. 'pudicus' et

‘impudicus,’ ‘pudicitia’ et ‘impudicitia’ significationem patiendi habent. Et cum hi mares ‘pudicos’ esse, vel ‘pudicitiam servare’ dicunt, significant eos non excipere corpore suo libidinem aliorum, sive non esse cinædos; quum ‘impudicos’ vocant, eos muliebria pati. ‘Libido’ autem et ‘libidinosus’ quum de maribus dicuntur, eorum sunt, qui agunt. Ita Cic. Liv. Sall. et alii. Vid. Lambin. ad Horat. 1. Epist. 16. 36. et Torrent. ad Suet. Aug. xxxiv. Sic Suet. quum Cæs. XLIX. dixisset: ‘Pudicitia ejus famam nihil præter Nicomedis contubernium læsit,’ mox cap. seq. de ‘libidine’ illius agit. Et similiter Aug. LXVIII. et LXIX. Itaque non sine ratione Scioppius Infam. Fam. p. 85. reprehendit Stradam, quod is scripserat ‘Granvellanum provinciam rexisse minore pudicitia cura, quam senem decebat:’ i. e. ut vett. loquuntur, in ea muliebria passum fuisse. Nec Borrichius pro Strad. xvii. recte percepit mentem Scioppii, quasi putaverit ‘impudicitiam’ tantum viro- rum esse, non foeminarum. Tamen *pudicitiam* eadem significatione, qua Florus Cæsari, Annibali tribuit Justin. xxxii. ‘Pudicitiam eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quivis negaret.’ Et Val. M. *impudicitium* viri pro libidine dicit vr. 7. 1. ‘Africani prioris uxor tantæ fuit comitatis et patientiæ, ut, quum sciret viro suo ancillulam ex suis gratam esse, dissimulaverit, ne domitorem orbis Africani impudicitia reum ageret.’ Quamquam ibi Lipsius ex *impatientiæ*, quod est in quibusdam Mss. faciebat *impatentiæ*.

§. 10 *Servarique se triumpho vidit*] Recte vidit: Cæsar enim omnibus modis id contendebat: eaque re sollicitè custodiri jusserat, ne sibi manus inferret: quin etiam cum illa custodes fefellisset, ‘Psylos admovit, qui venenum ac virus exsugerent.’ Suet. Aug. 17, 10. Psyllis enim hoc tri-

buunt auctores. Strabo, lib. 17. p. 560. Tzetzes Chil. 4. vs. 438. Antigonus, Mirabil. Narrat. 19. Arnob. lib. 1. p. 83. et quos notavit Bernece. ad Suet. locum. In eadem historia Varronem insigniter corruptum emendo: locus est ex lib. 1. Rerum Humanarum, citatus a Prisciano, lib. 10. ‘Ut habent farii, qui vocantur *ὀφιογεεῖς*, et in Africa Psylli, quorum ophigenistum arbitrantur suppositum esse aliquem in stirpe, si admoveant, ut pungat colubra, cum pupugerit, si de genere sit vivere: si non sit mori.’ Scribo: *Ut habent Parii, qui vocantur ὀφιογεεῖς, et in Africa Psylli: quorum ὀφιογεεῖς, cum arbitrantur suppositum esse aliquem in stirpe, sic admoveant, ut pungat, colubram: cum pupugerit, si de genere sit, vivere: si non sit, mori.* Parii ex insula *Paro*, quomodo ap. Plin. 28, 3. est in Turnebiano cod. pro quo alii male retinent *Cypro*. Sed hi etiam *Pharii* scribuntur ap. aliquos, ut *Phalantus*, et *Palantus*, *Zophyrus*, et *Zopyrus* (vid. Bongarsii et Bernecceri notam, ad Justin. 1, 10, 15.): unde alii male *farii*. Strabo non ab insula ‘Pharo,’ sed ab urbe Troadis ‘Phario,’ deducit istos *Pharios τοὺς ὀφιογεεῖς*, lib. xiii. p. 405, 1. Vid. etiam Zonaram, tom. 1. p. 161. p. ex quo firmatur emendatio Varronis. Freinsh.

In Mausoleum se recepit: ubi maximos] Reponenda scriptura Naz. Cod. *In Mausoleum se recipit: ibi maximos, ut solebat, induta cultus.* Salm. *Recipit: ibi*] Sic Pal. 1. ac 2. vulgati *recipit: ubi*. Sed illud *ubi* respuit item v. e. et Pal. 3. *Grut.* Nostra vetus ed. consentit Pall. prioribus. Freinsh. Salm. e Pal. 2. scripserat, *maximos indi ut solebat inducta cultus.*

Sepulcra regum sic vocant] Sc. hoc ignorabatur Flori ævo; aut ita solent historici verbis suis interpretationes addere? Freinsh. Jord. in *mausoleum se regum recepit*. Ut in Suet. Vesp. xxiii. ‘Mausoleum Cæsarium.’

§. 11 *Maximos, ut solebat, induta cultus*] Hæc etiam verba, *ut solebat*, suppositicia censeo, inserta ab aliquo, qui de solenni Cleopatrarum fastu inaudiverat. Sed ejicienda sunt, ut Auctor sibi constet, qui morem potius moriturorum, quam Cleopatrarum exprimere voluit. Antiquitus enim solatium quoddam mortis habebatur, in pretiosissimis vestibus mori, et ita quasi ad tumulum componi; quem morem Dominus etiam noster non damnassee videtur: unctus enim a muliere, discipulis indignantibus, inquit: 'Prævenit ungere corpus meum in sepulturam.' Ap. Ælian. 3, 24. 'Xenophonti curæ fuit, ut haberet arma pulcra et exposita. Aiebat enim, si vicisset hostes, elegantissimo quoque se ornatu dignum esse: et si vitam amitteret in prælio, cum quodam decore appariturum in armatura splendida. Nam hæc esse strenuo et forti viro ornamenta sepulcralia, quæ revera ipsum ornent.' Add. supr. 1, 13, 10. Sic etiam Cræso in pyram imposito congestæ sunt vestes pretiosæ, &c. Nic. Damasc. in Excerpt. Vales. p. 458. m. Sed profana exempla plura collegerunt Viri clarissimi, Kirehmannus, de Funeribus Rom. 1, 10. Valens Acidalius, ad Curt. 5, 9. et Bernecceus ad Justin. 14, 6, 9. e. *Freinsh.* Eadem *παρενθήκη* suspecta est III. 3, 19.

Differto odoribus solio] More externorum regum. Tac. 16, 6, 3. de Poppæa Neronis: 'Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos: sed regum externorum consuetudine differtum odoribus conditur.' Sic, Alexandro mortuo, Ægyptii Chaldaïque 'purgare corpus, repletumque est odoribus aureum solium,' (sic enim distinguend. vel ex Flori loco constat) 'et capiti adjecta fortunæ ejus insignia.' 'Solium' ponitur his locis pro loculo, ubi mortui conduntur: sicut et ap. Plin. 35, 12, 13. in antiquioribus quidem libris, et Curtium, 10, 1, 32. *Fr.*

Add. Torrent. ad Suet. Ner. l. Salm. ad Solin. p. 848.

Quasi somno soluta] Scripti omnes, *sic morte quasi soluta est*: et prorsus ita legend. existimo. *Salm.* Sic etiam plerique alii s. et e. A Voss. et v. e. absunt verba *sic morte*, et *est*. Sed et in Duisb. desiderantur illa *sic morte*. Græv. adlitterat *sic* et *est*, quæ non legebantur in Edd. recentioribus, quarum aliae omiserant *sic morte* et *est*, aliae tantum *est*. Amstelodamenses deinde rursus detraxerunt *est*. *Solvi* pro mori dicunt multi. Inf. e. 12. 42. Petron. cxi. 'Quid proderit hoc tibi, si soluta inedia fueris?' Adi Serv. et alios in Virg. iv. G. 226. et Donat. ad iv. Æn. 703. Passerat. ad Prop. II. 9. 39. et iv. 6. 35. Barth. ad Claud. 1. Epigr. 101. et ad Rutil. 1. 139. Similiter Græcis *λύειν* et *λύσις* de morte. Vid. German. ad Virg. iv. Æn. 695. et XII. 951. *Solvi somno* alibi dicuntur, qui expergiseuntur. Cic. Somn. Scip. ix. 'Ego somno solutus sum.' Sed recte hunc l. exponit Schult. ad Sen. 1. Controv. languit, defecitque, quum moreretur, quasi laberetur in somnum. Nam *solvi somno* etiam dicuntur, qui somno opprimuntur. Liv. v. 45. 'Nuda corpora et soluta somno trucidantur.' Virg. iv. Æn. 529. 'Neque umquam Solvitur in somnos.'

CAP. 12 Quæ hoc ult. cap. scribit Florus, habentur compendiose a Suet. Aug. 20. et 21. Liv. lib. 132. et seqq. Eutrop. 7, 2. et seqq. Oros. 6, 17. ac deinceps. Quas gentes Augustus devicit, enumerat Virgilius in fine Æn. 8. Item Ov. Met. 15, 129. Lege quæ scribit secundo Tristium. Horat. Carin. 4, 14, et 15. Appianus, in eo libro, qui Illyricus inscribitur, circa medium, enumerat gentes, quas Augustus subegit. Lege Sext. Rufum. *Camers.*

§. 1 *Districto circa mala sua imperio*] Vid. supr. 3, 5, 4. *Freinsh.*

§. 2 *Nova quippe pax, &c.*] 'Cruc.

dum adhuc servitium' appellat Tacitus, 1, 8, 11. Consimilis est huic Alexandri sententia, ap. Curt. 6, 3. 6. 'In novo, et (si verum fateri volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice subeuntibus barbaris, tempore opus est, dum mitioribus ingeniis imbnantur [al. imbuuntur; et mox, permulcet], et efferatos mollior consuetudo permulceat,' quæque ibi sequuntur alia. Tiberius 'populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere;' Tac. H. 1, 54, 4 'Illyriorum nationes, ingenio feroces, et servitutis insuetæ, impositum nuper jugum excutere tentabant;' Supplem. Curt. 1, 5, 18. Add. Tac. H. 4, 17, 8. et Piccart. Observ. Polit. Decad. VIII. cap. 11. Hinc explices illa Suetonii, Vespas. 7, 4. 'Auctoritas quædam et majestas, velut inopinato et adhuc novo principi deerat.' Item illud Tac. Agr. 13, 1. Britanni 'domiti ut pareant, nondum ut serviant.' Sic Noster, inf. n. 30. *Idem*.

Tumidæ] Metaphoram esse a jumentis, quæ primum domantur, quorum colla ex insolentia ab imposito jugo tument et inflantur, adnotabant Ryck. et Perizon. Paulo post Ryck. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. et mox n. 6. *Idem*, exceptis Voss. cum Regg. *Illyrici*. Vid. supr. II. 5. 1. Pro *Mysi* in vett. quibusdam esse *Mæsi* hic scripserat Salm. 'Mæsi' Oros. vi. 21. et ejus scriptor Freculph. 1. 7. 16. V. iuf. n. 13. *Dalmatæ* hic et n. 10. in Naz. erant *Delmatæ*. Ita sæpe in Nummis, Inscriptionibus, et Mss. Vid. Cellar. II. Geog. 8. Græv. ad Suet. Aug. xx. et Claud. XIII. et Gorium ad Inscript. Douianas vi. 33.

§. 3 *Ad Septentrionem conversa plaga ferocius ferme agebat; Norici, Illyrii, Pannonii*] N. Heins. *Ad Septentrionem conversa plaga ferocius fere agebant Norici, Illyrii, Pannonii*: pro: In plaga ad Septentrionem conversa ferocius

agebant illi populi. *Græv.*

§. 4 *Norici animos dabant Alpes*] Scriptum in optimo Cod. *Norici animos Alpes dabant et in nives bellum non posset ascendere*: scribendum conjicio: *ac si in nives bellum non posset ascendere*: particulæ *et, ac*, invicem crebro mutantur. *Salm.*

Quo bellum non posset adscendere] Noricos autem quod attinet, cogitandum illis fuit, 'nihil tam alte naturam constituisse, quo virtus non posset eniti;' sicut Alexander ait ap. Curt. 7, 11, 10. *Freinsh.*

Omnes illius cardinis populos] Expeditionis hujus meminerunt Vell. 2, 95. Strabo, fine lib. 4. Horat. C. 4, 4, et 14. *Idem*.

Brennos, Senones] Pal. 3. *Brennos, Sennos*: 2. *Berenos, Scennos*. 1. *Breunos, Scennos*. Grut. Eandem in prioris populi nomine diversitatem notavit Casaub. in Suet. Tib. 9, 6. *Freinsh.* *Brennos, Sennones*] 'Brennus' nobilis est; sed *Brenni* nulli sunt in orbe terrarum: legend. *Breuni*. Hi sunt in Vindelico, Horatio, Straboni, Plinio commemorati; *Senones* frustra quoque in Germania aut ap. Vindelicos quæras: legend. *Sennones*, quos tamen Tiberium subegisse narrat Vell. II. 106. Vid. de his Cluver. III. de Germ. Antiqua c. 24. H. Valesius tamen, Vir summus, ad Dionis Cocceiani Excerpta, malit legere *Cennos*, quia Gruterus in Mss. Pall. invenit *Seonnes*, et quia Jornandes, qui Florum compilarit, scripserit *Cennos*, id retinendum putat. Verum ego nulus dubito *Seonnes* corruptum esse ex *Sennones*, ut ostendi, transpositis litteris, et *m* mutato in *n*, ut sæpe factum. *Græv.* *Breunos* et hic, et in Horatio IV. C. 14. 11. legunt plerique. Vid. Cellar. II. Geog. Ant. 7. Interpp. Horatii I. d. et hic Rupertum. *Senones* in animadversione Grævii sunt a typographis. Hos *Cennos* ab Jordane vocari scribit quidem Valesius I. d. p. 110. Sed ita fortassis est in Mss.

vel aliis Edd. Jordanis. Nam Vulcanius et Gruterus ediderunt *Senones*. *Semnonnes* hic etiam legebant Gerh. ac Dionys. Vossii, et Puteanus ad Vell. Si hoc rectum est, Florus erravit, qui hos inter Noricos et Alpinas gentes ponat. Nam Semnonum sedes ad Albium fuisse dicit Velleius. Et Tacitus eos inter Suevos numerat II. A. 45. et G. XXXIX. ubi vid. Lips. et Cellar. II. Geog. 5. Rupertus legit *Vennones*. Hos inter Alpinas gentes fuisse ostendit idem Cellar. II. 7. Tollius ex Horat. l. d. conjiciebat *Genaunos*. Sed ibi quoque valde variat scriptura; nec facile quidquam certi de his statui posse arbitror, nominibus harum gentium, quæ tunc quoque satis obscuræ fuerunt, dudum una cum ipsis abolitis. Mox *Claudium* abest a Regg. Voss. 1. 2. Fran. Voss. 1. *perpacavit sed Cæsar Augustus*. Qui codd. Regg. cum Edit. Grævii contulerat, scripserat adde *Cæsar Augustus*, ex conjectura, puto.

§. 5 Quæ fuerit *callidarum gentium feritas*] Vocem illam *callidurum* non immerito suspectam habemus: nihil enim minus convenit barbaris et feris gentibus, quam calliditas; et, si maxime conveniret, quorsum ejus calliditatis mentio, h. quidem l. cum nihil sequatur aut callide aut dolose ab illis factum, sed meræ feritatis et barbariæ facinus? Suspicionem nostram auxit optimus liber, in quo repertum *albidarum gentium*: hoc quid sit, equidem nescio: forte scribendum sit, *Alpicarum gentium*. *Alpicus* autem, et *Cisalpicus*, et *Transalpicus*, in notis Tironis et Senecæ legitur: *c* et *t* sæpe invicem mutant: rursus *t* et *d*: qui melius aliquid habebit, in medium illud proferat, ut optime tam de se, quam de nobis, mereatur. *Subn.* Salmasius multis disputat has gentes barbaras fuisse et incultas, non callidas. Naz. et Ryck. *albidarum gentium*. Hinc N. Heins. *validarum gentium*. Sic inf. h. capite: 'Duæ validissimæ

gentes Cantabri et Astures.' et sæpius alias: hoc et Lipsio placebat. Salmasius *Alpicarum gentium* rescribend. censet. Quæ vox non solum in notis Tironis reperitur, sed et in elegantissima Inscriptione antiqua in Allobrogibus inventa, quam mecum communicavit amicus:

SYLVANE. SACRA. SEMILCUSE. FRAXINO.

ET. HUIUS. ALTI. SUMME. CUSTOS. HORTULI.

TIBI. HASCE. GRATES. DEDICAMUS. MUSICAS.

QUOD. NOS. PER. ARVA. PERQUE. MONTES. ALPICOS.

TUIQUE. LUCI. SUAVEOLENTIS. HOSPITES.

DUM. JUS. GUBERNO. REMQUE. FUNGOR. CAESARUM.

TUO. FAVORE. PROPERANTI. SOSPI-TAS.

TU. ME. MEOSQUE. REDUCES. ROMAM. SISTITO.

DAQUE. ITALA. RURA. TE. COLAMUS. PRAESIDE.

EGO. JAM. DICABO. MILLE. MAGNAS. ARBORES.

T. POMPONII. VICTORIS. PROC. AUGUSTO. T.

In vs. 7. nescio descriptoris an mar-morarii culpa scriptum sit, *tuo favore properanti*, pro *tuo favore prosperanti*. Græv. '*Alpicus*' etiam in C. Nep. Hannib. III. esse hic scripserat Salmasius. Jordanes habet *Alpinarum*. Tollius vel *Alpicarum* vel *rabidarum* legend. putabat. Freinsheimius ad verba Salmasii, '*quam calliditas*,' adnotaverat. Vid. tamen Vell. II. 118. 1. et Nostr. supr. III. 4. 3. et III. 9. 7.

Mulieris] Immane hoc factum, non Alpinis feminis, sed Cheruscis, Suevis, Sicambris, tribuit Orosius, 6, 21. *Freinsh.*

Adflictos humo] N. *adflictos humano*: ad oram libri eadem manu emendatum, *adflictos inhumanæ*: posset et legi, *adflictos sua manu*: sed nihil necesse

est: nam *humo* rectum est. *Salm.* N. Heinsius: *Adflictos humi* dicerent melioris ævi scriptores. Naz. *adflictos humano*. Puto *adflictos humi* (*immane!*) *in ora militum adversa miserunt*: et sane pro genio Flori. Græv. Jordand. *afflictos humi*. Oros. et Freculph. *collisos humi*. *Adfligere humo* damnat etiam Torrent. ad Horat. 11. S. 2. 79. Tuentur contra ibid. Lambinus e Val. M. ix. 2. 4. et Bentleius ex Auctore Octaviæ 685. et ex h. l. Flori: iidemque in Horatio ediderunt, 'Atque adfligit humo divinæ particulam auræ.' *Humo* hic quoque legit Gronov. iv. Obs. 8. et probasse videtur Broekhus. ad Propert. 111. 11. 53. ubi et inlustrat phrasin 'in ora.'

§. 6 *Ad quædam quasi claustra*] Incepta lectio, et falsa: scribo: *inasque valles earum, ac quædam quasi claustra custodiunt, abruptis torrentibus impliciti*: imæ valles Alpium sunt quasi pro claustris illis barbaris gentibus, propter loci naturam. Nos bene emendasse testes erunt optimæ membranæ, quæ habent, et *quædam quasi claustra*. *Salm.* *Ad quædam quasi claustra*] Sic et Pal. 2. nam 3. *ad quædam claustra*, sine illo quasi: at 1. *et quædam*, cui ultimo sensus item sensus, nisi fuit potius ut *quædam*, aut *et quidem*. Grut. Ryck. et Pal. 1. *et quædam quasi claustra custodiunt*. Pal. 3. *ad quædam claustra custodiunt*. Scribend. videtur: *inasque valles earum, quædam quasi claustra, custodiunt*. Græv. Freinsh. ad adnotationem Gruteri addiderat etiam in sua ed. vet. esse *et quædam*. *Ad quædam quasi* Reg. F, Duisb. Fran. Voss. et v. e. *ac quædam quasi* Toll. *et quædam quasi* ceteræ edd. etiam Camertis et Stadii. Reg. Q, *valles earum quædam quasi*, ut conjecerat Grævius. Vinetus edidit *ad quædam*; fortassis quod ita invenerat in libris suis. Et ita post eum Grut. et Freinsh. in quo nullus sensus est. Itaque Anna, Grævius et Amst. re-

ceperunt conjecturam Salmasii. Non video cur recedendum sit a scriptis et edd. quæ habent *et*: quod credibile est eos, qui olim hunc scriptorem ediderunt, in Mss. suis invenisse. Nam facilius iis fuisset ex *ad* facere *ac*, quam *et*.

Fierique pontes imperavit] *Fierique pontem et aquis imperavit*, Pal. uterque, quibus consentit prisca editio, quam in consilium adhibuit nunquam satis laudatus Vir Janus Gruterus: de qua scriptura nihil aliud dicere possumus, quam quod vix mereatur adlini chartis, cum manifestum vitium ostendat; illi vero sese simul et veritatem torquebunt, qui aliquid ex ea boni eruere periculum facient. *Salm.* *Fierique pontes imperavit*] Ita Mss. Vineti et Pal. 1. at enim vett. edd. attexunt *fierique pontes et aquis imperavit*: quod et in Pal. 2. nam 3. *pontem et aquis imperavit*. Grut. Ceterum dissensum hac de re auctorum, et quomodo conciliari possint, disce a Casaub. et Bernecc. in Suet. Aug. 20, 2. *Freinsh.* Mss. *fierique pontem et aquis imperavit*: an, *fierique pontem e cratibus imperavit*? De tali ponte videndus inter alios Lucanus lib. v. vs. 111. E cratibus enim naves quandoque texebantur. Hæc Viri illustris N. Heinsii de h. l. est sententia. Græv. Regg. Voss. et Fran. quoque *pontes imperavit*, ut Naz. et libri Vineti. Ryck. *potentem imperavit*, pro *pontem*. Toll. Duisb. et v. e. *pontes et aquis imperavit*. Is. Vossius conjecerat *pontes e tabulis*. Jordanes, *pontem, unde aquam transiret, fieri imperavit*. Sed is hoc, ut sæpe, de suo potuit addidisse interpretandi causa, quum ex eo, quod Florus mox aquarum mentionem facit, existimasset de ponte in fluvio facto agi. Si verba *et aquis* tollenda sunt, difficile est divinare, unde ea huc venerint. Sed suspicio adferri potest, scribam, quum ea posuisset post 'pontes,' omissis iis, quæ in medio sunt, mox animad-

verso errore maluisse illa non suo loco scripta relinquere, quam litura Codicem suum deformare, ac deinde errorem illum per alia exemplaria propagatum fuisse: cujusmodi nonnulla peccata scribarum etiam in Pandecte Florentino deprehendisse puto Brenkmannum nostrum. Eodemque pertinet quod paulo post n. 14. in Cod. Ryck. est: *Unus ducum ante aciem imolato equo concepere votum postulato silentio*. Nam et is verba *imolato equo concepere votum*, quæ sunt in seqq. ibi reliquerat. Sed hujus facilius lapsus fuit propter verba ‘ante aciem.’ Quomodo autem Florus conciliari possit cum aliis, qui hoc non de pontibus in fluvio factis, sed de obsidionalibus, per quos e turribus in muros Urbis obsessæ transibatur, tradiderunt, non docent Casaub. et Bernec. ad Suet. sed Florum hæc aliter atque illos narrare dicunt. Mihi verosimile videtur, Florum, quod ap. alios de pontibus legerat, peperam accepisse de pontibus, quos Cæsar fluvio imponi jusserit. Mox in verbis *Hic se et aquis et hoste turbulentibus* non adsequor vim pronominis *se*; et vellem abesset, si paterentur libri. Petron. xvi. ‘Cujus vos ante sacram cryptam turbastis.’ Nam etsi quis *se* pro relativo, eum, nempe Cæsarem, positum putet, tamen non valde bona erit sententia. Jordanes: *Dumque aquis et hostibus ad adscensum milites turbarentur*. Si pro *se* scriptum esset *suos*, nihil in his obscuritatis foret.

§. 7 *Quum Illyricus multitudo pontem succidisset*] Nemo hunc Auctorem terere potuit, quin multa etiam calcaverit vestigia correctorum temeritatis, ut li. l. quam temere sunt versati: nihil aliud tamen effecerunt, quam ut historiam corrumpere. Tres jam pontes ruperant Illyrici; quartum, quem fieri imperaverat Augustus, non succiderunt, sed ipse sponte sua corruit, et cum eo Au-

gustus, et qui cum sequebantur: de illo quarto ponte nunc sermo est: vanissima igitur lectio, *Illyricus*; qui quomodo potuit pontem multitudo succidere? Corruit sane ille pons multitudo eorum hominum, qui cum Augusto erant, cum par esse non potuisset tantæ multitudini sustinendæ: libri veteres, *lubricus* legunt, non *Illyricus*. Igitur legend. *quum lubricus pons multitudo succidisset: succidere*, non a ‘cædo,’ sed a ‘cado:’ nihil certius. *Salm.* *Quum Illyricus multitudo pontem succidisset*] Lectionem hanc quidem firmat Pal. 2. sed enim diserte 3. *cum lubricus multitudo pons succidisset*, quæ scriptura melior videtur, sed videtur tantum; forsitan non est. Nam primum nescio, an *lubricus pons* dici queat, qui est infirmior et ruinæ proximus; deinde illud *pons* non extat in Nazariano nostro, sed aliud quid: habet enim, *cum lubricus multitudo puti succedisset*, statimque emendatum, *multitudo sputi succidisset*. Jordanes ostendit: *cum abruptus multitudo pons succidisset*, quod *abruptus* facile mutetur in *subruptus*, sententia perspicua, et forsitan Auctoris genuina. *Grut.* Hæc nullius esse sententiæ et adversari historiæ dudum notavit Salmasius, qui ex cod. Naz. legit *cum lubricus pons multitudo succidisset*. Sed cur *lubricus*? Verior est scriptura Jornandis probata quoque Grut. et Lipsio: *cum abruptus multitudo pons succidisset*. Mox Ryck. etiam *speciosiore sanguine*, ubi non male Salmas. *speciosior e sanguine*. Dein idem Ryck. tuetur *tribus fluviiis*. Verius tamen alii *duobus fluviiis*: ut pluribus ostendit Salm. *Græv.* Florent. quoque *lubricus multitudo pons*. Voss. 3. *primus fuit in agmine et sequuto quum lubricus multitudo ponte*. In ceteris s. et c. o. est vulgatum. Sed Ryck. *Illyricus*. Neque *Illyricus*, neque *pontem ferri* possunt: nam de ponte, qui gravatus multitudo hominum corruit, agi certum est. Salma-

sus emendationem suam rursus proponit ad Solin. p. 18. Sed merito quæri potest cum Græv. 'Cur lubricus?' Nam ut jam fingamus lubricum factum fuisse multitudine calcantium, ut per pluvias ac nives solet; tamen lubricum illud non potuit esse causa ruinæ ipsius pontis. *Subrutus* post Grut. probat etiam Perizonius. Sed vix puto *suorutum pontem* dici qui multitudine superstantium gravatus concidit. Melius videtur cum Lips. et Græv. *subruptus* e Jordane: etsi non aliam habeo hujus verbi auctoritatem, quam quæ adfertur ex Arnob. II. p. 82. cui tamen ibi quoque nonnulli controversiam movent. 'Succidere' a 'cado' frequentissimum est. Vid. Barth. ad Stat. VII. Th. 397.

Speciosior et sanguine] Membranæ et vetustæ et recentes: *speciosiore sanguine*: scripserim ego: *speciosior e sanguine*, et ipso periculo augustior. Salm. Pal. 1. *speciosior e sanguine*: neque aliter fere duo reliqui, nempe *speciosiore sanguine*. Grut.

§. 8 *Duobus saltibus, ac tribus fluviiis*] *Tres fluvios οἱ καλοὶ διορθῶται* pro duobus, quæ eorum est benignitas et liberalitas, reponere non dubitarunt: in omnibus scriptis ita habetur, *duobus saltibus, ac fluviiis Dravo Savoque, vallantur*: his duobus fluviiis contenti non fuerunt: tertium addiderunt, sed quem? qui solus illis duobus major est, Istrum scilicet: sequitur incontinenti, 'in hos domandos Vibium misit: cæsi sunt in utrisque fluminibus: si tres fluvios scripserat prius Annæus, an Latine nunc loquatur, cum scribit, 'in utrisque fluminibus,' equidem nescio; ipsi illi homines viderint, per quos ita loquitur Florus: nos nihil veremur priscam lectionem asserere, et ineptorum commenta nihili facere. Salm. *Duobus saltibus, ac tribus fluviiis, Dravo, Savo, Histroque vallabantur*] Illud *Histro* non agnoscitur a Pal. 1. aut 2. habet tamen uterque, *ac tribus fluviiis Dravo Savoque*:

est in 3. *ac tribus fluviiis Dranoyo Sonochistio valantur*: et vero *vallantur* extat item in Pal. 1. ac forte rescribend. *Pannonii duobus saltibus ac fluviiis, Dravo, Savoque vallantur*: habet Jornandes *Pannonii vero duobus acribus fluviiis Dravo Savoque vallantur*. Grut. Certe de duobus tantum fluminibus locutum esse Florum ea quoque ratione Salmasius evincit, quod mox sequitur 'in utrisque fluminibus,' quæ vox pluribus quam duobus applicari non potest. *Freinsh.* *Histro* non invenitur in optimis codd. Nazarian. duobus Pall. et antiquissima ed. nec in Jornande: nec *τὸ tribus* est ap. Jornandem. Præterea omnibus ignoti sunt illi duo saltus, quibus vallata dicitur esse Pannonia. Unde celeberr. Perizonius in perdocta Diatriba de h. l. censet Florum scripsisse: *Pannonii duobus satis acribus fluviiis Dravo Savoque vallantur*. Hanc veram Flori manum ait se deprehendisse ap. Isidorum, qui Florum et Sallustium diligenter legerit, et ad verbum exscripserit nonnunquam. In hac sane Pannoniæ descriptione manifeste secutus sit Florum, cum lib. XIV. 4. ait: 'Pannonia regio fortis et solida, duobus satis acribus fluviiis Dravo Savoque vallata.' Jornandem quoque addit, qui pene integrum Florum descripserit, hic loci in Mss. teste Grutero, præ se ferre: *duobus acribus fluviiis Dravo Savoque*. Esse autem acres fluvios, vehementes, rapidos. Horat. lib. I. S. 'Aufidus acer.' Curt. V. I. 'Qui retentus acrius, quam si libero cursu mearet, illiditur:' alia Vir doctiss. ibi concessit hujus notionis exempla. Græv. *Tribus* non abest a Naz. et Pall. ut scribit Salmasius, neque ab ullo alio s. vel e. Is. Vossius pro *ac tribus* scripserat *acribus*, et Grut. credo, et conjecturam adposuerat *duobus saltibus sacris, fluviiis Dravo Savoque*. Sed Perizonius emendationem suam tot argumentis vallavit, ut difficile sit eam convellere.

In hos domandos Vibium misit] Vinnium, Munium, Vimium, tot modis corruptum reperitur illius ducis nomen: infr. etiam Ubio legitur, et Jubio, et Vibio, ad quæ perpendenda nobis otii nunc non est satis. Salm. Pal. 1. Vinnium: 2. Vimium: 3. Munium. Sed paulo post expressit 1. Vbio, 2. Jubio: nec aliter 3. ut æstimare possemus lectionem primam sinceram: nam etsi Jornandes servet Duennium, idem tamen mox diserte expressit Vibio. Grnt. Videatur autem esse, qui Dioni, sub fin. lib. 49. 'Fufius Geminus:' sed veriorum omnino puto Pighii conjecturam, qui Tiberium rescribendum ait: idque nomen corrupisse librariorum, VIB. pro TIB. scribendo. Vid. ipsum, in Annalibus, ab U. C. anno 752. Freinsh. Lipsius mallet Fusium misit, de quo Dio lib. XLIX. Ryck. Virinium misit. Corrupte. Nihil certius emendatione Pighii, rescribentis Tiberium. Græv. Magl. Voss. 3. Vibium, et n. 11. solus Voss. 2. Vinnio, alii o. s. et e. Vibio. Tiberium legi etiam Perizonio placebat. Vossius tamen ex eo, quod Vell. II. 116. scribit Vibium Postumum ab Augusto Dalmatiæ præpositum, putat hic non recte emendari Tiberium. Sed aliud est bellum Dalmaticum, de quo Velleius, et Florus mox n. 12. aliud Pannonicum. Nec causa erat, cur Florus silere vellet gloriam Tiberii e bello Panuonico ceteris Scriptoribus tantopere prædicatam. Ita recte ad h. l. Rupertus. 'In fluminibus' cæsores dicit, ut II. 16. 3. III. 4. 5.

§. 9 Non ex more belli cremata] Moris hujus exempla notavimus supr. 2, 4, 5. Appianus, in Punico, de Africano minore: 'Scuta, machinas, et naves inutiles, Marti Minervæque sacratas, accinctus cremavit, more patrio.' Fr.

Sed capta sunt et in profluentem data] Inepte capta dicuntur, cum præcesserit 'non cremata' fuisse. Qui cremari poterant non capta? Lege sed

jacta, et in profluentem data. Græv. Sed jacta et in profluentes data eadem videntur esse. Perizonius pro capta conjiciebat fracta. Flor. capta sunt in profluentes data. Salmasius et circulo circumscripserat, ut alibi, quæ ei tollenda videbantur.

§. 11 Marcius] C. Marcius Figulus, qui consul fuit A. U. C. 597. collega L. Cornelio Lentulo Lupo. Hic igitur primo pulsus a Dalmatis, postea nec opinantes aggressus vicit, urbemque Delminium, injecto ex catapultis igne, magna ex parte concremavit. Hæc fere Pighius, in Annal. ex Liv. Epit. 47. Appiano in Illyricis; Zonara; et Obsequente, cap. 75. qui tamen mendosus est, ut puto. Legitur: 'Dalmatæ Scordis superati:' forte scribend. Dalmatæ et Scordisci: hi enim populi vicini. Vel etiam Dalmatæ a Scordiscis; horum enim opera vicisse Romanos et Dio scripsit. Fr. Idem in Ind. exponit 'Detruncare.'

Asinius Pollio] Consul cum Cn. Domitio fuit Anno U. C. 713. et de Parthis triumphasse legitur Anno 714. Parthini sunt Illyrii populi supra Apolloniam et Dyrrachium, in Epiro. Asinium de Dalmatis triumphasse Horatius testatur, cum ita cecinit C. I. lib. 2. 'Et consulenti Pollio curiæ, Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho.' Porphyrio ibid. eum Salona Dalmatiæ urbe maritima capta triumphasse: et Servius, in expositione Pollionis Vergiliani scribit, Asinium Pollionem ductorem Germanici exercitus, cum, post captas Salonas Dalmatiæ urbem, primo meruisset lauream, postea consulatum adeptus esset, eod. anno suscepisse filium, quem a capta civitate 'Saloninum' vocavit. Stad.

Hic secundus orator] Nescio quid sibi velint ista verba: nisi fortasse secundum a Cicerone Oratorem faciunt; aut, ut equidem legend. crediderim, facundum oratorem: certe

bonus orator fuit, ut Seneca, de Tranqu. Animi, 16, 11. Plin. 7, 30, 6. Dialog. etiam de Orat. cap. 17. et alibi, testatur: sed quomocunque scribas, dixerim, glossam esse studiosi cujusdam, qui sua caussa, ut nosset hominem, hoc in margine notaverit. Ap. Enseb. 'Pollio orator et consularis, qui de Dalmatiis triumpharat.' *Freinsh.* Hæc etiam Vineto, Is. Vossio, Annæ, et Tollo suspensa erant. Non magis, quam hi, intelligo, quæ sit in illis sententia, aut elegantia. Et debuissent saltem poni post 'Pollio.'

§. 12 *Quod aliqui gens omnium cupidissima*] Sic quidem fateor, omnes libri. Mihi tamen suspectus est hic locus, partim quia nusquam legitur, Dalmatas auri cupidos fuisse, aut magis cupidos quam alios populos; dein, quia 'cupidus' sine suo casu nunquam positum me legere memini, nisi ap. Poëtæ, quibus 'cupidus vir,' 'sponsus,' 'puella' dicitur; et tandem quod totius loci sententia sit perabsurda, quod et eximius ille Freinshe-mius vidit et annotavit. Omnes vero hi scrupuli e medio tollentur, si levi immutatione scripseris, pro *cupidissima*, *stupidissima*. Hoc, inquit, aurum gens in omnibus aliis negotiis stupidissima, tanta diligentia ac studio quærit, tota in metallis suis quasi defossa, ut videatur id sibi quærere, et suis usibus eruere, ac repurgare, cum tamen omnis hic labor in gratiam et usum Romanorum perferatur. *Græc.* Fortassis alibi non legitur Dalmatas cupidiores auri fuisse, quam alias gentes. Sed puto Florum hyperbole uti, et in his tolerabilem hunc sensum esse: Dalmatas aliqui alieni adpetentes, et, ut paullo ante dixerat, in latrocinia promptissimos, tamen tanta diligentia effodere aurum, quasi id sibi, non Romanis, eruerent. *Cupidus* hac significatione sine casu suo non poni, non usque adeo certum est.

Nam Ach. Statius in hoc Catulli lxxv. 389. 'Justitiamque omnes cupida de mente fugarunt,' cupidam mentem interpretatur avaram. Et Salm. ad Treb. Poll. Tyrannos c. xxx. 'cupidus' absolute positum Latinis fere idem esse, quod avarus et sordide parvus; et sic quoque 'cupiditatem' absolute dici scribit, auctoribus Suet. Vesp. xvi. et xix. et Lamprid. Alex. Sev. lxx. Add. supr. iii. 11. 2.

Studiosa diligentia acquirit] *Acquirat*, Naz. libro: aliis, *acquirat*. Salm. *Acquirat* Voss. 2. et 3. Hoc primum in Vineti Ed. invenio, idque deinde Plant. et alii omnes receperunt. *Acquirat* etiam Reg. F, ceteri o. s. et e. *acquirat*. Sed id huic l. parum convenit. 'Acquirere' pro, inquirere dicunt optimi quique Scriptores. Vid. Interpp. ad Cic. i. Off. 3. et ad Læl. xxi. et xxiii. Gifan. in Ind. Lucret. Gebhard. iii. Crepund. 3. et Delr. ad Sen. Hippol. 1279.

Ut illud in usus suos servare videatur] Non video sensum istorum, nec vestigium adeo sermonis Floriani. *Freinsh.* Rupertus pro *servare* conjiciebat *erueret*. Et hoc Perizonius in ora libri sui scripserat, addito loco e Paneg. Latini Pacati c. xxviii.

§. 13 *Mysi*] Libri o. s. et e. hic *Mysi*, *Misi*, et *Missii*. Quia tamen supr. n. 3. in quibusd. libris est *Mæsi*, et *Mæsii*, hic quoque *Mæsi* scriptum fuisse credo. Nam loquitur de *Mæsiis* Europæ, non *Mysis* Asiæ gente. Tamen hæc nomina sæpe confundi, et Europæ regionem etiam 'Mysiam' dici non solum in libris vett. verum etiam in Inscriptionibus, ostendit Cellar. ii. Geog. Ant. 8. Add. Perizon. Anim. Hist. c. x. p. 438. Sed verum nomen Europæ est *Mæsia*. 'Barbari barbarorum,' ut supr. ii. 6. 35. 'Urbs urbinum.'

§. 14 *Ita, inquiunt, si nos viceritis*] *Ita, inquiunt, fiet, si nos viceritis*, jubentibus libris, scribendum. *Salm.*

Simile quid est ap. Liv. 35, 14, 6. in colloquio Scipionis et Annib. 'Quidnam tu diceres, inquit ille, si me vixisses?' &c. *Freinsh.* Et illi, ita, inquit] Atqui unus tantum erat, qui ante aciem Romanos alloquebatur. Crediderim itaque Lipsio, qui olim in Prælectionibus suis Leidæ habitis monuit legend. esse: *Et ille, Ita, inquit, si nos viceritis.* Ni malueris totum exercitum oblocutum esse Romanorum responso superbo. *Græv.* Ille et inquit in Frec. esse hic adnotarat Gerh. Vossius. Et sic ante Frec. Jordanes. In Reg. Q non sunt verba *Et illi.* Nihil tentandum puto. Non inusitata est hæc enallage numeri, uno nomine multorum loquente: vid. Gron. iv. Obs. 20. *Fiet* est in Naz. Pal. 1. Ryck. et Flor. sed abest a Pal. 2. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voss. et v. e. Elliptica forma loquendi non minus in respondendo videtur posse locum habere, quam quum interrogantes dicunt 'Ita?' et 'Itane?'

Accipit omen] Formula solennis in bono omine, 'Accipio omen.' Vid. Briss. i. Form. 91. et *Freinsh.* Ind. Ejus rei hanc rationem reddit Turneb. v. Advers. 7. quod, ut auguria ultro oblata in potestate eorum erant, quibus offeriebantur, eaque agnoscere, vel non agnoscere licebat; ita etiam omina; quæ si non agnita essent, nullam vim habere putabantur. Idem de ostentis scribit Plin. xxviii. H. N. 2. horum vires in potestate eorum esse, quibus ostenderentur, et prout quæque accepta essent, ita valere. Itaque horum significationem sæpe verso ad melius omine eludebant; quod de Jul. Cæs. scribit Suet. Cæs. lxx. Add. Casaub. ad Theophr. Character. xvii.

M. Crassus] M. Licinius Crassus cos. fuit cum Cæsare tert. A. U. C. 729. ipsum de Threxis et Getis triumphasse Capitolini triumphii testantur, qui in Macedoniam missus Mysos bis devicit: itidem Bastarnas Seythas,

Delph. et Var. Clas.

qui Mysiam invaserant, ac regem eorum Deldonem interfecit, cetera Dio, lib. 51. p. 527. Mysii superiores cis et ultra Danubium habitabant: inferiores, Macedoniæ a meridie, Danubio a Septentrione, et Dacis, finitimi erant. *Stad.*

§. 15 *Statim ante aciem*] Non ergo Romanus tantum hic mos, sed aliis quoque gentibus communis. Sic Lacedæmonii reges Musis immolabant ante prælium: auctor Plutarchus, Lycurgo, cap. 59. *Freinsh.*

Equo] Victimæ equinas pluribus gentibus in usu fuisse, dudum notarunt Lips. aliique, ad Tac. 6, 37, 2. 'Equum immolatum esse Cyro,' scribit Arrian. 6, 5, 16. 'Cyrus' autem cum Persice 'Solem' notet, Solique equum immolari suetum Justin. 1, 10, 5. scribat, dispiciendum, num aliquis error inter Cyrum 'Solem' et 'Regem' sit. Vid. etiam Festum, in *October equus.* Idem. Add. Bernecc. ad Justin. i. 10. De Lusitanis idem est in Epit. Liv. XLIX. *Concipere votum* est, verbis certa formula comprehensis pronunciare. Liv. xli. 21. 'Q. Marcio Philippo verba præenunte populus in foro votum concepit.' Nam *concipere* est comprehendere. Unde 'Conceptis verbis jurare.' Vid. Bud. ad l. 34. D. de Jurejur. Turneb. iii. Advers. 10. et Briss. i. de Form. 102. et viii. 712.

§. 16 *Non minimum terroris*] Non male Ryck. *Nec minimum terroris.* Melius cohaerebit sic præcedentibus. Mox idem codex *Conidius*, æque ut Lipsian. et Pall. *Græv.*

Domitius centurio] *Chonidius*, aut *Conidius*, habent nostri libri: nam vulgatum *Domitius* corruptum ex *Domidius*, vel *Donidius*, illo etiam corrupto pro *Chonidius*: de illo vero Chonidio quærant otiosi eruditi. *Salm.* J. F. Gronovius ad Gell. i. 19. e vestigiis Nazar. putat legend. *Cn. Oridius.*

Apud pares] In Ed. Grævii *paris.*

Ita Flor. et Berol. Ceteri scripti et o. e. ante Græv. *pares*. Paris in quibusd. Mss. est pro *pares*, vel *pareis*, ut *omnis*, *omnes*, et *omneis*. 'Apud pares homines' est, ap. homines ejusd. stoliditatis.

Foculum gerens super cassidem] Sic Homerus Diomedis galeam vocat *πῦρ ἀφιεῖσαν*. Quod imitatus videtur Virg. *Æn.* vii. ubi de Turni galea. 'Chonodomarii vertici flammens foculus appatatur;' Marcellin. 16, 27. Gruterus putat, hoc non adeo inusitatum fuisse priscis seculis, ut a Floro barbaræ stoliditati adscribendum fuerit. Vid. ipsum, ad Liv. 26, 51, 3. Utcumque se res habeat, firmatur certe dictum istud Parmenionis, ap. Curt. 4, 13, 5. 'Vanis et inanibus militem magis, quam justis formidinis causis, moveri:' qua de canssa Hunni etiam faciem et comam ad formidinem formabant, ut Marcellinus, initio lib. 31. alique memorant. Sic etiam hodierni Hussari dicuntur alas tergo capitique aptasse visi, ad incutiendum hostibus terrorem. Vid. Gruteri Discursus ad Tacitum tertium decimum. *Freinsh.* Quæ ex Homero et Virg. *Æn.* vii. 785. adferuntur, huc non pertinent. Poëtæ sæpe ita loquuntur. Homer. princ. Il. E. et alibi. Virg. *Æn.* viii. 620. de galea *Æneæ* a Vulcano fabrefacta: 'Terribilem cristis galeam, flammisque vomentem:' quæ de splendore galearum accipienda sunt. Vid. Interpp. ad Virg. *Æn.* x. 270. et Eustath. ad Homer. l. d. Parvus Scholiastes ibid. Ἀπὸ δὲ τούτων τὴν τῶν ὕπλων στιλπνότητα δηλοῖ.

§. 17 *Ante hos, Thracum*] Plurima loca nos valide in tantulo scripto exercuerunt, sed nullus æque nos male habuit: nihil enim illo exercitio profecimus, et desudavimus plus satis: corruptissimum esse non dubito judicare: quomodo autem sit restituendus, docere non possum: optimus liber ita concipit, majusculis litteris: *Ante ASSE REGUM maxime dicitur de-*

sciverant, ille barbarus: sub ista balbutie latent nomina aliquot populorum Thraciæ, quos aliquando fortasse e latebris eruam, nunc non possum, his exclusus angustiis: pro *Antea se regum facerem Antea Threcum:* s pro t: quod solenne erat in illis optimis membranis, g pro c, *vaticinans* pro *vaticinans*, et multa hujusmodi, *Maxi, Mædi, citur.* *Mædi* populus Thraciæ: reliqua divinare nequeo. *Salm.* Pal. 2. ac 3. *Apud hos maxime Thracum,* quomodo et e. v. Verum 1. habet litteris capitalibus ANTE ASSE REGUM MAXIME DICITUR DESCIVERANT ILLE Barbarus et signis &c. ex quibus me non expedio. *Grut.* Hunc locum corruptiss. esse viderunt omnes, sed qui restitui possit nondum potuerunt pervidere. *Pall. Lips. Ryck.* *Apud hos Thracum maxime populus desciverat.* Lipsium notat Nansius hinc finxisse *Sub hos,* hoc est, *Post hos.* Sed hoc non est Lipsianum. *Salm.* scribit in *Naz.* *Ante ASSE REGUM maxime desciverat: ille barbarus;* præfatus aliquot populorum Thraciæ nomina sub ista latere balbutie, quæ exclusus angustiis temporis nunc non possit e latebris eruere. Vide tamen an mihi Apollo fuerit propitius et bona mens in vera lectione hujus loci e vestigiis veterum codd. restituenda. Non multorum Thraciæ populorum nomina, sed unius tantum populi nomen, intercidisse ostendit *populus desciverat.* Si de omnibus Thraciæ populis locutus esset, dixisset *Thracēs*, ut paullo post, 'Daci,' ante 'Dalmatæ,' aut *Thracum populi.* Certum utique est latere populi Thracici, qui tum desciverat, nomen. Legend. itaque censeo: *Bessi Thracum maximus populus desciverat.* Dio Cass. lib. lrv. ubi de hoc bello agit, et narravit Vologæsum Thracem Bessum sacerdotem Bacchi hujus belli auctorem esse, subjicit non longe post: Λούκιος Πέλων ἐκ Παμφυλίας, ἧς ἦρχε, προσετάχθη σφισί. καὶ προσαναχωρησάντων οἴκαδε τῶν Βησιῶν, ἐπειδὴ ἐπυνθανόντο αὐτὸν προσιώντα, ἔς τε τὴν γῆν

αὐτῶν ἀφίκετο, καὶ, ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον, ἀντεπεκράτησε, καὶ ἐκείνην τε καὶ τῶν προσχώρων τῶν συνεπαραστάτων σφισὶν ἐπόρθησε: Contra hos L. Piso, qui tum Pamphyliae præerat, bellum gerere jussus est. Cujus adventu præcognito cum recessissent Bessi, ipse in eorum regionem exercitū adducto, primo prælium sinistrum fecit, deinde recuperata victoria Bessorum et circumjacentes agros eorum, qui defectionis socii fuerant, vastavit. Corruptionis vulgatorum librorum hæc videtur origo. Ex præced. vocula fundebat ultima syllaba a scriba fuit geminata, et vocabulum gentis Thraciæ ignotum descriptoribus cæpit quoque vitari, ex fundebat at bessi natum est fundebat: a te se et a te asse, quod eum nullius esset sententiæ, natum est illud vulgatum fundebat ante hos, et in aliis fundebat apud hos. Pro maxime jam in aliis edd. maximus legitur rectius, quod et Anna Tanaquilli Filia probat. Quam prodigiose vitata sint nomina gentium, montium, oppidorum, non ignorant ii qui vett. codd. inspexerunt. Sic paullo post in Ryck. et aliis Mss. legitur inde ceteros percurrit etiam factos, pro inde Tencteros percurrit et Catos. Græv. Huic conjecturæ valde obstat, quod Dio tum plures Thraciæ populos defecisse dicit. Et Vell. II. 98. 'Atrox in Thracia bellum ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accensis.' Apud hos etiam Ryck. Toll. Voss. 3. et Duisb. deinde maxime stragum populos Duisb. maxime Thracum Flor. populos etiam v. e. desciverant Naz. et Flor. Maximus est in Edd. post primam. Is. Voss. hic scripserat: 'Anteus et Threcum] Anteus, seu, Atcas, crebrum ap. Thraeces nomen.' Perizonius, forte simpliciter legend. Antea Thracum. Jord. Thraeces antea sæpe, tunc tamen Romætalca regnante sibi a Romanis desciscunt.

Ille barbarus et signis militaribus, &c.] Ceteræ quoque gentes cum cernerent, præcipuas Romanorum vires

in ordine disciplinaque militari consistere, institutum eorum imitaturæ sunt. Exemplum est Syphacis, ap. Liv. 24, 48. Sic Germani, ap. Tac. 2, 45, 3. Tacfarinas, ap. eund. 2, 52, 4. Deiotarus, ap. Cic. ad Att. 6. 1. et Phil. 11, 13. item ap. Hirt. Bel. Alex. cap. 32. Scythicæ gentes, in Hist. Misc. 12, 19. Tigranes, et Mithridates, in Olymp. Descriptione, sub-juncta Eusebio Scalig. p. 340. p. 1. Freinsh.

A Pisone perdomiti] Meminerunt Dio, lib. 54. p. 624. et Vell. 2, 98. Item Zonaras, tom. 11. p. 165. Fr.

§. 18 Cotisonis] Et Daciæ regem facit hunc Horatius, in C. 3. 8. sed si quis cognoverit, quæ de Dacis, Getis, Mysis, scripserunt Strabo, Plin. Dio lib. 52. ext. non dubitavit, ut arbitror, quin hic Cotiso Dacorum, Cotiso sit Getarum rex, cui Octavianum Augustum filiam suam Juliam despondisse primum, et ejus filiam sibi quoque invicem in matrimonium petiisse, dicit Marc. Antonius, ap. Suet. Aug. 63, 5. Vinet. Forte promiscue usurpata fuerint antiquis hæc nomina. 'Daci' enim 'quoque soboles Getarum sunt,' inquit Justin. 32, 3, 16. Freinsh. Pal. 1. Contisonis. Duisb. Conscisonis. Fran. Consosonis: v. e. Conscisionis. Perizonio melius videbatur esse, Daci montibus inherentes Cotisonis r. i.

Danubius junxerat ripas] Naz. Schedæ, vinxerat ripas: sed junxerat verum est: alii, vinxerat ripa; et pro decurrere, discurrere: mox et viciniam populari, non vicina, ut vulgo. Salin. Ed. princeps, ut et aliæ aliquot discurrere; quomodo et Pal. 2. qui præterea vinxerat: quod ultimum quoque in 1. ac 3. Grut. Malebat Lipsius discurrere, quomodo et in Naz. scribi notavit Salmasius. Sed cum in montibus Dacos hæerere paullo ante dixerit Florus, aliorum codd. lectio non est removenda; decurrere enim est, ex montibus descendere et

planas terras infestare. *Græv.* *Vin-xerat* etiam Voss. 1. 2. 'Vinxī,' 'jun-xī,' et alia horum verborum tempora sæpe permutari observarunt multi ap. Drakenb. ad Sil. viii. 487. Add. Heins. ad Ov. M. xiv. 666. iv. P. 224. et 681. et iii. Tr. 10. 25. Forner. ii. Rer. Quotid. 9. Scalig. ad Varr. 1. R. R. 59. Vorst. ad Val. M. ii. 9. 6. et Wass. ad Sall. Cat. lviii. et Jug. ix. Hic verum est *junxerat*, quod habent alii scripti, et v. e. Ov. quidem iii. Tr. 10. 25. de frigore: 'Quid loquar, ut vincti concrescant frigore rivi?' Et alii ap. cl. Canegiet. ad Avian. xxix. 2. Sed hic melius dicās *junxerat*, quam *vinxerat*: nam ripæ glacie junguntur, quasi ponte. Plin. Paneg. xii. ap. Rupert. 'Quum Dannubius ripas gelu jungit.' *Discurre-re* Salm. non adnotavit e Naz. Est ita in Pal. 2. Magl. Duisb. Fran. Voss. 1. 2. et v. e. sed perperam. Scriptor Bel. Alex. c. xlii. 'Castella complura locis editis posita, quorum oportunitas castellanos impellebat ad decursiones faciendas.' Virg. ii. G. 497. 'Nec conjurato descendens Dacus ab Histro.' Retineo *vicina*.

§. 19 *Augusto*] Videtur abundare: quemadmodum mox, vs. 64. *Freinsh.* Vid. ad iv. 3. 5.

Ultra ulteriorem ripam] Eximius amicorum meorum Rob. Robertinus, malebat *in ulteriorem*, nam sequitur 'citra præsidia constituit.' Videatur tamen Florus more suo victoriam Romanorum extendere, et non ultra flumen tantum submotos dicere Dacos, sed ex sua quoque ripa pulsos. *Freinsh.* Suet. Aug. xxi. 'Germanos ultra Albim fluvium submovit.' *Dilatam* Daciam dicit, ad tempora Trajani scil. Vid. Rupert.

§. 20 *Patentibus campis inequitant*] Sarmatarum gens equestris hodieque, pugnis pedestribus non perinde idonea. Tac. H. 1, 79, 5. 'Mirum dictu, ut sit omnis Sarmatarum virtus velut extra ipsos: nihil ad pedestrem pug-

nam tam ignavum; ubi per tnrmas advenere, vix ulla acies obstiterit.' *Freinsh.* Horat. ii. C. 9. 23. de Gelonis, gente Sarmatica, ab Augusto victis: 'Intraque præscriptum Gelonos Exiguus equitare campis.'

Nihil præter nives rarasque silvas] *Raræ silvæ* non nisi duplici significatione accipi possunt: primum, pro infrequentibus et non multis: deinde, pro iis, quæ raras habent arbores, quibus opponuntur *artæ* et *densæ*. Tac. Agr. xxxvii. 'Ni Agricola, sicubi artiora erant, partem equitum dimissis equis, simul rariores silvas equitem persultare jussisset.' Sic Suet. Aug. lxxix. 'raros dentes' dicit, pro non conjunctis, sive inter quos plusculum intervalli et vacni spatii est, et Ov. M. viii. 567. 'raros canos.' Sed mihi neutra significatio huic loco videtur convenire. Nam puto Florum his verbis inclementiam cœli, asperitatemque locorum, et, quæ cum his conjuncta est, paupertatem Sarmatarum voluisse indicare. Hæc autem sine adjecto illo *raras* intelligi poterant, nec quidquam ad ea demonstranda raritas silvarum, sive hoc, sive illo modo vocem *raras* interpretis, facit. Itaque præfero, quod habet Jord. *præter nives, pruinasque, et silvas*. 'Nives' et 'pruinæ' sæpe conjunguntur. Vid. Cic. pro Sext. cap. v. 11. Catil. 10. et Liv. v. 2. et 6. Et hoc bene convenire in Sarmatiam, regionem Borealem, vel e Poëtis intelligi potest, qui 'pruinis' epitheta ab his regionibus adponere solent, ut 'Scythicæ,' 'Geticæ,' 'Riphææ,' et alia hujusmodi. Quod autem Florus hic 'silvas' Sarmatarum memorat, id non contrarium est ei, quod modo dixit, eos 'patentibus campis inequitare.' Nam etsi Sarmatia multis locis campestris est, tamen aliis quoque crebras magnasque silvas habet.

§. 21 *Germaniam*] Bella in Germania, auspiciis Augusti, a Druso gesta

scribit Livius libb. quatuor ultimis ab U. C. Strabo, lib. 7. in pr. Eutrop. et Oros. nbi snpr. Val. M. 4, 3, 3. et 5, 5, 3. *Camers.*

Utinam vincere tanti non putasset] Meminisse debuerat, quod est ap. Thucyd. 6, 2, 15. 'Stultum esse agredi, quos etiam si vincas, retinere non possis.' Et ap. Sall. in Jug. xxxi. 'Majus dedecus esse, parta amittere, quam omnino non paravisse.' *Freinsh.* Adparet esse orationem ellipticam: Utinam non putasset tanti esse vincere Germaniam, quanti esse putavit: in qua hæc sententia est: Optandum fuisse, ut satis habuisset Augustus Germanos quoque, quemadmodum Dacos et Sarmatas, potius coërcere ac reprimere, quam vincere ac subigere: nec putasset labores gravissimorum bellorum, quæ ad eam vincendam suscepta sunt, compensari posse gloria, quæ ex ea snbaeta ad se reditura erat. Nam hæc est vis formulæ 'Tanti non est:' de qua vid. Gron. iii. Obs. 17.

§. 22 *Cæsarem bis trajecto ponte Rheno quæsisse bellum*] Ryck. *Cæsarem bis transuetum pontem Renum quæsisse bellum*: forte Florus scripsit *Cæsarem bis transvectum ponte Rhenum quæsisse bellum*; hoc est, Cæsarem bis per pontem trans Rhenum quæsisse bellum. Sic ap. Claud. 'Transvehitur Tuscus.' Sed exspectandus aliorum bonorum libr. consensus. *Græv.* Recepta scriptura est in Flor. et Reg. Q. At Naz. Voss. 3. et Edd. B. S. P. *bis transvectum pontem Rheno*: ceteri s. et v. e. *bis transvecto ponte Rheno*; sed Pal. 1. *transacto pro transvecto*. Salm. in exemplari suo scripserat, legend. esse *bis transvectum ponte Rhenum*. Hoc eum deinde repudiassæ adparet: fort. quod dubitabat, an, quemadmodum 'navibus flumen,' vel 'mare transvelii,' sic etiam *flumen ponte transveli* dicerent Latini. De quo mihi quod non constat. Mox Perizonius conjiciebat, *quæsisse istic bellum*.

In illius honorem] Sc. ne obtreccare parentis gloriæ videretur; quam etiam caussam fuisse Neroni, ne ex Britannia deduceret exercitum, refert Suetonius in Vita, 18, 1. Reprehensionem ea re incurrit Hadrianus, dimissis quæ Trajanus vicerat. Vid. Spartian. *Freinsh.*

Et factum erat] Recte Gron. *Et factum erat*, sc. provincia. *Græv.* Perizonius supplebat, id negotium.

Quam imperia, ferre potuissent] Aliiter conceptum scriptumque in veteribus D. Naz. membranis, longe melius, si quid iudicii habeo, hunc in modum, *si barbari vitia nostra, quam imperia, facere maluissent*: vetus ed. *maluissent* etiam retinet. 'Facere imperia,' 'facere jussa,' Latinum esse omnes facile mihi concedent: *vitia facere* etiam eleganter, hoc est, vitia imitari, et vitiis similibus inquinari. Hæc qui non intellexerunt, facile ad ea mutanda impulsus sunt, quæ minime capiebant. *Salm.* *Tam vitia nostra, quam imperia ferre potuissent*] Sic omnino Naz. exemplar, sic Pal. 3. nam 2. *si barbari tam vitia nostra quam imperia facere maluissent*; quod vel cæco pateat, esse stolidum interpretamentum sententiæ prioris; meliusque v. e. *ferre maluissent*. Sed nihil mutandum: nam idem dicit, quod Tac. Agr. 13, 1. 'Ipsi Britanni delectum ac tributa, et injuncta imperii munera impigre obeunt, si injuriæ absint: has ægre tolerant:' quod ibi *injuriæ*, hoc heic *vitia*; mea quidem opinione. *Grut.* Qui idem hoc dictum multis aliis egregie illustrat, in Discursibus ad Tac. cap. 51. Sic Frisii 'pacem exuere, nostra magis avaritia,' ait Tacitus, 'quam obsequii impatientes;' Tac. 4, 72, 1. *Freinsh.* Salmasius in exemplari suo eand. scripturam e Naz. et Pall. adnotaverat, quam ex iisd. Gruterus. Itaque alias res agebat, quum hic tamquam e Naz. scribebat, quod in Pal. 2. qui Grutero secundus est, legebatur. *Ferre*

maluissent etiam Regg. Magl. Duish. Berol. et Fran. Hoc ferri posset, si abesset *tam*.

§. 23 *Drusus*] De hoc Ov. Tr. 2. Virg. in fine *Æn.* 8. Horat. C. 4, 4. Scribunt Porphyrio, et Acron, Horatium quartum Carminum librum contra institutum fecisse in laudem Drusi Neronis, privigni Augusti, filii Neronis. Drusi mortem longo simul et elegantiarum carmine deplorat Ovidius, ad Liviam matrem scribens. *Camers.* Drusi gesta præcipua habes ap. Dion. lib. LIV. in A. U. C. 742. Fr. *Inde Tencheros percurrit*] *Percurrit* in vett. vide quæ supr. notavimus. *Salm.* Cujus fidem hic sequimur. *Freinsh.* Vid. supr. iv. 2. 33. [Dnish. et v. e. legere *factos* pro *Cattos* notat *Dukerus*.]

Nam Marcomanorum spoliis] Dio, pr. lib. 55. 'Drusus ad Albi usque perrexit: hunc cum frustra conatus esset transire, trophæis constitutis recessit.' Igitur Marcomani tum temporis ad Albi coluerint: quod et ex Tacito colligas, G. cap. 42. *Freinsh.* Nam quid h. l. faciat non exputo. Nihil enim præcessit, cujus hic ratio redditur. Scribendum *Jam*, qua vocula solent uti in connexionibus, ut superius, et pluribus ad Justin. ostendi. *Jam* frequenter in *nam* degeneravit. Dein non concoquo *insignia spolia*, nec qui Latine scit ferret hanc locutionem. Scripsit Florus: *Jam Marcomannorum spoliis insignem quandam editum tumulum in tropæi modum excoluit*, ut superius II, 17. 'Insignia trabeis et fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tropæa fixit.' Just. vi. 8. 'Nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere.' *Græv.* Neutrâ harum emendationum placebat Perizonio; qui 'Nam' etiam mox n. 26. eadem significatione poni, et spolia insignia maxime ad tropæa legi solita, scripserat. De illo vid. etiam supr. ad proem. Lib. I. n. 2. De his cum d. Perizon. Ani-

madv. c. VII. p. 239. *Insignem* etiam ideo non necessarium videtur, quia id satis ex eo intelligi potest, quod 'editum' dicit.

Editum tumulum] Vid. notata supr. 2, 17, 16. *Freinsh.* Tac. II. A. 18. 'Miles in loco prælii Tiberium Imperatorem salutavit, struxitque aggerem, et in modum tropæorum arma, subscriptis victarum gentium nominibus, imposuit.' Paulo post Salmasius pro *Si* in *Sicambros* scripserat *Sy*, sed sine indicio libri. Heinsius ad Ov. I. Amor. 14. 49. et ad Claud. IV. Cons. Honor. 446. veram hujus nominis scripturam censet esse *Sygambri*; Lipsius I. Ant. Lect. 6. *Sygambri*; Alting. in Notit. Germ. Infer. *Sigambri*. Nam derivat a 'Sigo' fluvio. Add. Ryck. ad Tac. II. A. 26. et Cellar. Geog. Ant.

§. 24 *Viginti centurionibus incrematis*] Ita capiendus Tacitus, de iisd. gentibus, I, 61, 6. 'Lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactaverant.' Simile est exemplum Tarquiniensium, ap. Liv. 7, 15, 10. Fr. *Bellum sumere* usitatum veteribus genus loquendi. Sall. Jug. xx. 'Prius tamen omnia pati decrevit, quam bellum sumere.' Etib. LXXXIII. 'Omne bellum sumi facile, ceterum ægerume desinere.' Add. Liv. XXXVI. 2. et XXXVII. 10. Burm. ad Petron. LXXXIX. et Wass. Indic. Sic 'sumere Prælium,' de quo Casaub. ad Suet. Cæs. LX.

Adeo certa victoriæ spe] Quæ tamen multos fefellit: vid. supr. 3, 7, 3. *Freinsh.*

In antecessum] Ut 'antistare' pro, antestare, dixerunt veteres, ita *antecessum* semper exaratum reperimus in optimis et vetustissimis D. Nazarii membranis: sic et 'antecessor' ἀπαρκῶς pro, antecessor: unde et ap. Hesych. ἀντικένσωρ, pro eodem: 'pertusus' pro, pertesus, aliud est, ut loquebatur Scipio ille Africanus:

idem ille *rederguisse* per e litteram enuntiabat, teste Pompeio, non *redarguisse*: perperam in illo loco Viri doctissimi. *rederguisse* legunt, cum potius sit scribendum. *rederguisse*, ut jam diximus: sed de his pluribus alias disputabimus. Hoc eod. loco *diviserint* malim ex vet. libro: adeo certa spe victoriae, ut *prædam* in antecessum *pactione* *diviserint*. Salm. Quod mox 'retrosum,' supr. 11. 4. 5. est 'aliorum.'

§. 25 *Ipsosque præda divisit*] Num quis est, qui nos docere possit, quid sit *præda* *dividere* et *vendere*? Nugæ. Ante multos annos docui legendum esse *prædam* *divisit*: quod etiam Lips. et N. Heins. viderunt. Hic si mavis, inquit, scribi possit *postea in prædam*. Sed ego præfero *ipsos prædam* *divisit*: ut ap. Justin. 'Redemptionis pretium arma poposcit.' Hæc ἐπεξηγήσει quid est ap. Florum frequentius? Græc. Perizonius putabat etiam legi posse *præda*, vel *in præda*.

§. 26 *Per Albim*] Hæc, aliaque, de Germanicis rebus, copiose explicat Cluverius. Albis porro terminus erat imperii, aut potius nominis Romani: eum enim id temporis non transcendebant. Strabo, lib. 7. p. 203. nisi forte, ut statim retrocederent, quod videtur innere Tacitus, 4, 44, 5. Ceterum retinendis provinciis firmissima vincula sunt fluvii: quorum comoda tangit et Noster supr. 3, 11, 7. 'Jam primum, qui solus et subvelere comneas, et munire poterat, a tergo relictus Euphrates.' Freinsh. Ryck. *Albium*. Sic et aliorum scriptorum libri veteres. Græc. In Ryck. si recte vidi, est *Alabium*. In Duisb. et v. e. *Albium*. Salmasius quoque ita adnotarat, sed non designato libro.

Per Rheni quidem ripam] Hæc igitur origo urbium oppidorumque, quæ hodieque in Gallica ejus ripa visuntur, crebra et præclara. De quibus multa scitu digna jucundaque modo

laudatus Cluverius. Cur autem tantum castrorum numerum ibi posuerit Drusus, rationem haurias ex illis Taciti, 4, 5, 2. 'Præcipuum robur Rhenum juxta, commune in Germanos Gallosque subsidium, octo legiones erant.' Freinsh. 'Dirigere fines' et 'limites agrorum' sæpe dicunt Rei Agrariæ Scriptores. Sed pro 'dirigere castella' Livius aliique ejus ætatis potius dixissent 'munire' et 'struere.'

Bononiam et Gesoriacum] *Bonam* et *Gesogiacum*, in libris scriptis: sed quodam cap. nostrorum Miscellaneorum multa ad hunc locum scripsimus, quæ hic non repetam. Salm. *Bonnam* et *Gesoniam cum*] In magna librorum et hominum doctorum de his locis pugna, tutissimum videbatur rescribere, quod pluribus Mss. firmaretur. Ceterum accedo plane sententiæ Cluverii, quæ de Germania antiqua, 2, 13, et 17. prodit, *Bonnam* et *Magontiacum*, legendum hic esse: ad dubium enim, quod ex phrasi *ponte jungere* Vinetus movet, dixerim, separatim hæc esse intelligenda: *Bonnam* *ponte* *junxit*, et *Magontiacum* *ponte* *junxit*, h. e. pontem et hic ædificavit et ibi. Sicut 'committere' supr. 1, 4, 2. uni 'Tiberino' tribuitur. Ap. Scalig. in Notit. Galliæ, voce *Itius*, legitur *Gessoriacus* et *Bononia*. Freinsh. *Bonnam* et *Gessoriacum cum pontibus junxit*] Hanc scripturam quamvis contaminatam retinet quoque cum multis aliis Ryck. Sed nullus dubito quin recte viderit Cluverius ille eruditus legendum esse *Moguntiacum*. *Gessoriacum*, Icius portus, qui postea Bononia dicta, in ultimorum Morinorum littoribus sunt, et longe a Rheno remota. Græc. Naz. *Bonam* et *Gesogiam cum* p. j. a quo in hoc abibant Pall. quod *Gesoniam* habebant. Ita in exemplari suo scripserat Salmasius; hic in Naz. *Gesogi-acum* esse dicit; Gruterus *Gessoriacum*. In Ryck. non est *Gessoriacum*,

sed *Gesonium cum*. Et sic plerique alii scripti cum ed. V. et A. *Genosium* Voss. 2. et aliæ edd. vett. *Geroniam* Voss. 1. *Gessoniam* Voss. 3. *Bonam* habent Naz. Pall. Ryck. Duisb. Fran. Voss. et pleræque edd. vett. Et hoc et *Bonnam* in suis invenit Vinetus. Quid in iis pro *Gesoniam cum* fuerit, non dicit. Sed primus, quod quidem sciam, edidit *Gesoriucum*, quod ab eo accepit Gruterus, et revocarunt Amstelodamenses, quum Freinsh. et Græv. edidissent *Gesoniam cum*. *Geldubam cum* quod est in Ed. Plant. Stadii, nusquam alibi inveni. Ex omnibus, quæ huc adferuntur, conjecturis, verosimillima mihi videtur Hadr. Valesii, Cellario II. Geog. Ant. 3. probata, *Bonnam et Novesium*, vel *Novesium, pontibus junxit*. Sed non recte contra Freinsh. disputat Cellarius, non Latinum esse *urbes cum pontibus jungere*, pro, ædificare pontes apud urbes. Nam Freinsh. non putat relinquendam esse præpositionem *cum*, sed sequitur conjecturam Cluverii *Bonnam et Moguntiacum pontibus junxit*; quod eod. modo dicitur atque id, quod substituit Valesius. Et eadem illa, quibus conjecturam Valesii supplet Cellarius, *Bonnam* et *Novesium* Transrhenanæ terræ pontibus junxit, etiam ad Cluverianam supplendam adhiberi possunt.

§. 27 *Invisum atque inaccessum*] *Invisum atque inaccessum*: ut legend. jam pridem observarunt eruditissimi Viri. *Salm.* *Invisum*] Non dubitavi admittere scripturam veteris nostræ ed. cum eam roborarent Mss. Vineti [habet ita nostra quoque vetus]: *Invisum* enim etiam id, quod nunquam antea vidimus: vulgabatur prius, *Inivium*: quomodo nec ullus Palatinorum. *Grut.* *Invisum* etiam ceteri s. et edd. vett. demta Ald.

Alia terra] Tac. H. I, 45, 1. 'Alium crederes senatum, alium populum.' Freinsh.

§. 28 *Non per adulationem*] Nondum

enim invaluerat iste morbus, ut qui gentem aliquam non bello modo, sed ne prælio quidem vicerat, protinus eam indueret nomini: sicut posteriores principes, ex gentium non dico victarum, sed ne visarum quidem vocabulis, 'Parthici,' 'Germanici,' 'Gothici,' &c. audivere: quod ipsum etiam Aureliano fortissimo imperatori indignum visum est: propterea 'quum illum Carpicum senatus absentem vocasset' [quamvis Carpos vicisset], 'mandasse illico fertur: Superest, P. C. ut me etiam Carpisculum vocetis.' Non abstineo manum, quin Valerii Maximi verba, 2, 8, 5. adscribam: 'Probentur nunc cujuslibet gloriæ cupidi, qui ex desertis montibus, myoparonumque piraticis rostris, landis inopes, laureæ ramulos festinabunda manu decerpserunt.' *Idem.*

Defuncto ibi fortissimo juvene, ipsi, quod nunquam alias, Senatus cognomen ex provincia dedit] Cogitaram olim ipsi delend. esse, et scribend. *defuncto juveni*: sed postea meliora doctus a Viro doctissimo et mihi, dum supererat, amicissimo, Francisco Vavassore, cujus ego iudicium ac nitorem semper sum admiratus, ut emendatæ dictionis Latinæ candore et subtilitate neminem nostræ memoriæ illi præferam, sententiam mutavi. Is enim in libello postumo de Vi et Usu quorundam Verborum, docuit non nunquam absoluto ablativo casus alios jungi, exemplo Ciceronis pro Sextio: 'Consules statim, me perculso, ad meum sanguinem hauriendum, et spirante etiam republica, ad ejus spolia detrahenda advolarunt.' Græv. Est ibi c. xxiv. Non volo nunc quærere, an hic locus satis valeat ad tuendum genus loquendi, quo Florus utitur; sed puto alia aptiora ad id defendendum inveniri potuisse. Cur Grævio scriptura vulgata primum vitiosa visa fuerit, causam hanc fuisse arbitror, quod Latini non solent uti ablativis abso-

lutis participiorum, quum verbum sequens alium casum exigit. Sed non desunt exempla in contrarium, e quibus liquet Florum sine reprehensione ita potuisse loqui, atque etiam tuto pronomen *ipsi*, quo tamen nonnihil mollitur, quod hic durius esse videtur, omittere. Liv. 1. 8. 'Quod ex duodecim populis communiter creato Rege, singulos singuli populi lictores dederint.' Idem xxxiv. 9. 'Præsenti Fabio, atque ipso comitia habente, consulatus continuatus.' xxvii. 5. 'Mutine, et si quorum aliorum merita erga Pop. Rom. erant, in Senatum introductis, honores omnibus habiti.' xxix. 29. 'Militante eo pro Carthaginiensibus in Hispania, pater ejus moritur.' etsi ibi Gronov. mavult Militanti pro: et 34. 'Carthaginienses ala equitum amissa, alio equitatu per novum delectum comparato, Hannonem præficiunt.' xxxii. 38. 'Paucis principum tumultum inter primum elapsis, eorum absentium directæ fortunæ.' Suet. Tib. xxxi. 'Iterum censente, ut Trebianis legatam in opus novi theatri pecuniam ad munitionem viæ transferri concederetur, obtinere non potuit.' Justin. xi. 7. 'Iterato quærentibus de persona Regis, jubentur eum Regem observare.' Vid. quæ adnotantur ad Justin. ii. 3. viii. 5. Nec tamen contemnenda est conjectura Perizonii pro *ipsi* legentis *ipse*; ut hoc Druso, tamquam extraordinarium aliquid, contigisse dicat Florus, quod *ipse* Senatus ei hoc cognomen decrevit. Nam Senatus cognomina e gentibus victis dare non solebat; sed vel victores ipsi ea sibi pro arbitrio adsciscebant, vel consensu vulgi, aut ab adulatoribus imposita accipiebant. Vid. supr. iii. 6. 5. et Liv. xxx. 45. Et *ipse* erat in Pal. 2. et est in Voss. 1. idque etiam a prima manu habuerat Magl. sed deinde mutatum fuerat in *ipsi*.

Quod nunquam alias, senatus] Ita v.

e. nam seqq. quod nunquam alteri. Vinetus utrumque admisit, quod nunquam alias alteri, senatus: inepte: et alioqui stant a prima scriptura Pall. tres. Gruter. Illa verba quod nunquam alias interpretor de cognomine Germanici. Freinsh. Alias o. s. et v. e. sed Pal. 2. ipse quidem non alias Senatus.

Cognomen ex provincia dedit] Ov. F. 1, 597. 'Et mortem et nomen Druso Germania fecit.' Non autem ipsi tantum, sed simul etiam filiis datum est. Dio princ. libri 55. Quemadmodum 'Britannici' nomen, et Claudio Imp., et ejus filio, ap. eund. Dion. lib. lx. Freinsh.

§. 29 Difficilius est provincias obtinere, quam facere] Ead. sententia supr. 2, 17, 8. Vid. Camerarium in Subcivis, 1, 2. et 2, 50. Gruterum Discurs. ad Tac. 18, et 25. Grotium, de J. B. et P. 3, 15. Notum est illud Ovidii: 'Non minor est virtus,' &c. Idem. Ryck. Berol. Duisb. et v. e. retinere. Non est cur recedatur a vulgata. Jure est, elementia imperii, sive, ut Cic. xv. Fam. 1. 3. 4. 'mansuetudine, æquitate, et continentia.' Contraria sunt 'acerbitas et injuria imperii.' Ib. Ep. 1.

§. 30 Victi magis, quam domiti] Fabianus, ap. Sen. Suas. 1. 'Memento, Alexander, matrem in orbe victo adhuc magis, quam pacato, relinquis.' Curt. 6, 3, 19. 'Eodem prælio domitas esse [gentes], quo victæ sunt.' Freinsh.

Suspiciebant] Quidam impressi, suscepant. Naz. codex [et I. q.], suspiciebant: ut putem omnino legend. suspiciebant, velitque reveritos magis mores bonos Romanorum, quam vires et arma: non negaverim quidem alteri scripturæ suum esse sensum: sed interium non intelligo, quid sit suscipere arma; vixque etiam quid, suscipere mores. Grut. Ejus judicium, quod meam etiam conjecturam (sic enim ante visas illius notas scribend.

putaveram) firmat, secutus sum: ita supr. 1, 26, 5. 'Veum in his ipsis seditionibus principem pop. non immerito suspexeris.' Sic etiam puto legend. in Ov. Amor. 3, 8, 1. Augustin. in Inscriptione Epist. LX. et aliis. *Freinsh.* *Suscipiebant* etiam Ryck. Flor. Voss. 3. et pleræque Edd. Ceteri s. et v. e. *susceperant*. Nihil certius est emendatione Gruteri, quam post *Freinsh.* merito in contextum receperunt Anna, Grævius, et Amst. Et hæc facile permittantur. Sic in C. Nep. Dion. 1. vulgo editur *susceperunt*, pro *suspexerunt*.

§. 31 *Superbiam*] Supr. 1, 7, 4. 'Superbia crudelitate gravior est honis.' Pacatus, Panegyrico cap. 20. 'Majores nostros ita pertæsum est arrogantiae, ut graviosem semper putaverint servitute contemptum, ejusque impatientia sint coacti post bellatores Tullos, Numasque sacrificos, et Romulos conditores, regnum usque ad nomen odisse. Denique ipsum illum Tarquinium execratione postrema, hoc damnaverunt maledicto; et hominem libidine præcipientem, avaritia cæcum, immanem crudelitate, furore vecordem, vocaverunt Superbum, et putaverunt sufficere convicium.' Servius, ad Æn. 11, 15. 'Ap. majores superbia ingens facinus fuit, adeo ut Tarquinius pro multis sceleribus Superbi nomen acceperit.' Nec istud Senecæ, de Clement. 1, 10, 4. quamvis ad principes magis, ad solos principes, pertinet: 'Contumeliæ acerbiores solent esse, quam injuriæ.' Ex qua sententia simul intelligere possis, quod differant 'contumelia' et 'injuria': nam JCTi confundunt et pro iisd. habent l. 1. de Injur. 'Specialiter autem injuria dicitur contumelia.' Sed Seneca accurate distinguit, ut et de Constant. Sap. 2, 4. 'Tutus est sapiens, nec ulla affici aut injuria aut contumelia, potest.' Differentiam porro horum explicat Id. de Constant. Sap. ut 'contumelia'

sit eorum, 'quæ non lædunt, sed offendunt:' quod per exempla quoque explicat in fine dicti libelli. Vid. plura in Indice. 'Contumeliæ' vocabulum Germanice reddimus *Schimpff*; 'injuriæ' proprium non invenimus. *Freinsh.* Ad superbiam illius pertinet, quod scribit Vell. 11. 117. eum existimasse Germanos esse homines, 'qui nihil præter vocem membraque habent hominum.' 'Libidinem' Anna interpretatur avaritiam. Videtur ita posse sumi: nam 'libido' in universum 'continentiæ' opponitur. Vid. Cic. iv. Verr. 52. 11. Catil. 11. et pro Leg. Manil. 13. 14. 23. Et Vell. l. d. Varum 'non fuisse contemptorem pecuniæ' dicit. Ruptus de libidine Venerea accipit. Hæc est nota et usitata hujus vocis significatio. Sed fortassis nemo veterum de hac libidine Vari quidquam prodidit. Dio LVI. 582. scribit, Germanos ante moderato imperio a Rom. habitos, et paullatim non sentientes ab iis ad mores suos adductos fuisse: sed Varum eos subito transformare, et tamquam bello domitis ac serventibus imperare, et pecunias imponere cœpisse.

Haud secus quam sævitiam] Nemo sævitiam objecit Varo. Quin sic describitur a V. Paterculo ejus ingenium, ut quam longissime ab hoc crimine videatur esse remotum. 'Varus Quinctilius,' inquit, 'illustri magis quam nobili familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore et animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellicæ adsuetus militiæ.' Itaque legend. censeo, *libidinem ac superbiam haud secus quam segnitiam*. Et sane seqq. hoc comprobant. Nam securitatem ejus et segnitatem redarguit, et clarius Velleius eod. loco: 'Simulantes fictas litium, &c. in summam socordiam produxere Quinctilium, usque eo, ut se prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui

præesse crederet.' *Græv. Segnitium* Vari etiam Velleius memorat II. 118. 'Arminius segnitie ducis in occasionem sceleris usus est.' Nec tamen quidquam mutandum arbitror. Nam Florus loquitur de rebus, quæ Germanis, hominibus servituti minime adsuætis, intolerabiles erant, et quarum indignitatem non ferentes ad arma ierunt. Inter has autem non potest dici fuisse *segnities* Vari, quæ rebellionem molientibus optanda potius, quam odio habenda erat. Itaque etiam ea, ut Velleius auctor est, tamquam consiliis suis opportunissima, usi sunt. Ryck. *sevitiam*. Oros. VI. 21. 'Mira superbia atque avaritia in subjectos agens.' *Sævitiā* quidem nemo objecit Varo; sed eo referri possunt, quæ paullo ante e Dione adnotata sunt, et quod paullo post dicit Florus, 'Sæviora armis jura:' ubi Voss. 2. perperam habet *seguiora*.

Ausus ille] Sigonius III. de Ant. Jur. Prov. 13. putat Florum ideo dicere 'ausus,' quod Germania nondum in provinciæ formam redacta erat, et Proconsules non consueissent hostibus jus dicere, nisi postquam pacati, et in provinciæ formam redacti erant. Eum sequitur Stadius; sed refellit non levibus rationibus Gruchius in Respons. ad Poster. Sigonii Disputation. §. 16. Et tamen Idem perperam Flaminio in Macedonia hibernanti tribuit, quod Liv. XXXIV. 48. eidem Elatiæ, quæ Phocidis erat, in hibernis agenti. Florus verbo 'ausus' notat, opinor, securitatem Vari, qui, quod Velleius dicit, inter Germanos nondum pacatos egerit, 'velint inter viros pacis dulcedine gaudentes,' et 'se Prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germanorum finibus exercitui præesse' crediderit. Unde et mox Florus 'fiduciam' et 'securitatem' illius notat. De conventibus in Provinciis vid. Sigon. II. de Ant. Jur. Prov. 5.

Et in castris jus dicebat] Sic ed. Stadiana, quomodo hæc verba citantur etiam Sigonio, de Antiq. Jur. Prov. 3, 13. Alii habent *et in castris* (aut *in castos*) *se direxerat*: nullo sensu. *Freinsh. In castris jus dicebat* est e conjectura vel Stadii, vel cujuscunque alterius, quam post Freinsh. omnes receperunt, tamquam certissimam. Sed eam neque scriptus ullus, neque antiquitus editus liber adjuvat. Naz. *in castos ita se direxerat*: ceteri o. s. et e. *in castris se direxerat*, nisi quod in Ryck. Fran. et Ald. est *dixerat*. Ger. Vossius hic, non improbante Isaaco, conjecerat *in castris sedem erexerat*, i. e. sellam curulem, quæ erat jus dicentis. Nec tamen rejiciebat scripturam vulgatam, sed eadem sententia exponebat, quia ad Vell. II. 118. ita direxerat actiones suas, quasi violentissimi hostes jure possent mulceri. Hæc interpretatio placet Ruperto et Ryckio, quorum hic illius confirmandæ causa adscripsit verba Quintiliani X. Inst. Orat. 1. in fin. 'Ad ea se quisque effingenda dirigebat, quæ poterat.' Non valde probo illorum sententiam. Primum, quia 'dirigere se' pro, actiones suas instituere, est insolens genus loquendi. Nec locus Quintiliani eos multum juvat: in eo enim non absolute dicitur 'dirigere se,' sed 'dirigere se ad aliquid,' i. e. sibi aliquid proponere, et in eo operam ponere, et elaborare. Et sic rursus Id. loquitur XII. Inst. Orat. 3. 'Qui quum se ad id, quod est optimum natura, direxerit.' Deinde, quod, etiamsi 'se dirigere' ea significatione diceretur, qua illi volunt, tamen addendum fuisset 'ita,' ac dicendum *in castris ita se direxerat*: quam particulam etiam Cod. Naz. habet. Tolerabilis est conjectura *in castris jus dicebat*. Nec tamen eam in contextum admittendam putavi: quum neque ullius libri veteris auctoritate nitatur, et ab aliis doctis improbetur, atque insuper ali-

quid scabri in oratione relinquat. Nam, ut recte animadvertit Anna, non bene procedit oratio, nisi pro *dicebat* legatur *dicere*.

[*Et lictoris virgis*] Forte *lictorii virgis*. Certe et illud abundat, quod aliæ edd. in priorem locum rejecerunt, et *barbarorum lictoris*. Freinsh. Salmasius et circumscripserat virgulis, ut sæpe alias voces, quas in libris suis non invenerat. Et tuto omitti potest, quum neque in ullis scriptis, præterquam in Voss. 1. et 2. neque in Edd. V. S. et J. legatur.

§. 32 *Rubigine oblitos*] *Obsitos*, in altero Pal. *Salm.* N. Heinsius scribi jubet ex Palatino: *rubigine obsitos enses*. Sic enim loquuntur Latini. Mox idem ex Naz. in quo habetur *inertesque ererent equos*, legend. vidit *inertesque quererent equos*: que scilicet iterandum erat. *Græv.* *Obsitos* etiam Flor. et Magl. quod præferend. videtur: et sic edidit Grævius. Nam *obsita* sunt, quæ ipsa ex sese situm ac sordes contraxerunt: *oblita* autem magis, quæ ab aliquo tincta, aut peruncta sunt. Vell. II. 126. 'Sepultæ ac situ obsitæ civitati.' Liv. XXIX. 16. 'Obsiti squallore et sordibus.' Prudentius tamen Peristeph. Hymn. in Laurent. 379. 'Os oblitum noctis situ.'

[*Inertesque mærerent equos*] Optimus liber, *inertesque ererent equos*: nihil melius possum, quam *mærerent*: quod ex prima ed. reposuit Vir doctiss. J. Gruterus, cum in aliis edd. esset *cernerent*. *Salm.* Non aliter erat in v. e. nisi quod illa *mererent*: ceteræ edd. perperam hactenus protulerunt *cernerent*: medium restat quoque in Pal. 2. ac 3. nam 1. *ererent*. Grut. Vetus ed. mea *cemerent*: esset *gemerent*. Freinsh. Grævius et Amst. ediderunt *quererent*. Non scio, quid sit *quero*. Nam Heins. haud dubie *quererent* voluit accipi pro *quærent*, vocali pro diphthongo posita, ut solet in Mss. Tollins e Magl. et Berol.

scripserat *mærerent*, sed credo in his quoque fuisse *mererent*, pro *mærerent*, ut in Duisb. et v. e. In Regg. erat *merente*, neglecta geminatione syllabæ *re*, et ultima litera a capite vocis sequentis adsumpta: nam Fran. *merent*. Ryck. et Flor. *haberent*. Voss. 2. *cernerent*: e 1. et 3. nihil adnotatum erat ad Ed. Flori, quæ habebat *mærerent*. *Cemerent* etiam Ed. P. pro *cernerent*, quod est in aliis vett. Edd. Non video cur *mærerent* retineri non possit.

[*Togas*] Has enim sumebant in jurisdictione, saltem advocati, caussidici, et id genus: ut notat Lips. ad illa verba Plinii, in Paneg. cap. 65. 'Hostilemque terrorem, non armorum magis, quam togarum, ostentatione compescere.' Hinc tam sollicitus est Quintilianus in Oratore suo toga decore amiciendo, Inst. Orat. 11, 3. Hinc Apuleio fine lib. 10. appellantur 'togati vulturii': 'vulturii,' quod litibus immineant, ut aves illæ cadaveribus: 'togati,' ab usu togæ. Vestem autem hanc valde exosam fuisse Germanis, clamant hæc Arminii in Segestum: 'Hominem Germanos nunquam satis excusatos, quod inter Albim et Rhenum virgas, et secures, et togam, viderint;' ap. Tac. 1, 59, 5. Freinsh. De usu togarum in castris add. quæ scribunt Mannt. III. Quæsit. per Epist. 1. et Schel. Dissert. VII. ad Polyb. Florum vere dicere 'sæviora armis jura' cognosci potest e Verrinis Ciceronis, e Liv. XXXI. 29. XLIII. 2. et Justin. XXXVIII. 2.

[*Arminio*] V. e. et Mss. Vineti *Armenio*: quod cur non revocamus? sic sane etiam Pall. tres. Grut. Straboni quoque Lib. VII. 'Ἀρμένιος. Sed aliis Græcis Latinisque 'Arminius.'

§. 33 *Unum principum, conjuratione*] Ita v. e. nam Mss. Vineti, *unum principem, ducum conjuratione*: vulgg. *unum ducum conjuratione*: omnes male: nam et prima lectio visitur in omni.

bus Pall. *Grut.* Ex Mss. legerim: *virum principem, ducum conjuratione*: plures enim duces conjuraverant. Dio, lib. 56. p. 668. 'Erant inter eos qui conspiraverant, ducesque insidiarum, et belli, quod tum conflabatur, præcipui, Arminius et Segimerus:?' historiam petes ex Tac. 1, 58. Vell. 2, 118. Strab. lib. 7. aliis. *Freinsh.* Solus Fran. *unum principem*: ceteri s. et v. e. servant vulgatum. Sed pro *commoveretur* habent *moveretur*, quod in Pal. 1. erat. Duisb. *moneretur*. Naz. Pal. 2. et Voss. 3. *commoveretur*.

§. 34 *Quum ille (o securitas!) ad tribunal]* V. e. *quum ille ad secures et ad tribunal*, non inepta quoque lectio, et præ qua alteram fere habuerim inferiorem, si sic quoque foret in Mss. sed non. Palatini certe alterum propugnant. *Grut.* Porro non putem, Florum alios annales sequi, quam reliquos auctores: quod enim non omnes circumstantias minutim persequitur, more suo, et lege compendii, facit. *Freinsh.* Duisb. quoque ut v. e. 'Citare,' verbum judiciorum, est voce præconis evocare. Vid. Brisson. v. Form. 470. Rittershus. et alios ad Phædr. 1. Fab. 17. et iv. 17. Mox Reg. Q *undique castra invadunt, tres l. o.* ceteri vulgatum tinentur: sed Fran. pro *rapiunt* habet *intercipiunt*. 'Rapere castra' et 'urbes' Florus et alii sæpe dicunt. Vid. supr. ii. 17. 6. Deinde Flor. *opprimunt*. Hoc non deterius habeo vulgato. Duæ postremae literæ accedere potuerunt e voce sequente.

§. 35 *Eodem, quo Cannensem diem Paulus, &c.]* Id est, sequitur est exemplum Pauli, ac superesse nolit, exercitum occasione occiso. Inepte alii ex isto Flori loco eruere volunt diem cladis Variaræ; uti egregie ostendit carissimus animo meo Casaubonus ad Suet. Aug. cap. 23. *Grut.* Ita supr. 4, 2, 34. Curioni 'pudor suasit, ut amissum sua teme-

ritate exercitum morte sequeretur.' *Freinsh.* Reg. Q *eodem die, quo Cannensem cladem Paulus*. Hoc fortassis ortum est ab opinione illorum, quos hic notat Gruterus, et quod, qui pro *diem* posuit *cladem*, sciebat *diem* interdum dici pro *clade*: de quo Casaub. ad Suet. l. d. et *Freinsh.* in Ind.

§. 36 *Intolerantius]* Ita Naz. et l. q. et alludit Pal. 3. in quo *intoleratius*, alii præferunt *intolerabilius*: mutant, qui illud alterum h. sensu dici non putabant: sed ita Tac. 3, 45, 5. 'Intolerantior servitus iterum victis:' supr. quoque 1, 7, 9. Salmasius in vet. suis invenit *horrentius*. Sic e contra reperias, quæ vim agendi retinent, in terminatione patiendi, sicut 'Impetrabilis orator' ap. Plant. Mostell. 5, 2, 40. 'Impetrabilis efficacia' ap. Ammian. 14, 26. 'Penetrabile telum' ap. Virg. Æn. 10, 581, &c. *Freinsh.* Participia activa in *ns* utramque significationem habere docet Periz. ad Sanct. 1. 14. Eorum ut formam, ita etiam naturam, sequitur *intolerans*; etsi non est verbum 'intolero.' Tac. xi. A. 10. 'Subjectis intolerantior.' Cæs. vii. B. G. 51. 'Intolerantius Gallos sequentes legio decima tardavit.' Vid. J. F. Gronov. ad Tac. II. dd. et Jac. Gronov. Epist. II. post Livii Tom. II. *Intolerabilius* tamen hic habent plerique Mss. et Edd. v. et J. *intolerantius* Voss. 3. Regg. et Edd. B. S. P. et A. Sic in fine huj. cap. 'reverentior,' quod supr. ii. 12. 11. activa significatione dixit Florus.

§. 37 *Oculos]* Non potest conjungi cum 'amputabant.' Vid. ad III. 21. 25.

Unius os sutum] Optime N. Heins. *Μουσῶν μέγα κλέος* in notis ad Ov. legend. censuit *uni os obsutum*. *Uni* sane quædam edd. ostendunt, *obsuere* vero verbum rarius sæpiusque corruptum multis scriptoribus Vir summus restituit. 'Obsuere' enim est os acu et filo constringere, et connectere.

Græv. Agit de h. l. Heins. ad Ov. II. F. 578. Sed non vidi ullam Ed. in qua sit *uni*.

Recisa prius lingua] Simile facinus, nisi quod indignius, in Ciceronem admisit Fulvia; 'ejus enim caput arreptum, insultans amarulentis verbis, et conspiciens, genibus suis imposuit, orique ejus aperto, linguam extractam, acubus (quales secum comendi capitis caussa mulieres ferunt) compunxit, additis crebris ac turpibus opprobriis.' Dio, lib. 47. p. 378. *Freinsh.* Catull. C. cix. in Cominium, odiosum rabulam, ut putat Lips. III. Var. Lect. 5. 'Lingua exsecta avido sit data vulturio, Effossos oculos voret atro gutture corvus, Intestina canes, cetera membra lupi.' Pro *in manu tenens* usitatus est *manu tenens*. In potuit fieri e præcedente, vel sequente litera vocis præcedentis. [Obscurius sane, si nullus his verbis ad hæreat error, loquendi genus.] Tamen etiam Cic. XII. Phil. 4. 'Quorum epistolas in manu teneo.' Et Suet. Claud. xv. 'Graphium et libellos, quos tenebat in manu.' Hæc quidem ob proximam literam in etiam suspecta esse possent, nisi Cicero pluribus locis ita loqueretur. Vid. I. Tusc. cap. xxix. Orat. cap. xxxviii. et pro Cæli. cap. xxvii. Sic Liv. xcv. 12. et Justin. xxxiv. 3. 'Virga, quam in manu gerebat.' Liv. xl. 37. 'Lauream in manu tenentes.'

Tandem vipera sibilare desiste] At jam desierat. Credo Florum scripsisse *Tandem vipera sibilare desisti*, pro, desivisti. *Græv.* 'Linguae ferinæ' i. e. viperinæ, virus huic generi ab Apuleio tribui observat Rupertus, qui plura rabularum forensium elogia ex aliis congestit.

§. 38 *Consulis*] 'Proconsulis' scribere debuerat. *Freinsh.* Florus etiam alibi 'Consules' dicit pro Proconsulibus, vel aliis Magistratibus. Vid. II. 2. 27. et II. 14. 5. Hic, si adcuratissime voluisset loqui, potius dixisset

'Legati Consularis.' Nam Germania non erat provincia populi.

Duas adhuc barbari possident] Ex h. l. videtur haurire sententiam suam Cuspinianus, qui ita de hac re scribit: 'Tres legiones obtruncatæ, signa et Aquilæ duæ a Germanis captæ, quas hodie possidemus. Non enim biceps est Aquila, ut imperitum vulgus credit; sed duæ simul, quarum altera alteram expassis alis obtegit. Tertiam signifer legionis tertiæ abstulit, paludeque demersit, ne in hostium manus veniret. Alioqui tres haberemus aquilas in insignibus imperii. Nec unquam hæc redditæ sunt imperatoribus Romanis, quod Parthi fecerunt, sed semper in hunc usque diem servatæ.' Et hæc quidem speciosa dictu Cuspinianus. Ceterum haud paullo melioris esse fidei censeam Tacitum et Dionem historicos, qui ambas istas aquilas a Romanis recuperatas scribunt: ille quidem in Annalibus, I, 60, 5. alteram a Stertino repertam; hic in Historia 60. p. 770. Gabinium 'aquilam, quæ sola a clade Variana supererat, recuperasse' tradunt. *Freinsh.* Lips. ad Tac. II. A. 25. suspicatur Florum hæc descripsisse e Scriptore aliquo rerum Romanarum, qui ante receptas illas duas aquilas scripserat, ac fortassis e Liv. Add. Ryck. ad Tac. I. d.

Evulsit] Vir doctus malit *avulsit*: possit et fieri *revulsit*; sed non opus esse putem mutatione: intelligitur enim aquila acumine quodam infixâ fuisse hastæ, qua portaretur. Similis autem huic sive historia, sive, quod magis credam, efficta ad hoc exemplum fabula, est ap. Sil. 6, 34. 'Vicini de strage cadaveris hasta erigitur, soloque ingens conamine, late Stagnantem cæde, et facilem discedere, terram Ense fodit, clausamque aquilæ infelicitis adorans Effigiem, palmis languentibus æquat arenas.' *Freinsh.* *Avulsit* est conjectura Barthii xxxiv. Adv. 13. In Naz. erat

evolsis, et supra correctum *evulsum*. *Evolvis* puto scriptum fuisse pro *evol- sit*. Lips. de Mil. Rom. 5. ex h. l. bene conficit corpora aquilarum non admodum magna fuisse.

§. 39 *Hac clude factum, ut imperium, quod in littore Oceani non steterat, in ripa Rheni fluminis staret*] Ubi ergo steterat imperium, si non stabat in Oceani littore? Num extendebatur ultra hujus Oceani Septentrionalis littora? Dele negandi particulam, perperam ab inepto homine intrusam. Florus exaravit: *imperium quod in littore Oceani steterat, in ripa Rheni fluminis staret*. Prolati erant fines imperii ad Albin et littora Oceani, sed cæsis legionibus Quintilii Vari, retracti sunt ad ripas Rheni. Ripas Rheni opponit littori Oceani. *Græv.* Perizonius putabat Florum respicere ad Britannicam expeditionem Cæsaris, de qua supr. III. 10. Et hoc magnificentius est, et Panegyristæ magis convenit.

In ripa Rheni fluminis staret] Consilio Augusti, quod est ap. Tac. I, 11. in fine. Etiam posterioribus seculis. Seneca, præfat. Nat. Q. 'Rhennus Germaniæ modum faciat,' quamvis interim sæpe transcensus sit Romanis. *Freinsh.*

§. 40 *Sub Meridiano*] Solus Florus et Orosius, 6, 21. quantum memoriæ nunc occurrit, hos sub meridiano tumultus inter Augusti gesta enumerant. Sueton. in Vita, cap. 21. dicit, Augustum 'alias item nationes male quietas ad obsequium redegis- se.' *Camers.* Vell. II. 126. 'Quidquid meridiano, aut Septentrione finitur.' *Freinsh.* in Ind. supplet, circulo. Potest etiam intelligi, cardine, ut in princ. huj. cap. 'Omnes illius cardinis populos.' Alibi deest, Sol. Col. I. 6. 'Ambulationes meridiano æquinoctiali subjectæ sint.' Alibi, dies. Vid. *Burm.* ad Vell. I. d. Tolle hic frustra corripbat *sub meridiem*.

Musulanos] Libri vett. *Musulamos*, *Musulanos*, *Misulanos*, et *Musilianos*, nulli *Musulanos*. In Tac. II. A. 52. editur *Musulani*, et IV. 24. *Musulami*. Vid. hic *Vinet*. 'Gætulos' cur adcolas Syrtium dicat, non intelligo. Nam Syrtes sunt ad litus Africae, quod mari mediterraneo adluitur, a quibus longe remoti sunt Gætuli versus meridiem et occasum. Sed dubito an hoc sumpserit e *Virg.* v. *Æn.* 51. 'Gætulis agerem si Syrtibus exsul.' Sed ibi 'Gætulæ Syrtes' sunt Africanæ. Adscripserat hic nescio quis ad Edit. Grævii distinctionem ponendam esse post 'Gætulos,' quia Gætuli non sunt accolæ Syrtium. Ita non satis defenditur Florus, nisi insuper copula ante 'accolas' addatur.

Cosso duce] Cn. Cornelium Lentulum Cossum, cum L. Calpurnio cos. fuisse anno 752. in Annalibus cos. scribitur, et postea Gætlicum esse appellatum, nimirum a devictis Gætulis. Tacitus etiam, 4, 44, 1. eund. triumphalia de Gætulis insignia accepisse testatur: de hujus belli causa, et re gesta, altum ap. alios silentium est: ut etiam bellorum in Africa tempore Augusti gestorum: quæ tamen post M. Lepidum a Cæsare exercitu et potestate exutum, ejus provincia in triumviratu fuerat, nunquam quievisse videtur. Statilius enim Tanrus a Cæsare in Africam missus, de ea triumphavit anno 719. Iterum L. Antronius procos. anno 724. tertium triumphum duxit ex Africa L. Sempronius Atratinus, anno 730. Quartus L. Cornelius Balbus de Garamantibus Africae populis triumphavit anno 734. *Stadius.* Leguntur tamen horum quædam ap. *Dionem.* *Freinsh.*

§. 41 *Curinio*] Ita v. e. et Pal. 2. cum Mss. *Vineti*: at habet *Quirino* *Jordanes*, ut et Pal. 3. nam 1. *Quirinio*: vulgg. *Turmio*: et vero videtur idem iste cum illo 'P. Quirinio,' ejus sapius meminit Tacitus, 3, 22,

3. 1, 48, 1. *Grut.* Alter etiam ex Lipsii codd. *Curinio*, alter *Quirino*, refert. Putem autem, *Curinio* et *Quirinio* tantum scriptione differre, non etiam enuntiatu, cujus rei præter alia, quæ adduci possent, plurima, fidem faciunt 'Quirites' a 'Curibus' deducti. *Freinsh.* Flor. et Frec. *Quirino*. Ryck. Regg. Magl. Berol. Duisb. Voss. 1. 2. et Fran. *Curinio*. Voss. 3. *Cirino*. Probabile est C in principio hujus nominis scriptum esse pro Qu, ut in multis aliis. Nam *Curinius* eo tempore in Historia Rom. ab aliis memorari non scio. Nec tamen *Quirinius*, verum *Quirinus*, scribendum adsentior Perizonio in Dissert. de August. Orbis Terrar. Descript. in fin. et Ryck. ad Tac. II. A. 30.

Potuit et ille, &c.] Facit hic locus, ut omnino putem, supr. 2, 17, 10. in causa Metelli, verba illa, 'Majori gloria pepercit,' applicanda esse cognomini. 'Majori gloria pepercit.' h. e. ampliolem laudem meruit, dum abstineret ab isto cognomine, quod virtute merebatur. Non dissimile est istud Plinii, 7, 26. de Pompeio. 'Excitatis in Pyrenæo trophæis, oppida DCCCLXXVI. ab Alpibus ad fines Hispaniæ ulterius in ditioem redacta, victoriæ suæ adscripsit, et majore animo Sertorium tacuit.' Ab hac modestia socerum suum laudat Tacitus, Agr. 18, 10. 'Nec Agricola prosperitate rerum in vanitatem usus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuisse: ne laureatis quidem gesta prosecutus est: sed ipsa dissimulatione famæ famam auxit, æstimantibus quanta futuri spectam magna tacuisset.' *Freinsh.* Paullo post Duisb. Voss. 3. et v. e. cum *Armenis*. Vid. III. 12. 4.

§. 42 *Fato breves*] Apertum est Florum hoc velle: Utrique fato brevem vitam fuisse: quod Tac. I. A. 3. de his dicit, eos 'mors fato propria abstulit.' Sed aliquanto insolentius

est 'brevis,' pro eo, cui brevis vita fuit; neque id facile in ullo melioris notæ scriptore, nisi forte poetâ aliquo, inventum iri credo. Suspicebam *fato brevis ævi*. Horat. II. S. 6. 97. 'Vive memor, quam sis ævi brevis.' Idem II. Epist. 1. 144. 'Genium memorem brevis ævi.' Et IV. C. 13. 22. 'Cynaræ breves annos fata dederunt.' Sall. Jug. 1. 'Natura humana imbecilla, atque ævi brevis.' Plin. Paneg. LXXVIII. et Liv. XXVI. 11. et XXVIII. 35. Contra Stat. IV. Silv. 4. 56. 'At tu si longi spatium dabit Atropos ævi.' Sed Florus fortassis putavit homines quoque recte *breves* posse dici, quemadmodum poetæ 'flores breves' dicunt. 'Breve lilium' Horat. I. C. 36. 16. et, 'Ninium brevis flores rosæ' II. C. 3. 13.

Massiliæ quippe Lucius morbo] Vetera excusa, *Massiniæ*: nec aliter optimæ schedæ; alter Pal. *Maxime*; corruptissime: sequitur post paullo in Syria *Gaius*, scriptis omnibus libris consentientibus. Vell. alique multi, in Lycia obisse volunt, Limyris urbe. Vell. lib. II. 'In urbe Lyciæ, Limyra nominant, morbo obiit.' Perperam putat Vir summus, Limyra Stephano esse Lamyra. Lamyra et Limyra duæ sunt urbes Lyciæ diversæ: utramque Stephanus recenset. Λίμυρα, inquit, πόλις Λυκίας ἀπὸ Λαμύρου ποταμοῦ. *Salm.*

In Syria] Clare et distincte Velleius, II, 102, 5. in Lycia obisse Caium vult, urbe quoque expressa ['In urbe Lyciæ, Limyram nominant, morbo obiit:'] et 'Limyrum' quidem fluvium, 'Limyram' urbem, in Lycia Ptolemæus collocat: quæ in Stephano *Lamyra* scripta. In ead. cum Vell. sententia Suetonius [Aug. 65, 3.] 'Caium, et Lucium, in duodeviginti mensium spatio amisit ambos; Caio in Lycia, Lucio Massiliæ defunctis.' Etiam Joh. Zonaras, qui a Dione, ut solet (nam ipse Dio hac parte mutilus) hausit: 'Ipse Caius

in Lyciam oneraria nave provectus est, ubi et obiit.' Hoc isti censent, probi, fidi, et talium curiosi scriptores. Tamen ecce qui dissentiunt (miramur, in fato illustri juvenis), et in Syria obiisse volunt. Grande autem, ne nescias, inter Lyciam et Syriam intervallum, et Pamphylia ac Cilicia totæ interjectæ. Seneca pater, qui ipse illius ævi: 'Cum, mortuo in Syria C. Cæsare, codicillo questus esset Augustus.' Florus pariter: 'Massiliæ Lucius morbo solvitur: in Syria [ita omnes scripti libri] Caius ex vulnere.' Etiam Festus Rufus: 'Caius vulneratus, reversus in Syriam obiit.' Quid dicemus? inclinabam ad priores: sed revocat Bellonii, Viri fidi et industrii, ut mihi videtur, observatio: qui narrat lib. 2. 'Urbem Hamam esse, Arabibus Hamzam, Latinis olim Emesam vel Emissam, juxta quam sepulcrum sit *διόρειον*, in modum quadrangulæ Pyramidis fastigiatum, valido cæmento extractum: in quo C. Cæsaris epitaphium Græcis characteribus inscriptum legatur.' Si ita est (et utinam expressisset ipsum scriptum!) quis ambiget, quin ad hunc C. Cæsarem pertinnerit? atque ita firma probaque sit altera sententia: quia Emesa illa citra controversiam Syriæ in Phœnice urbs est. Hæc Lipsius ad Vell. 2, 102, 5. Lectio porro ista *Syria* tam in Pall. o. quam Vineti Mss. et c. v. reperitur. Ceterum 'pædagogum ministrosque Caii, per occasionem valetudinis mortisque ejus, superbe avareque in provincia grassatos' esse discimus ex Suet. Aug. cap. LXVII. *Freinsh.* In *Syria* habent etiam alii o. s. Et sic edidit Gruterus e Pall. quum ante vulgo ederetur *Lycia*; quod videtur esse ab interpolatoribus, qui Florum cum Vell. et aliis in concordiam redigere volebant. Nulla est ratio, cur non credendum sit Velleio, testi oculato, et aliis, qui post eum idem prodiderunt.

Delph. et Var. Clus.

Senecam et Florum nihil moror, nec dubito quin erraverint, si scripserunt in *Syria*. Vid. Noris. Cenot. Pisan. Dissert. II. c. 18. Et eo inclinatur, quod ad Senecam attinet, Lips. ad Tac. I. A. 3. Nam ibi in Floro lectionem, quæ tum vulgata erat, sequitur. Nec debuisse eum ab illa sententia revocari a Bellonio II. Obs. 97. recte ostendit Voss. ad Vell. I. d.

§. 43 *Armenios*, §c.] Supr. 3, 5, 27. Victor, in *Cesaribus*, cap. ult. 'Constantius genti Sarmatarum, magno decore, considens apud eos regem dedit; quod Cn. Pompeium in Tigra-ne restituisset [lege instituisse] vixque paucos majorum fecisse, compedimus.' *Freinsh.*

In hoc unum servitutis genus *Pompeius adsueverat*] *Genus* ignorat Ryck. *Græv.* In Ryck. est *servitutis C H Pompeius*. *Genus* corruptum fuerat in *Gneus*, ut in Voss. 1. et 2. pro quo liber ille fere ubique habet *CII*. Fran. quoque *servitutis G. Pompeius*, et vitiosius idem *victoria de Tigra-ne*. *Adsuescere* pro, adsuefacere, dici dudum docuit Priscian. Lib. VIII. e Lucan. v. 776. 'Adde, quod adsuescis fati.' Sic 'consuesco,' 'desnesco,' 'insuesco.' Vid. Sanct. Min. III. 3. et Non. in *Desuevi*.

Non incruento, nec inulto tamen certamine] Scribend. censuit Lipsius *nec inulto tamen certamine*. *Græv.* Sic Ryck. et Voss. 1. 2. et ita landat Noris. I. d.

§. 44 *Donnes*] Hic et 'Dones' et 'Donnes' alibi appellatur; ap. Patere. 2, 102, 3. 'Adduus:' ap. Zonaram 'Addon.' *Vinet.* Vid. Noris. ibid. *Donnes* Voss. 1. quemadmodum etiam Salm. in libro suo scripserat.

Artaxatis] Ita hic antiqui codices: alii, *Ariaratis*, *Artaxates*, *Arsaces*. *Artaxata* tamen hæc, neutrum nomen et plurale, oppidum Armeniæ, quod supr. 3, 5, 27. caput ejus gentis dictum est, τὰ Ἀρτάγερα, id est, *Artagera*, ap. Zonaram et Vell. esse vi-

Flor.

3 Z

dentur. *Vinet.* *Artagera*, non *Artaxatis*, debuisset scribere *Florum* ostendunt Voss. ad Vell. II. 102. et Noris. ibid. ap. quem et alia vid. huc pertinentia.

Intentum libello] Sic *Vitalianum*, præfectum prætorio *Maximini*, quidam 'porrectis epistolis, contemplantem signa diligentius, prolatis pugionibus confodiunt:' ap. *Herodian.* 7, 14. Sic *Parmenio* interficitur, ap. *Curt.* 7, 2. *Domitianus*, ap. *Suet. in Vita*, cap. 17. *Cassius Longinus*, ap. *Hirt. de B. Alex.* cap. LI. *Freinsh.*

Stricto ferro cruentat] Mira conspiratio Codd. veterum, qui scriptum omnes habent *stricto sarre creatus*, aut *stricto serre*. 'Sarris' vel 'serris' fuerit fortasse gladii genus, de quo tamen nobis non constat: si *stricta serra* legerimus, erunt mera nugæ: alter *Pal.* *stricto indete creatus*: probamus autem *cruentat vulnere in tempus*. *Salm.* *Stricto ferro cruentat vulnere in tempore*] Ita reposui ex æquo et bono. *Vineti Mss.* *strictus serre creatus ex vulnere in tempore*, ex quo ipse fecit *strictus, sed recreatus ex vulnere in tempus*: vet. ed. *stricto sarre cruentus ex vulnere in tempore*. Quod hic publicavi, debetur fere ed. *Stadianæ*, nisi quod illa *in tempus*: nam *Camers*, *stricto ferro cruentus ex vulnere in tempus*. *Pal.* 2. ac 3. consentiunt *in stricto inde recreatus ex vulnere in tempore*: at enim I. *strictos arrecreatus ex vulnere in tempus*; emendatumque ead. manu *strictus ac recreatus*. *Grut.* *Strictus ac recreatus ex vulnere in tempus*] Ita vetus ed. mea, quemadmodum et in *Naz.* correctum esse *Gruternus* testatur: nisi potius legend. sit, *at recreatus*, quod ad *Vineti* sententiam accederet. *Freinsh.* *Strictus ac recreatus ex vulnere in tempus*] Monstrum lectionis præfert *Naz.* *stricto farre creatus*, aut *stricto serre*. Nec recedunt longe codd. alii, qui omnes *stricto* aut *strictos*. Hæc cum

expendisset N. Heinsius, sic huic I. medicinam faciendam esse censet: *stricto Cæsar recreatur e vulnere in tempus*. Istius emendationis has subiecit rationes Vir eruditiss. *In tempus* pro, ad tempus, ut solet *Flornus*. Sic lib. I. cap. 6. 'Quasi in tempus,' ut e codicum vestigiis *Salmasius*: alibi 'In Cæsarem' pro, ad Cæsarem. *Stricto vulnere*, ut ap. *Liv.* XXII, 51. 'Assurgentes quidam ex strage, quos stricta matutino frigore excitaverant vulnera.' Eleganter etiam *recreari e vulnere* dictum. Idem *Liv.* XXIX. 18. 'Recreatus deinde legatus ex vulneribus tribunus militum in vincula coniectos trucidando occidit.' *Val. M.* IX. 11. 'Quem postquam ex vulnere recreatum conspexit, accusare ad populum instituit.' *Græv.* In *Plant.* primum invenio *stricto ferro cruentat vulnere in tempus*: quod deinde *Gruterus* sequutus est, hoc excepto, quod *tempus* mutavit in *tempore*, ex v. e. in qua ita legitur. In scriptura, quam e *Regg.* et plerisque vett. edd. post *Freinsh.* et *Græv.* retinui, *strictus* non potest aliud esse quam, vulneratus: quemadmodum etiam *Freinsh.* exponit in *Ind.* Quamquam alioqui 'stringere' est, leviter vulnerare; vid. *Virg.* IX. *Æn.* 577. et X. 478. Hoc vulnus autem nequaquam leve fuit, ut e quo non multo post obierit Cæsar. Sed hoc melius ferri potest, quam quod in ea omnia abrupta sunt, sine nexu et consequentione orationis. Eod. incommodo laborat conjectura *Heinsii*, atque insuper non satis apertum est, quid in ea sit *strictum vulnus*. Nam quod *Livius* dicit 'Vulnera stricta matutino frigore,' pro, adstricta, id non video, quomodo ad h. I. exponendum adhiberi possit, in quo nulla mentio frigoris est. Quibus otium est diligentius considerandi varietatem scripturæ veteris, forsitan ex ea remedium aliquod sanando vulnere, quod huic I. inflictum est, invenient. Ego interim sentio cum

Perizonio, qui post alia atque alia margini adlita, tandem scripserat, se propter constructionem præferre *stricto ferro cruentat vulnere in tempore*. 'Tempus' pro parte capitis singulari numero dici contra Charisium ostendit Muret. ad Catull. C. LXII. et adnotatum est in Thes. Fabri. Sed quod ibi additur veteres etiam scripsisse *tempora*, non alia auctoritate quam v. e. Flori, quæ Grutero pro oraculo fuit, niti scio. [Duk. *in tempus*, nos vero in VV. LL. *in tempore*, Ms. Ber. legere diximus.]

§. 45 *Superstiti etiam non Casari*] Lego *superstiti etiamnum Casari satisfecit*, hoc est, adhuc superstiti. Salm. Ita Naz. Flor. et Magl. Sequutus sum Freinsh. et Græv. e Naz. etsi frequentius 'etiam nunc' et 'etiam tum' dici invenio. In Plauti Menæch. III. 1. 15. omnes Edd. quas vidi, habent *etiamnum*. In Varr. 1. de R. R. 37. Liv. xxv. 38. Cic. x. Fam. 10. et VIII. ad Att. in Epist. Pompeii variat scriptura. Cortius ad Sall. Cat. II. et Jug. xxxi. videtur velle semper scribendum esse *et jam nunc*. Non intelligo rationem: atque etiam minus, cur Marcellius ad Suet. Vespas. v. *etiamnum* hic pro, plaue, poni dicat. Vinetus hic ita adnotat: 'Illud *etiamnum*, quod fuit in antiquis exemplaribus, id magistri nostri *etiamnum* dicere præcipiebant.' 'Satisfecit' est, pœnas dedit. Martial. XII. 14. 'Sæpe satisfecit prædæ venator, et acri Decidit excussus, nec rediturus equo.' Ita Ryckius. Add. Freinsh. Ind.

§. 46 *Hispania*] Gesta ab Augusto in Hispania scribit Livius, lib. 135. Justin. 44. 5. Suet. in Vita, capp. 20. et 21. Eutrop. 7. 2. Oros. 6. 20. Lege Horat. C. [3, 14.] 4, 5, 14, et 15. Camers. *Pucata fere o. H.*] Ita Flor. Berol. Duisb. et v. e. e qua id recepit Grut. et post eum Freinsh. et Græv. Ryckius putabat Florum 'Oceanum citeriorem' dicere ab ip-

sa Hispania, quam in citeriorem et ulteriorem dividebat Iberus. Sed Astures longius ultra Iberum siti sunt, quam ut dici possint Oceano, quem ab Hispania citeriore citeriorem dictum existimat, adlui. Perizonius scripserat 'Oceanum citeriorem' a Floro dici respectu Hispaniæ citerioris, propiorem Romanis, quam Oceanum ap. Lusitaniam, i. e. Occidentalem. Ita totum illum Oceanum, quem Cantabricum vocant, usque ad promuntorium Artabrum, Florus 'citeriorem' adpellaverit. Anna hic scribit 'Oceanum citeriorem' esse Gallicum, sed qui et 'interior' dici posset. Hoc quid sit, non capio.

Duc validissimæ gentes] De his late Plin. 3, 3. et Strabo lib. 3. Camers.

§. 47 *Et pejor*] Sic ed. mea vetus: quemadmodum olim conjeceram, vid. quæ dicta sunt supr. 4, 5, 2. Freinsh. Prior v. e. *pejor* aliæ post illam, usque ad Camertem, qui revocavit prior. E scriptis solus Berol. habet *pejor*, quod ex vett. edd. revocarunt Freinsh. et Græv. 'Altum animum' Freinsh. in Ind. magnum et vastum exponit. Potest etiam esse elatus, superbus. Et ita videbatur Perizonio, qui adscripserat locum Flori 1. 26. 8.

Curgonios, et Aurigonas] Nullum dubium est, quin sit *Autrignonas* legend. Pro *Curgonios*, vett. libri, *Curinogos*; puto levi traiectione eos esse qui Ptolemæo *Murbogi*, Μούρβογοι. Κορυβόνοι, urbs in illo tractu ap. Ptolemæum, a quo *Curgonii* dici possent: sed contra nititur librorum auctoritas, qui, ut diximus, *Curinogos*, non *Curgonios*, habent. Salm. *Curgonios et Aurigonas*] Sic diserte Pal. 2. at enim 1. *Curmogos et Aurigonas*: 3. *Curinogos*, &c. non video cur scripturæ primæ debeat moveri controversia. Grut. *Gurgonios*, G pro C, habent antiqui libri et Orosius. *Aurigonas* puto esse 'Autrignonas' Plinio et Ptolemæo, a recto Αὐτρίγων. Vinet. Salm. e Naz. scripserat *Curmogos*. Et

sic Berol. Duisb. et v. e. pro quo utrum sit legend. *Curinogos*, ut in altero Pal. et Ryck. an pro hoc *Curinogos*, non facile dictu est, quum neque hos neque illos memorent veteres. In Oros. vi. 21. Fabricius edidit *Turmodigos*, quos ibi *Gurgonios* esse scribit Vinetus. *Turmodigos* etiam in Plin. iii. H. N. 3. legi, et esse, qui hos a Floro *Gurgonios* vocari putent, tradit in Thes. Geograph. Ortelius. Et ita scribitur in Adversariis Luitprandi n. 280. Perizonius suspicabatur delendam esse hanc vocem, tamquam variam lect. sequentis. *Autrigonas* legend. esse etiam Cellarius ostendit.

§. 48 *Non mandata, sed sumta*] Exponit Freinsh. in Ind. v. *Sumere*. Suet. Aug. xxi. 'Domnit partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriam, Aquitaniam.' Vid. Gron. ad Stat. Diatr. c. xxxi. et ad Sen. Herc. F. 77.

Ipsē venit Sagisamam: castra posuit] Duo Pall. ita scribunt, et distinguunt: *Ipsē venit: secus aniam castra ponunt: vel secus anam*. 'Ana' fluvius in illis regionibus; sed nihil ad h. l. *Segisama* reponendum est. Ptolemæo *Σεγίσσαμα Ἰουλίας*. Multæ aliæ urbes, in illis locis, a duabus syllabis *Segi* incipiunt: *Segida*, *Segisamunculum*, *Segisama*, &c. In veteri Inscriptione *Secisama* dicitur; c pro g: CAJO JULIO REBURRINO MIL. LEG. VII. G. F. D. SECISAMA BRASACA. *Salm*. Est hic fortasse legend. *Ipsē venit: apud Sagisamam castra posuit*: sicut ap. Orosium scribitur, qui multa ejusmodi ex hoc Auctore sumpsisse videtur. Vinet. *Segisamam*] Sic emendavit recte Salm. Ryck. *secus Saman*. Mallet autem Lipsius *Ipsē venit, apud Segisamam castra posuit*. Sed liberalitatem hanc refutant libri. N. Heins. e contrario rectius habiturum hunc l. putat, si sublato τφ *venit* scribamus: *Ipsē ad Segisamam castra posuit*. Græv. Duisb. Regg. Voss. 2. et v. e.

recte *Segisamam*: et Fran. proxime ad veritatem *Segisaniam*. Vid. Cellar. Perizonius legit *Ipsē venit ad Segisamam: castra p*.

In diem] Hoc quid sit nisi docear, malim legere *indidem*, h. e. ex eo l. ubi castra posuerat. Livius, 39, 8, 7. 'Venena indidem, intestinæque cædes.' Apuleius, Met. lib. 2. prin. 'Lapides de homine duratos, et aves indidem plumatas:' nec obstat quod modo vox 'inde' præcesserit; ea enim ad tempus est referenda. Fr. Hoc *indiem* quid sibi velit nemo exputabit. Jam olim Freinshemio merito suspectum est. Lips. et Gron. conjecerunt *totam amplexus Cantabriam*. N. Heins. *unde partito exercitu totam indidem amplexus Cantabriam*; 'indidem' inquit notum Ciceroni vocabulum. Sic et Freinsh. legend. esse dudum censuit. Græv. Perizonio placebat *indidem*. Sed si ita legas, et *inde* et *unde* supervacua erunt. Nam vix credo hæc ab aliis conjungi cum *indidem*. In Reg. Q non erant verba *in diem*, cui si et alii libri adstipularentur, ea sine detrimento sententiæ omitti possent. Idem, Fran. Voss. 1, 2. et vet. lib. Is. Vossii *perdito exercitu*. Unde ille conjecerat *tripertito*: idque confirmarat ex Oros. l. d. 'Tribus agminibus totam pene amplexus Cantabriam.' Idem fratri ejus Gerardo et Tollio in mentem venerat.

§. 49 *Sub mænibus Belgicæ*] Ita et Mss. Pall. et Vineti: nostra ed. illa vetus, *sub hostibus mænibus Belgicæ*. Stadius, *sub mænibus Vellicæ*. Grut. *Belgica* nulla est in Hispania. Non male Stadii editio: *sub mænibus Vellicæ*. Nimirum pro *Vellica* scripserunt librarii *Bellica*; infinitis in locis pro V veteres libri et inscriptiones habent B: hinc scioli *Belgicam* finxerunt. *Vellica* vero fuit Cantabriæ civitas, quod docti non ignorant, a qua videtur etiam dictus 'Deus Endovellicus' in antiquis inscriptionibus notus, de quo extat erudita

Diatribæ Thomæ Reinesii. Græv. *Vellicam*, quæ Ptolemæo est urbs Cantabrorum, hic designari putant Vinet. et Ortel. Et sic Reines. Cellarius, et Perizon. h. l. legunt. Luitprandus l. d. 'Ad Belgidam, vel Velliam, vel Velgidam, vel Vellicam in Cantabris, ut refert L. Florus.' Pro *præliatus* Ryck. *pugnatum*, et pro *Vinnium*, *Junium*, solenni errore scribarum. Voss. 3. *pugnatum* hinc: i. e. *pugnatum* est. 'Vinnium' etiam Orosius vocat, sed ap. Ptolem. esse 'Vindium' adnotant Vinet. et Ortel. Et sic Plant.

Quem maria prius Oceani] *Qua maria prius Oceani* in Naz. Lego: quo *maria prius Oceani*, quam *arma Romana ascensura* esse crediderant: sic supr. 'In nives quo bellum non posset ascendere.' Salm. Pal. 1. *qua maria*: item crediderat: stant tamen a vulgatis Pall. duo reliqui. *Grut.* In Ald. est quo, quod etiam malebat Perizonius.

Maria Oceani] Terent. Ad. v. 3. 4. 'O maria Neptuni.' Catull. lxxv. 30. 'Oceanusque mari totum qui amplectitur orbem.' Etiam 'mare Oceanum' dicunt Cæs. iii. B. G. 7. Mela ii. 6. Tac. i. A. 9. et alii: vid. Gron. ad Sen. iii. Q. N. 22. et Muncker. ad Hygin. Fab. iii. Alio sensu ap. poëtas dicuntur 'æquora ponti,' quod exponit Serv. ad Virg. i. G. 469. Pro *Arracillum*, quod antea vulgo legebatur, Grævius edidit *Aracillum*. Ita libri Vineti, Pal. 1. Regg. Toll. Duisb. Fran. et v. e.

§. 50 *Medulli montis obsidio*] Videtur scribend. Inde *Edulii montis obsidio*. Mox pro *quæ videbatur* legend. *qua videbatur*; hoc est, qua via seu ratione cuilibet videbatur: et non longe post per id tempus præstat scribi pro per idem tempus. Græv. Hæc in vet. et multis recentioribus Edd. perperam distinguebantur, vel nulla vel minima distinctione ante *Medulli*, ac deinde maxima ante *postquam* posita. Camers recte distinxerat, quem merito se-

quuti sunt Freinsh. Græv. aliique. Sed ab his rursus sibi discedendum putarunt Amstelodamenses. Tamen Freinsh. quod hic monuerat Perizonius, non recte verba 'undique simul adeunte Romano' notis parentheses includerat. In Junt. singularis est lectio *captum tamen*. *Postrema fuit Medulli montis obsidio*. Eam ampiecterer, si in aliquo libro post 'cinxit' esset hic, ibi, vel alia particula orationi connectendæ apta: tametsi Orosius quoque legit *postremo*, et eam vocem ad 'Aracillum' retulit. Pro *Medulli* Ryck. habebat *Meduli*. Oros. vi. 21. 'Medullium' vocat, et Minio flumini imminere dicit. Eum Ortelius a Ptolem. Ἐδολίον adpellari, sed male in alium locum transponi, et in Oros. Ms. *Idilium* fuisse scribit. Plantin. e Ptolem. hic edidit *Edulii*. Inde quoque, pro quo Voss. ad Vell. ii. 6. hic reponi jubet *undique*, in nullo scripto aut edito inveni.

Perpetua quindecim millium fossa] Opera militaria non imitanda nostris: quale fuit supr. 4, 2, 39. *Freinsh.*

Postquam extrema barbari vident] Exempla propemodum infinita reperias eorum, qui libertatem vita redemerunt: ut merito pudeat eos, qui honestis et facilibus remediis eam repetere non sustinent. De Cantabris autem his vid. Strab. lib. 3. p. 113. *Idem.*

Inter epulas] Supr. 2, 18, 12. *Idem.*

Ex arboribus taxeis] Ita Mss. Vineti, nec non Pall. et v. e. aliæ tamen *taxis*. *Grut.* Taxus autem arbor venenata. Vid. Aristot. περὶ Θανμοσ. Ἀκουσμάτων, cap. lxxiii. 'Letale quippe baccis, in Hispania præcipue, venenum inest. Vasa etiam viatoria [legerim victoria] ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius smilacem a Græcis vocari dixit: et esse in Arcadia tam præsentis veneni, ut qui obdormiant sub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui et taxica hinc appellata

dicant venena, quæ nunc toxica dicimus.' Plin. 16, 10. Hoc veneni genere perit quoque Cativulens Eburonum rex, ap. Cæs. B. G. 6, 31. *Fr.*

Præcepere mortem] *Præcipere mortem* Naz. sic sæpe loquitur Florus: *supr.* 'Omnia ad opprimendum juvenem moliri:' cap. ix. 'Igitur dominationem parare, nec tacite,' &c. et multis aliis locis. *Salm.* Ryck. et o. e. v. male *percepere mortem*: nec melius Reg. Q et Magl. *præripere*. Vitiose quoque libri Vineti, Voss. 1. 2. et Fran. *præripere*. Scribæ sæpe perperam *percipere* et *præripere* posuerunt pro *præcipere*. Vid. *supr.* iii. 9. 4. Et Drakenb. ad Sil. xv. 659. et xvi. 338.

Quæ videbatur] Non enim erat. Sic ap. Marcell. aliquis, 'Malis se quæ suspicabatur exemit:' sortem snam emendaturi erant Hispani, si voluissent sub Augusto vivere: sed hoc putabant esse servitutem; ut Canchorum 'misera gens,' ut ap. Plinium describitur: lib. xvi. cap. i. 'Et hæ gentes,' addit ille, 'si vincantur hodie a Pop. Rom. servire se dicunt. Ita est profecto, multis fortuna parcit in pœnam.' Ut contra in Rutili Itin. 1, 64. 'Profuit injustis te dominante capi.' *Freinsh.* Hæc suspecta sunt N. Heinsio, qui malit *quæ prævidebatur*: paullo inferius rescribend. idem censet: *fuisset et utinam mutua clade certamen, cunctis tam fortibus*. Male vulgo: *tunc tam fortibus*. Græv. Regg. *quam videbatur*. Præfero cum Perizonio conjecturam Grævii, *qua videbatur*. Virg. i. *Æn.* 680. 'Qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem.' Liv. xl. 4. 'Venenum diluit, ferrumque promit, et posito in conspectu poculo, strictisque gladiis: Mors, inquit, una vindicta est: viæ ad mortem hæ sunt: qua quemque animus fert, effugite superbiam regiam.' Id. xlii. 46. 'A Thebanorum injuriis, qua possent, ut se vindicaret.' Et xxxi. 18. 'Seque ipsi per

omnes vias leti interficerent.' *Vindicaverunt* v. e. et plerique scripti: quidam *vindicarunt*.

§. 51 *Antistium*] Dio, lib. 53. p. 589. et Vell. 2, 90, 7. *Freinsh.*

Furnium] Dio, lib. 54. p. 599. *Freinsh.* Vid. Vinet.

Agrippam] M. Vipsanium, quem sibi propemodum æquaverat potestate Cæsar: hic igitur bellum contra rebelles Cantabros gessit. Vid. Dion. lib. 54. p. 604. *Freinsh.* In Reg. Q non erat *legatos*. Et varietas lectionis id nonnihil suspectum facit.

§. 52 *Præsens*] Sic Agathias, lib. 11. *Freinsh.*

Hos deduxit montibus] Vid. *supr.* 3, 5, 28. *Idem.*

§. 53 *Sed jam Cæsar*] Sic plane vet. ed. male vulgg. et Pall. *et jam Cæsar*. Grut. Id. vitium est in Ryck. Flor. Magl. Voss. 3. et Fran. Mox *per idem tempus* est in o. s. et e. Nec mutand. videtur.

§. 54 *Nec temere sumptus, ut barbaris, impetus*] Restituo antiquam scripturam, et, post longum tandem exilium, in suas sedes revoco: *nec temere sumptus, ut barbaris, impes*: quam multis modis discruciaverant imperiti scribæ. Naz. liber, et alter Pal. hac parte sinceri: in altero, *nec temere sumpta ut barbaris spes*: quæ lectio orta est ex illo *impes* depravato: ne putes antiquiorem vocem esse, quam ut a Floro usurpari debuerit, quem scimus hoc affectasse; quod nemo non potest scire, qui nostras notas legerit. *Salm.* *Impes* etiam Magl. Berol. Voss. 1. 2. Duisb. et v. e. *sumpta spes* unus Pal. et liber Lipsii ii. Elect. 19. *sumptus spes* Flor. *impares* antiquissimus Vineti, Ryck. Voss. 3. uterque Reg. vel saltem alter, nam nota libri non erat adscripta, et edd. B. et A. *impure* Sab. et Parv. *inspexit* Fran. *impetus* Junt. Ablativus 'impete' non raro ap. Poëtâs occurrit. Sed et genitivus 'impetis' est in Lucret. vi. 326. Vid.

Barth. ad Stat. vii. Th. 585. Hæc Priscian. vi. 702. recte deducit a nominativo 'impes,' quem etiam ex Onomast. Vet. observat Voss. i. de Analog. 47. sed exolevisse scribit ii. de Anal. 18. Et recte: neque enim quisquam vel veterem vel recentiorum ullum scriptorem nominare potuit, qui eo usus fuerit. Itaque, etsi nunc sequutus sum libros scriptos et Grævium, tamen vix mihi possum persuadere Florum tam antiquarium fuisse, ut vocem dudum obsoletam in usum revocare voluerit, ac potius credo *impes* per errorem Librarium scriptum esse pro *impetus*: quamquam etiam quidam festinantes consulto *τὸ impetus* in pauciores literas contrahere potuerunt. Sed hoc quidquid est, nequaquam adsentior Is. Vossio, etiam aliis locis Flori vulgatam, et omnium librorum consensu firmatam scripturam mutanti, et pro *impetus* *impes* substituenti. Vid. ad ii. 4. 1. Lipsius putabat rectum esse *spes*: sed verba 'ut barbaris' non patiuntur ita legi. Nam Flori sententia est: Quum barbari omnia impetu faciant, hos consilio et ratione fuisse usos. Mox Naz. Pall. liber Lipsii, Voss. 2. 3. edd. S. J. et Plant. *sed positus*, ceteri s. et vett. edd. *et positus*. Videtur scriptum fuisse *set*, ejus primam litteram quum absorpsisset ultima vocis præcedentis, factum fuit *et*.

Ut barbaris] Hoc est, ut solent barbari, qui, ut est supra, 3, 3, 5. 'impetum pro virtute habent.' Similis locutio ap. Liv. 27, 19, 10. 'Indibilis pro utroque locutus: haudquaquam, ut barbarus, stolide incauteque; sed potius cum verecunda gravitate.' Freinsh.

Asturam] Unde nomen populo. Isidorus, Etymol. 9, 2. *Idem*. *Asturam* Edd. Ald. Cam. Vin. Plant. ac deinde omnes: antiquiores, et scripti omnes, etiam Vineti, *Seuram*, *Seurram*, et *Seuriam*. Deinde pro *purant*, quod erat in Naz. et pleisique vetustis,

Græviique et Amst. Edd. recepi *parabant*, cum oratione postulante, tum auctoribus ceteris scriptis, et v. e.

§. 55 *Fuisset et anceps, et cruentum, et utinam*] Et primo loco positum abest a Ryck. Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Voss. Edd. V. B. et P. Non necessarium, et fortassis ex ultima syllaba vocis præcedentis ortum est. *Utinam* miror quomodo tam patienter ferre potuerint tot Editores Flori: quum nemo non videat in eo sententiam plane absurdam esse. Ryck. pro eo habet *ut*, in quo nihil ad emendationem auxilii est. Non dubito, quin verum sit *ultimum*, quod ex edit. Plant. etiam aliæ nonnullæ in contextum receperunt. Et hoc non sine ratione probabat Anna. Paulo post Naz. *tunc tamen fortibus*. Pal. 1. et Flor. *tunc cum tam fortibus*. Recentiores quædam edd. mutata distinctione *certamen tunc, tam f.* Satis adparet hic quoque aliquid corruptum esse. Gronovius ad Sen. Octav. 5. legit *tot tam fortibus*. Perizonius cum *tam fortibus*, quod est in Ald. Utrumque præfero conjecturæ Heinsii. *Trigæcini* in libris scriptis erant *Drigæcini*, *Drigccini*, *Dreecini* et *Dridecini*. Hi nulli ab aliis memorantur in Hispania. 'Brigæcinos' Ptolemæi esse putat Vinetus.

§. 56 *Carisius*] De hoc vid. Dion. lib. 53. p. 514. et 54. p. 523. Freinsh.

Cum exercitu adveniens, oppressit consilia] Naz. membranæ, *cum exercitu advenit, oppressi sed consilia*: forte cum *exercitu advenit, oppressitque consilia*. Salm.

§. 57 *Ubi adco certatum est*] Placet lectio veteris meæ: *ubi loci adco c. e.* quam juvat Naz. nisi quod ille verho locupletior: *ubi cum loci*, &c. Freinsh. Ita Naz. teste Grutero. Salmasius ex eo nihil ad edit. Gruteri, in qua est communis lectio, adnotaverat. Mox [Ante] Naz. Duisb. Voss. 3. et o. c. v. *validissimi*.

Ægre dux impetravit veniam] *Impe-*

traverat: scribend. *impetraverit*: ut, quum in captam urbem faces poscerentur, ægre dux *impetraverit veniam*: facile patet, ita legendum esse. *Salm.* *Impetravit*] Cum h. Flori l. cf. Foliet. Hist. Gen. p. 290. f. Pertinet huc Nasicæ sententia de Carthagine non delenda: Ὅδε ἐκ τῆς ἁλλων ἀσθενείας δεῖν θεωρεῖσθαι τὴν τῆς Ῥώμης ἰσχὺν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τῶν μεγάλων μείζονα, Diodor. in Excerpt. Vales. p. 382. Timoleon, ap. C. Nep. 'Eam præclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementiæ, quam crudelitatis.' Consultationem de Thebis delendis habes in Supplem. Curt. 1, 14, 4. de Capua, in Liv. 26, 16, 7. *Freinsh.* Omnino scribend. *ægre dux impetravit veniam*, ut recte vidit N. Heins. Si vulgatam retines, dicam tibi scribet Priscianus. *Græv.* Ad ea quæ *Freinsh.* scribit add. hic Rupert. et Liv. xxxvii. 6.

§. 59 *Certa mox fides*] Vell. 2, 90, 4. Hispanias 'tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme l. perduxit Cæsar Augustus: ut quæ maximis bellis nunquam vacaverant, eæ sub C. Antistio, ac deinde P. Silio legato, ceterisque postea, etiam latrociniis vacarent.' *Freinsh.* 'Certa fides' est, firma, perpetua. *Acidal.* ad Vell. ii. 38. *Certus* est, non dubius, non ambiguus. Vell. ii. 23. 'Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit.' Ov. iv. F. 609. 'Certa fides facti.' Claud. B. Gild. 499. 'Certa fides cæli.' Vid. Gron. Diatr. Stat. xlvii. et in Omiss. Paulo ante Magl. pro *idem* habebat *id est*, et Fran. i. consueto in his errore librariorum, ut iv. 2. 15.

In pacis partes promtior] Legit Lips. *in pacis partes promiore.* N. Heinsio magis placebat: *in pacis artes promtior.* *Græv.* *Et cum consilio Cæs.* Ryck. Dnisb. Voss. 2. 3. et o. e. v. *cum consilio C.* Fran. et Voss. 1.

§. 60 *Ingentis esse consilii illud ob-*

servari cæpit] H. l. non Florus, sed correctores loquuntur, qui statim, quæ non intelligunt, mutant: vetus lect. habet, *Ingentis esse consilium illud observari caput consilio*: quam diversa ab editis? præterea non *Ingentis*, sed *Bigentis*, scriptum in optimis Naz. membranis: quid voluerit Florus, video; verba ipsa Flori an exhibere possim, nescio: et videamus an ita debeat legi: *Certa mox fides, cum ipsorum ingenio in pacis partes promtior, tum consilio Cæsaris, qui, fiduciam montium timens in quos se recipere, castra sua, sed quæ in plano erant, habitare jussit, vim gentis esse consilium illud observari: caput consilio natura regionis circa et omnis aurifera, &c.* Cæsar hoc consilium excogitaverat, ut in plana deduceret monticolam illam gentem, et montium, in quos se recipiebant, fidentem præsidio: ut hoc persuaderet facilius, ipsius gentis bono et commodo hoc cedere consilium propter naturam regionis (quod consilio caput fuit) auriferam atque aliorum metallorum feracem: nescio an ipsis-
sima verba Flori auctoris posterim, scio, me sententiam recte concepisse, atque optimam adhibuisse distinctionem: qui meliorem et viorem lectionem divinaverit, et magis ad mentem scriptoris facientem, is erit mihi magnus Apollo. *Salm. Naz.* *Ingentis esse consilium illud observari caput consilio.* Quid ex his Salmasius conficiat in ejus notis potest legi. Sed hominibus eruditissimis non probavit hanc emendationem. Lipsius sic rescribi h. locum præcepit in acroaterio Lugdunensi: *Ingentis arbitratus esse consilii illud, observari caput consilii*: hoc est, ut puto, celare rationem consilii. Sed nec hæc possunt placere, nimis ab h. l. aliena, ne dicam de illa locutione inusitata *observare consilium*. N. Heinsius animum etiam appulit ad h. l. sanandum, qui, vetustissimi libri ductum secutus, existimat Flori hanc esse manum: *Ibi ingentis usus esse con-*

*silium illud observari. Caput consilio naturæ regionis circa omnis aurifera. Ingentis usus est ingentis utilitatis. Ingens consilium sibi hand lectum ait in Latinis scriptoribus, quod sciat. Sed vulgatam non rejicio lect. quam alii codd. asserunt. Ap. Cic. est magnum consilium. In Ep. ad Att. vi. 'Quid ætati sit credendum, magni consilii est.' Id. in iisd. Ep. 'Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris consilii sit.' Alii sic etiam loquitur. Cur repudiem ingentis consilii? Florus scripsit, ut est acumen affectator, *Ingentis esse consilii consilium illud observari capit.* Istud consilium Augusti, quod verbis præcedd. exposuit, cum ex montanis terris jussit Astures in planos campos migrare, ne fiducia montium rebelarent, observabatur esse prudentissimum. Hoc consilio enim in officio et obsequio retentus est contumax populus. Lusit Florus in voce 'consilium,' quod modo accepit pro ratione agendi, quam excogitarat Augustus, ut in fide manerent subacti, modo pro prudentia; ita ut *consilium magni seu ingentis consilii* ei sit consilium plenum prudentiæ, consilium sapientissimum. *Observari capit* est, observatum tum est. Sed nihil hic novi consilii, quod ante ignorarit respublica. Idem consilium secutus erat ante Pompeius in piratis coercendis et perdomandis, quod ipse Florus prædicavit III, 6. 'Nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque prospectum singulari consilio ducis, qui maritimum genus a conspectu longe removit maris, et mediterraneis agris quasi obligavit.' Græv. Cum Naz. et Pall. etiam alii scripti et v. e. paucis exceptis, quæ aliter scribuntur, consentiunt. Nam in Ryck. Reg. Q, et Flor. priore l. est *consilii*, et in utroque Reg. *capit*, [&c.] Vulgatam lect. primum in Basil. Camertis invenio, eamque deinde Vinctus, Gruterus, et alii omnes sequuti*

sunt. Is. Vossius hic scripserat locum recte legi in libris vett. et *ingentis esse* exposuerat, ingentis momenti, magni esse. Sed non credo ostendi posse scriptores Latinos sic dixisse 'ingentis est,' ut 'magni,' 'pluris,' 'maximi est.' Toll. in exemplari suo conjecerat: *In rem ingentis esse consilium illud observari capit.* Sed Fort. xxxix. legit: *Ingentis et illud consilii.* Natura...reliqua ab Interpp. esse putat. Hæc est expedita quidem, sed simul satis audax ratio emendandi, quam non facile quemquam alium probaturum arbitror. Grævii sententia, etiam Perizonio placuisse videbatur, qui in ora libri sui scripserat *consilii consilium illud*: cui et ego interim, dum alii meliora invenient, adquiesco.

Natura regionis circa se omnis aurifera] *Se* intrusum esse a barbaris ante multos annos vidi et docui. Latini enim dicunt *regio circa omnis aurifera*. Liv. I, 4. 'Lupam sitientem ex montibus, qui circa sunt, ad puerilem vagitum cursum flexisse.' Hoc Heins. etiam vidit, et supr. de hac locutione non nihil notavi. Græv. Etiam Ryck. Perizon. et Toll. ejiciebant *se*; nec sine ratione. Vid. quæ scripsit Grævius supr. III. 19. 12. Heinsius hic adnotaverat etiam ap. Liv. IX. 2. et XXVII. 15. in eod. genere loquendi intrusum esse *se*; atque insuper alium locum Livii XXXVII. 25. adscripserat, quem, ut opinor, eodem vitio laborare existimabat. Add. Gron. ad Liv. XXXVI. 14. *Se* hic nulla ratione retineri potest. Si tamen quis putabit non temere esse, quod id in omnibus libris legitur, nihil ex eo, quod huic loco conveniat, fieri potest, quam *sc.* id est, *scilicet*.

Aurifera] Vid. Non. in Hispan. cap. 43. de minio Plin. 33, 7. de chrysocola Plin. 35, 6, 30. *Freinsh.* *Exerceri solum* Ryckius bene interpretabatur, effodi ad colligenda metalla, addito loco Livii XLV. 29.

Placere 'metalla auri atque argenti non exerceri: ferri et æris permitti.' Nam *exerceri* dicuntur ea, quæ otiosa, atque inde sterilia, ac sine fructu esse non patimur. Virg. 1. G. 99. 'Exercetque frequens tellurem.' Et XI. Æn. 318. 'Et vomere duos Exercent colles.' Justin. II. 2. 'Neque enim agrum exercent' Scythæ. Et XLIII. 3. 'Phocæenses studiosius mare, quam terras exercere; piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris vitam tolerant.' Catull. C. LXII. in fin. 'Boni Conjuges bene vivite, et Munere adsiduo valentem Exercete juventam.' Vid. ibi Statium. Gron. cap. 1. Observat. in Script. Eccles. et Virum celeberr. Ger. Noodt. 1. Obs. 10. et 1. de Usufr. 7.

Astures et latentes] Hinc Poëtæ deinde Astures sæpe 'auri fossores' et 'scrutatores' vocant. Vid. Heins. ad Claud. Cons. Prob. et Olybr. v. 49. Vetus liber Is. Vossii *ut lactantes*: unde ille faciebat *latitantes ut lactantes* est in Voss. 1. *elactantes* in Voss. 2. *Ut*, non *et*, etiam Ryck. Berol. Duisb. Voss. 3. et edd. vett. præter Ald. in qua est *Astures latentes*. Non male: nam non adparet, quæ sit vis ut elegantia particulæ *et*, h. l. positæ. Perizonius eam retraxerat ante 'Astures,' et legebat, *sic et Astures*. Non addiderat, quomodo hoc intelligi vellet; sed puto eum respexisse ad illa, quæ Florus supr. hoc cap. n. 12. de Dalmatis scribit. Fortassis *et ab es* in fine vocis præcedentis ortum, ac deinde in quibusd. Mss. in *ut* depravatam est.

§. 61 *Intra Taurum et Euphratem*] Eorund. correctorum hæc sunt *χρησθήρια*, sed quantum judico, plane *ἀχρηστον*. Vetus scriptura, *intra Etyrum et Ephratem*: legend. *inter* (vel *intra*) *Cyrum et Euphratem*: mos historicis, nobilissimis fluviiis aut nobilissimis montibus definire provinciarum seu regionum terminos, non

monte et fluvio, nisi ubi non est altera parte nobile aliquod flumen. 'Cyrus' orientis fluvius celebris: magna autem et lata illa regio quæ intra *Cyrum et Euphratem* jacet: *Ἐθνος τοῖς Καρῆνοις παρακείμενον μέσον Εὐφράτου καὶ Κύρου ποταμοῦ*. Sic supra dixit de iis quæ ad Septentrionem, 'intra Rhenum et Danubium.' Atque hæc hactenus, quæ in politissimum, elegantissimum, acutissimum hunc Scriptorem notanda habuimus: si non omnia, quæ aut mendosa aut obscura erant, sustulimus et exposuimus, non nihil certe præstitimus, nonnulla etiam alienæ ambitioni aut diligentiae reliqua fecimus, et quis me reprehendat, quod sibi quædam, ex quibus ingenii aut diligentiae laudem possit adipisci, reliquerim? Scio sane plures esse hoc ingratisimo et invidentissimo seculo, et bonis omnibus literis earumque cultoribus infensissimo, qui labores alienos carpere, quam qui suos in medium protrudere, in animum inducant: puerilia multa in his notis reperiri non negem, sed quibus ætas pene puerilis patrocinium facile parabit, aut veniam saltem ab æquitate et humanitate lectorum non minus facile impetrabit. Hæc te volebam, lector. Vale. *Salm. V. e. intra Tigrin. Pal. 1. et 3. intra Ecyrum, 2. intra Scirum. Gruter. Ex vestigiis harum lectionum Cyrum legit, eamque lect. confirmat ad Solin. p. 621. A. 2. Salmasius. Ceterum h. ex l. intelligas verba Taciti, 1, 9, 5. ubi ab Augusto 'amnis longinquis clausum imperium' legimus. Freinsh. Intra Taurum dudum ante Augustum omnia fuerunt pacata. Igitur Lips. conjiciebat intra Euxinum et Euphratem, sed verius Salm. intra Cyrum et Euphratem. Totidem litteris sic in Ryck. scriptum legitur. Græv. Regg. videntur habuisse intra Taurum: nam ita sine nota libri ad Cyrum in Ed. Grævii scriptum erat. Intra Taurum in editis nusquam inveni ante Edit. Basil.*

Camertis, quam deinde sequuntur sunt omnes quas vidi, usque ad Grævium, qui primus edidit *intra Cyrum*. Sic quoque e libro vet. legebat Ger. Voss. idemque post Græv. in contextum receperunt Amstelodamenses.

Sentiebant tamen magnitudinem] Jam tum Cic. 'Nulla gens est, quæ non aut ita subacta sit, ut vix extet; aut ita domita, ut quiescat; aut ita pacata, ut victoria nostra imperioque lætetur.' *Freinsh.* Ryckius 'sentiebant' exposuerat, agnoscerebant, intellegebant. Recte. Liv. XLIV. 44. 'Tunc demum recepto sospite filio victoriæ tantæ gaudium Consul sensit.' Phædr. II. Fab. Epilog. 'Et arte fictas animus sentit fabulas.' Sic Flor. I. 18. 28. elephantis tribuit 'sensum captivitatis.' Ubi vid. *Freinsh.* Add. Scheff. ad Phædr. Paulo post plerique scripti perperam *victoriæ gentium Populi Romani*, e male intellectis notis *P. R.* vel *Po. Ro.* quæ hic sunt in quibusd. scriptis. Tollius debebat *Romanum*, tamquam e glossa. Sic Florus alibi, et quos in Ind. nominat *Freinsh.* Nec tamen inde confici potest adjectum *Romanum* hic necessario tollendum esse.

§. 62 *Nam et Scythæ, &c.*] Vid. Suet. Aug. cap. 21. Liv. lib. 139. Eutrop. et Oros. ubi supra. Hos legatos ap. Tarraconem citerioris Hispaniæ urbem Aug. Cæsarem invenisse scribit Orosius. Lege ipsum in fine sexti; quoniam hanc ceteris copiosius narrat historiam. *Camers.* Vid. finem libelli de progenie Augusti. Ad h. l. pertinet etiam quod Strabo, lib. 4. p. 138. recenset: 'Nostra ætate regulum quidam Britannicorum, legationibus et officiis amicitiam Augusti Cæsaris consecuti, donaria in Capitolio dedicarunt; familiaremque Romanis totam pene insulam redegerunt.' Cf. cum h. l. Justin. 12, 13. de Alexandro. *Freinsh.*

Seres] Add. Marcellin. 22, 10. f.

quo l. 'Serindos' putem esse Seres hos ipsos. De Indorum legatione scribit etiam Nicolaus Damasc. cujus fragmentum habes ap. Vales. p. 506. *Idem.* Add. Broekhus. ad Propert. III. 3. 5. et de duplici legatione Indorum ad Augustum Casaub. ad Suet. Aug. XXI. *Elephantos* Flor. Berol. Dnib. et Voss. 1. Stewechius ad Veget. III. de Re milit. 24. rejicit, quod ibi in quibusd. Mss. erat, *elephantes*, auctore Charisio, qui in Grammat. veter. Putschii p. 102. jubet dici 'elephantus.' Sed alii Grammatici nullum discrimen faciunt inter 'elephas' et 'elephantus.' Vid. Indic. Grammat. Putschii. Et 'elephas' est in Varr. VI. de L. L. p. 72. et Lucan. VI. 208. et IX. 732. 'elephantes' in Plin. VI. H. N. 19.

Longinquitatem viæ] Distantiam a Gaditano freto, quo legati ad Augustum venerunt, ad Orientem, Indos, Scythas, atque Seres, ponit Plinius, 6, 33. 'Ab ortu ad occasum, hoc est, ab ipsius Indiæ extremitate usque ad Herculis columnas, Gadibus sacratas, octuagies quinquies centena septuaginta octo millia sunt:' lege Martian. Capellam, 6, 5, 6, et 7. *Camers.* 'Nihil magis imputabant' est, ut hic Ryckius, nulla re magis dicebant se ostendere posse venerationem suam erga Augustum, quam quod tantum iter ipsius causa suscepissent. Nam 'imputare' Scriptoribus recentioribus est, velle aliquid pro beneficio haberi, et postulare sibi eo nomine gratiam deberi. Vid. Ind. Casaub. ad Suet. Tib. LIII. et Scheff. ad Phædr. I. 22.

Impleverant] Vid. Ind. et quæ supr. ad II. 12. 12. adnotata sunt. Sed vix credibile est totum quadriennium impensum fuisse huic viæ: aut certe legati iter fecerint non celeri pede, quod de aliis dicit Phædr. IV. F. 17. In his quæ sequuntur, *et tamen ipse hominum color*, Anna, scribit vocem *tamen* ridiculum sensum efficere, ac

delendam esse. Paruit ei Grævius; sed magis, ut puto, adductus auctoritate cod. Ryck. a quo abest *tamen*, quod etiam Amstelodamenses excluderunt. Sed est illud in omnibus aliis tam scriptis, quam editis. Nec video in eo ridiculum illum sensum quem Anna. Nam Florus hoc vult: Etsi longitudinem viæ Romanis imputabant, eaque se jactabant, et fortassis etiam nonnihil eam exaggerabant, tamen vel ipse color hominum ostendebat, eos ab alio cælo venire, et jactationem illam non totam ex vano esse.

Venire cælo] Ita v. e. aliæ, *sole*: Pal. 3. *ab illo venire cælo* [possit fieri *ab ipso*]: faciunt tamen duo reliqui pro scriptura primo posita loco. *Grut.* Ryck. et Fran. *ab illo v. c.* Facile tolerari posset *sole*, quod aliæ edd. vett. exhibent, si niteretur auctoritate Mss. Lat. Pacat. Paneg. Theodos. xxxix. 'Ab ultimo Orientis sinu raptus exercitus, in alio orbe, et, sub alio pæne dixerim sole positus.' *Fateri* est, declarare, significare, ut supr. II. 6. 39. Sen. Herc. F. 477. 'Tenthrantis hoc fatetur eversi domus.' Juv. x. 172. 'Mors sola fatetur Quantula sint hominum corpuscula.' Vid. Salm. ad Capitol. Pertin. I. et Schult. ad Sen. Controv. xi.

§. 63 *Parthi*] Tac. 2, 1, 4. 'Phraates, quanquam depulisset exercitus ducesque Romanos, cuncta venerantium officia ad Augustum verterat:' intelligit, inter alia, quoque remissa signa: de quibus Justinus, 42, 5, 11. Strabo eorum temporum æqualis, lib. 16. p. 515. 'Phraates tantum Cæsaris Augusti amicitiae studuit, ut etiam illi trophæa remitteret, quæ Parthi de Romanis exerant.' Ne quis autem aliud loqui Strabonem existimet, trophæa capiat Romanorum spoliis, ipsis etiam aquilis, exornata: facit huc supr. 2, 17, 16. Viriatus 'insignia trabeis et fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tro-

phæa fixit.' Quo enim majoris dignationis spolia trophæis adduntur, eo quoque ipsa ornatiore sunt et magnificentiora. Phraatem autem hoc non Augusti reverentia, ut Noster aliquae volunt; sed ut filium reciperet, ex pacto fecisse indicat Dio, sine lib. 53. Tacitus, ubi supra, non metu Romanorum, sed suis diffisum, omnia Augusto officia exhibuisse. Ceterum ista signa Crassiana repetere sua expeditione studuerat Antonius, sed infelici conatu. Vid. Appian. in Parthicis. *Freinsh.* Add. Interpp. Virg. in VII. Æn. 606. Verba, 'quasi victoria pæniteret,' declamatoriam προσθήκην esse recte judicat Bocclerus ad Vell. II. 91.

Rapta] N. Heins. legit *capta*. Græv.

§. 64 *Cuncta*] F. *certa*: ut supr. 59. sic Vell. 2, 38, 4. 'Sardinia certum recepit imperii jugum.' *Freinsh.* *Cuncta pax* quid sibi velit nec ego scio, nec alius quisquam Latine doctus intellexerit. Non id fugit aciem ingenii magni Lipsii, qui rescribi volebat: *juncta atque continua pax*. Non nego 'junctos ac continuos agros' legi in veterum scriptis: sed quid sit *juncta pax*, æque intelligo, ac quid sit *cuncta pax*. Florus videtur usus esse recondito vocabulo quod correctores interpolaverunt, ut fit. Puto autem eum scripsisse, quod et Gronovium doctorem nostrum audio observasse, *una atque continua pax*. *Una pax* est, quæ per omnes gentes et terras eodem tempore est diffusa; ut e contrario superius lib. II. 17. *unum bellum*: 'Post illa duo clarissima urbium incendia late atque passim, neque per vices, sed simul pariter et quasi unum undique bellum fuit.' Statio *una mors* de pestilentia: 'Populis mors una venit,' quæ multos eod. tempore tollit e medio. Hæc exquisitior hujus vocis notio, magistris ignota et descriptoribus caussa fuit vitii, quo hic locus contaminabatur. Græv. Gronovius

ad Plant. Mostel. v. 2. 46. scribit, se, si quid mutand. esset, malle *una*. Sed vulgatum defendi verbis Planti l. d. 'Fac istam cunctam gratiam,' i. e. cunctis, vel universis, qui peccassent. Ita ex illius sententia *cuncta pax* est idem, quod Grævio *una pax*. Is. Voss. quoque putabat hæc perperam mutari a Viris doctis, quum 'cunctus,' auctore Festo, idem sit quod, conjunctus. Nec plane necessaria videtur mutatio. 'Pactionem' Freinsh. in Ind. interpretatur, inducias. Videtur ea vox referenda ad illos, quos immunes imperii tamen populum victorem gentium reveritos fuisse, dixit Florus: 'pax' autem, quod hic etiam Perizonius e n. 2. et 59. hujus cap. scripserat, ad gentes domitas, quas 'pacari' et 'pacatas' dicunt scriptores Romani. Nec tamen intelligo, quare de illis potissimum 'pactionem,' de his autem 'pacem' voluerit dicere. Nam et illæ tum pacem cum Romanis habuerunt, et hæc haud dubie pactionibus quibusd. in fidem Romanorum venerant. Nam vix est, ut ulla pax sit sine pactionibus. Unde 'pactiones pacis' non raro conjunguntur ab aliis. Vid. Cic. xiii. Phil. 1. C. Nep. Dion. v. Sed voluit forsitan elegantiam captare ex illo sive *παρημένω*, sive *παρηχῆσαι*, 'pax,' 'pactio.'

Augustus] Nescio quid absoni h. l. sonet vox ista; nec enim tum Augustus, Cæsar: anticipatio permetteretur quidem alibi; non autem hic, ubi continua serie Cæsaris gesta deducens, id ipsum tandem adjicit, appellatum esse 'Augustum.' Freinsh. Probabat hic sententiam Freinshemii Perizonius. Nec sine causa. Alia est ratio in eo, quod supr. iv. 3. 5. et h. cap. n. 19. reprehendit Freinsh.

Septingentesimo ab U. C. anno] Ita hic reperitur in historiæ principio propositus annorum numerus, a Romulo in Cæsarem Augustum. Hic autem homo non solum tempora, et

rerum gestarum ordinem, crebro perturbat; verum etiam sic ubi annos numerat, eorum subtilem computationem non facit, quemadmodum ab initio monimus. Qui subtilius ergo computant, annum Urbis 700. numerant, quum erant coss. Domitius Ahenobarbus, et App. Clandius, vivente adhuc C. Jul. Cæsare, anno nono ætatis Cæs. Octaviani Augusti; siquidem verum, quod Vell. 2, 36, 1. Suet. et alii auctores sunt, natum eum fuisse M. Cic. et C. Antonio coss. Vinet.

Janum Geminum cludere] Vid. omnino commentatores ad Suet. Aug. cap. 22. Item supr. 2, 3, 1. Freinsh. Liv. Vell. Plut. et Florus ita loquuntur, quasi Augustus tantum semel Janum clausisset. At Suet. Dio, et Oros. ter ab Augusto clausum fuisse produnt. Et hoc verum est. Quomodo autem Viri docti putent Scriptores veteres, qui in hac re dissentire videntur, in concordiam redigi posse, exponit clariss. Massonus in Jano Christo Nasc. Rescr. Sect. ii. cap. 2. ap. quem etiam Sect. iii. c. 6. alia huc pertinentia leguntur. Mox libri Vin. Regg. Voss. et Fran. *bis ante reclusum*. Vitiose *r* pro *s*: nam sic, quod hic adnotat Vinetus, *recludere* esset, *claudere*, non, *aperire*. Servius quidem in Virg. iii. Æn. 92. scribit 'recludere' etiam esse, denno *cludere*. Si non fallitur, quærend. est, qui ita loquuti fuerint. 'Recludere' pro, *claudere*, *includere*, dixisse Justinum i. 9. 16. et Palladium iv. de Re Rust. 10. 33. (add. Justin. xxvi. 1. 7.) observat doctiss. Reitzius in Lib. de Ambiguis. Nec tamen ideo etiam posse dici 'recludere templum,' pro, *claudere*, recte putat. Nam 'recludere' in Justino et Palladio est, *includere*, *concludere* in aliquo loco: quæ significatio quum hiuc aliena sit, *reclusum* hic locum habere non potest.

§. 65 In luxuriam fluxus] Fluere sæpe dicuntur, quæ in deterius mu-

tantur ac labuntur. Virg. II. *Æn.* 169. 'Ex illo fluere ac retro sublapsa referri Spes Danaum.' Vid. Gron. ad Liv. XXVII. 17. Vel 'in luxuriam fluens sæculum' dictum est pro, fluens, sive, diffluens luxuria, quæ usitata sunt et obvia in scriptoribus Latinis. Liv. VII. 29. 'Campani fluentes luxu.' Vell. I. 6. 'Sardanapalum mollitibus fluentem.' Terent. *Heaut.* V. 1. 73. 'Animum illius, qui nunc luxuria ac lascivia diffluit.' Et alii ap. Rupert. ad Vell. I. d. et Barth. ad Claud. IV. Cons. Honor. 218. qui et 'solvi luxu' et 'luxuria' dici ostendit ad eund. Cons. Prob. et Olybr. 247. Nec dubito, quin pro eo, quod in antiquis Edd. Columellæ XII. 1. legitur: 'Nunc vero, cum pleræque sic luxu et inertia defluant, ut ne lanifici quidem curam suscipere dignentur,' scribend. sit *diffuant*: maxime postquam e clariss. Drakenb. intellexi, ita esse in vetustiss. cod. Parisiensi S. Germani. Et fortassis emendatum est in Edd. Columellæ, quæ post Stephanianam prodierunt.

[*Legibus multis*] De quibus exacte Dio: meminit et Tacitus, 3, 55, 4. *Freinsh.* Multæ quoque harum Legum Augusti memorantur in libris Juris Civilis sub titulo 'Legum Julianarum.' In Inscriptione ap. Grut. CXLIX. 4. de Augusto: ORBE. MARI. ET. TERRA. PACATO. TEMPLO. JANI. CLYSEO. ET. RP. PO. ROM. OPTIM. LEGIB. SANCTISS. INSTIT. REFOR. Cic. pro Marcell. VIII. ad Jul. Cæs. 'Constituenda judicia, revocanda fides, comprimendæ libidines, propaganda soboles: omnia, quæ dilapsa defluerunt, severis legibus vincienda sunt.'

§. 66 *Dictator perpetuus*] Augustum dictatoris nomen nunquam tulisse, in annalibus veterum testatissimum est: vel ut invidiam nominis devitaret; vel quia dictatoria potestas Antonia lege abrogata erat. Dictaturam namque, quam pertinaciter ei pop. R. anno 731. offerbat, tam constanter repulit, ut,

cum populus eam magna vi etiam offerret, ipse genu nixus, dejecta ab humero toga, nudo pectore deprecatus sit. Vell. Snet. Dio, *Fasti Capit.* alii: nam ipse longe majorem potestatem exercebat sub Imperatoris prænomine, et tribuniciæ potestatis titulo, quem, dictatura perpetua abdicata, ex a. d. V. Kal. Jul. accepit; sapienterque invidiam nominis exosi et tyrannici declinavit. *Stad.* Boeclerus ad Vell. II. 89. videtur Florum velle defendere. Nam scribit, forte existimandum esse eum obscure potius, et de oblato tantum dictatorio nomine loqui, quam in re tam nota prorsus errare. Augustum enim ab offerentibus dictatorem quidem dictum, sed honorem deprecatum fuisse. Sed non patitur hanc interpretationem id, quod mox addit Florus, 'et Pater patriæ.' Nam si hic 'dictus' cum effectu accipitur, ut debet, nulla ratio est, cur non etiam in altero ita sit accipiendum. Paullo speciosius, nec optime tamen, defendi posset Florus, si proba esset scriptura librorum Vin. Ryck. Reg. Q. Magl. Duisb. Fran. et vett. edd. a quibus omnibus, præterquam ab Aid. abest *dictus*.

[*Pater patriæ*] Qua de causa sic appellaverint principes, supr. 1, 1, 15. ex Seneca notavimus. Sic poëtis Jupiter est 'Divum pater, atque hominum Rex,' quod hosce severiori contineat imperio, mitius præsit illis. Eleganter igitur Ovid. *Trist.* 2, 35. ad Aug. 'Jure igitur genitorque Deum, rectorque vocatur: Jure capax mundus nil Jove majus habet: Tu quoque cum patriæ rector dicare, paterque: Utere more Dei nomen habentis idem.' Et mox, vs. 181. 'Parce, pater patriæ: nec nominis immemor hujus Olim placandi spem mihi tolle tui.' Item, *Fast.* 2, 127. Ad hanc appellationem, ejusque explicationem, pertinet locus Livii, 4, 60, 1. ubi plebs beneficio Senatus delinita, lætabunda jactat, 'Patres vere

appellatos.' *Freinsh.* De anno ac die, quo hoc cognomen ei datum est, legi debent, quæ disputant Spanh. Diss. xii. de Usu et Præst. Numism. p. 446. Noris. Cenotaph. Pis. Dissert. ii. c. 8. et Perizon. c. vii. Aulimadv.

Romulus] Sic Camillus, ap. Liv. 5, 49, 8. 'Romulus, ac parens patriæ conditorque alter urbis, haud vanis laudibus appellatur.' Vid. omnino Berneccer. ad Suet. Aug. 7, 4. ubi omnia ista reperies: etiam cur, et quando, nomen illud 'Augusti' inveni-erit. 'Condere' vero 'imperium' non uno sensu accipi, potes intelligere ex iis quæ notantur supr. 1, 3, 1. *Freinsh.* 'Romulum' vocandum quidam censebant, quasi et ipsum conditorem Urbis, Suet. Aug. vii. Et ipse hoc nomine adpellari cupiebat; sed suspicionem regni adfectati ex eo metuens prætulit nomen 'Augusti.' Dio liii. 507. Hoc autem prius accepit, quam nomen 'Patris patriæ.'

Vid. Casanb. ad Suet. et Noris. l. d. In iis, quæ de nominibus Octaviano delatis in Serv. ad Virg. iii. Georg. 26. et i. Æn. 296. quasi e Suet. descripta leguntur, nihil sani est. Et vix credi potest ea a Serv. profecta esse. 'Condidisset' Perizonius bene interpretabatur, constituisset, quale tunc erat; nempe amplissimum.

Consecraretur] Sic Tac. fin. A. xv. scribit: 'Cerialem Anicium, consulem designatum, pro sententia dixisse, ut templum Divo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale fastigium egresso, et venerationem hominum merito.' *Freinsh.* Florus recte expressit vim nominis Augusti. Vid. Suet. Aug. vii. ibique interpp. et Spanh. l. d. p. 371. Sententia eorum, qui 'Augustum' ab 'augendo imperio' dictum putarunt, dudum ab eruditis explosa est. Religiosus librarius Reg. Q post 'consecraretur' scripserat *Amen*.

COLUMNA ROSTRATA

A

CIACCONIO SUPPLETA,

EXPLICATA.

Literis rotundis sive Italicis expressa explicationis gratia adjecta sunt.

CAIUS Duilius Marci filius Consul, adversus Carthaginienses in Sicilia rem gerens, Egestanos *socios atque cognatos populi Romani* arctissima obsidione exemit. *Legiones enim omnes Carthaginiensium qui Egestam obsidebant, et Amilcar maximus eorum magistratus, festinandi studio elephantis relictis novem, castris effugerunt.* Macellam *deinde munitam validamque urbem* pugnando cepit. Atque in eodem magistratu prospere rem navibus mari Consul primus gessit: remiges classesque navales primus ornavit atque paravit diebus sexaginta: et cum his navibus, classes Punicas omnes, paratas *ornatasque* summas copias Carthaginiensium, præsente *Annibale* maximo dictatore illorum, in alto mari pugnando superavit; trigintaque naves cum sociis, *hoc est, cum ipsis hominibus*, cepit, et septiremem prætoriam, quinqueremes *præterea* ac triremes naves xx. depressit. Aurum captum in præda nummi III. M. DCC. Argentum captum in præda nummi C. M. Aes grave captum vicies semel centena millia pondo atque in triumpho navali prædam *omnem in acerarium* Popul. Rom. intulit: captivos *etiam* Carthaginienses ingenuos, *hoc est, nobiles aliquot*, ante currum duxit: primusque Consul, de Siculis, et classe Carthaginiensium triumphavit. Earum rerum ergo S. P. Q. R. ei hancce columnam posuit: *vel* triumphavit. Earum rerum ergo Marti donum dedit atque dicavit.

Inscriptio Columnæ Rostratæ e Ciacconio,
cum brevibus Ejusdem supplementis.

C. BILIOS. M. F. COS. ADVORSOM. CARTACINIENSEIS. EN.
SICELIAD. REM. CERENS. ECESTANOS. COCNATOS.
POPLI. ROMANI. ARTISVMAD. OBSEDEONED. EXEMET.
LECIONEIS. CARTACINIENSEIS. OMNEIS.
MAXIMOSQUE. MACISTRATOS. LVCAES.
BOVEBOS. RELICTEIS. NOVEM. CASTREIS.
EXFOCIONT. MACELAM. MOENITAM. VRBEM.
PVCNANDOD. CEPET. ENQVE. EODEM.
MACESTRATOD. PROSPERE. REM. NAVEBOS.
MARID. CONSOL. PRIMOS. CESET.
RESMECOSQVE. CLASESQVE. NAVALES.
PRIMOS. ORNAVET. PARAVETQVE. DIEBOS. LX.
CUMQVE. EIS. NAVEBVS. CLASEIS.
POENICAS. OMNIS. PARATASQVE. SVMAS.
COPIAS. CARTACINIENSIS. PRAESENTED.
MAXAMOD. DICTATORED. OLOROM. IN.
ALTOD. MARID. PVCNANDOD. VICET. XXXQVE.
NAVEIS. CEPET. CVM. SOCIEIS. SEPTEM.
RESMONQVE. DVCIS. QVINRESMOSQVE.
TRIRESMOSQVE. NAVEIS. XX. DEPRESET.

AVROM. CAPTOM. NVMEI ~~QXXX~~ DCC.

ARCENTOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI

ccccccc c

<u>CRAVE.</u>	<u>CAPTOM.</u>	<u>AES</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>
<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>
<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>
<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>
<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>	<u>ccccccc</u>

TRIOMPOQVE. NAVALED. PRAEDAD.
POPLOM. ROMANOM. DONAVET. CAPTIVOS.
CARTACINIENSEIS. INCENVOS. DVXET. ANTE.
CVROM. PRIMOSQVE. CONSOL. DE. SICELEIS. CLASEQVE.
CARTACINIENSEOM. TRIOMPAVET. EAROM. REROM. ERCO.
S. P. Q. R. EI. HANCE. COLVMNAM. P.

Clarissimus Grævius Inscriptionem Columnæ Rostratæ descripsit e Pighio in Annalib. ad A. U. ccccxciii. qui, mox ut inventum erat marmor, reliquos in eo characteres uti extabant Roma Bruxellam ad se missos scribit. Exhibuerunt eam etiam Gruterus Inscript. cccciv. 1. ibidemque Lipsius, Donatus ii. de Urb. Rom. 7. et Ciacconius; sed omnes aliter atque aliter. Neque tamen apud ullum eorum in primo versu sunt literæ singulares, notæ nominum priorum, quæ apud Pighium. De quo quid dicam non habeo: nisi vel eos, qui plura in marmore illo scripta fuisse prodiderunt, quam Ciacconius, parum recte vidisse, vel literas nonnullas deinde ita exolevisse, ut visum effugerent. Nam mihi omnino verosimile videtur, Ciacconium, qui non multo post effossum marmor Romam venit, et in ea urbe per aliquot annos vixit, ac diem obiit, Inscriptionem, quam ex professo Commentario illustravit, et sæpe, et accuratissime inspexisse; nec quicquam eorum, quæ tum in ea legebantur, detraxisse, aut addidisse. Quapropter existimavi eam ita ut in Grævii Thesauro Antiquitatum Romanarum ante Commentarium Ciacconii edita est, una cum ejusdem supplementis characteribus, quem currentem vocant, impressis hic proponendam.

RECENSUS EDITIONUM

L. ANNÆI FLORI,

AUCTIOR FABRICIANO, ET IN SEX ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1810.]

ÆTAS I. NATALIS.

1470—1511.

INTER cujus principes sunt præter illam, Grutero et Dukero primariam, Parisiensis a Rob. Gaguino edita, et Coloniensis Arn. Theroernen. Curatores hujus ætatis extitere Phil. Beroaldus, M. Ant. Sabellicus, et Jo. Cuspinianus.

... Parisina. 4. sine temporis, loci, et typogr. nota, curante Rob. Gaguino. Lucii Annæi Flori de tota Historia Titi Livii Epitome in quatuor libros divisa. In fine: 'L. Annæi Flori Epitoma de Tito Livio finit liber quartus.' Sic in nonnullis exemplaribus simpliciter legitur. In aliis vero: 'L. Annæi Flori Epitoma de Tito Livio finit liber quartus.'

Robertus Gaguinus Lucei Annei Flori lectoribus salutem optat.

Quos nulla in terris concluserat ora, Quirites

Hæc flori obstrictos parva tabella capit.

Et quæque eximia produxit Livius arte,

Bella, duces, pompas, rite coacta tenet.

Quo vere exemplo vobis sperate futurum

Qui fama et quæstu fertis in astra gradum.

Post tumidos nisus, post sæva pericula sortis,

Ad manes raptos vos brevis urna teget.'

Maittair. pag. 293. Panzer Tom. II. pag. 270. Pertinet autem hæc editio ad libros an. 1470.—1472. Parisiis in Sorbonæ domo

ab Ulrico Gering, Mart. Crants, et Mich. Friburger impressos, et est forte princeps omnium Flori editionum. Vid. Origine de l'imprimerie de Paris par Andr. Chevillier pag. 36. Paris. 1694. 4.

... s. a. l. et typogr. Fol. Gothico simili caractere, quam Gruterus principem dicit, Dukerus omnium antiquarum optimam reperit. In fine leguntur hi versus :

Florus habet parvo : numerosa volumina Livi

Codice : in italica maximus historia.

Nil latet hunc : valeat quod honore nitere latino

Vel peregrina petas scripta : vel artis opus.

Inde fit ut veteres scribendi miserit usus :

Atque novo redeat præditus officio.

Nam quod centeno consumpta volumine sæcla

Viderat : in totidem nascitur usque dies.

Maittair. pag. 762. Panzer Tom. iv. pag. 130. seq.

... s. a. l. et typogr. Fol. Char. Gothico, ut videtur Arnoldi Therhoernen, typographi Coloniensis. L. Ann. Flori Epitome historiæ Romanæ, cum libello de commendatione Romani imperii. In fine hujus : 'Explicit libellus de commendatione imperii Romani.'—Maittair. pag. 751. Panzer Tom. iv. pag. 130.

... s. a. l. et typogr. Fol. char. Rom. L. Ann. Flori Romane historie libri quatuor.—Maittair. pag. 761. Panzer Tom. iv. pag. 131.

1472 Romæ. Fol. per Conr. Sweynheim et Arn. Pannartz. Florus junctus Justino.—Maittair. Tom. i. pag. 313. Panzer Tom. ii. pag. 431. Conf. Recensum nostrum editionum Justinii, h. a.

... s. a. l. et typogr. Fol. Justinus, et Florus ex recens. Beroaldi. Senis per Heur. Coloniensem, ut videtur Gemeinero in Nachrichten von den in der Regensburgischen Bibliothek befindlichen merkwürdigen und seltenen Büchern aus dem funfzehenden Iahrhundert pag. 273. Vid. Recens. edd. Justinii h. a.

... s. a. 4. (Parmæ) Lutii Flori gestorum Romanorum Epithoma incipit. Hæc in fronte. Præmittitur 'ad Magnificum Comitem Petrum Mariam Rubeum Parmensem Philippi Beroaldi epistola,' in qua inquit ille, se rogatu Stephani Coralli impressoris solertissimi L. Florum curiose diligenterque emendasse. In fine : 'L. Flori epithomatis liber ultimus FINIS.' Char. eod. quo Corallus Catullum et Plinium impressit.—Maitt. pag. 757. Panzer Tom. ii. pag. 259. Forte referenda ad an. 1476.

1487 Lipsiensis 1. 4. char. Goth. Lucy Flori historiographi Epithomata.

Ad lectorem.

Magnorum quicumque voles exempla virorum

Noscere, quos fortes inclita roma tulit :

Me lege. tum dicas : quam multos florus in annos

Edidit hanc claram lucius historiam.

Hæc in fronte. In fine : 'L. Annei Flori Epithoma hoc emendatum fridianus Pighinutius, Lucensis, et Ivo Vittigis, ere premen- dum curaverunt. Quod arte sua Conradus Gallicus In opido Liptzensi perfecit XII. Calend. Junii, Anno salutis M^oCCCC^o LXXX. septimo.'—Ex codic. Ms. ducta est hæc editio, multasque habet lectiones peculiares. Vid. Fischerum in Præf. ad Florum pag. XXII. Conradum Gallicum non alium esse, quam Conradum Kacheloven, putat Panzer Tom. I. pag. 473. et Tom. IV. pag. 342.

... s. a. 4. (circa 1490.) Lucii Flori gestorum Romanorum epitoma. Per me Mgrum Sigismundum Rot de Bitz impressorem in Senis.—Præmissa est Ph. Beroaldi Epistola. Panzer Tom. III. pag. 14.

1491 Justini et L. A. Flori epitome. Venetiis 1491. die 5. Novembris. Venetiis. Fol.—Denis Suppl. pag. 309. Pauzer Tom. III. pag. 310.

1494 Lipsiensis II. Fol. Clarissimi hystorici Lucii Flori gestorum Romanorum epithomata.

Jacobus Barynus magister ad lectorem.

Forcia magnorum qui poscit facta virorum

Noscere. quos claros Roma superba tulit, &c.

Hæc in titulo. Sequitur Jac. Baryni epistola nuncupatoria Johanni Wilden inscripta. In fine fol. 31. b. 'Finis. Dedicatio operis Flori. Habeas hujus clarissimi historici L. Flori Epithomata candidissima vir magnificentissime—Capias ea igitur hylari vultu letaque fronte legas nudius per tuum civem meumque necessarium Martinum herbipolensem impressa pridie ad nonas Apriles. Anno christi M.CCCC.LXXXXIIII. ex ducali oppido Liptzensi.'—Pauzer Tom. IV. pag. 343. Repetitio Lipsiensis I. sed mendosissima.

1497 Justinus historicus et Epitome Flori, curante M. Ant. Sabellico. Venetiis. Fol.—Vid. Recens. edd. Justini h. a.

... Lipsiensis III. Fol. s. a. L. Annei Flori illustris historiographi Epitomata quattuor. quibus scite collegit, que bella populus Ro-

manus domi forisque gessit, quibus viris et artibus imperium peperit, et partum auxit. et auctum ad summum fastigium suis viribus evertit. et eversum tandem per Cesarem Augustum sublimius erexit.

ad Lectorem.

Quamvis contingas annosum Nestoris evum, &c.

Liptzk impressum. per Jacobum Thanner.—Gemeiners Nachrichten, &c. pag. 273. Panzer Tom. I. pag. 505. Fischero prior videtur hæc editio illa Baryui; multasque non modo communes cum Lipsiensi I. sed et proprias easque bonas lectiones habet, adeo ut e Ms. emendata videatur.

... s. a. et I. (Venetiis.) Fol. min. Justinus, et Florus ex rec. Beroaldi.—Panzer Tom. IV. pag. 455.

... s. a. (1500.) Florus, cum Justino et Sexto Ruffo. Parisiis, apud Joh. Petit. 4.—Vid. Recens. edd. Justinii h. a.

1500 Florus, cum Justino et Sexto Ruffo. Florentiæ, ex typogr. Phil. Juntæ. 8.—Panzer Tom. I. pag. 429.

... Lipsiensis IV. s. a. 4. L. Annei Flori illustris historiographi Epitomata quattuor. quibus scite collegit, &c. ut in titulo ed. s. a. quam sub an. 1497. memoravimus. In fine: 'Liptzk impressum per Jacobum Thanner.' Panzer Tom. VII. pag. 235.

1502 Justinus, et Florus ex recensione Beroaldi. Mediolani. Fol. ex offic. Minutiani.—Panzer Tom. VII. pag. 379. Conf. Recens. edd. Justinii h. a.

1503 Idem auctores, et Florus quidem ex recens. ejusdem Beroaldi. Venetiis per Bartholomæum de Zanis de Portesio. MCCCCCIII. die tertio Febr. Fol.—Vid. ibid. et Panzer Tom. VIII. pag. 360.

1505 Justinii historiarum libri XLIV. una cum L. Floro a Phil. Beroaldo correcto. Bononiæ. Fol.—Panzer Tom. IX. pag. 413.

1506 Justinus, Florus, et Plinius (vel potius Aurel. Victor) de viris ill. Argentorati. 4.—Memoratur Fabricio in Bibl. Lat.

—Lucii Flori epitomata quattuor quam cultissima in decem Titi Livii decadas, una cum Justino et Sexto Ruffo. Parisiis. Fol.—Panzer Tom. VII. pag. 522. Recens. edd. Justinii h. a.

1507 Florus ex recens. Beroaldi, subjunctus Justino. Venetiis, per magistrum Joannem Tacuinum de Tridino. Fol.—Panzer Tom. VIII. pag. 385.

1510 Justinus una cum L. Floro nuper castigatus. In fine:

‘Impressum Florentiæ opera atque impensa Filippi de Giunta Florentini, Anno a Christi nativitate MDX. tertio Calendas Februarii.’ 8.—Panzer Tom. VII. pag. 12. Recens. edd. Justinii h. a. Curator hujus ed. est Marianus Tuccius.

—Justinus, Florus et Sext. Rufus. Mediolani, apud Leonardum Vegium. Fol.—Panzer Tom. IX. pag. 534. Recens. edd. Justinii h. a.

—Justinus, Florus, Sext. Rufus, P. Victor de regionibus urbis Romæ, cum lilio Juntarum in titulo. In fine: ‘Impressum fuit hoc opus Anno Domini M.CCCCC. decimo. Nono Kal. Augusti.’ 8.—Panzer Tom. VII. pag. 13. Recens. edd. Justinii h. a. ubi curatius de ea egimus.

... Justinus, Florus, et Sext. Rufus. Parisiis in Campo Gaillard venalis apud Joannem Petit. 4.—Panzer Tom. VIII. pag. 211.

1511 Lipsiensis v. L. Ann. Flori Epitomata quatuor. Lipsiæ, per Jacobum Thanner. Fol.—Panzer Tom. VII. pag. 173.

—Viennæ. 4. ‘Lucii Flori Libri Historiarum quatuor a Cuspiniano castigati cum indice. Ad lectorem Christoph. Crassi Helvetii 4. disticha;’ quorum ultimum, ‘Ulcera defricuit multo stillantia tabo Phœbi et Castalidum Cuspinianus amor.’ In fine: ‘Impressum Vienne per Joannem Winter [Winterburger] 1511. 12. kalen. August.’—Denis Wiens Buchdruckergeschichte pag. 51. sq. Panzer Tom. IX. pag. 6.

ÆTAS II. CAMERTINA,

1511—1554.

a Jo. Ricutio Vellino, qui a patria vulgo dictus Camers, hoc nomine notior est, illustrata. Is vero non solum annotationes ad Florum scripsit ex genere maxime historico, comparatis diligenter aliis historicis, e quibus plenior rerum cognitio hauriri posset; sed et codice usus est vetusto, unde lectio Flori proficeret: hinc ejus exemplum sæpius repetitum est, et a posterioribus curatoribus, Grutero, Freinslemio, et Dukero consultum. Camers assecclas invenit Jac. Bedrotum, et Jac. Sobium.

1511 Viennæ. 4. (curante Jo. Camerte,) Lucii Flori Bellorum Romanorum libri quatuor ex vetustissimo exemplari: novissime ac diligenter recogniti.

Accipe gemmiferum Florum, studiosa Juventus,
Quem genuit casto casta Minerva toro.

Igitur.

Quisquis exemplar istoc adulterinum dixeris, sacer esto.

Hæc in titulo. In fine: 'Impressum Viennæ Austriæ per Hieronymum Vietorem: et Joannem Singrenium, sumtibus Leonardi: et Lucæ Alantsee fratrum, civium Viennen. Joanne Heckman, artium doctore, ac sacre Theologiæ Licentiat: Gymnasii Vienn. Rectore: ac moderatore dignissimo. Anno MDXI. x. Calendas Augusti.'—Denis Wiens Buchdruckergeschichte pag. 53. Panzer Tom. IX. pag. 8. sq.

—Viennæ. 4. Annotationum in Lucium Florum Joannis Camertis, Ordinis Minorum, Sacrarum literarum D. eximii, Libellus. In fine: 'Impressum Viennæ Austriæ, in ædibus Hieronymi Vietoris et Joan. Singrenii sociorum, ductu Leonardi et Lucæ Alantsee fratrum. Idibus Septemb. An. MDXI.' Denis l. c. pag. 54.

1512 Florus, Justino additus. Venetiis, per Jo. Tacuinum. Fol. —Panzer Tom. VIII. pag. 408. Recens. edd. Justinii h. a.

1515 Lucii Flori Bellorum Romanorum libri quatuor, ex vetustissimo exemplari novissime ac diligenter recogniti per Valentinum Eckium. Impressi Cracovie arte et impensis spectabilis Viri Domini Joannis Haller. Anno missionis Verbi Divini in carnem, Millesimo quingentesimo quindecimo 1111. Kal. Julii. 4. maj.—Panzer Tom. VI. pag. 457.

1516 Lipsiensis VI. Fol. Florus. Lipsiæ impress. per Jacobum Thanner.—Maitt. Tom. II. pag. 286. Panzer Tom. VII. pag. 194.

1518 Viennæ. 4. Jo. Camertis in quatuor gestorum Ro. Lucii Flori libr. Index copiosissimus, (cum textu Flori,) Sextus Rufus, de Regia: Consulari: ac Imperiali dignitate. Deque Romani Imperii accessione, per eundem Camertem suo tandem nitori quam optime restitutus. In fine: 'Impressum Viennæ Pannoniæ per Joannem Singrenium. Anno 1518.'—Denis l. c. pag. 188. Panzer Tom. IX. pag. 38.

—L. Flori Epithome (cum T. Livio) ex rec. 'Ulrichi Hutteni. Moguntia in ædibus Jo. Scheffer, mense Novembri MDXVIII.' Fol.

—Lipsiensis VII. Fol. L. Ann. Flori illustris historiographi epitomata quatuor. I. F. Lipsiæ, in ædibus Jacobi Thanners 1518.—Panzer Tom. VII. pag. 203.

... s. a. Fol. Justinus et Florus. Petrus Danesius ad vetus exemplar reposuit. Lutetiæ in ædibus Joannis Parvi.—Panzer Tom. VIII. pag. 211.

... s. a. 4. Justinus, Florus et Sext. Rufus. Parisiis, in ædibus Anthonii Bonemere.—Panzer Tom. VIII. pag. 217.

1519 Parisiis. Fol. Florus, cum Justino et Sexto Rufo, ex rec. Petr. Danesii. ‘Parisiis, impressit Chalcographus fidelissimus Antonius Aussurdus impensis Joannis Parvi.’ In fine Flori: ‘Octavo Calendas Julias, anno supra millesimum D.XIX.’—Panzer Tom. VIII. pag. 54.

— Parisiis. 4. Florus, cum Justino et Ruffio. Parisiis, per Jacobum le Messier anno MDXIX. XXV. Novembris.—Panzer Tom. VIII. pag. 59.

1520 Justinus, Luc. Florus et Sextus Ruffus. Mediolani, ex officina Minutiana. Fol.—Panzer Tom. VII. pag. 399.

— Florus, cum T. Livio in ed. Livii Aldina majore. Venetiis. 1520. et 1521. Fol. 2 voll.—Vid. Catalogue raisonné de la collection de livres de P. A. Crevenna Vol. v. pag. 129 seq.

1521 cum T. Livio in ed. Livii Aldina minore. Vol. IV. Venetiis 1521. 8.—Vide Recens. nostrum edd. Livii h. a. Scriptorum codd. fidem non secutus, sed vel Jornandis levitate, vel suo ingenio abductus, Aldus plura corrupisse quam emendasse judicatur Fischero, nescimus an merito.

1522 et 1533 Lucii Flori rerum ab Urbe condita Libri, cum T. Livio in ed. Livii Juntina. Florentiæ, per hæredes Philippi Juntæ, et in ædibus Bernardi Juntæ. 8. 4 voll. quorum ultimo subjunctus Florus sine anni notatione.—Crevenna l. c. pag. 130.

1525 Florus, cum Livio ex ed. Jac. Sobii. Coloniae, apud Jo. Soterem. Fol.—Vid. Recens. nostrum edd. Livii h. a.

1528 Argentorati. 8. L. Flori gestorum Romanorum libri IV. In eundem annotationes Joannis Camertis. Argentorati apud Jo. Hervagium Mense Martio MDXXVIII.—Panzer Tom. VI. p. 114. Hanc editionem inscripsit Jac. Bedrotus, Pludentinus, Guernero Volffino Jeto. Textum paulum mutatum habet, notas capitibus singulis subjectas, et lectt. varr. in margine collocatas.

1532 Basileæ. Fol. L. Flori de gestis Romanorum libri IV. a mendis accuratissime repurgati, una cum annotationibus Jo. Camertis, quæ Commentarii vice in omnem romanam historiam esse possunt. Ad hæc, Sexti Rufi V. C. de historia romana epitome, multo quam antehac emaculatio. Item Messalæ Corvini oratoris disertissimi de progenie Augusti cæs. libellus nunc primum excusus. His accessit rerum copiosissimus index. Basileæ, apud Jo-

hannem Hervagium Mense Martio Anno MDXXXII.—Panzer Tom. vi. pag. 288.

1537 Coloniae, apud Jo. Gymnicum. 8. cum notis Camertis.—Repetitio ed. 1528. a Bedroto curatae.

1539 Parisiis, apud Vascosanum. 4. L. Flori de gestis Romanorum libri quatuor, cum annotationibus Jo. Camertis: ad hæc, Sexti Ruffi de historia Rom. epitome: item Messalæ Corvini de progenie Augusti Cæs. libellus.—Maitt. Tom. III. pag. 301. Bibl. Emtinck. P. III. pag. 154. n. 424.

1540 L. Flori de gestis Romanorum libri quatuor, una cum annotationibus Jo. Camertis, quæ commentarii vice in omnem Romanam historiam esse possunt. Ad hæc, Sexti Ruffi de historia Romana Epitome, multo quam antehac emaculatio. Item, Messalæ Corvini de progenie Augusti libellus, nunc primum excusus. Moguntiae, anno XL. In fine: 'Moguntiae ex officina Joannis Schœffer, anno post natum Christum M.D.XL. 8.—Biblioth. publ. Argentorat.

— Coloniae, apud Jo. Gymnicum. 8. L. Flori de gestis Romanorum libri IV. a mendis accuratissime repurgati, una cum annotationibus Jo. Camertis, et Sexto Rufo, item Messala Corvino.—Maitt. Tom. III. pag. 315.

1542 Parisiis, apud Christ. Wechel. 8. cum annotat. Jo. Camertis, Sexto Rufo, et Messala Corvino.—Maitt. Tom. III. pag. 337.

— Parisiis, apud Franc. Gryphium. 4.—Maitt. ibid.

1544 Parisiis, ex offic. Mich. Vascosani. 4. Flori de gestis Romanorum libri IV. Sext. Ruffi Epitome de historia Romana, Messalæ Corvini de progenie Augusti libellus.—Maitt. Tom. III. pag. 366.

1545 Parisiis, 4. Flori de gestis Romanorum libri IV. Parisiis, apud Odinum Parvum. Et in fine: 'Parisiis excudebat Joan. Lodoicus Tiletanus. MDXLV.'—Maitt. Ind. pag. 404.

1547 Moguntiae. 8. cum notis Jo. Camertis.

1549 Venetiis. 12. e rec. Jo. Camertis.

1550 L. Flori de gestis Romanorum libri IV. Sext. Ruffi de hist. Rom. Epitome, Messala Corvinus de progenie Augusti. Parisiis, apud Vascosanum. 4.—Maitt. Tom. III. pag. 589.

1551 Moguntiae. 8. cum notis Jo. Camertis.

1552 Florus, cum annot. Jo. Camertis, inter Historiæ Romanæ auctores varios una cum Velleio, Sexto Rufo, Messala Corvino, et Eutropio. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.

ÆTAS III. ab ELIA VINETO, -

1554—1596.,

insignis, qui usus Mstis pluribus Florum critice magis tractavit, adeo ut non modo eum illustrasse, sed et textum constituisse visus sit, qui basis extitit omnium exemplorum ad Gruterum usque. Præter eum Critici Jo. Stadius, Brabantinus, et Frid. Sylburgius in emendando Floro laudem meruerunt.

1554 Vineti r. 4. cum Solino. Pictavis, apud Enguilbertum Marnesium.—Præstans bonitate, et rara.

1557 Basileæ. Fol. cum annotationibus Jo. Camertis, una cum Solino, Pomp. Mela, et tabula Cebetis.—Vid. Recens. nostrum edd. Pomp. Melæ h. a.

—Coloniæ Agripp. 8.

1560 L. Flori de gestis Romanorum libri iv. cum annotationibus Jo. Camertis. Accedunt C. Velleii Patereuli historiæ Romanæ libri ii. Sexti Ruffi de historia Romana epitome, Messalæ Corvini de Augusti progenie libellus. Parisiis, apud Hieron. Marnef. 12.

1562 Florus cum Sext. Rufo, et Messala Corvino. Coloniæ Agripp. exudebatur Gualtero Fabricio. 8.—Est repetitio ed. Aldinæ.

1563 Vineti ii. priori castigatio, eaque rara. Pictavis. 4.

1567 Stadii i. L. Julii Flori, de gestis Romanorum, historiarum libri iv. et seorsim in eos commentarius Jo. Stadii. Antverpiæ, ex offic. Plantiniana. 8.—Stadius, non contemnendus Flori editor, aliquot codd. Mstis usus, in textu plerumque Aldum vel Camertem secutus est, nonnunquam tamen suis etiam conjecturis indulsit. Sæpius recusa hæc ed.

1569 Basileæ. 8. una cum Entropio, Victore, Eusebio, Rufino, Orosio, Jornande. Conf. Indicem nostrum edd. Scriptorum Hist. Rom. minorum pag. xxxii.

1575 Vineti iii. L. Ann. Flori rerum Romanarum ex T. Livio Epitoma, in iv. libros distincta, ab Elia Vineto emendata. Parisiis. 4.—Bibl. Emteck. P. iii. pag. 154. n. 425. Repetitio ed. ii.

1579 Stadii ii. L. Julii Flori de gestis Romanorum, historiarum lib. iii. et seorsum in eos commentarius Jo. Stadii, Historiæ et Matheseos Lovanii professoris primi: in quo obscura in lucem proferuntur, omissa supplentur, inversa restituuntur, breviter deni-

que quicquid in Romana historia dignum est observatione, annotatur, una cum variarum lectionum et castigationum rationibus. Coloniae Agripp. apud Jo. Gymnicum. 8.—Bibl. publ. Argentorat.

1583 Stadii III. L. Julii Flori de gestis Romanorum, &c. ut in ed. 1579. Coloniae Agripp. apud Jo. Gymnicum. 8.

1584 Stadii IV. Antverpiæ, apud Plantin. 8.

1588 L. Ann. Flori de Romanorum gestis libri IV. ex rec. Frid. Sylburgii. Inter historiae Romanae Scriptores Latinos minores a Sylburgio editos Francofurti fol. Tom. I.

1591 Lugduni. 12. in Dionysii Gothofredi Antiquae historiae ex XXVII. auctoribus contextae libris IV. 2 voll.

1592 Stadii V. Coloniae Agripp. 8.

1593 Stadii VI. Florus a Jo. Stadio emendatus. Antverpiæ, ex offic. Plantiniana. 8.

1594 Stadii VII. L. Julii Flori rerum a Romanis gestarum libri IIII. a Jo. Stadio emendati, et argumentis ad singula capita auctiores reddit. Accesserunt ejusdem auctoris in eosdem libros commentarii doctissimi. Apud Jacobum Chouet. M.D.XCIV. 8.—Bibl. publ. Argentorat.

1596 Lugduni Bat. ap. Plantin. 16.

ÆTAS IV. GRUTERO-SALMASIANA,

1597—1632.,

a duumviris Flori emendandi, Jano Grutero et Claudio Salmasio dicenda; quos insecuti sunt Isaacus Pontanus et M. Zuerius Boxhornius.

1597 Comeliniana I. Heidelbergæ, apud Hieron. Commelinum. 8. Ex recensione prima Jani Gruteri, quam, ut correctiorem, laudat etiam Cl. Salmasius. Usus erat inprimis illa editione principe, quam supra pag. 1108. recensuimus; tum Camertis, Vineti, et Stadii libris, quorum lectiones et protulit et dijudicavit in notis brevioribus.

1598 L. Ann. Flori historiae Romanae libri IV. Casellis, apud Wilh. Wesselium. 8. sine notis, curante et præfato Jo. Lagonyncho.—Harles. Suppl. ad breviorē Notitiā lit. Rom. pag. 78.

1600 Stadii VIII. Coloniae Agripp. 8.

1605 Stadii IX. Coloniae Agripp. 8.

1606 L. Ann. Flori rerum Rom. libri quatuor, cum notis et scholiis El. Vineti, Jo. Camertis, J. Lipsii et Jani Gruteri. Acce-

dit *Epitome decadum* XIV. T. Livii, cum notis Car. Sigonii et Mart. Delrii. S. Gervasii. 8.—Bibl. Emtineck. Part. III. p. 316. n. 683.

1607 *Lugduni Bat. ap. Raphelengium*. 16. Inter *historiæ Rôm. Epitomas* cum Velleio Paterculo, Sext. Aur. Victore, et aliis.

1609 *Comeliniana* II. 8. ex rec. Gruteri, (et Salmasii, qui textum Gruterianum subinde aliter constituit,) adjunctis Salmasii notis, quas ille scripserat annos natus quindecim, et ediderat 1608. et Grutero dedicarat. Eas virilis doctrinæ esse, multi judicavere. Et ipse tamen in *Epistola* ad Berneggerum scribit: ‘Notæ illæ, quas pæne puer in Germania olim vestra extrusi in lucem, nihil nisi puerile sapiunt, et infinitis præterea mendis scatent typographicis. Eas recognoscere et multis locis facere meliores, diu est in animo. . . . Optimum et vetustissimum [800. amplius annorum] fuit exemplar *Palatinæ* olim *Bibliothecæ Nazarianum*, quo usus sum in *Floro* recensendo, et ejus opera innumeras ex auctore mendas sustulisse memini.’ Sed eas post etiam locupletiores fecit (*Lugd. B.* 1638.) ita, ut parum in iis mutaret: longe supra superiores editores de *Floro* meritus.

— *Lugduni*. 8. cum notis El. Vineti, Justi Lipsii, et Jani Gruteri. —Memoratur Fabricio in *Bibl. Lat.* Tom. II. pag. 444.

— *Aureliæ Allobr.* Inter *Scriptores historiæ Romanæ Latinos* veteres, apud Petrum de la Rôviere editos 2 voll. fol.

1611 *Gruteriana* II. Ex recens. et cum notis Jani Gruteri. *Hanovix*. Fol. inter *Historiæ Augustæ Scriptores Latinos minores*.—Vid. *Indicem nostrum* edd. *Scriptt. Hist. Aug.* pag. xxxiv. Gruterus hac in editione usus est Ms. *Nazar.* et duobus *Palatinis*; et animadversiones scripsit longiores.

1612 *Stadii* X. *Coloniæ Agripp.* 8.

1615 *Historiæ Romanæ Epitomæ* L. Jul. Flori, C. Velleii Patereuli, Sext. Aur. Victoris, &c. Ex officina Plantiniana *Raphelengii*. 16.

— *Flori rerum Romanarum libri quatuor*, ex recensione Jani Gruteri, cum Indice; et seorsim *Rufi Festi breviarium*, ex rec. Petri Pithœi. ‘*Parisiis*, apud Nic. Buon,’ I. ‘apud Jo. Libert.’ 8. —Maitt. Tom. III. pag. 867.

1619 *Stadii* XI. *Ursellis*. 8.

1623 In *Scriptoribus historiæ Romanæ Latinis veteribus*. *Genevæ*, apud viduam Petri de la Rôviere. Fol. 2 voll.

1625 Cum historiæ Rom. Scriptoribus. Amstelodami, apud Cæsium. 24.

1626 L. Ann. Flori rerum Rom. libri IV. ex museo Is. Pontani: accedunt breves ejusdem notæ et observata politica. Amstel. apud Hond. 24.—Pontanus exemplum Stadianæ II. secutus est.

— Stadii XII. Coloniae Agripp. 12.

1628 Amstelodami. 16. cum notis Is. Pontani.

1630 Antverpiæ. 12.

1632 Amstelodami. 16. cum notis Is. Pontani.

— Ex rec. M. Zuerii Boxhornii. Inter historiæ Augustæ Scriptores Latinos minores a Boxhornio editos, Lugduni Bat. ap. Jo. Maire. 12.—Vid. Indicem nostrum edd. Scriptt. Hist. Aug. pag. xxxv.

ÆTAS V. FREINSHEMIANA.

1632—1680.

Freinshemius, cum juvenis esset, adeo feliciter tractavit Florum, ut etsi non nisi unius Codicis MS. cum ed. 1510. collati excerptis, et priorum editorum, Camertis, Stadii, Gruteri, et Salmasii curis uteretur, tamen ingenii et judicii facultate et subtilitate primo multa vitia reliqua animadverteret, et feliciter corrigeret; deinde eruditionis copia etiam bene multa illustraret. Capita quoque dissecuit in minores particulas, addiditque indicem locupletissimum, chronologicas excerptiones, et libellum lectt. varr. Ad emendandum Florum rediit denuo Salmasius: tum novi accessere Nic. Blanchardus, Rutgerus Hermanides, Anna Fabra, et quod ad illustrandum auctorem pertinet, suo modo Jo. Minellius.

1632 Freinshemiana I. cum præf. M. Berneggeri. Argentorati. 8.

1633 Harderovici. 12. cum observationibus politicis maxime, mor. hist. et philol. Jac. Zevecotii.

— Matth. Berneggeri Miscellanearum Quæstionum ex L. Ann. Flori rerum Rom. Epitome, in eamque notis, excerptarum, Centuriæ VII. Argentorati, typis Eberh. Welperi. 4.

1635 Amstelodami. 24. ap. Jo. Janssonium, cum notis Is. Pontani.

— Stadii XIII. Coloniae Agripp. 8.

1636 Freinshemiana II. L. Ann. Flori rerum Romanarum editio nova, accurante Jo. Freinshemio. Argentorati, sumptibus heredum Laz. Zetzneri. 8.

1638 L. Annæus Florus. Cl. Salmasius addidit Lucium Ampelium e Cod. Ms. nunquam antehac editum. Lugduni Bat. apud Elzevirios. 12.

— L. Ann. Flori Epitome rerum Romanarum, cum notis Jo. Stadli et chronologicis excerptionibus Cl. Salmasii. Accedit Lucius Ampelius. Oxonii. 12.

— Amstelodami. 12. cum observationibus Jac. Zevecotii.

1647 Amstelodami. 12. cum Velleio, Aur. Victore, Festo, &c. in hist. Romanæ Epitome apud Janssonium.

1648 L. Ann. Florus ex recensione Nic. Blancardi. Accedit ejusdem ex omnium observationibus editis, ac ineditis Cl. Salmasii commentarius. Lugd. Bat. ap. Hack. 8.

1649 In historiæ Romanæ Epitome e museo Nic. Blancardi, cum Velleio, Aur. Victore, &c. Lugduni Bat. ap. Adr. Wyngaerden. 12.

1653 In collectione hist. Rom. Scriptorum ex ed. 1609. et 1623. repetita Aureliæ Allobr. apud Sam. Chouet. Fol. 2 voll.

1654 L. Ann. Florus cum notis integris Cl. Salmasii, et selectissimis variorum, accurante S. M. D. C. (Corn. Schrevelio.) additus etiam L. Ampelius ex bibliotheca Cl. Salmasii. Amstelodami. 8.—Bibl. Emtinck. Part. III. pag. 316. n. 690.

1655 L. Ann. Flori historiæ Romanæ libri IV. cum notis integris Cl. Salmasii: additus etiam L. Ampelius ex ejusdem bibliotheca. Lugduni Bat. ex offic. Elzevir. 8.—Repetitio ed. 1638.

— Freinshemiana III. L. Ann. Flori rerum Romanarum editio novissima, accenrante Jo. Freinshemio. Argentorati, sumptibus Jo. Joach. Bockenhofferi. 8.

1656 Parisiis. 8. cum versione Gallica Philippi Ducis Aurel.—Vid. Versiones Gall. h. a.

1657 L. Annæus Florus. Cl. Salmasius addidit Lucium Ampelium, e Cod. Ms. nunquam antehac editum. Lugduni Bat. apud Jo. Elzevirium. 12. — Subjectum habet a pag. 247. variarum lectt. libellum, collectum ex notis Gruteri, Salmasii, Vineti, aliisque editionibus.

1659 Christoph. Ad. Ruperti Observationes politicæ, morales, historicæ, philologicæ, criticæ, ad L. Ann. Flori rerum Romanarum libros IV. Noribergæ, sunt. Jo. Tauberi. 8.

1660 L. Ann. Florus, cum notis integris Cl. Salmasii et selectis-

simis variorum, cura S. M. D. C. (Schrevelii.) Amstelodami, apud Lud. et Dan. Elzevir. 8.—Repetitio ed. 1654.

1661 Oxonii. 12. cum notis Jo. Stadii, et L. Ampelio.—Rep. ed. Oxon. an. 1638.

1662 L. Ann. Florus, cum integris Cl. Salmasii et variorum notis, quas omnes multis in locis auxit Rutgerus Hermannides. Accedit et L. Ampelius. Neomagi. 8.

1664 Lugduni Bat. apud Dan. Elzevir. 12.—Repetitio ed. 1657.

— L. Ann. Flori rerum Romanarum libri quatuor, annotationibus instar commentarii illustrati, auctore Joh. Min-ellio. Roterodami. 12.

1665 Halæ. 12. cum observationibus Jac. Zevecotii.

1668 Lipsiæ. 12. Florus cum Ampelio.

1669 Freinshemiana iv. L. Ann. Flori rerum Romanarum editio novissima, accurante Jo. Freinshemio. Argentorati, apud Georg. Andr. Dollhoff, et Jo. Eberh. Zetzner. 8.

— Oxonii. 12. cum notis Jo. Stadii, et L. Ampelio.

1670 Roterodami. 12. cum notis Jo. Minellii.

1672 L. Julius Florus, ex rec. Tanaq. Fabri. Salmurii. 12.

— Amstelodami. 12. cum notis Is. Pontani.

— Amstelodami, ap. Elzevir. 8. cum notis variorum, cur. Schrevelio.

1674 L. Ann. Flori rerum Romanarum Epitome. Interpretatione et notis illustravit Anna Tanaquilli Fabri filia. Jussu Christianissimi Regis in usum Delphini. Parisiis, apud Fredericum Leonard. 4.—Expressit Fabra fere Commelinianum exemplum II. sed recepit tamen et alias lectiones, nulla reddita in notis ratione, patris scil. exemplo.

— Amstelodami, ap. Elzevir. 8. cum notis variorum, cur. Schrevelio.

1675 Aboæ. 12. cum Indice Freinshemii contracto, curante Jo. Gezelio.

ÆTAS VI. GRÆVIO-DUKERIANA.

1680—1801.

Grævius nimirum pro sua ingenii et doctrinæ vi Floro plurimum profuit, ejusque textum sanavit. Novam post ipsum recensionem instituit Car. Andr. Dukerus curis primis et secundis. Inter eos

intercessit Laur. Begeri opera, qua ad duos priores libros plus ornamenti quam commodi collatum est. Germania ceterum nihil fere in Floro edendo tulit, nisi illas Junckeri notas ad modum Minellii, et Ayrmanni (Sinceri) aliasque germanicas, in ipsis Musarum sedibus, Lipsiæ, Halcæ, et Giessæ editas repetitasque; nisi quod Jo. Frid. Fischerus Lips. an. 1760. Grævianam recensionem cum libello varr. lectt. reddidit.

1680 Græviana: L. Annæus Florus, recensitus et illustratus a Jo. Georg. Grævio, additis variis nummorum veterum aliorumque monumentorum* iconibus. Trajecti Bat. 8.—In hac editione multa bene sanata, multa bene explicata et elegantibus observationibus illustrata. Sed imprimis magnam commendationem habet hæc editio a præfatione tum universa, tum qua crisin habet orationis Flori: habet enim disciplinam quandam eleganter judicandi formas orationis et discernendi tumoris inanias a vera elegantia; quam omnibus studiosis veræ eloquentiæ commendamus.

* In his facile eminet, inde in Begeri etiam obvium Floro, omnium monumentorum Latinæ linguæ propemodum antiquissimum, columnæ rostratæ in foro Romano pridem positæ imago, in æs incisa ad lib. II. cap. 2. cum Pet. Ciacconii Toletani supplementis, [Vid. supr. pp. 609. 1104.] quæ lucem viderant cum ejusdem libris tribus de nummis, ponderibus, et mensuris Rom. 1586. 1608. &c. Extat et in Aldi Manutii, Pauli F. libro de Orthographiæ ratione. Venet. 1566. 8. pag. 142. Lipsii Antiquis Lectt. II. 14. et in Stephani Vinandi Pighii Annalibus Rom. Tom. II. pag. 25. ad a. U. C. 493. nec non in Tomo quarto Thesauri Antiqu. Rom. Græviani p. 1807. in Tomo XI. p. 1383. et in Uberti Folietæ libro secundo de linguæ Latinæ usu ac præstantia, Rom. 1574. 8. et Hamb. 1722. 8. pag. 154. in Arithmologia Athanasii Kircheri Rom. 1665. 4. pag. 33. denique accuratius, curante Peirescio, expressa cum Comm. Gaugis Gozzei Tom. IX. Thes. Italiæ P. VIIII. Latine versis Abrahamo Preigero, ex Italicis Rom. 1635. 4. Discorsi sopra l'inscrizione della Colonna Rostrata. Conferendus etiam Joan. Nic. Funccius libro de pueritia linguæ Latinæ, Marburg. 1720. 4. cap. 5. Hanc columnam populus Rom. consecravit memoriæ C. Duillii, qui primo bello Punico victoriam navalem a U. C. 493. primus a Pœnis reportavit. Memorat Quintilianus lib. I. Instit. Or. cap. 7. pag. 57. ed. Bip. literam D. plurimis verbis olim
Delph. et Var. Clas. Flor. 4 C

ultimam adjectam, quod hodieque in illius columnæ ectypo deprehenditur, ut pugnandod, dictatored, altod, marid, navaled, prædad. Mentio hujus columnæ etiam ap. Plinium xxxiv. 5. Silium vi. 663. Sextum Rufum in descriptione Romæ, regione viii. Ceterum columnam rostratam non illam ipsam veterem Duillianam, quam totam ad imum fulmine discussam Livius xlii. 20. testatur, sed ejus loco aliam, diu post illa tempora restitutam, et A. C. 1560. Romæ in foro inter arcum Septimii et Capitolii radicem effossam hodie adhuc superesse, Viri docti non sine verisimilitudine suspicantur. Vide Sirmondi Opera Tom. iv. p. 587. 598. et Pet. Burmanni præfat. ad Tom. ix. partem vi. Thesauri Italiæ pag. 22. De aliis duabus rostratis columnis Julii Cæsaris videndus Servius ad Georgic. iii. 29. 'navali surgentes ære columnas.' Columna rostrata in nummo Augusti ap. Goltzium tabula xlvii.

— Roterodami. 12. cum notis Jo. Minellii.

1683 Londini. 12. cum notis Jo. Minellii.

— Amstelodami. 12. cum notis Jo. Minellii.

1684 Florus et Ampelius. Amstelod. apud Elzevir. 12.

1686 Hagæ Com. 12. cum notis Is. Pontani.

1690 L. Annæi Flori Historia Romana, ex recensione N. B. (Nicolai Blancardi.) Accedunt Cl. Salmasii aliorumque notæ. (scil. El. Vineti, Jo. Camertis, J. Lipsii, Jan. Gruteri, Jo. Stadii.) Franequeræ, ex offic. Hansonii Hagenaar. 4.

1692 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, cum notis integris Cl. Salmasii et Variorum. Accedunt J. G. Grævii annotationes auctiores, necnon numismata et antiqua monumenta, cum variantibus lectionibus. Amstelodami, apud Wetsten. 8. 2 voll.— Sic Bibl. Emtinck. Part. iii. pag. 317. n. 696. cum hac annotatione: 'Hanc editionem ipse Cl. Grævius cum Cod. antiquo, ex Burgundia misso, contulit, et magna adhibita cura correxit, additis ejusdem manu annotationibus, longe auctoribus, ut novæ editioni inservirent.' Ex quibus colligas, non nesciente Grævio factam esse editionem 1702.

— L. Annæi Flori rerum Romanarum Epitome. Interpretatione et notis illustravit Anna, Tanaquilli Fabri filia, jussu Christianissimi Regis, in usum Ser. Delphini. Londini, impensis R. Clavell. 8.

1695 Venetiis. 12. cum notis Pontani.—Bibl. Emtinck. Part. iii. pag. 454. n. 272.

1696 L. Ann. Flori rerum Rom. libri iv. curante Jac. Zevecotio. Francofurti et Lipsiæ, sumt. Jo. Casp. Meyeri. 12.—Cat. bibl. Bunav.

1698 Roterodami. 12. cum notis Minellii.

1700 Hafniæ. 8. cum notis Minellii.

1702 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, ex recensione Jo. Georg. Grævii, cum ejusdem annotationibus longe auctioribus. Accessere notæ integræ Cl. Salmasii, Jo. Freinshemii, et Variorum. Necnon numismata et antiqua monumenta in hac nova editione, suo cuique loco inserta. Cum variantibus lectionibus et Indice. In fine additus est L. Ampelius ex bibl. Cl. Salmasii. Tomi 11. Amstelædami, apud Georgium Gallet.—‘Non vere est, inquit Fabricius, Grævianus hic Florus: suntque in illa editione multæ multorum correctiones temere in textum receptæ; vid. Dukeri Præf. pag. xiv. et xv. qui in notis passim vitia illius editionis tangit. Et hæc facta vidente et silente Grævio.’ Conf. tamen supra ed. Amst. an. 1692.

1704 L. Annæi Flori rerum Roman. libri duo priores, ex criticorum observationibus correcti cum textus ratione, notisque variorum historicis, politicis, et antiquariis: jussu et impensis Augustissimi Regis Borussiae et Electoris Brandenburgici in usum Principis regni et electoratus heredis, adornati et editi a Laur. Begero. Coloniae Marchicæ, typis Ulr. Liebperti. Fol.—Florus, sive potius Lib. 1. et 11. Flori, splendidus sane, et multis nummorum et monumentorum figuris ornatus. Ait Begerus, se textum vulgatum accurate cum libris scriptis, in his Brandenburgico, secundum regulas criticas contulisse et correxisse, rationibus correctionum redditus in notis; deinde et res et verba illustrasse. In præfatione porro Grævianam crisin de Latinitate Flori refellere instituit, nec sine acerbitate in ipsum. Sed in nulla parte res bene viro, in suo genere non indocto, successit: apparetque, eum magis in colligendo laboriosum, quam in judicando explicandoque tritum et elegantem fuisse: quales fere tum erant in Germania, qui se ad hæc studia contulerant.

—L. Annæi Flori rerum Romanarum libri quatuor, quos recensuit et notis ad instar Joh. Minellii illustravit Christ. Junckerus. Lipsiæ. 12.

1706 Londini. 12. cum notis Minellii.

1714 Editio Annæ Fabri in usum Delphini emendatius recusa,

Londini, impensis H. et G. Mortlock, L. Nicholson, R. Wilkin, B. Tooke, D. Mitwinter et W. Innys. 8.

1715 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, cum notis Is. Pontani. Londini, apud Bowyer. 8.

— L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, cui subjungitur L. Ampelii liber memorialis. (Cura Mich. Maittaire.) Londini, ex offic. Jac. Tonson et Jo. Watts. 12.

— Venetiis. 4. ap. Car. Bonarrigum. 4. Recusa editio Annæ Fabri in usum Delphini.

1718 Lipsiæ. 12. cum notis Chr. Juuckeri ad modum Minellii.

1720 Hæ. 12. cum notis Germ.

1722 Dukeriana I. L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum. Cum integris Salmasii, Freinsheimii, Grævii, et selectis aliorum animadversionibus. Recensuit, suasque annotationes addidit Car. Andreas Dukerus. Lugduni Bat. ap. Jo. van der Linden jun. 8.—Omnium optima est hæc editio. Nam primum omnia superiorum bona habet in textu, et in notis. Insunt enim integræ Salmasii, Freinsheimii, et Grævii, et selectæ aliorum, ut Camertis, Vineti, Stadii, Gruteri, Lipsii, Ruperti, Vossiorum, Nic. Heinsii, Perizonii, et ipsius non paucæ, ab omni parte in judicio lectionis, verborum, rerum, elegantes et exquisitæ; quarum adeo lectio plurimum prodesse studiosis hujus generis doctrinæ potest et ad locupletandum ingenium, et ad acuendum judicium. In præfatione inest etiam egregia defensio Grævianæ criseos adversus Begerum. Sed illa ipsa præfatio legenda est studiosis, pluribus de causis; in qua et de præsidiis cognoscent, quibus in hac editione apparanda usus est, et de modo totius operis conficiendi.

1723 Historiæ Rom. Epitome per Annæum Florum, Velleium Paterculum, Sex. Aur. Victorem, Messalam Corvinum, Eutropium, Jornandem et al. Florentiæ. 8. 2 voll.

1724 Venetiis. 12.

1725 Parisiis. 24. cum notis Pontani.

1726 Parisiis. 4. repetita ed. Annæ Fabri 1674. in usum Delphini.

1727 L. Annæi Flori rerum Romanarum Epitome. Interpretatione et notis illustravit Anna Tanaquilli Fabri filia, &c. Editio tertia, prioribus multo emendatior. Londini, impensis R. Wilkin, D. Mitwinter, A. Bettesworth, W. et J. Innys, J. Osborn, B. Motte, J. Batley, A. Ward, et J. Lacy. 8.—Vid. supra an. 1692. et 1714.

— Eboraci. 8. cum versione Anglica Jo. Clarke. Titulum vid. infra inter Versiones Anglicas h. a.

1730 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum. Recensuit, observationibus illustravit, et Indicibus auxit Laur. Reinhardus (Gymn. Vinar. Corrector.) Erfurti. 8. — Indicibus præmissa est W. A. Schrœnii Epist. ad Reinhardum de variis consiliis recentiorum levandi labores scholasticos.

1732 Giessæ. 8. cum notis Germ. Sinceri.

1734 Patavii. 8. ex museo Jo. Is. Pontani.

— Lipsiæ. 12. cum notis Junckeri ad modum Minellii.

1735 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, et L. Ampelii liber memorialis, ex bibliotheca Cl. Salmasii. Londini, apud Gul. Bowyer. 12.

1736 Amstelodami. 24. cum notis Pontani, et varr. lectt.

1739 Londini. 8. cum versione Anglica Jo. Clarke.—Repetitio ed. Eboracensis an. 1727.

1741 Giessæ. 8. cum notis Germ. Sinceri.

1743 Heidelbergæ. Fol. in Henr. Car. de Klettenberg et Benn. Casp. Haurisii Scriptoribus Hist. Aug. Rom. Tomo 11.

1744 Dukeriana 11. auctior et emendatior. Lugduni Bat. apud Sam. Luchtmans. 8. 2 voll.

1746 Londini. 8. cum versione Anglica Jo. Clarke.—Vid. an. 1727. et 1739. Eadem recusa.

1749 Londini. 8.

1750 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum. Accedit L. Ampelii liber memorialis. Curante J. P. Millero. Berolini, sumtibus A. Haude et J. C. Spener. 8.

1760 L. Annæi Flori Epitome rerum Rom. ex rec. Grævii, cum animadversionibus ejusdem. Accessit præter Ampelium, libellumque varr. lectt. præfatio Jo. Frid. Fischeri. Lipsiæ, apud Fritsch. 8.

1762 Hake, sumtibus Orphanotropei. 12.

1765 Londini. 12.—Repetitio editionis Mich. Maittaire an. 1715.

1768 Giessæ, apud Krieger. 8. cum notis Germ. Sinceri.

1773 L. Annæus Florus, cum C. Crispo Sallustio. Birminghamiæ, typis Jo. Baskerville. 4.*

1774 Ead. ed. ibid. typis Baskerville. 12.

1776 L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum libri 1v. (Curante J. N. Lallemand.) Parisiis, apud Jo. Barbou. 12. Nitida editio.

— Florus, cum Sallustio. Birminghamiæ, typis Baskerville. 12.

1779 Manhemii. 8. min. ad exemplar Græviani textus.

1783 L. Annæi Florii Epitome rerum Romanarum. L. Ampelii Liber memorialis. Præmittitur notitia literaria. Studiis societatis Bipontinæ, Editio accurata. Biponti, ex typographia Societatis. 8. maj.—Sequitur textum Dukerianum.

1787 Norimbergæ, apud Riegel. 12.

1793 L. Ampelii Liber memorialis, in usum scholarum emendatus et subjectis notis illustratus, (cur. K. H. Tzschuckio.) Lipsiæ. 12. Etiam titulo generali: Auctores Latini minores in usum scholarum. Tom. III. Part. III.

1795 Florus et Ampelius, cum excerptionibus chronol. Freinsheimii. Basileæ, apud Schweighæuser. 8.

1801 Viennæ Austriæ. 8. cum versione Germ. Bertrandi.—Vid. Versiones Germ. h. a.

VERSIONES.

GALLICÆ.

1621 Histoire Romaine depuis le commencement de l'Empire d'Auguste jusqu'à celui de Licinius, par Nicolas Coëffeteau : avec l'Epitome de Florus depuis la fondation de Rome jusqu'à la fin de l'empire d'Auguste, traduit du latin par le même Coëffeteau. Paris. Fol.—Repetita ibid. 1628. 1631. 1646. 1663. fol. et 1664. 12. 3 voll.

1656 Epitome de l'Histoire Romaine depuis la fondation de Rome jusqu'à l'Empire d'Auguste par L. Annæus Florus, mis de Latin en François sur les traductions de Monsieur (Philippe de France) Frere unique du Roy, par François de la Mothe-le-Vayer, avec le texte Latin et des remarques. Paris, chés Courbe. 8.—Repetita ibid. ap. Sim. Bernard an. 1670. 8.

1774 Abrégé de l'Histoire Romaine par L. Ann. Florus, traduction nouvelle avec des Notes ; par Mr. l'Abbé Paul. Paris. 12.

GERMANICÆ.

1536 Roemischer Historien Bekürtzung. In welcher alle fûrtrefliche Haendel, beyd Fridens und Kryegs, so in dem Roemischen Reich von Romulo und den andern vj. Kûnigen, Burgermeystern,

und zu letzt den Keyseren bitzhaer geübt, begriffen seind. Uss den sichersten Geschichtschreibern Lucio Floro, Sexto Ruffo, Eutropio, und Baptista Egnatio verdollmetscht und gezogen. Mit weiterem Anhangk, der Kryegshaendel, so under dem grosszmaechtigen Keyser Carolo dem Fünften in Italien verlossen, und von Galeatio Capella beschrieben. Durch Henrich von Eppendorff. Zu Strasszburg bey Hans Schotten. Fol.—Repetita ibid. an. 1563. et 1605.

1679 Der deutsch redende Florus, d. i. Flori roemische Geschichte in die deutsche Sprache übersetzt (von Hier. Brückner.) Gotha. 8.

1773 Des L. Annæus Florus kurzer Begriff der Roemischen Geschichte von Gründung der Stadt Roman bis zur Monarchie des Kaisers Augusts. Aus dem Lateinischen übersetzt und mit erlaeuternden Anmerkungen begleitet von Joh. Adam Sella. Hersfeld und Leipzig. 8.—Sub ficto nomine J. A. Sellæ latere Jo. Adolffum Hermstaedt, bibliopolam Hersfeldensem, annotat Cl. Degen.

1781 Florus kurzer Begriff der roemischen Geschichte, zweite neuübersetzte Auflage. Rothenburg an der Fulda. 8.

— Probe einer Uebersetzung des L. Annæus Florus. Frankfurt. 8.—Legitur in libro inscripto: 'Museum der neuesten teutschen Uebersetzungen.'

1785 L. Annæus Florus kurzer Abriss der Roemischen Geschichte, übersetzt von K. F. Kretschmann. Leipzig, bey Dyck. 8.—Præstans interpretatio.

1789 L. Annæus Florus Skizzen der Roemischen Geschichte, übersetzt und mit Anmerkungen begleitet von B. (Bertrand.) Frankfurt am Mayn, bey Herrmann. 8.—Repetita Viennæ Austriæ 1801. 8. cum textu Lat.

ANGLICÆ.

1636 The Roman History written by L. Annæus Florus, and translated into English by E. M. B. Oxford. 12.

1658 The History of the Romans by L. Annæus Florus, translated into English with Notes by Meric Casaubon. London. 8.—Repetita ibid. an. 1659. 8.

1667 The Roman History, written by L. Annæus Florus, and translated into English by John Davis. London. 8.

1725 *The Roman History* by L. Annæus Florus translated into English, with cuts. London. 12.

1727 *L. Annæi Flori Epitome rerum Romanarum, cum versione Anglica*, in qua verbum de verbo, quantum per utriusque lingue genium licet, redditur. Or, a compendious History of Rome by L. A. Florus, with an English translation as literal as possible, by John Clarke, author of the *Essays upon Education and Study*. York, printed by Charles Bourne for Thom. Hammond bookseller. 8.—
Recusa Londini an. 1739. 1746. et 1749. 8.

1738 *L. Annæi Flori rerum Romanarum Epitome: being an Abridgment of the Roman History*. By John Stirling. London, printed for T. Astley. 8.

ITALICÆ.

1546 *Lucio Floro de' fatti de' Romani dal principio della Città per insino ad Augusto Cesare*. Tradotto nella nostra lingua per Giovan Domenico Tharsia di Capo d'Istria M. D. XLVI. In fine: *In Vineggia*, appresso gli heredi di Pietro de Ravani et compagni. Nel anno del Signore M. D. XLVII. Nel mese di Genajo. 8.

1548 *Eadem*. In Venezia. 8. senza stampatore.

1634 *L'Historia Romana di Lucio Giulio Floro*, distinta in quattro Libri, di Latino in Italiano tradotti da Santi Conti della Rocca Contrada, coll' aggiunta alle margini de numeri Cronologici cavati da Giovanni Stadio, e l'indice de' Capi di ciascun Libro. In Roma, appresso Pietro Antonio Facciotti. 12.

1639 *L'Historie Romane da Lucio Giulio Floro e le Notizie del Mondo di Lucio Ampelio* (tradotte da Santi Conti.) In fine: *Ad istanza di Pompilio Totti*. In Roma, appresso Vitale Mascardi MDCXXXIX. 12.

1642 *Della Officina Istorica di Gio. Felice Astolfi Libri 1111. &c.* Aggiuntovi in fine le *Notizie del Mondo di Lucio Ampelio*. In Venetia, per li Turrini. 4.

1672 *Delle Historie Romane di Lucio Anneo Seneca Floro Libri quattro*. Con le notizie di Lucio Ampelio Tradotte già da Santi Conti della Rocca Contrada. Aggiuntovi in questa correttissima impressione il *Ristretto delle imprese de' Romani di Festo Rufo*. Con una *Chronologia delle cose succedute nel Mondo, dalla fondatione di Roma, fino all' imperio di Valentiniano*. Di Domenico

Benedetti da Trevi. In Roma, a spese di Gregorio e Giovanni Andreoli. In fine: In Roma per Francesco Tizzoni 1672. 12.

1673 Romæ. 12. una cum Ampelio et Sexto Rufo, per Mich. Angelum Barbonum.

1724 L'Historie Romane di L. Giulio Floro, tradotte da Santi Conti della Rocca Contrada. Con l'aggiunta alli margini de' numeri cronologici, cavati da Giov. Stadio. In Venezia, presso Andrea Poleti. 8.

BELGICÆ.

1593 Chronyke van Florus van Grieken. Amsterd. 4.

1664 Roomsche historie van L. Julius Florus, mitsgaders de tien boekskens van Eutropius, alles in de nedertuytsche tale gebragt door A. de Decker, en oversien dorr I. de Decker. t'Amst. 12.

DANICA.

1699 Hafniæ. 8. interprete Mogens Vinggaard.

POLONICA.

1646 Cracoviæ. 4. auctore Christoph. Georg. Falissowskiew.

NOBIS in transcurso Pinellianum, Harlesianum, Askeui-
anum, et Spencerianum Catalogos, in quibus variæ memo-
rantur primariæ Flori editiones, consulentibus, quibusdam
publicis bibliothecis etiam exploratis, non videtur præ-
cedens Recensus Editionum multum deficere.

De *Editione Principe* Flori magna est controversia. Se-
cundum Fabricium (in Biblioth. Lat. vol. II. p. 442. edit.
Ernest. 1773.) et Harlesium, (in Brevior. Not. Lit. Rom.
p. 422.) sunt quatuor antiquæ editiones sine loco et anno,
adeo ut quænam earum sit *Princeps* quæstio adhuc sub
judice relinquenda videatur. Immo Catalogos jam memo-
ratos perpendenti probabile videatur, plures esse editiones,
sine anno, quæ sæculo xv. assignentur, et eas isti sæculo
a Bipontinis, in Notitia supra prolata, recte forsân assignari.
Una vero forsân editio sæculi xv. addenda manet, cum anno
et loco, nempe Paris. 4to. 1480. si modo Catalogus Univer-

salis (Lond. 1701. vol. 1. p. 84.) recte se habeat. Quiddam vero nos dubitamus, quibus in præcedentibus catalogis, et bibliothecis pretiosis et amplis, hujusce editionis exemplar non contigit invenire. Neque, ut liquet, eadem esse possit quam ex conjectura inter *Italicas* editiones ponit Audiffredi circa a. 1480.

Inter editiones Venetas sæc. xv. Bipontini numerant Venet. 1491. fol. Ven. 1497. fol. et Ven. sine an. fol. min. Frid. Fischerus, in Præf. p. XXI. easdem sic numerat, 1493. fol. per Phil. Pincium, 1494. fol. 1497. fol. sine nomine librarii. Addit vero vir cl. 'Sed ut hanc [n. Mediolanensem, quam antea notaverat] ignoravit editionem Saxius, ita nec nobis quatuor illas [adjecta Romana editione 1472.] reliquas contigit videre.'

De Aldinis editionibus Fischerus multum queritur, et rei literariæ amatores monet, 'etiam atque etiam esse cavendum, ne omnibus temere Aldinis editionibus aucterum utriusque linguæ nimium tribuant.' Præf. p. XXVIII. Notat unam editionem Ald. formæ octopartitæ sine anno; Bipontini Livium cum Floro 2 vol. fol. 1520-1521. In Annales de l'Imprimerie des Alde notatur etiam, tom. 1. p. 156. Florus in Svo.

Editiones sequentes a Bipontinis non recensentur:—

Lucii Flori Epitome, &c. Svo. 1541. Ven.

Rerum Romanarum Epitome, &c. edente Dion. Gothofredo. Basil. 1590. et Antv. 1609. Svo. Biblioth. Bodl.

Rerum Romanarum Libri iv. &c. Amstelod. 1630. Svo. Mus. Brit.

Florus et Ampelius, Cantab. 1667. 12mo.

L. Annæi Flori Epitome, &c. in usum Juventutis scholasticæ. Edidit Nic. Titze: in Bibliotheca Classica, tomis octo complectenti Auctores Romanos prosaicos et poëticos. Huic editioni præmittitur ad singulos auctores Introductio, et notæ criticæ ad calcem adjiciuntur a Franc. Nic. Titze. Linciae 1804. Svo. Tom. 1. Florum complectitur.

Ejusdem Commentatio de Epitomes Rer. Rom. quæ sub nomine L. Annæi Flori, s. Senecæ fertur, ætate probabili, vero auctore, operis antiqua forma. Ibid. 1804, Svo.

L. A. Flori Epitome, &c. juxta editionem Dukeri, Oxon. 1807. 8vo.

L. A. Flori Epitome, &c. ad optimas editiones collata. Lucii Ampelii Liber Memorialis. Argentorati, ex typogr. Soc. Bipont. 1810. 8vo. Hæc secunda editio emendatior et auctior est prima Biponti a. 1783. excusa, de qua supra. Præmittitur Notitia Literaria, quæ, ut supra diximus, nobis visa est ampla et accurata. Accedit Index rerum et verborum.

L. A. Flori Epitome, &c. ex editione J. F. Fischeri, cum Velleio Paterculo ex editione J. Ch. H. Krause. Recensuit et accuravit J. Carey LL. D. Lond. 1818. 18mo.

Quod ad *Versiones* attinet, editio Bipontina minime sterilis est. Induxit quippe Gallicas, Germanicas, Anglicas, Italicas, Belgicas; immo unam Danicam, unamque Polonicam. De Hispanicis silet; nec nos habemus quicquid de iis narrandum: neque enim Don Antonio (Biblioth. Hispan. Vol. 1. ubi multus est de Floro et Flori editionibus) notat Hispanicam aut Portugallicam aliquam, sive editionem sive versionem. Idem tamen Don Antonio, alique viri docti, asserunt Florum esse civem Hispanum; ita ut revo-cent in animum nobis memorabile istud adagium, οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Quod ad Germanicas versiones spectat, præcedentibus unam, eandemque novissimam subjicimus: Florus entwurf römischer Begebenheiten, übersetzt und mit Anmerk. Von Dr. J. Schallgruber. Vindob. 1805. 8vo.

Neque quidem nobis videtur Anglicam ullam versionem Bipontinis prætermissam esse. Liceat modo duas ad Florum pertinentes Dissertationes Anglicas notare: nempe, cl. Jeremiæ Marklandi Epistolam criticam ad eruditissimum virum Franciscum Hare (Episc.) in qua, inter alia, loca quædam Flori emendantur, Cantab. 1725. 8vo. et Observations on the Writings and Character of Florus, by Edmund Burton, Esq. Fellow of Trin. Coll. Camb. in 'Ancient Characters deduced from Classical Remains.' 1763. 8vo.— Pauca etiam sunt hujusmodi Germanica, quæ videnda sint in Harlesii Brev. Not. Litt. Rom. p. 427.

DE L. ANNÆI FLORI

CODICIBUS MSS.

EX PRÆFATIONE J. FR. FISCHERI.

INCIPIEMUS autem ab Germaniæ in Florum liberalitate singulari, non amore patriæ ducti, sed quia bibliotheca illa Palatina, nobilissima quondam, suppeditavit codicem et antiquissimum omnium, et optimum, ad corrigendos emendandosque Flori libros, librariorum inscitia et negligentia misere depravatos ac corruptos. Fuit codex ille membraneus, et, Salmasii iudicio, qui eo non minus, quam magnus ille Gruterus, usus est, ante mille fere annos scriptus,¹ neque tamen integer, sed, id quod valde dolendum, mancus alicubi atque mutilus, uti cognoscet lector e libello lectionum Variarum. Vocatur cum Nazarianus a loco unde in bibliothecam Palatinam venerat,² tum Palatinus primus, a Grutero : qui tamen in laudandis ejus lectionibus sæpissime, ut fit, oculi enim diversi etiam diversa vident non raro, certe videntur videre, discrepat et dissentit a Salmasio, cujus Excerpta nuper Dukerò adhibere, Gronovii nepotis beneficio, contigit. Namque Gruterus quidem et Salmasius, præter illum codicem, ex eadem bibliotheca Palatina acceperant duo alios, et ipsos membranaceos, verum ut vetustate, ita etiam bonitate, longe inferiores. Alter enim, quem nos cum Salmasio primum nominavimus, Gruterus secundum appellat, à Mutinensi quodam, Nicolao Carandulo, scriptus erat sæculo quarto decimo extremo : alter pauciores etiam annos habebat.³ Sed hæ non solæ sunt bibliothecæ Palatinæ copiæ, quibus adjuti et instructi Salmasius et Gruterus de Floro optime meriti sunt. Jordanes enim, Jornānden malunt vocare alii, Ravennas Episcopus, cum in librum, quem de regnorum temporumque successione reliquit, multa e Flori libris de verbo transtulerit; quis dubitet, quin hujus quoque

NOTÆ

¹ Salmasius codicem hunc vocat 'optimas et vetustissimas D. Nazarii membranas' ad 1. proëm. 2. et iv. 12. 44. *ἰσχυράτην καὶ ἀναγκαίαν ἔγκυραν*, ad 1. 10. 7. Freinshemius 'optimum codicum,' ad 1. 1. 15. Add. Grævius ad 1. proëm.

3. et 1. 14. 1 : et Blancardus Præfat.

² Vid. Gruterus ad 1. proëm. 1. Ab Salmasio vocatur etiam 'Laurissanum exemplum,' ad 1. proëm. 9.

³ Vid. Salmasius ad 1. proëm. 6. et 1. 2. 2. Gruterus ad 1. 1. 12. et 1. 13. 11.

codicum duorum usu,¹ quos ea ipsa bibliotheca præbuit, egregie, pro doctrinæ præstantia, opitulati Floro sint iidem præclari duumviri? Sed et aliarum Germaniæ nostræ bibliothecarum liberalitatem experti sunt Flori editores. Beroliensis quidem Regia Laurentio Begero dedit codicem unum eundemque membraneum bonæ notæ, cujus dominus fuerat, eodem Begero auctore,² divinus ille Justus Lipsius: qui ut multas ex eo lectiones in libris Electorum³ protulit, ita totum cum editis, quam diligenter nescio, contenderat jam ante Begerum Jac. Tollius: qui labor ne esset frustra susceptus, cura effectum et diligentia Dukeri scimus. Neque tamen privatis Germanorum bibliothecis defuere libri scripti Flori. Nam et Bartlii⁴ et Francisci Fabricii⁵ codices memorari a Viris doctis video, neque dubito quin et ille liber, quo Fridianus Pighinucius usus est in adornanda editione sua, et veteres illi, quos Jac. Scheckius inspectos a se fuisse ostendit,⁶ codices scripti manu fuerint. Atque hæc quidem de libris bibliothecarum Germaniæ hactenus. Tot enim, neque plures, eas codices, quorum adjumentis Florus ornaretur et veluti comeretur, præbuisse adhuc quidem sciebamus.

Jam ut Germaniæ hoc quidem in genere avaritia sordida et inepta illiberalitas exprobrari nullo pacto potest, immo maxima liberalitas benignitasque tribui omni jure debet, cum de præstantia excellentiaque liberalitatis judicari e facultatum copia soleat; cum non is qui plurima dat, liberalis ducatur, sed qui tantum, quantum potest, et ea quæ quam plurimum prosint iis qui accipiunt; ita admodum cupidus sit necesse est, qui negare conetur, Florum etiam Italiæ, Belgiique, et Franciæ, bibliothecis magnam splendoris sui pulchritudinisque partem debere. Etenim Francia quidem Vinetum suum instruxit variis codicibus scriptis, neque illis malis, quorum ope librorum Flori vulneribus vitiisque mederetur. Unus eorum, qui ab ipso Vineto mirandæ liber antiquitatis vocatur, venerat e bibliotheca Dominicalium Burdigalensium:⁷ alterius possessor fuerat Gerardus Maria Imbertus, Patricius Condomien-

NOTÆ

1 Vid. Salmasius ad l. 1. l. 1v. 6. 13.
13. 6.

2 Ad 11. 12.

3 11. 19.

4 Vid. Dukerus ad 111. 18. 14.

5 Vid. Stadius Commentar. p. 60. ed. pr. et Dukerus ad 111. 26. 6.

6 Ad Vellei. Paterc. 1. 4. 2.

7 Vid. Vinetus Animadverss. p. 149. 158. 246. ed. Lugd.

sis.¹ Atque libros hosce duo Vinetus loco non uno nominatim laudat. Sed præter eos quin idem consuluerit in recognoscenda Annæi historia alios, non potest dubitari, cum in notis ab eo passim commemorentur membranæ et libri antiqui, ita tamen ut nec de antiquitate eorum quicquam dicat, nec unde eos acceperit, usquam ostendat: quod quidem vitium est non tam hominis, quam temporum illorum. Dukerus vero usus est lectionibus duorum codicum bibliothecæ Parisiensis Regiæ, quas commiserat erudita, sed ignota, manus marginibus Grævianæ editionis exempli: alter videtur scriptus fuisse quaternis, alter in chartis aut membranis formæ maximæ: erant enim litteris, siglas vocant, Q et F ab eo qui contulerat notati. Sed eadem bibliotheca Regia alio etiam eoque majori Florum affecit beneficio, voluit certe efficere. Namque Samuel Sciassius impetrarat facile, ut posset tres illius codices scriptos componere cum editis libris: quæ Sciassii Excerpta cum Grævio communicavit ornamentum illud Germaniæ atque decus sæculi sui, Marquardus Gudius, ejus eruditionem raram et exquisitam, an studium juvandi bonas litteras singulare, admirer magis atque suspiciam, nescio. Certe utramque hanc virtutem aliasque iis majores vel solæ illæ epistolæ, quas a magno Burmanno scimus esse editas, abunde loquuntur. Sed Grævius illo beneficio Gudii non videtur ita usus esse, ut consuleret salutem librorum Flori omninoque literarum: nam primo mira lectionum paucitas satis declarat, admodum exiguum illarum partem esse ab eo prolatam, cum debuisset in medio ponere omnes: deinde non distinxit satis codices suos Grævius, ut scirent posterī, quæ essent lectiones cujusque. Laudat enim modo Sciassii codicem, modo Regium, modo Gudianum vel simpliciter vel adjectis numeris,² idque, ut dixi, perraro. Ceterum an diversus ab his codicibus sit ille, quocum idem Grævius Puteanum narrat³ contendisse librum historiæ Flori primum, non constat. Atque tot quidem codices Franciæ patuisse reperio editoribus omnium librorum Annæi. Præterea et ab Jac. Bongarsio⁴ et a Francisco Jureto⁵ et ab Jacobo Cujacio⁶ commemorantur libri veteres Flori, quos Grævius et Dukerus putabant fuisse

NOTÆ

1 Vid. Vinetus d. l. p. 160. 178. 220.

2 Vid. Grævius ad l. præm. 8. i. 1.

14. i. 18. 24. &c.

3 Ad l. præm. 2.

4 Ad Justin. prol. 28.

5 Ad Symmach. i. ep. 46.

6 Observatt. v. 8.

calamo scriptos codices. Hoc certum est, eos tantum ad constituendas breves historiæ Flori particulas esse ab dominis adhibitos.

E Gallia igitur transeamus in fines Belgii, cujus bibliothecas maxime sex codicibus cognovi plurimum profuisse Floro. Primus membranaceus Ryckianus dicitur ab Theodoro Ryckio, domino, qui copiam ejus fecerat Grævio. Qui cum multa, ut fit, præterisset, non pauca male laudasset; Dukerus putavit se et ipsi Floro et lectoribus ejus hanc humanitatem debere, ut librum illum Ryckianum, qui, Ryckio mortuo, ad Pancratium Masvicium pervenerat, denuo diligentissime totum conferret cum editis. Cui quidem officio eum ita satisfecisse multis mihi videor indiciiis certissimis compertum habere, ut Flori causa vehementer gaudeam, reliquos quoque codices Belgii incidisse in manus tam liberales et diligentes. Inspexit enim idem Dukerus, auctoritate magnorum Virorum, Everardi Ottonis et Henrici Brenemani, primus codicem Flori quauquam chartaceum, tamen oppido bonum, qui est in bibliotheca Academiæ Duisburgensis: et ab Dominico Balquio, Jurisconsulto clarissimo, accepit diversitatem scripturæ libri Franequerani,¹ qui in bibliotheca Academiæ asservatur. Atque Duisburgensis quidem libri lectiones ita conveniunt cum lectionibus Berolinensis et Editionis principis² atque conspirant, ut tres illi libri ex uno eodemque fonte manasse videantur. Sed eo pejoris notæ sunt codices illi bibliothecæ Leidensis tres, qui a Dukero, varietate enim scripturæ eorum, beneficio Burmanni majoris, usus est, Vossiani dicuntur. Primus, isque satis antiquus, scriptus est in membrana formæ octopertitæ: secundus, primo qua membranæ figuram similis, ejus ætatem laudquaquam attingit: postremus, ut ordine, ita et ætate et bonitate, chartis constat maximæ formæ. Sed Academia Leidensis, præter Vossianos, etiam alios possidet Flori codices. Nam Audendorpius quidem, Vir summus et ad ornandas literas Latinas natus, librorum Leidensium quatuor lectionibus, tanquam gemmulis, distinxit suas ad Lucanum³ Frontinumque⁴ et alios sermonis Latini auctores veteres, animadversiones: uti Pighium cum in An-

NOTE

¹ Lectiones proprias hic liber habet non paucas. Vid. II. 3. 2. II. 10. 2. &c.

² Vid. III. 7. 6. IV. 10. 24. III. 11. 1. 7. III. 12. 3. III. 15. 3. IV. 1. 6. &c.

³ Vid. ad Lucan. IV. 466. IX. 232.

⁴ Vid. ad Frontin. p. 21. 125. 202. 243. 286. 316. 346. 359. 370.

nalium Opere, tum in notis ad Valerium Maximum, multas e codice, quem e bibliotheca S. Amandi habuit, lectiones attulisse novimus.¹ Nam de libris Isaaci et Dionysii Vossiorum, et de membranis ab Gronovio avo inspectis, quæ a Dukero alicubi² memorantur, quod dicam, non magis habeo, quam de duobus illis Codicibus misere depravatis, quibus Joh. Stadius usum se esse ostendit.

Sed relicta Francia, et lustrato Belgio, age, jam in Italiam profiscamur, sedem illam literarum et patriam codicum manuscriptorum: ex qua in alias terras, tanquam in colonias, exiere. E maxima autem multitudine librorum Flori, qui in civitate hac opulenta reperiuntur, tantummodo duobus adhuc quidem licuit uti iis qui Flori historiam publicarunt. Jacobus enim 'Tollius tum cum Italiæ civitates peragraret, contulit codicem Malliabecianum Florentinumque, utrumque membraneum; sed posterior erat non valde antiquus. Hæc Tolliana Excerpta venerunt, liberalitate Henrici Canegiteri, in manus elegantissimi Dukeri; quem tamen non semel negligentiam Tollio insignem exprobrare memini,³ qui et Vaticanum sibi codicem patuisse ostendit.⁴ Sed ab hoc, quem Tollii manus trivere, libro Florentino diversum esse eum codicem qui ab Acidalio ad Velleium⁵ laudatur, ita credo, ut nec dubitari posse videatur, quin libri veteres illi quos Sigonius ad Livium,⁶ et Hermolaus Barbarus ad Plinium,⁷ memorant, codices fuerint calamo scripti. Certe Egnatius in Racemationum libris,⁸ unde Vineto⁹ Racemator Venetus audit, usum se esse docet codicibus scriptis duobus, quorum alter fuerit in bibliotheca Cœnobii S. Mariæ a Caritate, alterum possederit Benedictus Prunulus, quo viro et humanissimo et sanctissimo ipse magistro et doctore usus sit. Atque hæc etiam de beneficentia, qua Italiæ sibi bibliothecæ Florum ejusque editores devinxere, certe voluerunt devincire.

Reliquum est, ut breviter commemoremus, vel nominemus potius, eos codices, quorum vel patria incerta est, vel possessores ignoti. Nam Grævius quidem dicitur¹⁰ optimo libro, e Bur-

NOTÆ

1 Vid. Freinshem. ad i. 13. 20. Duker. ad ii. 6. 2. 3. 7. et ad iii. 3. 3.

2 Ad i. 12. 8. iii. 5. 30. iv. 2. 37.

3 Vid. Duker. ad iii. 10. 14.

4 Vid. Duker. ad i. 1. 13.

5 ii. 68. 4.

6 Epit. 68.

7 Lib. xxxiv. 6.

8 Cap. 4.

9 Ad iv. 6. 4.

10 In Præfat. ad Edit. Flori Amstelod. a. 1702.

gundia misso, usus esse; de quo neque Dukero neque nobis cognoscere quicquam certi licuit. Sed ab eodem Dukero laudatur, si recte memini, etiam Ramosi codices: et uti Grævius Antverpiæ se membranas pervetustas Christianæ reginæ testatur¹ vidisse, ita, Henrici Ernstii indicio,² novimus, fuisse penes ipsum veterem Flori librum calamo scriptum. Ceterum e libello varian-
tum lectionum plane, spero, intelligetur a lectoribus, eos de quibus hactenus expositum est codicibus, non ex uno, verum e multis, iisdemque diversis, fontibus manasse.

RECENSUS CODICUM MSS.

L. ANNÆI FLORI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

IN præcedenti codicum Mss. Recensu, dum luculenter de exteris disserit J. Fr. Fischerus, de Britannicis omnino silet. Hos breviter recensendi munus igitur nos de more suscipimus.

Codices in Museo Britannico.

Biblioth. Harl. Num. 2500. est cod. membran. sæc. xv. qui, cum aliis, habet, sine notis et additamentis P. Diaconi, Lucii Flori Rerum Romanarum lib. iv.

Num. 2731. cod. membran. sæc. xv. continet: 1. L. Flori Epitomen in singulos libros T. Livii: 2. L. Flori Rerum Romanarum lib. iv.

Num. 2765. cum aliis historicis continet Lucii Flori factorum memorabilium ab urbe condita ad tempora C. Augusti lib. iv. Cod. membran. sæc. xv. eleganter scriptus.

NOTE

1 Ad r. proœm. 2. 3.

Delph. et Var. Clas.

2 Ad Nep. Attic. 8.

Flor.

4 E

Num. 3694. Ms. splendidus, illuminatus, in folio, continens: 1. Titi (scr. Tito) Livii Pathavini de Bello Macedonico: 2. L. Annæi Flori Hist. Lib. iv.: 3. Epitomen xiv. Decad. Livii, sine notis, membran. fol. sæc. xv.

Num. 4793. cod. chartac. sæc. xv. qui, cum Eutropio, continet Florum.

Num. 5292. Annæi Flori Epithomes de Tito Livio lib. iv. —Ita titulus: continet vero, non epitomen Livianam, Floro ascriptam, sed ipsius Flori Historiam, sine solitis P. Diaconi vel aliorum additamentis.

Num. 5438. cod. membran. sæc. xv. continens, una cum Ciceronis orat. contra Catilinam, et respons. Catilinæ, (orationes fictitias,) L. Annæi Hist. Rom. Compendium.

Et hi sunt omnes codices Flori in Museo Britannico, nisi quis vellet intertexere quædam manu scripta, num. 3371. inter codd. non descriptos, ut vocantur, nempe, Annotationes a Magistro Joanne Raio quodam dictitatas, et ab ejus discipulo summa cum industria scriptas, A. D. 1613.

Codex Cantabrigiensis.

In *Bibliotheca Publica* nullus Flori codex restat: et quidem, ni fallimur, nullus in Collegiorum bibliothecis servatur præter unum in *Coll. Corp. Christi*, qui cum ob alia historica æstimandus est, tum quod, cum ceteri Flori codices Britannici non sunt valde antiqui, hic est antiquissimus.

Codices Oxonienses.

Notitiam codicum sequentium, qui in *Bibliotheca Bodleiana* manent, benigne nobiscum communicavit Alexander Nicoll, Bibl. Bodl. dignissimus Sub-præfectus, quam in ejus ipsius verbis lectori damus.

1243. *Laud. Lat.* 58. Auct. C. inf. L. Flori Historia Rerum Romanarum libris quatuor. Codex exaratus a. 1453, scriptura Italica, parum eleganti, in membran. in quarto.

2178. Auct. F. 5. 9. L. Annæi Flori Historiæ Romanæ

Epitome. Codex membranaceus, elegantissime descriptus, literis Gothicis, sæc. XIV. aut XV. in quarto.

Canon. Lat. 194. Flori Epitome, cod. membran., bene exaratus literis Italicis, sæc. XIV. aut XV.

Est etiam in Biblioth. Bodl. 2200. Florus, &c. lectionibus illustratus a Degoræo Whear, et 2201. idem fere.

INDEX

IN

FLORUM,

A JOH. FREINSHEMIO CONFECTUS.

Primus numerus Librum, secundus Caput cujusque libri, tertius Tmematia, seu Sectioniunculas aut Versiculos capitum denotat.

A BRUNDUSIO trajicit Cæsar iv, 11, 4
A Corfinio Roma petitur iii, 18, 7
(Sic, opinor, legendum in Cicerone, Philippi. v, 8. 'Infesta patriæ signa a Brundusio inferebat'). a dextris, a lævis iii, 2, 2 a tergo iii, 11, 6. iv, 2, 36 a Ponto iv, 2, 61 a Panico littore tanquam specula procurrit Clypea ii, 2, 19 a prælio profugus iv, 2, 85 elephantii nuperi a sylva iv, 2, 67

Ab Ænea decimusquartus Amulius i, 1, 4 ab aratro dictator i, 11, 12 ab arboribus pendere iii, 3, 17 ab Etruria i, 12, 1 ab Etr. Roma petitur iv, 1, 11

Abdere humi (pro sepelire) iv, 12, 38
Abhorreere moribus (pro, a moribus) i, 7, 3

Ablatus e conspectu Romulus i, 1, 16
Ablegare equum iv, 2, 82

Abnuere (pro recusare) iii, 16, 2

Abolere (pro delere, extinguere) iv, 9, 1

Abolitio (pro ἀμνηστία, oblivione actorum) iv, 7, 3 (Sic apud Suet. Tib. iv, 3. Est et tit. C. de abolitionibus).
abolitio animarum (pro morte quæsit) iv, 7, 15

Abrogare: (proprie est per rogationem, h. e. legem ad populum latam, adimere) Sic: abrogati fasces Collatino i, 9, 3 abrogatum imperium regibus i, 7, 11

Abrumpit aciem intentionis rerum diversitas, Proæm. 3 intervenit fluminis ig-

nis abruptitur ii, 2, 1

Abrupti torrentes iv, 12, 6

Abscidere (de aquis dictum terras dirimentibus) ii, 2, 2. ii, 8, 9

Abscondere: fortuna Pompeium abscondit iv, 2, 87

Absens victus Perses ii, 12, 9 absenti negatur consulatus iv, 2, 23

Abundare divitiis iii, 9, 2 equitum copia iv, 2, 47

Abundantia servorum perniciosa iii, 12, 10

Accendere facem certaminum (h. e. causam præbere seditionibus) iii, 14, 1
fax quæ Drusum credamavit, socios in arma accendit iii, 18, 4

Accessio (pro additamento, auctario, quod accedit principi causæ): Sic, Accessio belli ii, 9, 4 cladis iii, 1, 16 provinciæ iii, 6, 7 (Ita Plinius xxix, 1, 17. 'ne videatur accessio alterius.' Seneca, 'parva ruinæ ingentis accessio fui.' Consol. ad Helviam)

Accessus (h. e. aditus, transitus) i, 17, 4 alibi vocat Claustra

Accius: vide Attius

Accipere (pro interpretari, intelligere) ii, 18, 4 accipere (pro suscipere, non respuere) i, 2, 3 accipere regnum (pro consequi) i, 5, 1 omen (h. e. in omen, loco ominis) iv, 12, 14 (Sic apud Ciceronem, divin. i, 46. Æmilius: 'Accipio omen, mea filia.' Tacitus, H. i, 62, 6.

‘Ut haud dubium magnæ et prosperæ rei omen acciperetur.’ Adde Tac. ii, 13, 4. Liv. i, 7, 12)

Accire mortem iv, 2, 70

Accusatorie loqui (h. e. omnia ad invidiam rei coacervare, etiam falsa) iv, 5, 2

Acerbissimum (quod maximum dolorem inurit) iii, 10, 15

Acerrimus juvenis iv, 4, 1

Acerrima calliditas ii, 17, 15 (Sic ‘Acerrima mens divi Augusti,’ apud Tacitum, II, ii, 76, 6. h. e. acutissima, sordidissima)

Acervatim i, 17, 1

Achaia i, 18, 3. iii, 6, 3 liberata ii, 7, 15

Achaicum bellum ii, 16, 3

Acies (pro prælio) iii, 22, 5 Acies prima (pro parte aciei, quæ proxime hostem est) iv, 2, 82 Aciem committere (h. e. conflare) iv, 7, 10 dirigere (pro instruere, ordinare) iii, 16, 5

Acies intentionis, Procem. 3

Acilius Glabrio cos. ii, 8, 10

Acinaces iv, 11, 3

Acrior (h. e. vehementior) ii, 2, 26

Acrius (pro vehementius, majore vi et impetu) i, 11, 3. i, 13, 19

Actum est de illo (h. e. periit. Gallice, C'en est fait) i, 18, 8. ii, 6, 50. iii, 3, 5. iv, 1, 5 nihil actum est (h. e. nihil profectum est) ii, 6, 49

Aeta Pompeii iv, 2, 9 Syllæ rescindere iii, 23, 2

Acuit virtutem ratio i, 8, 4

Ad arma (Itali ‘a l’ arme’ unde Gallorum vox ‘alarme’) ii, 15, 8 Ad famam rei (h. e. cum nunciaretur ea res) iii, 9, 4 Ad id tempus (pro consue) iii, 10, 22 Ad id temporis ii, 17, 8 Ad mare (pro, juxta mare) i, 16, 6 Ad similitudinem (h. e. ad exemplum, exemplo, more) i, 2, 3 Ad tempus i, 6, 2 (Sic Marcellinus xiv, 10). Ad ultimum (pro, postremo) iv, 7, 15 (Nisi forte ultimum pro morte ponatur hoc loco). Ad ambitum usque armari i, 16, 7 Ad iniqua pondera gladium addere i, 13, 17 Ad virtutem dolum addere i, 3, 4. iii, 3, 15 Ad sonum virgæ expavescere i, 26, 3

Adæquare famam alicujus ii, 2, 14 urbem flammis iii, 10, 23

Addere dignitatem (non tam est augere, quam facere) i, 8, 5 (Ita Sallustius, Cat. xxii, 14 de Catone: ‘huic severitas dignitatem addiderat’). Ad-dere licentiæ scelus ii, 5, 2 Virtuti do-

lum i, 3, 4. iii, 3, 15

Addicere (verbum prætoris jurisdictionis, pro adjudicare) iii, 23, 3 (Videtur hæc conjunxisse Livius vi, 14, 10. ‘Ne quem vestrum, Quirites, donec quicquam in re mea supererit, adjudicatum (sic velim, non, ut editur, judicatum) addictumve duci patiar.’ Pro vulgari tamen lectione est Plautus in Nonio: ubi sic legi velim: Judicatum, adjudicatum atque addictum)

Adeo terribilius ii, 6, 1

Adequare castris iv, 10, 4

Adesse (pro urgere, instare) iii, 5, 6 (Hoc sensu Seneca, Epist. liii, 9. ‘Domina est, adest, et jubet’). Adesse precibus alicujus (h. e. patrocinari, sive, ut in l. 6. §. 1. de postul. exponitur, advocacy præstare, vel, ut apud Senec. de brev. vitæ, cap. 2. advocare) ii, 9, 3 Aderat puellæ forma (h. e. patrocinabatur ei, causam illius agebat iv, 2, 56. Nam adesse dicebantur causarum patroni, ut in l. 19. §. 1. de donat. et apud Tacitum iii, 11, 2. ‘Pisoni, patronos potenti, M. Lepidus, et L. Piso, et Livineius Regulus, adfuerunt.’ Sic ‘adesse dolori,’ Seneca consol. ad Helv. cap. 2. Ovid. de arte iii, 531. . . . ‘jus qui profitebitur, adsit.’ Vide Livineium, ad Paneg. Plin. cap. 78. pag. 301)

Adgubernare ii, 8, 1 iter (regere) iii, 5, 16

Adherbal Bomilcaris ii, 6, 19

Adherbal Numida iii, 1, 4

Adhoc (pro insuper) ii, 8, 17. iii, 9, 2. iii, 10, 25. iv, 2, 91

Adhuc (pro insuper) i, 13, 17

Adigere gladium iv, 2, 46 Adig. sacramento (astringere, obstringere) iii, 1, 13 (Valet autem hoc loco, militem facere)

Adire hæreditatem (h. e. pro hærede se gerere, ut explicatur in Novel. 1. cap. 1. §. 4. vers. in omnibus) ii, 20, 3

Admirabilior iv, 2, 46 Admirabilis iii, 3, 21

Admittere hostes (aditum præbere) i, 1, 13

Admodum (h. e. omnino, non amplius: sicut apud Justinum xvii, 2, 4. ‘post menses admodum septem.’ et xxiv, 1, 6. ‘congregati admodum quingenti’): Sic, prætextatus admodum filius ii, 6, 10 (h. e. non amplius adhuc quam prætextatus; impubes etiamnum: intendit enim rem hæc particula, et admirationem auget)

Admovere arma iii, 23, 5 signa cum-

militonum (adducere) i, 24, 3 ubera (pro præbere) i, 1, 3

Adolescentia populi Romani, Procem. 6. i, 22, 1

Adoptare in locum liberorum i, 9, 5 servi in bona libertatis nostræ adoptantur (h. e. per manumissionem, quasi adoptionem, libertatem consequuntur) iii, 20, 1

Adoptati nomen familiæ suæ retinent ii, 20, 5

Adoptio Augusti iv, 4, 1

Adorata urbs ii, 6, 46 (Non liquet mihi Gruteri rationes, quas una cum Suspicionibus haudum editis aliena manus abstulit. Putem autem, Adorare urbem explicari posse, non in conspectum ejus modo, sed ita prope accedere, ut et colloqui cum civibus possit. 'an sic adoratur penna?' Lucan. iv, 478. Statius, Theb. vi, 664. 'adorato redit illa in gloria disco.' Apud Apulcium Metamorph. 2. et 3. 'adorare populum' est verba ad populum facere)

Adorta urbs (quam quis adortus est) ii, 6, 46

Adortus (aggressus) i, 3, 4. iii, 1, 13. iv, 2, 60. iv, 12, 44

Adremigare ii, 8, 12 littori i, 18, 4 portibus iii, 7, 3

Adrianum mare ii, 5, 1

Adriaticum mare iii, 4, 1. iii, 6, 9. iv, 2, 31

Adversari voluntati alicujus i, 22, 3

Adulteratæ reliquiæ ii, 11, 3 (Adulteratum dicitur, quicquid aliena specie in deterius mixtum est. Sic adulterata moneta, nummi, rationes, &c. apud JCTos)

Ædes (pro templo) i, 7, 8

Ædificator (qui libenter ædificat) i, 8, 4

Ædvi iii, 2, 4

Ætas Ponticus iii, 5, 1

Ægates insulæ ii, 2, 32

Ægeum mare ii, 16, 1. iii, 6, 9

Æger rerum temere motarum iii, 17, 9 (Sic Æger consilii, Sallust. II. iv, 3, 17. Ægra animi, Livius i, 58, 6. Hujus generis exempla compluria notat Rhenanus in locutionibus Taciti). Ægræ reip. requiescere quomodocumque expedit iii, 23, 4

Ægimurus ii, 2, 30

Ægritudo corporis (pro morbo) iv, 7, 10 (Utitur hac phrasi Curtius iii, 5, 10)

Ægyptius triumphus Caesaris iv, 2, 88 Ægyptium mare iii, 6, 9

Ægyptus iv, 2, 6 Ægypti cornua

iv, 11, 9 fugam in Ægyptum agitat Pompeius iv, 2, 51 in Ægypto bellum cum Cesare iv, 2, 53

Æmilius Insubres vincit ii, 4, 3

Æmilius Paullus cos. ii, 12, 7 (Vide etiam Paullus)

Æmilius Regillus ii, 8, 12

Æmulus Cæsarianæ potentiae Antonius iv, 3, 2 Æmula Romæ Alba i, 3, 9 Æmularum metu ablato luxuriatur urbes ii, 15, 5

Æmulatio imperii inter Latinos et Romanos i, 11, 1. i, 14, 1

Æmulatio inter pares iii, 17, 4 Æmulatio metu remoto erumpit iv, 2, 13

Æneas i, 1, 4 in Italiam venit i, 1, 9

Æqui i, 11, 11

Æquitatis species in seditionibus tribuniciis iii, 13, 2

Æquo Marte contendere (ut nemo sit superior) iv, 2, 48

Æquum et bonum i, 22, 5. iii, 14, 3

Ærarium iii, 9, 5 reip. nervus iii, 13, 9 sanctum iv, 2, 21

Æs Corinthium ii, 16, 6

Æsopus, fl. iii, 5, 17

Æstimare victoriam modeste iv, 12, 41

Æstivæ deliciæ (pro loco in quem æstate secedimus) i, 11, 7 (Huc referenda illa Curtii v, 8, 1. 'Urbem hanc nunc tenent Parthi; eaque æstiva agentibus sedes est.' quod ipsum Æstivare dicitur Suetonio, Galb. iv, 8. et Vesp. xxiv, 1)

Æstus Oceani iii, 10, 5 (Sic per translationem, Æstus fortunæ ii, 7, 1 furoris iv, 2, 64)

Ætas juvenilis favorabilis iv, 4, 4

Ætas populi Romani prima, Procem. 5. i, 8, 1 secunda, Procem. 6. i, 22, 1 tertia, Procem. 7. ii, 1, 1. ii, 19, 2. iii, 12, 1

Ætatis discrimina in tabulis i, 6, 3 Ætate possidere (h. e. longo tempore) iii, 13, 5

Æthiops in aciem prodeuntibus obviis ferale signum iv, 7, 7

Ætnæus ignis i, 16, 5

Ætoli ii, 9, 1 in partibus Pompeii iv, 2, 5

Ætolia ii, 8, 5

Æffectare Siciliam ii, 2, 3

Æffectator imperii populus ii, 7, 2

Æfflicere pudendis fœderibus ii, 18, 2

Æffectus (pro liberis et uxoribus) i, 13, 12

Ætlat urbem terror regius (h. e. tam prope est, ut quasi spiritu contingere

possit) iii, 5, 9 (Ad hunc modum videtur dictum illud Virgilii, *Georg.* i, 250. 'Nosque ubi primus equis Oriens afflavit anhelis.' et *Æneid.* v, 729. 'Et me sævus equis Oriens afflavit anhelis.' Sic fulmine afflari dicuntur, qui non prorsus feriuntur, sed ejus fervore et halitu perstringuntur, apud eundem, *Æn.* ii, 649. *Plin. paneg. cap.* 90. *Spartian. Adrian.* cap. 14. *Ovid. Pont.* iii, 6, 17. Sic apud *Statium*, *Theb.* x, 323. 'Afflatusque fugit curru majore Bootes.' *Aristides Orat.* xiii. pag. 214. *καίτοι μεσοῦντας μὲν οὐκ ἔτι τῆς πορείας προσέβαλεν ὥσπερ πνεῦμα ἀπὸ θαλάττης.* ubi bene interpretis usus verbo 'afflavit.' *Val. Flaccus*, 'virque virum galeis afflavit adactis.' *Barth. advers.* 1091)

Affligere humo (pro illidere) iv, 12, 5

Afflictus (pro perditio, prostrato) Sic: Afflicti mores iii, 12, 7 Afflictæ res ii, 6, 31

Affluunt copiæ iii, 20, 6

Afranius dux Italus iii, 18, 6

L. Afranius cos. iv, 2, 8 Pompeii legatus iv, 2, 26 occiditur iv, 2, 90

Africa Romanis cedit ii, 6, 61 nonini induitur i, 11, 9 Africæ captivitas ii, 6, 8 in Africam fugam agitat Pompeius iv, 2, 51 in Africam navigatur a Tarento i, 18, 3 Africa contenti debuerant esse Romani iii, 12, 6 in Africa bellum civile geritur iv, 2, 6, 30 et 64

Africanus ille magnus ii, 15, 12 (vide Scipio)

Africum mare ii, 2, 30

Agameunon cur vocatus Pompeius iv, 2, 43

Ager quem Annibal castris insederat, Romæ venditus ii, 6, 47 Agrorum divisio bellum concitat iv, 5, 1 Agris dividendis creati triumviri iii, 14, 6 Agros a tribunis flagitat populus iii, 12, 8 Agris mulctati hostes iv, 12, 11

Agere (pro degere, versari, habitare) i, 2, 1. ii, 5, 1. iv, 12, 10 Sic: Agere extorem iii, 13, 2 immunem i, 23, 2 (pro administrare) Sic: Agere ducem ii, 8, 9 potestatem i, 7, 2 regnum i, 6, 2 (ita non semel Tacitus, ut in Indice ejus notamus, et *Livius* i, 32, 3). Agere (pro abigere, exigere, deturbare) ii, 11, 5. (pro celebrare) Sic: Agere census i, 8, 6 conventum iv, 2, 46 (Sic *Justinus* xii, 13, 3. *Cicero* 'forum agere' dixit, ad *Atticum* v, 16. forum indicere *Virgilius*, *Æn.* v, 758. ubi et explicat, jura dare). delectum iii, 10, 22 triumphum ii, 2, 9 Agere (pro pellere) iii, 4,

5. (pro impellere) Sic: Agere transversum iv, 2, 9 pro repellere iii, 4, 5 Agere equos i, 7, 3 naves remis ii, 2, 35 Agere (pro efficere) i, 13, 18 Agere gratias, *ibid.* funes sub mari iv, 2, 32

Agger effectus ex congestis cadaveribus iv, 2, 85 Aggere cinctæ civitates obsesæ iv, 2, 28

Agitare (pro habitare) iv, 12, 46 pro cogitare i, 5, 4 pro impellere, instigare i, 16, 7. ii, 12, 2. iii, 1, 3. iv, 5, 2. iv, 6, 2 Sic: agitatus injuriis populus i, 8, 7 (pro quo tamen forte rectius 'fatigatus' legeres. *Justinus* tamen xiv, 4, 12. hoc ferme modo 'seditionibus agitare' dicit). Agitatum sideribus bellum iii, 21, 3 (pro deliberare) Sic: Agitare extrema deditiois ii, 17, 17 fugam iv, 2, 51 imperium ii, 2, 3 mœnia i, 1, 5 secum aliqua iv, 7, 8 secum de extremis iv, 2, 85 pro movere, concutere iv, 3, 8 (pro agere) Sic: Agitare otia, luxus ii, 8, 8

Agmen (pro exercitu) iii, 5, 29. iii, 21, 6. iv, 2, 62

Agrariae leges: vide *Leges*

Agricola triumphalis i, 11, 14

Agriculturæ neglectæ causa i, 22, 3

Agrigentum ii, 2, 12

Agrippa iv, 12, 51

Alba i, 1, 4

Albanus (pro Albani) i, 3, 6 (Vide *Singularis pro plurali*)

Albanus mons iii, 18, 8

Albani (Asiæ pop.) iii, 5, 21 et 28

L. Albinus i, 13, 12

Albinovanus iii, 21, 7

Albinus, A. Posthumius iii, 1, 9

Aleria (urbs) ii, 2, 16

Alexander Macedo ii, 7, 2

Alexandria iv, 2, 55

Alexia (urbs) iii, 10, 23

Algidum (urbs) i, 11, 6

Alia minari, alia irrepere ii, 12, 7

Alienum bellum (quod non a nobis geritur) iii, 6, 2

Aliquando (pro tandem) iv, 2, 11

Aliquo (h. e. aliqua in re, aliquatenus, *Florus* sæpe. *Salmas. Pall. Tertull.* 222. ni forte sic sit in *Mss.* quos ille viderit)

Alii ex aliis reges prodeunt iii, 5, 22 (vult dicere, quibusdam debellatis, nihilo segnius alios arma movisse). Alia terra, mutati homines (quædam quasi proverbialis locutio, de mutatione morum) iv, 12, 27 (Sic apud *Liv.* xxv, 1, 5. 'tanta regio, et ea magna ex parte externa, civitatem incessit, ut aut homines aut dii repente alii viderentur facti').

Aliud ex alio captare iii, 17, 2

Allevare (pro niti, fretum esse, sublevare) iv, 2, 10

Allia, fl. i, 13, 7

Allobroges iii, 2, 4 in arma sollicitantur a Catilinianis iv, 1, 9

Alluere (dicitur Oceanus aut fluvius terras pone jacentes) iv, 12, 46

Alpes i, 13, 5. i, 26, 9 claustra Italiae iii, 3, 6 hyeme crescunt iii, 10, 22 transcenduntur ab Annibale ii, 6, 9 a Romanis iii, 2, 3 Alpes Noricae iii, 3, 18. iv, 12, 4

Alpheus, fl. ii, 16, 3

Alpinorum corporum vitia ii, 4, 2

Altera patria ii, 6, 42 Roma iii, 5, 15

Altus animus (pro magno, et, ut Salustio, Cat. cap. 5. dicitur, vasto) iv, 12, 47 Altum (subaudi mare) iii, 8, 4. iv, 11, 8 (Sic apud Virgil. *Aen.* i, 7. 'et terris jactatus, et alto.' 'Altum' autem mare est medium, cum longius a terra receditur: ibi enim aquae conglobantur, et in convexi speciem tumescunt. Vide Plinium ii, 65)

Alumna urbis ostia (h. e. quæ alit urbem, nempe commeatibus ex aliis regionibus eo convectis: quod tangit i, 4, 3 supra) iii, 21, 12 (Alumnus enim non is modo dicitur, qui alitur, sed et qui alit: ut 'eloquentia alumna licentia' vocatur apud Auctorem de causis corruptæ eloquentiæ cap. 40. et alios, quos citat Becmanus in Originibus Linguae Latinae: contrario sensu 'alumnus urbis' est apud Tacitum xii, 11, 3)

Ambiorix Gallus iii, 10, 7

Ambitus (pro ambitione) iv, 9, 2. iv, 11, 1 Ambitus ducum in retinendis imperiis iv, 2, 43 Ambitus honorum (cum magistratus illicitis mediis, ut pecunia, aliisque lenociniis, ambiuntur) iii, 12, 11 hoc sensu, Ambitus rei iii, 17, 5 usque ad Ambitum armati Samnites (h. e. ambitiose, ut non usum magis armorum respicerent, quam ornamenta) i, 16, 7 (quo fere sensu 'ambitiosas copias' dixit Ammianus xxiv, 19. ita magnas, ut ad ostentationem potius, quam usum, comparatæ fuisse videantur)

Ambracia ii, 9, 2

Ambracius sinus iv, 11, 4

Amicitia (pro fœdere) iv, 10, 1

Amicti vitibus montes i, 16, 5 (Sic alii terram vestitam vitibus, gramine, &c. dicunt. vide Taubmannum ad Virg. Georg. ii, 38. Corippus, lib. iv. 'et amictæ vitibus ulni')

Amissa quasi rapta repetimus iii, 5,

13

Amcenitate Asiatica mollita Gallorum feritas ii, 11, 4

Amor immaturus (h. e. intempestivus) i, 3, 5

Amplius (h. e. majus) Sic: Amplius bellum ii, 7, 3 nefas iv, 1, 4

Ample sonare (amplum et magnum nomen habere iv, 2, 65 Amplius (h. e. plus, magis) Sic: Amplius audere quam congredi i, 14, 1 Amplius suspicari aliquem quam sit i, 18, 8 nihil Amplius quam (h. e. tantum. Sic Sæton. Claud. cap. 16. Galba cap. 19. Fito cap. 9. Tacitus xiii, 40, 6)

Amplexus amicorum iv, 2, 71

Amputare sarcinas (h. e. adimere) ii, 18, 10 (Idem fecit Alexander, apud Curtium vi, 6, 14)

Amulius i, 1, 4

An; dubium an: vide Dubium

Ana, fl. iii, 22, 7

Anceps acies iii, 22, 5 bellum iv, 2, 26 contentio i, 3, 4 prælium iv, 2, 78

Ancharius iii, 21, 16

Ancilia i, 2, 3

Ancus Marcius i, 4, 1

Andriscus ii, 14, 3

Anguis Lernæus i, 18, 19 Angues, obtrito capite, postremum cauda minantur iii, 5, 21

Angulus Bruttius iii, 20, 13 Italiae ultimus ii, 6, 50

Anicius prætor ii, 13, 1

Anima imperii imperator iv, 3, 6 Animæ immortalitas iv, 2, 71 Anima amissa corpore locum tegere iv, 1, 12

Animadvertere (pro punire) iv, 1, 10 in aliquem iii, 21, 23

Animalia quedam aquam et terram incolunt iii, 6, 6

Animosior cladibus Samnitium gens i, 16, 7

Animus Mithridatis malis auctus iii, 5,

20 Animo præagere aliquid (h. e. mente prævidere) i, 4, 2 Animi ferarum Insuabibus ii, 4, 1 Animi mobiles facinore obligantur i, 9, 1 Animus (pro prudentia, recto consilio) ii, 17, 3 (Sic Mens est apud Livium xxvi, 11, 4). Pro

fiducia, audacia: Animum nostrum in sociis perdimus iv, 2, 29. iv, 7, 14. Animi (pro spiritu, superbia) Sic: tantum animorum iii, 16, 1 Animos tollere (utrumque significat, et audaciam alteri facere, ut i, 3, 7. apud Virg. *Aen.* ix, 127. et x, 278. et ipsum capere, ut i, 11, 1. et apud Livium i, 32, 3. quod Animos erigere dixit iv, 9, 3. Animis ingentibus cfferri iii, 5, 3)

Annales i, 10, 3. i, 12, 11

Annibal ii, 6, 2 vincitur ab Æmilio ii, 8, 12 a Scipione ii, 6, 61 fœdus cum Philippo percussit ii, 7, 4 Romanis hostem toto orbe querit, ii, 8, 5 cum iis xvii. annis bellavit iii, 5, 2 minus vastavit Italiam, quam socii iii, 18, 11. iii, 21, 21 non videtur optasse quod Catilina iv, 1, 1

Anniti (valde niti. nam 'ad' particula significationem verbi auget, ut videre est ex illis Senecæ, ep. lxxi, 7. 'Si virtutem adamaveris, amare enim parum est') : Sic, Annitente regina i, 6, 2 Annixus ex summo studio i, 9, 4 omni modo i, 18, 15

Anniversarii Romanorum hostes Veientes i, 12, 1 (h. e. qui singulis annis, velut stato tempore, eos lacerarent. Sic apud Livium iv, 45, 4. 'Æquorum jam velut anniversariis armis assueverat civitas')

Annus iii, 16, 1

Anno Pœnus ii, 17, 6

Annonæ pignora iv, 2, 22

Anni bellorum Annibalis, Pyrrhi, Mithridatis iii, 5, 2

Annus a Numa in menses descriptus i, 2, 2 Anni sancti, pii, aurei iii, 12, 2 per Annos ducentes in Hispania dimicatum ii, 17, 5 Annis L. cum Samnitibus bellatum i, 16, 8 Annis cc. Africa, Europa &c. a Roman. subactæ ii, 1, 2

Annua cœli conversio iv, 3, 8

Annuli i, 5, 6 senatorum ii, 6, 24 Annulorum modii Carthaginem missi ii, 6, 18 Annulos in mare abjicit Sex. Pompeius iv, 8, 4

Anquire (pro inquire) iv, 12, 12 (etiam extra iudicium)

Anser Capitolium servat i, 13, 15

Ante ducis imperium signa canunt (h. e. priusquam dux id imperaret) iv, 2, 66 Ante finitum bellum, quam geri nuntiaretur ii, 13, 2 Ante in media Gallia fuit Cæsar, quam ab ultima timeretur iii, 10, 22 Ante victus hostis, quam visus iv, 2, 63

Antecellere (prævalere, plus posse) i, 13, 12

Antecessum prædam dividere iv, 12, 24 sibi parentare iii, 21, 20 (h. e. ante justum tempus)

Antiochus (Magnus) ii, 8, 1

Antistius iv, 12, 51

Antium (urbs) i, 11, 10

Antonius Pompeii legatus iii, 7, 6

C. Antonius cos. cum Cicerone iv, 1, 5

C. Antonius triumvir frater iv, 2, 31

L. Antonius triumvir frater iv, 5, 2

M. Antonius triumviri avus iii, 21, 14

M. Antonius triumviri pater iii, 7, 2

M. Antonius iv, 2, 37 cos. iv, 3, 7 insignia regni offert Cæsari iv, 2, 91 fax et turbo sæculi iv, 3, 2 gravis reip. iv, 6, 1 avunculum proscribit iv, 6, 4 scopulus securitatis publicæ iv, 9, 1 bello Mutinensi vincitur iv, 4 proficiscitur contra Cassium et Brutum iv, 7, 5 vincitur a Parthis iv, 10 ab Augusto iv, 11 semet interficit iv, 11, 9 Antonii metus et ignavia iv, 7, 10 ingenium pessimum iv, 5, 2

Apenninus mons iii, 20, 10

Aperire (h. e. viam facere) : Sic, Aperire Europam iii, 5, 8 Italiam ii, 6, 4 (Ita Curtius vii, 1, 3. 'primus Asiam aperuerat regi,' et v, 3, 22. 'mari quoque novum iter aperuerat'). Aperire iter ad victoriam i, 14, 4 qua maris nostri limen aperitur (h. e. ubi incipit mare) iii, 6, 9 (Sic 'aperta Oceani' dicit Tacitus ii, 23, 5. pro medio mari)

Apes in signis, malum omen ii, 6, 14. iv, 2, 45

Apollo Cumanus ii, 8, 3 Pythius i, 12, 10

Apparatus convivorum magnificus iii, 12, 12

Appiani nomine falsa forte scripta circumferuntur iv, 10, 4

Appius : vide Claudius

Applicare (pro appellere) iv, 2, 51

Approbare se (probum se ostendere) i, 18, 16 Sic : Approbare causam belli ii, 11, 2 Latro, apud Senecam, controuv, 32. in Divis. 'Mores tuos patri debes approbare :' Tacitus i, 75, 6. 'probare causam senatui jussit'

Appropinquare i, 13, 8

Apulciana seditio iii, 16, 1 ejus origo iii, 12, 8

Apuleius Saturninus iii, 16, 1

Apulo Hister ii, 10, 3

Apuli i, 18, 1

Aqua et igni interdiceret iii, 16, 2 (Æquivalet hodiernæ pœnæ Banni)

Aquæ Sextiæ iii, 3, 7

Aquila (signum Romanæ legionis) servata a signifero intra baltei latebras iv, 12, 38 Aquilam in castra refert Augustus iv, 4, 5 Aquilæ prodire nolentes (h. e. non cedentes, cum revellerentur humo) ii, 6, 14 Aquilæ Romanæ captæ a Parthis iii, 11 remittuntur iv, 12, 63 quæ penes Germanos iv, 12, 38

Aquilius reliquias Asiatici belli conficit ii, 20, 7

Manius Aquilius servos vincit iii, 19, 11

Aquitani iii, 10, 6

ad Aram juratum ii, 6, 2 (Vide Berneccerum ad Justinum xxiv, 2, 8). Aras amplecti inter necem iii, 21, 21 (Hoc autem factum, seu praesidii causa, ut ad aras, tanquam asylum, confugerent, quemadmodum Joab, Reg. iii, 2, 28. et Priamus apud Pausan. pag. 129 &c. seu ut execrarentur homicidas, et quasi a praesentibus diis ultionem peterent: vide Velleium ii, 22, 3)

Arabes iii, 5, 29 in classe Cleopatrae iv, 11, 7

ab Aratro dictator i, 11, 12

Araxis, fl. iv, 10, 2

Arbiter inter reges Judaeos Pompeius iii, 5, 30 regum et gentium Pop. Romanus iii, 18, 7

ad Arbitrium hostium mori, fortibus viris miscerrimum iv, 8, 4

Arbores taxae iv, 12, 50

Arcades i, 1, 9

Arcanum gentis Judaicae iii, 5, 30 (Claudius de bel. Get. vers. 103. 'arcanum tanti deprendere regni.' Iisdem et verbis, et sensu)

Arcessere (pro vocare) iii, 15, 2

Archelaus iii, 5, 8

Archimedes ii, 6, 33

Arctae res ii, 6, 31 (Livio aliquoties accisae res sunt. Sic Juvenci iii, 163. dicitur, 'Res angusta domi')

Arcus Persici ii, 8, 17

Ardentes oculi i, 16, 12 ardentibus focus manum injicit Scævola i, 10, 5 Ardentissimus dux (h. e. animosus, omnia audens) iv, 2, 42 Sic: quid Romulo ardentius i, 8, 2

Ardere cupiditate auri (h. e. vehementissime cupere) iii, 11, 11 (Sic Virgil. Aeneid. xi, 782. 'spoliorum ardebat amore'). Ardet mare ventis (h. e. turbatur, exagitur) iv, 2, 37 novis motibus Asia iii, 5, 22

Ardor pugnantium iv, 2, 80 Ardore (pro aestibus) iv, 10, 9

Arena gladiatorum iii, 20, 4. iii, 21, 1 civilis belli (pro loco ubi committitur) iv, 2, 18. iv, 7, 6

Arethusae fons ii, 6, 34

Argentariae tabernae ii, 6, 48 (Vide titulum ff. de edendo)

Argentea arma Samnitum i, 16, 7 hasta Salondici ii, 17, 14 Argenteum carpentum Bituiti iii, 2, 5

Argentum Antonii dolabris concisum iv, 10, 10 Argentum in usum armorum

pro ferro conflatum ii, 15, 10 Argenti 10. pondo pro luxuria habita i, 18, 22 Argento fulgentes elephantii ii, 8, 16

Argumentum (h. e. signum) pacis, clausus Janus ii, 3, 1

Aricinum (nemus) i, 11, 8

Ariminum (urbs) iv, 2, 19

Ariobarzanes Cappadox iii, 5, 12 in partibus Pompeii iv, 2, 5

Ariovistus Germanus iii, 10, 11

Ariovistus Insuber ii, 4, 4

Aristobulus Judaeus iii, 5, 30

Aristonicus Pergamenus ii, 20, 4

Arma ademta victis: vide Ferrum vicis ablatum. Arma argentea et aurea in usu, et quare i, 16, 7 (Adde Curtium viii, 8, 16. ubi Alexander: 'An me luxuriae indulgentem putatis arma vestra auro argenteoque adornasse? assuetis nihil vilius hac materia videri volui.' Polyannus viii, 22, 20. 'Caesar militibus praecipit, ut arma haberent auro argenteoque ornata; maxime quidem ornamenta causa: sed ideo etiam, ut milites res pretiosas acris defendendas ac propugnandas existimarent'). Arma cremata a dominis ii, 18, 17 a victoribus iv, 12, 9 data in profluentes, ibid. (Confer Appianum civil. i. pag. 376). detracta templis ii, 6, 23 discoloria iii, 2, 5 promissa Vulcano ii, 4, 5 Romana peregrinantur iv, 1, 1 Rom. sacrosancta violantur ab Aquilio ii, 20, 7 rubiginem ac situm sentiunt ii, 3, 2 Armorum manubiae ii, 18, 6 Armorum praemia armis defendere iv, 2, 17 Arma circumferre, Proem. 2 toto orbe iii, 12, 1 corripere (pro sumere) i, 9, 6. i, 10, 1. iv, 12, 32 deponere ii, 18, 4 Armis assuescere iv, 12, 17 incitatissimum tempus, Proem. 6 injuriam vindicare i, 22, 3 mulctare victos iv, 12, 11 Armis petere, quod negatum precibus iii, 3, 3 urgere i, 10, 2

Arma (pro bellis) iii, 12, 9. iii, 21, 3. iv, 2, 73

Armamenta (navium) iv, 2, 76 (Vide Berneccerum, ad Suetonium, Aug. xvii, 7)

Armare (pro instruere): Sic, cupido dominandi Caes. et Pomp. furialibus in exitum reip. facibus armavit iii, 12, 13 (pro, in arma concitare). Sic: fortuna pop. Romanum iv, 2, 1 Sex. Pompeius ergastula iv, 8, 1 Sertorius Hispaniam armavit iii, 23, 3

Armatura levis (pro leviter armatis) iv, 2, 49

Armenia iii, 11, 10 aestuosa iv, 10, 9 recipitur a C. Caesare iv, 12, 42

Armenia utraque (h. e. major et minor) iii, 5, 21
 Armenii iii, 12, 4 triumphi iv, 2, 8
 Arminius Germanus iv, 12, 32
 Aracillum (urbs) iv, 12, 49
 Arripere in occasionem iv, 2, 84
 Ars bellandi i, 3, 2 Cilicum iv, 2, 32
 ducis iv, 10, 2 Artem facere, h. e. nomen et auctoritatem artis indere iii, 12, 10 (Sic Plinius xx, 7. 'animum appetentiam ciborum præstat : quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor desiit cibos poscere'). Artes (pro institutis, moribus) i, 5, 1 pro genere et modo vivendi i, 6, 3 pro fraudibus, inventis calidis iv, 4, 2 Artibus suis hostem aggredi iii, 1, 10
 Arsia, fl. ii, 5, 1
 Artabazes Ponticus iii, 5, 1
 Artaxata iv, 12, 44 caput Armeniæ iii, 5, 27
 Arthoces Iberus iii, 5, 28
 Artus humani dissidentes i, 23, 2
 Arverni iii, 2, 4. iii, 10, 20
 Aruns Tarquinius i, 10, 8
 Arusini campi i, 18, 11
 Arx (pro Capitolio) i, 26, 8. iii, 16, 6
 Arx Capitolii iii, 21, 7 Capitolini montis i, 13, 13 Prænestina i, 18, 24
 Arx (pro munimento, præsidio) : Sic, Arx Ciliciæ Isaurus iii, 6, 5 Arx et specula Africæ Clypea ii, 2, 19 (Sic apud Liv. de Ætolis xxxiv, 24, 2. 'Si in media Peloponneso arcem sibi fecerint.' Sic 'arx spei,' apud eundem, vii, 34, 3)
 Arces tres Syracusis ii, 6, 34
 As, terminatio Antiquorum in accusativis tertiæ declinationis, ut Samnitas, Acarnanas, &c. i, 16, 1
 Ascendit bellum montes iv, 12, 4 et 49
 Asculum iii, 18, 9 evertitur iii, 18, 14
 Asdrubal Carthaginensium dux ultimus ii, 15, 16
 Asdrubal frater Annibalis ii, 6, 49 vincitur a Scipionibus ii, 17, 6
 Asia iii, 5, 6 a Pompeio perdomita iii, 5, 31. iii, 10, 1 provincia Crassi iv, 2, 12
 Asiatica amœnitas ii, 11, 4 hæreditas Attali regis iii, 12, 3 Romanos corrumpit iii, 12, 7 Asiaticum mare iii, 6, 10
 Asinius Pollio iv, 12, 11
 Asserere (pro defendere, vindicare, liberare) : Sic, Asserti a Latinis Latinii i, 11, 1 a Manlio urbs i, 13, 19 ab Appuleio leges Gracchanæ iii, 16, 1 atque Livio Druso iii, 17, 1 a Licinio Crasso pudor Romanus iii, 20, 12 Sic : asserere

socios ii, 18, 6 imperium iii, 3, 19 Senatum iii, 17, 4 (Sic 'assertores' dicuntur Suet. Cæs. cap. 80. liberatores populi, vindices libertatis)
 Assuescere (pro assuefacere) iv, 12, 43 (Suescere hoc modo usurpat Tacitus ii, 52, 4)
 Assuetus (cum ablativo) i, 1, 7. iv, 12, 17 (Sic 'Assuetus immoderata licentia militari.' Justinus xxxi, 1, 8)
 Astringere obsidibus iv, 12, 52
 Astrudes palus ii, 12, 5
 Astura, fl. iv, 12, 54
 Astures iv, 12, 46 vincuntur a Carisio iv, 12, 54
 Assumere in decus gentis (pro, asciscere in nomen gentis, adoptare) ii, 15, 12 (in decus, enim, gentis, hic interpretor, non, ut esset decus gentis, sed ut frueretur decore, honore, gloria hujus familiæ)
 Assurgere in ultionem (h. e. capessere ultionem, accingi ultioni) iii, 1, 10 (alibi dicit Consurgere, cujus contrarium est Sedere, h. e. otiosum esse, quiescere, apud Senec. in Troad. vers. 214. Varro nem, de re rustica i, 2. Liv. ii, 12, 1. Juven. x, 93. Senec. de otio sap. xxxi, 4)
 Asylum Romuli i, 1, 9
 Atra imago Bruto se offert iv, 7, 8
 Atesis, fl. iii, 3, 12
 Athenæ iii, 5, 8
 Athenio iii, 19, 9
 Atqui iv, 2, 53
 Attalus Pergamenus ii, 7, 8
 Attalus prioris nepos ii, 20, 2. iii, 12, 3 Attali hæreditas : vide Hæreditas
 Atterere hostem (sensim debilitare, et consumere) iii, 22, 5 (Sic Att. Patrimonium est in Suet. Aug. xl, 2). Atteri operibus ii, 18, 10
 Attici ii, 9, 3
 M. Attilius Regulus ii, 2, 17
 Attius Navius i, 5, 2
 Attonitus ii, 12, 13 (Explicat vim hujus verbi Seneca, Nat. quæst. ii, 27. quo (tonitru) edito concidunt homines et exanimantur : quidam vero vivi stupent, et in totum sibi excidunt, quos vocamus attonitos, quorum mentes sonus ille celestis loco pepulit. Ovidius de Ponto i, 7, 12. 'Nam fuit attonito mens mihi nulla diu')
 Attrectare terminos alienos iii, 5, 3
 Avaricum (urbs) iii, 10, 23
 Avaritia Romana iii, 5, 18 Rom. equitum iii, 12, 9
 Auctiores opes iv, 2, 10
 Auctor belli (pro suasore) iv, 2, 60.

i, 9, 1 (pro causa): Sic, Auctor cladis ii, 6, 7 (pro eo qui aliquid dicit, narrat) i, 16, 12

Auctoritas Menenii i, 23, 1 Senatus i, 1, 15 (minus est, quam potestas. Curtius vi, 8, 25. 'Nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas, h. e. persuadere prius debebant populo, juste puniri reum; tum exercere potestatem suam.' Non absimiliter Sulpicius Severus, lib. 2. historiae sacrae: potestate regis usuri, ubi auctoritate sua parum valuissent. Sic Cicero, offic. iii, 27. 'Cujus cum valuisset auctoritas')

Aucupari favorem (pro captare, quomodo et 'venari' dicunt) iii, 13, 1

Audere eruptiones iii, 10, 25 (Ita sapissime Tacitus) Audet aliquid fortuna contra Cæsarem iv, 2, 30

Aventinus (mons) i, 1, 6. i, 24, 3. iii, 15, 5

Aves sanguine assuetæ (h. e. vultures) i, 1, 7

Aves victoriam promittunt iv, 7, 9

Auferre caput (pro demere, abscindere) iv, 7, 13 fugam (pro impedire, obstruere) iii, 10, 3 in diversum (h. e. aliud persuadere, alio impellere) ii, 6, 20 Auferre (pro eximere, subducere): Sic, matura mors Drusum iii, 17, 9 virtus Horatium abstulit i, 3, 5 (h. e. eripuit, pœna paricidii liberavit)

Aufidus (fl.) ii, 6, 18

Auguratus sacer Romanis i, 5, 4 (Val. Max. iii, 2, 1. Apud antiquos non solum publice, sed et privatim, nihil gerebatur, nisi auspicio prius sumto)

Augurio experiri aliquid (h. e. ea de re aves consulere) i, 5, 3 Aug. summus (h. e. præstantissimus augur) i, 5, 2 victor (pro eo, qui melius auspiciu nactus est) i, 1, 7

Augures i, 2, 2

Augustus, Proœm. 1 et 7. iii, 12, 3 mortem patris (adoptivi, nempe Cæsaris) ulciscitur iv, 3, 3 Hispaniam perdomat ii, 17, 5 ordinat imperii corpus iv, 3, 5 vincit Antonium ad Mutinam iv, 4, 4 ad Persiam iv, 5, 3 ad Actium iv, 11 Cantabros iv, 12, 49 contra Cassium et Brutum proficiscitur iv, 7, 5 triumphum continet iv, 12, 53 Janum claudit iv, 12, 64 Augusti castra capta iv, 7, 10 nomen quid significet iv, 12, 66 (Ausonius in gratiarum actione: 'Gratianus virtute victor: Augustus sanctitate,' &c. Græcis est σεβαστός, h. e. sanctus, et luminis instar colendus. Pausanias in Laconicis. Αἰγυσιος κατὰ γλῶτταν δύ-

Delph. et Var. Clas.

ναται τὴν Ἑλλήνων Σεβαστός)

Augustior periculo imperator iv, 12, 7 Augustiore forma visus Romulus i, 1, 18

Aureus currus triumphantium i, 5, 6 lectulus iii, 5, 28 torques i, 13, 20 Aurei anni ii, 19, 2. iii, 12, 2 Aurea effigies Oceani in triumpho Cæsaris iv, 2, 88 lorica Ptolemæi iv, 2, 60 puppis Cleopatrarum iv, 11, 8 Aureum baculum iv, 11, 3 cælum iii, 5, 30 mare iii, 6, 3 trophæum ii, 4, 4 Aurea arma i, 16, 7 tentoria ii, 8, 9

Aurifera regio iv, 12, 60

Aurum in usum armorum conflatum ii, 15, 10 avaris in os infusum iii, 11, 11 in signis Parthorum iii, 11, 8 Aurum privatum in medium collatum ii, 6, 24 Aurum quam ferrum fortius iii, 1, 7 Aurum Parthicum iii, 11, 2 Aurum ex præda eligunt Suevi iv, 12, 24 Auro fulgentes elephantii ii, 8, 16 pensatum caput Gracchi iii, 15, 6

Auspiciari (pro inchoare) transmarinos triumphos i, 18, 1 urbem i, 1, 6 (vide Indicem Justinianum)

Auspiciu (pro omine) ii, 2, 7

Auspicia contemnit Claudius, non impune ii, 2, 29

Autrigonæ iv, 12, 47

Autronii iv, 1, 3

Auxilia (pro propriis viribus) ii, 8, 15 (Sic et Justinus, et Cæs. de B. Civ. iii, 106). Auxilii quondam præstiti memoria, delinquentibus ignoscitur ii, 9, 3 in auxilium mittere i, 3, 6

Auxima (urbs) iii, 22, 9

B.

Baculum iv, 11, 3 et Baculus (pro sceptro, gestamine regio) iii, 19, 10

M. Bæbius Tamphilus Ligures vincit ii, 3, 5

M. Bæbius, Appiano Βέβιος, uncis trahitur iii, 21, 15

Bæbius ritu ferarum inter manus laceratus iii, 21, 26

Bagrada (fl.) iv, 2, 70 (alibi est Bragada)

Baiæ (urbs) i, 16, 4. ii, 6, 22

Baleares unde dicti iii, 8, 1 Bal. insulae iii, 22, 2 vincuntur iii, 8

Balcaricus (Metelli cognomen a victis Balcar.) iii, 8, 1

Balcaricum bellum iii, 8 fretum iii, 6, 9

Balsani sylve iii, 5, 29

Ind. Flor.

b

in Baltei latebris aquilam abscondit
signifer iv, 12, 38

Baltea non solvere votum ii, 4, 3

Barbarics Sarmatarum iv, 12, 20

Barbari barbarorum Mysi iv, 12, 13
Barb. jure non agunt i, 13, 6 Barbaris
solita temeritas iv, 12, 54 Barbari Ro-
mani i, 2, 3 (Barbari dicebantur Græcis
omnes aliæ gentes, etiam moribus legi-
busque cultissimæ. Vide Strabonem fine
lib. 1. et med. lib. 14. Cato apud Plinium
xxix, 1. 'Nos quoque Græci Barbaros
dictitant')

Basilus iv, 2, 32

Belgæ iii, 10, 4

Belgica (urbs) iv, 12, 49

Bellatrix Hispania ii, 6, 38

Bellica nomina (h. e. bello quæsita)
iii, 8, 1

Bellua (pro elephanto) i, 18, 9 (Vide
Ind. Curt.)

Bellum Latinum, Gallicum, et similia:
vide suis quæque locis. Bellum hæredita-
rium (quod a vivente conflatum, post
mortem ejus, velut hæreditate relictum,
geritur) iii, 17, 2 hostile (quod opponi-
tur civili) iii, 22, 1 navale i, 11, 10. iii,
10, 5 privatum (quod privatis copiis ge-
ritur) i, 12, 1 plusquam Bellum iv, 2,
4 Bellum ante finitum, quam geri nun-
tiaretur ii, 13, 2 Bellum ascendit mon-
tes iv, 12, 4 et 49 crescit iv, 2, 66 na-
vigat ii, 2, 17 (Sic Cicero pro l. Ma-
niliæ, cap. 12. 'quam celeriter Cn. Pom-
peio duce belli impetus navigavit?' Sal-
vianus, lib. 6. pag. 196. 'navigare per
fluctus bella cæperunt'). serpit in proximo
ii, 9, 4 Belli ars i, 3, 1 contagium
i, 9, 8. i, 15, 1. ii, 13, 1. ii, 18, 5 fons
iii, 6, 12 impetus iii, 5, 6 incendia ii, 17,
2. iii, 5, 13 ruina ii, 11, 1. ii, 12, 1
spectaculum i, 11, 4. i, 18, 8 subita i,
1, 15 turbo, (vide Turbo). Belli metu in
bellum incidere iv, 2, 23 Bello venienti
occurrere iv, 11, 4 Bellum committere,
profligare, conficere (quid differant) ii,
15, 2 in compendium mittere i, 3, 3 pa-
trare (h. e. conficere) ii, 15, 1 Bello
quasi tempestate præclusum mare iii, 6,
1 Bello promptus i, 5, 5 Bello quidam
boni, paci mali iii, 5, 9 Bella externa,
et motus domesticos, separatim perse-
quitur Florus iii, 12, 14 Bellum (pro
prælio) iv, 2, 46. i, 18, 8

Belli causæ: vide Causa

Beneficiorum quoque potentia gravis
liberis iv, 2, 92

Bestiarum morientium morsus quam
maxime mortiferi ii, 15, 13

Bibice in ossibus capitum iii, 4, 2

Biceps civitas iii, 17, 3

Bithynia iii, 5, 6 recipitur a Nicome-
de iii, 5, 12

Bithynicus iii, 5, 3

Bituitus (Gallus) iii, 2, 5

Bituriges iii, 10, 20

Bocchus (Maurus) iii, 1, 15

Bœotia iii, 5, 11

Bojorix (Cimber) iii, 3, 18 (Hoc no-
men reperitur etiam apud Livium xxxiv,
45, 4. de regulo Bojo)

Bomilcaris Adarbäl (subaudi filius)
ii, 6, 19 (Græcismi hujus, etiam nostrati-
bus usitati, compluria apud Latinos ex-
empla)

Bonis gravior crudelitate superbia i,
7, 4 Bona fide (h. e. omnino, exacte)
ii, 1, 1 Ita: bona fide quiescunt arma ii,
3, 1 (male explicat Alb. Gentilis de arm.
Rom. ii, 11. sic Noster utitur vocabulo
fideliter iii, 5, 14. Ita Seneca, epist. 85.
'Nunquam bona fide mansuescunt vitia').
Bona regia diripiunt Romani i, 9, 1 Bo-
norum meorum hæres esto (formula in-
stitutionis) ii, 20, 2

Bonna iv, 12, 26

Bononia iv, 6, 3

ad Boves redire (h. e. agriculturam)
i, 11, 14

Bosporus iii, 5, 25

Bovillæ i, 11, 6

Bragada (fl.) ii, 2, 20 (alibi est Ba-
grada)

Brennus ii, 11, 3

Brenni (pop.) iv, 12, 4

Britannia iii, 10, 2 ante Romanos a-
liis gentibus cognita iii, 10, 1

Britanni iii, 12, 4 vincuntur a Cæ-
sare iii, 10, 16 &c.

Britomarus Insuber ii, 4, 3

Brundisium iv, 2, 37 Sallentinorum
caput i, 20, 1 obsidetur a Cæsare iv,
2, 19 a Brundisio trajectus in Græciam
iv, 11, 4

Bruttius (h. e. Bruttii): vide Singularis
pro plurali. Bruttius angulus iii, 20, 13

Brutus (Decimus Junius) Hispanos
vincit ii, 17, 12

Brutus (Decimus Junius) obsidetur ab
Antonio iv, 4, 3

Brutus (Decimus Junius) Massiliam
capit iv, 2, 5

Brutus (L. Junius) cos., Procem. 6. i,
9, 1 liberos punit i, 9, 5 occumbit i, 10,
8 Bruti nomen unde i, 9, 1

Brutus (M. Junius) Cæsarem interficit
iv, 2, 93 Bruti mors iv, 7, 14

Bullæ senatorum ii, 6, 24 (bullæ pu-
erorum, sunt apud Plinium xxxiii, 1, 4)

Byrsa arx Carthaginiis ii, 15, 11

C.

ex Cadaveribus agger effectus iv, 2, 85 pons factus ii, 6, 18 victitatum in fame ii, 18, 14

Cadere aliorum (h. e. alium exitum nancisci) ii, 4, 5

Cædes etiam justa, non debet esse multa iv, 6, 6

Cæninenses i, 1, 11

Cæpio (Q. Servilius) vincitur a Cimbris iii, 3, 4

Cæpio (Q. Servilius) vincitur a sociis iii, 18, 12

Cæpio Pompeii legatus iii, 6, 10

Cærimoniae Dcorum i, 2, 2 Syriae Deæ iii, 19, 4

Cæsar (C. Julius) iii, 12, 13 vincit Britannos iii, 10, 16 Gallos iii, 10, 2 et 20 Germanos iii, 10, 10 Pompeium iv, 2, 47 Ægyptios iv, 2, 60 Pharmacem iv, 2, 63 Scipionem et Jubam iv, 2, 67 Pompeii filium iv, 2, 78 Rhenum bis trajecit iii, 10, 15. iv, 12, 22 triumphat iv, 2, 88 occiditur iv, 2, 95 quasi Tarquinius regno depulsus iv, 7, 1 Cæsaris animus et eloquentia iv, 2, 10 sententia de Catilinæ sociis iv, 1, 10 cum Pompeio et Crasso triumviratus iv, 2, 10 vox ad gubernatorem iv, 2, 37 ad milites iv, 2, 50

Cæsar Octavianus : vide Augustus

C. et L. Cæsares fratres occiduntur iii, 21, 14

C. et L. Cæsares Augusti nepotes iv, 12, 42

Cæsar (L. Julius) cos. iii, 18, 4 vincitur a sociis iii, 18, 12

L. Cæsar avunculus Antonii proscribitur iv, 6, 4

ad Cæsares imperium Romanum transfert fortuna iv, 3, 7

Caicta (portus) i, 16, 4

Calabria i, 18, 2

Calaguris (urbs) iii, 22, 9

Calamitas augetur ludibrio iii, 20, 2 in experimentum illata divinitus i, 13, 3 Calamitatibus magnitudo virtutis approbatur i, 13, 8. ii, 2, 22

Calatinus (A. Attilius) dictator ii, 2, 12 (a Calatia, quæ hodie Galazzo, Sueyro in versione Velleii)

Calendis Januariis consulatus initus iii, 21, 17

Calidonium saltus i, 17, 3 Calidoniae sylvae iii, 10, 18

Calliditas Thracum iii, 4, 3

Callidus (pro prudente, solerte) i, 3, 7. iv, 2, 81 (Sic apud Sallust. de

Rep. ii, 1. 'Neque de futuro quisquam satis callidus, satisque prudens sit.' et ibid. num. 61. 'magis malus, quam callidus, ingenio.' et num. 72. 'patres consilio valere decet: populo supervacanea est calliditas'). Callidum genus Aquitani iii, 10, 6 Callidissimus rex Jugurtha iii, 1, 2

Calones ab exercitu remoti ii, 18, 10

Calor militum in præliando iii, 10, 13

Calpurnius Bestia cos. iii, 1, 7

Calpurnius Flamma ii, 2, 13 (ejus historiam ita scribi velim: 'occupavit, adeoque moratus hostem, dum exercitus omnis evaderet, pulcerrimo exitu,' &c.)

Camerinenses ii, 2, 13

Camillus (M. Furius) i, 22, 4 Gallos cædit i, 13, 17 ejus factum egregium i, 12, 5

Campania i, 16, 3 occupatur ab Annibale ii, 6, 21 et 29 contra Urbem consurgit iii, 18, 5 vastatur a gladiatoribus iii, 19, 5 a Lamponio et Telesino iii, 21, 22

Campani i, 16, 2

Campus Martius i, 9, 1 Raudius iii, 3, 14 Campi Arusini i, 18, 11

Philippici iv, 2, 43

Cannæ ii, 6, 15 Annibalis, Capua ii, 6, 21

Cannensis dies iv, 12, 35

Canere dicuntur poëtæ ii, 19, 2 præcones ii, 7, 14 ('Clamare' vocat Plautus, Prol. Pœnuli, 'signa; forte quia tubæ et litui, quibus canitur classicum, ad signa erant. Vide Lipsium de M. R. iv, 3). Sic, cecinerunt signa iii, 18, 10. iv, 2, 66 (ita finit epigramma Augusti, quod solum superest; 'signa canant.' Virg. Æn. x, 310. 'Signa canunt.' Livius vii, 40, 9. 'Isthinc, signa canent')

Cantabri iv, 12, 46

Cantabria iv, 12, 48

Cantus modulatissimus ii, 7, 15

Canuleius (C.) Trib. pl. i, 25

Capere (pro occupare): Sic, Capere castra i, 11, 12 classem i, 11, 10 locum iv, 1, 12 oppidum i, 11, 9 (pro comprehendendæ continendæque rei sufficere). Ita: non Capere fidem alicujus rei (vix posse credere) i, 9, 3 (quomodo Livius ix, 9, 15. 'Somnio lætiore quam quod mentes eorum capere possent.' Appuleius lib. 2. 'animo meo tam repentinum, tanque magnum, non capiente gaudium.' Marcellinus xvii, 2. 'vix indignationem capientibus animis'). quasi fortuna tanti imperii non caperet duos iv, 2, 14 (h. e. quasi non sufficeret

duobus). Capere impetus, recursus (pro facere, peragere) iv, 11, 6 Ceperat (pro cepisset) iv, 2, 20

Capitolium sedes Jovis i, 13, 3. iii, 21, 16 perfugium seditiosorum (ut Apuleii) iii, 16, 5 Gracchorum iii, 14, 7. iii, 15, 4 Marianorum iii, 21, 7 percussorum Cæsaris iv, 7, 2 servorum iii, 19, 2 dictum a capite Toli i, 7, 8 (Sic apud Strabonem, lib. 8. pag. 260. locus est ab Eurysthei capite, *Εὐρυσθέως κεφαλῇ*)

Cappadocia iii, 5, 12 acquisita iii, 12, 4 in partibus Pompeii iv, 2, 5 Cappadociæ nives iv, 10, 9

Capræ palus i, 1, 16 Capra et Caprea idem i, 1, 16

Capsa (urbs) iii, 1, 14

Captare (per illecebras aliasve artes aliquid venari, seu petere) iv, 2, 61 Captare aliud ex alio iii, 17, 2

Captivitas Africæ ii, 6, 8 Captivitatis sensus elephantis i, 18, 28

Captivus Oceanus iv, 2, 88 Captivi sine pretio restituti i, 18, 15 (Sic, astutus ille Annibal socios Rom. captos dimisit, ut sibi civitates suas populosque conciliarent: quod et postea in Hispania imitatus est Scipio, et Nicomede victo Mithridates). Captivos ex præda eligunt Sicambri iv, 12, 24

Captus ponte, quasi jugo, Rhenus iii, 10, 15

Caput Antonii in Marii mensis expositum iii, 21, 14 Asdrubalis, ante Annibalis castra projectum ii, 6, 53 Ciceronis, in rostris positum iv, 6, 5 Crassi, ad regem Parthorum relatum iii, 11, 11 C. Gracchi, percussoribus auro pensatum iii, 15, 6 humanum in fundamentis Capitolii inventum i, 7, 9 Pacori, circumlatum iv, 9, 7 (Exempla similia vide apud Elmacin. pag. 256. 262 et passim. Appian. pag. 101. 105. Hist. Arab. Toletani cap. 18. cap. 35. Joseph. xiii, 8. Pausan. pag. 128. 50. Item de capite Maxentii in Zosimo, lib. 2. Avidii Cassii apud Vulcat. Gallic. cap. 8). Caput auferendum præbet Cassius iv, 7, 13 ('fortassis ne in agnitione cadaver contumeliosius consuleretur: quæ mente Antonius etiam Rhamnum liberum juramento adegit, ut ad primum jussum suum caput sibi adimeret.' Apud Appian. in Parth. pag. 167. Adde Othonis exemplum, apud Tacit. H. ii, 49, 8). Caput manu tangens, speciem diadema poscentis præbet iii, 14, 7 circa Caput Servii flamma visa i, 6, 2 Capite

velato Manibus se devovet Decius i, 14, 2 Capite obtrito cauda minantur angues iii, 5, 24 Capita hostium ad imperatorem relata aut alias circumlata iv, 9, 7 proscriptorum pro rostris exposita iii, 21, 14. iv, 6, 5 in Capitulo ossibus bibere iii, 4, 2 (De inimicissimorum capitibus hoc faciunt Scythæ; ut quisque illud quod est infra supercilia recisum, prorsus excutiat: et crudo tantum bovis corio, si pauper sit; sin dives, non modo exterius inducat bovino corio, verum etiam interius inuret, et sic uterque pro poculo utatur. Herodotus iv, 65. 'Sic capite Nicephori potitus, os cranii nudatum, argento Crumum inclusit, jussitque principes Bulgarorum ex eo bibere.' Cedrenus, pag. 396. exemplum Stoslai, quod et iv, 9, 7. posuimus, paulo aliter recenset Camerarius subcisiv. ii, 50)

Caput: (pro eo quod eminent, principem locum tenet: sic inter urbes est metropolis, ut) Caput Achaïæ Corinthus ii, 16, 1 Armeniæ Artaxata iii, 5, 27 Campaniæ Capua i, 16, 6 Latii Alba i, 1, 4 Numidiæ Zama, Thala, &c. iii, 1, 11 Picentium Asculum i, 19, 2 Siciliæ Syracusæ ii, 2, 23 terrarum Rôma i, 7, 9 idem est dicere, Caput gentis, ut ii, 13, 2 Caput belli (pro loco unde bellum inceptit, et instauratur) i, 18, 1. ii, 2, 21. iii, 10, 23 (Plurima hoc genus exempla occurrunt passim apud auctores). Caput (pro vita): Sic, devotum Manibus Caput Decii i, 17, 7 Capita papaverum (pro illorum calicibus, quod formam capitibus et situ et rotunditate referant) i, 7, 7 (quamvis et aliis in rebus Caput pro extremitate rei ponatur: ut 'Capita arborum,' Cæsar de bel. civ. ii, 9. 'capita tignorum,' Seneca Troad. 'Caput vitis,' Columella iii, 10. 'molis,' Curtius iv, 2, 23. 'Capita loramentorum,' Justinus xi, 7, 16)

Capite censi iii, 1, 13 (Hi quod infimæ sortis essent, Capite census ex eo vocat homines Arnobius lib. 2. pag. 80. quod nempe ad divinam naturam, ut ordines primos, collati, nihil omnino valeant, et villissimi sint)

Capua (urbs) i, 16, 6. iii, 20, 3. iii, 21, 19 Annibalis Cannæ ii, 6, 21 recipitur a Romanis ii, 6, 42 Capuæ opes ii, 18, 1

Carala (urbs) ii, 2, 16 (quæ et) Caralis ii, 6, 35

Carbo Lucanus vincit iii, 18, 13

Carbo (Cu. Papirius) Marianorum partium dux iii, 21, 13 cos. iii, 21, 20 oc-

ciditur iii, 21, 26

Carceris supplicium ii, 2, 25 in Carcere strangulati Catilinæ socii iv, 1, 10

Cardo (Justinus xlii, 3, 2. plagam cæli vocat) iv, 12, 4

Carisius iv, 12, 55

Carnutes iii, 10, 20

Carnis usus ignotus Cimbris iii, 3, 13
Carne semicruda vescuntur Numantini ii, 18, 12

Carpentum Bituiti argenteum iii, 2, 5
Carpento vecta Tullia i, 7, 3
Carpenta Britannorum iii, 10, 17
Cimbrorum iii, 3, 16
Gallorum i, 18, 27

Carræ (urbs) i, 11, 8. iii, 11, 8

Carrago, munimentum ex plaustis iii, 3, 16

Carseti (urbs) iii, 18, 11

Carthaginensis ii, 2, 13

Carthago i, 16, 6 obsidetur a Regulo ii, 2, 21 a Scipione ii, 6, 56 deletur ii, 15 a regina condita ii, 15, 17
Carthaginis excidium iii, 12, 3 incendia ii, 15, 18 opes ii, 18, 1

Casa pastoria i, 1, 3
Casa pastorum in veteri Roma i, 13, 18

Caspia (pop.) iii, 5, 21

Cassius (L.) legatus contra Mithridatem iii, 5, 3

C. Cassius vincitur a Spartaco iii, 20, 10

Cassius (C.) Cæsarem interficit iv, 2, 93
Cassii castra capta iv, 7, 10 mors iv, 7, 13
Cassius et Brutus Parthos in auxilium sollicitant iv, 9, 4

Castella xviii. a Cæsare extracta in obsidione Gergoviae iii, 10, 25
L. a Druso ad fluvius Germaniae iv, 12, 26
Castellorum specie naves iv, 11, 5

Castigat furor civium Oceanus iv, 2, 75 (Sic Livius xxxix, 25, 11. 'equum tenacem franis asperioribus castigare')

Castigata naufragio classis iii, 10, 17

Castores visi i, 11, 4. ii, 12, 16. iii, 3, 20

Castra capta, ultimum belli dedecus iii, 19, 7
Castra hostium combusta ii, 6, 56 direpta iii, 10, 8
Castris aliquem exuere ii, 7, 9. iii, 3, 4

Castrens classis ii, 2, 35

Casus dat exitum, quem datura virtus fuit i, 18, 11 quodam casu, quasi industria ii, 8, 1

Catenas plures, quam arma, in navibus portat Antonius iii, 7, 2
Catenas alicui dare (pro in catenas alicui dare) iii, 5, 30
Catenas morsu tentant Gallograeci ii, 11, 6
Thracæ iv, 12, 17
Catenis

religare iii, 19, 8 in Catenis ducere ii, 18, 17

Catenati cultores agrorum (h. e. servi ergastularii) iii, 19, 3

Catilina iii, 12, 12 interficitur iv, 1, 12

Catilinarius bellum iv, 1

Cato Censorius Celtiberos vincit ii, 17, 9
excidium Carthaginis urget ii, 15, 4

Cato (C. Porcius) vincitur a Thracibus iii, 4, 4

Cato vincit Etruscos iii, 18, 13

Cato (Uticensis) iv, 1, 10 adversus potentes semper obliquus iv, 2, 9
Pompeianarum partium dux iv, 2, 65 mortem sibi consciscit iv, 2, 71

Catti iv, 12, 23

Catulus (Q. Lutatius) ignis haustu moritur iii, 21, 15

Catuli luporum i, 1, 3 (Sic in eadem historia Justinus xliii, 2, 5)

Caucasus (mons) iii, 4, 6. iii, 5, 28

Caudex cognomen Claudiorum ii, 2, 5

Caudinae furculæ i, 16, 9
Caudinum fœdus ii, 18, 7

Cavelani reges iii, 10, 18

Causa belli Achaici ii, 16, 2
Allobrogi iii, 2, 2
Ægyptii iv, 2, 55
Ætolici ii, 9, 1
Armeni iii, 5, 21. iv, 12, 42
Asiatici ii, 20, 4
Balcarici iii, 8, 2
Britannici iii, 10, 16 et 19
Cæninensis i, 1, 11
Cantabrigi iv, 12, 47
Catilinarii iv, 1, 1
Cimbrici iii, 3, 1
Civilis Mariani iii, 21, 6
Æmiliani iii, 23, 1
Cæsariani iv, 2, 8
Mutinensis iv, 4, 1
Perusini iv, 5, 1 cum Sex. Pompeio iv, 3, 1
Actiaci iv, 3, 4. iv, 11, 2
Cretici iii, 7, 1
Cyprica expeditionis iii, 9, 3
Dacici iv, 12, 18
Etrusci i, 17, 1 cum Exteris gentibus iv, 12, 1
Gallici i, 13, 6
Gallograeci ii, 11, 1
Germanici iii, 10, 10 et 11. iv, 12, 22 et 30
Gladiatorii iii, 20, 3
Helvetii iii, 10, 2
Hispani ii, 17, 5
Histrici ii, 10, 1
Illyrici ii, 5, 2. ii, 13, 1
Insubrici ii, 3, 2
Jugurthinii iii, 1, 6 et 9
Latini i, 11, 1. i, 14, 1
Ligustici ii, 3, 2
Macedonici primi ii, 7, 4
secundi ii, 12, 1
tertii ii, 14, 3
Massiliensis iv, 2, 23
Mithridatici iii, 5, 3
Numantini ii, 18, 3
Parthici cum Crasso iii, 11, 2 cum Antonio iv, 10, 2 cum Ventidio iv, 9, 3
Pergameni iii, 20, 4
Picentis i, 19, 1
Piratici iii, 6, 1
Pontici cum Mithridate iii, 5, 3 cum Pharnace iv, 2, 61 belli cum Porsena i, 10, 1
Punici primi ii, 2, 3
secundi ii, 6, 2
tertii ii, 15, 3
Sabini i, 1, 11. i, 15, 1
Samnitici i, 16, 1

- Sertoriani iii, 22, 1 Servilis iii, 19, 3
 Socialis iii, 18, 3 Syriatici ii, 8, 5 Ta-
 rentini i, 18, 5 Thracici iii, 4, 1. iv,
 12, 17 Veientis i, 1, 11 Umbri i, 17, 1
 Volsiniensis i, 21, 1 Causæ bellorum
 plerumque occultæ i, 11, 1 Causas mo-
 tum quærere ii, 6, 4 Causis ultro se
 suggerentibus imperium procedit ii, 8, 1
 Causæ (forense vocabulum, pro actio-
 nibus, litibus) iv, 12, 36
 Cedere (pro obvenire alicui) : Sic, Car-
 thago cessit ii, 2, 25 Syracusæ cesse-
 runt ii, 6, 33 (Ita Tacit. pr. Ann. 'An-
 tonii arma in Augustum cessere'). Cedere
 (pro succedere) : Sic, res cessit ii, 17, 13
 fortuna cessit iii, 1, 2 (pro vinci) : Sic,
 Pars regni Antiocho data, eo libentius,
 quod tam facile cesserat ii, 8, 18
 Celeritas in duce quantivis pretii iii,
 6, 14
 Celia (cerevisiæ genus) ii, 18, 12
 Celtiberia iv, 2, 28. iv, 2, 87
 Celtiberi ii, 17, 13 vincuntur a Ca-
 tone ii, 17, 9 militans Sertorio iii, 22, 1
 Celtici ii, 17, 12
 Censoria gravitas i, 18, 22
 Censorinus (L. Marcius) cos. ii, 15, 7
 Census apud Rom. origo i, 6, 3 Uti-
 litas i, 8, 6 Census pop. Rom. (pro
 bonis, redditibus) iv, 2, 21 (Sic elegan-
 tissime Plinius xxxvi, 15. 'Curio nihil
 in censu habuit præter discordiam prin-
 cipum.' Ovidius : 'dat census honores')
 Centuriæ i, 5, 2 Centuriarum in de-
 ligendis magistratibus sapientia ii, 6, 26
 Centuriones Domitii stoliditas iv, 12,
 16 Centuriones viginti incremati iv, 12,
 24
 Cephalenia (ins.) ii, 9, 4
 Ceraunii montes ii, 9, 4
 Ceres Liberique certamen Campania
 i, 16, 3
 Certamen singulare Manlii cum Gallo
 i, 13, 20 Valerii, ibid. Scipionis ii, 17,
 11
 Certa fides iv, 12, 59
 Cervices gentium tumidæ inflatæque
 resiliunt a jugo iv, 12, 2
 Cesonius iv, 2, 86
 Cessare a laude i, 10, 7 ab imitatione
 i, 11, 13
 Ceterum (pro sed) ii, 18, 8. iii, 5, 3
 (Sic Tacito i, 44, 6 &c.)
 Cethegi iv, 1, 3
 Chæronea iii, 5, 11
 Chaonum montes ii, 7, 10
 Cherusci iv, 12, 24
 Chrysocolla iv, 12, 60
 Cibaria a tribunis flagitat populus iii,
 12, 8
 Cibus, nisi prius funda percussus,
 non accipit puer Balearis iii, 8, 5
 Cicero cos. Catilinae conjurationem
 patefacit iv, 1, 5 Ciceronis caput in ros-
 tris expositum iv, 6, 5
 Cilicia iii, 11, 10 acquisita iii, 12, 4
 in partibus Pompeii iv, 2, 5
 Cilix servus bellum concitat iii, 19, 9
 Cilices piratæ iii, 6, 1 extincti a Pom-
 peio iv, 8, 2 Cilices Pompeiani, actis
 sub mari funibus, ratem hostilem capiunt
 iv, 2, 32
 Cimbri iii, 3, 1 cæduntur a Mario iii,
 3, 14 Cimbrorum uxores, et earum fe-
 rocia iii, 3, 16
 Ciminus saltus i, 17, 3
 de Cineribus obrutis subita flamma ii,
 15, 15
 Cingula equorum ii, 18, 14
 Cinnana rabies iv, 2, 2
 Circa obsidiones urbium discursus iv,
 2, 77 Circa unum montem vi. mensibus
 pendent Galli i, 13, 15
 Circumagere legiones (pro reducere)
 iii, 21, 6 (alibi 'convertere signa' appel-
 lat)
 Circumacta fortuna (pro versa, muta-
 ta) ii, 2, 22
 Circumferre arma, Proëm. 2. iii, 12,
 1 (Tacitus i, 56, 9. 'huc illuc ferre
 arma;' et xiii, 37, 2. 'circumferre bel-
 lum' dicit). Circumferre signa iii, 5, 29
 Ita, terrorem nominis ii, 2, 21 (quomodo
 iterum Tacitus ii, 52, 4). Circumferre
 sanguinem iv, 1, 4
 Circumfundere (pro circumdare, cir-
 cumcingere) : Ita, Circumfusi equitatus
 iii, 11, 8 exercitus iv, 2, 33 Circum-
 fusa rostra iii, 6, 13 (Sic apud Li-
 vium ii, 65, 4. 'circumfusi ducibus e-
 quites :' et apud Tacit. iii, 5, 3. 'circum-
 fusæ lecto imagines.' Nihil igitur mutan-
 dum erat Loccenio in illis Curtii iv, 13,
 6. 'tantam multitudinem circumfundi
 paucioribus posse :' ubi et sequentia hanc
 lectionem postulant. Utitur idem auc-
 tor hoc significato iii, 9, 12. Sic apud
 Justinum iv, 4, 5. 'circumdatæ munition-
 es :' quod pluribus exemplis firmat Ber-
 neccerus in omissis ad eum locum)
 Cirta (urbs) iii, 1, 15 (Augustin. ep.
 cxxx.)
 Cisalpinus iv, 4, 3
 Citare ad tribunal iv, 12, 34
 Citerior Hispania (h. e. propior nobis)
 iv, 2, 29 Occanus iv, 12, 46

Cito, quam vere, triumphare malle,
non expedit iii, 5, 11

Citra spem iii, 1, 2

Civicus furor iv, 2, 75 Civica rabies
iii, 21, 5 (pro bellis civilibus : Ita Hora-
tius od. iii, 24. 'et rabiem tollere civi-
cam')

Civilis conspiratio (h. e. cum civibus
inita) iv, 1, 9 insania (pro bello civ.)
iii, 21, 18 Civile tantum bellum non
recte dicitur Cæs. et Pompeii iv, 2, 4
Civiles discordias hostes læti accipiunt
iv, 9, 3 ex Civilibus bellis non triumphatum
iii, 22, 10 in Civilibus bellis non
temere pace contenti victores iii, 23, 7

Cives urbem faciunt, non ædificia i,
1, 9 (Adde orationem Pompeii apud
Appianum, civil. 2. pag. 459. Alcæo
primitus tribuit dictum hoc Aristides
tom. 3. orat. 2). Civium favori velificari
i, 9, 5

Civitas (pro jure civitatis) iii, 12, 9
Civitatis jus poscunt Latini i, 14, 1 So-
cii iii, 18, 3 Civitatem beneficio alicujus
nacti nomen ejus accipiebant iii, 21,
16 (Talis M. Claudius ; apud Liv. iii,
44, 6)

Clades fœda ii, 2, 23 idonea (h. e.
non modica) i, 12, 1 illustris (pro nota,
memorabilis) i, 16, 9 Clades rerum iv,
2, 6 Clades domus (pro exitio familiæ)
i, 9, 5 Clade major Marius iii, 21, 10
Ita, Cladibus animosior Samnitus gens
i, 16, 7 Cladium atrocitas ii, 6, 1

Clamor in pecudum morem sublatus
iii, 8, 6

Clangor anseris i, 13, 15 Clangore
(sc. tubarum) consternati, elephantii iv,
2, 67

Clarissimi principes exultatione mule-
tati i, 22, 3

Classicum (signum ineundæ pugnæ
datum) iii, 23, 5. iv, 2, 46

Classici (subaudi milites, qui in navi-
bus merent, socii navales alias) iv, 2, 60

Classis Cæsaris, naufragio castigata
iii, 10, 17 Carthaginiensium incensa ii,
15, 7 Classis cremata, ne incenderetur
ii, 12, 6 triumphans ii, 7, 6 sex rostra-
tarum i, 11, 10 gravis et Martia iii, 6, 4
celeriter comparatæ ii, 2, 7 Classes
Drusi ad Bonnam et Geroniam iv, 12, 26

Appius Claudius Cæcus i, 18, 20

Appius Claudius militibus suis invisus
i, 22, 2

Appius Claudius decemvir i, 24, 2

Appius (Claudius Caudex) cos. primus
in Siciliam cum classe trajicit ii, 2, 5

Appius (alii P.) Claudius cos. vinci-

tur a Pœnis ii, 2, 29

Appius Claudius (Pulcher) cos. Pro-
cæm. 6 Capuam obsidet ii, 6, 43

Appius (Claudius) Pulcher Histros
vincit ii, 10, 2

Appius (Claudius) Thraces vincit iii,
4, 6

Claudius Drusus (Nero, privignus Au-
gusti) iv, 12, 4 Germanos vincit iv, 12,
23 moritur iv, 12, 28 ex provincia cog-
nomen accipit Germanici, ibid.

Claudius Nero (C.) debellat Asdruba-
lem ii, 6, 50

Claudius Unimanus prætor vincitur a
Viriato ii, 17, 16

Claustra (pro angustiis, per quas in
regionem aliquam iter est) : Sic, Claus-
tra Africa iv, 2, 70 Alpium iv, 12, 6
Italiae iii, 3, 6 Macedoniae ii, 7, 10 por-
tus iv, 2, 20

Clementia Cæsaris iv, 2, 90 eam vin-
cit invidia iv, 2, 92 Clementia soli, cæli
(pro miti temperie) iii, 3, 13

Cleopatra Ægyptia iv, 2, 56 amica
Antonii iv, 3, 4 vincitur et perit iv, 11

Clicus Urbis Ostia iii, 21, 12

Clientela (pro tutela) iii, 1, 3 (Sic ex-
plicat Livius xxv, 29, 5)

P. Clodius, trib. pl. iii, 9, 3

Clodius Glaber vincitur a Spartaco
iii, 20, 4

Clælia i, 10, 7

Cludere (pro Claudere) iv, 12, 64. iii,
20, 13

Clusium (urbs) i, 13, 6

Clypea (urbs) ii, 2, 19

Clypeis obruta virgo i, 1, 12 Clypei
ex viminibus iii, 20, 6

Cnossus (urbs) iii, 7, 4

Coelites i, 10, 4

Cælum quasi ardere visum ex splen-
dore galcarum iii, 3, 15 Cæli annua
conversio iv, 3, 8 Cælum ipsum ascen-
dere gloria ii, 19, 3 (Sic Daphnis Vir-
gilianus 'usque ad sidera notus,' Ecl. v,
43). Cælo missa hasta ii, 17, 14 a Cælo
venientes hostes ii, 12, 4 mensis in Cæ-
lo iv, 2, 91 Cælum (pro temperie, aëre) :
Sic, Cælum atrox iii, 2, 2 molle i, 16,
4. iv, 12, 27 Cæli solique clementia ro-
bur elanguet iii, 3, 13 Cæli subita mu-
tatio pro pestilentia iv, 10, 9 ab alio ve-
nire Cælo iv, 12, 62

Cælum aureum iii, 5, 30

Cælestes minæ (h. e. prodigia in cælo
visa) ii, 8, 3

Cænnum dividere iii, 17, 6

Cogitare Orientem, Xerxem, Darium
(h. e. hæc omnia in animo habere et

perpendere, quid virium habeant, habuerintve) ii, 8, 2

Cognomen ex moribus i, 7, 1 ex provincia iv, 12, 28 Cognomen præpositum ii, 2, 11 Cognomentorum origo apud Romanos i, 15, 2 (Large videtur falli Appianus in præf. dum ait: 'Nomen olim cuique Romano unum erat, ut ceteris omnibus: post accessit alterum: nec ita dudum etiam tertium ceptum est addi quibusdam, quo magis agnoscerentur, ex aliqua nota corporis, aut virtute animi.' Nam, ut notum est, fere ab ipsis Urbis initis, certe sub regibus, mos iste jam obtinuit)

Cognoscere se ipsum ii, 17, 4

Coharenter (pro continue) ii, 17, 5

Colchi iii, 5, 25 vincuntur a Pompeio iii, 5, 28

Collatinus cos., Proëm. 6 urbe dimittitur i, 9, 3

Collegium tribunicium iii, 14, 5

Collina porta iii, 21, 6 et 23

Collis Janiculus iii, 23, 6

Collocare iv, 11, 11 (De industria utitur funebri hoc verbo: de quo vide Kirchman. de funer. Rom. i, 12)

Colloquium Scipionis et Annibalis ii, 6, 59 Colloquia simulata ii, 2, 11. iii, 11, 9

Colonia Ostia i, 4, 2 Colonia extendere Urbem i, 8, 4

Colores (pro ipsis pigmentis, quibus colores inducuntur) iv, 12, 60 (Sic, Odores, infra)

Columnæ Herculis ii, 6, 38

Comæ Syriæ Deæ iii, 19, 4 Comis laceris pugnantibus interveniunt feminae i, 1, 14

Combusti præfecti navium iii, 5, 3

Cominus venire (h. e. audere congruedi) ii, 6, 29

Comitia consularia iii, 16, 3

Comitiales dies iii, 10, 21

Commeatus et opes totius mundi Ostia recepti i, 4, 3 (Ob commeatus hos Ostia 'alumna Urbis' dicitur auctori: sicuti Ciceroni pro L. Manilia cap. 12. numeratur inter 'eos portus, quibus vitam et spiritum ducerent Romani')

Commentum (pro strategemate) i, 11, 2 (Ita sæpe Justinus)

Commercium (pro pacto, fœdere) iii, 5, 19 Commercialis fœdus generis humani iii, 6, 1

Commilitans Luna iii, 5, 23

Commilitium iv, 4, 2 (Ita Justinus v, 10, 3. et xi, 5, 3. Marcellin. pag. 396,

11. edit. Lindenbrog. L. Ampelius, ubi de Masinissa. Vide Savaronem ad concionem Sidonii)

Commilito Romanorum Eumenes ii, 20, 2 Commilitones Dii i, 11, 4

Commisisci (pro invenire, excogitare) ii, 6, 27

Comminuere hostem (pro frangere, et debilitare) i, 3, 3. ii, 6, 28

Commisa est acies (h. e. præliatum est) ii, 18, 11 Commissa acie (h. e. ceptoprælio) iv, 7, 10

Committre aciem (pro initium pugnandi facere) iv, 2, 46 Ita, Committre bellum (pro incipere) ii, 15, 1 (Sic Livius iii, 28, 1. et eodem sensu 'Committre ludos.' Idem ii, 37, 2. et Virg. Æn. v, 113: Sic, 'commissa proscripio,' et 'finita,' opponuntur apud Vellei. ii, 64, 4). Committre bellum (non de initio modo, sed tota ejus duratione, dictum) iv, 2, 6 Committre (pro conjungere, unde Commissura) Sic, Committre ponte Tiberinum i, 4, 2

in Commune (h. e. in unum) ii, 16, 7

Communitus armis (h. e. probe instructus) iii, 19, 11

Comparatio belli cum Contagione i, 9, 8. i, 15, 1 belli Syriatici et Persici ii, 8, 13 Cæsaris cum fulmine iv, 2, 63 cum Tarquinio iv, 7, 1 Civitatis cum domo privata i, 6, 3 Fabii cum Jove i, 17, 5 Imperii crescentis cum adulto i, 11, 8 Pauli et Varronis ii, 6, 17 Populi R. cum homine, Proëm. 4 cum igne ii, 2, 1 Pyrrhi cum Hercule i, 18, 19 (Plures vide in locis notatis ad vocem Quasi). in Comparisonem (h. e. si comparetur: 'au prix' dicunt Galli) iv, 10, 4

Compedes iii, 19, 8

in Compendium missum bellum i, 3, 3

Compendia (pro brevioribus viis) iii, 3, 7 (Plin. fin. Paneg. 'Quæ ad honores Compendia paterent')

Competitor iii, 16, 1 et 4 Competitor imperii (pro æmulo) iii, 1, 8

Complorare (verbum funebre apte hoc loco usurpatum) ii, 15, 8 (Videtur autem Comploratio ista secuta, cum Conclamatio jam fidem fecisset, actum esse. Livius xxv, 26, 12. 'Ut non modo lacrymis justoque Comploratu prosequerentur mortuos; sed ne efferrent quidem.' Iterum v, 39, 6. 'Comploratis omnibus pariter, vivis mortuisque.' Cicero pro domo cap. 37. 'nondum morte Complorata, petere arbitria funeris.' Et hac cærimonia, cum de morte alicujus inno-

tuisset, dicebatur 'palam fieri.' Livius i, 41, 11. 'Tum demum palam factum ex Comploratione in regia orta.' Ad quem locum Gruteri notam consule. Aliæ tamen Livii editiones præferunt, 'Tum demum palam facta, &c.' Unde suspicabar, ita concipiendum locum istum: 'Tum demum palam facta, ex comploratione in regia, morte, Servius, &c.' Nulibi certe 'palam fieri' reperias absolute positum, sed adjectum ubique rei verbive casum. Sic apud Sueton. Tib. xxii, 1. 'Excessum Augusti palam fecit.' Sed et aliis de rebus usurpatur 'palam facere.' Probus de fuga Annibalis ex patria: 'Ilac re palam facta.' Porro Complorationis vox ab hac significatione transferatur etiam ad eos, qui imminens exitum velut in antecessum deplorant, ut hoc loco, et apud Justinum xi, 9, 13. 'Conspicis armatis invicem se amplexæ, velut statim morituræ, complorationem ediderunt.' Pertinet huc Liv. iv, 40, 3. et xli, 11, 5. Item Seneca, ad Polyb. iii, 3, 3)

Composita civitas (h. e. tranquilla, et quieta) iii, 23, 3

Computare (rationem subducere, colligere) iii, 21, 25

Conciliare favorem plebis iii, 12, 10

Concio (pro multitudine, quæ concionantem audit) iii, 21, 10 (pro sermone) Ita, Conciones turbidæ iii, 23, 5 Concionem habere i, 1, 16

Concipere mente i, 5, 3 votum iv, 12, 15

Concitare (pro excitare) iv, 5, 1

Concretus gelu Danubius jungit ripas iv, 12, 18

Concubia nox iv, 2, 37

Concurrere iii, 21, 19 (De hac voce dictum in Indice Justiniano. Cui adde Cæs. de bel. Gall. i, 52. et Silium iv, 29). Concucurrit iv, 2, 33 (Sic 'aducurrit,' Tacitus, H. iii, 22, 6. et Apuleius, Metam. 1. 'decucurrit,' Cæsar de bel. Gal. ii, 19 et 21. 'excucurrisset,' Suetonius Galba xviii, 6. 'præcucurristi,' Plautus, Menæchm. v, 8, 8. 'procucurriscent,' Livius xxv, 11, 3. et xl, 30, 5. Cæsar de bell. civ. iii, 93)

Concutere se (pro commoveri, tumultuari) iii, 1, 2 urbem ii, 15, 12

Condere (pro perpolire, in talem splendorem producere, ut pro novo haberi possit) i, 3, 1 Sic: Augustus condidit imperium iv, 12, 66 (Vide et Justinianum Indicem)

Conditor artis militaris Tullus i, 3, 1 imperii Romulus i, 1, 1 Conditores Ta-

Delfh. et Var. Clas.

renti Lacedæmones i, 18, 2 et 6

Conferre (pro comparare, contendere), Proem. 1. i, 18, 24 (pro congregare, unire) ii, 17, 3 Conferre ad admirationem (h. e. addere ad adm.), Proem. 3

Confertissima tela (densissima) i, 14, 4

Conficere bellum (pro patrare, finire) ii, 15, 2 hostem (pro debellare) iii, 5, 23. iii, 12, 6 sacrum (pro sacrificare) i, 13, 16 (pro interficere) iii, 1, 8 Sic: Conficere se veneno iii, 7, 5

Confinium maris et fluminis (pro confluentis, ostio) i, 4, 2

Confirmare fugientes, hortari iv, 2, 82 Confiscatio socii ac vivi regis iii, 9, 3 (Sic Sueton. Calig. cap. 41. 'confiscare equites,' h. e. bona eorum in fiscum redigere)

Confiare (habet vim conficiendi, excitandi): Sic, Conflare discordiam i, 24, 1 egestatem iv, 1, 1 exercitum iii, 19, 10 fulmen ii, 6, 9 incendium iii, 17, 2 seditionem i, 24, 1

Confluentes iv, 6, 3

Congerere pila (h. e. confertim jacere, conjicere) i, 18, 10

Congregare corpus unum ex variis elementis i, 1, 9

Conjuratio Galliarum maxima iii, 10, 20 Conjuratio (pro factione) iv, 2, 15

Consulantur exercitus iv, 6, 3 (Adde Tacitus, H. ii, 42, 3. Livium vii, 42, 5)

Consanguinea civitas i, 3, 9 Consanguinitas impetrat auxilia i, 18, 6. iii, 1, 15

Conscientia amissæ fortunæ (pro memoria) ii, 12, 10

Consecrare (sacrum sancire, sacrosanctum facere): Sic, Remus Urbem sanguine suo consecrat (h. e. sanctam facit, et inviolabilem) i, 1, 8 (Sic Marcianus, l. 8. de divis. rer. definit. 'Sanctum est, quod ab injuria hominum defensum atque munitum est.' Consecrare autem duplicem vim habet: sicut et sacrosanctum facere, nam et is, qui ob delictum aliamve causam Diis devovetur, sacrosanctus dicitur. Vide Livium iii, 55, 6). Sic igitur 'consecrare se Manibus' dicitur senatus i, 13, 9. et Decius i, 17, 7. quod de patre ejus 'devovere' dixerat i, 14, 3. (Ita Plinius paneg. cap. 61. 'caput suum Deorum iræ consecrare'): Sic, Marti consecratus ager regius i, 9, 1 (Quomodo 'equos consecrare,' Sueton. Cæs. cap. 81)

Consecratio Romuli i, 1, 17 (h. e. ἀποθεωσις)

Consensescere (h. e. evanescere, defi-

Ind. Flor.

c

cere tempore): Ita, Consensescit imperium, Proëm. 8 impetus iii, 3, 5. iv, 2, 42 (Posuit hoc verbum Livius ix, 19, 6. de exercitu: et xxv, 12, 3)

Conserere manum (pro configere) ii, 18, 14

Consilium Augusti super Hispanis iv, 12, 59 Pompeii super piratis iii, 6, 14 Consilium Reip. penes senes i, 1, 15 Consilium a senioribus petatum ii, 6, 26 in Cons. vertendus error iii, 3, 8 Consiliis alicujus se tradere (est sincere se regi consiliis ejus) ii, 8, 6 Consilia Cæsaris et Pompeii diversa iv, 2, 38 Consiliis quoque dimicatum i, 18, 14 Cons. suis vincendus hostis ii, 6, 26 (Consilium autem dictum putem a Conso, quem arcum consiliorum præsidem vocat Dionysius ii, 31. quemadmodum et Consentes Deos vocatos putem, quod, ut est apud Augustinum, Civit. iv, 23., in consilium Jovis adhibeantur)

Consortium honorum i, 26, 4

Conspiratio (in bonam partem, pro consensu, conjunctione) iii, 16, 5 (Sic etiam Justinus). Conspiratio civilis (h. e. conjuratio inter cives tantum inita) iv, 1, 9

Constat (h. e. certum est) ii, 6, 60. ii, 18, 2

Consternati equi i, 7, 3. i, 18, 8 elephantanti iv, 2, 67

Constitutum (pro pacto) iv, 7, 14 ad constitutum (pro ad scopum) ii, 6, 16

Consulium origo et etymologia i, 9, 2

Consulem se ipse facit Cæsar iv, 2, 21 Consules sociorum ad similitudinem Romanorum iii, 18, 6

Consulatus Calendis Januariis initus iii, 21, 17 negatus absenti iv, 2, 23

Consulere aliquem (pro consilium petere) i, 16, 10 (pro interrogare) i, 7, 7 Consulere alicui (h. e. adesse ei ope, consilio) i, 9, 2 (Sic apud Tacit. xi, 36, 2). Consulere in aliquem sæve (pro statuere) iii, 7, 5 (Ita Justinus xlii, 5, 4. 'crudeliter consulere.' Liv. xlv, 8, 6. 'In secundis rebus nil in quemquam superbe ac violenter consulere decet'). Consulere (pro quærere, etiam per jocum, aut superbiam) iii, 3, 6 (Sic apud Tacitum i, 10, 10. 'Consulti per ludibrium pontifices')

Consumere (sensim absumere, et attetere) iii, 5, 2. iii, 19, 8

Consummare Italiam (h. e. integram sub se redigere) i, 18, 1 (Consummare enim est totam summam colligere)

Consurgere (pro bellum capessere) ii,

12, 3. ii, 17, 3 (Affini significato dicunt 'alzarse' Hispani). Consurgere contra aliquem iii, 18, 5. iii, 20, 12 (Vide etiam Assurgere)

Contagio (morbus serpens, a contingendo transfertur deinde ad alias quoque res): ut, Contagio bellorum i, 9, 8. ii, 13, 1. ii, 17, 5. ii, 18, 4

Contagium belli i, 15, 1 deditionis iii, 14, 2

Contentus urbis incensæ i, 14, 1

Contentus hostis gravior ii, 14, 2

Contendere (pro certare), Proëm. 2

Contentio (pro certamine, pugna) i, 3, 4

Contis pugnatum iii, 3, 16

Continua pax (h. e. continuata per totum orbem, nusquam interrupta) iv, 12, 64

Contrahere (pro adunare) iii, 10, 20 et 22. iv, 2, 38

Contrebia (urbs) ii, 17, 10

sine Controversia victoria (h. e., verba sunt Agellii v, 6., impulvere, ut dici solet, incurtaque) i, 18, 13

Contumacia numinum i, 7, 8

Contumelia et injuria differunt iv, 12, 30 (Sic Justin. xii, 12, 6. 'Suppliciiis suis potius saturet se, quam contumeliis.' Apud Liv. viii, 23, 5. 'contumeliam injuriamque se depulsuros esse dicunt Samnites.' Liv. i, 40, 4 et 5. 'Ferro cam arcere contumeliam statuunt. Sed et injuriæ dolor in Tarquinium ipsum magis quam in Servium eos stimulabat.' Augustin. in Confess. iii, 8. 'ubi libido est nocendi, sive per contumeliam, sive per injuriam.' Liv. xxvi, 29, 7. 'quanto major injuria, imo contumelia est.' Confer Tacit. xiv, 31, 1 et 3)

Convenire (pro, complacere ex pacto) iv, 2, 80. iv, 7, 14 (unde 'pacta conventa' dicimus). Quasi ita convenisset inter Pœnos et Mac. ii, 14, 1

Conventum agere: vide Agere

Conversio Rom. dominationis iv, 3, 8 (Ad eum locum confer Tacit. H. i, 16, 8)

Conversi a Clusio Galli i, 13, 7 ad externa auxilia Pœni ii, 2, 23 in spectaculum belli elephantanti i, 18, 8 Conversa ad Septemtrionem plaga iv, 12, 3 in Orientem acies iii, 3, 15 Conversa clade (h. e. mutata belli fortuna) iii, 5, 17

Convertere mentes hominum in se ii, 17, 14 se in aliquem iii, 1, 4. iii, 3, 11 Converti ad arma ii, 18, 4 populationes iii, 22, 8 in rabiem, furorem ii, 18, 15 in se ii, 19, 4

Conviviorum magnificus apparatus iii, 12, 12

Convolvcre ii, 11, 1 (vide Involvere, et Trahere)

Cooptatio (pro adoptione) iv, 4, 2

Coortus ii, 6, 45

Cora (urbs) iii, 20, 5

Cosinium (urbs) iii, 18, 7. iv, 2, 19

Corinthium æs ii, 16, 6

Corinthus eversa ii, 16, 1 Corinthi excidium iii, 12, 3 opes ii, 18, 1

Coriolanus i, 11, 9 (ubi tamen hæc vox videtur expungenda. Vide Marcius)

Corioli (urbs) i, 11, 9

Cornelius Asina cos. ii, 2, 7 et 11

Corn. Cinna cos. iii, 21, 9 L. Corn. Scipio Corsicam et Sardiniam invadit ii, 2, 15 (alios Scipiones quære in Scipio)

Corniculum (urbs) i, 11, 6

Cornu (pro parte aciei) iv, 2, 48

Cornua (pro extremitatibus): Ita, Cornua sinus iv, 11, 4 (Sic, 'utrumque portus cornu,' Cæsar apud Cicer. ad Atticum ix, 17). Ægypti iv, 11, 9 (quæ Claustra Ægypti vocant Tacitus, II. ii, 82, 7. et Sueton. Vesp. vii, 1. Ita, 'Cornu tribunalis,' Tacit. i, 75. Vide Serv. ad Virg. Æn. v, 832. Liv. xxv, 3, 12. 'Cornua comitii,' Plinius xxiv, 6, 6)

Corona radiis distincta iv, 2, 91 sub Corona vendere iv, 12, 52 (Corona enim qua induebantur, signum erat captivorum venalium, inquit Pontan. progymn. iv, 24. Vide Agellium)

Corpora plusquam humana Insubribus ii, 4, 1 Corpora magna ferro magis patent iii, 10, 13 Corporum temperies a solo natali ii, 4, 2 Corpus (pro cadavere) iv, 2, 60 effossum iv, 12, 38. Sic, corpus mortuum et exsangue iii, 11, 11 (pro qualibet collectione, quolibet toto). Sic, Corpus imperii iv, 3, 5 et 8 Romani corpus fecere ex membris iii, 18, 1 Romulus ex variis quasi elementis congregavit corpus unum i, 1, 9 in suum Corpus redit consanguinea civitas i, 3, 9 (Sic Justinus v, 10, 10. vii, 1, 12. xxxiv, 1, 3 et 5. Sic Livius vi, 34, 4. Frontinus iv, 2, 8. Justinus xiv, 2, 11. et 'Corpus patrimonii,' l. 9. §. 5. de jur. et fact. ignor. et 'Corpus juris Romani,' Liv. iii, 34, 5)

Corripere arma (h. e. capere) iv, 12, 32 (vide Arma). imperium iv, 2, 3 proxima quæque i, 9, 8 Corripi morte iii, 17, 2

Corsica occupatur a Romanis ii, 2, 15

Corvinus, an Corvus, Valeriorum cognomen i, 13, 20

Corrumperc maria (infesta et intuta facere) iii, 8, 2

Cos Romanæ virtutis Alpinae gentes ii, 3, 3 (Sic Ephori Spartani inimicam urbem vocaverunt ἀκρόαν τῶν νέων, Plut. apophth. Lacon. anonym. cap. 4)

Cossus (A. Cornelius) magister equitum i, 11, 3

Cossus (Cn. Cornelius Lentulus) Gætulicus iv, 12, 40

Cotiso (Dacus) iv, 12, 18

Cotta (L. Aurunculeius) legatus Cæsaris iii, 10, 8

Cotys (Thrax) iv, 2, 5

Crassiana clades Pacori cæde pensata iv, 9, 7 Crassiana clade capta signa remittuntur iv, 12, 63 capti nullites Parthis militant iv, 10, 4

Crassus (M. Licinius) triumvir iv, 2, 10 vincitur a Parthis iii, 11, 2 interficitur iii, 11, 9. iv, 2, 13

M. Crassus Mysos vincit iv, 12, 14

Crassi pater et filius trucidantur iii, 21, 14

Cremati mortui i, 18, 15

Cremera (fl.) i, 12, 2 Cremeræ clades cum Alliana comparata i, 13, 7. iii, 18, 11

Crescere: bellum iv, 2, 66 causa belli ii, 7, 4 naves in senos ordines creverant (h. e. extractæ erant) iv, 11, 6 hyeme creverant Alpes (altiores factæ erant densa nive et glacie) iii, 10, 22

Creta iii, 6, 3

Creticus, cognomen Metelli iii, 7, 6. iii, 8, 1 Creticum bellum iii, 7

Crines matronarum in tormentorum vincula collati ii, 15, 10 Crinibus suis pendent Cimbræ iii, 3, 17

Critolaus (Achæus) ii, 16, 2

Crixus (gladiator) iii, 20, 3

Crudelitas Thracum iii, 4, 2 Crudelitas superbia tolerabilior i, 7, 4. iv, 12, 31

Cruentus (pro sanguine suo infecto) i, 7, 3 Cruenta pugna (quæ multo sanguine constat) iii, 10, 4 Cruentus (pro crudeli) i, 7, 6 Cruenta cadibus flumina: vide Flumen

Crux servile supplicium iii, 19, 8

Cultores catenati iii, 19, 3

Cultus (pro habitu) i, 13, 10 (pro reverentia quadam, et veneratione) iv, 11, 3 sicut, Cultus Deorum i, 2, 2

Cum fide (h. e. summa fide, fideliter) ii, 18, 16 (Ita Livius xxvi, 20, 1. 'so-

ciosque cum fide tutati,' et xxxi, 4, 4.
'cum summa fide et gratia.' Sic Sallustium 'cum cura' dixisse, observat Seneca, benef. iv, 1. quod tamen et apud alios auctores, ut Liv. xxxix, 2, 3. 'cum intentiore cura'). 'cum' omisum ubi videbatur requiri: Aderat ingentibus copiis i, 10, 1

Cum maxime: vide Maxime

Cumæ (urbs) i, 16, 6

Cunctanter iii, 5, 6

Cunctator, Fabii cognomen ii, 6, 27

Cuniculi i, 12, 9

Cupiditas (pro avaritia) iii, 11, 2
Cupiditate alicujus rei exardere ii, 2, 2
flagrare iii, 5, 3 incendi i, 8, 7 Cupiditate regni fratres interficit Jugurtha iii, 1, 3

Cupido divitiarum Lepidum in factiosa consilia impellit iv, 6, 2 honorum seditiones excitat i, 26, 1 principatus unde orta, et quid effecerit iii, 12, 13

Curatione ipsa vulnere quandoque rescinduntur iii, 23, 4

Cures (urbs) i, 2, 1

Curgonii (pop.) iv, 12, 47

Curiarum apud Rom. origo i, 6, 3 in Curia suggestus Cæsaris iv, 2, 91 in Curia occisus Cæsar iv, 2, 95. iv, 7, 2

Curicticum litus iv, 2, 31

Curinius iv, 12, 41

Curio (C. Scribonius) iii, 4, 6

Curio (C. Scribonius) dux Cæsarianus iv, 2, 34

Curius Dentatus Manius Sabinos vincit i, 15, 2 et Pyrrhum i, 18, 9 ejus medicum proditorem remittit i, 18, 21 ficitilia sua præfert auro i, 18, 22

Curii iv, 1, 3

Currus triumphalis i, 5, 6 Currus (pro triumpho) iv, 2, 89. iv, 12, 53 (Ex hac notione Plinium v, 5. optime restituit Salmasius ille ad Solinum, pag. 383). inter duos Currus descripti i, 3, 8 (Ita punita Bruichildis regina Galliæ. Adonis Chronicum, sub anno Christi 583)

Curulis (subaudi, sella) i, 5, 6. iv, 2, 95 Curules sellæ i, 13, 10

Custodia (pro custodibus) iv, 11, 10

Custodiam clabatur Clælia i, 10, 7 Custodiæ (pro stationibus, Gall. Sentinelle) i, 13, 16 (prædiis, castellis) iv, 12, 26

Custodiunt imas valles Alpium Illyrii iv, 12, 6

Custos imperii flamma Vestalis i, 2, 3 (putabant enim hanc esse inter fata imperii). libertatis pop. Romanus i, 26, 6 Custodem suum excæcat Crassus ii, 20,

5

Cyclades insulæ iii, 5, 8

Cydonea (urbs) iii, 7, 4

Cynocephalæ, tumuli ii, 7, 11

Cypriæ opes ærarium latius replent quam ullus triumphus iii, 9, 5

Cypros Romanorum facta iii, 9

Cyrenæ (urbs) iii, 6, 3

Cyzicum (urbs) iii, 5, 15

D.

Dacia iii, 4, 6

Daci iv, 12, 3 vincuntur iv, 12, 19

Dalmatæ iv, 12, 3 vincuntur iv, 12, 12

Dalmatia iii, 4, 1

Damascus (urbs) iii, 5, 29

Damnatus fastis dies (h. e. relatus inter atros et nefastos) i, 13, 7

Danubius (fl.) iii, 4, 5. iv, 12, 18 imperii terminus iv, 12, 61

Dare animos iv, 12, 4 audaciam iii, 6, 2 catenas iii, 5, 30 exitum iv, 2, 32 (nisi forte 'exemplum' legendum). exitum ad victoriam i, 18, 11 favorem iv, 2, 74 finem i, 16, 12 fugam (pro facere) i, 18, 8 funera iii, 21, 17 gradum retro iv, 2, 81 (Sic Statius Thebaid. viii, 688. 'retroque datum Thebana regebant Arma ducent'). justa Manibus iv, 2, 60 pacem ii, 7, 12. ii, 8, 18 pœnas i, 21, 3. iii, 7, 3. iii, 22, 8. iv, 2, 77 salutem (pro salutare) iv, 10, 4 spem iii, 5, 4 statum iii, 5, 12 stragem i, 18, 8 terrorem iv, 2, 49 tributa ii, 6, 2 Dare fato partium (h. e. facere propter fatum partium) iv, 2, 57 Dare (pro conjicere): Sic, Dare in profluentes iv, 12, 9 in vincula iii, 10, 18 (quomodo 'dare in opus publicum,' l. 4. §. 1. de incendi. ruina, naufr. et alibi). Dare in altum (pro, dare vela in altum) iv, 11, 8

Darius ii, 8, 2

De cineribus (pro, ex cin.) ii, 15, 15 de gladiatore munerator (h. e. ex glad. cum prius gladiator fuisset) iii, 20, 9. Sic, De servitute Romani ii, 6, 30 (Varro, 'de sylvestribus sativa redigens Deus'). de Italia Africanam faciunt hostes ii, 6, 32 de flumine bibere iii, 3, 9 de manu scutum rapere iv, 12, 7 de sanguine renasci i, 18, 19 de Gallia triumphus iv, 2, 88 de finibus (h. e. pro fin. propter fines) i, 11, 5 de integro (sicut de novo, aut contracto denuo) iii, 5, 14

Debitorum a Manlio liberati i, 26, 8

Deceates (pop.) ii, 3, 5

Decemviri i, 24, 1

Decennis obsidio Veiorum i, 12, 8

Decinæ prædæ Apollini missæ i, 12, 10

Decimus prænomen ii, 17, 12

Decius Mus cos. se Diis Manibus devovet i, 14, 3 Item ejus filius i, 17, 7

Decoquere (neutraliter), Proëm. 8 (Ad hunc modum Livius xl, 37, 4. 'suspicio insinuaverat animis.' Plinius xxxvi, 15. 'ad infinitum auxere numerum.' Symmachus, epist. vii, 75. 'munus inchoat.' Ambrosius, lib. 2. contra Symmachum: 'mundi primæva mutarunt')

Decretum fatorum ii, 6, 37

Decus (pro re per se decora): Sic, decus gentis ii, 15, 12 libertatis, pudicitiae i, 9, 1 (pro ornamento rei, cui accessit): Sic, Decus Græciæ Athenæ iii, 5, 8 Hispaniæ Numantia ii, 18, 1 victoriæ Gallicanæ Vercingentorix iii, 10, 20 Decora quibus imperii dignitas cernitur i, 5, 6 Decora et ornamenta sæculi sui Marius et Sylla iii, 21, 2 Decus (pro gloria) iii, 5, 21

Decurrere (de Dacis Danubium trans-euntibus) iv, 12, 18 (videtur expressum ex illo Virgilii, Georg. ii, 497. 'Aut conjurato descendens Dacus ab Istro.' Ad quem locum male Servius 'conjuratorem Barbarorum' commiscitur: cum accipiendum esset de quadam quasi collusione Danubii cum Dacis. Sicut apud Claudianum 'conjurati venti' dicuntur. Statius, Theb. i, 20. 'Et conjurato dejectos vertice Dacos.' Quod tamen aliter longe exponit Gevartius, ibid.)

Deditio Campanorum i, 16, 2 Mancini ii, 18, 7. iii, 14, 2 Posthumii et Veturii i, 16, 12 Deditiones ejusmodi non acceptæ i, 16, 12 Deditionis extrema ii, 17, 17 Deditio (pro tabula aut nuntio deditionis): Sic, Deditionem suam ad Pompeium mittunt Cretes iii, 7, 5

Dediti interfecti iii, 21, 24

Deducere montibus iv, 12, 52

Decesse (pro non adesse, non juvare) iii, 11, 6. iv, 9, 2 (pro abesse, non esse). hoc decrat unum malis iii, 21, 1 Ne quid mali decesset: vide Ne. sævitum, donec deessent qui occiderentur iii, 21, 5

Defectio Solis i, 1, 17

Deficit bellum (pro desinit, finit) iv, 2, 6 Deficiunt quidam ii, 2, 17 (h. e. linquuntur animo, seu, ut Varro, lib. 4. de vita P. R. loquitur, metu debilitantur)

Defixus admiratione ii, 6, 59 (Quod in vehementi admiratione stupor quidam oriatur, quo in unum quem locum defiguntur oculi. Sic 'Defixus ob metum,' Tacitus i, 68, 3. 'Extremo metu corpora defixere in his vestigiis,' Idem Agr. iv, 4)

Deformata majestas (polluta, inquinata) ii, 2, 25

Degredi ab arce iii, 16, 6 (Nam particula 'de' in compositionibus fere denotat motum ad inferiorem locum)

Dehinc, Proëm. 7. ii, 8, 17 (sicut Deinde)

Deiotarus (Gallogræcus) iv, 2, 5

Delibare (leviter degustare) ii, 6, 40

Delos (insula) iii, 5, 8

Delectus Gallici, Germanici (pro ipsis militibus, ex iis delectibus) iv, 2, 5 Delectum agere (h. e. deligere milites antiquo more) iii, 10, 22 Delectus puorum, virginum ii, 8, 9

Deliciæ æstivæ (h. e. locus ubi per æstatem delectamur) i, 11, 7 Deliciæ Tarentinæ i, 18, 27

Delminium (urbs) iv, 12, 11

Denique (elegantè usurpatum) i, 16, 3 (Sic apud Cæs. de bell. Gall. ii, 33. et Hirtium de bell. Alex. cap. 35)

Deploratus (pro desperato): Sic, deplorato exitu ii, 18, 15 deploratis rebus ii, 15, 16

Deprehendere aliquem (pro capere, prehendere) iii, 19, 12 Deprehendere experimento ii, 4, 1 (Sic Quintilianus, Instit. Orat. i, 12. 'Mirum sit forsitan, sed experimentis deprehendas'). Deprehendere (pro incauto et nec opinanti imminere, et eum opprimere; Gallice sorprendre) ii, 12, 7. ii, 17, 12 (Hoc sensu Livius xxxviii, 21, 8. Tacitus iii, 53, 2. et Agr. xxxiv, 4. Plinius, epist. iii, 12. Seneca rhetor, lib. 3. contrav. a princ. Seneca, epist. 43. Curtius v, 3, 22)

Deprehensus ii, 12, 7 (quomodo putem legendum etiam iii, 6, 12. 'Putares non ab illis Catonem, sed illos a Catone deprehensos,' Plinius epist. lib. 3. ad C. Attil. Severum)

Desævire (pro sævire, sævitiam suam exercere) ii, 6, 12

Descendere gladiis in jugulos iii, 10, 13 (Liv. lib. 2. de Tarquinio cæso: 'Ferrum non alte descendisse in corpus')

Desciscere in regem (h. e. regem fieri ex imperatore Romano) iv, 3, 4 in monstrum iv, 11, 3 (usurpatur autem ita

verbum hoc, cum aliquis in pejus mutatur, ut degenerare)

Descitum est iii, 5, 6

Describere annum in menses (pro definire, partiri) i, 2, 2

Desertor Pompeii (pro desertore ex exercitu Pompeii) iv, 2, 52

Desinens Pyrenæus (h. e. extremus finis Pyrenæi) iv, 12, 46

Desperare armis i, 18, 14 victoriam iv, 2, 86 (Sic 'desper. oppido,' Cic. in Pison. cap. 34.) cum Desperatis non pugnandum ii, 18, 13

Destinata mors (h. e. præconcepta et propoſita) ii, 18, 12

Destituit regem suum pop. Romanus i, 9, 1 (h. e. ei parere non vult amplius)

Desub Alpihus ii, 3, 2 (h. e. ex eo loco, qui est sub Alpibus, sicut Dehinc)

Desuper iii, 2, 6. iii, 3, 16 (Sic Tacitus ii, 16, 4. Vide Taubman. ad Virgil. Æn. vii, 289. et omnino Salmasium ad Capitolini Macrinum cap. 11)

Detergere remos ii, 2, 8 (Ita Livius xxviii, 30, 10. xxxvi, 44, 6. xxxvii, 24, 1. xxxvii, 30, 9. et 'detergere pinnas,' xxxviii, 5, 3. Sic Curtius ix, 9, 16. 'abs-tergerique invicem remi.' Apud Diodorum xi, 18. in fine est, *τοὺς ῥαῖας παρὰσῑπει*: ubi interpretes bene; 'remorum alas detergere.' Caesar de Bel. Civ. i, 58. 'remos (transcurrentes) detergere.' Adde Fist. de Bel. Alexand. cap. 15)

Detonare: detonat tempestas Syllana intra Italiam iv, 2, 2 turbo civilis insaniæ iii, 21, 18 turbo primi impetus ii, 6, 10 Detonare in subjectos hostes i, 17, 5

Detrahare arma ii, 6, 23 præsidia ii, 2, 12 torquem i, 13, 20 aliquem in carcerem i, 24, 3

Detrectare (pro recusare) i, 22, 2 (Sic legendum putem apud Livium iii, 49, 2. 'detrectare aliquem,' pro vituperare; ita aliquoties Tacitus. Sallustius, Jug. liii, 8. 'Adversæ res etiam bonos detrectant,' h. e. adversa etiam fortium existimationem imminuunt)

Detruncare populum (apposite posuit hoc auctor de Dalmatis, quibus Delminium, eorum caput, ereptum erat) iv, 12, 11 (Sic apud Paul. Diac. lib. 16. 'detruncatus Orestes.' Hieronymus, in Prophetam Abacuc, cap. 3. 'cum Tyrannus detruncatur, imagines quoque ejus deponuntur et statuæ')

Devovere aliquem i, 13, 9 hostilibus diris iii, 11, 3 sc Manibus i, 14, 3. i,

17, 7 (Idem multis post sæculis fecit Claudius Imp. apud Victorem, de Cæsaribus, cap. 34. Vide Dresserum in Millen. iv, pag. 450)

Deus, Dea: vide Dii

a Dextris iii, 2, 2

Diadema iv, 11, 3

Diaius (Achæus) ii, 16, 5

Dictator ab aratro i, 11, 12 perpetuus, Cæsar iv, 2, 91 Augustus iv, 12, 66

Dictu difficile ii, 6, 52 horribile i, 16, 12. ii, 6, 12. iv, 12, 1 incredibile ii, 1, 2 parva res ii, 6, 47 turpe iv, 2, 20 turpis contumelia i, 18, 5

Didius (M.) Thracæ vincit iii, 4, 5

Didius Cæsaris legatus iv, 2, 75

Dies Alliensis pugnae fastis damnatus i, 13, 7 Dies statî sacrificiorum i, 13, 16 frigidus et nivalis ii, 6, 12 nebulosus, ventosus iii, 3, 15 Die (pro diei) ii, 2, 10 Diem pugnæ ab hoste petere iii, 3, 14 Dies festi, comitiales iii, 10, 21 Dies (pro clade, aut pugna decretoria, Gallis Journée) iv, 12, 35 (Ita Cicero, pro Sextio, cap. 36. 'Cinnano atque Octaviano die.' Non abit illud Taciti, Agr. xxxiv, 5. 'imponite quinquaginta annis magnum diem'). Non fuit major sub imperio Romano dies, &c. ii, 6, 58 (Sic, 'dies ille Sullanus,' Cic. ad Attic. x, 6. Vetus Poëta, in catalectis Scaligeri, pag. 233. 'Quis fuit ille dies, Quo Marium vidit supra Carthago jacentem? Quo loco legerim juxta.' Vide Vellei. ii, 19, 6. unde verum hunc expressum putes)

Differre: vide Dilatus

Differtus (pro referto, repleto) iv, 11, 11 (Vide Cælium Rhodiginum, Var. lect. ix, 10)

Difficilis aditu gens (quæ difficulter adiri potest) iv, 12, 19

Dignitas (pro existimatione, reputatione. Cicero, de invent. ii, 55. ita definit: 'Dignitas est alicujus honesta, et cultus, et honore, et verecundia, digna auctoritas'): Sic, Dignitatis suæ superstitem vivere, miserum est iv, 2, 51 integra Dignitate paranda victoria i, 12, 6 (pro honoribus): Ita, Dignitate paranda præsidia iv, 2, 9 Dignitatis discrimina in tabulis i, 6, 3 Dignitati reorum parcendum iv, 1, 10 (pro insignibus honorum) i, 13, 10. Sic, Dignitas equestris (pro anulis) ii, 6, 18 et in dignitate sua mori volunt Romanisenes i, 13, 10 (pro reverentia, majestate): Sic, Dignitas imperii i, 5, 6 pop. Romani i, 8, 5 Dig-

nitas (pro decore): Sic, Dignitas matrimoniorum i, 25, 1 natalium i, 26, 5 triumph i, 19, 8

Digerere in classes (pro distinguere, dividere, describere) i, 6, 3

Dii Manes i, 14, 3. i, 17, 7 Dii urbium iii, 18, 14 Dii a Carthagine aversi ii, 6, 20 Annibali resistunt ii, 6, 44 Deorum cultus ex instituto Numae i, 2, 2 Deorum instinctu Romani contra Reges consurgunt i, 9, 1 Deum miseratio Antonii legiones servat iv, 10, 4 Diis commilitonibus quasi stipendium redditum i, 11, 4 Diis hominibusque adversa cupiditas Crassi iii, 11, 2 Diis hominibusque infestus Marius iii, 21, 12 Deis ceteris cedentibus, Juventas et Terminus restant i, 7, 8 de Diis queri ii, 6, 14 Dea Egeria i, 2, 4 Syria iii, 19, 4 Deo quodam assidue incitante ii, 3, 2

Dilatio donata iv, 2, 93

Dilatus hostis (h. e. repressus, submotus) iii, 21, 6. iv, 12, 19 Dilata potius quam oppressa vindicta Caesaris iv, 7, 4 (Ita Justinus)

Diligentia minimae domus maxima civitas continetur i, 6, 3

quodam quasi Diluvio correptum imperium iv, 2, 3

Dimicare (pro, bellum gerere) i, 10, 8. ii, 7, 2. ii, 17, 5 (pro, praelium facere) i, 11, 2

Dimittere (pro emitte, de porta dictum) i, 12, 3 Dimittere arma (pro relinquere) i, 10, 4 Dimittere vela (huc illuc mittere). i, 18, 3 Dimittere Urbe (paulo mitius, quam pellere, exigere) i, 9, 3 (Sic fere 'uxorem repudio dimittere,' Justinus xi, 11, 5. Quomodo saepe Suetonius)

Diocinitae iii, 19, 7

Dirae (pro execrationibus, imprecationibus) ii, 6, 8. iii, 11, 3 (Eumenes, apud Justinum xiv, 4, 13., 'has vobis diras atque inferias dico')

Dirigere aciem (pro instruere) ii, 6, 58. iii, 16, 5 (pro disponere) iv, 12, 26 (Sic fere Arnobius, lib. 1. statim post princ. 'per diversas artium disciplinarumque rationes ingenia dirigunt')

Direptio Veiorum i, 12, 10 regionum bonorum i, 9, 1

Diruere ipsas ruinas urbium (est saepius diruere, donec vix vestigium restet) i, 16, 8

Discere (pro intelligere) ii, 10, 3

Discerptus a senatu Romulus i, 1, 17

Discingere (cinctu solvere, baltea adimere) ii, 4, 3 (hinc intelligas quid sit

accinctus, disinctus: inprimis illud Taciti, H. ii, 88, 3. 'Incuriosos milites vernacula urbanitate quidam spoliavere, abscessis furtim balteis, an accincti forent, rogitantes')

Disciplina militaris i, 3, 2 continetur metu hostis iii, 12, 2 ferociam temperat ii, 12, 3 ejus necessitas i, 14, 2 in disciplinam quomodo redacti milites a Scipione ii, 18, 11 Disciplina Romana assueti Thraces iv, 12, 17

Discolor vestis Samnitum i, 16, 7

Discolores vittae Fidenatum i, 12, 7 Discoloria arma Bituiti iii, 2, 5

Discordiae Romanae poenas dat Hispania iii, 22, 8 Discordiae magis Romanae fiducia, quam virtutis suae, bellum movet Pharnaces iv, 2, 62 Discordias civiles laeti accipiunt hostes iv, 9, 3

Discrimina patrimoniorum, dignitatis, aetatis in tabulis i, 6, 3

Discussum nefas (h. e. oppressum et impeditum) iii, 18, 9 Discussi hostes iii, 18, 13 (Ita fere 'audacia periculum discutere,' 'rem discutere,' est apud Livium ii, 52, 6. xxxix, 10, 8. et xlii, 12, 4. 'discutere consilia' Justinus. 'bellum sepultum atque discussum' Vellei. ii, 75, 1)

Dispellere (pro pellere, expellere, dissipare) iii, 5, 11

Disponere insidias iii, 10, 8

Dissipare praesidia (pro dispellere) iv, 9, 4

Distincta radiis corona iv, 2, 91

Distrahere hostem i, 3, 4 pop. Romanus per diversa terrarum distrahitur iii, 6, 1 Fufetius inter duos currus distrahitur (h. e. disceperitur, dilaceratur) i, 3, 8

Distributus curiis atque collegiis (pro in curias, per curias) i, 6, 3

Distringere (pro stringere) ii, 2, 17 (Sic Tacitus xii, 51, 4. 'distringit acinacem.' Caesar, de bell. Gall. i, 25. 'districtis gladiis.' Ita, districte pro stricte, in l. 15. de recept. arb.) Distringere (pro distrahere, distinere) ii, 13, 1: Sic, Urbem incendiis distringere iv, 1, 2 (Plinius, paneg. cap. penult. 'Non te dstringimus votis,' h. e. pluribus et diversis votis animum tuum distrahimus). Hinc, Districti iii, 5, 5 Districtum circa mala sua imperium iv, 12, 1 (Sic Districtio in l. 16. §. arbiter. de recept. arb. in quo et illa verba, 'cum potest proferre,' ex incuria librariorum, aut marginali nota, putem irrepsisse, nihil enim clarius hac sententia: 'quod si potest, quare non

cogat eum, quod sine ulla restrictione ejus interdum futurum esse? ubi et illud interdum pro interim acceperim)

Diu non latent scelera iii, 1, 6 Diu et ancipiti semper acie cum Sertorio dimicatum iii, 22, 6 Diu triste praelium iv, 2, 78

Diversitas rerum aciem intentionis abruptit, Procem. 3 Diversitates pro gentium locorumque natura iii, 10, 6

Diversus a patre Pompeius iv, 8, 2 Diversa fuga et morte consumti iv, 2, 60 Diversa gentium terrarumque (h. e. diversae gentes, terraeque) iii, 5, 27. ii, 6, 41. iii, 6, 1. iii, 19, 2 (Sic, 'profunda camporum, praeupta collium, ardua montium,' Justinus xli, 1, 11. 'opportuna locorum,' Tacitus iv, 24, 2. 'opaca locorum,' Virg. *Aen.* i, 725. 'opaca viarum,' idem, *Aen.* vi, 633. 'avia iterum,' Velleius ii, 75, 4. 'edita montium,' Curtius vi, 6, 25). Diversa (pro contrariis) ii, 2, 24 (Sic, 'diversum iter,' apud Senecam, epist. 83. post princ.) Diversissima pars (quam longissime ab altera remota) ii, 6, 51

Dividere caelum, caenum iii, 17, 6 Dividendis agris creati triumviri iii, 14, 5 (Ita 'constituendae rei,' 'rei gerendae,' quibus apud auctorum libros saepius additam invenias vocem 'causa,' dubium an ab ipsis)

Divinus apparatus (pro maxime admirabili) iii, 6, 7 (quo nomine honestarunt omnia, quae communem humanitatis infirmitatem videbantur excedere: ut et voce Coelestis)

Divisio agrorum, belli causa iv, 5, 1

Divisa toto orbe Britannia iii, 10, 2

Divitiæ ambitionem pariunt iii, 12, 11 Affligunt populi mores iii, 12, 7 Vetteres iii, 9, 2. (Tacito xiv, 31, 1. est 'longa opulentia'). Divitiarum causa bella gerunt Romani iii, 9, 3 Cupido turbat remp. iv, 6, 2

Docere servire ii, 17, 8 (Sic Claudianus de Bel. Get. vers. 140. 'Pœnum Marcellus vinci docuit')

Docti (pro monitis, jussis) iv, 10, 8 (Sic docta consilia, docta dicta, docti doli, frequenter apud Comicos)

Documentum (pro exemplo) ii, 2, 11

Documenta cladis (pro argumentis, signis) ii, 6, 18

Dolabella (Cn. Cornelius) Gallos Senones vincit i, 13, 21

Dolabella (P. Cornelius) Treviros vincit iii, 10, 7 vincitur a Pompeianis iv, 2, 31

Dolabella (P. Cornel.) cos. iv, 3, 7

Dolabris argentum Antonii conciditur iv, 10, 10

Dolia connexa virgultis ad trajiciendum fretum iii, 20, 13

Dolus additus virtuti i, 3, 4. iii, 3, 15 Dolo geminatus terror i, 10, 5 partum regnum i, 6, 2 Doli subterranei (pro cuniculis) i, 12, 9

Domesticus (frequenter pro civili ponitur, quod cives unius civitatis, quasi ejusdem domus incolae sint): Sic, Domestico scelere oppressus Drusus iii, 18, 4 Domesticos motus ab externis bellis separat Florus iii, 12, 13 (aliquando pro familiari): Sic, Domestica fraude oppressus Sertorius iii, 22, 9 Domestici percussores ii, 17, 17 (aliquando pro vicino): Sic, Domestici quasi hostes ii, 3, 3

Dominans in Italia Annibal ii, 7, 4 Dominandi cupido unde iii, 12, 13

Dominatio (pro imperio): Sic, Dominatio Romana, id est, humani generis iv, 3, 8 (pro tyrannide): Sic, Dominatio Syllana iii, 23, 6 (Ita Sallust. Cat. vi, 10. 'regium imperium in superbiam dominationemque convertit.' Sic, 'Domini' pro tyrannis apud Justin. v, 12, 2. et xxii, 3, 3). Dominatio importuna populum cupiditate libertatis incendit i, 8, 7 Dominationis regiae suspecti morte mulcantur i, 26, 7 Dominatio (pro dominis) i, 10, 1. i, 24, 3 (Ita 'Dimicatio' pro dimicantibus, est apud Plinium viii, 11. 'Amicitiae et Familiaritates,' pro amicis et familiaribus, apud Suetonium, Tib. cap. 51. 'Matrimonia,' pro uxoribus, habet Justinus et Tacitus ii, 13, 5. 'Consilium' pro consiliariis, Cicero in Verrem ii, 30. Sueton. Tib. cap. 18. Frontinus i, 8, 8. Sic et 'Consentium Deorum' accipio pro consilio Consentium istorum. vetus inscriptio apud Gruterum, pag. 3. num. 1. *CONSENTIO. DEORUM*)

Domini gentium Romani iv, 12, 14

Domitius Ænobarbus (Cn.) Allobroges vincit iii, 2, 6

Domitius legatus Metelli, an Pompeii iii, 22, 6

Domitius (L. Ænobarbus) a Cæsare Corfinio pellitur iv, 2, 19

Domitius centurio iv, 12, 16

Domnes (Armenius) iv, 12, 44

Domus et tecta in usum classis rescissa ii, 15, 10 Domus minimae diligentia maxima civitas continetur i, 6, 3 Domus (pro familia) iii, 8, 1. iv, 8, 1

Donare sacris, famæ iii, 5, 10 (Sic

Justin. xxxviii, 6, 6. xxxviii, 9, 9. Suet. Aug. v, 2. Liv. Epit. 122)

Donare regna consuetus pop. Romanus iii, 9, 3 Donata dilatio (pro data) iv, 2, 93

Dos i, 1, 14

Dravus (fl.) iv, 12, 8

Drepanæ (urbs) ii, 2, 12

Drusiana seditio iii, 17

Drusus (M. Livius) Thraces vincit iii, 4, 5

Drusus (M. Livius) Trib. pl. iii, 17, 1 dominandi cupidus iii, 18, 3

Drusus Angusti privignus (vide Claudius Drusus)

non Dubitat fama de origine Romuli i, 1, 2 (alii dicrent, Constans fama est). non dubitant cuncti, caput inventum imperii sedem promittere i, 7, 9 non Dubitat verberare filium Tarquinius (h. e. non veretur) i, 7, 6

Dubii tumuli (pro periculosis, non exploratis) ii, 12, 5

Dubium clypeos an armillas i, 1, 12 (Cum duo contraria, quorum uno proposito, alterum non potest ignorari, eloqui volumus: hac phrasi ita utimur, ut alterutrum tantum exprimamus). Sic: occisus Remus, Dubium an jussu fratris i, 1, 8 oblata Cæsari regni insignia, Dubium an ipso volente iv, 2, 91 (Sic apud Tacitum i, 5, 5. 'extincto, Dubium an quæsitâ morte,' et v, 1, 3. 'Cæsar Liviam aufert marito, incertum an invitanti.' Sic, 'matre humili, incertum an ingenua,' Sueton. Oth. i, 2. 'incertum sponte, an evocatus,' Suet. Vesp. i, 2. 'incertum an offensus,' Tacit. vi, 50, 7. 'incertum an metu,' Tacit. H. i, 75, 3. 'conscios non edidit, incertum an occultans,' Tac. xi, 22, 1. et xv, 64, 2. 'incertum an ignare,' ut ita clare satis appareat, non aliter scripsisse auctorem nostrum ii, 14, 3 quam: 'Dubium an servus.' Idem ovenisse Suetonio vereor, Aug. xxviii, 2. scripserat forte: 'in retinenda rep. perseveraverit, Dubium an voluntate,' qui minus percipiebant sensum, de suo largiebantur: 'Dubium eventu meliore, an voluntate.' Sic in epist. Alex. ab Aristot. cujus interpres Cornelius Nepos creditur: 'Scorpiones ad castra innumeri confluxere, tumultu acciti nostro, an siti, incertum erat.' Scribe 'incertum,' deleta 'erat.' Certe plus opinor in bonos auctores peccatum esse a sciolis istis addendo et intercalando, quam expungendo. Cujus rei multa hinc inde notavi exempla. Sic

Delph. et Var. Clas.

apud Agellium x, 15. verba Varronis referuntur: 'quod Jovi immolata hostia albato fieri oporteat.' vix dubito fuisse: 'quod Jovi hostia albata fieri oporteat.' Sic ex Livii contextu iii, 48, 9. particula 'eo' xliii, 7, 7. vocula 'se' xliii, 11, 10. forte ista quoque: 'patres acceperunt.' certe duæ voces 'qui' et 'referebant' eliminandæ sunt. Sic in §. 3. Inst. de adopt. insititia vox est 'pater,' et in §. 6. 'eo' alienum)

Ducatum sceleri præbere (h. e. ducem esse sceleri) iii, 21, 2

Ducere sanguinem (sicut trahere originem) iii, 18, 1 Duci jubere iii, 21, 28 (nempe ad supplicium, solennis formula. Seneca, epist. 4. 'At si forte in manus hostium incideris, victor te duci jubebit.' Vide Eundem, de ira i, 10, 20, 22 et 24. item ii, 33, 3. et alibi)

Duilius (C.) cos. ii, 2, 7 et 10

Duntaxat (pro saltem) iv, 12, 61

Duodeviginti ii, 6, 1

Durius (fl.) ii, 18, 2

Ducis artes iv, 10, 2 Ducis inopia intercidunt consilia iv, 7, 2 Duci sæpe cum suo milite, quam hoste, acrius præliandum ii, 18, 9 sub bono Duce magis apparet boni militis vigor iii, 22, 3 Ducum bonorum effectus ii, 17, 13 Ducum maximi, Scipio et Annibal ii, 6, 58 Duces (pro auctoribus, conditoribus) i, 9, 1 Duces factionis iii, 16, 6 (pro principibus, primariis). Dux legationis ii, 6, 7 (quod aliis est caput, aut princeps. Vide Liv. xxxiv, 56, 6. xlii, 6, 4. Sall. Jug. cap. 16). Dux in fœminino genere: Dux fugæ regina iv, 11, 8 (Sic apud Cicer. de nat. Deorum ii, 41. 'dux nocturna.' apud Livium 'Clælia dux agminis virginum,' lib. ii. Apud Ovid. in epist. Paridis, versu 114. 'sponsor Dea,' apud Justinum, 'auctor urbs,' et 'capra.' Sic lege apud Senecam, Medea, versu 979. 'Ut ipsam sceleris auctorem horridi Capiamus')

Dyrachium (urbs) iv, 2, 40

E.

Ebur curule i, 5, 6

Ebrones (pop.) iii, 10, 7

Ecce jam iv, 2, 10 (Videtur æquivalere Gallico 'Voire.' Sic apud Auctorem dialogi de oratoribus iv, 3. 'circa Medeam, ecce nunc circa Thyestem.' Sic apud Plautum est 'eccere,' Menæchm. ii, 3, 50. et Trinummio ii, 2, 115)

Ind. Flor.

d

Edicta crudelissima, *Mithridatis* iii, 5, 7 *Syllæ* iii, 21, 25

Efferre se (pro surgere, se erigere) : Efferre se altius et incivilius i, 26, 8 (*Tacito* i, 12, 6. 'est plusquam civilia agitare')

Efferus (admodum ferus) iv, 12, 12 Effera gens iv, 12, 48

Efficax ad concordiam i, 23, 2 ad victoriam iv, 2, 50 Efficax apud pares stoliditas iv, 12, 16 Efficacior fortuna, quam virtus iv, 7, 11

Effectus est agger (pro confectus est, exstructus est) iv, 2, 85

Efflagitare mortem ab aliquo iv, 19, 10

Efflare : quod moriens efflavit iv, 7, 11 (Videtur singulariter usus hoc verbo auctor, quasi voluisset dicere, simul cum anima vocem hanc exspirasse Brutum. Ferme ut ille apud Papinium, *Theb.* v, 578. 'Implorantem animam dominis assibilat aris')

Egestas ex opulentia iii, 12, 12

Elanguet robor (h. e. languendo evanescit) iii, 3, 13

Elapsa custodiam i, 10, 7 (Sic *Tacitus* i, 61, 7. 'pugnam et vincula elapsi.' *Sueton.* Ms. *Torrentii*, Augusto xiv, 4. 'qui oppidum eruperant')

Elata montibus suis Roma iii, 3, 21

Elegantia *Tarquinii* i, 5, 1 (De hoc vocabulo disputat *Agellius*)

ex *Elementis* varis unum corpus i, 1, 9

Elephant i, 18, 6 dubium auxilii genus i, 18, 13 auro, purpura, argento ornati ii, 8, 16 gentibus *Transalpinis* maximus terror iii, 2, 5 subito clangore consternati iv, 2, 67 ab India Augusto oblati iv, 12, 62 Elephant i et militis pugna i, 18, 9 Elephantorum captorum ingens numerus ii, 2, 28

Elidere infantes (pro enecare) iii, 3, 17

Elis (urbs) ii, 16, 3

Eloquentia allevatur *Cæsar* iv, 2, 10 (Lege *Dialogum* de *Oratoribus*)

Emanabat (pro emanasset) iv, 9, 5 (Sic alibi 'erat' pro fuisset, 'redierat' pro rediisset)

Emerere exercitum (h. e. pecunia corrumperere) iii, 1, 9 Emerere pacem iii, 1, 7

Emergit indicium sceleris iv, 1, 6

Emersus per invios tumulos iii, 10, 22

Emicare (subito exoriri, cum impetu excurrere) i, 18, 4 (pro effulgere, excellere) iv, 2, 40

Eminari ii, 12, 7.

Eminentissimus mons (pro altissimo) iv, 12, 49 Eminentes ædes (h. e. excelso loco positæ) i, 9, 4 Eminentia papaverum capita decutit *Tarquinius*, i, 7, 6 (Simili allegoria *Apollonius* apud *Philostratum*, lib. 5. ad *Vespasianum*, 'Eminentiores spicas non amputato : injusta enim est in hoc *Aristotelis* ratio')

Enata quasi classis (de inexpectata, et quæ, unde tam subito prodiret, ignorabatur) ii, 15, 14

Enimvero (pro sed) ii, 7, 10

Enna (urbs) iii, 19, 8

Eo insolentiæ i, 24, 2 necessitatum ii, 18, 12 vesaniæ iii, 16, 3

Ephesii ii, 8, 13

Epirus i, 18, 3 sedes belli civilis iv, 2, 6 et 35 in Epiro castra Augusti iv, 11, 4

Epistolæ notare nomen (scribere nomen epistolæ) ii, 12, 10

Epulis expleantur morituri ii, 18, 12. iv, 2, 69. iv, 12, 50

Eques (pro equitibus) ii, 6, 13 (Vide *Singularis* pro plurali). Equites frænos exuunt, ut acris incurrant i, 11, 3 iudicia penes Equites iii, 12, 9. iii, 13, 4. iii, 17, 3

Equestris dignitas (vide *Dignitas*). ordo iii, 13, 3 (Equestris prælii more. Vide *Naves equi marini*)

Equitare flumen iii, 4, 5 per flumen iii, 4, 5

Equitatus Maurorum iv, 2, 34 Parthicus iv, 9, 5

Equitatus (plurali numero) iii, 11, 8

Equum ablegat *Cæsar* iv, 2, 82 Equi immolati iv, 12, 15 triumphantium albi i, 5, 6 (Sic intelligo *Plautum*, *Asin.* ii, 2, 13. legoque, 'quadrigas albas'; certe ante triumphum mentionem fecit; et perstat in eadem allegoria a re bellica petita : 'Herum in obsidione linquet, &c.' Minus igitur recte *Godelevæus Livium* v, 28, 1. explicat, quasi vitio datum fuerit *Camillo*, quod albis equis vectus sit in triumpho : nam mens est *Livio*, non detrectare triumphum ejus, sed comparare gloriam eam, quam in *Faliscis* tanta fide et justitia pepererat, cum triumpho, quem alibi fortibus factis. Nihil igitur aliud est, 'quam cum triumphantem albi per urbem vexerant equi,' ac si dixisset, 'quam cum triumphavit.' Sic enim circumloquuntur triumphum et alii, *Poëtæ* imprimis. *Ovidius*, de arte i, 213. *Statius*, *Thebaid.* xii, 542. Vide *Servium* ad *Virg. Æn.* iv, 543. Pro *Godelevæi*

tamen expositione diserte faciunt Anct. de Vir. Illustrib. et Dio, lib. LII. pag. 511. Ut ita videatur in Camillo tanquam nova res invidiam; in ceteris, tanquam illustri jam exemplo introducta, veniam habuisse). Equos ex præda eligunt Chærusci iv, 12, 25 Equos inertes mœrent Germani iv, 12, 32 Equos quaternos senosque transilire iii, 3, 10

Ergastula iii, 19, 3 e ferro Ergastulorum recocto gladii fabricati iii, 20, 6 Ergastulis effractis exercitum comparat Athenio iii, 19, 9 Eunus iii, 19, 6 Sex. Pompeius iv, 8, 1 Ergastula (pro servis ergastulariis), ibid.

Erigere (pro animare): Sic, Erigere ad jus pristinum libertatis iii, 10, 21 ad spem iii, 18, 3 animos suorum iv, 2, 84 Erigere ad se, ad plebem (sibi, plebi, faventes reddere) iii, 17, 6 Erigere libertatem in dominos i, 21, 2 (alibi ii, 16, 2 reddit: 'libertate ab aliquo data adversus ipsum uti.' Eadem forma apud Senec. de benef. v, 15, 6. 'Accepti ab illa, patria, exercitus, in illam convertuntur')

Error victoriam dat iv, 7, 11 Error vertendus in consilium iii, 3, 8

Erubescendi anni iii, 12, 3 Erubescenda causa belli ii, 14, 2 (Sic, 'erubescenda sentina,' Val. Max. ii, 7, 1)

Eruditrix ii, 6, 38

Eruptit furor iii, 18, 9 hostis iii, 2, 2 nefas iii, 1, 6 turbo belli iii, 5, 5

Eruptio hostium (pro erumpentibus hostibus) iv, 2, 40 Eruptiones audere iii, 10, 25

Eruptus iii, 10, 22 (Sic in Ætna, carmine Cornelii Severi, versu primo legimus; 'eruptique cavis fornacibus ignes,' nam præterquam quod vox ipsa proba est et opportuna, collisio illa decus addit versui, et rem quasi ob oculos ponit. Sic Petronius in carmine de bello civili, versu 282. 'voces erumpere.' Gesta Dei per Francos, pag. 66. vers. 38. 'Tempus quo tellus absconditos latices erumpit,' et pag. 79, 23. 'Infernus ruptus est, et populus iste eruptus est.' Cas. de bel. civ. ii, 14. 'portis se foras erumpunt')

Erythraea (urbs) iii, 7, 4

Eryx (urbs) ii, 2, 12

Esquilina porta iii, 21, 6

Esse exitio ii, 2, 34. iv, 2, 49 trabecis (h. e. amictum trabecis) i, 13, 10 manifesto vultu (pro, aperte præ se ferre) iv, 2, 83 miraculo iv, 10, 7 præda i, 1, 10 prædæ i, 1, 10 strictis ensibus i, 16, 12

(h. e. habere strictos enses. Sic, 'esse gradibus grandibus. celeri curriculo fui,' Plautus, Epidico i, 1, 11. et Stichio ii, 2, 13. Quo tamen loco suboritur suspicio 'fui' positum pro 'ivi': sicut hodieque solent Hispani, qui multa veteris Latini sermonis vestigia conservare videntur). Esse tutis muris iv, 2, 23 (Huc pertinent exempla quæ refert Agellius v, 8. in quibus 'esse' licet non exprimatur, hoc tamen sensu intelligitur). Esse cum duobus utrinque dativis: Satius fuisset populo Romano Esse contento iii, 12, 6 Erat (pro fuisset) iv, 2, 19 (Sic Virg. Æn. iv, 603. 'anceps belli fuerat fortuna.' Curtius v, 11, 9. 'egregiam conservati regis gloriam tulcrat.' Sic 'penetrarat,' in Ammiano Lindenbrogii pag. 211, 7. et alia similia pag. 153, 32. et pag. 342, 33. Item in Livio xxxiv, 29, 8)

Etruria iv, 2, 19 contra Urbem consurgit iii, 18, 5 vastatur a Lamponio et Telesino iii, 21, 22 ex Etruria admotus Urbi exercitus, Lepidi iii, 23, 5 Catilinæ iv, 1, 11

Etrusci vincuntur a Romanis i, 17. iii, 18, 13 mixti Romanis iii, 18, 1

Evander (Arcas) i, 1, 9

Evanescent exercitus fuga, latrocinii iii, 3, 18

Evasisse, et vicisse (longe diversa) iv, 10, 10

Eubœa (ins.) ii, 7, 12 occupatur a Mithridate iii, 5, 8 recipitur a Sylla iii, 5, 11 ejus descriptio ii, 8, 9

Euburates (pop.) ii, 3, 5

Eversio Fidenarum (pro excidio) i, 12, 7 Eversionibus urbium currens sæculum ii, 16, 1

Eumenes (Pergamenus) ii, 20, 2

Eunus (Syrus) iii, 19, 4

Euphrates (fl.) i, 11, 8. iii, 5, 22. iii, 11, 3 et 7 imperii terminus iv, 12, 61

Euripus (fretum) ii, 8, 9

Europa iii, 10, 1 facta Romanorum ii, 8, 7

Eurus (ventus) ii, 6, 16

Ex aqua clades iv, 10, 8 Ex federe (pro juxta sædus, juxta fœderis leges) i, 3, 6 Ex meritis iv, 12, 28 Ex more iv, 2, 79. iv, 7, 8. iv, 12, 9 Ex moribus i, 7, 1 Ex malis Africa nomen habet Scipio ii, 6, 11 Ex perpetuo imperio annuum placet (h. e. pro perp.) i, 9, 2 Ex populo cognomen (h. e. quod populus imposuit) ii, 6, 27 Ex vulnere mori iv, 12, 42 Ex summo studio auiti (pro summo stud. ann.) i, 9, 4 (Græciana est phrasis, ἐκ πολλῆς σπουδῆς, Salmasius.

Sic Justinī Mss. vi, 3, 2. 'ex magna cura ordinat suos.' Apuleius in Apologia, 'studiis literarum ex summis viribus deditus.' et Metamorph. lib. 7. 'ex summo studio fugiens immanem ursam.' Iterum: 'negotium istud mihi ex summis viribus conflavit.' Plaut. Merc. i, 2, 1. 'Ex summis opibus viribusque'

Examina (scilicet apium) ii, 6, 14. iv, 2, 45 (Nam alias transfertur ad quamlibet multitudinem. Sic apud Arnobium, princ. operis; 'examina mœrorum mortalium.' et lib. 2. pag. 58. 'maiorum examina.' Livium, 'examina avium.' Adde Justinum xxv, 2, 8. Delectatur hoc genere Hieron. in epistolis, ut ii, 8. 'cunctaque Orientis examina' ii, 14. 'examina Monachorum' ii, 16. 'ex. coturnicium' iii, 5. 'examina pauperum ac debilium' iii, 8. 'psalmorum linguis diversis examina concrepabant' iii, 13)

Examare (pro mitigare, placare) i, 22, 3 (Petronius: 'Giton mirabili forma examaverat nautas')

Excæcare aliquem ii, 20, 5

Excandescere in ultionem ii, 18, 8
sine Exceptione victoria (h. e. sine conditione) ii, 18, 12

Excidium i, 17, 1

Excipere aliquem pilo ii, 17, 14 (Sic Curt. ix, 8, 21. 'temerarium regem excipi posse.' Vide Suet. Aug. xvi, 7. Horat. iii. od. 12. Hirt. de bel. Afr. cap. 24). communi fœdere in libertatem excepta Saguntis (h. e. libera relicta partium consensu) ii, 6, 4 Excipit Numam Hostilius (h. e. sequitur, succedit ei) i, 3, 1

Excubare: juvenis ad subita belli excubat i, 1, 15 (Apuleius de habitud. doct. Plat. 'excubitorum loco militet juvenis pro utilitate cunctorum')

Excutere (pro expellere): Sic, ab obsidione ii, 6, 29 oppidis, regionibus ii, 6, 42 Excutare jugum (pro abicere, exuere) ii, 14, 2

Exequiæ iii, 20, 9

Exercere jure victoris (h. e. uti jure victi.) iii, 7, 6 (Sic, 'exercere victoriam.' Sallustius Jug. xvi, 3. et Livius. 'exercita potestas,' Tacitus iv, 6, 4)

Exercita juvenis i, 3, 2 (Sic, 'exercitum corpus,' Sallust. Jug. lxxi, 1. 'exercitus militia,' Tacitus iii, 20, 2)

Exercitus tanti est, quanti Imperator ii, 18, 11 Exercitus magnitudo pernicio-sa iv, 2, 49 Exercitus Crassi miserabili strage deletus iii, 11, 8 Posthumii im-

peratorem lapidat i, 22, 2 Exercitus patricius (h. e. constans ex patriciis) i, 12, 2 Exercitus gladiatorii iii, 12, 10

Exigere (pro agere, adigere) iv, 2, 68 supplicium (pro sumere) iii, 19, 12

Eximere (pro eripere, servare) iii, 21, 8 (Sic titulus ff. 'Ne quis eum, qui in jus vocatus est, vi eximat'). Eximere se ludibrio hostium iii, 21, 15 Eximere sensum gestæ rei (pro impedire, adimere) iv, 7, 13

Exinde certamen i, 14, 6. iv, 2, 13

Existimare (pro aestimare) iii, 2, 6

in Exitum sui concitare aliquem ii, 20, 5 in Exitium sui merces est Resp. iii, 13, 7 Exitio esse (vide Esse)

Exosus arma iv, 11, 1

Expavescere aliquid (pro metuere) iii, 4, 6 (pro consternari, metu subito corripere) i, 26, 3

Expellere spiritum (pro se interficere) iii, 5, 26

Experimentum i, 13, 3 Experimento deprehendere (vide Deprehendere)

Experiri fortunam iii, 22, 2 imperium ii, 17, 3 (h. e. tentare an possis potiri rerum) omnia iii, 5, 21 augurio i, 5, 3 Experiri (pro præludere, tentare vires) iv, 2, 2 coninus invicem Experti duces iii, 22, 7 Expertis invicem Parthis et Romanis iv, 10, 1

Expiare (verbum sacerdotale ad alia translatum): ut, Expiare cladem i, 12, 3 flagitium ii, 18, 7

Explicare (pro expedire, extricare) i, 17, 5. iv, 2, 33

Exponere hosti exercitum (h. e. præbere opportunum hosti) iii, 11, 7

Exprobrare victoriam hostibus donitis iii, 2, 6 (nempe tropæa erigendo. Sic apud Tacitum xv, 16, 4. 'non eam speciem insignium et armorum prætulit, ut diversitatem exprobraret.' Seneca, Consol. ad Helvium xvi, 5. 'Nunquam te fœcunditatis tuæ, quasi exprobraret ætatem, puduit')

Expugnati Pœni toto mari ii, 2, 16 (h. e. victi. Sic Justinus iii, 5, 1. 'Messenii per insidias expugnantur,' et iii, 4, 11. 'expugnatis veteribus incolis.' Curtius vi, 6, 25. 'ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant.' Epit. Liv. 62. 'Q. Marcius cos. Stœnos gentem Alpinam expugnavit'). Ipsos imperii mores in Scauro Expugnat Jugurtha iii, 1, 5

Extis cæsorū litare et vesci iv, 12, 15

Externum bellum (alias hostile dicit)

iv, 2, 4 mare (vide Mare)

Extorquere (est aliquamdiu retinendi per vim eripere): Sic, Extorquere consortium honorum i, 26, 4 deditionem iv, 2, 32 (h. e. adigere aliquem, ut deditionem faciat). incubantem hostem (pro expellere, extrahere) ii, 6, 57

Extincta parum fideliter incendia, majore flamma reviviscunt iii, 5, 14

Extorris agris et focis iii, 13, 4

Extremi fines iv, i, 1 Extrema Galliae iii, 3, 1 Italiae iii, 20, 12 Extrema (pro nece) iv, 2, 83 (pro ultima necessitate) iv, 12, 50 Extrema deditionis ii, 17, 17, iv, 5, 3

Exuere castris aliquem (h. e. castra ejus occupare) ii, 7, 9. iii, 3, 4. iv, 4, 4 urbibus iii, 1, 12

Exul feralis tabulae iii, 22, 2

Exulatio (pro exilio) i, 22, 3

F.

Fabia gens privatum bellum gerit cum Veientibus i, 12, 1

Fabius cos. vincitur a Gallis i, 13, 7

Fabius legatus ad Carthaginienses ii, 6, 7

Fabius (C.) Pontifex per medios hostes it, reditque i, 13, 16

Fabius Ambustus (M.) i, 26, 2

M. Fabius Buteo Pænos vincit ii, 2, 30 (Hunc primum ita cognominatum putem ex Plinio x, 8)

Fabius Gurgis (Q.) Volsinorum servos vincit i, 21, 3

Fabius Maximus (Q. Rutilianus) Umbros vincit i, 17, 5

Fabius (Maximus Q. Verrucosus Ovinula) Cunctator ii, 6, 27

Fabius (Maximus Q. Æmilianus) cos. Viriathum vincit ii, 17, 17 Allobroges iii, 2, 6

Fabii Samnitum domitores i, 16, 8

Fabula de membris dissidentibus i, 23, 2

Fabulosæ altitudinis nives ii, 6, 9 Fabulosa monstra freti Siculi ii, 2, 5

Facere artem: vide Ars. (Sic 'facere cibum,' 'quicquid necessitas cibum fecerat,' Seneca de ira iii, 20, 4. Suidas, in Ἀβάρης. πρὶν ἢ βορὰν ποιῆσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος). audaciam ii, 2, 17 bellum (pro concitare, movere) iii, 7, 1 Conjuratorem (pro inire) iii, 10, 7 consulem iii, 16, 4 (Sic, facere regem, Deum, Curtius viii, 5, 18). documenta (pro dare, docere) iv, 10, 1 eruptionem

(pro erumpere) iii, 20, 14 exercitum (pro comparare) iii, 19, 6 (Sic Velleius ii, 109, 4). famem iii, 12, 8 fidem (h. e. efficere ut credatur) i, 1, 18. iii, 16, 6 fiduciam (h. e. addere animum) iii, 5, 16 finem (pro desuere) iii, 18, 14 impetum (pro dare impetum, irruere) iii, 1, 11. iii, 17, 5. iv, 10, 2 latrocinia magis quam bella (pro exercere) ii, 3, 4 lucum Asylum (pro ex luco asylum) i, 1, 9 moram (pro morari) iv, 2, 29 et 57 pacem i, 1, 14. iv, 2, 23 pontem iii, 10, 15 populum i, 1, 9 pretium fœderis regem (h. e. fœdus tradito rege velut emere) iii, 1, 16 provinciam (h. e. regionem aliquam perdomare, ut recipiat jugum) ii, 17, 8. iv, 12, 29 (Livius passim 'conficere'). Romanos de servitute ii, 6, 30 (Sic, Juvenalis vi, 185. de Tusca Græcula facta est: vide etiam De servitute). Facere (pro reficere) i, 3, 1

Facilis (pro eo qui facile potest vinci) iv, 11, 2 Facile cedenti pars regni data ii, 8, 18

Facta pop. Romani, Procem. 2 Galatica ii, 11, 6

Factio (pro partibus) iii, 21, 8

Factus Creticus Metellus iii, 8, 1

Fasulæ (urbs) i, 11, 8

Falernus (mons) i, 16, 5 Falernus (adjective positum): Sic, Falerni saltus ii, 6, 28

Falisci i, 12, 5

Fallacia insidiarum i, 16, 7 (Sic Justinus xxix, 1, 5. 'crimen facinoris')

Fama loquitur (h. e. fama fert, fama est) iv, 10, 7 non dubitat (h. e. constans fama est) i, 1, 2 Famæ celeritas arte adjuncta iii, 3, 20 Famam Leonidæ adæquat Calpurnius ii, 2, 14 Fama quam re majora bella ii, 7, 2. ii, 8, 2

Fames ex luxu iii, 12, 8 Fames expugnat invictissima i, 10, 2 deditionem extorquet iv, 2, 32 Fames Atheniensis iii, 5, 10 Calaguritana iii, 22, 9 Numantina ii, 18, 13 Romana i, 10, 2. i, 13, 16 Saguntina ii, 6, 6 turpis (vide Turpis). Fame quasi pestilentia absumpti servi iii, 19, 8 Fame premi, urgeri (vide Premere, Urgere)

Familia (pro domo, genere) iii, 15, 4. iii, 16, 1 (pro servis) iii, 12, 10. iii, 19, 9

Fanaticus iii, 19, 10 furor iii, 19, 4

Fas collegii iii, 14, 5 Deum ii, 20, 7

Fasces unde Romanis i, 5, 6 Fasces Cos. fracti i, 22, 2 prætorii relati ad Spartacum iii, 20, 7 Fasces submittere i, 9, 4 Fasces (pro potestate, cujus sunt

insignia): Sic, Fasces abrogati i, 9, 3 retenti i, 24, 2

Fastigium in domo Cæsaris iv, 2, 91

Fastis damnati dies (h. e. inter atros relati) i, 13, 7

Fatalis manus (quæ fata vitasque hominum in potestate habet) iii, 21, 16 Fatale (quod exitio alicujus destinatum est): Sic, Fatalis arena Pompeio, et Bruto Cassioque iv, 7, 6 Fatale Capitolium Gracchis iii, 15, 4 nomen Scipionum Africæ ii, 15, 12 (Sic, 'fatalis locus' extat apud Justinum)

Fatigare sævitiam i, 7, 4 crebris incursionibus hostem iv, 12, 47

Fatum (potestas illa, quæ res humanas inevitabili sorte disposuit): Sic dicitur, Fati vis iv, 2, 94 Fatorum decretum ii, 6, 37 industria i, 8, 1 Fatis præcipitantibus iv, 2, 43 Fatum (pro fortuna illa, quæ fati decreto destinata est): Sic, Fatum insularum iii, 9, 1 partium iv, 2, 57 urbis imperaturæ ii, 6, 20 Fata generis humani iv, 2, 43 patrum iii, 17, 3 populorum i, 3, 3 rerum ii, 16, 4 Fatorum præsentia ii, 6, 48 et 53 Fata (pro morte) iii, 9, 4

Fauces offocandas invicem præbent Gallogræci ii, 11, 6 Fauces apprehendit consulem viator iii, 17, 8 Fauces (pro angustiis): Sic, Fauces Isthmi ii, 16, 5 Italiae ii, 3, 2. ii, 6, 51 maris i, 18, 3. iv, 2, 31 montis iii, 20, 7 Propontidis iii, 6, 10 Urbis i, 10, 2 (quamvis et ibi possit accipi, 'ipsis Urbis faucibus incubare,' sicut dicitur 'imminere cervicibus, ad Fauces portus' Cæs. de bel. civ. iii, 24)

Favor ex ætate iv, 4, 4 ex injuria iv, 2, 56. iv, 4, 4 Favori civium velificari i, 9, 5 Favorem populi aucupari iii, 13, 1 ad Favorem plebis conciliandum effusa largitio iii, 12, 10

Fautores hostium bello persequi iii, 7, 1

Fax: Faces injectæ tectis Urbis i, 13, 14 vibratæ in turres elephantorum i, 18, 10 Facibus armati Fidenates i, 12, 7 Fax juvenatæ (pro ardore juvenili) i, 1, 5 (Vide Barthium, Adversar. vii, 19. et xlvii, 10). Fax (pro causa et initio motus, sicut pro ipso motu incendium ponitur): Sic, Fax certaminum iii, 14, 1 motus iii, 23, 1 Fax eadem quæ Drusum cremavit, socios in arma accendit iii, 18, 4 (Hoc loco fax et propria significatione, et translata sumitur: sicut et fere iii, 23, 1. ita Catilina, 'ex rogo filii maritalem faciem accendit,' Val. Max. ix, 1,

9). Faces (Furiis tribuuntur, quod illæ turbarum incenteres crederentur): hinc, Facibus Furiilibus in exitium reip. armati Cæsar et Pompeius iii, 12, 13 Fax sæculi (pro magno turbone) iv, 3, 2 Faces belli (pro auctoribus) ii, 9, 1 (Sic Velleius ii, 25, 3. 'Sertorium, proli quanti mox belli faciem.' Plin. ep. 'Rufo successit Theophanes, unus ex legatis, princeps fax accusationis et origo.' Lattro in Catil. vi, 3. de L. Sidicino, 'ea fax incendii rursus benignitate Deorum immortal. summaque virtute consulum extincta est.' Alludit Tacit. H. ii, 86, 7. 'acerrimam bello faciem prætulit')

Felicitas nimia furores civiles peperit iii, 12, 7. iv, 2, 7 Felicitas, Syllæ iii, 5, 2 Pompeii iii, 6, 14 Felicitatem Cæsaris omnia sequuntur iv, 2, 29

Feliciter (vox usitata lætis acclamationibus) iii, 3, 20 (Vide Gruter. Suspici. vi, 10)

Feræ in aciem productæ i, 18, 13 Ferarum ritu debellati Cantabri iv, 12, 48 a Feris nutriti i, 1, 3 (Adde Ælianum, Hist. An. xi, 21, 7. item xii, 42. et xiii, 1. Tum Pausan. lib. viii. pag. 533, 10. de Telepho, et lib. ii. pag. 133. de Æsculapio, et lib. x. pag. 637, 40. de Phylacide et Philandro)

Feralis habitus (h. e. funestus, exitialis) i, 12, 7 tabula iii, 22, 2 Ferales signum iv, 7, 7

Fercula triumphii iv, 2, 88 (h. e. simulacra victarum urbium, fluviorum, montium, &c. quæ ferebantur in triumpho. Sic Suetonius, Cæs. cap. 37. 'Ferre' de triumpho semper fere dicitur apud veteres)

Feretrius Jupiter i, 1, 11. i, 12, 9. ii, 4, 5

Ferire fœdera i, 10, 2

Feritas ex pastoribus i, 22, 1 Feritas Gallorum Asiatica amœnitate mollita ii, 11, 4

Ferocia (pro fortitudine) ii, 12, 3 (Sic Livius xxxv, 49, 1. Ovid. in Ponto ii, 9, 45. 'Sed quam Marte ferox')

Ferox (pro indomito, fero) pop. Romanus i, 2, 4 Deorum metu mitigatur i, 8, 3 feroc natura gens Senonum i, 13, 4 Ferocia dicta (pro fortibus) iii, 10, 21 (Sic ferociter, pro fortiter, Livius iii, 47, 2)

Ferocissimæ gentes Hispaniæ ii, 17, 8 Ferre (pro pati) iv, 12, 22 parem, superiorem iv, 2, 14 (pro sustinere): Sic, Romani ferunt tela Parthorum iv, 10, 7 Ferre leges (pro rogare, promul-

gare) iii, 17, 8 vallum (vide Vallum). Ferri (pro proficisci) iii, 3, 6 pulvis Fertur in oculis iii, 3, 15

Ferrei anni ii, 19, 3 Ferreae manus ii, 2, 9

Ferrum victis ablatum ii, 3, 5 Ferro ergastulorum recocto fabricati gladii iii, 20, 6 Ferrum (pro gladio, cultro, pugione, &c.) i, 3, 5. i, 7, 10. iii, 5, 26. iii, 11, 9 (pro armis) i, 12, 7

Fervet obsidio (h. e. strenue procedit, urgetur) ii, 15, 11 ('de damnatione ferventer loqui cœptum est,' Cœlius in Cic. ep. fam. viii, 8, 4)

Ferus (pro saevo, atroce) iii, 21, 19 Feri homines (pro agrestibus, sylvestribus) iii, 8, 2

Fessus (h. e. fractus et fatigatus) iii, 1, 13 Fessi fame Saguntini ii, 6, 6 (Claudian. de B. Get. vers. 129. 'Et quamvis gemina fessum jam clade fugarit,' Orazio C. Cottæ in f. apud Sallust. Incert. iii, 12. 'cum omnes provinciæ, regna, maria, terræque, aspera aut fessa bellis sint')

Festinat ad relictum opus Quintius i, 11, 15

Festinatio Romanorum in reparando exercitu i, 18, 19

Festum Latinarum iii, 18, 8

Fesulæ (urbs) iii, 18, 11

Fictilia i, 18, 22 (vide Tibullum i, 1, 38)

Fidenæ (urbs) i, 12, 4 et 7

Fides annalium i, 12, 11 Camilli i, 12, 5 publica iii, 1, 8 ut Fides ei esset (h. e. ut ei crederetur) i, 7, 6 Fides pacis ac belli Janus (h. e. signum, quod indicat pacemne habeant, an bellum, Romani) i, 2, 3 Fidei magnum, sed triste, monumentum ii, 6, 3 Fidem numinum! (bone Deus!) i, 11, 15. iii, 3, 7 Fidem capere (vide Capere): facere i, 1, 18. iii, 16, 6. iv, 10, 4 rumpere iv, 2, 15 solvere i, 1, 12 superare i, 18, 21 in Fidem venire iii, 22, 9 Fide bona (h. e. probe, exacte, perfecte: Sic Ovidius, Ponti iii, 7, 24. 'vera fide perisse,' Plinius iii, 3, 3. 'inaurato fortunæ simulacro fidelissime.' Vide etiam Bona fide). Fide salva paranda victoria i, 12, 6 ex Fide constituti aliquid resignare iv, 7, 14 in Fide manere i, 21, 1 manere subauditur i, 3, 6 in Fide permanere iv, 2, 17

Fiducia in virtute ii, 2, 1 ad speciem Fiduciæ panes ab arce jaculantur Romani i, 13, 16 Pharnaces magis discordiæ Romanæ, Fiducia, quam suæ virtu-

tis, bellum movet iv, 2, 62

Fieri Celtiberius ii, 17, 10 (vide etiam Factus)

Figere tropæa (pro erigere) ii, 17, 16. iii, 2, 6

Filium suum interficit Cassius i, 26, 7 Manlius i, 14, 2 Filiam Virginii i, 24, 3

Fimbria iii, 21, 14

Finire (pro tollere, delere): Sic, Finita Carthago ii, 15, 1 (Hoc sensu Ovidius, 'Sunt aliquid manes, letum non omnia finit'). Partium odia non finita cum bello iv, 2, 7

Finus datus cædibus i, 16, 12 impositus bello ii, 2, 33 Fines (pro ditione, territorio): Sic, Fines alicujus territare ii, 15, 3 Finibus migrare ii, 15, 8 de Finibus pugnare i, 11, 5 pro Finibus arma corripere i, 9, 6 Fines mundi extremi iv, 1, 1

Fistulæ in Capitolio (quibus aqua deducitur) iii, 16, 6

Flaccus (Q. Fulvius) cos. ii, 6, 43

Flagitans ultionem miles i, 16, 12 (Suspitor fuisse; 'Flagrans ultione miles') Flagitare decreta iv, 2, 17

Flagitium (impositi jugi) i, 16, 11 non minore Flagitio socii rebellant, quam cives iii, 18, 2

Flagrare cupiditate iii, 5, 3 ignominia, pudore ii, 18, 7 ultione (vide Flagitans)

Flamen Dialis iii, 21, 16 Flamines i, 2, 2. i, 13, 11

Flaminius (C.) vincitur ab Annibale ii, 6, 13

Flaminius (T. Quintius) Philippum vincit ii, 7, 10

Flamma circa caput visa i, 6, 1 (Adde exemplum Salvidienæ, apud Dionem, lib. 48. pag. 430. et Lavinia, apud Virgilium vii, 73). Flamma subita de cineribus obrutis ii, 15, 15 Vestalis i, 2, 3 Flammam inter verba fundere iii, 19, 5 fundere, velut ardenti capite iv, 12, 16

Flexus siderum (pro revolutionibus) iv, 3, 8

Florentia (urbs) iii, 21, 27

Flores in bene meritis profusi ii, 7, 14 Floribus bis vernat Campania i, 16, 3 Flos (pro excellentissimo in quoque genere): Sic, Flos juventæ, Procæ. 4 ordinis Equestris iii, 21, 25 sanguinis Italici iv, 2, 5 Senatus iii, 21, 25 virtutis i, 22, 1 (Sic 'Flosculus Juventorum,' apud Catullum, carmine 21)

Flori historici ætas, Procæ. 8

Fluens in luxuriam sæculum, iv, 12, 65

Flumen inducere fossæ iii, 10, 25
manibus et clypeis retinere iii, 3, 12
per Flumen glacie perfidum equitare iii,
4, 5 Fluminis abundantia iv, 2, 27

Flumen Oblivionis ii, 17, 12

Fluvii (Æsopus. Albis. Allia. Alpheus.
Ana. Anienis. Aous. Araxes. Arsia. As-
tura. Atesis. Bagrada. Cremera. Danubi-
us. Dravus. Durius. Euphrates. Granicus.
Hebrus. Hister. Iberus. Isara. Liris. Ma-
cra. Mæander. Mosa. Mosula. Nar. Ni-
lus. Oblivionis. Orontes. Padus. Rhenus.
Rhodanus. Savus. Sicoris. Tagus. Tanaïs.
Tiberinus, seu Tiberis. Ticinus. Titius.
Trebia. Varus. Vindelicus. Visurgis. Vul-
turnus. Quære suis quemque locis):
Fluvii cædibus cruentati ii, 6, 18. iii,
3, 9. iii, 5, 17 ('Fluvii cruore mixti,'
Marcellin. xvi, 32. f. xvii, 30. f. Plut.
Æmil. c. xxxvi. Diodor. ii, 26. Herodi-
an. iii, 13. Philostrate. pag. 663. C. Sic
Nilus in Caracalla Suidæ. Gesta Dei per
Franco, pag. 72, 58. et 50, 49. Paulus
Diac. lib. xv. ubi de Attilæ prælio. Lu-
can. viii, 34. 'Emathia jam clade rubens
exibat in æquor.' Hieron. Ep. ii, 22.
'quantæ fluviorum aquæ humano cruore
mutatæ sunt.' Chronicon Reginonis :
'Per idem tempus bellum inter Clothar-
ium et Theodericum oritur super fluvium
Aroadi, tantaque cædes de utroque
populo facta est, ut ipse alveus de ca-
daveribus repletus magis cruorem, quam
aquam fundere videretur')

Foculus super cassidem iv, 12, 16

Fœdare victoriam parricidio i, 3, 5
mortem ludibriis iii, 4, 2

Fœdus Albini cum Jugurtha iii, 1, 9
Antonii cum Parthis iv, 10, 1 Caudi-
num i, 16, 12. ii, 18, 7 Mancinianum
ii, 18, 6. iii, 14, 2 Philippi cum Anni-
bale ii, 7, 4 Syllæ cum Mithridate iii,
5, 12 Romanorum cum Boccho iii, 1,
16 cum Campanis i, 16, 2 cum Parthis
iii, 5, 31. iii, 11; 4 cum Pœnis ii, 6, 5.
ii, 15, 3 cum Porsena i, 10, 2 cum Sam-
nitibus i, 16, 2 Fœderis sponsores iii,
14, 2 ex Fœdere (vide Ex). Fœderum re-
ligio summa Romanis ii, 6, 5 Fœderum
ultores Dii iii, 11, 6 Fœdus rumpere ii,
6, 4 Fœdera ferire i, 10, 2 percutere
iii, 11, 4. iv, 10, 1 Fœdus humani gene-
ris (commercium) iii, 6, 1 Fœdus amicit-
iæ i, 10, 2. iv, 2, 55 matrimonii iv, 2,
13

Fœdi exitus proscriptorum (h. c. mise-
rabiles, atroces, sevi) iv, 6, 4 Fœda
clades (magna simul et turpis) ii, 2, 23
fuga (turpis et effusa) i, 1, 13 (Sic Li-

vius xxx, 6, 5. Sallust. Jug. iv, 3, 1)
strages iii, 5, 18

Fœminæ Germanorum pugnaces iii, 3,
16 Fœminæ inter obsides i, 10, 7

Fœneratorum impotentia i, 23, 1

Fomenta iv, 2, 72 (medicamenta vul-
nerum dolorem mitigantia utuntur eo sen-
su Livius et Tacitus)

Fons Arethusæ ii, 6, 34 (vide Tor-
rens Vergelli) Fontes veneno miscere ii,
20, 7 Fons et origo helli iii, 6, 12

Forma patrocinator Cleopatrarum iv, 2,
56 (Adde Justinum xii, 7, 9. Tacitum
xii, 51, 6. de Forma, vide Diog. Laërt.
in vita Aristotelis, ubi dicta ejus recen-
sentur). Forma augustiore visus Romulus
i, 1, 18 Forma prælii ii, 2, 8

Formiæ (urbs) i, 16, 6

Formidatum militibus flumen (h. c.
quod formidant milites) ii, 17, 12

Formidolosus (pro terribilis) ii, 8, 2
(Sic, 'Formidolosus hostis,' apud Sallust.
Cat. vii, 6. 'Formidolosa potentia,' ibid.
19, 2)

Fortissimi fidelissimique socii iii, 18,
6 (Sæpius ita conjunctim hæc reperias
apud scriptores; ut apud Catonem, in
Agellio iii, 7. Sic, 'firma ac fidelia sub-
sidia,' Livius xxxi, 9, 3. 'Fortis fidelisque
opera,' Liv. xxviii, 9, 13. xl, 46, 4. 'sa-
tis constat servos,' Ciceronis periclitantis,
'fortiter fideliterque paratos fuisse ad di-
micandum,' Livius apud Senecam, Sua-
sor. vii. ubi de morte Ciceronis. Hirtius
de B. Alex. cap. 43. 'Salonam cives
Romani fortissimi fidelissimique incole-
bant')

Fortius (subandi, egit, aut egerunt)
ii, 15, 17. iv, 2, 67

Fortitudo pop. Romani qua re maxi-
me ostensa i, 18, 16

Fortuna et Virtus ad constituendum
pop. Rom. contendunt, Proëm. 2 quasi
de industria aliqua agit ii, 8, 1. iv, 2,
61 videtur deliberare nescio quid iv, 2,
78 Marius alteri bello reservat iii, 21,
8 Sex. Pompeium aliis post Cæsarem
bellis reservat iv, 2, 87 Romanum impe-
rium ad Cæsares transfert iv, 3, 7 (Sic
Seneca, epist. li, 13). efficacior quam
virtus iv, 7, 11 audet aliquid adversus
absentem Cæsarem iv, 2, 30 invidet
pop. Romano iv, 2, 1 (Lege Petronii
carmen de bello civili). Fortuna Cæsa-
rum invicta iv, 7, 10 pop. Romani sem-
per in malis major iii, 18, 13 imperato-
ris etiam absentis militat pro partibus iv,
7, 10 Fortuna sua Pompeio titulos quæ-
rit iii, 5, 21 Fortunæ æstus, torrens ii,

7, 1 amissa conscientiam retinere ii, 12,
10 Fortunæ multi plus debent, quam
virtuti, Procem. 2 Fortunam expectare
i, 3, 6 Fortunam, cui tantum licet, re-
vereri ii, 12, 11 Fortuna hoc ei in malis
indulgente ii, 14, 5

Fortunatæ insulæ iii, 22, 2

Fossa circumdata obsessis ii, 18, 13.
iii, 10, 25. iv, 12, 50

Fractus (pro debilitato, fesso) ii, 17, 17

Fracti Cos. fasces i, 22, 2

Fræna servitutis iv, 12, 2

Fragilitas humana iv, 2, 79

Frangere (pro vincendo debilitare) ii,
17, 9. iii, 5, 13 qui virtute Frangi non
potest, mora comminuendus ii, 6, 28
(Claudianus de bello Getico, versu 149.
'fregitque furem Cunctando')

Frates interficit Jugurtha iii, 1, 3

Fraternitas iv, 2, 74

Frudentissimus regum fraude in in-
sidias deductus iii, 1, 17

Fraus Punica ii, 6, 13 et 36. ii, 17, 6
per Fraudem aliquem aggredi ii, 17, 17
Fraude domestica oppressus Sertorius iii,
22, 9 Fraude montium grassantur Sami-
nites i, 16, 7 Fraude præcipuus rex
fraude capitur iii, 1, 2

Fregellæ (urbs) i, 11, 8. i, 18, 24

Frentani (pop.) i, 18, 7

Fretum Adolescentiæ i, 26, 9 Fre-
tum (absolute de freto Siculo) ii, 2, 1 et
5 Balearicum, Gaditanum iii, 6, 9 Si-
culum iv, 8, 3 ejus trajectio frustra ten-
tata iii, 20, 13

Fretus opibus et regio nomine ii, 8, 6
religione ii, 12, 9

Frugum parens Athenæ iii, 5, 10 Fru-
gum semina mutato solo degenerant ii,
11, 4

Frui cantu ii, 7, 15 Frui et Uti diffi-
cunt ii, 6, 21 (vide Vallam, eleg. v, 5. et
Lipsium, ad Senecam, de vita beata, cap.
10. Augustin. de Civ. xi, 25)

Fruментарiæ leges iii, 13, 1

ex Frumento potio ii, 18, 12

Frustari (pro comminui, in frusta re-
digi) ii, 2, 32

Frustrari: Frustrato ictu tenetur Scæ-
vola i, 10, 5

Fuga fæda i, 1, 13 simulata i, 3, 4.
iii, 1, 10. iv, 10, 3 Fuga Marii iii, 21,
8 Pompeii iv, 2, 20 et 51 Scipionis
iv, 2, 68 Fuga Rom. voluntaria iii, 1, 9
Fuga stragesque i, 18, 8 (Hæc sæpius
juncta reperias, ut apud Livium xxvi, 4,
8. xxx, 6, 5). Fugam auferre iii, 10, 3
(vide Auferre). Fugam Crassi occupant
Parthi iii, 11, 9 (vide Occupare). Fugam

asistere i, 1, 13 in Fugam nutare iii, 10,
4 Fuga (pro exilio) iii, 16, 3 (Sic Ta-
citus et Justinus. Hinc Ovidio, Trist. ii,
193. 'fugare,' est in exilium mittere)

Fugare (pro, in fugam conjicere) i,
1, 11

Fugere non vult Curio cum posset iv,
2, 34 Fugiendo pecuniam spargere iii,
5, 18

Fugitivarii iii, 19, 7

Fugitivus finium suorum, regnique iii,
1, 12 (Sic Seneca, controv. vi, 2.
'Accusator civium me fecit exulem, filius
etiam meorum.' Quomodo 'soli et cæli
sui profugi,' Cyprian. 177. 'Profugus fe-
ralis tabulæ,' infra)

Fulmen Annibalis (pro clade qua at-
trivit Romanos) ii, 6, 13 Sic fere: ful-
men Romanis destinatum, Saguntino igne
conflatur ii, 6, 9 Fulminis instar Phar-
nacem obtulit Cæsar iv, 2, 63 ('Dio-
nysium fortuna velut fulmen aliquod otio
ac tranquillitati injecit,' Val. Max. i, 7,
6. ext.)

Fulvius (Q. Flaccus) Ligures vincit
ii, 3, 5

Q. Fulvius (Flaccus) cos., Procem. 6.
ii, 6, 43

Cn. Fulvius Centimalus Liburnos vin-
cit ii, 5, 4

Fulvius Nobilior (M.) Ætolos vincit
ii, 9, 2

Fulvia seortum conjurationem Catili-
nariam patefacit iv, 1, 6

Fulvia uxor Antonii iv, 5, 2

Funalia ii, 2, 10

Fundæ Balearum iii, 8, 5

Funditus iii, 3, 11. iv, 1, 2

Fungi opere i, 23, 2

Funibus sub mari actis captæ rates iv,
2, 32

Furit Antonius Octavium sibi præla-
tum (h. e. supra modum exandescit;
Galli exprimunt, 'il enrage') iv, 4, 1
renti similis in primam aciem procurrit
Cæsar iv, 2, 82

Furfidius iii, 21, 25

Furiale in modum amicti Fidenates
i, 12, 7 Furialibus in exitium Reip. fa-
cibus armati Cæsar et Pompeius iii, 12,
13

Furiosi latrones (pro perditissimis) iii,
6, 2

Furnius iv, 12, 51

Furor Antonii iv, 11, 1 Cæsaris et
Pompeii iv, 2, 3 Catilinæ iv, 1, 9 ci-
vium iv, 2, 75 fanaticus iii, 19, 4 Nu-
mantinorum ii, 18, 15 Samnitum i, 16,
7 sociorum iii, 18, 9 Furoris æstus iv,

2, 64 turbo civilis insaniae toto Furore
detonat iii, 21, 18 Furore regio traditos
fasces retinent decemviri i, 24, 1 Furo-
res civiles (pro bellis civilibus) iii, 12, 7
Furtis lacerare hereditatem iv, 4, 2
Fusus a cornu equitatus (h. e. effusus,
emissus) iv, 2, 48

G.

Gabinus (A.) Marsos vincit iii, 18, 13
Gades ii, 17, 7 occupantur a Cæsare
iv, 2, 29
Gaditanum fretum iii, 6, 9. iv, 2, 29
Gætuli (pop.) iv, 12, 41
Gætulicus, Cossi cognomen iv, 12, 40
Galatica facta ii, 11, 6
Gallæcia ii, 17, 12
Gallia acquisita iii, 12, 4 Cæsaris
provincia iv, 2, 12 in Galliam deflectit
bellum civile iv, 2, 6 Gallia Cisalpina
iv, 4, 3 Galliæ iii, 10, 20 domitæ iii, 10
Gallicus sinus iii, 6, 9 triumphus Cæ-
saris iv, 2, 88 Gallica bella duce Cæ-
sare iii, 10
Gallgræcia ii, 11, 1
Galli immanissimi gentium iii, 10, 2
non feroces tantum, sed et callidi iii, 10,
7 triumphi de Gallis i, 18, 26 Galli
Senones i, 13, 1 &c.
Ganymedes iv, 2, 60
Garamantæ (pop.) iv, 12, 41
Gaudium libertatis novæ i, 9, 3 primi
maritimi triumphii ii, 2, 10 victoriæ ex
Transalpinis gentibus iii, 2, 6
Gaurani saltus ii, 6, 28
Gaurus mons i, 16, 5
Gellius, legatus Pompeii iii, 6, 8
Geminus Janus i, 2, 3 Gemini Ro-
mulus et Remus i, 1, 6
Gemitus maris iv, 11, 5 (Statius,
Thebaid. iii, 594. 'Quantus Tyrreni ge-
mitus salis')
Gemma ab Indis Augusto oblata iv,
12, 62 gemmis obstricta vestis iv, 11, 3
Generi appellatione etiam progener
comprehenditur iv, 2, 90
Genius malus iv, 7, 8 velut Genios
venerantur Galli senes Romanos i, 13,
14
Gens bellicosissima Helvetii iii, 10, 3
Gentes auxilia petunt a Romanis ii, 7, 5
Gentium potitur Roma i, 1, 18 Gentium
princeps populus, Romani iv, 2, 2 victor
populus iii, 9, 3. iii, 13, 2 (Sic apud
Senec. de benef. v, 15. 'ille victor paca-
torque gentium populus') Gens (pro fa-

milia) i, 12, 1. iv, 4, 2
Genuina feritas (h. e. ingenua) ii,
11, 4
Genus hominum quasi secundum servi
iii, 20, 1 Generis humani facta discunt,
qui res P. Romani legunt, Procem. 2
Gen. hum. fœdus tollit piratæ iii, 6, 1
dominatio Romana, id est, generis hu-
mani iv, 3, 8 (vide etiam Humanum).
Genus (pro gente) ii, 3, 4. iii, 10, 14
Genitus Marte i, 1, 1
Gerere bellum i, 16, 2 multum ope-
rum, Procem. 1 se matrem (h. e. facere
officium matris) i, 1, 3 (Apud Sulpi-
cium Severum, Hist. sacræ lib. 2. est,
'gerebant se Catholicos,' eodem verbo-
rum positu, sensu dispari)
Gergovia (urbs) iii, 10, 24
Germani immanissimi gentium iii, 10,
2 vincuntur a Cæsare iii, 10, 10 &c. in
partibus Cæsaris iv, 2, 5 Pompeianos
equites pellunt iv, 2, 48 vincuntur a
Druso iv, 12, 23 Quintilium Varum
occidunt iv, 12, 31
Gesonia (urbs) iv, 12, 26
Gesoriacum (urbs) i, 11, 8. iv, 12,
26
Getulia iii, 1, 12
Glacie perfidum flumen iii, 4, 5
Gladiatores bellum concitant iii, 12, 3
Gladiatorio more concurrunt Romani
iii, 21, 1 Gladiatorii exercitus unde iii,
12, 10 Gladiatorium munus iii, 3, 21
Gladium ad iniqua pondera addunt
Galli i, 13, 17 Gladio, quam securi
percuti, honestius ii, 5, 3 Gladii Roma-
norum ii, 7, 9 gladiis cincta concio iii,
21, 10 Fulvia iv, 5, 2
Glaucias iii, 16, 4
pro Gloria arma corripit (pop. Roma-
nus) i, 9, 6 gloriari i, 13, 21
Gomphi (urbs) iv, 2, 41
Gracchanæ leges iii, 16, 1 seditiones
unde iii, 12, 8
Gracchus (Tib. Sempronius) Sardiniam
recipit ii, 6, 35 (vide etiam Semproni-
us)
Gracchus (Tib. Sempronius) Celtiberos
vincit ii, 17, 9
C. Gracchus supposititius iii, 16, 1
Tib. Gracchi seditio iii, 14 C. Grac-
chi seditio iii, 15
Gradum retro dare (pro retro cedere)
iv, 2, 81
Græcia in partibus Pompeii iv, 2, 5
Græciæ vetus status redditur ii, 7, 13
Græcum inguicium Italicis artibus mix-
tum i, 5, 1

Græcula civitas iv, 2, 24 Græculum ferrum ii, 7, 9 (per contentum ita diminuerunt vocem Græci. Sic 'Græculus' est apud Cicer. in Pisonem, cap. 20. Macrobius ii, 4. Plinium, paneg. cap. 13. Juvenal. vi, 185. Ita milites irati Julianum appellarunt 'Græculum,' Marcellin. xvii, 14. Adde Bartholinum, Advers. xi, 19 Sic Γραικουλός in Orat. Caleni apud Dion. xlvii, 2, 29)

Grassari (pro turbare, turbas dare) ii, 7, 12. iii, 6, 2 Grassari cædibus, superbia i, 7, 4 fraude montium i, 16, 7

Gravidarum partus extorti iii, 4, 2

Gravis classis apparatu belli iii, 5, 18 commeatibus, exercitu, propugnaculis ii, 2, 34 triumpho ii, 2, 21 Gravis urbs armis thesaurisque iii, 1, 11

Gravitas censoria i, 18, 22

Grex (de elephantis dictum) ii, 2, 28 Greges equorum iii, 20, 7 (Sic, 'grex ministrorum,' Hieronym. Epist. iii, 5)

Gubernacula Urbis invadere i, 6, 1

H.

Habere certamina (pro configere) iii, 22, 6 concionem (h. e. verba facere ad populum) i, 1, 16 deprecationem (pro deprecari) ii, 18, 3 in quæstu (h. e. rem inde facere) iii, 12, 9 in vinculis (h. e. detinere captivum) ii, 2, 21. ii, 20, 6 indulgenter (pro tractare) i, 18, 15 pacem i, 19, 1 (Sic, habere bellum, seditiōnem, Prologus Trogii 38). pro virtute iii, 3, 5 (hoc sensu Seneca, de benef. i, 13, 3. 'cui pro virtute fuit felix temeritas'). provinciam (pro possidere, retinere) iv, 2, 22. iv, 8, 1 (Ita Sallust. Cat. vi, 1. et Rep. ii, 64. Tacit. i, 1, 1. iv, 5, 3. Curt. viii, 8, 12). rationem alicujus in comitiis (h. e. ut liceat ei profiteri, et honores petere) iv, 2, 15 Se bene (h. e. esse incolumem et saluum) iv, 2, 68 Senatum (valet convenisse senatores, et consulare de republica) iv, 1, 7 sylvas (pro habitare) iv, 12, 20 suspectum (pro diffidere, suspectare) iv, 2, 79 Habes (in verbis Vercingetorigis) iii, 10, 26 (videtur singulari quadam significatione positum, quomodo et alias Habendi verbo peculiariter uti sunt: ut in ludis gladiatoris: quæ de re Lipsius, Saturn. ii, 21. et in funeribus. Ita fortassis hoc loco dedicationis formula est)

Habitus Fidenatum feralis i, 12, 7 ex Habitu dignitas addita i, 8, 5

Hadriaticum mare i, 15, 2. i, 18, 3

Hædui (pop.) iii, 10, 10

Hæmus mons ii, 12, 4

Hæreditarium bellum iii, 17, 2 (vide Bellum). jus ii, 8, 7. iii, 13, 5

Hæreditas Attali iii, 12, 3 Romanos corrumpit iii, 12, 7 in alimenta promittitur plebi iii, 15, 2 Hæreditas Syllanæ proscriptionis bellum Sertorianum iii, 22, 1 Hæreditatem adire ii, 20, 3 (vide Adire). lacerare furtis iv, 4, 2 Hæreditates regiæ ii, 20, 1

Hæres secundus (h. e. substitutus) iv, 4, 1

Hæret in vadis pugna iii, 10, 5

Harpagines ii, 2, 9

Hasta Salondici argentea ii, 17, 14 Hastæ subjicere ii, 6, 47 (vide Berneccerum ad Suet. Aug. xxiv, 3). sub Hasta venire iii, 21, 27

Haurire (de fluvio dictum, pro absorbere) iii, 11, 3

Hebrus (fl.) iii, 4, 5

Hedri (urbs) iv, 2, 51

Helvetii iii, 10, 2

Heraclea (urbs) i, 18, 7

Herculaneum (urbs) i, 16, 6

Herculei legati Sertorii iii, 22, 6

Herculeus, et Herculaneus, idem, i, 16, 6

Herculis sidus i, 18, 19 columnæ ii, 6, 38 speculas (vocat) iv, 2, 76 Herculi (pro, ab Hercule) condita Capsa iii, 1, 14

Hercynius saltus i, 11, 8. i, 17, 3. iv, 12, 27 Hercyniæ sylvæ iii, 10, 14

Herdonius Sabinus iii, 19, 2

Herennius Sannius i, 16, 10

Hic: Hos, Hos (pro alios, alios) iv, 12, 52

Hiempsal (Numida) iii, 1, 4

Hiero (Syracusanus) ii, 2, 6

Hierosolyma iii, 5, 30

Hinc templum i, 1, 13

Hircanus (Judæus) iii, 5, 30

Hispania citerior, ulterior iv, 2, 29 Hispania Sertorio militat iii, 22, 2 perdomita iv, 12, 58 Hispaniæ bella ii, 17, 3 &c. laus ii, 6, 38 Hispaniæ et Mauritaniæ littora in unum vergentia iv, 2, 76 in Hispania bellum civile iv, 2, 6 et 73 cum Pœnis ii, 6, 3 et 36 de Hispania triumphus Cæsaris iv, 2, 89

Hispaniensis iv, 2, 23 (qui non quidem Hispanus est, sed moratur in Hispania. Vide Lipsium ad Vellei. ii, 51, 4)

Historiam per species quam tempora conscribere ii, 19, 5

Hister (fl.) iv, 12, 8

Ilistri (pop.) ii, 10, 1

Histria i, 18, 3

Hominis et imperii comparatio, Proœm. 4 (Sic l. 76. de judic. homo cum populo comparatur). Homines mutati iv, 12, 27 Hominum ingratisissimi Athenienses iii, 5, 10 quasi secundum Hominum genus, servi iii, 20, 1

Honere: Sic forte reponendum in Lucano dixi iv, 2, 91. Est autem verbum aliis quoque scriptoribus usurpatum: vide Acidalius, ad Velci. ii, 124, 5. Etiam in Var. Lect. Curt. vii, 2, 17. et Justin. v, 4, 13. 'Honere', pro onerare, reperias. Sic possis legere apud Petron. in carmine de bel. civ. vers. 156. Ejusdem notio est 'Honustus' de quo Servius, ad Virg. Æn. i, 293. quo usum esse crederem Apuleium, de Mundo, non longe a principio, ubi vulgo: 'Cælum, quod quidem divinis corporibus onustum videmus'

Honorem suo arbitrio sibi sumere ii, 2, 10 in Honorem mortuorum parcutur Atheniensibus iii, 5, 10 in Hon. patris Germaniam provinciam facere vult Augustus iv, 12, 22 in Hon. virtutis regnum datur Tullo i, 3, 1 Ptolemæi corpus repertum in aureâ lorice Honore (h. e. decore ornamento) iv, 2, 60

Honores in Cæsarem congesti iv, 2, 91 Honorum (h. e. magistratuum) cupiditatem seditionem concitat i, 26, 1

Horatius i, 10, 4

Horationum cum Curiatis certamen i, 3, 3

Horrendum (pro stupendo) i, 7, 11

Horribilis fiducia ii, 6, 31 Horribile dictu ii, 16, 12. ii, 6, 12. iii, 5, 16. iv, 12, 13

Horrificare iii, 21, 10

Horror (pro veneratione cum metu juncta, quæ ex religione incutitur) ii, 17, 12. iii, 21, 10. iv, 2, 76

Hospitale mare (h. e. placidum et portuosum) i, 16, 4

Hospitium Urbis maritimum Ostia i, 4, 3

Hostiæ humanæ i, 16, 7

Hosticus (pro hostili) ii, 2, 18. iii, 10, 17

Hostiles diræ iii, 11, 3 Hostile bellum iii, 22, 1

Hostilius Mancinus (C.) ii, 18,

Hostilius Tullus, Rom. rex i, 3

Hostis per insidias sublatus, videtur aliter vinci non potuisse ii, 17, 17 Hostem Romanis toto orbe quærit Annibal ii, 8, 5 Hostem vincere non vult exercitus, cum posset i, 22, 2 Hostes judi-

cantur, Antonius iv, 5, 3 Lepidus iii, 23, 7 Mariani iii, 21, 8 ad Hostium arbitrium mori fortibus viris miserrimum iv, 8, 4 in Hostium numerum referri ii, 16, 1 Hostibus suis immortui Romani i, 18, 17 Hostibus etiam recipiendis agenda respublica i, 1, 14

Humani cibi iii, 5, 10 (pro esu humanæ carnis): Sic, Humanæ hostiæ i, 16, 7 Humana fragilitas iv, 2, 79 Humanum caput in fundamentis Capitoli repertum i, 7, 8 generis Humani fata discunt, qui res pop. Romani legunt, Proœm. 2 generis Humani fœdus rumpunt piratæ iii, 6, 1 dominationis Romanæ, id est, Humani generis iv, 3, 8 Sic, imperii, id est, generis Humani iv, 2, 43

Hybernare iv, 12, 51

Hyberna stipendio taxata i, 12, 8

Hyemare sub pellibus i, 12, 8

Hyems altius levat Alpes (nimirum mole nivium, quæ per hyemem frequentes in immensam altitudinem excrescunt) iii, 3, 11 Sic, Hyeme crescunt Alpes iii, 10, 22 (Ita Petronius, de bel. civ. vers. 146. 'hunc' locum in Alpibus 'nive dura claudit hyems canoque ad sidera vertice tollit'). Hyeme navigat Cæsar iv, 2, 36 per Hyemem collatæ rosæ ii, 8, 9

Hypsæus (L.) prætor iii, 19, 7

J.

Jacere (de regione dictum, h. e. sitam esse) iii, 5, 1

Jactare laboribus et periculis, Proœm. 2

Jaculari (pro jacere, mittere) panes i, 13, 15 se in tela hostium i, 14, 4 signum in hostes i, 11, 2

Janiculus mons i, 25. iii, 21, 13. iii, 23, 6 occupatur a Porsena i, 10, 2

Janus Geminus i, 2, 3 Jani porta clausa ii, 3, 1. iv, 12, 64

Iberi (pop.) iii, 5, 21

Ictum fœdus iii, 5, 12

Id est ii, 3, 2. ii, 7, 11. iii, 3, 6. iv, 2, 15. iv, 2, 43

Idem timendum iisdem iv, 2, 79

Idonea clades (h. e. satis magna) i, 12, 2

Ignis accedit incendio (proverbium)

iv, 6, 1 Ignis Ætnæus i, 16, 5 Ignis, claritudinis omen i, 6, 1 Ignis haustu perit Catulus iii, 21, 16 Pontifex, Vestales amplexus aras, tantum non eodem igne sepelitur iii, 21, 21 Igne, ferro, manibus ææquata Urbs i, 13, 14 Igni

et aqua interdiceret iii, 16, 2 Ignes in naves jacti iv, 11, 6 Ignium mors ii, 15, 18 Ignibus et oleo foti milites ii, 6, 12 Ignibus septæ latebræ ii, 3, 5

Ignoscere ii, 9, 3. iv, 2, 92

Ilherda (urbs) iv, 2, 26

Ille (egregium significat et clarum): Sic, magnus Ille Africanus ii, 15, 12 Cato Ille Censorius ii, 17, 9 pater Ille Gracchorum, ibid. Metellus Ille ii, 17, 10 Scipio Ille posterior ii, 17, 11 (Sic Veget. ii, 3. 'Cato Ille major.' Aliorum auctorum exempla non indiligenter collegit Robertus Stephanus in Dictionario)

Illustrat Asiaticæ plagæ littora Cyzicum iii, 5, 15

Illyres et Illyri ii, 13, 1

Illyricum i, 18, 3 in Illyrico victi Cæsariani iv, 2, 30

Illyrii assidui Romanorum hostes ii, 3, 3 vincuntur ii, 5. ii, 13. iv, 12, 6

Ina Alpium juga (h. e. comparata cum aliis, non ita excelsa) ii, 3, 4

Imaginarium rex (h. e. non justus et legitimus) ii, 14, 4 (Sic, 'imaginarij fascēs,' apud Livium iii, 41, 1). Imaginaria belli indictio (pro quacumque, non solenni) iv, 10, 2 Imaginarium jus (pro quocunque prætextu) iii, 11, 5 (Adde Formulas Vet. pag. 377. Sic, 'Imaginaria fides,' Sidon. epist. iv, 12. f.)

Imago pop. Romani, Procem. 3 Imago potius urbis quam urbs, aedificia sine civibus i, 1, 9 Imago (pro spectro) iv, 7, 8 Imago nocturna (pro somnio) iv, 2, 45 (hinc 'imaginari,' pro somniare, apud auctores). Imagines Cæsaris circa templum iv, 2, 91 sub Imaginibus suis Araxem legi concupiscit Antonius iv, 10, 2

Imbutus ad excidia urbium ii, 18, 8

Imitator Ætnæ ignis Vesuvius i, 16, 5

Immane dictu (h. e. mirum et incredibile) i, 10, 6 (Sic Marcellin. xv, 21. 'Immane quo quantoque gaudio'). Immania corpora ferro magis patent iii, 10, 12 Immanissimi gentium Galli et Germani iii, 10, 2 Immanissimum facinus iv, 1, 3

Immanitas gentium iii, 2, 5 montium ii, 6, 33

Immaturus (pro intempestivo) i, 3, 5

Imber corrumpit arcus ii, 8, 17

Imminuere (pro minuere) iv, 2, 9

Immittere percussores i, 7, 2. iii, 1, 8 cos. in Numidiam immittitur (h. e. mandatur ei, ut in Num. impetum faciat) iii, 1, 7

Immolare iii, 18, 8 (Ut victima macatus, Liv. xlii, 29, 2)

Immortui hostibus Romani i, 18, 17

Impar (h. e. non sufficiens captis) iii, 17, 9 Impar (pro debiliore): Sic, Oceanus imparem se fatetur iii, 10, 19

Impatiens jugi ii, 17, 8 pacis ii, 8, 5 soli iii, 6, 6 Impatientia Cæsaris iv, 2, 37

Imperator quanti est, tanti exercitus ii, 18, 11 Imperatoris clades sacramentum augeat iv, 2, 65 Imp. etiam absentis fortuna, pro partibus militat iv, 7, 10 inter Imperatorem et militem medius Cæsar (h. e. utriusque munere fungens) iv, 2, 50

Imperium Romanum, nisi sub uno principe, haud ita potuisse coire iv, 3, 6 circa mala sua districtum iv, 12, 1 Imperii cursus incursione Gallica suppressus i, 13, 1 cum Imp. magnitudine crescunt vitia ii, 19, 1 Imp. secreta pignora i, 2, 3 Imp. dignitas ornamentis Tarquinii eminet i, 5, 6 Imp. sedes, capite in fundamentis Capitolii reperto, promissa i, 7, 9 Imp. patrimonium, vectigalia iii, 13, 4 Imp. senectus quasi redita juventute revirescit, Procem. 8 (Ita Symmachus, epist. x, 22. f. 'Fecistis ut urbs cana luxuriaret in primam reducta lætitiâ, et ver illud quondam vigentis ætatis.' Cassiod. i, 25. f. 'Ut antiqui principes nobis merito debeant suas laudes, quorum fabricis dedimus longissimam juventutem: ut pristina novitate reluceant, quæ jam fuerant vetustosa senectute fuscata'). Imp. terminus Rhenus iv, 12, 39 Imp. æmulatione infesti Latini i, 14, 1 Imperia pleraque vi et injuria constituta i, 2, 4 magna suis viribus ruunt iv, 2, 1 Imperium (pro potestate): Sic, Imp. Regibus abrogatum i, 7, 11 (pro jussu) i, 1, 2. i, 14, 2. i, 26, 7. iii, 19, 4. iv, 1, 9. iv, 2, 52, 66 et 90 Sic: in Imperio plus est, quam in victoria i, 14, 2

Impes iv, 12, 54

Impetrare: Saxa a gladio suo impetravit, ne veniret in potestatem hostium iv, 9, 4

Impetus barbaris pro virtute iii, 3, 5 (vide Habere). Impetus primus Gallorum, major quam virorum ii, 4, 1 Impetum facere iii, 17, 5

Impiger fluminum (h. e. inter flumina) iii, 2, 4 (Sic dicimus, 'eximius virorum,' &c.)

Impigre (pro fortiter) iii, 3, 18

Impingere (pro, impellere contra aliquem): Sic, egestas Catilinam impexit patriæ iii, 12, 12

Impia pugnæ (de civilibus) ii, 19, 6 (Ita Claud. in Rufinum ii, 63. 'Impia certamina' vocat a cive contra remp., quæ parentis instar est. Qua de causa 'Impii' etiam dicuntur, qui insidiantur principi. ut apud Curtium sæpius in causa Philotæ. Vide etiam Lipsii notam 270. ad paneg. Plinii)

Implere viam (pro finire, absolvere) iv, 12, 62

Impliciti dumis sylvestribus ii, 3, 4 torrentibus abruptis iv, 12, 6 (h. e. circumdati, cincti, quomodo fere 'impediendi' verbo utitur Ovidius, epist. 14. vers. 30. 'Flores novo madidas impediende comas')

Imponere statum Reip. i, 1, 15 ('Ordinare remp.' vocat alibi: Justinus, 'Formare'). Imponere (pro præponere, præficere) iii, 6, 8 (ita crebro Tacitus)

Importunitas i, 7, 9

Importuna dominatio i, 8, 7

Impotentia (pro potentia immoderate exercita): Sic, impotentia feneratorum i, 23, 1 Pænorum ii, 2, 3

Imprecationes morientium ii, 6, 8

Improbata classis (pro audaci, nimis avida, nimis alta spirante) iii, 10, 17 (Sic 'improbata spes' est apud Justinum xxii, 7, 4. Vide Bernecc. ad eundem xxix, 2, 2. Ita Seneca, epist. xii, 6. 'Nemo tam senex est, ut improbe unum diem speret.' Hoc sensu Plinius ii, 26. 'Rem ausus etiam Deo improbam, annumerare posteris stellas')

Imputare iv, 12, 62 (proprium verbum, neque aliud ea vi reperies, iudicio Lipsii ad Tacit. H. iii, 86, 7. utitur hoc Sueton. Tib. liii, 6. et Ner. xxxvi, 5. Plinius viii, 17, 2. 'Gratiam referre, nihil invicem imputare, ratum est,' xxix, 1, 11. Q. Stertinius, 'imputavit principibus, quod HS. annuis quingenis contentus esset,' Seneca, epist. 104, 8)

In (cum quarto casu junctum interdum significat Contra): ut, In aliquem expeditionem sumere iv, 12, 6 In captam urbem faces poscere iv, 12, 57 In aliquem percussores immittere i, 7, 2 In hostes converti i, 7, 4 In finitimos resurgere i, 13, 19 In dominos erigere libertatem i, 21, 2 In se ipsum converti ii, 19, 4 (interdum Usque): Sic, In Cæsarem, Procem. 1 In sæculum nostrum, Procem. 8 In id tempus i, 17, 1. ii, 20,

7. iv, 12, 27 (interdum Per): Sic, Inmensa descriptus annus i, 2, 2 In classes distributus populus i, 6, 3 (interdum Propter): Sic, In honorem mortuorum iii, 5, 10 In honorem virtutis i, 3, 1 In experimentum i, 5, 3. i, 13, 3 In ultionem i, 11, 1 In auxilium i, 3, 6 In id iv, 7, 13 (interdum Intra): Sic, In corpus suum redire i, 3, 9 In carcerem detrahi i, 24, 3 In antecessum (vide Antecessum). In compendium missum bellum (h. e. paucis utrinque demandatum) i, 3, 3 In censum relatus pop. Romanus i, 6, 3 In potestatem redigere i, 15, 3 In plana deducere ii, 3, 5 descendere iii, 5, 28 submittere ædes i, 9, 4 In morem pecudum (pro, more pec.) iii, 8, 6 In fugam nutare iii, 10, 4 (Interdum ubi motum signat, omissi quoque verbi vicem explet): Sic, In Ciliciam Pompeius (subaudi, convertitur) iii, 6, 12 Cæsar in eundem rursus Oceanum iii, 10, 18 exercitus in fugam (subaudi, se conjicit) iv, 2, 64 (In, cum sexto casu junctum, variæ significationis est, ut ex exemplis melius cognoscitur). In manu tenere (est, manu comprehensum tenere) iv, 12, 37 In equis et in armis excubare (pro cum equis et armis, armatum et equitem) i, 1, 15 In tabulis relata civium discrimina (h. e. redacta in tabulas, et in iis jam extantia) i, 6, 3 In equis venire (h. e. insidentes equis) iv, 2, 18 Sic, In equis candidis conspecti Castor et Pollux i, 11, 4 In sua dignitate mori (h. e. ex cultum insignibus honorum) i, 13, 10 In ipsa morte ita vivit (h. e. inter mortem, dum moriantur) i, 18, 17 In ossibus capitum bibere (pro ex ossibus) iii, 4, 2 (Ita Seneca, Agamemn. vers. 87E. 'Merumque in auro veteris Assaraci trahunt'). In partibus (scilicet esse, favere partium alterutri) iii, 5, 23. iii, 14, 4. iv, 2, 5 In tempore (h. e. opportune) iii, 3, 13 In curulis sellis se ponere i, 13, 10 (In, omissum et intellectum): Sic, comitiis (pro in comitiis) iii, 16, 1 (Ita legendum putem apud Lampridium, Heliogab. cap. 25. 'mimicis adulteriis:' loquitur autem ibi non de pænis solum adulterorum, sed ipsa libidine. Talis locutio est: 'gladiatorio munere præedit.' Suet. Claud. ii, 7)

Inaccessus aditus (quo non potest accedi) iii, 1, 14 saltus iv, 12, 27

Inauguratio Capitolii i, 7, 8

Incalescere iii, 15, 1

Incendere (pro animare, stimulare) iii, 5, 13 cupiditate libertatis incenditur populus i, 8, 7

Incendium Romæ i, 13, 17 Incendio proximorum ædificiorum hostem subinvenire iv, 2, 59 Incendia Carthaginis ii, 18, 8 Incendiis Urbem distringere iv, 1, 2 Incendium (metaphorice sumtum, pro bello aut clade): Sic, Incendium male obrutum resurgit iii, 21, 9 Incendii Thessalici cineres recalescunt iv, 2, 53 Incendio Antoniano quasi ignis accessit Lepidus iv, 6, 1 Incendium suum ruina restinguere iv, 1, 7 quasi ex obruto Incendio subita de cineribus flamma ii, 15, 15 Incendia parum fideliter extincta majore flamma reviviscunt iii, 5, 14

Incensis mœnibus, quasi sacramento ne redirent, bellum movent Helvetii iii, 10, 2. Sic, puto, legendum in carmine Petronii, de bel. civ. vers. 283. 'Sumite nunc gentes incensis mœnibus (editiones, mentibus) arma.' Nam mox idem quasi repetit: 'Sumite, et in medias immittite lampadas urbes'

Incertum: vide Dubium

Incitatissimum viris armisque tempus, Procem. 6 (h. e. promptissimum, fortissimum. Sic, 'incitatissimus furor' est apud Marcellinum xxxi, 4. pro maximo. Nam incitare interdum augere est, ut apud Tacitum iii, 25, 1)

Incivilis se bellum (h. e. supra æqualitatem civium) i, 26, 8 (Tacito i, 12, 6. est 'plusquam civilia agitare.' Vide Bernecc. ad Sueton. Cæs. lxxv, 10)

Inclinare ad hostem i, 3, 7

Inclinatum cornu iv, 7, 12 (in fugam nutans, ut alibi loquitur. 'Inclinata acies' sæpe apud historicos)

Incluta Numæ religio (h. e. celebris et magni æstimata) i, 2, 1 Incluti armis Romani iii, 1, 2 (descendit hæc vox a verbo Cluo). Incluto portu urbs i, 20, 1 (Ita Sallustius II. iv, 2, 27. 'regnum Persidis inclutis divitiis')

Inconditus (pro agresti, rudi, impolito): Sic, Incondita moribus gens i, 13, 4 Inconditi clypei iii, 20, 6 hostes (pro inordinatis, confusis et palantibus) i, 17, 5 Inconditæ rates iii, 8, 3

Inconspicuus (h. e. inglorius, ignobilis) iv, 2, 67

Incremare (pro concremare) iv, 12, 24

Increpare (est hostibus illudere, dicteria in eos jacere) iii, 3, 6 Increpare ambitum, moram, otium iv, 2, 43 In-

crepare victis superbe i, 13, 17 (Non nimis placet ea lectio, cum Increpare vix inveniatur tertio casui junctum. legendum forte: 'gladio, insuper vae victis increparent': saltem addita particula 'in,' et una voce in duas disparata: nam b et v frequenter invicem mutant: et æ diphthongus cum e vocali in antiquis libris solenniter confunditur). Increpare (etiam ad facta translatum): Sic, vallum Urbis Remus increpat saltu i, 1, 8

Incubare (pro pertinaciter inhærere, incumbere): Sic, Italiæ Incubat Annibal ii, 6, 57 Urbis faucibus Porsena i, 10, 2 prædæ Ilistri ii, 10, 2

Incumbere (pro summo studio urgere): Sic, Appuleius rogandis legibus incumbit iii, 16, 2 Incumbere (de bello quasi mole aliqua dictum) iv, 2, 6

Incurrere in hostem i, 9, 7. iii, 4, 1

Incurso Gallorum i, 13, 1 Incursiones iii, 10, 10 Incursionibus crebris fatigare iv, 12, 47

Incutere pavorem (pro facere pav. terere) iii, 10, 14

Indago (proprie venatorium rete; per translationem de iis quoque dicitur, qui undique opprimuntur et cinguntur): Sic, quasi per Indaginem capta rates iv, 2, 32 Cantabri ritu ferarum, quasi indagine debellati iv, 12, 48 quicquid piratarum fuit, quadam Indagine inclusum et oppressum iii, 6, 11 (Sic Plin. paneg. cap. 34. 'Mille pœnarum indagine inclusi delatores')

Indicere bellum ii, 8, 8

Indictio belli iv, 10, 2

Indigena potio ii, 18, 12

Indignum facinus ii, 16, 1 imperio mulieris perire, Indignus ii, 5, 3

Indita saxeo monti urbs (h. e. imposita, inædificata) iii, 1, 14

Indoles Servii eximia i, 6, 1 Indolis magnæ signum, sperare semper iv, 8, 3

Inductionarius (Trevir) iii, 10, 7

Induere nomini capta oppida (h. e. nomen eorum addere suo) i, 11, 9

Indulgenter habere (pro leniter tractare) i, 18, 15

Indulgere alicui alicui ii, 14, 5 Ind. spectaculis iii, 12, 10

Indi iii, 5, 31 legatos ad Augustum mittit iv, 12, 62

Industria Ciceronis iv, 1, 5 fatorum i, 8, 1 fortunæ ii, 8, 1. iv, 2, 61 Tarcini i, 5, 1 Industria viribus temperatur ii, 12, 3

Industrie i, 6, 2

Inequitare campis iv, 12, 20

Inertia Cæsarum imperium consenes-
cit, Procem. 8

Inescare (esca objecta illicere) iii, 5,
13

Inexpiabile bellum (h. e. implacabile)
iv, 4, 1 (Ita Livius xxxiii, 33, 3. et
Justinus xxxviii, 6, 6)

Inexplebilis honorum fames iii, 21, 6

Infantes suos necant Cimbræ iii, 3,
17 in ora Romanorum mittunt Alpinae
iv, 12, 5

Infantia pop. Romani, Procem. 5. i,
8, 1

ad Inferos secum ferre iv, 8, 3 (Phra-
sis Sacrae quoque scripturae usitata, ut
Geneseos capite 42. in fin.) Ab Inferis
emergere (dicebantur qui ex desperatis
rebus eluctati erant, quasi a mortuis re-
dissent) ii, 6, 23 (vide Desid. Heral-
dum, ad ista Arnobii, lib. 2. 'Et ab
Orti faucibus, quemadmodum dicitur,
vindicari')

Inferiæ ii, 6, 8. ii, 18, 12

Inferre cladem i, 13, 3 lumen iv, 7,
8 (Sic Ovid. Fast. ii, 352. 'illatis igni-
bus acta patent'). signa i, 22, 3. ii, 17,
6 stuprum i, 7, 11

Inficari (pro negare) i, 22, 2

Infidum glacie flumen iii, 4, 5 (Ea-
dem metaphorâ Tacitus i, 61, 2. 'falla-
ces campos' dixit)

Infinitivus pro imperfecto indicativi
iv, 4, 2. iv, 11, 3 et 8 (Quintilian. de-
clam. 3. pag. 8. f. Sic in Suet. Ner. 40. f.
lego: 'præcipere conatus rem silentio
oblitterare.' Est hæc enallage modorum
apta narrationibus *ὑποτυπομένης*. qualis
illa apud Sallust. Jug. 100. 'Cos. omnia
providere, apud omnes adesse, laudare,
incredere merentes,' &c.)

Influere (de populo dictum, significat
cum copia venire) i, 1, 9 (Sic 'Influen-
tia negotia.' Plin. paneg. c. 81)

Infractus (pro fracto) ii, 2, 23 (Sic
Livius xl, 40. 6. Virg. Æn. xii, 1. et in-
fractor, Sulpicius Severus, Hist. sacræ
lib. 2. pag. 166)

Insulæ victimarum iv, 2, 92

Infundere Urbī agmen militum (pro
immittere) iii, 21, 6

Ingauni (pop.) ii, 3, 5

Ingenium Asturum in pacis partes
promptius iv, 12, 59 Græcum Italicis
artibus mixtum i, 5, 1 Romuli asperius
i, 1, 17 ingenio varii Rom. reges i, 8, 1
ingenia formantur situ locorum iii, 2, 2.
iii, 4, 4 ingenium loci (pro natura loci)
ii, 6, 16. ii, 17, 3 (Sic Plinius xvii, 2,
15. Papinius, Sylvarum ii, 278. Sallust.

H. iii, 5, 3. Ita 'ingenium pavoris,'
Claudianus, in Eutrop. ii, 470. Livius
alicubi de Censura: 'ut imperium suo
vehemens mansuetio permitteretur inge-
nio.' Adde Plinium x, 58. Rutilius Itiner.
vers. 328. 'Sive loci ingenio, seu domi-
ni genio')

Ingratissimi hominum iii, 5, 10

Ingruentes hostes iv, 2, 59

Inhærare montibus iv, 12, 18 scopu-
lis iv, 12, 46

Inhiare auro, thesauris iii, 11, 2 et 5

Inhibere adoptionem (pro impedire)
iv, 4, 2 arcus (pro remittere) iv, 10, 6

Inhonorata societas ii, 8, 5

Inicit (pro injicit) i, 10, 5 (Ita Sili-
us xviii, 570. Sic 'abicit,' Juven. xv, 1.
'adicit,' Martial. iv, 54. x, 82. Vetus
epitaphium: 'Centenas adicit numero
crescente coronas.' 'deicit,' Asinius Gal-
lus, apud Sueton. de claris Grammat. cap.
12. 'subicit,' Lucanus vii, 774. Ovidius
de Ponto ii, 3, 37. 'Turpe putas abici,
quia sit miserandus, amicum')

Injicere manum iii, 11, 5

Inimicus nobilitati iii, 16, 1

Iniquus nobilitati iii, 16, 1

inter Initia Urbis iii, 19, 2

Injuria favorem conciliat iv, 2, 56. iv,
4, 4 Injuriae opportunus juvenis iv, 4, 2
Injuriis agitatus populus cupiditate liber-
tatis incenditur i, 8, 7 Injuriae et contu-
meliae differentia iv, 12, 30

Inmodum (pro admodum) iii, 1, 13

Innoxia pastoriæ sectæ integritas iii,
12, 2

Insani montes ii, 6, 35

Insectari aliquem probris iv, 4, 2

Insidere arcem iii, 21, 7. iv, 2, 18
collem iii, 23, 6 arenam iv, 7, 6 mare
iv, 8, 1

Insidiarum fallacia (vide Fallacia). In-
sidiis mandare scelus iii, 1, 4 Insidias
disponere iii, 10, 8 per Insidias quem
aggredi i, 10, 5. ii, 17, 17 Insidiis sub-
latus hostis videtur aliter vinci non potu-
isse ii, 17, 17

Insignia magistratuum ab Etruscis i,
5, 6 per Tarquinium i, 8, 5 regia regni
(vide Regia) Insignia imperatoria pro-
jecta i, 18, 7 (Exemplum simile, simili-
que trajectiuncula, occurrit in Hist. Mis-
cella vi, 8. ubi legendum: 'Mithridates
vix dc. equitibus comitatus aufugit, dia-
demate et tiara, ne agnosceretur abjec-
tis. Castra ejus direpta,' &c. Hinc in-
telligitur illud in libris Maecabæorum
ii, 8. 'Nicanor, deposita veste gloriæ,
per mediterranea fugiens'). Insignia Se-

natus (pro ornamentis, hominibus qui senatum decorant) iv, 1, 3 Sic: insignia virtutis ii, 2, 22 (quæ alibi 'monstra virtutis' vocat)

Insignia (subaudi, facta) iii, 10, 4 Insignia trabeis et fascibus tropæa ii, 17, 16 insignibus Marcomanorum spoliis tropæum iv, 12, 23

Insimul (pro junctum, simul), Procem. 3. ii, 20, 1 (Ita Statius, Silv. i, 6, 36. 'Et gentes alis insimul togatas.' Collectio Chron. ex Anonymo, qui sub Alexandro Severo vixit; sine lib. 1. 'Fiunt insimul anni cccxlvii.' 'Ut autem insimul omnes conspexit,' Gesta Dei per Francos, pag. 63. vers. 27. Adde Paul. Diac. lib. xv. in morte Attilæ. Apuleius, 1. Florid. hoc sensu utitur voce Cunctim)

Insulentia Fabiæ i, 26, 3 Gallorum i, 13, 17 Lepidi iii, 23, 2

Instar navalis belli (h. e. species, similitudo) iii, 5, 18

Instarc (pro adesse, incumbere, urgere, imminuere) iii, 5, 6 Instare vestigiis iv, 11, 8

Instinctus Deorum i, 9, 1

Insubres assidui Rom. hostes ii, 3, 3 vincuntur ii, 4

Insulæ Fortunatæ iii, 22, 2 Insularum fatum iii, 9, 1

Insultare i, 18, 4 Insultatum reliquiis (C.) Gracchi iii, 15, 6

Insultatio Germanorum inter cædem Varianam iv, 12, 36

Insurgere totis viribus iii, 18, 13 Sic, Consurgere

Intacti Umbri (h. e. bello nondum laccessiti) i, 17, 2 Intactæ viæ (per quas nemo iter fecit) iii, 10, 22 (Sic, 'Intactum fretum' est apud Claudian. belli Getici principio. In eodem tamen carmine vers. 180. non 'intactum nubibus Olympum' legerim, sed 'intectum')

Integer et recens iii, 1, 13 (Idem quod intactus): Sic, Integra provincia ii, 17, 7 (Cæsar, de bel. civ. ii, 5. 'suos cohortatus, quos integros superavissent, ut victos contemnerent')

Integrata amicitia iv, 10, 1

Integritas pastoria sectæ iii, 12, 2 virginitatis ii, 6, 40

Intelligit vires suas Hispania jam victa ii, 17, 4 (Idem verbum in simili sententia Plauti: 'Tum denique homines nostra intelligimus bona, cum quæ in potestate habuimus, ea amisimus'). Intelligere pacem iv, 12, 20

Inter duos currus distractus Fufetius i, 3, 8 Inter manus laceratus Athenio

iii, 19, 12 Bæbii iii, 21, 26 Inter mortem Tarquinii substitutus Servius (h. e. dum moritur) i, 6, 2 ('Inter' etiam postponitur): ut, Cretam inter iii, 6, 3 Rhodanum inter iii, 10, 2

Interamnium (urbs) iii, 21, 27

Intercidit bello Oceanus æstibus subductus iii, 10, 5 (h. e. impedit pugnam, et vetat: quo sensu et Tribuni pl. dicebantur 'intercedere')

Interceptus cos. (h. e. captus) ii, 2, 11 Sic, Interceptus exercitus iii, 4, 4 Interceptæ naves iii, 7, 3 (Intercepti etiam dicitur, quod alii destinatum, ab alio excipitur): sic, Intercepta tempestate victoria ii, 2, 32 Interceptum a Jove votum Marti nuncupatum ii, 4, 4

Intercidere (pro perire, intercepti) ii, 2, 31

Intercludere hostem comœatibus iii, 19, 11. iv, 2, 42

Interdicere igni et aqua iii, 16, 2

Interdium tenebræ iv, 2, 45

Interfluens Urbi Tiberinus i, 4, 2

Interim (pro interdum) i, 26, 6 (Sic apud Senecam, de ira, i, 16. 'Interim optimum misericordiæ genus est, occidere.' et Consol. ad Helviam xvi, 11 et 12. Item Senecam Tragedum, in Hercule Cæta, versu 481. Plinius, epist. x, 17. Quintil. Instit. Orat. x, 1. p. et Declam. 9. §. 30. Apuleium lib. 1. pag. 119. Senec. pr. Epiton. 4. Controvers. et alterum Senecam, de benef. lib. 1. in fine. Corrigendus est Seneca, Controvers. 9. 'quæ inter jocum ipsis dominis veniunt.' lege, 'quæ interim cum ipsis dom. veniunt')

Intermœnia i, 4, 2 (Ad eam formam composita sunt, 'intercolumnia,' apud Cicer. in Verrem i, 19. interfœmineum, apud Apulei. in Apologia. 'internodia' apud Virg. in Ciri, circa finem. 'inter-scapulium,' apud Apulei. princ. Floridorum)

Internecio (universalis clades) ii, 17, 16. ii, 18, 6

Internoctu iv, 2, 45

Intervenire (pro intercedere): sic, Intervenit pro sociis pop. Rom. i, 13, 6 Interveniunt raptæ pugnantibus i, 1, 14 Interveniens flumine ignis abruptitur ii, 2, 1 Interveniens quasi natura ad mare subsistat Thraces iii, 4, 1

Intestinum mare (pro mediterraneo) iv, 2, 76 (Græci τὴν εἰς αὐτὴν θάλασσαν appellant, Agellius x, 7)

Intolerantius (pro intolerabilius) iv, 12, 36 (Hoc sensu usus est Owenus, a-

cutus epigrammatum scriptor: 'Conjugio esse jugum non intolerantius ullum')

Intra gloriam facinus Horatii (h. e. minus gloria) i, 3, 5 Intra pudicitiam Augusti, pulchritudo Cleopatrae iv, 11, 9 (Sic Quintil. xi, 3, 6. 'Scripta Hortensii intra famam sunt,' h. e. minora fama. Utitur eleganter Thuanus ubi de Tartaris Praecopiensibus dicit, 'eos cibo et potu uti, non modice tantum, sed intra modum.' Utitur et Lipsius, de M. R. iii, 4. 'gladii certe breviculi, et valde intra pili modum,' qui tamen in eadem voce Senecam, de benef. vi, 32, 1. corrigat. Sed rectius, si quid video, exponit Berneggerus, 'intra pudicitiae maledictum,' cum nondum adhuc publice male audiret. quod etiam velle videtur Gruterus, suspicion. viii, 10. Sic, 'intra pubertatem mori,' est 'nondum puberem mori,' Caio Inst. ii, 4, 3. Horat. ad Pisones: 'Intra speciem venia cautus'. Intra ripam (h. e. in citeriore ripa) iii, 10, 14 (Sic Ovidius, Trist. ii, 127. voce Citra utitur)

Intremiscere iv, 3, 8

Introisse victoria fuit ii, 7, 11

Invadere hostem (pro aggredi) i, 16, 7. iv, 2, 95 Urbem i, 13, 14. iii, 20, 11 maria iii, 6, 1 Invadere (significat, aliquid vi aut fraude occupare): sic, Invadere gubernacula Urbis i, 6, 1 regnum i, 8, 1 regnum et bellum ii, 14, 3 Rempublicam iv, 2, 11

Inveli in fugientem (pro persequi fug.) iv, 2, 84

Invenire quosdam, quam vivere, major labor ii, 3, 4 Invenire (pro offendere) iii, 10, 7

Invictus armis pop. Romanus iii, 1, 2 Invicta Caesarum fortuna iv, 7, 10 Cimbrorum rabies iii, 3, 5 Numantia ii, 18, 2 Invicti a veris regibus Romani, ab imaginario superantur ii, 14, 4

Invidia Deum i, 13, 1 (Sic Curtius vi, 2, 19. et x, 5, 10). fortunae iv, 2, 1 Invidia vicit clementiam Caesaris iv, 2, 92 Invidia ex potentia iv, 2, 8 Invidia (pro odio et mala existimatione; *διαβολή*, Dionys. in Excerpt. Vales. pag. 533. Cic. ep. fam. viii, 8, 4): Ita, sub exteri regis invidia grassantur Cilices iii, 6, 2 (h. e. regis nomen praetendunt, eique invidiam concitant. Sic, 'Tutores regis sub aliena invidia regnasse,' est apud Livium xxiv, 25, 2. 'Invidia regnate mea,' Lucan. lib. vii. vs. 269. Diocletianus 'severitatem suam aliena invidia voluit explorare,' Hist. Miscella x, 44. Sic Arnob. lib. 1. 'Ut inter Assy-

rios et Bactrianos, &c. dimicaretur, invidia nostra haec fuit?') Invidiam externare iii, 18, 1

Invisus (pro nunquam viso) iv, 12, 27

Invitat occasio iii, 5, 4

Invius exitus iii, 20, 4 saltus i, 17, 3 Inviu tumuli iii, 10, 22

Inultum cadere, more pecudum iii, 3, 18 (Sic in Sallust. Catilin. lviii, 11. 'Cave, ne inulti animam amittatis, non capti potius, sicuti pecora, trucidemini.' Josephus xiii, 24. vertit, *ὅπως ἐχθρὸν δίκην βοσκημάτων κόπτεσθαι*). non Inultum occumbere solatio morientibus iii, 3, 18. iii, 21, 20

Inundatio sanguinis i, 13, 17

Involvere (pro corripere, complecti, trahere): Sic, bellum Tarentinum totam fere Italiam una ruina involvit i, 18, 1 Mithridates totum Orientem sua ruina involvit iii, 5, 21

Inusitata maxime terrent i, 18, 6 (Hoc vult Parmenio apud Curtium iv, 13, 5. 'Vanis et inanibus militem magis, quam justis formidinis causis moveri.' Vide Plut. Mario, cap. 23. Justinum xi, 9, 7. Caes. Civ. ii, 4)

Ionium mare ii, 7, 6. ii, 16, 1

Ipsa (fere emphaticum est, ut in his): Ipse ille iv, 2, 1 (Sic Cicero ad Atticum ii, 1. 'me illum ipsum vindicem aëris alieni.' Sic emendandum putabam in Justino v, 4, 14. 'Ipsos illos Deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus.' Item in Seneca, ad Marciam cap. 3. 'ipsis illis' (non illam) 'hostibus cum veneratione et pace mutua prosequentibus.' Sic Tacit. i, 43, 5. 'isdem istis cum militibus.' Apulei. Apolog. 'eandem illam filiae suae machinam Rufinus admovet'). Ipso adventus hostici nuntio fugatur Antiochus ii, 8, 10 Ipso Punici maris nomine quidam deficiunt ii, 2, 17 (quo loco etiam 'Punico' legitur, utrumque defendi potest: prius est, ut illud Sidonii, epist. viii, 12. 'Quamlibet sola hyemalium mensium nomina tremas,' posterius, ut illud Ovidii, epist. xiii, 53. 'Hion et Tenedos, Simoisque, et Xanthus, et Ida, Nomina sunt ipso pene timenda sono.' Sic Nazarius Paneg. cap. 18. 'Quid memorem Bructeros? quid Cheruscos, Vangionas, Alamanos, Tubantes? Bellicum strepunt nomina, et immanitas barbariae in ipsis vocabulis adhibet horrorem.' Sic noster Flor. iii, 10, 20. nomine ad terrorem composito.' Hieron. tom. ix. pag. 174. A.

'portenta magis quam nomina'). Ipsorum etiam barbari barbarorum Mysii iv, 12, 13 Ipsa beneficiorum potentia gravis liberis iv, 2, 92 Ipsa clades Imperatoris sacramentum augeat iv, 2, 65 in Ipsa morte, ira vivit i, 18, 17

Ira vivit in ipsa morte i, 18, 17 (Idem expressit Silius, fine libri quinti: 'Fronte minae durant, et stant in vultibus irae.' Sic de Catilina Sallustius: 'ferociam animi quam habuerat vivus, in vultu retinens'). Irae (pluraliter) ii, 15, 8

Ire in arma iv, 5, 2 in sudorem (pro resolvit) ii, 4, 2 furor isset ultra Alpes iv, 1, 9

Irrigari (pro vegetari sanguine digesto) i, 23, 2

Isara (fl.) iii, 2, 4

Isauricus, cognomen Servilii iii, 6, 5

Isaurus (urbs) iii, 6, 5

Ister (fl.) iv, 12, 8

Istria i, 18, 3

Ita (Jurandi formulis inservit) i, 1, 18

Italia subacta i, 26, 9 contra Urbem consurgit iii, 18, 5 Italiae vastatio ii, 6, 8 Italia sua contenti debuerant esse Romani iii, 12, 6

Italorum rebellium duces iii, 18, 6 (quibus adde Duillium apud Frontinum i, 5, 17. Guttam Capuanum, apud Appianum, civ. 1. p. 405. Statium, apud eundem, civ. 4. p. 603)

Iter aperire ad victoriam i, 14, 4 in Italiam ii, 6, 4 adgubernare pedibus iii, 5, 16 stellis sequi iii, 5, 28

Itum est i, 9, 8

Iulius Albam condit i, 1, 4 (Idem diceret Arnobius, lib. 2. si per correctores fieret. Verba sunt editionum: 'Cujus socer Latinus fuit? Aeneae: genitoris Latinus cujus? Albani oppidi conditoris.' Cui dubium esse potest, quin scripserit auctor: 'Genitor is cujus?' ad quod 'is' imperiti notarunt 'Latinus,' quasi de eo loqueretur, non de Aenea: quae glossa solenni librorum more deinceps in contextum recepta est: et quod aliis videretur sensus turbator, duae voces conjunctae)

Juba Maurus iv, 2, 34 Pompeianarum partium iv, 2, 65 interficiendum se praebet iv, 2, 69 de Juba triumphus Caesaris iv, 2, 89

Jubere leges (h. e. ratas habere, facere) iii, 17, 8 tributa (pro imperare) ii, 6, 2

Judaei iii, 5, 30

Judiciariae leges iii, 12, 9. iii, 13, 1

Judicio suo, scelere alieno uti iv, 7, 15

Judicia ad equites translata iii, 13, 8 in quaestu habita iii, 12, 9

in Jugulo hostes ii, 6, 32

Jugum (pro culmine montis) Maleum ii, 9, 4 Pyrenaeum ii, 17, 6 Juga Alpium ima ii, 3, 4 (vide Ima). Juga Tridentina iii, 3, 11

Jugum i, 11, 13 sub jugum mittere i, 11, 13. i, 16, 11 et 12 quasi Jugo, sic ponte captus Rhenus iii, 10, 15 Jugum (pro servitute): sic, Jugi impatientes populi recens domiti ii, 17, 8. iv, 12, 2 (Sic apud Tacitum H. iv, 17, 8. Servirent Syria Asiaque, et suetus regibus Oriens; multos adhuc in Gallia vivere, ante tributa genitus'). Jugum excutere ii, 14, 2

Jugurthinum bellum iii, 1

C. Julius Caesar: vide Caesar

Julius Caesar (Sextus) cos. iii, 18, 8 vincitur a sociis iii, 18, 12

Julius Proculus i, 1, 18

Julia Pompeii conjunx iv, 2, 13

Julia gens iv, 4, 2

Jungere ponte Urbem: Sic, Bonna et Gesonia pontibus junctae iv, 12, 26 mole, bello regionem ii, 2, 2 Bosporon iii, 5, 25 Sic: ponte committere i, 4, 2 flumen (gelu concretum) jungit ripas iv, 12, 18 Jungere manus (integratae amicitiae signum) iv, 6, 3

Jupiter quasi praesens in Capitolio i, 13, 13. iii, 21, 16 intercipit votum Gallorum ii, 4, 4 Feretrius i, 1, 11. i, 12, 9. ii, 4, 5 Stator i, 1, 14

Jurare in verba iii, 16, 2

Jus apud barbaros nullum i, 13, 6 Jus quod ipse composueris, oblivisci non decet i, 24, 2 Jure agere (h. e. jure gentium queri de illatis injuriis) ii, 5, 3 Jure retinentur provinciae iv, 12, 19 Jure savitum ii, 21, 8 (nisi forsitan ex more Flori addenda vox, 'quasi jure,' ut iii, 14, 7. aut intelligendum de jure non justo. de quo iii, 23, 3.) Jure suo remp. peculantur equites (b. e. concessa legibus potestate abutuntur ad peculatum) iii, 17, 3 Jus belli iii, 5, 13. iii, 19, 6. iii, 23, 3 civitatis i, 14, 1. iii, 18, 3 hereditarium ii, 8, 7 (quo loco malum legere, 'hereditario jure possidebat:' sicut infra iii, 13, 10. nec enim poscere Lyfimachiam opus habebat, quam jam obtinebat, et instaurabat, ut testatur Livius xxxiii, 24, 9. Ita forsitan emendandus Apulcius Apolog. 'neminem nostrum pauperem esse, qui supervacanea nolit, possidet (pro, poscit) necessaria'). Jus imaginarium iii, 11, 5 provocationis i,

9, 4 sanguinis iii, 1, 15 testamenti ii, 20, 3 tribuniciae potestatis iii, 14, 5 Victoriae ii, 7, 4 victoris iii, 7, 6 Jura armis saeviora iv, 12, 32 humana atque divina iii, 5, 7

Jusjurandum non remeandi nisi capta urbe (et similia) i, 12, 8. i, 16, 7. ii, 4, 3 (Tale etiam Labieni apud Cæs. civ. iii, 87. et Caesarianorum apud Appian. civ. lib. ii. pag. 467)

Justa (pro inferiis) iv, 2, 60

Justitia gubernanda imperia i, 2, 4

Justus exercitus iii, 20, 6 et 7 Justum praelium ii, 7, 11 (Hoc sensu 'justa arma' apud Tacit. xiv, 32, 4. quae 'militaria' sunt Sallust. Cat. lvi, 3. apud eundem Tacitum etiam reperitur 'justus exercitus,' H. iv, 21, 2. id est, plenus. Sic noster iii, 20, 7)

Juturnæ lacus ii, 12, 15

Juvenis appellatur Augustus intra vicesimum annum iv, 4, 1 Juvenis (pro homine quadraginta annorum) iv, 8, 4 Juvenes opportuni injuriæ iv, 4, 2

Juventius Prætor vincitur a Pseudo-philippo ii, 14, 4

Juventa imperii, Proëm. 7 Juventæ prima fax i, 1, 5 (pro primo impetu feroris juvenilis). Juventa (ætas est) i, 7, 7 (Vide centuriam epist. philolog. editam Francofurti, anno 1614. epist. 36. quæ est Hermannii Buschii)

Juventas (pro Dea juventæ) i, 7, 7 (pro ætate) ii, 1, 1 (Dio, pag. 611. C.)

Juventus (pro juvenibus) divisa per tribus i, 1, 15 mirum in modum exercita i, 3, 2 Capitolium defendit i, 13, 13

K.

Κραταιά ii, 10, 3

L

Labienus (T.) iv, 2, 83

Labienus (superioris filius) iv, 9, 3

Labor ventorum iv, 11, 5

Laborare (pro periclitari) i, 12, 11

Lacedæmon (urbs) ii, 2, 23 compescitur ii, 7, 12

Lacedæmonii Tarenti conditores i, 18, 2 et 6

Lacerare semet bellis civilibus ii, 19, 4

Lacerare furtis hæreditatem iv, 4, 2

Lacertos movere (pro convalescere), Proëm. 8

Laceræ comæ i, 1, 14

Lacessentibus causis ii, 17, 5 finitimis i, 9, 6

Lacones trecenti ii, 8, 11 (Admonent hi loci apud Senecam, Suasor. 2. ibi victor Statorius: 'Trecenti, sed viri, sed armati, sed Lacones, sed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis.' lege trecentos. et hoc est, quod decentissimi generis stultam sententiam vocat Seneca. Pluribus exponerem τὸ γνήσιον hujus lectionis, si modus instituti caperet)

Lacus Mæotis iii, 4, 7 Regilli i, 11, 2 Vadimonis i, 13, 21

a Lævis iii, 2, 2

Lævinus (M. Valerius) cos. ii, 6, 25 Philippum vincit ii, 7, 6

Lamponius (Samnis) iii, 21, 22

Lanceæ Cimbrorum iii, 3, 16

Lancia (urbs) iv, 12, 57

Lapidare (lapidibus obruere) i, 22, 2

Lapidatio (conjectio lapidum) iii, 8, 6

Lapis (pro milliari) ii, 6, 56

Largitio bellorum gladiatoriorum causa iii, 12, 10 Largitio Drusi iii, 17, 6 Largitione suspectus Mælius i, 26, 7 nulla Largitione in pretium libertatis corrumpi i, 26, 6 (Largitio igitur tum ad alias quoque liberalitates pertinet: tum in specie ad editiones gladiatorii muneris, aliorumque spectaculorum. Quamvis Agrelius distinguat, Largitatem humanitatis esse; Largitionem ambitionis)

Lars Tolumnius, rex Veientium i, 12, 9 (Vide Val. Max. lib. 10)

Lasthenes (Cretensis) iii, 7, 6

Late circumfert arma pop. Romanus, Proëm. 2 Late per Etruriam infesta signa volitant i, 17, 2 Late fusus exercitus ii, 16, 5 Late fundis civium Romanorum tenetur Sicilia iii, 19, 3 Late concurritur ad nomen Marii iii, 21, 11 Late Parthos cædit Ventidius iv, 9, 5 Late domantur Liburni ii, 5, 4 Latius naufragia sua trahunt Galli i, 13, 19 Latius ærarium replent opes Cypriæ, quam ullus triumphus iii, 9, 5 Latius ut vinceret Cæsar, Pompeianis accessit Juba iv, 2, 65 (Horatius, Od. iii, 17. 'Late tyrannus,' Sallust. Jug. v, 5. 'Syphacis Imperium in Africa late valuit')

Latebræ ignibus septæ ii, 3, 5

Latifundia iii, 19, 3

Latinarum festum iii, 18, 8

Latini vincuntur i, 14 mixti Romanis iii, 18, 1. i, 1, 9

Latium i, 1, 4. i, 7, 4. i, 11, 1. contra Urbem consurgit iii, 18, 5

Latio promissa civitas iii, 12, 9

Latrones (pro piratis) iii, 6, 2 (Sic, 'Latrocinium maris' pro piratica est apud Justinum xliii, 3, 5. Strabo lib. 14. habet *λῆστικήα καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν*)

Latrocinari (est piraticam facere) iii, 6, 3

Latrocinia magis quam bella ii, 3, 4 ('ad latrocinia magis, quam aperto habiles Marti,' Marcellinus xv, 23. Sic apud Sallust. Jug. xvi, 6. 'pugna latrocinio magis, quam praelio similis.' Liv. xxxv, 7, 6. 'latronum magis, quam hostium excursions.' et xxxiii, 15, 2. 'proximum bello quod erat, in latrocinium versi.' Vide Gentil. de jur. belli i, 2. 'Latrones' et 'hostes' in libris juris sapissime opponuntur. Vide Lexicon Brissonii, voce Latrones). Latrocinii evanescere iii, 3, 18

Latus imperii nudum iii, 5, 4 (Metaphora a gladiatoribus desumpta, quos, ut ait Seneca, de ira, i, 11, 2. 'ars tuctur, ira denudat')

Laureati victoriæ nuntii iii, 3, 20

Lauro (urbs) iii, 22, 7 apud Lauro-nem cæsus Cn. Pompeius, Magni filius iv, 2, 86

Laurus in prætoria nata ii, 7, 7 Laurus (pro triumpho) iv, 2, 88. iv, 12, 53 Lectulus aureus iii, 5, 28

Legatio (pro officio legati, sive locum tenentis) ii, 8, 14 (pro officio legati, sive nuntii) ii, 2, 23 (pro legatis ipsis): Legatio Allobrogum sollicitatur a Catilinariis iv, 1, 9 Apuleii ad Senatorem iii, 16, 6 Cæsaris ad Ariovistum iii, 10, 11 Cimbrorum ad Romanos iii, 3, 2 Cimbrorum ad Marium iii, 3, 17 Indorum ad Augustum iv, 12, 62 Orodii ad Crassum iii, 11, 4 Pyrrhi ad Romanos i, 18, 20 Romanorum ad Achæos violatur ii, 16, 2 ad Illyrios violatur ii, 5, 3 ad Jugurtham corrumpitur iii, 1, 6 ad Tarentinos violatur i, 18, 5 Sarmatarum, Scythiarum, Serrum ad Augustum iv, 12, 62 Legationis dux (h. e. princeps) ii, 6, 7

Legati (pro vicariis imperatorum; Gall. Lieutenants) iii, 6, 8. iii, 10, 7. iii, 22, 6. iv, 2, 26 et 31. iv, 9, 4 et 5. iv, 12, 51

Legiones tres a Germanis cæsæ iv, 12, 34 undecim a Parthis iii, 11, 2

Lentulus (Marcellinus) legatus Pompeii iii, 6, 9

Lentulus prætor vincitur a servis iii, 19, 7

Lentulus (Cn. Cornelius Clodianus) vincitur a Spartaco iii, 20, 10

Lentulus (P. Cornelius Sura) prætor conjurat cum Catilina iv, 1, 8

Lentulus (L. Cornelius Crus) cos. iv, 2, 15

Lentulus Dacos vincit et Sarmatas iv, 12, 19 et 20

Lentulus Gæulicus: vide Cossus

Lentuli (Batiati) ludus gladiatorius iii, 20, 3

Leonidas ii, 2, 14

Lepidus (M. Æmilii) bellum civile concitat iii, 23

Lepidus (M. Æmilii) triumvir iv, 6, 1 fratrem proscribit iv, 6, 4 ad Urbis præsidium relinquatur iv, 7, 5

Leucas insula iv, 11, 4

Leucates mons iv, 11, 4

Levis armatura iv, 2, 49 Levias præsidia iv, 2, 18

Lex Sulpicia iii, 21, 6 Leges agrariæ iii, 3, 3. iii, 13, 1 Augusti iv, 12, 65 frumentariæ iii, 13, 1 Gracchianæ iii, 16, 1. iii, 17, 1 et 6 judiciaræ iii, 12, 9 Leges Rom. a Græcia allatæ i, 24, 1 Leges citant nefas (h. e. facinus examinatur legibus) i, 3, 5 Leges ferre, jubere iii, 17, 8 (ferre, pertinet ad magistratus; jubere, ad populum). Leges pacis (pro conditionibus pacis) ii, 6, 59

Levare (pro extollere, altiore facere): Sic, hyems altius levat Alpes iii, 3, 11 (vide etiam Hyems)

Libanus mons iii, 5, 29

Libellus rationes thesaurorum continens iv, 12, 44

Liberi Cererisque certamen Campania i, 16, 4

Liberis gravis est ipsa beneficiorum potentia iv, 2, 92

Liberaliter educari i, 6, 1

Libertas omnibus potior iv, 2, 25 Libertatis cupiditate incenditur populus injuriis agitur i, 8, 7 Lib. gaudium i, 9, 3. ii, 7, 14 in Lib. pretium nulla largitione corrumpi i, 26, 6 Lib. vindices imperio ornati i, 9, 1 Lib. acerrimus custos pop. Romanus i, 26, 6 Libertatem, quam maxime restitutam voluerunt, perdiderunt Brutus et Cassius iv, 7, 1 Lib. a dominis datam, in ipsos erigere i, 21, 2 in Lib. excipi ii, 6, 4 ad Lib. vindicandam accingi i, 9, 1 Libertate, a Romanis data, adversus ipsos utitur Critolaus ii, 16, 2 pro Lib. pugnantium cruentior pugna iii, 10, 4 pro Lib. arma corripere i, 9, 6. i, 10, 1. i, 11, 5

Libido non minus exosa, quam sævitia iv, 12, 31 Libido Sexti Tarquinii, regibus imperium abrogat i, 7, 11 Appii

Claudii decemviris potestatem i, 24 Libido pugnandi (pro ardore) iv, 2, 46 Libidines (pro congressibus Veneris) iv, 11, 2 (Sic Propertius ii, 16, 1. 'Rumpat ut assiduis membra libidinibus') Libo (L. Scribonius) iv, 2, 19 Pompeii legatus iv, 2, 31 Liburnæ (navium genus) iii, 9, 5 Liburni (pop.) ii, 5, 1 Libyeum mare iii, 6, 9 Licentiae scelus addere ii, 5, 2 Licinius Crassus (M.) Spartacum vincit iii, 20, 12 (vide etiam Crassus) Lictoris virgæ iv, 12, 31 Lictoriæ virgæ sonus i, 26, 3 Ligures, assidui Rom. hostes ii, 3, 3 Ligusticus sinus iii, 6, 9 Lilybæum (urbs) ii, 12, 12 Limen maris (pro ostio, ingressu primo) iii, 6, 9 Lingua caudidici vipera appellata iv, 12, 37 Liris (fl.) i, 18, 7 Liris (urbs) i, 18, 24 Litare sanguinem iii, 4, 2 extis iv, 12, 15 Litare Manibus occisorum ii, 5, 5. iii, 18, 14 Livius Drusus (M.) trib. pl. iii, 17, 1 Livius Salinator M. debellat Asdrubalem ii, 6, 50 Locus sceleris et pœnæ idem ii, 2, 29 (Adde Val. Max. i, 1, 19. et Dionem, lib. 51. pag. 513). Loci fiducia resistere ii, 8, 11 Loci ingenium observare ii, 6, 16 Locum in prælio captum, amissa anima, corpore tegere iv, 1, 12 (Totidem verbis Sallustius). Loco movere urbem ii, 15, 6 Locorum situs ingenia format (vide Ingenia): Locis tuti populi ii, 3, 4 Longe illis nauticæ artes (h. e. artes nauticæ nihil profuerunt illis) ii, 2, 8 (Sic explicat ipse Florus ii, 6, 34. 'Longe illi triplex murus, &c. nisi quod haecenus profuerunt.' Sic Virg. Æn. xii, 52. 'Longe illi dea mater erit.' Ovid. Metamorph. viii, 435. 'ne longe tibi captus amore Auctor.' Hieron. fine apologiæ ad Damionem: 'Procul Epicurus, longe Aristippus.' Hinc corrigendum putem Cæs. de. bel. Gall. i, 36. ubi vulgo: 'longe ab his fratrum pop. Romani nomen abfuturum;' putem, inquam, scribendum: 'longe iis fr. p. R. n. futurum.' Vide Lipsii notam 480. ad paneg. Plinii. et Livinei. in paneg. vet. pag. 289. f. Item Ovid. Epist. xvii, 53. Sic Papin. Theb. iii, 666. 'procul hæc tibi mollis infula, terrificique aberit dementia Phœbi')

Longini (familia patricia) iv, 1, 3 Loqui (dicitur) fama iv, 10, 7 Lorica (pro opere) circumdati obsessi ii, 18, 13. iii, 10, 25 (Quid proprie sit, vide apud Vegetium iii, 28. et Lips. Poliorc. ii, 2) Lucania ii, 6, 30 consurgit contra Romanos iii, 18, 6 Lucani i, 18, 1 vincuntur a Carbone iii, 18, 13 ad Lucernam legere iv, 2, 71 Lucretia i, 7, 11. i, 24, 2 Lucrinus portus i, 16, 4 Luctator pop. Rom. cum finitimis, Proem. 5 domi ii, 1, 2 ('Luctari' vocat, bella ut non magna, ita difficilia gerere, viribus nondum confirmatis) Lucullus (L. Licinius) Tardulos vincit ii, 17, 11 Lucullus (M. Licinius) Thraces vincit iii, 4, 7 Lucullus (L. Licinius) Mithridatem vincit iii, 5, 2 et 17 Lucullus (L. Licinius) vincitur a servis iii, 19, 11 Lucus Asylum factus i, 1, 9 in Lucis conventus Gallorum iii, 10, 21 Ludibrium calamitatem auget iii, 20, 2 Ludibrio hostium se eximere iii, 21, 14 Ludibrio esse iii, 11, 10 et 11 haberi iii, 21, 26 Ludibriis fedare mortem iii, 4, 2 Ludibundus ii, 10, 2 Ludimagistri Falisci perfidia i, 12, 5 Ludii iii, 20, 3 Ludus gladiatorius iii, 20, 3 Ludi (pro spectaculis) Asculanorum iii, 18, 9 equestres i, 1, 10 Nemeæ ii, 7, 14 Tarentinorum i, 18, 4 Lumen prætoriae navis iv, 8, 5 Luna commilitans iii, 5, 22 Luna quarta i, 18, 19 Lupa, Romuli nutrix i, 1, 3 Lusitani ii, 17, 12 Viniatho militant ii, 17, 15 Sertorio iii, 22, 1 Lustrata quasi incendio Gallico Urbs i, 13, 18 Lutatius Catulus (C.) cum Pœnis debellat ii, 2, 33 (alii scribunt Luctatius, sed illud rectum esse claret ex vers. Silii xiii, 730. 'Æquoreis victor cum classe Lutatus armis') Q. Lutatius Catulus Lepidum compescit iii, 23, 6 (vide etiam Catulus) Luxuria (pro luxu) i, 18, 22 Luxuria sua debellatus Antiochus ii, 8, 10 Luxus famem facit iii, 12, 8 Luxu extinctus furor Antonii iv, 11, 1 Luxus (pluraliter) ii, 8, 8 Lysimachia (urbs) ii, 8, 7

M.

Macedo (pro Macedones. Vide Sing. pro Plur.) affectator imperii populus ii, 7, 2 Macedones i, 18, 27 Macedonum tributarii Thraces iii, 4, 1

Macedonia i, 18, 6 debellatur ii, 7 iterum ii, 12 tertium ii, 14 in partibus Pompeii iv, 2, 5 provincia Bruti iv, 7, 4

Macerare hostem (attenuare et vexare) ii, 6, 28

Machinas incendere iv, 2, 24

Macra (fl.) ii, 3, 4

Macte ii, 18, 16

Mæander (fl.) ii, 8, 15

Mælius (Sp.) regnum affectat i, 26, 7 (apud Plut. Bruto, cap. 2. corrupte est *Μάλλιος Σφόριος*)

Mæotis lacus iii, 4, 6

Magaba mons ii, 11, 5 (Totum locum ita restituo: 'quamvis subadventum hostis, relictis sedibus, in altissimos se montes recepissent. Tolostobogii Olympum, Tectosagi Magaba insederant. utrimque fundis sagittisque acti,' &c.)

Magister regis iv, 2, 60 (h. e. qui cum instituit quacunque in re. Plaut. Bacchid. iii, 3, 42. Virg. *Æn.* v, 669. 'nec exanimis possunt retinere magistri.' Stat. *Silv.* v, 193. Moderator est: 'indomiti Phœnix moderator alumni.' *Μημίονα* vocat Ptolem. Hephæstion. apud Photium, Biblioth. Cod. 190)

Magistratu se abdicare iii, 14, 5 Magistratum causa exorta seditio i, 26, 1

Magnanimitas ducum Romanorum i, 18, 16

Magnificus apparatus conviviorum iii, 12, 12

Magnitudo apparatus exitiosa ii, 2, 35. ii, 8, 17. iv, 2, 49. iv, 11, 5 cladium iii, 19, 4 elephantorum i, 18, 8 navium Antonianarum iv, 11, 5 Pompeii iii, 5, 2 prædæ Vcientis i, 12, 10 Romana, Proem. 1 et 3 eo Magnitudinis crevit pop. Rom., ut suis viribus conficeretur iii, 12, 6 Magnitudo serpentis Libyci ii, 2, 20 Taranti i, 18, 2 Magnitudo virtutis calamitatibus approbatur ii, 2, 22 (Magnitudo igitur vel proprie sumitur, vel translate, pro potentia et præcellentia)

Magna fortuna pop. Romani, et semper in malis major iii, 18, 13 Magnæ indolis signum sperare semper iv, 8, 3 Magnum fidei monumentum Saguntus ii, 6, 3 Magna nomina, ut non in usum;

ita ad speciem Imperii, acquisivisse, decorum iii, 12, 4

Majestas Cæsariani nominis iv, 4, 4 populi i, 9, 4 Reguli ii, 2, 25 Romana iv, 2, 8 Senatus i, 5, 2. iii, 17, 3 majestas capta (in Perseo) ii, 12, 11

Majorum causa parcere delinquentibus iii, 5, 10 Majoribus nostris ablata, non sunt nostra i, 2, 4 (Vide disputationem Jephthæ adversus regem Ammon., Judicium c. 11). Majus fuit imperium Rom. quam ut ullis externis viribus extingui posset iv, 2, 1

Male (pro nequicquam, frustra) iii, 5, 26 (pro obiter, vix, non satis): sic, Male obrutum incendium majore flamma reviviscit iii, 21, 9 (Ita 'male viva caro,' Ovidius, *Met.* xv, 380. et *Fast.* iii, 102. 'male forte genus,' 'male focillata societas,' Suet. Aug. xvii, 1. et xxi, 2: 'nationes male quietæ.' Statius, *Theb.* xi, 552. 'Qua male jam plumis imus tegit inguina thorax')

Maleus sinus iii, 6, 3 Maleum jugum ii, 9, 4

Malus genius Bruti iv, 7, 8 Malis augetur animus fortis iii, 5, 20 Malis suis maria terrasque permiscuit Sertorius iii, 22, 2 in Malis semper major pop. Romani fortuna iii, 18, 13 in ipsis Malis beatissima Numantia ii, 18, 16 in ipsis Malis utcumque felix iv, 2, 51 hoc ei in Malis suis indulgente fortuna ii, 14, 5

Mamilius Tuscullanus i, 11, 1

Manare (pro emanare) iv, 2, 94

Manciniana deditio iii, 14, 2

Mancinus: vide Hostilius Mancinus

Mandare (pro jubere, et delegare) iv, 12, 11 Mandare expeditionem, et sumere, ut differant iv, 12, 48 Mandare sibi inferias ii, 6, 8 (verbum testamentarium, quo de late Brissonius in *Lexico*: Mandare aliquid ad uxores (jubere aliquid renuntiare) iii, 3, 6 (Ita intelligit Tacit. *H.* iv, 51, 3. Sic Vopiseus Aureliano, cap. 30). Mandare scelus insidiis (h. e. per insidias exequi) iii, 1, 4 (Sic Justinus v, 2, 5. Anonymus, de rebus bellicis, pag. 87. 'Vindictam suam malis artibus commendavit'). ultionem (Vide Ultio)

Mandata morientium i, 9, 1 (Hujus generis sunt mandata de funere, apud Sueton. Aug. cap. ult.; suprema, apud Senec. *Medea*, versu 451. Vide Tacit. *Agric.* xlv, 8. *Silium* xv, 791. Ovid. *Fast.* v, 654)

Manifesta victoria (pro haud dubie

obventura) ii, 7, 7 (Sicut e contra apud Ovid. Metam. xv, 577. 'Tyrhenæ gentis haruspex Magna quidem rerum molimina vidit in extis, Non manifesta tamen'). Manifesto vultu esse (h. e. vultu aperte præ se ferre) iv, 2, 83

Manibus se consecrat Senatus i, 13, 9 se deovent Decii i, 14, 3. i, 17, 7 Manibus Cæsaris graves Cassius et Brutus iv, 6, 2 exercituum Rom. Asculi eversione litatur iii, 18, 14 legatorum Rom. principum Illyriorum cæde litatur ii, 5, 5 Pompeii vindictam quærit fortuna iv, 2, 55 Saguntinorum parentatur ii, 6, 8

Manilius (Manius) cos. Carthaginem oppugnat ii, 15, 7

Manilius prætor vincitur a servis iii, 19, 7

Manlius (M. Capitolinus) Capitolium defendit i, 13, 13 ab arce Tarpeia deicitur i, 26, 8

Manlius (Cn.) vincitur a Cimbris iii, 3, 4

Manlius Torquatus (T.) i, 13, 20 filium occidit i, 14, 2

Cn. Manlius vincitur ab Histris ii, 10, 2

Manlius (Cn. Vulso) Gallogræcos vincit ii, 11, 2

Manlius Catilinæ socius iv, 1, 8

Mannius trib. mil. ii, 2, 17 (Mannii alias dicuntur indecori vultus personæ, quibus pueri terrentur; vetus Scholiastes ad Pers. vi, 56. ita forte cepit Augustus in nequissimo illo suo epigrammate)

Manubiæ armorum ii, 18, 6 captarum urbium i, 7, 8

Manus dextra Crasso amputata iii, 11, 11 Manus porrecta salutantibus iii, 21, 16 Manum injicere iii, 14, 5. iv, 1, 9 Manu sua aliquem occidere i, 10, 8 quadam quasi Manu repellere hostem iii, 5, 9 quasi una Manu facta strages iv, 2, 49 conserere (pro confligere) ii, 18, 3 Manu restituere prælium (h. e. pugnando) iii, 10, 4 Sic, Manu pulcher apparuit Augustus iv, 4, 5 Manus amputatæ causarum patronis iv, 12, 37 Manus abscindere iii, 4, 7 Manus quasi amputantur ademptis armis ii, 18, 4 Manus jungere (amicitiæ signum) iv, 6, 3 inter Manus lacerata præda iii, 19, 12 inter Manus laniatus Bæbius iii, 21, 26 Manibus amnem retinere iii, 3, 12 Manibus suis ad necem non usi Cassius et Brutus iv, 7, 15 Manibus et suis, et ipsorum, Saguntum evertit Annibal ii, 6, 4 Manus (pro copiis, exercitu, globo)

i, 12, 1. iii, 3, 18. iii, 10, 11. iii, 14, 4 et 5. iii, 15, 4 et 5. iii, 21, 13. iv, 2, 33 et 58. iv, 10, 3 Manus (pro vi, bello, armis): Sic, Manu capta matrimonia i, 1, 10 Latini Tarquinius manu reducant i, 11, 1 Antonius conjurationem Catilinæ manu opprimit iv, 1, 5 (Sic Tacitus, Germ. xxxvi, 2. 'ubi manu agitur.' Sallust. Jug. xxxi, 13. 'non manu, neque vi'). Manus (pro potestate): Sic, in Manus alicujus incidere ii, 8, 4 venire iv, 12, 38 (Ita princ. inst. de libert. 'quandiu quis in servitute est, manui et potestati suppositus est.' Hinc Manumissio dicta. 'Omnia manu a regibus gubernabantur,' l. 2. de O. J. Sic apud Livium xxxiv, 7, 8. 'minus filiæ, uxores, sorores etiam quibusdam in manu erunt.' Manus ferreæ (machinæ a comprehendendo, quod manuum officium est, dictæ) ii, 2, 9 (Lucan. iii, 635. Hieron. epist. iii, 3)

Marcellinus, Pompeii legatus iii, 6, 9 (Videtur autem hic jungendus Lentulo, et unum ex iis faciendum corpus. Marcellinus enim Lentulorum cognomen est: et Appianus, de bel. Mithrid. pag. 236. Africam Lentulo Marcellino tributam affirmat: an legendum videatur in nostro, Lentulus Marcellinus Libycum et Ægyptium, &c.)

Cl. Marcellus (M.) opimā reportat ii, iv, 5 cos. ii, 6, 25 Annibalem vincit ii, 6, 29 Siciliam recipit ii, 6, 33

Marcellus (C. Claudius) cos. iv, 2, 15

Marcellus, diminutum a Marco i, 3, 8 (Plutarchus tamen, in vita Marcelli, a Marte derivat)

C. Marcius Coriolanus i, 11, 9 patriam oppugnat i, 22, 3

Marcius Philippus (Q.) cos. bellum cum Perse gerit ii, 12, 5

Marcius Philippus (L.) cos. bello sociali iii, 18, 8 (Vide etiam Philippus)

Marcius (C. Figulus) Dalmatas vincit iv, 12, 11

Marcomani (pop.) iv, 12, 23

Mare (Adrianum. Ægæum. Africum. Hadriaticum. Ionium. Vide suis quodque locis). Mare externum (pro Oceano Atlantico) iv, 2, 76 (Plut. Cæs. cap. 17. est ἡ ἔξω θάλασσα. Vide etiam Intestinum mare). Mare hospitale (pro placido et portuoso) i, 16, 4 velis opertum ii, 8, 2 Maris otia, portus i, 16, 4 gemitus iv, 11, 5 Mare præcludunt piratæ iii, 6, 1 Maria revomunt spolia iv, 11, 7 Maria piratica rabie corrumpunt Ba-

leares iii, 8, 2 Maria prius Oceani, quam arma Romana, montes suos ascensura credunt Hispani (proverbialis locutio) iv, 12, 49

Margaritæ Indicæ iv, 12, 62

Mariana rabies iv, 2, 2 tempestas unde iii, 12, 11

Maritimus triumphus (pro navali) ii, 2, 9 Maritimum quasi Urbis hospitium Ostia (h. e. quod mari venientia recipere) i, 4, 2 Maritima (subaudi, loca) iv, 12, 51

Marius (C.) iii, 5, 4 Jugurtham vincit iii, 1, 13 Cimbros iii, 3, 14 nobilitati semper inimicus iii, 16, 1 decus sæculi sui iii, 21, 2 multos claros viros occidit iii, 21, 13

Marius juvenis cos. iii, 21, 20

Marius ejus frater iii, 21, 26

Marmaricus (qui Marmaridas vicit) iv, 12, 41

Marmaridæ (pop.) iv, 12, 41

Marmoreus portus Syracusis ii, 6, 34 Marmorea arx, turres, mœnia, portus Cyzici iii, 5, 15

Mars, pater Romuli i, 1, 1 (Vide diversas sententias in libello de origine pop. Romani, cap. 19). contendere Martæ æquo (h. e. neutro inclinante victoria) iv, 2, 48 Sic, ancipiti iv, 2, 47 pari iv, 2, 80

Marsi (pop.) iii, 18, 6 Vincuntur a Gabinio iii, 18, 13

Martius populus (h. e. Romanus. propter Romulum Martis filium) iii, 3, 2

Masimissa (Numida) ii, 15, 3 avus Jugurthæ iii, 1, 3

Massicus mons i, 16, 5

Massilia (urbs) iii, 2, 3 capitur a Cesareanis iv, 2, 25 Massiliæ moritur L. Cæsar iv, 12, 43

Massiva (Numida) iii, 1, 8

Mater Servii serva i, 6, 1 Mater Italiæ Roma iii, 18, 5 urbium Cydonæa iii, 7, 4 (Sic Græcis est 'metropolis,' caput provinciae. Solin. cap. 38. de Cilicia: 'matrem urbium habet Tarsum.' Adde Marcellin. xvii, 13. tales urbes etiam 'matrices' appellat Ulp. l. 4. §. 6. de off. procos. 'matres provinciae,' Impp. l. unic. C. de Metrop. Beryto, lib. 11. Ad cum modum dicuntur et Metrocomiæ, tit. Cod. Ne liceat habitare Metroc.)

Matrimonia (pro uxoribus) i, 1, 10 (Sic apud Justinum). Matrimonii fœdus generi socerique concordiam tenet iv, 2, 13 Matrimoniorum causa exorta scditio i, 25

Matrona i, 7, 11 Matronæ Carthaginienses comas in tormentorum vincula conferunt ii, 15, 10

Matura mors (pro opportuna) iii, 17 9 victoria (pro celeri) ii, 20, 7

Maturitas (pro constanti ætate) Proem. 7

Mauritania iv, 2, 65 Mauritaniæ et Hispaniæ littora in unum vergentia iv, 2, 76

Mauri (pop.) iii, 1, 12 Maurorum ceciditatus iv, 2, 34 rex, Juba iv, 2, 65 de Mauris triumphus Cæsaris iv, 2, 89

Mausoleum iv, 11, 10 (Ita dictum fuit sepulcrum Mausoli, de quo Plinius xxxvi, 5. quæ appellatio postea ad alia quoque regia sepulcra transiit, ut apud Sueton. Vesp. xliii, 9. est 'Mausoleum Cæsarium.' Vide Pausan. lib. 8. pag. 482, 20. Ad eam formam etiam Ἀρτωειδίων est in Eclogis Dionis per Fulvium Ursinum editis, pag. 419. Unde hand dubia redditur Berneggeri lectio in Sueton. Aug. xviii, 1. 'Num et Ptolemæum inspicere vellet')

Maxima civitas minimæ domus diligentia contenta i, 6, 3

Maxime: cum maxime, tum maxime ii, 16, 3 (ubi citatus homo doctus multis exemplis ostendit, vocem 'cummaxime' usurpari auctoribus, pro tum temporis, ad præsens. Adde Livinci. in Paneg. Mamertini, cap. 22. quod eadem non inficias eo, hoc tantum putem, non perinde omnia, quæ secus in auctoribus scripta occurrunt, reformari posse: cum etiam, 'tum maxime' non absurde dici, ratio et exempla demonstrent: quorum afferemus, in quibus nulla tam facilis occasio corruptionis fuit, h. e. ubi conjunguntur particulae istæ, 'tum cummaxime.' Sic Livius xl, 32, 1. 'Castra amissa esse, et tum cummaxime ardere,' Curt. v, 7, 2. 'Hoste et æmulo regni reparante tum cummaxime bellum,' ubi etiam significatio abit, et 'cummaxime' valet, quam maxime, summis viribus. Potest igitur defendi Flori lectio: 'ordinanti tum maxime Macedoniam,' quid enim illud 'maxime' impediatur, quo minus idem sit sensus, qui apud Tacit. v, 10, 6. 'Is Macedoniæ tum intentus, Achaïam quoque curabat.' Etiam apud Livium xxx, 33, 13. 'Quum maxime hæc imperator, &c. ageret,' non possunt nisi nostra ex sententia intelligi)

Medicamina impura (pro venenis) ii, 20, 7 (Sic Græcis interdum φάρμακον accipitur)

Medicus Augusti iv, 7, 9 Pyrrhi i, 18, 21

Meditari expeditionem iv, 2, 94

Medius inter Latium et Tuscos pop. Romanus i, 9, 7 Medius (pro ambiguo, quo inclinet dubitante) i, 3, 6 in media Gallia fuit Cæsar ante, quam ab ultima timeretur iii, 10, 22 Media concione i, 9, 5 Medium tempus sementis i, 11, 13 per Medias hostium custodias i, 13, 16 per Media hostium tela, ibid. (sive, ut Virg. *Æn.* x. 729. 'densos hostes')

Medallus mons iv, 12, 50

Megara (Numantinus) ii, 18, 4

per Membra singula mori iii, 21, 6

C. Memmius candidatus, in ipsis comitiis interficitur iii, 16, 4

Menenius Agrippa i, 23

Mens imperii imperator iv, 3, 6 Mens mala ii, 6, 20 (hoc sensu Virg. *Eclog.* i, 16. et *Æn.* ii, 55. 'si mens non læva fuisset,' h. e. si sibi constitisset; si non fuisset abrepta in deteriora consilia).

Mente concipere (pro cogitare) i, 5, 3 in Mensis exposita capita iii, 21, 14

(Sic apud Valerium Maxim. ix, 5, 4)

Mensis (Julius) ex nomine Cæsaris appellatus iv, 2, 91

Merces in exitum suum misera resp. iii, 13, 7 (Sic Quintil. declam. 6. 'Civis Romanus merces fio.' Similiter Cremutius Cordus, apud Senec. Suasor. 7. ubi de nece Ciceron. 'brevis ante princeps Senatus Romanique nominis titulus, tum pretium intersectoris sui')

Meridianus (circulus, pro plaga ad Meridiem versa) iv, 12, 40

Merula (L. Cornelius) flamen Dialis iii, 21, 16

Mersa vitii, quasi sentina, resp. iii, 12, 7

Messana (urbs) ii, 2, 3

Metapontus (urbs) iii, 20, 5

Metellus (L. Cæcilius) cos. Pœnos vincit ii, 2, 27

Metellus (Q. Cæcilius Macedonicus) iii, 8, 1 cos. Pseudophilippum vincit ii, 14, 5 Achæos ii, 16, 3 Hispanos ii, 17, 10

Metellus (L. Cæcilius Numidicus) Jugurtham vincit iii, 1, 10 exulat iii, 16, 3. iii, 17, 3

Metellus (Pius, Numidici F.) cum Sertorio bellum gerit iii, 22, 5

Metellus Pompeii legatus iii, 6, 10

Metellus (Q. Cæcilius Creticus) iii, 7, 4 inimicus Pompeii iv, 2, 9

Metellus trib. pl. Crassum diris devovet iii, 11, 3

Q. Metellus (Cæcilius) cos. iv, 2, 8

Metellus derivatum a Meto i, 3, 8 (Aliter tamen Festo)

Metus et ignavia Antonii iv, 7, 10 Metus hostium disciplinam continet iii, 12, 2 Metus simulatus iv, 9, 6. iv, 10, 3 Metu belli in bellum incidere iv, 2, 23 Metu mutuo teneri iv, 2, 13 Metu vacua Urbs iv, 2, 21 Metus (pluraliter) ii, 6, 43

Micipsa (Numida) iii, 1, 3

Miles (pro militibus. Vide Sing. pro plur.) Miles, parce civibus, (vox Cæsaris) iv, 2, 50 Miles in disciplinam redactus a Scipione ii, 18, 11 Milites flumen Oblivionis formidant ii, 17, 12 otium increpant iv, 2, 43

Militaris disciplina i, 3, 1

Milvius pons iii, 23, 6

Minium iv, 12, 60

M. Minucius (Augurinus) cos. i, 11, 12

C. Minucius elephantum proboscidem abscindit i, 18, 9

Minucius (M. Rufus) Thraces vincit iii, 4, 5

Minucius trib. pl. iii, 15, 4

Minæ cælestes (pro prodigiis a cælo) ii, 8, 3

Minari ii, 12, 7

Minus desinere (pro desinere tantum) iii, 17, 9 (Vide Negationes daæ) Minus est (parum est) iii, 21, 24. iv, 1, 3

Minus admirabilior iv, 2, 47 (hac pleonasmii forma 'magis gratius,' Justinus xii, 11, 2. 'Magis suspensiore animo,' Hirt. de B. Af. cap. 48. 'ferocius magis quam consultius,' Annian. Lindembrog. pag. 207, 7. 'Magis clarior,' idem iii, 2, 7. et l. fin. de jure dom. impetr. 'avarus magis quam justius,' Sex. Rufus, ubi de Cypri possessione. Cujusmodi exempla plurima collegit Vechnerus, *Hellenolexias* lib. 1)

Mirabilis exitu contentio i, 3, 4

Mirum in modum (pro valde, optime) i, 3, 2 Mira dictu res i, 1, 14 Mira visa Faliscis fides Camilli i, 12, 5 Mira magnitudinis serpens ii, 2, 20 Mirum dictu ii, 1, 2

Mirmillo iii, 20, 12 (De hoc gladiatorum genere exacte Lipsius, *Saturnali-um* ii, 10)

Miscere ingenium Græcum Italicis artibus (h. e. probe temperare) i, 5, 1 (Sic Tacit. Agr. iv, 4. Massiliam vocat 'locum Græca comitate et provinciali parsimonia mistum, ac bene compositum')

Misenus portus i, 16, 4

Miser Annibal ii, 8, 6 imperator Marius iii, 21, 11 Misera Hispania inter Rom. duces discordiæ pœnas dat iii, 22, 8 Misera civitates inter hos et illos duces societatis Rom. pœnas dant iv, 2, 77

Miserabilis strages iii, 11, 8 Misera-
bile funus iii, 18, 12

sine Missione pugnare i, 11, 5. iii, 20, 14 (Ita Seneca de ira i, 16, 14. 'C. Cæsar ad pugnam vocavit Jovem, et quidem sine missione.' Ubi recte Muretus)

Mithridates (Ponticus) iii, 5, 1. iii, 21, 6 classe juvatur a Sertorio iii, 22, 4

Mithridaticum, bellum iii, 5

Mitigare (pro mollire, effeminare) iii, 3, 13

Mittere (pro jacere, ingerere) i, 17, 6. iv, 12, 5 (pro demittere) ii, 6, 9 (pro dimittere) i, 16, 10 Mittere decimas i, 12, 10 in auxilium i, 3, 6 Pœnis Xanthippum mittit Lacedæmon ii, 2, 23 Mittere bellum in compendium (h. e. demandare paucioribus) i, 3, 3 Mittere deditionem tuam ad aliquem (h. e. legatos de deditione) iii, 7, 5 hostes sub jugum i, 11, 13. i, 16, 11 vocem (pro emittere, eloqui) iv, 10, 7

Modestia Curinii iv, 12, 41

Modii anulorum ii, 6, 18

Modulatissimus cantus ii, 7, 15

Modus (pro forma, effigie rei): Sic, serpentum in Modum discoloris vittæ i, 12, 7 mirum in Modum i, 3, 2

Mœnia incendere (h. e. urbes) iii, 10, 2 (Vide etiam Incendere)

Mœnius (C.) Antiates vincit i, 11, 10

Moles belli ii, 6, 49. ii, 8, 3 tota belli iii, 10, 24 tota certaminum ii, 17, 13 ingentis exercitus iv, 2, 58 regni iii, 5, 14 Mole tota (h. e. omnibus viribus) ii, 6, 55 (Moles proprie videtur accipi pro ingenti opere ex terra, saxo vel materia extracto): Sic, Mole jungere regionem ii, 2, 2 (Quomodo et apud Curtium iv, 2, 16 &c. in simili capto Alexandri semper 'moles' dicitur. Sic Hirt. de B. Afr. cap. 26. 'moles jacere in mare')

Moliri arma iv, 4, 3 ædem (pro incipere ædificare, fundamenta jacere) i, 7, 7

Mollis regio (pro miti, temperata) iii, 3, 13 Sic, Molle cælum i, 16, 4. iv, 12, 27

Momenta trium temporum (quasi di-

ceres puncta) ii, 15, 2

Monarchia præferenda aliis rerum. formis iv, 3, 6

Monumentum fidei Saguntus ii, 6, 4 victoria pulchrius, stans urbs, quam incensa iv, 12, 57

Mons: (Montes; Albanus. Alpes. Aventinus. Capitolinus. Caucasus. Ceraunii. Chaonum. Falernus. Gaurus. Hæmus. Janiculus. Insani. Leucates. Libanus. Magaba. Massicus. Medullus. Olympus. Pyrenæi. Quirinalis. Rhodope. Sacer. Sipylus. Taurus. Vesuvius. Vinus. Quære suis quosque locis). Mons saxeus iii, 1, 14 Montes amici vitibus i, 16, 5 invii perfossi ii, 8, 2 Montium fiducia rebellatur iv, 12, 69 Montibus deducti hostes iv, 12, 52

Monstrum (pro ostento, omine) i, 7, 9

Moustra vitutum i, 10, 8 (h. e. tam raræ virtutis specimina, ut pro monstris haberi queant. Sic, 'miraculum audaciæ,' dicit Livius, de Coclitis facto loquens ii, 10, 5)

Mora bellorum sociis gravis iv, 2, 43 Mora securitatis publicæ (h. e. per quem stat, ne reducat) iv, 9, 1 Mora non est iii, 8, 1 (h. e. statim)

Mora (h. e. diuturnitate) corrumpitur potestas i, 9, 2 Mora comminuere hostem (h. e. cunctando, bellum trahendo) ii, 6, 28 Mora ignium (h. e. duratio incendii) ii, 15, 18 Moras neectere (pro cunctari, morari) iv, 2, 42 (Vide Savaronem, ad Sidon. epist. ix, 13)

Mori jussi iii, 21, 25 Mori per singula membra iii, 21, 26 Moriantur etiam oppida i, 12, 11 (Mors etiam saxis marioribusque venit. Sallust. Jug. ii, 3. et de Rep. i, 31)

Moribundus i, 23, 2 Moribundæ manus iv, 2, 72 (Sic forte, moribundi dentes, apud Curt. ix, 1, 33)

Morientium imprecationes ii, 6, 8 (Sic Amytis moriens Cambysen execratur; nec frustra, ex Ctesia Persicis, cap. 11). mandata i, 9, 1 (vide etiam Mandata). Morientium bestiarum morsus quam maxime mortiferi ii, 15, 13

Morini (pop.) iii, 10, 6 Morinus portus iii, 10, 16

Moriturii epulis expleti ii, 18, 12 pretiosissimis vestibus induti iv, 11, 11 Morituris non permissa pugna ii, 18, 13

Mors Cimbrarum speciosa iii, 3, 16 Pompeianorum non inconspicua iv, 2, 67 digna viris (h. e. quæ strenue pugnantibus obvenit) iii, 20, 14 eadem api-

pellatur pulcherrima iv, 1, 12 voluntaria suppliciorum metu iii, 19, 11 Mortem lætum accire, dignum sapiente iv, 2, 70 ultra Mortem patere (de vulneribus dictum, h. e. altius latiusque adacta esse, quam requireretur ad inferendam mortem) ii, 7, 9 in ipsa quoque Morte lacerari iii, 16, 7 Mortes regum occultatæ i, 6, 2 (Adde exemplum Herodis apud Josephum xiii, 10. et Joannis, regis Congi, apud Osorium lib. 3. pag. 79)

Morsus morientium bestiarum quam maxime mortiferi ii, 15, 13

Mortiferi morsus ii, 15, 13

in Mortuorum honorem parcere delinquentibus iii, 5, 10

Mos (pro consuetudine): Sic, More belli cremantur arma captiva iv, 12, 9 (pro exemplo. Vide Servium, ad Æn. vii, 377). nullo bono more iv, 6, 3 (pro institutis, etiam legibus): Sic, More majorum consulatum petere iv, 2, 16 (More etiam valet, instar): ut, More anguium iii, 5, 24 (h. e. ut solent angues). Sic, More fulminis iv, 2, 63 gladiatorio iii, 21, 1 ignium ii, 2, 1 pecudum i, 11, 13 et in morem pecudum iii, 8, 6 Mores (pro institutis bonis sive malis): Sic, Mores sæculi opibus atque divitiis affliguntur iii, 12, 7 ipsi imperii Mores in Scauro expugnantur iii, i, 5 (quod dictum est, sicut illud Petronii, carmine de bel. civ. versu 48. 'Non homo victus erat; sed in uno victa potestas, Romanumque decus'). (pro indole, ingenio, et factis inde profectis): Sic, Moribus suis domiti ferocissimi hostium iii, 4, 7 ex Moribus cognomen datum Tarquinio i, 7, 1

Mosa (fl.) iv, 12, 26

Mosula (fl.) iii, 10, 14

Motus Rom. domestici iii, 12, 14

Movere (dicitur, qui cum exercitu proficiscitur, quod castra moveat) ii, 8, 8 (Movere etiam de tempestate dicitur): Sic, in Hispania se movit Punici belli tempestas (h. e. cœpit in Hisp.) ii, 6, 9 repetitione Lysimachiae, veluti sidere, mota Asiatici belli tempestas ii, 8, 8 Movere agris (pro pellere) iii, 14, 6 urbem loco (pro transferre in alium locum) ii, 15, 5 Movere res (pro turbare) iii, 17, 9 Sic, Movetur Thessalia iv, 3, 3

Mucii (C. Cordi Scævola) virtus i, 10, 5

Q. Mucius Scævola pontifex iii, 21, 21.

Mulctare aliquem exultatione i, 22, 3 morte i, 26, 7 cupiditas Crassi strage exercitus mulctata iii, 11, 2

Mulieris imperio perire, indignum ii, 5, 3 Mulierum Cimbrarum feritas iii, 3, 17 item Alpinarum iv, 12, 5

Multus (pro assiduo, diligente) iv, 2, 50 (Ita Ovid. Trist. iv, 10, 128. 'in toto plurimus orbe legor.' Sallust. Jug. xcvi, 3. 'ad vigilias multus esse,' et lxxiv, 1. 'tuni vero multus atque ferox instare.' Cicero offic. ii, 18. 'multus in laudanda magnificentia.' Nazar. in pagneg. Constant. cap. 26. savissimo hosti multus instares. Vide Doussæ præcid. in Arbit. iii, 1). Multam esse cædem non decet, etiamsi justa sit iv, 6, 6

Mulucha (urbs) iii, 1, 14

Mummus (L.) Achæos vincit ii, 16, 4

Munda (urbs) iv, 2, 77 obsidetur iv, 2, 85 non ostenditur in triumpho Cæsaris iv, 2, 89

Munerator (qui munera edit) iii, 20, 9 (Augustus, apud Quintilian. viii, 3, 22. 'Munerarium' primus dixit: quo vocabulo deinde usus Seneca, controv. 4. proœnio epit.)

Municipalia prodigia iii, 18, 6 (vide Prodigia)

Municipia Italiæ splendidissima sub hasta vendita iii, 21, 27

Munitiones novæ urbis sanguine Remi consecratæ i, 1, 8

Munus gladiatorium (pro spectaculo) iii, 3, 21

Murmur freti ii, 8, 9

Murus triplex Carthagine ii, 11, 11 Syracusis ii, 6, 34 nullus Numantiae ii, 18, 2

Musulani (pop.) iv, 12, 40

Mutina (urbs) iii, 20, 10 obsidetur iv, 4, 4

Mutinense bellum iv, 4

Mutuo metu tenentur potentes iv, 2, 13 vulnera super hostem expirare i, 10, 8 Mutuis viribus in suum quisque decus nititur iv, 2, 12

Myndus (urbs) ii, 20, 4

Myoparones (navigia piratica) iii, 6, 4

Mysi (pop.) iv, 12, 3 vincuntur a Crasso iv, 12, 14

N.

Nabis (Lacedæmonius) ii, 7, 12

Nar (fl.) i, 15, 2

Nascens Italia (h. e. incipiens) ii, 6,
51

Natalis soli amor i, 1, 5

Natura gentium locorumque diversa
iii, 10, 6

Navalia (Ital. arsenale) iv, 2, 59

Navale bellum i, 11, 10. iii, 10, 5

Navigare dicitur bellum ii, 2, 17
(vide Bellum). Sic, ordo victoriarum
ii, 8, 1

Navigium speculatorium iv, 2, 37

Naves Antonianæ iv, 11, 5 Venetorum
iii, 10, 5 Navium inopia rates factæ
iv, 2, 32 Naves equi marini ii, 2,
35 (In pugna ad Actium 'erant Caesariani
equitibus similes, modo irruentibus,
modo se recipientibus, eo quod appeller
subinde, ac retro abducere naves ipsi
suas tantum poterant,' scribit Dio, fine
libri 50. hoc autem est, 'ad similitudinem
equestris pugnae,' ut noster loquitur
nempe 'sumtis tergis et redditis,'
ut Sallustius Incert. v, 24. aut 'frontis
et tergi vice,' ut Tacitus vi, 35, 3. Sic
veterum Imp. decretis equites exercebantur,
'ut ad equestrem meditationem
interdum sequerentur, interdum cederent.'
Vegetius i, 27. Apud Livium xxxi,
35, 3. 'Credidere regii genus pugnae,
cui assueverant, fore; ut equites
invicem insequentes fugientesque nunc
telis uterentur, nunc terga darent.' Ex
quibus intelligas, quid sibi velit idem
auctor xxii, 42, 1. cum pugnatum ad
Cannas scribit 'minime equestris prælii
more')

Naufragium Romanorum ii, 2, 31 improbam
classem naufragio castigat Oceanus
iii, 10, 17 Naufragio classes cadit
Oceanus iv, 2, 75 Naufragium belli
(pro clade) iv, 11, 7 Sic, Naufragia sua
latius trahere i, 13, 19

Naufragæ partes (victæ) iv, 2, 64

Nauticus populus Rhodii ii, 7, 8
(Hodie in Batavos competeret)

Ne quid desit iv, 2, 52 (Ita Plin.
xxxvi, 15. ubi de domo Neronis). malis
iii, 19, 6 turpitudini ii, 19, 3 (Sic, Velleius
ii, 26, 2. 'Ne quid usquam malis
publicis decset.' Ita Justinus)

Neapolis (urbs) i, 16, 6

Nebulosus dies iii, 3, 15

Nec magnus iv, 10, 3 Nec opinatus
iii, 5, 25

Necessitas virtutem auget iii, 3, 8

Nectere moras iv, 2, 42 (vide etiam
Mora)

Nefas (pro scelere, facinore): Sic,
Nefas corruptæ legationis iii, 1, 6 Ho-

ratii legibus citatum i, 3, 6 inchoatum
perficitor lii, 1, 5 (Interdum cum exclam
atione interjicitur orationi): ut, Cum
sociis, nefas! dimicatum est iii, 19, 1
(quod putabant etiam factum iv, 2, 81
minus recte)

Negationes duæ non semper affirmant
Sic iii, 17, 9 minus desierunt (pro desierunt
tantum, cujus rei exempla conquisivit
Nonius in Duæ negationes. quomodo etiam
putei defendi posse vulgata olim lectionem
Ovidii, de arte, i, 1, 3. 'Quod si nulla tibi
non sit legisse voluptas')

Negatus triumphus (non autem pernegatus)
ii, 11, 2

Nemeæ ludi ii, 7, 14

Nemus Aricinum i, 11, 8 Nemora
odorata iii, 5, 29

Neoptolemus Archelai præfectus iii,
5, 8

Tib. Nero, Pompeii legatus iii, 6, 9

Nertobriges (pop.) ii, 17, 10

Nervus reip. ærarium iii, 13, 9 (Hæc
ipsa verba a nostro mutuatur Barclaius,
Arg. lib. 4. in verbis Poliarchi ad Hyannisben)

Nescio quid iv, 2, 78 (forma locutionis
usitatissima)

Neutra passivè usurpata, Procem. 8
(vide etiam Deoquere)

Nex (pro morte nec violenta) iii,
23, 7

Nicephorum (urbs: scribendum Nicephorium)
iii, 11, 4

Nicomedes Bithynicus iii, 5, 3 Bithyniam
recipit iii, 5, 12

Nihil aliud quam (pro tantum) iv, 2,

80 Nihil non (h. e. omnia) iii, 22, 9
Nihil tale metuens iv, 12, 34

Nilus (fl.) iv, 2, 88

Nimium quantum, apud Florum. Salmasius
in hist. Aug. pag. 54. col. 2. D.

Nimbus lapidum et saxorum (h. e. dense
conjecta saxa instar imbris) iii, 8, 4
Sic, velut nimbus erumpunt Parthi
iv, 10, 3 Nimborum in modum tela fusa
iii, 11, 8 (Hoc locutionis genere Scriptura
sacra utitur. Sic apud Virg. Æn. xii,
284. 'Tempestas telorum, ac ferreus
ingruit imber.' vide etiam Procella)

Nimius (pro intolerabili) iii, 15, 3
(Sic Horatius ii, 12, 6. 'nimium mero,'
et apud Velleium ii, 31. Catulus Pompeium
'nimium liberæ civitati' dixit). Nimia
felicitas cladis causa iii, 12, 7 Nimia
potentia movet invidiam iv, 2, 8 Nimia
prosperorum continuatio suspecta
iv, 2, 79 Nimia opes cupidinem do-

minandi pariunt iii, 12, 13

Nisi (pro non nisi) i, 12, 8

Nivalis dies ii, 6, 12

Nobilium scelera gravius ferimus iii, 21, 2

Nobilitas sua populos ad rebellandum incitat ii, 12, 2 Nobilitas (pro nobilibus) iii, 14, 4. iii, 16, 3. iii, 17, 5

Nocturna dimicatio iii, 5, 23 imago (pro somnio) iv, 2, 45 (vide etiam Imago)

Nodus publicæ securitatis (h. e. qui eam impedit, quasi nodus obnexus) iv, 9, 1 ('Nodum' autem et 'moram' conjungit imitatione, ut opinor, Virgillii, qui 'pugnæ nodumque moramque', *Æn.* x, 428. dixit. unde et Prudentius, in *Hamartigenia*, versu 276)

Nola (urbs) ii, 6, 29 occupatur a Spartaco iii, 20, 5

Nomen Vercingentorigis quasi ad terrorem compositum iii, 10, 20 Nomini inducere captum oppidum i, 11, 9 (vide etiam Inducere). Nomine mutato imperium a regibus translatum ad coss. i, 9, 1 Nomine ipso Punici maris deficiunt quidam ii, 2, 17 (vide etiam Punici). Nomine unum bellum Tarentinum, victoria multiplex i, 18, 1 Nomen (pro fama, opinione) iii, 10, 19 Ita, bellum Macedonicum Nomine amplius, quam spectatione gentis fuit i, 7, 3. (Sic Justinus 'Nomen,' pro gloria iii, 5, 21). Nomine cladis (h. e. ob cladem) i, 13, 18 Ita, Nom. virtutis ii, 18, 1 Nomina magna acquisisse, in speciem imperii decorum iii, 12, 4 in Nominibus etiam momenti multum ad favorem iii, 19, 6 (Illustre exemplum in Regilliano Trebellii Pollionis. Aliud de duabus sororibus Blanca et Uraca, apud Joannem Huartum, in ingeniosissimo ingeniorum exanime)

Norbanus (Q.) cos. iii, 21, 18

Norici (pop.) iv, 12, 3 et 4

Norici Alpium tumuli iii, 3, 18

Noscere (pro nosse) i, 8, 6. iii, 7, 1

—Sic 'cognoscere' apud Sidon. epist. ix, 6. ubi vulgo legitur; 'Viguit pro dilectissimo nostro (quid loquar nomen, personam? tu recognosces cuncta) apud Christum, &c.' Editio Basil. 'Vig. p. d. nostro quidem loquor, nomen, persona. Tu recognosces cuncta apud Chr. &c.' Scripserim; 'Vig. p. d. nostro (quid enim loquar nomen personæ? tu recognoscis cuncta) apud Chr. &c.'

Notare nomen epistolæ ii, 12, 10 (vide etiam Epistolæ)

Novacula cotem secat Tarquinius i, 5, 4

Novissime (pro, ad extremum) i, 10, 2. i, 13, 17. ii, 18, 2 et 14. iii, 19, 8. iv, 2, 81 et 91. iv, 10, 8 (Agellius x, 21. scribit, Ciceronem hoc verbo noluisse uti: sed falsum eum animadvertit magnus ille Cujacius 3. observat. 36. Item Beroaldus ad Suet. Cæs. lxxxiii, 3)

Novissima conjuratio Galliarum (h. e. ultima) iii, 10, 20

Novitas rei terret ii, 2, 4

Novitas vulneris (h. e. insolentia, vulneris forma non usitata) iv, 2, 46 Sic, Novi generis edictum iii, 21, 25 Nova cades (alia præter eam, quam jam commiserat) iii, 16, 3

Nox concubia iv, 2, 37 (a concubando, quod omnia animalia tum cubent et dormiant. Ennius, 'Qua Galli furtim noctu summa arcis adorti concubia')

Nuceria (urbs) iii, 18, 11 occupatur a Spartaco iii, 20, 5

Nudu pede sacra comitantur Vestales i, 13, 12 Nudum imperii latus (h. e. indefensum) iii, 5, 4 (vide etiam Latus)

Nullus (pro nullius rei) i, 26, 6 Ita, Nullo magis exprimi potest iii, 10, 13 (Sic Horatius, in arte, versu 329. 'præter laudem nullius avaris.' Sic etiam 'ullius' voce usus Livius ii, 59, 3. 'Nemo ullius nisi fugæ memor.' observaverat ista et Vinetus. Sic, 'Nullis obstantibus,' Lucan. iii, 364. 'Nullis incommodo,' Victor de Cæsare, cap. 3. Marcellin. xvii, 12. Sen. de benef. ii, 25, 1. 'Nullo magis Cæs. Augustum demeruit')

Numa Pompilius, rex Romanorum i, 2, 1 Janum Geminum cludit iv, 12, 64

Numantia (urbs) i, 11, 9. ii, 17, 1 eversa ii, 18 Numantiæ excidium iii, 12, 3

Numantini ii, 17, 13

Numero rotundo usi auctores, Proëm. 1 et 5. i, 12, 2 (Sic Plinius xxxvi, 15. 'Nongentorumque annorum dociles scrutari vias.' et hoc quidem in collectione seu recapitulatione quadam. secus enim ubi certum aliquod factum suo tempori reddere volunt)

Numinum contumacia (de diis, Jovi non cedentibus) i, 7, 8

Numida (b. e. Jugurtha) iii, 1, 15

Numidæ (pop.) ii, 15, 3

Numidia subacta iii, 1

Numitor i, 1, 4

Numitorius uncis trahitur iii, 21, 15

Nuncupare vota in Capitolio i, 11, 7

Nuntius cladis vix relatus iii, 11, 10
(Cicero pro L. Manil. cap. 9. 'Tanta
clades, ut eam non ex praelio nuntius,
sed ex fama rumor afferret.' Livius iv, 10,
4. 'Vix nuntiis cædis relictis.' et xxvii,
51, 8. 'Supersint aliqui nuntii, et hos-
tium cladis, et nostræ virtutis.' Justi-
nus i, 8, 12. 'Ne nuntius quidem tan-
tæ cladis superfuit.' Adde Zwingeri
theatrum, pag. 512. f. l. Paneg. Maxi-
mian. 5. f.) Nuntii victoriæ Castores
iii, 3, 20 Nuntiorum artificiosa celeri-
tas iii, 3, 20

Nuper (pro aliquammultis annis) iv,
12, 2 (Ita Plinius xxxv, 50. 'fuit et
nuper,' h. e. ante annos plus minus decem.
Nam de Neronis temporibus lo-
quitur, cum ipse sub Vespasianis scribe-
ret. Sic Livius iv, 15, 4. Seneca, de
benef. iv, 30, 2. 'Cinnam nuper quæ
res ad consulatum recepit?' Nuper, h. e.
ante annos circiter l. Cinna quippe cos.
fuit anno v. c. dclxvii. Seneca, de be-
nef. sub Nerone scripsisse putatur. Ita
'modo' de c. annis dixit Cicero, Offic. ii,
21. et de aliquot sæculis Arnobius, lib.
1. pag. 7. Livius ix, 17, 6. 'sicut mag-
num modo Pompeium.' at certe scripsit
hæc Livius annis utique aliquot post
pugnam Actiacam, ut ex ipso i, 19, 3.
apparet: sed ab ea pugna retro ad Pom-
peii bellum colliguntur anni xviii. Vide
etiam Berneccerum ad Justin. xxxviii, 6,
6. Scias autem hæc ita non reperiri nude
posita, sed semper in comparatione vc-
tustiorum: quomodo et ea quæ reipsa
magna sunt, cum maioribus collata, parva
dicimus)

Nutare in fugam (h. e. inclinare in fu-
gam) iii, 10, 4

Nutriti a feris i, 1, 3 (vide etiam
Feræ)

O.

Obducere castra hostilia vallo iv, 2,
39

Obsequitare iv, 2, 50

Obligare quasi mediterraneis agris iii,
6, 14 (Hoc vocabulo videtur usus, ut
Plaut. Menæchm. i, 1. 'vinciendi' verbo.
Nam Pompeius piratis agros dederat,
quibus tolerare vitam possent)

Obliguus adversus potentes (h. e. ini-
quus potentibus) iv, 2, 9

Oblivionis flumen ii, 17, 12

Obnoxius iv, 4, 2 (Ita Livius xlii, 46,
3. Ovid. Am. ii, 2, 17. Vide Agellium
vii, 17. Plaut. Bacch. v, 2)

Oborta tempestas i, 1, 17 (h. e. forte
exorta. hanc enim vim quandoque in
compositionibus habet 'ob' particula. Sic
apud Livium xxiii, 19, 10. 'obnata ripis
salicta')

Obrepere non est ex arte ducis iv,
10, 2

Obrogare (pro intercedere rogationi)
iii, 15, 4. iii, 17, 8

Obruere amnem ingesta sylvæ iii, 3,
12 incendium iii, 21, 9

Obscœna contumelia (pro turpi et pu-
denda) i, 18, 5

Obscuritas generis iii, 1, 13 ad altiora
nitenti obstaculo i, 6, 1

Observare portam iii, 6, 10 (Hoc
sensu 'servare' est iv, 2, 70. et apud Li-
vium xxiii, 19, 10)

Obsides dati Porsenæ a Rom. i, 10, 7
fœminæ i, 10, 7 duci jubentur iii, 21,
28 Obsidibus astringere iv, 12, 52

Obsessor ipse obsidetur iv, 2, 27

Obsidere (pro occupare, insidere) ii,
17, 4

ab Obsidione excutere hostem ii, 6, 29

Obsidium (pro obsidione) ii, 2, 21.
ii, 6, 5 et 36. ii, 16, 4. iv, 12, 50 (u-
tuntur hoc vocabulo Tacit. iii, 39, 2. et
Agell. xv, 21. ubi male notatur in editi-
one Coloniensi, Agellium hoc nove dix-
isse. Ad cam formam est 'collusium,' pro
collusione, in l. 8. §. 1. Mandati)

Obsidius, Frentanæ turmæ præfectus
i, 18, 7 (Est autem nomen hoc quale
'Auxilius,' in quem ludit Ausonius, Epigr.
128. Sic, 'Adjutorius' est in vet. inscript.
apud Gruter. iii, 7. 'Alimentus,' apud
Liv. xxi, 38, 3. 'Sarmentus,' apud Quin-
tilian. vi, 3, 48)

Obsitus rubigine ensis iv, 12, 32

Obstrepere actis alicujus (h. e. ea sug-
gillare, eorumque rescissionem suadere)
iv, 2, 9

Obstricta gemmis vestis iv, 11, 3

Obterere: Uno praelio Pharnacem ob-
trivit Cæsar iv, 2, 63

Obtorta gula iii, 17, 8 ('obtorto collo
in jus trahi,' Hieron. Epist. ii, 9)

Obundatio fluminis iv, 2, 27

Occasio invitat ad facinora iii, 5, 4.
iv, 1, 1 ('Occasione rei bene gerendæ
invitatus,' Epit. Liv. viii, 9). in Occasio-
nem arripere aliquid iv, 2, 84

Occidere (antepenultima brevi, h. e.
cadere, perire) iv, 8, 1

Occupare (pro prævenire, præcipere):

Sic, Occupare fugam alicujus ferro (est cedere priusquam fugiat) iii, 11, 9 Occupare manu mortem iv, 2, 83 (h. e. præcipere, priusquam inferatur ab inimicis. Hoc sensu, Occupare ferrum iv, 11, 9. Occupare enim est priorem aliquid facere, ut explicat Cato apud Agell. vii, 3. 'Id nos priores facere occupabimus.' Sic Plin. paneg. cap. 10. 'Occupavit, primusque fecit, quod omnes facturi erant.' Ita Curtius viii, 6, 7. 'Cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat.' Statius Thebaid. x, 666. 'I, precor, accelera, ne proximus occupet Æmon.') Occupare (pro subito supervenire alicui, quomodo deprehendere dicimus) iii, 10, 22 (Adde Justinii Indicem, Curt. iii, 1, 19)

Occurrere venienti bello iv, 11, 4

Oceanus omnia cingens i, 13, 5 furorem civium castigat iv, 2, 75 classes naufragio cædit, ibid. et iii, 10, 17 Oceani effigies aurea in triumpho Cæsaris iv, 2, 88 maria iv, 12, 49 ora ii, 17, 7. iii, 6, 8 ostium iv, 2, 75 cum Oceano major, quam cum navibus, rixa iii, 10, 5

Oculus (urbs) iii, 18, 11

Cn. Octavius trib. pl. iii, 14, 5

Cn. Octavius cos. iii, 21, 9

Octavius (M.) Pompeii legatus iv, 2, 31

Octavius Cæsar : vide Augustus

Oculi causarum patronis eruti iv, 12, 37 Oculi militum ardentes i, 16, 12 (Sic apud Homerum, Iliad xv, 607. Hectori 'fulgebant oculi torvis sub superciliis'). Oculos Numantinorum Romani non ferunt ii, 18, 5 Oculos Cæsaris tentat Cleopatra iv, 11, 9 (h. e. tentavit utrum et Cæsarem in amorem sui perlicere posset, ut alios : tentavit igitur oculos ; quod nempe 'sint in amore duces.' hinc illud Alexandri apud Plut. in vita, cap. 36. 'Magni dolores oculorum Persides'). Oculos publici doloris ferre (Curtius ix, 7, 25. 'conjectum oculorum' vocat, Ital. occhiate) iv, 7, 4 Oculi Jovis cruore respersi iii, 21, 16 (vult dicere, Merulam velut in conspectu Jovis cecidisse)

Odia partium non finiuntur cum bello iv, 2, 7

Odores (pro odoramentis) iv, 11, 11 (Sic Columella xii, 20. Tac. iii, 2, 2. Sic Colores supra ; et Sopores, pro soporiferis, apud Senec. de benef. v, 13, 5) Cnomaus gladiator iii, 20, 3

Officia (pro opificiis, et aliis artibus) i, 6, 3

Officinæ armorum ii, 15, 10

Offocare fauces ii, 11, 6 (h. e. strangulare)

Olbia (urbs) ii, 2, 16 (vide Val. Max. v, 1, 2)

Oleo se fovere ii, 6, 12 (hoc enim conferre putabant ad robur corporis. hinc 'recreans membra olei liquor' est apud Plinium xii, 1, 4. et apud Plut. Alex. cap. 101. vates respondent : 'ad labores, a Deo datum hominibus oleum, lenimentum.' Hinc ille creber usus in gymnasiis, &c.)

Olympos (urbs) iii, 6, 5

Olympus (mons) ii, 11, 5

Omen eversionis i, 12, 7 victoriæ ii, 6, 39 Omen accipere (vide Accipere). Omina ex similitudine rerum interpretationem capiunt i, 7, 8

Ominosæ voces vitatæ iii, 11, 3

Omnis (pro toto) iii, 18, 5 (Sic, 'cuncta mœnia,' Sallust. Jug. lvii, 2. Contra 'totus,' pro omni reperitur, ut apud Apulei. lib. 10. 'Toti nunc iudices sententias suas pretio nundinantur')

Operis nudatus portus ii, 15, 11 (Hoc ego non satis capio. forte 'operæ' pro operibus ponuntur : forte vitium in scriptura est, et legendum 'operibus,' sicut apud Cæs. de bell. Gall. ii, 6. 'Murusque defensoribus nudatus est.' forte 'nudare operis' dicitur, sicut 'liberare culpæ' apud Livium)

Operæ pretium, Proëm. 3

Opertus carenis iii, 1, 17

Opes Albæ Romam translatae i, 3, 9 totius mundi Ostia receptæ i, 4, 2 privatæ in medium collatæ ii, 6, 24 Opibus suis fretus Antiochus Annibalis consilia despicit ii, 8, 6 Opibus aggredi invictum armis iii, 1, 2 Opes (pro potentia) ii, 18, 1. iv, 2, 14 (Ita Justinus)

Opimius (L.) cos. iii, 15, 5

Opima spolia : prima i, 1, 11 secunda i, 12, 9 tertia ii, 4, 5 Opima (pro spoliis egregiis aliis, laxiore significato) ii, 17, 11 (Dicuntur autem fere Opima, non addita voce spoliolum, intellecta tamen ; ita Seneca, Herc. Fur. vers. 48. 'Opima victi regis ad superos refert')

Opitergini (pop.) iv, 2, 33

Oportere : quod sub gladiatore duce Oportuit iii, 20, 14 (Plautus, Rud. ii, 2, 7 exprimit, 'ut æquum est')

Opportunus injuriæ iv, 4, 2 (Ita de Adherbale Sallust. Jug. ix, 3)

Opprimere consilia iv, 12, 55 (Justino est 'discutere')

Opulentia parit egestatem iii, 12, 12

Opulentissimus (pro ditissimo) i, 21,

† Sic, Opulentissima præda ii, 2, 2
urbs ii, 16, 7 Opulentissimæ gentes i,
18, 25

Opus (pro κτίσματος, structura quacunque): Sic, Opus Iulii Alba i, 1, 4 Lacedæmoniorum Tarentus i, 18, 2 (pro labore quocunque; ut officiis membrorum i, 23, 2. laboribus militaribus, ad usum militiæ pertinentibus): Sic, Operibus attriti ignavi milites ii, 18, 10 (labore rustico) i, 11, 13 Opera (pro rebus gestis): Sic, Opera gerere (pro res gerere), Proëm. 1 (Ita Vellei. ii, 106, 1. 'Quanti voluminis opera gessimus?' Hoc sensu: divina opera Casaris' reperias apud Val. Max. ix, 2, 4. et eundem iii, 2, 24. 'C. Cæsar non contentus opera sua Oceani claudere littoribus')

Oracula iv, 1, 8

Orbis imperium societate trium principum occupatur iv, 2, 12 Orbis possessor pop. Romanus iii, 13, 4 Orbis terrarum viribus fultus pop. Rom. ii, 18, 16. iv, 3, 8 (Intelligenda autem hæc de Orbe Romano; ut distinguit l. 17. de statu hom. et Marcellinus xix, 3. f. 26, 10. p. 26, 12. m. minus igitur vere Dionys. i, 3, 4). Orbis alter Britannia iii, 10, 16 Orbe toto divisa Britannia iii, 10, 2 Orbis imperium paribus votis ac viribus Romanus et Pænus agitant ii, 2, 3 (Polybius i, 64. 'Observari potest, ambas hasce resp. pares animis inter se fuisse: tum audacia in suscipiendis consiliis, tum magnanimitate; maxime autem de principatu contentione obstinata')

Orchomenos (urbs) iii, 5, 11

Ordinare imperium (constituere remp.) iv, 3, 5 provinciam (formare, statum ei aliquem imponere) ii, 16, 3. iv, 2, 22 (Curtius vii, 3, 5. 'gentem Euergetarum ordinavit'). remp. i, 1, 16. i, 6, 3. iv, 7, 5 Sic, Ordinatis omnibus iv, 2, 36 Ordinare sub signis (h. e. componere per signa) iii, 19, 9

Orgiagontis uxor ii, 11, 7

Oricum (urbs) iv, 2, 37 vastatur iv, 2, 41

Oriens ii, 8, 2 suctus regibus ii, 20, 4 Orientis totius robur in partibus Pompeii iv, 2, 5

Oriundus (qui originem habet) i, 5, 1

Ornamenta Tarquinii pop. Romano dignitatem addiderunt i, 8, 5

Orodes (Albanus) iii, 5, 28

Orodes (Colchus) iii, 5, 28

Orontes (fl.) iv, 9, 5

Os caudicis sutum iv, 12, 37 sub ipso Ore Urbis (h. e. in conspectu) ii,

Delph. et Var. Clas.

15, 7 (Ita Sallust. Lucert. iv, 10. 'Quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum et strenuum ostentantes.' Item Jug. xxxi, 12. 'incedunt per ora vestra magnifici.' Ita Justinus), in Ora mittere (h. e. in faciem) iv, 12, 5 in Ora avarorum, aurum; crudelium, sanguis infusus, &c. iii, 11, 11 Ora Oceani (pro ostiis) ii, 17, 7 et Ponti iii, 6, 8 (Sic Tacitus ii, 6, 8)

Osca (urbs) iii, 22, 9

in Ossibus capitum bibere iii, 4, 2

Ostentare iv, 2, 38 (Hoc verbo fortassis usus Tacitus i, 16, 1). Ostentata spe pacis iii, 21, 9

Ostia (urbs) i, 4, 2 diripitur iii, 21, 12

Ostium Oceani iv, 2, 75 Tiberinum iii, 9, 5

apud Otiosos facilis invidia iv, 2, 8

Otia maris, portus i, 16, 4

Ovatio pedester triumphus iii, 19, 8 (Symmachus tamen, epist. x, 22. equo vectos scribit Ovantes: sicut et Servius, ad Æn. iv, 543)

Oxybii (pop.) ii, 3, 5

P.

Pacare (pro subigere, domare), Proëm. 7. iv, 2, 1. iv, 12, 61 (Hoc sensu Pacare sylvas, Florat. epist. i, 2, 45)

Pacorus (Parthus) iv, 9, 4 interficitur iv, 9, 6

Pactio (pro pacto convento) iv, 12, 24 (pro iudiciis) iv, 12, 64

Padus (fl.) i, 13, 5. ii, 6, 10

Palantes (h. e. dispersi) i, 17, 5

Palatinus mons i, 1, 6

Pales Pastoria i, 20, 2

Palladium i, 2, 3

Palmatæ tunicæ i, 5, 6

Paludamentum Cæsaris in fluctibus relictum iv, 2, 59 Paludamentorum apud Rom. origo i, 5, 6

Palus Capræ i, 1, 16 in Paludes diffugiunt Germani iii, 10, 14

Palustria virgulta ii, 6, 13

Pamphylium mare iii, 6, 10

Panares (Cretensis) iii, 7, 6

Panis usus ignotus Cimbris iii, 3, 18 Panes in summa fame in hostes coniecti i, 13, 15 (Adde Cæsar. de bel. civ. iii, 48)

Pannonii (pop.) iv, 12, 3 vincuntur a Vibio, vel potius Tiberio iv, 12, 8

Panormus (urbs) ii, 2, 12 et 27

Papaverum eminentia capita decussa i, 7, 6 (vide etiam Eminentissimus)

h

Ind. Flor.

Papirius (L. Cursor) Samnites vincit i, 16, 12

Papirii Samnitium domitores i, 16, 8

Parætonium (urbs) iv, 11, 9

Par debitum poscit fortuna iv, 2, 35 (deducta locutio a gladiatoribus, qui ita comparabantur. Vide Ind. Just. in eo verbo. Sic Lucan. vii, 695. 'par, quod semper habemus Libertas et Cæsar'). Par calamitatis ii, 2, 23 Par omnibus pop. Romanus i, 17, 1 Par orbi terrarum ii, 1, 1 (Sic, 'Alexandro par Manlius Torquatus,' Liv. ix, 17, 11. Vide etiam Justinum). Par (pro æquali): Sic, Parem non fert Pompeius iv, 2, 14 inter Pares crebra æmulatio iii, 17, 4 Pari clamore et impetu (ac ante trepidatione) i, 13, 14 Pari recordia (ac ante veneratione), ibid. Pari tumultu atque terrore (ac ante frater) iii, 15, 2 pari temeritate (sicut astutia) ii, 17, 14 Pari (cum Numma) ingenio Ancus i, 4, 1 Pari robore comminuti Albani Romanique i, 3, 3 (Confer Sallust. Jug. 79, 4). Pari audacia et venit Romam, et competitorum imperii conficit Jugurtha iii, 1, 8

Parce civibus (vox Cæsaris) iv, 2, 50 Parce ferro (vox Annibalis) ii, 6, 17 Parentis major gloria ii, 17, 10. iv, 12, 57

Parens Romæ Alba i, 3, 9 Parens frugum Athenæ (h. e. inventrix) iii, 5, 10 Parens Italicorum quorundam Roma iii, 18, 5 (Hoc loco Parens, si recte capio, valet propinquam, consanguineam. Roma dicitur Italiæ mater et parens. Mater ad Colonias pertinet: Parens ad reliquas urbes, nationesque. Hoc sensu parentes hodieque pro consanguineis efferunt Galli, Hispani, Itali: quod et Latinum esse ostendit exemplum Curtii vi, 10, 30. Apuleii, pr. lib. 2. 'Quin, inquit, etiam ipse parentem tuam accedis et salutas?' et lib. 3. 'Rogat te, ait, tua parens Byrrhæna.' Petron. 'cruciarum unius parentes.' Adde Hotomani verba feudalia, Liv. xxxiv, 32, 10)

Parentalia fercula iv, 2, 69

Parentare Manibus alicujus (h. e. justa exsolvere) ii, 6, 8 sibi in antecessum iii, 21, 20

Parricidæ (qui adversus patriam conjurant) iv, 1, 10

Parricidiale bellum (pro civili, quia contra patriam communem parentem; etiam quia inter ipsam belli moram multa parricidia perpetrantur) iii, 21, 1

Parricidium Bruti i, 9, 5 Horatii i, 3, 5 publicum Saguntinorum ii, 6, 8 (Di-

verso sensu 'publicum parricidium' appellat Val. Max. i, 8, 8 Cæsaris necem, quod ille publicus parens fuerit). Parricidium (pro cæde principis) iv, 7, 1 (Sic apud Curt. v, 12, 4. Senecam, de clem. i, 9, 13. et Justinum)

Partes (pro factione, altero dissentientis civitatis membro) iv, 2, 57, 64, 70, 73 et 74. iv, 7, 10. iv, 9, 1 (Inde ad alia quoque translatum). Sic, in Partibus (h. e. ab altera partium) Luna iii, 5, 23 Tribuni iii, 14, 4 senatus iv, 2, 5 in pacis Partes promptus iv, 12, 59

Parthicus equitatus iv, 9, 5 Parthicam expeditionem meditatur Cæsar iv, 2, 94

Parthi iii, 5, 31 Crassum vincunt iii, 11 vincuntur a Ventidio iv, 9 vincunt Antonium iv, 11 Augusto signa Crassiana remittunt iv, 12, 63

Parthi (pro regione Parthorum) iv, 2, 51 (sic Justinus)

Partus gravidarum extorti iii, 4, 2 (Hic partus ponuntur pro embryonibus)

Passiva usurpata ut deponentia ii, 17, 11 (Sic Cicero pro Milone, cap. 13. 'punitus es innocentes.' Charite apud Apulei. lib. 7. 'punita sum funestum nuptiarum nearum prædonem.' Vide Quintilianum ix, 3)

Pastor nutritius Romuli i, 1, 3 quasi Pastor greges in stabula, sic Helvetios in sedes suas deducit Cæsar iii, 10, 3 Pastores varii in novam Urbem conflunt i, 1, 9 Pastorum casas abscondit Urbis incendium i, 13, 18 ex Pastoribus feritas i, 22, 1

Pastorius populus (Romani) ii, 2, 4 Pastorio habitu speculari itinera ii, 17, 4 Pastoria Pales i, 20, 2 Pastoræ sectæ innoxia integritas sine flagitio priores Urbis annos exigit iii, 12, 2

Patere dicitur ætas (h. e. habere tot annos, per tot annos extendi), Proem. 6 (Ita 'patet tempus,' Senec. consol. ad Marc. cap. 24. 'imperium,' h. e. extenditur, porrigitur iv, 2, 3. Sic Justinus, Suet. Tib. xvi, 4. et sic 'patescere' apud Tacit. H. ii, 81, 4). corpora majora magis Patent ferro (h. e. opportuna sunt) iii, 10, 12 Vulnera Patent ultra mortem (vide Mors)

Pater Romulus (h. e. conditor populi) ii, 4, 5 Pater patriæ Cæsar iv, 2, 91 Augustus iv, 12, 66 Super cruentum Patrem carpento vecta Tullia i, 7, 3 Patres patriæ i, 1, 15 Patres Senatus appellatio unde, ibid. (Adde Sallust. Cat. v, 10. et Dion. lib. 53. pag. 583).

Patres qui liberos occiderunt i, 26, 7 (vide etiam Filius)

Patratum bellum (h. e. finitum) ii, 15, 1 (De hoc verbo Quintilian. viii, 3, 31)

Patria altera (urbs caritate proxima post veram patriam) ii, 6, 42 (Virg. xi, 24. 'Quæ sanguine nobis Hanc patriam peperere suo.' Adde Tacit. iv, 43, 5). Patriam hostium manibus everti malunt Carthaginenses, quam suis ii, 15, 9 qui Patriam suam seque ipsi perdiderint ii, 6, 4. ii, 15, 18. ii, 18, 15

Patrii soli desiderium i, 1, 5. ii, 6, 35 Patria potestas i, 26, 7

Patricius exercitus (h. e. constans ex patriciis) i, 12, 2 sanguis i, 26, 2 vir i, 11, 13

Patrimonium imperii (pro redditibus et pecuniis publicis) iii, 13, 8 Sic, Patrimonium pop. Romani iv, 2, 21 (Diversum est 'pecunia populi' in l. 6. de contr. empt. Ita 'Patrimonium reip.' in l. 9. §. 5. de jur. et fact. ign.) Patrimoniorum discrimina in tabulis i, 6, 3

Patroni caesarum iv, 12, 36

L. Paullus (Æmilii) proscribitur a fratre Lepido iv, 6, 4

Paullus (L. Æmilii) cos. ad Cannas ii, 6, 17 comparatur cum Varo iv, 12, 35

Paullus (L. Æmilii) cos. ii, 12, 7 Macedonicus ii, 15, 12

Pax et pactio differunt (posterius intelligo de induciis) iv, 12, 64 Pax nova infida iv, 12, 2 Pacis ac belli fides Janus i, 2, 3 Pacem agere ii, 20, 1 dare ii, 7, 12. ii, 8, 18 emere iii, 1, 7 habere i, 19, 1 Pacem non intelligunt Sarmatæ iv, 12, 20 Pace et bello promptus i, 5, 5 Pax fluminis (pro quiete, cum desiit exundare, et in suum alveum rediit) iv, 2, 28

Pecudum in morem clamorem tollere iii, 8, 6 more sub jugum mittere i, 11, 13 Pecudum more inultum cadere. (vide Inultus)

Peculari romp. (h. e. intercipere pecuniam publicam) iii, 17, 3

Pecunia mersa ne periret ii, 12, 6 sparsa in fuga iii, 5, 18 Pecunia Senatus in sententiam Jugurthæ pertractus iii, 1, 4

sub Pellibus hyematum i, 12, 8 (Tacitus xiii, 35, 4. 'hyems acta sub pellibus.' Hieron. Epist. ii, 6. Vulcat. Avidio Cassio, cap. 6. Dio apud Vales. pag. 650. 'Retentusque omnis exercitus sub pellibus, quamvis hyeme sæva.' Livius

23. 'Ubi primum sub pellibus haberi cæpti sunt.' Pelles igitur ponuntur praetentoriis ex pellibus confectis. Hinc apud Val. Max. ii, 7, 15. inter pœnas militares recensetur, 'ne quis tentorium ex pellibus haberet.' Vide Lips. de M. R. v, 5)

Pelusium (urbs) iv, 11, 9

Pelusium litus iv, 2, 52

in Penatibus domorum suarum iii, 21,

14

Pendere: sex mensibus Galli circa unum montem pependerunt (h. e. hæserunt, morati sunt) i, 13, 15 (Sic Virg. Æn. vi, 151. 'Nostroque in limine pendes')

Penes senes consilium Reip. i, 1, 15

Penetrare Caucasum, Rhodopen (h. e. iter per illos montes facere) iii, 4, 6

Peninsula iv, 2, 59

Pensare (paria facere): Sic, Antonianarum navium magnitudo numerum Cæsarianarum Pensavit iv, 11, 5 Crassianam cladem Pacori cæde Pensavimus iv, 9, 7 (Quomodo Nero apud Silium xv, 806 'Cannas pensavimus,' inquit). Caput Gracchii percussoribus auro Pensatum iii, 15, 6 (h. e. tantum auri datum iis, quantum penderet caput)

Per (aliquando transitum significat): ut, Per flumen i, 10, 7 medias hostium custodias i, 13, 16 (Aliquando ponitur pro inter): Sic, Per noctem iv, 7, 8 (aliquando arguit rationem, quomodo quid gestum sit; et quarto casui jungitur, explicaturque per sextum absolutum): ut, Per adulationem iv, 12, 23 fraudem ii, 17, 17 defectionem iii, 5, 26 insidias i, 10, 5 Per sacrificia, cohortes, manipulos, describere, (valet: in sacr. coh. man.) i, 2, 3. Sic, Per tribus dividere i, 1, 15 Per alios atque alios duces (h. e. aliorum atque aliorum ducum opera) i, 12, 3

Peractum bellum iv, 2, 19 et 53 (h. e. confectum). urbis excidium (h. e. absolutum, perpetratum) i, 12, 9 (Sic Sueton. Claud. cap. 11. 'marmoreum arcum peregit.' Justinus xxii, 3, 3. 'peregissetque ultionem')

Peragrarè (proprie de terrestri itinere dictum, ad marinum etiam transfertur): Sic, Peragrarè mare ii, 7, 6 litus ii, 17, 12 (Sic Sueton. Cal. xxxvii, 3)

Percadere (pro ad interuersionem cadere) iii, 20, 10. iv, 12, 7 (Sic Perdelere est apud Veget. iii, 10)

Percellere admiratione i, 10, 2 dolo iii, 10, 8 animos hostis iv, 2, 84 exer-

citum ii, 18, 2 (Percellere igitur valet attonare, attonitum reddere)

Percensere (h. e. ad finem usque recensere), Proem. 4

Percucurrit iv, 12, 23 (Suet. Ner. cap. 3. 'percucurrit amplissimos honores.' Vide etiam Concurre)

Perculsum imperii corpus (h. e. concussum, concussum) iv, 3, 5

Percussore Pompeii iv, 2, 58 domestici ii, 17, 17 Percussoribus (C.) Gracchi caput auro pensatum iii, 15, 6 Percussores immittere i, 7, 2 (vide Ind. Justin.)

Percutere fœdus iii, 11, 4. iv, 10, 1

Perditi homines (pro desperatis) ii, 15, 15 latrones iii, 6, 2

Perdomare (h. e. omnino domare) iv, 12, 12

Perdomitus iv, 12, 17

Peregrinantur arma Romana (h. e. in longe disitis regionibus absunt) iv, 1, 1

Peregrinus ad regnum Romanum admissus i, 5, 1 (Sic Athenienses sæpius peregrinis ducibus usos, meminit, opinor, Ælianus in Variis. Facit Liv. iv, 3, 11. Vopisc. Aureliano, cap. 3. Rutilius pr. Itinerarii. Plut. Demosth. princ. Tacitus xi, 24. Apulei. in apolog. 'Non enim ubi prognatus, sed uti moratus quisque sit, spectandum: nec qua regione, sed qua ratione vitam vivere inierit, considerandum.' Anson. de Severo Imp. Lamprid. Alex. cap. 65. Leviter emendo Claudianum in simili sententia. locus est de laud. Stilic. ii, 122. 'lectos ex omnibus oris Evehis, et nunquam meriti cunabula quaris; Sed qualis, non unde satus.' prius legebatur, 'Et qualis,' vitioso sensu. Legem Lycurgi, qua peregrinos civitate arcet, eleganter exponit Agis apud Plut. in vita, cap. 13. Quæque ex rigida observatione legis istius incommoda secuta sint, latius exsequitur Dionysius ii, 17. Sensit hanc invidiam Gregor. Nazianzen. Constantinopoli, Socrat. v, 7. Histor. Eccles.)

Perfidia Punica ii, 2, 11 (vide etiam Punica)

Perfidum glacie flumen iii, 4, 5

Pergameni (pop.) ii, 7, 8

Pericula periculis explicanda i, 17, 5

Periculis angustiores duces iv, 12, 7

Perinde i, 13, 4. iii, 2, 2 (h. e. similiter, æque)

Peritus (pro experto) iii, 1, 7 Peritus avaritiæ Romanæ Mithridates iii, 5, 18 (Sic, 'peritus hostis et regionum,' apud Livium xxv, 19, 9)

Perlitare iv, 2, 94 (Cum læta exta erant, et accepta Diis videbatur victima, perlitatum esse dicebatur. 'egregie litare' vocat Livius ix, 14, 4. De verbo 'litandi' vide Salmasium in Solinum, pag. 11)

Permadesfacere iii, 18, 12

Permiscere (pro confundere) i, 18, 12

Permittere (pro committere, concedere) i, 3, 3 (Sic, 'classis permissa omnibus ventis.' Plin. paneg. c. 35)

non Permittere pugnam (h. e. detrectare pugnam) ii, 18, 13

Pernices equi i, 3, 8

Perorare in aliquem (orationem habere in aliquem) iv, 1, 7

Perpacare (idem est, quod Perdomare) iv, 12, 4

Perperna (M.) Aristonicum vincit ii, 20, 6

Perperna servos vincit iii, 19, 8

Perperna Sertorianus vincitur a Pompeio iii, 22, 9

Perpetrare cæpta (h. e. perficere) iii, 14, 6

Perpetuitas iii, 6, 14

Perpetuus Dictator Cæsar iv, 2, 91 Augustus iv, 12, 66

Persæ ii, 8, 2 Persæ septem iii, 5, 1

Perses (Macedo) ii, 12, 2

Persici arcus ii, 8, 17

Pertinacia Samnitium i, 16, 7

Pervicacissimi hostes i, 11, 11

Perusia (urbs) iv, 6, 3 obsidetur iv, 5, 3

Perusinum bellum iv, 5

ad Pedes alicujus provolvi iv, 11, 9

Pessumdare (pro perdere) iii, 12, 7

Pestilentia ex fame iii, 5, 17

Pestis (pro hominibus noxiis, ut hoc loco pro piratis) iii, 6, 7 (Sic dicitur Clades. Latro in Catilinaria: 'Vigent enim in illa clade res diversissimæ.' Catilinam intelligit. Ita Scelus, Plauto, Amphitruone ii, 1, 7. Græcis κάθαρμα, ut Synesio, epist. 4. ἀλλ' ἐξεκείνῳ τὸ κάθαρμα. Pests autem sæpius. Idem Latro, in Cat. 'omitto pests hujus impurissimas voces.' Cicero, Philipp. v, 6. 'Hanc pestem agmen armatorum sequebatur.' et Philipp. viii, 3. 'omnes Capphones, omnes Saxæ, ceteræque pestes, quæ sequuntur Antonium.' Sic apud nostrum Portenta et Prodigia)

Petreius dux Pompeianus iv, 2, 26

Jubam et se interficit iv, 2, 69

Phalera i, 5, 6

Pharnaces (Ponticus) iii, 5, 26 vinci-

tura Cæsare iv, 2, 63 de Pharnace triumphus iv, 2, 89 (Pharnaces autem dicitur etiam Ciceroni ad Atticum xi, 21, 4. alii effierunt 'Pharnax.' sicut et gentile *Καρπάρδης* Latinis est Cappadox, etiam Græcis *Καρπάρδος* est, auctore Stephano. Sic 'Pollux' Plauto, Bacchid. iv, 8, 53. est 'Polluces.' Non enim pluralis est, ut putabat Sitzmannus in Rutilium, versu 155)

Pharos (ins.) iv, 2, 59 in ferculis Ægyptii triumpho iv, ii, 88

Pharsalia (pro regione ad Pharsalum : aut forsan ipsa urbe) iv, 2, 64, 66 et 89

Phaselis (urbs) iii, 6, 5

Philippici campi iv, 2, 43

Philippus (L. Marcius) cos. iii, 17, 8 ambitus postulat iii, 17, 5 (vide etiam Marcius Philippus)

Philippus (Macedo) ii, 7, 2 &c.

Φοινικίδα, Græci appellant, quod Latini paludamentum i, 5, 6 (Sic forte scribendum in Dione, lib. 46. pag. 356. ubi de omnibus Pansæ oblati : *καὶ τις ἐν τούτῳ φοινικὰ αὐτῷ προσφέρων*, &c. vertendum certe fuit, Paludamentum)

Phryges in Italian veniunt i, 1, 9

Φυγαδοθήραι (fugitivarii) iii, 19, 7

Picentes (pop.) i, 19, 2

Picentia (urbs) iii, 18, 11

Picenum (regio Picentium) iii, 18, 5

Pictæ togæ i, 5, 6

Pignus (dicitur omne quod rem aut causam securam facit, quoniam ea pignoris proprie dicti virtus est) : Sic, Pignus annonæ iv, 2, 22 conjurationis iv, 1, 4 imperii i, 2, 3 (et Liv. v, 52, 5. et xxvi, 27, 12. Ita Capitolium 'pignus imperii' vocat Tacitus II. iii, 72, 2. 'supercilium consulis, pignus reip.' Cicero pro Sextio, cap. 8. Rutilius, Itiner. ii, 55. 'æterni fatalia pignora regni.' Ovid. Fast. vi, 445. 'Pignora virginis fatalia tollite palmis.' Seneca I. contr. 3. de incesta de saxo : 'Veniet ad colendum imperii Romani pignus, etiamsi non stupro, at certe carnificis manu incesta')

Piissimus iv, 7, 15

Pila ingentia ii, 7, 9 in elephantos congesta i, 18, 10

Piræci portus iii, 5, 10

Pirata navalis iv, 8, 2 Piratæ communis gentium hostes iii, 6, 1

Piratica rabies iii, 8, 2 Piraticum bellum iii, 6

Piso (L. Calpurnius) Thraces vincit iii, 4, 6. iv, 12, 17

Piso prætor vincitur a servis iii, 19, 7

Plaga (pro regione) i, 16, 3. iii, 2, 2. iii, 5, 15 pro vulnere iv, 2, 72. iv, 12, 3

in Plana deducti Ligures ii, 3, 5 descendere jussi Astures iv, 12, 59 Orodes iii, 5, 28 in Plana submittere ædes (h. e. quæ in excelso loco positæ erant, demoliri, et in planitie ædificare) i, 9, 4

Plane quasi i, 10, 8 (vide Quasi)

Plato iv, 2, 71

Plaudit populus succumbente gladiatore iii, 3, 21

Plaustra Cimbrorum iii, 3, 16

Plausus Græcorum, recepta libertate ii, 7, 14 Plausus supplicantium signum iii, 6, 13 (Plausus est complosio, h. e. concussio manuum ; unde et nomen habet)

Plebes (pro plebs) i, 25. i, 26, 1

Plebei magistratus (h. e. ex plebe desumpti) i, 26, 1

Plena dignitas (h. e. adulta, perfecta) iv, 4, 2

Plurimus pulvis ii, 6, 16 Plurimum quantum (sicut immane quantum) iv, 2, 74

Plus est in imperio, quam in victoria (h. e. majus emolumentum) i, 14, 2 in utro Plus esset (hominibus captis, an agris) : nec ipse victor aestimare potest i, 15, 3 Plus est provinciam retinere, quam facere (h. e. majoris operæ) ii, 17, 8 Plus negotii cum semiruta Carthagine, quam integra iii, 15, 13 Plusquam bellum iv, 2, 4 (h. e. quod non satis exprimi potest hoc nomine. Sic Lucanus vii, 639. 'plus est quam vita salusque')

Plotius Pompeii legatus iii, 6, 8

Pœni in Hispania ii, 17, 5 Penorum metus disciplinam Romanam continet iii, 12, 2 (vide etiam Carthaginenses)

Polliceri (dicuntur omnia, quæ colliguntur et sperantur ex iis) : Sic, victoriam laurus in prætoria nata ii, 7, 7 Pollicentur aves, Urbem bellatricem fore i, 1, 8 numina, Romæ firma omnia et æterna fore i, 7, 9 (Ita Promittere)

Pollux : vide Castor

Polyxenidas, Antiochii præfectus ii, 8, 12

Pompeii (urbs) i, 16, 6

Pompeius (Q.) fœdus init cum Numantinis ii, 18, 4

Pompeius Strabo (Cn. Magni pater) rebelles Italos vincit iii, 18, 14

Pompeius (Cn. Magnus) iii, 12, 13 piratas vincit iii, 6, 7, &c. Cretenses in deditionem accipit iii, 7, 6 Asiam subi-

git iii, 5, 31. iii, 10, 1 fœdus cum Parthis ferit lii, 5, 31. iii, 11, 4 contra Sertorium mittitur iii, 22, 5 Lepidum compescit iii, 23, 6 fugit a Brundisio iv, 2, 20 trucidatur iv, 2, 52 Armenos rectores a Romanis accipere cogit iv, 12, 43 Pompeius et Brutus Cassiusque eodem in loco victi iv, 7, 6 Pompeii magnitudo iii, 5, 2 potentia nimia iv, 2, 8 gesta bello Mithridatico iii, 5, 21, &c. filia interficitur iv, 2, 90

Pompeii juvenes (Magni filii) legati patris iii, 6, 9 bellum contra Cæsarem instaurant iv, 2, 74 (Horum natu major)

Cn. Pompeius vincitur a Cæsare iv, 2, 78 interficitur iv, 2, 87 (minor)

Sex. Pompeius iv, 2, 87 paterna repetit iv, 3, 3 ejus bellum et interitus iv, 8

Pompilius Viriathum per insidias tollit ii, 17, 17

Pomptinus ager i, 13, 20

Ponere castra (h. e. castrametari) ii, 8, 15. iii, 5, 28. iii, 11, 4. iv, 2. xxxi, 37, 38 et 70. iv, 11, 4 pœnas (pro abolere, desinere) iii, 21, 27 tentoria (pro figere, erigere) ii, 8, 9 Urbem (pro condere) ii, 8, 7 (quo loco malim legere: 'positam majoribus,' quam 'a majoribus.' Sic apud Tacitum vi, 41, 3. 'urbes Macedonibus sitæ,' sicut et eundem scripsisse censeam iii, 38, 7. 'Philippopolim Macedoni Philippo sitam.' Ita noster iii, 1, 14. 'urbem Herculi conditam.' Ponere pro condere dixere præter nostrum Tacitus, Velleius, Virgilius, Varro apud Nonium voce 'lavit.' Hinc 'positor' pro conditore, Ovid. Metamorph. ix, 453. 'in Aside terra Mœnia constituis positoris habentia nomen')

Pons de cadaveribus ii, 6, 18 Milvius iii, 23, 6 navibus factus iii, 5, 22 Rhœni iii, 10, 15 Rhodani iii, 10, 3 sublicius i, 10, 4 Ponte committitur Tiberinus i, 4, 2 jungitur urbs i, 8, 4. iv, 12, 26 jungi mare non potest ii, 2, 2 Ponte quasi jngo captus Rhœnus iii, 10, 15 Ponte reciso Tiberim transnatat Cocles i, 10, 4

Ponticæ gentes iii, 5, 1 Ponticum mare iii, 5, 1 et 18. iii, 6, 10 Pontici triumphi, Pompeii iv, 2, 8 Cæsaris iv, 2, 89

Pontifex senes Romanos devovet i, 13, 9 Pontifices a Numa instituti i, 2, 2 Pontius (Samnis) i, 16, 10

Pontus (regio) iii, 6, 8

Popedius iii, 18, 6 dux et auctor belli socialis iii, 18, 10

Poplicola (scribendum, non Publicola) i, 9, 4

Populari: Ignis populatus incendio sylvas ii, 2, 1

Popularis (addictus et favens plebi) iii, 14, 2 (Sic, 'facta popularia,' apud Liv. vi, 14, 2. His enim locis populus pro plebe accipitur: quemadmodum et apud Martialem, epigr. viii, 15 et 50. Suetonium sæpius; cum alioquin differant. Vide §. 4. Inst. de J. N. G. et C.)

Populus affectator quondam imperii, Macedones ii, 7, 2 gentium victor, orbisque possessor, Romani iii, 9, 3. iii, 13, 4. iv, 12, 61 ('Victor omnium gentium populus,' Arellius Fuscus, apud Senec. contr. lib. 2. contr. 9). Martius, Rom. iii, 3, 2 nauticus, Rhodii iii, 7, 8 Princeps, Rom., Præm. 3. i, 8, 5. i, 26, 5. ii, 2, 32 Albani i, 3, 2 Princeps gentium, Rom. iii, 19, 1. iv, 2, 1 regum et gentium arbiter iii, 18, 7 rudis et pastorius, Rom. ii, 2, 4

Populus Romanus: vide Romani

Populus virorum i, 1, 10 (h. e. constans tantum ex viris. sicut Amazones, si quæ fuerunt, possis dicere 'populum fœminarum.' Non igitur videtur pertinere hoc exemplum ad illa, in quibus pro multitudine ponitur 'populus,' sicut apud Corn. Nepotem de bel. Troj. lib. 6. de Niobe. 'quem peperit populum, flevit.' Senec. Nat. quæst. vi, 32. 'communes populis cadentibus rogi,' aliosque quos observarunt ita locutos viri docti. quibus etiam lingua Germanica accedit. Vide Lips. ad Senecam, de benef. lib. 6. not. 230)

Porcius Cato, legatus Pompeii iii, 6, 10

Porcius Cato (M. Utensis) Cyprias opes Romam vehit iii, 9, 5 (vide etiam Cato)

Porcii Catilinæ socii iv, 1, 3

Porsena (Tuscus) i, 10, 1

Porta Collina iii, 21, 6 et 23 Esquilina iii, 21, 6 Scelerata i, 12, 2 Portis pæne apertis Carthago capta ii, 2, 18

Portenta (pro hominibus prodigiis sceleratis) iv, 2, 60 (vide Pestis)

Portus fossitius Carthagine ii, 15, 14 inclytus Brundisii i, 20, 1 marmoreus Cyziæ iii, 5, 15 Syracusis ii, 6, 34 Morinus iii, 10, 16 Pyraei iii, 5, 10 (vide Torrens Vergelli.) Tarentinus i, 18, 2 Portus nobiles Campaniæ i, 16, 4 Portuum utilitas i, 18, 2 Portus nobiles Campaniæ i, 16, 4 Portuum utilitas i, 18, 2 (Eam ostendit et Censorini cos. oratio apud Appianum in Punicis)

Posse: Magis ut Poterat, quam ut debebat iv, 7, 5

Post Annibalem quod timeretur, fuit in Jugurtha iii, 1, 2 Post Carthaginem bellum in Africa iii, 1, 1 (Emphatice ista proferuntur, quasi diceret, neminem potuisse suspicari, hostem aliquem metuendum esse, victo Annibale; et quidem in Africa, Carthagine deleta, qui hostium maxime erant formidolosi et potentes: cum alias soleat fieri, ut validissimis domitis, reliqui sponte in potestatem veniant): quomodo, Post Carthaginem neminem vinci pudet ii, 7, 1 Post Tarentum nemo Italorum bellum audet i, 19, 1 quid enim una Post quinque legiones iv, 2, 29 (itaque cum 'Post Macedonas Thracas rebellant' iii, 4, 1. mirabundus addit: 'si Diis placet!')

Posthumius Albinus, A. (vide Albinus) iii, 1, 9 (Posthumius autem scribendum, non Postumius: est enim a 'posthumus,' non a 'postumo' sive 'postimo.' Sic apud Plinium xiv, 12, 2. 'Numæ regis posthumia lex est: vino rogum ne respergito.' Ubi notare libuit 'posthumia' scribendum non per majusculam 'Posthumia,' ne gentile videatur: deinde 'posthumium' dici, quod ad humatum pertinet. ita enim illam legem capio 'posthumiam' ab argumento, sicut alias sunt leges sumptuariae, annales, vestiariae, &c.)

Posthumius (A. Regillensis) dictator Latinos vincit i, 11, 2

Posthumius (Sp.) cos. Samnitibus deditur i, 16, 12

Posthumius M. (Regillensis trib. mil. cons. pot.) ab exercitu lapidatur i, 22, 2

Posthumius (A. Albinus cos.) Ligures vincit ii, 3, 5

Postilla ii, 2, 14 (Sic reponunt in versu Plautino Menæchm. ii, 2, 67. Dousa pater in Arbitrum ii, 14. et Guelicinius. Et usurpat Plautus in eadem fabula iv, 3, 11. et v, 9, 18)

Postremo (sicut Denique) iii, 18, 5

Potentia nimia movet invidiam iv, 2, 8 Facilius crescit quam incipit ii, 1, 2 Potentia quoque beneficiorum gravis liberis iv, 2, 92 Potentiæ cupidus facile convenit de invadenda Rep. iv, 2, 11

Pothinus (Spado) iv, 2, 60

Potio ex frumento ii, 18, 12

Potestas solitudine vel mora corrumpitur i, 9, 2 Potestas Tribunicia seditonum omnium causa iii, 13, 1 Potestatem agere i, 7, 2 in Potestatem redigere i, 15, 3

Potiri (cum genitivo jungitur): ut,

Potiri gentium i, 1, 18 (cum ablativo): ut, Potiri capite iii, 1, 4 castris iii, 1, 9 (vide etiam Ind. Justinianum)

Præ poculis nescire ubi sis ii, 10, 2 (impedientibus poculis). Præ tanta victoria leve damnum (h. e. comparatum cum tanta victoria) ii, 2, 11

Præbere ducatum sceleri (h. e. præstare se ducem) iii, 21, 2 speciem consecrationis (pro facere) i, 1, 17 fauces offocandas (h. e. offerre) ii, 11, 6 (Hoc significatu Ovidius Met. xii, 111. 'Et se præbentem valuit distringere Cygnum.' Seneca de provid. iv, 24. 'Præbendi fortunæ sumus.' Liv. ix, 17, 6. 'Cyrum longa vita vertenti præbuit fortunæ')

Præcinere (dicuntur tibiæ præcedentes) ii, 2, 10 tubæ, ad quam sonum modumque aliquid fit ii, 16, 5

Præcipitantibus fati iv, 2, 43 (h. e. vel urgentibus, et agendi significatu sumitur; velut 'præcipitare mentem,' apud Virg. Æn. ii, 316. vel potius in exitum tendentibus; sicut apud eundem, Æn. ii, 8. 'nox humida celo Præcipitat, suadentque cadentia sidera somnos.' Faluntur enim, qui de principio noctis exponunt. non enim idem sensus est, qui in illis apud eundem, Æn. ii, 250. 'et ruit Oceano nox.' Cæsar de bel. civ. iii, 25. 'hyems præcipitaverat.' hoc sensu Sallustius: 'præcipiti in vesperam die.' Curtius vi, 5, 3. 'præcipiti senectute.' Marcellin. xix, 18. 'autumno præcipiti' et xxiv, 19. 'vigilia secunda præcipiti,' dixerunt. Ovid. Trist. i, 3, 47. 'Jamque moræ spatium nox præcipitata negabat')

Præcipere (pro antecapere, præoccupare): Sic, fata, mortem, veneno iii, 9, 4. iv, 12, 50 (Hujusmodi exempla multa collegit B. Rhenanus in thesauro locut. Taciti, pag. 17. et seq.)

Præcludere maria (h. e. intuta reddere) iii, 6, 1

Præco ii, 7, 15 in judiciis iv, 12, 31

Prædæ cupiditate clades accepta ii, 10, 2 (Elegantior Homerus, Il. xv, 346. Hæctorem facit imperantem sociis: 'In naves ruerent, et omitterent spolia'). Prædæ negatæ causa lapidatus Imperator i, 22, 2 prædam in antecessum dividere iv, 12, 24

Prædicere (pro præsagire, præsignificare) ii, 6, 14

Prædicta conjunctio (h. e. prodita, indicata) iv, 12, 33

Præfecti (pro legatis) iii, 6, 8. iii, 7, 6

Præfecti navium (Græcis trierarchæ) ii, 5, 3

Præferre (vox triumphalis) ii, 7, 7 (vide Fereula). Præferre (pro præ se ferre, manifeste ostendere) iv, 2, 46

Præcludere (idem quod proludere) iv, 2, 2

Præmia armorum armis defendenda iv, 2, 17

Prænavigare (pro præternavigare) iii, 8, 3

Præneste (urbs) i, 11, 7 sub hasta venditur iii, 21, 27

Prænestina arx i, 18, 24

Præpeditus (pro impedito) ii, 8, 17. iv, 11, 6

Præsagire aliquid animo (h. e. providere animo) i, 4, 2

Præsagia fatorum ii, 6, 48 et 53

Præsens (pro eo quod non differtur) i, 26, 7 Præsens (h. e. quod certius demonstraret faventes Deos) iv, 7, 9

Præsidero regno (h. e. regem esse) ii, 7, 2

Præsidia (Gall. garnison): Ita, Præsidia levia iv, 2, 18 Præsidia detrudere (h. e. removere, expellere) ii, 2, 12 dissipare (fere idem) iv, 9, 4 in tutelam provinciarum disponere iv, 12, 26 Præsidia (pro qualicunque auxilio, subsidio): Sic, Præsidia dignitati paranda iv, 2, 9

Præsidis unius nutu, quasi anima, regitur imperium iv, 3, 6

Præsto esse (h. e. imperata promte facere) iii, 5, 29

Præter spem omnium revirescit imperium, Proëm. 8 Præter spem omnium rex fraude præcipuus, fraude capitur iii, 1, 2

Prætexta i, 5, 6

Prætextatus filius Scipionis ii, 6, 10 Prætextati senes i, 13, 14 (Descendunt hæc a verbo 'prætexere,' quod vestes illæ purpura prætexerentur. Eleganter usus est hoc verbo Virgilius Ciri, versu 319. 'An nescis qua lege patris de vertice summo Edita candentes prætexat purpura canos?')

Prætoria (scilicet navis: Gall. l'Amiral; ut Græci *ναυαρχία* dicunt) ii, 7, 7 Prætorix navis lumen iv, 8, 5

Præcibus negata armis petere iii, 3, 3

Premere terga cedentis (h. e. instare cedenti) ii, 6, 30 Premi fame ii, 18, 13

Prensare fugientes (pro comprehendere ut maneat) iv, 2, 82 (vide Val. Max. iii, 2, 19. Est autem hoc orantis maxime, Tac. ii, 31, 2)

Pretium (pro quacunque re, qua aliud quid comparatur et quasi emitur): Ita,

Pretium proditiōis i, 1, 12 victoriæ i, 17, 7. i, 20, 2 Pretium fœderis Jugurtham facit Bocchus iii, 1, 16 in Pretium fœderis arma deponere jussi Numantini ii, 18, 4 in Pretium libertatis nulla largitione corrumpitur pop. Romanus i, 26, 6

Prima acies (quæ proxime hostem est) iv, 2, 82

Princeps populus (vide Populus) Principes (pro primoribus cujusque civitatis) iii, 17, 3 Sic, Princeps Ætolix Thoas ii, 8, 5 Princeps nobilitatis iii, 17, 5 (Sic, principes Senatus et juventutis, dicti. Quæ nomina honorem et præcellentiam, non autem potestatem, arguebant. Postea ab Augusti tempore, qui remp. nomine 'Principis' sub imperium accepit, nomen 'principis' dominum significare cœpit). Sic, Principum discordiæ, ministrorum exitio piantur iv, 6, 4

Principatus (pro dominatione) iii, 12, 13

Principia iii, 10, 12. iv, 2, 45.—Erant autem loca castrorum, in quibus tribuni mil. jus dicebant, aliaque militaris jurisdictionis exercebant; ut in quæstorio quæstor, imperator in prætorio. Hinc Apuleius, de Mundo, sub fin. libri: 'et ('ut' expungo) scitis ejus (legis, de qua loquitur) magistratus tribunalia, principia milites frequentant' (ita velim, non 'frequentabant'). Sic, 'Principia numerorum,' §. 4. de Justiniano Codice ad Menam. Vide latius de his Signonium, de ant. jur. provinc. ii, 6. Donatun ad Sueton. Othou. cap. 6. Stewech. ad Veget. i, 20.

Pristix (marinus piscis) iii, 5, 16

Privatus consulens aggreditur iv, 4, 4

Privatum bellum (h. e. quod privati gerunt, tanquam non concernens remp.) i, 12, 1 Privatis opibus subventum reip: ii, 6, 24

Prius (pro potiori) i, 16, 2

Pro (varias significationes habet: aliquando enim denotat ante, vel in): ut, pro Rostris iii, 21, 14. iv, 2, 91 quod idem in Rostris dicit iv, 6, 5 (aliquando secundum, juxta): ut, Cæsar pro natura ferox iv, 2, 38 Pro rei atrocitate ii, 15, 8 Pro scelere animadvertendum iv, 1, 10 non Pro cetera felicitate iv, 2, 78 (aliquando loco): ut, Romulus accipi se jubet Pro numine i, 1, 18 Pro dote i, 1, 14 (sæpius ad defensionem, causam, propter, de): ut, pugnare Pro finibus, gloria, imperio, libertate, sociis i, 9, 6. i, 10, 1. i, 11, 5. i, 13, 6. i, 16, 1

Pro ultione alicujus (h. e. ad vindicandum eum) ii, 2, 26 Pro victoria (h. e. ad consequendam victoriam), ibid.

Proboscis elephantis abscissa i, 18, 9 (Plinius viii, 7. 'Promuscidem eorum facillime amputari, Pyrrhi praeliorum experimentis patuit.' Ita ex Græcorum 'proboscide,' 'promoscis,' et 'promuscis,' in plerisque Latinis exemplaribus. Dicta autem *προβοσκis*, vel Nonio Marcello teste, quod ante depascat, composito nomine ex *πρὸ* et *βόσκεισθαι*. Elephantis natus est, quo et pro manu utitur: unde 'manum' etiam appellant: sicut Orosius, eandem referens historiam. De 'proboscide' plura Aristoteles, secundo de partibus animalium. Ita Vinetus)

Probris aliquem insectari iv, 4, 2

Procella belli ii, 6, 12 (Ita 'procella equestris,' apud Livium xxix, 2, 8. et xxx, 18, 4. Item Tacitum H. iii, 52, 4. Sic, 'procellæ tribuniciæ,' apud eundem Livium ii, 1, 4. Eadem est metaphora quam notavimus supra in voce Nimbus. Adde Polyb. apud Vales. pag. 182)

Proceritas Theutobocchi iii, 3, 10

Procurrere (pro prominere, sicut currere): Ita, Clypea procurrit a Punico littore ii, 2, 19

Prodigia (pro rebus insolitis, quibus aliquid portendi creditur) iv, 2, 45 Prodigio simile (vide Similis). Prodigia (pro hominibus prodigiöse, h. e. ultra modum, mortalitatis affectis): Ita, Prodigia Romana (pro Romanis incredibilis fortitudinis) i, 10, 3 Prodigia municipalia (pro municipibus summe sceleratis) iii, 18, 6 (vide supra Pestis: quo pertinet etiam usus vocabuli Lues. Claudianus, in Ruffin. i, 21. 'quo tanta lues eruperit ortu.' Seneca, Medea, versu 184. 'Abclere prope pessimam ferro luem')

Praedium justum (vide Justum). Praedium nec spectare potest Antiochus ii, 8, 12 Praedio, uno, et, ut sic dixerim, non toto iv, 2, 63 Praedii frequentibus communi i, 3, 3 (vide Sallust. Jug. lxxix, 4)

Proficere ad stabilitatem pacis (h. e. assequi quod conferat ad stabilem pacem) iv, 9, 1 ad profligandam provinciam ii, 6, 40

Profligatum (pro affecto, et pæne confecto): Sic, Profligatum bellum ii, 15, 2 urbis excidium ii, 15, 12 Profligata provincia ii, 6, 40 (quo tamen sensu recte dici negat Agellius xv, 5 quem oppugnat Lipsius ad Tacitum H. ii, 4,

5. et certe ita reperitur usurpatum aliis etiam non vulgaris notæ auctoribus. Frontinus ii, 3, 2. 'victoriam profligavit.' Ibid. exemplo 20. 'Quo genere, cum profligari nihil videret.' Seneca de benef. vii, 13, 2. 'Hæc quoque quæ venit, quæstio, profligata est in prioribus: itaque breviter pestringetur.' Ita aliquoties Tacitus. Porro eandem distinctionem harum phrasium, 'bellum committere, profligare, conficere,' qua noster ii, 15, 2. utitur, reperias apud Livium xxi, 40. in fine capituli)

Profluens (pro fluvio præterlabente) i, 1, 2 Sic, Profluentes iv, 12, 9 (ut dubium mihi sit an forte ita scripserit Livius i, 45, 9. 'infima valle profuit Tiberis.' ubi vulgo legitur 'præfuit,' eodem quidem sensu)

Profugus feralis tabulæ iii, 22, 2 (Ita supra, 'fugitivum regni' dixit) Profugus prælio iii, 19, 7. iv, 2, 86 a prælio iv, 2, 85

Proludere (idem quod præludere) iii, 22, 6. iv, 2, 2 (Seneca, Medea, versu 907. 'proludit dolor Per ista noster')

Promittere (pro portendere, sicut supra polliceri): Sic, aves et victimæ victoriam promittunt iv, 7, 9 caput in Capitolii fundamentis repertum, caput terrarum i, 7, 9 flamma circa caput Servii, clarum fore i, 6, 1 Promittere templum Diis (h. e. vovere) i, 11, 4

Propagare bellum hæreditarium in posteros (h. e. transmittere) iii, 17, 2

Propitius Oceanus (h. e. favens, bene affectus) iii, 10, 19

Propontis (sinus maris) iii, 6, 10

Propugnacula classis ii, 2, 34 (h. e. turres; sic Horat. Epod. i, 1. 'Ibis Liburnis, inter alta navium, Amice, propugnacula')

Propugnare urbem (pro defendere) iii, 10, 23

Prorogare imperium iii, 14, 6 (vide Gracch. ad poster. Sigon. disput. num. 44)

Prorsus, ut i, 11, 15 (Sic supra, Plane quasi)

Proscriptionis Syllanæ tabula iii, 21, 25 jure belli proposita iii, 23, 3 ejus effectus iii, 22, 1 Proscriptio triumviralis iv, 6, 3

Prosperorum nimia continuatio suspecta iv, 2, 79

Provincia pop. Romani extrema, media facta iii, 5, 31 Provinciam facere ii, 17, 8. iv, 12, 22 (vide etiam Facere). Provinciam retinere, plus est, quam fa-

cere ii, 17, 8. iv, 12, 29 ex Provincia cognomen iv, 12, 28 Provinciae antiquissimorum Romanorum quales i, 11, 6 Provinciae quædam, ut non in usum, ita ad speciem imperii acquisitæ iii, 12, 4

Provolvi ad pedes iv, 11, 9 Provolvuntur Cimbri in Italiani ruina (h. e. sponte a summis jugis ruunt, et se demittunt, ursorum more) iii, 3, 11

Provocare (subaudi, ad pugnam, lacessere) i, 3, 2

Provocatio (h. e. appellatio) a coss. i, 9, 4 Provocatus est (pro provocavit) ii, 17, 11

Pseudophilippus ii, 14, 3

Ptolemæus, rex Ægypti iv, 2, 55 Pompeium trucidari jubet iv, 2, 52 perit iv, 2, 60

Ptolemæus, rex Cypri iii, 9, 2

Publicæ: Hispania non tuetur libertatem suam publice ii, 17, 3 (h. e. conjunctis viribus: gentes enim Hispanas respectu totius corporis pro privatis habet: sicut habenda sunt imperia regnaque in magna illa 'rep. generis humani,' ut Senecæ dicitur. Itaque ridicule facere videntur, qui scita gentium, ex jure aliquo civili aut firmare nituntur, aut infringere, cum jus civile in tali causa non obtineat nisi locum privati testimonii)

Publica fides iii, 1, 8 Publicum parricidium (vide Parricidium)

Pudenda fœdera ii, 18, 2

Pudet: De Verulis et Bovillis pudet, sed triumphavimus i, 11, 6 (Hæc igitur vox in oratione suspendit vocem sensumve turpem, aut ominosum): Ita, Pulsi fugatique, pudet dicere, hostes iii, 20, 12 (Livius vii, 40, 8. 'in vos, horreo dicere, hostes.' Ovidius Metam. ix, 530, in nefariis Byblidis literis magno artificio in tertium usque versum nomen ejus protelat. 'Hanc tibi mittit amans, pudet, ah pudet, edere nomen,' &c. et in eadem fabula, versu 569. 'Feras fidsissime nostro, Dixit et adjecit longo post tempore, fratri,' eodem tendit)

Pudor Curioni suadet, ut amissum exercitum morte sequatur iv, 2, 34 (Junge exemplum Centenii apud Livium xxv, 19, 14. et Asdrubalis Liv. lib. 27). Pudor Romanus iii, 1, 10. iii, 20, 12 o pudor ii, 6, 30 Pudore magis quam virtute resistere iv, 2, 81

Puellas captivas restituit Scipio ii, 6, 40

Puer non dicendus Augustus iv, 4, 1 (Non tamen ignominiosa est hæc appel-

latio, si vera sit, et non injuriæ causa proferatur, h. e. ut simul exprobrentur pueriles ineptiæ, quæ rebus agendis obstant. Ita Propert. iv, 6, 82. 'Augustus Differat in pueros ista tropæa suos.' Ovidius de arte i, 182. de Cæsare, ut opinor: 'Bellaque non puero tractat agenda puer.' Quid Horatius? qui carm. iv, 4, 28. Drusum et Tiberium pueros vocat, jam multarum gentium victores, et adolescentes xxx. circiter annorum. ille enim: 'Augusti paternus In pueros animus Neronæ.' Sed puto Poëtam pueri nomine uti pro filio, Græcorum more: sicut puer Veneris apud Virg. et alios). Pueros captivos restituit Scipio ii, 6, 40

Pugna Augusti cum Antonio iv, 4, 4 navalis iv, 11, 6 cum Cassio et Bruto iv, 7, 10 cum Sex. Pompeio iv, 8, 3 cum Illýriis iv, 12, 7 Cæsaris cum Ægyptiis iv, 2, 60 cum Pharnace iv, 2, 63 cum Pompeio iv, 2, 43 cum Pompeio juvene iv, 2, 78 cum Scipione et Juba iv, 2, 66 Cæsarianorum cum Pompeianis, navalis iv, 2, 75 Curionis cum Juba iv, 2, 34 Romanorum cum Achæis ii, 16, 3 et 5 cum Annibale ii, 6, 10. xii, 13, 15 et 60 cum Antiocho ii, 8, 15 cum ipsius præfectis, navalis ii, 8, 12 cum Aristonico ii, 20, 5 cum Asturibus iv, 12, 54 cum Balearibus, navalis iii, 8, 4 cum Belgis iii, 10, 4 cum Britannis iii, 10, 18 cum Cheruscis, Suevis et Sicambriis iv, 12, 24 cum Cimbris iii, 3, 14 cum eorum mulieribus iii, 3, 16 cum Germanis iii, 10, 13. iv, 12, 34 cum Latinis i, 11, 2 cum Mithridate iii, 5, 11, 17 et 23 cum Mysis iv, 12, 13 cum Numantinis ii, 18, 11 cum Parthis iii, 11, 8. iv, 9, 5. iv, 10, 3 et 6 cum Picentibus i, 19, 2 cum Pœnis, navalis ii, 2, 8 et 33 cum Pyrrho i, 18, 7, 9 et 11 cum Sabinis i, 1, 13 cum Sallentinis i, 20, 2 cum Samnitibus i, 16, 12 cum Sertorio iii, 22, 7 Syllæ cum Marianis iii, 21, 19 Pugna prospera exitii causa ii, 10, 2 (Plutarchus Crasso, cap. 21. 'Hæc victoria, quod nimios spiritus fecisset fugitivis, perdidit Spartacum')

Pugnare cum morituris non oportet ii, 18, 13 Pugnare ex necessitate, quod deprehensus sis iii, 6, 12

Pulcherrimus exitus (pro lætissimo, felicissimo) ii, 2, 14 Pulcherrima terrarum Campania i, 16, 3

Pulchritudini victæ urbis parcurit ii, 6, 34

Pullus elephantis i, 18, 12 Pulli gallinarum auspicio causa ii, 2, 29

Pollum (scilicet amiculum) iv, 2, 45

Punica fraus ii, 6, 13 et 36. ii, 17, 6 perfidia ii, 2, 11 (Hinc Val. Max. ix, 6, 1. ext. Carthaginem 'ipsum fontem perfidiæ' vocat). Punicum bellum primum ii, 2 secundum ii, 6 tertium ii, 15 Punici belli tempestas ii, 6, 9 Punici maris nomine deficiunt quidam ii, 2, 17 (Sic Sidon. ep. viii, 12. 'quamlibet sola hyemalium mensium nomina tremas')

Puppis (pro navi) ii, 7, 7. iv, 11, 8

Purpura (pro consulatu; quod vestes consulares purpura prætextæ) iii, 21, 17 Purpura fulgentes elephantii ii, 8, 16

Purpuratus (ita vocatur amicerum regiorum principes) i, 10, 5 (Hac voce sæpissime pro satrapis utitur Curtius)

Purpurea vestis regibus iii, 19, 10. iv, 11, 3 Purpureum velum in navi Cleopatæ iv, 11, 8

Putare, Procem. 1 Cæsariani dum se vincere Putant, vicere iv, 2, 84

Puteoli (urbs) i, 16, 6

Pyra (rogus) iv, 12, 45

Pyrenæus (mons) ii, 17, 3. iv, 12, 46

Pyrenæum jugum ii, 17, 6

Pyrenæi montes ii, 6, 38

Pyrrius (Epirotes), ejusque bellum cum Romanis i, 18 per quatuor annos iii, 5, 2 minus vastavit Italiam, quam ipsi Itali iii, 18, 11. iii, 21, 21 Pyrrhi regia ii, 9, 2

Q.

Qua (adverbialiter positum plerumque valet ubi): Qua longissima Italia ii, 6, 52 (Particulari hanc sæpiuscule mutata a librariis visus sum animadvertere: ut apud Curtium iii, 11, 12. 'et qua (erat quæ) cuique patebat ad fugam via, crumpunt.' Sic Marcellin. xviii, 20. et ipse Curtius v, 13, 25. Iterum Marcellin. edit. Lindenbrog. pag. 494, 10. et forte 499, 29)

Quærit Romanis hostes Annibal ii, 8, 5 (Expressum ex Livio xxxiv, 19, 4). Quærendi hostes, ut vincantur iii, 8, 6 (Sic Claudian. de laudib. Stilic. iii, 149. 'Vincendos alio quasivit in orbe Britannos')

Qualis erat iii, 10, 22 (Ita Tibullus i, 3. 'Qualis eris')

Quantum, immane quantum, plurimum quantum iv, 2, 74

Quanti est imperator, tanti exercitus ii, 18, 11

Quasi (cum ut plurimum vocem hanc elegantibus sententiis et comparationibus addat auctor, visum est pleraque ea loca hic annotare): Quasi in brevi tabella totam pop. Romani imaginem amplexi, Procem. 3 Quasi hominem considerare pop. Romanum, Procem. 4 Quasi ad quendam juventutem florem pervenit pop. Romanus, ibid. Quasi quædam robusta maturitas imperii, Procem. 7 Quasi redita juventute revirescit imperium, Procem. 8 ex variis Quasi elementis congregat corpus unum Romulus i, 1, 9 Quasi monitu Deæ i, 2, 4 substitutus in locum regis Quasi ad tempus i, 6, 2 Quasi infantia pop. Romani i, 8, 1 quodam Quasi instinctu Deorum concitatus i, 9, 1 Quasi contagione quadam per singulos itum i, 9, 8 plane Quasi adulterum ad Inferos usque sequerentur i, 10, 8 Quasi in regis ultionem i, 11, 1 plane Quasi stipendium commilitonibus Diis i, 11, 4 Quasi præsentem Jovem i, 13, 13 Quasi in terrigenas e cælo ac nubibus tela mitterentur i, 17, 6 Quasi vindicaret, exsiluit i, 18, 12 decem pondo argenti, Quasi luxuriam damnavit i, 18, 22 Quasi quotidie triumpharet ii, 2, 10 in classe Quasi tota Carthago ii, 2, 34 quodam Quasi æstu et torrente fortunæ ii, 7, 1 quodam casu, Quasi industria, sic adgubernante fortuna ii, 8, 1 epulis Quasi inferiis impleti ii, 18, 12 Quasi templa et aræ possent defendere, quem nec montes sui, nec arma potuissent ii, 12, 9 de Andrisco, Quasi vero rege, triumphatum ii, 14, 5 Quasi enata subito classis crumpit ii, 15, 14 Quasi subita de cineribus flamma ii, 15, 15 Quasi sæculum illud eversionibus urbium curreret ii, 16, 1 Quasi hic Romanis orbis non sufficeret iii, 10, 16 Quasi subsidio insederat Alpium tumulos iii, 3, 18 Oceanus Quasi imparem se fatetur iii, 10, 19 nomine Quasi terrore composito Vercingetorix iii, 10, 20 mersa vitis suis, Quasi sentina, resp. iii, 12, 7 Quasi jure oppressus iii, 14, 7 Quasi secundum hominum genus servi iii, 20, 1 Spartacus Quasi Imperator occisus iii, 20, 14 Quasi non esset usquam dimicatum, sic arma rursus et partes iv, 2, 73 rates captæ Quasi per indaginem iv, 2, 32 Quasi vicisset, qui evaserat iv, 10, 10 Quasi bene gestis rebus iv, 11, 1 Quasi facilius esset Partho Romanus iv, 11, 2 morte quasi somno soluta iv, 11, 11 ceteram gentem, ritum ferarum, Quasi indagine, debellabat iv, 12, 48

Quatere hastam ii, 17, 14 urbem machinis ii, 9, 2 Quatere omnia navibus, equis virisque ii, 7, 8 (Plinius ii, 27. 'Quum rex Philippus Græciam quateret')

Quatenus (pro quoniam, sive Quatinus) i, 5, 2 (idem enim esse vocabulum puto, et scripture tantum, non etiam sono, nec origine, aut significatione, differre. Accidit enim huic voci, ut E litera sonum illum nanciscatur, quem nec E literæ, nec I, plene adscripseris, qualia notat et Lipsius de lingua Lat. cap. 7. Vide tamen Acidal. ad Vellei. ii, 68, 4. Vinetum, ad auctorem nostrum ii, 2, 2. et Casaub. ad Suetonium, Claud. xxvi, 7. Ovid. Trist. v, 6. 'Quatenus et non est in caro conjuge felix')

Querela i, 18, 5 (est expostulatio de injuria, utque ea luatur, petitio) Sic, Queri ii, 6, 5 Querelæ (dicuntur etiam, cum socii, aut subditi, ab aliis infestari se nuntiant, contraque eos auxilium orant) iii, 2, 4 ita dicitur, Queri de aliquo iii, 10, 14 de incursionibus hostium iii, 2, 3. iii, 10, 17 Queri de Diis ii, 6, 14 de fortuna iii, 11, 2 (h. e. conqueri de iniquitate deorum aut fortunæ)

Quiddam indomitum i, 22, 1 Quidam simile nivibus ii, 4, 2

Quintilius Varus (P.) iv, 12, 31

L. Quintius (Cincinnatus) dictator i, 11, 12. i, 26, 7

Quirinalis (mons) i, 13, 16

Quirinus i, 1, 18 (Julianus, princ. de Cæsaribus: 'Quirinus, quo quidem nomine ille nobis, si quidem Deum respondens paremus, appellandus est')

Quis, aut unde i, 18, 4 (Videtur hæc formula usitata fuisse in contemptu, et fastidio, cum etiam notos per superbiam se non noscere simularent. Alias etiam ignotos ita compellere solebant: 'Quis genus? unde domo?' Virg. Æn. viii, 114. Vide Savaronem ad Sidonium, epist. i, 11)

Quomodocumque iii, 23, 4

Quotidiani hostes i, 11, 11. ii, 3, 3

R.

Rabies Mariana Cinnanaque iv, 2, 2 Numantinorum ii, 18, 15 piratica iii, 8, 2 pugnandi ii, 2, 46 Samnitium i, 16, 7 Thracum iv, 12, 17 victorum iv, 2, 85 (vide etiam Furor)

Radiare (radiis distinguere): quasi de

industria prospera adversis Radiarentur iv, 2, 30

Radiis distincta corona iv, 2, 91

Radices Alpium ii, 5, 1. iii, 3, 7 Vesuvii iii, 20, 4

Rapere (semper celeritatem notat, et violentiam. de flumine dictum, pro haurire) iii, 11, 3 Rapere (pro occupare, corripere): Sic, Rapere castra subito impetu iii, 20, 4 improvise adorti castra Rapiunt iv, 12, 34 primus impetus belli Bithyniam Rapuit iii, 5, 6 Rapta impetu Hispania ii, 17, 6 (Ita Curtius iv, 14, 1. 'Syriam Ægyptumque prætereuntibus raptas'). Raptos tamen dicit Vcientes i, 12, 4 (qui decenni obsidio vix subacti sunt). Rapere regnum (h. e. vi invadere, nondum debitum) i, 7, 2 Sic: census, imperium, patrimonium iv, 2, 21 (pro eripere): Sic, Rapta jure belli repetere iii, 5, 13 Rapere scutum de manu iv, 12, 7 quo quemque Rapuit fuga (h. e. quo quisque se fuga proripuit) iii, 11, 10

Rates Balearium iii, 8, 3 Rates ex cratibus iii, 20, 13 Rates inopia navium factæ iv, 2, 32

Ratio Reip. (h. e. conditio, utilitas, quam hodieque Ital. 'la ragione di stato' appellant) i, 8, 1 Rationes thesaurorum continens libellis iv, 12, 44 (Sic apud Livium xxxviii, 55, 9. est 'liber rationis')

Raudius Campus iii, 3, 14

Ravenna (urbs) iii, 10, 22

Recens et integer iii, 1, 13

Receptator hostium Rhenus iii, 10, 9

Recipere (pro accipere, capere): Sic, totius orbis opes Ostia recipit i, 4, 2 (pro admittere, suscipere): Sic, receptus Gabiis Tarquinius i, 7, 7 Recipere se (plerumque cedentium est, et locum munitionem quærentium, Gall. 'se retirer'): Sic, Aquitani in speluncas se Recipiunt iii, 10, 6 C. Gracchus in Aventinum se Recipit iii, 15, 5 (interdum Recipere se dicuntur, qui etiam non fugiendi gratia iter faciunt: ut iv, 7, 12). Recipere (pro occupare, capere, de iis, quæ nunquam in potestate fuerunt): Sic, Cypros Recepta sine bello iii, 9, 1 Hispania Recepta iv, 2, 29 (Ita Livius xlv, 32, 1. 'Anicius Scodra recepta.' Cæs. civ. i, 16. 'Recepto Asculo.' Similem significationem verborum redire, reddere, &c. observat Salmasius ille ad Spart. Adrian. cap. 2. Sic infra, Redigere). Recipere spiritum ii, 3, 1 (desumptum a luctatoribus, aliisque, qui vehementer exerciti, difficul-

ter respirant, et ita ad recipiendum spiritum interquiescere coguntur)

Reciprocantes aqua (h. e. per æstum huc illuc jactatæ) ii, 8, 9

Reciso ponte i, 10, 4 (Edit. Boxhorn. habet Resciso)

Recoquere ferrum (h. e. iterum immittere igni, et ad alios usus formare) iii, 20, 6

Redigere (pro subigere nondum possessa, ut videatur ex eorum censu esse verbum hoc, de quibus modo in Recipere diximus): Sic, pop. Romanus totam Italiam sub se Redigit i, 9, 8 Redigere in deditionem iii, 10, 25 in ditionem i, 18, 23 in potestatem i, 15, 3 Redigere intra urbes (h. e. compellere) iii, 7, 4 intra muros iv, 5, 3 eo Redegit populum (h. e. eo deduxit pop.) i, 2, 4 Redigere consecrationem suam in pretium victoriæ (h. e. consecrat. suam pretium victoriæ facere) i, 17, 7

Redimita frons regum in morem (h. e. diademate revincta) iii, 19, 10

Redire rursus (vide Rursus): in perniciem (h. e. verti in pern. fieri perniciosum) iii, 13, 7 Redierat (pro rediisset) iv, 3, 2 (vide etiam Erat)

Referre ad populum iii, 21, 9 (h. e. legem ferre ad populum). Referre populum in censum, discrimina officiorum, &c. in tabulas i, 6, 3

Regere se ipsum non potest arbiter regum et gentium populus iii, 18, 7

Regionum nomina constructa ut urbium ii, 2, 15. iii, 10, 16

Regilli lacus i, 11, 2

Regius furor (appellatur auctori, dominandi cupido in decemviis, qui regiam potestatem, etiam nudo nomine odiosissimam, captabant) i, 24, 1 (Hinc ubi quid insolentius gerebatur, aut ubi quis alterius potentiam ad invidiam vocabat, 'regnandi' et 'dominandi' verbo utebantur. Sic, in nostro, Regnum iudiciorum iii, 13, 6. et Regnare iudiciariis legibus iii, 12, 9 dicuntur equites immani illa potestate subixi. Apud Livium, vi, 40, 6. Claudius tribunos pl. exagitans: 'Tantum licentiæ novem annis, quibus regnant, sumsisse;' et violentus ille Coriolanus apud eundem scriptorem ii, 34, 10. 'Tarquinium regem qui non tulerim, Sicinium feram?' atque ita aliis locis plurimis. Sallust. Hist. i, 1, 12. 'servili imperio patres plebem exercere, de vitâ atque tergo regio more consulere'. Regium in morem redimita frons (h. e. diademate revincta) iii, 19, 10 Regio

nomine fretus Antiochus Annibalis consilia negligit ii, 8, 6 Regia insignia sumit servus iii, 19, 6

Regnare iudiciariis legibus iii, 12, 9 (Sic, 'Regnum iudiciale' dixit Cicero ad Attic. i, 1. Vide Regius). Regnum in honorem virtutis ultro delatum i, 3, 1 dolo partum industrie agitur i, 6, 2 a Tarquinio ultro petitus i, 5, 1 Regni cupiditate fratres interfecti iii, 1, 3 Regni insignia oblata Cæsari iv, 2, 91 Regno præsidere (h. e. regem esse) ii, 7, 2 Regnum invadere (pro condere, inchoare) i, 8, 2 rapere mavult Tarquinus, quam expectare i, 7, 2 Regna testamentis relicta ii, 20, 2 Regna donare consuetus pop. Romanus iii, 9, 3 Regna (pro regibus) i, 10, 1 (vide etiam Dominatio)

Regyrare (h. e. revolvî, quasi in orbem redire) iv, 2, 6

Religare (pro ligare, alligare) i, 3, 8. iii, 7, 3. iii, 19, 8

Religio (h. e. sanctitas), Numæ inclyta i, 2, 1 fœderum summa Romanis ii, 6, 5 publica privatis affectibus antecellere debet i, 13, 12 Religionis auxilio incolumis i, 13, 16 Religione et justitia gubernanda imperia i, 2, 4

Religiosus (qui religiones sancte colit): Ita: quid Numa Religiosus? i, 8, 3 (alii Religiosum esse in culpa ponunt, ut superstitiosum. unde versus apud Agell. iv, 9. 'Religentem esse oportet, Religiosum, nefas'). Religiosissimum (h. e. quod maxima religione colitur, sanctissimum) i, 13, 11

Reliquiæ Asiæ rebelles (h. e. reliqui Asiaticorum rebellium) iii, 5, 17 Gallorum i, 13, 21 latronum iii, 19, 8 naufragarum partium iv, 2, 64 Reliquiæ Viciorum nullæ (h. e. vestigia) i, 12, 11

Reliqua (pro reliquiis) iii, 10, 1 ('Reliqua corporis' Victor de Cæsar. cap. 20. f.)

Remcare (pro recedere) i, 12, 8

Remittere exercitum (pro dimittere, non detinere) iv, 2, 17

Remunerari iii, 5, 28 (h. e. vicissim dona dare)

Remus i, 1, 6 occiditur i, 1, 8

Remorum ordines iv, 11, 5

Renus (fl.): vide Rhenus

Repercussus (nempe solis, pro reflexione) iii, 3, 15

Reprimere amnem (h. e. coërcere, et contrahere) i, 1, 3

Repurgare aurum venis iv, 12, 12

Requirere (pro quærere, investigare): Sic, Sannium in ipsa Samnio requiritur

i, 16, 8 (pro Interrogare) iv, 2, 68

Res mira dictu i, 7, 8 Res poscit i, 8, 3 Res unius ætatis, populus virorum i, 1, 10 in Re esse (h. e. revera esse, existere) iv, 7, 11 Res motæ iii, 17, 9 Rerum novarum cupidus (h. e. turbarum) iii, 23, 2 Quatuor anni belli, pro clade Rerum breve tempus iv, 2, 6 Rebus suis diffidere iii, 1, 16 Rebus arctis, afflictis ii, 6, 31 deploratis ii, 15, 16 perditis iv, 8, 4 Res (pro rep.): Sic, Res Romana iii, 22, 5 Veientium i, 12, 8 (Ita sæpissime auctores)

Res familiares (pro substantia, bonis cujusque) iv, 1, 1

Respublica etiam hostibus recipiendis augenda i, 1, 14 cum Reipublicæ clade nihil movendum iii, 23, 2 Reipublicæ ægræ sauciæque expedit quiescere iii, 23, 4 de Republica invadenda facile convenit potentia cupidis iv, 2, 11

Rescindere acta (h. e. abrogare) iii, 23, 2 domus, tecta (pro demoliri) ii, 15, 10 pontem iii, 10, 3 plagam (h. e. rursus aperire jam coalescentem) iv, 2, 72 hoc sensu, Vulnera interdum ipsa curatione rescinduntur iii, 23, 4

Residuum nihil est crudelitatis iii, 4, 2

Resignare (pro rescindere) iv, 7, 14 (Cic. pro Archia)

Resilire ab imposito jugo iv, 12, 2 in aquas iii, 6, 6

Respirare ii, 6, 23 Respirat insula iii, 19, 9 (vide Recipere spiritum)

Responsum superbum Crassi iii, 11, 5 Tarquinii i, 7, 7

Restare (pro manere): Restitere Juventas et Terminus i, 7, 8 (pro superesse) iii, 10, 1 et 2

Resurgere in aliquem (h. e. rursus insurgere) i, 13, 19

Retinere amnem manibus et clypeis iii, 3, 12

Retro dare gradum (h. e. loco pelli, retro cedere) iv, 2, 81

Revellere (pro avellere): Sic, Revulsa aquila iv, 12, 38 Revulsa Italiae Sicilia ii, 2, 2

Reverens (tam de eo dicitur, qui meretur reverentiam, quam qui exhibet): ut, Reverentis visum est nomen Augusti iv, 12, 66 et, Reverentis captæ majestatis nemo fuit ii, 12, 11

Reverentia par inter Parthos et Romanos iv, 10, 1

Revereri oportet fortunam, cui tantum licet ii, 12, 11

Revirescit imperium, Proæm. 8 (vide Imperium)

Reviviscit imperium ii, 6, 27 Reviviscunt incendia iii, 5, 14

Revomere: Histri cum sanguine et spiritu male partam revomere victoriam ii, 10, 3 (Dictum de ebris interentis, ad instar illius Virgiliani, *Æn.* ix, 349. 'Purpuream vomit ille animam, et cum sanguine mista Vina refert moriens'). Maria revomunt spolia (h. e. hausta reciprocant, et rejiciunt ad littora) iv, 11, 7

Reus ambitur iii, 17, 5 in præsentem Reum peroratum iv, 1, 7

Rex appellatur Apuleius iii, 16, 4 Rex hostium captus maximum victoriæ decus iii, 2, 5. iii, 3, 10. iii, 10, 26 Rex vilissimus Ptolemæus iv, 2, 52 Regem se vocat supplex Perses ii, 12, 10 in Regem desciscit Antonius iv, 3, 4. iv, 11, 3 Reges auxilia petunt a Romanis ii, 7, 5 Regibus parere consuetæ urbes ii, 20, 4. iii, 5, 6

Rhea Sylvia i, 1, 1

Rhenus (fl.) iii, 10, 2 transitur a Cæsare iii, 10, 14 ponte jungitur iii, 10, 15 imperii terminus iv, 12, 39 et 61 bis tractus a Cæsare iv, 12, 22 Rheni effigies in triumpho Cæsaris iv, 2, 88 per Rheni ripam l. amplius castella a Druso directa iv, 12, 26

Rhodanus (fl.) iii, 2, 4 Helvetiorum terminus iii, 10, 2 Rhodani effigies in triumpho Cæsaris iv, 2, 88

Rhodii nauticus populus ii, 7, 8 Antiochi classem vincunt ii, 8, 12 pro Ætolis deprecantur ii, 9, 3 Rhodiorum classes iii, 6, 8

Rhodope (mons) iii, 4, 6

Rhodus (ins.) iii, 5, 8

Rictus oris iii, 11, 11

Rixa (pro pugna) iii, 10, 5

Ripa (pro littore) iv, 11, 7 (cum alias 'ripæ' dicantur esse fluminum, 'littora' maris. Hinc §. 4. Inst. de rer. div. 'Riparum quoque usus publicus est, sicut ipsius fluminis.' et §. 5. 'Littorum quoque usus publicus est, sicut et ipsius maris')

Robur pop. Romani ii, 1, 1 Robur elanguet clementia soli cœlique iii, 3, 13 Robur Hispaniæ Celtiberi (h. e. fortissimi Hispanorum) ii, 17, 9 Sic, Robur Italici sanguinis iv, 2, 5 Orientis, ibid. sociorum iii, 18, 6 Robora gentium iii, 5, 22 (Ita sæpe Tacitus et alii)

Robustus populus ii, 1, 1 Robusta imperii maturitas, Procem. 7 Robustissima oppida (pro munitissimis) i, 12, 3

Rogare leges iii, 16, 2 (h. e. ferre ad populum: rogandus enim erat populus

utrum vellet eam legem, et juberet)

Rogatio (pro lege) iii, 14, 4. iii, 17, 9

Rogus (strues lignorum ad cremanda corpora) iii, 20, 9. iii, 23, 1

Roma mater ac parens Italiae iii, 18, 5 victrix Asiae Europaeque iii, 18, 7 (Similes ejus titulos largiter concessit Mela, Cosmog. part. 2. lib. 2. post enumeratas Urbis regiones. ubi vide). Roma conditur i, 1, 7 obsidetur a Porsena i, 10, 2 occupatur a Gallis i, 13, 14 a Sylla iii, 21, 6 a Mario iii, 21, 13 a Caesare iv, 2, 21 civitas hominum ac Deorum domicilio destinata i, 13, 18 inter tres maximas urbes i, 16, 6 templo comparatur i, 18, 20 Romam convertitur Annibal ii, 6, 42 de Roma invadenda deliberat Spartacus iii, 20, 11

Romanus (pro Romani). Vide Singul. pro Plurali) : Rom. populus comparatur homini, Proem. 4 princeps populus (vide Populus). Romani barbari i, 2, 4 gentium domini iv, 12, 14. iv, 3, 8 Etruscos, Latinos, Sabinos sibi miscuerunt iii, 18, 1 Romanorum fortitudo i, 18, 18 Romanis sacer auguratus i, 5, 4 a Romanis gentes regesque praesidia petunt ii, 7, 5

Romana avaritia iii, 5, 18. iii, 9, 2 dominatio iv, 3, 8 Romanum imperium (vide Imperium)

Romulus i, 1 Romulus pater ii, 4, 5 Romulum vocari voluerunt Augustum, quod condidisset imperium iv, 12, 66 (Sic, opinor nostrum ii, 17, 15 Viriathum dicere Hispaniae Romulum)

Rosae per hincem collatae ii, 8, 9

Rostra ii, 2, 8 Rostris collegam depellit Gracchus iii, 14, 5 pro Rostris exposita capita proscriptorum iii, 21, 14. iv, 6, 5 pro Rostris oblata Casari regni insignia iv, 2, 91

Rubiginem sentiunt arma ii, 3, 2

Rudes bellorum elephantii iv, 2, 67

Ruere in praelium ii, 18, 12 Ruens ulterius hostis iii, 5, 9

Rufinus (P. Cornelius) notatur a Censore i, 18, 22

Ruina provoluti in Italiam Cimbri iii, 3, 11 Ruina belli (dicitur quod vicina plerumque secum trahat, ut accidere solet in ruinis aedificiorum) ii, 11, 1. ii, 12, 1 bellum Tarentinum Regem Pyrrhum, totamque fere Italiam una Ruina involvit i, 18, 1 Mithridates totum paene Orientem et Occidentem sua Ruina involvit iii, 5, 21 Ruina incendium suum restringere vult Catilina iv, 1, 7 (Claudian. in Rufin. ii, 17. 'Quid restat, nisi

cuncta novo confundere luctu, Insontesque meae populos miscere ruinae?' forte, secutus Lucanum vii, 654. 'trahere omnia secum Mersa juvat, gentesque suae miscere ruinae')

Rumpere fidem iv, 2, 16 fœdus i, 16, 7. ii, 6, 4. iii, 6, 1 vallum (pro cedere) iv, 2, 24

Ruptor fœderis punitus i, 3, 8

Rursus redire i, 3, 9. i, 11, 14 (Suffecerat 'redire,' sed gaudent interdum hoc pleonasmio scriptores. Sic, 'rursus repetere,' est apud Sueton. Caes. c. 2. ubi Caesabonus: et xvii, 1. 'recidit rursus in discrimen aliud.' Claudian. in Rufin. i, 357. 'revocataque saecula rursus.' 'rursum recipere,' apud Justin. v, 4, 12. et xlii, 2, 12. Ita 'rursum denuo' conjungit Plautus, Prologo Casinae, versu 33: et extremis Menachmis, 'Venibit uxor quoque etiam.' quod et in l. 1. §. 1. de just. et jur. 'verum etiam praeiorum quoque.' Sic Livius xli, 24, 17. 'Legati deinde postea missi.' Ita Prol. Justin. 27. 'Antiochus insidiantem sibi effugit Artamenem; dein postea custodes Tryphonis')

Rutilius (P. Rufus) damnatur iii, 17, 3

Rutilius (P. Lupus) vincitur a sociis iii, 18, 12

S.

Sabaei (pop.) iv, 11, 7

Sabini (pop.) i, 1, 12 Romam demigrant i, 1, 14 vincuntur a Romanis i, 15 Romanis mixti iii, 18, 1 triumphus de Sabinis i, 18, 26

Sacer, mons i, 23, 1.—Alius sacer mons est apud Antigonum, hist. mirabil. 144. (Athos, ut opinor, qui etiamnum incolis *ἄγιον ὄρος*, teste Bellonio, Observ. i, 35.) alius item apud Philostratum in Apollonio. Alius etiam apud Strabonem, lib. 7. *παρὰ δὲ τοῖς Γέταις δ' ἱερὸς ἀνομάζεται θεός, καὶ τὸ ὄρος ὑπελήφθη ἱερὸν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως*

Sacerdos (pro Vestali) i, 1, 2 Ita, Sacerdotium petunt Cimbri iii, 3, 17 (Orosius aliter hoc profert v, 16. 'si inviolata castitate, virginibus sacris ac Diis servendum esset.' hoc enim modo non sacerdotium tantum, sed et libertatem illis adimit, qua re moveret, ut credam auctoritas, aut librarii, incuriane dicant, an inscitia, vocem 'virginibus' additam,

qua remota constaret idem cum nostro sensus)

Sacramentum militiæ ii, 6, 23. iv, 2, 65 (Eleganter hoc verbum transfert auctor ad quamcunque necessitatem, qua quis ad bellum gerendum adigitur: sic de incensis urbibus Helvetiorum iii, 10, 2 de trucidatis legatis a sociis iii, 18, 9 de crematis centurionibus a Germanis iv, 12, 24. Ita Seneca, de brev. vitæ v, 6. 'Juvenes adulterio, velut sacramento, adacti')

Sacriportus (locus) iii, 21, 23

Sacrosanctum caput Tribuni pl. iii, 15, 6 Sacrosancta arma Romana (h. e. pura, impolluta) ii, 20, 7

Sacrum solenne gentis (pro sacrificio) i, 13, 16 (Notandum autem talia sacra non potuisse rite fieri, nisi propriis et suis locis: nec enim alia causa fuit Fabio tantum adeundi discrimen. Livius v, 52, 2. 'Sacrificiis solennibus non dies magis statim, quam loca sunt, in quibus fiant.' Censorinus apud Appian. in Punicis ad Carthaginienses: 'Manebunt immota sepulcra, et licebit ea parentandi causa invisere; sacris etiam operari, quotiescunque libuerit eo accedere.' Immo tanta religione colebantur, ut etiam milites excusarent, si prædicta die non affuissent. Cincius Alimentus, apud Agell. xvi, 4. 'Sacrificium anniversarium,' inter legitimas absentiae causas est, 'quod recte fieri non posset, nisi ipse eo die ibi sit.' Exemplum ejus rei est in Livio xliii, 11, 1. 'ex Sexto Dignito trib. mil. qui sacrificii causa Romam venerat, sunt audita'). Sacrorum apud Rom. origo i, 2, 1 Sacra (pro cæremoniis, religionibus, rebus ipsis consecratis, ut Deorum imaginibus, &c.) i, 13, 12 (Sic Virg. Æn. ii, 717. 'Tu, genitor, cape sacra manu, patriosque penates')

Sæculum eversionibus urbium currens ii, 16, 1 fluens in luxuriam et ad omnia mala pronum iv, 12, 65 Sæculi mores divitiis afflictus iii, 12, 7

Sævire in urbes ii, 6, 35 templa, aras, sepulcra ii, 7, 4. (h. e. illa diruere). Sæviant omnia prælio, tempestate iv, 2, 76 Sævius Sævitus iii, 21, 13

Sævitia Mithridatis iii, 5, 7 Tarquinii i, 7, 4 Thracum iii, 4, 2 Sævitia bonam quoque causam corrumpit iii, 21, 12

Sagittarum usus ademptus Parthis consilio Ventidii iv, 9, 6

Saguntus (urbs) ii, 6, 3

Salamina (ins.) ii, 8, 13

Salii i, 2, 2

Salinacidus iv, 10, 8

Salire super scuta (h. e. insilire in scuta) iii, 10, 13

Sallentini (pop.) i, 20

Salmacidis (fl.) iv, 10, 8

Salondicus (Hispanus) ii, 17, 14

Saltus (a saliendo): Saltu vallum increpat Remus i, 1, 8

Saltus (pro sylva, nemore): Ita, Saltus Calidonius i, 17, 3 Camerinensium ii, 2, 13 Caudius i, 16, 10 Ciminus i, 17, 3 Hercynius i, 11, 8. i, 17, 3. iv, 12, 27 Saltus Falerni, Gaurani ii, 6, 28 in Saltus diffugiunt Germani iii, 10, 14 Saltibus grassantur Samnites i, 16, 7

Salutare regem, virum suum cupit Tullia i, 7, 3 Salutantibus manus porrecta iii, 21, 16

Salyi (pop.) vincuntur a Romanis ii, 3, 5. iii, 2, 3

Samnites (pop.) i, 16 vincuntur a Sylla iii, 18, 13 Samnitium descriptio i, 16, 7 triumphus, quatuor et viginti de Samnitibus i, 16, 8 quales i, 18, 27 Samnium hodie in ipsa Samnio requiritur i, 16, 8 cum reliquis Italis conspirat contra Romanos iii, 18, 6

Samos (ins. et urbs) ii, 20, 4

Samothrace (ins.) ii, 12, 9

Sancire fœdus iv, 2, 55

Sanctitas (h. e. integritas, abstinentia): ducis maxime proficit ad profligandam provinciam ii, 6, 40 (Hoc sensu apud Tacit. xiii, 46, 9. Otho 'integre sancteque egit')

Sanctus vir, Camillus, i, 12, 6

Sanctum ærarium iv, 2, 21 Sanctius fœdus (pro arctiore) i, 16, 2 Sanctius et reverentius visum iv, 12, 66 (Conjungit ista et Tacitus, Germ. xxxiv, 7). Sanctissimæ animæ Bruti et Cassii iv, 7, 15

Sanguis humanus pignus conjurationis iv, 1, 4 (Multa ad hanc rem Jo. Guilielmus Stuckius, convivium lib. 1. fol. 105). Sanguinis Gallici inundatione incendia urbis deleta i, 13, 17 Sanguinis sui semita iter ad victoriam aperit Decius i, 14, 3 Sanguinem humanum litant Thracæ iii, 4, 2 Sanguine suo curiam impleverat iv, 2, 95 Sanguine speciosiores duces iv, 12, 7 Sanguis (pro genere) i, 26, 2 Sic, unum Sanguinem ducere (ejusdem originis esse) iii, 18, 1 Sanguinis jus (pro jure affinitatis) iii, 1, 15 Sanguine nihil scripsisse ii, 2, 14

Sapiente dignum est, lætum accire mortem iv, 2, 70

Sapientia seniorum i, 16, 10

Sarcinæ superfluae ab exercitu remotæ ii, 18, 10

Sardinia pignus annonæ iv, 2, 22 occupatur a Romanis ii, 2, 15 a Cæsare iv, 2, 22 a Sex. Pompeio iv, 8, 1 in Sardinia bellum ii, 6, 32 et 35 in Sardinia mortuus Lepidus iii, 23, 7 (Sardigna vocatur Leandro: Hispanis Cerdenna. Sic Sueyro in versione Vellei.)

Sarmatæ (pop.) iii, 4, 6 vincuntur a Lentulo iv, 12, 20 amicitiam Augusti ambiunt iv, 12, 62

Satelles iii, 16, 4. iv, 1, 3 (Per irrisum ita vocantur plerumque alienæ potentiae ministri. Justinianus ita vocavit ministros suos in condendo jure, §. 1. Const. de confirmat. Dig.)

Satis insolenter i, 26, 3 Satis superque idonea clades i, 12, 3

Satisfacere iv, 12, 45 (Civiliter summum, valet excusare errorem, deprecari culpam, &c. ut omnis illa satisfactio in verbis videatur consistere: noster autem de pœna hoc accepit, sicut Justinus xv, 3, 9)

Satius (pro melius) iii, 12, 6

Satricum (urbs) i, 11, 6

Savus (fl.) iv, 12, 8

Saxa (Decidius), legatus Antonii iv, 9, 4

Scaurus (M. Æmilius) iii, 1, 5 ambitus postulator iii, 17, 5 (immo repetundarum. Vide Pigmium, ad A. U. dclxii)

Scæva (M. Cæsius) centurio Cæsaris iv, 2, 40

Scelerata porta i, 12, 2 (Ita, 'scelerata castra' apud Sueton. Claud. i, 7)

Scelus Catilinæ iv, 1, 6 Scelus per amorem ii, 18, 14 Scelus summum civilis belli, cades Pompeii iv, 2, 55 Scelere domestico oppressus Drusus iii, 18, 4 Scelere alieno, iudicio suo uti iv, 7, 15 Scelera non latent diu iii, 1, 6 Scelera plebeiorum quam nobilium, malorum quam bonorum, æquiore animo feruntur iii, 21, 2 Scelera in tabulis Antonii (h. e. proscriptio virorum illustrium) iv, 6, 6 (Ita Seneca, Nat. quæst. vi, 23. de rebus Alexandri: 'Nihil tam magnum erit, quam scelus Callisthenes;' nempe occisus). Scelerum furor iv, 9, 3

Scenicus rex ii, 14, 4 (h. e. non verus, sed quales solent introduci in drammatibus. Vide Bourdelotium ad illa Satyrici: 'Grex agit in scena mimus: Pater ille vocatur; Filius hic; nomen

Divitis ille tenet.' ad illa verba: 'nomen Divitis.' Alio sensu Scenicus appellatur Nero apud Tacitum xv, 59, 3. 'scenis gauderet, et ipse fabulas cantaret')

Scilicet (per ironiam dictum) iii, 21, 16

Scipio (P. Cornelius, Africani pater) ii, 6, 10 occiditur ii, 6, 36. ii, 17, 6

Scipio (Cn. Cornelius Africani, patrus) ii, 6, 36. ii, 17, 6

Scipio (P. Cornelius Africanus) patrem servat ii, 6, 10 Hispaniam recipit ii, 6, 38. ii, 17, 7 Africam invadit ii, 6, 55 legatus fratris ii, 8, 14 primus nomine victæ gentis nobilitatus i, 11, 9 (Idem dicit Silius, fine operis)

Scipio (L. Cornelius, Africani frater) Antiochum vincit ii, 8, 14

Scipio (P. Cornelius Æmilianus) hostem ex provocatione vincit ii, 17, 11 Carthaginem evertit ii, 15, 12 et Numantiam ii, 18, 8

Scipio Nasica (P. Cornelius) Carthaginis excidium dissuadet ii, 15, 5 Tib. Gracchum interficit iii, 14, 7

Scipio (L. Cornelius) cos. (anno U. C. dclxx.) iii, 21, 18

Scipio (Q. Cæcilius Metellus) Pompeianarum partium dux iv, 2, 65 mortem sibi consciscit iv, 2, 68

Scipionum nomen Africæ fatale ii, 15, 12

Scopulus securitatis publicæ (h. e. ad quem alissa naufragium faceret, sicut navigia in veris scopulis) iv, 9, 1 (Ita Pisonem et Gabinium 'voragines et scopulos reip.' vocat Cicero in Pison. cap. 18. sicut 'et scopulum patrimonii,' et 'Voraginem bonorum,' de Orat. iii, 40. 'scopulum libidinis,' de Orat. ii, 37. Sic Petronius in eam. de bel. civ. versu 240. Pompeium vocat 'piratarum scopulum;' et apud Val. Max. iii, 7, 9. 'Cassii tribunal scopulus reorum dicebatur.' Alludit vetus poëta apud Scalig. in catalectis, pag. 190. f. 'Maximus hic scopulus, non tamen unus, erat')

Scordisci (pop.) iii, 4, 3

Scorta ab exercitu remota ii, 18, 10

Scribæ ii, 6, 25

Scutum e fugientis manu rapit Cæsar iii, 10, 4 in Scuto Scævæ centum atque viginti tela iv, 2, 40 Scutis super capita clatis tegi iii, 10, 13. iv, 10, 6 Sentum imperii Fabius ii, 6, 27

Seythæ (pop.) iv, 12, 62

Seythicus Septentrio iii, 5, 28

Secreta imperii pignora, Ancilia atque

Palladium i, 2, 3 (nam illa maxime abscondebantur, nec tractabantur nisi rare, et ab hominibus ei rei sacris)

Secta pastoria iii, 12, 2 (h. e. modus et ratio vivendi: 'sic temporum suorum sectam' aliquoties dicunt Impp.)

Sector (qui bona lastæ subjecta simul emit) ii, 6, 48 (Vide Barth. advers. v, 4. Plinius inde fœmininum deducit xxxvi, 15. m. 'Metella proscriptionum sectrix')

Secundus (pro favente) iii, 15, 3 Secundum hominum genus iii, 20, 1 (Cicero Offic. 3. 'Quasi secunda quædam honesta esse dicunt.' Tertullian. pag. 195, 1. edit. Rigalt. 'fœmina genus secundi honoris')

Securi, quam gladio, percuti, atrocibus ii, 5, 3 Securi percussi liberi Bruti imperio patris i, 9, 5 Securi districta ii, 2, 17 Secures in principum colla strictæ ii, 5, 4

Securi magis, quam tuti i, 13, 16 (Adde Senec. epist. 79. Solin. cap. 1)

Sedere (pro placere, fixum obstinatumque esse): Sic, Sedet bellum ii, 15, 4 consilium fugæ ii, 18, 14 (Sic Sidorius, carm. vii, 337. Marcellinus xiv, 2. xviii, 2. xix, 15. xxviii, 29. 'Quicquid Cæsaris implacabilitati sedisset.' l. 7. in fin. qui satisd. cog. 'si iudici sederit.' Adde l. 3. C. de Coss. lib. 12). Sedet sententia ii, 15, 9 (Claudian. de Bel. Gild. 415. 'Ut visum est atque sedit.' Arnobius, lib. 4. pag. 173. f. Sedere, de telis dictum pro incidere, pervenire). Sic, in Scuto Scævæ centum atque viginti tela Sedere iv, 2, 40

Sedes belli (pro loco ubi geritur) iv, 2, 35 imperii Roma i, 7, 9 (Sic apud Herodian. Severo Imp. appellatur Roma ἡ βασιλείος ἐστία). Sedes novas quærere iii, 3, 1. iii, 10, 2 Sedibus suis mota urbs iii, 3, 21 (Sic Curtius iii, 2, 12 'totius Orientis excita sedibus suis moles')

Seditiones i, 23. i, 24. i, 25. i, 26 Gracchanæ iii, 14. iii, 15 Apuleiana iii, 16 Drusi iii, 17 Seditionum omnium causa tribunicia potestas iii, 13, 1

Seditiositas iii, 13 (in lemmate capit)

Segisama (urbs) iv, 12, 48

Segestes (Germanus) iv, 12, 33

Segidenses (pop.) ii, 18, 3

nec Segnius quam minati fuerant iii, 3, 6

Segovia (urbs) iii, 22, 7

Seleucia (urbs) iii, 11, 5

Sellæ curules i, 5, 6. i, 13, 10

Semel in perpetuum vinci, non est ex dignitate ii, 12, 2 Semel ignovisse, satis iv, 2, 90

Sementis tempus i, 11, 13

Semesus iv, 2, 69

Semigræcus i, 18, 6 (Ita 'Semigætulus,' et 'Seminumida,' apud Apulei. in Apologia)

Seminarium exercitus Ponici Hispania ii, 6, 38 (Ita Curtius viii, 6, 6. 'Hæc cohors velut seminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Seminarium triumphorum Macedonia,' Cic. in Pison. c. 40)

Semirutus ii, 15, 13 (Ita Livius v, 49, 4. 'in Semirutæ solo Urbis.' et x, 4, 4. 'tectæ semiruta.' et xxxi, 24, 2. 'semirutæ ac fumantis sociæ urbis.' et xxxi, 26, 7. 'inter angustias semirutæ muri.' item xxxii, 17, 7. 'strage semirutæ muri.' Sic Tacitus aliquoties: et Sallustius, Incert. vi, 24. 'etiam cum semiruta mœnia.' Lucan. i, 24. 'At nunc semirutis pendent quod mœnia tectis.' Apulei. princ. Florid., 'semiruta mœnium.' D. Hieron. princ. epist. ad Lætiam: 'delubra semiruta.' Rutilius, Itin. 1. versu 228. 'Index semirutæ porta vetusta loci.' Sic Apulei. lib. 2. Floridor. pag. 312, edit. Vulcanii. Liv. xxxvi, 24, 2. Quæ exempla eo citavi, quod aliis noster hoc verbo nove usus videretur)

Semita sanguinis sui iter ad victoriam aperire i, 14, 4

Sempronius (P. Sophus) Picentes vincit i, 19, 2

Sempronius (Tib. Longus) vincitur ab Annibale ii, 6, 12

Sempronius Gracchus (Tib.) Annibalem sequitur ii, 6, 30 (vide etiam Gracchus)

Senatores cxxl. proscripti iv, 6, 3

Senatus origo et etymologia i, 1, 15 sapientia i, 18, 16 Senatum in sententiam suam pecunia pertrahit Jugurtha iii, 1, 4 in verba sua jurare cogit Apuleius iii, 16, 2 de Senatu, legatorum Pyrrhi iudicium i, 18, 20 Senatus fugatur ab Urbe iv, 2, 21 Senatus (pro curia): de Senatu, quasi de carcere, qui jugularentur, educti iii, 21, 20

Senatus sociorum ad similitudinem Romani iii, 18, 6

Senior (pro sene) i, 16, 10 Seniorum sapientia i, 16, 10 a Senioribus consilium petitum ii, 6, 26

Senones Alpini populi iv, 12, 4

Senones Galli i, 13, 1, &c. eorum vestigia nulla i, 13, 19

Sensus (pro intellectu) i, 18, 28 (contra intellectus pro sensu, apud Plinium ix, 45)

Sententia (pro partibus) traxit in sententiam suam Senatum iii, 1, 4

Sentina: vitis suis, quasi Sentina, mersa resp. iii, 12, 7

Sepire (pro cingere) Septae ignibus latebræ ii, 3, 5

Septentrione nihil infestius iii, 2, 2. iv, 12, 3 Septentrio Scythicus iii, 5, 28

Septimius (L.) Pompeium interficit iv, 2, 52

ad Sepulcra cæsorum mactati inimici iii, 21, 26. iv, 6, 2 in Sepulcra sævire est contra jus belli ii, 7, 4

Sequani (pop.) iii, 10, 20

Sequi (pro succedere) i, 18, 1 (pro persequi) i, 10, 8. iv, 2, 50

Seres (pop.) iv, 12, 62

Serica tentoria ii, 8, 9

Serpentes ad venas admovet Cleopatra iv, 11, 11

Serpit bellum ii, 2, 15. ii, 9, 4

Sertorianum bellum iii, 22

Sertorius iii, 5, 4 dux Marianus iii, 21, 13 domestica fraude opprimitur iii, 22, 9

Servare iv, 2, 70 (Vide Observare. Sic Virg. *Æn.* ii, 567. 'limina Vestæ Servantem.' Plaut. *Mostell.* ii, 2, 20. 'Natus nemo in aedibus servat.' Vide Gruteri *Suspici.* v, 1)

Servilis inscriptio dignitatem triumphi violat iii, 19, 8 (h. e. si ita inscribatur: 'Triumphus de Servis'). Servilia bella iii, 19 eorum causa iii, 12, 10 Servilia opera (h. e. servis digna) ii, 18, 10

Serviliter in terga sævire i, 23, 1 (Vide Bernec. in Justin. i, 5, 2)

Servilius Ahala (C.) mag. equ. i, 26, 7

P. Servilius (Vatia) Isauricus iii, 6, 4

Servilius prætor vincitur a servis iii, 19, 11

Servilius Cæpio (Q.) iii, 17, 4 (vide etiam Cæpio)

Servitia militanti ii, 6, 23 auxilium pudendum ii, 6, 30 (Primum qui memoratur servos armasse, crediderim fuisse Miltiadem bello Persico. Pausanias in *Achaïcis*: 'Dixus, quod Miltiades ante pugnam Marathoniam fecerat, imitatus, vocatis ad pileum servis, &c.')

ad Servitum confugere salutis causa iv, 3, 4 Servitute mulctata Macedonia ii, 14, 5

Servius rex Rom. i, 6 utilis pop. Romano i, 8, 6

Servi quasi secundum hominum genus iii, 20, 1 Servi rebelles in servos infestius sæviunt, quasi transfugas (nempe quod communem causam proderent) iii, 19, 10 Servi Volsiniensium dominos opprimunt i, 21, 2 (Ita Mamaluchi in *Ægypto*). Serva mater Servii i, 6, 1

Si credere fas est iii, 3, 19 (Constat mihi scripsisse Florum: sic credere fas est). Si Diis placet iii, 4, 1 (Sic Quintilianus viii, 3, 31. 'dicta sancte et antiquæ, ridetur a nobis, si Diis placet.' Liv. xlv, 22, 6)

Sibi (pro ei, aut illi) i, 12, 5 (Sic in querela Mali eleganti epigrammate, quod non merebatur obscænis inseri: 'Nec venti, pluviaeque, siccitasve, Quod de se quereretur, malum dederunt'). Sibi (h. e. in suam utilitatem): Ita, bellum Samniticum pop. Romanus Sibi gessit i, 16, 2 Parthi sub auxilii specie Sibi vincunt iv, 9, 5 sub specie partium Se vindicant Samnitium duces iii, 21, 22 (Sic intelligendus Seneca, de benef. i, 13, 3. 'Hercules nihil sibi vicit.' Lucan. x, 13. 'Magnumque perisse Non sibi.' et x, 81. 'dum, non sibi, vincere mavult.' Justinus ii, 8, 6. 'quasi sibi, non patriæ vicisset.' Curtius vi, 11, 29. 'non enim sibi, sed hosti esse obscuro Alexandrum.' Cicero, Philipp. i, 29. 'num sibi soli vicit?' Apud Senecam autem, de benef. vi, 31, 12. liceat mihi dissentire a magno interprete, qui verba illa, 'qui non dicebat sibi,' hoc in quo sumus modo exponit. Sed videntur nimirum aliud sibi velle: et in ipsum Demaratum torqueri suspicionem movent illa: 'Dignus erat præmio, antequam peteret.' quod dictum est, sicut apud Tacit. II, i, 49, 9. 'omnium consensu capax imperii, nisi imperasset.' ideoque interpretarer, Demaratum verum dixisse Xerxi, ejus potentiam non esse tantam ut vinci non posset: non autem dixisse sibi, se tam stultum esse, ut præmium hoc extremæ vanitatis peteret. Ut autem verbo 'sibi' utuntur, sic etiam dicunt 'mihi,' 'tibi,' 'nobis,' 'illi,' &c. Ita Lucan. v, 35, 7. 'Jam certe mihi bella geram,' argutatur in hoc sensu Plautus *Menæchm.* iv, 2, 82. ubi Taubman. Seneca *Medea*, versu 276. 'illi Pelia, non nobis jacet.' et mox, 'Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi')

Sibilare (serpentum proprium ad caustidos translatus) iv, 12, 37

Sibyllini versus iv, 1, 8 (Sibyllini libri. Vopisc. in Aureliano, cap. 18)

Sic (optantis) i, 1, 14 (Sic, quasi, frequenter junguntur: ut iii, 6, 1 et 10. iii, 10, 15. iii, 21, 20. iv, 7, 1. et Sic usurpari solet cum intervenit actui quoddam impedimentum, non tamen ad eum tollendum sufficiens: ita ii, 2, 32 eodem sensu). Sic quoque i, 17, 1. iv, 10, 5 (Ita Statius xii, 258. Livius xlv, 38, 11. Martialis epig. i, 16. Seneca, Troadib. versu 1118)

Sicambri (pop.) iv, 12, 24

Sicilia (ins.) i, 18, 3 occupatur a Romanis ii, 2 a Sex. Pompeio iv, 8, 1 multo cruentius vastata servili, quam Punico bello iii, 19, 2 frugum ferax iii, 19, 3 in Sicilia bellum ii, 6, 32 Sicilia contenti debuerant esse Romani iii, 12, 6

Sicoris (fl.) iv, 2, 26

Siculum fretum iv, 8, 3 mare iii, 6, 8

Sidus Herculis i, 18, 19 (Sidera, pro uno Sole videtur positum iv, 3, 8. Sic apud Marcellinum xviii, 17. et xxii, 35. Vid. Bernecc. ad Justin. xiii, 7, 10. Sicut in iis, ubi 'velut Sideribus mota belli tempestas' ii, 8, 8. et 'quasi Sideribus agitata bellum' iii, 21, 3. dicitur, quod ut Sol tempestates, ita illæ causæ bella conciverint. Ita Claudianus, in Eutrop. ii, 424. pro tempestate posuit Sidus, causam nempe pro effectis: 'Fertur in abruptum casu, non sidere, puppis')

Signifer (pro aquilifero) aquilam Augusto tradit moriens iv, 4, 5 aquilam intra baltei sui latebras abscondit iv, 12, 38 (Signifer dicitur etiam qui præcipue factionem aliquam juvat; quomodo et Autesignani dicuntur). Ita, Signiferi et duces Syllanæ dominationis iii, 23, 6

Signum (pro omine) iv, 7, 7 (pro argumento) iv, 8, 3 Signum dare iii, 21, 13 (solebat autem militibus pugnam inituris signum dari, quando concurrerent. de quo Lips. M. Rom. iv, 12). Signa militaria Parthorum iii, 11, 8 Signa in hostes jaculari i, 11, 2 (ad notam pertinet Seneca, epist. 95. 'Primum militiæ vinculum est, religio, et signorum amor, et deserendi nefas'). Signa Crassi haurit Euphrates iii, 11, 3 Signa canunt (vide Canere). sub Signis ordinare iii, 19, 9 (vide etiam Ordinare). Signa (pro copiis sæpe ponuntur aut ipsa acie): Sic, infesta quatuor agminum Signa per Etruriam volitant i, 17, 2 Signa circumferre (est exercitum circumducere) iii, 5, 29 inferre (exercitum admovere) i, 22, 3 iv, 1, 8. ii, 17, 6 Ita Signa convertere

ii, 6, 51. ii, 17, 12 Signis Pompeianis omnis fere Asia tenetur iii, 5, 31 collatis Signis dimicare (est justa acie, justo prælio) ii, 6, 52 et 58 Signa (pro statu, imaginibus) Corinthia ii, 16, 6 (Sic Ovid. Am. 3. Eleg. 6. 'inutile signum.' Sallust. Catil. xi, 3. 'Signa mirari')

Silanus (M. Junius) vincitur a Cimbris iii, 3, 2

Silentium subitum inter medium prælium iv, 2, 80

Sillaces, præfectus regis Parthorum iii, 11, 8

Similis exitus belli Punici, initio ii, 6, 8 Similior victo populus, qui vicit, ibid. Simile prodigio iii, 4, 4 (Ita, 'simile portenti,' Cicero, Philipp. ii, 27. 'monstri simile,' Val. Max. ix, 11, 1). Simile quiddam cum nivibus suis habent Alpina corpora ii, 4, 2 (Sic pr. Inst. de publ. jud.)

Simulacrum (pro exemplo, similitudine) i, 2, 3. iv, 2, 88

Simulatus furor fanaticus iii, 19, 4 metus iv, 9, 6. iv, 10, 3 Simulata fuga i, 3, 4 proditio iv, 12, 44 stultitia i, 9, 1 Simulatum colloquium ii, 2, 11 transfugium i, 7, 5. iii, 11, 7 Simulati ludi equestres i, 1, 10

Sine missione pugnare (vide Missionem)

Singularis pro plurali sæpissime ponitur. Vide Quintilian. ix, 3. Sic in nostro; Barbarus iii, 10, 13 Bruttius, Apulus, Lucanus i, 18, 26 eques ii, 6, 13. iii, 17, 4 Germanus iii, 10, 14 Macedo ii, 14, 2 miles i, 12, 8. ii, 18, 11. iv, 2, 43. iv, 2, 50 Romanus ii, 13, 1. iii, 3, 9 Tarentinus ii, 6, 42

Singulare certamen Manlii i, 13, 20 Scipionis ii, 17, 11

Sinus (recessum et cavitatem significat): Ita, Sinus vallis i, 17, 7 Sinus ultimus Italiæ (pro angulo) ii, 6, 46 in Sinu bellum et pacem porto ii, 6, 7 (Hinc Sinus Geographis dicitur, ubi mare terris utrinque abscedentibus, quasi in gremium admittitur). Ita, Sinus Ambracius iv, 11, 4 Gallicus, Ligusticus iii, 6, 8 Maleus iii, 6, 3 (Sic e contrario terra fluminibus intercepta): ut, Sinus inter Euphratem et Orontem iv, 9, 5 Sipylus mons ii, 8, 15

Siti ad deditionem compulsi iv, 2, 28 Situm sentiunt arma iii, 2, 3 (h. e. squalorem ex situ contractum. ita Virg. Æn. vi, 462. 'loca senta situ')

Socialis classis iii, 6, 8 Sociale bellum iii, 18 ejus causa iii, 12, 9. iii, 17, 9

Sociale non potest dici bellum Caesaris et Pompeii iv, 2, 4

Sociare opes i, 1, 14 sibi aliquem fœdere ii, 7, 4

Societatis inter hos et illos duces pœnas dant miseræ civitates iii, 22, 8. iv, 2, 77 Societate trium principum orbis imperium occupatur iv, 2, 12

Socius rex confiscatus iii, 9, 3

Socii fortissimi fidelissimique iii, 18, 6 Socii Pompeii moram increpant iv, 2, 43 Socios hostium persequi i, 19, 1 in Sociis etiam nostrum animum perdimus iv, 2, 29. iv, 7, 14 pro Sociis intervenit pop. Rom. i, 13, 6

Sol in maria cadens ii, 17, 12 Solis defectio i, 1, 17 a Sole venire ii, 6, 12 sub ipso Sole habitare iv, 12, 62 Soles Campaniæ ii, 6, 22 (h. e. calor, quo gaudebant Afri. Sic Ovid. Epist. v, 111. 'arista quæ levis assiduis Solibus usta riget')

Solutum est posse transferre in alium culpam cladis iii, 11, 2

Solenne sacrum i, 13, 16 (quod certis temporibus fit, ut explicat Festus. Sic Veget. iv, 40. 'diem solennem' vocat, quem paulo ante 'statutum' dixerat)

Solertia Tullii i, 6, 3

Solicitare urbes, nationes (est in suas partes velle pertrahere) ii, 20, 4. iii, 5, 21 Solicitare in auxilium iv, 9, 3 in colloquium iii, 11, 9 Marius provinciam Syllæ decretam Sulpicia lege Solicitat (h. e. hoc agit, ut sibi decernatur) iii, 21, 6

in Solido decernere (q. terrestri prælio) ii, 2, 9

Solitudo Romæ i, 13, 14 Solitudinem Urbis minatur plebs i, 22, 5 Solitudine (h. e. ubi unus imperat) corrumpitur potestas i, 9, 2 (Contra Asinius Gallus, apud Tacitum i, 12, 4. 'Unum esse reip. corpus, atque unius animo regendum.' Et incommoda communis imperii ex Scipionis quoque verbis patent, relatis a Val. Max. vi, 4, 2. 'se ex majestate reip. omnia gesturum, si sibi cives vel dedissent collegam, vel non dedissent.' Plut. Sylla cap. 33. 'Hostes, nec alias ducibus, quod plures haberent, parentes')

Solum (pro loculo, ubi conduntur mortui) iv, 11, 11

Solum : Soli cœlique clementia robur elanguit iii, 3, 13 Solo exæquare Urbem i, 13, 14 Solo mutato frugum semina degenerant ii, 11, 4

Solvere fidem (h. e. præstare quod

promiseris) i, 1, 12 (Livius iii, 19, 1. 'ut P. Valerii fidem exsolverent'). Solvere (de navibus dicitur iter auspicantibus) iii, 10, 16 Solvi morte (h. e. in mortem solvi, mori) iv, 11, 11 (Ita, somno. Ibidem Ovid. Am. 2. Eleg. 10. Solvi, pro mori, absolute dixit)

Somnium medici de Augusto iv, 7, 9

Sonare ample iv, 2, 65 (vide etiam Ample)

Sora (urbs) i, 11, 6

Soranus prætor occiditur iii, 21, 26

Sortis ultimæ vir (h. e. infimæ conditionis) ii, 14, 3

Spadones Ægyptii iv, 2, 52

Sparsæ magis quam oppressæ vires iv, 2, 65

Spartacium bellum iii, 20

Spartacus iii, 20, 2 de invadenda Roma deliberat iii, 20, 11

Species belli (pro forma prælii) i, 17,

6 Speciem casorum præbent Romani testudine tecti iv, 10, 6 Speciem viventium præbent rostra Rom. navium ii, 2 35 ad Speciem fiduciæ panes a Capitolio jaculantur Romani i, 13, 15 (in quibusdam Impiis est, 'ad spem fiduciæ,' errore ex compendio scripturæ orto : ad spem, h. e. ad speciem. Sic apud Livium xxviii, 24, 9. 'Forma tamen Rom. castrorum constabat una ex spe,' vetustiores edd. 'constabat ea una spe,' quis dubitet, scriptum fuisse 'spē ;' legendum 'specie' ?) magna nomina, ut non in usum, ita ad Speciem imperii acquisiisse, decorum iii, 12, 4 Species (pro prætextu, obtentu) : Ita, Specie juvandi socios, mare ingreditur pop. Romanus ii, 2, 4 sub Specie partium se vindicant Samnitium duces iii, 21, 22 sub Specie falsa bella movere i, 11, 1. ii, 2, 4

Speciosa mors (pro pulcra, conspicua) iii, 3, 16 Speciosiora vitia (h. e. quæ majorem speciem habent) iii, 12, 11

Spectaculum (sc. ludorum) i, 1, 10

Spectaculo quasi exposita urbs ii, 16, 1 (Laudat pulcritudinem Corinthi). Spectaculis indulgent Romani iii, 12, 10 Spectaculum belli i, 18, 8 prælii i, 11, 4

Spectatio gentis ii, 7, 3

Specula Africæ Clypea ii, 2, 19 veluti ultima Septentrionis Specula iii, 5, 5 Speculæ Herculis (pro columnis) iv, 2, 76

Speculari (pro explorare) i, 17, 4

Speculator iv, 7, 13

Speculatorium navigium iv, 2, 37

in Speluncis inclusi Aquitani iii, 10, 6

Sperare semper, indolis magnæ signum

iv, 8, 3 Sperare (*ἀσπῶς*, ut Virgil. 'specrare dolorem') iii, 1, 1

Spirare altius ii, 2, 27 quiddam indomitum i, 22, 1

Spiritus (pro magno animo) ii, 6, 31. iii, 10, 20. iv, 2, 10 Spiritum expellere (h. e. vitam) iii, 5, 26 recipere ii, 3, 1 (vide etiam Recipere)

Spoletium (urbs) iii, 21, 27

Spolia (nautica) in suggestu fori suffixa i, 11, 10 (rostra intelligit: ea enim hac appellatione fere veniunt. Vide Bernecc. ad Sueton. Aug. xviii, 3. Adde Liv. x, 2, 14). Spolia opima (vide Opima): Spolia præferre ii, 7, 7 suffigere i, 11, 10

Sponsor fœderis iii, 14, 2 (De fœderibus per Sponsionem late Livius ix, 9)

Stare (pro adesse) pro uno duos Stare Pompeios iv, 2, 74 Stat pro partibus fortuna (h. e. militat) iv, 7, 10 imperium Stat in ripa Rheni iv, 12, 39 (h. e. subsistit, ultra non progreditur. Sic Quintilianus, declam. 3. 'Gens majorem terrarum partem victoriis, pervagata, tantum in Mario stetit'). Stans urbs (pro salva, non diruta) iv, 12, 57

Statim capta Carthago (nempe eodem die quo obsessa) ii, 17, 7 Statim ac sine mora ii, 2, 6. ii, 3, 2 Statim et e vestigio ii, 8, 12

Stator Jupiter i, 1, 14

Status Asiæ a Sylla¹ datus iii, 5, 12 Græciæ antiquus redditus ii, 7, 13 reip. a Romulo impositus i, 1, 15 mutatus i, 9, 3

Status sacrificii dies (h. e. solennis) i, 13, 16 (Pro hoc vocabulo sæpius repetas 'statutus', nescio an probe)

Stellis iter sequi iii, 5, 28 (Curtius vii, 4, 28. 'Qui transeunt campos, (in Bactrianis,) navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt')

Stipendiarius Thrax iii, 20, 8 (h. e. auctoratus gladiator). Stipendiaria provincia (quæ stipendium pendit) ii, 17, 7

Stipendiorum origo i, 12, 8 (Ulpianus vocis hujus etymon recte deducit, l. 17. de V. S. 'Stipendium a stipe appellatum est, quod per stipes, id est, modica æra, colligatur,' quamvis eo loco non de stipendio militari, sed provinciarum, loquatur. sed et ipsum militare, quod alteri postea nomen dedit, ita confectum. Vide Livium ii, 60. Est igitur Stipendium a pendenda stipe, quod tum pecunia non numerabatur, sed appendebatur. Vide Plinium xxxiii, 3). Stipendii loco

terra petita iii, 3, 2 templa promittit Posthumus, quasi Stipendium Diis commilitonibus i, 11, 4

Stoliditas barbarica iii, 3, 12 Domitii centurionis iv, 12, 17

Stolo (C. Licinius) trib. pl. i, 26, 2

Strabo Pompeius: vide Pompeius

Strangulati in carcere Catilinæ socii iv, 1, 10 (Hoc supplicio fere duces hostium triumphatos afficiebant)

Strategema Annibalis ii, 6, 12, 13 et 16, Cæsaris iii, 10, 3. iv, 2, 84 Claudii Neronis ii, 6, 52 Cossi i, 11, 3 Duillii ii, 2, 9 Horatii i, 3, 4 Manlii i, 13, 16 Marcii Philippi ii, 12, 7 Marii iii, 3, 8 et 15 Parthorum iii, 11, 7. iv, 10, 3 Posthumii i, 11, 2 Spartaci iii, 20, 4, 6 et 13 Tarquinii i, 7, 6 Tulli Hostilii i, 3, 7 Ventidii iv, 9, 6

Stringere bellum iii, 21, 1 (ubi tamen melius totidem literis legas 'ferrum'; hoc enim 'stringendi' verbo melius convenit: aut 'telum'; quam vocem etiam in Liviana epitome in 'bellum' transisse, notavi iii, 16, 7). Stringere gladium iii, 21, 23 Stringere (pro vulnerare) iv, 12, 44

Studere nomini, provinciae iii, 10, 19 revocandis regibus i, 9, 5

Studium (pro favore) iii, 13, 1

Stultitia simulata i, 9, 1

Stupens occasione i, 16, 10

Stuprum Lucretiæ regifugii causa i, 7, 11 Virginiae destinatum, decemviratus sublatis causa i, 24, 3 Stuprum suum egregie ulciscitur Orgiagontis uxor ii, 11, 7

Sub sylvis (pro in sylvis, aut propter sylvas) iv, 12, 10

Subducere: Antonium metus subducit a prælio iv, 7, 10 æstibus Subducitur Oceanus iii, 10, 5 (Habet igitur significationem paulatim et prope sine sensu rei subtrahendi. Velleius ii, 72, 6. 'quos præsentī periculo fortuna subduxerat')

Subigere (pro domare): Ita, pop. Romanus Subigit Italiam, Proëm. 6. i, 26, 9 Samnites i, 16, 8 continuis cædibus aliquem Subigere ii, 18, 5

Subire i, 13, 15 (habet significationem appropinquandi, interdum etiam scandendi, quam et in hodierno idiomate Hispano retinet)

Subitus evadit (pro subito ev.) iv, 2, 59 Subita belli i, 1, 15 (Ita Liv. xxv, 15, 19)

Submittere ædes (h. e. in plana transferre) i, 9, 4 fasces populo (h. e. imperium et potestatem consularem subijcere

populo), *ibid.* *Submissis cervicibus* (h. e. inclinatis) i, 18, 28

Substituere alicui i, 9, 4 in locum alijus i, 6, 2

Subterranei doli (pro cuniculis) i, 12, 9

Subtrahere se (pro subducere se): Sic, Armenia ad Parthos se subtrahit iv, 12, 43

Suburbana pop. Romani provincia Sicilia (h. e. quæ proxima est omnium provinciarum, et propemodum in conspectu Urbis) ii, 2, 15. iii, 19, 3 *Suburbanum Tibur* (ob magnitudinem Urbis eo usque protentæ) i, 11, 7

Succedere castris (prope accedere ad castra. eodem significato est, quo verbum *Subire*) iv, 9, 6

Successio provincias obtinentium iv, 2, 65

Succingi in aliquem (h. e. expeditionem in aliquem sumere) iv, 7, 5 (*De ducto loquendi usu a militibus, quorum erat cingi.*) *cornua sinus Ambracii classe Succincta* (h. e. in sessa et munita) iv, 11, 4

Sueclamare (pro acclamare) ii, 6, 7

Sucro (urbs) iii, 22, 7

Sudibus circumdata urbs hostilis iii, 10, 25 *Sudibus pugnant Romani*, *ibid.* et iii, 21, 7

Sudor simulacrorum iii, 8, 3 (*Dio hoc loco citatus: et Plut. Coriol. cap. 57. disputant, hoc naturalibus ex causis quandoque posse fieri*)

Suevi (pop.) iv, 12, 24

Suffigere spolia i, 11, 10

Sugerunt se causæ (h. e. ultro se offerant) ii, 8, 1

Suggestus fori i, 11, 10 (locus editus ubi concionabantur, dictus a suggerendo, h. e. aggerendo). *Suggestus Cæsaris in curia* iv, 2, 91

Sulmo (urbs) iii, 21, 28

Sumere bellum (pro suscipere) iv, 12, 24 expeditionem, et mandare, opposita iv, 12, 6 et 48 (nam 'mandare expeditionem,' est committere ducibus; 'sumere,' per se id agere, et ipsum proficisci). *Sumere impetum* iv, 12, 54 *Sumta prælio Thessalia* (h. e. electa) iv, 2, 43

Summa rerum (h. e. summum arbitrium) iv, 3, 5

Summovere hostes (pro repellere) i, 10, 4. iii, 10, 7. iv, 2, 59. iv, 12, 19 *Summovere mari* (pro pellere mari) iii, 6, 5

Summus (pro excellentissimo in quaque re): Ita, *Summus astu, audacia* ii, 17, 13 *augurio* i, 5, 2 (Sic Plinius xxxv, 12, 9. 'in omnibus his summus.' Apulci.

lib. 5. 'in fine: 'manduconem summum'). *Summa fames* (pro extrema, maxima) i, 13, 15 *religio fœderum* ii, 6, 5 *virtus* iii, 22, 2 *Summum nefas* iv, 1, 4 *Summa rupes* (pro apice rupis) i, 13, 15

Sumtuosa largitio (quæ nimios sumtus requirit) iii, 12, 12

Super (pro, in): *Super cassidem foculus* iv, 12, 16 *Super scuta salire* iii, 10, 13 *Super mensas et pocula* iv, 2, 69 (*Cur-tius vii, 4, 7, 'debellaturus super mensa Alexandrum'*)

Superata in una urbe Sicilia ii, 6, 33 *Superbia Ariovisti* iii, 10, 11 *Tarquini tolerata* i, 7, 10 *Superbia crudelitate gravior bonis* i, 7, 4 *Non minus exosa, quam sævitia* iv, 12, 31

Superbus, Tarquinii cognomen i, 7, 1

Supergredi (pro superare) iii, 21, 5

Superior (pro victore) i, 10, 2

Supervacuum ii, 2, 37

Supervivere expeditioni suæ ii, 2, 14

Suppetere (pro adesse) iii, 20, 13

Supplices (de iis, qui auxilium orant) ii, 7, 5

Supplicium de filio sumit pater Cassii i, 26, 7 *Supplicio nihil deformata majestas Reguli* ii, 2, 25 *Supplicia quondam hostium, artem faciunt Romani* iii, 12, 10 *Suppliciorum metu voluntaria mors* iii, 19, 11

Supprimere vectigalia (pro intercipere) iii, 13, 8

Supra: Africa supra Thessaliam iv, 2, 73 (h. e. superavit Thessaliam, ea quidem re, de qua loquitur, nempe apparatu et crudelitate belli)

Suprema pugna (h. e. ultima, novissima) i, 18, 11

Surenas, præfectus regis Parthorum iii, 11, 8

Surrogare (h. e. substituere per rogationem) iii, 16, 1

Suscipere bellum iv, 4, 1

Suspensus utre (h. e. incumbens utri et super eum hærens) iii, 5, 16

Suscipere arma, mores (pro revereri) iv, 12, 30 *populum* i, 26, 5

Suis (elegantèr ponitur, pro nativo, proprio, aut eo quod quis affectu suum fecit): ut, *Sua fortuna, Sua natura* (h. e. quam quis in potestate habet) iii, 5, 21 (*Ovid. Epist. xii, 83. 'Sed mihi tam faciles unde deosque meos?' leg. meosque deos.*) *Sua magnitudine præpedita Antiochi acies* ii, 8, 17 *Sua obsidio Gallos fatigat* i, 13, 17 *Suo ebores fulgentes elephanti* ii, 8, 16 *Suis moribus domiti Thraces* iii, 4, 7 *hostem Suis artibus ag-*

gredi iii, 1, 10 adversus hostem Suis viribus uti ii, 6, 41 Suis viribus confectus pop. Romanus iii, 12, 6 castra quasi jam Sua circumvolant vultures iv, 7, 7 (Hoc fere modo Vellei. ii, 75, 3. 'fugiens mox futuri sui Cæsaris arma'). adversus hostem callidum Suis consiliis pugnandum ii, 6, 26 (Livius xxii, 16, 4. 'Nec Annibalem fefellit, suis se artibus peti.' Plautus, *Amphiur.* i, 1, 113. 'hunc telo suo sibi, malitia, a foribus pellere')

Sylla (L. Cornelius) iii, 5, 4 Jugurtha potitur iii, 1, 17 Mithridatem vincit iii, 5, 2 et 9 Samnites iii, 18, 13 fœdus cum Parthis ferit iii, 11, 4 multos interficit iii, 21, 24 decus sæculi sui iii, 21, 2

Sylla Faustus iv, 2, 90

Syllæ in conjuratione Catilinæ iv, 1, 3

Syllana proscriptio iii, 21, 25. iv, 6, 3 tempestas iv, 2, 2

Sylvæ Calidonix iii, 10, 18 Hercyniæ iii, 10, 14 (vide etiam Saltus). thuris et balsami iii, 5, 29 (Ita Solinus, cap. 35. 'balsami sylvam' appellat, et lucos. quod posterius inepte dictum arguit magnus interpres. possit tamen videri, ubi sylvæ vox conveniat, non male etiam lucum dici). in Sylvas dilapsi Morini iii, 10, 6

Sylvestres homines iii, 8, 2 (vide etiam Feri)

Syphax (Numida) ii, 6, 56

Syracusæ (urbs) ii, 6, 33

Syria iii, 11, 10 debellata ii, 8 provincia Cassii iv, 7, 4 occupatur a Parthis iv, 9, 5 recipitur a Ventidio iv, 9, 7 prima corrupti Romanos iii, 12, 7 Syriæ laus ii, 8, 4

Syriaticus (pro Syriacus) ii, 9, 1 et ita scribendum fuerat ii, 11, 1 et ii, 12, 1

Syria Dea iii, 19, 4

Syrus quidam servus bellum concitat iii, 19, 4

Syrtes (Africæ loca vadosa et arenosa, eaque exitiosa navigantibus) ii, 2, 31

Syrtium accolæ domitii iv, 12, 40

T.

Tabernæ argentariæ ii, 6, 48

Tabula proscriptionis Syllanæ iii, 21, 25 feralis iii, 22, 2 Tabulæ duodecim i, 24, 1 in Tabulas referre quæ i, 6, 3 (Cœl. ad Cic. in ep. fam. viii, 8, 8). Tabulæ (pro picturis) Corinthiæ ii, 16, 6

Tabulata navium iv, 11, 5

Tagus (fl.) ii, 17, 15

Tanquam viri occidi volunt Numantini ii, 18, 13

Tantum non (h. e. propemodum, parum abest) ii, 6, 46. iii, 21, 21 (Sic Suetonius sæpe, item Velleius, et ad eum Acidalius. Seneca de benef. v, 16, 4. 'ut qui civem Romanum occidisset, impunitatem, et pecuniam (forte repetendum 'et') tantum non civicam acciperet.' Adde Portum, in Xenoph. pag. 135. An sic leg. apud Cic. ad Q. frat. i, 1, 3, 6. ubi vulgo, 'tantum jam ad nimiam levitatem?')

Tanti est exercitus, quanti imperator ii, 18, 11 ('Scilicet in vulgus nanant exempla regentum; Utque ducum lituos, sic mores castra sequuntur,' Claudian. de laud. Stilic. i, 168)

Tarchondimotus iv, 2, 5

Tarentinus (pro Tarentinis. Vide Singul. pro plurali). Tarentinum bellum i, 18 Tarentinæ deliciæ i, 18, 27

Tarentus Lacedæmoniorum opus i, 18, 2 occupatur ab Annibale ii, 6, 21 recipitur a Romanis ii, 6, 42

Tarquinius Priscus rex Romanus i, 5 quid profuerit populo i, 8, 5

Tarquinius Superbus, rex Romanus (prioris nepos. Vide disputationem Laurentii Vallæ, præfixam notis in Livium) i, 7 quid profuerit populo i, 8, 7

Tarraco (urbs) iv, 12, 51

Tatius (Sabinus) i, 1, 14

Taurus (mons) iv, 12, 61

Taxata dignitas equestris mensura (h. e. æstimata) ii, 6, 18 Taxata stipendio hyberna i, 12, 8 (Utitur hoc verbo Justinus. Seneca consol. ad Marciam xix, 2. 'Tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus.' Plinius xxxv, 11. 'Talentum Atticum xvi. m. taxat Varro')

Tegumenta pecudum (pro coriis) iii, 20, 6

Telesinus iii, 18, 6 opprimitur iii, 21, 23

Tellus Dea i, 19, 2

Temere (pro facile) i, 13, 7. i, 18, 26. ii, 18, 3 (Utitur hoc modo Sueton. Aug. xvi, 6. et Tito vi, 6. Quintilian. i, 3. 'Ingeniorum præcox genus non temere pervenit ad frugem.' Eodem modo voce *παῖδας* utitur Herodianus vi, 3 et 13)

Temeritas barbaris solita iv, 12, 54 felix iii, 10, 22 Salondici ii, 17, 14

Tempe (locus Thessaliæ) iv, 2, 51

Tempestas classem Mithridatis lacerat iii, 5, 18 oboritur inter necem Romuli i, 1, 17 Tempestate intercepte triumphus

ii, 2, 31 Tempestate flexus suos significant sidera iv, 3, 8 Tempestas belli Asiatici ii, 8, 8 Punici ii, 6, 9 (Sic Livius xxxi, 10, 7. D. Hieron. ad Geron-tiam de Monogam. in fine: 'Hannibal de Hispaniæ finibus orta tempestas'). Tempestas Mariana et Syllana iii, 12, 11. iv, 2, 2

Templum Jovis Statoris i, 1, 13 Templum Tarquinio erectum de manubiis (Capitolium) i, 7, 8 Templo comparata Roma i, 18, 20 Tempia vota inter discrimen pugnae i, 1, 13. i, 11, 4. i, 19, 2. i, 20, 2 Tempia non possunt defendere, quem arma non potuerunt ii, 12, 9 circa Tempia imagines Cæsaris iv, 2, 91 Templis detracta arma ii, 6, 23 ('patriis modo fixa revellunt Arma Deis,' Statius, Thebaid. xii, 709. *Κεκόσμηται δὲ τοῖς ὕπλοις τὰ Θηβαίων ἱερὰ*, Aristides, orat. 5. tom. 2. pag. 95. Sic Argivæ mulieres arma templis detraxerunt adventante Cleomene. Plut. in apophth. Lacon. cap. 73. Nam in templis suspendi dedicariæ solebant ab hostibus capta)

Tenere (variæ significationis verbum est): Tenere concordiam (valet continere, custodire) iv, 2, 13 lacrymas iv, 6, 5 (ut, 'tenere ora,' apud Virg. *Æn.* ii, 1. et 'risum,' apud Horat. de arte versu 5). militem in castris iii, 3, 5 regnum (pro habere, possidere) i, 7, 2

Tentum ii, 12, 11 (utitur hac voce unus, quod sciam, antiquorum Horatius; Epodon xii, 12)

Tenue fretum (pro angusto) ii, 8, 9

Tenus (valet usque ad, et ultimo casui jungitur): Colchis tenus iii, 5, 25 Dacia tenus iii, 4, 6 Hadriatico tenus mari i, 15, 2

Tergeminorum fratrum pugna i, 3, 4

a Tergo ordinatis omnibus iv, 2, 36

in Terga serviliter sævire i, 23, 1 (Salust. Hist. i, 1, 12. 'de vita ac tergo regio more consulere.' Servile enim supplicium hoc erat. unde nihil crebrius apud Comicos hujusmodi dictis: 'omnem in tergo thesaurum gerit.' Virg. dorsum depoliet meum,' &c.)

Terme (urbs Hisp. Forte rectius Termes, ut alii edunt) iii, 22, 9 (hinc enim deducti videntur Termestini, Tacit. iv, 45, 1)

Terminus Deus non potest exaugurari i, 7, 8

Terræ recondere (sicut humi) i, 13, 11 Terrarum situs qui pingunt (eos Florus in hoc opere imitatur), Proëm. 3 (Ad ejus forte imitationem, alia, nec minus

eleganti, comparatione opusculum suum orditur Sex. Ruffus: 'Morem secutus calculatorum, qui ingentes summas ære breviori exprimunt, res gestas signabo, non eloquar')

Terræ motus inter prælium i, 19, 2. ii, 6, 14

Terrester ii, 2, 4 (ita Sylvester, Plinius xiv, 16, 23)

Terrigenæ (sic appellati Gigantes, quos Poëtæ fabulantur terra editos) i, 17, 6

Territare fines alicujus ii, 15, 3

Terror adventus hostici ii, 2, 18 elephantorum i, 18, 9. iii, 2, 5 Germanorum iii, 10, 12 Mithridatis iii, 5, 8 Terrori esse i, 11, 6. i, 17, 3 Terrorem geminare dolo i, 10, 5 Nominis sui circumferre ii, 2, 21 ad Terrorem movendum facibus armati Fidenates i, 12, 7 ipso nomine ac Terrore Punici maris quidam deficiunt ii, 2, 17 nomine quasi Terrore composito Vercingetorix iii, 10, 20

Testamentum Attali ii, 20, 2 Cæsaris iv, 4, 1 Testamenta passim in principis scripta iii, 10, 12

Testudo militaris iii, 10, 13. iv, 10, 6

Teutana Liburnorum regina ii, 5, 2

Thala (urbs) iii, 1, 11

Thapsos (urbs) iv, 2, 66 non ostensa in triumpho Cæsaris iv, 2, 89 (Plutarcho Cæs. cap. 76. est *Θάπσος* corrupte, ut puto)

Theatrum Pompeii iv, 2, 8 et 45 Tarentinum i, 18, 3 in Theatro distincta radiis corona Cæsaris iv, 2, 91

Thebæ (urbs) ii, 7, 12

Theodotus magister Ptolemæi iv, 2, 60

Thermopylæ ii, 8, 11

Thermus (Q. Minucius proprætor) iv, 2, 19 (apud Cæs. Civ. i, 12. mendose forsitan, 'prætor' scribitur)

Thesaurorum rationes iv, 12, 44

Thessalia i, 18, 6 infestatur a Thracibus iii, 4, 1 vastatur iv, 2, 41 in Thessalia bellum civile iv, 2, 6 et 43 iterum iv, 3, 3

Thessali (pop.) i, 18, 27

Theutobochus (Germanus) iii, 3, 10

Theutoni (pop.) iii, 3, 1 vincuntur a Mario iii, 3, 7

Thoas Ætolia princeps ii, 8, 5

Thorius iii, 22, 6

Thracia acquisita iii, 12, 4 in partibus Pompeii iv, 2, 5

Thracium littus ii, 8, 7

Thrax gladiator iii, 20, 8 Thracces

(pop.) iii, 4, 1 vincuntur a Romanis
iii, 4 a Pisone iv, 12, 17

Thurii (urbs) iii, 20, 5

Thuris sylvæ iii, 5, 29

Tiberinus (fl.) i, 1, 3 ponte commit-
titur i, 4, 2 aliquando terminus imperii
i, 9, 7. i, 11, 8

Tiberinum ostium iii, 9, 5

Tiberius Cæsar : vide Vibius

Tiberius Gracchus : vide Gracchus

Tibiæ præcinunt Duillio ii, 2, 10

Tibur (urbs) i, 11, 7

Ticinus (fl.) ii, 6, 10

Tigurini (pop.) iii, 3, 1 et 18

Tigranes (Armenus) iii, 5, 27 victus a

Pompeio iv, 12, 43

Titius (fl.) ii, 5, 1

Titulo unum bellum, multiplex victo-
ria i, 18, 1 Titulo ipso consecratur Au-
gustus iv, 12, 66 Tituli iii, 5, 21 Titu-
lorum cupido in Antonio iv, 10, 2 (Val.
Max. viii, 6, 5. de Servilio : 'Majorum
suorum titulis Isaurici cognomen adje-
cit')

Titurius Sabinus, legatus Cæsaris iii,
10, 8

Togæ pictæ i, 5, 6 Togæ in judicii
iv, 12, 32

Tollere animos (vide Animus : Livius
xxxv, 1, 2. 'Nec dubium est, quin om-
nis Hispania sublatura animos fuerit.'
et xxxvii, 48, 2. 'Ob hæc Ætolos sus-
tulisse animos.' Seneca de benef. iii,
28, 7. 'Neque enim ulli magis abjiciunt
animos, quam qui improbe tollunt.' Hoc
modo Spartianus Adriano, cap. 5. 'ad
rebellionem animos efferebant') : Tollere
clamorem (pro clamare) iii, 8, 6 urbes
(pro delere) iii, 10, 23

Tolostobogi (pop.) ii, 11, 5

Torquatus Pompeii legatus iii, 6, 9

Torquatorum cognomen unde i, 13, 20

Torques Gallorum i, 13, 20. ii, 4, 4

Torrens fortunæ ii, 7, 1 (Arnobius,
lib. 1. 'Ut modo Romani, velut aliquod
flumen torrens, cunctas submergerent at-
que obruerent nationes')

Torrens Vergelli ii, 6, 18 Sic, fons
Aretlusæ ii, 6, 34 (Ita, 'oppidum Pe-
rusiæ,' Epit. Liv. 126)

Trabæ i, 5, 6 in Trabeis sunt senes
Romani devoti i, 13, 10 insignia captis
Rom. Trabeis tropæa figit Viriathus ii,
17, 16

Tractus (pro regione) i, 15, 2. iii, 3,
13

Tradere se consilii alicujus (h. e. per-
mittere) ii, 8, 6 (Sic 'dare,' Ovid. Ep.

xvi, 161. 'Da modo te.' Terent. Adelph.
v, 3, 52. 'Da te hodie mihi.' ubi nota
Georgii Fabricii)

Trahere (habet significationem invol-
vendi, in societatem aut partes tradu-
cendi) : Ita, Macedonici belli contagio
Trahit Illyrios ii, 13, 1 eadem fortuna
Trahit ducem et exercitum iv, 2, 51
Trahere in vires suas ii, 12, 3 (Ita sæ-
pius Tacitus). Trahere tot annos (h. e.
durare annos) iv, 2, 13 (Sic 'ducere' est
apud Arnobium, lib. 2. 'Roma annos
ducit quinquaginta et mille'). Trahere
naufragia (h. e. circumferre) cladem i,
13, 19

Trajanus, Proëm. 8

Transfugæ simulati (Græcis *ψευδανδρο-
μολοι*) i, 7, 5. ii, 6, 16. iii, 11, 7

Transgredi flumen iii, 10, 14 (Sic
Sueton. Cæs. cap. 35. de maritimo iti-
nere : 'in Macedoniam transgressus.' et
paulo post : 'ab Alexandria in Syriam
transit.' Hunc loquendi modum contra
Asinii Pollionis sententiam defendit A-
gellius x, 26)

Transactum de partibus (h. e. actum)
iv, 7, 13

Transilire amnem iii, 3, 12 quaternos
senosque equos iii, 3, 10 per Thraciam
(Sæc. h. e. raptim transgredi) iii, 5, 25

Transmarina ætas pop. Romani ii, 19,
2 origo Tarquinii i, 5, 1 Transmarini i,
1, 9 triumphali i, 18, 1

Transversum agere (h. e. alio impel-
lere) iv, 2, 9 (Retulit inter proverbialia
Erasmus ii, 8, 91. Sic, 'transversum au-
ferre' est apud Plin. xxviii, 1)

Trasimenus lacus ii, 6, 13

Trebia (fl.) ii, 6, 12

Trepidantia carpenta iii, 10, 17 (h.
e. cum cura et metu festinantia. ita 'non
est trepidandum' dixit Seneca, benef.
vi, 43, 4)

Trepidare i, 10, 6 Trepidatum est
ii, 2, 13

Trepidatio pro victoria iii, 10, 17

Treviri (pop.) iii, 10, 7

Tribunica potestas seditionum causa
iii, 13, 1 Tribunica seditiones iii, 19, 2

Tribunorum pl. origo i, 23 immanis
potentia iii, 17, 8 Tribuni pl. sacrosancti
iii, 15, 6 Tribunus pl. Crassum diris
devovet iii, 11, 3 a Tribunis agros et
cibaria flagitat populus iii, 12, 8

Tribus institutæ a Romulo i, 1, 15
homo sine Tribu iii, 16, 1 (Sumtum ex
Homero, Iliad. ix, 63). Tribus (pro ple-
be) ii, 6, 25

Tributarius (qui tributum pendit) iii, 4, 1

Tridentina juga iii, 3, 11

Trifariam (pro tripartito) iv, 12, 54

Trigacini (pop.) iv, 12, 55

Triperitius iii, 3, 6

Triste praelium (pro periculoso) iv, 2, 78

Triumphalis agricola i, 11, 14 (Ita 'triumphalis arator,' apud Plin. xviii, 3). Triumphalis ornatus i, 5, 6

Triumphans classis ii, 7, 6 Triumphat de fortuna Regulus ii, 2, 25 Triumphatum de parvis oppidis i, 11, 6 non Triumphatum ex civilibus bellis iii, 22, 10

Triumphatum mare iv, 2, 20

Triumphus i, 5, 6 Allobrogicus iii, 2, 5 Jugurthinus iii, 1, 17 Macedonicus ii, 12, 12 maritimus primus ii, 2, 9 Numantinus ii, 18, 17 de Verulis et Bovillis i, 11, 6 Triumphi dignitatem servili inscriptione violare vetetur Perperna iii, 19, 8 Triumphi maximum decus captus imperator hostium iii, 2, 5 Triumphi Cæsaris iv, 2, 88 vigintiquatuor de Samnitibus i, 16, 8 Triumphos contemnit Augustus iv, 12, 53 Triumphus (pro re de qua triumphatur) ii, 8, 17. ii, 15, 18 (pro spoliis in triumpho ferendis) ii, 2, 21, 31 et 32 Triumphi (pro victoriis) iv, 2, 8

Triumviratus iv, 6

Triumviri constituendæ reip. iv, 2, 12. iv, 7, 5 dividendis agris iii, 14, 6

Tropæum Flamini ex torquibus Galorum ii, 4, 4 Tropæa Domitii et Fabii iii, 2, 6 Drusi iv, 12, 23 Tropæa locis eminentibus fixa ii, 17, 16 (Sic apud Dionem, lib. 56. pag. 667. 'Augusto et Tiberio inter alios honores duo fornices (ἀψίδες) decreti, quibus tropæa insisterent'). Tropæa erigere inusitatum Romanis ante Domitium iii, 2, 6 super Tropæa ipsa eminent Theutobochus iii, 3, 10 (Tropæa hic intelligo de spoliis, quæ præferbantur triumphantibus)

Tubam non sustinere iv, 12, 15 (Al-ludit istud Virgilii, *Æneid.* xi, 421. 'Cur ante tubam tremor occupat artus?') Tuba præcinente deleta Carinthus ii, 16, 6

quia Tueri Saturninum non potest Maris, adversus illi redditur iii, 16, 5

Tullus Hostilius: vide Hostilius

Tumultus magis quam bellum iii, 19, 2. iii, 21, 3. iv, 12, 40 ('Tumultus magis quam praelium fuit.' Curtius vi, 5, 12)

Tumulus (pro edito colle) iv, 7, 12

Tumuli ii, 12, 5 Alpium iii, 3, 18 Cy-nocéphale ii, 7, 11 montium iii, 10, 22

Tunicæ palmatæ i, 5, 6

Turbantibus invicem copiis iv, 2, 49

Turbo belli iii, 5, 5 civilis insaniam iii, 21, 18 fluminis iii, 11, 3 primi impetus ii, 6, 10 sæculi iv, 3, 2

Turduli (pop.) ii, 17, 11

Turpis fames iv, 5, 3 (Quintilian. viii, 6. 'illud quoque et poetis et oratoribus frequens, quo eum, qui efficit, ex eo quod efficitur ostendimus,' &c. Sic Virg. *Æn.* vi, 276. 'turpis egestas.' Sic 'obscœnam famem' dixit idem poeta. *Æn.* v, 367)

Turpitude fœderis Caudini i, 16, 12

Turres elephantorum i, 18, 10 navium iv, 11, 5

Tusci pastores Romam confluent i, 1, 9 Tuseum mare iii, 6, 8

Tutia (urbs) iii, 22, 9

Tuti locis ii, 3, 4 (Sic, 'gentes locis tutissimas' Rhætos et Vindelicos appellat Vellei. ii, 95, 2)

Tyranni bonis infensi i, 7, 3 (Tacitus, *Agr. cap.* 3. 'Multi fortuitis casibus, promptissimus quisque sævitia principis, interciderunt')

V.

Vaccæi (pop.) ii, 17, 11 infestantur a Cantabris iv, 12, 47

Vadere (de amne dictum, pro labi, fluere) ii, 7, 10

Vadimonis lacus i, 13, 21

in Vadis haret pugna iii, 10, 5 (propter vada naves non possunt congregi)

Væcordia mentis iv, 10, 10 Væcordiæ pœnas dare iii, 7, 3

Valentia (urbs) iii, 22, 9

Valere (pro posse) iii, 5, 24

L. Valerius Corvinus i, 13, 20

Valerius Poplicola, quomodo primus eos. i, 9, 4 (Plinius xxxvi, 15. 'Poplicola, qui primus eos. fuit cum L. Bruto.' Rutilius, *Itin. versu* 271. 'Hic est qui primo seriem de consule ducit, Usque ad Poplicolas si redeamus avos')

Valida oppida i, 7, 5 Validissimæ gentes iv, 12, 46 nationes iv, 12, 24

Vallare (pro munire, protegere): Ita, anguibz arenisque vallata Capsa iii, 1, 14 arnis ferroque Macedonia ii, 12, 4 elephantis acies ii, 8, 16 mari Pyrenæoque Hispania ii, 17, 3 (Ducta vox a vallo, quo muniri solent castra. Alludit

vox Scipionis, in Ep. Liv. lvii, 2. 'Cum gladio te vallare scieris, vallum ferre desinito.' Cic. pro Archia; Pontus, &c.)

Vallum Urbis i, 1, 8 Vallum ferre ii, 18, 10 rumpere iv, 2, 24 Vallo circumdata urbs hostilis iii, 10, 25 Vallo xvi. millium obducta castra Pompeii iv, 2, 39 (Hæc ratio includendi hostes dicebatur 'circumvallare')

Vanitas Antonii iv, 10, 2

Vargunteii Catilinæ socii iv, 1, 3

Varius ingenio iv, 3, 4 (h. e. inconstans: alias Varius valet vafrum, dolosum, ut in l. 1. D. de dolo malo). Varii ingenio reges Romani i, 8, 1 (h. e. differentes, alius bellator, alius sacricola, &c.) Vario eventu capta oppida (h. e. dispari) i, 12, 3 Varium bellum (pro ancipiti) iv, 2, 26

Varro (C. Terentius) cos. ii, 6, 17

Varro cedit Hispania iv, 2, 29 (Vinetus hoc loco Varum reponit pro Varone. male. vide Cæsarem)

Varus (fl.) ii, 3, 4. iii, 2, 4

Varus (P. Actius) iv, 2, 34 configit cum Didio iv, 2, 75

Varus (prioris filius) Germaniæ procos. iv, 12, 31

Vastare: Minucius Thraces toto Vastavit Hebro (h. e. in utraque ejus ripa) iii, 4, 5 (Sic apud Senec. epist. 113. 'Alexander Persas, et Hyrcanos, et Indos, et quicquid gentium in Oceanum extendit Oriens, vastabat, fugabatque')

Vastatio Italiæ bello Punico ii, 6, 8 sociali iii, 18, 11 Siciliæ bello servili iii, 19, 2 Thessaliæ bello civili iv, 2, 4

Vastitas camporum (h. e. immensa planities) iii, 11, 7

Vates i, 7, 9

Ubera admovere i, 1, 3

Vectigalia, id est, imperii patrimonium iii, 13, 8 in quæstu habita iii, 12, 9

Veientes vincuntur a Romulo i, 1, 11 Fabios cædunt i, 12, 2 delentur i, 12, 10

Velato capite Diis Manibus consecrat sc Decius i, 14, 3

Velificare (h. e. vela facere, navigare) iii, 7, 3

Velificari favori civium (h. e. aucupari favorem civ.) i, 9, 5 (Apud Cicer. Ep. fam. viii, 10. 'ne velificatus alicui dicaris')

Velini fontes i, 15, 2

Velocitas Marii iii, 3, 7 Pompeii iii, 6, 14 Quintii i, 11, 14

Velox genus Ligures ii, 3, 4

Velum purpureum in navi Cleopatrarum iv, 11, 8 Velis opertum mare ii, 8, 2

Venas exsolvit Merula iii, 21, 16 (Hoc genere mortis, ut levissimo, multi extincti leguntur)

Venalis Urbs iii, 1, 18 (Petronius in carn. de bel. civ. versu 41. 'Venalis populus, venalis curia patrum')

Veneno se conficiunt Cantabri iv, 12, 50 Cretes iii, 7, 5 Numantini ii, 18, 15 Ptolemæus rex Cypri iii, 9, 4 Veneno mori non potest Mithridates iii, 5, 26 Veneno mixti fontes ii, 20, 7 (Idem fecerunt Afri contra Curionem, apud Appian. civ. lib. 2. pag. 455. et Lucan. iv, 360)

Venerari Deos i, 11, 4

Veneti (pop.) iii, 10, 5

Venetia iii, 3, 13

Venienti bello occurrendum iv, 11, 4 Venire in catenas iv, 8, 4 in dedicationem iv, 2, 33 in equis iv, 2, 48 in fidem iii, 22, 9 in manus hostium ii, 2, 23. iii, 19, 12. iv, 8, 4. iv, 12, 38 in potestatem iv, 9, 4

Ventidius Parthos vincit iv, 9, 5

Ventosus dies iii, 3, 15

Ventis remisque ii, 2, 18 Ventorum labor iv, 11, 5

Venuleius iii, 21, 26

Veneri sacra Cypros iii, 9, 2

in Verbo tantum virtus iv, 7, 11 Verba neutra passive usurpata, Proem. 8 in Verba jurare iii, 16, 2

Vercingetorix Gallus iii, 10, 20

Vergelli torrens: vide Torrens

Vergere in unum (h. e. prope concurrere) iv, 2, 76

Vernat bis floribus Campania i, 16, 3

Verulæ (urbs) i, 11, 6

si Verum volumus iii, 18, 1 si Vera volumus noscere iii, 7, 1 (Sic Caius in l. 63. in fin. de cond. et demonstr. 'si Verum amamus.' Curtius iii, 2, 11. 'Verum et tu forsitan audire nolis,' &c. Sic Matth. xi, 14)

Vestæ focus i, 2, 3 sacerdotium i, 13, 12

Vestales aræ iii, 21, 21 virgines i, 2, 3. i, 13, 12

Vestigia Senonum Flori ævo nulla i, 13, 19 incendii Romani Gallici sanguinis inundatione deleta i, 13, 17 Veientium nulla i, 12, 11 Vestigiis instare iv, 11, 8 (deductum a cursoribus in stadio, quo in genere Homerus, Iliad. xxiii, 764. Ἰχθυα τῦπτε πόδεςαἶν, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι. Gallorum elegans in hunc sensum vox est, Talouner)

Vesuvius mons i, 16, 5. iii, 20, 4

Veterani iv, 2, 81 revocantur ad militiam iv, 4, 4 Veteranis in pretium militiæ agri dati iv, 5, 1

Veto (vox tribunorum intercedentium) iii, 14, 5

Veturios cos. Samnitibus deditur i, 16, 12

Veturia Coriolani mater i, 22, 3

Veteres divitiæ iii, 9, 2 (Hac forma Ἀρχαῖοι πλοῦτος apud Græcos dicitur, et Παλαιόπλοῦτος apud Ælian. Hist. Anim. xi, 20. Tacitus xiv, 31, 1. vocat 'longam opulentiam': ad quam formam corrigendum puto Arnobium, lib. 2. pag. 119. 'Ac tamen ne causam tam longa (legebatur 'longam') proderet dissimulatione videamur.' Hactenus enim distulerat veri argumenti robur promere. Apud Cæsar. de B. C. ii, 35. 'Egesaretus, veteris hominis potentia')

Vexat castra Romana serpens ii, 2, 20 (hoc verbo crebro utitur Justinus)

Vexilla Parthorum iii, 11, 8

Viator (qui trib. pl. apparet, ut lictor consuli) iii, 17, 8

Vibius iv, 12, 8 Dalmatas perdomat iv, 12, 12 (utrobique legendum Tiberius, ut vere docuit Pighius)

Vibrare faces i, 18, 10 Vibrantia vexilla (h. e. nitentia, micantia) iii, 11, 8

Vices (pro intervallis) ii, 17, 2

Victima novæ Urbis prima Remus i, 1, 8 Victimæ securi percussæ ii, 5, 3 victoriam promittunt iv, 7, 9

Victimarum fuga iv, 2, 45 infulæ iv, 2, 92 Victimis centum non perlitat Cæsar iv, 2, 94

Victor gentium : vide Gens

Victrix Asiæ Europæque Roma iii, 18, 7

Victoria parricidio fœdata i, 3, 5 (Sic Tacitus iv, 19, 6). fraude violata ii, 17, 17 sanguine Decii emta i, 14, 3 magna de Pœnis ii, 2, 37 matura, sed infamis ii, 20, 7 Salva fide, et integra dignitate paranda i, 12, 6 Victoria nova, non pugnare ii, 6, 27 vera, et sine exceptione ii, 18, 12 Victoria ex casu i, 18, 11 (Virg. Æn. v, 201. 'Attulit ipse viris optatum casus honorem'). ex errore iv, 7, 11 Victoriæ monumentum pulchrius, stans urbs, quam incensa iv, 12, 57 prædium, consecratio Decii i, 17, 7 auspiciū, comparatæ classis velocitas ii, 2, 7 jus ii, 7, 4 maximum decus, captus rex hostium iii, 10, 26 Victoriā paciscitur a Diis Posthumius i, 11, 4 Victoriā suam hostibus victis non exprobrant Romani iii, 2, 6 Victoria multiplex bellum i, 18,

1 Victoria uti ii, 6, 19 Victoriis totum terrarum orbem peragrat pop. Romanus ii, 1, 2 Victoria (pro manubilis ea victoria partis) : Ita, Victoria tempestate intercipitur ii, 2, 32

Victus Hiero priusquam hostem vidisset ii, 2, 6 Victus hostis antequam visus iv, 2, 64 Victus magis quam domitus iv, 12, 30 Victus et victus iii, 1, 18 (eadem hæc conjuncta apud alios notavit Savaro, ad Sidonium, carm. ii, 450). Victo similior populus, qui vicit ii, 6, 1 Victis solamen in splendore victorum ii, 8, 4 (Eodem reddit istud Livii, Præfat. 4. 'Si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro sit: nobilitate ac magnitudine eorum, qui nomini officient meo, me consolet.' ubi dubitare possis an potius 'luminis' legendum sit)

Videntibus procul quasi marina pristis evaserat iii, 5, 16 (h. e. qui procul spectabant, iis apparebat quasi pistrin)

Vigilia prima iv, 2, 71 tertia iii, 10, 16 (de Vigiliis vide Lips. de M. R. v, 9. pag. 275)

Vilis morti gens ii, 6, 35 Vilissimus rex iv, 2, 52

Viminei clypei iii, 20, 6 viminea vincula iii, 20, 4

Vincere hostem non vult exercitus, cum posset i, 22, 2

in Vincula dare iii, 10, 18 in Vinculis habere ii, 2, 22

Vindelici (pop.) iv, 12, 4

Vindelicus (fl.) iii, 2, 4

Vindex Capitolii Manlius i, 26, 8 Vindices libertatis imperio ornati i, 9, 1

Vindicare (uno loco duplici significato positum) : Vindicandum libertatis et pudicitie decus i, 9, 1 et i, 26, 5 ('libertatem' enim 'vindicare' est usurpare sibi, asserere se in libertatem : 'pudicitiam', est ulcisci, pœnas ob eam læsam sumere) Vindicare injuriam i, 22, 3 se a captivitate iv, 12, 50 supplices de hoste i, 22, 4 Vindicari volebant servi iii, 20, 3

Vinnius mons iv, 12, 49

Vini dulcedine mitigati Cimbri iii, 3, 13

Violatur victoria subornatis percussoribus ii, 17, 17 triumphus dignitas inscriptione servili iii, 19, 8 Violantur veneficio arna Romana ii, 20, 7 medici Catonem Violant fontem iv, 2, 72 Violare manus propria cæde nolunt Brutus et Cassius iv, 7, 15 (Apuleius in adlocutis Hermetis, in principio : 'Ne tantæ rei religiosissimus sermo multorum interventu præsentiaque violetur')

Vipera, sibilare desiste iv, 12, 37
 Vir (plerumque significationem habet fortitudinis): Ita, Viro cum viris facile convenit iii, 22, 3 Viris toleranda imperari sibi volunt Numantini ii, 18, 12 lidem orant Scipionem, ut se tanquam Viros occideret ii, 18, 13 digna Viris mors (quæ pugnando evenit) iii, 20, 14 Vir (pro marito) i, 7, 3 Viri (de gladiatoribus dictum) iii, 20, 3 (Sic de Andrisco) ii, 14, 4 (qui et ipse dubii status erat). Vir (sæpius usurpatur, tanquam loco pronominis): Ut, tantum animorum Viro Marius dabat iii, 16, 1 adortus Virum iv, 12, 44 ausi Virum violare fomentis iv, 2, 72 (Sic Virgo. Vir de sexu). Vir unus Numantinus non fuit, qui in triumpho duceretur ii, 18, 17 Viris fortibus miserrimum mori ad arbitrium hostium iv, 8, 4
 Virgæ lictoriæ i, 26, 3. iv, 12, 31
 Virgis liberos suos cædit Brutus i, 9, 5
 Virginitatis integritas ii, 6, 40
 Virginius filiam interficit i, 24, 3
 Virgines Vestales (vide Vestales): Virginum raptus i, 1, 10 Virginum Romanarum virtus i, 10, 7 Virgo (ut pronomem usurpatum) i, 3, 5 (sic Vir)
 Virgulta palustria ii, 6, 13
 Viriatus (Lusitanus) ii, 17, 15
 Viridomarus (Insuber) ii, 4, 5
 ne Virilia quidem portenta (pro eunu-chis) iv, 2, 60
 Virtus absque fortuna parum proficit, Proæm. 2 Virtus et fortuna ad constituendum pop. Romanum contendunt, Proæm. 2 (Similia fere concepit Plut. Demosthene, cap. 4. 'si in certamen natura et fortuna velut artifices descenderint, laud expeditum sit, hæc negotiis, an moribus illa magis eos adæquaverit, judicare). Virtus acuitur ratione i, 8, 4 aufert paricidam (liberat a pœna) i, 3, 5 calamitatibus approbatur i, 13, 8. ii, 2, 22 necessitate augetur iii, 3, 8 minus efficax quam fortuna iv, 7, 11 non in re, sed in verbo tantum, ibid. Virtus Calpurnii ii, 2, 13 Numantino-rum ii, 18, 1 Quintii i, 11, 12 Virgi-num Romanarum i, 10, 7 Virtutis nihil interest, equis an navibus, terra an mari dimicetur ii, 2, 4 Virtutis summæ, sed calamitosæ, Sertorius iii, 22, 2 in Virtutis honorem regnum Tullo datum i, 3, 1 Virtutis experimenta i, 13, 2 flos i, 22, 1 monstra i, 10, 8 Virtutis suæ ferrum Alpini gentibus quasi cote acuit Romanus ii, 3, 3 Virtuti dolum addere i, 3,

4. iii, 3, 15 in Virtute fiducia ii, 2, 4 pro Virtute barbari habent impetum iii, 3, 5
 Vis Romana (h. e. arma Rôm.) iii, 10, 14 (Sic apud Tacitum): Vis (pro multitudine hominum) i, 1, 9. iii, 17, 7 hostium iv, 10, 5 imbrium ii, 6, 45 sanguinis iv, 2, 72 (Ita, 'vis magna gladiatorum.' Liv. i, 51, 3. 'hominum,' Liv. ii, 5, 3. ii, 34, 8. 'Volscorum,' Liv. ii, 35, 1). Vis belli (pro tota mole) ii, 6, 9 calamitatis i, 13, 3 Vi partum imperium i, 2, 4 Vi reposcens vi erepta, jure videtur agere iii, 21, 12 Vires industriam temperant ii, 12, 3 sparse magis, quam oppressæ iv, 2, 65 Viribus suis confectus pop. Romanus iii, 12, 6
 Viscera Italiæ ii, 6, 41 Senatus iii, 21, 4
 Visurgis (fl.) iv, 12, 26
 Vitigineus iii, 20, 4
 Vitia crescent cum magnitudine imperii ii, 19, 1 Romanorum spem dant Mithridati iii, 5, 4 Vitia quam imperia Romanorum minus ferunt Germani iv, 12, 22 Vitiis, quasi sentina, mersa resp. iii, 12, 7 Vitia speciosiora iii, 12, 11
 Vittæ discolors, serpentum in modum i, 12, 7
 Vivere hostium aliqui debent, ut sint quibus imperemus iii, 21, 25
 Vivus in manus hostium venit Regulus ii, 2, 23 et pæne Crassus iii, 11, 9 Vivum sociumque regem confiscat pop. Romanus iii, 9, 3
 Ulcisci (pro punire) i, 1, 12. i, 3, 5
 Ultimum (sumitur pro extremo, summo, periculosissimo): Sic, Ultimus dies ii, 6, 19 ultima specula septemtrionis iii, 5, 5 ultima rabies ii, 18, 15 ultimæ sortis vir ii, 14, 3 (Velleius i, 11, 1 de hoc ipso: 'se Philippum regiæque stirpis ferebat, cum esset ultimæ'). Ultimum belli dedecus iii, 19, 7 ultimum vulnus ii, 6, 15 (h. e. quod plane jugulat, post quod alteri non est locus). Ultima (pro periculosissimis) i, 13, 12 ultimi metus ii, 6, 43 ultimæ diræ ii, 6, 8 ad ultimum (h. e. postremo) iv, 7, 15 (sed suspicor eo loco positum 'ultimum' pro morte, sicut alibi 'extrema')
 Ultio ad aram jurata ii, 6, 2 mandata a moriente i, 9, 1 (Ita apud Silium ii, 422. 'Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido, Mandabat Tyrnis ultricia bella futuris'). a populo ii, 9, 2. ii, 16, 3. iii, 1, 9 ultio de rege iii, 10, 8 in Ultionem assurgere iii, 1, 10 excandes-

cere ii, 18, 8 pro ultione, quam pro victoria, infestius pugnatum ii, 2, 26

Ultra mortem patentia vulnera ii, 7, 9 ultra putet aetatem pop. Romani, qui magnitudinem considerat, Proem. 1

Ultro (valet sponte, non lacessitum aut monitum): Sic, ultro Numam in regem petunt Romani i, 2, 1 regnum datur Tullo i, 3, 1 regnum petit Tarquinius i, 5, 1 pueros Faliscorum remittit Camillus i, 12, 5 socios hostium persequuntur Romani i, 19, 1 victoriae pretium sibi poscit Pales i, 20, 2 navigat in Italiam Pœnorum classis ii, 2, 30 dona mittit Albanus iii, 5, 28 (patet igitur ita legendum quoque iii, 10, 14. et in gemino loco Vellei ii, 120, 2. 'ultro Rhenum cum exercitu transgreditur.' hoc enim est, quod præmiserat de magnitudine Tiberii)

Umbri (pop.) vincuntur a Romanis i, 17 cum reliquis Italis contra Romanos conspirant iii, 18, 6

Umbria iv, 2, 19

Uncis carnificum tracti iii, 21, 15

Unus ducum iv, 12, 14 principum iv, 12, 33 e plebe i, 13, 12 Unus vir Numantinus non fuit, qui in triumpho duceretur ii, 18, 17 Unius præsidis nutu, quasi anima, et mente, regitur imperium iv, 3, 6 una ex obsidibus i, 10, 7 una quasi manu facta strages iv, 2, 49 in una urbe tota insula superata ii, 6, 33 in unum contrahere copias iv, 2, 38 (Justinus aliquoties 'adunare' dicit). in unum vergere iv, 2, 76 uno prælio obtritus Pharnaces iv, 2, 63

Vociferationes ii, 7, 14

Volero (Publius) seditionem concitat i, 22, 2

Volitare (significat discursare): Ita, volitant per Etruriam infesta signa i, 17, 2 per Campaniam Apuliamque hostes ii, 6, 32 trepidantia carpenta iii, 10, 17 per diversa gentium Pompeius iii, 5, 27 per totum agmen oculis, manibus, clamore Cæsar iv, 2, 82 (Sic Livius iv, 19, 2. 'Volitantem tota acie.' Tacitus ii, 21, 4. 'Tota volitantem acie'). Volitat in primam aciem Cæsar (h. e. celeriter accurrit) iii, 10, 4

Volsci (pop.) quotidiani Romanorum hostes i, 11, 11 triumphi de Volscis i, 18, 26

Volsini (pop.) i, 21

Volucris quoque invia ii, 12, 5

Volvere urbem (h. e. tentare oppugnando) iii, 1, 11

Voluntaria deditio coss. i, 16, 12 fuga Romanorum iii, 1, 9 legatio Africani ii, 8, 14 mors, metu suppliciorum iii, 19, 11

Votum Insubrium ii, 4, 3, 4 et 5 Mysorum iv, 12, 15 Romuli i, 1, 13 Sempronii i, 19, 2 Vota in Capitolio nuncupata i, 11, 7

Vox Adherbalis de Annibale ii, 6, 19 Annibalis ad milites ii, 6, 17 Viso fractis capite ii, 6, 53 Ariovisti ad legatos Cæsaris iii, 10, 11 Bruti morientis iv, 7, 11 Cæsaris ad gubernatorem navis iv, 2, 37 ad milites iv, 2, 50 de Pharnace iv, 2, 63 Catilinæ in senatu iv, 1, 7 Crassi ad legatos Parthorum iii, 11, 5 Drusi de largitione sua iii, 17, 6 Furfidii ad Syllam iii, 21, 25 Genii ad Brutum iv, 7, 8 Germani ejusdam linguam casidici tenentis v, 12, 37 Jugurthæ de Roma iii, 1, 18 Marii ad exercitum iii, 3, 9 Mysi ducis ad Romanos iv, 12, 14 Parthi ejusdam ad Romanos iv, 10, 7 Pyrrhi de Romanis i, 18, 18 Scipionis morientis iv, 2, 68 Vercingetorigis ad Cæsarem iii, 10, 26 vox audita in somnis iv, 7, 9 Vocem mittere (pro loqui) iv, 10, 7

Vox una duobus sensibus serviens i, 1, 12 (Vide etiam Fox, et Vindicare). Voces duæ in unam coalite ii, 17, 16 (Sic emendo Livium xxiv, 3, 6. 'Ac miracula aliqua affingunt, ut (fuerat, affinguntur) plerumque tam insignibus loeis.' Sic apud Gruterum in Inscriptionibus, pag. dxxi. est Mercassitur pro Mercassit)

Urbs (pro Roma) i, 13, 21 Urbs urbium (h. e. metropolis) ii, 6, 35 in una urbe, quasi binis castris dissidetur iii, 17, 5 in una urbe tota insula superata ii, 6, 33 urbes tres maximæ i, 16, 6 Asiaticæ regibus parere consuetæ ii, 20, 4 Celtiberorum cr. eversæ ii, 17, 9 Urbes miseræ societatibus inter hos et illos duces pœnas dant iv, 2, 77 urbium caput (pro metropoli) i, 16, 6 ad urbium excidia conversi duces iii, 22, 8 circa urbium obsidiones discursum iv, 2, 77

Urere (h. e. esse dolori) ii, 6, 2 (Sic Ammianus, pag. 191, 25. 241, 29. 489, 33. Edit. Lindenbr.)

Urgere armis, fame i, 10, 2 obsidio ii, 2, 21 Urget fames ii, 18, 14

Usipetes (pop.) iv, 12, 23

Usque ad ambitum i, 16, 7 usque Cæsarem, Proem. 1 usque (postpositum): fretum usque ii, 2, 1 in Sarnatas usque iii, 4, 6

Usus (pro commodo): ut, non in usum, sic ad speciem imperii quædam provinciæ acquisitæ iii, 12, 4 (pro consuetudine, aut exemplo saltem). usu incognita clades ii, 2, 23 ('quæ nunquam venit usu,' Cic. fam. iii, 8, 21)

Ut barbaris (h. e. ut solent barbari) iv, 12, 54 Sic: ut in magno populo i, 26, 6 ut in tali discrimine (h. e. respectu talis discriminis) iii, 17, 9 (ita Livius xx, 5, 1. 'satis, ut in trepida re, impavidus.' Videatur Portus, in Xenoph. pag. 118). ut ita dixerim i, 11, 11 ut sic dixerim ii, 6, 27. iii, 21, 3. iv, 2, 63 (Cicero, de Orat. iii, 41. 'Atque etiam si vereare, ne paulo durior translatio esse videatur, mollienda est; præposito sæpe verbo: ut, si olim M. Catone mortuo, pupillum senatum quis relictum diceret, paulo durius; sin, ut ita dicam, pupillum, aliquanto mitius est.' Talia igitur passim advertas. Apuleius, pr. Florid. 'in ipso, ut ita dixerim, solo (an solio) ætheris.' Tacitus, Agr. iii, 5. 'ut ita dixerim, non modo aliorum, sed etiam nostri superstites sunus,' Caius in l. 1. de O. J. 'in foro causas dicentibus, nefas, ut ita dixerim, videtur esse, nulla præfatione facta, judici rem exponere'). Ut non, ita iii, 12, 4

Utî et frui differunt (vide Frui. Utî, pro nancisci): non alias tam incruenta victoria Usi sumus iii, 6, 14

Utre suspensus nuncius Luculli ad Cyzicenos iii, 5, 16

Uterque: Utræque (pro utraque) iii, 5, 21 utraque (pro utrumque) iii, 6, 8 utrisque (pro utroque) iv, 12, 9 (Ita Livius xxiii, 21, 4. 'Responsum utrisque, non esse unde mitterentur.' Justinus xli, 2, 3. 'Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, et (vel ex) utrisque mixtus')

Vulcano promissa arma hostium ii, 4, 5

Vulnera ultra mortem patentia ii, 7, 9 vulnera in pectore i, 18, 17 Vulnera quandoque curatione ipsa rescinduntur iii, 23, 4 Vulnera (translate ponitur pro quavis clade): Sic, Vulnus ultimum imperii ii, 6, 15 grave Vulnus accipit pop. Romanus iii, 11, 1 Vulnera Reip. (de bellis civilibus) iii, 5, 5 (Justinus ii, 11,

19. 'Xerxes, duobus vulneribus terrestri prælio acceptis, experiri maris fortunam statuit.' ubi ineptissime interpretes Hispanus: 'recibio dos llagas')

Vulteiis trib. mil. iv, 2, 33

Vulturcius (T.) Catilinæ socios prodit iv, 1, 9

Vultures in auguriis i, 1, 6

Uxores Cimbrorum iii, 3, 16

X.

Xanthippus militiæ peritissimus ii, 2, 23 (Polybius i, 32. vocat Λακεδαιμόνιον ἄνδρα τῆς Λακωνικῆς ἀγωγῆς μετεσχηκότα, καὶ τριβὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔχοντα σύμμετρον. Magnus interpretes: 'Lacedæmonium virum, disciplina Laconica imbutum, et qui rei militaris usum mediocrem haberet.' Ac certe magnum bellorum habuit usum, ut consentiunt historię: nec aliter Polybius. nam σύμμετρος quidem mediocrem non sonat. Dubitantem de loco docet Berneccerus vir optimus simul doctissimusque, cujus amicitie, colloquiis, consiliis, exemplo, bibliothecæ, tum alia multa magnaque beneficia, quæ per hæc tempora vel a conjunctissimis improbe sperentur, tum inprimis quantulumcunque in his studiis profeci, ex asse debeo. Is, inquam, me docet, illud σύμμετρον referri ad ἀγωγὴν istam Laconicam, de qua modo præcesserat, ut vertendum sit: disciplina Laconica imbutum æqualique rei militaris usu præditum. nimirum et insigne θεωρίαν viro tribuit, et πρᾶξιν haud deteriozem. Ita μετρώς apud Plut. Cic. cap. 5. et apud Diod. xx, 79. ναὺς καὶ χρήματα κεκτῆμένος καὶ δύναμιν σύμμετρον, quæ et ipsa per 'mediocriter' et 'mediocre' minus recte conversa sunt)

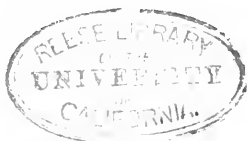
Xerxes ii, 8, 2 comparatur Antiocho ii, 8, 13 Xerxis miserabilis fuga iv, 8, 4

Z.

Zacynthos (ins.) ii, 9, 4

Zama iii, 1, 11

Zeugma transitus Euphratis iii, 11, 3

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 4TH ST. NEW YORK, N.Y.
10017

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 4TH ST. NEW YORK, N.Y.
10017

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 4TH ST. NEW YORK, N.Y.
10017

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 4TH ST. NEW YORK, N.Y.
10017

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 4TH ST. NEW YORK, N.Y.
10017

University Of California, Los Angeles

L 007 625 601 5

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 404 829 4

SOUTHERN BRANCH
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
LOS ANGELES, CALIF.

